

**เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**

**การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2**

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

“การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”

วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จังหวัดจันทบุรี

ถ้อยแถลง

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5

เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี

การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2

เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”

วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 84 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 5 ธันวาคม 2554 ผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่ปวงชนชาวไทย 2554 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบ กอปรกับวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ครบ 107 ปี ในวันที่ 20 ธันวาคม 2554 นี้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจึงร่วมกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา คณะกรรมการสหวิทยาการเพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาราชบัณฑิตยสถาน จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักวิจัยและนักวิชาการ ตลอดจนผู้สนใจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์งานวิจัย เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการในมหาวิทยาลัยและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ก่อให้เกิดเครือข่ายทางการวิจัย และวิชาการ ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณชน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นในงาน ได้แก่ การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย และภาคโปสเตอร์ รวมถึงนิทรรศการงานวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนนักวิจัยรุ่นใหม่และนักวิจัยและนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาตรี ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัยในครั้งนี้

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการจัดประชุมวิชาการวิจัยระดับชาติ ฯ ในครั้งนี้จะสามารถส่งเสริม ผลักดัน ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

(ว่าที่ร้อยตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภู)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5
เนื่องในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

คณะกรรมการจัดงาน

ศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ
 ว่าที่ร้อยตรีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภูมิ
 รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์
 ว่าที่ร้อยตรี ดร.เอกชัย กิจเกษมเจริญ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำภากร มินวงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีโรจน์ อิ่มเอิบ
 ดร.ทฤทัย อนุสรราชกิจ
 นายสิทธิพัฒน์ แผ้วฉำ
 นางภาวรัตน์ ชิตวงศ์
 นายปัญญา วงศ์ต่าย
 นายนิพนธ์ วุฒิชัย
 นายจรัส วิสุพรรณ
 นายจันชีวาน์ แซ่ตัน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา เวชมี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรกร พาหะนิขย์
 รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา แจ่มสุพรรณ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพลธนฤทธิ์ มฤครัฐอินแปลง
 ดร.จิรวรรณ ฉายาวัฒน์

คณะกรรมการพิชญ์วิจารณ์ (Peer Review)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัลยวัฒน์
 ดร.สมนึก ทองเอี่ยม
 ดร.บุญรอด บุญเกิด
 ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง
 ดร.ประชา อึ้ง
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ ไชยอำพร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินดา
 รองศาสตราจารย์ ดร.ฤาเดช เกิดวิชัย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา กรุดทอง
 ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.วิชา ทรวงแสงวง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรินทร์ กาญจนานนท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ธนานันต์
 รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ปาอ้าย

คณะกรรมการพิชญ์วิจารณ์ (Peer Review)

ว่าที่ร้อยตรีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภูมิ
 อาจารย์ ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี
 ดร.สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร

นางสาวกรรณิกา สุขสมัย
 นางสาวชุตินา พิมพ์ภาพ
 นางสาวปิยาภรณ์ กระจ่างศรี
 นางสาวอุไรวรรณ แสนเขียววงศ์
 นางสาวชุลีรัตน์ ผดุงสิน
 นางสาวเรืองอุไร วรรณโก
 นางสาวทิพวรรณ พลสุขสมบัติ
 นางสาวราตรี ฟิงกุล
 นางสาวธันวดี ตอนวิเศษ
 นางสาวพัชรินทร์ รุจิรานุกูล
 นางสาวบุศรา สารเกษ
 นายสาธิต สุวรรณเวช
 นางสาวนิตยา ต้นสาย
 นายจำลอง ศรีสง่า
 ดร.สยามล เทพทา
 ดร.น้ำฝน ศีตะจิตต์

นางสาวกรรณิกา สร้อยโรง
 นายณกต มีคุณ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีอาจารย์
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาการศึกษา

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
1	การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร <i>ฐิติวีวรรณ วุฒิวิทย์การ</i> คณะบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม	17
2	การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี <i>ขวัญใจ ป้อมพระเดช, พิชัย สราญรัมย์, ภคิน สรวงท่าไม้</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	23
3	แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน <i>พิมพ์ทิพา สืบแสง, สุทธิพงษ์ บุญผดุง</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	31
4	ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 <i>ชัชชบา ชื่นบาน, เฉลา ประเสริฐสังข์, วิเชียร พันธุ์เครือบุตร</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	41
5	การพัฒนาระบบจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บในการจัดการเรียนรู้วิจัยเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา <i>ดวงกมล โพธิ์นาค</i> คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	49
6	การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ ชุมชน <i>ดวงกมล โพธิ์นาค</i> คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	54
7	การบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้ สื่อสังคมออนไลน์ <i>วงธรรม สรณะ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	61
8	การพัฒนาคุณภาพโครงการงานวิทยาสาสตร์โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึก โครงการงานวิทยาสาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี <i>ลัดดา จันทร์ศรี</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์	68
9	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน <i>ชัชฎาภรณ์ ต้นตะนาวศ</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์	77
10	การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ <i>ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์</i> วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	84

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาการศึกษา (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
11	ผลของการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือด ดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี <i>นิศารัตน์ รวมนงษ์</i> , มณฑนา เหมชะญาติ, บุษยรัตน์ ลอยศักดิ์ ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	91
12	การกำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ <i>สามารถ สว่างแจ้ง, บรรจบ อรชร</i> คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	97
13	การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร <i>ธิติมา ไชยมงคล</i> คณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	103
14	การศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 <i>สมพิศ ลาสอน</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	109
15	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>พัชรี ชูบรรจง</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	116
16	การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัย ตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน <i>ชุลีพร สงวนศรี</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	123
17	การผลิตครูแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา: คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมไทย <i>รุจิเรข โกมินทรชาติ</i> วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	127

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาการศึกษาและสังคมศาสตร์

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
18	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 : กรณีศึกษา โรงเรียนเกวลิณวิทยา ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ <i>ประยุทธ ผันประเสริฐ, สุธี ประจงศักดิ์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	133
19	ศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน จ.สมุทรสงคราม และตลาดเก่าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี <i>สุดารัตน์ แสงจำนงค์</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	141
20	การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) <i>สุทธิพงศ์ บุญผดุง</i> สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	150
21	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ <i>ณัชชากร เอมเปีย, สุรพล ขอบปี, วรเชษฐ์ รุ่งหล้า, อำนวย ปาอ้าย, ทวีศิลป์ กุลนภาดล</i> สาขาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	160
22	การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด-3 ดี <i>ดวงใจ อมิตรพ่าย, ทรงธรรม รูปแก้ว</i> สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	170
23	ความต้องการฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจ สำหรับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง <i>ชุตินา นิ่มนวล, วันทนา เนาว์วัน</i> สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	177
24	ผลของโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี <i>คณิตสร แก้วแดง, บุษยรัตน์ ลอยศักดิ์</i> ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	183
25	คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี <i>อาภากร มินวงษ์, อรุณวิทย์ เถลิงพงษ์, ณีฐฐวดี ทรัพย์อุบลัมภ์</i> สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	190
26	ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี <i>ปิ่นนเรศ กาศอุดม, ทพย์ชนก บัวเจริญ, กมลทิพย์ ขลังธรรมเนียม, จุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล</i> วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	199
27	การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2547 กับปีการศึกษา 2553 <i>มัทนา เหมชะญาติ, รัชชนก ลิทธิเวช, ศุภกิจ เถลิงกิตติชัย</i> ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	207

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาการศึกษาและสังคมศาสตร์ (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
28	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี <i>พรสวัสดิ์ ศิริศานันท์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	217
29	การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินนคม จังหวัดชัยนาท <i>กาสัก เต๊ะชันหมาก, พนิดสุภา ธรรมประมวล, กานดา เต๊ะชันหมาก</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	226

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
30	กระบวนการการกระจายผลิตผลล้นจีเพื่อลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม <i>วรรณีย์ สุทธิใจดี</i> สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	235
31	ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวของนักศึกษาสาขาวิชา การท่องเที่ยวและโรงแรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>ลำยอง ปลั่งกลาง, ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล, ธนภูมิ ปองเสงี่ยม</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	242
32	การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม <i>ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล, ลำยอง ปลั่งกลาง</i> สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	249
33	พฤติกรรมสุขภาพ และภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังของบุคลากร ในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี <i>ทิพวรรณ ลิ้มประไพพงษ์, กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง, เทียนภา พิสัยพันธ์ุ, จันทร์เพ็ญ อามพัฒน์, นริชชญา หาดแก้ว, ไสระยา ซื่อตรง, จารุวรรณ ท่วม่วง</i> ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	254
34	ผลของรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางต่อ ความรู้ทัศนคติของมารดาหลังคลอดและครอบครัว และอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน <i>ชนิษฐา เมฆกมล, จริญญา ดิจะโปะ, ชญาดา เนตรกระจ่าง</i> ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	262
35	อุปสงค์ของพลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ <i>วีรวัลย์ ปิ่นชุมพลแสง</i> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล	271
36	พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติในประเทศไทย <i>กวิน วงศ์ลีดี</i> วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	280
37	พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต กรุงเทพมหานคร <i>กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	287

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
38	ความจริงเบื้องหลังการใช้ถูงยางอนามัย : เหตุผลหลักที่ทำให้วัยรุ่นไทยไม่ใช้ถูงยางอนามัย <i>พรฤดี นิธิรัตน์</i> ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	298
39	การใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก <i>อรุณี เจริญทรัพย์, วิบูล จันทร์แย้ม, หนึ่งฤทัย แจ่มสุวรรณ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	306
40	การพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยวป่าพญาปีลีรินธรและเมืองโบราณซบจำปา <i>วิบูล จันทร์แย้ม</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	311
41	พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดจันทบุรี <i>เพ็ญนภา พิสัยพันธ์ุ, มัณฑนา เหมชะญาติ, อรัญญา บุญธรรม</i> วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	318
42	การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนวดเพื่อผ่อนคลายแบบนวดโดยใช้น้ำมันโพลกับนวดแบบดั้งเดิมในผู้ที่มี อาการปวดไหล่และคอ <i>โสภา สัตติวิวัฒนกุล, คณิสร์ แก้วแดง, วิจารณ์ ภีบาลวงษ์</i> ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	326
43	ธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี <i>ชัยพัฒน์ ทรัพย์เที่ยง</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	332
44	การจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม <i>ฤดี นิยมรัตน์</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	337
45	ผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอาสาสมัครอาสาสมัคร ในชุมชนหนองบัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัด จันทบุรี <i>พระเลิศพิพัฒน์ จันทพลโย (แก้ววันทอง), คมพล สุวรรณภูมิ, นักรบ เกียรติอ่ำ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	345
46	การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม <i>เสาวภา ไทยวัฒน์, นลินรัตน์ ติมสันเทียะ, สิริขวัญ ร่วมพัฒนา, ศิริภา แสงตันชัย</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	353
47	การศึกษาภูมินามในเพลงลูกทุ่ง <i>แน่นน้อย ดวงดารา, พรโชค อุ้มบุญ, ธฤชวรรณ บัวศรีคำ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	361
48	รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนประกอบพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลม จังหวัด สมุทรสงคราม <i>อรวิวัฒนา ชินพันธ์ุ</i> คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	369
49	อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกต่อการเปลี่ยนแปลงแนวดนตรี ของเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง <i>ยุทธกร สริกขานนท์</i> คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	378
50	พรรณไม้ที่ใช้ในการประกอบอาหาร ตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดา <i>คันสนีย์ จะสุวรรณ</i> บุคลากรสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	389

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
51	การใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร <i>นราภรณ์ เพชรมณี</i> แขนงสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	394
52	ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัด จันทบุรี <i>ศิริพงษ์ ศรีงาม, ดร.คมพล สุวรรณภูมิ, ดร.นักรบ เกียรติอ่ำ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	402
53	ผลกระทบของทุกภัยและแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ในเขตภูมิภาคตะวันออก : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี <i>ศรีสกุล เติบแปลม, โสภภี สัตติวิวัฒน์กุล, จีราภา ศรีท่าโฮ</i> ภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	409
54	เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี <i>กรณิการ์ ไชยสัน, เสาวนีย์ วรรณประภา</i> คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	414
55	แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี <i>ศุภานัน สืบสมบัติ</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	419
56	การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานเขตเทศบาลขลุ้ง อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี <i>ธวัช วิเชียรประภา, จุรีรัตน์ เจริญจิตต์, รัตนา สุรนนท์และชวนา แสงขำ</i> กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลขลุ้ง อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี	425
57	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม <i>ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	432
58	ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี <i>ชัชชญา อาจแสน</i> องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	442
59	รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต <i>พัชรวิดี เฟิงสระเกตุ</i> วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	449
60	ผลการใช้รางจืดรวมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้สารเคมีเข้าสู่ร่างกาย ในผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย <i>นันทวัน ใจกล้า, สายใจ จารุจิตร, เสาวภา เล็กวงษ์</i> ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	456

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาวิทยาการจัดการ

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
61	องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน ศึกษากรณี ชาวแสกนดิเนเวีย <i>พรรณวิภา โชลเบิร์ก</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	465
62	ปัจจัยที่มาใช้บริการและความพึงพอใจในการใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี <i>เกรียงไกร ปิตะบุตร</i> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	474
63	ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท <i>รัชชนก สวนสีดา, ยุลดา ทรัพย์สมบูรณ์, นพวรรณ จันทร์ประดับ</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	479
64	กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี <i>พนิตสุภา ธรรมประมวล, กาลัก เตชะชั้นหมาก</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	489
65	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตามรอยเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป <i>สยามล เทพทา</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	496
66	นักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด <i>วัชรินทร์ หอมประเสริฐ, ยุทธนา พรรคอนันต์, เมทินี จันทร์นอก</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	502
67	แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี <i>กฤษา อักษรนันท์</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	506
68	การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>อโนชา ปานแก้ว</i> สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	512
69	การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>ภัทรพร จันตะนี, อัจฉรา หล่อตระกูล</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	519
70	กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม กรณีศึกษา บริษัทสหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) <i>ร่ำภา หลอยส่วน</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	526
71	ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และจังหวัดอ่างทอง <i>สุกัญญา พยงสิน</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	532
72	ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่มของการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลเชิงธุรกิจสำหรับ ผู้ประกอบการและชุมชนในเขต จังหวัดภาคกลางของประเทศไทย <i>ญาณัญญา ศิริภัทรธาดา</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	541

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาวิทยาการจัดการ (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
73	แนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม <i>นิรินาถ เจริญโภคธรา</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	547
74	กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี <i>เสียรรัตน์ สิ้นสุข</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	556
75	ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>สุนิสสา สงศิริพันธ์</i> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	562
76	ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจของลูกค้า กรณีศึกษา บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี <i>วันวิสาข์ แก้วโกศล</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	568
77	รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงาน บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร <i>สุรศักดิ์ สวัสดิ์</i> คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	573

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
78	การจัดการความปลอดภัยและการลดการใช้พลังงาน <i>จิรัฐภูมิ เหมือนนิเวศ, ธวัชชัย อุดมอารยะ, จตุพล พิสิษฐ์ศักดิ์</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	580
79	การวิเคราะห์หาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี) และไฮโดรควิโนนในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ กลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรีเลือกใช้ <i>กัลยา แสงเรือง</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	591
80	การพัฒนาเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger เพื่อการประหยัดพลังงานและลดภาวะ โลกร้อน <i>ธีรพจน์ แบบเนียน</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	601
81	เงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิเวศ <i>วรารัตน์ สุดสงวน, ธเนศร์ โรจน์ศิริพิศาล</i> คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	608
82	การประยุกต์ใช้ระบบโตโยต้าในสายการผลิตของโรงงานผลิตถ่านน้ำมันรถยนต์ <i>ปฐมพงษ์ ทอมศรี, อัมพิกา ไกรฤทธิ, ปรณัฐ วิสุวรรณ</i> คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา	617
83	อิทธิพลของความดันและการจัดการใบต่อปริมาณน้ำมันตะไคร้หอม <i>เบญจพร ตั้งสุขเกษมสันต์, เตือนรุ่ง เบญจมาศ</i> คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	626

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยายสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
84	การพัฒนาทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลาของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม ตำบลบุงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ <i>คັນสนีย์ อุดมอ่าง</i> คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	630
85	ผลิตภัณฑ์คุกกี้ธัญพืชจากแป้งข้าวโพดไร้ <i>กรรณิการ์ อ่อนสำลี</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	636
86	ผลของอุณหภูมิที่มีต่อสมบัติทางโครงสร้างและสมบัติทางไฟฟ้า ของฟิล์มบางไททานเนียมไดออกไซด์ <i>อภิชาติ สังข์ทอง, ฤกษ์ชอง, สรศักดิ์ งามละมัย, ศุภนิจ พรธีรภัทร</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	642
87	การออกแบบและพัฒนาเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่ส้มแบบไฮบริดจ์ <i>รังสรรค์ พงษ์พัฒนาอำไพ, ปพน สะอาดวง</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	647
88	ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมของพืชสมุนไพรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา <i>นันทนา แจ่มสุวรรณ, พีระพงษ์ เคหัง</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	656
89	การวิเคราะห์ปริมาณไอออนโลหะบางชนิดโดยใช้แนวพลาซารินเป็น รีเอเจนต์ด้วยวิธีการประยุกต์เทคนิคโฟลอินเจกชันและการสกัดด้วยตัวทำละลาย <i>ดวงพร ภูษะกา</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	660
90	ผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อค่าน้ำตาลสะสม <i>ยุพิน เมืองศิริ, วัลภา คุณทรงเกียรติ, ภาวณา กิรติยดวงค์</i> โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์	668
91	ความหลากหลายของสาหร่ายขนาดใหญ่ในจังหวัดลพบุรี <i>พงศ์ศรีมย์ จันทร์ชุ่ม</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	675
92	กระบวนการทำซ้ำอิกิวาสำหรับคู่ของการส่งค่าเดียวที่ไม่ขยายทั่วไปของซูซูกิและการส่งหลายค่าที่ไม่ขยายในปริภูมิบานาค <i>นาคนิมิตร อรรถศรีวิตร, ฤกษ์ชอง โสขุมา</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	681
93	ความหลากหลายทางชีวภาพของเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จังหวัดลพบุรี <i>จิรวรรณ ฉายาวัฒน์</i> คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	686
94	การพัฒนาต้นแบบเครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพองสำหรับใช้ในครัวเรือนโดยประยุกต์ใช้เตาเหนี่ยวนำแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่สูง <i>ปพน สะอาดวง, รังสรรค์ พงษ์พัฒนาอำไพ</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	692
95	การพัฒนาเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ <i>วยากร อุดมโภชน</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอณูโมเลกุลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	698

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์สาขาการศึกษา

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
96	การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี <i>อารียา ศิริบุญยประสิทธิ์, สุรีย์มาศ สุขกลี, สายตา ประเสริฐภักดี</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	705
97	การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านโดย กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติ <i>ชนัสรา สุโข</i> กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี	709
98	พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร <i>เมย สุพรรณโมก , คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล, คักคัสสิทธ์ ฤทธิลัน</i> คณะบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์	714
99	การศึกษาสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี <i>สุวรรณ เพ็ชรสมบัติ, วรญา ภูเสตวงษ์, อีร์คักดี อินทรมาตย์</i> ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	721
100	การศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 <i>ภัทราวรรณ การ์มย์</i> สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	728
101	การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 <i>พิชิต สุดโต, สุรีย์มาศ สุขกลี, อีร์คักดี อินทรมาตย์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	735
102	การศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่ข่าย ไชยปราการ <i>อำนาจ อนุวงศ์เจริญ</i> โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 34	742
103	การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 <i>นภาพร คุ่มวงศ์, จารุวรรณ สิงห์ม่วง</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	748
104	ความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด <i>สงกรานต์ ปลื้มปรีดาพร, ชนิดาพร ปลื้มปรีดาพร</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	754
105	การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างวิธี เค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ <i>ปวิณ สุวรรณรัตน์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	760

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์สาขาการศึกษา (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
106	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดจันทบุรี <i>กณิศนันท์ ตีตวง, วิมล เอ็มโอซ, ปาหนัน กนกวงศ์นุวัฒน์</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	767
107	ผลการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี <i>ณัฐธิกา สมัยมงคล, ฉลองชัย ชิวสุทรสกุล</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	774
108	ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 <i>ธนนันท์ คณะธรมย์, ถาวร ฉิมเลี้ยง, สุริสา บุญโชติศิริณู</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	780
109	ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา <i>กฤษฎา นรินทร์, ธเนศร์ โรจนศิริพิศาล, จารุวรรณ สิงห์ม่วง</i> คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	787
110	ผลการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี <i>ศิริพร ปาเชน, ฉลองชัย ชิวสุทรสกุล</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	796
111	การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) <i>อัจฉรา เจริญรูป</i> โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) อำเภอเมือง จันทบุรี	802
112	การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) <i>เพ็ญภา ปรีดา</i> โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) อำเภอเมือง จันทบุรี	806
113	รายงานวิจัยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 เรื่องเคมีอินทรีย์ โดยใช้ E - BOOK ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 <i>มัจฉา กุณาคำ</i> โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	810
114	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ <i>พิภพธรา สิมะโรจนา, ธรรมรัตน์ สิมะโรจนา</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	815
115	การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี <i>ดารณี นวพันธ์, จักรวรรดิ กิ่งส้มกลาง</i> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	822

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
116	การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ : กรณีศึกษาประชาชนชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี <i>พระกิตติเอก ญญฺฐิโก (ปานัญญา), คมพล สุวรรณกฎ, นักรบ เกียรติอ่ำ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	830
117	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย: กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี <i>ภูวรัตน์ ชิตวงศ์, นิตยา ทองหนู้ย</i> คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	836
118	การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอนจังหวัดจันทบุรี <i>พระธงชัย โชติธมโม (สุทธิธรรม), พรทิพา นิโรจน์, คมพล สุวรรณกฎ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	843
119	การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่น <i>ธีรวัลย์ ศิลารัตน์</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	850
120	คุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี <i>พระเอนก จิตตปาสาโท (บุญโยประการ), คมพล สุวรรณกฎ, นักรบ เกียรติอ่ำ</i> คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	854

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
121	การปรับปรุงคุณภาพข้าวเกรียบกล้วยหอม <i>อรอนงค์ ศรีพาทกุล, ปิยะพงษ์ เอกวิทย์, สุรินทร์ นามไว</i> คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	860
122	การพัฒนาชิฟฟอนเค้กลูกตาลสดน้ำตาล <i>อรอนงค์ ศรีพาทกุล, จันทรา แก้วประสม, อาภาพร จันทร์แนม</i> คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	866
123	การผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสของ Methicillin-Resistant Staphylococcus aureus (MRSA) ที่แยกได้จากโรงพยาบาลในจังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา <i>พีรพัฒน์ สุพรรณพันธ์, ดวงจันทร์ พิงสุรินทร์, กาญจนา หริ่มเพ็ง, วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย, สุภัณจิต นิมรัตน์</i> คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	872
124	สภาวะโลกร้อนและอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาซีอี บริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี <i>ไตรมาศ บุญไทย, จำลอง แสงสง, วีรสิทธิ์ ขาวม่วง, พีรพัฒน์ สุพรรณพันธ์, สุดารัตน์ สวนจิตร, วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย, สุภัณจิต นิมรัตน์</i> คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	877
125	อุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ Escherichia coli ในอาหารทะเลแห้ง <i>ไตรมาศ บุญไทย, ดวงภา หงษา, พีรพัฒน์ สุพรรณพันธ์, วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย, สุภัณจิต นิมรัตน์</i> คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	883
126	การศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริก โดยใช้ความร้อนจากเครื่องควบแน่นของเครื่องปรับอากาศ <i>ภูมิพัฒน์ คำคำ</i> คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์	888

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
127	ศึกษาเหลี่ยมเจียรระโนพลอยและแบบเครื่องประดับชนิดแหวนในจังหวัดจันทบุรี วิโรจน์ อัมเอิบ, ภัทรา ศรีสุโข, จรรยาพร วิทยารัฐ, วรฉัตร อังคะศิริณ คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	894
128	การออกแบบและพัฒนารายการสินค้าจำลองเสมือนจริง3มิติ เพื่อส่งเสริมการขายเครื่องประดับในจันทบุรี นาวิ เปลี่ยวจิตร, ณัฐชานันท์ สมบัติประธาน, ปฎิวัติ สุริโย คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	897

ผลงานวิจัยภาคบรรยายฉบับสมบูรณ์
(Oral Presentation)

สาขาการศึกษา

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
The Development of Good Governance Principles in Administration for Colleges
under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok Metropolis

ฐิติวรรณ วุฒิกัยการ

วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี ซอยจรัญสนิทวงศ์ 13 เขตภาษีเจริญ กทม. 10160 ประเทศไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด 2) ร่างองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล 3) สร้างแบบสอบถามการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 4) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์องค์ประกอบ 5) สัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interviews) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้การ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (statistical package for the social science) ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบPCA (principal component analysis) และหมุนแกนปัจจัยหลักด้วยวิธีแวนแมกซ์ (varimax rotation) และสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interviews) ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารตามหลักคุณธรรม 2) การบริหารตามหลักความคุ้มค่า หรือประสิทธิภาพ 3) การบริหารตามหลักประสิทธิภาพ 4) การบริหารตามหลักมาตรฐานทางอาชีวศึกษา 5) การบริหารตามหลักความโปร่งใส 6) การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ 7) การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม และ 8) การบริหารตามหลักหลักนิติธรรม

2. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ค้นพบ มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด ($X = 4.73$, $SD. = 0.44$)

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, การบริหาร, สถานศึกษา, อาชีวศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop viable principles for good governance administration of the Vocational Education Commission in Bangkok Metropolis by descriptive research. The research procedures were consisted of 5 steps as follows: 1) documentary research to develop the basis of principles, concepts and theories of good governance 2) construct a good governance principles for administration in colleges under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok on the conceptual frameworks with the validity analyzed by experts 3) design the questionnaire regarding the model of good governance administration 4) data collection and data analysis using factor analysis and 5) in-dept interview. The 320 respondents from each college were administrators and teachers. The research instruments were document analysis, unstructured interviews and a questionnaire concerning administration of good governance. The statistical analysis method used frequencies and percentages to analyze the general backgrounds of respondents: mean (X), standard deviation (S.D.), factor analysis by

principal component analysis method and varimax rotation. Content analysis and content experts were used to analyze the data regarding the administration of good governance in colleges under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok.

The research findings revealed that:

1. The good governance principles in administration for colleges under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok includes 8 components: 1) ethics 2) efficiency 3) effective management 4) vocational standard 5) transparency 6) accountability 7) participation and 8) rule of law

2. The good governance principles in administration for colleges under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok includes 8 components, which were found valid useful, in accordance with the research concept and very appropriate ($X = 4.73$, $SD. = 0.44$)

Keyword: Good Governance, Administration, College, Vocational

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน มีผลทำให้ทั้งภาครัฐ และเอกชน จำเป็นต้องบริหารให้ทันต่อกระแสของความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะนำประเทศชาติให้พัฒนาก้าวหน้า โดยเน้นถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (good governance) เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งเสริมการเมือง สิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตรวจสอบอำนาจรัฐ ในส่วนของการจัดการศึกษา จะประสบผลสำเร็จ หรือ บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพ ของผู้บริหาร สถานศึกษา จึงจะนำองค์การไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: ๘) ดังนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหาร ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหาร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา เน้นการบริหารโดยองค์คณะบุคคล หรือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ธีระ รุญเจริญ และคณะ, 2546: 12) โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้สถานศึกษานำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารการศึกษาดังความเหมาะสม ตามสภาพปัญหาของแต่ละสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 30) และจากพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มีผลให้สถาน ศึกษาอาชีวศึกษาต่างๆ ต้องเตรียมความพร้อม ในการเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี พร้อมผลักดันมาตรฐาน อาชีวศึกษาไทยสู่สากล รองรับการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา โดยให้มีความพร้อมทั้งในด้านหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณการคลัง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการประกันคุณภาพ ฯลฯ ซึ่งความพร้อมในด้านต่างๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดี ที่เรียกว่า good governance เพื่อส่งเสริมการเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา ที่มุ่งสู่ ความเป็นเลิศ ทางด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้ สูงขึ้น บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล จากนโยบายการรวมตัวของสถานศึกษา อาชีวศึกษา เป็นสถาบันอาชีวศึกษาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เน้นการพัฒนา อาชีพ การศึกษาวิชาชีพ และส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียน มุ่งผลิตผู้เรียนให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความต้องการ ของสถานประกอบการ ซึ่งจะมีบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละสถาบันการอาชีวศึกษาของกลุ่มจังหวัดในภาคต่าง ๆ บนพื้นฐาน ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เช่นพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรือการอาชีพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใน เขตกรุงเทพมหานคร ควรมีองค์ประกอบ การบริหารที่เหมาะสมอย่างไร โดยผลจากการศึกษานี้ สามารถนำรูปแบบ ไป ประยุกต์ใช้ในสถาบันการอาชีวศึกษาของกลุ่มจังหวัดในภาคอื่น เพื่อพัฒนาระบบ และกลไกการบริหารอาชีวศึกษา และใช้เป็น ข้อมูล ในการสรรหาหรือพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ของหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขต กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมาภิบาล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ กรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครว่ามีเหมาะสม และเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ประกอบด้วย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ มี 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรมาภิบาล

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็น เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้บริหารที่ใช้ธรรมาภิบาลในองค์การของรัฐ และเอกชน จำนวน 9 คน เพื่อนำแนวคิดที่มาจากความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผนวกกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิด และข้อกระทงคำถามในแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 พัฒนาเครื่องมือ แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 คือผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: index of item objective congruence) จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ และผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องธรรมาภิบาล และสถิติการวิจัย ไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแต่ละข้อเพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 คือผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 1 แห่ง คือวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี จำนวน 40 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974:161) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.957

กลุ่มที่ 3 ประชากร คือผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร 20 แห่ง จำนวน 1,446 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรกรณีทราบจำนวนประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 320 คน

ระยะที่ 3 พัฒนา และตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรมาภิบาล

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น (questionnaires)

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผลการวิจัย (interview)

ซึ่งเครื่องมือแต่ละประเภทใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับหลักการบริหาร กระบวนการบริหาร หลักสูตรมาภิบาล หลักการ และแนวปฏิบัติในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งใน และต่างประเทศ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ความเห็นชอบ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (interactive interview)

ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารตามหลักสูตรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยนำข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 1 และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) กำหนดเป็นตัวแปรขององค์ประกอบ แล้วสร้างแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็น เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำตัวแปรจากการวิเคราะห์เอกสาร และการ

สัมภาษณ์มาสร้างเป็นกระทงคำถามตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อวัดระดับความคิดเห็นด้านองค์ประกอบ โครงสร้าง และกระบวนการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ทางด้านการวัดและประเมินผล พิจารณาตรวจสอบ แกไขความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้วนำมาคำนวณวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (IOC: index of item objective congruence) (จิตราภา กุณทลบุตร, 2550: 186) เพื่อปรับปรุงเครื่องมือก่อนนำไปทดลองใช้ (tryout) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.957 นำผลการวิเคราะห์มาประกอบการพิจารณาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำเครื่องมือไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบยืนยัน ความเหมาะสมของหลักธรรมาภิบาล โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) โดยนำร่างหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากการศึกษาวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ใช้แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ถูกต้องและความเป็นไปได้ รวมทั้งประโยชน์ในการนำไปใช้ เพื่อให้ได้ข้อวิพากษ์ วิจารณ์อื่นๆ นำมาสรุป และปรับปรุงต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และจำแนกตามองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล
2. การวิเคราะห์ตัวแปรใช้การวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง IOC (index of item objective congruence) ของข้อคำถามในร่างแบบสอบถาม กับองค์ประกอบตามหลักธรรมาภิบาล
3. การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ใช้ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best)
4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (statistical package for the social science) ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ PCA (principal component analysis) และหมุนแกนปัจจัยหลักด้วยวิธีแวนแมกซ์ (varimax rotation)
5. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของหลักธรรมาภิบาล ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (X) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการสังเคราะห์ข้อสรุปความคิดเห็นในด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และข้อวิจารณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ มี 81 ตัวแปรที่พบว่ามีนัยสำคัญในแต่ละองค์ประกอบได้จัดเรียงลำดับตัวแปรตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ดังนี้

1.1 การบริหารตามหลักคุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับหนึ่ง สามารถอธิบายร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 9.404 มี 15 ตัวแปร

1.2 การบริหารตามหลักความคุ้มค่าหรือประสิทธิภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหาร งานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับสอง สามารถอธิบายร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 7.350 มี 14 ตัวแปร

1.3 การบริหารตามหลักประสิทธิผล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับสาม สามารถอธิบายร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 7.120 มี 11 ตัวแปร

1.4 การบริหารตามหลักมาตรฐานทางอาชีวศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับสี่ สามารถอธิบายร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 6.806 มี 8 ตัวแปร

1.5 การบริหารตามหลักความโปร่งใส เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับห้า สามารถอธิบายร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 6.493 มี 14 ตัวแปร

1.6 การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นอันดับหก สามารถอธิบายค่าร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 4.734 มี 8 ตัว

1.7 การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็น อันดับเจ็ด สามารถอธิบายค่าร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 4.441 มี 6 ตัวแปร

1.8 การบริหารตามหลักนิติธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอันดับแปด สามารถอธิบายค่าร้อยละของความผันแปร (percent of variance) ของตัวแปรทั้งหมดได้ 3.739 มี 5 ตัวแปร

2. หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน ได้รับการกระจายอำนาจ จากกระทรวงศึกษาธิการ ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการการศึกษา พ.ศ. 2550 ทำให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ดำเนิน การได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว โดยการตรากฎหมายเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นนิติบุคคล สามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้โดยตนเองภายใต้กฎระเบียบ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2546 ข: 5-7) การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล และหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มาบูรณาการกับบริบทของสถาน ศึกษาอาชีวศึกษา เป็นหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 8 หลักคือ การบริหารตามหลักคุณธรรม การบริหารตามหลักความคุ้มค่า หรือประสิทธิภาพ การบริหารตามหลักประสิทธิผล การบริหารตามหลักมาตรฐานทางอาชีวศึกษา การบริหารตามหลักความโปร่งใส การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม และการบริหารตามหลักนิติธรรม มาบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ในฐานะนิติบุคคลด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนัก และรับนโยบายดังกล่าวมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนแน่นอน ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ ศิริโรจน์ ผลพันธิน (2551) ที่อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นวิธีการที่ดีในการใช้อำนาจเพื่อบริหารทรัพยากรขององค์กร ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารองค์กร อันหมายถึงผู้บริหารสถานศึกษา และภาระสำคัญก็คือ การบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารจึงต้องสวมบทบาทนักปฏิรูป และนักพัฒนาด้วย ต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นนักประสานสืบทอด เข้าใจประชาธิปไตย บริหารด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลให้ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธา จากครู ผู้ปกครอง นักเรียน และคนในชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน จึงต้องบริหารจัดการสถานศึกษาของตน ให้บรรลุผลสำเร็จ สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยการนำหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการสังคมที่ดี ที่เหมาะสมกับคนไทย คือทศพิธราชธรรมมาใช้ เป็นเครื่องมือในการบริหารด้วย ดังที่ สุมะธ ตันติเวชกุล (อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544) กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงใช้หลักธรรมาภิบาลตั้งแต่วันแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ โดยเปล่งคำว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักบริหาร หรือนักปกครอง ในการที่จะทำให้การบริหารเกิดความสำเร็จ ยุติธรรม และผู้ถูกปกครองมีความสงบสุขร่มเย็นและผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิรินารถ นันทวัฒน์ภินันท์ (2547: 107-118) ที่พบว่า ค่านิยมของข้าราชการไทยในการบริหารราชการแผ่นดิน คือการนำเอาหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับนักปกครอง และนำเอาวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี มาใช้ปลูกฝังในสังคมไทย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร หากสามารถนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง 8 องค์ประกอบ ตามที่ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา จะทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนัก งานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เกิดความเป็นธรรม ดังข้อสรุปของ เกษม วัฒนชัย (2546: 25) ที่กล่าวว่า ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ต้องมีเป้าหมาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ ต้องมีความโปร่งใสทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการใช้เงิน และทรัพยากร ต้องตรวจสอบได้ และทุกขั้นตอนของการบริหารต้องมีผู้รับผิดชอบ ระบบธรรมาภิบาลจึงมุ่งถึงประโยชน์ของส่วนรวม และผู้เรียนเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นการสนองนโยบายปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลและพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 สถานศึกษาควรมีองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ ของหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบาย และวางมาตรฐานให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง โดยเน้นแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ ให้เกิดประสิทธิผล และเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในแต่ละด้านของสถานศึกษา โดยจัดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ ที่เหมาะสมกับสภาพจริงของสถานศึกษา พร้อมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีการติดตามประเมิน ผลการนำไปใช้เป็น ระยะเวลา เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัย โดยการนำหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปทดลองใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา เพื่อสรุปภาพรวมของการบริหาร และความถูกต้องเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบ
2. ควรศึกษาวิจัยในแต่ละองค์ประกอบ ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ
3. ควรศึกษาวิจัยองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้ในภาพรวม หรือแต่ละองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และ กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า.

..... สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

เกษม วัฒนชัย. 2545. “ธรรมาภิบาลบทบาทสำคัญกรรมการสถานศึกษา.” รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย 5,64 สิ่งพิมพ์. สกศ. 87/2545. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

จิตราภา กุลชลบุตร. 2550. การวิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก.

ธีระ รุญเจริญ และคณะ. 2546. การบริหารเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : บริษัทข้าวฟ่าง จำกัด.

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภริณ. 2547. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อ. เมือง จังหวัดลำพูน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

ศิโรจน์ ผลพันธิน. 2551. แนวคิดและวิสัยทัศน์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ:ราชภัฏสวนดุสิต.

สุเมธ ตันติเวชกุล. 3 สิงหาคม 2548. เอกสารประกอบการบรรยาย. การเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรสายสนับสนุน และช่วยวิชาการด้วยการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เสริมสร้างเมืองไทยใสสะอาด. 3 สิงหาคม 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

2544. ความสามารถในการ แข่งขันระดับนานาชาติ. [Online], assessed 19 June 2010. Available from <http://kormor.obec.go.th/ discipline/dis076.pdf>.

Cronbach, Lee. *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York : Harper & Row Publishers, 1974.

การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
A STUDY OF ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF
ADMINISTRATORS IN OFFICE OF THE ELEMENTARY SCHOOL DISTRICT, CHANTHABURI

ขวัญใจ ป้อมพระเดช¹, พิชัย สราญรมย์², ภคิน สรวงท่าไม้³

¹ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ² คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ ศึกษานิเทศน์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยใช้ค่าสถิติ ทดสอบเปรียบเทียบค่า t (t-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรสองกลุ่ม และ F (F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรสามกลุ่มขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญ .05 และวิธีการ Scheffe's เพื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 เป็นส่วนใหญ่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลางมากที่สุด

2. ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หลักคุณธรรม มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือหลักความโปร่งใส มีการบริหารในระดับมากที่สุด และอันดับสุดท้ายคือ หลักความมีส่วนร่วม มีการบริหารในระดับมาก โดยในรายด้านของปัจจัย

3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาและสังกัดในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างกันมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดในสถานศึกษาแตกต่างกันมีการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research was to a study of administration according to good governance of administrators in office of the Elementary School District, Chanthaburi and comparison of administration according to good governance of administrators in office of the Elementary School District, Chanthaburi classification by education, the study area and size of the school. The sample of this study is administrators 150. Basic statistical analysis was applied by using data, percentage, mean and standard deviation values to examine a research's hypothesis. By using statistical t (t-test) and F (F-test) for test different levels of statistical significance at .05 and test for paired differences to Scheffe's. The results of the study were

1. The administration of principles of good governance administrators in office of the

Elementary School District, Chanthaburi were in high level .When considering each aspect found that moral principles have management as possible. Subordinate is the principle have management as possible. Subordinate is the principle of transparency.The main value,Rule of law,The primary responsibility and last is principles involved.

2. The administration of the principles of good governance of administrators in office of the Elementary School District, Chanthaburi were in high level. When considering each aspect found that moral principles have management as possible. Subordinate is the principle of transparency and last is principles involved.

3. Administrators have different levels of education. Managed in accordance with the principles of good governance there was no statistical significance.

4. Administrators have in office of the Elementary School District, Chanthaburi area 1 and area 2. Managed in accordance with the principles of good governance there was statistical significance at the .05.

5. Administrators have different size of the school. Managed in accordance with the principles of good governance there was no statistical significance.

Keywords: administration according to good governance

บทนำ

การศึกษาที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ 2545 (ฉบับที่ 2) กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาอยู่หลายหน่วยงานและหลายระดับ โรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาและให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน พัฒนาคอนไทยทุกคนให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ตามมาตรา 9(2) มาตรา 41 มาตรา 42 ได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของชาติ ได้มุ่งให้การจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 29 กำหนดว่า ให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่าง ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 6-22) การบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจในอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเพื่อให้ภารกิจของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาทุกฝ่าย จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างจริงจัง โดยมีองค์กรอิสระทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนคอยตรวจสอบการปฏิบัติงานของสถานศึกษาซึ่งหมายถึง การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครูผู้สอนนั่นเอง

พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมากการที่ผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรม จะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความพึงพอใจและยินดีที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถ การบริหารจัดการที่ดี ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ พร้อมรับการตรวจสอบได้เสมอ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์กรเจริญก้าวหน้าและมีคุณภาพการปฏิบัติงานขององค์กรตามหลักของการบริหารจัดการที่ดี มี 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม ได้แก่ การปกครองภายใต้กฎหมายไม่ใช่ตามอำเภอใจของบุคคลใดๆ หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้อง มีวินัย ซื่อสัตย์ จริงใจ ยึดมั่น หลักความโปร่งใส ได้แก่ ใ้วางใจกัน มีกระบวนการตรวจสอบ สะดวก ชัดเจน หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรูู้ และเสนอความ

คิดเห็นได้ หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ และกล้าที่จะยอมรับผลการกระทำของตน และหลักความ
คุ้มค่า ได้แก่ การจัดการที่ดี มีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

โรงเรียนเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับ
ของรัฐบาล มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็น
พื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับสูงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยรวม จึงต้อง
ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้หลักการหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ด้วยหลักการและ
เหตุผลดังกล่าวการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือ
หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในขณะเดียวกันการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนปัจจุบัน ไม่ปรากฏผลในทาง
ปฏิบัติได้อย่างจริงจัง มีปัญหาการร้องเรียน ร้องทุกข์ กล่าวโทษผู้บริหารโรงเรียน เช่น การเลือกปฏิบัติ การพิจารณาความดี
ความชอบประจำปี ทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ ขาดคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับการ
ปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการจำนวนมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2549 : 1)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ทั้งนี้งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางข้อมูลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการ
นำไปบริหารงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจน
เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาโดยรวมเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาในระดับดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

สมมุติฐานในการวิจัย

การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มี
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี อยู่ในสังกัดพื้นที่แตกต่าง
กัน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีอยู่ในสถานศึกษาที่มี
ขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี มีวิธีดำเนินการดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น

1. ระดับการศึกษา
1.1 ปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี
1.2 สูงกว่าปริญญาตรี
2. เขตพื้นที่การศึกษา
2.1 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
2.2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
3. ขนาดสถานศึกษา
3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก
3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง
3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม

- การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย
1. หลักนิติธรรม
 2. หลักคุณธรรม
 3. หลักความโปร่งใส
 4. หลักความมีส่วนร่วม
 5. หลักความรับผิดชอบ
 6. หลักความคุ้มค่า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 247 คน แบ่งเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 95 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2553 : 17) เขต 2 จำนวน 152 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. 2553 : 22) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 คน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้พื้นที่เขตการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นกลุ่มตัวอย่าง ตามขนาดโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ในกลุ่มตัวอย่างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 จำนวน 58 คน และเขต 2 จำนวน 92 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประมวลสร้างเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้คำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ที่สอบถามเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และขนาดของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามตามมาตราส่วนส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยกำหนดคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (Best and Kahm.1993: 247)

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นภาพรวม .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไปถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 และขอหนังสือจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2 ถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นัดหมายเวลาที่จะนำแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารสถานศึกษา

3. ประสานเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน และรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางและการบรรยายเพื่อคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.3 เปรียบเทียบระดับ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ t- test

2.5 เปรียบเทียบระดับ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด โดยใช้ค่าสถิติ F- test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังนี้

ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 77 คน รองลงมาเป็น สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 73 คน เขตพื้นที่การศึกษาของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 92 คน รองลงมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 58 คน

ขนาดสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดอยู่ในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลางมากที่สุด จำนวน 59 คน รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 46 และน้อยที่สุด สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 45 คน

2. ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หลักคุณธรรม มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือหลักความโปร่งใส มีการบริหารในระดับมากที่สุด และอันดับสุดท้ายคือ หลักความมีส่วนร่วม มีการบริหารในระดับมาก โดยในรายด้านของปัจจัย พบว่า

2.1 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านหลักนิติธรรม ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดำเนินการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียน โดยเป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงกำหนด มีการบริหารในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนอย่างถูกต้องตามระเบียบ มีการบริหารในระดับมากที่สุด และมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องดำเนินการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศสอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการบริหารในระดับมาก

2.2 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านคุณธรรม ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาวิธีการจัด มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ บุคลากรได้รับการพัฒนาด้านความรู้และวิชาชีพอย่างเป็นธรรม มีการบริหารในระดับมากที่สุด และมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องจัดโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมให้บุคลากร มีการบริหารในระดับมาก

2.3 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านหลักความโปร่งใส ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตร มีการบริหารในระดับมากที่สุดและมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการบริหารในระดับมาก

2.4 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านหลักความมีส่วนร่วม ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบ มีการบริหารในระดับมากที่สุด และมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการบริหารในระดับมาก

2.5 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านหลักความรับผิดชอบ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งให้นักเรียนปฏิบัติจริง มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พิจารณาการย้ายเข้าย้ายออกของนักเรียนเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอน ของโรงเรียน มีการบริหารในระดับมากที่สุดและมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องพัฒนาระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของโรงเรียน มีการบริหารในระดับมาก

2.6 ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ในด้านหลักความคุ้มค่า ภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและเปิดโอกาสให้บุคลากรประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ นำผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรมาใช้ ในการปรับปรุงพัฒนางาน มีการบริหารในระดับมากที่สุด และมีการบริหารในระดับน้อยที่สุดในเรื่องให้มีกระบวนการควบคุม ตรวจสอบดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุอย่างต่อเนื่องมีการบริหารในระดับมาก

3. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามระดับการศึกษาของ

ผู้บริหาร ภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้าน หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้าน หลักความมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้าน หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดในสถานศึกษาแตกต่างกันมีการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดในสถานศึกษาแตกต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หลักคุณธรรม มีการบริหารในระดับมากที่สุด รองลงมาคือหลักความโปร่งใส มีการบริหารในระดับมากที่สุด และอันดับสุดท้ายคือ หลักความมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี มีความสำคัญต่อหลักคุณธรรมมากที่สุด ดังที่ สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 1) ให้ความสำคัญกับหลักคุณธรรมนี้ว่า เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชิน ศรีบุญเรือง (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า ดังนั้น ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีจึงมีการนำไปใช้ เพื่อประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารได้รับความเชื่อถือศรัทธาต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

2. การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้บริหาร ภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรม จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ให้ความสำคัญต่อด้านนี้มากกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นในด้านคุณธรรมเพิ่มมากยิ่งขึ้น แต่ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ชัดแย้งกับงานวิจัยของ จำรูญ บุรณกุล และคณะ (2547 : 137) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติของข้าราชการครูเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิชิต พบว่า ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของข้าราชการครูเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พิจิตร จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธรรนชัย รัตนไตรแก้ว (2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบพบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จึงอาจทำให้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันในบางเรื่อง บางด้าน แต่ในภาพรวมส่วนใหญ่แล้วไม่แตกต่างกัน

3. การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่าง ๆ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้ง 2 เขต มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ความพร้อมต่อการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ได้มีระดับที่แตกต่างกันมาก โดยในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 มีการบริหารงานในด้านหลักคุณธรรม ความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ในระดับที่น้อยกว่า เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 ซึ่ง ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 เน้นไปในด้านหลักนิติธรรมและหลักความคุ้มค่า เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีดังผลการวิจัยปรากฏ เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 11) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับสถานภาพเป็นนิติบุคคลโดยบัญญัติในมาตรา 35 แห่งระเบียบพระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 จึงมีการบริหารงาน แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ผลงานวิจัยของผู้วิจัย ชัดแย้งกับงานวิจัยของไพศาล ตั้งสมบูรณ์ (2548 : 87-88) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสคร ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวม ความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสครไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการมุ่งเน้นการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่แตกต่างกัน สามารถส่งผลให้เห็นได้ถึง การบริหารงานของสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นไปตามหลักธรรมาภิบาลในด้านนั้นๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษารับรองการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ครอบคลุมต่อการนำไปใช้ในทุกด้าน

1.2 ควรมีการนำเสนอผลงานวิจัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีทั้ง 2 เขต เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนที่ควรให้ความสำคัญในทุกด้านอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

1.3 ควรนำผลการวิจัย ไปนำเสนอผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ให้มีการส่งเสริมสนับสนุน นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการนำไปใช้ ที่ว่า หลักความมีส่วนร่วม เป็นการสร้างการรับรู้เรื่องของคุณภาพความเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัย การศึกษาความรู้ความเข้าใจในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไปใช้ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อ

2.1.1 ทราบบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในระดับใด

2.1.2 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างจากครูหรือไม่อย่างไร

2.2 ควรทำการวิจัย การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อเห็นข้อแตกต่างระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ และพัฒนาสถานศึกษานั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). **ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.
- _____. (2546). **ธรรมาภิบาลกับการคอร์รัปชันในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก. (2546). **การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในทรรศนุศลภากรโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2547).**การศึกษาปัญหาการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จันทบุรี:สำนักงานฯ**
- จรัสศรี ทีปรัช. (2545). **Good Governance** กับการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพฯ : ไอเดียสแควร์.
- Best and Kahn James V. (1993). **Research in Education**. 7 th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Blumel, C.M. (2000). **Foreign Aid, Donor Coordination and the Pursuit of GoodGovernance (Kenya)**. Maryland : University of Maryland.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5 th ed. New York : Harper Collins.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Journal of Education and Psychological Measurement**. 4 (5) : 4483-A.

**แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครือมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขา
ภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน**
**Professional Development Guideline for Partnership in Practicum Placement
of English Teacher Candidate in Suan Sunandha Rajabhat University**

พินิตพา สืบแสง, สุทธิพงษ์ บุญผดุง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครือมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษจำนวน 7 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 7 คน อาจารย์นิเทศก์สาขาวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ในการบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาสภาพปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครือมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วนระหว่างนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกในการเป็นครือมืออาชีพ รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านการจัดการชั้นเรียน ปัจจัยด้านความเป็นครือและปัจจัยด้านวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามลำดับ 2) การพัฒนาความเป็นครือมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษควรให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดการชั้นเรียนเป็นสำคัญ ได้แก่การออกแบบการเรียนการสอน เทคนิคการสอน การผลิตสื่อการเรียน การวัดและประเมินผล เทคนิคการบริหารจัดการชั้นเรียน การจัดการและควบคุมความประพฤติของผู้เรียนขณะมีกิจกรรมการเรียนการสอน 3) แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครือมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้และศึกษาผลการใช้กับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษได้ต่อไป

คำสำคัญ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครือมืออาชีพ นักศึกษาครู หลักการเป็นหุ้นส่วน

Abstract

The research related to professional development guideline for partnership in practicum placement of English teacher candidate in Suan Sunandha Rajabhat University. The purposes of the research were to 1) investigate problems, weakness and obstacles of practicum placement of English teacher candidate in Suan Sunandha Rajabhat University and 2) set up professional development guideline for partnership in practicum placement of English teacher candidate in Suan Sunandha Rajabhat University. The sample in this study comprised of 7 English teacher students, 7 mentor teachers and 1 university supervisor. Interview form, which was approved as content validity, was employed as a research tool to collect data. Then the data were analyzed by using frequency to describe the characteristic of the sample and content analysis method to investigate the problems, weakness and obstacles of practicum placement. Therefore, professional development guideline for partnership in practicum placement of English teacher candidate in Suan Sunandha Rajabhat University was established. The results of this research are as follows: 1) Learning management plan is the most important factor affecting the professional development of English teacher; next are the factor of classroom management, passion for teaching and action research. 2) Learning management plan and classroom management, which

สาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีเจตนาธรรมในการผลิตนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ เชี่ยวชาญด้านการสอน และเป็นครูมืออาชีพ แต่จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษในรุ่นที่ผ่านมา พบว่านักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษยังต้องได้รับการพัฒนาในหลายๆ ด้าน เช่น การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียนและการทำวิจัยในชั้นเรียน (ดวงกมล จิตีเวส, 2010: สัมภาษณ์) เห็นได้ชัดว่าแม้ว่าสาขาภาษาอังกฤษจะให้ความรู้ในด้านเนื้อหาสาระ กลวิธีการสอน และจัดประสบการณ์สู่ภาคปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู แต่ปัญหาที่นักศึกษาครูได้พบจากการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียน ตามบริบทของโรงเรียนนั้น อาจมีความแตกต่าง หรือเปลี่ยนไปจากสิ่งที่ได้รับการฝึกฝนจากสาขาวิชา ที่สำคัญเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นการได้สำรวจสภาพปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรคที่นักศึกษาครูได้พบในชั้นเรียน จากการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามสภาพจริงย่อมเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำมาใช้เป็นฐานการออกแบบแผนพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษ ให้มีประสิทธิภาพต่อการนำไปใช้ในการผลิตครูมืออาชีพตามที่สังคมต้องการจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการใช้หลักการเป็นหุ้นส่วนซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาครู ครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมความเป็นครูมืออาชีพให้กับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษได้ ทั้งนี้เพราะผู้ที่เป็นหุ้นส่วนดังกล่าวข้างต้นเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงที่เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสอนนักเรียน ที่สำคัญบุคคลเหล่านี้มีศักยภาพที่จะร่วมกันสร้างสรรค์แนวคิดและทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาหรือกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกในการรับมือกับปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมนักศึกษาครูซึ่งกำลังจะเป็นครูในอนาคตได้เป็นอย่างดี (Reynold, 2000: 13)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและค้นหาแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษสู่การเป็นครูมืออาชีพโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน เพื่อยกระดับการศึกษา และผลผลิตซึ่งเป็นนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษให้กับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยในด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้การเลือกแบบเจาะจงและใช้หลักการเลือกตัวอย่างเพื่อนำมาสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตามเกณฑ์ของมอร์สและเครสเวลล์ที่แสดงว่าจำนวนตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มควรอยู่ระหว่าง 6-10 คน (Morse, 1994; Creswell, 1998 cited in Collins et al., 2006: 86) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกนักศึกษาครูชั้นปีที่ 5 สาขาภาษาอังกฤษจำนวน 7 คน ครูที่เลี้ยงนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษจำนวน 7 คน อาจารย์นิเทศก์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามแนวทางการพัฒนานักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษสู่การเป็นครูมืออาชีพบนฐานสมรรถนะหลัก ซึ่งได้แก่การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน ความเป็นครูและการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเครื่องมือดังกล่าวผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้ (IOC รายชื่อมีค่า 1.00)

3. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาศึกษาสภาพปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรค โดยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์เนื้อหาตามสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างตลอดจนการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษตามหลักการเป็นหุ้นส่วนต่อไป

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นหุ้นส่วน ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างดังตาราง 1 การศึกษาสภาพปัญหาและจุดอ่อนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษโดยจำแนกเป็นประเด็นหลักและย่อยดังตาราง 2 และแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษดังตาราง 3 ตามลำดับดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และประสบการณ์การสอน

กลุ่มตัวอย่าง	เพศ		รวม	ประสบการณ์การสอน
	ชาย	หญิง		
นักศึกษาครุสาขา				
ภาษาอังกฤษ	1	6	7	สอนระดับประถมและมัธยม
ครูพี่เลี้ยง	2	5	7	4 – 12 ปี
อาจารย์นิเทศสาขาวิชา				
ภาษาอังกฤษ	-	1	1	12 ปี
รวม	3	12	15	

จากตาราง 1 นักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษที่เป็นเพศชาย 1 คนและเพศหญิง 6 คน ได้รับมอบหมายให้สอนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูพี่เลี้ยงเป็นเพศชาย 2 คน และเพศหญิง 5 คน มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 4 ปี จนถึง 12 ปี ซึ่งคิดเป็นประสบการณ์สอนโดยเฉลี่ย 6 ปี ส่วนอาจารย์นิเทศสาขาวิชาภาษาอังกฤษ เป็นเพศหญิง มีประสบการณ์สอน 12 ปี

ตาราง 2 แสดงจำนวนครั้ง/ความถี่ ของสภาพปัญหาและจุดอ่อนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษ

ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์/สนทนา	กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล			รวม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง
	นักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษ	ครูพี่เลี้ยง	อาจารย์นิเทศก์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ		
การจัดการเรียนรู้	7	6	1	14	วิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการสอน การใช้ภาษาในการสื่อสาร ความชำนาญในเนื้อหาสาระที่สอน สื่อการสอนที่เหมาะสมกับสาระ

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ได้จากการ สัมภาษณ์/สนทนา	กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล			รวม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง
	นักศึกษาครู สาขา ภาษาอังกฤษ	ครูพี่เลี้ยง	อาจารย์ นิเทศก์ สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ		
การจัดการเรียนรู้ (ต่อ)					เนื้อหา การสอนให้ครอบคลุมมาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตร การสร้างแรงบันดาลใจ หรือจูงใจ นักเรียนในการเรียน
การจัดการชั้นเรียน	7	4	1	12	ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ในขณะจัดกิจกรรมการเรียน การขาดเทคนิคการจัดการและ บริหารชั้นเรียน
ความเป็นครู	7	3	1	11	การวางตัว ความรับผิดชอบในหน้าที่
วิจัยปฏิบัติการในชั้น เรียน	7	-	1	8	การเลือกปัญหา วิธีดำเนินการวิจัย การเขียนนำเสนอ

จากตาราง 2 พบว่าปัญหาและจุดอ่อนในการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษที่ได้จากแบบ
 สัมภาษณ์และการสนทนายังกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 4 ด้านตามน้ำหนักความสำคัญ ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้
 2) ปัญหาด้านการจัดการชั้นเรียน 3) ปัญหาด้านความเป็นครู และ 4) ปัญหาด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตาราง 3 แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ

ประเด็น	ลักษณะของ ปัญหา	แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ด้านการจัดการ เรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วิธีการสอนที่เหมาะสมกับ บริบทในชั้นเรียน ▪ การสร้าง สนใจ หรือจูงใจ นักเรียนในการ เรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การฝึกปฏิบัติการใช้เทคนิคการสอน ภาษาอังกฤษในการพัฒนาทักษะด้านการ ฟัง พูด อ่านและเขียนสำหรับนักเรียนซึ่ง อาจเป็นแบบเดี่ยว แบบคู่ แบบกลุ่มและ แบบทั้งชั้น เช่น เทคนิค Interactive และ Direct Instruction ในการสอน ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ เทคนิค Story- mapping ในการสอนทักษะการเขียน เทคนิค Bottom-up ในการสอนให้จูงใจ นักเรียนในการเรียนภาษาอังกฤษ เทคนิคการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เทคนิคการสอนแบบ Total Physical Response : TPR เทคนิคการสอนโดย ใช้ Cardgame หรือ Flashcard เพื่อ จดจำคำศัพท์ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ นักศึกษาครูได้แนวทางการ จัดการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง ที่ดี ซึ่งนักศึกษาครูสามารถ นำไปเป็นตัวอย่างในการ จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ โดยตรง ▪ นักศึกษาครูสามารถเลือกใช้ เทคนิคการสอนได้ตรงกับ บริบทที่ต้องการสอน ทั้งที่ เป็นทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเด็น	ลักษณะของปัญหา	แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครุสาขาภาษาอังกฤษ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ด้านการจัดการชั้นเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในขณะจัดกิจกรรมการเรียน ▪ การขาดเทคนิคการจัดการและบริหารชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ในหลักสูตรการผลิตครูควรมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการควบคุมชั้นเรียน ▪ การจัดทำระบบ Mentor-ครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาในการจัดการชั้นเรียนใช้วิธีถามคำถามปลายเปิดกระตุ้นให้นักศึกษาคูแสดงความคิดเห็นและฝึกการปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ นักศึกษาคูมีทักษะและเทคนิคในการจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ▪ นักศึกษาคูได้รับประสบการณ์ตรงจากครูพี่เลี้ยงในการจัดการชั้นเรียนและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น
ด้านความเป็นครู	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การวางตัว ▪ ความรับผิดชอบในหน้าที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การสร้างความเข้าใจกับครูพี่เลี้ยงในการพัฒนานักศึกษาคู ได้แก่ การให้คำแนะนำนักศึกษาคูทั้งในรูปแบบไม่เป็นทางการ (การให้คำแนะนำเป็นพูด) และแบบทางการ (การให้คำแนะนำแบบการเขียนสรุปคำแนะนำ) ▪ การจัดระบบ Mentor ▪ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ▪ การวิเคราะห์ วินิจฉัยจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนในการเรียนภาษาอังกฤษ ▪ การเป็นแบบอย่างในด้านการแต่งกายและการประพฤติปฏิบัติตน ด้านคุณธรรมจริยธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ นักศึกษาคูได้แนวทางการปฏิบัติตนตามต้นแบบที่ดี โดยเฉพาะต้นแบบทางการสอน และการจัดการชั้นเรียนซึ่งนักศึกษาคูสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้โดยตรงได้แก่การจัดกิจกรรมประกอบการสอน กลวิธีในการควบคุม หรือจัดระเบียบผู้เรียน การใช้ภาษาประกอบการสอน เช่น การสร้างความสัมพันธ์อันดี หรือความใกล้ชิดกับผู้เรียน ทิศทางการเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ห้องเรียนขณะดำเนินการสอน เป็นต้น
การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การเลือกปัญหา ▪ วิธีดำเนินการวิจัย ▪ การเขียนนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การสร้างความเข้าใจกับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาวิจัยทางการศึกษาให้เน้นหลักการในการเลือกประเด็นปัญหา หัวข้อสำหรับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการดำเนินการวิจัยที่เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ▪ เปิดรายวิชาหรือการจัดอบรมวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิด ▪ การจัดคลินิกทางการวิจัยสำหรับให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาคู ▪ การศึกษาแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจากครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์หรือจากอาจารย์นิเทศศาสตร์สาขาที่มีประสบการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ รายวิชาวิจัยทางการศึกษามีจุดเน้นที่ชัดเจนให้กับนักศึกษาคูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ▪ นักศึกษาคูเป็นมืออาชีพด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ▪ มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาคูหรือนักศึกษากับครูพี่เลี้ยง ▪ ผลงานของนักศึกษาคูเป็นไปตามมาตรฐานการทำวิจัย

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเด็น	ลักษณะของปัญหา	แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การวิจัย ปฏิบัติการใน ชั้นเรียน (ต่อ)		<ul style="list-style-type: none"> ▪ การฝึกปฏิบัติการเขียนนำเสนองานวิจัยในชั้นเรียนอย่างเข้มข้น ▪ สาขาภาษาอังกฤษจัดประกวดงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อจูงใจให้นักศึกษาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ได้งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาครูได้ศึกษาและเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาโดยใช้หลักการเป็นทุนส่วน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษจำนวน 7 คน เป็นเพศชาย 1 คน และเพศหญิง 6 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 7 คนเป็นเพศชาย 2 คน เพศหญิง 5 คน มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 4-12 ปี ซึ่งคิดเป็นประสบการณ์เฉลี่ย 6 ปี อาจารย์นิเทศก์สาขาภาษาอังกฤษจำนวน 1 คนเป็นเพศหญิง มีประสบการณ์การสอน 12 ปี

2. การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการสร้างความเป็นครูมืออาชีพด้านการสอนให้กับนักศึกษาครู โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นการจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการก้าวเข้าสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

3. การจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกในการเป็นครูมืออาชีพ นักศึกษาครูจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทางภาษาของนักเรียน เข้าใจหลักการสอนและทฤษฎีการสอน สามารถพัฒนารูปแบบการสอนของตนเองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองตามลักษณะของนักเรียนที่จะสอน

4. การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ นักศึกษาจะต้องมีความรู้ที่แม่นยำในเนื้อหาสาระที่สอนเทคนิคและวิธีการสอน ที่สำคัญควรมีความเข้าใจในธรรมชาติการสอนวิชาภาษาอังกฤษ และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนทั้งที่เป็นทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นแบบกลุ่ม รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน

5. นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษควรได้รับการฝึกฝนให้สามารถที่จะเลือกใช้สื่อการเรียนที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน เช่น เอกสาร เทป วิดีโอ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย การใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา ซึ่งสอดคล้องกับเพอสมิทินเบอร์ก และ มอร์เกินสเทิร์น (Fursterberg and Morgenstern, 1992 cited in Wichadee, 2011: 16) ที่กล่าวว่าอนาคตของเทคโนโลยีในศาสตร์การสอนภาษาอังกฤษ จะเกี่ยวข้องกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียน

6. นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ยังขาดความสามารถในการจัดการชั้นเรียน เพราะจากการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา นักศึกษาครูไม่อาจที่จะกำกับหรือควบคุมชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความยุ่งยากในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาครูในการนำมาใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ควรเพิ่มเติม หรือส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้รับหลักการ หรือแนวทางในการจัดการชั้นเรียน ตลอดจนการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

7. นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ควรที่จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสมให้กับนักเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน เพราะการปฏิบัติตนที่ดีของนักศึกษาครูจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะให้นักเรียนยอมรับและเคารพแก่นักศึกษาครูในฐานะที่เป็นครูตลอดจนเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับนักเรียนในการเลียนแบบหรือทำตามแบบ เช่น การแต่งกายที่เหมาะสม การมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังต่อไป

8. นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ควรที่จะมีความรู้ และความชำนาญในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงสมรรถนะหรือศักยภาพของนักศึกษา การจัดระบบความคิดของนักศึกษา การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน

9. แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน ด้านความเป็นครูและการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยที่แนวทางการพัฒนา ดังกล่าวมีความชัดเจนที่จะส่งเสริม และยกระดับความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการนำไปใช้ในการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ เป็นหัวใจสำคัญ ประการหนึ่งในการสร้างความเป็นครูมืออาชีพด้านการสอนให้กับนักศึกษาครู ที่สำคัญเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดในเรื่องน้ำหนักความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับลินี บำเรอราช (2546-2547: 97) ที่ค้นพบว่าการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรเน้นน้ำหนักองค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด

2. การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพด้านการจัดการชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการและควบคุมความประพฤติของผู้เรียนขณะมีกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหลักที่บั่นทอนกำลังใจของผู้สอน แนวทางการพัฒนานักศึกษาครูในเรื่องดังกล่าว พบว่าครูที่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเซมโพวิทซ์และฮัดสัน (Sempowicz and Hudson, 2011: 1-16) ที่พบว่าครูที่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาในการจัดการชั้นเรียน โดยครูที่เลี้ยงใช้การถามคำถามแบบปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาครูแสดงความคิดเห็นของตน เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาในการจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ควรเน้นการสื่อสาร ไม่ใช่ข้อเท็จจริงตามหนังสือ เอกสารหรือตำรา ที่สำคัญการจัดบริบทแวดล้อมในการเรียนให้เป็นธรรมชาติจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

4. บทบาทของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ ควรเป็นทั้งเพื่อน และผู้ให้คำแนะนำ มีความรอบรู้ในศาสตร์ที่สอน อย่างถูกต้อง ติดตามความรู้ที่เปลี่ยนแปลงหรือมีมาใหม่ๆ รวมถึงรู้จักการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

5. การจัดการชั้นเรียนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาครูในการนำมาใช้ในเพื่อดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนให้ เป็นไปอย่างราบรื่น โดยที่นักศึกษาครูจะเป็นตัวหลักในการสร้างบรรยากาศในการเรียน เชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ในชั้นเรียนให้ ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการสร้างความรับผิดชอบและให้อิสระกับผู้เรียน สอดคล้องกับริชาร์ด (Richard, 2002: 14) ที่กล่าวว่าจัดการชั้นเรียนที่ดี จะช่วยลดปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียนในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมบรรยากาศและกระตุ้นนักเรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนและทำงาน ที่สำคัญเป็นการจูงใจและความคาดหวังในความสำเร็จ

6. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพราะ นักศึกษาครูได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับนักเรียนของตนเอง รวมถึงเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนทางอ้อม ผู้วิจัยพบว่าช่วง ห่างของอายุระหว่างนักศึกษาครูกับนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียน วิธีการสร้าง สัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นวิธีการที่นักศึกษาครูควรให้ความสำคัญ ดังที่ไนเยโต้ (Nieto, 2003 cited in He and Cooper, 2011: 111) กล่าวว่าผู้ประกอบอาชีพครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจนักเรียนและควรให้ ความสำคัญด้านการตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน

7. บทบาทของครูที่เลี้ยง และอาจารย์เนเทศก์สาขาวิชาเป็นเรื่องที่สำคัญในการส่งเสริมนักศึกษาครูสาขา ภาษาอังกฤษสู่ความเป็นครูมืออาชีพ เช่น บทบาทการให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาครูจาก การสังเกตพฤติกรรมการสอน การจัดการชั้นเรียนของนักศึกษาครู ซึ่งสอดคล้องกับดาร์ลิง-แฮมมอนด์และ ชไนเดอร์ (Darling – Hammond and Snyder, 2000) ที่กล่าวว่าควรส่งเสริมให้นักศึกษาครูให้ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย รวมถึงการพบ กับปัญหาและความท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนที่นักศึกษาครูจะก้าวเข้าสู่ความ เป็นครูมืออาชีพในอนาคตต่อไป

8. การที่นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาเดียวกัน ทำให้เกิดการ รวมกลุ่มของนักศึกษาครูในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการให้การสนับสนุนในการ รวมกลุ่มของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมการประกอบอาชีพครู รวมถึงการสร้าง ความแข็งแกร่งให้แก่นักศึกษาครูทั้งทางด้านจิตใจและการปฏิบัติหน้าที่ครู ซึ่งสอดคล้องกับฮีและคูเปอร์ (He and Cooper,

2011: 113) ที่กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรสนับสนุนการรวมกลุ่มของนักศึกษาครูทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ เพื่อให้ นักศึกษาครูที่กำลังศึกษาอยู่และทั้งที่จบไปแล้วสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน รวมถึงช่วยเหลือกันและกัน

9. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาครูได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์มากมาย มีโอกาสเข้าสัมผัสกับ ลักษณะการทำงานอย่างครุมืออาชีพจริง และสามารถทำงานสอนนักเรียนที่หลากหลาย ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ นักศึกษาครูสามารถพัฒนาตนเอง และรู้จักเปิดใจให้เกิดการยอมรับสิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นขณะทำหน้าที่ครู ในขณะที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเน้นด้านความเข้มข้นของเนื้อหาการเรียนการสอนและวิธีการสอน

10. การรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างนักศึกษาครูสาขา ภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ ในการประกอบอาชีพครู รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรการผลิตครูของคณะครุศาสตร์ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครุมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องมือที่ หลากหลาย เพื่อผลการวิเคราะห์ที่แม่นยำและถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ประเด็นที่เป็นสภาพปัญหาของนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้อาจไม่เพียงพอต่อการ พัฒนานักศึกษาครูสู่ความเป็นครุมืออาชีพได้อย่างแน่นอน แต่ถือว่าเป็นรายละเอียดที่สำคัญในการเตรียมการยกระดับ สมรรถนะให้กับนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษ โดยการจัดประเด็นที่พบเหล่านี้บูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอน เพื่อให้ นักศึกษาครูมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่พบในชั้นเรียนของสถานศึกษาที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้

3. ควรเตรียมนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษให้มีความพร้อมในด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การออกแบบ กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีการสอน การผลิตสื่อการเรียน การวัดและประเมินนักเรียน ก่อนออกไปฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ ที่สำคัญเป็นการยกระดับคุณภาพนักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษเพื่อก้าวเข้าสู่การประกอบ วิชาชีพครูได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ปัจจัยข้างต้นจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับสาขาภาษาอังกฤษและคณะครุศาสตร์ สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูต่อไป

4. ควรสนับสนุนให้นักศึกษาครูสาขาภาษาอังกฤษเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การปฏิบัติงานครู การฝึกประสบการณ์เต็มรูปแบบ เพื่อให้ นักศึกษาครูตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ของการเป็นครู และปัญหาที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกัน

5. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นครุมืออาชีพของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษตามสถานศึกษา สังคม หรือ ประเทศชาติต้องการ หรือศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับความเป็นครุมืออาชีพของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

6. ควรมีการศึกษาหาแนวทางหรือการจัดทำกลยุทธ์ในการพัฒนาความเป็นครุมืออาชีพจากนักศึกษาครูสาขา ภาษาอังกฤษที่ศึกษาต่างมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุม หน่วยตัวอย่างที่ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กัญญา โปธิวัฒน์. 2540. **ครุมืออาชีพ: ความหวังใหม่**. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับ 1 (มกราคม). คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์. หน้า 3-7.

นลินี บำเรอรา. 2546-2547. **การวิเคราะห์องค์ประกอบการประเมินผลการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 15(2): 97-108.

วิเศษศักดิ์ โคธตาษา. 2547. **ครุมืออาชีพ: นักออกแบบระบบการเรียนรู้**. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับ 4 (กุมภาพันธ์). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์. หน้า 31-36.

สุบิน แก้วยัง. 2550. **ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อเจตนารมณ์ของโครงการผลิตครูชั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) และควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร**. ความเป็นคน ความเป็นครู โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 123-125.

Collins, K. M. T., Onwuegbuzie, A. J. and Jiao, Q. G. 2006. **Prevalence of Mixed-methods Sampling Designs in Social Science Research**. Evaluation and Research in Education. 19(2): 83-101.

- Darling-Hammond, L. and Snyder, J. 2000. **Authentic assessment of teaching in context.** *Teaching and teacher education.* 16(5-6): 523-545.
- Dikdere, M. 2009. **Exploring Pre-Service Teachers' Perceived Weaknesses during their School-Based Teaching Experience: School-Based Teaching Experience and Pre-Service Teachers' Perceived Problems.** *The International Journal of Learning.* 16(7): 513-524.
- Goh, S. P. and Matthews, B. 2011. **Listening To the Concerns of Student Teachers In Malaysia During Teaching Practice** *Australian Journal of Teacher Education.* 36(3): 92-103.
- He, Y and Cooper, J. 2011. **Struggles and Strategies in Teaching: Voices of Five Novice Secondary Teachers.** *Teacher Education Quarterly.* 38 (2): 97-116.
- Khan, I. A. 2011. **The Teacher of English: Pedagogic Relevance in Saudi Arabia.** *English Language Teaching .* 4(2): 112-120.
- Patton, C. D. 2011. **Evaluating the Culturally Relevant and Responsive Education Professional Development Program at the Elementary School Level in the Los Angeles Unified School District.** *Learning Disabilities: A Contemporary Journal.* 9(1): 71-107.
- Reynolds, A. 2000. **Open the doors and see all the people.** *Teaching and Change.* 8(1): 10-30.
- Richard, J. 2002. **30 years of TEFL/TESL: A Personal Reflection.** *RELC Journal.* 33(2): 1-35.
- Sempowicz, T. and Hudson, P. 2011. **Analysing Mentoring Dialogues for Developing a Pre-service Teacher's Classroom Management Practices.** 36(8): 1-16.
- Wichadee, S. 2011. **Professional Development: A Path To Success For EFL Teachers.** *Contemporary Issues in Education Research.* 4 (5): 13-21.
- Yourn, B. 2000. **Listening to the 'voice' of beginning music teachers: An opportunity for empowerment.** A paper presented at the Teaching and Learning Forum 2000, Perth, Australia.
- Yuwono, G. I., Harbon, L. 2010. **English Teacher Professionalism and Professional Development: Some Common Issues in Indonesia.** *Asian EFL Journal.* 12(3): 145-163

ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

Problems of Classroom Action Research of the Teachers in Small-sized School under the Office of Rayong Education Service Area 1.

ช่อชะบา ชื่นบาน, เฉลา ประเสริฐสังข์, วิเชียร พันธุ์เครือบุตร
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 โดยมีประชากร จำนวน 130 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามวุฒิการศึกษา จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 38 ข้อ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ทดสอบค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และน้อย โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านการสรุปผล ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา และด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาตามลำดับ

2. ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ และด้านการสรุปผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ด้านการสรุปผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน, ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

ABSTRACT

The purpose of this research were to study the problems of classroom action research and to compare the teachers' problems of classroom action research in the small sized school under the Office of Rayong Educational Service Area 1. The population was the teacher in the small- sized school under the Office of Rayong Educational Service Area 1 consisted of 130. The sample consisted of 97 teachers by using the Stratified Random Sampling. The instruments for collecting the data were the five rating scales questionnaires consisting of 38 items with reliability value of 0.94. The data analysis were made by the use of computer program. The statistics for analysis consisted of percentage, arithmetic mean, standard deviation and hypotheses test were made by using t-test The results of this research were as follow:

1. The problems of classroom action research of the teachers in the small sized school under the Office of Rayong Educational Service Area 1 had , totally the problem of classroom action research in the medium level. When each aspect was considered, it was found that all aspect were at the medium level.

2. The results from the comparison of the teachers' problems of classroom action research, who had different education level were statistically different at .01. When each aspect was considered, it was found that descending from high to low level were the aspect of survey and analyze the problem, development the method or innovation, used the method or innovation and summarize the results were statistically different at .01 but the aspect of assign the method or innovation were not statistically different.

3. The results from the comparison of the teachers' problems of classroom action research, who had different experiences were not statistically different. When each aspect was considered, it was found that descending from high to low level were the aspect of development the method or innovation was statistically different at .05 but the aspect of survey and analyze the problem, to assign the method or innovation, used the method or innovation and summarize the results were not statistically different.

Keywords: Problems of Classroom Action Research, Teachers in Small-sized School, The Office Of Rayong Education Service Area 1.

บทนำ

กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ดี ซึ่งทุกงานในทุกสาขาอาชีพรวมทั้งงานการศึกษา ใช้ในการหาองค์ความรู้หรือข้อค้นพบในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานได้อย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “การวิจัยช่วยในการพัฒนางานเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือ” สะท้อนถึงความชัดเจน รอบคอบและตรวจสอบได้ งานการจัดการเรียนการสอนหรืองานของครู นับเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องการความเชื่อถือได้ในผลงาน ซึ่งถ้าครูนำการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน หรือแก้ไขปัญหาการเรียนรู้อของนักเรียน จะสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ทำให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ผู้ปกครองของนักเรียนมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 1) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉบับปัจจุบัน (สภาร่างรัฐธรรมนูญ. 2550 : 69) ในมาตรา 80 (5) ได้กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย โดยส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 16) ในมาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษา ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนการวิจัยค้นคว้า ตลอดจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 14-16) ในหมวด 4 มาตรา 24 (5) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่ออำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ฉะนั้นการวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นกระบวนการทำวิจัยของครูผู้สอนที่มุ่งศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้และดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตลอดจนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 (2552 : 4) เป็นหน่วยงานทางการศึกษามีภารกิจในการจัดบริการทางการศึกษา ให้แก่เด็กและเยาวชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยครอบคลุมพื้นที่ใน 5 อำเภอ มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 130 โรงเรียนซึ่งเป็นขนาดเล็ก จำนวน 31 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.85 (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2552) จากการสรุปข้อมูลการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. 2551 : 1-6) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยจำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีผลการประเมินระดับ ดี จำนวน 8 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 25.81 ผลการประเมินระดับพอใช้ จำนวน 21 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.74 และมีผลการประเมินระดับปรับปรุง จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 6.45 ซึ่งมาตรฐานด้านครูพบว่า มาตรฐานทั้งสองมาตรฐานอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 24 ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 48.39 ข้อค้นพบ คือ ครูไม่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อ

แก้ปัญหาการเรียนการสอนหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จึงเสนอแนะให้ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและช่วยจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากข้อค้นพบดังกล่าว สรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กควรจะได้รับการพัฒนาและครูผู้สอนควรจะต้องทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งจากสภาพจริงของโรงเรียนขนาดเล็กจะมีความขาดแคลนในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านตัวครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเรียนการสอน แต่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้หรือวุฒิการศึกษาและทักษะหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับตัวครูผู้สอน ที่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยในด้านตัวครูคือ ด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการทำวิจัยของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนแก้ปัญหา การนิเทศ ติดตาม และส่งเสริมหรือพัฒนาให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ในภาพรวมและเป็นรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ในครั้งนี้ มีการกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 130 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามวุฒิการศึกษา (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ได้จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ที่สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ใน 5 ด้าน (กรมวิชาการ, 2542 : 7) คือ ด้านที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านที่ 2 การกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา ด้านที่ 3 การพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านที่ 4 การนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ และด้านที่ 5 การสรุปผล ซึ่งกำหนดความหมายดังต่อไปนี้ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนมากที่สุด 4 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนมาก 3 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนปานกลาง 2 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย และ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เป็นรายด้านและรายข้อแล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบการแปลความหมายโดยยึดหลักของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535 : 23-24) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด พร้อมทั้งหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ค่าระดับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ที่จำแนกตามวุฒิการศึกษา 2 ระดับ คือปริญญาตรีกับสูงกว่าปริญญาตรี และประสบการณ์ คือ ประสบการณ์น้อย (เท่ากับหรือน้อยกว่า 20 ปี) และมีประสบการณ์มาก (มากกว่า 20 ปี) โดยใช้ค่าเฉลี่ยของจำนวนประสบการณ์การสอนของครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามซึ่งได้ค่าเฉลี่ยเป็น 20 ปี

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ($\bar{x} = 2.61$) ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ($\bar{x} = 2.58$) และด้านการสรุปผล กลาง ($\bar{x} = 2.51$) ตามลำดับ ส่วนด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 2.49$) และการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ($\bar{x} = 2.38$) มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ พบว่า

1.1 ระดับปริญญาตรี มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.62$) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.66$)

1.2 ประสบการณ์น้อย มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.41$) และประสบการณ์มาก มีปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.58$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับปานกลางและน้อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ($\bar{x} = 2.72$) 2) ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ($\bar{x} = 2.65$) 3) ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 2.59$) 4) ด้านการสรุปผล ($\bar{x} = 2.56$) และ 5) ด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ($\bar{x} = 2.38$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ดังนี้

2.1 ระดับวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ และด้านการสรุปผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ประสบการณ์ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ ด้านการสรุปผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก ครูเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่ให้ความรู้กับนักเรียน บทบาทของครูในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่ได้เน้นการทำงานวิจัย ดังนั้นครูจึงมีความถนัดในการสอนมากกว่าการทำงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับสายชล แซ่จิว (2550:59) ที่ศึกษาแล้วสรุปว่ากระบวนการพัฒนาครู เป็นการเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนมากกว่าศาสตร์การทำวิจัย ทำให้ครูส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธิตำเนินการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ เตือนเพ็ญ ต้นเงิน (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยสนธ์ เชื้อทอง (2545:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสมุทรปราการ พบว่าปัญหาด้านการดำเนินการวิจัยและด้านความรู้ของครูอยู่ในระดับปานกลางและมีปัญหามากเนื่องจากครูขาดความสนใจขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวม มักจะขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา ขาดงบประมาณหรือมีจำกัด ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยส่วนใหญ่ จะมีปัญหาด้านการขาดแคลนครูและบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการจัดการเรียนการสอน มีครูไม่ครบชั้นเรียน และยังมีงานภายในสถานศึกษาที่นอกเหนือจากงานด้านการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยครูผู้สอนไปปฏิบัติงานนั้นๆ โดยครูแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบงานหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกัน ทำให้ครูมีข้อจำกัดในการจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพได้ อีกทั้งอาจเป็นเพราะครูผู้สอนส่วน

ใหญ่คิดว่าการทำงานวิจัยเป็นเรื่องยาก ต้องใช้เวลาในการศึกษาและดำเนินการมาก เพราะมีขั้นตอนหรือกระบวนการหลายแนวทางถึงแม้ว่าจะมีการจัดอบรมให้กับครูในเชิงวิชาการ ทฤษฎี และขั้นตอนการทำงานวิจัยที่ไม่ได้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งทำให้ครูไม่สามารถนำปัญหาที่พบในชั้นเรียนที่มีอยู่จริงมาฝึกปฏิบัติในขณะอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งครูผู้สอนถือว่างานวิจัยในชั้นเรียนเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับตนเอง จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นารี สุกฤกษ์พงษ์ (2550: 81) ได้ศึกษาปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลางและงานวิจัยของ เสาวณีย์ อังสุจินรัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกิ่งอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีผลดังนี้

1.1 ด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ พบว่า ปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายข้อมีปัญหายุ่งยากในระดับปานกลางและน้อย โดยข้อที่เป็นปัญหาอันดับแรกคือ ด้านการบูรณาการวิธีการหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นหรือพัฒนาไปใช้ในการแก้ปัญหาต่อเนื่องทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 มีภาระงานและหน้าที่ความรับผิดชอบมากจนทำให้ไม่มีเวลาในการคิดวิธีการหรือนวัตกรรมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนให้ได้ครบตามขั้นตอนกระบวนการ ตามหลักการหรือทฤษฎีที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัสศรี เย็นรัตน์ (2552: 120) ที่ศึกษาปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูในสถานศึกษาตำบลหนองหว้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า หลังจากที่มีการสร้างนวัตกรรมเสร็จแล้วจะต้องนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ซึ่งจะต้องมีการระบุให้ชัดเจนว่า ใช้กับใคร เมื่อไหร่ อย่างไร แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเริ่มสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนนำไปใช้และเมื่อใช้แล้วสังเกตพฤติกรรมอีกระยะหนึ่งเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความซับซ้อนและยุ่งยากมากซึ่งครูยังขาดการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ขาดผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้มาให้คำแนะนำเฉพาะด้าน รวมทั้งขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูด้วยกันเอง ในด้านของผู้บริหารก็ยังขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผล อีกทั้งโรงเรียนขนาดเล็กยังมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการให้ขวัญกำลังใจแก่ครูจึงทำให้ครูขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนางานในส่วนนี้ให้มีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงทำให้มีปัญหาด้านการนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้อยู่ในระดับปานกลางและสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริษา แสนเพชร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่าครูส่วนใหญ่มีความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการทำงานวิจัยในชั้นเรียนในระดับมาก โดยต้องการพัฒนาวิธีการสอนหรือการนำนวัตกรรมไปใช้

1.2 ด้านการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่เป็นปัญหาอันดับแรก คือ การทดลองใช้วิธีการหรือนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการทดลองวิธีการหรือนวัตกรรม เพราะว่า กระบวนการทำงานวิจัยในชั้นเรียนนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจะต้องได้รับการฝึกฝนโดยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งวิธีการหรือนวัตกรรมนั้นเป็นเครื่องมือที่ครูจะต้องใช้ในการทำงานวิจัยในชั้นเรียน เมื่อครูขาดความรู้ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ก็จะส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมได้อย่างถูกต้อง ทำให้ครูไม่พัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมเพื่อทดลองใช้กับนักเรียนและเก็บข้อมูลตามกระบวนการทำงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร จันทมาตย์ (2550:108) ได้ศึกษาปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาช่วงชั้นที่3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายด้านพบว่า มีปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

1.3 ด้านการสรุปผล พบว่าโดยรวมและรายข้อมีปัญหาย่อยในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีปัญหาย่อยในอันดับแรก คือ การเขียนรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียนตามรูปแบบที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์สถิติ แผนภูมิ หรือกราฟ เพื่อนำมาเขียนเป็นความเรียงในขั้นตอนการสรุปผลอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยในด้านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา พูลวงศ์ (2542 : 73) ได้ศึกษาปัญหาการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จันทบุรี พบว่า ด้านการประเมินผลโดยรวมนั้นมีปัญหาย่อยในระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติ ขมขมและหงุดหงิด วิรัชชัย

(2546 : 81) ที่กล่าวว่า กระบวนการวิพากษ์วิจารณ์และตีความหรือแปลความหมายสิ่งที่พบทำเพื่อให้เกิดความเข้าใจกระจ่าง สะท้อนถึงความคิดเกี่ยวกับผลการวิจัย อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการและอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

1.4 ด้านการกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 มีการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียน โดยผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียน เช่น การคัดกรองนักเรียน การแนะแนวการช่วยเหลือ หรือการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นรายบุคคลครบทุกคน ซึ่งครูผู้สอนจะมีความใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากจำนวนนักเรียนในห้องเรียนมีน้อย ทำให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกเหนือจากนี้ครูผู้สอนอาจศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษาจากวารสาร บทความ หลักฐานทฤษฎี ผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนประสบการณ์ของตัวครูเอง ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบว่าปัญหาที่พบอยู่ในขณะนั้นคล้ายกับนักเรียนหรือนักวิจัยคนใดและนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 ด้านการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการการทำวิจัยในชั้นเรียน และเป็นการเริ่มต้นในการวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ครูพบปัญหาที่จะแก้ไขหรือพัฒนา สามารถดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ควรจะเป็น ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จึงเห็นความสำคัญของขั้นตอนแรก คือ การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาก่อนว่า เกิดจากสาเหตุอะไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เพราะอะไร เมื่อครูสามารถสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาได้ตามประเด็นแล้วนั้น ครูก็สามารถดำเนินการในขั้นต่อไปของการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ พบดังนี้

2.1 วุฒิการศึกษาต่างกัน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวุฒิปริญญาตรีได้ศึกษาขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยค่อนข้างน้อย ขาดการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูที่มีวุฒิปริญญาตรีนั้นจะได้ฝึกตามขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยในที่สุดทำก่อนจบหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าได้รับการฝึกในระยะเวลาที่สั้นและไม่มีการสอนในเรื่องหลักในการทำวิจัยอย่างจริงจังอีกทั้งครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาเป็นเวลานานแล้วจะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัย เพราะเป็นหลักสูตรเก่าที่เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ครูในยุคก่อนคิดว่ากระบวนการทำวิจัยไม่ได้เป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นสำหรับการสอน นอกจากนี้ครูยังต้องปฏิบัติงานและมีหน้าที่อื่นนอกเหนือจากงานสอน ซึ่งครูมีเวลาไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในหน้าที่และมีข้อจำกัดในการปฏิบัติให้ได้ประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับครูที่มีวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี จะมีปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนที่มีวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี ได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป ซึ่งครูจะได้รับความรู้และทักษะเกี่ยวกับหลักในการทำวิจัยอย่างละเอียด และได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มจาก บทความ วารสาร งานวิจัย แนวคิดทฤษฎีต่างๆ อีกทั้งยังได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังผ่านขั้นตอนการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น การทำวิทยานิพนธ์ การทำภาคินพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระ ทำให้ครูผู้สอนที่มีวุฒิสองกว่าระดับปริญญาตรี ได้รับการฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญในขั้นตอนและกระบวนการทำการวิจัย ดังนั้นไม่ว่าครูผู้สอนจะมีวุฒิอยู่ในระดับใดก็ตาม จึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ประสบการณ์ต่างกัน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญในการทำวิจัยในชั้นเรียนและได้นำเอาการทำวิจัยในชั้นเรียนเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เน้นถึงการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีการส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนให้ใช้วิจัยในกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งให้มีการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา จึงทำให้ครูทุกคนมีความตื่นตัว กระตือรือร้นและรับรู้การทำวิจัยผ่านกระบวนการที่เป็นระบบใน 5 ด้าน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่เชื่อถือได้โดยครูเป็นผู้วิจัยและใช้ผลการวิจัยมาพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิษฐ์ คำแสน (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ

ประณตศึกษาอำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน พบว่า ครูผู้สอนมีความตระหนัก รับรู้และเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูอยู่ในระดับมาก จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีการรับรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญณัฐ ฉลอง (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมากไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา นิลเพชร (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ประสบการณ์ด้านการสอนแตกต่างกัน มีปัญหาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1
2. ควรศึกษาการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). *วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- _____. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรินทิวกราฟฟิค จำกัด. กรมสามัญศึกษา : กระทรวงฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *วิจัยแบบง่าย : บันไดสู่ครูนักวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กัญญณัฐ ฉลอง. (2545). *ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรัสศรี เย็นรัตน์. (2552). *ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในสถานศึกษาตำบลหนองหัว* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. งานนิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เดชา พูลวงศ์. (2542). *ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เดือนเพ็ญ ต้นเงิน. (2551). *ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิศนา แหมมณดี และนางลักขณ์ วิรัชชัย. (2546). *เก้าก้าวสู่ความสำเร็จในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการสังเคราะห์งานวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- นารี สุกฤษขงษ์. (2550). *ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาดและบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). *การอ้างอิงประชากรเพื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง*. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. 3 (1) : 23-24.
- ประยูร จันทะมาตย์. (2550) *ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปิยะสนธิ์ เชื้อทอง. (2545). *สภาพปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสมุทรปราการ*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิสิษฐ์ คำแสน. (2546). *การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา*

อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

วริษา แสนเพชร. (2548). สภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลี่ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2. การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. (2552). ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล. ระยอง : สำนักงาน.

_____. (2551). สรุปข้อมูลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกและรอบสอง. ระยอง : สำนักงาน.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : สภาฯ.

สายชล แซ่จิว. (2550). ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชาจังหวัดชลบุรี. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา), ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุกัญญา นิลพีชร์. (2550). ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสาวนีย์ อังสุชนรินทร์. (2550). ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในสถานศึกษากิ่งอำเภอนิคมน้ำพัฒนา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

Krcjcie,R.V.,& Morgan,D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities., Journal of Education and Psychological Measurement. 30 (4) : 607-610.

การพัฒนาระบบจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บในการจัดการเรียนรู้วิจัยเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา

A Development for Student Portfolio System on Web Support Research-Based Learning in Developing Basic Research Skills in Computer Education Research

ดวงกมล โพธิ์นาค

ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บในการจัดการเรียนรู้วิจัยเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบการจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่กำลังศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 45 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นำมาจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ให้ศึกษาเนื้อหาด้วยการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามหัวข้องานวิจัยที่ตนเองสนใจในรูปแบบเอกสารและมีการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องจัดเก็บในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในเพิ่มสะสมผลงานรายบุคคลบนเว็บ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ระบบจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยความพึงพอใจไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบการจัดการเพิ่มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : เพิ่มสะสมงาน, การจัดการเรียนรู้วิจัยเป็นฐาน, ความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of the research were to 1) to develop Student Portfolio System on Web Support Research-Based Learning in Developing Basic Research Skills in Computer Education Research, and 2) to find satisfaction of student using Student Portfolio System on Web. The purposive sample were 45 students who were studying in Master degree subject Technology computer. The research tools were Student Portfolio System on Web, and questionnaire. The data analysis were mean and standard deviation. The results of research was the satisfaction of student using Student Portfolio System on Web Support Research-Based Learning in Developing Basic Research Skills in Computer Education Research were good level.

Keywords: Student Portfolio, Research-Based Learning, satisfaction

บทนำ

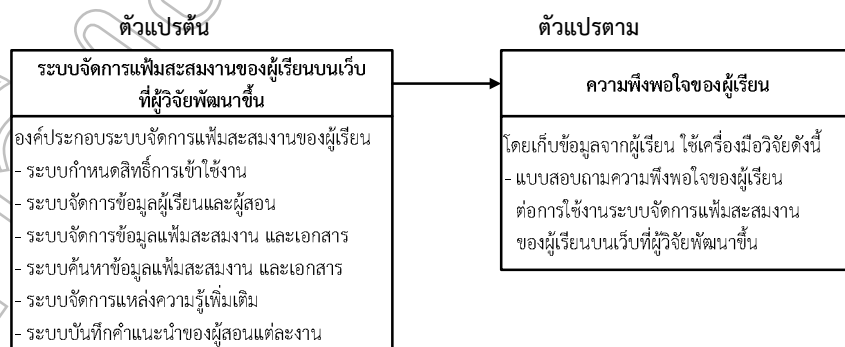
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนทุกคนเกิดความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การสนทนาในทัศนคติใดๆต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทัศนคติใดๆได้ด้วยตนเอง โดยที่อาจจะเกิดการเรียนรู้ได้แม้แต่ไม่มีการสอน โดยเป้าหมายของการเรียนการสอนอยู่มีการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่จำเป็นต้องเน้น การเรียนมากกว่าการสอน ซึ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ความรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จำเป็นที่การบริหารและการจัดการเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ วิธีการเรียนและวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าเรียน ดังนั้นต้องเน้นที่คุณภาพในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนเป็นอันดับแรก ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือวิธีการในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นประเด็นสำคัญ

แนวคิดหลักของการวิจัยเน้นการค้นคว้าแสวงหาความรู้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนของการกำหนดแนวคิดของเรื่องที่ศึกษามีการเก็บข้อมูลในเรื่องนั้นๆ และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจัยคือการแสวงหาความรู้หรือการแก้ปัญหา ถ้านิยามว่าปัญหาคือความไม่รู้ การวิจัยก็คือการพยายามหาความรู้นั่นเอง ดังนั้นการวิจัยจึงถูกพิจารณาว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่น่าจะเหมาะสมสอดคล้องที่สุด หากนำมาใช้กระตุ้นให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถนำวิธีการวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องได้จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ได้มากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2544: 22)

ดังนั้นจึงเกิดการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning : RBL) เป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในวงการศึกษาเมื่อนำวิธีการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน จะสามารถทำให้เกิดกระบวนการการค้นหาและตรวจสอบความรู้ทำให้ผู้เรียนใฝ่รู้ โดยเฉพาะแนวคิดพื้นฐานของการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) ซึ่งข้อสงสัยหรือปัญหานี้จะเป็นตัวกระตุ้น (Motivation) ให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหา ดังนั้นหากนำการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน น่าจะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน กระทั่งสามารถสรุปความรู้ของตนเองได้ (อมรวิทย์ นาคทรพรพ. 2547 : 47)

การทำงานวิจัยจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมทักษะการวิจัยพื้นฐาน นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีทักษะการวิจัยพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสตร์วิชาสาขาทางด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา เพื่อสามารถวิเคราะห์เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทางด้านคอมพิวเตอร์ศึกษาไปใช้ในการทำงานวิจัยเฉพาะทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะวิจัยพื้นฐานที่จำเป็นมีดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์สภาพปัญหา โดยตั้งคำถามการวิจัยได้ 2) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การตั้งสมมติฐาน 4) การออกแบบการวิจัย 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล 6) การวิเคราะห์ข้อมูลและ 7) การเขียนรายงานวิจัย สิ่งทีถือนักวิจัยต้องมีคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และมีความเป็นระเบียบในการจัดเก็บเอกสารที่ค้นคว้ามาแล้วเพื่อสามารถค้นหาข้อมูลนำมาใช้ได้งานและเชื่อมโยงความสำคัญได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการจัดเก็บรวบรวมเก็บเอกสารหลักฐาน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจึงต้องมีแหล่งที่เก็บง่ายต่อการเข้าถึง และผู้สอนสามารถให้คำแนะนำและติดตามผลงานของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ซึ่งประโยชน์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงานนั้น ประกอบ กรณีศึกษา (2550) ได้กล่าวว่า จุดเด่นของแฟ้มสะสมงาน ได้แก่ 1) เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน และมีความคิดสร้างสรรค์ 2) พัฒนาทักษะทางวิชาการระดับสูงแก่ผู้เรียน 3) พัฒนาทักษะการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ 4) เป็นการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้จากนามธรรมไปสู่รูปธรรม 5) แสดงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และได้ปรับปรุงตลอดเวลา 6) วัดความสามารถของผู้เรียนได้หลายด้าน 7) ผู้เรียนมีความสุขในการทำแฟ้มสะสมงานของตน 8) งานทุกชิ้นสามารถเขียนชื่อ วัน เดือน ปี ได้ 9) การประเมินจากแฟ้มสะสมงานเป็นการเปิดเผยตรงไปตรงมา และ 9) แฟ้มสะสมงานสามารถนำผลงานมาปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้นได้

ปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความทันสมัยและนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาบูรณาการเทคโนโลยีให้เกิดเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษามากขึ้น การนำประโยชน์ของแฟ้มสะสมงานมาจัดทำเป็นแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์บนเว็บ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างผลงานและนำผลงานที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าและจัดทำเป็นผลงานในแต่ละสัปดาห์จัดเก็บไว้ในรูปแบบไฟล์เอกสารในฐานข้อมูลซึ่งอยู่บนเว็บเป็นรายบุคคล สามารถทำให้ผู้สอนติดตามผลความก้าวหน้าของผลงาน และให้คำแนะนำ ตรวจสอบผลงานได้อย่างสะดวก และนำมาปรับปรุงในผลงานชิ้นต่อไปได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บในการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบการจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บในการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่กำลังศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่กำลังศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 45 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ

2.1 การพัฒนาระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ อยู่ในรูปแบบของแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นใช้ในการจัดเก็บผลงาน หลักกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนรายบุคคล และให้ผู้สอนสามารถติดตามผลงาน ความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้สอน จึงเป็นแหล่งเก็บข้อมูลสารสนเทศองค์ความรู้ของผู้เรียนในรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle :SDLC) มีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง
2. ออกแบบระบบ และออกแบบฐานข้อมูล
3. เขียนโปรแกรมด้วย php และสร้างฐานข้อมูลด้วย MySQL
4. ทดสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม
5. นำระบบงานแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่สมบูรณ์ไปติดตั้ง และนำไปใช้จริง

2.2 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การออกแบบหน้าจอใช้งาน 2) ความเหมาะสมและตอบสนองเมนูการใช้งาน 3) การแสดงรายงานการติดตามผลงานและข้อเสนอแนะ 4) ความปลอดภัยและสะดวกในการใช้งาน และ 5) แหล่งข้อมูลองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

เกณฑ์การให้คะแนน

5	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมาก
3	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมาย

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อย

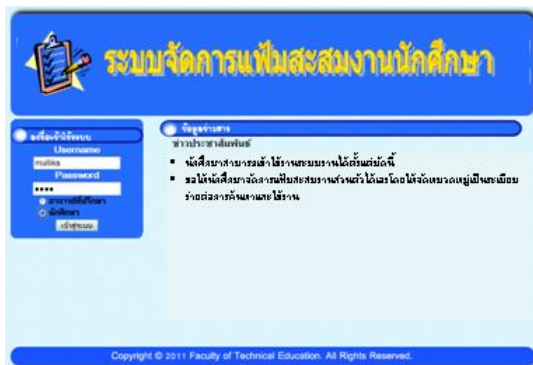
1.00 – 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

3. การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่กำลังศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 45 คน ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ หลังจากที่ถูกกลุ่มตัวอย่างได้ใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บตามคู่มือการใช้งาน และคำแนะนำการใช้งานจากผู้วิจัย และรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจซึ่งอยู่ในรูปแบบคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในการแปลผลการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปราย

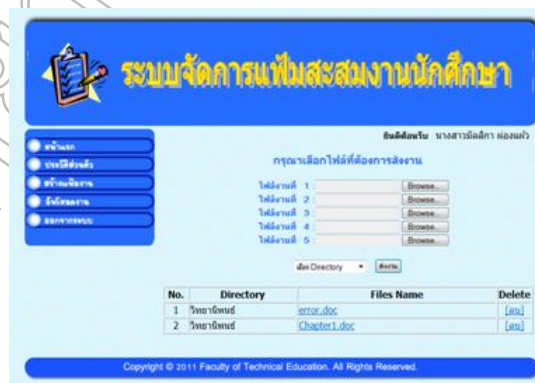
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ โดยใช้โปรแกรมภาษา php และฐานข้อมูล MySQL เพื่อให้สามารถตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้งานซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ผู้ใช้งาน คือ ผู้เรียน และผู้สอน โดยส่วนของผู้เรียนแต่ละคนจะเข้ามาใช้งานเข้าสู่ระบบด้วย Username และ Password ที่กำหนดไว้แต่ละคน จัดเก็บข้อมูลของผู้เรียน สามารถที่จะนำไฟล์เอกสารกิจกรรมการเรียนที่หลายไฟล์จัดเก็บเข้าฐานข้อมูล ตามหัวข้องานและหมวดหมู่ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ในรูปแบบไฟล์เอกสาร ได้แก่ ไฟล์นามสกุล .PDF และ .DOC นอกจากนี้ยังสามารถจัดเก็บไฟล์รูปภาพ ได้แก่ ไฟล์นามสกุล .JPG และ .GIF และค้นหาข้อมูลในแฟ้มสะสมงานของตนเองได้ ในส่วนของผู้สอนมาใช้งานเข้าสู่ระบบด้วย Username และ Password ที่กำหนดไว้ สามารถตรวจสอบผลงานผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงผลงาน และติดตามความก้าวหน้า รวมทั้งค้นหาข้อมูลผู้เรียนในแฟ้มสะสมงาน แสดงตัวอย่างหน้าเว็บของระบบงานดังภาพที่ 2 ถึงภาพที่ 4

ภาพที่ 2 หน้าหลักเข้าใช้ระบบงาน

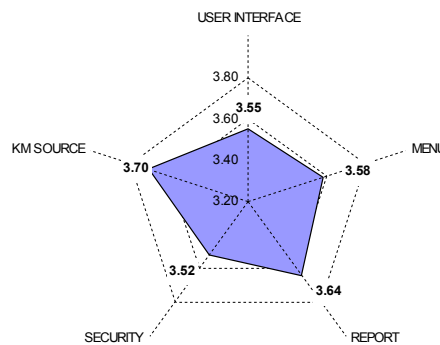
ภาพที่ 3 ข้อมูลนักศึกษา

ภาพที่ 4 การ upload เอกสารในแฟ้มสะสมงาน

จากนั้นนำระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้ในการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ภาควิชา

คอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่กำลังศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 45 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ และวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบกราฟในแต่ละด้าน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การออกแบบหน้าจอใช้งาน (User Interface) 2) ความเหมาะสมและตอบสนองเมนูการใช้งาน (Menu) 3) การแสดงรายงานการติดตามผลงานและข้อเสนอแนะ (Report) 4) ความปลอดภัยและสะดวกในการใช้งาน (Security) และ 5) แหล่งข้อมูลองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอน (KM Source) พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านแล้วมีความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ แหล่งข้อมูลองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอน (KM Source) ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมา ได้แก่ การแสดงรายงานการติดตามผลงานและข้อเสนอแนะ (Report) ($\bar{X} = 3.64$) และความเหมาะสมและตอบสนองเมนูการใช้งาน ($\bar{X} = 3.58$) แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้งานระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บ

เนื่องจากระบบจัดการแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนบนเว็บที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่พื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานการวิจัยด้านคอมพิวเตอร์ศึกษาได้วิเคราะห์และออกแบบระบบ และพัฒนาขึ้นในรูปแบบทำงานบนเว็บ เพื่อตอบสนองการใช้งานผู้เรียนรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย สามารถนำไฟล์ข้อมูลที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอ จัดเก็บในระบบได้จากที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องในห้องเรียน โดยจัดเก็บตามหัวข้องานที่สำคัญและหมวดหมู่ที่ตนเองสร้างขึ้น และนอกจากนั้นผู้สอนได้ตรวจสอบติดตามผลงานพร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงผลงานต่อไป นอกจากนั้นผู้สอนยังสามารถที่จะนำผลงานทั้งหมดของผู้เรียนรายบุคคลมาประเมินผลงานได้อย่างชัดเจน ดังที่ อมรวิรัช นาคทรพรพ(2547) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีและการวิจัยมาใช้ร่วมในการเรียนการสอน ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน กระทั่งสามารถสรุปความรู้ของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในทุกด้านจำเป็นต้องมีเครื่องมือสนับสนุนการเรียนหรือช่องทางในการติดต่อมากกว่า 1 เครื่องมือ เพื่อประโยชน์หลายด้าน เช่น ด้านการประสานงานติดต่อข่าวสาร ด้านการทำกิจกรรมการเรียน ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการศึกษาด้วยตนเองให้มากขึ้นเนื่องจากข้อมูลสารสนเทศในปัจจุบันบนอินเทอร์เน็ตสามารถค้นคว้าและรวบรวมได้ง่ายและสะดวก โดยการใช้งานที่เห็นได้ในปัจจุบันมีการจัดทำ Group Mail, MSN, Face book, Blog หรือ Web board เป็นต้นนำมาเป็นเครื่องมือเทคโนโลยีในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

ประกอบ กรณีกิจ. 2550. การพัฒนารูปแบบแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้การประเมินตนเองเพื่อส่งเสริม

การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ดุขุฎิบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรวิรัช นาคทรพรพ. 2547. เรียนรู้คู่วิจัย : กรณีการสอนด้วยกระบวนการวิจัยภาคสนามวิชาการศึกษา กับสังคม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพฯ :

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. 2544. คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยุ.

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน

A Development Model for The Basic Computer Technology Training for the Community Under the ICT Development Project in the Community

ดวงกมล โพธิ์นาค

ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน และ 2) เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และด้านการฝึกอบรม รวมจำนวนทั้งหมด 9 ท่าน นำมาประเมินผลรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามความต้องการของชุมชนในการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และแบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งนำไปให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผล และนำข้อมูลผลการประเมินที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำค่าเฉลี่ยผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน โครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์แก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT คือ หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเทคโนโลยีพื้นฐานสำหรับชุมชน มีทั้งหมด 3 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 4 2) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างงานแอนิเมชันด้วยโปรแกรม Flash และ 3) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเว็บไซต์ด้วยระบบจัดการเนื้อหา Joomla (สำหรับผู้เริ่มต้น)

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การฝึกอบรม, เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐาน, ชุมชน

Abstract

The purpose of the research were 1) to develop model of the Basic Computer Technology Training for the Community Under the ICT Development Project in the Community, and 2) to find the feasibility of the model. The sample were 9 experts who had expertise in research and development program, edge of computer technology and the Training. The research tools were the development model of the Basic Computer Technology Training for the Community and evaluation that were collected evolution data. The data of all collections were analyzed using mean and standard deviation. The results of research were 1) the development model of the Basic Computer Technology Training for the Community Under the ICT Development Project in the Community had 3 programs and 2) the feasibility of all model were averaged good level.

Keywords: Training, the Basic Computer Technology, Community

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ได้ชื่อว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนทุกคนเกิดความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนมีบทบาทสำคัญ ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่อาจจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้แม้แต่ไม่มีการสอน โดยเป้าหมายของการเรียนการสอนอยู่มีการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่จำเป็นต้องเน้น การเรียนมากกว่าการสอน ซึ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ความรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จำเป็นที่การบริหารและการจัดการเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ วิธีการเรียนและวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าเรียน ดังนั้นต้องเน้นที่คุณภาพในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนเป็นอันดับแรก ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือวิธีการในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นประเด็นสำคัญ

โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน เป็นโครงการหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ทักษะเจตคติที่ดีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐาน และเกิดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของผู้มีจิตอาสาโดยมีองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันนั้นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มีความเจริญ และมีความสำคัญเข้าไปสู่องค์กร และหน่วยงานทุกด้าน แต่สิ่งสำคัญพื้นฐานมีความจำเป็นอย่างยิ่งคือ อุปกรณ์ที่สามารถรองรับการทำงานและเทคโนโลยีได้ และอินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นฐานความสำคัญของการทำงานจึงได้เกิดโครงการนี้ขึ้นให้โอกาสทางการเรียนรู้ขยายถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะในเทคโนโลยีพื้นฐานที่ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องตามหลักการทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบวา (1962) ที่มีการการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ในด้านข้อมูลพื้นฐานข้อบกพร่อง และความแตกต่างระหว่างบุคคล การกำหนดจุดมุ่งหมาย คัดเลือกเนื้อหา และจัดลำดับเนื้อหา เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ จัดลำดับประสบการณ์ และสุดท้ายกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีประเมินผล จึงทำให้ได้การพัฒนาศักยภาพที่ตอบสนองได้ตรงกับการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับชุมชน

นอกจากนั้นการกำหนด "เทคนิคการฝึกอบรม" ถือเป็นปัจจัยหลักอีกอย่างหนึ่งที่ผู้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมต้องคัดเลือกเพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น เทคนิคการฝึกอบรม (Training Technique) หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการสื่อสาร หรือถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือข้อมูลต่างๆ ระหว่างผู้ให้การอบรมและผู้เข้ารับการอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ (กัมปนาท บริบูรณ์, 2550: 12) ซึ่งมีข้อควรคำนึงในการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรม ได้แก่ 1) พิจารณาถึงความเหมาะสมของเทคนิคที่จะนำมาใช้ คือ ต้องเหมาะสมกับลักษณะของหัวข้อวิชาและสอดคล้องกับความต้องการ ของการพัฒนานั้นๆ 2) พิจารณาถึงขนาดของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม ว่ามีมากน้อยเพียงใด ลักษณะของการฝึกอบรมนั้นเป็นประการใด ควรจะแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ กลุ่มละเท่าใด แล้วเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมให้เหมาะสม 3) พิจารณาถึงลักษณะของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า มีพื้นฐานความรู้มากน้อยเพียงใด 4) พิจารณาถึงความสามารถ ความคุ้นเคย ต่อเทคนิคการฝึกอบรมที่จะนำไปใช้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคุ้นเคยต่อวิธีการนั้นๆ หรือไม่ 5) พิจารณาถึงเวลาและอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ว่ามีเพียงพอหรือไม่ 6) พิจารณาถึงงบประมาณที่มีอยู่ และ 7) พิจารณาและประเมินค่าเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าเป็นอย่างไร นอกจากนั้นโดยเฉพาะแนวคิดพื้นฐานของการฝึกอบรมที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) ซึ่งข้อสงสัยหรือปัญหานั้นจะเป็นตัวกระตุ้น (Motivation) ให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหา น่าจะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มผู้เรียน กระทั่งสามารถสรุปความรู้ของตนเองได้ (อมรวิชัย นาครทรรพ. 2547 : 47) เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรมเป็นเชิงปฏิบัติทางด้านเทคโนโลยี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจในการทำงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนซึ่งเป็นแรงงานด้านสติปัญญาและการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมของสังคมโลกต่อไป โดยได้จัดทำกรพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน ซึ่งเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความทันสมัยและนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาบูรณาการเทคโนโลยีให้เกิดเป็นเนื้อหาองค์ความรู้ถ่ายทอดแก่ชุมชนมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนด ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และด้านการฝึกอบรม

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และด้านการฝึกอบรม ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและแบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการฝึกอบรม

2.1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีแนวคิดตามหลักทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (1962) มีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรม ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรม ทฤษฎีจิตวิทยาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์แก่ชุมชน
2. ศึกษาสำรวจพื้นที่ที่ขอรับการพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐาน โดยนำทีมงานสำรวจภาคสนามได้เก็บข้อมูลสถานที่ซึ่งเป็นสถานศึกษาต่างจังหวัดจากแผนที่ และการถ่ายภาพสถานที่จริง ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ และจัดทำรายงานการสำรวจภาคสนามพร้อมภาพประกอบ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 3 แห่งภาคสนาม
3. ศึกษาความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา

4. จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ตามทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีทั้งหมด 3 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 4 2) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างงานแอนิเมชันด้วยโปรแกรม Flash และ 3) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเว็บไซต์ด้วยระบบจัดการเนื้อหา Joomla (สำหรับผู้เริ่มต้น)

5. จัดทำโครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน และแผนการดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการโครงการ ได้แก่ ด้านเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และด้านอาหารและน้ำดื่ม เป็นต้น

2.2 การสร้างแบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) วัตถุประสงค์ของแต่ละแผนกิจกรรม 5) การเรียงลำดับเนื้อหากิจกรรม 6) ระยะเวลาในการฝึกอบรม 7) กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 8) สื่อการฝึกอบรม 9) การประเมินผลการฝึกอบรม และ 10) หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง

เกณฑ์การให้คะแนน

5	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับดีที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับดี
3	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด
เกณฑ์การแปลความหมาย			
4.50 – 5.00	หมายถึง		มีความเหมาะสมระดับดีที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง		มีความเหมาะสมระดับดี
2.50 – 3.49	หมายถึง		มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง		มีความเหมาะสมระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง		มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

3. การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยนำรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและแบบประเมินความเหมาะสม ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และด้านการฝึกอบรม และนำข้อมูลผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติต่อไป พร้อมนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชน ภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้ในการฝึกอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในการแปลผลการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน ซึ่งเกิดจากความต้องการของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐาน จากนั้นรวบรวมจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมี 3 แผลง แสดงผลการวิจัยดังนี้

1. ผลพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน คือ หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเทคโนโลยีพื้นฐานสำหรับชุมชน มีทั้งหมด 3 หลักสูตร ดังนี้

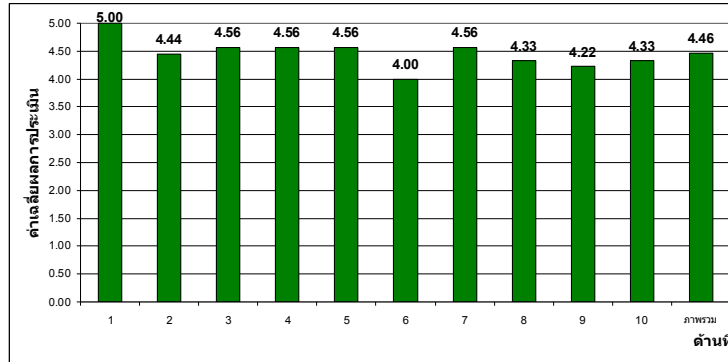
1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 4

1.2 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างงานแอนิเมชันด้วยโปรแกรม Flash

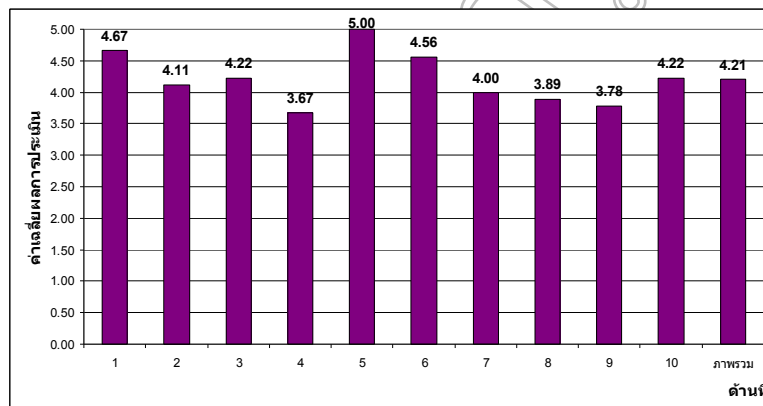
1.3 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเว็บไซต์ด้วยระบบจัดการเนื้อหา Joomla (สำหรับผู้เริ่มต้น)

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการ
 อาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

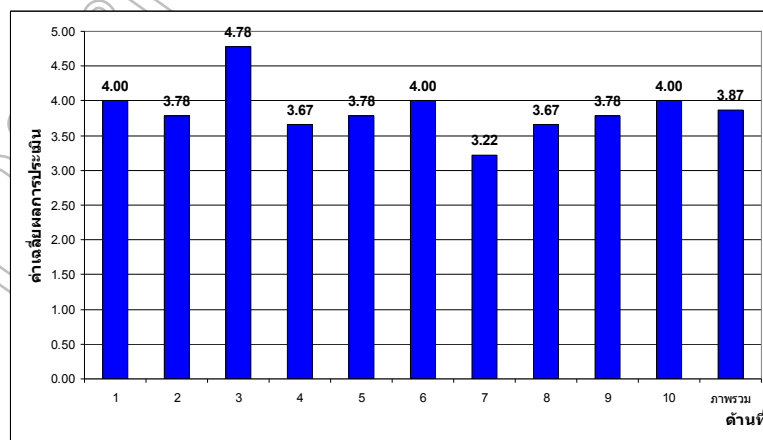
2.1 ผลการประเมินรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่ง
 ออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4)
 วัตถุประสงค์ของแต่ละแผนกิจกรรม 5) การเรียงลำดับเนื้อหากิจกรรม 6) ระยะเวลาในการฝึกอบรม 7) กิจกรรมการฝึกอบรม
 เชิงปฏิบัติการ 8) สื่อการฝึกอบรม 9) การประเมินผลการฝึกอบรม และ 10) หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งจัดทำได้ 3
 หลักสูตรการฝึกอบรม แสดงผลการประเมินดังภาพที่ 1-4 ดังนี้

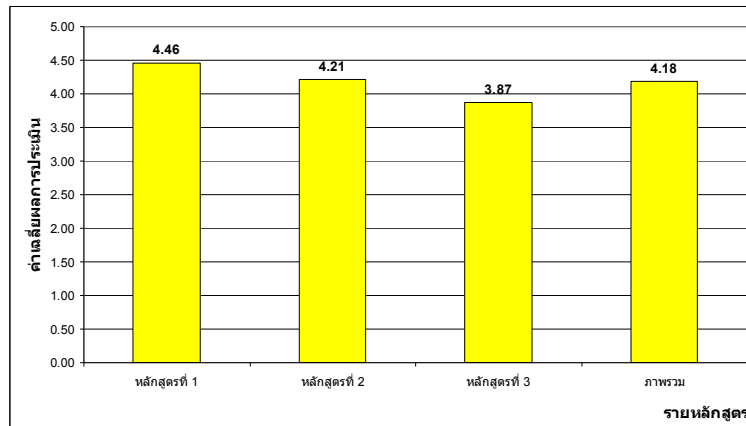
ภาพที่ 1 ผลการประเมินหลักสูตรที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
 และการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 4

ภาพที่ 2 ผลการประเมินหลักสูตรที่ 2 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 การสร้างงานแอนิเมชันด้วยโปรแกรม Flash

ภาพที่ 3 ผลการประเมินหลักสูตรที่ 3 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 การสร้างเว็บไซต์ด้วยระบบจัดการเนื้อหา Joomla (สำหรับผู้เริ่มต้น)

ภาพที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร โดยภาพรวม

จากภาพที่ 1 ถึง 4 แสดงผลการประเมินรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 3 หลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) วัตถุประสงค์ของแต่ละแผนกิจกรรม 5) การเรียงลำดับเนื้อหากิจกรรม 6) ระยะเวลาในการฝึกอบรม 7) กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 8) สื่อการฝึกอบรม 9) การประเมินผลการฝึกอบรม และ 10) หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยภาพรวมทั้ง 3 หลักสูตร อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักสูตรพบว่า

หลักสูตรที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 4 ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.46$) และด้านที่มีผลการประเมินมากที่สุดคือ ด้านที่ 1 แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร รวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 โครงสร้างของหลักสูตร ด้านที่ 4 วัตถุประสงค์ของแต่ละแผนกิจกรรม ด้านที่ 5 การเรียงลำดับเนื้อหา กิจกรรม และด้านที่ 7 กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีค่าเท่ากันทั้งหมด อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.56$)

หลักสูตรที่ 2 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างงานแอนิเมชันด้วยโปรแกรม Flash ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.21$) และด้านที่มีผลการประเมินมากที่สุดคือ ด้านที่ 5 การเรียงลำดับเนื้อหา กิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 5.00$)

หลักสูตรที่ 3 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเว็บไซต์ด้วยระบบจัดการเนื้อหา Joomla (สำหรับผู้เริ่มต้น) ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.83$) และด้านที่มีผลการประเมินมากที่สุดคือ ด้านที่ 3 โครงสร้างของหลักสูตร อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.78$)

นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมสรุปได้ว่า การจัดทำรูปแบบการฝึกอบรมในเชิงปฏิบัติควรเน้นกิจกรรมการปฏิบัติให้มากขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงและลักษณะของเนื้อหาเป็นแนวทางปฏิบัติถ้าจัดทำเนื้อหาเป็นเชิงทฤษฎีเกินไปผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะไม่สนใจติดตาม และไม่สามารถไปประยุกต์ใช้งานจริงต่อไปได้ เมื่อไปดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรมลงภาคสนามต่อไป

เนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พื้นฐานแก่ชุมชนภายใต้โครงการอาสาพัฒนา ICT แก่ชุมชน มีหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และวิธีการฝึกอบรมที่ออกแบบเน้นฝึกปฏิบัติให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำงานจริง โดยมีผู้ช่วยวิทยากรกลุ่มย่อย 1 คน ต่อกลุ่มฝึกปฏิบัติ 4-6 คน ในการควบคุมและดูแลการฝึกอบรมเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เข้าใจ หรือตามเนื้อหา ปฏิบัติไม่ทัน จึงทำให้ความรู้และการปฏิบัติของการฝึกอบรมถ่ายโยงถึงผู้เข้ารับการอบรมได้ทันที

ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมนั้นหากมีการนำทฤษฎีแนวคิดพื้นฐานของการฝึกอบรมเทคนิคหลายเทคนิคที่มีการผสมผสานกันที่ตรงกันให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้มา โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) ซึ่งข้อสงสัยหรือปัญหานั้นจะเป็นตัวกระตุ้น (Motivation) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลมาช่วย

แก้ปัญหา ดังนั้นการฝึกอบรมน่าจะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย กระทั่งสามารถสรุปความรู้ของตนเองได้ (อมรวิชัย นาคทรพรพ. 2547: 47) และเน้นการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

กัมปนาท บริบูรณ์. 2550. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

และวิถีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม ปริญญาการศึกษาดุสิต
บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อมรวิชัย นาคทรพรพ. 2547. เรียนรู้คู่วิจัย: กรณีการสอนด้วยกระบวนการวิจัยภาคสนามวิชาการศึกษากับสังคม คณะครู
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการเรียนการสอนที่มี

การวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Taba Hilda. 1962. Curriculum Development : Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World.

การบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Integration of teaching and learning by Social Network

วงธรรม สรณะ

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การบูรณาการ (Integrated) เข้ากับการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนด้วยระบบออนไลน์ มีวัตถุประสงค์ตั้งนี้คือการศึกษารูปแบบการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา และเพื่อที่จะทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อ Social Network กับการเรียนการสอน ระเบียบวิธีวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับนักศึกษาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีและเรียนวิชาการบริหารการพัฒนา ซึ่งมีการเรียนและสอนในชั้นเรียน และกำหนดให้นักศึกษาส่งงานผ่านอินเทอร์เน็ตใน web site ที่กำหนดอย่างใดก็ได้กำหนดวัน และเวลาในการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ชื่อว่า “facebook.com” เพิ่มเติมด้วย สำหรับในการเรียนการสอนออนไลน์นั้นได้ กำหนดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ มีการแจ้งคะแนนพร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นในการให้คะแนนเป็นรายบุคคล จากนั้นให้นักศึกษาทำแบบประเมินออนไลน์และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์

จากศึกษาพบว่า

1. ศึกษาแบบการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า การเรียนออนไลน์ช่วยเสริมสร้างทั้งความรู้และช่วยพัฒนาทักษะความสามารถ แต่ปัญหาของการเรียนออนไลน์ก็ยังเป็นปัญหาอุปสรรคของนักศึกษาบางกลุ่ม บางคน ที่ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์

2. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อ Social Network กับการเรียนการสอน พบว่า Social Network มีบทบาทอย่างสำคัญในยุคโลกแห่งการสื่อสารเป็นอย่างมากเนื่องจากนักศึกษามีความสามารถในการใช้ Social Network และเมื่อได้รับคำแนะนำจากผู้สอนพวกเขาสามารถนำความรู้ที่นำมาผสมผสานเข้ากับวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการศึกษา พบว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน

ข้อเสนอแนะ

การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้สอนควรใช้การบูรณาการ (Integrated) การเรียนการสอนควบคู่กับการเรียนในชั้นเรียน โดยการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ให้พร้อม ในช่วงระหว่างที่มีการเรียนการสอนควรให้ข้อมูลการใช้บทเรียนออนไลน์ การส่งงานผ่านระบบออนไลน์ และอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคย และที่สำคัญควรใช้การเรียนการสอนแบบผสมผสานน้อยอย่างน้อย 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา

คำสำคัญ : การบูรณาการ, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The objectives of this research are to study the opinions and comments from students related to the integration of the use of social network and conventional teaching and learning methods and to find out for the effectiveness of the integration. The author has set the scope for the research by conducting it on the undergraduated students of the development administration program by using traditional lecturing method and asking students regularly submit their works or assignments via the means of internet or website. Setting date and time of lectures through a social network called ‘facebook.com’ as well as giving other subject-related activities. Once completed and submitted, the scores and comments will be individually sent to students. Also students need to provide feedback by completing the incorporated questionnaire form in which they will be analysed and evaluated.

The findings from this research are as follows;

1. Students positively respond as they also believe that online teaching and learning experience could encourage and improve their knowledge and skills. However, the online teaching and learning

experience may still present problems to some students and the combination of online and conventional teaching methods could be a better choice.

2. Social network plays a major role in the world of communication and since students have the ability to access and use the social network coupling with advice from teachers they are able to integrate knowledge gained from the social network with those from classrooms. The research also has found that the learning experience from the integration of online network and conventional learning method could well suit the interest and ability of students.

Recommendation

In order to enhance the effectiveness of learning experience through the utilisation of the social network, there are some recommendations that are worth mentioning as follows; Teachers should consider to deploy both the integrated teaching method and the conventional classroom-based method and teachers must prepare online lessons in advance and get them ready. During the class, teachers should give details on how to access the online lessons, submitting works and assignments, and other related issues that will allow students to familiarize themselves with the new learning method. Also teachers should apply the integrated teaching method at least twice per semester.

Keyword: integration, social Network

บทนำ

การพัฒนาของระบบเทคโนโลยี และการสื่อสารมีส่วนอย่างสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ ในปัจจุบัน เทคโนโลยีถูกนำมาสนับสนุนการเรียนการสอนในทุกกระดับ เห็นได้จากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาบุคลากรทั้งนี้เพื่อให้ตอบสนองต่อทิศทางของการพัฒนาประเทศในระดับมหภาคกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา มีวิวัฒนาการที่หลากหลายเพื่อให้นักศึกษาได้รับประโยชน์จากการเรียนโดยใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้อย่าง เช่น การนำระบบการเรียนออนไลน์เข้ามาช่วยฝึกหัดทบทวนการสอนของอาจารย์ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ ทบทวนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต การทำแบบฝึกหัดส่งผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การติดต่อสื่อสารระหว่างนักศึกษา กับผู้สอน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนๆ ผ่านระบบออนไลน์ รูปแบบของการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นนี้แม้จะมีเนื้อหาครบถ้วนแต่ยังคงใช้ การเรียนในชั้นเรียนเป็นหลัก ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารนี้ในปัจจุบันถูกใช้ เป็นส่วนเสริมช่วยการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ (ศศิลักษณ์ ไชยตัน, 2551) ที่ผ่านมามีสถาบันการศึกษาหลายแห่งทั้งในและต่างประเทศที่นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารนี้มาสนับสนุนการเรียนการสอน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีส่วนอย่างสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ที่ผ่านมามี นักศึกษาจำนวนมากที่นำเทคโนโลยี มาใช้ ในการดำเนินชีวิต เช่น การเล่นเกมส์ หาความบันเทิง แชนท์ (พูดคุยผ่านอินเทอร์เน็ต) รวมถึงการใช้ประโยชน์ในการหาความรู้ เพิ่มพูนปัญญา เทคโนโลยีที่กล่าวถึงนี้นอกจากเป็นคอมพิวเตอร์ที่ส่วนใหญ่อู้จักกันดีแล้ว ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือจัดเป็น

อุปกรณ์ เทคโนโลยีอีกประเภทหนึ่งที่มีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโทรศัพท์มือถือบางรุ่นมี คุณสมบัติเทียบเท่าคอมพิวเตอร์หรือกล่าวได้ว่า โทรศัพท์มือถือคือ “คอมพิวเตอร์ขนาดจิ๋ว” คุณสมบัติ และพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักศึกษากลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพราะความสนใจส่วนใหญ่อยู่กับโทรศัพท์มือถือ ทำให้การเรียนการสอนไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควรเห็นได้จากการเรียน การสอนในชั้นเรียนซึ่งพบว่าในขณะที่มีการเรียนการสอนนักศึกษาเชื่อมต่อโทรศัพท์กับอินเทอร์เน็ตตลอดเวลาเพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวของเพื่อนจากระบบสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกือบตลอดทั้งคาบเรียนนักศึกษาจะไม่ได้รับสิ่งใดนอกจากได้คุยกับเพื่อนในชั้นเรียนและเพื่อนที่ อยู่ในระบบสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผ่านมามี ผู้ สอนพัฒนารูปแบบและวิธีการสอน ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น เช่น ปรับแต่งสื่อการสอนให้สวยงาม ใช้ภาพประกอบการบรรยาย การใช้สื่อวีดิทัศน์ใช้ ภาพยนตร์ ใช้ เพลงและอื่นๆเข้ามาเสริม แต่ถึงกระนั้นนักศึกษาก็ยังให้ความสำคัญกับโทรศัพท์มือถือที่มีโปรแกรมประยุกต์ (application) เช่น เกมส์ การพูดคุยแบบออนไลน์มากกว่า เมื่อนักศึกษาไม่สามารถเรียนรู้ ได้ตามวัตถุประสงค์ จึงให้ผลการประเมินไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดทำให้ในช่วงการสอบปลายภาค นักศึกษาจึงพยายามหาวิธีที่จะทำให้นตนเองรอดพ้นจากการสอบตก เช่น การพยายามอ้อนวอน ของานทำเพิ่มเติม การติดสินบน การทุจริตในห้องสอบ หรือ การลอกข้อสอบจากเพื่อนข้างๆโต๊ะสอบ เป็นต้น จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา
2. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อ Social Network กับการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ระดับปริญญาตรีที่ศึกษาวิชาการบริหารการพัฒนา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 139 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีมาให้ความแนะนำ ดังนี้

- 2.1 การสร้างบทเรียนออนไลน์
- 2.2 เทคนิคการใช้ระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่ชื่อว่า “facebook.com”
- 2.3 รูปแบบของกิจกรรมการเรียนออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.3.1 เช็คชื่อนักศึกษาผ่านระบบออนไลน์
 - 2.3.2 กิจกรรมการอ่านบทความและสรุปใจความสำคัญ ใช้เวลา 20 นาที
 - 2.3.3 กิจกรรมดูภาพยนตร์ ย้อนยุคและแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนดใช้เวลา 30 นาที
 - 2.3.4 กิจกรรมสร้างผังความคิด (Mind Map) ส่งผ่านระบบ Social Network ใช้ เวลา 45 นาที
 - 2.3.4 กิจกรรมทำแบบประเมินผลแบบออนไลน์ ที่ให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นแบบปลายปิดและปลายเปิด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาให้ความสนใจในรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้นเห็นได้จากการที่มีนักศึกษาร้อยละ 53.1 และ 43.9 ที่ชอบการเรียนออนไลน์มากและชอบปานกลาง โดยให้เหตุผลว่า จะได้ไม่ต้องเดินทางทำให้มีสมาธิในการเรียนมากกว่าการเรียนในชั้นเรียน ดังตารางต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น	จำนวนเต็ม	ร้อยละ
ไม่ชอบเลย	4	2.9
ชอบปานกลาง	61	43.9
ชอบมากที่สุด	74	53.2
รวม	139	100.0

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้เหตุผลเพิ่มว่าการเรียนด้วยระบบออนไลน์นั้นทำให้ได้ใช้ ความสามารถในการคิดด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบในตนเองในด้านการเรียน และต้องการให้มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์อีก เพื่อพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการทำงานในอนาคต ดังถ้อยความต่อไปนี้

“การเรียนทำให้เราได้ใช้หัวตัวเองคิดมากขึ้นกว่าเดิม เพราะอยู่ในห้องก็ลอกเพื่อน”

“น่าจะมีการเรียนครั้งต่อไป เพราะสนุกนักศึกษาลอกกันไม่ได้”

“เรียนออนไลน์ได้รู้เต็มๆ ไม่มีการลอกเพื่อน ได้เป็นการฝึกฝนให้มีความรับผิดชอบ”

“น่าจะมีการเรียนครั้งต่อไป เพราะสนุกนักศึกษาลอกกันไม่ได้”

“การเรียนแบบนี้ ทำให้เราได้ฝึกทักษะการใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น ในอนาคตเราจะได้เก่ง หางานทำได้”

“ทำให้เราสามารถสะดวกสบายมาก ไม่จำเป็นต้อง เรียนรู้เฉพาะในห้องเรียนเพราะการเรียนรู้ ไม่ได้ อยู่ที่ ห้องเรียนอย่างเดียว”

“ได้การวิเคราะห์ตามหัวเรื่องที่อาจารย์สั่งมาให้ทำ ทำให้ได้คิดอย่างรวดเร็ว ทำให้จำได้มากยิ่งขึ้น”

แต่อย่างไรก็ตามพบว่าร้อยละ 2.9 ที่ไม่ชอบการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพราะมีอุปสรรคเกี่ยวกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ขาดทักษะด้านคอมพิวเตอร์ รวมถึงระบบอินเทอร์เน็ตไม่เอื้ออำนวย ทำให้การส่งงานทำได้ช้ากว่าที่ผู้สอนกำหนด ดังคำกล่าวที่ว่า

“พอไม่ได้เรียนกับอาจารย์ ทำให้บางกิจกรรมก็ไม่ค่อยเข้าใจ ถ้าเรียนในห้องก็สามารถถามให้เข้าใจได้” หรือ
 “การเรียนออนไลน์ยุ่งยาก ยังมีเวลาเข้ามาทำให้ทำงานไม่ทัน การส่งงานก็มีความลำบาก ยากมาก”

แม้จะมีนักศึกษาบางส่วนที่ไม่ชอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์แต่ จากแบบประเมินทำให้ทราบว่า นักศึกษาร้อยละ 69.1 ยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้นช่วยพัฒนาความสามารถในด้านเทคโนโลยีได้จริง ร้อยละ 30.2 เห็นว่าการเรียนออนไลน์ ช่วยเสริมสร้างทั้งความรู้และความสามารถให้กับพวกเขาได้ปานกลาง มีเพียงร้อยละ 0.7 ที่เห็นว่าการเรียนออนไลน์ไม่ได้ช่วยให้เขามีความรู้อะไรเพิ่มเติมจากเดิมมากนัก

ระดับความคิดเห็น	จำนวนเต็ม	ร้อยละ
ไม่ใช่	1	.7
ปานกลาง	42	30.2
มากที่สุด	96	69.1
Total	139	100.0

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ช่วยเสริมสร้างทั้งความรู้

ผู้วิจัยได้นำการแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิดมาพิจารณา ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนักศึกษาที่แสดงถึงการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า เมื่อนักศึกษาได้เรียนผ่านระบบออนไลน์ทำให้สามารถจะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองด้วยตนเองมากขึ้น ในขณะที่ การเรียนในชั้นเรียนแม้จะได้ความรู้ แต่ก็ถูกลดทอนไปเพราะบางครั้งนักศึกษาให้ความสนใจกับเพื่อนมากกว่า จึงควรมีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ควบคู่กับการเรียนในชั้นเรียน ดังความเห็นต่อไปนี้

“การเรียนในรูปแบบที่แตกต่างบ้าง ทำให้เรามีความขวนขวายในการเรียนมากยิ่งขึ้น”

“ก็สนุกดี น่าตื่นเต้น เพราะงานแต่ละข้อมันมีเวลาจำกัด”

“การนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อในการเรียนการสอน ทำให้วิชาการบริหารการพัฒนา น่าสนใจยิ่งขึ้น”

“อยากให้วิชาอื่น ได้ใช้บ้าง เพราะจะเป็นการศึกษาที่กระตุ้นให้นักศึกษาไขว่คว้า และกระตือรือร้นมากขึ้น”

“เรียนสลับในห้องสลับออนไลน์ก็ดี...”

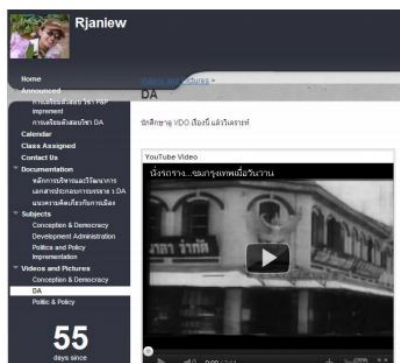
“อยากให้เรียนพร้อมกันในห้องมากกว่า บางทีแบบนี้มันไม่ค่อยเข้าใจ ุง”

“อยากให้เรียนแบบนี้ก็ แต่ไม่บ่อยนักเพราะบางคนไม่ค่อยเข้าใจ หรือ บางคนที่บ้านไม่มีคอมพิวเตอร์ หรือ อินเทอร์เน็ต”

“การเรียนแบบนี้เป็นการเรียนที่ทันสมัยจริง แต่หนูตามไม่ค่อยทัน”

“ไม่ค่อยชอบการเรียนแบบนี้ซักเท่าไร ตามไม่ค่อยทัน”

“...คงจะเป็นส่วนน้อยที่ไม่ค่อยชอบการเรียนแบบนี้สักเท่าไรเพราะตัวหนูเองไม่ค่อยมีความสันทัดเรื่อง IT เท่าไร หนูคิดว่า การเรียนในห้องทำให้หนูเข้าใจการเรียนแบบออนไลน์ เพราะอย่างน้อยก็ยังได้ยินเสียงอาจารย์พูดบรรยายมีการถามมา-ตอบไป ทำให้เราได้สัมผัสกับเนื้อหาที่ได้เรียน”

ภาพที่ 1 รูปแบบของบทเรียนออนไลน์ที่ถูกพัฒนาขึ้นก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

นอกจากนี้นักศึกษายังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า ก่อนดำเนินการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผู้สอนควรแจ้งรายละเอียดของการทำงานกิจกรรมล่วงหน้า รวมถึงการทำกิจกรรม ควรกำหนดเวลาให้เหมาะสม เนื่องจากระบบความเร็วของอินเทอร์เน็ต อีกทั้งความพร้อมของอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ที่เป็นปัญหาอุปสรรคของการเรียนลักษณะนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อ Social Network กับการเรียนการสอน พบว่า Social Network หรือ facebook ที่ผู้สอนนำมาเป็นเครื่องมือนี้สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนได้ เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นสื่อที่ทันสมัย เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ มีความสามารถในการใช้ “facebook”

เนื่องจากพบว่า หลังจากที่ ผู้สอนได้แจ้งให้นักศึกษาให้เข้ากลุ่ม เพื่อเตรียมตัวเรียนผ่านระบบออนไลน์ นักศึกษา ส่วนใหญ่เข้ากลุ่มได้ด้วยตนเอง มีเพียงบางส่วนที่ร้องขอให้ผู้สอนรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การเช็คชื่อเข้าเรียนของนักศึกษา ที่ผู้วิจัยได้ทำการเช็คชื่อของนักศึกษาอีกทั้งสามารถตรวจสอบได้ว่านักศึกษาค้นหาทำกิจกรรมอยู่หรือไม่
2. ใช้ “facebook” เป็นเครื่องมือเชื่อมต่อให้นักศึกษาเข้าถึง Web Site (บทเรียนออนไลน์ที่ผู้ สอนได้พัฒนาไว้) เนื่องจากนักศึกษาค้นเคยสื่อประเภทนี้ มากกว่า
3. สามารถส่งงานได้ เนื่องจากสื่อประเภทนี้มีได้ส่งแต่เพียงข้อความ แต่ยังสามารถส่งภาพถ่ายได้ เห็นได้จากกิจกรรมที่ 3 ที่กำหนดให้นักศึกษารูปความรู้ที่ได้รับจาก การทำกิจกรรมที่ 1 และ 2 และสร้างผังความคิดส่งผ่าน “Facebook”
4. ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อ สื่อสารกับนักศึกษา เช่น แจ้งข่าวสาร ประกาศ ต่าง ๆ
5. นอกจากนี้ ยังสามารถใช้งานประเภท เช่น ภาพเคลื่อนไหว (VDO) เสียงบรรยายในชั้นเรียน เป็นต้น

ภาพที่ 2 นักศึกษาส่งภาพ Mind Map ที่เขียนสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ได้โดยใช้เวลาทำและส่งกิจกรรมนี้ได้ตามที่กำหนด อย่างไรก็ตามแม้ว่า Social Network จะมีประสิทธิภาพสามารถนำมาบูรณาการการเรียนการสอนได้ แต่สื่อประเภทนี้ ก็มีข้อจำกัด ดังนี้

1. ความสับสนระหว่างการสื่อสารข้อความระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา
2. ระบบอินเทอร์เน็ตมีปัญหา เช่น เน็ตหลุด ความเร็วของอินเทอร์เน็ต
3. คอมพิวเตอร์มีปัญหา แต่นักศึกษาสามารถส่งงานที่กำหนดไว้จนสำเร็จ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า จากการศึกษาทำให้ทราบว่านักศึกษาเห็นว่าการเรียนการสอนที่ใช้สื่อมาบูรณาการจะช่วยเสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถให้กับนักศึกษาได้หลายด้าน อาทิ

1. สนับสนุนความรู้ และทักษะด้านเทคโนโลยีแก่นักศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. ส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาในด้านความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น เนื่องจากต้องทำงานส่งให้ทัน (โดยไม่ลอกเพื่อน) ตามที่กำหนด
3. ฝึกให้นักศึกษาได้ วางแผนการท างานและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น กรณี ที่ให้สร้างผังความคิดเพื่อสรุปความรู้ และพยายามส่งผังความคิดนั้นผ่านระบบ Social Network
4. ฝึกความอดทนแก่นักศึกษาที่ต้องใช้ พยายามในการเข้ากลุ่ม และการส่งงานผ่านระบบออนไลน์ซึ่งเป็นสิ่งใหม่

นักศึกษาไม่คุ้นเคยจึงต้องใช้ความอดทนในการส่ง (หากไม่ส่ง หรือ ส่งไม่ได้ก็จะไม่ได้คะแนน)

5. เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และนำไปประยุกต์ใช้ในการท างานในอนาคต อย่างไรก็ตามแม้การการเรียนออนไลน์ จะช่วยพัฒนาทักษะ และความสามารถแต่ปัญหาของการเรียนออนไลน์ก็ยังเป็นปัญหาอุปสรรคของนักศึกษาบางกลุ่ม บางคน เช่น ฐานะยากจนไม่สามารถมีอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ที่มีคุณสมบัติสูงๆ ไม่ชอบระบบเทคโนโลยีไม่เข้าใจในการสั่งงานของผู้สอน เป็นต้น รวมถึงชอบการเรียนแบบ เดิมๆ เพราะเมื่อสงสัยก็สามารถซักถามผู้สอนได้ทันที (แต่ที่ผ่านมาก็ไม่ปรากฏว่ามีนักศึกษาถามในชั้นเรียน แต่มักถามผู้สอนเมื่ออยู่นอกห้องเรียนเป็นการส่วนตัวมากกว่า) ดังนั้นจึงควรใช้ระบบออนไลน์ สลับกับการเรียนในชั้นเรียน และจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของ “Facebook” ซึ่งเป็นสื่อที่ทันสมัยสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทำให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อที่ตนเองถนัดมาประยุกต์ใช้ กับการเรียน ทำให้นักศึกษาทราบว่า “Facebook” ที่ใช้พูดคุย ระบายความรู้สึก เผยแพร่รูปภาพ แชร์ที่จริงสามารถนำมาประยุกต์เพื่อใช้ ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้ เช่น การเรียนการสอน ดังนั้นจึงควรใช้ ระบบออนไลน์ สลับกับการเรียนในชั้นเรียน

อภิปรายผล

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเรียนที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ ศึกษาและพัฒนาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ จรรยา ฉิมงามขา (2545:27) ที่ได้อธิบายถึงการเรียนการสอนออนไลน์ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนโดยไม่มีผู้สอนมาสอนหน้าชั้นเรียนเพียงแต่ผู้เรียนนั่งหน้าจอคอมพิวเตอร์ก็สามารถเรียนได้ อีกการนำเอา “Facebook” ซึ่งเป็นสื่อที่ทันสมัยอย่างยิ่งในยุคนี้มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมเนื่องจากนักศึกษามีความคุ้นเคย สอดคล้องกับบทความที่ สำคัญงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (2543: ออนไลน์) เสนอไว้ว่า การเรียนออนไลน์นี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตที่ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตนโดยเนื้อหา ของบทเรียนซึ่งประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดีย อื่นๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนโดยมีผู้สอนพัฒนาบทเรียนออนไลน์ คุณสมบัติของ “Facebook” คือ การที่ผู้ใช้ สามารถการเผยแพร่รูปภาพส่วนตัว การเขียนข้อความส่วนตัว การแพร่ภาพเคลื่อนไหวอย่างเช่น ภาพ วิดีโอ จัดได้ว่าเป็นสื่อประสมที่นำมาบูรณาการการเรียนการสอนได้ ซึ่งประการนี้ ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2545:21-22) ได้มีความเห็นว่า การใช้สื่อประสมเช่นนี้เป็นการช่วยในการประมวลผลสารสนเทศของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ดีขึ้น พลาคุณภาพของ Social Network นั้นมีประสิทธิภาพที่สามารถนำมาสนับสนุนการเรียนการสอนทำให้ทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้ เรียน (ที่เป็นเยาวชนมีความสนใจสื่อประเภทนี้มาก) และผู้ สอน สามารถสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้ง Social Network ยังสามารถทำให้ผู้สอน ผู้ปกครอง และอื่นๆ สามารถติดตามตรวจสอบความเคลื่อนไหว และพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด การทำแท้ง และอื่น ๆ ได้อีกด้วย แม้ข้อเสียของการใช้ระบบออนไลน์ หรือ สื่อสังคมออนไลน์ คือ เนื่องจากระบบสัญญาณเชื่อมต่อ สำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะในต่างจังหวัด นั้นยังขาดประสิทธิภาพจึงทำให้ การใช้งานด้านการเรียนการสอนออนไลน์ไม่ประสบความสำเร็จได้ อย่างไร เช่น ส่งงานอาจล่าช้า อาจเกิดการผิดพลาดในการส่งงาน ผู้ สอนอาจต้องใช้ วิธีบริหารจัดการ เช่น การยืดหยุ่นเวลา การทำกิจกรรมแก่นักศึกษา ส่งงานภายหลัง หรือ ให้นักศึกษายืนยัน(ด้วยภาพ) ว่าได้ทำกิจกรรมนั้นจริง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. บูรณาการ (Integrated) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ควบคู่กับการเรียนในชั้นเรียน
2. ผู้สอนต้องพัฒนาบทเรียนออนไลน์ให้พร้อมและนำเสนอใจก่อนที่จะใช้เรียนจริง เพราะเมื่อถึงเวลาที่ใช้จริงอาจประสบปัญหาต่างตามมา เช่น บทเรียน หรือ สื่อที่ใช้ ไม่สามารถใช้งานได้ ยากเกินไป คำอธิบายไม่ชัดเจน เป็นต้น ผู้สอนควรพัฒนาและทดลองอย่างสม่ำเสมอ
3. ผู้สอนต้องให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้บทเรียนออนไลน์ การส่งงานผ่านระบบออนไลน์ และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคย
4. ต้องบูรณาการการเรียนการสอนอย่างน้อย 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทักษะการใช้ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากเราไม่สามารถย้อนกลับไปสู่ ยุคไดโนเสาร์ได้อีกต่อไป สังคมของโลกยุคปัจจุบันจึงไม่อาจปฏิเสธเทคโนโลยีเหล่านี้ได้
5. ในช่วงเวลาที่ระบบเทคโนโลยียังไม่มีประสิ ทธิภาพมากนัก ต้องให้นักศึกษาใช้ เครื่องมือ และอุปกรณ์ ภายในมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

จรรยา ฉิมงามข้า. 2545. E-Learning การผสมผสานความรู้กับเทคโนโลยี. วิทยากรย.

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. 2545. Designing e-learning หลักการออกแบบเพื่อการเรียนการสอน. . เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศศิลักษณ์ ไชยตัน. 2551. การพัฒนาบทเรียนแบบฝึกทบทวนบนอินเทอร์เน็ต เรื่อง การใช้ งาน Windows XP เบื้องต้น
วิชา คอมพิวเตอร์เพื่องานอาชีพ. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ ปัญหาพิเศษ
หลักสูตรครุศาสตร์ อดสาหกรรมมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระนครเหนือ.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2543. หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน (English For
Staff). เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2554 จาก Thai2Learn: http://www.thai2learn.com/Course_

การพัฒนาคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึก
 โครงการวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี
 อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

Development of Scientific Project Quality by using Critical
 Thinking and Scienctific Project Exercise of Parthomsuksa 4 Students
 in Kokpanomdee school, Srimahososs District, Prachinburee Province

ลัดดา จันทร์ศรี

หลักสูตรคณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มี
 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) เพื่อสร้างแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4
 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ
 การคิด และ 4) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่
 ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่
 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบฝึก
 ทักษะการคิด จำนวน 5 ชุด 2) แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 ชุด 3) แผนการจัดการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์
 จำนวน 4 แผน และ 4) แบบประเมินคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์จำนวน 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ดัชนีค่าความ
 สอดคล้อง IOC ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviations)
 ประสิทธิภาพ E_1/E_2 สถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิด ทั้ง 5 ชุด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.42 / 89.16 ซึ่งมี
 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ รวมทั้ง 4 ชุด
 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.74 / 89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 3) ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้า
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกทักษะการคิด ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิด พบว่า
 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์พบว่าหลัง
 เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: คุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์, แบบฝึกทักษะการคิด, แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research comprised: 1) create a critical thinking exercise for Prathomsuksa 4
 student to be 80/80 which met the set criterion of standard. 2) to create scientific project design exercise
 for Prathomsuksa 4 student to be 80/80 which met the set criterion of standard. 3) to compare the pre-
 test and post-test of critical thinking exercise and 4) to compare the pre-test and post-test of scientific
 project exercise. The samples, selected by, were 28 Prathomsuksa 4 student in Kokpanomdee School,
 Srimahososs District, Prachinburee Province, who were studying in second semester of 2553 B.E. selected
 by purposive sampling technigue. The instnemetes used in this study were 1) five critical exercises, 2) four
 science exercises, 3) four scientific project curriculum, and (4) seven topics of science project evaluation
 forms. The statistical techniques used including reliability analysis using Means, Standard Deviations,
 effective test ($E1/E2$) and t-test.

The results of the study were asfollow; The results of effective test from.

1)The results of effective test from 5 critical thinking exercises had an efficiency of 85.42 / 89.16, which was in conformity the regerirement of 80/80.

2)The results of effective test from 4 scientific exercises had an efficiency of 86.74 / 89.16, which was in conformity the regerirement of 80/80.

3)The progress result from critical thinking exercise showed that the result from post-test was significantly higher than the result of pre-test at .01 significant level.

4)The progress result from science exercise showed that the result from post-test was significantly higher than the result of pre-test at .01 significant level.

Keywords: Science projects the results, Critical thinking skill exercise, Science project exercise

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นสาขาวิชาหนึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคน ทั้งในชีวิตประจำวันและงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้ช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ สภาพปัจจุบันพบว่าการเรียนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนบ้านโคกพนมดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการสอบ 3 ปี ย้อนหลัง คือ ปีการศึกษา 2550 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.20 ปีการศึกษา 2551 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60.30 และ ปีการศึกษา 2552 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 73.40 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ คุณภาพการศึกษา ผลการประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุง สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำเนื่องจากนักเรียนขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ที่ไทยไม่ได้ จึงทดลองให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมาย โดยมีลักษณะของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนด สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ฝึกการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ การลงมือปฏิบัติตามแผนและการสรุปผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และได้เรียนรู้ด้วยความสุข โดยสรุป วังสินธุ์ (2543,หน้า 9-16) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ เป็นการเรียนรู้ที่เสริมศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ กอวิจัยการศึกษา (2542, หน้า 2-3) กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งเน้นในด้านองค์ความรู้ ทักษะความสามารถทั้งส่วนที่เป็นมาตรฐานการเรียนรู้เชิงสากลและคุณภาพการเรียนรู้ ที่ตอบสนองการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทักษะหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต คือทักษะการจัดการและเพียร์เจต์ (Piaget) กล่าวไว้ว่า ความคิด คือความสามารถในการวางแผนและปรับตัว ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยมีกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความคิด โครงการเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเองตามหัวข้อเรื่องที่ตนเองสนใจ เป็นการเรียนรู้เพื่อค้นพบตามหลักวิชาการ ซึ่งมีอยู่ 4 ประเภท คือ โครงการประเภทสำรวจ โครงการประเภททดลอง โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์ และโครงการประเภททฤษฎี

จากสภาพปัญหาและสาเหตุดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดราชบุรี เผชิญกับปัญหาไม่สามารถพัฒนาการศึกษาได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกระบวนการ การพัฒนากระบวนการคิดแบบแก้ปัญหาเป็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพสมองของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนคิดโครงการวิทยาศาสตร์ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการกระตุ้นกระบวนการคิด ฝึกทักษะการคิด เพราะการคิดเป็นการเรียนรู้ เป็นธรรมชาติของชีวิตที่เกิดได้ตลอดเวลา งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ โดยอาศัยแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2552, หน้า 273-317) กล่าวว่า กระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่งอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลาย จะช่วยให้การคิดอย่างจงใจและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น ได้เสนอลำดับขั้นตอนของการสอนทักษะการคิดมี 5 แบบ ดังนี้ 1) การคิดเหตุผล 2) การคิดแก้ปัญหา 3) การคิดสร้างสรรค์ 4) การคิดลึกซึ้ง และ 5) การคิดวิเคราะห์ ตามลำดับการฝึกวิธีคิดเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างแบบฝึกทั้งหมด 5 ชุด เพื่อนำมาทดลองใช้กับผู้เรียน โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก (ชุดที่ 1 ถึงชุดที่ 5) ตามลำดับ แบบฝึกแต่ละชุดจะนำเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบันใกล้ตัวผู้เรียนและที่ผู้เรียนสนใจ มาสอดแทรกดัดแปลง ผู้เรียนจะเกิดความสนุกสนานเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน เมื่อผู้เรียนฝึกคิดอย่างมีความสุข ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้านการคิดให้สูงขึ้นและขั้นตอนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์มี 4 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภทสำรวจ 2) ประเภททดลอง 3) ประเภทสิ่งประดิษฐ์ 4) ประเภททฤษฎีหรือหลักการ ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนโครงงานวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80
- 2) เพื่อสร้างแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80
- 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิด
- 4) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกโดยยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ซึ่งมีนักเรียน 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คนที่มีปัญหาด้านทักษะการคิดและโครงงานวิทยาศาสตร์ ใช้เวลาสอน 27 ชั่วโมง การพัฒนาคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์โดยใช้ แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ดำเนินการดังนี้ ทดลองทำโครงงานวิทยาศาสตร์ตามความสนใจก่อน เพื่อใช้แบบประเมินคุณภาพโครงงานมาประเมินความรู้พื้นฐาน เก็บคะแนนไว้วิเคราะห์ผล ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบฝึกทักษะการคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 ข้อ ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.52-0.89 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.29-0.79 หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมแบบฝึกทักษะการคิด จำนวน 5 ชุด ในเดือนกุมภาพันธ์ 2554 จำนวน 4 สัปดาห์ และในเดือนมีนาคม 2554 จำนวน 1 สัปดาห์ รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง เท่ากับ 15 ชั่วโมง บันทึกคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน ทดสอบหลังเรียน (post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบฝึกทักษะการคิด เท่ากับ 0.81 คะแนน และ 1.35 คะแนน ตามลำดับ ต่อมา ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 ข้อ ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.52-0.89 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.29-0.79 หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 ชุด ในเดือนมีนาคม 2554 จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง เท่ากับ 12 ชั่วโมง บันทึกคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนหาคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์จาก แบบประเมินคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังทำแบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 คะแนน และ 1.16 คะแนน ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 5 ชุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80

ผลคะแนนในการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิด 5 ชุด และให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน นำคะแนนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ โดยใช้สูตร E_1/E_2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนนักเรียน 28 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 5 ชุด ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80

แบบฝึกทักษะการคิดที่ 1-5	E_1	E_2	E_1/E_2
รวม 5 ชุด	85.42	89.16	85.42 / 89.16

จากตาราง 1 พบว่าประสิทธิภาพกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/ E_2) ของแบบฝึกทักษะการคิด มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.16 แสดงว่าแบบฝึกทักษะการคิดมีประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) เท่ากับ 85.42 / 89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 4 ชุด ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80

ผลคะแนนในการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์ 4 ชุด และให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน นำคะแนนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ โดยใช้สูตร E_1/ E_2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนนักเรียน 28 คน ดังตาราง 2

ตาราง 2 ประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 4 ชุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80

แบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์ที่ 1-4	E_1	E_2	E_1/E_2
รวม 4 ชุด	86.74	88.69	86.74 / 88.69

จากตาราง 2 พบว่าประสิทธิภาพกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/ E_2) ของแบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 86.74 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 88.69 แสดงว่าแบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) เท่ากับ 86.74 / 88.69 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิดพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตาราง 3 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที (t) เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของ

ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ของแบบฝึกทักษะการคิดที่ 1-5 จำนวนนักเรียน 28 คน

แบบฝึกชุดที่ 1-5	คะแนนก่อนเรียน (30 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (30 คะแนน)	ค่าที (t)
$\sum x$	368	749	48.26**
\bar{X}	13.14	26.75	
S.D.	0.81	1.350583	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($df = 27$)

จากตาราง 3 พบว่าคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อ่อนและหลังเรียนแบบฝึกทักษะการคิดทั้ง 5 ชุด เท่ากับ 368 คะแนน และ 749 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 คะแนน และ 1.35 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อ่อนแบบฝึกทักษะการคิดทั้ง 5 ชุด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการงานวิทยาศาสตร์พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตาราง 4 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน และ ค่าที่ (t) เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่าง
 คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ของแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ที่ 1, 2, 3 และ 4 จำนวนนักเรียน 28 คน

แบบฝึกชุดที่1-4	คะแนนก่อนเรียน (30 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (30 คะแนน)	ค่าที่ (t)
$\sum x$	367	745	34.919**
\bar{X}	13.11	26.61	
S.D.	0.79	1.17	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($df = 27$) = 2.473

จากตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ก่อนและหลังเรียนแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ทั้ง 4 ชุด เท่ากับ 367 คะแนน และ 745 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 คะแนน และ 1.17 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ชุด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์

การเปรียบเทียบคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ผลปรากฏดังตาราง

ตาราง 5 เปรียบเทียบคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงงาน
 วิทยาศาสตร์

	คะแนนก่อนการใช้แบบฝึกทักษะ	คะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะ	
เลขที่ 1-28	การคิดและแบบฝึกโครงงาน วิทยาศาสตร์	การคิดและแบบฝึกโครงงาน วิทยาศาสตร์	คะแนนเพิ่มขึ้น
คะแนนรวม	665	2,032	1,344
ค่าเฉลี่ย	23.75	72.57	48.00

จากตาราง 5 ผลการประเมินคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิดและ แบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ก่อนการใช้แบบฝึก เท่ากับ 23.75 ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการใช้แบบฝึก เท่ากับ 72.57 ค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มขึ้น 48.00 คะแนน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาคุณภาพโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในครั้งนี้สรุปผลได้ ดังนี้

1. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ในการทดลอง แบบกลุ่ม ซึ่งได้ผลการทดลองในแต่ละแบบฝึก พบว่าแบบฝึกทักษะการคิด รวมทั้ง 5 ชุด มีคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.16 แสดงว่าแบบฝึกทักษะการคิด มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.42 / 89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ โดยผลการประเมินกิจกรรมระหว่างเรียนของแบบฝึก รวม 5 ชุด คำนวณได้เฉลี่ยร้อยละ 85.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนผลการประเมินหลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.16 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือว่าแบบฝึกนี้มีประสิทธิภาพเท่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ในการทดลอง แบบกลุ่ม ซึ่งได้ผลการทดลองในแต่ละแบบฝึก พบว่าแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์รวมทั้ง 4 ชุด มีคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 86.74 และคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.16 แสดงว่าแบบฝึกโครงงานวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ชุด มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.74 / 89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ โดยผลการ

ประเมินกิจกรรมระหว่างเรียนของแบบฝึก รวม 4 ชุด คำนวณได้เฉลี่ยร้อยละ 86.74 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนผลการประเมินหลังเรียน ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.16 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือว่าแบบฝึกนี้มีประสิทธิภาพเท่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกทักษะการคิด ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิด พบว่า คะแนนเฉลี่ยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีก่อนและหลังเรียนแบบฝึกทักษะการคิดทั้ง 5 ชุด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.14 ส่วนคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.75 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบฝึกทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีก่อนและหลังเรียนแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ ทั้ง 4 ชุด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.11 ส่วนคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.61 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการพัฒนาคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้แยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการคิด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

จากผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าแบบฝึกทักษะการคิด รวมทั้ง 5 ชุด มีคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.16 แสดงว่าแบบฝึกทักษะการคิด มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.42/89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ โดยผลการประเมินกิจกรรมระหว่างเรียนของแบบฝึก รวม 5 ชุด คำนวณได้เฉลี่ยร้อยละ 85.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนผลการประเมินหลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.16 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือว่าแบบฝึกนี้มีประสิทธิภาพเท่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทุมพร วรณะศิลป์ (2542) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการทำโครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2552, หน้า 273-317) ที่ได้วิเคราะห์ถึงความสำคัญของการคิดกล่าวว่า การคิดที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาประถมศึกษา โดยการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้นและแนวคิดของ เชิดศักดิ์ ไชวสินธุ์ (2540, หน้า 297-299) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ลัดดา ภูเกียรติ (2544, หน้า 7) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดที่ทุกคนต้องเรียนรู้ การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ ในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

จากผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดและแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกพนมดี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ รวมทั้ง 4 ชุด มีคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 86.74 และคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.16 แสดงว่าแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ชุด มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.74/89.16 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ โดยผลการประเมินกิจกรรมระหว่างเรียนของแบบฝึก รวม 4 ชุด คำนวณได้เฉลี่ยร้อยละ 86.74 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนผลการประเมินหลังเรียน ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.16 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือว่าแบบฝึกนี้มีประสิทธิภาพเท่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บังอร นิลฉวี (2549, บทคัดย่อ) การสร้างชุดกิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์เรื่อง สิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และนิตยา บุญตัน (2541, หน้า 46) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกเพื่อส่งเสริมการคิดหัวข้อ

และการทำโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ ศิริทวี (2542, หน้า 35-38) กล่าวว่า กิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์เป็นทางเลือกใหม่ของการสร้างปัญหาให้นักเรียนรู้จักวิธีทำโครงการวิจัยเล็กๆ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ สร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ มีระเบียบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จุดประสงค์หลักของการสอนแบบโครงการต้องการกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักการสังเกต การตั้งคำถาม สมมติฐาน ในการแสวงหาความรู้และต้องการทราบคำตอบ โดยมีการสรุปและทำความเข้าใจกับสิ่งที่ค้นพบการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ อาจจัดในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียน

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกทักษะการคิด ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิด

จากผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการคิด พบว่า ผู้เรียน มีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนรู้อีกสูงกว่าก่อนเรียนโดยความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ฉัตรศรีตระกูล (2544, บทความย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเค้าโครงงานภูมิปัญญาไทย การคิดแก้ปัญหาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สอนโดยใช้แบบฝึกการทำโครงงาน แบบประเมินความสามารถในการทำโครงงาน แบบวัดคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงเดือน คงประเสริฐ (2544, บทความย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาทักษะการคิด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการวัด ทักษะการคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2552, หน้า 142-143) คือ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้การคิดอย่างจงใจและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2551, หน้า 4-8) คือ ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์

จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกโครงการวิทยาศาสตร์ พบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ช้อง นิลฉวี (2549, บทความย่อ) การสร้างชุดกิจกรรมโครงการ วิทยาศาสตร์เรื่อง สิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผลสัมฤทธิ์การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังจากใช้ชุด กิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์ สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจักพพล สว่างอารมณ์ (2550, บทความย่อ) ได้ ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง และงานวิจัย ของอุทัยวัน สุทธิประสิทธิ์ (2549, บทความย่อ) ได้ทำการศึกษารเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน โดยกิจกรรมโครงการ วิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยกิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์หลัง สอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 59-65) คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติใช้กระบวนการแสวงหาความรู้หรือ ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ สุวิทย์และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 84 - 86) คือ การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และสอดคล้อง กับแนวคิดของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546, หน้า 282) คือ การทำโครงงานวิทยาศาสตร์เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและให้คำปรึกษาของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในด้านเกี่ยวกับโครงงานวิทยาศาสตร์และทำความเข้าใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ ในแบบฝึกแต่ละ ชุด เพื่อให้การใช้แบบฝึกมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ครูผู้สอนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยโครงงานให้เข้าใจ ทุกขั้นตอนก่อนลงมือสอน

3) ครูผู้สอนควรเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคน/กลุ่ม อาจใช้เวลา ในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น ครูผู้สอนควรคอยติดตาม ให้การสนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

4) ในการเรียนโดยใช้กิจกรรมโครงงาน ไม่ควรกำหนดเวลาให้นักเรียนทำงานให้เสร็จ ในชั่วโมง ต้องให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้านอกเวลา และระยะเวลาที่นักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูล ควรมีการตรวจสอบความก้าวหน้าของผลการศึกษา ค้นคว้า และแนะนำหรือเตรียมแหล่งเรียนรู้ไว้

5) ครูผู้สอนควรแจ้งผลการประเมินการทำงานให้นักเรียนทราบก่อนทำการสอนครั้งต่อไป เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน และเพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมโครงงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงงานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น

3) ควรทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงาน

4) ในการสร้างแบบฝึกโครงงาน การแบ่งเนื้อหาลงๆ ออกเป็นตอนๆ นั้น ควรคำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วย เมื่อถึงเวลานำไปใช้ในการเรียนการสอนจริงๆ อาจจะทำให้เนื้อหาที่สร้างมามากเกินไปแต่เวลาสอนน้อย ไม่สัมพันธ์กัน อาจทำให้ผลการใช้แบบฝึกโครงงานไม่ประสบความสำเร็จก็ได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: เขตดุสิต.

กาญจนา ฉัตรศรีตระกูล. (2544). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเค้าโครงของภูมิปัญญาไทย การคิดแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้แบบฝึกหัดการทำโครงงานภูมิปัญญาไทย ทางวิทยาศาสตร์กับการสอนแบบสืบเสาะ.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2542). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย**

ด้านความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.

จิราภรณ์ ศิริทวี. (2542). **โครงงานทางเลือกใหม่ของการสร้างปัญญาชน**,วารสารวิชาการ 2 (24): 4 มิถุนายน 2542.

จักพพล สว่างอารมณ์. (2550). **โครงงานวิทยาศาสตร์**. ผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เชิดศักดิ์ โสวาสินธุ์. (2540). **ความคิดและการคิด**. วารสารการวัดผลการศึกษา. ปีที่ 18

ฉบับที่ 54 (มกราคม-เมษายน).

ทิตนา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอน**. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 11.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

นิตยา บุญตัน. (2541). **ผลการใช้แบบฝึกเพื่อส่งเสริมการคิดหัวข้อและการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย.

บงอร นิลฉวี. (2549). **การศึกษาและการสอน (ประถมศึกษา)**. การสร้างชุดกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ ม.บูรพา.

ลัดดา ภูเกียรติ. (2544). **โครงงานเพื่อการเรียนรู้**. หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2545). **เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตร**

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วงเดือน คงประเสริฐ. (2544). **การพัฒนาทักษะการคิด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาการคิดด้วย**

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). **คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สุพล วิ่งสินธุ์. (2543).โครงการ: การเรียนรู้สู่ปี 2000. **วารสารวิชาการ**. 3,6 (มิถุนายน): 9-16.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). **20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม
และการเรียนรู้ โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อุทัยวัน สุทธิประสิทธิ์. (2549). **การศึกษาและการสอน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.
คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- อุทุมพร วรรณะศิลป์. (2542). **การศึกษาผลการใช้แบบฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการทำ
โครงการวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน

A Study on Database Programming Student's Learning Achievement with Matching Care

ชัชฎาภรณ์ ตันตะรางศา

สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดเจตคติ วัดทักษะทางการเรียน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน ด้วยการตั้งสมมติฐานว่า เจตคติและทักษะทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดี และผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 28 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยนำนักศึกษาที่มี GPA สูงสุดและต่ำสุด 14 คน แรกมาจับคู่ ดำเนินการทดลองโดยให้นักศึกษาแต่ละคู่ทำกิจกรรมในการเรียนด้วยกันตามแผนการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน ยกเว้นการทำแบบทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการสอน 5 แผน แบบวัดเจตคติต่อการสอน แบบทดสอบวัดทักษะทางการเรียน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัยปรากฏว่า เจตคติและทักษะทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน อยู่ในระดับดี คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.93 ตามลำดับ ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียน มีค่าร้อยละ 48.10 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ วิธีสอนแบบจับคู่ดูแลกัน, การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ดัชนีประสิทธิผล

Abstract

The objective of this research is to measure the attitudes, to learning skills and compare the achievement of before and after learning by effectiveness index, which indicates the progressive learning of computer sciences student year 2, who study on database programming with matching care technique. The assumptions of the attitude and learning skill is a good level and the achievement of before and after learning by scoring which is not less than 50 percent.

The sampling used in this study as a computer science student year 2 of 28 people by matching in order of the first 14 highest and lowest GPA pairing. Each the pair of experiments by the students in learning activities with plans for teaching except for the test. The instrument consists of 5 plans, measure attitude test, learning skills test and learning achievement test.

The results show that attitude and learning skills of students in good level, with the average 4.11 and 3.93 respectively. The result of achievement before and after learning which reflects the progress in has a 48.10 percent, which does not conform to the hypothesis.

Keyword: Matching Care Technique, Purposive Sampling, Learning Achievement, Effectiveness Index

บทนำ

การเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล เป็นวิชาในหมวดวิชาเอกบังคับของหลักสูตรวิทยาการคอมพิวเตอร์ ซึ่งสาขาวิชาจัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เรียนในภาคเรียนที่ 1 เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาอื่นต่อไป ซึ่งจากการประเมินผลการเรียนรายวิชานี้

ของนักศึกษาในปีที่ผ่านมาพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนนักศึกษาที่ผ่านการประเมินผลการเรียนของรายวิชาต่ำกว่าร้อยละ 70 การสังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักศึกษาที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ด้านคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำ ขาดทักษะการนำความรู้เชิงทฤษฎีไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ความสนใจและระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักศึกษาไม่เท่ากัน เล่นเกมคอมพิวเตอร์และใช้ Social Network ในขณะที่เรียน เมื่อมีการซักถามหรือมอบหมายงานเพื่อประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะความสามารถ นักศึกษาไม่สามารถตอบหรือปฏิบัติได้ ทำให้ผู้สอนต้องอธิบายหรือสาธิตทบทวนให้อีก 1-2 ครั้ง ส่งผลกระทบต่อเวลาในการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่เป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนจับคู่ดูแลกันมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ดูแลช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันคอยควบคุม ห้ามปราม หรือว่ากล่าวตักเตือนเพื่อนที่เล่นเกมหรือใช้ Social Network ในเวลาเรียน ไม่ตั้งใจฟังหรือปฏิบัติตามผู้สอน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดูแลชั้นเรียนของผู้สอน เป็นการฝึกทบทวนความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติให้เกิดความชำนาญมากขึ้น สร้างภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เกิดความรักสามัคคีและรับผิดชอบร่วมกัน

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกันมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ นักศึกษาควบคุมดูแลพฤติกรรมให้เพื่อนตั้งใจเรียน ตักเตือนไม่ให้เล่นเกมหรือให้ความสนใจกับ Social Network มากเกินไป รวมถึงการถ่ายทอดหรือทบทวนความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดูแลชั้นเรียนร่วมกับผู้สอนอีกทางหนึ่ง และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวัดเจตคติของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน
2. เพื่อวัดทักษะทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน

สมมุติฐานของการวิจัย

1. เจตคติของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าเจตคติอยู่ในระดับมาก
2. ทักษะทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าทักษะการเรียนอยู่ในระดับมาก
3. ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มากกว่าร้อยละ 50

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทคนิคและกลวิธีเพื่อนช่วยเพื่อน

แนวทางการให้ความช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อน เพื่อให้เกิดความรู้หรือข้อเสนอแนะต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตต่อไป ได้ สามารถสรุปรายละเอียดได้สั้นๆ ว่า เทคนิคและกลวิธีเพื่อนช่วยเพื่อน ได้แก่ การเป็นเพื่อนที่ดีโดยชักนำเพื่อนทำในสิ่งที่ดี ปฏิบัติตนให้เป็นที่ไว้วางใจ รักษาความลับของเพื่อน ช่วยเหลือแนะนำด้านการเรียน ตักเตือนหรือตำหนิเพื่อนโดยไม่ให้เพื่อนอับอาย และเคารพสิทธิในความคิดและการตัดสินใจของเพื่อน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2547)

การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยเพื่อนช่วยสอน อาจจะกำหนดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นคู่หรือกลุ่มย่อย ประมาณ 4-5 คน โดยทำการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเรียน จับคู่หรือจัดกลุ่มผู้เรียนตามความเหมาะสมของกิจกรรมหรืองานที่จะมอบหมายให้ผู้เรียน โดยผู้สอนให้คำแนะนำเสริมความรู้เป็นระยะ ๆ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการทดสอบรายบุคคล และนำคะแนนการทดสอบของผู้เรียนแต่ละคนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของนักศึกษาทั้งหมด

การจัดกิจกรรมการสอนโดยเพื่อนช่วยสอน ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาหรืองานที่มอบหมายว่าเหมาะสมกับวิธีการสอนแบบเพื่อนช่วยสอนหรือไม่ ประเมินความต้องการของผู้เรียนก่อนสอน เพื่อให้ทราบว่าคุณผู้เรียนขาดความรู้

ความสามารถในเรื่องใดบ้าง จัดเตรียมกิจกรรมและสื่อการสอนให้พร้อม เตรียมขั้นตอนการสอนให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ช่วยสอน เข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย จับคู่ผู้ช่วยสอนกับผู้ถูกสอนให้เหมาะสม ชี้แจงและฝึกให้ผู้ช่วยสอนเข้าใจบทบาทของตนเอง จัดสภาพแวดล้อมในการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน การตรวจสอบความก้าวหน้าทั้งผู้ช่วยสอนและผู้ถูกสอนเพื่อสร้างความมั่นใจ รวมถึงการให้กำลังใจผู้เรียนในการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอน (รำไพพรรณ เครือชัย, 2550)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิทยรัฐ ควรหา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมแปรในการทดลองแบบสี่กลุ่มของโซโลมอน เพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคการจับคู่ร่วมคิดในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคจับคู่ร่วมคิดมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนการทดลองอยู่ในระดับปกติ หลังการทดลองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทักษะทางสังคมก่อนการทดลองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง หลังการทดลองอยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคจับคู่ร่วมคิดมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนการทดลองและหลังการทดลองอยู่ในระดับปกติ ทักษะทางสังคมก่อนการทดลองและหลังการทดลองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคการจับคู่ร่วมคิดมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคะแนนทักษะสังคมหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

ชัยโย เสาวเวียง (2550 : บทคัดย่อ) ได้รายงานผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล ประกอบแบบฝึกทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามกรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกใช้และนำวิธีการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนในชั้นเรียนให้บรรลุผล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 34 คน

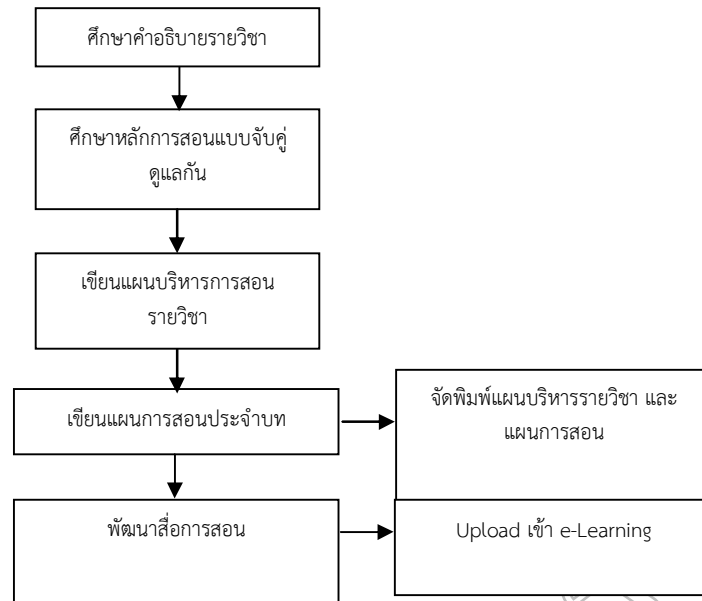
กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 28 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนของวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน จำนวน 5 แผน
2. แบบวัดเจตคติต่อการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน

วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการสอนของวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน จำนวน 5 แผน มีขั้นตอนดังนี้
 - 1) ศึกษาคำอธิบายรายวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ตามหลักสูตรวิชาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2550)
 - 2) ศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหรือการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
 - 3) ดำเนินการเขียนแผนบริหารการสอนรายวิชา
 - 4) ดำเนินการเขียนแผนการสอนประจำบท และสร้างสื่อการสอนตามแผนการสอนประจำบทที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน โดยยึดรูปแบบของสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
 - 5) จัดพิมพ์แผนการสอนประจำบทและจัดทำสื่อการสอนที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน เพื่อเตรียมนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

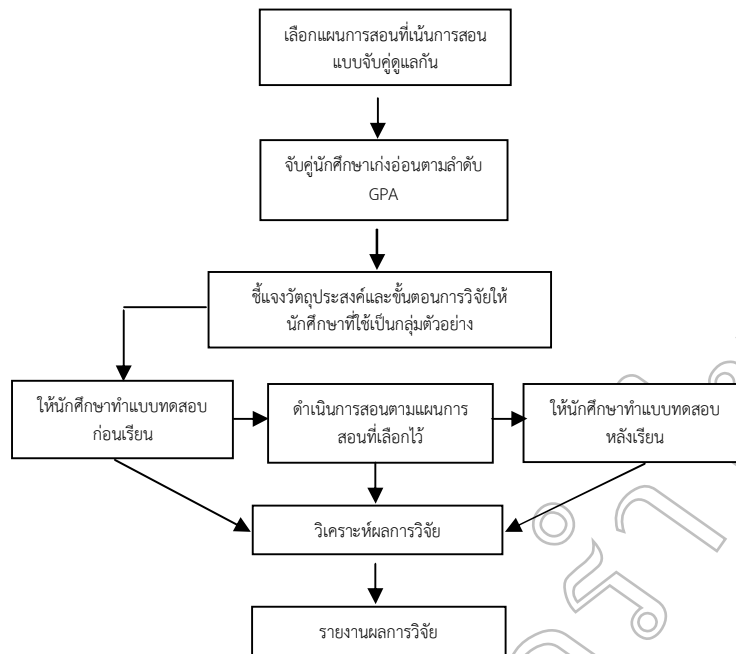
ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนการสอนของรายวิชา

2. แบบสอบถามวัดเจตคติทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่คู่แลกกัน
 - 1) ศึกษาแนวการสร้างแบบสอบถามวัดเจตคติทางการเรียน
 - 2) สร้างแบบสอบถามวัดเจตคติเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยดัดแปลงมาจากการสร้างแบบสอบถามตามวิธีของลิเคอร์ท ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด โดยใช้ข้อความที่กระชับและเข้าใจได้ชัดเจน
 - 3) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่ทำการศึกษาว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด ครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นหรือด้านต่างๆ หรือครบถ้วนตามทฤษฎี
 - 4) แก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่คู่แลกกัน
 - 1) ศึกษาแนวการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2) สร้างแบบทดสอบ แล้วนำไปหาให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาค่าความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์หรือ IOC แล้วเลือกข้อที่ไม่ต่ำกว่า 0.5 มาใช้ และแก้ไขแบบทดสอบในข้อที่ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 เพื่อให้ได้จำนวนแบบทดสอบที่ต้องการ
 - 3) หาค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

หลังจากเตรียมเครื่องมือในการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. เลือกแผนการสอนที่เน้นการสอนแบบจับคู่คู่แลกกัน
2. จับคู่ให้นักศึกษาคนเก่งและคนอ่อนตามลำดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA)
3. ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยให้นักศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ
4. ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ได้เลือกไว้ และทำแบบทดสอบหลังเรียน
5. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ผลการวิจัย
6. สรุปและรายงานผลการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จัดเรียงลำดับที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ มีดังนี้

1. ค่าร้อยละของนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงขึ้นจากการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบจับคู่คู่กัน ดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{x \times 100}{n}$$

เมื่อ x คือจำนวนนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงขึ้นจากการเรียนที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่คู่กัน

N คือจำนวนนักศึกษาทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการวัดเจตคติต่อการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่คู่กัน ดังนี้

1) การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X})

$$\bar{X} = \frac{\sum X_i}{n}$$

เมื่อ \bar{X} คือค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นแต่ละข้อ

$\sum X_i$ คือผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละคนในแต่ละข้อ
 n คือจำนวนนักศึกษา

- 2) การหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum X_i^2 - (\sum X_i)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. คือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นแต่ละข้อ

X_i คือคะแนนความคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละคนในแต่ละข้อ

n คือจำนวนนักศึกษา

3. ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยการเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน

$$E.I. = \frac{P_2\% - P_1\%}{100 - P_1\%}$$

เมื่อ $P_1\%$ แทน ร้อยละของผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน
 $P_2\%$ แทน ร้อยละของผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน

ผลการวิจัย

1. การวัดเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ในระดับ 4.11 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 ซึ่งแปลผลได้ว่ามีค่าเจตคติอยู่ในระดับมาก

2. การวัดทักษะทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ในระดับ 3.93 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.68 ซึ่งแปลผลได้ว่ามีค่าทักษะการเรียนอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) วิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูลที่เน้นวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าเท่ากับ 7.50 และ 18.32 ตามลำดับ ค่าดัชนีประสิทธิผลทางการเรียน (Effectiveness Index: E.I.) แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.4810 คิดเป็นร้อยละ 48.10 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับค่าที่นำไปใช้ได้คือร้อยละ 50

สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านเจตคติของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 4.11 ซึ่งแปลผลได้ว่ามีค่าเจตคติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน ทำให้นักศึกษาที่ไม่เข้าใจเนื้อหาการเรียนได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนที่อธิบายได้ผลกว่าการปรึกษาหรือให้อาจารย์อธิบายเนื้อหาอีกครั้ง เนื่องจากนักศึกษาไม่รู้สึกลำบากหรือกลัวที่จะถามเพื่อนด้วยความสนทสนมและวีย์ที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังเป็นการทบทวนความรู้ของนักศึกษาผู้ช่วยสอนส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการฝึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ รักสามัคคี และสามารถทำงานร่วมกันได้

2. ด้านทักษะทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.93 ซึ่งแปลผลได้ว่ามีค่าทักษะการเรียนอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการให้นักศึกษาจับคู่ดูแลช่วยเหลือกันและกัน ทำให้นักศึกษาผู้เรียนมีความสามารถและมั่นใจที่จะฝึกทักษะปฏิบัติมากขึ้น

3. ด้านผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน มีค่าเท่ากับ 0.4810 คิดเป็นร้อยละ 48.10 ใกล้เคียงค่าที่นำไปใช้ได้คือร้อยละ 50 ทั้งนี้เนื่องจากการทำกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน นักศึกษาที่ทำกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงและมีทักษะฝึกปฏิบัติได้อยู่แล้ว ทำให้นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำไม่ได้ฝึกปฏิบัติเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการสังเกตของผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนวิชาการเขียนโปรแกรมฐานข้อมูล ที่เน้นการสอนแบบจับคู่ดูแลกัน และจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา มีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การจับคู่กับนักศึกษาที่เรียนเก่งอาจไม่พอใจที่ต้องทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาที่เรียนอ่อนกว่าหรือเป็นนักศึกษาที่ไม่สนทสนมคุ้นเคยกัน จึงควรมีการหมุนเวียนหน้าที่ในการทำกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษาทั้งคู่ได้มีโอกาสสลับกันแสดงออกหรือเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม

2. การนำวิธีการสอนแบบจับคู่ดูแลกันไปใช้ จะต้องใช้เวลาเพื่อให้นักศึกษาที่จับคู่กันมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเสียก่อน เนื่องจากความไม่คุ้นเคยจะทำให้ไม่เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนได้
3. สภาพห้องเรียนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนแบบจับคู่ดูแลกันควรมีพื้นที่ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2547. เพื่อนช่วยเพื่อน ฉบับปรับปรุง. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยโย เสาวเวียง. 2550. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ประกอบแบบฝึกทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์. จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=234971>.
- พิทยรัฐ ครอบหา. 2549. การวิเคราะห์พฤติกรรมตัวแปรในการทดลองแบบสีกุ่มของโซโลมอน เพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคการจับคู่ร่วมคิดในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. จาก http://www.thaiedresearch.org/thaied/index.php?q=thaied_articles&table=thaied_articles&action=browse&cursor=21&skip=0&limit=30&-mode=list&recorded=thaied_articles%3Fid%3D709.
- รำไพพรรณ เครือชัย. 2550. เทคนิคการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน. จาก <http://gotoknow.org/blog/koikhukhan/149816>.
- วิชาญ พานิช. 2550. เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน. จาก <http://gotoknow.org/blog/thaikm/2415>.
- สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์. 2550. สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2550). ฉะเชิงเทรา. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

The Development of Knowledge Management of Rajabhat University

ชุตินาถจันทร์ ศรีวิบูลย์

โครงการปริญญาโทศึกษาศาสตร์ คณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ภาควิชาการจัดการคุณภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับ สภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ปัจจุบันมีการจัดการความรู้ในองค์กรทั้ง 6 ด้าน มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง และระดับมาก (\bar{X} อยู่ระหว่าง 3.25-3.84)

ขั้นตอนที่ 2 ผลของเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนประกอบ 3 ส่วน มี ส่วนประกอบ 1. ส่วนนำ (Introduction) 2. ส่วนของรายละเอียดของร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (KM Detail) ส่วนที่ 3.แนวทางการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไปสู่การปฏิบัติ (implementation) ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในการลงความเห็น โดยการวิพากษ์ ซึ่งประขามตินี้เป็นสิ่งที่ผ่านการยืนยันจากคณะผู้เชี่ยวชาญ จึงถือว่าเป็นข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน ของรูปแบบการจัดการความรู้ หลังการทดลองสิ้นสุด สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้, การจัดการความรู้, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The objective of this study was aimed The Development of Knowledge Management of Rajabhat University, it included three stages.

Stage 1 Examine condition and problems on knowledge management in Rajabhat University. Twenty-five 25 experts were interviewed. In respect to current condition and problems on knowledge management, the results of analysis showed that knowledge management in the organization was manipulated in six different areas. The level of the opinion expressed by respondents ranged moderate and high

Stage 2 Build KM model - consisted of three following parts.

1. Introduction – background and importance of KM model, 2) rationale and basis for KM model, core objective of KM model, and 4) definition ‘MK Model’ in Rajabhat University

2. In respect to KM drafting, it consisted the following; 1) knowledge acquisition, knowledge building, knowledge storage, data analysis and data screening, knowledge transfer and dissemination, knowledge application and updating.

3. The implementation of knowledge management in to practices consisted of 1) features of Rajabhat University KM model, and 2) condition on implementation of knowledge management, and lastly 3) assessment.

Stage 3 Result of analysis could be summarized into result: In respect of knowledge assessment, the results showed that mean scores on knowledge post-experimentally was greater than that of pre-experimentally at statistically significant 0.05

Keywords: A Development of Knowledge Management, Knowledge Management, Rajabhat University

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการศึกษา ส่งผลให้โลกปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ หรือสังคมฐานความรู้ (knowledge-based society) โดยทุนทางสติปัญญา (intellectual capital) และความรู้ (knowledge) เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้ การที่ประเทศจะก้าวไปสู่สังคมฐานความรู้ที่มีคุณภาพได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบการศึกษาที่ต้องสามารถสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการที่ตนใหม่ให้ได้ (จรัส สุวรรณเวลา, 2545)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547พัฒนาจากวิทยาลัยครูเป็นสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยราชภัฏตามลำดับ เริ่มจากเปิดสอนสาขาการศึกษา สาขาศิลปะศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาบริหารธุรกิจ สาขาสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์และอื่นๆ ตามศักยภาพของตนเอง โดยมีปรัชญาการจัดการศึกษาร่วมกันว่า “เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549).

สิ่งที่ท้าทายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ ทำหน้าที่พัฒนาความรู้ในมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยการรับข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและเรียนรู้ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546) การสร้างตนเองให้เป็นแหล่งความรู้ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะและขยายความสามารถในการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้และบุคลากรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความรู้ใหม่ และเข้าใจการจัดการเรียนรู้อย่างถ่องแท้ต่อเนื่องเกิดการเรียนรู้ทั้งองค์การได้แก่ ระดับบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์การ ดังที่นักวิชาการด้านองค์การเพื่อการเรียนรู้หลายคน

จากความสำเร็จที่กล่าวมาผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเห็นการเติบโตและวิวัฒนาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเวทีการอุดมศึกษาของไทยอย่างต่อเนื่อง พบว่า บางครั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏถูกมองว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ขาดคุณภาพ ขาดการยอมรับด้านคุณภาพบัณฑิต และมีทัศนคติอื่นๆ เป็นเชิงลบ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นเรื่องจำเป็นและเป็นเงื่อนไขสำคัญของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในการประเมินผลการปฏิบัติตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในปี พ.ศ. 2549 โดยให้นำประเด็นยุทธศาสตร์ของส่วนราชการมาพิจารณาจัดทำโครงการจัดการความรู้อย่างน้อยหนึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ ถ้าผลการประเมินไม่ผ่านในมิติใดมิติหนึ่งจะถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ทุกมิติการปฏิบัติราชการและพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้สู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2546)

จากการการศึกษาและวิจัยแนวคิดเกี่ยวกับองค์การความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ ตั้งแต่การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้และการนำความรู้ไปใช้ ตลอดจนปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อจะได้นิยามแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะเป็ข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการนำการจัดการความรู้ไปใช้พัฒนาองค์การได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น และช่วยให้มีการพัฒนาการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับในคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นเพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยการสัมภาษณ์ คณะกรรมการการจัดการความรู้ จำนวน 25 ท่าน ถึงสภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการ

สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับอายุ การศึกษา ตำแหน่ง และสถานที่ปฏิบัติงาน และข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ประเด็นปัญหา ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และแนวคิด ทฤษฎี การจัดการความรู้ทางการศึกษาจากตำรา เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาสังเคราะห์สรุปเป็นแนวทางสร้างรูปแบบจำลองการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏและประเมินร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยคณะกรรมการบริหารการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการประเมินร่างรูปแบบการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการจากการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นสถาบันในการทดลองรูปแบบจำลองการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการวิจัยทดลอง (experimental research)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสอบถามแบบเจาะลึก (in-depth interview) แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (structure interview) จำนวน 25 คน พบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบของสภาพการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84-3.25$)

2. องค์ประกอบ การจัดการความรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วิธีการแสวงหาความรู้ (2) วิธีการสร้างความรู้ (3) วิธีการจัดเก็บความรู้ (4) วิธีการวิเคราะห์และคัดกรองข้อมูล (5) วิธีการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ (6) วิธีการประยุกต์ใช้และปรับความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้าน อยู่ในเกณฑ์ ค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 3.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. ปัญหาการจัดการความรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบของปัญหาการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32-2.90$)

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีส่วนประกอบ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ร่างรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. บทนำ ประกอบไปด้วย (1) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (2) หลักการของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (4) ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2 รูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (1) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการความรู้ (2) การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (3) ผลลัพธ์ของการจัดการความรู้

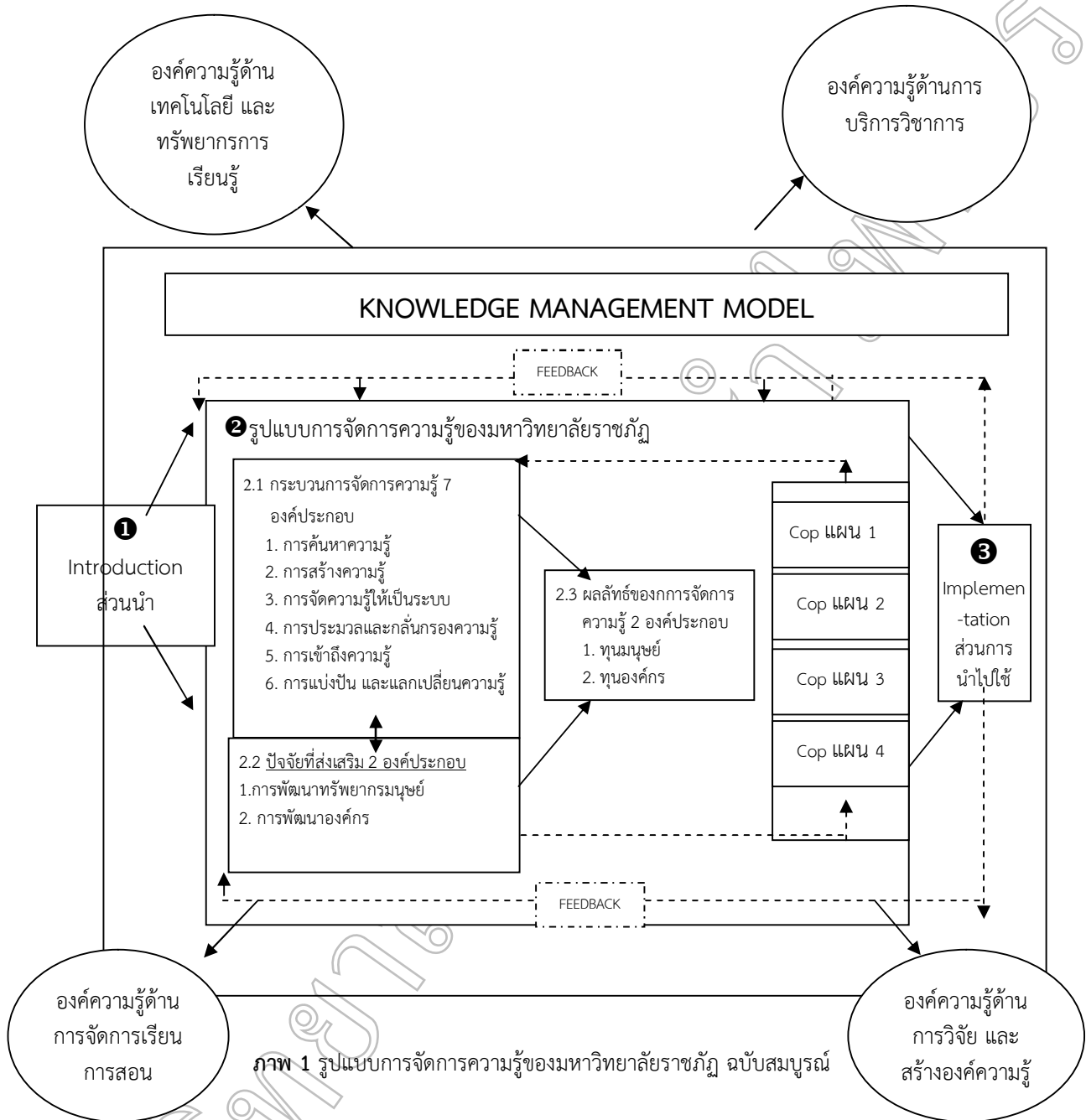
3. แนวทางการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปสู่การปฏิบัติ (1) ลักษณะสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (2) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปใช้ (3) การประเมินผล

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามรับรองประเมินรูปแบบของระดับความเหมาะสมในการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปทดลองใช้อยู่ในเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ซึ่งเป็นเกณฑ์การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปใช้ในการประเมินรับรองรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ถือว่าทุกข้อมีความเหมาะสมสามารถนำไปทดลองใช้ได้ในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ ผู้วิจัยได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหาร ซึ่งเกิดองค์ประกอบขึ้นใหม่ 2 องค์ประกอบ

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ ของการจัดการความรู้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบไปด้วย (1.1) ระดับบุคคล (1.2) ระดับทีมการจัดการความรู้ / ทีมทำงาน (1.3) ระดับผู้นำ (2) การพัฒนาองค์กร ประกอบไปด้วย (2.1) การจัดการการเปลี่ยนแปลง (2.2) การสื่อสาร (2.3) การฝึกอบรม และการเรียนรู้

2. ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย (1) ทูมนมนุษย์ ประกอบไปด้วย (1.1) ระดับบุคคล (1.2) ระดับทีม / กลุ่ม (1.3) ระดับผู้นำ (2) ทูนองค์การ

จากการวิพากษ์ของคณะกรรมการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ฉบับสมบูรณ์

ตอนที่ 3 ผลประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า

1. ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน ของรูปแบบการจัดการความรู้ หลังการทดลองสิ้นสุด สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน ของรูปแบบการจัดการความรู้ หลังทดลอง 8 สัปดาห์ สูงกว่าหลังการทดลองสิ้นสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. บุคลากรมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ในระดับมาก ถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.47 - 4.25)

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งได้นำไปอภิปรายผลอยู่ในขั้นตอนต่อไป

1 รูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ส่วนนำ (Introduction) (2) ส่วนของรายละเอียดของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (KM detail) (3) การนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ (implementation) ในแต่ละส่วนอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ที่มาของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเนื่องจากตามที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตราที่ 11 ได้กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความสามารถและมาตรฐานการปฏิบัติราชการให้สูงขึ้นจนถึงระดับสากล โดยอาศัยการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ผู้บริหารในช่วงนี้ต้องการเผยแพร่ความเป็นมาตรฐานของระบบการบริหารจัดการและวิธีการจัดการความรู้ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ในแนวทางปฏิบัติอย่างมียุทธศาสตร์ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้องคิดค้นยกระดับพัฒนาการศึกษาพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อต้องการถูกประเมินยอมรับในองค์ความรู้ที่มีอยู่ เพราะคำว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏคือการทำสิ่งดีๆให้ผู้คนได้ดู ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในใจของผู้บริหารทุกท่าน จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหารกำลังสนับสนุนในเรื่องการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงทำให้ได้รูปแบบที่น่าจะเหมาะสมที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารในเรื่องที่ว่า “เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏที่บุคลากรสามารถแสวงหาความรู้ในแนวทฤษฎีใหม่ทางการสอน มีความรู้ในหลักการนิเทศ มีการพัฒนาหลักสูตร มีทฤษฎีการบริหารจัดการ จิตวิทยาทางการศึกษา ฯลฯ และสร้างองค์ความรู้ทางการวิจัยอยู่ตลอดเวลาสามารถถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ ผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย” ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยจะบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจได้ ต้องมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ใฝ่รู้ได้ตลอดเวลา และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การเรียนรู้เดิมสู่วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้เรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง หายพานิช (2546, หน้า 238) ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงสำเร็จหากไม่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย ให้เป็นวัฒนธรรมใหม่เสียก่อนตามลำดับ ความสำคัญคือ วัฒนธรรมนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย นโยบายและเป้าหมายการจัดการความรู้ให้มีการเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีฐานข้อมูลความรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่บุคลากรสามารถใช้จัดการค้นหา แสวงหา สร้าง แลกเปลี่ยน จัดเก็บ และนำไปใช้พัฒนาตนเองอย่างกว้างขวาง บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน แต่ข้อค้นพบของ Stewart (1997) และวิจารณ์ พานิช (2546) พบว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมของบุคคลที่มีความรู้ ความฉลาด แต่มหาวิทยาลัยยังไม่เป็นแหล่งรวมความรู้ และความฉลาดอย่างแท้จริง เนื่องจากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเกิดขึ้นน้อย ยังไม่มีการสะสมความรู้อย่างแท้จริง ไม่สามารถใช้ศักยภาพของบุคลากรในมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดเชิงสร้างสรรค์แก่สังคมได้ เพราะพฤติกรรมการทำงานของชาวมหาวิทยาลัยทำงานเฉพาะตนเองและหน่วยงานของตนเอง ขาดการใช้พลังร่วม (synergy) และขาดวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน จึงทำให้ไม่เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายการจัดการความรู้ให้ชัดเจนและสื่อสารให้รับรู้ร่วมกัน

2. ส่วนของรายละเอียดของรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (KM detail) ประกอบไปด้วย การจัดการความรู้ควรประกอบด้วย การกำหนดความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่ออาจารย์ เพื่อการเรียนการสอน การวิจัยและการพัฒนาตนเอง การปฏิบัติงาน และการบริหารมหาวิทยาลัย การแสวงหาความรู้จากแหล่งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย แล้วนำมาสร้างความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์การสอนและการปฏิบัติงาน มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ชัดเจนและความรู้ที่ไม่ชัดเจนของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการจัดเก็บความรู้เป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ ทั้งส่วนที่ใช้เทคโนโลยีและไม่ใช้เทคโนโลยี แต่ต้องง่ายสะดวกต่อการนำความรู้ไปใช้ ให้เกิดประโยชน์การทำงานและการพัฒนาตนเองได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

3. แนวทางการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปสู่การปฏิบัติ (implementation) ประกอบไปด้วย (1) ลักษณะสำคัญของรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (2) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปใช้ (3) การประเมินผล มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

3.1 เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ รูปแบบการจัดการความรู้นี้ออกแบบสำหรับเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการความรู้นี้มีรากฐานมาจากการศึกษา สภาพการจัดการความรู้ และมหาวิทยาลัย

ราชภัฏยังมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารเสนอแนะว่า ต้องมีการศึกษารูปแบบการจัดการ ความรู้ก่อนนำรูปแบบไปใช้เพราะว่ารูปแบบยังไม่ได้ระบุผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธานดำเนินการนำรูปแบบไปใช้ ตลอดจนต้องมีการให้ความรู้ถึงขั้นตอนต่างๆ เกี่ยวกับตัวรูปแบบการจัดการความรู้ การฝึกกำลังในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม และเป็นศูนย์กลางการเสนอแนะ นโยบาย แผนและแนวทางการจัดการ การศึกษาการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา ตลอดจนประสานกับองค์การของรัฐหรือเอกชนอื่นในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศ ส่วนของรายละเอียดของรูปแบบการจัดการความรู้มี 6 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบเชื่อมโยงกัน ในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารได้เสนอแนะถึงการนำรูปแบบไปใช้ว่าควรเรียนรู้ ก่อนการดำเนินให้ครบและครอบคลุมทุกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ โดยไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002) ที่ว่าการใช้องค์ประกอบการจัดการความรู้ใน 6 องค์ประกอบ จะนำ องค์ประกอบใดขึ้นมาใช้ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการความจำเป็นความเหมาะสมในแต่ละโอกาสนั้นๆ

3.2 วิธีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ มีข้อที่พึงสังเกตในทางปฏิบัติด้วยกัน “การกำหนดนโยบายและ เป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดการความรู้ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ซึ่งเป็นลำดับขั้นแรกสุดที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพึงกระทำ ก่อนซึ่งผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารเสนอแนะให้มีการกำหนดนโยบายเป็นระยะทุกๆ 2 ปี และกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการ ความรู้ต่างๆ ทั้งนี้จะเชื่อมโยงไปสู่ขั้นตอนของการประเมินผลตามยุทธศาสตร์ วิธีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในข้อ อื่นๆ ได้อภิปรายไว้แล้ว ในส่วนที่ 2 คือส่วนของรายละเอียดของรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในข้อ ย่อยที่ 2.1 องค์ประกอบเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.3 การประเมินผลรูปแบบการจัดการความรู้ มีข้อที่พึงพิจารณาอภิปรายด้วยกัน 3 การพิจารณาพฤติกรรม การ เรียนรู้ของบุคลากรและการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เป็นวิธีการประเมินที่สังเกตได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยดูจากผลงานของ อาจารย์ที่ทำในแต่ละปี ดังเช่น งานวิจัย งานตำรา การทำผลงานทางวิชาการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของประกาศ ก.พ.อ. เล่ม 12 ตอนพิเศษ 32 ง วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 เรื่องมาตรฐานภาระงานทางวิชาการของผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (บุญเสริม วิสกุล, 2552) ทำให้การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ใน ด้านพิจารณาพฤติกรรม การเรียนรู้ของบุคลากรและการปฏิบัติงานที่ผ่านมา มีความเป็นไปได้สูง การประเมินผลรูปแบบ การจัดการความรู้ จากการพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญา ปัจจุบันองค์ความรู้ในเรื่องใดๆ นับว่ามีความซับซ้อนมากขึ้น หากค้นคว้า เอง คิดเอง ปฏิบัติเอง เพียงลำพัง คงไม่สามารถก้าวไกลไปได้รวดเร็วทันก ดังนั้น การต่อยอดทางความคิดและการจัดการแบ่ง กันคิด แบ่งกันสร้างสรรค์ในมุมมองเชิงมิติสัมพันธ์ เพื่อสร้างงานใหญ่ และยังเป็นการลดขั้นตอนการคิดเพื่อการนำความรู้เดิม มาต่อยอดความรู้ใหม่ ทำให้ค้นคิดและสร้างสรรค์สามารถลดเวลาในการพัฒนา เพื่อประโยชน์ต่อสังคมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น การมี กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา จึงเกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ที่คิดค้นงานสร้างสรรค์ขึ้นมาให้สามารถหาประโยชน์จากความ คิดสร้างสรรค์ของตนได้อย่างเต็มที่ และขอธรรม อีกทั้งยังให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นถูกนำมาเปิดเผยเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อ โลกและสังคมมนุษย์ โดยชอบโดยหลักที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ที่ว่าผลงานที่เกิดจากการใช้ สติปัญญาความรู้ความสามารถและความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์งานให้เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็น “ทรัพย์สินทางปัญญา” ประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เจ้าของผลงานทางลิขสิทธิ์จึงควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 13) จึงทำให้การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ในส่วนนี้มีความเที่ยง (reliability) และ มีความตรง (validity) โดยมีเกณฑ์มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ จากการพิจารณา ความเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นผลมาจากการจัดการความรู้ร่วมกันนั้น ประเด็นที่สังเกตเห็นดังเช่น การ เชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องการจัดการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏการทำวิจัย ร่วมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏการมีอาจารย์ดีเด่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏตลอดจนการมีนวัตกรรมต้นแบบทาง วิชาการ จัดสถานศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและเป็นสถานที่พัฒนาเพิ่มศักยภาพบุคลากรใน มหาวิทยาลัยราชภัฏอีกทั้งบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการยกระดับเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างมืออาชีพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ระดับการบริหารหรือระดับนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ขั้นตอนแรกที่สำคัญสำหรับการเป็นองค์การแห่ง การเรียนรู้ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและผู้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์การ ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ ชัดเจน จะทำให้การพัฒนาองค์การไปสู่การเรียนรู้ให้ใกล้เคียงกับความจริงเร็วขึ้น การประชุมเพื่อร่วมกันคิดค้น วางแนวทาง ต่างๆ สามารถทำให้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลง การให้อำนาจ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการปฏิบัติงานร่วมกัน

ภายในองค์กร การวางแผนและการจัดการประชุมที่ดี ช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดรูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนวิสัยทัศน์ส่งผลต่อนโยบายและการปฏิบัติขององค์กร ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อองค์กรด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือบริบททั้งภายนอกและภายในของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านศักยภาพ (competency) และวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยเพื่อทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย แล้วนำมาประกอบการตัดสินใจ เพื่อการเตรียมความพร้อม การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ (policy and strategies formulation) การนำนโยบายปฏิบัติสู่ความสำเร็จ (policy implementation) และการประเมินติดตามผลนโยบายการจัดการความรู้ (policy evaluation) ได้เหมาะสมสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารและระบบการบริหาร งบประมาณ เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือ/อุปกรณ์ บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัย และควรมีนโยบายในการเสริมสร้างให้บุคลากรมีทักษะในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ เผยแพร่ความรู้ การจัดการความรู้ และจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

2. ระดับปฏิบัติการหรือระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารจัดการความรู้ว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษามีกระบวนการในการสรรหาความรู้ที่ถูกต้อง อีกทั้งยังช่วยให้มีการแบ่งปันความรู้ที่เหมาะสมซึ่งสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในยุคสังคมฐานความรู้ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักบริหารงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายหรือเป็นกลยุทธ์ให้มหาวิทยาลัยต้องมีจัดการความรู้ตามเกณฑ์การประเมินของ สมศ. และตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของ ก.พ.ร. มีการกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ไว้ในเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาจึงจะช่วยให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น และมหาวิทยาลัยราชภัฏควรจะมีการอบรมให้ความรู้ให้บุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างคุ้มค่า ในประเด็นนี้ อธิการบดีได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า อาจารย์อาวุโสขาดความรู้ความสามารถและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นความรู้ ดังนั้น อธิการบดีเห็นว่า การอบรมเป็นแนวทางหนึ่งในการกระตุ้นให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ แต่การที่คนเข้ารับการอบรมได้ใช้ประโยชน์จริงๆ มีจำนวนน้อย ควรจะมีการมอบหมายภาระงานให้ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการหาข้อมูลเพื่อการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง จนกว่างานนั้นจะสำเร็จ น่าจะให้ประโยชน์มากกว่าการอบรมระยะสั้น และขาดการติดตามและประเมินการใช้เทคโนโลยีก็ยังคงเป็นเช่นเดิม และเป็นความจริงที่ว่าควรมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพราะบางแห่งจัดหาเทคโนโลยีมาใช้และไม่มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงให้ทันสมัย ยังคงเป็นของเดิมเมื่อ 4-5 ปีมาแล้ว ทั้งที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้งานไม่คุ้มค่า ผู้บริหารจึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ถ้าบุคลากรกระตือรือร้นในการใช้เทคโนโลยีและใช้ให้เกิดประโยชน์จริงๆ องค์กรก็จะต้องสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **การจัดการความรู้ของการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2545). **อุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2546). **สู่การสร้างสรรค์สูงส่งเต็มศักยภาพ: การจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยไทย**. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2553, http://kmi.trf.or.th/Document/Experience/km_university.pdf
- บุญเสริม วิสกุล. (2552). ธรรมชาติกับระบบอุดมศึกษาไทย. **วารสาร สกอ.ประเทศไทย**. 4 (1): 11-57.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). **การพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). **คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติงานพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. กรุงเทพมหานคร: สิริบุตการพิมพ์.
- Marquardt, M. J. (2002). **Building the learning organization: Mastering the 5 element for corporate learning** (2nd ed.) Palo Alto, MT: Davies-Black.
- Stewart, Thomas A. (1997). **Intellectual capital**. New York: Doubleday.

ผลของการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สาร
น้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

The Effects of Using Arm Model and Imitated Blood Vessel on the Ability to
Perform Venous Puncture Procedure in Nursing Students of Phrapokklao
Nursing College, Chanthaburi

นิศารัตน์ รวมนงษ์¹, มณฑนา เหมชะญาตี², บุษยรัตน์ ลอยศักดิ์¹,

¹ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

²ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

การเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำเป็นทักษะสำคัญ 1 ใน 8 ทักษะปฏิบัติการพยาบาล ของการศึกษาลัทธิศูตพยาบาลศาสตรบัณฑิต การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการให้การเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี การวิจัยครั้งนี้ ใช้อุปกรณ์การสอนที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากวัสดุที่ต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกแทงเข็มซึ่งประกอบด้วย หุ่นแขนยางพาราของวิทยาลัย เทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก จังหวัดนนทบุรี และหลอดเลือดจำลองที่เป็นท่อขนาดเล็กๆ ซึ่งมีความยืดหยุ่นพร้อมใส่สารละลายสีแดงคล้ายเลือดไว้ข้างใน ดำเนินการวิจัยโดยใช้อุปกรณ์ชุดดังกล่าวเป็นสื่อในการสอนในห้องปฏิบัติการพยาบาล ให้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2552 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบประเมินความมั่นใจในการแทงเข็มเข้าหลอดเลือดดำ และแบบตรวจสอบการปฏิบัติการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ paired t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองมีความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าก่อนการฝึกซ้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.85, p < 0.05$ และ $t = 15.35, p < 0.05$ ตามลำดับ)

2. นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองมีความสามารถในการเจาะเลือดทางหลอดเลือดดำอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.43, SD. = 0.41$) และความสามารถในการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.47, SD. = 0.39$)

จากผลการศึกษานี้ สรุปได้ว่า การใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจและสามารถปฏิบัติการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำได้ ดังนั้น จึงควรนำใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนภาคทดลองก่อนการปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย

คำสำคัญ: การเรียนการสอน, การเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

Peripheral venous puncture for injection and intravenous fluid is one of essential eight procedures for nursing practice required in a bachelor of nursing science program. This study was conducted to examine the effects of using arm model and imitated blood vessel on the ability to insert needle into venous vessel in nursing students of Phrapokklao Nursing College, Chanthaburi. The research instrument used in this study included the arm model which the researchers adapted from the arm model used for practicing skin suture created by Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology; imitated blood vessel adapted from small rubble tube filled with simulated blood solution;

a lesson plan for teaching peripheral venous puncture procedure in nursing laboratory; a questionnaires assessing self-confidence to perform the procedure of the nursing students; and a check-list form of the venous puncture and intravenous fluid procedure which evaluated by the nursing students' preceptors in clinic. The participants were 30 third-year nursing students of Phrapokkiao Nursing College, Chanthaburi. The intervention and data collection were conducted in the third semester of the academic year 2010. Data were analyzed by mean, standard deviation, and paired *t*-test.

The results were as follows:

1. After learning venous puncture procedure by using the arm model and imitated blood vessel in the nursing laboratory, the nursing students had significantly higher scores of self-confidence to perform venous puncture procedure ($t = 8.85, p < .05$) as well as to perform intravenous fluid procedure ($t = 15.35, p < .05$).

2. For the ability to perform these procedures evaluated by the preceptors in clinic, the nursing students showed the ability to perform venous puncture procedure at the good level ($\bar{x} = 4.43, SD. = 0.41$) as well as the ability to perform intravenous fluid procedure ($\bar{x} = 4.47, SD. = 0.39$).

In conclusion, the results of this study indicated the effects of using arm model and imitated blood vessel on the nursing students' ability to insert needle into venous vessel in order to perform venous puncture and intravenous fluid procedures. Therefore, such instruction materials should be used to teach in nursing laboratory before the nursing students practice the procedures to the patients in clinic.

Keywords: Nursing instruction, venous puncture, nursing students

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพการพยาบาล มีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้บัณฑิตพยาบาลมีความรู้ ความสามารถ ทั้งด้านวิชาการ และมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้รับบริการ ดังนั้น ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของ นักศึกษาพยาบาล จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาทักษะการพยาบาลตั้งแต่ในห้องปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อน การปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของผู้รับบริการ ตลอดจนเพื่อการพิทักษ์สิทธิของ ผู้รับบริการ (สภาการพยาบาล, 2552) สำหรับวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี มีการพัฒนาทักษะทางการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลในห้องปฏิบัติการเพื่อให้ความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติในหอผู้ป่วย โดยจัดให้นักศึกษาได้ทบทวน ความรู้และฝึกทักษะการพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติการพยาบาลบางกิจกรรมที่อาจส่งผลให้ผู้รับบริการมีโอกาส เสี่ยงต่อการติดเชื้อ หรือทำให้มีความรู้สึกเจ็บปวด ซึ่งผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น เช่น การเจาะเลือด การฉีดยาและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ เป็นต้น

การเจาะเลือด หมายถึง การนำตัวอย่างเลือดออกจากร่างกายเพื่อวิเคราะห์หาปริมาณและการเปลี่ยนแปลงโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อการพิจารณาพยาธิสภาพของโรคและการวินิจฉัยโรค ซึ่งมีหลายวิธี (สุปราณี เสนาดิสัย และมณี อาภาพันธ์กุล , 2552) ในการวิจัยนี้ การเจาะเลือดจากหลอดเลือดดำ (Venipuncture) หมายถึงการแทงเข็มเข้าไปในหลอดเลือดดำและดูด เลือดออกมาโดยใช้เข็มต่อกับกระบอกฉีดยา (Syringe) ประมาณ 2-3 มิลลิลิตร ซึ่งปริมาณเลือดในการปฏิบัติจริงขึ้นกับ วัตถุประสงค์ในการตรวจวิเคราะห์แต่ละครั้ง การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหมายถึง การแทงเข็มเข้าไปในหลอดเลือดดำและ ต่ออุปกรณ์ชุดสารน้ำ โดยวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยหรือทดแทนสารน้ำในร่างกายตามแผนการรักษา (Romont & Niedringhaus, 2008) ซึ่งทั้งการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำต้องทำด้วยเทคนิคปราศจากเชื้อ (Aseptic technique) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเทคนิคการปฏิบัติของพยาบาลมีผลต่ออุบัติการณ์การติดเชื้อจากการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำส่วนปลาย (เพ็ญญา พร้อมเพรียง, 2551) และเป็นการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลที่พบมากที่สุดบนหอผู้ป่วย (อนุวัฒน์ ศุภชุตินกุล, 2550) จึงได้ถูกกำหนดให้เป็นทักษะสำคัญ 1 ใน 8 ทักษะปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพระดับ ปริญญาตรี โดยทักษะการปฏิบัตินี้ต้องอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล ดังนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างเพียงพอในการปฏิบัติการพยาบาล ได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ และผลจากการประชุม พยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกของวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรีประจำปีการศึกษา 2552 พบว่ามีประเด็นปัญหาเรื่องทักษะ

การปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย เช่น การเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำเป็นทักษะที่แหล่งฝึกต้องการให้นักศึกษาพยาบาลฝึกฝนให้มีความชำนาญมากเพียงพอ ก่อนการฝึกปฏิบัติในหอผู้ป่วย ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนของรายวิชาหลักการและเทคนิคการพยาบาล (พย.1203) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนเทคนิคการพยาบาลต่างๆ รวมทั้งการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ ซึ่งแต่เดิมนั้น หลังจากผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้ภาคทฤษฎีแล้ว ผู้เรียนได้รับการฝึกภาคทดลองกับหุ่นจำลองแบบทั้งตัวเป็นเวลา 2 ชั่วโมงภายใต้การควบคุมการฝึกของอาจารย์ผู้สอน หลังจากนั้นผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจำนวนหุ่นในการฝึกซ้อมมีจำนวนจำกัดและมีต้นทุนสูง หลังจากฝึกภาคทดลองเสร็จนักศึกษาต้องไปฝึกปฏิบัติทักษะกับผู้ป่วยบนหอผู้ป่วยในแต่ละแหล่งฝึก ซึ่งพบว่าผู้เรียนขาดความมั่นใจในการปฏิบัติทักษะดังกล่าว ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์คือผู้ป่วยได้รับการเจ็บปวดและสูญเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมอุปกรณ์โดยไม่จำเป็น ดังนั้น คณะผู้วิจัย ในฐานะอาจารย์ผู้สอนทักษะการพยาบาลดังกล่าว จึงได้ออกแบบอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกแทงเข็มซึ่งประกอบด้วยหุ่นแขนยางพาราซึ่งผลิตโดยวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก จังหวัดนนทบุรี และใช้หลอดเลือดจำลองที่เป็นท่อขนาดเล็กๆ ซึ่งมีความยืดหยุ่นคล้ายหลอดเลือดพร้อมใส่สารละลายสีแดงคล้ายเลือดไว้ข้างใน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากวัสดุที่ต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพในการใช้ฝึกแทงเข็มซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะนี้ในสภาพเสมือนจริงมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการประเมินผลของการใช้สื่อการสอนดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้การใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองต่อความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

กรอบแนวคิด :

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ของเคลลี (Kelly, 1997) ที่ระบุว่าประสบการณ์มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติ ซึ่งการที่บุคคลจะเกิดการปฏิบัติทักษะนั้น ๆ จำเป็นต้องมีความมั่นใจในการปฏิบัติด้วย

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง มีความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าก่อนการฝึกซ้อม

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียว วัดผลก่อน-หลังการทดลอง (The pretest-posttest quasi-experimental research)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น : การฝึกปฏิบัติการใช้หุ่นแขนเจาะเลือดและให้ทางหลอดเลือดดำ

ตัวแปรตาม : 1. ความสามารถในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ

2. ความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ปีการศึกษา 2552 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังฝึกประสบการณ์ภาคปฏิบัติ รายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 และรายวิชาการพยาบาลมารดาและทารก ณ แหล่งฝึกโรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี เลือกโดยใช้การสุ่มแบบสะดวก (Convenience Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองที่สร้างขึ้น โดยหุ่นใช้แขนยางพาราของวิทยาลัย เทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก จังหวัดนนทบุรี และนำมาประกอบหลอดเลือดจำลองที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยใช้สายยางขนาดเล็ก ซึ่งมีความยืดหยุ่นคล้ายหลอดเลือด ความยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตรพร้อมใส่สีสังเคราะห์สีแดง Simulated blood powder ประกอบด้วย Methyl cellulose กับ Sodium benzoate ผสมกับน้ำเปล่าละลายให้เข้ากันใส่ไว้ในหลอดเลือดจำลอง และปิดปลายหลอดเลือดทั้ง 2 ข้างด้วยกระบอกสุบยาง (Syringe) จำนวน 4 แขน สำหรับชุดอุปกรณ์สื่อการสอนดังกล่าว แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองเปรียบเทียบกับแขนจริง

2. แผนการสอนการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน ใช้เวลาในการสอน เป็นเวลา 2 ชั่วโมง ต่อหนึ่งกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบสอบถามเพื่อประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรีในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามประสบการณ์และความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ

ชุดที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ

ชุดที่ 3 แบบประเมินการปฏิบัติการเจาะเลือดหลอดเลือดดำ

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามประสบการณ์และความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ หลังจากนั้นผู้วิจัยสาธิตขั้นตอนการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ โดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง กับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการสอนการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำโดยใช้การสาธิตย้อนกลับในห้องทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสอนและประเมินผลการสอนเป็นเวลากลุ่มละ 2 ชั่วโมง โดยมีนักศึกษา กลุ่มละ 3-4 คน การใช้อุปกรณ์ในการแทงเข็มเพื่อเจาะเลือด แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำโดยหุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยอธิบายการใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลให้กับกลุ่มตัวอย่างและอาจารย์นิเทศประจำแหล่งฝึก ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามการวิจัย 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำและชุดที่ 3 แบบประเมินการปฏิบัติการเจาะเลือดหลอดเลือดดำ โดยเก็บข้อมูลในระหว่างที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างฝึกภาคปฏิบัติ ณ ห้องผู้ป่วยฉุกเฉิน และ หอผู้ป่วยสูติกรรมหลังคลอดผิตกิติ โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ซึ่งมี การเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำให้ผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยให้อาจารย์นิเทศหรือพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

เดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2553

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (paired t-test)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระดับความมั่นใจในการแทงเข็มเข้าหลอดเลือดดำ ก่อนการฝึกซ้อมและหลังการฝึกซ้อมของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 30$)

การเปรียบเทียบระดับความมั่นใจ	Mean	S.D.	t-value	p-value
การเจาะเลือดจากหลอดเลือดดำ				
ก่อนการฝึกซ้อม	3.27	0.79	8.85	<.001
หลังการฝึกซ้อม	4.44	0.50		
การแทงเข็มให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ				
ก่อนการฝึกซ้อม	2.89	0.40	15.35	<.001
หลังการฝึกซ้อม	4.13	0.44		

จากการศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองมีความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าก่อนการฝึกซ้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.85, p < 0.001$ และ $t = 15.35, p < 0.001$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการสอนโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง ($n = 30$)

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับความสามารถ
การเจาะเลือดทางหลอดเลือดดำ	4.43	0.41	ดี
การแทงเข็มในการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ	4.47	0.39	ดี

จากการศึกษา พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอน โดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองมีความสามารถในการเจาะเลือดทางหลอดเลือดดำอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.43, SD. = 0.41$) และความสามารถในการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำอยู่ในระดับดีเช่นกัน ($\bar{x} = 4.47, SD. = 0.39$)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลองมีความมั่นใจในการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำหลังจากการฝึกซ้อมมากกว่าก่อนการฝึกซ้อม และความสามารถในการเจาะเลือดและการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ อยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลาซิงเจอร์ (Laschinger 2008) ที่ใช้การเรียนการสอนโดยการสาธิตและการฝึกประสบการณ์เป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาในหลักสูตรของบุคลากรสุขภาพมีความรู้ ทักษะ ปฏิบัติและผลลัพธ์การดูแลผู้รับบริการเพิ่มขึ้น และสนับสนุนแนวคิดของการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติของนักศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล (Kelly, 1997) นอกจากนี้ ผลของการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริรัตน์ จันทระโน และพิมพ์ชนก ต่อวงศ์ (2550) ซึ่งพบว่า การฝึกซ้อมการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อด้วยการใช้หมอนอัจฉริยะที่สร้างขึ้นช่วยพัฒนาทักษะการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อของนักศึกษาพยาบาลได้มากกว่าการให้ผู้สอนสาธิตเพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และช่วยให้มีความมั่นใจในการฉีดยาจริงกับผู้ป่วยมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ว่า การใช้หุ่นแขนและหลอดเลือดจำลอง ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจและสามารถปฏิบัติการเจาะเลือดและให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำได้ ดังนั้น จึงควรนำใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนภาคทดลอง ก่อนการปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือความปลอดภัยของผู้ป่วย และยังเป็นการลดต้นทุนอุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อการสอนในห้องทดลองปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญญา พร้อมเพรียง. 2551. ผลของการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ในการป้องกันการติดเชื้อต่อความรู้ การปฏิบัติของพยาบาล และอุบัติการณ์การติดเชื้อจากการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำส่วนปลายในโรงพยาบาลชุมชน เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สภาการพยาบาล, 2552. ข้อบังคับสภาการพยาบาล.วันที่ค้นข้อมูล 12 มกราคม 2552, เข้าถึงได้จาก <http://www.tnc.ac.th>.
- สิริรัตน์ จันทรมะโน และพิมพ์ชนก ต่ดวงศ์. 2550. พัฒนาศักยภาพการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อโดยใช้หมอนอัจฉริยะ: นักศึกษาพยาบาลคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ. เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ.
- สุปราณี เสนาดิสัย และมณี อากานันทิกุล. 2550. คู่มือปฏิบัติการพยาบาล.กรุงเทพฯ: บริษัทจุดทองจำกัด.
- อนุวัฒน์ ศุภชุตติกุล. 2550. Patient Safety Concept and Practice. นนทบุรี: ดีไซร์ จำกัด.
- Kathy,C. 2004. The Graduate Nurse Experience. *Journal of Nursing Administration*, 34(6), 303-311.
- Kelly.C. 1997. *Theory of experimental learning and ESL*. Retrieved March 23, 2010, from <http://iteslj.org/Artical/kelly-Experiential>
- Laschinger, S. 2008. Effectiveness of simulation on health profession students' knowledge, skills, confidence, and satisfaction. *International Journal of Evidence-Based Healthcare*, 6 (3), 278-302.
- Romont, R. P. & Niedringhaus, D. M. 2008. *Fundamental Nursing Care*. 2th edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.

การกำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ Identifying the Vocational Competencies of the Professional Suspension

สามารถ สว่างแจ้ง, บรรจบ อรชร

ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างแผนผังแสดงหน้าที่ คุณวุฒิวิชาชีพระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ หาค่าความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ ดำเนินการโดย รวบรวมเอกสาร สอบถามผู้เชี่ยวชาญ โดยสร้างสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่งานเครื่องล่างรถยนต์ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 ระดับผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ระดับผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 3 ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ หลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน ประเมินหาค่าความสอดคล้อง ผลการประเมินความสอดคล้อง ระดับ1 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 14 หน้าที่หลัก 42 หน่วยสมรรถนะ 130 สมรรถนะย่อย ความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนผังหน้าที่เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย ระดับ2 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 16 หน้าที่หลัก 64 หน่วยสมรรถนะ 208 สมรรถนะย่อย ความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนผังหน้าที่ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย ระดับ3 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก15 หน้าที่หลัก75 หน่วยสมรรถนะ 226 สมรรถนะย่อย ความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนผังหน้าที่ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสม เห็นควรสรุปได้ว่า สมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ทั้ง 3 ระดับ มีความสอดคล้อง สามารถใช้งานได้จริง

คำสำคัญ : การกำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ, งานเครื่องล่างรถยนต์

Abstract

The purpose of the study was to develop a Function Map of Vocational Level Skills of Suspension that can guide action in advancing the Vocational competencies. The data were collected by interviewing the professional automotive workers and automotive specialists. The function map was divided into 3 levels: Level 1 lower skill, Level 2 Upper skill and Level 3 Professional Skill.

Index of Consistency (IOC) was evaluated by 8 automotive specialists. The result of this study was 1) The lower worker skill level of Suspension was consisted of 1 key propose, 4 key roles, 14 key functions, 42 unit of competency and 130 elements of competency . 2) The upper worker skill level of Suspension was consisted of 1 key propose, 4 key roles, 16 key functions, 64 unit of competency and 208 elements of competency. 3) The Professional worker skill level of Suspension was consisted of 1 key propose, 4 key roles, 15 key functions, 75 unit of competency and 226 elements of competency. According to the ICO of the function map was 1.0, the automotive specialties agreed with the map.

The result of this study showed that providing a function map focusing on the competency-based, lead to the useful of the real work in the automotive industrial.

Keywords: Identifying the Vocational Competencies of the Professional Suspension

บทนำ

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจในสังคมโลกดำเนินอยู่บนฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ความรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ธรรมชาติของงาน การศึกษา วัฒนธรรม สังคม และค่านิยมของแต่ละประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนก่อให้เกิดความแตกต่างทั้งด้านความรู้ทักษะและเทคโนโลยี ในการแข่งขันในระบบการค้าเสรีบนเวทีโลก ปัจจุบัน แรงงานที่มีสมรรถนะสูงและสามารถสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาได้จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบอย่างมากต่อระบบการศึกษาของไทยจนไม่สามารถพัฒนาได้ทันทั้งด้านปรัชญา แนวคิด หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล ทำให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ผลิตแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ และตลาดแรงงานในประเทศ

ในการนี้ คุณวุฒิวิชาชีพ เป็นข้อกำหนดระดับนโยบายหรือ ระดับชาติ ที่กำหนดระดับและขอบเขตของสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องมีในแต่ละคุณวุฒิ ซึ่งคุณวุฒิวิชาชีพของแต่ละอาชีพจะออกให้เพื่อรับรองว่าผู้ที่ผ่านการประเมินตามกรอบคุณวุฒิอาชีพนั้น มีความรู้ความสามารถตามข้อกำหนดของกรอบคุณวุฒิในระดับเดียวกันทั่วทั้งประเทศหรือทั่วทั้งภูมิภาคที่ใช้กรอบคุณวุฒิ จากการศึกษาวิจัยระบบคุณวุฒิของประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และอื่น ๆ สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ [1] ได้กำหนดเป็นร่างกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ สำหรับประเทศไทยเป็น 7 ระดับดังต่อไปนี้ ระดับ 1 ระดับผู้ปฏิบัติงานอาชีพที่ใช้ทักษะฝีมือพื้นฐาน ระดับ 2 ระดับผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทาง ระดับ 3 ระดับผู้ชำนาญ, หัวหน้างาน ระดับ 4 ระดับผู้ควบคุมดูแลหรือหัวหน้างาน, นักเทคนิค ระดับ 5 ระดับผู้เชี่ยวชาญ, ผู้บริหารระดับต้น ระดับ 6 ระดับผู้เชี่ยวชาญ, ผู้บริหารระดับกลาง ระดับ 7 ระดับ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือผู้ชำนาญพิเศษ ผู้บริหารระดับสูงถึงระดับอาวุโส สมคิด สายแหว [2] ได้กำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพกลุ่มงานยานยนต์ มีสมรรถนะดังนี้ ระดับ 1 สามารถแสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานเครื่องล่างรถยนต์ สามารถใช้ทักษะพื้นฐานได้ เช่น การบำรุงรักษา การใช้เครื่องมือในการถอดประกอบชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานประจำตามคำสั่งที่กำหนด สามารถรับและส่งข้อมูลสารสนเทศได้ ระดับ 2 สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน หลักการทำงาน หน้าที่ ส่วนประกอบพื้นฐานของรถยนต์ในระบบต่างๆ การประยุกต์ทักษะการใช้เครื่องมือทั่วไป การใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบและการปรับแต่งในขอบเขตที่กำหนดได้ การประยุกต์ความรู้ในการแก้ปัญหาในขอบเขตที่กำหนด สามารถประเมินและบันทึกข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ ได้และมีความรับผิดชอบผลงานตนเองในขอบเขตจำกัด ระดับ 3 สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน หลักการทำงาน หน้าที่ ส่วนประกอบพื้นฐานของรถยนต์ในระบบต่างๆ การประยุกต์ทักษะการใช้เครื่องมือทั่วไปและการใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบและการปรับแต่งการตรวจสอบระบบต่างๆ ได้หลากหลาย มีการวิเคราะห์การวางแผนการทำงาน การจัดระบบและการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การประยุกต์ความรู้ในการแก้ปัญหาที่คาดการณ์ได้หลายหลาย

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ สำหรับประเทศไทย เพื่อพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอาชีพให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยผู้วิจัยได้เลือก กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ สำหรับประเทศไทย ในระดับ 3 ผู้ชำนาญงาน, หัวหน้างาน มาใช้ในการกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพ ผู้วิจัยเลือกคุณวุฒิวิชาชีพ สาขางานเครื่องล่างรถยนต์ ที่ ดร.สมคิด สายแหว ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ นำมากำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อพัฒนากระบวนการกำหนดกรอบคุณวุฒิวิชาชีพกลุ่มงานยานยนต์สำหรับประเทศไทยซึ่งปัจจุบัน ยังไม่มีการกำหนดขึ้น ให้มีความเหมาะสม และนำไปใช้ ให้ตรงกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 สร้างแผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ระดับ และระดับ 3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

2 ประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ระดับ และระดับ 3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

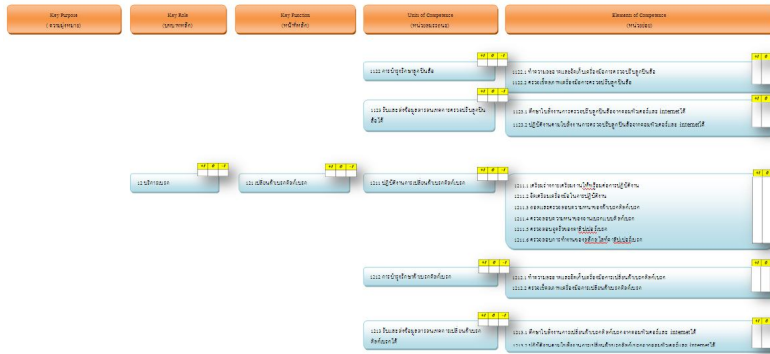
3 กำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ระดับ และ ระดับ 3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ ได้ใช้อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

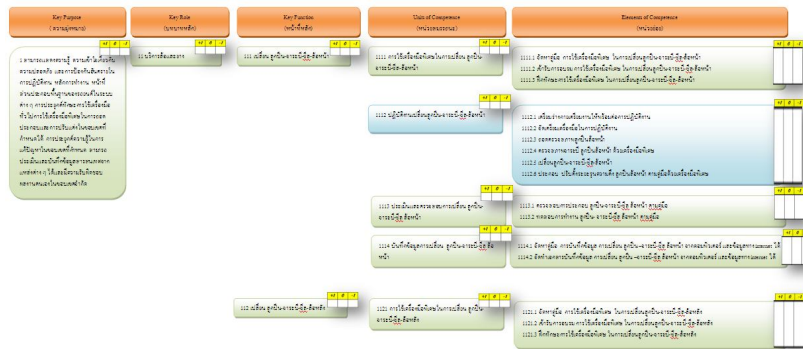
1 แบบสอบถามความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ (IOC) แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) ระดับผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์

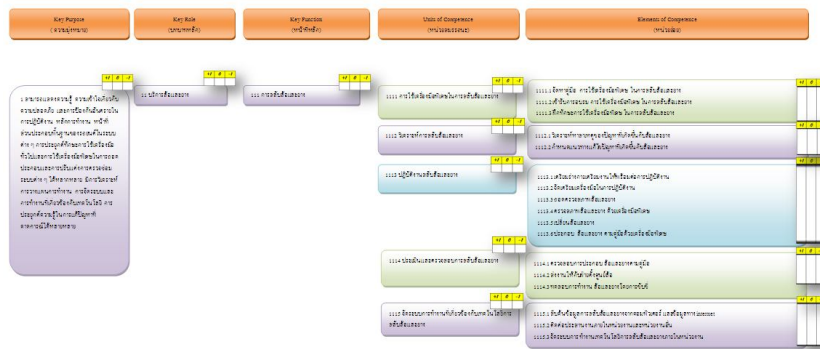
รูปที่ 1 แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ ระดับผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์

- แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ (IOC) แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) ระดับผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์

รูปที่ 2 แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ ระดับผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์

- แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ (IOC) แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) ระดับผู้ชำนาญเครื่องล่างรถยนต์

รูปที่ 3 แบบสอบถามความสอดคล้องของสมรรถนะ ระดับผู้ชำนาญเครื่องล่างรถยนต์

2 ผู้เชี่ยวชาญ 8 ท่าน ประเมินค่าความสอดคล้อง

- ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพงานเครื่องล่างรถยนต์ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

- กำหนดวัตถุประสงค์ในการกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพงานเครื่องล่างรถยนต์ระดับผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

- สร้างแผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพงานเครื่องล่างรถยนต์ โดยผู้วิจัย ทำการวิจัยคุณวุฒิ

วิชาชีพ ระดับ-3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ ซึ่งผู้วิจัยทำการสร้าง คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ และ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ ขึ้น เพื่อสามารถ เปรียบเทียบ และ ความแตกต่างคุณวุฒิวิชาชีพงานเครื่องล่างรถยนต์ ในแต่ละระดับ

- ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ 3 สถานศึกษา จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ภาควิชาครุศาสตร์ครุศาสตร์เครื่องกล จำนวน 3 ท่าน วิทยาลัยเทคนิคราชสีห์อาราม สาขาวิชาเครื่องกลจำนวน 3 ท่าน วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี สาขาวิชาเครื่องกล จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 8 ท่าน ให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด 8 ท่าน ประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะแผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) ทั้ง 3 ระดับ เมื่อไม่ตรงตามสมรรถนะผู้วิจัยนำมาปรับปรุงให้มีความสอดคล้องตามสมรรถนะ

- จัดทำสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่าง เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย และสามารถกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพได้ดังนี้

ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 14 หน้าที่หลัก 42 หน่วยสมรรถนะ 130 สมรรถนะย่อย

ความมุ่งหมาย (key Purpose) ได้แก่ 1. สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานเครื่องล่างรถยนต์ สามารถใช้ทักษะพื้นฐานได้ เช่น การบำรุงรักษา การใช้เครื่องมือในการถอดประกอบชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานประจำตามคำสั่งที่กำหนดสามารถรับและส่งข้อมูลสารสนเทศได้

บทบาทหลัก (key Role) ได้แก่ 1. บริการล้อและยาง 2. บริการระบบเบรก 3. บริการระบบรองรับน้ำหนัก 4. บริการระบบบังคับเลี้ยว

หน้าที่หลัก (Key Function) ได้แก่ 1. ถอดล้อและยาง 2. ตรวจสอบปรับลูกปืนล้อ 3. เปลี่ยนผ้าเบรกดิสก์เบรก 4. เปลี่ยนผ้าเบรคร่มเบรก 5. เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเบรก 6. เปลี่ยนโช้คอัพหน้า-หลัง 7. เปลี่ยนสปริงชดปึกนก 8. เปลี่ยนลูกยางและบูชปีกนก บน-ล่าง 9. เปลี่ยนเหล็กบิดทอร์ชันบาร์ 10. เปลี่ยนแหวนเบรค 11. ถอดใส่กระปุกพวงมาลัยแบบลูกปืนหมุนวน 12. ถอดใส่กระปุกพวงมาลัยแบบเฟืองสะพาน 13. ถอดใส่พวงมาลัย 14. ถอดใส่ลูกหมากคั่นชกคั่นส่ง

หน่วยสมรรถนะ (Units of Competence) ได้แก่ 1. ปฏิบัติงาน 2. การบำรุงรักษาเครื่องมือ 3. รับและส่งข้อมูลสารสนเทศ โดยในแต่ละหน่วยสมรรถนะ (Elements of Competence) จะมีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยสมรรถนะ รวมทั้งหมด 42 หน่วยสมรรถนะ

หน่วยย่อย (Elements of Competence) ได้แก่ 1. เตรียมร่างกายเตรียมงานให้พร้อมต่อการปฏิบัติงาน 2. จัดเตรียมเครื่องมือในการปฏิบัติงาน 3. ตรวจสอบสภาพ 4. บริการถอดเปลี่ยน 5. การตรวจสอบ 6. บริการ 7. บริการประกอบ 8. ทำความสะอาดและจัดเก็บเครื่องมือ 9. ตรวจสอบสภาพเครื่องมือ 10. ศึกษาใบสั่งงานได้ 11. ปฏิบัติงานตามใบสั่งงานได้ โดยในแต่ละหน่วยย่อย (Unit of Competence) จะมีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยย่อย (Elements of Competence) รวมทั้งหมด 130 หน่วยย่อย

ลำดับที่	หัวข้อ	จำนวน/หน่วย
1.	ความมุ่งหมาย (Key Purpose)	1
2.	บทบาทหลัก (Key Role)	4
3.	หน้าที่หลัก Key (Function)	14
4.	หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence)	42
5.	หน่วยย่อย (Element of Competence)	130

ตารางที่ 1 สมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์

ผลประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย และสามารถกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพได้ดังนี้

ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 16 หน้าที่หลัก 64 หน่วยสมรรถนะ 208 สมรรถนะย่อย

ความมุ่งหมาย (key Purpose) 1. ได้แก่ สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน หลักการทำงาน หน้าที่ส่วนประกอบพื้นฐานของรถยนต์ ในระบบต่าง ๆ การประยุกต์ทักษะการใช้เครื่องมือทั่วไปการใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบและการปรับแต่งในขอบเขตที่กำหนดได้ การประยุกต์ความรู้ในการแก้ปัญหาในขอบเขตที่กำหนด สามารถประเมินและบันทึกข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ ได้และมีความรับผิดชอบผลงานของตนเองในขอบเขตจำกัด

บทบาทหลัก (key Role) ได้แก่ 1. บริการล้อและยาง 2. บริการระบบเบรก 3. บริการระบบรองรับน้ำหนัก
 4. บริการระบบบังคับเลี้ยว

หน้าที่หลัก (Key Function) ได้แก่ 1. เปลี่ยนลูกปืน-จาระบี-ซีล-ล้อหน้า 2. เปลี่ยนลูกปืน-จาระบี-ซีล-ล้อหลัง
 3.ถอดเปลี่ยนลูกยางชุดซ่อมคาลิปอร์เบรก 4. ถอดเปลี่ยนลูกยางกระบอกเบรกแบบดรัมเบรก 5. ถอดเปลี่ยนสายเบรกมือ
 6. ถอดเปลี่ยนลูกยางชุดซ่อมแม่ปั้มเบรก 7. ถอดประกอบหม้อลมเบรก 8. เจียร์จานดิสก์เบรก และดรัมเบรก 9. ถอดเปลี่ยน
 ระบบรองรับน้ำหนักแบบแมกเฟอร์สันสตริต 10. ถอดเปลี่ยนระบบรองรับน้ำหนักแบบถุงลม 11. ถอดเปลี่ยนระบบรองรับ
 น้ำหนักแบบไฮโดรลิกส์ 12. ถอดเปลี่ยนพวงมาลัยลูกปืนหมุนวนแบบกำลัง 13. ถอดเปลี่ยนพวงมาลัยเฟืองสะพานแบบกำลัง
 14. ถอดเปลี่ยนพวงมาลัยแบบกำลัง 15. ถอดเปลี่ยนลูกหมากปีกนก บน-ล่าง 16. ถอดเปลี่ยนก้านต่อบังคับเลี้ยว

หน่วยสมรรถนะ (Units of Competence) ได้แก่ 1. การใช้เครื่องมือพิเศษ 2. ปฏิบัติงาน 3. ประเมินและ
 ตรวจสอบ 4.บันทึกข้อมูล โดยในแต่ละหน่วยสมรรถนะ (Elements of Competence) จะมีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันซึ่ง
 ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยสมรรถนะ รวมทั้งหมด 64 สมรรถนะ

หน่วยย่อย (Elements of Competence) ได้แก่ 1. จัดหาคู่มือ การใช้เครื่องมือพิเศษ 2. เข้ารับการอบรมการใช้
 เครื่องมือพิเศษ 3. ฝึกทักษะการใช้เครื่องมือพิเศษ 4. เตรียมร่างกายเตรียมงานให้พร้อมต่อการปฏิบัติงาน 5. จัดเตรียม
 เครื่องมือในการปฏิบัติงาน 6. ถอดตรวจสอบสภาพ 7. ตรวจสอบสภาพ ด้วยเครื่องมือพิเศษ 8. เปลี่ยนชิ้นส่วน อุปกรณ์ 9. ประกอบ
 ปรับตั้ง ตามคู่มือด้วยเครื่องมือพิเศษ 10. ตรวจสอบการประกอบ ตามคู่มือ 11. ทดสอบการทำงาน ตามคู่มือ 12. จัดหาคู่มือ
 การบันทึกข้อมูล 13. จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูล โดยในแต่ละหน่วยย่อย (Unit of Competence) จะมีการปฏิบัติลักษณะ
 เดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยย่อย (Elements of Competence) รวมทั้งหมด 208 หน่วยย่อย

ลำดับที่	หัวข้อ	จำนวน/หน่วย
1.	ความมุ่งหมาย (Key Purpose)	1
2.	บทบาทหลัก (Key Role)	4
3.	หน้าที่หลักKey (Function)	16
4.	หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence)	64
5.	หน่วยย่อย (Element of Competence)	208

ตารางที่2 สมรรถนะคุณวุฒิวชิพ ระดับผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์

ผลประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวชิพ ระดับ3 ผู้ชำนาญ
 งานเครื่องล่างรถยนต์ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย และสามารถกำหนดคุณวุฒิวชิพได้ดังนี้

ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 15 หน้าที่หลัก 75 หน่วยสมรรถนะ 226 สมรรถนะย่อย

ความมุ่งหมาย (key Purpose) ได้แก่ 1.สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันอันตราย
 ในการปฏิบัติงาน หลักการทำงาน หน้าที่ส่วนประกอบพื้นฐานของรถยนต์ในระบบต่างๆ การประยุกต์ทักษะการใช้เครื่องมือทั่วไปและ
 การใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบและควรรปรับแต่งการตรวจสอบระบบต่างๆ ได้หลากหลาย มีการวิเคราะห์การวางแผนการ
 ทำงาน การจัดระบบและการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และประยุกต์ความรู้ในการแก้ปัญหาที่คาดการณ์ได้

บทบาทหลัก (key Role) ได้แก่ 1.บริการล้อและยาง, 2.บริการระบบเบรก, 3.บริการระบบรองรับน้ำหนัก,
 4.บริการระบบบังคับเลี้ยว

หน้าที่หลัก (Key Function) ได้แก่ 1.สลัดล้อและยาง 2.ถอดถ่วงล้อและยาง 3.ตั้งศูนย์ล้อหน้า-หลัง 4.ซ่อมและ
 แก้ไขระบบเบรก ABS 5.ทดสอบประสิทธิภาพแรงเบรก 6.ปรับแต่งระบบรองรับน้ำหนักแบบสปริงชด 7.ปรับแต่งระบบ
 รองรับน้ำหนักแบบแหนบแผ่น 8.ปรับแต่งระบบรองรับน้ำหนักแบบเหล็กบิดทอร์ชันบาร์ 9. ปรับแต่งระบบรองรับน้ำหนัก
 แบบไฮโดรลิกส์ 10. ปรับแต่งระบบรองรับน้ำหนักแบบนิวมेटริก 11. ถอดซ่อมกระปุกพวงมาลัยลูกปืนหมุนวนแบบกำลัง
 12. ถอดซ่อมกระปุกพวงมาลัยเฟืองสะพานแบบกำลัง 13. ถอดซ่อมแม่ปั้มพวงมาลัย power 14. ถอดซ่อมพวงมาลัย
 power แบบไฟฟ้า 15.ถอดเปลี่ยนบูชีย่อยแกนพวงมาลัย

หน่วยสมรรถนะ (Units of Competence) ได้แก่ 1. การใช้เครื่องมือพิเศษ 2. การวิเคราะห์ 3. ปฏิบัติงาน 4.
 ประเมินและตรวจสอบ 5. จัดระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี โดยในแต่ละหน่วยสมรรถนะ (Elements of Competence)
 จะมีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยสมรรถนะ รวมทั้งหมด 75 หน่วยสมรรถนะ

หน่วยย่อย (Elements of Competence) ได้แก่ 1. จัดหาคู่มือ การใช้เครื่องมือพิเศษ 2. เข้ารับการอบรมการใช้เครื่องมือพิเศษ 3. ฝึกทักษะการใช้เครื่องมือพิเศษ 4. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น 5. กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 6. เตรียมร่างกายเตรียมงานให้พร้อมต่อการปฏิบัติงาน 7. จัดเตรียมเครื่องมือในการปฏิบัติงาน 8. ถอดตรวจสภาพ 9. ตรวจสภาพล้อและยางด้วยเครื่องมือพิเศษ 10. เปลี่ยนอุปกรณ์ 11. ประกอบตามคู่มือด้วยเครื่องมือพิเศษ 12. ตรวจสอบการประกอบตามคู่มือ 13. ส่งงานให้กับผู้รับผิดชอบ 14. ทดสอบการทำงาน 15. สืบค้นข้อมูลการสลับล้อและยางจากคอมพิวเตอร์ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 16. ติดต่อประสานงานภายในหน่วยงานและหน่วยงานอื่น 17. จัดระบบการทำงานเทคโนโลยีการสลับล้อและยางภายในหน่วยงาน โดยในแต่ละหน่วยย่อย (Unit of Competence) จะมีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยย่อย (Elements of Competence) รวมทั้งหมด 226 หน่วยย่อย

ลำดับที่	หัวข้อ	จำนวน/หน่วย
1.	ความมุ่งหมาย (Key Purpose)	1
2.	บทบาทหลัก (Key Role)	4
3.	หน้าที่หลัก Key (Function)	15
4.	หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence)	75
5.	หน่วยย่อย (Element of Competence)	226

ตารางที่ 3 สมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

สรุปผลการวิจัย

1 ได้แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ประกอบด้วย ระดับ 1 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 14 หน้าที่หลัก 42 หน่วยสมรรถนะ 130 สมรรถนะย่อย ความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนผังหน้าที่ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็นด้วย ระดับ 2 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 16 หน้าที่หลัก 64 หน่วยสมรรถนะ 208 สมรรถนะย่อย ความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนผังหน้าที่ เท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสมเห็น ระดับ 3 ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 4 บทบาทหลัก 15 หน้าที่หลัก 75 หน่วยสมรรถนะ 226 สมรรถนะย่อย

2 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของสมรรถนะ แผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) คุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ระดับ และระดับ 3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์ ค่าความสอดคล้อง งานเครื่องล่างรถยนต์ทั้ง 3 ระดับ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 มีความเหมาะสม เห็นด้วยจากผู้เชี่ยวชาญ

3 สามารถกำหนดสมรรถนะคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับ 1 ผู้ปฏิบัติงานอาชีพซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานเครื่องล่างรถยนต์ ระดับ 2 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือเฉพาะทางเครื่องล่างรถยนต์ระดับ และ ระดับ 3 ผู้ชำนาญงานเครื่องล่างรถยนต์

ข้อเสนอแนะ

ในการสร้างแผนผังแสดงหน้าที่ (Function Map) ถ้าหากทำให้แผนผังมีขนาดใหญ่ขึ้น และรวมเป็นแผ่นเดียวจะทำให้มองเห็นภาพโดยรวมของแผนผังได้ง่ายขึ้น

ในการเปรียบเทียบคุณวุฒิวิชาชีพทั้ง 3 ระดับ ควรนำคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับวางเปรียบเทียบ เพื่อทำให้เกิดความง่ายต่อความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. 2550. **มาตรฐานอาชีพ/มาตรฐานสมรรถนะกลุ่มวิชาทก**

อุตสาหกรรมยานยนต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สมคิด สายแวว. 2546. **การพัฒนาการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพกลุ่มงานยานยนต์สำหรับประเทศไทย.**

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมพระนครเหนือ.

การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร A DEVELOPMENT OF PROCESS KNOWLEDGE MANAGEMENT OF PUBIC HOSPITAL IN BANGKOK

ธิติมา ไชยมงคล

คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานครสามารถสรุปผลได้ดังนี้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ของพยาบาล จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบ่งชี้ความรู้ (2) ด้านการสร้าง (3) ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (4) ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) ด้านการเข้าถึงข้อมูล (6) ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ (7) ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 2 ผลของการพัฒนาร่างกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล มีส่วนประกอบ ส่วนที่ 1 การศึกษาบริบทขององค์กร ส่วนที่ 2 การเตรียมองค์กร ส่วนที่ 3 การจัดทำแผนกระบวนการจัดการความรู้ ส่วนที่ 4. การนำแผนกระบวนการจัดการความรู้ไปปฏิบัติและพัฒนา ส่วนที่ 5. การประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ ประเมินผลสรุปผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในการลงความเห็น โดยการวิพากษ์ ซึ่งประชาคมดีนี้เป็นสิ่งที่ผ่านการยืนยันจากคณะผู้เชี่ยวชาญ จึงถือว่าเป็นข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐสามารถนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความสำเร็จในรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสำเร็จต่อรูปแบบการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนา อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้, กระบวนการจัดการความรู้, โรงพยาบาลของรัฐ

Abstract

The objective of this study was aimed the development of process knowledge management, of Public Hospital, it included three stages.

Stage 1 - Examining the knowledge management process of the public hospitals in Bangkok – the data was collected by interviewing 25 professional experts. The results showed consistency with the concept of six components; including 1) informative searching, 2) knowledge building and acquisition, 3) knowledge systematization, 4) processing and scrutinizing, 5) access to knowledge, and lastly 6) knowledge exchange.

Stage 2 – Data analysis was performed using Dephi Technique to enquire 20 expert’s opinion. The results showed as follows.

1. Knowledge management process consisted of seven areas which included 1) knowledge indication, 2) knowledge building, 3) knowledge systematization, 4) processing and scrutinizing, 5) access to knowledge, 6) knowledge exchange, and 7) knowledge management assessment.

2. Factors contributing knowledge management process included 4 different areas. They included 1) organization –including; vision & goal, culture, strategy, structure, 2) working group – including leader, personnel and learning technology which included two sub-areas; information technology (IT) and technology for learning enhancement, 3) learning facilitators.

3. The outcomes of knowledge management process include were identified in two areas; 1) learning which included three level o learning, individually, collectively, and organizationally, and 2) continuous learning.

Outcomes of drafting knowledge management process, they included The results of the proposed KM process for public hospitals in Bangkok were generalized by experts through critical reflection. The consensus was approved by the experts as reliable information. In this study, the results would be further on tryout.

Stage 3 – regarding to the Questionnaire on Succession with Knowledge Management Process, the respondents reported succession with knowledge management process, indicating that knowledge management model developed by researchers was appropriate a great deal.

Keywords: A Development of Process Knowledge Management, Process Knowledge Management, Public Hospital

บทนำ

การจัดการความรู้ในโรงพยาบาลของประเทศไทย เริ่มต้นจากการที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้รับเชิญจากสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติให้เป็นหนึ่งในสี่องค์กรที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการจัดการความรู้ในองค์กรเมื่อปี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ, 2548) ซึ่งโครงการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีและยังมีการดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน หลังจากที่ได้เริ่มมีการจัดการความรู้ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลแล้ว ยังได้มีโรงพยาบาลต่างๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการความรู้ขึ้นในโรงพยาบาลจนประสบความสำเร็จเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการจัดการความรู้ ตลอดจนมีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในโรงพยาบาลได้แก่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลขอนแก่น โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เป็นต้น

โรงพยาบาลที่มีการจัดการความรู้ จะมีผลผลิตและบริการที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น (Sallia; and Jones. 2002, pp. 72-73) และในฐานะที่โรงพยาบาลเป็นองค์กรที่ให้บริการทางด้านสุขภาพ การจัดการความรู้เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดการบริหารองค์กรแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิด การปรับตัวภายในองค์กร การจัดการความรู้ขึ้นเป็นเรื่องที่กล่าวถึงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และยังเป็นที่ยกมาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งมีการแพร่หลายในองค์กรภาคเอกชนชั้นนำในต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพขององค์กร นอกจากนั้นแล้วการจัดการความรู้ยังเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของ The Malcolm Baldrige National Quality Awards, Thailand Quality Award การนำการจัดการความรู้ที่นำสู่การปฏิบัติอย่างง่าย ๆ ในการพัฒนาคุณภาพบริการ การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอ เหมาะสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ มีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (พาณิ สัตตะกลิน, 2553) มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด (Wilson, 2002, p. 1)

โรงพยาบาลส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวได้ประสบผลสำเร็จอาจจะมีสาเหตุจากการขาดแนวทางปฏิบัติที่ดี บางโรงพยาบาลไม่สามารถนำการจัดการความรู้ (knowledge management) มากำหนดในนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ สู่กลยุทธ์ของโรงพยาบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่การประเมิน พบว่า โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับดีเยี่ยมร้อยละ 60 และอีกจำนวนหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นต่ำของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินของโรงพยาบาล จะเห็นว่าแม้หน่วยงานหลัก ดังเช่น กระทรวงสาธารณสุขที่มีนโยบายให้โรงพยาบาลทุกแห่งได้ใช้การจัดการความรู้ (knowledge management) เป็นเครื่องมือในการบริหารองค์กรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่การดำเนินงานของโรงพยาบาลแต่ละแห่งในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการรักษายาบาลมีความแตกต่างกันอย่างมาก บางโรงพยาบาลมีการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจัง แต่บางโรงพยาบาลมีการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นรูปธรรม จึงทำให้โรงพยาบาลมีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินของคุณภาพของโรงพยาบาล พบว่าโรงพยาบาลมีความสำเร็จที่แตกต่างกัน และยังมีส่วนที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งแนวทางในการดำเนินงานของโรงพยาบาลให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ นักการศึกษาหลากหลายรวมทั้ง ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงพยาบาลให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากการจัดการความรู้ (knowledge management) เป็นกระบวนการที่มุ่งให้คนทำงานร่วมกันด้วยการแบ่งปันและเอาใจใส่ต่อกัน แต่การดำเนินงานของโรงพยาบาลในการใช้การจัดการความรู้ (knowledge management) ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขนั้น ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากโรงพยาบาลยังขาดรูปแบบหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แน่นอนทำให้ต่างคนต่าง ๆ ทำให้ประสบผลสำเร็จได้ยาก ดังจะเห็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคมยังคงมีอยู่มากและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการดำเนินงานเพื่อการจัดการความรู้ (knowledge management) ในโรงพยาบาลยังขาดแนวทางที่

ชัดเจนหรือขาดรูปแบบที่แน่นอนที่จะให้โรงพยาบาลนำไปปฏิบัติเพื่อนำพ่วงค์รสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และ
แก้ปัญหาในระยะยาวให้กับสังคมได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างและพัฒนาแบบการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล เพื่อ
นำไปใช้ในโรงพยาบาลใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข
เอื้อเพื่อผู้และผู้และให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ร่วมสร้างสรรคสังคมและประเทศชาติให้มีความพัฒนาการสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลตามกระบวนการจัดการความรู้ เครื่องมือการวิจัยซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์
แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ซึ่งปลายเปิดที่มีแนวทางการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับอายุ การศึกษา ตำแหน่ง
และสถานที่ปฏิบัติงาน และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลว่าโรงพยาบาลมีกระบวนการ
จัดการความรู้มีลักษณะอย่างไร กระบวนการจัดการที่เหมาะสมกับโรงพยาบาลของท่าน เป็นอย่างไร ปัจจัยที่ส่งเสริม
กระบวนการจัดการความรู้อะไรบ้าง ในขั้นตอนแรกนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปเป็น
องค์ประกอบ และประเด็นของแต่ละกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการพัฒนาร่างกระบวนการ
จัดการความรู้ของโรงพยาบาล ในกรุงเทพมหานครให้สมบูรณ์โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 สรุป
ภายใต้กรอบ 3 ประเด็นจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาร่างเป็นชุดเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยนำชุดเครื่องมือที่ได้จากขั้นตอนที่
2 นำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 จำนวน 20 ท่าน พิจารณาข้อคำถามและตอบแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคเดลฟายและสรุปเป็น
องค์ประกอบ และประเด็นของแต่ละกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 มาพัฒนาเป็นร่างกระบวนการจัดการความรู้ ในรูปของกิจกรรม และนำไปประเมินในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินร่างกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล โดยนำเสนอด้วยตารางประเมิน
ความสำเร็จของร่างรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แปรผลข้อมูลใช้สถิติเชิง
พรรณนาโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลของการศึกษาสภาพกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐ พบว่า สภาพกระบวนการจัดการ
ความรู้ของโรงพยาบาล ว่าโรงพยาบาลมีกระบวนการจัดการความรู้มีลักษณะอย่างไร ซึ่งเป็นการศึกษาหาข้อมูลโดยตรงจาก
แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ในโรงพยาบาล ไกลเคียงสอดคล้อง
ตามแนวคิด 6 องค์ประกอบ (1) การกำหนดความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (4) การ
ประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) การเข้าถึงความรู้ (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

ขั้นตอนที่ 2 ผลของการพัฒนาร่างกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาล มีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบร่างกระบวนการจัดการความรู้ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อสอบถาม
ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

1.1. กระบวนการจัดการความรู้ของพยาบาล จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านค้นหาความรู้ (2) ด้านการ
สร้างความรู้ (3) ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (4) ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) ด้านการเข้าถึงข้อมูล (6)
ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ (7) ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้

1.2. ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) องค์กร ประกอบด้วย ด้านย่อย
4 ด้าน ได้แก่ (1.1) วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย (1.2) วัฒนธรรม (1.3) กลยุทธ์ (1.4) โครงสร้าง (2) คณะทำงาน ประกอบด้วย
ด้านย่อย 2 ด้าน ได้แก่ (2.1) ผู้นำ (2.2) บุคลากร และ (3) เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย ด้านย่อย 2 ด้าน
ได้แก่ (3.1) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (3.2) เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้ (4) สิ่งทีเอื้อต่อการเรียนรู้

1.3. การเรียนรู้ จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ (1) การเรียนรู้ ประกอบด้วย ด้านย่อย 2 ด้าน ได้แก่ (1.1)
การเรียนรู้ระดับบุคคล (1.2) ระดับกลุ่ม (1.3) ระดับองค์กร (1.4) ระหว่างองค์กร (2) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ร่างกระบวนการจัดการความรู้โรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ในรูปของกิจกรรม ส่วนที่ 1 การศึกษาบริบทขององค์กร ส่วนที่ 2 การเตรียมองค์กร เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับคน ส่วนที่ 3 การจัดทำแผนกระบวนการจัดการความรู้ ส่วนที่ 4 การนำแผนกระบวนการจัดการความรู้ไปปฏิบัติ และพัฒนา ส่วนที่ 5 การประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ ประเมินผลสรุป

ขั้นตอนที่ 3 ผลประเมินกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.การพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ระหว่างการทดลองใช้

1.1. ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยป้อนหรือองค์ประกอบจำเป็นที่องค์กรจะต้องมีเพื่อเอื้อต่อกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (1) โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร (2) วิทยุทัศน์ (3) นโยบาย (4) พันธกิจ

1.2. กระบวนการจัดการความรู้ วิธีการดำเนินงานตามกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นภายในองค์กร ประกอบไปด้วย (5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (6) โครงสร้าง (7) เป้าหมาย (8) กลยุทธ์ (9) คณะทำงานการจัดการความรู้ (10) การประชุมคณะทำงาน (11) การกำหนดความรู้ (12) การสร้างความรู้ (13) ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (14) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (15) การเข้าถึงความรู้ (16) การแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ (17) การจัดเตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ (18) งบประมาณ แหล่งทุน (19) การยกย่องชมเชย และการให้รางวัล (20) การติดต่อสื่อสาร (21) กระบวนการและเครื่องมือ (22) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

1.3 การนำไปใช้ ผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร ประกอบด้วย (23) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (24) การเรียนรู้ (25) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.4. การประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประกันคุณภาพคุณภาพของโรงพยาบาล (1) การประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ (2) การประเมินไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้โรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความสำเร็จในรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสำเร็จรวมอยู่ในระดับมาก (3.94)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยป้อนหรือองค์ประกอบจำเป็นที่องค์กรจะต้องมีเพื่อเอื้อต่อกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้บริบทของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มีการแข่งขันกันสูง การปรับตัวของโรงพยาบาลเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและสามารถแข่งขันได้ จำเป็นต้องพัฒนาแบบก้าวกระโดด แต่ทั้งนี้ตามรูปแบบที่ค้นพบ และการนำเสนอ พบว่า โรงพยาบาลควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงพยาบาล เพื่อเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ โรงพยาบาลจะบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจได้ ต้องมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ใฝ่รู้ได้ตลอดเวลา และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การเรียนรู้เดิมสู่วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง หาญพานิช (2546, หน้า 238) ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงสำเร็จหากไม่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์และวัฒนธรรมโรงพยาบาล ให้เป็นวัฒนธรรมใหม่เสียก่อนตามลำดับ ความสำคัญคือ วัฒนธรรมนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์และวัฒนธรรมโรงพยาบาล นโยบายและเป้าหมายการจัดการความรู้ให้มีการเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาล โดยมีฐานข้อมูลความรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่บุคลากรสามารถใช้จัดการค้นหา แสวงหา สร้าง แลกเปลี่ยน จัดเก็บ และนำไปใช้พัฒนาตนเองอย่างกว้างขวาง บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน แต่ข้อค้นพบของ Stewart (1997) และวิจารณ์ พานิช (2546) ว่าโรงพยาบาลเป็นแหล่งรวมของบุคคลที่มีความรู้ ความฉลาด แต่โรงพยาบาลยังไม่เป็นแหล่งรวมความรู้ และความฉลาดอย่างแท้จริง เนื่องจากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเกิดขึ้นน้อย ยังไม่มีการสะสมความรู้อย่างแท้จริง ไม่สามารถใช้ศักยภาพของบุคลากรในโรงพยาบาลให้เกิดประโยชน์สูงสุดเชิงสร้างสรรค์แก่สังคมได้ เพราะพฤติกรรมการทำงานของชาวโรงพยาบาลทำงานเฉพาะตนเองและหน่วยงานของตนเอง ขาดการใช้พลังร่วม (synergy) และขาดวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน จึงทำให้ไม่เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ดังนั้น โรงพยาบาลจึงควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายการจัดการความรู้ให้ชัดเจนและสื่อสารให้รับรู้ร่วมกัน

2. กระบวนการจัดการความรู้ วิธีการดำเนินงานตามกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการจัดการความรู้

ที่มีประสิทธิภาพขึ้นภายในองค์กร นั้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับกระบวนการซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมการเรียนรู้ โครงสร้าง เป้าหมาย กลยุทธ์ คณะทำงานการจัดการความรู้ การประชุมคณะทำงาน การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณ แหล่งทุน การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล การติดต่อสื่อสาร กระบวนการและเครื่องมือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2546) ที่ได้กำหนดให้การจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาองค์กรในส่วนราชการ ซึ่งกรอบของการพัฒนาองค์กร (ส่วนราชการ) มีกระบวนการที่สำคัญ 3 กระบวนการคือ *กระบวนการแรก* เป็นเรื่องของการบริหารกระบวนการ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาขั้นตอนการทำงานให้ดีขึ้น *กระบวนการที่สอง* เป็นเรื่องของกระบวนการบริหารลูกค้า (Customer Management Processes) ซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลผู้รับบริการ และสร้างความโปร่งใสและมีส่วนร่วม และ *ประการสุดท้าย* เป็นเรื่องการวางระบบบริหารจัดการสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets Management Processes) ซึ่งให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ ทุนข้อมูลสารสนเทศและทุนความรู้ และทุนองค์กร การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการของการวางระบบบริหารจัดการสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ขององค์กร ที่สำคัญคือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) ได้กำหนดให้ส่วนราชการต้องดำเนินการหรือมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ 2 กระบวนการคือ กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process - CMP) ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสื่อสาร กระบวนการและเครื่องมือ การฝึกอบรมและเรียนรู้ การวัดผล และการยกย่องชมเชยและให้รางวัล กับ กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process - KMP) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการบ่งชี้ความรู้ สร้างและแสวงหาความรู้ จัดความรู้ให้เป็นระบบ ประมวลและกลั่นกรองความรู้ เข้าถึงความรู้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

3. การนำไปใช้ ผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กรทั้งนี้เนื่องมาจากในขั้นตอนการนำไปใช้ผู้วิจัย และคณะกรรมการการจัดการความรู้ ได้คัดเลือก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างให้เกิด การเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ให้กับบุคลากรในองค์กรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และกำหนดความรู้เชิงเทคนิคที่จำเป็นต่อการทำงานซึ่งต้องเรียนรู้อย่างชัดเจน นั้นสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ซึ่งมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization - LO) จะให้ความสำคัญกับสมรรถนะในฐานะที่เป็นคุณลักษณะขององค์กร ทั้งนี้โดยมองว่าองค์กรเป็นแหล่งรวมความรู้ความสามารถซึ่งเกิดการประสบการณ์ การเรียนรู้และการสะสมความรู้ ดังนั้นองค์กรจำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดความรู้หลัก (Core knowledge) ที่จำเป็นต่อภารกิจหลัก(Core business) ขององค์กรที่ต้องเรียนรู้อย่างชัดเจนซึ่งสามารถทำได้โดยการกำหนดสมรรถนะหลัก (Core competency) ทำให้บุคลากรทุกคนสามารถเรียนรู้ตามสมรรถนะหลักขององค์กรที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ให้กับบุคลากรก็เป็นกระบวนการที่จำเป็น โดยMarquardt (2002) ได้เสนอแนะกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ขององค์กรและเทคนิคการเรียนรู้ระดับบุคคลว่าองค์กรสามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนในองค์กรอย่างต่อเนื่องได้ โดยการจัดทำแผนการพัฒนาอาชีพเป็นรายบุคคล (Individual Career Development Plan) สำหรับ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่ส่งผลกระทบในระดับมากคือ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับคนในองค์กร สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ภายในองค์กร และจัดตั้งศูนย์ความรู้หรือมุมความรู้เพื่อให้บุคลากรได้เข้าถึงและเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถวิทย์ ฒ ตะแก้วทุ่ง (2549) กล่าวว่า บรรยากาศคือ สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ที่คนในองค์กรรับรู้ สามารถบรรยายออกมาเป็นความรู้สึกได้ประกอบด้วย

4. การประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประกันคุณภาพคุณภาพของโรงพยาบาล ทั้งนี้เนื่องมาจากเพราะผู้บริหารยังไม่แน่ใจว่า ผลตอบแทนจากการจัดการความรู้คืออะไร ประสบความสำเร็จหรือไม่ หากไม่มีการประเมิน จะไม่ทราบว่าคุณค่าเพียงใด การจัดการความรู้เป็นเรื่องใหม่ การลองผิดลองถูก หรือเลียนแบบจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จอาจจะไม่เหมาะสมกับหน่วยงานตนเอง จึงจำเป็นต้องมีการประเมิน ผลกระบวนการจัดการความรู้ และนำการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้โรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร จะช่วยติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติและแก้ไขทันที่ (ทิพวรรณ สุวรรณรัตน์, 2549, หน้า 155) นอกจากนี้ การวัดและการประเมินเป็นการทบทวนว่า การจัดการความรู้ที่ดำเนินการสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงพยาบาลหรือไม่ และผลการประเมินการดำเนินการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลยังเป็นหลักฐาน ประกอบการประเมินคำรับรองการปฏิบัติราชการ ในมิติ

ที่ 4 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาองค์การของ ก.พ.ร. เพื่อรับเงินรางวัลจากผลตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ อีกประการหนึ่ง
ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการทำวิจัยมีด้วยกัน 7 องค์ประกอบ ข้อควรคำนึงถึงการนำรูปแบบไปใช้ในเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยี และแหล่งการเรียนรู้ของบุคลากรเพราะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อาจกลายเป็นข้อจำกัดสิทธิ์ของบุคลากรบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านเทคโนโลยีได้ ผู้บริหารโรงพยาบาลของรัฐจึงควรดำเนินการเพื่อให้บุคลากรทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นได้อย่างสะดวก 2.แนวทางของรูปแบบการจัดการความรู้ที่ได้นำเสนอนี้ จะได้ผลเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ถึงแม้จะได้รับปัจจัยที่ส่งเสริมทั้ง 4 และกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 7 องค์ประกอบ สิ่งที่สำคัญบุคลากรโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ให้ความสนใจและพร้อมที่จะพัฒนาซึ่งกันและกันหรือไม่ หากบุคลากรโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุนแนวทางวิธีการของรูปแบบการจัดการความรู้นี้ ก็คงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดกับโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร

3. ควรสร้างความร่วมมือทางการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาลของรัฐ รวมถึงในระดับสากล เพื่อให้ได้การยอมรับในมาตรฐาน โดยยึดประโยชน์ต่อโรงพยาบาลของรัฐ และประเทศชาติเป็นหลัก

4. ควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร ให้ชัดเจน ก่อนนำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร นี้ไปใช้ร่วมกัน เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มุ่งสู่ความสำเร็จเดียวกัน

5. รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ที่ออกแบบสำหรับโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นรูปแบบวิธีการจัดการในระดับขั้นพื้นฐานที่โรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานครทุกแห่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนได้

6. รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร เป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งผลงานวิจัยในครั้งนี้ มีส่วนขององค์ประกอบเพื่อปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ 4 องค์ประกอบ กระบวนการจัดการความรู้ 7 องค์ประกอบ ทั้งสองส่วนเชื่อมโยงเข้าด้วยกันได้ เป็นการเรียนรู้ สามารถเลือกองค์ประกอบการบริหารจัดการใดก่อนก็ได้ แล้วแต่ความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่ต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 7 องค์ประกอบ การบริหารจัดการจึงจะเกิดประสิทธิผลต่อโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานครได้

เอกสารอ้างอิง

- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). การจัดการความรู้. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 45(2), 1-24.
- พาณี สิตกะลิน. (2553). การจัดการความรู้กับการพัฒนาคุณภาพการบริการโรงพยาบาล, ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2553 จาก, http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/1_2551/hospital.htm
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ศึกษบัณฑิต. (การอุดมศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พาณิช. (2546). การจัดการความรู้ SECI Model ฉบับพิสดาร. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553, จาก http://www.kmi.trf.or.th/Exciment/Experence/SECI_Model_Vichan.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2546. คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2550. คู่มือการจัดทำมาตรฐานและการปรับปรุงการบริการ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2548). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ 2546-2550. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2552, จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_ido=2&content_id=3
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2549). การบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์: คู่มือสำหรับการนำไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- Stewart, T. (1997). *Intellectual capital: The new wealth of organizations*. Nicholas Berkley: London.
- Marquarde, Michael J. (1996). *Building the Learning Organisation*. New York: Mc Graw-Hill.
- Sallis, Edward.; & Jones, Gary. (2002). *Knowledge Management in Education*. London: Kogan page.
- Wilson, Bruce. (2002). *Innovation Curriculum*. In *The Second International Forum on Education Reform : Key Factors in Effective Implementation*. pp.1-9 Bangkok: Photocopied.

การศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
A Study the Process of School Curriculum Development follow Foundation
Curriculum center Buddhist era 2551 by “Participation in of school
foundation committee” in Schools under the office Phranakhon Si
Ayutthaya Primary Education Service Area 2.

สมพิศ ลาสอน

สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเกมส์-โฮเวลล์ ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ขั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงเรียงลำดับจากมากไปน้อย 1) ขั้นการปรับปรุงและพัฒนา 2) ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ 4) ขั้นการจัดทำเอกสารหลักสูตร

2. การเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอื่นรองลงมาได้แก่ผู้แทนครู

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This study of the Process of School Curriculum Development follow foundation Curriculum center Buddhist era 2551 by Participation in of school foundation committee in Schools under the office Phranakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area 2. The population included 300 basic educational institution in Schools. The research tool was 5-scale questionnaire suvey. The data were analysed using mean and standard deviations and test the difference of the average lays a pair with the way of, (Game-Howell). The findings are as follows:

The research this time , there is the objective for study and compare with the procedure develop school course, traditionally center education foundation formula, 2551 Buddhist eras by participating in of school committee, foundation in the school , be under the office Phranakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area 2. Sample borders are for example, school foundation committee, 300 persons amounts, a tool that use in the saving collects the data, be, meter questionnaire about 5 level values , the statistics that use in data analysis, for example , average , the part deviates the standard, and test the difference of the average lays a pair with the way of game , loudly , research result , can summarize , as follows ,

1. The procedure develops school course by participates in of school foundation committee, the overall image is in the average when, follow the status meets that , school executive participates in more than school kind other committee , and when , consider lay a side meets that, a side that is valuable share tall arrange too much froms a little, as follows 1) adaptation level and develop 2) level education courses and analyse the data that relate 3) lead course level go to use 4) arrangement level do.

2. The procedure develops school course , by the participates in of school foundation committee, the overall image has the difference important implily statistics way that .05 level s by executive school status participates in more than school foundation status other committee ,

Keyword: the Process of School Curriculum Development , school foundation committee , Participates.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 58 ได้บัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิ มีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันอาจมีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของตน การจัดการศึกษาให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของประชาชน ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. 2551 : ออนไลน์)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ในหมวด และมาตราต่างๆ คำว่า “ ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา” จึงเป็นที่รู้จักกันในวงการศึกษาศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มบุคคลดังนี้ 1) ผู้แทนผู้ปกครอง 2) ผู้แทนครู 3) ผู้แทนศิษย์เก่า 4) ผู้แทนองค์กรชุมชน 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ผู้แทนองค์กรทางศาสนา 7) ผู้ทรงคุณวุฒิ 8) ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนของชุมชนและสังคมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 ก : 2)

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการจัดการศึกษา ในประเทศไทยเรานั้นได้เริ่มมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นทางการเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใหม่ แต่จากการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่พัฒนาไปถึงไหน ปัญหาที่พบคือ ชุมชนและผู้มีหน้าที่ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ยังมีความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน หลักสูตรที่ใช้อยู่ไม่สนองความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนขาดการสำรวจความต้องการของชุมชน และจากสภาพการดำเนินงานที่ให้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนของชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่อนข้างน้อยและส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิภา วรณรัชช์.(2541:197-201) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีความชัดเจน ในหลักการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนเพราะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนของชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่สถานศึกษาจะสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่มาจากชุมชนเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของชุมชน เป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาและเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นได้ดี สามารถร่วมให้ความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาจนทำให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมบรรยากาศของการทำงาน สร้างความผูกพันในองค์กรทำให้เกิดขวัญกำลังใจ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเกิดความร่วมมือ และการพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษาจะเกิดผลดีและมีคุณภาพได้นั้น เนื่องไขความสำเร็จที่สำคัญที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมทำและรับผิดชอบในการทำงาน (สุภรณ์ สภาพงศ์, 2545: 12) ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความรู้ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร จึงจะสามารถจัดทำหลักสูตรได้ดี ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนั้นมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ ความสามารถเนื่องจากการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณาจากบุคคลที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นประจำอยู่แล้ว และเป็นบุคคลที่เสียสละเพื่อส่วนรวม จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นการจัดทำเอกสารหลักสูตร 3) ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ 4) ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษา และมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่กระบวนการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนก ตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1,513 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 300 คน โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ทำการสำรวจประชากรที่ใช้ในการวิจัยโดยขอข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนพร้อมทั้งรายชื่อโรงเรียน และจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปี การศึกษา 2553 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (พงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:90) เริ่มจากการสุ่มอำเภอในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยคิดสัดส่วนเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนอำเภอทั้งหมดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้จำนวน 4 อำเภอ

3. ในแต่ละอำเภอที่สุ่มมาได้ ผู้วิจัยเจาะจงเลือกเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คน ขึ้นไป เป็นกลุ่มตัวอย่าง (เพราะโรงเรียนเหล่านี้จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาได้โรงเรียนละ 15 คน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ) ได้จำนวน 20 โรงเรียน มีกลุ่มตัวอย่าง 300 คน ดังนี้

1. ผู้แทนครู	จำนวน 20 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน 140 คน
3. ผู้แทนผู้ปกครอง	จำนวน 20 คน
4. ผู้แทนศิษย์เก่า	จำนวน 20 คน
5. ผู้แทนองค์กรชุมชน	จำนวน 20 คน
6. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 20 คน
7. ผู้แทนองค์กรทางศาสนา	จำนวน 40 คน
8. ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

มาตรการวัดและการแปลผลการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนำมาสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โครงสร้าง หลักวิชาตลอดจนภาษาที่ใช้

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษามาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

4. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ มีวุฒิปริญญาเอกทางการศึกษา หรือมีวุฒิปริญญาโทในสาขาที่เกี่ยวข้องและมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย หรือผ่านการปฏิบัติงานด้านการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และเนื้อหาของข้อคำถาม (Item - Objective Conquence:IOC) (สุวิมล ติรภานันท์. 2543 : 129) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543 : 170 -171) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 300 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำหนังสือชี้แจงแนบไปกับแบบสอบถามให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย การเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องการให้ครบทุกประเภท

3. การรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยเดินทางไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองจากสถานศึกษา

4. ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 300 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 300 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติไว้ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ใช้การตรวจให้คะแนนและหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแต่ละรายการ และแปลผลเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 102)

การแปลผลค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง	กระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกัน ผู้วิจัยดำเนินการทางสถิติตามลำดับ ดังนี้

ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างและหากพบค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post-Hoc Test) ด้วยวิธีการของเกมส์-โฮเวลล์ (Game-Howell) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. สถิติทดสอบใช้ (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงเรียงลำดับ จากมากไปน้อยดังนี้ 1) ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา 2) ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ 4) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารหลักสูตร

2. การเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด โดยผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอื่น รองลงมาได้แก่ ผู้แทนครู

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขั้นตอน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ 1) ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา 2) ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ 4) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพัชรินทร์ โตรตะกุล (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนของชุมชน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากผู้แทนในชุมชนกลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในสถานศึกษามากขึ้นนั้นสถานศึกษาควรให้ความสนใจกับชุมชนให้มาก ควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกันมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด โดยผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอื่น รองลงมาได้แก่ ผู้แทนครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร ศรีประสาธน์และคณะ. (2545 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกเพศ ทุกช่วงอายุ ทุกวุฒิการศึกษาและทุกอาชีพ มีระดับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกัน และคณะกรรมการที่เป็นผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมแตกต่างกันกับคณะกรรมการที่ไม่ใช่ผู้บริหารและครู ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นมาจากบุคคลหลายสาขา อาชีพ มีเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และมีวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกัน จึงมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนครู เป็นผู้มีหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรโดยตรงอยู่แล้วจึงมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างจากคณะกรรมการสถานศึกษาประเภทอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากชุมชนและควรจัดประชุมชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเฉพาะขั้นตอนการจัดทำเอกสารหลักสูตร เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีความรู้และความเข้าใจยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรหากิจกรรมหรือวิธีการกระตุ้นเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปเผยแพร่และให้การสนับสนุน โดยจัดประชุมหรืออบรม เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

_____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์
การเกษตร.

_____. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)**

พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษามาตราฉบับที่ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์.

_____. (2541). **แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชน.**

กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

ไชยรัตน์ ปรานี. (2545). **การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน.**ปริญญาานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). **บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.** พิมพ์ครั้งแรก นิตยสาร Thecity
Journal ปีที่ 4 ฉบับที่ 85 วันที่ 1-15 มีนาคม : 30.

นิภา วรณรักษ์. (2541). **การดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษา**

โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำปาง.

วิทยานิพนธ์ ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

พัชรินทร์ ไตรตระกูล. (2547 : บทคัดย่อ). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา**

หลักสูตรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว . ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

(หลักสูตรและการสอน) พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

พรรณี วิหกโต. (2545). **การวิจัยเพื่อปฏิรูปการศึกษา. ไทยวัฒนาพานิช :** สำนักพิมพ์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ยุทธนา ปฐมวราชาติ. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : แนวคิดเชิงปฏิบัติที่เน้นพื้นฐานสำคัญสู่**

การพัฒนาหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับสถานศึกษา.วารสารวิชาการ. 5(5). 2545 : 13-18.

รุ่ง แก้วแดง. (2541). **รีเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย.** กรุงเทพฯ : พิฆเณศ พรินติ้งเซ็นเตอร์.

**การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อม
 ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

**THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC ADMINISTRATION AND EDUCATION
 ENVIRONMENT TO EXECUTIVE CHILD DEVELOPMENT CENTER BELONG TO
 DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATION PHRANAKHON SI AYUTTHAYA
 PROVINCE.**

พัชรี ชูบรรจง

คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการ ระดับการจัดสภาพแวดล้อม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการ กับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 176 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการบริหารงานวิชาการในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ

2. การจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคลากรตามลำดับ

3. การบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับค่อนข้างสูง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, การจัดสภาพแวดล้อม, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

In this research, has an objectives to study level of academic administration, level of Education Environment and the relationship between Academic administration and Education Environment to Executive Child Development Center belong to Department of Local Administration. Phranakhon Si Ayutthaya province. Analyzing statistic data from the sample of to Executive Child Development Center 176 people. Equipment used in data collection are questionnaire Estimate the scale of 5 levels in respect of the Coefficient alpha, frequency, the average, the standard deviation and Pearson correlation

1) Academic administration to Executive Child Development Center belong to Department of Local Administration. Phranakhon Si Ayutthaya province. is a high score in all. When consider detail is Academic administration was high score in all. The Sort order the learning experience more than the Courses more than the education Supervision and less the Measurement and evaluation of learning

2) Education Environment to Executive Child Development Center belong to Department of Local Administration. Phranakhon Si Ayutthaya province. was high score in all. When consider detail is Education Environment was high score in all. The Sort order the within the classroom environment more than the Environment outside the classroom and less the Measurement and Human environment.

3) Academic administration and Education Environment to Executive Child Development Center belong to Department of Local Administration. Phranakhon Si Ayutthaya province were relationship different under 0.05 significant level and relatively high positive

Keywords : Academic Administration, Education Environment, Child development center.

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ากว่าทรัพยากรใดๆ การพัฒนาคุณภาพประชากร หรือคนนั้นจำเป็นต้องเน้นที่การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก เพราะถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูถูกต้องเหมาะสมก็จะเป็นการวางรากฐานของชีวิตที่มั่นคง การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะต้นของชีวิต โดยเฉพาะช่วงวัย 0-5 ปี ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาการเจริญเติบโตในทุกด้าน เด็กในระยะเริ่มต้นของชีวิตมีอิทธิพลสำคัญอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็กต่อไปเด็กจึงสมควรได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ก่อนที่เด็กจะเข้าสู่วัยเรียน อันจะเป็นรากฐานสำคัญให้เด็กมีพัฒนาการในขั้นต่อไปได้อย่างมั่นคง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นพื้นฐานและเสริมสร้างความพร้อมในการต่อยอดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จากความสำคัญของการพัฒนานักเรียนระดับปฐมวัยดังกล่าว รัฐเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ในกฎหมาย และแผนแม่บทของชาติ ซึ่งได้แบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขึ้น หลังจากที่ประกาศให้ใช้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ในวงการศึกษารวมทั้งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งทำให้ภาครัฐต้องเร่งดำเนินการในทุกด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คุ่มครองสิทธิ ความเสมอภาคของบุคคลในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีความสำคัญต่อนักเรียน และผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย (การจัดทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไว้ว่า อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวครูที่จะสร้างความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทุกด้านให้กับนักเรียน อีกทั้งยังมีอิทธิพลเหนือจิตใจและพฤติกรรม ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เด็กได้รับในวัยเด็กย่อมส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่อมา การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก การจัดเครื่องเล่นและการให้คำแนะนำที่ดีจะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กอย่างดียิ่ง แม้ว่าเด็กจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะอย่างไร ถ้าได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เด็กคนนั้นก็จะมีโอกาสพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้ดีขึ้นได้

การบริหารการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยอย่างเหมาะสมนั้นจะช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างราบรื่น และเกิดผลดี ซึ่งจะทำให้เด็กและบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษามีความรู้สึกต่อการใช้ชีวิตอยู่ภายในสถานศึกษาอย่างมีความสุข อันจะส่งผลต่อคุณภาพ และประสิทธิภาพของการดำเนินงานสถานศึกษา ส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาไปตามทิศทางที่ได้กำหนดไว้

ในปี พ.ศ. 2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สมยศ มีศิลป์. 2548 : 3-4) ได้ถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 3 ขวบ ให้กับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ สำนักงานเทศบาล เมือง สำนักงานเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งด้านงบประมาณอาหารกลางวัน งบประมาณอาหารเสริม(นม) งบประมาณค่าวัสดุการศึกษา งบประมาณค่าจ้างครูผู้ดูแลเด็ก โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งหมด 303 ศูนย์ ซึ่งอยู่ภายใต้การสนับสนุน ช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด โดยมี

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อีกทั้งยังมีหน่วยงาน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายุ เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเด็กตามแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้ทราบว่าการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมหรือไม่อย่างไรและมีการดำเนินการในสองเรื่องดังกล่าวมาน้อยเพียงใด ซึ่งจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการเสนอแนะแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งนำไปสู่การประยุกต์ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษามุ่งที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ทำการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล และประเมินผล ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ทำการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 303 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster or area sampling) โดยเทียบตารางสัดส่วนของ ทาโร ยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 176 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการรูปแบบของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ท จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดสภาพแวดล้อม รูปแบบของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ท จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากสำนักคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์
3. ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจนได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 172 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลทั้งหมด
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และดำเนินการลงรหัส (Coding) เพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการ และการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิเคราะห์โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 176 คน พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 62.00 มีอายุมากกว่า 30-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการบริหารงานวิชาการในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ
3. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคลากรตามลำดับ
4. การบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับค่อนข้างสูง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ควรนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการบริหารงานวิชาการในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านหลักสูตร มีการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ มีการเตรียมการสอนที่ดี มีการจัดทำแผนการสอนให้เป็นปัจจุบัน ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นครูผู้ดูแลเด็กขาดแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าประกอบการสอน ครูผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมโดยเน้น

เนื้อหาเป็นหลัก และ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานส่วนด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมของเด็ก ได้เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย ส่วนงานด้านการนิเทศ ได้พัฒนาให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ วัตถุประสงค์ หลักการ และวิธีปฏิบัติของการนิเทศการศึกษา มีการประสานสัมพันธ์ ระหว่างครู กับผู้บริหารที่ดี ส่วนในด้านการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารได้มีการจัดรูปแบบการวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน โดยใช้วิธีการวัดผลประเมินผลหลายๆ แบบเพื่อใช้วัดผลตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาพัฒนาจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานจิตวิทยา (2546: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล ในภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการรับรู้ในบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย แต่ละด้าน และโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิชัย พงษ์พานิช (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากผู้บริหาร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและงานกิจกรรมการเรียนการสอน งานสื่อการสอน งานวัดผลและประเมินผลความพร้อมทางการเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และวางแผนการดำเนินงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสิริพันธ์ ไขษิตวรกิจกุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก มีทัศนะต่อสภาพการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละรายการตามลำดับ ดังนี้ การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การนำแผนการสอนไปใช้ในการบริหารหลักสูตร และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การจัดหาสื่อและผลิตสื่อ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคลากร ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโดยมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแตกต่างกันในด้าน ห้องเรียนมีพื้นที่กว้างสะดวกปลอดภัยต่อการทำกิจกรรมต่างๆ มีโต๊ะเก้าอี้ ชั้นวางของอย่างเพียงพอ และมีการจัดป้ายนิเทศอย่างปัจจุบัน ส่วนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนผู้บริหารได้มีนโยบาย ในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ที่เหมาะสมแตกต่างกันในด้านสถานที่จัดแบ่งเป็นสัดส่วน ระหว่างเด็กปฐมวัยกับเด็กประถมศึกษา มีเครื่องเล่นสนามที่หลากหลายและเพียงพอกับความต้องการของจำนวนเด็ก มีห้องน้ำ ห้องครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ และเพียงพอกับความต้องการของเด็ก และมีสถานที่ต่างๆ ร่มรื่นสะอาดตามีความปลอดภัย ส่วนด้านสภาพแวดล้อมด้านบุคลากร ผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ในด้านต่างๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการบริหารเป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับดวงพร หัวเมืองแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีแนวคิดในการวางนโยบายการจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ และด้านสังคม ปรับอัตราส่วนระหว่างครูผู้ดูแลเด็กกับเด็กให้เหมาะสม กำหนดให้ครูผู้ดูแลเด็กเด็กมีหน้าที่หลักคือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง มีการส่งเสริมบุคลากร เข้ารับการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างขวัญและกำลังใจโดยการยกย่องชมเชยผลงานที่ทำการจัดบริการสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ใช้หลักในการเลือกให้เหมาะสมกับความสนใจ และวุฒิภาวะของเด็ก โดยมีการส่งเสริมเข้ารับการอบรม สัมมนาในการใช้สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ตลอดจนการติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อมโดยการเข้าเยี่ยมชม และซักถามปัญหาพร้อมให้ข้อเสนอแนะ โดยไม่มีการกำหนดเวลาที่แน่นอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธินี ว่างายฉิม (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือด้านนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการวางนโยบายการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะดวกสบายในการเคลื่อนไหว ให้เด็กมีความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น การจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุการเรียน ให้มีความเหมาะสมกับ

พัฒนาการของเด็ก มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมครูในการจัดสภาพแวดล้อม จัดส่งครูเข้ารับการอบรมในเรื่องการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน มีการติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อม ด้วยวิธีการสังเกต สนทนาซักถาม และผลตอบกลับจากผู้ปกครอง และมีการประสานงานระหว่างครูกับผู้บริหาร จัดประชุมเพื่อช่วยกันพัฒนาทุกๆ 1 เดือน จากผลการวิจัยและความสอดคล้องดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังนั้นผลการวิจัยจึงพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะเชื่อได้ว่าผู้บริหารในระดับต่างๆต้องให้ความสำคัญ และจัดสรรงบประมาณในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3. การบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อม ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับเวสต์ (West) ที่ได้ทำการวิจัยผลของบรรยากาศของโรงเรียน และโครงการทางสังคมของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาตามแนวคิดพื้นฐานทางสังคมโคลแมน ผลการวิจัยพบว่า 83 เปอร์เซ็นต์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการอ่าน และ 65 เปอร์เซ็นต์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ มีส่วนที่เป็นผลรวมมาจากตัวแปรทางระบบสังคมของโรงเรียน และบรรยากาศในโรงเรียน ส่วนการศึกษาของ แมคแคนซี พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนจะเป็นตัวแปรที่จัดอยู่ในลำดับต้นๆ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเป็นตัวช่วยก่อให้เกิดโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี และสอดคล้องกับบอบเบท์ (1992 : Abstract) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบรรยากาศทางด้านวิชาการในโรงเรียน ที่ถือว่ามีความอยู่ในเกณฑ์ ดี จำนวน 9 โรงเรียน พบว่า ระบบการบริหารโรงเรียนที่ชัดเจนมีส่วนสำคัญ ในการเพิ่มบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเหล่านี้ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง นักเรียนได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันเมื่อสิ่งใดได้รับการพัฒนา ก็จะส่งผลให้กับอีกสิ่งหนึ่งด้วย ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไป อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไปดังนี้

1.1 การบริหารงานวิชาการ

1.1.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรให้คณะกรรมการ และอนุกรรมการเข้ามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามระเบียบกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งควรมีการวางแผน เพื่อทำการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

1.1.2 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดหาสื่อที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยให้มากยิ่งขึ้น

1.1.3 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก ควรเสนอนโยบายต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหางบประมาณในการสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กไปศึกษาดูงาน เพื่อช่วยให้ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยมากยิ่งขึ้น

1.1.4 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก ควรจัดหา สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการบันทึกผลการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้มากยิ่งขึ้น หรืออาจบูรณาการจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ หรือที่ได้รับรางวัลมาตรฐานในการบริหารที่ดี

1.2 การจัดสภาพแวดล้อม

1.2.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก มีนโยบายในการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาของเด็กปฐมวัยและสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.2 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก ควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบบำรุง และรักษา เครื่องเล่นและอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามทุกวัน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าในเรื่องดังกล่าวยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ

1.2.3 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก ควรมีการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนและการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการ และการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายขึ้น

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา เฉลิมสุข. (2546). **บทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของจริง ในภาคเหนือตอนล่าง**. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ดวงพร หัวเมืองแก้ว. (2544). **การศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พชณี วัชยาฉิม. (2545). **การศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคกลาง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ มีศิลป์. (2548). **การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สิริพันธุ์ โขษิตวรกิจกุล. (2548). **การบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยตามทัศนะของผู้บริหาร และครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- Brewer, J.A. (1995). “Introduction to Early Childhood Educational” . 2nd Ed . The United State of America : Allyn and Bacon.
- Woelber , Louise Howell . (1979). “A Planning Process : Creative Enviornment for Learning .” Dissertation Abstracts International . 37(10) : 4121- 4122-A ; April , Best John W.1970. Research in Education Cliffs . New Jersey : Prentice-Hill Inc.

การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัย
ตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน
Whole Language Teaching Development of Early Childhood
Teachers Using Daily Activities Plan

ชวลีพร สงวนศรี

สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมประจำวัน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ทำหน้าที่สอนนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จาก 15 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน 2) เครื่องมือวัดความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย 3) แผนการจัดกิจกรรมประจำวัน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิผล และค่าร้อยละของความก้าวหน้า โดยใช้กระบวนการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่า 1) การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมประจำวันเกือบทั้งหมด มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.30$) ยกเว้น ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติสอดคล้องกับกิจกรรมประจำวัน ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.00$) ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา 4) ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

คำสำคัญ เด็กปฐมวัย, การสอนภาษาแบบองค์รวม, แผนการจัดกิจกรรมประจำวัน

Abstract

This research purpose to 1) construct and determine quality of addition using daily activity plan. 2) compare early childhood teacher knowledge and understanding about teaching development using daily activity plan 3) compare the early childhood ability in whole language. The samples, obtained by purposive sampling, were 25 teachers graduating Bachelor Degree in the early childhood field teaching the first year kindergarten class students in the schools under the Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 from fifteen schools.

The instruments used comprised :

1. A test on knowledge and understanding titled the teaching development using daily activity plan.
2. A test on whole language to the early childhood's .
3. An experimental addition activity plan using aforesaid whole language.

The data was analyzed to calculate percentage, mean (\bar{X}), and standard deviation (S.D.), the effectiveness index, percentage of progressiveness The test process was employed before and after the experiment

The findings revealed as follows:

- 1) construct and determine quality of addition using daily activity plan almost all of them with highest quality ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.30$) except for selection of natural knowledge sources of daily activity ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.00$) with high quality.

2) The post developmental result of the early childhood teachers inknowledge and understanding regarding the teaching development using daily activity plan was higher than the pre - developmental result at a .01 level of statistically significant difference.

3) The early childhood analytically, learn to find a better solution to higher than the pre - one at a .01 level of statistically significant different

Keywords Early Childhood ,Whole Language, Using Daily Activities Plan

บทนำ

เด็กปฐมวัยเรียนรู้การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือผ่านทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน เก็บสะสมเป็นประสบการณ์แล้วถ่ายทอดความคิดผ่านกิจกรรมการเล่นในชีวิตประจำวัน เด็กได้รับประสบการณ์ภาษาจากบุคคล สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ช่วยส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาเป็นธรรมชาติ เด็กรับรู้ภาษาต่างจากผู้ใหญ่ จากการถ่ายทอดความคิดจากสัญลักษณ์ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กเรียนรู้การอ่านจากสัญลักษณ์และนำไปสู่การเขียนเลียนแบบสัญลักษณ์ เมื่อเด็กพร้อมสามารถจับอุปกรณ์การเขียนได้ เด็กจะสามารถเขียนอย่างไม่มีข้อจำกัด ขึ้นอยู่กับความต้องการและพัฒนาการทางการเขียนของเด็ก ซึ่งต่อมาเด็กจะใช้ทักษะอ่านเขียนเพื่อเป็นพื้นฐานสู่การเรียนรู้ทักษะอื่นๆ ในระดับสูงต่อไป ครูปฐมวัยและผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักและศึกษาให้เข้าใจ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาให้เด็กทำทุกวันขณะอยู่โรงเรียน เพื่อนำประสบการณ์มาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามปฏิรูปการศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเด็กเป็นสำคัญ แต่เด็กปฐมวัยได้รับการปฏิบัติโดยเน้นการอ่านเขียนและเรียนวิชาการ ทั้งในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน เพื่อตอบสนองค่านิยมของผู้ปกครอง ให้บุตรหลานอ่านออกเขียนได้ตั้งแต่ปฐมวัยไม่ได้คำนึงถึงหลักการพัฒนาการเด็กและความแตกต่างของเด็ก เด็กจำนวนมากไม่สามารถปฏิบัติได้ ทั้งที่ปรากฏในปรัชญาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ที่เน้นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กตามธรรมชาติ

จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูปฐมวัยอย่างเร่งด่วนเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการสอนภาษาแบบองค์รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ภาษาตามความสามารถ จัดกิจกรรมภาษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เด็กได้รับประสบการณ์ภาษาสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย จึงนับว่าครูปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังสามารถแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมประจำวัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพัฒนาทดลอง (Experimental research) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 สืบหาข้อมูลพื้นฐานสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนภาษาระดับชั้นอนุบาล โดยใช้แบบสำรวจ และสัมภาษณ์ครูปฐมวัย เพื่อวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการสอนภาษา

ขั้นที่ 2 ทดสอบครูปฐมวัยโดยใช้แบบทดสอบปรนัย จำนวน 30 ข้อ 5 ตัวเลือก วัดความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน ก่อนการอบรม

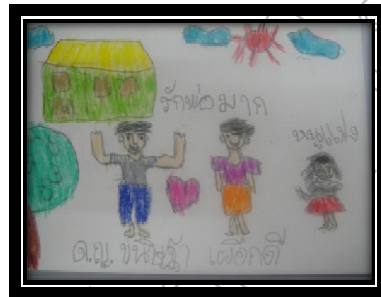
ภาพที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัย

ขั้นที่ 3 อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน สร้างแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน สำหรับเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 8 หน่วย นำเสนอที่ประชุมโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินคุณภาพแผน

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมประจำวันตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดกิจกรรมประจำวันที่สร้างขึ้น 8 หน่วยไปให้ครูปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 5 ก่อนการทดลอง(Pretest)ใช้แผนการจัดกิจกรรมประจำวันวัดความสามารถทางภาษาเด็กปฐมวัย จำนวน 150 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียนของครูปฐมวัย 15 โรงเรียนๆ ละ 10 คน

ขั้นที่ 6 ครูปฐมวัย นำแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน ไปทดลองใช้กับเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 15 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 300 คน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 5 วันๆ ละ 6 กิจกรรม

ภาพที่ 2 เด็กๆ ขณะทำกิจกรรมการสอนภาษาแบบองค์รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวันและผลงานการวาดภาพตามใจชอบ

ภาพที่ 3 เด็กๆ ขณะทำกิจกรรมการสอนภาษาแบบองค์รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน

ขั้นที่ 7 หลังการทดลอง (Posttest) ใช้เครื่องมือชุดเดิมวัดความสามารถทางภาษาเด็กปฐมวัย จำนวน 150 คนและใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจครูปฐมวัย 25 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคะแนนก่อนทดลอง

ผลการวิจัย

1. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมประจำวันเกือบทั้งหมด มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.30) ยกเว้น ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติสอดคล้องกับกิจกรรมประจำวัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.=0.00) ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยผลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมประจำวันตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความเห็นว่า แผนกิจกรรมเกือบทั้งหมด มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.30) ยกเว้น ด้านการเลือกแหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติสอดคล้องกับกิจกรรมประจำวัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.=0.00) ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมากอธิบายได้ว่า

ความรู้ความเข้าใจของครูปฐมวัยเกิดได้เพราะแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน ครูตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการสอนภาษาโดยนำ การสอนภาษาแบบองค์รวมเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าความสำเร็จของครูน่าจะเกิด จากความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการพัฒนา ช่วยให้ครูสร้างแผนการจัดกิจกรรมประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม นำไปพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตาม แผนการจัดกิจกรรมประจำวันพบว่าครูปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา อธิบายได้ว่าครูได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสอนภาษาแบบองค์รวม ครูจัดประสบการณ์ภาษาสอดคล้องกับวัย เขียนแผนการจัดกิจกรรมประจำวันได้ครูจึงมีความรู้ ความเข้าใจการสอนภาษาแบบองค์รวมสูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนา

3. ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมประจำวันได้ค่า $E.I. = 0.56$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 อธิบายได้ว่าความรู้ ความเข้าใจของครูปฐมวัยเกิดขึ้นได้เพราะแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน

4. ผลการวิเคราะห์หาค่าร้อยละของความก้าวหน้าของครูปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์ รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวันได้ค่าร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ 34.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือร้อยละ 15 (ดนัย เทียมพุด,2525) อธิบายได้ว่าการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวมของครูปฐมวัยตามแผนการจัดกิจกรรม ประจำวันพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถสร้างแผนการจัดกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรม ที่ประกอบด้วย ชื่อ แผนการจัดกิจกรรม จุดประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ประเมินผล และสื่อประกอบกิจกรรม ส่งผลให้ครูมีคะแนนร้อยละ ของความก้าวหน้าหลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าคะแนนร้อยละของความก้าวหน้าก่อนพัฒนาแสดงว่าครูมีความก้าวหน้า เรียนรู้ขึ้นจริง

5. ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาสูงขึ้นใน ภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลหลังได้รับการทดลองจัดประสบการณ์ตาม แผนการจัดกิจกรรมประจำวัน สูงกว่าก่อนทดลอง อธิบายได้ว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางภาษาแบบองค์ รวมตามแผนการจัดกิจกรรมประจำวันเกิดการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ ปฏิบัติจริง คิดและเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กพูด ค่อยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆจากประสบการณ์ ร้านค้า ร้านขายยา ไปรษณีย์ ธนาคาร ร้านถ่ายรูป ร้านเสริมสวย มี สัญลักษณ์ให้เด็กสังเกตและอ่าน สอดคล้องกับอารี สันทรวี (2537) ที่ว่า เด็กจะรับรู้และเข้าใจภาษาผ่านการถ่ายทอดความคิดจาก สัญลักษณ์และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่มีความหมายกับตัวเด็ก เด็กเรียนรู้การอ่านจากสัญลักษณ์และนำไปสู่การเขียนเลียนแบบ สัญลักษณ์และพินดา ชาตยาภา (2544,บทคัดย่อ) ที่พบว่าการสอนภาษาแบบองค์รวมสามารถพัฒนาภาษาเด็กปฐมวัย เด็กเรียนรู้ ภาษาด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนตามธรรมชาติ รักการอ่าน เรียนรู้ภาษาจากกิจกรรมประจำวัน เด็กฝึกทักษะ การฟัง พูด อ่านและเขียนผ่านกิจกรรมการเล่นจึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาสูงขึ้นทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างรูปแบบชุดการสอนภาษาแบบองค์รวมของเด็กปฐมวัยตามแผนกิจกรรมบูรณาการ
2. ควรสร้างรูปแบบชุดการเรียนรู้ภาษาบูรณาการของเด็กปฐมวัยที่ส่งเสริมศักยภาพภาษา
3. ควรสร้างรูปแบบชุดกิจกรรมภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมบูรณาการ เชื่อมโยงประสบการณ์กับ

ชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

ดนัย เทียมพุด.2525. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดดำเนินโครงการการประชุมปฏิบัติการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พินดา ชาตยาภา. 2544. กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ ตามแนวการสอนภาษาแบบองค์รวม วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อารี สันทรวี. 2537. นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.

การผลิตครูแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา: คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมไทย A Study of Teacher Training Programme According to the Curriculum Created under the Higher Reform : Desirable features in Thailand

รุจิเรข โกมินทรชาติ

หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

จากการศึกษาการผลิตครูแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเรื่องที่สะท้อนต่อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในสังคมไทย จากการศึกษาวิจัยสรุปดังนี้

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ครูควรมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นอันดับแรก คือ ครูควรเป็นคนดีโดยพื้นฐานเป็นคนที่มีจิตใจดีเมื่อครูมีจิตใจที่ดี การคิดที่ดี การแสดงออกย่อมจะดีไปด้วยทั้งกายและวาจาที่สำคัญครูควรมีความรักมีเมตตาแก่ศิษย์และเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

2. ด้านความรู้ โดยรวมเห็นว่าควรมีรองจากด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยครูควรมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาวิชาที่สอนและแม่นยำในเนื้อหา รวมทั้งมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีการติดตามข่าวสารความรู้ต่างๆ เพราะปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปเป็นอย่างมาก ครูควรทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองและเรียนรู้ตลอดเวลา รวมทั้งมีทักษะการถ่ายทอดแก่ผู้เรียนที่ดี

3. ด้านบุคลิกภาพ ครูต้องมีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เป็นผู้ที่มีวางตัวดี น่าเคารพ และศรัทธาเลื่อมใสแก่ศิษย์ บุคลิกภาพสง่างาม สัมกับความเป็นครู

คำสำคัญ: การผลิตครูแนวใหม่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์

Abstract

Teacher characteristics desirable in Thailand which the results of this study are

1. Teachers should have the moral ethics first. Teachers should be very basic and have a good mind when teachers have a good mind, good thinking. Expression would be good to go with. The teacher should have the love and mercy to student and a good friend.

2. Knowledge should be the first in the second. Teachers should have the expertise. Accuracy of the content and acquiring new knowledge. Teachers should have knowledge of any news because society has changed and developed a lot. The teacher should always keep up to date and self-improvement and learning all the time including the transfer of skills to students as well.

3. Teachers should have a good personality and dress modestly. Most importantly, teachers should be the appropriate place. Respect for and adherence to faith, elegance with the personality of the teacher.

Keywords: Teacher Training Programme , Desirable features

บทนำ

การศึกษาพัฒนาคน คนที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มีทิศทางและเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ ความเชื่อดังกล่าวคงไม่เป็นการกล่าวเกินความจริงมากนัก เพราะประเทศส่วนใหญ่ทั่วโลก เชื่อว่าการให้การศึกษาคือเป็นฐานรากการพัฒนา และเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพแข่งขันกับนานาชาติประเทศ

ระบบการศึกษา (Education System) ถือเป็นระบบสำคัญในสังคมซึ่งทำหน้าที่ขัดเกลาทักษะสังคม (Socialization) อย่างเป็นทางการ และเมื่อกล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษากับสังคมไทย หลายคนคงมีข้อคำถาม ข้อสงสัยถึงแนวทาง วิธีการที่จะปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จซึ่งถือว่าเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายที่จะต้องดำเนินการ ทั้งนี้ในการปฏิรูปการศึกษา แม้สังคมไทยจะคุ่นชินอยู่บ้าง แต่ในทุกคราก็จะมีความคาดหวังของคนในสังคมอยู่ไม่น้อย อันเนื่องมาจากเหตุผลประการสำคัญประการหนึ่ง คือ สังคมเชื่อว่าระบบการศึกษา (Education

System) ที่มีคุณภาพจะนำไปสู่ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และนำไปสู่สังคมคุณภาพ (Social Quality) ได้อีกด้วย และปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าอันเนื่องมาจากกระแสสำคัญ คือ กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว กระแสดังกล่าวถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อสังคมไทยหลายประการอันเนื่องมาจากประเทศไทยเป็นประเทศเปิดที่รับความก้าวหน้าและวิทยาการจากต่างประเทศ พร้อมทั้งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบโทรคมนาคมที่ทันสมัย รวดเร็ว ทำให้ความเคลื่อนไหว ข่าวสาร วัฒนธรรมต่างๆ ได้แพร่หลายในสังคมไทย โดยระยะทางระหว่างประเทศไม่ได้เป็นอุปสรรคที่ทำให้การรับรู้เหล่านั้นยืดเยื้อหรือล่าช้าออกไป เกิดการรับรู้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ จึงมีอิทธิพลถึงกันและกัน

กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆทั่วโลก นอกจากเป็นผลมาจากความก้าวหน้า เปลี่ยนแปลง และกระแสโลกาภิวัตน์แล้ว ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ความคาดหวังของสังคมต่ออุดมศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และในอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมทั้งองค์ระดับโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา แต่ทั้งนี้วิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทสังคม (Context) และหน่วยงานระดับนโยบายที่จะดำเนินผลักดันจนประสบความสำเร็จและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง และด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบันที่อาจกล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากทั้งเทคโนโลยี แนวทางการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ ทำให้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน หรือผู้ปกครอง หรือสังคมต่างก็คาดหวังบทบาทของครูมากขึ้น ทั้งในการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมรากฐานความเป็นไทยขณะเดียวกันไม่ปิดตัวในการรับความก้าวหน้าในระดับโลก สังคมจึงคาดหวังต่อครูสูงมากในด้านความรู้ความสามารถและทักษะการสอน รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ได้อย่างเชี่ยวชาญและมีเทคนิค วิธีการสอนในการกระตุ้นผู้เรียนที่สร้างสรรค์

ในยุคปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นโลกสังคมแห่งความรู้ ที่ความรู้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่าความรู้ คือ เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการสร้างความรู้ที่มีคุณภาพ ครูเครื่องมือสำคัญ คือ ผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอน จัดการศึกษาให้บังเกิดผลที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ได้ดีมีคุณภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยครูเป็นพลังผลักดัน เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เพราะปัจจัยที่มีส่วนสำคัญและสำเร็จในการศึกษาก็คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทและพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน ครูจึงเป็นผู้สัมผัสชีวิตเยาวชนทุกคนในชาติ ดังนั้นในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และพัฒนาไปในทุกๆด้าน ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ให้ทันยุคทันสมัย และหล่อหลอม ชัดเกล้าให้พร้อมด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ดังนั้นคุณภาพครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ การผลิตครูแนวใหม่จึงเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาของชาติ เพื่อนำไปสู่คุณลักษณะที่ตอบสนองต่อแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ตอบสนองแก่สังคม ดังกล่าวนั้นจึงต้องมีระบบ หรือวิธีการที่จะทำให้สังคมไทยมีความเชื่อมั่นในศักยภาพคุณภาพของครู สิ่งหนึ่งในความพยายามยกระดับครู คือ กระบวนการกำหนดคุณลักษณะครูแนวใหม่และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูแนวใหม่ เพื่อให้ครูมีคุณภาพและเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่สอน รวมทั้งครูเดิมในระบบได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพด้วยเช่นกัน อันจะนำไปประโยชน์สู่ประเทศในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในสังคมไทย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยอาศัยแนวประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Guide) ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ทั้งจากผู้บริหารครู คณาจารย์ และนักศึกษาที่กำลังศึกษาและกำลังจะจบการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสัดบงกช* จังหวัดสัดบงกช* และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจาก วิทยานิพนธ์ สารานุกรม หนังสือ รายงานบทความทางวิชาการ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทวิเคราะห์จากวารสาร หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมี 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสัดบงกช* ซึ่งมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ มีความเกี่ยวข้อง และเป็นผู้รับผิดชอบในแนวนโยบายการศึกษา และแนวนโยบายขององค์กร โดยมีประสบการณ์ในการผลิตครูแนวใหม่ไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน
2. กลุ่มครู คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ ในแต่ละภาควิชา ในมหาวิทยาลัยสัดบงกช* มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ทำการ

สอนมานานประมาณไม่ต่ำกว่า 1 ปีการศึกษา ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้พยายามให้ครอบคลุมผู้ที่สอนกลุ่มวิชา และ
ชั้นปีต่างๆจำนวน 9 คน

3. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ และที่กำลังจะจบการศึกษาในแต่ละสาขาวิชาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสัดบงกช*
ทั้งนี้พยายามให้ครอบคลุมผู้เรียนแต่ละสาขาวิชาและชั้นปี จำนวน 6 คน

การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ข้อมูลโดยตรงจากข้อมูลผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งวิธีการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลนั้น ผู้
ศึกษาวิจัยใช้เทคนิคที่เรียกว่าลูกบอลหิมะ (Snowball Technique) โดยเริ่มจากความเป็นญาติของญาติผู้ใหญ่ (Key-
person) ไปยังผู้ให้ข้อมูลคนแรกของผู้วิจัย และจากผู้ให้ข้อมูลคนแรกไปยังคนที่ 2 และคนต่อไปเรื่อยๆ จนครบทั้งหมด 18
คน การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) แล้วเขียนบรรยายผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาในประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และจากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัย พบว่า การปฏิรูป
การศึกษาในประเทศไทยมีความพยายามจะปฏิรูปการศึกษาหลายครั้งแต่ความสำเร็จมีน้อยการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นับเป็นแรงผลักดันอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนับตั้งแต่
นั้นเป็นต้นมาจวบจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 12 ปี มีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว ในแง่ของความล้มเหลว อาทิ การ
ผลิตและพัฒนาครู วิทยฐานะครูและผู้บริหารกับผลการเรียนของผู้เรียนไม่สัมพันธ์กัน การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี เป็นต้น

การพัฒนาครูกับสังคมไทยจึงมีแนวทางต่างๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อกล่าวถึง คำว่า ครูดี ความเชื่อ
นี้มีความหมายกับสังคมไทยเป็นอย่างมาก โดยคนเป็นครูจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีในหลายประการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันจะ
ส่งผลต่อศิษย์หรือผู้เรียนที่มีคุณภาพสูงสุด โดยจากการศึกษาทบทวนปัญหาสำคัญของการผลิตครูที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาด้านผู้เข้า
สู่วิชาชีพครู ได้แก่ ไม่ได้คนดี คนเก่งมาเรียนครู และส่วนหนึ่งของการพัฒนาระดับคุณภาพครู ได้แก่ กระบวนการการผลิตครู
แนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพครูออกสู่สังคมเป็นครูแนวใหม่ ซึ่งจากการศึกษาวิจัย โดยการสัมภาษณ์
เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีครูแนวใหม่นั้นผู้ทำการศึกษารูปร่างได้ดังนี้

1. สมรรถนะครูในด้านต่างๆ ที่ออกสู่สังคมมีสมรรถนะในด้านต่างๆ เช่น เทคนิคการสอน การสื่อสารระหว่างผู้เรียน
การถ่ายทอดความรู้ในศาสตร์ที่สอนไม่เชี่ยวชาญนัก คือไม่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติเข้าด้วยกันได้ ทำให้ครูมีการ
สอนตามความรู้ที่ตนเองได้เรียนรู้มา สอนในลักษณะเดิม รูปแบบเดิม ไม่มีความคิดที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แก่ผู้เรียนเท่าที่ควร

2. สังคมมีความเปลี่ยนแปลง และพัฒนามากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ มีการก้าวหน้าทางวิทยาการความรู้ รวมทั้ง
เทคโนโลยีการสื่อสาร คมนาคม การศึกษา ฯลฯ ครูจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และ
สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ครูจำเป็นต้องเป็นนักค้นคว้า นักวิจัย นักปฏิบัติการและสามารถ
ปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

การผลิตครูแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาของชาติ
กระบวนการผลิตครูแนวใหม่จึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ อันจะก่อประโยชน์ต่อผู้เรียน และ
สังคม จากการศึกษาในด้านทักษะต่อการให้ความหมายครูและคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ สรุปได้ดังนี้ ครู คือ ผู้ถ่ายทอด
ความรู้แก่ศิษย์ อบรมปลูกฝังสิ่งที่ดีให้กับศิษย์ และเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างที่ดีในประพฤติปฏิบัติตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ
คุณธรรม จริยธรรม เรื่องความรู้ความสามารถและเรื่องบุคลิกภาพต่อศิษย์ และสังคม โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า

ด้านคุณธรรมจริยธรรม ครูควรมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นอันดับแรก คือ ครูควรเป็นคนดีโดยพื้นฐาน เป็นคนที่มีจิตใจ
ที่ดี เมื่อครูมีจิตใจที่ดี การคิดที่ดี การแสดงออกย่อมจะดีไปด้วยทั้งกายและวาจา ที่สำคัญครูควรมีความรักมีเมตตาแก่ศิษย์
(ร้อยละ72.22) และเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ (ร้อยละ83.33)

ด้านความรู้ โดยรวมมองว่าควรมีรองจากด้านแรก ครูควรมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาวิชาที่สอน แม่นในเนื้อหา
(ร้อยละ100.0) และมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ (ร้อยละ50.0) มีการติดตามข่าวสารความรู้ ต่างๆ เพราะปัจจุบันสังคมมีการ
เปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปเป็นอย่างมาก ครูควรทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองและเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
รวมทั้งมีทักษะการถ่ายทอดแก่ผู้เรียนที่ดี (ร้อยละ66.67)

ด้านบุคลิกภาพ ครูต้องมีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย (ร้อยละ100.0) เป็นผู้ที่วางตัวดีหน้าเคารพ และ
ศรัทธาเลื่อมใสแก่ศิษย์ (ร้อยละ100.0) บุคลิกภาพสง่างามสมกับความเป็นครู

จากผลการศึกษาวินิจฉัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นทักษะและความคิด ความเชื่อต่อคนเป็นครูนั้นต้องมีคุณลักษณะที่ดีใน
หลายๆ ด้าน ซึ่งสังคมไทยกับการปฏิรูปการศึกษาส่วนหนึ่งคาดหวังในเรื่องของคนเป็นครูสูงมาก ส่วนหนึ่งของการปฏิรูป

การศึกษาในสังคมไทยคือการดำเนินงานให้บรรลุเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ คือ การผลิตครูแนวใหม่ โดยกำหนดหลักการการผลิตครูแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการผลิตครูที่สามารถสร้างครูที่มีความรู้ลึกซึ่งทางวิชาการมีความเชี่ยวชาญในทางปฏิบัติ และจิตวิญญาณความเป็นครู
2. เป็นรูปแบบที่สามารถจูงใจให้คนดีคนเก่งเข้ามาเรียนครู
3. เป็นรูปแบบที่สามารถควบคุมมาตรฐานได้
4. สามารถตอบสนองความต้องการการใช้ครูทั้งด้านสาขาวิชา จำนวนและเป้าหมาย

จากกรอบแนวทางการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จึงได้ก่อให้เกิดยุทธศาสตร์การผลิตครูแนวใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยคาดหวังว่ายุทธศาสตร์การผลิตครูแนวใหม่จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาเป็นผู้สอนและพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ในเรื่องทัศนคติต่อความหมายของครูแนวใหม่ สรุปคือ ครูแนวใหม่ คือ ครูที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ที่สอนอย่างเชี่ยวชาญ มีการพัฒนาตนเองและผู้เรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนที่มีความหลากหลายในยุคสังคมที่เปลี่ยนแปลงซึ่งคุณลักษณะที่คาดหวังมีความเชื่อมโยงกับวิธีการคัดเลือกนักศึกษาคูครูแนวใหม่ทั้งที่ได้ทุนและไม่ได้ทุนในปัจจุบัน ดังนี้

1. มีความประพฤติดี
2. มีจิตใจมุ่งมั่นพัฒนาทั้งตนเอง ครอบครัว และสังคม
3. มีความรักศรัทธาในวิชาชีพครู
4. มีคุณลักษณะเหมาะสมที่สามารถจะได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพทางวิชาการ และวิชาชีพได้ตามความต้องการ

ซึ่งจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสะท้อนคิดประการหนึ่งว่ากระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสสำคัญที่เข้ามาและมีอิทธิพลต่อทั้งในสังคมโลก สังคมไทย และในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) จากกรอบการปฏิรูป ได้มีการเน้นย้ำในเรื่องของครูดี ครูเก่งอีกเช่นกันสะท้อนคิดประการหนึ่ง คือ ไม่ว่าสังคมไทยจะพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหรือมีการปฏิรูปไปอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่มีเคยจางหาย ก็คือ ทัศนคติและความคาดหวังของสังคมไทยต่อคำว่า “ครู” ยังมีอยู่มาก และยังมีผูกพันกับความคิด ความเชื่ออย่างแน่นแฟ้น ถึงคนเป็น “ครู” ว่าจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสูง

สรุปและอภิปรายผล

จากทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาวิจัยของผู้เขียน อาจกล่าวได้ว่าในโลกปัจจุบันที่สังคมมนุษย์ได้อยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และเมื่อกล่าวถึงเรื่องคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ทั้งในทัศนะนักวิชาการ และจากการศึกษาในอดีตและปัจจุบัน พบว่า สังคมไทยและผู้เรียนต่างคาดหวังในเรื่องของครูดีเป็นลำดับแรกๆ ความความหวังของสังคมต่อครูมักจะผูกติดกับความดีอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความคงอยู่กับสังคมไทยมาช้านาน โดยในสังคมไทยดั้งเดิมใช้กลไกทางสังคมคือ วิถีประชา (Folkways) และจารีต (Norms) ในการควบคุมและดูแลความเรียบร้อย โดยจารีตเสมือนศีลธรรมที่คอยกำกับให้คนในสังคมพึงกระทำสิ่งต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ เช่น ครูต้องทำหน้าที่อบรม สั่งสอนและเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ เรื่องการกตัญญู กตเวทีต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ เรื่องการเคารพผู้อาวุโส เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสังคมไทยมีความเชื่อในด้านต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นทุนเดิม แม้ไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายที่เป็นทางการก็ตาม ดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นประการหนึ่งว่า เมื่อสังคมมีวิวัฒนาการและเปลี่ยนไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุนนิยมเข้ามามีบทบาทในสังคมมากมายแต่อย่างไรก็ตามในระบบความคิด ความเชื่อของคนในสังคมไทย คำว่าครูยังผูกติดอยู่กับวัฒนธรรมในเรื่องความดีอย่างแยกออกมิได้ สังคมไทยจึงต้องการครูเก่ง และที่สำคัญครูต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ ครูต้องดี มีคุณธรรมจริยธรรมสูง แสดงให้เห็นประการหนึ่งว่า คำว่าครู มีความหมายและมีคุณค่าอย่างลึกซึ้งกับสังคมไทย ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษากับสังคมไทย โดยเฉพาะการปฏิรูปวิชาชีพครู ในทัศนะของผู้เขียนจึงเห็นว่ามิใช่เรื่องใหม่ ถึงแม้จะมีประเด็นเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะครูเข้ามาเพิ่มเติมแต่อย่างไรก็ตาม คำว่าครูดี ครูมีคุณธรรมจริยธรรมก็ยังคงเวียนและกำกับในความเป็นครูอยู่เสมอ การปฏิรูปการศึกษาจึงเปรียบเสมือนการนำเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วสังคมไทยยังต้องการคุณลักษณะของคำว่า “ครูดี ครูต้องเป็นคนดีโดยเนื้อแท้” อยู่เช่นเดิมนั่นเอง และโดยเฉพาะในโลกยุคสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) ที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้มีอิทธิพลหลาย

ประการในประเทศต่างๆทั่วโลก ดังนั้น คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในสังคมไทยในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์นั้น ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าครูจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเพิ่มเติมเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม ดังนี้ คือ

ด้านที่ 1 ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีการสอน

ด้านที่ 2 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนที่มีความหลากหลายในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ

ด้านที่ 3 ด้านการค้นคว้าและวิจัย โดยครูจำเป็นต้องเป็นนักค้นคว้าข้อมูลข่าวสารและพัฒนางานวิจัยเป็นนักวิจัยที่แสวงหาความรู้และต่อยอดความรู้เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ต่อตนเองและต่อผู้เรียน

ผู้เขียนเห็นว่าคุณลักษณะเพิ่มเติมของครูที่ควรมีในสังคมปัจจุบัน ถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายทั้งครูแนวใหม่ และครูที่มีประสบการณ์สอนมายาวนาน โดยจำเป็นต้องการพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมเนื่องด้วยปัจจุบันความรู้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันกับนานาประเทศ ส่งผลให้หลายประเทศต่างหันกลับมาทบทวนบทบาทและแนวทางการจัดการศึกษาของตนอย่างจริงจังด้วยเป้าหมายเพื่อสร้าง และพัฒนากำลังคน ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสาระสำคัญในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความเสมอภาคในการได้รับโอกาสทางการศึกษา การมีส่วนร่วม การพัฒนาองค์ความรู้ รูปแบบวิธีการคัดเลือกนักเรียน และบุคลากรอุดมศึกษา เป็นต้น ทำให้อุดมศึกษาไทยมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการศึกษาให้มีความหลากหลายมากขึ้น

การจัดการศึกษาให้บังเกิดผลดีมีคุณภาพเพียงพอที่จะเป็นพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศในทิศทางที่พึงประสงค์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เพราะปัจจัยสำคัญที่เป็นส่วนของความสำเร็จทางการศึกษาก็คือครู เพราะครูเป็นผู้ที่สัมผัสชีวิตของเยาวชนทุกคนในชาติ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของประชากรอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดซึ่งจะกำหนดอนาคตของชาติต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 2)

เอกสารอ้างอิง

ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2542. **ความเป็นครูไทย**. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์.

พวงทอง พุ่มอยู่. 2540. **ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ศษ 163**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รุจิเรข โกมินทรชาติ. 2552. **การศึกษาการผลิตครูแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา: ศึกษา กรณีมหาวิทยาลัยสัตตบงกช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. **ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ**. กรุงเทพฯ: พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

ผลงานวิจัยภาคบรรยายฉบับสมบูรณ์
(Oral Presentation)

สาขาการศึกษาและสังคมศาสตร์

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 : กรณีศึกษา
โรงเรียนเกวลิณวิทยา ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

A Study on the Relation Between the Factors Concerning Performance Complacency and the
General Complacency of Private Teachers Affiliated With Samutprakarn Educational Service
Area Office 2 : Case Study of Keowalinwitthaya School Tambon Bangsaothong Amphur
Bangsaothong Samutprakarn

ประยุทธ ผันประเสริฐ¹, สุธี ประจงศักดิ์²

¹ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

² คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ระดับความพึงพอใจ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเกวลิณวิทยา จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นมาตราส่วนประมาณค่า และเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติงานเป็นลักษณะการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งสองปัจจัย ระดับความพึงพอใจของครูผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับพอใจมาก และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน, ความพึงพอใจโดยรวมในการปฏิบัติงาน, ครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา

Abstract

Objective of this research was to probe the factors concerning performance complacency and to study the relation between such factors related to Keowalinwitthaya teachers' performance complacency and their general complacency.

The research samples were 66 Keowalinwitthaya teachers. The data gathering instrument constitutes some estimation table questionnaires made by the researcher. The performance feedback instrumentation constitutes the group conversations. The data applied in these data analysis comprise percentage, average, standard deviation. Additionally, certain analyses were made on the relation among the factors concerning the samples' performance complacency through a search of Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

Finding of the Research : Both the incentive and sustaining factors, which constitute the factors concerning performance complacency, were generally agreeable. Moreover, the sampled teachers' complacency was very high. Finally, the factors concerning performance complacency were constructively relevant with the performance complacency of Keowalinwitthaya teachers.

Keywords : Relation between the factors concerning performance, General performance complacency, Keowalinwitthaya teachers

บทนำ

การบริหารงานในองค์กรปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็้องค์กรระดับใดหรือประเภทใดก็ตาม ย่อมต้องอาศัยทรัพยากรทางการบริหาร ได้แก่ บุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ ระบบการจัดการที่ดี องค์กรทุกองค์กรจะประสบผลสำเร็จและบรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนดได้นั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรทางการบริหารดังกล่าวที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากรบุคลากร ได้รับการพิจารณาว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในลำดับต้นๆ ที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรืองหรือเสื่อมโทรม หากหน่วยงานใดมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ย่อมจะส่งผลให้งานของหน่วยงานนั้นมีทั้งปริมาณและคุณภาพดี อย่างไรก็ตาม ความรู้ความสามารถของบุคลากรเพียงอย่างเดียวก็อาจทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จได้ หากบุคลากรของหน่วยงานนั้นปราศจากความตั้งใจ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ การที่บุคลากรจะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถดังกล่าวจนเกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความสุข และความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่ต้องงานในองค์กรนั้น สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 32) ความพอใจงาน คือ ความรู้สึกที่ดีโดยส่วนรวมของคนต่องาน เมื่อเราพูดว่า คนมีความพอใจงานสูง ให้คุณค่ากับงานสูง และมีความรู้สึกที่ดีต่องาน

การที่จะทำให้บุคคลในองค์กรมีความตั้งใจ และความพึงพอใจที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลได้ นอกจากนี้ความรู้สึกและเจตคติที่ดียังมีส่วนที่ช่วยทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานได้เช่นกัน แมคคอร์มิค (McCormick, 1977, p. 98) ความพึงพอใจเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติที่เกิดจากสมาชิกในองค์กร เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่องาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นความรักต่องานที่ตนปฏิบัติ

แนวความคิดของนักวิชาการที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่าการที่องค์กรใดๆ จะบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นมาจากการที่บุคลากรมีขวัญกำลังใจ และมีความพึงพอใจในการทำงานซึ่งอาศัยการจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ความพึงพอใจในการทำงานจึงมีความหมาย และความสำคัญทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารเพราะนอกจากผู้บริหารจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผน จัดองค์กร วินิจฉัย สั่งการ ประสานประโยชน์ของบุคลากรในหน่วยงาน และองค์กรตลอดจนปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการชักจูง โน้มน้าวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานให้ร่วมมือกัน พยายามความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน และองค์กร บรรลุ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการศึกษาของประเทศไทย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี คุณภาพของผู้เรียนดังกล่าวขึ้นอยู่กับกำลังใจ ความตั้งใจ และความพึงพอใจในการทำงานของครูเป็นหลัก

จากเหตุและผลที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคม ดังนั้นหากว่าครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา มีความรัก ความรู้สึกผูกพัน ความรู้สึกที่ดี และมีความพึงพอใจต่องานที่ตนรับผิดชอบแล้วก็ย่อมจะส่งผลต่อคุณภาพของงาน ในทางตรงกันข้ามหากผู้ที่ปฏิบัติงานคือครูหรือบุคลากรทางการศึกษาไม่มีความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ ผลเสียก็จะเกิดแก่งานและองค์กรนั้นๆ

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารของโรงเรียนเกวลิณวิทยา มีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ประกอบในการกำหนดนโยบายและวางแผนการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายของโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจโดยรวมในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนเกวลิณวิทยา โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie

and Morgan, 1993, p. 607-608) ครูผู้ปฏิบัติการสอน 80 คน จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน จำนวน 66 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่เกี่ยวข้องต่อ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา โดยจัดเรียงเนื้อหาแบบสอบถามให้ ครอบคลุมกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อองค์ประกอบตาม ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 55 ข้อ โดยลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความ ที่ผู้ตอบจะประเมินความรู้สึกของตนเองตามมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจโดยรวมในการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างคำถามโดยใช้กรอบความคิดของ เฮอร์เชเบิร์กและคณะ มีจำนวน 10 ข้อ และมีคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะจำนวน 1 ข้อ โดย ลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความซึ่งผู้ตอบจะประเมินความรู้สึกของตนเองตามมาตรประเมินค่า 5 ระดับได้แก่ พอใจมากที่สุด พอใจมาก พอใจปานกลาง พอใจน้อย และพอใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ที่เกิดจากรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานเป็นลักษณะ Focus group ของครูในโรงเรียนเกวลิณวิทยา โดยจำแนกออกเป็นกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่มใหญ่ และ 6 กลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้รับแต่ละฉบับ แล้วดำเนินการจัดทำตามขั้นตอน เพื่อประมวลผลโดยใช้โปรแกรม ทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. ระดับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Means : \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)

3. ความพึงพอใจโดยรวมในการทำงานของครูโรงเรียนเกวลิณวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Means : \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานกับปัจจัยต่างๆ 10 ด้าน และระหว่างปัจจัย 10 ด้านด้วยกันเอง ว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับใด แผลผลโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุม Focus group ใช้ Content Analysis ในการสรุปผล โดยผู้วิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นที่ปรึกษาภายนอก เสนอแนะในการเขียนพรรณนาตามลักษณะข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อใช้ยืนยัน ผลของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปผลได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

1. เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 84.85 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 15.15

2. อายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.48 อายุระหว่าง 31-40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28.79 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 21.21 และอายุมากกว่า 51 ปี ร้อยละ 1.52

3. วุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 98.48 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.52

4. รายได้ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 8,501-10,000 บาท ร้อยละ 46.97 รายได้ 7,500-8,500 บาท ร้อยละ 30.30 รายได้ มากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 20.20 รายได้น้อยกว่า 7,500 บาท ร้อยละ 1.52

5. มีตำแหน่งเป็นครูประจำชั้น คิดเป็นร้อยละ 66.67 ครูพิเศษ / ครูพี่เลี้ยง คิดเป็นร้อยละ 33.33

6. ประสบการณ์การทำงาน ตั้งแต่ 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.21 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16.67 และตั้งแต่ 6 – 10 ปี ร้อยละ 12.12

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามที่

มีต้องค้ประกอบตามปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยเป็นรายด้านได้ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 1

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
1. ปัจจัยจูงใจ	3.74	0.32	เห็นด้วยมาก	1
1.1 ด้านความสำเร็จของงาน	(3.80)	(0.42)	เห็นด้วยมาก	(2)
1.2 ด้านการยอมรับนับถือ	(3.51)	(0.49)	เห็นด้วยมาก	(5)
1.3 ด้านลักษณะของงาน	(3.76)	(0.38)	เห็นด้วยมาก	(4)
1.4 ด้านความรับผิดชอบ	(3.90)	(0.36)	เห็นด้วยมาก	(1)
1.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	(3.73)	(0.46)	เห็นด้วยมาก	(3)
2. ปัจจัยค้ำจุน	3.73	0.34	เห็นด้วยมาก	2
2.1 ด้านนโยบายการบริหารงาน	(3.91)	(0.37)	เห็นด้วยมาก	(1)
2.2 ด้านสภาพการทำงาน	(3.59)	(0.43)	เห็นด้วยมาก	(5)
2.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา	(3.64)	(0.45)	เห็นด้วยมาก	(4)
2.4 ด้านเงินเดือน และผลประโยชน์เกื้อกูล	(3.66)	(0.56)	เห็นด้วยมาก	(3)
2.5 ด้านความมั่นคงในงาน	(3.81)	(0.45)	เห็นด้วยมาก	(2)
ค่าเฉลี่ย	3.74	0.29	เห็นด้วยมาก	

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจโดยรวมในการทำงาน ปรากฏผลตามตารางที่ 2

ความพึงพอใจโดยรวมในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับที่
1. ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีผลทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า	4.02	0.62	พอใจมาก	6
2. เพื่อนร่วมงานยอมรับในความสามารถในการปฏิบัติงาน	3.79	0.54	พอใจมาก	8
3. งานที่ทำอยู่เป็นงานที่สอดคล้องกับความสามารถ	4.18	0.55	พอใจมาก	5
4. มีอำนาจในการตัดสินใจในงานอย่างเต็มที่	3.79	0.73	พอใจมาก	9
5. พพอใจในการเลื่อนตำแหน่งที่เป็นไปอย่างยุติธรรม และเหมาะสม	3.80	0.56	พอใจมาก	7
6. สามารถเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานในหน่วยงาน	3.36	0.62	พอใจปานกลาง	10
7. รู้สึกพอใจกับอาชีพ	4.58	0.56	พอใจมากที่สุด	1
8. พพอใจกับตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน	4.32	0.53	พอใจมากที่สุด	3
9. รู้สึกรัก และเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร	4.42	0.56	พอใจมากที่สุด	2
10. ความรู้สึกโดยรวมเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ	4.30	0.58	พอใจมากที่สุด	4
ค่าเฉลี่ย	4.06	0.33	พอใจมาก	

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจโดยรวมในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนกุลวิทยา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้ง 10 ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนกุลวิทยา ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัย คือ ความรับผิดชอบและ นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 2 ปัจจัย คือ การยอมรับนับถือและ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัย คือ ความสำเร็จของงาน และลักษณะของงาน ปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ นโยบายและการบริหารงาน มีค่าเท่ากับ .450 และปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือ สภาพการทำงาน มีค่าเท่ากับ .132 สำหรับความสัมพันธ์ภายในทั้ง 10 ปัจจัย

พบว่าทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง และมีความสัมพันธ์ที่สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ความสำเร็จของงานกับการยอมรับนับถือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา 2 อันดับ คือ ลักษณะของงานกับความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความรับผิดชอบ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาด้านความสำเร็จของงาน, ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่, ด้านลักษณะของงาน และด้านการยอมรับนับถือ สำหรับปัจจัยค่าจูงใจเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านนโยบายการบริหารงาน เป็นอันดับที่หนึ่ง, รองลงมาด้านความมั่นคงในงาน, ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล, ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และด้านสภาพการทำงาน เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัยพบว่า

1. ปัจจัยจูงใจ

1.1 ด้านความสำเร็จของงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้, พอใจ ในความสำเร็จของผลงานที่ได้ปฏิบัติ, ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานนำความก้าวหน้ามาสู่หน่วยงาน, เพื่อนร่วมงานพอใจในผลการปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีความพึงพอใจในผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ (Herzberg, 1959, pp. 44-115) ทฤษฎีการจูงใจค่าจูงใจ ของเฮร์ซเบิร์ก (The Motivation – Hygiene Theory) ปัจจัยจูงใจ คือ ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ครั้นผลงานของเขาสำเร็จเขาจึงเกิดความรู้สึกพึงพอใจและปลงปลื้มในผลสำเร็จของงานนั้นอย่างยิ่ง

1.2 ด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ปกครอง นักเรียน เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ เพื่อนร่วมงานมักจะมาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ, เพื่อนร่วมงานยกย่องชมเชยการปฏิบัติงาน, ความคิดเห็นเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในโรงเรียน, มีโอกาสที่จะเสนอความคิดเห็นเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลางเกี่ยวกับมีโอกาสได้รับมอบหมายหน้าที่สำคัญๆ ให้ปฏิบัติแทนผู้บริหาร เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ เฮร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959, pp. 44 – 115) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงานว่าคนที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นั้น มีปัจจัยเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพอใจที่จะทำงาน ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivation factors) คือ การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้มาขอคำปรึกษา จากบุคคล ในหน่วยงาน หรือบุคคลทั่วไป การยอมรับนับถือนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่นใดที่แสดงถึงการยอมรับในความสามารถ

1.3 ด้านลักษณะของงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับมีความพอใจต่อจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนที่รับผิดชอบ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมา คือ มีความรู้ความสามารถเหมาะสมสำหรับลักษณะงานในตำแหน่งหน้าที่, งานในหน้าที่มีลักษณะท้าทายใจให้อยากทำงาน ส่วนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย เกี่ยวกับมีโอกาสใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานที่ได้รับมอบหมาย, มีความพึงพอใจกับปริมาณงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบว่าเหมาะสมดี และเคยรู้สึกเบื่อหน่ายหรืออึดอัดใจต่อหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการสอน เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2535, หน้า 121 - 123) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพอใจในงานมีดังนี้ ลักษณะงาน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ ความพอใจในงาน พนักงานต้องการการทำงานที่ท้าทายเขา เขาไม่ต้องการการทำงานที่ไร้ความหมายวันแล้ววันเล่า ลักษณะสำคัญ 2 ประการของงานที่มีอิทธิพลต่อความพอใจในงาน และความรวดเร็วของการทำงาน โดยทั่วไปแล้วงานที่มีความหลากหลายจะก่อให้เกิดความพอใจมากที่สุด ส่วนงานที่ไม่มีความหลากหลายจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายกับพนักงาน แต่ถ้านงานมีความหลากหลายสูงจะก่อให้เกิดความเครียดกับพนักงานได้ งานที่ให้ความอิสระแก่พนักงานบ้างในการทำงานก็ส่งเสริมให้เกิดความพอใจสูงเช่นเดียวกัน การทำงานตามคำสั่งทุกชั้นตอนยอมเป็นการผิดธรรมชาติของมนุษย์

1.4 ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับมีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ แก้ไขปรับปรุงงานที่รับผิดชอบให้ดีขึ้นเสมอเมื่อเห็นว่าบกพร่อง, ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ปฏิบัติงานโดยอิสระ และให้มี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ, ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายได้ทันตรงตามเวลาที่กำหนด, สามารถรับผิดชอบงานที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนสมบูรณ์, ผู้บริหารมอบ

อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในงานไว้อย่างชัดเจนแน่นอน, และเคยได้รับ คำเตือนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่จากผู้บริหาร เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 145 - 152) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานไว้ คือความรับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีขวัญดีจะมีความรับผิดชอบในงานสูง ความพอใจใน การทำงาน มีความสัมพันธ์ระหว่าง ความรับผิดชอบร่วมกับปัจจัยอื่น เช่น อายุ ประสบการณ์ เงินเดือน และตำแหน่งด้วย

1.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมากที่สุด คือ เกี่ยวกับโรงเรียนได้ส่งเสริม และสนับสนุนให้ท่านและคณะครูได้ เข้าร่วมประชุมสัมมนาหรือ อบรมทางวิชาการที่ได้จัดขึ้นตามโอกาสอันควร เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก คือ เกี่ยวกับ มีความเชื่อมั่นว่าการเป็นครูโรงเรียนของท่านทำให้มีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ, ผู้บริหารสนับสนุนให้ศึกษาต่อเพื่อหาความรู้ เพิ่มเติม และเพิ่มวุฒิให้สูงขึ้น, ส่วนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง คือ เกี่ยวกับการได้รับการเลื่อนตำแหน่งและได้รับ การพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษในระยะเวลาอันควร, ถ้าย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่นจะเจริญก้าวหน้ากว่าอยู่โรงเรียน เดิม เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมณี ดวงโสน (2548, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการครู ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 ด้าน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยค้ำจุน

2.1 ด้านนโยบายการบริหารงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก เกี่ยวกับโรงเรียนมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาสามารถปฏิบัติงาน ตามนโยบาย และระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้อย่างสะดวกใจ, ได้รับการชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และนโยบาย ของโรงเรียน, ผู้บังคับบัญชาสั่งการ และมอบหมายงานได้อย่างชัดเจน, พอใจต่อนโยบาย และแผนปฏิบัติงานที่โรงเรียน กำหนดไว้ และมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดเป้าหมาย และนโยบายของหน่วยงาน เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นฤมล มุลา (2542, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียน ประถม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อปัจจัยการ ปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการบริหารในระดับมาก

2.2 ด้านสภาพการทำงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็น ด้วยมากที่สุด เกี่ยวกับผู้บริหารกระตุ้นครูให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมอยู่เสมอ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับอาคารสถานที่ ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการมีเพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน, โรงเรียนจัดให้มีห้องอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ครูได้อย่างเหมาะสม เช่น ห้องพัก ครู ห้องอาหาร ห้องน้ำ, โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เพียงพอในการปฏิบัติ, มีการกล่าวร้ายและป้ายสี และนินทากันในโรงเรียน เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ ชาวยุชย์ อาจิมสมจากร (2535, หน้า 121 - 123) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพอใจในงาน คือ สภาพการทำงาน สภาพการทำงานก็มีส่วนสำคัญต่อความพอใจในงาน พนักงาน ชอบทำงานในที่ที่มีสิ่งแวดล้อมสะอาดสบาย มีอุณหภูมิ และแสงสว่างพอเหมาะ ที่ทำงานไม่อับหรือมีเสียงรบกวน มีตารางการ ทำงานที่ดี สถานที่ทำงานสะอาด มีเครื่องมือเพียงพอ

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เกี่ยวกับบรรยากาศของความเป็นมิตรภาพ เอื้ออาทร และความสามัคคีในโรงเรียน ทำให้มีความตั้งใจ และปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับผู้บริหารเข้าใจปัญหาในการปฏิบัติงานที่กำลังประสบอยู่ และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือ, เพื่อนร่วมงานได้ให้ความ ช่วยเหลือเป็นอย่างดีเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อน ทั้งในเรื่องส่วนตัวและงาน, ผู้บริหารแสดงความเป็นกันเองทั้งในงานและ ด้านส่วนตัว และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อยเกี่ยวกับมีเหตุขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานบ่อยครั้ง เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959, pp. 44 - 115) อธิบายปัจจัยที่จะทำให้คนไม่พอใจที่จะทำงาน เรียกว่า ปัจจัย ค้ำจุน (Hygiene) ซึ่งเป็นสาเหตุ อันเกิดจากสภาพแวดล้อมในหน่วยงาน โดยไม่เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบของงานมี 9 ประการ หนึ่งในนั้น คือ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation Superior, Subordinate, Peers) หมายถึง การติดต่อไม่ว่าจะเป็นปฏิภิกิริยา หรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงาน ร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี

2.4 ด้านเงินเดือน และผลประโยชน์เกื้อกูลอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับนอกเหนือจากรายได้ประจำโรงเรียนส่งเสริมให้หารายได้เสริมพิเศษอื่นๆ เช่น สอนพิเศษ เป็นต้น เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับปริมาณงาน ลักษณะงาน และความรู้ความสามารถ, รายได้ที่ได้รับช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการวางตนในสังคม, พึงพอใจในสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลที่โรงเรียนจัดให้ และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เกี่ยวกับเงินเดือนที่ได้รับเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว เป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้ รายได้ และผลประโยชน์ที่ได้รับ รายได้พิเศษ ค่าตอบแทนเป็นเงินที่โรงเรียนจ่ายให้และผลประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ ที่พึงได้จากโรงเรียน เช่น ค่ารักษาพยาบาล การให้วันหยุด เงินบำนาญ และสวัสดิการอื่นๆ ที่ได้รับอย่างเหมาะสม และเพียงพอจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ชาลชัย อาจิมสมาจาร (2535, หน้า 24-25) ได้กล่าวว่า รางวัล และระบบผลประโยชน์ที่เหมาะสม จะเพิ่มขวัญของพนักงานและปรับปรุงการปฏิบัติงานของเขา สิ่งจูงใจ ที่เป็นตัวเงินส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยตรง

2.5 ด้านความมั่นคงในงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เกี่ยวกับรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในโรงเรียน เป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมามีความคิดเห็น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เกี่ยวกับผู้บริหารให้ความคุ้มครอง และรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน, สถานภาพต่างๆ ของโรงเรียนในปัจจุบัน เช่น จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ที่งาน, บุคลากรภายในโรงเรียนเห็นความสำคัญของงานที่ปฏิบัติ และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เกี่ยวกับโรงเรียนมีการโยกย้ายและให้ออกจากงานจนทำให้รู้สึกหัวันทวน เป็นอันดับสุดท้าย ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 145-152) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในงาน จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ 3 ประการ ดังนี้ 1. ปัจจัยด้านบุคคล (Personal Factors) 2. ปัจจัยด้านงาน (Factors in the job) 3. ปัจจัยด้านการจัดการ (Factors Controllable by Management) ได้แก่ ความมั่นคงในงาน การศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่ พบว่า พนักงานมีความต้องการงานที่มีความแน่นอน จากการสำรวจโดยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการความมั่นคงในงาน ปรากฏว่าร้อยละ 80 ต้องการงานที่มีความมั่นคง พนักงานของบริษัท และโรงเรียนต้องการจะอยู่ทำงานจนถึงวัยเกษียณ ความมั่นคงในงานถือเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่ง

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกลินวิทยา

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเกี่ยวกับรู้สึกพอใจกับอาชีพ เป็นอันดับที่หนึ่ง, รองลงมา รู้สึกรักและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร, พอใจกับตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน, ความรู้สึกโดยรวมเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ, งานที่ทำอยู่เป็นงานที่สอดคล้องกับความสามารถ, ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีผลทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า, พอใจในการเลื่อนตำแหน่งที่เป็นไปอย่างยุติธรรม และเหมาะสม, เพื่อนร่วมงานยอมรับในความสามารถในการปฏิบัติงาน, มีอำนาจในการตัดสินใจในงานอย่างเต็มที่ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางเกี่ยวกับสามารถเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานในหน่วยงาน เป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ พวงเพชร วัชรอยู่ (2537, หน้า 2) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลจากการจูงใจให้มนุษย์ทำงานจนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้เกิดจากองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบภายใน ได้แก่ ความรับผิดชอบ การยอมรับ การมีส่วนร่วม ผลสัมฤทธิ์ และความก้าวหน้า องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ความมั่นคงของงาน คำสั่ง นโยบาย การบริหารงานของหน่วยงาน เงินเดือน ค่าจ้าง ความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงาน สถานภาพในองค์กร เงื่อนไขของการทำงานตลอดจนการบริการขององค์กร เป็นต้น

4. การทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความพึงพอใจโดยรวมของครูโรงเรียนเกลินวิทยา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกลินวิทยา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้ง 10 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเกลินวิทยา ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ความสำเร็จของงานกับการยอมรับนับถือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา 2 อันดับ คือ ลักษณะของงานกับความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ สุรัชย์ ชินโย (2540, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกทางบวกต่อการปฏิบัติ มี 4 ปัจจัย คือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับนับถือ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรมอบหมายงานหรือหน้าที่ให้แก่ครูเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับผู้บริหาร และเป็นการเพิ่ม

ศักยภาพของครู ครูจะมีความรู้สึกดีและภาคภูมิใจ ที่ได้รับความไว้วางใจ และยอมรับจากผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหารจะคอยแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ผู้บริหารควรมีการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาเรื่อง ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของครู มีการแจ้งผลการพิจารณา เกณฑ์ และเหตุผลให้ชัดเจน มีความยุติธรรมและโปร่งใส

3. ผู้บริหารควรจัดสัมมนาภายในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการทำงานและความสัมพันธ์ระหว่างครู การได้ร่วมพบปะสังสรรค์ระหว่างครูเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนครูด้วยกันอันจะส่งผลให้เกิดความสามัคคี มีความสุขในการปฏิบัติงาน และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. ควรนำวิธีการสนทนากลุ่ม มาใช้ในโรงเรียน เพื่อผู้บริหารจะได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานได้โดยตรง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และเป็นการสร้างองค์ความรู้ในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. 2535. **พฤติกรรมในองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมมิตร ออฟเซท.
- นฤมล มุลา. 2542. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว**. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535. **จิตวิทยาบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พวงเพชร วัชรอยู่. 2537. **แรงจูงใจในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- มณี ด้วงโสน. 2548. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สมยศ นาวิการ 2538. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสามัคคี.
- สุรชัย ชินโย. 2540. **รายงานการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร : เจ เอ็น ที.
- Herzberg Herzberg and others. 1959. **The Motivation to Work**. New York : John Willey and Sons.
- Krejcie, Robert V. and Daryle, W. Morgan 1993. **Determining Size for Research Activities, Education Psychological Measurement**. 30 (3), 607 – 608.
- McCormick, 1977 . **Industrial psychology**. New Jersey: Prentice-Hall,Englewood Cliffs.

ศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา
ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน จ.สมุทรสงคราม และตลาดเก้าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี
The Sustainability Development Potential of Tourist Destination:
Case Study of Klongkonemangrove Samutsongkram Province
and Kao-Hong Market Suphanburi Province

สุตารัตน์ แสงจำนงค์

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน จ.สมุทรสงครามและตลาดเก้าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้เครื่องมือประเมินศักยภาพตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ออกแบบโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลตามหลักการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่าศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน มีศักยภาพและคุณภาพสูงได้ผลการประเมินภาพรวมในระดับ “ดีเยี่ยม” ในขณะที่ตลาดเก้าห้องร้อยปี ได้ผลการประเมินในระดับ “ปานกลาง” จากนั้นนักวิจัยได้นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาไว้หลายประเด็นดังที่แสดงไว้ในส่วนอภิปรายผลการวิจัย

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, แหล่งท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

Background – The purpose of this paper is to demonstrate through a case study, how to develop a tourist destination as a sustainable development.

Research methodology – The methodology incorporates a literature review on tourism planning and a case study, where the models and tools presented are applied to Klong Kone and Kaohong Market.

Results – Klongkonemangrove tourist destination has “very strong” potential based on Eco-Tourism Standard’s criteria evaluation whereas Kao-Hong Market was at “medium” level of Cultural Tourist Destination Standard’s criteria evaluation. In part of discussion, researcher analyzed these two destinations by using Sustainable Tourism Destination Theory and demonstrated their development directions at the end.

Keywords: Sustainable Tourism, Sustainable Tourism Development, Tourist Destination, Eco-Tourism Destination, Cultural Tourism Destination, Eco-tourism standard

บทนำ

การศึกษาศักยภาพและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน จ.สมุทรสงคราม และตลาดเก้าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี เป็นหนึ่งในผลงานที่เกิดขึ้นจากการวิจัย “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น” ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการแสดงศักยภาพและความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวออกสู่สายตานักท่องเที่ยว ดึงดูดใจให้เดินทางมาท่องเที่ยวและมีความสามารถในการสร้างรายได้ในระยะยาว ทั้งนี้รวมถึงการควบคุมให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism management)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศที่ผ่านมาเน้นการนำเอาทรัพยากรมาแปรรูปมาก

เกินไป การดูแลอนุรักษ์ยังไม่ได้รับการใส่ใจดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร เป็นเหตุทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและด้อยคุณค่าทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นตลอดเวลาจนในที่สุดก็ต้องปิดตัวไป (ปริชา โชติช่วง, 2553) ซึ่งหากไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการจัดการกับเหตุปัจจัยต่างๆ แล้ว สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศอาจประสบกับปัญหาวิกฤติได้ จำนวนนักท่องเที่ยวอาจลดลงรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง และที่สุดคือโอกาสที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศก็ลดลงด้วย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นหลักการที่ได้รับการพูดถึงกันอย่างแพร่หลายและกว้างขวางมากขึ้น ภายหลังจากประชุมอย่างเป็นทางการที่ Rio De Janeiro (United Nations Environment Program, 1992) และประกาศแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างเป็นทางการเพื่อให้เป็นทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับโลกสรุปแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องทุกส่วนภายใต้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ เหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้อง และการบริหารการท่องเที่ยวให้เติบโตไปพร้อมกับการเติมเต็มและรักษาไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม การเข้าใจความเปราะบางของสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายและแตกต่างกันของสิ่งมีชีวิตที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันและควรส่งเสริมซึ่งกันและกัน” และได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า “ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวไปพร้อมกับการตอบสนองความต้องการของชุมชนในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นการปกป้องและเติมเต็มความต้องการให้กับลูกหลานในอนาคตได้ด้วย” (Kishore Shah, 2002)

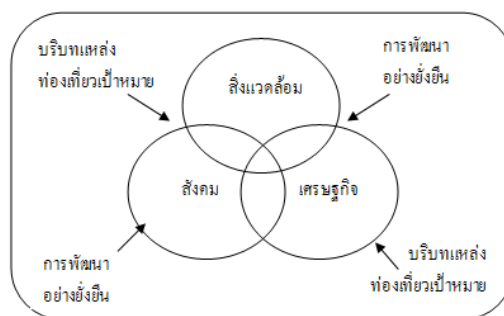
วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีเงื่อนไขที่ต้องนำมาพิจารณาหลายประการด้วยกัน การวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจึงต้องทำด้วยความระมัดระวังซึ่งการศึกษาในครั้งนี้นักวิจัยจึงได้ออกแบบการวิจัยโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ประเมินประสิทธิภาพและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยที่ได้ตามแนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ การเก็บและรวบรวมข้อมูลถูกออกแบบโดยใช้การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวแบบอิงโครงสร้าง (semi-structure) และการประเมินแหล่งท่องเที่ยวด้วยแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่พัฒนาโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ผลตามแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism concepts and theories) สรุปและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภายใตกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

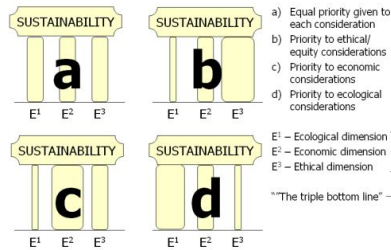

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดและหลักการที่สำคัญ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจกว้างขวางทั่วโลกและหลายประเทศนำไปกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศของตน เนื่องจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตอบสนองความต้องการสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ภายใต้อารมณ์รักซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม และทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว คนในชุมชน และลูกหลานของเราในอนาคตด้วย (World Tourism Organization 1996). ซึ่งปัจจุบันพบว่าการท่องเที่ยวได้กลายเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญในเกือบทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ประกาศนโยบายการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการและใช้การท่องเที่ยวเป็นเสมือนสินค้าส่งออกระดับประเทศ (James Goodwin, 2008)

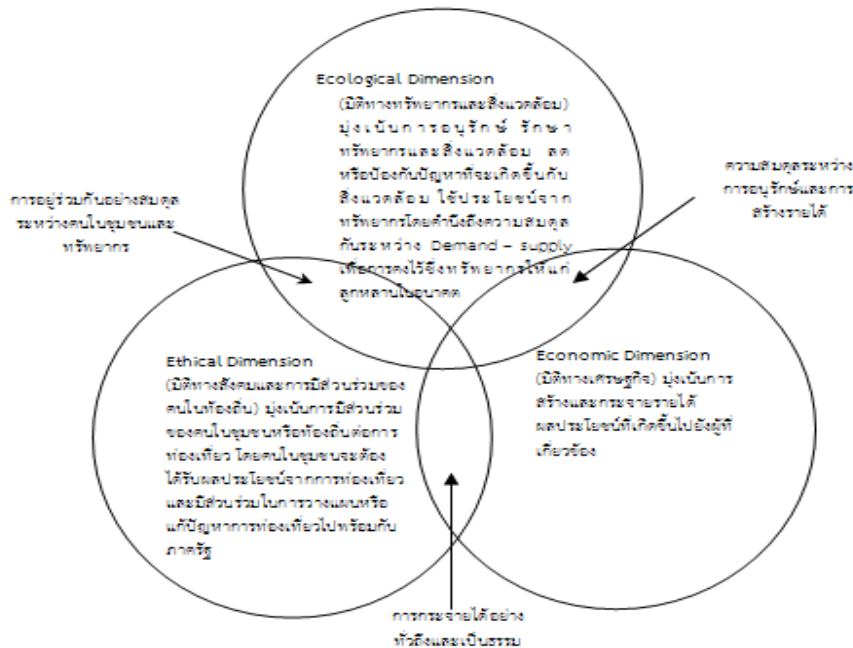
การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผู้ดำเนินการต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงต่อหลักการสำคัญของการท่องเที่ยว และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ระดับความยั่งยืนและประเด็นการ พัฒนาที่เหมาะสมได้ แนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและแพร่หลายคงหนีไม่พ้น Triple Bottom Line อันเป็น แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ครอบคลุมทั้งสามด้านของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) เศรษฐกิจ 2) สิ่งแวดล้อม และ 3) สังคมและการมีส่วนร่วมของคน ในท้องถิ่น ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 Triple Bottom Line Model

ที่มา Fiona Jordan adapted from Howie 2003 (2011)

จากภาพจะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเปรียบเสมือนเสาสามต้นที่ต้องการความสมดุลกันเพื่อให้สามารถรองรับกับ เหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ และหากเสาต้นใดต้นหนึ่งใหญ่หรือเล็กเกินไปก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลกันและความไม่สมดุลก็มักจะ นำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ตามมาได้อีกมากมาย ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังเพื่อวิเคราะห์ ความสมดุลกันระหว่าง 3Es ได้แก่ E1- Ecological Dimension (มิติทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม) E2-Economic Dimension (มิติ ทางเศรษฐกิจ) และ E3- Ethical Dimension (มิติทางสังคม) (Fiona Jordan adapted from Howie 2003, 2011) ซึ่งในแต่ละมิตินั้น Gale R. (2005) ได้สรุปเงื่อนไขการพิจารณาไว้ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 Sustainable Tourism Values and Principle

ที่มา Gale R. (2005)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนมีภาพที่ขัดแย้งกันในตัวเอง ระหว่างความยั่งยืนและการพัฒนา ที่ยากต่อการนำมา ปฏิบัติอย่างได้ผล (Weaver D. and Opperman M., 2000) อนึ่ง แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นภูมิปัญญาตะวันตกใหม่ ที่ พัฒนาและรับรู้ในรูปของ กระบวนทัศน์สีเขียว(Green Paradigm) ที่เน้นว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ที่ถูกบูรณา การและเป็นองค์รวม (Integrated and Holistic) จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดฐานโครงสร้างที่สอดคล้องกัน (Consensus-based Structure) คงไว้ซึ่งความมั่นคง เน้นการอยู่ร่วมกัน และใช้ซอฟต์แวร์เทคโนโลยี ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ (Weaver, 2002)

ในขณะที่ภูมิปัญญาตะวันออกให้ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ มาก่อนแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วยเป็นเข็มทิศในการกำหนดประเภทสินค้าที่ควรลงทุน ซึ่งนอกจากไม่ได้หวังเพียงผลตอบแทนทางการเงินเท่านั้น แต่คำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย (Cooper, 2002)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ทำการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งด้วยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และขอความร่วมมือหน่วยงาน จัดผู้เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือดังกล่าวลงพื้นที่ประเมินแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับนักวิจัยและสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1) ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนน จ.สมุทรสงคราม

สมัยก่อนพื้นที่ป่าชายเลนบ้านคลองโคโคนนถูกบุกรุกทำลายจนหมด เพื่อนำพื้นที่มาทำนาทำไร่และทำประโยชน์อื่น ๆ จนกระทั่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลใกล้ชายฝั่งได้สูญเสียไป ชาวบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพประมงเหมือนในอดีตได้ จึงทำให้ประชากรในพื้นที่ที่อยู่ในวัยทำงานต้องแยกย้ายไปประกอบอาชีพที่อื่น ต่อมาในปี พ.ศ.2534 ชาวบ้านในพื้นที่โดยการนำของผู้ใหญ่ชงค์ จึงได้มีความคิดปลุกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าชายเลนให้กลับมา การทดลองปลุกป่าชายเลนในช่วง 3 ปีแรกไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากขาดองค์ความรู้ในการปลุกป่าชายเลน จนกระทั่งต่อมาก็มีหน่วยงานรัฐเริ่มเห็นความสำคัญโดยเฉพาะเป็นพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพฯ ที่ทรงเห็นความสำคัญของการปลุกป่าชายเลนที่นี่ จึงได้เสด็จมาทรงปลุกป่าชายเลนที่นี่ด้วยพระองค์เองในปี พ.ศ. 2540, 2541, 2542, 2545 และ 2547 จนปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนของบ้านคลองโคโคนนกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง วิถีชีวิตที่สูญหายจึงเริ่มกลับคืนมาอีกครั้ง แรงงานที่ต้องย้ายไปทำงานที่อื่นก็กลับมาทำมาหากินที่บ้านเกิด ครอบครัวกลับมาอยู่พร้อมหน้ากัน ชาวบ้านในพื้นที่มีอาชีพหลากหลายที่จะเลี้ยงตัวเอง บางส่วนก็รวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพตามความถนัด เช่น กลุ่มชาวเรือ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มกระเตง(บ้านพักกลางทะเลที่เฝ้าฟาร์มหอย) และมีการก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนนขึ้นเพื่อรวมกลุ่มชาวบ้าน เป็นต้น (“ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนน,” 25 มิถุนายน 2553)

พิธีณี รัตนะพงศ์ธนะ(พิธีณี รัตนะพงศ์ธนะ, 2553)บุตรชายผู้ใหญ่ชงค์ได้ให้สัมภาษณ์ถึงความเป็นมาของการก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนนไว้ว่า การก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนนจึงได้เริ่มก่อตั้งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ 1) เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์โครงการปลุกป่าชายเลนให้เป็นที่รู้จัก 2) ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ป่าชายเลน 3) สร้างจิตสำนึกในการรักธรรมชาติ และ 4) ทำให้คนทั่วไปภายนอกสามารถเข้าถึงการอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้โดยง่าย

รูปแบบการก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนน คุณพิธีณี รัตนะพงศ์ธนะ ได้เล่าให้ฟังว่า มาจากการเดินทางไปศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา และนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนาคลองโคโคนน บนพื้นฐานรูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตเดิมที่เป็นอยู่ โดยได้เริ่มจากการสำรวจพื้นที่ชุมชน วิเคราะห์ผลและหาแนวทางในการพัฒนา ตามลำดับ ทำให้ปัจจุบันศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนนเป็นแหล่งอนุรักษ์ป่าชายเลนและระบบนิเวศชายฝั่งที่ได้รับการยอมรับและมีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมจำนวนมาก อนึ่งสำหรับผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมีดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปผลการประเมินภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว(คะแนนรวมทุกองค์ประกอบ)

องค์ประกอบที่	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ระดับการประเมิน
1.ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40	32	ดีเยี่ยม
2.การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน	20	17.5	
3.การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	20	14	
4.การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	20	18	
รวม	100	81.5	

จากตารางที่ 1 พบว่าแหล่งท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกนจ.สมุทรสงคราม มีศักยภาพและคุณภาพสูงในทุกด้าน โดยเฉพาะในองค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะว่าด้วยเรื่องการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้คะแนนการประเมินถึง ร้อยละ 80 (32 / 40) แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวในระดับ “ดีเยี่ยม” ซึ่งจากการประเมินแหล่งท่องเที่ยววันนี้วิจัยได้สรุปจุดแข็งและจุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จุดแข็งที่พบในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกน

จุดแข็งที่พบในแหล่งท่องเที่ยว

- 1).ประโยชน์จากการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลทำให้มีผืนแผ่นดินงอกเพิ่มขึ้นทุกปี
- 2).จากความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลนทำให้สัตว์หน้าดินที่เคยสูญพันธุ์ก็กลับมาใหม่และเพิ่มชนิดขึ้นทุกปี
- 3).การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่มีผลในการทำลายแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งธรรมชาติยังคงสภาพเดิมและมีร่องรอยการรบกวนโดยมนุษย์เพียงเล็กน้อย
- 4).แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง คนในชุมชนยังต้องพึ่งพาแหล่งดังกล่าวในการดำเนินชีวิต
- 5).เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยสูงมาก
- 6).มีการจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบโดยชุมชนมีส่วนร่วมมีการกระจายรายได้ทั่วถึงคนในชุมชนมากกว่าร้อยละ 50 ของคนในชุมชนทั้งหมด
- 7).มีการจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยวครบวงจร เป็นระบบและถูกสุขลักษณะดีมาก
- 8).มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดี เป็นระบบ
- 9).มีแผนการดำเนินงานเพื่อจัดทำติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
- 10).มีการจัดให้มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวพร้อมมีสื่อและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคลากรของชุมชนไว้คอยให้บริการ
- 11). มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวร่วมกันประหยัดพลังงานทุกประเภทและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อต่างๆ
- 12).มีการจัดอบรมคนในชุมชนเพื่อให้รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มี
- 13).มีการจัดเส้นทางการศึกษาธรรมชาติ
- 14).มีการเผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวผ่านทางสื่อต่างๆ
- 15).การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่าคนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ด้านการดูแลรักษาทรัพยากร ด้านการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดตั้งองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชน
- 16).คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง การนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว รายได้จากการจ้างงานเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว หรือรายได้จากที่พักที่จัดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ตาราง 3 จุดอ่อนที่พบในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกน

จุดอ่อนที่พบในแหล่งท่องเที่ยว

1. สัตว์ พืช หรือธรรมีสัญฐานที่พบยังไม่มีความโดดเด่น สามารถหาได้ทั่วไป ได้แก่ นก ปู ปลา สัตว์หน้าดินในป่าโกงกาง เป็นต้น ควรมีค้นหาความเป็นเอกลักษณ์และนำมาพัฒนาให้เป็นจุดเด่น
2. ขาดการจัดการองค์ความรู้ให้คนในชุมชนอย่างเป็นระบบในด้านระบบนิเวศ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวขาดความหลากหลาย และไม่เป็นเอกลักษณ์
4. ยังไม่มีการนำผลการประเมินความเปลี่ยนแปลงของแหล่งท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาขึ้นหรือเสื่อมโทรมลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
5. คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดีพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
6. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านระบบนิเวศและการอนุรักษ์
7. ชุมชนยังไม่มีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นบ้าน

2) ตลาดเก้าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี

ตลาดเก้าห้อง ร้อยปี เดิมเป็นตลาดแพริมแม่น้ำ ที่มีการดำรงชีวิตด้วยการค้าขายแบบเรียบง่าย แต่เมื่อมีการตัดถนนเข้ามา ย่างชุมชนก็ทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตของคนในตลาดเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญเข้ามามากยิ่งขึ้น กลายเป็นตลาดใหญ่ ประจำชุมชน แต่ก็ได้ขบเขาลงไปบ้างในช่วงปี พ.ศ. 2545 – 2546 และฟื้นคืนมาใหม่จนถึงปัจจุบัน ลักษณะของตลาดแบ่ง ออกเป็น 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดล่าง ตลาดกลาง และ ตลาดบน การถือครองนั้น ทั้ง 3 ตลาดถือครองโดยแบ่งส่วนแยกออกจาก กัน ทำให้ปัจจุบันมีเจ้าของพื้นที่ในตลาดทั้ง 3 ตลาดทั้งสิ้น 17 เจ้าของ 367 ห้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก้าห้องร้อยปี ให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น จากการประเมินเบื้องต้นตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ผลการประเมินในภาพรวมดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก้าห้องร้อยปี

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ระดับการประเมิน
1.ศักยภาพในการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	50	29.5	ปานกลาง
2.ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10	6	
3.การบริหารจัดการ	40	24	
รวม		59.5	

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าตลาดเก้าห้องร้อยปีได้ผลการประเมินภาพรวมในระดับ“ปานกลาง” เนื่องจากพบจุดอ่อน หลายด้านที่ต้องการการพัฒนา และที่สำคัญเนื่องจากตลาดเก้าห้องร้อยปียังไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มตัวแต่ชุมชนมีความ ต้องการผลักดันเพื่อให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งหนึ่งของสุพรรณบุรีให้จงได้ซึ่งตลาดเก้าห้องร้อยปีมีจุดแข็ง และจุดอ่อนหลายประเด็นที่น่าสนใจดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 จุดแข็งที่พบในแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก้าห้องร้อยปี

จุดแข็งที่พบในแหล่งท่องเที่ยว

- 1) เอกลักษณ์ของชุมชนที่มีความแตกต่างจากแหล่งอื่น โดยเฉพาะความเป็นชุมชนชาวจีนโบราณ
- 2) ความต่อเนื่องในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ได้กระทำร่วมกันมาของคนในชุมชน และร่วมกันรณรงค์ส่งเสริมให้คน ในชุมชนผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันสืบสานงานประเพณีให้คงอยู่ตลอดไป
- 3) คงไว้ซึ่งความงามทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์
- 4) การเดินทางเข้าถึงได้ง่าย และหลากหลายช่องทาง สร้างความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี
- 5) การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมากเข้าให้การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 6) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในภาพรวมได้เป็น อย่างดี
- 7) การจ้างงานคนในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่

ตารางที่ 6 จุดอ่อนที่พบในแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก้าห้องร้อยปี

จุดอ่อนที่พบในแหล่งท่องเที่ยว

- 1) ขาดองค์ความรู้และการบริหารจัดการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 2) คนในชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่ทิ้งชุมชนไปทำงานที่อื่น
- 3) ความขัดแย้งในชุมชนระหว่างสามตลาดมีให้เห็นบ่อยครั้งโดยเฉพาะในด้านผลประโยชน์
- 4) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาเพื่อความเหมาะสมมากขึ้น
- 5) ขาดการฟื้นฟูกิจกรรม และประเพณีเก่าๆให้คืนกลับมาอย่างจริงจัง
- 6) มีปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ไม่อันตราย
- 7) กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อยมาก

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งในด้านประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และตัว แปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ และนักวิจัยก็ไม่ได้มุ่งเน้นจะเปรียบเทียบตัวแปรระหว่างกัน แต่การวิจัยมุ่งที่จะแสดงผลและนำเสนอ

ภาพความเป็นจริงของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการเป็นตัวอย่างให้แก่การศึกษาภายนอกไป ซึ่งพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งมีจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังจะวิเคราะห์และอภิปรายผลตามที่ปรากฏในตารางที่ 7 ต่อไป

ตารางที่ 7 อภิปรายผลการวิจัย: การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มิติทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	คลองโคน	ตลาดเก่าห้องร้อยปี
- มีการรักษาหรือการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพหรือการรักษาสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (Maintain/expanded biodiversity)	ดีมาก: การท่องเที่ยวทำให้ระบบนิเวศที่สมบูรณ์กลับคืนมา	น้อย: ไม่พบการรักษาหรือการทำลายอย่างเป็นกิจลักษณะ
- เกิดประโยชน์ต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (Resources Benefits)	ดีมาก: มีสินค้าออกเพิ่ม สัตว์หน้าดินกลับมา ชาวบ้านทำประมงได้อีกครั้ง	ปานกลาง: สภาพแวดล้อมโดยรวมได้รับความใส่ใจมากขึ้น
- ลดปัญหาความเสื่อมโทรมให้แก่ทรัพยากรหรือสภาพแวดล้อม (Minimal resource degradation)	ดีมาก: ในทางตรงข้ามกลับสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากร	ดีมาก: การท่องเที่ยวจะเข้ามาแก้ปัญหาการรั่วของตลาดและวิถีชีวิตชุมชนในท้องถิ่นได้
- การยอมรับในคุณค่าของทรัพยากร (Acceptance of resource value)	ดีมาก: เป็นสิ่งที่คนในชุมชนตระหนัก	ดีมาก: คนในชุมชนรู้สึกว่าการท่องเที่ยวมีคุณค่ามาก
- การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการซื้อและความต้องการขาย (Matching of supply & demand)	ปานกลาง: ยังไม่มีระบบการจัดการอย่างจริงจัง แต่พบการจำกัดขนาดหรือประเภทอุปกรณ์บางประเภทเช่นเรือ หรือ กระบุงให้อยู่ในลักษณะเดิม	น้อย: ยังไม่ได้นำมาพิจารณาอย่างจริงจัง
- การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Adaptive design)	ปานกลาง: ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน	น้อย: เป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจจากชุมชนและแกนนำ
- การตระหนักถึงการอนุรักษ์เพื่อคนรุ่นหลัง (Intergenerational equity)	ดีมาก: แม้จะไม่ได้นำมากำหนดเป็นเป้าหมายที่ชัดเจน	ปานกลาง: การท่องเที่ยวใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ไปพร้อมกับการเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ
รวมเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย “2.71” หมายถึง “ดีมาก”	ค่าเฉลี่ย “1.85” หมายถึง “ปานกลาง”

ระดับการประเมิน “ดีมาก” = 3 (2.34-3) “ปานกลาง” = 2 (1.67-2.33) “น้อย” = 1 (1-1.66)

ตารางที่ 7 อภิปรายผลการวิจัย : การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ต่อ)

มิติทางเศรษฐกิจ	คลองโคน	ตลาดเก่าห้องร้อยปี
- เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง (Economic benefits to local and other stakeholder)	ปานกลาง: มีการกระจายรายได้ค่อนข้างดีแต่เริ่มพบสัญญาณความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนเนื่องจากเริ่มรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรม	น้อย: เนื่องจากการท่องเที่ยวยังไม่เติบโต การจัดสรรรายได้จึงยังไม่เป็นรูปธรรม
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถคงอยู่ได้ (Economically viable industry)	ปานกลาง: ความขัดแย้งทำอุตสาหกรรมสิ้นค酮จึงต้องได้รับการแก้ไข	น้อย: ต้องการการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- ภาคธุรกิจสามารถคงอยู่ได้ (Economically viable business)	ปานกลาง: ความขัดแย้งทำอุตสาหกรรมสิ้นค酮จึงต้องได้รับการแก้ไข	น้อย: ต้องการการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
รวมเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย “2” หมายถึง “ปานกลาง”	ค่าเฉลี่ย “1” หมายถึง “น้อย”

ระดับการประเมิน “ดีมาก” = 3 (2.34-3) “ปานกลาง” = 2 (1.67-2.33) “น้อย” = 1 (1-1.66)

ตาราง 7 อภิปรายผลการวิจัย : การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ต่อ)

มิติทางสังคม (Ethical Dimension)	คลองโคน	ตลาดเก่าห้องร้อยปี
- คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง (Community benefits)	ดีมาก: กว่าร้อยละ 90 ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	น้อย: ยังไม่ได้มีการบริหารจัดการอย่างจริงจัง
- คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว (Participation)	ดีมาก: กว่าร้อยละ 90 มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว	ปานกลาง: จากการวิจัยพบความต้องการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างดี
- ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการวางแผน (Planning)	น้อย: ไม่พบการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ระดับบนและระดับล่างยังแยกกันคนละส่วน	ดีมาก: ผู้บริหารท้องถิ่นเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมด้วยเสมอเมื่อมีการพูดถึงการพัฒนาตลาด
- ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง (Education)	น้อย: มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาพัฒนาองค์ความรู้ให้บ้าง	น้อย: มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาพัฒนาองค์ความรู้ให้บ้าง
- การท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชน (Health)	น้อย: ไม่ได้มีการดำเนินการด้านนี้	น้อย: ไม่ได้มีการดำเนินการด้านนี้
- เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น (Employment)	ดีมาก: คนในชุมชนมีงานทำมากขึ้น	น้อย: ไม่ได้มีการดำเนินการด้านนี้
- นักท่องเที่ยวพึงพอใจ (Visitor Satisfaction)	ปานกลาง: นักท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	น้อย: ต้องการการบริหารจัดการที่เป็นระบบชัดเจน
รวมเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย “2” หมายถึง “ปานกลาง”	ค่าเฉลี่ย “1.42” หมายถึง “น้อย”

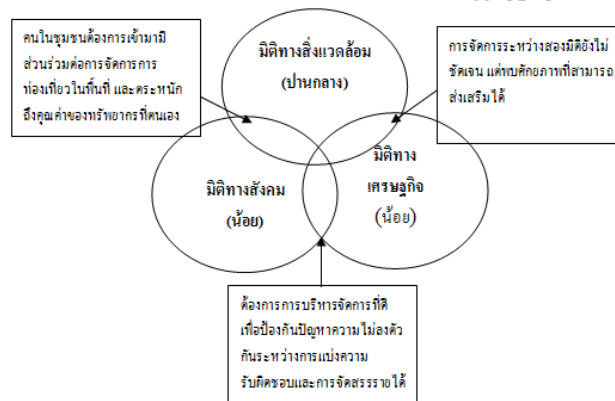
ระดับการประเมิน “ดีมาก” = 3 (2.34-3) “ปานกลาง” = 2 (1.67-2.33) “น้อย” = 1 (1-1.66)

สรุปและอภิปรายผล

ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว “ดีเยี่ยม” แต่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับ “ปานกลาง” นั้นหมายความว่า แม้ว่าศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคโคนจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีเยี่ยม แต่ยังมีจุดอ่อนที่อาจส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ในระยะยาว ซึ่งควรได้รับการพัฒนาหรือแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในมิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม

สำหรับตลาดเก่าห้องร้อยปีเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกิดใหม่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ผลการประเมินด้วยมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่งผลให้การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ระดับการประเมิน “น้อย” ตามไปด้วย แต่ทั้งนี้ผลการประเมินไม่ได้เป็นเครื่องตัดสินว่าแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าห้องร้อยปีจะไม่มีความเพียงพอต่อการท่องเที่ยว หรือไม่ควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ผลการประเมินที่ได้นี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นเช่นไร และตลาดเก่าห้องร้อยปีต้องการการพัฒนาให้มีความพร้อมในด้านใดบ้างต่อไป

สรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 5 ภาพรวมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของตลาดเก่าห้องร้อยปี จ.สุพรรณบุรี

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ตลาดเก่าห้องร้อยปี ที่ยังมีจุดอ่อนในหลายด้านและต้องการการวางแผนพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพื่อผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยเฉพาะมิติทางสิ่งแวดล้อมที่ถึงแม้จะมีศักยภาพในเกณฑ์ ปานกลาง แต่ก็ยังต้องการให้มีการบริหารจัดการที่ดีที่สามารถคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของชุมชนไว้ให้ได้ดีที่สุด และสามารถสร้างแรงจูงใจให้แหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะยาว นอกจากนี้ในมิติทางด้านสังคมและมิติทางเศรษฐกิจที่การศึกษาไม่พบผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินการเท่าที่ควรแต่ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ระหว่างการเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงต้องการการวางแผนและการบริหารจัดการที่ดีและรอบคอบเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งผู้นำในการพัฒนาจะต้องมีความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้สามารถดำเนินการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดีที่สุดในภายใต้ความสมดุลของทั้งสามมิติ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) เป็นหลักการสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับโลกเพื่อมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวจะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ท้องถิ่น หรือประเทศดังกล่าวได้อย่างดีที่สุดในระยะยาว ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่น่าเอาการท่องเที่ยวมาเป็นนโยบายสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวกันมายาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมและไม่สามารถสร้างประโยชน์ได้อีกต่อไปจำนวนมาก และถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกันอย่างจริงจังในการวิเคราะห์และค้นหาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป งานวิจัยนี้จึงถือเป็นกรณีศึกษาสำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพและความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและการหาแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน นำมาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยในการท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดความยั่งยืนได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา โชติช่วง. (2553). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว. ประเทศไทย: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- พีร์นิธิ รัตนพงษ์ตระกูล. (2553). สัมภาษณ์การจัดการศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน.
- ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน. (25 มิถุนายน 2553). from <http://www.klongkhonemangrove.com>
- Cooper, C. (2002). Sustainability and Tourism Visions. *VII Congreso Internacional del CLAD*.
- Fiona Jordan adapted from Howie 2003. (2011). *Sustainable Tourism and Triple Bottom Line*.
- Gale, R. (2005). Sustainable Tourism: The Environmental Dimensions of Trade Liberalization in China. *D. Shrubsole and N. Watson (Eds.), Sustaining Our Futures: Perspectives on Environment, Economy and Society* University of Waterloo, Waterloo, Ontario.
- James Goodwin, J. (2008). SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE CARIBBEAN ISLAND NATION-STATES. *Michigan Journal of Public Affairs*, 5(Spring 2008).
- Kishore Shah, J. M., and Rosalie Gardiner, (2002). *Economic Briefing Paper presented at the Forum's Towards Earth Summit 2002*.
- United Nations Environment Program. (1992). Rio Declaration on Environment and Development. from F:\Sustainable Tourism\-- Rio Declaration - Rio Declaration on Environment and Development - United Nations Environment Programme (UNEP) --.mht
- Weaver D. and Opperman M. (2000). *Tourism management* Australia: Milton, Qld. : Jacaranda Wiley, 2000.
- Weaver, D. B., and Lawton, Laura Jane, (2002). Overnight ecotourist market segmentation in the Gold Coast hinterland of Australia *Journal of Travel Research*, 40(3).

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1)

Developing the Life Quality of the Elderly by Applying Sufficiency Economy-Based Schooling (Phase I)

สุทธิพงษ์ บุญผดุง

สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนสุเหร่าลำแขกจำนวน 83 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมและด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งมีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและมีความเชื่อมั่นที่น่าไปใช้ได้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่าด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านความไว้วางใจ อ่างวาง และปัจจัยด้านความสุขภาพสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านการดำรงชีพและปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

คำสำคัญ คุณภาพชีวิต โรงเรียนเป็นฐาน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สูงอายุ

Abstract

This research related to developing the life quality of the elderly by applying Sufficiency Economy based schooling. The purposes of the research were to 1) study the level of life quality of the elderly. 2) analyse factors relating to life quality of the elderly and 3) set up guidelines to enhance life quality of the elderly by applying Sufficiency Economy based schooling. The samples in the study were 83 elderly living in Suraolumkaeg community. A questionnaire was employed as a research tool to collect data. The questionnaire content consisted of 6 different areas including of positive emotion, personal interaction, favourable environment, positive health condition, social organisation and self-determination. The result of this research revealed that life quality of the elderly is in a high level as the result of high personal interaction, social organisation, positive emotion and positive health condition orderly. While favourable environment and self-determination is in the lower level. The result additionally indicated that positive emotional factor related to loneliness and well-being factor concerned healthcare and healthy diet. Lastly, factor in self-determination related to freedom-of-thinking and being able to make self-decision. The research found that the guidelines to enhance life quality of the elderly by applying

Sufficiency Economy based schooling has been agreed by the scholars. Therefore, it is able to apply and study on the life quality of the elderly in the second phase.

Keywords Life quality, School based, Sufficiency economics, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากระบบสาธารณสุขได้รับการพัฒนาสูงขึ้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ "การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ" เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) เพื่อกำหนดทิศทางการนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี โดยที่สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการรับรู้ถึงข้อมูลที่เป็นต่อการวางแผนและดำเนินการบนฐานของการลงทุนและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าจากข้อมูลประชากรศาสตร์ได้แสดงจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยในตั้งแต่ปี 2543 ถึงปี 2553 ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปว่าแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2553 จะมีจำนวนผู้สูงอายุถึง 7,639,000 คน คิดเป็นร้อยละ 11.36 ของประชากรทั้งหมด โดยในเขตกรุงเทพมหานครจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากเดิม 721,000 คนในปี 2548 เป็น 906,000 คนในปี 2553 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์, 2538) ซึ่งหากจำแนกพื้นที่แล้วพบว่าเขตหนองจอกเป็นเขตพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด โดยมีจำนวนผู้สูงอายุถึง 11,793 คน (กรมการปกครอง, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจำนวนผู้สูงอายุในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วยและโรคร้ายไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลานซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล (New Internationalist, 2010; Kelly, 2010: 4) การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกรังแกทางจิตใจจากบุตรหลานหรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ (จิราพร เกศพิชญวัฒนา, ม.ป.ป.) นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น กล่าวคือมีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่นซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแลหรือคอยดูแลบุตรหลานให้ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้ เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทย (ศากุล ช่างไม้, 2550 และ สุวดี เบญจวงศ์, 2541: 59) จากสภาพปัญหาข้างต้น ถ้าได้มีการเตรียมรับมือกับปัญหาเหล่านี้เสียแต่ล่วงหน้า หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกร ย่อมเป็นการเตรียมการอย่างชาญฉลาด ช่วยให้รัฐไม่ต้องทุ่มงบประมาณจำนวนมากกับการฟื้นฟูดูแล รักษาผู้สูงอายุ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่รัฐควรเร่งรีบในการดำเนินการ หากไม่มีการดำเนินการใดๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทยก็จะมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนของผู้สูงอายุ (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์, 2550) รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่จะศึกษาถึงปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยที่ควรป้องกันเพื่อความสำเร็จในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ในขณะที่แนวโน้มในปัจจุบันจะมีการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนหรือแหล่งที่ผู้สูงอายุอาศัยเป็นฐานในการพัฒนา (Hsu et al., 2010: 548) โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่สำคัญเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับชุมชน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศแก่ชุมชน บทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้นการนำโรงเรียนมาเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่จะมีในอีก 5-10 ปีข้างหน้าจากนี้ กล่าวคือโรงเรียนควรที่จะมีการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุในลักษณะเชิงรุกและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุมากกว่าการสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลตนเองอย่างมีความรู้และทักษะที่เพียงพอ การดูแลรักษาสุขภาพตลอดจนการสร้างระบบการดูแลให้เกิดศักยภาพของการเป็นผู้สูงอายุ สังคมไทยก็ไม่ต้องกลัวกับการรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าของผู้สูงอายุ (ศากุล ช่างไม้, 2550) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่ง ได้แก่ หลักความพอ ประมาณ หลักการมีเหตุผลและ

หลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มาสอดแทรกในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุย่อมเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่งสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะพิเศษที่จะนำแนวคิดโรงเรียนเป็นฐานมามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้แก่โรงเรียนสุเหร่าลำแขก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ภายใต้แนวคิดของเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันสืบเนื่องมาจากโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยโรงเรียนดังกล่าวได้รับรางวัลโรงเรียนนาร่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ (เกษตรทฤษฎีใหม่) และกลุ่มยุวเกษตรดีเด่นระดับจังหวัด

จากเหตุผลและผลทั้งหมดข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาคุณภาพชีวิตและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และนำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ พบว่าทฤษฎีที่อธิบายถึงการสูงอายุได้แก่ ทฤษฎีทางชีววิทยา จิตวิทยา และสังคม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านด้วยกันคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สุวดี เบญจวงศ์, 2541: 54-60) โดยความต้องการของผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม และด้านครอบครัว รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีการศึกษาได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ที่ดี ความเป็นอยู่ทางกายภาพ การรวมกลุ่มทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ลักษณะอารมณ์ การตัดสินใจด้วยตนเอง การพัฒนาตนและสิทธิเสรีภาพ โดยแต่ละปัจจัยจะมีตัวชี้วัดในแต่ละปัจจัยอย่างชัดเจน (Solomon, 1988 cited in Kutner et al., 1992: 533-534; บังอร ธรรมศิริ, 2549: 47-48; Beadle-Brown et al., 2008: 380; Schalock, 2004: 205-206) ในขณะที่เครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า 1) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีมาตรวัด 2 ระดับ และ 4 ระดับ กล่าวคือแบบสัมภาษณ์ที่มีมาตรวัด 2 ระดับ จะให้ผู้สูงอายุตอบว่า ใช่ หรือไม่ใช่ในความพึงพอใจคุณภาพชีวิตของตน ส่วนแบบสัมภาษณ์ที่มีมาตรวัด 4 ระดับ จะให้ผู้สูงอายุตอบว่า ไม่ดี (1: poor) พอรับได้ (2: fair) ดี (3: good) หรือดีเยี่ยม (4: excellent) ในความพึงพอใจคุณภาพชีวิตของตน (Sin et al., 2010: 45) 2) เป็นแบบสอบถามที่มีมาตรวัด 5 ระดับ และ 6 ระดับ กล่าวคือแบบสอบถามที่มีมาตรวัด 5 ระดับ จะให้ผู้สูงอายุตอบ ตั้งแต่พอใจอย่างยิ่งจนถึงไม่พอใจอย่างยิ่ง โดยทำเป็นภาพไอคอนขนาดเล็ก (small icon) ที่แสดงถึงความรู้สึกแทนการใช้ภาษา ในขณะที่แบบสอบถามที่มีมาตรวัด 6 ระดับจะให้ผู้สูงอายุตอบว่า สำคัญน้อยที่สุดจนถึงสำคัญมากที่สุด โดยสร้างตามแนวคิดของลิเกิร์ต (Ferrans and Powers, 1984 & 1998; Hoekman et al., 2001 cited in Puyenbroeck and Maes, 2009: 25; Hagert et al., 2001 cited in Butler and Ciarrochi, 2007: 607-608; Gogaitis, 1999 cited in Skučas and Mockevičienė, 2009: 43)

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุป วิเคราะห์และตัดสินใจสร้างแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ เพื่อให้ผู้สูงอายุไม่สับสนในการตอบและสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของตนได้ โดยไม่ยาก โดยข้อคำถามที่สร้างได้ปรับตามแนวคิดของลิเกิร์ต (Likert Type Question) โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็น 6 ด้าน จำนวน 83 ข้อ ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดีจำนวน 12 ข้อ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจำนวน 18 ข้อ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมจำนวน 10 ข้อ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี จำนวน 18 ข้อ ด้านสภาพร่างกายที่ดีจำนวน 15 ข้อ และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองจำนวน 10 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่า IOC รายข้อ ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยนำไปทดสอบกับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัทท์ทั้งฉบับและรายด้าน เท่ากับ 0.944 0.892 0.914 0.942 0.923 0.906 และ 0.959 ตามลำดับ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์และความ

ร่วมมือกับผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนสุเหร่าลำแขก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนรอบโรงเรียนสุเหร่าลำแขก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ค่าความถี่วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการหาความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตรายด้านด้วยการหา สัมประสิทธิ์ความแปรผัน (C.V.) หาปัจจัยที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแยกเป็นรายด้านของผู้สูงอายุโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอลด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีน้ำหนักปัจจัยเกิน .50 ขึ้นไปเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักปัจจัยไม่ถึง .50 จะไม่นำมาพิจารณา นำผลการวิเคราะห์ปัจจัยแต่ละด้านไปแปลผลและตั้งชื่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนนำมาจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยร่วมมือกับผู้บริหารและครูโรงเรียนสุเหร่าลำแขก เขตหนองจอก ตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนรอบโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) เป็นดังต่อไปนี้

1. ผู้สูงอายุจำนวน 83 คน มีเพศชาย 44 คน เพศหญิง 39 คน มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ถึง 80 ปี โดยผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 60-63 ปี มีจำนวน 61 คน ช่วงอายุ 64-67 ปี มีจำนวน 9 คน ช่วงอายุ 68-71 ปี มีจำนวน 4 คน ช่วงอายุ 72-75 ปี มีจำนวน 6 คน ช่วงอายุ 76- 79 ปี มีจำนวน 2 คน และช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป มีจำนวน 1 คน โดยผู้สูงอายุเพศชายมีอายุ 60-63 ปี และมีระดับการศึกษาประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาเป็นส่วนมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศหญิงมีอายุ 60-63 ปี และมีระดับการศึกษาประถมศึกษาเป็นส่วนมาก

2. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมากดังแสดงผลตามตาราง 1 โดยด้านความ สัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดีตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง

ตาราง 1 ระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมของผู้สูงอายุเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้าน

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	\bar{X}	S.D.	C.V.	อันดับ	แปลผลคุณภาพชีวิต
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	2.59	.59	.23	1	ค่อนข้างมาก
ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	2.44	.68	.28	2	ค่อนข้างมาก
ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	2.33	.68	.29	3	ค่อนข้างมาก
ด้านสภาพร่างกายที่ดี	2.32	.70	.30	4	ค่อนข้างมาก
ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	2.17	.71	.33	5	ปานกลาง
ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	2.11	.69	.33	5	ปานกลาง
ภาพรวม	2.33	.68	.29	-	ค่อนข้างมาก

3. ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ($\bar{X} = 2.11, S.D. = .69$ จากตาราง 1) โดยรายละเอียดที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ได้แก่ ความต้องการด้านอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ รายจ่ายที่พึ่งพาลูกหลาน เช่น การดำรงชีพ การทำการกุศล ภาระหนี้สิน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยตนเอง เป็นต้น ในทำนองเดียวกันคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเองก็มีระดับต่ำรองลงมาจากคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือ ผู้สูงอายุค่อนข้างขาดความอิสระในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่อยากจะทำ ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ กับคนรอบข้าง เช่นคนในครอบครัว ญาติมิตร เพื่อนสนิท

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่แยกเป็นรายด้านของผู้สูงอายุได้มาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความว่าเหว่ อ้างว้าง (ได้มาจากการจัดกลุ่มข้อคำถามข้อที่ 4 6 7 11 และ 12 ดังตาราง 2) ปัจจัยด้านความสบายใจ สบายใจ (ได้มาจากการจัดกลุ่มข้อคำถามข้อที่ 1-3 และ 8 ดังตาราง 2) คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการ

ยอมรับจากชุมชน คุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ

ตาราง 2 แสดงน้ำหนักปัจจัย (factor loading) และการจัดข้อคำถามด้านสภาพอารมณ์ที่ดีของผู้สูงอายุ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ข้อ	ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	ปัจจัย			
		1	2	3	4
1	ท่านมีความสุขกับสิ่งรอบข้าง		.84		
2	ท่านเข้ากับคนอื่นได้ง่าย		.76		
3	ท่านรู้สึกแจ่มใส เบิกบานกับสิ่งรอบข้าง		.70		
4	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายในสิ่งต่าง ๆ	.57			
5	ถ้าย่อนเวลาได้ ท่านอยากเปลี่ยนอดีตที่ผ่านมา			.81	
6	ท่านรู้สึกว่าตนเองโดดเดี่ยว	.83			
7	ท่านคิดว่าตนเองไม่มีประโยชน์ต่อคนอื่น ๆ	.80			
8	ท่านสามารถควบคุมความรู้สึกของตนเองได้		.58		
9	ท่านพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต				.85
10	ท่านพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน				
11	ท่านมักจะเครียดในสิ่งต่าง ๆ รอบข้างตัวท่าน	.70			
12	ท่านไม่สบายใจกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	.73			

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีแนวทางในการพัฒนาเป็น 6 ด้านโดยแต่ละด้านได้นำปัจจัยที่เกี่ยวข้องและรายการที่มีคุณภาพชีวิตระดับตั้งแต่ปานกลางจนถึงน้อยของผู้สูงอายุในท้องถิ่น มาเป็นฐานในการจัดทำแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมตามแนวคิดโรงเรียนเป็นฐานกับผู้บริหาร ครู ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อขับเคลื่อนแผนการพัฒนาไปสู่ผู้สูงอายุในชุมชนในระยะที่ 2 ต่อไปสำหรับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เสนอตัวอย่างบางส่วนไว้ในตาราง 3

6. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้มาจากการระดมสมองแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้วิจัย พร้อมทั้งใช้การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาสังเคราะห์ เชื่อมโยงให้เกิดลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยพิจารณาลักษณะบริบท ศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น เข้ามาเสริมสร้างให้แนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติได้

สำหรับตาราง 3 ต่อไปนี้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งได้มาจากการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูโรงเรียนสุเหร่าลำแขกและผู้วิจัย บนฐานของผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุมิระดับคุณภาพชีวิตตั้งแต่ค่อนข้างน้อยจนถึงปานกลาง ตลอดจนปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตาราง 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่อาศัยบริเวณชุมชนรอบโรงเรียนสุเหร่าลำแวก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คุณภาพชีวิต	ปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	1.การดำรงชีพ 2.รายรับและรายจ่าย	<ul style="list-style-type: none"> จัดกลุ่มอาชีพสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ หาแหล่งทุนหรือแหล่งสนับสนุนในเรื่องปัจจัยสี่สำหรับผู้สูงอายุ รณรงค์ให้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ให้ปลอดภัย ให้คำแนะนำและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถดูแลตนเอง ไม่เป็นภาระหรือลดภาระจากบุตรหลานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้สูงอายุมีความปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รู้จักพอประมาณในการดำรงชีวิต สามารถลดภาระหนี้สิน
ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	1.การเป็นอิสระทางความคิด 2.การเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ	<ul style="list-style-type: none"> ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้รับรู้ถึงลักษณะของการมีเหตุผล ความพอประมาณและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี การให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ ชุมชนจัดสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชนโดยการจัดให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์เข้ามาร่วมพัฒนาเด็ก วัยรุ่น เยาวชนในชุมชนโดยการให้คำแนะนำอบรม สั่งสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีและเหมาะสม รวมถึงนำความรู้ ความสามารถที่มีมาร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุกล้าแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลสามารถคิดไตร่ตรองถึงผลดีและผลเสียในกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการรวมถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ เด็กวัยรุ่นและเยาวชนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในเรื่องการดำเนินชีวิต ชุมชนได้รับการพัฒนาและมีความเข้มแข็ง
ด้านสภาพร่างกายที่ดี	1.การใส่ใจเรื่องสุขภาพ 2.การบริโภคที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น การเดิน/วิ่งเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ จัดสถานที่ของโรงเรียนตลอดจนอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย ประชาสัมพันธ์ข่าวสารในการดูแลสุขภาพตนเองซึ่งจะเน้นถึงการป้องกันทั้งในเชิงรุกและรับกับโรคภัยที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ อันตรายจากการสูบบุหรี่และการดื่มของมึนเมาการเลือกบริโภคอย่างชาญฉลาดเพื่อสุขภาพที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพตนเอง ภาครัฐลดค่าใช้จ่ายที่ต้องนำมาใช้ในการรักษาผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย โรงเรียนเป็นต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ตาราง 3 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต	ปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ด้านสภาพร่างกายที่ดี (ต่อ)		<ul style="list-style-type: none"> จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการการบริโภคที่เหมาะสมกับวัยรู้จักพอประมาณในการบริโภคเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุ 	
ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	1.ความว่างหัวอ้างว้าง 2.ความสุขภาพสบายใจ	<ul style="list-style-type: none"> การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ การแสดงมุทิตาจิตกับผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การทำบุญงานประเพณีวันสำคัญต่าง ๆ โดยชุมชนร่วมกับโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุแสดงออก เช่น การร้องรำทำเพลง การพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็น 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุจะรู้สึกและเห็นคุณค่าของตนเองในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข
ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	1.การอุทิศตน 2.การได้รับการยอมรับจากชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนโดยสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชนเพื่อสร้างความผูกพันกับถิ่นฐานหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ สถานศึกษาให้ความสำคัญในการแสวงหาผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์มาเป็นกรรมการสถานศึกษาหรือกรรมการบริหารจัดการชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุมีเครือข่ายทางสังคมเกิดภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับจากชุมชน และเกิดความผูกพันกับชุมชนที่อาศัยอยู่
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	1.ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว 2.มิตรสหายและเพื่อนบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> สร้างความเข้าใจให้บุตรหลานและสมาชิกในครอบครัวให้เข้าใจธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในความดูแล ให้ความรู้ในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุกับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพบปะมิตรสหาย กิจกรรมการท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน ๆ รวมถึงกิจกรรมของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุสบายอก สบายใจไม่เครียดกับสิ่งต่าง ๆ รอบข้าง ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

1. คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างมากและเป็นด้านที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ จากการศึกษาอภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว มิตรสหาย และเพื่อนบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้รับการดูแล เอาใจใส่จากคนในครอบครัว มีการพบปะหรือร่วมกิจกรรมกับมิตรสหายและเพื่อนบ้านซึ่งสอดคล้องกับบังอร ธรรมศิริ (2549) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุยังมีความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม กล่าวคือต้องการความรัก การเอาใจใส่พูดคุยอย่างสม่ำเสมอจากครอบครัว ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุขั้นพื้นฐานเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อไปและยังสอดคล้องกับสิงหา จันทริวิทย์ (2551) ที่สะท้อนว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรเน้นให้ครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุควรเน้นการสร้าง ความเข้าใจให้ลูกหลานและสมาชิกในครอบครัว เข้าใจธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในความดูแล การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสูงวัยจะทำให้สมาชิกใน

ครอบครัวปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมนำมาซึ่งความสุขของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพบปะเพื่อนมิตรสหาย กิจกรรมการท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนๆ รวมถึงกิจกรรมของชุมชน

2. คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างมาก จากการศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับจากชุมชน รวมถึงคนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับสุพร คูหา (2552) และบังอร ธรรมศิริ (2549) ที่สรุปว่าควรมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองกับความต้องการทางด้านสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และยังสอดคล้องกับพจนนา ศรีเจริญ (2544) ที่สะท้อนว่าการให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรให้ความรู้ ประสบการณ์ตามความถนัดจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนยอมรับนับถือ เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชน ที่สำคัญเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีต่อไป ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรวม กลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุควรที่จะเน้นการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนโดยสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชนเพื่อสร้างความผูกพันกับถิ่นฐานหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ การสนับสนุนส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เข้ารับตำแหน่งกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชน

3. คุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างมาก จากการศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุข แจ่มใส เบิกบานกับสิ่งรอบข้าง สามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนได้ มีความพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพร คูหา (2552) ที่สะท้อนว่าควรมีการเสริมสร้างความมั่นคงทางใจให้กับผู้สูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มชมรมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุควรที่จะเน้นในลักษณะการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ การแสดงมุทิตาจิตกับผู้สูงอายุ การจัดงานวันคล้ายวันเกิด การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การทำบุญ งานประเพณีวันสำคัญต่างๆ โดยชุมชนร่วมกับโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุแสดงออก เช่น การร้องรำทำเพลง การพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็น

4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดีของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างมากจากการศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและใส่ใจในการดูแลสุขภาพกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพร คูหา (2552) ที่สะท้อนว่าควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุและสอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยพร นันทกุลวัฒน์และคณะ (2548) ที่พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนโดยผลการดำเนินการพบว่าผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ การดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดีของผู้สูงอายุควรเน้นการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเช่นการเดิน/วิ่งเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ การจัดสถานที่ของโรงเรียนตลอดจนอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ข่าวสารในการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งจะเน้นถึงการป้องกันทั้งในเชิงรุกและรับกับโรคร้ายที่เกิดกับผู้สูงอายุ รวมถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่และการดื่มของมึนเมา นอกจากนี้ยังต้องเน้นถึงการเลือกบริโภคอย่างชาญฉลาดเพื่อสุขภาพที่ดีตลอดจนการติดต่อกับหน่วยงานแพทย์เคลื่อนที่หรือหน่วยงานสาธารณสุขให้เข้ามาดูแลเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยของผู้สูงอายุ

5. คุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลางจากการศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุจะมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองพอสมควร อาจรู้สึกฝืนใจในกิจกรรมที่ไม่ต้องการจะทำ รวมถึงการไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นกับคนในครอบครัว ญาติมิตร เพื่อนสนิท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนในกิจกรรมของครอบครัว หรือการไปพบปะสังสรรค์กับญาติมิตร จะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัวเหล่านี้ อย่างไรก็ตามการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้สูงอายุในบางเรื่องที่ผู้ดูแลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นลูกหลาน ก็จะต้องสร้างความเข้าใจโดยใช้หลักการมีเหตุผลที่จะแสดงให้ผู้สูงอายุเห็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านั้น เช่น การไม่ไปตรวจสุขภาพตามที่แพทย์นัด การดื่มชา กาแฟหรือรับประทานอาหารที่ควรหลีกเลี่ยง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้สูงอายุควรเน้นการให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ การจัดให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์เข้ามาร่วมพัฒนาเด็ก วัยรุ่นและเยาวชนในชุมชนโดยการให้คำแนะนำ อบรม สั่งสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีและเหมาะสม รวมถึงการนำความรู้ ความสามารถที่มีมาร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (Odeboode, 2009: 591-592)

6. คุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาอภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความต้องการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ เพื่อไม่ต้องพึ่งพิงจากลูกหลาน สามารถใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเชนและคณะ (Chen *et al.*, 2010: 61-72) ที่พบว่าสถานะทางการเงินเป็นปัจจัยของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ นอกจากนี้จากการศึกษาในเรื่องสภาพความเป็นอยู่ พบว่าผู้สูงอายุยังคงวิตกกังวลในเรื่องอุบัติเหตุจากสภาพแวดล้อมในบ้าน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุควรเน้นการจัดกลุ่มอาชีพ โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพหลัก และ/หรืออาชีพเสริมที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้สูงอายุเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องพึ่งพาหรือเบียดเบียนจากบุตรหลาน การหาแหล่งทุนหรือแหล่งสนับสนุนในเรื่องปัจจัยสี่สำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ การบริโภคที่เหมาะสมกับวัย รู้จักพอประมาณในการบริโภคเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุ การให้คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพจนา ศรีเจริญ (2544) ที่ผลการวิจัยสะท้อนว่าควรให้ความสำคัญในการจัดหารายได้กับผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ควรเน้นให้ผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุแบ่งเวลาหรือใช้เวลาว่างในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ให้ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับบังอร ธรรมศิริ (2549: 50) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ อาจทำให้พิการหรือเสียชีวิตได้ ดังนั้นการดูแลป้องกันการเกิดอุบัติเหตุใน ผู้สูงอายุ เช่นการหกล้มขณะขึ้นบันได การหกล้มในห้องน้ำ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรต้องศึกษาหาความรู้และนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนในชุมชนควรร่วมมือกับชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล/ท้องถิ่น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและด้านการตัดสินใจด้วยตนเองเป็นอันดับแรก เพราะมีระดับคุณภาพชีวิตน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ซึ่งอาจดำเนินการโดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาและจัดการชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่ต่อไป

2. ควรสนับสนุนในการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งอาจผ่านตัวแทนชุมชน กรรมการชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชน ไปสู่การปฏิบัติกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่สำคัญควรมีการติดตามผลการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปใช้ เพื่อนำผลจากการนำไปใช้มาทบทวนปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นๆ ให้มากที่สุด

3. ควรมีการศึกษาหาแนวทางหรือการจัดทำกลยุทธ์สำหรับการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชนและผู้นำชุมชน ในการจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมต่อการนำไปใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. 2553. **บริการข้อมูลประชากร**. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 20, 2553, จาก <http://www.dopa.go.th/>
- จิราพร เกศพิชญวัฒนา, ม.ป.ป. **ลูกหลานจะสุขอย่างไร หากผู้สูงอายุไทยยังถูกรังแก**. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 24, 2553, จาก <http://www.agingthai.org/blog/knowledge/357>
- บังอร ธรรมศิริ. 2549. **ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ**. วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. หน้า 47-56.
- พจนา ศรีเจริญ. 2544. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสมาคมข้าราชการนอกระจำการในจังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย. อุดสำเนา.
- วโรทัย โกศลพิศิษฐ์. 2550. **มติชนรายวัน**. ปีที่ 30 ฉบับที่ 10779.
- วลัยพร นันทศุภวัฒน์ และคณะ. 2548. **โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ**. คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. 2553. **โครงสร้างระบบการติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564)**. จุฬาสัมพันธ์ ปีที่ 53(9) วันจันทร์ที่ 8 มีนาคม 2553 สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 24, 2553, จาก http://www.research.chula.ac.th/cu_online/2553/vol_9_1.html
- ศากุล ช่างไม้. 2550. **สังคมไทยกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต**. มติชน.
- สิงหา จันทร์วิงษ์. 2551. **รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. อัดสำเนา.
- สุพร คูหา. 2552. **แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา.
- สุวดี เบญจวงศ์. 2541. **ผู้สูงอายุ คนแก่และคนชรา: มิติทางสังคมและวัฒนธรรม**. มนุษยสังคมสาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. หน้า 54-60.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์. 2538. **การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2533-2563**. กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 20, 2553, จาก <http://www.camillianchan.org/index.php?mo=3&art=338912>
- Beadle-Brown, J., Murphy, G. and DiTerlizzi, M. 2008. **Quality of Life for the Camberwell Cohort**. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 24: 380-390.
- Butler, J and Ciarrochi, J. 2007. **Psychological acceptance and quality of life in the elderly**. *Quality of Life Research*. Springer. 16: 607-615.
- Chen, J., Murayama, S. and Kamibepu, K. 2010. **Factors related to well-being among the elderly in urban China focusing on multiple roles**. *BioScience Trends*. 4(2): 61-71.
- Ferrans C, and Powers M. 1984&1998. **Quality of Life Index: Questionnaires and Scoring**. Retrieved November 20, 2010, from <http://www.uic.edu/orgs/qli>.
- Hsu, H. C., Wang, C. H., Chen, Y. C., Chang, M. C. and Wang, J. 2010. **Evaluation of A Community-Based Ageing Intervention Program**. *Educational Gerontology*. 36: 547-572.
- Kelly, B. 2010. **Older and Wiser**. *U.S. News & World Report*. 147(2): 4.
- Kutner *et al.*, 1992. **Measuring the Quality of Life of the Elderly in Health Promotion Intervention Clinical Trials**. *Public Health Reports* (September-October 1992, 107(5): 533-534.
- New Internationalist, 2010. **Ageing – 7 myths**. January/ February.
- Odebode, O. S. 2009. **Participation of elderly women in community welfare activities in Akinyele local government, Oyo State, Nigeria**. *Australian Journal of Adult Learning*. 49(3): 591-609.
- Puyenbroeck, V. J. and Maes, B. 2009. **The Effect of Reminiscence Group Work on Life Satisfaction, Self-Esteem and Mood of Ageing People with Intellectual Disabilities**. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 22: 23-33.
- Schalock, L. R. 2004. **The concept of quality of life: what we know and do not know**. *Journal of Intellectual Disability Research*. 48(3): 203-216.
- Sin, M. K., Choe, M.A., Chae, Y.R., Murphy, P., Kim, J. and Jeon, M. Y. 2010. **Perceived Health Status, Life Satisfaction and Cardiovascular Risk Factors among Elderly Korean Immigrants and Elderly Koreans**. *Journal of Gerontological Nursing*. 37(3): 43-52.
- Skučas, K. and Mockevičienė, D. 2009. **Factors Influencing The Quality of Life of Person with Spinal Cord Injury**. *Special Education*. 2(21): 43-50.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงาน
 ของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา
 ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ

Relationship between Transformation Leadership and Administrators
 Effectiveness of Middle Administrators in Manufactory in Chachoengsao
 Province ; The Perception of Controller and Operator

ณัชชากร เอมเปีย, สุรพล ขอบปี, วรเชษฐ์ รุ่งหล้า, อำนวย ปาอ้าย, ทวีศิลป์ กุลภาดล
 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติงาน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา (2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีต่อองค์การ (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ จำนวน 426 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (r_{xy})

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด พบว่า ด้านลูกค้ำมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเงิน และด้านการเรียนรู้การพัฒนา ตามลำดับตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.53$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ประสิทธิผลการบริหารงาน

Abstract

The purposes of this research were to study of relationship between Transformation Leadership and Effectiveness of Middle Administrators in Manufactory in Chachoengsao Province in the Perception of Controller and Operator

The sample used in this study consisted of controller and operators 426 persons in Manufactory at Chachoengsao Province. A five-rating scale questionnaire was used to correct the data. The statistical devices employed to analyze the data wear percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.) and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (r_{xy})

The results of the study were as follows:

1. The overall of the transformation leadership of Middle Administrators in Manufactory in Chachoengsao Province was moderate level. Considering each aspect sequence from the highest to the lowest: showed the idealized influence side, the inspiration side, intellectual stimulation side, and individualized consideration respectably side

2. The overall of the administrative of Middle Administrators in Manufactory in Chachoengsao Province was high level. Considering each aspect sequence from the highest to the lowest: showed the customer side, the internal process side, the financial side, and the learning development side

3. The transformation leadership of Middle Administrators in Manufactory in Chachoengsao Province was significantly and positive related to the effectiveness at the 0.5 level relevant to the proposed hypothesis

Keywords: Transformational Leadership, Administrators Effectiveness

บทนำ

องค์กรทุกแห่งย่อมมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะและสภาพขององค์กร ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจในปัจจุบัน การสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้บริหารระดับสูงพึง คำนึงถึง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพและความเป็นสากลให้แก่องค์กร พัฒนาการของบุคลากรในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจะเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายตามที่แต่ละองค์กร ตั้งไว้ ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการของบุคลากรในองค์กรสำหรับประเทศไทยทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถในระดับก้าวหน้าทัดเทียมกับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและต่อเนื่องมาจนถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ก็ยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาที่สมดุล โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา ซึ่งต้องการให้ทุกฝ่ายช่วยหาแนวทางในการพัฒนาคนในเชิงรุก เพื่อให้รู้จักการเรียนรู้ และมีความสามารถในการ พัฒนาตนเองอย่างก้าวหน้าและยั่งยืน (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, หน้า 5-6) ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินผลการพัฒนาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุลใน ด้านคุณภาพ ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ให้ความสำคัญต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง การ สร้างภาวะผู้นำในการบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นทั้งนี้เพื่อให้ประเทศสามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการ เปลี่ยนแปลงหลักของโลกได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อน และเชื่อมโยงกันมากขึ้น(สำนัก นายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, หน้า ข-ค) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ก็ยังคงมุ่งเน้น และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของคนให้มุ่งไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เนื่องจากคน “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบ จากการพัฒนา ขณะเดียวกันคนก็เป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของ คนในทุกมิติ อย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้ ความสามารถ เพื่อให้เทียบพร้อมทั้งทางด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2545, หน้า 47) เช่นเดียวกันกับการดำเนินธุรกิจเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพที่มั่นคง จะต้องคำนึงถึง การดำรงอยู่ขององค์กรในระยะยาว ซึ่งประสิทธิผลองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเจริญมั่งคั่ง และมั่นคงของ องค์กร และในทุกองค์กรต้องมีผู้บริหารเป็นผู้ควบคุมดูแล ผลงานขององค์กรจะดีมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับการบริหารงาน สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร การทำงานที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า การตัดสินใจต่างๆ เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็น ภาระหน้าที่ของผู้นำทั้งสิ้น (ระวีง เนตโพธิ์แก้ว, 2542, หน้า 90) ทั้งนี้เพราะผู้นำนั้นมีผู้ใช้ที่จะนำคนอื่นเพียงอย่างเดียว แต่ ผู้นำคือ ผู้ที่คนอื่นอยากเดินตาม ผู้นำต้องเป็นผู้ที่สามารถทำคนอื่นคล้อยตาม เพราะมีความศรัทธาต่อผู้นำ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), และคนอื่นๆ 2542, หน้า 26-27) ดังนั้นผู้นำจึงมีประสิทธิผลองค์กร โดยผ่านทางผู้บังคับบัญชาดังกล่าวที่ว่า “งานของผู้นำนั้นมิใช่การปลดปล่อยพลังจากตัวเอง แต่ผู้นำนั้นเป็นผู้ปลดปล่อยพลังจากผู้อื่นเพื่อให้เกิดคุณค่าแก่ องค์กร” (Hesselbein, 2001, pp. 56-57)

การดำเนินงานขององค์กรจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงไรนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) ทั้งนี้ผู้บริหารระดับกลางจึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญยิ่งในการนำพาองค์กรไปสู่ทิศทางต่างๆ เพราะเป็นตัวเชื่อมระหว่างพนักงานระดับสูง และพนักงานระดับปฏิบัติ ผู้บริหารระดับกลางจะทำหน้าที่หน้าที่แปลงกลยุทธ์นโยบายทั้งหลาย ซึ่งรับมาจากผู้บริหารระดับสูงมาถ่ายทอดให้กับพนักงานเพื่อก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และเป็นผู้กำกับการความคิดริเริ่ม และความกระตือรือร้นจากพนักงานระดับล่างด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารกลุ่มนี้จะเป็นผู้บริหารระดับสูงในอนาคตด้วย ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับกลางจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เนื่องจาก “ผู้นำถือได้ว่าเป็นหลักที่สำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานเป็นส่วนรวม คุณภาพและคุณลักษณะของผู้นำมีผลสะท้อนต่อการปฏิบัติงานและผลงานขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอันมาก” (อรุณ รัชธรรม 2527, 118) หรือดังที่ สต็อกคิล (Stogdill 1974, 43) ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้นำจะเป็นบุคคลที่ผูกพันกลุ่มเข้าด้วยกัน และกระตุ้นให้กลุ่มผู้ร่วมงานแสดงความสามารถสูงสุดเพื่อสร้างผลงาน”

จากข้อค้นพบของงานวิจัยจำนวนมากทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ และเชิงทฤษฎีต่างๆ ที่ศึกษาในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม ราชการ สถาบันการศึกษา และองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และให้ความพึงพอใจมากกว่าภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2543, หน้า28) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีการนำไปศึกษาวิจัยกันมาก คือ ศึกษาจากแนวคิดของเบส (Bass, 1999, pp9-32) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ และส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กร ประกอบกับงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการอุตสาหกรรมมีผู้ที่ทำการศึกษาศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางและประสิทธิผลการทำงานขององค์กร โดยมีประเด็นคำถามการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการทำงานขององค์กรหรือไม่อย่างไร โดยเลือกที่จะศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีต่อองค์กร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)** หมายถึง ระดับพฤติกรรมของผู้บริหาร แสดงให้เห็นในการจัดการ ที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่ความคาดหวังเป็นผลให้การปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง พัฒนาความสามารถ และศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ ตระหนักรู้ภารกิจ และวิสัยทัศน์ มีความจงรักภักดี และเป็นที่ยอมรับให้ผู้ร่วมงานมองโลกเกินความสนใจของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย องค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ ได้แก่

1.1 **การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence)** หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เห็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีการยอมรับ เชื่อมั่นศรัทธา และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ มีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้นำจะมีการประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละ

เพื่อประโยชน์ของกลุ่มนั้น เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยม ความเชื่อ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนมีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านการมีวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ มีความสามารถในการจัดการหรือควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการเห็นค่าในตนเอง มีศีลธรรม และจริยธรรม

1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีแรงจูงใจภายใน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อกลุ่ม มีการตั้งมาตรฐานในการทำงานสูง และเชื่อมั่นว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมาย มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงานมีการให้กำลังใจผู้ร่วมงาน มีการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงสิ่งที่สำคัญ โดยผู้นำจะมีลักษณะสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจภายในให้กับผู้ร่วมงาน มีการสร้างเจตคติที่ดี และการคิดในแง่บวก

1.3 การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา มีการพิจารณาปรับปรุงวิธีการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น มองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผล และข้อมูลหลักฐาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized consideration) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นที่เลี้ยงสอนและให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายให้ผู้ร่วมงาน โดยผู้นำมีลักษณะสำคัญในด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และเทคนิคการมอบหมายงาน

2. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) หมายถึง หัวหน้างานในระดับผู้ช่วยผู้จัดการแผนก ผู้จัดการแผนก ผู้ช่วยผู้จัดการสาขา ผู้จัดการสาขา

3. ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึงระดับความสำเร็จที่องค์กรสามารถบรรลุได้ เพื่อความราบรื่นในองค์การ ตลอดจนสามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับองค์กร โดยมุ่งเน้นที่การบรรลุผลลัพธ์ ที่คาดหวัง พนักงานมีความสุขในการทำงาน และพนักงานมีความผูกพัน และประสงค์ที่จะทำงานเพื่อสร้างคุณค่าให้กับองค์กรในระยะยาว ซึ่งนำแนวคิด Balanced Scorecard มาเป็นตัววัดประสิทธิผลขององค์กร

4. Balanced Scorecard หมายถึง ระบบการจัดการแบบสมดุล (Balanced Performance) ระบบการบริหารกลยุทธ์ (Strategic Management System) และเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร/แปลงวิสัยทัศน์/กลยุทธ์สู่แนวปฏิบัติงาน (Communication Tool) ด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา

4.1 มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) เช่น เพิ่มรายได้ ประสิทธิภาพในการผลิตที่มีต้นทุนต่ำ และมีการสูญเสียระหว่างผลิตน้อย การหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ

4.2 มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ภาพลักษณ์กระบวนการด้านการตลาด การจัดการด้านลูกค้าสัมพันธ์

4.3 มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) เช่น การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานภายในองค์กร การจัดการด้านสายการผลิตที่มีประสิทธิภาพ

4.4 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงาน การพัฒนาระบบ อำนวยความสะดวกในการทำงาน

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ จำนวน 112,793 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 426 คน ตามการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของยามาเน่ (Yamane, 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานปฏิบัติการที่มีต่อ

ผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงาน แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง และระยะเวลาที่ทำงานในบริษัท ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check – Lists) มีข้อความจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับกลางในหน่วยงานว่ามีภาวะผู้นำระดับใดลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลรวม 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในหน่วยงานว่าส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรมากน้อยเพียงใดลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้การพัฒนา รวม 24 ข้อ

คุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ซึ่งเป็นพนักงานบริษัท ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริง จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำเครื่องมือมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

จำนวนข้อและค่าความเที่ยงของแบบสอบถามแยกตามตัวแปร/ตัวชี้วัด

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง		
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	9	0.97
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	8	0.97
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	7	0.97
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	6	0.97
ประสิทธิผลการบริหารงาน		
ด้านการเงิน	6	0.97
ด้านลูกค้า	6	0.97
ด้านกระบวนการภายใน	6	0.97
ด้านการเรียนรู้การพัฒนา	6	0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือถึงโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากระดับหัวหน้างานและพนักงานระดับปฏิบัติการ
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองพร้อมทั้งนัดเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองภายหลังจากส่งแบบสอบถาม 2 สัปดาห์
3. การรวบรวมแบบสอบถาม ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมหลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว จำนวน 500 ชุด ได้รับคืน 426 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.2
4. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลาง และประสิทธิผลในการบริหารงานในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อประสิทธิผลการทำงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (r_{xy})

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งจะสรุปผลตามลำดับดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 54.2) อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20 - 29 ปี (ร้อยละ 46.9) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 73.9) ตำแหน่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ (ร้อยละ 79.6) ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1- 5 ปี (ร้อยละ 43.7) และระยะเวลาที่ทำงานในบริษัทปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 1- 5 ปี (ร้อยละ 48.6)

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.53$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=3.46$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}=3.41$) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}=3.33$) ตามลำดับ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับภาวะผู้นำ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.53	.79	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.46	.82	ปานกลาง
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	3.41	.79	ปานกลาง
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.33	.82	ปานกลาง
รวม	3.43	.81	ปานกลาง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ($\bar{X}=3.63$) รองลงมาคือผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ($\bar{X}=3.59$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆได้ ($\bar{X}=3.42$)

2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารมีความตั้งใจในการทำงานอย่างแน่วแน่ ($\bar{X}=3.62$) รองลงมาคือผู้บริหารสามารถจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ($\bar{X}=3.52$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับค่านิยม และความเชื่อถือ ($\bar{X}=3.35$)

3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรู้จักวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน ($\bar{X}=3.49$) รองลงมาคือผู้บริหารสามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน เห็นแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.48$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ผู้บริหารมอบหมายงานที่ทำหาคความสามารถของผู้ร่วมงาน ($\bar{X}=3.30$)

4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ และพัฒนาจุดด้อยของตนเองอยู่เสมอ ($\bar{X}=3.55$) รองลงมาคือผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึง ความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล ($\bar{X}=3.38$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ผู้บริหารรับฟังเรื่องราวของผู้ร่วมงานอย่างตั้งใจ และผู้บริหารมีการติดตามผลของผู้ปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล($\bar{X}=3.24$)

3. ผลการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลูกค้ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการภายใน ($\bar{X}=3.56$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=3.53$) และด้านการเรียนรู้การพัฒนา ($\bar{X}=3.41$) ตามลำดับตามลำดับ

ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางใน โรงงานอุตสาหกรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับประสิทธิภาพ องค์การ
ด้านการเงิน	3.53	.70	มาก
ด้านลูกค้า	3.60	.74	มาก
ด้านกระบวนการภายใน	3.56	.78	มาก
ด้านการเรียนรู้การพัฒนา	3.41	.78	ปานกลาง
รวม	3.53	.75	มาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านการเงิน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ องค์การของท่านมีแผนที่จะขยายกำลังการผลิตสินค้าที่เพิ่มขึ้นในอนาคตอันใกล้ หรือระยะไม่เกิน 5-10ปี ($\bar{X}=3.68$) รองลงมาคือองค์การของท่านเชิงเปรียบเทียบกับผู้แข่งขันมีความมั่นคงทางการเงิน และเติบโตทางตลาดอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.64$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านได้รับค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน และโบนัสอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ($\bar{X}=3.41$)

2) ด้านลูกค้า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ องค์การของท่านให้ความสำคัญ และมีการประเมินความพึงพอใจของลูกค้า อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.75$) รองลงมาคือองค์การของท่านมีช่องทางการสื่อสารเพื่อการรับรู้และตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างครอบคลุม และรวดเร็ว ($\bar{X}=3.64$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีความรู้ ความสามารถในเรื่องผลิตภัณฑ์ของบริษัทและสามารถให้คำปรึกษาแนะนำกับลูกค้าได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.36$)

3) ด้านกระบวนการภายใน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ องค์การของท่านให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม($\bar{X}=3.63$) รองลงมาคือองค์การของท่านมีการจัดทำระบบเอกสาร/ ควบคุมคุณภาพทุกขั้นตอนการทำงาน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ($\bar{X}=3.62$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ภายใน ใช้ KPI เป็นกลไก เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.44$)

4) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ องค์การของท่านสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ นอกเหนือจากงานที่ปฏิบัติเป็นประจำของพนักงาน($\bar{X}=3.50$) รองลงมาคือองค์การของท่านมีการนำผลลัพธ์จากการวัดผลการดำเนินงานไปปรับแก้ไขเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.46$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ องค์การของท่านสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยจัดงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมทั้งที่เกี่ยวกับงาน และไม่เกี่ยวกับงานของแต่ละคน($\bar{X}=3.35$)

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.53$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตัวแปร	X ₁ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์)	X ₂ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ)	X ₃ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญา)	X ₄ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล)	X (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง)
Y ₁ (ประสิทธิผลการบริหารงานด้านการเงิน)	.28*	.36*	.39*	.43*	.41*
Y ₂ (ประสิทธิผลการบริหารงานด้านลูกค้า)	.34*	.41*	.38*	.44*	.43*
Y ₃ (ประสิทธิผลการบริหารงานด้านกระบวนการภายใน)	.30*	.38*	.40*	.44*	.42*
Y ₄ (ประสิทธิผลการบริหารงานของด้านการเรียนรู้การพัฒนา)	.40*	.49*	.50*	.56*	.54*
Y (ประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง)	.39*	.49*	.49*	.55*	.53*

*p<.05

และเมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานรายด้านพบว่า

1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X₁) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง (Y) ในระดับปานกลาง ($r_{x_1y} = 0.39$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เรียงจากสูงไปหาต่ำดังนี้ (Y₄) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา ($r_{x_1y_4} = 0.40$) (Y₂) ด้านลูกค้า ($r_{x_1y_2} = 0.34$) (Y₃) ด้านกระบวนการภายใน ($r_{x_1y_3} = 0.30$) และ (Y₁) ด้านการเงิน ($r_{x_1y_1} = 0.28$) ตามลำดับ

2) การสร้างแรงบันดาลใจ (X₂) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง (Y) ในระดับปานกลาง ($r_{x_2y} = 0.49$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เรียงจากสูงไปหาต่ำดังนี้ (Y₄) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา ($r_{x_2y_4} = 0.49$) (Y₂) ด้านลูกค้า ($r_{x_2y_2} = 0.41$) (Y₃) ด้านกระบวนการภายใน ($r_{x_2y_3} = 0.38$) และ (Y₁) ด้านการเงิน ($r_{x_2y_1} = 0.36$) ตามลำดับ

3) การกระตุ้นทางปัญญา (X₃) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง (Y) ในระดับปานกลาง ($r_{x_3y} = 0.49$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เรียงจากสูงไปหาต่ำดังนี้ (Y₄) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา ($r_{x_3y_4} = 0.50$) (Y₃) ด้านกระบวนการภายใน ($r_{x_3y_3} = 0.40$) (Y₁) ด้านการเงิน ($r_{x_3y_1} = 0.39$) (Y₂) ด้านลูกค้า ($r_{x_3y_2} = 0.38$) และตามลำดับ

4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X₄) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง (Y) ในระดับปานกลาง ($r_{x_4y} = 0.55$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เรียงจากสูงไปหาต่ำดังนี้ (Y₄) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา ($r_{x_4y_4} = 0.56$) (Y₃) ด้านกระบวนการภายใน ($r_{x_4y_3} = 0.44$) (Y₂) ด้านลูกค้า ($r_{x_4y_2} = 0.44$) และ (Y₁) ด้านการเงิน ($r_{x_4y_1} = 0.43$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ มีประเด็นที่สำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยมากด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในภาวะปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ดังนั้นเพื่อให้องค์กรอยู่รอดและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ ดังนั้นพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถไปสู่เป้าหมายที่องค์กรวางไว้ได้ ผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับกลางจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานยอมรับ เชื่อมั่นศรัทธา และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ มีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้นำจะมีการประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยม ความเชื่อ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนมีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านการมีวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ มีความสามารถในการจัดการหรือควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการเห็นค่าในตนเอง มีศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับมัสชินสกี (Mussinsky, 1997, p3. 373; อ้างถึงรัตติกโร จงวิศาล, 2543, หน้า 15) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ และสมมติฐานของสมาชิกในองค์กร สร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ที่สำคัญขององค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำต่อผู้ตาม

2. ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลูกค้ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันตลาดสินค้า เป็นตลาดผู้บริโภค ซึ่งในตลาดมีการแข่งขันกันอย่างเสรี ดังนั้นในแต่ละองค์กรจึงให้ความสำคัญ ประสิทธิภาพการบริการงานขององค์กร ด้านลูกค้าสูงเป็นอันดับแรก ดังจะเห็นได้จากหลายๆบริษัท หรือหลายๆอุตสาหกรรมได้นำนโยบาย Customer Satisfaction และนโยบาย Zero Complain มาใช้ในการบริหารจัดการในองค์กรของตนเอง เพื่อไม่ให้องค์กรของตนเองเสียชื่อเสียง และถูกลูกค้าร้องเรียนซึ่งจะมีผลกระทบต่อองค์กร

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรได้ ดังนั้น องค์กรควรสนับสนุนให้ผู้บริหารระดับกลางในองค์กรของตนเองได้พัฒนาระดับภาวะผู้นำด้านต่างๆให้สูงขึ้น เพื่อที่องค์กรจะได้มีประสิทธิผลในการบริหารงานด้านต่างๆสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรมุ่งเน้นการอบรมและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างต่อเนื่องซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กร ทำให้องค์กรสามารถพัฒนาทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

2. ภาครัฐได้แก่อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทราควรเข้ามามีส่วนในการในการพัฒนาเพื่อยกระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับกลางให้สูงของโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการตั้งชมรมผู้บริหารระดับกลางในจังหวัดขึ้นและจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้บริหารระดับกลาง และจัดหลักสูตรอบรมด้านภาวะผู้นำและด้านประสิทธิผลการบริหารงานให้แก่สมาชิกของชมรมเป็นระยะๆ

3. ผลการศึกษาพบว่าระดับภาวะผู้นำด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีระดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารระดับกลางควรปรับปรุงทัศนคติในด้านนี้ให้สูงขึ้น ได้แก่ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นที่เล็งสอนและให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายให้ผู้ร่วมงาน โดยผู้นำมีลักษณะสำคัญในด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และเทคนิคการมอบหมายงาน

4. ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิผลในการบริหารงานด้านการเรียนรู้การพัฒนา มีระดับต่ำสุด ดังนั้นองค์กรควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงาน การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ ในจังหวัดอื่น นอกเหนือจากจังหวัดฉะเชิงเทรา อาจทำเป็นจังหวัดในส่วนภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำ และประสิทธิผลขององค์กร

2. เพื่อให้การอภิปรายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ควบคู่กันไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อได้ทราบถึงรายละเอียดของภาวะผู้นำกับประสิทธิผลขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), อานันท์ ปันยารชุน, ประเวศ วะสี, สิปนันท์ เกตุทัตม สงวน นิตยารัมภพงศ์ และไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2542). **ผู้นำ** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว. (2542). **องค์การและการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: พืท์กอักษร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). **ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิต** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปริญญา นิพนธ์ วท.ด สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Bass, B. M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European journal of work and organization psychology*, 8(10), 9-32.
- Hesselbein, F. (2011, December). Breakthrough leadership: It's personal. *Harvard Business Review*, 97(11), 10-148
- Stogdill, R.M. (1974). *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. New York: The Free Press
- Yamane, T. 1973. *Statistic: An Introductory Analysis*. 3 rd ed. New York: Harper and Row.

การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด 3 ดี Development of Ang Thong Province Prison Library to 3 Good Library

ดวงใจ อมิตรพ่าย¹, ทรงธรรม รูปแก้ว²

¹สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²เรือนจำจังหวัดอ่างทอง กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

บทคัดย่อ

การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด 3 ดี ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ต้องขัง สภาพปัญหาของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อพัฒนาการจัดการห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำกรมราชทัณฑ์ ซึ่งพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพก่อนต้องโทษ เป็นลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน/เอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,000-10,000 บาท ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง มีสภาพโดยทั่วไปเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า ห้องสมุดได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุดเรือนจำ แต่มีทรัพยากรสารสนเทศค่อนข้างล้าสมัย และไม่คอยได้จัดหาสิ่งพิมพ์ใหม่เข้าห้องสมุด เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด สถานที่ไม่ค่อยเป็นระเบียบ ผู้ต้องขังจะเข้ามาอ่านในห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีน้อย ผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการพัฒนา ด้านสถานที่ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ดังนี้ ด้านสถานที่ ได้จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุด โดยปรับสี โต๊ะ เก้าอี้ให้มีสีสัน สวยงาม ปรับพื้นที่ให้ โปร่ง โล่ง สบาย ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้และผ่อนคลายความตึงเครียด ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ได้จัดทำโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” ร่วมกับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้นำทรัพยากรสารสนเทศจากสำนักวิทยบริการฯ มาให้บริการที่ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง 1 - 2 เดือนต่อครั้ง ส่วนด้านการบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการจัดนิทรรศการ จัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือที่น่าสนใจ จัดแนะนำหนังสือใหม่ และจัดการประกวด หลังจากนั้นได้ประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ใช้บริการพึงพอใจการปฏิบัติงานของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรสารสนเทศ งานเทคนิคห้องสมุด การบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน บุคลากรห้องสมุด และอาคาร สถานที่ ครุภัณฑ์ ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำมาปรับปรุงการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองได้ในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง, ห้องสมุด 3 ดี

ABSTRACT

The research and development on the library management model aimed at studying the prisoners' background and general conditions as well as problems of Ang Thong province prison library so as to develop the management systems according to the standards of the prison libraries. The findings showed that most of the samples were male at the ages of 21-30 who were single and finished their secondary school level. The occupation they did before being sentenced in prison was employees with the average monthly income of 7,000-10,000 baht. The standards of the general conditions of Ang Thong Province prison library were according to the criteria of the prison libraries in Thailand. However, the reading materials were relatively old and short of new ones owing to the limited budgets. Besides, the library was not comfortable in terms of reading space, and reading activities were not supported enough. In this study, the researcher planned to develop the library environment, information technology and services to support reading activities. With regard to the library environment, tables, chairs and space were appropriately adjusted in order to make the library a place for education and relaxation. In terms of information technology, the researcher, together with Academic Resources and Information Technology, Thepsatri Rajabhat University, was responsible for a project entitled “Thepsatri Rajabhat for Community”, which provided resources and information technology services for Ang Thong Province prison library one to two months in a row. Regarding services to support reading activities, exhibitions, book

recommendations and contests were prepared. The evaluation of the library users' satisfaction towards the services given was, overall, highly satisfactory. Last but not least, the significance of this study could be used for further improvement of Ang Thong Province prison library.

Keyword: Ang Thong province prison library, 3 Good library : Good place, Good resources, Good service

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ปัญหาของสังคมไทยส่วนใหญ่ยังเป็นปัญหาพื้นฐานทางสังคมโดยทั่วไป คือ ปัญหาความไม่รู้ ความจน ความเจ็บ ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้มีผู้กระทำผิดทางอาญาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งด้านปริมาณและความรุนแรงดังมีปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งกรมราชทัณฑ์รายงานจำนวนผู้ต้องขังในแต่ละปีและทำความผิดซ้ำค่อนข้างสูง เช่น ปี พ.ศ. 2546 มีผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ 22,935 คิดเป็นร้อยละ 14.56 ปี พ.ศ. 2547 จำนวน 17,272 คน คิดเป็นร้อยละ 13.73 และปี พ.ศ. 2548 จำนวน 16,794 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 (กรมราชทัณฑ์, 2548) ซึ่งผลของอาชญากรรมได้สร้างความสูญเสีย และมีผลกระทบต่อความสงบสุข เศรษฐกิจและสังคมทั้งในด้านทรัพย์สิน เงินทอง หรือชีวิตร่างกาย รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากศาลในการป้องกันปราบปราม และดำเนินการกับผู้ประกอบอาชญากรรม

ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน พ.ศ. 2510 เรือนจำมีภารกิจหลักสำคัญ 2 ประการ คือ การควบคุมผู้ต้องโทษมิให้หลบหนี และการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องโทษ ให้มีความพร้อมที่จะประพฤตินเป็นพลเมืองดี มีความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ด้วยดี มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังภายในเรือนจำโดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีวิชาความรู้ตลอดจนมีความประพฤติที่ดี (จิตต์พิสุทธ์, 2548) กรมราชทัณฑ์เล็งเห็นความสำคัญในการให้การศึกษา พัฒนাজิตใจ ด้านการศึกษาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ดำเนินการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ประกอบด้วย การให้การศึกษาระดับต่างๆ การให้การศึกษาระดับวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง และการจัดบริการการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยให้มี **ห้องสมุด** เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งห้องสมุดเป็นสถานที่สนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างดีในทุกด้าน

ห้องสมุด ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของสังคม ห้องสมุดจึงเปรียบเสมือนโลกใบใหญ่แห่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งบันเทิง ประเทืองปัญญา และเปรียบเสมือนชุมทรัพย์ทางปัญญา การพัฒนาห้องสมุดควรพัฒนาไปพร้อมทั้งสร้างคุณภาพควบคู่กัน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ผู้เรียน องค์ความรู้ และแหล่งเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดของห้องสมุด 3 ดี จึงเกิดขึ้น คือ การมีหนังสือดี-บรรยากาศดี-บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดดี (บริการดี)

ในฐานะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น มีพื้นที่ที่ต้องดูแลอยู่ในความรับผิดชอบ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอ่างทอง ซึ่งในแต่ละจังหวัดมีเรือนจำที่มีผู้ต้องขังที่กระทำผิดต่าง ๆ กัน ความผิดที่มีผู้กระทำผิดจำนวนมาก คือความผิดเรื่องยาเสพติด เพื่อให้สังคมโดยรวมมีความเป็นอยู่อย่างสันติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จึงเป็นความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยต้องออกมาช่วยบริการวิชาการสู่สังคม โดยพัฒนาการจัดห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขัง ศึกษาสภาพปัญหาของห้องสมุด พัฒนาการจัดห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ และเพื่อบริการและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้การศึกษา ทั้งในระบบ และนอกระบบ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น การจัดห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองให้เป็นห้องสมุดที่มีชีวิตชีวา มีสีสันสดใส เพราะห้องสมุดถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้ต้องขัง นอกจากที่จะให้ความรู้แล้ว ยังเป็นที่พักผ่อน หากความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย ความตึงเครียด ความรู้ที่ได้รับจะได้นำไปเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกที่ดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นการคืนคนดีสู่สังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด 3 ดี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพ ปัญหา ของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง 2) สำรวจความต้องการของผู้ใช้ 3) พัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด 3 ดี และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประสานงานเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อแจ้งโครงการวิจัย และขออนุญาตดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง
3. สสำรวจสภาพ ปัญหา ของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง โดยนำเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ พ.ศ.2550 ไปสำรวจสภาพในด้านต่างๆ ของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อนำข้อมูลในส่วนที่ไม่ถึงเกณฑ์มาพัฒนาและปรับปรุง
4. การวางแผนพัฒนาด้านสถานที่ สื่อการเรียนรู้ และการบริการ
5. ดำเนินการพัฒนาด้านสถานที่ สื่อการเรียนรู้ และการบริการ เพื่อให้ห้องสมุดมีสภาพเหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งเดียวในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง
6. ประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

การดำเนินงานการพัฒนาห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองเป็นห้องสมุด 3 ดี

1. ประสานงานเรือนจำจังหวัดอ่างทอง โดยเข้าพบผู้บัญชาการเรือนจำ บรรณารักษ์

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

2.1 พฤติกรรมการใช้ห้องสมุด

มาใช้บริการช่วงเวลาพักกลางวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนและผ่อนคลายความตึงเครียด คลายเหงา ให้เกิดความสบายใจ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อ่านหนังสือพิมพ์รับข่าวสารต่างๆ

ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้ประโยชน์มากที่สุด คือ วารสารทั่วไป และบันเทิง

2.2 ด้านอาคารสถานที่ คับแคบ ควรมีการปรับปรุงสถานที่และบรรยากาศเพื่อเชิญชวนให้มาใช้บริการ ที่นั่งอ่านไม่เพียงพอ ควรมีชั้นวางรองเท้าหน้าห้องสมุดเพื่อความเป็นระเบียบ

ด้านสื่อการศึกษา ควรนำหนังสือใหม่ๆ มาให้บริการ รวมทั้งหนังสือพิมพ์เพื่อรับข่าวสารต่างๆ

ด้านการบริการ ขยายเวลาในการให้บริการ เพิ่มจำนวนหนังสือที่ให้อ่าน จัดบริการภายนอกสถานที่เนื่องจากห้องสมุดคับแคบ จัดกิจกรรมส่งเสริมการมาใช้ห้องสมุด

2.3 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

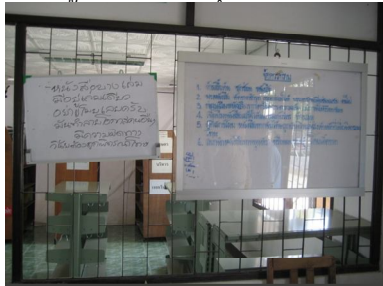
ลักษณะความผิดของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ปี 2553 (ณ วันที่ 23 พฤษภาคม 2554)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติด				
1.1 จำหน่าย	575	112	687	51.31
1.2 ครอบครอง	27	-	27	2.02
1.3 เสพ	8	12	20	1.49
2. ความผิดคดีทั่วไป	570	35	605	45.18
รวม	1,192	147	1,339	100

หมายเหตุ

ความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 54.82 ความผิดคดีทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 45.18

3. ศึกษาสภาพ ปัญหา ของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

4. การวางแผนพัฒนาด้านสถานที่ สื่อการเรียนรู้ และการบริการ

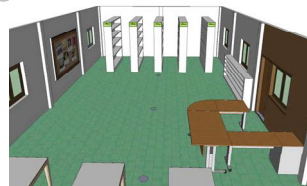
4.1 ด้านสถานที่ จัดสถานที่ให้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน การเรียนรู้ และการศึกษาค้นคว้า

4.2 ด้านสื่อการศึกษา จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่ดี มีคุณภาพ มีเนื้อหาสาระถูกต้อง ไม่เป็นพิษเป็นภัย และตรงใจผู้อ่าน
 ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้

4.3 ด้านการบริการ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีจิตบริการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้

5. ดำเนินการพัฒนาด้านสถานที่ สื่อการเรียนรู้ และการบริการ เพื่อให้ห้องสมุดมีสภาพเหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งเดียวในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

5.1 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โปร่ง โล่ง สบาย มีสีสดใส โดยการสำรวจพื้นที่ ปริกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ออกแบบตกแต่งห้องสมุด นำเสนอแบบและรับฟังข้อเสนอแนะ

นำเสนอแบบตกแต่งห้องสมุดและรับฟังข้อเสนอแนะ

การพัฒนา : ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

5.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (สื่อการศึกษา) พัฒนาให้มีสื่อการศึกษาเพียงพอ เหมาะสม หลากหลาย ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยจัดตั้งโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” นำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาบริการที่ห้องสมุด 1-2 เดือนต่อครั้ง เพื่อให้มีสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ มาบริการอย่างสม่ำเสมอ

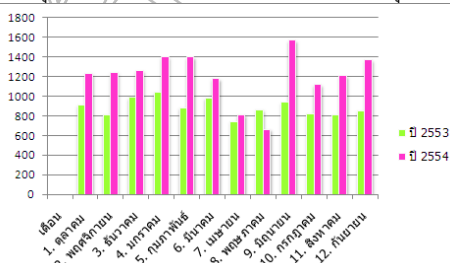

5.3 ด้านการบริการ บริการให้อ่านอย่างเสรี บริการยืม-คืน บริการหนังสือใหม่ บริการแนะนำหนังสือน่าสนใจ จัดนิทรรศการหนังสือใหม่ บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ จัดประกวดแฟนพันธุ์แท้ และยอดนักอ่าน

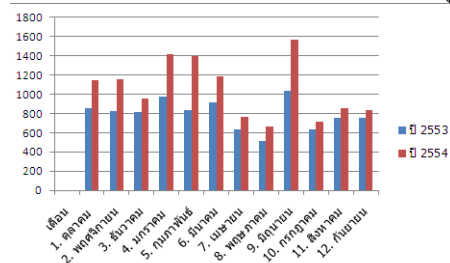

ผลการวิจัย

ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองได้มาตรฐานตามเกณฑ์ห้องสมุดเรือนจำ มีพื้นที่สำหรับบริการการอ่านค่อนข้างน้อย มีทรัพยากรสารสนเทศค่อนข้างเก่า และจัดหาหนังสือใหม่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด การจัดพื้นที่ภายในห้องสมุดยังไม่ค่อยเป็นระเบียบ ทำให้มีพื้นที่สำหรับบริการค่อนข้างน้อย ผู้ใช้ห้องสมุดเรือนจำอ่างทองมีความต้องการในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านวัสดุและสิ่งพิมพ์ และด้านการบริการ ส่วนความต้องการด้านอาคารสถานที่ เสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุง จัดสถานที่ และบรรยากาศเพื่อเชิญชวนให้มาใช้บริการ เพิ่มที่นั่งอ่านให้เพียงพอ หนังสือที่ชื่นชอบเป็นพิเศษ เรียงตามลำดับ ดังนี้ หนังสือพิมพ์ นวนิยาย / เรื่องสั้น วารสารทั่วไป / บันเทิง การ์ตูน หนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติ รถยนต์ ธรรมชาติ หนังสือคลายเครียด วิชาชีพ ท่องเที่ยว สารคดี วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ ด้านการพัฒนาห้องสมุด ผู้วิจัยได้ออกแบบพื้นที่ภายในห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดมีพื้นที่ โปรง โถง สบาย และมีสีสัน เพื่อความเหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพียงแห่งเดียวในเรือนจำ และได้จัดทำโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” ร่วมกับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เพื่อนำทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย ทันสมัยมาให้บริการที่เรือนจำ 1 - 2 เดือนต่อครั้ง จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อาทิ การจัดนิทรรศการ จัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือที่น่าสนใจ จัดประกวด “แฟนพันธุ์แท้” และ “ยอดนักอ่าน” ส่วนความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ผู้ใช้มีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด

เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุด ปี 2553 / 2554

เปรียบเทียบการยืมหนังสือ ปี 2553 / 2554

สรุปและอภิปรายผล

โครงการวิจัยได้ดำเนินการปรับปรุง ครุภัณฑ์ของห้องสมุดให้ดูสดใส มีสีสันทัน และจัดวางครุภัณฑ์ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ห้องสมุด โปร่ง โล่ง สบาย เหมาะเป็นสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ นั่งอ่านหนังสืออย่างมีความสุข นำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนศึกษาจากสำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยเทพสตรีมาให้บริการเป็นประจำ 1-2 เดือนต่อครั้ง ทำให้มีสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ มาบริการมากขึ้น เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองได้มาตรฐานตามเกณฑ์ห้องสมุดเรือนจำ การประเมินความพึงพอใจพบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด

ด้านอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการออกแบบ ปรับปรุงสถานที่ให้มีสีสันทัน โปร่ง โล่ง สบาย เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามคุณลักษณะที่ดีของห้องสมุด ดังที่ คุณหญิงแมนมาส ขวลิขิต (2544, หน้า 41) ได้เสนอไว้ว่า ห้องสมุดต้องมีพื้นที่เพียงพอสามารถค้นหาหนังสือได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเท ปราศจากเสียงรบกวน มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ห้องอยู่ แก้วไพฑูริย์ (2543, หน้า 39-40) ยังกล่าวสนับสนุนว่า บรรยากาศภายในห้องสมุดเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดให้คนเข้ามาใช้บริการ ดังนั้นห้องสมุดควรจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้บริการอยากเข้ามาศึกษาค้นคว้า และใช้เวลาในห้องสมุด เช่น การมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ มีการจัดแต่งมุมต่างๆ ให้น่าสนใจ เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมนิทรรศการ มีการทำความสะอาดภายในบริเวณต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งคณะวิจัยได้ออกแบบ ตกแต่ง ห้องสมุดเรือนจำอ่างทองใหม่ ทำให้ห้องสมุดมีสีสันทัน และโปร่ง สบาย มากขึ้น ซึ่งผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมาก สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้ใช้บริการเสนอ ให้มีมาตรการในการป้องกันการส่งเสียงรบกวน เนื่องจากให้ผู้ใช้บริการพร้อมๆ กัน ทำให้มีเสียงดัง ซึ่งอาจแก้ปัญหาโดยเพิ่มเวลาในการให้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้จะได้ทยอยมาใช้บริการเป็นระยะๆ

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้วยงบประมาณมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศใหม่มาให้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของสมศรี ประสาทแก้ว (2545) ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 พบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 ได้แก่ ปัญหาบรรณาธิการแคลนบุคลากร อาคารสถานที่คับแคบ งบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนมีน้อย และสื่อ/วัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ ปัญหางบประมาณจึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ และมีส่วนสัมพันธ์กับการบริหารงานของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง อีกด้วย เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต คณะผู้วิจัย ได้จัดทำโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” โดยสำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้นำสิ่งพิมพ์มาให้บริการ 1-2 เดือนต่อครั้ง ซึ่งช่วยให้ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศใหม่ๆ ได้ศึกษาค้นคว้า และผู้ใช้บริการพึงพอใจมากเป็นที่เฝ้ารอว่าเมื่อไหร่จะนำหนังสือใหม่มาเปลี่ยนหมุนเวียนให้บริการ

ด้านงานบริการและกิจกรรมห้องสมุด ผู้ใช้มีความคิดเห็นว่า การบริการอยู่ในระดับดี และเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ห้องสมุดว่า “เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีอัธยาศัยดี” “บรรณารักษ์มีมนุษยสัมพันธ์ดี” แสดงว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอัธยาศัย ความเป็นกันเอง ซึ่งทำให้ผู้ใช้ไม่กลัวที่จะเข้ามาถาม หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่

การพัฒนาห้องสมุดเรือนจำ ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลในการจัดทำโครงการ 3 ดี ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทองมีหนังสือดีที่หลากหลาย ทันสมัย โดย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จัดทำโครงการ “ราชภัฏเทพสตรีเพื่อชุมชน” นำทรัพยากรสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนศึกษา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาให้บริการ 1-2 เดือนต่อครั้ง มีบรรณารักษ์ดี ที่สนใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อเชิญชวนผู้ใช้ให้มาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น และมีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยการตกแต่งห้องสมุดเรือนจำให้มีสภาพ โปร่ง โล่ง สบาย ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นห้องสมุดเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เป็นห้องสมุด 3 ดี ตามที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการเพื่อเป็นปัจจัยหนุนนำสู่ศตวรรษแห่งการอ่านแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

ทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการให้จัดหาบริการเพิ่มเติมมากที่สุด ได้แก่ นวนิยาย หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือประเภทบันเทิง/ดารา สอดคล้องกับรายการหนังสือที่ถูกยืมมากที่สุด 20 อันดับแรก คือ หนังสือนวนิยาย

เอกสารอ้างอิง

- จิตต์พิสุทธิ์ ศรีธรรมมา. 2548. **แนวทางพัฒนาการให้การศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
 ทองอยู่ แก้วไทรฮะ. 2543, มกราคม-มีนาคม. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวกับห้องสมุด.
วารสารห้องสมุด 44 (1), 5-8.
- พวงเพชร บงบุตร. 2549. **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน**
โรงเรียนบ้านนาพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พีรพัฒน์ วิมลรังครัตน์. 2552. 'ห้องสมุด 3 ดี' ปัจจัยหนุนนำสู่ศตวรรษแห่งการอ่านแห่งชาติ. สืบค้น มกราคม 26, 2552
 จาก <http://www.pm.go.th/blog/5216>
- เพ็ญณี แนนรอท. 2544. การศึกษาตลอดชีวิต (Life Long Education) : การเรียน (รู้) ตลอดชีวิต. **วารสารศูนย์บริการ**
วิชาการ 9 (1): 6 – 11.
- แมนมาส ขวลิต, คุณหญิง. 2544. **ปกิณกะ-ปฏิรูปห้องสมุด.** กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจกรพิมพ์.
- ราชทัณฑ์, กรม. 2548. **คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง.** นนทบุรี: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.
 _____ . 2542. **คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.** กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์.
 _____ . 2547. **พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.** นนทบุรี: โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). **สถิติวิทยาทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วราพร พาดี. 2536. **ผลการบำบัดด้วยหนังสือต่อการลดความวิตกกังวลและความซึมเศร้าในผู้ป่วยมะเร็ง.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาสนา ทองปัญญา. 2550. **การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จังหวัดปทุมธานี.**
 สารนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศรี ประสาทแก้ว. 2545. **การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- Young, Kathryn M. and L. Cary Cooper. “ Occupational Stress in the Ambulance Service :
 A Diagnostic Study Diagnostic Study.” **Journal of Managerial Psychology. 10 (1995) : 29-39.**

**ความต้องการฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจ
สำหรับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง**
**Training Needs and Business Administration Short Course Development for
Community Product Group in Phranakhon Si Ayutthaya and Ang – thong**

ชุตินา นิ่มนวล¹, วันทนา เนาว์วัน²

¹สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

²สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาข้อมูลการประกอบการและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง 2. ศึกษาความต้องการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับ การตลาดและแผนธุรกิจ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การคิดต้นทุนการผลิต การทำเว็บไซต์ การคำนวณรายได้ รวมทั้งเรื่องวันที่ต้องการเข้าฝึกอบรม ช่วงเวลาที่สะดวก เดือนที่สะดวก จำนวนวันที่ต้องการเข้าฝึกอบรม สถานที่และวัตถุประสงค์สำคัญที่เข้าฝึกอบรม และ 3. พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจตามความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน วิธีการศึกษาใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ พร้อมแนบซองส่งกลับมายังคณะผู้วิจัย และเก็บข้อมูลในการจัดประชุมตามโอกาสต่างๆ ที่จัดโดยพัฒนาชุมชนจังหวัดทั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง นำข้อมูลที่ได้อิงวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี ระดับการศึกษาคือ ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสบการณ์ประกอบการมากกว่า 10 ปี มีสมาชิกกลุ่ม 20 คนขึ้นไป ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร

2. ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจในระดับ “มาก” โดยมีความต้องการฝึกอบรมในเรื่องการตลาดและการจัดทำแผนธุรกิจมากที่สุด รองลงมาคือ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับช่วงเวลาที่ต้องการฝึกอบรมคือระหว่างเวลา 09.00 – 12.00 น. ในวันเสาร์ – อาทิตย์ ในระหว่างเดือน เมษายน – มิถุนายน และต้องการอบรมครั้งละ 1 วันมากที่สุดโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อต้องการทราบแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน สถานที่ที่ต้องการจัดฝึกอบรมมากที่สุด คือ ต้องการให้จัดในสถาบันการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือจัดที่โรงแรม

3. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ คือ หลักสูตรระยะสั้นการจัดทำแผนธุรกิจซึ่งคณะผู้วิจัยได้จัดทำและนำเสนอศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการเพื่อใช้จัดอบรมต่อไป

คำสำคัญ : ความต้องการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้น ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

This research aimed to: 1) study business running information and the personal factors of the community product groups in Phranakhon Si Ayutthaya and Ang Thong; 2) investigate requirement for short-coursed training on business administration of the community product groups with the content involving marketing and business plans, containers designing, planning for production costs, creating commercial websites, incomes calculating, including date and time of training with convenient duration of time, month and number of days required for the training, places, and the objectives for attending the training; and 3) develop short-coursed training according to the community product groups requirement. The data collection were done by sending a questionnaire by mail with envelopes attached with addresses in sending the answers back to the researchers, and collecting data in the meetings arranged by the Provincial Community Development Offices in Phranakhon Si Ayutthaya and Ang Thong. The data were analyzed by fundamental statistics. The findings revealed as follows:

1. Most of the subjects were female with the ages more than 50 years old. Their education levels were lower than high school certificates. They had run the business for more than 10 years. The groups

contained not less than 20 members, and their products were mostly foods.

2. The subjects answering the questionnaires agreed with short-coursed trainings in the high levels. The content of training they required revealed respectively from high to low levels: marketing, business planning, and containers designing. The time required for training was during 09.00 – 12.00 on Saturday and Sunday during April to June. The length of training was one day. The objectives of training were the needs to know guidelines in solving the problems concerning their production. The place they needed in training was at an education institution or at a hotel.

3. The curriculum developed was short-coursed training on business administration which the researchers proposed to the Community Business Promotion Center of the Faculty of Management Sciences in order to provide the courses to the community product groups.

Keywords : Training Needs, Short Course, Community Product

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น คือ มีวัตถุประสงค์ส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ สร้างสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนองค์กรอื่นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นศึกษาแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐาน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและสังคม ด้วยเหตุนี้ คณะวิทยาการจัดการโดยผู้บริหารคณะ จึงมีนโยบายชัดเจนที่จะจัดโครงการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาความรู้ด้านบริหารธุรกิจหรือการจัดการให้แก่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาและยกระดับความรู้แก่ชุมชน ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการสร้างและขยายเครือข่ายบริการวิชาการด้านบริหารธุรกิจหรือการจัดการตามภารกิจที่ดำเนินการมากกว่า 25 ปีแล้ว

ในการจัดอบรมตามโครงการหลักสูตรระยะสั้น หรือโครงการสัมมนาลักษณะใดๆ ควรได้มีการสำรวจความต้องการเพื่อหาความต้องการที่แท้จริง (Training need) ก่อนตั้งที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2542) ได้กล่าวเหตุผลสนับสนุนว่า การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการสำหรับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร หรือวางแผนสำหรับการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับการจัดอบรมแต่ละโครงการจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จึงควรได้ศึกษาเพื่อทราบข้อมูลความต้องการให้ชัดเจนก่อน นอกจากนี้ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2540) ได้วิจัยสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน พบว่า ปัญหาของการทำธุรกิจชุมชนที่สำคัญคือ การขาดการประสานความร่วมมือกัน อย่างแท้จริงในการบริหารจัดการธุรกิจระหว่างหน่วยงานสนับสนุนกับคนในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาการขาดความรู้ที่เข้มแข็ง ขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบการ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การเงิน การบัญชี อันมีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการทำธุรกิจชุมชน และจากการศึกษาของ ล้ายอง ปลั่งกลาง และคณะ (2550) ที่ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมีปัญหาด้านการตลาด การวางแผน และทุนดำเนินงาน ในระดับค่อนข้างสูง รวมทั้งปัญหาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ในระดับมากทุกด้าน

จากผลวิจัยบางส่วนข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนยังต้องการความรู้อีกหลายด้าน อย่างไรก็ตามในการสร้างหรือทำหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมควรได้มีการประสานติดต่อหรือสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายล่วงหน้า เพื่อเป็นการประเมินความสำเร็จในเบื้องต้น และเพื่อความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการฝึกอบรมกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ผ่านการอบรมสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ จึงเห็นสมควรที่จะทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการฝึกอบรมระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อนำผลสำรวจไปใช้ในการจัดหลักสูตรและการจัดฝึกอบรม อันเป็นการจัดให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ในสาขาที่ตรงกับศักยภาพของคณาจารย์คณะวิทยาการจัดการ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติการกิจของคณะที่ให้บริการชุมชนมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางที่ชัดเจนสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลการประกอบการและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและ

อ้างอิง

2. ศึกษาความต้องการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจตามความต้องการของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจสำหรับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง ประจำปี 2552 โดยเป็นประชากรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 135 กลุ่ม และจังหวัดอ่างทองจำนวน 86 กลุ่ม รวม 221 กลุ่ม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553) ส่วนจำนวนตัวอย่างได้จากการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เท่ากับ 141 กลุ่ม จากนั้นทำการกำหนดขนาดของจำนวนตัวอย่างของสองจังหวัด โดยใช้การคำนวณตามสัดส่วนของประชากรซึ่งทำให้ได้ตัวอย่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 88 กลุ่ม และ จากจังหวัดอ่างทอง จำนวน 53 กลุ่ม รวมเป็น 141 กลุ่ม

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) และกำหนดช่วงการสุ่มขนาดเท่ากันจากรายชื่อผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในสองจังหวัดจนได้ตัวอย่างครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามความคิดเห็น/ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรม มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ

ระดับการศึกษา เป็นคำถามแบบตรวจรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ได้แก่ ชื่อกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ระยะเวลาดำเนินการ จำนวนสมาชิก ประเภทผลิตภัณฑ์และสถานะของกลุ่มเป็นแบบตรวจรายการ (Check list)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ความต้องการ/ความคิดเห็นในการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจ ได้แก่ ประเภทของหลักสูตร ระยะเวลา ระยะเวลา และสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดฝึกอบรม ซึ่งในการวัดความต้องการของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ได้ดัดแปลงจากแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ความต้องการ/ความคิดเห็นระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด และไม่ต้องการ/ไม่เห็นด้วย

3. การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมซองติดแสตมป์จำหน่ายของส่งกลับมายังผู้วิจัยในช่วงเดือน มกราคม-เมษายน 2554 การส่งแบบสอบถามได้ส่งไปเกินกว่าจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ เมื่อได้รับกลับมาก็จะคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งได้จำนวน 141 ชุด คิดเป็นร้อยละ 63.80

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่เอกสาร บทความผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อสำหรับจัดอบรมในโอกาสต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ ใช้ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP
2. การประเมินความต้องการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ใช้ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของระดับความต้องการ/ความคิดเห็นของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP
3. สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ตามแนวทางและแบบฟอร์มคู่มือของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.60 อายุมากกว่า 50

ปีขึ้นไป ร้อยละ 49.30 และการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 42.50 ด้านระยะเวลาในการดำเนินงานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 จำนวนสมาชิกในกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มจำนวน 20 คนขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 40 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.9 ด้านประเภทยุทธศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 ด้านสถานะของกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) มากที่สุด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 การเข้ารับฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4 จำนวนหลักสูตรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า จำนวนหลักสูตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยเข้ารับการฝึกอบรม 1 – 2 หลักสูตรมากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 ความต้องการเข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 134 คน พบว่า มีความต้องการ เข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.92 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05 ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการเข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจเรื่องต่างๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 134 คน พบว่า มีความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.66 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.18 โดยมีระดับความต้องการอบรมในเรื่อง การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และแผนธุรกิจ มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับวันที่สะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 134 คน พบว่า มีความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับวันที่สะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.72 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 โดยมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในวันจันทร์-วันศุกร์มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่จะสะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 134 คน พบว่า มีความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่จะสะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.77 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.24 โดยมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมช่วงเวลาเวลา 9.00-12.00 น. มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.19 ความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในเดือนเมษายน-มิถุนายน มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.27 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนวันที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.50 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 โดยมีจำนวนวันที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมจำนวนครั้งละ 1 วัน มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์สำคัญที่เห็นว่าจะเข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.84 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานในปัจจุบันมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 ความต้องการ / ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสถานที่ในการเข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.78 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.24 โดยมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในสถาบันการศึกษามากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.28

สรุปและอภิปรายผล

จากผลที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง มีความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรที่ต้องการฝึกอบรม วันเวลาและจำนวนวันที่ต้องการฝึกอบรม สถานที่ที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม วัตถุประสงค์สำคัญที่เข้าฝึกอบรม สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เห็นด้วยในระดับมากในการจัดการฝึกอบรมหลักสูตร ระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริกุล คล่องค่านวนการและคณะ (2548 : 17) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างคือกลุ่ม OTOP ในจังหวัดปทุมธานี นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรีและสระบุรี เห็นด้วยที่จะมีการอบรมระยะสั้นด้านบริหารธุรกิจในระดับ “มาก” ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าลักษณะของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนมาจากชื่อเดิมคือ กลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่พัฒนามาจากผลผลิตของคนในชุมชนที่ผลิตเพื่อรับประทานหรือเพื่อใช้ในชุมชน ต่อเมื่อภาครัฐให้การส่งเสริมจึงเห็นว่ากลุ่มของตนยังขาดประสบการณ์ในการทำธุรกิจอีกมาก จึงเห็นด้วยที่จะได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านธุรกิจที่จำเป็นในการประกอบการเพื่อนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดที่มี

คู่แข่งนอกชุมชนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง และสังคมได้ในระยะยาว

อนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอบรมมากที่สุดซึ่งได้แก่ หลักสูตรด้านการทำแผนธุรกิจและการตลาด นั้นอาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนมีหน่วย งานภาครัฐที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมอยู่ เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด เกษตรจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ต่างล้วนส่งเสริมให้กลุ่มมีความก้าวหน้าในการประกอบการ ซึ่งพื้นฐานที่จะทำให้กลุ่มก้าวหน้าได้ส่วนหนึ่งคือควรมีแผนธุรกิจ ดังนั้นกลุ่มจึงเห็นว่าการเข้ารับการอบรมด้านการทำแผนธุรกิจชุมชนจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มจึงต้องการในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิติ ภูประเสริฐ (2550 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมด้านความรู้และทักษะในหัวข้อ การตลาดมากที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าในการประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ นั้นก็นำออกสู่ตลาดเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ผลิตจึงต้องการมีความรู้ และทักษะด้านการตลาดและการทำแผนธุรกิจดังกล่าว ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น คณะผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตร “การทำแผนธุรกิจ” ไว้ด้วยแล้ว

2. ผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) มีความต้องการฝึกอบรมระดับมากในวันเสาร์- อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการจึงน่าจะมีความเหมาะสม เพราะคนส่วนใหญ่จะหยุดทำการ ทำให้ผู้เข้าอบรมมีความสะดวกในการเข้าอบรม และหากผู้จัดการอบรมเป็นภาคราชการก็สามารถใช้เวลาในวันหยุดจัดการอบรมซึ่งก็มีความสอดคล้องกัน เพราะสะดวกด้วยกันทั้งสองฝ่าย และผลวิจัยนี้ก็สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมว่าควรจัดในช่วงเวลา 9.00 – 12.00 น. อาจเป็นเพราะว่า เป็นเวลาช่วงเช้าอากาศไม่ร้อนมาก ความพร้อมทางร่างกายและความสามารถในการรับรู้น่าจะดีกว่าช่วงบ่าย ผู้ผลิตชุมชนจึงเห็นว่าช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมและต้องการในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับการศึกษาของ กำพล จิรายุเจริญศักดิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าระยะเวลาที่กลุ่มลูกจ้าง ต้องการอบรมมากคือวันเสาร์ – อาทิตย์ ในเวลา 09.00 – 12.00 น.

ส่วนเดือนที่ต้องการและจำนวนวันที่เหมาะสมพบว่า กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องการเข้าฝึกอบรมเป็นช่วงเดือน เมษายน – มิถุนายน มากที่สุดอาจเป็นเพราะว่าเป็นเดือนที่เป็นช่วงพักการเรียนของนักเรียน นักศึกษา ประกอบกับเป็นช่วงว่างจากการทำนา เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังทำนาด้วย ทำอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอาชีพเสริม จึงเห็นว่าเดือนที่ว่างจากการทำน่าน่าจะเหมาะสมที่สุด และจำนวนวันที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมคือ 1 วันมากที่สุดซึ่งน่าจะเหมาะสม และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. วัตถุประสงค์สำคัญที่กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) จังหวัดพระนครศรี - อยุธยาและอ่างทอง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ เห็นว่าควรเข้ารับการฝึกอบรมประเด็นแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เพื่อแก้ปัญหาการทำงานภายในกลุ่ม สอดคล้องกับการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมของคณะผู้วิจัย ขณะลงไปเก็บข้อมูลในบางกลุ่มพบว่าสมาชิกไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จะมาร่วมงานในช่วงที่มีกำลังซื้อเท่านั้น ปัญหาด้านการตลาดก็พบว่าขายผลิตภัณฑ์ไม่ได้ไม่ต่อเนื่อง จะขายได้ดีในช่วงเทศกาลเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงเวลาตามปกติจะขายได้น้อย นอกจากนี้สมาชิกไม่ค่อยสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เท่าที่ควรสิ่งเหล่านี้จึงอาจทำให้ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ตอบแบบสำรวจเห็นว่า ทางกลุ่มควรฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้ วัตถุประสงค์ที่ได้อันดับรองลงมาได้แก่ เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน แสดงว่ากลุ่มจะเห็นว่าตนเองและสมาชิกยังมีทักษะการทำงานด้านบริหารธุรกิจไม่ดีพอที่จะสู้กับคู่แข่งในท้องถิ่นได้จึงเห็นว่าการอบรมหลักสูตรบริหารธุรกิจจะช่วยพัฒนาทักษะให้ดียิ่งขึ้นมีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของกฤตติกา, 2546 : อ้างถึงใน ศิริกุล คล่องค่านวนการและคณะ (2548 : 67) ที่พบว่าผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ส่วนใหญ่มีปัญหาในการทำเป็นงานด้านต่างๆ เช่น ด้านการตลาด การจัดจำหน่าย การบรรจุภัณฑ์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ดังนั้นจึงต้องการได้รับการฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาพบว่า ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาหลักสูตรระยะสั้นด้านการบริหาร ธุรกิจของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งในด้านหลักสูตรช่วงเวลาที่เหมาะสมทั้งวัน เวลา และสถานที่ในการฝึก อบรม นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์สำคัญที่ผู้เข้าอบรมต้องการด้วย เพื่อให้สามารถตอบสนองของผู้เข้าอบรมได้และการอบรมจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทั้งในกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ให้การอบรม และสังคมแวดล้อม

2. จากระยะเวลาที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องการคือ 1 วัน เป็นส่วนใหญ่ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรจึงต้องจัดเนื้อหา กว้างๆ ง่ายๆ ให้สามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วสามารถปฏิบัติ ได้จริง จัดวิทยากรที่มีความรู้พื้นฐานของชุมชนก็จะทำให้มีความ ใกล้เคียงเป็นกันเอง ซึ่งจะทำให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปได้อย่างง่าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดโครงการอบรมให้ ตรงกับความต้องการของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการทำธุรกิจชุมชน เพื่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน และช่วยสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายของภาครัฐประสบความสำเร็จด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กำพล จิรายุเจริญศักดิ์. ม.ป.ป. ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมระยะสั้นทางด้าน **บริหารธุรกิจ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธิตี ภูประเสริฐ. 2550. ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรบริหารธุรกิจของ **ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน**. การค้นคว้าค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2540. การสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนัส หินนาคินทร์. 2542. **ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำยอง ปลั่งกลาง และคณะ. 2550. การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา **วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. รายงานการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศิริกุล คล่องค่านวมและคณะ. 2548. การสำรวจความต้องการฝึกอบรมระยะสั้นด้านธุรกิจของผู้ผลิตสินค้า **OTOP**. รายงานการวิจัยสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในนักศึกษาพยาบาล

วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

Effects of the Program Enhancing Attitude toward AIDS Patients' Caring in Nursing Students of Phrapokklo Nursing College, Chanthaburi

คุณิศร แก้วแดง, บุษยารัตน์ ลอยศักดิ์

ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

เมื่อผู้ป่วยเอดส์ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล นักศึกษาพยาบาลมีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้ป่วยในเรื่องต่างๆ ไป แต่พบว่านักศึกษามีความกลัวและความวิตกกังวล โดยกลัวว่าจะติดเชื้อจากผู้ป่วย ไม่ต้องการเข้าไปใกล้ผู้ป่วยถ้าเป็นไปได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ชนิดกลุ่มเดียว วัดก่อน-หลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ก่อนกับหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี จำนวน 82 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น และแบบสอบถามเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ paired t-test

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวม ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทั่วไป นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์อยู่ในระดับปานกลาง

2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวม ด้านทั่วไป และด้านอารมณ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การเปรียบเทียบผลการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 6.73, p < .001$)

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้แนะว่าโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ดีขึ้น ซึ่งน่าจะส่งผลถึงการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยกลุ่มนี้ด้วยความเอาใจใส่มากขึ้น ดังนั้น จึงควรนำโปรแกรมดังกล่าวไปเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยเอดส์อย่างเอื้ออาทรทั้งในหอผู้ป่วยและในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ นักศึกษาพยาบาล

Abstract

When AIDS patients are admitted in hospital, unlicensed nursing students have opportunities to provide only basic nursing care to the patients. However, it is found that the nursing students are fear and reluctant to take care of these patients because of stigma associated with the disease. This quasi-experimental research was conducted to investigate effects of the program enhancing attitude toward AIDS patient care in nursing students. The participants of this study were 82 second-year nursing students of Phrapokklo nursing college, Chanthaburi in the academic year 2010. The instrument was composed of the program enhancing attitude toward AIDS patient care in nursing students developed by the researchers, and a questionnaire assessing attitude toward AIDS patients. The internal consistency

reliability of this questionnaire was .92. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and paired *t*-test.

The results were as follows:

1. Prior to participating the program, the nursing students had scores of attitude toward AIDS patient care for the overall and the subscales of physical, mental, emotional, social, and spiritual care for AIDS patients at the high level, while they had attitude toward general care for AIDS patients at the moderate level.

2. After participating the program, the nursing students had scores of attitude toward AIDS patient care for the overall and the subscales of general and emotional care for AIDS patients at the high level, whereas they had scores of attitude toward physical, mental, social, and spiritual care for AIDS patients at the highest level.

3. Comparing the nursing students' scores of attitude toward AIDS patient care before and after participating the program, it revealed that the nursing students had significantly higher scores of attitude toward AIDS patient care ($t = 6.73, p < .001$).

From the results, it can be concluded that the program in this study enhanced the nursing students' attitude toward AIDS patient care. Therefore, these nursing students might be more willing to take care of AIDS patients in the future. Thus, such a program should be added to a course of nursing practicum in hospital and community.

Keywords : The program enhancing attitude toward AIDS patient care, Nursing students

บทนำ

สถานการณ์โรคเอดส์ในปัจจุบันยังคงพบว่ามีผู้ป่วยเอดส์เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ มากมาย เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผู้ป่วยเอดส์ยังต้องทนทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันที่ยังคงมีความกลัว การรังเกียจ และความระแวงต่อผู้ป่วยเอดส์ และเมื่อผู้ป่วยเอดส์ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ผู้ป่วยก็มักจะได้รับ การรังเกียจด้วยเช่นกัน เพราะแม้แต่บุคลากรทางด้านสุขภาพเองก็ยังมีความรู้สึกไม่สบายใจในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้ มีความกลัวที่จะให้การดูแล และรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อจาก การปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ป่วยกลุ่มนี้ได้รับการดูแลที่ไม่เต็มที่ (ซุติกร แสนสบาย, วันดี สุทธิรังษี และอรุณญา เขาวลิต, 2548) ซึ่งจะยิ่งทำให้ผู้ป่วยต้องทนทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สำหรับนักศึกษาพยาบาลนั้นมีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์ในเรื่องต่างๆ ไป ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเอดส์คือ เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของผู้ดูแล

จากการสอบถามนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 5 คน เกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ พบว่านักศึกษามีความกลัว และความวิตกกังวล โดยกลัวว่าจะติดเชื้อจากผู้ป่วย ไม่ต้องการเข้าใกล้ผู้ป่วยถ้าเป็นไปได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนงเยาว์ จันทรทองคำ และคณะ (2547) ที่สำรวจความรู้เรื่องเอดส์ ทศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ในโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ พบว่ายังมีผู้ที่รังเกียจผู้ป่วยเอดส์อยู่ค่อนข้างสูง

คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ให้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี โดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งนักศึกษาพยาบาลกลุ่มดังกล่าวจะต้องเริ่มฝึกปฏิบัติการพยาบาลในภาคการศึกษาที่ 2 ต่อไป สำหรับผลการวิจัยที่ได้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลได้ดูแลผู้ป่วยเอดส์อย่างเอื้ออาทรทั้งในหอผู้ป่วยและในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ก่อนกับหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง (one group, pretest-posttest quasi-experimental research)

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี จำนวน 82 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์เป็นโปรแกรมที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 5 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการมีเจตคติ ที่ดีในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ และการให้ดู VCD เกี่ยวกับชีวิตผู้ป่วยเอดส์ ของวัดพระบาทน้ำพุ

ครั้งที่ 2 การเชิญผู้ป่วยเอดส์เพศชายมาเล่าประสบการณ์ความทุกข์ทรมานที่ได้รับตั้งแต่เริ่มติดเชื้อเอชไอวี จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประสบการณ์การได้รับการดูแลจากพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออยู่ในชุมชน

ครั้งที่ 3 การเชิญผู้ป่วยเอดส์เพศหญิงมาเล่าประสบการณ์ความทุกข์ทรมานที่ได้รับตั้งแต่เริ่มติดเชื้อเอชไอวี จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประสบการณ์การได้รับการดูแลจากพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออยู่ในชุมชน

ครั้งที่ 4 การให้ไปพูดคุยกับผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพระปกเกล้า ในประเด็นเกี่ยวกับความทุกข์ทรมาน และความต้องการการพยาบาลของผู้ป่วยเอดส์

ครั้งที่ 5 การสรุปสิ่งที่ได้รับทั้งหมด ร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ซักถามข้อสงสัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยปรับมาจากแบบวัดเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล ของคุณสรแก้วแดง (2547) แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทั่วไป จำนวน 19 ข้อ 2) ด้านร่างกาย จำนวน 12 ข้อ 3) ด้านจิตใจ จำนวน 14 ข้อ 4) ด้านอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ 5) ด้านสังคม จำนวน 7 ข้อ และ 6) ด้านจิตวิญญาณ จำนวน 8 ข้อ รวมจำนวนทั้งสิ้น 70 ข้อ ข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หากค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .92 ด้านทั่วไปเท่ากับ .86 ด้านร่างกายเท่ากับ .71 ด้านจิตใจเท่ากับ .77 ด้านอารมณ์เท่ากับ .84 ด้านสังคมเท่ากับ .76 และด้านจิตวิญญาณเท่ากับ .64

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. พบกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง และขอความร่วมมือในการวิจัย

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม (pre-test) โดยใช้แบบสอบถามเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

3. ให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ทั้ง 5 ครั้ง

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของกลุ่มตัวอย่าง หลังการเข้าร่วม โปรแกรม (post-test) โดยใช้แบบสอบถามเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล ใช้เวลาประมาณ 30 นาที การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ข้อมูลเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ระหว่างก่อนกับหลัง การเข้าร่วมโปรแกรม วิเคราะห์โดยใช้สถิติ paired t-test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาพยาบาล พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 90.2 มีอายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.8 มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 2.51-3.00 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.5 และส่วนใหญ่ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ป่วยเอดส์ คิดเป็นร้อยละ 74.4 ส่วนนักศึกษาพยาบาลที่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยเอดส์นั้น พบว่าลักษณะของปฏิสัมพันธ์ที่นักศึกษาพยาบาลมีมากที่สุดคือ การพูดคุย รองลงมาคือ การสัมผัส และการช่วยเหลือ ตามลำดับ

2. เจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล พบว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, $SD = .33$)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, $SD = .35$, $\bar{x} = 4.30$, $SD = .36$, $\bar{x} = 4.16$, $SD = .45$, $\bar{x} = 4.24$, $SD = .45$ และ $\bar{x} = 4.23$, $SD = .45$ ตามลำดับ) ส่วนด้านทั่วไป นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$, $SD = .46$) และพบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, $SD = .32$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$, $SD = .30$, $\bar{x} = 4.57$, $SD = .33$, $\bar{x} = 4.55$, $SD = .36$ และ $\bar{x} = 4.63$, $SD = .40$ ตามลำดับ) ส่วนด้านทั่วไปและด้านอารมณ์ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, $SD = .42$ และ $\bar{x} = 4.44$, $SD = .42$)

3. การเปรียบเทียบเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างก่อนกับหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ พบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ทั้งโดยรวมและรายด้าน สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างก่อนกับหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม

ช่วงเวลา	n	\bar{x}	SD	t	p
ด้านทั่วไป					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	3.42	.45	7.61	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	3.97	.42		
ด้านร่างกาย					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.41	.35	4.92	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.67	.30		
ด้านจิตใจ					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.30	.36	4.81	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.57	.33		
ด้านอารมณ์					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.16	.45	4.06	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.44	.42		
ด้านสังคม					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.24	.45	4.76	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.55	.36		
ด้านจิตวิญญาณ					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.23	.45	6.40	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.63	.40		
โดยรวม					
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.13	.33	6.73	< .001
หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	82	4.47	.32		

4. ข้อค้นพบที่ได้จากการสังเกตจากการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีดังนี้

- ครั้งที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการมีเจตคติที่ดีใน การดูแลผู้ป่วยเอดส์ และการให้ดู VCD เกี่ยวกับชีวิตผู้ป่วยเอดส์ ของวัดพระบาทน้ำพุ พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดี

ช่วยกันตอบคำถามในเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และสนใจในการดู VCD เป็นอย่างมาก นักศึกษาหลายคนมีสีหน้าเศร้าลง น้ำตาซึม

- ครั้งที่ 2 การเชิญผู้ป่วยเอดส์เพศชายมาเล่าประสบการณ์ความทุกข์ทรมานที่ได้รับตั้งแต่เริ่มติดเชื้อเอชไอวีจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประสบการณ์การได้รับการดูแลจากพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออยู่ในชุมชน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดี ไม่แสดงว่ากลัวหรือรังเกียจ ผู้ป่วย มีการถามคำถามต่างๆ เช่น สาเหตุของการได้รับเชื้อ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังจากที่ทราบว่าได้รับเชื้อ

- ครั้งที่ 3 การเชิญผู้ป่วยเอดส์เพศหญิงมาเล่าประสบการณ์ความทุกข์ทรมานที่ได้รับตั้งแต่เริ่มติดเชื้อเอชไอวีจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประสบการณ์การได้รับการดูแลจากพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออยู่ในชุมชน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดี ไม่แสดงว่ากลัวหรือรังเกียจ ผู้ป่วย มีการถามคำถามต่างๆ เช่น วิธีการดูแลรักษาตนเองให้แข็งแรง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การช่วยเหลือสังคม

- ครั้งที่ 4 การให้ไปพูดคุยกับผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพระปกเกล้า ในประเด็นเกี่ยวกับความทุกข์ทรมาน และความต้องการการพยาบาลของผู้ป่วยเอดส์ พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดี ไม่แสดงว่ากลัวหรือรังเกียจผู้ป่วย ช่วงแรกๆ นักศึกษายังไม่ค่อยกล้าพูดคุยซักถาม ต่อมาจึงพูดคุยซักถามอย่างเป็นกันเอง แสดงสีหน้าเห็นใจในอาการเจ็บป่วยและความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย

- ครั้งที่ 5 การสรุปสิ่งที่ได้รับทั้งหมด ร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ซักถามข้อสงสัย พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสนใจในการเล่าประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม และสนใจฟังเพื่อนเล่าประสบการณ์

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ นักศึกษาพยาบาล มีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่านักศึกษาพยาบาล มีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ยังเป็นวัยรุ่นตอนต้น มีอายุอยู่ในช่วง 19-23 ปี ส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ ประกอบกับมีความรู้ในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ค่อนข้างน้อย ทำให้ในช่วงก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักศึกษามีความรู้สึกกลัวและวิตกกังวลในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ ส่งผลให้มีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์เพียงแคระระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของคณิศร แก้วแดง (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2-4 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี พบว่าเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยของนักศึกษาแต่ละชั้นปีอยู่ในระดับสูง

2. ผลการวิจัยพบว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ นักศึกษาพยาบาล มีเจตคติในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมแต่ละกิจกรรมในโปรแกรมฯ นั้นล้วนเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งขออธิบายตามรายกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการมีเจตคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ และการให้ดู VCD เกี่ยวกับชีวิตผู้ป่วยเอดส์ของวัดพระบาทน้ำพุ อธิบายได้ว่าการให้ความรู้แก่บุคคลช่วยให้บุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีในเรื่องหนึ่งๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคตินั่นเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Surasang, Ektasaeng, & Klakhayan (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความรู้และเจตคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติเกี่ยวกับเพศศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีธนรัตน์ระหา และวงศา เลหาศิริวงศ์ (2554) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการพัฒนาระบบการดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์อย่างครบถ้วนและต่อเนื่องในชุมชนตำบลนาทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่าการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณิศร แก้วแดง (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2-4 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติสูงสุด เนื่องจากเป็นนักศึกษาชั้นปีสูงสุด ได้รับความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับโรคเอดส์มากกว่านักศึกษาชั้นปีต่ำกว่า สำหรับการให้นักศึกษาพยาบาลดู VCD เกี่ยวกับชีวิตผู้ป่วยเอดส์นั้น ทำให้นักศึกษาได้เห็นภาพความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยเอดส์ และภาพความเอื้ออาทรของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ซึ่งได้แก่พระอุดมประชาพร

(ท่านเจ้าคุณอลงกต) ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้ว่าการมีเจตคติที่ดีต่อผู้ป่วยเอ็ดส์นั้นช่วยให้สามารถดูแลผู้ป่วยด้วยความเอื้ออาทร ซึ่งการรู้ วิตทัศน์นั้นมีผลต่อการรับรู้และทำให้ผู้ดูแลจำได้ดีมากขึ้นเพราะมีเนื้อหาที่สะท้อนอารมณ์ (ศิริธิดา ศรีพิทักษ์ และคณะ, 2554) นอกจากนี้ การเห็นภาพต่างๆ ใน VCD ยังช่วยให้นักศึกษาพยาบาลลดความกลัวและความวิตกกังวลในการที่จะต้องไปดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ในอนาคต

กิจกรรมครั้งที่ 2 และ 3 เป็นการเชิญผู้ป่วยเอ็ดส์เพศชายและเพศหญิงมาเล่าประสบการณ์ความทุกข์ทรมานที่ได้รับตั้งแต่เริ่มติดเชื้อเอชไอวีจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประสบการณ์การได้รับการดูแลจากพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออยู่ในชุมชน อธิบายได้ว่าการศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยได้พูดคุยซักถามข้อสงสัยรวมทั้งความรู้ต่างๆ จากผู้ป่วยเอ็ดส์ทำให้นักศึกษาเกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ที่มากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับความรู้ในเรื่องนั้นๆ (ศิริธิดา ศรีพิทักษ์ และคณะ, 2554) นอกจากนี้ ผู้ป่วยเอ็ดส์ยังได้สะท้อนเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ป่วยเอ็ดส์ และสิ่งที่ไม่ต้องการให้บุคลากรทางสาธารณสุขปฏิบัติ ทำให้นักศึกษารับทราบและจดจำเพื่อนำไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ในอนาคต

กิจกรรมครั้งที่ 4 เป็นการให้นักศึกษาพยาบาลไปพูดคุยกับผู้ป่วยเอ็ดส์ในหอผู้ป่วย ในประเด็นเกี่ยวกับความทุกข์ทรมานและความต้องการการพยาบาลของผู้ป่วยเอ็ดส์ อธิบายได้ว่าการศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยได้เห็นอาการและสภาพความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยเอ็ดส์ ทำให้เกิดการจดจำและเกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้ป่วยเอ็ดส์ยังได้สะท้อนเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ป่วยเอ็ดส์ และสิ่งที่ไม่ต้องการให้บุคลากรทางสาธารณสุขปฏิบัติ ทำให้นักศึกษารับทราบและจดจำเพื่อนำไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ในอนาคต

กิจกรรมครั้งที่ 5 เป็นการสรุปสิ่งที่ได้รับทั้งหมด ร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ซักถามข้อสงสัย อธิบายได้ว่าการใช้กระบวนการกลุ่มจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่ม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งอิทธิพลของกลุ่มมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้และความเชื่อที่ถาวรต่อไป (ศิริธิดา ศรีพิทักษ์ และคณะ, 2554)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

จากการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ พบว่าการให้ความรู้แก่นักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ จึงควรมีการทบทวนความรู้และถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับโรคเอ็ดส์ให้แก่ศึกษาพยาบาล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากผู้ป่วยเอ็ดส์ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยยิ่งขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษาได้สร้างสัมพันธ์ภาพและพูดคุยซักถามจากผู้ป่วยจริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำโปรแกรมฯ ไปเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ ทั้งในหอผู้ป่วยและในชุมชนอย่างเอื้ออาทรต่อไป

2.2 ควรนำโปรแกรมฯ ไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้รับบริการกลุ่มอื่นๆ ของนักศึกษาพยาบาลต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างเจตคติในการดูแลผู้รับบริการกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ เช่น การมอบหมายให้นักศึกษาได้ดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาลอย่างน้อยคนละ 1 กิจกรรม/เวร เมื่อนักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติในหอผู้ป่วย

เอกสารอ้างอิง

คณิสสร แก้วแดง. 2547. เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยเอ็ดส์ในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. รายงานการวิจัย.

ชูลีกร แสนสบาย, วันดี สุทธิรงค์ และอรุณญา เชาวลิต. 2548. การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยเอ็ดส์ ตามการรับรู้ของพยาบาลและผู้ป่วยเอ็ดส์ในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย. สงขลานครินทร์เวชสาร,

23(ฉบับพิเศษ 2), 201-211.

นงเยาว์ จันทร์ทองคำ และคณะ. (2547). การสำรวจความรู้เรื่องเอดส์ ทศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ในโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ. วันที่ค้นข้อมูล 22 พฤศจิกายน 2554, เข้าถึงได้จาก <http://aidsthai.org/project/2>

ศรีณรัตน์ ระหา และวงศา เลหาศิริวงศ์. 2554. การประเมินผลการพัฒนาระบบการดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์อย่างครบถ้วนและต่อเนื่องในชุมชนตำบลนาทอง อำเภอเขียงยืนจังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิจัยมข. (บศ.), 11(1), 71-82.

ศิริธิดา ศรีพิทักษ์ และคณะ. 2554. ประสิทธิภาพของโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย.

Surasang, J., Ektasaeng, R., & Klakhayan, N. 2009. Knowledge and Attitude about SEX Education of Mattayomsuksa 1 Student Amphoe Sahassakhan, Kalasin. Retrieved 23 October, 2011 from <http://rdhsj.moph.go.th/ojs2/index.php/rdhsj/article/view/21>

**คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ)
 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 Quality of life in the work of university staff (academic)
 Rambhai Barni Rajabhat University.**

อภากร มินวงษ์ , อรวรรวิทย์ เฉลิมพงษ์ , ณัฐฐา ทรัพย์อุบลมณี
 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีและเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบเจาะจง จำนวน 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยแบบสอบถามได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.53-0.91 และค่าความเชื่อมั่น 0.95 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสถิติ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t-test การทดสอบค่า F-test และใช้สถิติทดสอบ (One-Way-ANOVA) แบบรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe) ในการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม รองลงมา คือ ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ด้านสิทธิและประโยชน์ ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ส่วนคุณภาพชีวิตในการทำงานระดับปานกลาง คือ ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว และคุณภาพชีวิตในการทำงานระดับน้อย คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้ พบว่า เมื่อทดสอบสมมติฐานสถานภาพส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ (1) เพศ มีความแตกต่างกันด้านการทำงานร่วมกันในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ (2) อายุ มีความแตกต่างกันจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน, ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ, ด้านสิทธิและประโยชน์และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม เมื่อนำมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงานและด้านสิทธิและประโยชน์ คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปีและ 31- 40 ปี มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างจากคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างจากคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญ (3) สถานภาพการสมรส มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตในการทำงาน พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Abstract

The purposes of this research were to study the quality of life in the work of staff (academic) in Rambhai Barni Rajabhat University. And to compare the quality of work life of staff (academic) in Rambhai Barni Rajabhat University, by the personal status. The samples used in this study identified a number of tools used in the study of 153 people is the quality of life in the work of university staff (academic) at the Royal Institute of the University of Rambhai Barni. The survey was requested by the power of 0.53 -

0.91 and 0.95 for reliability data analysis and statistics. The average percentage frequency standard deviation. The t-test tests for testing the F-test and one-way-anova (Scheffe).

Research findings were as follows: 1) The quality of life in the quality of life in the work of staff (academic) in Rambhai Barni Rajabhat University found in the medium. When considered in the quality of life in the first level is the benefit to society, followed by the opportunity to develop their skills. The rights and benefits. The collaboration in the organization. The quality of life in the working medium is a safe and healthy working. The progress and stability in the workplace. The balance between work and personal life. And quality of life in the work at the level of compensation that is fair enough, and 2) To compare the quality of life in the work of staff (academic) in Rambhai Barni Rajabhat University. By personal status, including gender, age, level of education. Marital status The duration of the work and have found that when test status, the personal influence quality of life in the quality of life in the work of staff (academic) in Rambhai Barni Rajabhat University are different with statistical significance at 0.05 level (1) sex differences in work organization significantly (2) age difference of four aspects of safety and health of the ivory, and opportunity. To develop the knowledge, the rights and interests and the interests of society. When the comparisons were paired safety. And health of the work and the rights and benefits. Quality of life in the University staff (academic) with maturities of less than 30 years and 31-40 years, the quality of life in a different quality of life in the University staff (Academic) at the age of 41 years or more. of significance. The opportunity to develop the knowledge and ability. And the benefits to society. The quality of life in the work of University staff (academic) with maturities of less than 30 years, the quality of work life differently. Quality of life in the work of university staff (academic) at the age of 41 years or more significantly, (3) Marital status. There are significant differences in safety and health of the work.

Keyword : Quality of life Staff (academic) Rambhai Barni Rajabhat University

บทนำ

ศักยภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กร กล่าวได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ การดำเนินงานขององค์กรจะประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นตัวผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ การสื่อสารและเทคโนโลยี ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์กรทั้งสิ้น แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาท มากที่สุด คือ คนหรือบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ถ้าปราศจากบุคลากรก็ไม่เกิดองค์กร เพราะบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กรที่จะดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นการเอาใจใส่ ต่อบุคลากรภายในองค์กร จึงเป็นเรื่องที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรต้องให้ความสำคัญ อีกทั้งยังต้องเข้าถึงความต้องการของบุคลากรทุกระดับและผสมผสานความต้องการนั้นให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้บุคลากรภายในองค์กรเกิดความพึงพอใจในการทำงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน ให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working Life) ของบุคลากรในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการทำงาน of บุคลากรให้มีแรงจูงใจในการทำงาน องค์กรที่มีแนวนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงาน โดยมีระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ได้มาตรฐานและก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงานของบุคลากร ย่อมเป็นแนวทางที่จะทำให้องค์กรได้รับการสนับสนุนการทำงานจากบุคลากร ดังนั้นคุณภาพชีวิตการทำงานจึงเป็นการตอบสนองความต้องการของพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงานซึ่งอาจจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีในการทำงานขององค์กร มีองค์กรที่เป็นตัวอย่างใน การจัดทำโครงการคุณภาพชีวิตการทำงานคือ บริษัท ฟอร์ด มอเตอร์ ณ โรงงานชาร์รอน วิลล์ ซึ่งได้ยืนยัน ความสำเร็จว่าสามารถลดการร้องเรียนของลูกค้าได้ถึง 70% ภายหลังที่ได้จัดโครงการคุณภาพชีวิตการทำงานขึ้น และสัดส่วนของพนักงานภายในโรงงานเมื่อมีการประเมินคุณภาพ พบว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม สูงขึ้นจาก 54% เป็น 72% และพนักงานของบริษัท 90% เห็นว่าเป็นโครงการที่ควรมีการดำเนินการต่อไป (สมยศ นาวิการ, 2540) จากกรณีตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีจะส่งผลให้พนักงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานได้ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้าง รวมถึงพนักงาน อัตรากำลัง ทั้งนี้เพราะบุคลากรเหล่านี้เป็นกำลังที่สำคัญในการผลักดันให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญเติบโตและก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานรับรองมาตรฐานต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) หรือ สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) เป็นต้น ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้ดำเนินการขยายการศึกษาโดยเพิ่มคณะและสาขาวิชามากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความต้องการของนักศึกษา และได้รับสมัครบุคคลทั่วไปเข้ามาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก โดยมีการเสนออัตราเงินเดือนและสวัสดิการตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด นอกจากนี้มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้พนักงานมหาวิทยาลัย เช่น การสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การปรับเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่งหรือการพิจารณาให้เงินค่าตอบแทน เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับพนักงานมหาวิทยาลัย แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลคือการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงานมหาวิทยาลัยทุกคน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การที่จะทำให้พนักงานมหาวิทยาลัย จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ เกิดความรู้สึที่ดี มีความผูกพัน มีความสุข และมีความพึงพอใจในการทำงานได้นั้น ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่และภาระงานรับผิดชอบในด้านต่างๆ เช่น การสอน การค้นคว้าวิจัย การให้บริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและงานด้านอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นจึงมีความเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ตำแหน่งอาจารย์เป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะยังไม่มีผู้ใดศึกษาหรือวิจัยมาก่อนและมองเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ตำแหน่งอาจารย์

กลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบเจาะจง ในที่นี้คือ พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ตำแหน่งอาจารย์ จำนวน 153 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 2.1.1 เพศ
- 2.1.2 อายุ
- 2.1.3 ระดับการศึกษา
- 2.1.4 สถานภาพการสมรส
- 2.1.5 ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน
- 2.1.6 รายได้

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.2.1 ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม
- 2.2.2 ความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในการทำงาน
- 2.2.3 โอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ
- 2.2.4 ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน
- 2.2.5 การทำงานร่วมกันในองค์กร

2.2.6 สิทธิและประโยชน์

2.2.7 ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว

2.2.8 ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-ended response questions) แบบมี 2 คำตอบ (Dichotomous choice questions) และคำถามที่มีหลายคำตอบ ให้เลือก (Multiple choice questions)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (2) ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในการทำงาน (3) ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ (4) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน (5) ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร (6) ด้านสิทธิและประโยชน์ (7) ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (8) ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีลักษณะเป็น Rating Scale ประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

เครื่องมือนี้ผู้วิจัยนำไปหาความเที่ยงตรงโดยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความถูกต้องและครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา การใช้คำ สำนวนภาษา พร้อมทั้งแก้ไขความซ้ำซ้อนของเนื้อหาและเพิ่มเติมแบบสอบถามแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับ กลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามแบบของครอนบร็ค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน รายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ และแสดงผลเป็น ค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ที่กำหนด

4.3 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้ โดยการทดสอบค่าที่ t-test (Independent t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส ส่วนการทดสอบ F-test คือ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจะใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการทดสอบแบบเซเฟเฟ (Seheffe)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 อายุ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 89.3 สถานภาพการสมรส ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 89 คน คิดเป็น ร้อยละ 73.0 และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานระหว่าง 1-3 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 ส่วนรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 8,000 – 12,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 66.4

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตระดับมาก อันดับแรก คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม รองลงมา คือ ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ด้านสิทธิและประโยชน์ ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ระดับปานกลาง คือ ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ส่วนระดับน้อย คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม เมื่อจำแนกเป็นรายด้านและรายชื่อ ปรากฏผลดังนี้

(1) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ท่านได้รับค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัยเหมาะสมกับปริมาณงานและความรับผิดชอบของท่าน รองลงมาคือ ท่านได้รับการปรับเลื่อนขึ้นเงินเดือนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกับภาระงานที่ท่านปฏิบัติ และท่านได้รับเงินประโยชน์เกื้อกูล หรือเงินค่าครองชีพอย่างเหมาะสม ท่านไม่ต้องคืนรันทหารายได้พิเศษอื่นๆ เนื่องจากรายได้ที่ได้รับจากการทำงานเพียงพอแก่การดำรงชีพ เงินเดือนจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับในปัจจุบันเพียงพอค่าใช้จ่ายในครอบครัว ตามลำดับ

(2) ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ สถานที่ทำงานของท่านมีแสงสว่าง อุณหภูมิ ระบบถ่ายเทอากาศ ความสะอาด ที่ถูกสุขลักษณะ รองลงมาคือ บริเวณรอบ ๆ สถานที่ทำงานของท่านปราศจาก มลพิษ มลภาวะ เช่น ฝุ่น คิวเสียงและกลิ่น และสาขาวิชาของท่านมีการจัดสถานที่ทำงาน จัดวางสิ่งของเครื่องใช้อย่างเป็นระบบและมีระเบียบ

(3) ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ สาขาวิชา/วิชาที่สอนตรงกับความรู้ความสามารถของท่าน ท่านสามารถใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ รองลงมาคือ สาขาวิชาของท่านมีนโยบายพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในสาขาวิชาอย่างชัดเจน และท่านเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน เช่น การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การประกันคุณภาพการศึกษาที่ใหม่ ๆ อยู่เสมอ กับถ้าท่านได้รับมอบหมายงานให้เป็นหัวหน้าหรือผู้ควบคุม ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระโดยไม่มีผู้ใดคอยกำกับ

(4) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในกรทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ท่านได้รับการสนับสนุน การเตรียมความรู้และทักษะเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น รองลงมาคือ ท่านมีโอกาสเท่าเทียมกับคนอื่นในการที่จะได้รับการพิจารณาให้เลื่อนตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นไป และคณะกรรมการพิจารณาการต่ออายุสัญญาการทำงานมีความเหมาะสมและเป็นธรรม กับมหาวิทยาลัยแห่งนี้สามารถสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตให้แก่ท่านได้

(5) ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ สาขาวิชา/คณะของท่านยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม (ทำงานร่วมกัน) รองลงมาคือ ท่านและผู้ร่วมงานในสาขาวิชา/คณะของท่าน มีการประชุมปรึกษาปัญหาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่เสมอ และเมื่อมีปัญหาในการทำงาน สาขาวิชาของท่าน จัดให้มีการจัดระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

(6) ด้านสิทธิและประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ท่านต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือกองทุนอื่นๆ ที่เป็นสวัสดิการให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาของท่านไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว ให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นของท่าน และท่านและผู้ร่วมงานให้ความเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงาน

(7) ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.09$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ท่านพึงพอใจกับงาน ชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคม ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รองลงมา คือ ท่านสามารถแบ่งเวลาในการทำงานตามภาระหน้าที่ กับชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคมได้อย่างเหมาะสม และท่านมีเวลาพักผ่อนอย่างเพียงพอตามสมดุลของชีวิตท่าน

(8) ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.71$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีความภาคภูมิใจที่มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รองลงมา คือ การเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทำให้บุคคลทั่วไปในสังคมรู้สึกชื่นชมต่อท่าน และ ท่านมักจะเข้าร่วมกับ หน่วยงานในมหาวิทยาลัยในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน/สังคมเสมอ

3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้ พบว่า

- (1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร
- (2) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามอายุ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ด้านสิทธิและประโยชน์ และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงานและด้านสิทธิและประโยชน์ คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปีและ 31- 40 ปี มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างจากคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างจากคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญ
- (3) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- (4) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามสถานภาพ การสมรส พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของ การทำงาน
- (5) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- (6) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามรายได้ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยได้ค้นพบผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ส่วนใหญ่เป็นพนักงาน ที่ได้รับการบรรจุเข้าเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยใหม่มีอายุการทำงานไม่ถึงสามปีจึงอยู่ในขั้นของการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ทำงานและภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทิน บุญแข็ง (2541) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ พา ไม้จันทร์ดี (2541) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสังขละ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูอยู่ในระดับปานกลางและตรงกันข้ามกับการศึกษาของปวีณา ผาสุก (2547) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตมีคุณภาพชีวิตในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันมีอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นแต่พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ยังคงได้รับเงินเดือนประจำและผลประโยชน์เกื้อกูลจากการทำงานเท่าเดิม รายได้จึงไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเท่าที่ควร ทำให้เกิดความกังวลและต้องหารายอื่นเข้ามาเสริมในครอบครัว จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง

1.2 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยและภายในคณะที่ตนเองสังกัดอยู่ในสภาพที่ไม่ต้องเสี่ยงภัยมากนัก ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยจะมีการคำนึงถึงความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ได้มากนัก นอกจากนี้การบริการเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การจัดหาน้ำดื่มที่สะอาด การดูแลสุขภาพจากหน่วยงานอำนวยการพนักงานเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานยังขาดมาตรการและแนวนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) รู้สึกว่ามีความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ได้ใช้ความรู้ความสามารถตามที่ตนเองถนัดอย่างเต็มที่ และมหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุนพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ เช่น การไปศึกษาต่อ การเรียนรู้เทคนิคการทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ รวมไปถึงการกระจายงาน หน้าที่และความรับผิดชอบให้ไปปฏิบัติงาน อันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ในการทำงานใหม่ ๆ จึงส่งผลให้โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก

1.4 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ถึงแม้ว่าจะมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนให้ก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นแต่พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานไม่ถึง 3 ปี ประกอบกับการทำผลงานตำแหน่งทางวิชาการต้องใช้ระยะเวลาและประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจที่ลึกซึ้งจึงทำให้เกิดความไม่แน่ใจในความก้าวหน้า นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมีมาตรการในการต่ออายุในการทำงานที่เข้มงวดทำให้พนักงานเกิดความกดดันจึงส่งผลให้ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านการทำงานร่วมกันในองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานในมหาวิทยาลัย เป็นต้นว่า คณะ หลักสูตร สาขาวิชา ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันฉันท์พี่น้อง มีความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน พนักงานสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มไปด้วยดี รวมทั้งมักมีการปรึกษาหารือร่วมกันและแก้ปัญหาด้วยกันได้เป็นอย่างดี หรือมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในเรื่องการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เหตุดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการทำงานร่วมกันในองค์กรอยู่ในระดับมาก

1.6 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านสิทธิและประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการทำงานของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยโดยส่วนใหญ่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานจะมีการให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวและให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นในการทำงาน รวมทั้งรับฟังปัญหาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของเสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุม ส่วนด้านประโยชน์ที่พนักงานพึงได้รับจากมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตนั้นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ต้องการที่จะให้มหาวิทยาลัยจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ หรือกองทุนอื่นๆ เพื่อรองรับกับอนาคต

1.7 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลไกการทำงานภายในหน่วยงาน และหน้าที่และภาระงานรับผิดชอบในด้านต่างๆ เช่น การสอน การค้นคว้าวิจัย การให้บริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและงานด้านอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นงานที่ต้องมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา การทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำเป็นต้องก้าวไปข้างหน้าเพื่อให้เกิดความสัมพันธกัน จึงมีผลกระทบต่อการจัดเวลาส่วนตัวของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และกลุ่มเพื่อนทำให้ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัวอยู่ในระดับปานกลาง

1.8 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 โดยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและสังคม จึงทำให้การวางแผนนโยบายในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ต้องมีความสอดคล้องกับชุมชนและสังคม ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงเป็นหน่วยงานที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมเสมอๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผลงานของมหาวิทยาลัยจะเป็นที่พึงพอใจต่อผู้ที่เข้ามาติดต่อ และมหาวิทยาลัยยังร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกจัดทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการรักษา

วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม รักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย รวมทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้อื่นเข้ามาศึกษาดูงาน เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านแก้ว ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

2.1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเพศทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กรแตกต่างกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของปวีณา ผาสุก (2547) ที่พบว่าเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกันเนื่องจากนโยบายในการรับพนักงานเข้าทำงานที่มีเกณฑ์มาตรฐานในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน

2.2 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามอายุ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ด้านสิทธิและประโยชน์ และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่มีอายุแตกต่างกันทำให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันในด้านต่างๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของปวีณา ผาสุก (2547) ที่พบว่าอายุไม่มีความแตกต่างกันเนื่องจากนโยบายการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2.3 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของปวีณา ผาสุก (2547) ที่พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทิน บุญแข็ง(2541) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ อายุราชการไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานและพจนาน ศรีเสรีวัฒน์ (2542) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า อายุราชการไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามสถานภาพการสมรส พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานภาพการสมรสนั้นมีผลทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีของการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของ สุทิน บุญแข็ง (2541) ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ที่พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานและพจนาน ศรีเสรีวัฒน์ (2542) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า สถานภาพสมรส ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.6 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) จำแนกตามรายได้ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุดาศร หงษ์อิน (2544) ที่ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตรในส่วนกลาง พบว่า เงินเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พวงเพชร ผากาทอง (2543) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของข้าราชการกองรายได้ สำนักงานคลังกรุงเทพมหานคร พบว่าเงินเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย(สายวิชาการ)ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานที่อยู่ในระดับน้อย ถึง ปานกลาง คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว นับว่าเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานในมหาวิทยาลัยของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ควรมีการเสนอผลการวิจัยต่อคณะผู้บริหารระดับสูงสำหรับเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ต่อไป

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ส่วนที่อยู่ในระดับมาก คือด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถ ด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ด้านสิทธิและประโยชน์ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม กล่าวได้ว่าเป็นโอกาสสำหรับมหาวิทยาลัยที่พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มีความสุขในการทำงานที่ได้รับขวัญและกำลังใจในการทำงานรวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและองค์กร มหาวิทยาลัยจึงควรเพิ่มพูนโอกาส ให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะมีการนำเอาตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่นอกเหนือจากตัวผู้วิจัยศึกษาไว้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงลึก เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพียงด้านเดียว ดังนั้นโอกาสต่อไปควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะสัมภาษณ์ควบคู่กับแบบสอบถาม ซึ่งอาจช่วยให้การแปลความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ปวีณา ผาสุข. 2547. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พา ไม้จันทร์ดี. 2541. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอลังขละ จังหวัดสุรินทร์. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พวงเพชร ฝากาทอง. 2543. คุณภาพชีวิตการทำงานของ ข้าราชการกองรายได้สำนักงานการคลัง. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พจมาณ ศรีเสรินทร์. 2542. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานงบประมาณสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รมิตา อ้นวงษ์. 2542. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุดสาคร หงษ์อ้น. 2544. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตร : ศึกษากรณีข้าราชการสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรส่วนกลาง. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทิน บุญแข็ง. 2541. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานประถม จังหวัดอำนาจเจริญ. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. 2540. การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร.

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

Community's Health Management System to Achieve a Model Tumbon For Learning: The Study of Ban-mor Tumbon, Muang Distric, Phetchaburi Province.

ปิ่นนเรศ กาศอุดม¹, หทัยชนก บัวเจริญ², กมลทิพย์ ชลิ่งธรรมเนียม³, จุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล⁴
¹วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
³คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ ⁴โรงพยาบาลหัวเฉียว

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการศึกษาชุมชนแบบเร่งด่วน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากแหล่งข้อมูลประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสารได้แก่ เอกสารข้อมูลตำบล รายงานประจำปี ของตำบล 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้คือ ผู้บริหาร แกนนำจากภาคท้องถิ่น ภาคท้องที่ ภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง วิทยากรชุมชน และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องสำคัญ เชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ จำนวน 90 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่าระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ของตำบลบ้านหม้อ ประกอบด้วย 1) ฐานคิดในการดำเนินการพัฒนาตำบลเพื่อจัดการตำบลสุขภาวะประกอบด้วย (1) *การสร้างการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ)* เป็นการเน้นการพัฒนาและปรับวิธีคิดเชิงบริหารจัดการบนพื้นฐาน การมองปัญหาของตำบล เพื่อสร้างฐานความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสร้างการร่วมคิดในรูปแบบขององค์กรชุมชน ร่วมทำร่วมกันทุกภาคส่วน และร่วมตรวจสอบการทำงานจากทุกภาคีในการขับเคลื่อนตามสู่เป้าหมายการจัดการตนเอง (2) *การปรับรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อจัดการชุมชน* เป็นแนวทางการทำงานที่ยึดการมีส่วนร่วมบนฐานการปรับความสัมพันธ์ ของคนภายในองค์กร ระหว่างองค์กรท้องที่ ระหว่างหน่วยงานต่างๆที่ดูแลประชาชนในพื้นที่ และ การสร้างกิจกรรมสัมพันธ์ในชุมชน (3) *หนุนเสริมองค์กรชุมชนเกิดการจัดการตนเอง* ให้เป็นกลไกให้ภาคีทุกภาคส่วนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงชีวิตของประชาชนให้ได้รับสิ่งที่ดีขึ้นภายใต้การจัดการตนเอง เกิดการยกระดับการเรียนรู้ของการขับเคลื่อนไปสู่ตำบลสุขภาวะ 2) ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ประกอบด้วยระบบย่อย ดังนี้ (1) ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น (2) ระบบการเรียนรู้ชุมชน (3) ระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์ (4) ระบบสวัสดิการชุมชน (5) ระบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (6) ระบบเศรษฐกิจชุมชน (7) ระบบสุขภาพชุมชน 3) ผลลัพธ์และปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการบริหารอย่างธรรมาภิบาล ด้านสุขภาพ และด้านผู้นำ ทั้งนี้มาจากปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จคือ ผู้บริหารที่เป็นนักบริหารจัดการที่ดี มีความตั้งใจในการ บริหารจัดการตำบลแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมทำกับท้องถิ่น ท้องที่ องค์กรชุมชนและภาคประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ควรมีการถอดบทเรียนความสำเร็จในการจัดการเชิงระบบ ให้เห็นกระบวนการของการจัดการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งท้องถิ่น ท้องที่ ภาคประชาชน และหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนาตำบล และจัดทำเป็นบทเรียนเพื่อนำไปขยายผลการพัฒนาและเป็นต้นแบบกับตำบลอื่นๆ รวมทั้งนำใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อการวางแผนพัฒนาตำบลต่อไป
คำสำคัญ: สุขภาวะชุมชน ตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ

Abstract

This qualitative research was Rapid Ethnography Community Assessment Process (RECAP) based. The aims of the study were to 1) describe community's status, competency and social capita for community development and 2) examine a concept of community's health management and its result of Ban-mor Tumbon. A documentary review approach was applied to collect secondary data from Tumbon's information records and annual report. Furthermore, three data collection techniques were

employed to collect primary data consisting of 1) in-depth interview, 2) focus group interview, and 3) participatory and non-participatory observation. Ninety key informants included local administrators, community leaders, community authorities, civic sector representatives, governmental agencies, local wisdom people, and other stakeholders who involved in healthy-Tumbon mobilization. Data were analyzed utilizing a content analysis approach.

The result showed that:

1. Concepts of community development applied for healthy-district management: three main concepts found composed of: 1) a concept of community involvement and community's problem-based management by community organizations, 2) building good rapport among community organization through recreation activities, 3) fostering community organizations to achieve successful community management by themselves leading to community learning for healthy Tumbol mobilization.

2. Health management system of Ban-mor Tumbon: seven sub-systems were disclosed consisting of : 1) management system, 2) community learning system, 3) management system of environment and organic agriculture, 4) welfare system, 5) cultural preservation and local wisdom system, 6) community economic system, and 7) community health system.

3.Results and key to success: many awards provided by various organizations were evident that the local governor of Ban-mor Tumbon was successful in terms of community management, community health, and leadership competency. Key to success was community leaders who devoted themselves to community and concerned about community participation.

This study suggested that the future study should conduct further analysis in an area of a system management in community to provide a clear picture of a function of collaboration among organizations in community. The clear picture would be beneficial as a model for other Tumbols.

Keywords: community's health Tumbon for learning Ban-mor Tumbon

บทนำ

การแก้ปัญหาของประเทศต้องแก้จากรากฐานราก ชุมชนถือว่าเป็นรากฐานของประเทศชาติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุขให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการปฏิบัติการจากหลายหน่วยงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานรากจนเกิดชุมชนที่เข้มแข็งสามารถเป็นแบบอย่างได้ แต่ก็ไม่มีปริมาณมากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของประเทศได้ ชุมชนจึงยังคงมีปัญหาที่สำคัญเช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาสิทธิที่ดิน และปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและสุขภาพชุมชน

ปัญหาสุขภาพและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับประชากรในประเทศแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโยงใยกับทุกเรื่องของวิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของแต่ละพื้นที่การดูแลสุขภาพรวมทั้งระบบบริการสุขภาพจึงต้องมีความแตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายสำคัญคือการจัดการร่วมกันเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ปรากฏและให้การช่วยเหลือดูแลกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหลายต้องทำงานประสานกันให้ลงตัว ระบบการดูแลสุขภาพชุมชนจึงเป็นภาพรวมของกระบวนการพยายามทำงานร่วมกันขององค์กรหลักต่างๆในชุมชนอันได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) หน่วยบริการสุขภาพในชุมชน และ 3) องค์กรชุมชนและภาคประชาชน ซึ่งต้องการกลไกในการเชื่อมประสานให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนได้ เท่าที่ผ่านมานี้แผนตำบลได้รับความเชื่อมั่นว่าจะเป็นกลไกที่ดีหากเกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรหลักดังกล่าวที่จะดำเนินการต่อไปในการสนับสนุนการจัดตั้ง “กองทุนสุขภาพตำบล” โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นองค์กรนโยบายที่ผลักดันในเรื่องนี้ ซึ่งประสบการณ์บอกได้ว่า “กองทุนสุขภาพตำบล” เป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างเงื่อนไขในการปรึกษาหารือร่วมคิดร่วมทำอย่างมีเป้าหมายเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้การนำร่องถ่ายโอนสถานีนอมาลัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพชุมชนนั้น ยังถือเป็นอีกหนึ่งความพยายามที่จะสร้างเงื่อนไขให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมกันขององค์กรหลักในชุมชนด้วย นอกจากนี้ การกระจายอำนาจ รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติ เกี่ยวเนื่องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ซึ่งส่งเสริมบทบาทและภารกิจขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และการยกระดับสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการกระจายอำนาจที่สำคัญ และยังมีแนวโน้มที่จะมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น มีการจัดสรรงบประมาณและการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางให้กับท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพบว่าเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายพื้นที่ได้มีการปรับตัวไปตามช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านที่น่าจับตามอง ดังปรากฏให้เห็นถึงยุทธศาสตร์และกระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันที่ใช้ความรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นที่จะต้องจุดประกาย กระตุ้น และเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากไม่น้อยที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง แนวการทำงานมาเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชน ด้วยการทำงานอย่างเข้มแข็ง เน้นตอบสนองกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ทันห่วงที่ มากกว่าการทำงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียว ขณะที่ชุมชนเริ่มมีความเข้มแข็งมีกลุ่มทำงานและศูนย์การเรียนรู้กระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ ของชุมชนที่มีการพัฒนาภายใต้การทำงานของการใช้ปัญญาอย่างเท่าเทียมที่ผสมกลมกลืนระหว่างวิถีชุมชนดั้งเดิมกับองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมอันก่อให้เกิดการต่อยอดการจัดการความรู้ มีการดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพและความสนใจจนกลายเป็นพลังของชุมชนและมีเป้าหมายเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บ้านหม้อเน้นการพัฒนาและปรับวิธีคิดเชิงบริหารจัดการบนพื้นฐานการมองปัญหา การปรับพฤติกรรมและการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เหมาะสมกับการขยายตัวและการเติบโตของความ เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยเน้นการปรับรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อจัดการชุมชนใน 4 ด้านคือ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของคนภายในองค์กร 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับองค์กรท้องถิ่น 3) การให้ความร่วมมือและส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลประชาชนในพื้นที่ และ 4) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนผ่านกิจกรรมที่รัฐสนับสนุน แล้วถ่ายทอดสู่องค์กรชุมชน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปแบบตามวิถีสังคมแห่งความเอื้ออาทรภายใต้บริบทของความเป็นสังคมเมือง เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้เป็นตำบลเครือข่ายในโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการสุขภาวะโดยชุมชน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 อีกทั้งการที่มีผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นผู้มีความสามารถอย่างโดดเด่น เป็นแกนนำแถวหน้าที่มีโอกาสได้เป็นหนึ่งในขบวนการร่วมคิดในเชิงนโยบายด้านสุขภาพ และการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ตำบลบ้านหม้อได้นำแนวคิดมาต่อยอดและพัฒนาจนเกิดการบริหารจัดการที่เน้นเรื่องของการจัดการสุขภาวะ ระบบการศึกษา การปรับรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อจัดการชุมชนมาใช้ เช่น การบริหารจัดการรับถ่ายโอนสถานีนามัย โดยให้สถานีนามัยเป็นเสมือนกองสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนในตำบล โดย อบต.เป็นผู้หนุนเสริม การจัดการระบบการศึกษาเนื่องจาก อบต.บ้านหม้อ ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กส่วนใหญ่เข้าไปเรียนในเมือง บิดามารดาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งลูกไปเรียนพิเศษ จึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะทางการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้แก่เด็ก การยกระดับศักยภาพของตนเองในการเชื่อมประสานการทำงานกับองค์กรภายนอก เป็นต้น จากการทำงานของตำบลบ้านหม้อที่ผ่านมาเห็นได้ว่าตำบลบ้านหม้อมีศักยภาพและความพร้อมในการในการพัฒนา และเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ถึงแนวคิด การจัดการ และรูปธรรมที่เกิดขึ้นของการจัดการสุขภาวะ ในตำบลบ้านหม้อ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นตำบลต้นแบบและขยายผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย

- 1) การศึกษาฐานคิดในการดำเนินการพัฒนาตำบลเพื่อการจัดการตำบลสุขภาวะ
- 2) ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ
- 3) ผลลัพธ์ของการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยถอดบทเรียนระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในครั้งนี้ ใช้กระบวนการศึกษาชุมชนแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnography Community Assessment Process:

RECAP) เพื่อถอดบทเรียนสถานะของตำบล ทูทางสังคม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสารได้แก่ เอกสารข้อมูลตำบล รายงานผลการสำรวจแบบประเมินต่างๆ ของตำบล 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory Observation and Non-participatory Observation) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้นี้คือ ผู้บริหาร แกนนำจากภาคท้องถิ่น ภาคท้องที่ ภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง วิทยาการชุมชน และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับสำคัญเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนตำบลสู่สถานะ รวมทั้งสิ้น 90 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก และใช้การวิเคราะห์ทั้งในส่วนของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การวิเคราะห์เรื่องราว รวมถึงการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์จากการถอดบทเรียนคือ สถานะของตำบลบ้านหม้อ ทูทางสังคมของตำบล การพัฒนาระบบการจัดการและแหล่งปฏิบัติการ และผลลัพธ์ของการจัดการตำบลบ้านหม้อ

การสอบทานและการคืนข้อมูลให้กับพื้นที่ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ทีมผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ออกเป็นระบบต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดหลักของระบบและแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำเสนอให้กับผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร แกนนำชุมชนที่มาจากท้องที่ ท้องถิ่น และภาคประชาชนในตำบลสอบทานข้อมูล อีกครั้งก่อนจัดทำ รายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสังเคราะห์ผลการศึกษ ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ฐานคิดในการดำเนินการพัฒนาตำบลเพื่อการจัดการตำบลสู่สถานะ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ชุมชนสะอาด สิ่งแวดล้อมดี ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เข้าถึงระบบสุขภาพชุมชน พัฒนาทักษะทางการศึกษา ครีวเรือนอยู่แบบวิถีไทย ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะแกนนำของกลุ่มต่างๆ มีเป้าหมายเดียวกัน โดยมีฐานคิดในการดำเนินการดังนี้

(1) **การสร้างการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ)** องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อเน้นการพัฒนา และปรับวิธีคิดเชิงบริหารจัดการบนพื้นฐานการมองปัญหาของตำบล การปรับพฤติกรรมของประชาชน และ อดทนอดบอง ความต้องการของประชาชน ให้เหมาะสมกับการขยายตัวและการเติบโตของความเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท เพื่อสร้างฐานความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสร้างการร่วมคิดในรูปแบบองค์กรชุมชน ร่วมทำร่วมกันทุกภาคส่วน และร่วมตรวจสอบการทำงานจากทุกภาคในการขับเคลื่อนตามสู่เป้าหมายการจัดการตนเอง รู้จักการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

(2) **การปรับรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อจัดการชุมชน** เป็นแนวทางการทำงานที่ยึดการมีส่วนร่วมบนฐานการปรับความสัมพันธ์ 4 ด้านคือ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของคนภายในองค์กร 2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรท้องที่ 3) การให้ความร่วมมือและส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานต่างๆที่ดูแลประชาชนในพื้นที่ และ 4) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนผ่านกิจกรรมที่รัฐสนับสนุน โดยพัฒนาอำนาจหน้าที่ทั้งในเรื่องของคน งบประมาณ ออกแบบเครื่องมือ และสร้างระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก แล้วถ่ายทอดสู่องค์กรเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปแบบ เพื่อให้เกิดวิถีสังคมแห่งความเอื้ออาทรภายใต้บริบทของความเป็นสังคมเมือง และประชาชนคือผู้ได้รับผลประโยชน์ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านจากการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

(3) **หนุนเสริมองค์กรชุมชนเกิดการจัดการตนเอง** ให้เป็นกลไกให้ภาคีทุกภาคส่วนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงชีวิตของประชาชนให้ได้รับสิ่งที่ดีขึ้นภายใต้การจัดการตนเอง เกิดการยกระดับการเรียนรู้ของตนเอง จนส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลในการขับเคลื่อนไปสู่ตำบลสู่สถานะ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมหนุนเสริมและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

2. ระบบการจัดการสู่สถานะชุมชนโดยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ

ตำบลบ้านหม้อมีการพัฒนากิจกรรมที่ประกอบกันเป็น “ระบบการจัดการสู่สถานะชุมชนโดยชุมชน” ดังภาพ

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชนของตำบลบ้านหม้อ ประกอบด้วยระบบ 7 ระบบย่อย ได้แก่ (1) ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น (2) ระบบการเรียนรู้ชุมชน (3) ระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์ (4) ระบบสวัสดิการชุมชน (5) ระบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (6) ระบบเศรษฐกิจชุมชน (7) ระบบสุขภาพชุมชน ในแต่ละระบบและแหล่งเรียนรู้มีแนวคิดหลัก และองค์ประกอบย่อยในการดำเนินการเพื่อการจัดการสุขภาวะตำบล ดังนี้

1) ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น

แนวคิดหลัก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้มีการพัฒนาระดับการจัดการบริหารองค์รบนฐานคิด การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยสานโครงสร้างสัมพันธ์ภาพของภาคทั้งภายใน อบต. และภายนอก อบต. อาทิ ภาคท้องที่ ภาคประชาชน และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ให้สอดรับกับวิถีชีวิตของคนสังคมเมืองและสังคมชนบทการขับเคลื่อนชุมชนน่าอยู่ในรูปแบบกิ่งเมือง กิ่งชนบท ที่มีเงื่อนไข สภาพแวดล้อม ต่างจากพื้นที่ที่ค่อนข้างชนบท เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวนี้มีภัยคุกคามในการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง การมีกิจกรรมและวิถีชีวิตแบบเมืองค่อนข้างรีบเร่ง และมีปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาวะมากขึ้นจากความเป็นเมือง เช่น เรื่องเหล้า บุหรี่ ภัยธรรมชาติต่างๆ รวมทั้งปัญหาเด็กและเยาวชน ที่ใช้ชีวิตเรียนแบบคนในเขตเมือง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะมีความยากกว่าในเขตชนบทด้วยลักษณะการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องการวางแผนทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยเฉพาะการใช้โอกาส ความเป็นเมืองและใกล้จังหวัด (ศูนย์กลาง) ในการผลิตสินค้าและบริการด้านการตลาดกับผู้บริโภคในเมือง ดังนั้นโครงการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ อบต. อื่นๆ ในการจัดการสุขภาวะในพื้นที่กิ่งเมือง ซึ่งในอนาคตพื้นที่ลักษณะนี้จึงมีมากขึ้น ระบบการบริหารจัดการองค์การที่ทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกับ อบต. โดยผ่านระบบกลไกของรัฐ เข้าไปผลักดันภาคประชาชนให้เกิดการรวมตัวในลักษณะองค์กรชุมชนให้เกิดภาวะการณจัดการตนเอง และแทรกแนวคิด แก่ประชาชน ให้เห็นถึงรูปแบบการทำงานของการปกครองท้องถิ่นที่ต่างมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสังคม ศักยภาพของตนเองโดยผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดการระเหื่อมขององค์กรชุมชนที่ขยายฐานการทำงานเชื่อมโยงไปสู่หน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ โดยอบต. เป็นเพียงผู้หนุนเสริมให้เกิดสังคมเมืองบนวิถีชีวิตความเป็นไทยภายใต้สังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน ดังวิสัยทัศน์ของอบต.ที่ว่า “ชุมชนสะอาด สิ่งแวดล้อมดี ประชาชนมีความสุขปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เข้าถึงระบบสุขภาพชุมชน พัฒนาทักษะทางการศึกษา ครีวเรือนอยู่แบบวิถีไทย ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

2) ระบบการเรียนรู้ชุมชน

แนวคิดหลัก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เน้นการจัดการให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย เนื่องจากพบ

ปัญหาว่าเด็กในตำบลไปเรียนพิเศษในจังหวัดทำให้บิดามารดาต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ อดบ.เห็นปัญหาจึงได้ท้องถิ่น มีการเชื่อมประสานองค์กรภายนอกเพื่อเข้าร่วมในการสร้างและหนุนเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะให้สอดคล้องกับวิถีของตำบล เช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะทางการศึกษา ศูนย์ กศน.ตำบลบ้านหม้อ เป็นต้น นอกจากนี้เป็นการเพิ่มเติมความรู้ให้กับเด็กแล้ว ยังเป็นการลดช่องว่างทางสังคมของเด็กๆได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน

3) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์

แนวคิดหลัก ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์ เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บูรณาการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้ผู้สูงอายุมาเป็นกลไกในการสร้างจิตสาธารณะแก่เด็กและเยาวชนบนพื้นฐานแนวคิดนี้ทำให้เห็นบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เข้มแข็ง มีจิตสาธารณะในการช่วยแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม เกิดความรักความสามัคคีในพื้นที่ เด็กมีจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ เพื่อให้ตำบลบ้านหม้อน่าอยู่

4) ระบบสวัสดิการชุมชน

แนวคิดหลัก ตำบลบ้านหม้อเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมรับราชการรับจ้างทั่วไป อดบ.บ้านหม้อจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นการดูแลแบบครบวงจร เกิด แก่ เจ็บ ตาย พร้อมทั้งส่งเสริมการออม ภายใต้ของการรวมตัวกันของแต่ละกลุ่ม และเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

5) ระบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคิดหลัก จากบริบทของตำบลบ้านหม้อที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท แต่ก็ยังคงวิถีความเป็นไหมีปราชาญที่เป็นทุนทางสังคมอยู่ ที่จะสามารถสืบทอดและ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไว้ เช่น สมุนไพร การต่อเรือ เป็นต้น และสืบทอดสู่คนรุ่นหลังเพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ยังคงอยู่คู่ตำบลบ้านหม้อ

6) ระบบเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดหลัก ด้วยบริบทพื้นที่ของตำบลบ้านหม้อ มีลักษณะเป็นชุมชนที่กึ่งไปทางชุมชนเมืองการรวมกลุ่มด้านเศรษฐกิจของคนในพื้นที่จึงมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของกลุ่มธุรกิจที่ดำเนินงานในครัวเรือน โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการรวมกลุ่มเพื่อเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือ การรวมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านในตำบล ที่มีความเข้มแข็ง มีการดำเนินงานเรียนรู้ร่วมกันในหลายกิจกรรม จนท้ายสุดมีการทำงานในวิชาชีพที่ทางกลุ่มแม่บ้านสามารถทำร่วมกันเพื่อเป็นทั้งอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้แก่คนในตำบล

7) ระบบสุขภาพชุมชน

แนวคิดหลัก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ดำเนินนโยบายด้านสุขภาพจากการร่วมทำประชาคมของชาวบ้านมาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ การดำเนินงานใช้หน่วยงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ และสถานีอนามัยที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจมาเมื่อ ปี 2550 เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาพ โดยใช้ อสม.เป็นกลไกของการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนหลักประกันสุขภาพ และสถานีอนามัย ส่งผลให้เกิดการบูรณาการของงานผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ไปยังประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนหรือกลุ่มอาสาสมัครดูแลสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. ผลลัพธ์และปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของตำบลบ้านหม้อ

(1) ตำบลบ้านหม้อ มีการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพะจนก่อเกิดเป็นระบบการจัดการสุขภาพะชุมชนโดยชุมชนด้วยความโดดเด่นของการบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมทำให้ตำบลบ้านหม้อได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่ต่างๆ มากมาย เช่น ปี พ.ศ. 2546 ประกาศนียบัตรในฐานะ อดบ.ที่ผ่านหลักการทำงานแบบโปร่งใสตรวจสอบจากสถาบันพระปกเกล้า และรางวัลอันดับ 2 การบริหารงานที่ดีภายใต้หลักการธรรมาภิบาลจากคณะกรรมการกระจายอำนาจและกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2547 รางวัลที่ 1 การบริหารงานที่ดีภายใต้หลักการธรรมาภิบาลจากคณะกรรมการกระจายอำนาจและกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2549 ติดอันดับ 1 ใน 2 ของจังหวัดเพชรบุรี การบริหารงานที่ดีภายใต้หลักการธรรมาภิบาลจากคณะกรรมการกระจายอำนาจและกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2550 การบริการสาธารณะดีเด่น รางวัลชมเชย อดบ.ที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี ปี พ.ศ. 2551 รางวัลที่ 1 การบริหารงานที่ดีภายใต้หลักการธรรมาภิบาลจากคณะกรรมการกระจายอำนาจและกระทรวงมหาดไทย และปี พ.ศ. 2552 รางวัลที่ 1 การบริหารงานที่ดีภายใต้หลักการธรรมาภิบาลจากคณะกรรมการกระจายอำนาจและกระทรวงมหาดไทย

(2) นายองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ถือว่าเป็นนักบริหารจัดการที่ดี มีความตั้งใจในการบริหารจัดการตำบลแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมทำกับท้องถิ่น ท้องที่ องค์กรชุมชนและภาคประชาชน และร่วมตรวจสอบการทำงานจากทุกภาคี เพื่อนำสู่เป้าหมายให้ประชาชนสามารถจัดการตนเองได้และร่วมขับเคลื่อนให้ตำบลบ้านหม้อไปสู่ตำบลสุขภาพะ

(3) การจัดการความสัมพันธ์ของแกนนำในตำบลบ้านหม้อ ที่เอื้อต่อการจัดระบบเรื่องราวต่างๆ ในตำบลเพื่อ
การจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปและอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ตำบลบ้านหม้อมีฐานคิดในการดำเนินการพัฒนาตำบลเพื่อการจัดการตำบลสุขภาวะ ประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วม โดยเน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ การปรับรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อจัดการชุมชน และการหนุนเสริมองค์กรชุมชนเกิดการจัดการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ หทัยชนก บัวเจริญ และคณะ (2553.) ที่ศึกษา การจัดการตำบลสุขภาวะของตำบลไทรนอก อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ที่พบว่า ตำบลมีการพัฒนาบนพื้นฐานความเชื่อในการร่วมคิดร่วมทำร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ โดยใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นกลไกหลักในการสร้างการมีส่วนร่วมและใช้การค้นหาและฟื้นฟูทางสังคม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในการจัดการตำบลสุขภาวะ และสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการศึกษาของกมลทิพย์ ชลังธรรมเนียม และคณะ (2553.) ที่ศึกษาการจัดการตำบลสุขภาวะของตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่า ตำบลเน้นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยอาศัยเวทีสร้างความเข้าใจ พุดคุยกันถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน และนำเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล ในการจัดการตำบลสุขภาวะ ทั้งนี้เพราะการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนเกิดเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง จะนำไปสู่ความรู้สึกเป็นเจ้าของเรื่องราวต่างๆ เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ตำบลบ้านหม้อมีระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ประกอบด้วยระบบย่อย ดังนี้ 1) ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น 2) ระบบการเรียนรู้ชุมชน 3) ระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและเกษตรอินทรีย์ 4) ระบบสวัสดิการชุมชน 5) ระบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ระบบเศรษฐกิจชุมชน 7) ระบบสุขภาพชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ หทัยชนก บัวเจริญ และคณะ (2553.) ที่ศึกษาการจัดการตำบลสุขภาวะ ของตำบลไทรนอก อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ที่พบว่า ตำบลไทรนอกมีระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนตำบล ประกอบด้วยระบบย่อย ดังนี้ 1) ระบบการบริหารจัดการตำบล 2) ระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน 3) ระบบสวัสดิการชุมชน 4) ระบบเศรษฐกิจชุมชน และเกษตรปลอดภัย 5) ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ 6) ระบบสุขภาพชุมชนและอาสาสมัคร และสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลทิพย์ ชลังธรรมเนียม และคณะ (2553.) ที่ศึกษาการจัดการตำบลสุขภาวะของตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่า ตำบลหนองโรงมีระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนของตำบล ประกอบด้วยระบบย่อย ดังนี้ 1) ระบบบริหารจัดการตำบล 2) ระบบสวัสดิการชุมชน 3) ระบบเศรษฐกิจชุมชน 4) ระบบส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน 5) ระบบการจัดป่าชุมชนและสิ่งแวดล้อม 6) ระบบภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ระบบอาสาสมัคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิ่นนเรศ กาศอุดม และคณะ (2553.) ที่ศึกษาการจัดการตำบลสุขภาวะ ของตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่า ตำบลชากไทยมีระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนตำบล ประกอบด้วยระบบย่อย ดังนี้ 1) ระบบบริหารจัดการท้องถิ่น 2) ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ระบบพลังงานทดแทน 4) ระบบอาสาสมัครชุมชน 5) ระบบเศรษฐกิจชุมชน 6) ระบบสวัสดิการชุมชน 7) ระบบสุขภาพชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ผลลัพธ์และปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการบริหารอย่างธรรมาภิบาล และด้านคุณภาพชีวิต ที่มาจากผู้บริหารที่เป็นนักบริหารจัดการที่ดี และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่ดี และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาไปอย่างก้าวหน้าและขับเคลื่อนงานต่างๆ ได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนให้กับเด็กและเยาวชนในตำบล และนำไปสร้างแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มาศึกษาดูงานอย่างเป็นระบบ และควรนำข้อมูลที่ได้เพื่อการวางแผนพัฒนาตำบลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ชลังธรรมเนียม และคณะ. (2553). ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลหนองโรง

อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. รายงานการวิจัย.

ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2552). กรอบวิธีการศึกษาและถอดบทเรียนปฏิบัติการชุมชน. กรุงเทพฯ: ทีคิวพี จำกัด.

- ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2553). **กรอบกระบวนการวิจัยชุมชนสู่ตำบลสุขภาวะ**. กรุงเทพฯ: ทีคิวพี จำกัด.
- ชนิษฐา นันทบุตร. (2553). **ระบบสุขภาพชุมชน: กระบวนการทำงานร่วมกันของ 3 ระบบใหญ่ในชุมชน**. นนทบุรี: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด.
- ปิ่นนเรศ กาศอุดม และคณะ. (2553). **ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลชากไทย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี**. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี.
- หทัยชนก บัวเจริญ และคณะ. (2553). **ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนเพื่อตำบลแห่งการเรียนรู้ ตำบลไทรนอก อำเภองกงไทรลาศ จังหวัดสุโขทัย**. รายงานการวิจัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ. (2553). **รายงานประจำปีงบประมาณ 2553**.

การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2547 กับปีการศึกษา 2553

Comparing the Intentions and Influencing Factors to Enroll in a Nursing Program among
Senior High School Students in the Eastern Region of Thailand in the Academic
Year 2004 and 2010

มณฑนา เหมชะญาตี¹, รัชชนก สิทธิเวช², ศุภกิจ เฉลิมกิตติชัย³,

¹ ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

² ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

³ งานเทคโนโลยีและสารสนเทศ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพหนึ่งที่ขาดแคลนผู้ปฏิบัติทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก การเลือกเข้าศึกษาในวิชาชีพนี้ของนักเรียนเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนถึงแนวโน้มของวิชาชีพในอนาคต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 โดยใช้ทฤษฎีการกระทำพฤติกรรมโดยเจตนา (Theory of Planned Behavior) เป็นกรอบในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบทฤษฎีดังกล่าว ในเดือนธันวาคม 2547 และพฤศจิกายน 2553 จากนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี สระแก้ว ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และนครนายก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) และ independent t-test

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 มีจำนวน 740 คน และปี 2553 มีจำนวน 733 คน รวมเป็นจำนวน 1,473 คน ในทั้ง 2 ปีการศึกษาโดยภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่มีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีจำนวนลดลง และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้นมีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลงสำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียน พบว่าในทั้ง 2 ปีการศึกษา เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลเป็นปัจจัยที่มีอำนาจทำนายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การรับรู้ในความสามารถของตนเองที่จะเรียนวิชาชีพการพยาบาลส่วนการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินอกจากนั้นยังพบว่าในช่วงระยะเวลาห่างกัน 6 ปีดังกล่าว นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดชลบุรีและปราจีนบุรีมีความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลและมีเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่นักเรียน ในจังหวัดสระแก้วและนครนายกมีความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และมีการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุป ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึง 2553 มีการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ซึ่งสถาบันการศึกษาพยาบาลควรมีการศึกษวิจัยในรายละเอียด รวมทั้งดำเนินการเสริมสร้างปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลในนักเรียนมัธยมศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อการแก้ไขปัญหาขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและเพื่อส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงในทุกระดับต่อไป

คำสำคัญ : ความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพการพยาบาล นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคตะวันออก

Abstract

As known, nursing shortage is a significant problem in Thailand and over the world. Thus, it is worthy to investigate intention and influencing factors of the intention to enroll in a nursing program of high school students. This study was conducted to examine the differences in intentions and influencing factors

of intentions to enroll in a nursing program of the senior high school students in the eastern region of Thailand in the academic year 2004 and 2010. The framework of this study was based on the Theory of Planned Behavior. Data were collected 2 times in December 2004 and November 2010 by using a questionnaire developed by the researchers. This questionnaire was constructed in accordance with the TPB. Data were assessed from senior high school students in 16 schools in Trad, Chanthaburi, Rayong, Chonburi, Sakaew, Prachinburi, Chachoengsao, and Nakonnayok. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, multiple regression and independent *t*-test.

The results revealed that the participants in 2004 included 740 students, while those in 2010 included 733 students. Therefore, the participants of this study were 1,473 senior high school students. For the overall, the majority of these students showed intentions to enroll in a nursing program in the next academic year. However, the percentages of the students intended to study in a nursing program decreased for both female and male students. In addition, it was also found that the students with high GPAs showed less intention to study in a nursing program in both academic years. Regarding the influencing factors of intention, in these two academic years, the intention to study in a nursing program was predicted by attitude toward nursing and perceived behavioral control over studying in nursing, whereas subjective norm was not statistically significant. In this study, it also found that the students from Chonburi and Prachinburi showed decreased intention and attitude toward nursing profession, while their peers from Sakeaw and Nakonnayok showed increased intention and perceived behavioral control to study in a nursing program. For students from other provinces did not show any significant differences in intentions and influencing factors of intention.

In conclusion, the findings suggest that there are some decreased intentions and influencing factors of intention to study in nursing of the senior high school students in the eastern region of Thailand during a 6 year-period in this study. Therefore, the nursing institutes should pay attention and investigate the factors influenced these situations. If there was no any attempt to promote intention to study in nursing among high school students, in the near future we may face more serious problem of nursing shortage and compromised quality of nursing services.

Keywords : Intention to study, nursing profession, senior high school students, eastern region

บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขและสถาบันการศึกษาพยาบาลต่างๆ ได้เร่งผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานบริการสุขภาพในระดับต่างๆ ของประเทศ สำหรับกระทรวงสาธารณสุขได้เพิ่มการรับนักศึกษาพยาบาลเป็นปีละ 2,500 คน แต่จำนวนพยาบาลวิชาชีพก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการในการบริการประชาชน ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพมีสาเหตุและปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ภาระงานที่หนักโดยต้องปฏิบัติงานในยามวิกาลและวันหยุด การไม่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการของพยาบาลวิชาชีพเมื่อเริ่มปฏิบัติงาน และความแตกต่างของค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานในสถานบริการของรัฐและเอกชน กาญจนนา จันตรีไทย (2551) ระบุว่าโครงการประกันสุขภาพดีถ้วนหน้าทำให้พยาบาล ต้องรับภาระงานที่หนักขึ้น ส่งผลให้พยาบาลลาออกจากวิชาชีพ และภาวะการขาดแคลนพยาบาลรุนแรงขึ้น อีกทั้งภาคเอกชนก็มีความต้องการพยาบาลวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น การได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าภาครัฐเป็นปัจจัยสนับสนุนให้พยาบาลส่วนหนึ่งลาออกไปทำงานกับภาคเอกชน

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดสรรโควตาการรับนักศึกษาพยาบาลในเขตพื้นที่ต่างๆ ตามสัดส่วนประชากร รวมทั้งการกลับมาให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักศึกษาพยาบาลและทำสัญญาผูกพันให้กลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นกรแก้ไขปัญหาการกระจายอัตรากำลังพยาบาล แต่ยังมีปัญหาของการบรรจุเป็นข้าราชการ นอกจากนั้น กระทรวงสาธารณสุขยังมีการขยายโอกาสให้กับคนในพื้นที่ เช่น ภาคใต้ รัฐบาลได้จัดให้มี

โครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรับนักศึกษาพยาบาลในพื้นที่จำนวน 3,000 คน และดำเนินงานระหว่างปีการศึกษา 2550-2553 (สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข, 2551) แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในภาพรวมของประเทศก็ยังคงมีอยู่ในภูมิภาคต่างๆ

สำหรับการผลิตพยาบาลวิชาชีพในปัจจุบัน วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีการผลิตพยาบาลในระดับปริญญาตรีมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ และสถาบันการศึกษาเอกชน การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขนั้น ดำเนินการรับสมัครจากนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบของโควตาในลักษณะของการสอบตรงและการสอบในระบบแอดมิชชัน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสและสร้างทางเลือกให้บุคคลที่ต้องการศึกษาต่อในวิชาชีพการพยาบาลมากขึ้น ทั้งนี้ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาตามเงื่อนไขของการรับสมัครและการคัดเลือก (สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

สภาพการณ์ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและการผลิตพยาบาลของสถาบันการศึกษาพยาบาลดังกล่าวรวมทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ย่อมส่งผลถึงการเลือกเข้าศึกษาในวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีหลากหลายสาขาวิชาชีพทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย วิชาชีพการพยาบาลต้องการบุคคลที่มีทั้งความรู้พื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ อีกทั้งควรมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ ความเมตตา กรุณา ฉะนั้น ผู้ที่จะเลือกศึกษาต่อในวิชาชีพการพยาบาลจึงควรเป็นผู้ที่มีความสนใจและตั้งใจที่จะเข้าศึกษาอย่างแท้จริง

ดังนั้น เมื่อสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีความเฉพาะในแต่ละภูมิภาค คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์พยาบาลของสถาบันการศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จึงมีความสนใจในการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2547 กับปีการศึกษา 2553 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการกระทำพฤติกรรมโดยเจตนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการสร้างเสริมความสนใจแก่กลุ่มเป้าหมายในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

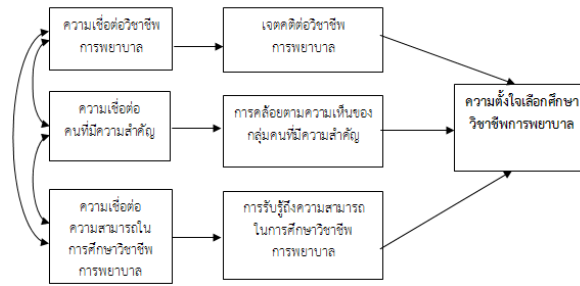
เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2547 กับปีการศึกษา 2553

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ทฤษฎีการกระทำพฤติกรรมโดยเจตนา (The Theory of Planned Behavior; TPB) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดยนักจิตวิทยาชื่อ Icek Ajzen เพื่อทำนายพฤติกรรมและศึกษาตัวทำนายของพฤติกรรมนั้นๆ (Ajzen, 1991, 2010) ทฤษฎีนี้ได้รับการนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการศึกษาพฤติกรรมต่างๆ และในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย (Godin & Kok, 1996)

ตามทฤษฎีนี้ บุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมใดๆ จะมีการตัดสินใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นๆ ปัจจัยสำคัญที่ทำนายความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (behavioral intention) ได้รับอิทธิพลจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมนั้น (attitude) การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ (subjective norm) และการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการกระทำพฤติกรรมนั้น (perceived behavioral control) โดยที่ปัจจัยทั้งสามดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากความเชื่อพื้นฐานของแต่ละปัจจัย สำหรับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในการพยากรณ์ความตั้งใจเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลตามกรอบของทฤษฎีนี้ แสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ในการพยากรณ์ความตั้งใจที่จะเข้าศึกษาต่อในวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีนี้ สามารถอธิบายได้ว่าความตั้งใจในการเข้าศึกษาต่อในวิชาชีพการพยาบาล ทำนายได้โดย 1) เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล 2) การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญในการเข้าศึกษาต่อวิชาชีพการพยาบาล และ 3) การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการที่จะเข้าศึกษาต่อวิชาชีพการพยาบาล โดยเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลจะขึ้นอยู่กับความเชื่อและการให้คุณค่าแก่ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล สำหรับการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญจะขึ้นอยู่กับความเชื่อต่อบุคคลสำคัญ และความโน้มเอียงที่จะกระทำตามความเห็นของบุคคลสำคัญเหล่านั้นในการที่จะเข้าศึกษาในวิชาชีพการพยาบาล ส่วนการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการเข้าศึกษาต่อวิชาชีพการพยาบาลจะขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าคุณสมบัติต่างๆ ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล 2) การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ 3) การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล 4) ความเชื่อต่อวิชาชีพการพยาบาล 5) ความเชื่อต่อคนที่มีความสำคัญ และ 6) ความเชื่อต่อความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ประชากร คือนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ของโรงเรียนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2547 และ 2553

กลุ่มตัวอย่าง ได้รับการเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) จากโรงเรียนที่มีนักเรียนมากที่สุด จังหวัดละ 2 แห่ง และในแต่ละโรงเรียน เลือกห้องเรียนสายคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์จำนวน 1 ห้อง รวมเป็น 16 ห้องเรียน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 และปีการศึกษา 2553 เป็นนักเรียนของโรงเรียนเดียวกัน

เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบทฤษฎีการกระทำพฤติกรรมโดยเจตนา ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งมีลักษณะเป็น Semantic differential scale ค่า Cronbach's alphas ของแบบสอบถามซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในปีการศึกษา 2547 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 740 คน มีค่าอยู่ระหว่าง .65 - .93

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยคณะผู้วิจัยขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากผู้อำนวยการโรงเรียน และจัดส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนโดยขอความร่วมมือจากอาจารย์แนะแนวการศึกษาในการชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ การยินยอมให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วส่งกลับมายังคณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นหลายตัวกับตัวแปรตามหนึ่งตัว เพื่อทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลโดยใช้สถิติการถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression) และเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรโดยใช้สถิติ independent *t*-test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

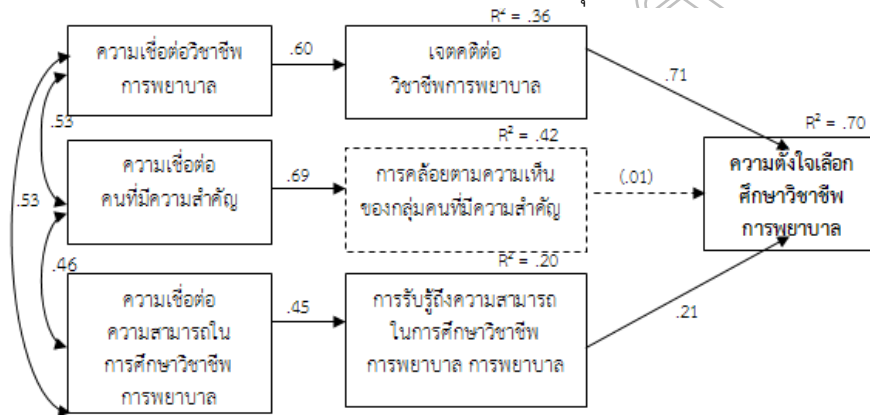
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 1,473 คน ของทั้ง 2 ปีการศึกษา โดยในปีการศึกษา 2547 มีจำนวน 740 คน และ 2553 มีจำนวน 733 คน ในปีการศึกษา 2547 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 75.00 และในปีการศึกษา 2553 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 80.63 ในปีการศึกษา 2547 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล (มีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจเป็นบวก) คิดเป็นร้อยละ 53.65 ส่วน ตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการ

พยาบาล (มีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจเป็นลบ) คิดเป็นร้อยละ 37.43 และ ไม่แน่ใจ (มีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจเป็นศูนย์) คิดเป็นร้อยละ 8.92 ส่วนในปีการศึกษา 2553 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 51.02 ตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 41.34 และ ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 7.64

สำหรับการเปรียบเทียบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล พบว่ามีจำนวนลดลงทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิงลดลงจากร้อยละ 60.90 ในปีการศึกษา 2547 เป็นร้อยละ 56.85 ในปีการศึกษา 2553 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชายลดลงจากร้อยละ 31.89 เป็นร้อยละ 26.76 สำหรับเกรดเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในทั้ง 2 ปีการศึกษา พบว่ากลุ่มที่ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.00-2.50 ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.40 และ 60.42 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.40 และ 60.42 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.40 และ 60.42 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้นไปทั้ง 2 ปีการศึกษา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้นไปก็ตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ในจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับในทั้ง 2 ปีการศึกษาเช่นกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วงสูงที่สุด (3.51-4.00) ตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.30 ในปีการศึกษา 2547 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 49.11 ในปีการศึกษา 2553

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

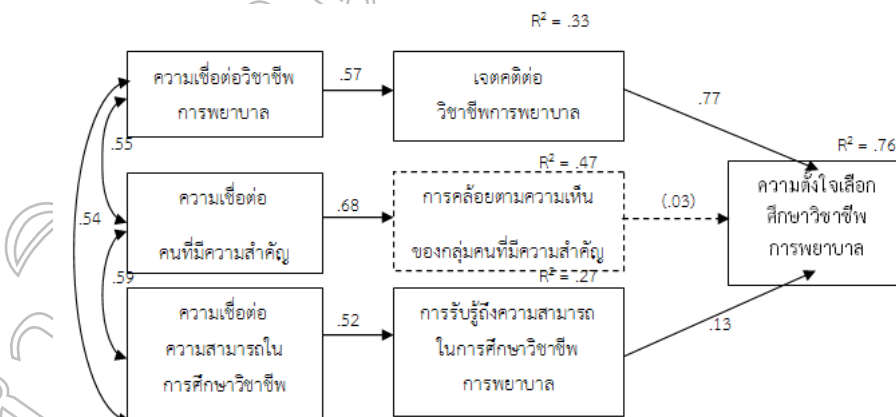
2.1 การทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 มีดังนี้

หมายเหตุ ค่า standardized coefficient ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงอยู่ในวงเล็บ

แผนภูมิที่ 2 Standardized path coefficients (β) และ squared correlations (R²) ในการทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547

2.2 การทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2553 มีดังนี้

หมายเหตุ ค่า standardized coefficient ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงอยู่ในวงเล็บ

แผนภูมิที่ 3 Standardized path coefficients (β) และ squared correlations (R²) ในการทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2553

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในทั้ง 2 ปีการศึกษา เจตคติต่อวิชาชีพเป็นปัจจัยที่มีอำนาจทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพ การพยาบาลเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การรับรู้ในความสามารถของตนเองที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ส่วนการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 โดยภาพรวมทั้ง 8 จังหวัดซึ่งคะแนนอยู่ระหว่าง -3 ถึง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ มีค่าลดลงแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีค่าเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมทั้ง 8 จังหวัด แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 โดยภาพรวมทั้ง 8 จังหวัด (คะแนนอยู่ระหว่าง -3 ถึง 3)

ตัวแปร	ปี 2547 (n = 740)		ปี 2553 (n = 733)		t	p
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.17	2.00	0.13	2.06	0.39	.696
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	1.10	1.35	1.00	1.44	1.31	.191
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	1.66	1.28	1.62	1.29	0.61	.541
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.05	1.30	0.17	1.29	1.90	.058

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 ซึ่งคะแนนอยู่ระหว่าง -3 ถึง 3 จำแนกตามจังหวัด พบว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มีความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลในปีการศึกษา 2547 และ 2553 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกตัวแปร ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชลบุรีมีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล มีเจตคติต่อวิชาชีพ และมีการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่จะเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และมีเจตคติต่อวิชาชีพลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสระแก้วและนครนายกที่พบว่า มีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และมีการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครนายกมีค่าเฉลี่ยของทุกตัวแปรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 จำแนกตามจังหวัดที่มีความแตกต่าง (คะแนนอยู่ระหว่าง -3 ถึง 3)

ตัวแปร	ปี 2547		ปี 2553		t	p
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
ชลบุรี (ปี 2547 และ 2553 : n = 68 และ 99)						
1. ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	-0.18	1.69	-0.84	1.73	2.45	.015
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	0.94	0.98	0.58	1.16	2.07	.040
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	1.63	1.11	1.17	1.23	2.43	.016
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	-0.14	1.32	-0.08	1.09	0.35	.725

ตัวแปร	ปี 2547		ปี 2553		t	p
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
สระแก้ว (ปี 2547 และ 2553 : n = 109 และ 96)						
1. ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	1.10	1.79	1.67	1.53	2.43	.016
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	1.87	1.07	1.95	1.15	0.50	.617
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	2.23	0.89	2.37	0.98	1.06	.292
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.23	1.19	0.67	1.13	2.67	.008
ปราจีนบุรี (ปี 2547 และ 2553 : n = 76 และ 88)						
1. ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.65	1.92	0.01	2.08	2.02	.044
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	1.51	1.17	1.07	1.43	2.13	.034
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	1.90	1.27	1.66	1.31	1.14	.253
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.19	1.24	-0.12	1.39	1.55	.124
นครนายก (ปี 2547 และ 2553 : n = 86 และ 98)						
1. ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	-0.34	2.00	0.64	1.89	3.43	.001
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	0.68	1.44	1.21	1.52	2.40	.017
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	1.27	1.43	1.82	1.31	2.72	.007
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	-0.43	1.43	0.23	1.24	3.36	.001

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียง ในปีการศึกษา 2547 และ 2553 ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ส่วนการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษา พบว่าในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึง 2553 ในภาพรวมไม่พบความแตกต่าง แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายจังหวัด พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียง ใน 4 จังหวัด ซึ่งมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง โดยมีลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัด

การอภิปรายผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถแยกประเด็นของการอภิปรายผลซึ่งเปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2547 และ 2553 ได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และ 3) การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

1. ข้อมูลพื้นฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าทั้งในปีการศึกษา 2547 และ 2553 โดยภาพรวม นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การรับสมัครเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ส่วนใหญ่มีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลแต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ศึกษา ร้อยละของนักเรียนทั้งหญิงและชายที่มีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลง นอกจากนั้นยังมีประเด็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับเกรดเฉลี่ย ซึ่งพบว่านักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วงต่ำที่สุด (2.00-2.50) ตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้นมีความตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นตามลำดับในทั้ง 2 ปีการศึกษาโดยนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วงสูงที่สุด (3.51-4.00) มีความตั้งใจเลือกที่จะไม่ศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุดทั้งใน 2 ปีการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของอำภา

กันทะเล และสุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีเกรดเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่าง 2.50-3.00 คิดเป็นร้อยละ 65.00 และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 4.76 ที่มีเกรดเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่าง 3.51-4.00 ดังนั้นข้อมูลดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจเลือกเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลงในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนดี ทั้งนี้ เป็นเพราะว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีมีโอกาสที่จะเลือกศึกษาในวิชาชีพต่างๆ ได้มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำหรือปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2547 และ 2553 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลโดยตรง ประกอบด้วยเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษา ส่วนการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล เป็นปัจจัยที่มีอำนาจการทำนายความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด ในทั้ง 2 ปีการศึกษา จากการศึกษาของกาญญา ซีนอรณม (2540) และกรรณการ์ ชูดีเวทย์คุ และคณะ (2541) พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการเลือกวิชาชีพการพยาบาล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเสาวพฤกษ์ ซีนเจริญ (2547) ที่พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่จะเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลมีระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์วิชาชีพการพยาบาลในทางบวก เรมवल นันท์ศุภวัฒน์ และบุญพิชชา จิตต์ภักดี (2544) ศึกษาพบว่าปัจจัยจูงใจให้นักศึกษาพยาบาลชอบและเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลคือ การให้การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม นอกจากนี้ การศึกษาของวิภา เพ็งเสงี่ยม และคณะ (2547) พบว่านักศึกษาเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลเพราะเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญต่อสังคม เป็นอาชีพที่สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้

สำหรับความเชื่อพื้นฐานของเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลทำให้มีงานทำ ได้ประกอบอาชีพที่มีเกียรติ ได้ประกอบอาชีพที่เสียสละ ต้องใช้ความอดทนสูง มีความรู้ความสามารถ ด้านการรักษพยาบาล มีเครื่องแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ได้ทำงานที่ใช้ความเมตตา และเป็นการบริการ แต่อย่างไรก็ตาม เจตคติด้านลบต่อวิชาชีพการพยาบาลก็มีเช่นกัน ผลการศึกษาของไพเราะ เอี่ยมสุรีย์ (2538) พบว่าเหตุผลในการไม่เลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลเกิดจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาชีพการพยาบาลในทางลบ ได้แก่ เห็นว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้องรับผิดชอบมาก มีวันหยุดไม่ตรงกับผู้อื่น ต้องทำงานหนักเหมือนคนรับใช้ เป็นอาชีพที่น่าเบื่อหน่าย ต้องทำงานกับสิ่งสกปรกและเชื้อโรค และสิ่งแวดล้อมในการทำงานไม่รื่นรมย์

2.2 การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนโดยภาพรวมของทั้ง 2 ปีการศึกษา โดยปัจจัยนี้ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าตนเองสามารถอดทนต่อการทำงานหนักได้ มีอิสระในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อได้ด้วยตนเอง สามารถเผชิญกับการบาดเจ็บของผู้อื่นได้ และเกรดเฉลี่ยสะสมถึงหรือเกินเกณฑ์ที่กำหนด จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้แสดงถึงความสอดคล้องกับเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนที่เห็นว่าการประกอบวิชาชีพการพยาบาลเป็นงานที่บริการประชาชน โดยใช้ความรู้ความสามารถทางด้านรักษพยาบาล โดยนักเรียนรับรู้ว่าคุณมีความสามารถเผชิญกับการบาดเจ็บของผู้อื่นได้ และประกอบกับนักเรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกศึกษาได้ด้วยตนเอง และมีเกรดเฉลี่ยสะสมถึงหรือเกินเกณฑ์ที่กำหนด

สำหรับการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลตามสมมติฐานของทฤษฎีการกระทำพฤติกรรมโดยเจตนาในทั้ง 2 ปีการศึกษา ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยสำหรับการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนโดยภาพรวม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพต่างๆ ด้วยตนเอง ดังผลการศึกษาของเสาวพฤกษ์ ซีนเจริญ (2547) ที่พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ร้อยละ 88.70 ตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลด้วยตนเอง และเรมवल นันท์ศุภวัฒน์ และบุญพิชชา จิตต์ภักดี (2544) พบว่านักศึกษาพยาบาลร้อยละ 81.90 เลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม วิภา เพ็งเสงี่ยม และคณะ (2547) พบว่านักศึกษาพยาบาลเข้าศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลเพราะเลือกตามคำแนะนำของอาจารย์และเพื่อนถึงร้อยละ 61.40 ดังนั้น การตัดสินใจเลือกเรียนของนักเรียนอาจได้รับอิทธิพลการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นส่วนประกอบ แต่ในที่สุด นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในวิชาชีพหนึ่งวิชาชีพใดด้วยตนเอง

3. การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมทั้ง 8 จังหวัด พบว่าไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนในปีการศึกษา 2547 กับ 2553 โดยค่าเฉลี่ยของความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ มีค่าลดลงแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีค่าเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ดังนั้นอาจมีความเป็นไปได้ที่ความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาพรวมมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการรับรู้เกี่ยวกับภาระงานที่หนักเพราะขาดแคลนอัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพ การปฏิบัติงานในเวลากลางคืนและในวันหยุด และความเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องในปัจจุบัน

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามจังหวัด พบว่านักเรียนใน 4 จังหวัด ได้แก่ ตราด จันทบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มีความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลในปีการศึกษา 2547 และ 2553 ไม่แตกต่างกันในทุกตัวแปร ส่วนนักเรียนในจังหวัดชลบุรีมีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล มีเจตคติต่อวิชาชีพ และมีกรคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่จะเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลง เช่นเดียวกับนักเรียนในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และมีเจตคติต่อวิชาชีพลดลง ซึ่งแตกต่างจากนักเรียนในจังหวัดสระแก้วและนครนายกที่พบว่ามีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล และมีการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนในจังหวัดนครนายกมีค่าเฉลี่ยของทุกตัวแปรเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสังเกตว่านักเรียนในจังหวัดชลบุรีและปราจีนบุรีมีความตั้งใจเลือกศึกษาและมีเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลลดลง ในขณะที่นักเรียนในจังหวัดสระแก้วและนครนายกมีความตั้งใจเลือกที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นสำหรับผลการศึกษาที่แตกต่างกันตามภูมิภาคของนักเรียนดังกล่าวนี้ อากาศที่แห้งแล้ง และสุขภาพอินทราภิบาล (2545) ศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยพยาบาลในแต่ละภูมิภาคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน นอกจากนั้นยังอาจเป็นผลมาจากการประชาสัมพันธ์หรือการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลที่นักเรียนในแต่ละจังหวัดได้รับแตกต่างกัน ดังที่ วิภารัตน์ สุวรรณไวพัฒนา, ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ และศุภิสรา สุวรรณชาติ (2550) ระบุว่าในการรับสมัครและคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษาสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ดังนั้น การเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกันของนักเรียนในแต่ละจังหวัดอาจส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลที่แตกต่างกันได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถาบันการศึกษาพยาบาลควรใช้กลยุทธ์ในการสร้างโอกาสที่จะคัดเลือกผู้เข้าศึกษาที่มีศักยภาพและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะงานของวิชาชีพการพยาบาลโดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษา ดังที่พบในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลและความมั่นใจในความสามารถในการศึกษาแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งอาจช่วยให้ได้บุคลากรที่มีความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับของสังคมยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ชูติเวทย์คุณ และคณะ. 2541 ผลของโปรแกรมบริการสารสนเทศวิชาชีพการพยาบาลต่อทัศนคติและการพิจารณาเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 7. วารสารการศึกษาพยาบาล, 9(3), 61-65.
- กัญญา ซีนอารมณ. 2540. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจเลือกและไม่เลือกศึกษาวิชาชีพสาขาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตการศึกษา 8. รายงานการวิจัย สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- กาญจนา จันทร์ไทย. 2551. ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ. สืบค้นข้อมูลวันที่ 20 ธันวาคม 2551 เข้าถึงได้จาก http://www.203.157.3.249/ewtaadmin/ewt/hss_it_nwes.phd?nid=15&filename

- ไพเราะ เอี่ยมสุรีย์. 2538. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกและไม่เลือกเรียนวิชาชีพพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เรมวล นันทศุภวัฒน์ และบุญพิชชา จิตต์ภักดี. 2544. **ปัจจัยจูงใจในการเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล**. รายงานการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิภา เพ็งเสงี่ยม และคณะ. 2547. **ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบวัดความรู้ของทบวงมหาวิทยาลัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วารสารการศึกษาพยาบาล, 15(1), 10-15.**
- วิภารัตน์ สุวรรณไวพฒนะ, ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ และศุภิสรา สุวรรณชาติ. 2550. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการรับสมัครและคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร ปริญญาตรี 2550 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา**. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา.
- สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. 2551. **รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน โครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. กระทรวงสาธารณสุข. (เอกสารอัดสำเนา).
- สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. 2553. **คู่มือการรับสมัครและคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหลักสูตรต่างๆ ของกระทรวงสาธารณสุข ปีการศึกษา 2553**. (เอกสารอัดสำเนา).
- เสาวพฤษฯ ชื่นเจริญ. 2547. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา**. รายงานการวิจัย.
- อำภา กันทะเป็ง และสุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา. 2545. **ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร (4 ปี) ของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข**. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์.
- Ajzen, I. 1991. The Theory of Planned Behavior. **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 50, 179-211.
- Ajzen, I. 2010. **The Theory of Planned Behavior**. Retrieved April 30, 2010, from <http://people.umass.edu/ajzen/tpb.diag.html>
- Godin, G., & Kok, G. 1996. The Theory of Planned Behavior: A review of its applications to health-related behaviors. **American Journal of Health Promotion**, 11, 87-98.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
The Factors of Achievement in Thesis of Educational Administration
Graduate Students Rambhai Barni Rajabhat University

พรสวรรค์ ศิรศาดนันท์

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เข้าศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 – 2551 หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่สำเร็จการศึกษาและอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 286 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 3 ตัว ได้แก่ การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา และตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัว ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา และ ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบนฐานแนวคิดทฤษฎีของตัวแปร การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าความถี่ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และใช้โปรแกรม LISREL 8.54 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (CFA) ของข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ และตรวจสอบความสอดคล้องของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ระหว่างรูปแบบสมมติฐานตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติดังนี้ $\chi^2 = 26.52$, $df = 70$, $p\text{-Value} = 1$, $RMSEA=0$, $CN = 1063.561$, $SRMR = 0.0186$, $GFI = .988$, $AGFI = .978$, $LSR = 1.732$ ตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษา สามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้ร้อยละ 98.3

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ อย่างมีนัยสำคัญเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ 1) อิทธิพลทางตรงมี 2 ปัจจัย คือ การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา (0.69) และการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา (0.55) 2) อิทธิพลทางอ้อม มี 1 ปัจจัย คือ คุณลักษณะของนักศึกษา (0.76) 3) อิทธิพลรวม มี 3 ปัจจัย คือ การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา (0.84) คุณลักษณะของนักศึกษา (0.76) และการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา (0.65)

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผล ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ โครงสร้างเชิงเส้น

Abstract

This study was to develop a linear structural equation model of factors of achievement in thesis of educational administration graduate students Rambhai Barni Rajabhat University with empirical data from survey research. The research samples consisted of 286 graduate and graduate students who were doing thesis which studied from 1999 – 2008. The Sampling method was the multi-stage random sampling.

The hypothesis model have 3 exogenous latent variables, academic service of the university, students' characteristics and advisors' support, and 3 endogenous latent variables, academic knowledge, self management and achievement inthesis. The researcher used a questionnaires and construct hypothesis

model based on variables from review on theories and reserch. The data collected were analyzed by descriptive statistics, means, standard deviation, skewness, kurtosis and Pearson's product Moment coefficients. The LISREL 8.54 program was further employ to construct the linear structural equation model and the secondary confirmatory factor analysis.

The research finding were as follows:

1. The linear structural equation model of factors of achievement in thesis of educational administration graduate students Rambhai Barni Rajabhat University as designed by the researcher was fitted with the empirical data. The final model developed showed that the fitness between the data and model indices were as follows : $\chi^2 = 26.52$, $df = 70$, $p\text{-Value} = 1$, $RMSEA=0$, $CN = 1063.561$, $SRMR = 0.0186$, $GFI = .988$, $AGFI = .978$, $LSR = 1.732$. The variables in adjusted model accounted for 98.3 percent of the variance of achievement in thesis of educational administration graduate students Rambhai Barni Rajabhat University

2.The factors that had direct, indirect and total effect toward achievement in thesis with the statistical significance by decreasing order of standardized path coefficients were :1) Direct Effect : The factors which had the highest direct effect on the achievement in thesis were self management (0.69), followed by advisors' support (0.55) 2) Indirect Effect : The factors which had the indirect effect on the achievement in thesis was students' characteristics (0.76) 3) Total Effect : The factors having the total on the achievement in thesis were self management (0.84), students' characteristics (0.76) and advisors' support (0.65)

Keywords: Factors , Achievement in thesis ,Thesis, The linear structural equation model

บทนำ

การศึกษาในระดับสูง เช่น ในระดับปริญญาโทและดุษฎีบัณฑิต เป็นการศึกษาเฉพาะในสาขาวิชาที่ ผู้ศึกษา มีความสนใจ เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในวิชานั้นๆ อย่างแท้จริง นอกจากผู้ศึกษาจะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งจากตำรา และคำสอนในห้องเรียนแล้ว ผู้ศึกษาจะต้องรู้จักคิดอย่างมีหลักการเหตุผล ทำการวิจัยเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจใคร่รู้ เพื่อที่จะสามารถตอบปัญหาหรือข้อข้องใจต่างๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต จึงต้องทำการวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้โอกาสและเสรีภาพแก่ผู้ศึกษาในการศึกษาค้นหาข้อเท็จจริง และทดสอบความรู้ของเนื้อหาทางวิชาการ เป็นการเริ่มต้นวิธีการศึกษาด้วยตัวเอง ฝึกฝนการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นการฝึกหัดให้มั่นเสียรู้จัก แสวงหาความคิดเห็น มีความริเริ่ม มีเหตุผลและดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งนี้การนำการวิจัยมาใช้ในการศึกษานั้น เป็นการเรียนรู้คำตอบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจที่มาของปัญหาต่างๆ และนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหามาตรับสภาพความเป็นจริง หลักสูตรในระดับปริญญาโทและดุษฎีบัณฑิตของสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจึงกำหนดให้ทำวิทยานิพนธ์

จากการสำรวจข้อมูลการจบการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาโทและดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 ถึง 2550 พบว่า มีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 440 คน มีผู้สำเร็จการศึกษา 227 คน คิดเป็นร้อยละ 51.59 ยังไม่สำเร็จการศึกษาร้อยละ 48.41 ในจำนวนผู้ที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา ทั้งหมดนั้น หมดสถานภาพ ร้อยละ 14.08 อยู่ระหว่างการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ร้อยละ 63.38 และยังไม่ได้ดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ร้อยละ 22.54 (สำนักงานทะเบียนวัดผล มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี : 2553) จากการสอบถามนักศึกษาที่ยังไม่จบการศึกษา พบว่านักศึกษาที่มีความเครียดสูงในการจัดทำวิทยานิพนธ์ นักศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หรือ หัวหน้างานในสถานศึกษา มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาเพียงพอในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และความไม่สะดวกในการมาพบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การทำวิทยานิพนธ์ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้ศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ แม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะสามารถทำวิทยานิพนธ์ได้แล้วเสร็จ และสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด แต่ก็ยังมีนักศึกษามีจำนวนไม่น้อยที่ใช้เวลาในการเรียนรวมทั้งการทำวิทยานิพนธ์เกินกว่ามหาวิทยาลัยกำหนด บางคนใช้เวลาเกินเพียงเล็กน้อย แต่บางคนใช้เวลาเกินจนทำให้เกิดความสูญเสียทางการศึกษา กล่าวคือ ไม่สามารถผลิตบุคลากรทางการบริหารที่มีความรู้ความสามารถสนองตอบความเจริญทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่คุ้มค่าการลงทุนทางการศึกษา นอกจากนี้

ยังมีนักศึกษาบางส่วน ไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จก่อนที่จะหมดสถานภาพ หรือบางคนทิ้งงานวิทยานิพนธ์ไป จนเมื่อใกล้หมดเวลาจึงรีบกลับมาทำวิทยานิพนธ์ต่อ โอกาสที่วิทยานิพนธ์จะมีคุณภาพย่อมมีความเป็นไปได้น้อยเนื่องจากเวลาเป็นตัวบ่งชี้ในการทำงานคุณภาพ นอกจากนี้การมีจำนวนนักศึกษาตกค้างสะสมเพิ่มขึ้น เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระบบของมหาวิทยาลัย ทั้งในแง่ของการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา มุมมองจากบุคคลภายนอก ภาวะการเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของคณาจารย์ คุณภาพของวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ตลอดจน ในด้านการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายของนักศึกษา

คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา มีภาระหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนและการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลในการวางแผนบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการบริหารการศึกษา การจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษา คุณภาพของวิทยานิพนธ์ และคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เข้าศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 – 2551 หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่สำเร็จการศึกษาและอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 347 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง และมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จึงต้องพิจารณาขนาดกลุ่มตัวอย่างควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่า ใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ หรือ ตัวแปร 10-20 : 1 หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวม 250 – 500 คน (Schumacker, R.E. 2004 : 49) ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ จำนวน 22 ตัว ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง : จำนวนพารามิเตอร์ เป็น 13 : 1 รวมกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ 286 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่

2.1.1 การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัย (Uni_supp) แหล่งศึกษาข้อมูลของมหาวิทยาลัย (Uni_reso) ระเบียบข้อบังคับในการทำวิทยานิพนธ์ (Uni_rule)

2.1.2 คุณลักษณะของนักศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ คุณลักษณะทางสังคมของนักศึกษา (St_soc) ความคาดหวังของนักศึกษา (St_exp) และความเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา (St_esteem)

2.1.3 การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ ความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษา (Ad_att) และทักษะการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา (Ad_adv)

2.2 ตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่

2.2.1 ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความรู้ทางด้านการบริหารการศึกษา (Kn_adm) ความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย (Kn_ths) และทักษะสนับสนุนการทำวิจัย (Kn_la)

2.2.2 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การวางแผนทำวิทยานิพนธ์ (Self_plan) การตัดสินใจเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ (Self_dec) และการบริหารตนเองในการจัดทำวิทยานิพนธ์ (Self_mana)

2.2.3 ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ ระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ (Ths_t) และความพึงพอใจในวิทยานิพนธ์ (Ths_sa)

3. เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบนฐานแนวคิดทฤษฎีของตัวแปร แบ่งเป็น 6 ตอน โดยมีค่าความเชื่อมั่นดังนี้ การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .984 คุณลักษณะของนักศึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .981 การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .992 ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .979 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .987 ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .996 ค่าความเชื่อมั่นทั้งหมด .98 มีค่าอำนาจจำแนก .30 ขึ้นไปทุกข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป และ โปรแกรม LISREL ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

4.2 วิเคราะห์ความเหมาะสมของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อตรวจสอบ องค์ประกอบของแต่ละตัวแปรตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relation Model) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้วยโปรแกรม LISREL Version 8.54

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวแปรแฝง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและแบบสอบถาม พบว่ารูปแบบการวัดตัวแปรการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา และ ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ เมื่อได้ปรับรูปแบบจนได้ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงว่าเครื่องมือวิจัย มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างใช้วัดองค์ประกอบในตัวแปรแฝงของรูปแบบนั้นๆ ได้จริง นอกจากนั้นยังพบว่าตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .30 ขึ้นไป แสดงว่าตัวแปรแฝงทุกตัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้หลักเกณฑ์การตรวจสอบของโมเดลลิสเรลของ คิม (Kim,1978 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 145) โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝง การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ ดังนี้ $\chi^2 = 110.54, df = 149, p\text{-Value} = 0.99214, GFI = .981, AGFI = .950, RMSEA = 0.00$ องค์ประกอบของตัวแปรแฝงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ทั้ง 3 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในระดับที่ยอมรับได้ (มากกว่า .30) เรียงตามลำดับ คือ 1) การสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัย (0.96) แหล่งศึกษาข้อมูลของมหาวิทยาลัย (0.90) และระเบียบข้อบังคับในการทำวิทยานิพนธ์ (0.88) สรุปว่า ตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ทุกตัวสามารถใช้วัดการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยได้จริง

1.2 ตัวแปรแฝง คุณลักษณะของนักศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติ ดังนี้ $\chi^2 = 90.75, df = 132, p\text{-Value} = 0.99762, GFI = .986, AGFI = .956, RMSEA = 0.00$ องค์ประกอบของตัวแปรแฝง คุณลักษณะของนักศึกษา ทั้ง 3 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในระดับที่ยอมรับได้ (มากกว่า .30) เรียงตามลำดับ คือ 1) ความคาดหวังของนักศึกษา (0.95) 2) ความเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา (0.89) และ 3) คุณลักษณะทางสังคมของนักศึกษา (0.87) สรุปว่าตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงคุณลักษณะของนักศึกษา ทุกตัวสามารถใช้วัดคุณลักษณะของนักศึกษา ได้จริง

1.3 ตัวแปรแฝง การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติ ดังนี้ $\chi^2 = 20.02, df = 15, p\text{-Value} = 0.17117, GFI = .987, AGFI = .944, RMSEA = 0.034$ องค์ประกอบของตัวแปรแฝงการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในระดับที่ยอมรับได้ (มากกว่า .30) เรียงตามลำดับ คือ 1) ความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษา (0.99) และ 2) ทักษะการให้

สรุปและอภิปรายผล

1. ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นครู รองลงมาได้แก่ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา อายุขณะทำวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาได้แก่ อายุ 41-50 ปี อายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุต่ำกว่า 30 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนขณะทำวิทยานิพนธ์ อยู่ระหว่างต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 40,000 บาท ขึ้นไป สถานภาพขณะที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาแล้ว โดยมีบางส่วนที่ได้รับอนุมัติวิทยานิพนธ์แล้ว แต่ยังไม่ได้รับปริญญา

2. ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน พบว่าตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก คือการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับปานกลาง คือการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย 3.43 ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือทักษะการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.37 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับปานกลาง คือการสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.19 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบทักษะการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ในระดับมาก องค์ประกอบการสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 ในระดับปานกลาง ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกัน โดยอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมคือมีค่าน้อยกว่า 1 ข้อมูลมีความเบ้ (Skewness) ทางลบ มีค่าไม่เกิน 2 ค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในเกณฑ์ปกติ มีค่าไม่เกิน 7 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่า มีข้อคำถามในองค์ประกอบเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวแปรแฝง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและแบบสอบถาม พบว่ารูปแบบการวัดตัวแปรการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา และ ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ เมื่อได้ปรับรูปแบบจนได้ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงว่าเครื่องมือวิจัย มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างใช้วัดองค์ประกอบในตัวแปรแฝงของรูปแบบนั้นๆ ได้จริง นอกจากนั้นยังพบว่าตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .30 ขึ้นไป แสดงว่าตัวแปรแฝงทุกตัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นต่อไปได้

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยใช้หลักเกณฑ์การตรวจสอบของโมเดลลิสเรลของ จอร์ชคอก และ ซอร์บอม (Joreskog and Sorbom, 2000 : 8) รูปแบบสุดท้ายภายหลังการพัฒนาปรับรูปแบบมีสถิติ $\chi^2 = 26.52$, $df = 70$, $p\text{-Value} = 1$, $RMSEA = 0.000$, $GFI = .988$, $AGFI = .978$ $CN = 1063.561$ $SRMR = 0.0186$ และ Largest Standardized Residual = 1.732

สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝง ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา และ ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ มีค่า 0.895, 0.879 และ 0.983 ตามลำดับ ทั้ง 3 ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สูง แสดงว่ารูปแบบมีความตรง หมายถึง ตัวแปรภายในรูปแบบร่วมกันพยากรณ์ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ได้ร้อยละ 89.5 พยากรณ์การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ได้ร้อยละ 87.9 และพยากรณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ได้ร้อยละ 98.3

5. ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 อิทธิพลทางตรง

5.1.1 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา และการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ($DE=0.69, 0.55$)

5.1.2 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษาและ การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางตรงต่อความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ($DE = 0.63, 0.40, 0.07$)

5.1.3 คุณลักษณะของนักศึกษา และความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา (DE = 0.90, 0.29)

5.2 อิทธิพลทางอ้อม

5.2.1 คุณลักษณะของนักศึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ (IE = 0.76, 0.25, 0.16, 0.10, 0.02)

5.2.2 คุณลักษณะของนักศึกษา การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา (IE = 0.70, 0.14, 0.09, 0.01)

5.2.3 คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา (IE = 0.20, 0.14, 0.07, 0.02)

5.3 อิทธิพลรวม

5.3.1 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา และ การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลรวมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ (TE=0.84, 0.76, 0.65, 0.25, 0.02)

5.3.2 การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา คุณลักษณะของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลรวมต่อความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา (TE = 0.78, 0.70, 0.49, 0.08)

5.3.3 คุณลักษณะของนักศึกษา ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลรวมต่อการบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา (TE = 1.10, 0.36, 0.14, 0.02)

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ โดยส่งผ่านความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะการทำวิทยานิพนธ์นั้น เป็นการสังเคราะห์ความรู้ ผู้ทำวิทยานิพนธ์ต้องทุ่มเทกับการศึกษาอย่างเต็มที่ มีทักษะในการบริหารเวลา ศึกษาหาความรู้ มีการวางแผนการศึกษา กระบวนการศึกษา และการสรุปข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้ทำวิทยานิพนธ์จึงต้องมีวินัยในการบริหารตนเอง (เรณา พงษ์เรืองพันธ์. 2542 : 19-22) สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544 :99-101) ที่กล่าวว่า นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ต้องมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ อดทน ขยัน หมั่นเพียรในการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มจากการได้ค้นคว้าเพื่อนำมาพัฒนาแนวความคิดใหม่ๆ ให้เป็นประโยชน์ ดุจดือน อิมโพธิ์ (2539 : 86) ได้ศึกษากลยุทธ์การทำวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า การวางแผนการทำวิทยานิพนธ์ โดยเตรียมข้อมูลและตั้งใจศึกษาจะทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น ยังพบว่า การฝึกฝนตนเองให้มีความอดทนสูงในการทำงาน ปรับปรุงการทำงานให้มีความละเอียดรอบคอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างนิสัยรักที่จะค้นคว้าแสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ในเรื่องที่ทำวิจัย และฝึกให้มีการทำงานที่เป็นระบบ เป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

2. การสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ โดยส่งผ่านความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะการทำวิทยานิพนธ์นั้น นักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเข้าใจกัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ต้องมีความสนใจและชำนาญในหัวข้อที่ทำวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นไปอย่างราบรื่น จะทำให้นักศึกษามีความตั้งใจ และกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าทำวิทยานิพนธ์ให้ประสบความสำเร็จได้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 99-101) สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ศิริชัย กาญจนาวาสี (2523 : 195-199) ที่ได้ทำการศึกษา พบว่าเหตุผลหนึ่งที่นิสิตไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์เสร็จทันเวลาใน 1 ภาคการศึกษา คืออาจารย์ที่ปรึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีเวลาให้คำปรึกษา อาจารย์ขาดความรู้ที่ตรงกับหัวข้อวิจัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของชนิษฐา ทองสถิต (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวคิดในการแก้ปัญหาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ พบว่า ปัญหาหนึ่งของนิสิตในการทำวิทยานิพนธ์ คืออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไม่สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่องได้ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของทรงธรรม ธีระกุล (2547 : 35) ชลภมล สนองคุณ (2548 : บทคัดย่อ) และ สมจิตต์ แก้วมณี (2551 : 49) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นปัจจัยหนึ่ง ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

3. คุณลักษณะของนักศึกษา ส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ โดยส่งผลทางตรงผ่านไปยังการบริหารจัดการตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการทำวิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถอันสูงอย่างยิ่ง นักศึกษาต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคาดหวัง ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นแรง ผลักดันให้มีความมานะพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จ (Vroom, 1964 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2547 : 53) สอดคล้องกับ ล้วน และอังคณา สายยศ (2536 : 13-14) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักวิจัยว่าผู้ที่ทำการวิจัยประสบความสำเร็จ ต้องเป็นผู้มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสุขที่จะเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มีความรู้สึกว่าการงานนั้นมีคุณค่าจริงต่อตนเองและคนอื่น มีความกล้าคิด ความอดทน เปิดเผย ชื่อสัตย์ต่อหลักวิชา ควบคุมตนเองได้ คุณลักษณะดังกล่าวจะนำไปสู่การบริหารจัดการตนเอง ผลของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏ ของวีระยุทธ ชาติตะกัญจน์ (2542 : บทคัดย่อ) พบว่า ความคาดหวังในความสามารถทางการวิจัยของตนเอง ทศนคติและลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัย

4. ความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา ส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ โดยส่งผลทางตรงผ่านไปยังการบริหารจัดการตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากวิทยานิพนธ์เป็นงานชิ้นสำคัญของหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา โดยผู้ทำวิทยานิพนธ์ต้องมีความรอบรู้ในเรื่องที่ตนสนใจด้วยกระบวนการวิจัยที่ถูกต้อง ตามหลักวิธีและมีผลงานได้มาตรฐาน (สุวิมล ว่องวานิชย์ และ นางลักขณ์ วิรัชชัย, 2546 : 5) ในทำนองเดียวกัน ล้วน และอังคณา สายยศ (2536 : 13-14) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักวิจัยว่า ต้องมีความสามารถในการเลือก ค้นหา และเลือกใช้ความรู้ ความรู้ความสามารถในการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และตรรกวิทยา มีทักษะในการใช้เครื่องมือการทดสอบ ทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลข้อมูล วิพากษ์วิจารณ์ และพยากรณ์ข้อมูลและจัดระบบข้อมูลตลอดจนวิธีการรายงานผล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทงธรรม ธีระกุล (2547 : 55) ที่พบว่า นิสิตจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย มีความรู้เกี่ยวกับสถิติการวิจัย ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากนิสิตขาดความรู้ทางด้านหลักภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขาดทักษะในการสืบค้นข้อมูล ในด้านการใช้ภาษา ผลการศึกษาสอดคล้องกับคำกล่าวของ นิรันดร์ หาญพานิชย์พันธ์ (2545 : 53) ที่กล่าวว่านักศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิระศักดิ์ บุชรารณ (2546 : 78) ที่ พบว่า ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการของนักศึกษา คือ นักศึกษาขาดทักษะในการนำความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษไปใช้ในการค้นคว้าหาข้อมูลประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งส่วนมากเป็นเอกสารวารสารภาษาอังกฤษ ที่จะต้องนำมาแปลเป็นภาษาไทย ในทำนองเดียวกัน สมจิตต์ แก้วมณี (2551 : 49) ศึกษาพบว่า ความสามารถทางด้านภาษา เป็นประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการทำวิทยานิพนธ์มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการตนเองของนักศึกษา ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา โดยรับอิทธิพลมาจากคุณลักษณะของนักศึกษา และความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษาส่งผลต่อความรู้ทางวิชาการของนักศึกษา และส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต จึงต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านการบริหารจัดการตนเอง ความรู้ความสามารถในด้านทฤษฎีทางการบริหาร ระเบียบวิธีวิจัย ความสามารถทางภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ความคาดหวัง ความเชื่อมั่นในตนเอง ปรึกษางานวิทยานิพนธ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด ในส่วนของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน ควรแนะนำให้ให้นักศึกษาเข้าใจในการวางแผนทำวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องการตัดสินใจเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา ทองสถิต. 2538. ปัญหาและแนวคิดในการแก้ปัญหาการทำวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิระศักดิ์ บุชรารณ. 2546. การศึกษาปัญหาการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
ชลกมล สอนคุณ. 2548. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ดุษฎีเดือน อิมโพธิ์. 2539. **การศึกษากลยุทธ์ในการทำวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตระดับติ่มากของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงธรรม อีระกุล. 2547. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.** รายงานการวิจัย เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542. **โมเดลลิสม์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์ หาญพาณิชย์พันธ์. 2545. **จะอย่างไรดีกับผลการวิจัยและการนำเสนอผลงาน. มอ้งงานวิจัยให้ถึงแก่น ในเชิงวิทยาศาสตร์และ พุทธศาสตร์.** อนันต์ เต็มสินวณิช,บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนวัตกรรมการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 53.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. 2547. **การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต โดยใช้เวลาศึกษาภายในสองปีการศึกษาและมากกว่า สองปีการศึกษา.** รายงานการวิจัยเสนอต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรณา พงษ์เรืองพันธ์. 2542. **การทำวิทยานิพนธ์อย่างมีคุณภาพ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.** 7 (มกราคม – เมษายน) : 19-22.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. 2542. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัยของอาจารย์ในสังกัด สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.** รายงานการวิจัยเสนอต่อสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สมจิตร์ แก้วมณี. 2551. **ปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** รายงานการวิจัยเสนอต่อมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544. **แนวทางการทำวิทยานิพนธ์ให้ประสบความสำเร็จ. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์.** 18 (เมษายน – มิถุนายน) : 99-101.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และศิริชัย กาญจนวาสิ. 2523. **การทำวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : สภาพปัจจุบัน. เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา.** ไพฑูรย์ สินลารัตน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 195-199.
- สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2546. **แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานทะเบียนวัดผล มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. 2553. **ข้อมูลการลงทะเบียนเรียนนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2541 –2552.** เอกสารสำเนา.
- Joreskog, K.G. & Sorbom, D. 1996. **Lisrel 8 : Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language.** Chicago: Scientific Software International.
- Schumarker. Randall E. 2004. **A Beginner's Guide to Structural Eqation Modeling.** 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

**การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง
 ของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท**
**Knowledge Management for Wiseman's Database Development
 of Wisdom of Knowledge in Tai Wieng/Tai Krang Weaving,
 Nernkham District, Chainat Province.**

กาสัก เตชะชั้นหมาก, พนิดสุภา ธรรมประมวล, กานดา เตชะชั้นหมาก
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนในมิติทุนทางสังคมที่ส่งผลถึงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง 2) เพื่อจัดการความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง และ 3) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชน ผู้รู้ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น และผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง รวม 45 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนาม ด้วยวิธีการสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มเฉพาะ และการศึกษาจากเอกสาร ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกชนิดข้อมูล

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า

1. บริบทของชุมชนในมิติทุนทางสังคมวัฒนธรรมของอำเภอนินขามที่ส่งผลถึงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง ได้แก่ ฐานเศรษฐกิจของอำเภอนินขาม (ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพและเทคโนโลยีจากภายนอก ภูมิปัญญาชาวบ้าน สุขภาวะชุมชน และปัจจัยและข้อจำกัดอื่นๆ) และทุนทางวัฒนธรรมไทเวียง/ไทครั้ง (วัฒนธรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมการผลิต/บริโภค จิตสำนึกของคน/ท้องถิ่น/สาธารณะ จริยธรรม/ธรรมาภิบาล และวิถีวัฒนธรรมเชิงรูปธรรม)

2. สามารถจัดการความรู้และพัฒนาเป็นฐานข้อมูลผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม ได้จำนวน 54 คน เกือบทั้งหมดเป็นผู้หญิง (ร้อยละ 98.14) อายุเฉลี่ย 59.14 ปีอายุน้อยที่สุด 20 ปีมากที่สุด 82 ปี มีประสบการณ์การทอผ้าเฉลี่ย 39.09 ปี น้อยที่สุด 5 ปี มากที่สุด 70 ปี เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง/ผ้าขาวม้าทุกคน (ร้อยละ 100) ผ้ามัดหมี่ จำนวน 52 คน (ร้อยละ 96.29) ผ่าจก จำนวน 18 คน (ร้อยละ 33.33) และผ้าขิด จำนวน 23 คน (ร้อยละ 42.59) ได้เรียนรู้การทอผ้ามาจากในครอบครัว (แม่/ยาย/ย่า) ทุกคน (จำนวน 54 คน ร้อยละ 100) และจากคนในชุมชน/กลุ่ม และครูที่มาสอน จำนวน 50 คน (ร้อยละ 92.59) โดยเป็นผู้ที่ได้สืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอต่อไป จำนวน 48 คน (ร้อยละ 88.89)

3. สามารถจัดการความรู้และพัฒนาเป็นฐานข้อมูลความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง ได้ 5 เรื่อง คือ 1) การทอผ้าพื้นเมือง/ผ้าขาวม้า 2) การทอผ้ามัดหมี่ 3) การทอผ้าจก 4) การทอผ้าขิด และ 5) การทอผ้ายกดอก ในเรื่องการออกแบบลวดลาย การให้สี การมัด การย้อม การทอ การจก การขิด การยกดอก และการแปรรูป

4. กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง คือ ผ่านระบบครอบครัวและชุมชน เนื้อหาที่เรียนรู้ คือ ลวดลาย การมัด การย้อม การให้สี การทอ

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง

ABSTRACT

This research was undertaken with the aims: 1) to study community contexts in the aspect of social capitals influencing the wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving; 2) to manage the Wiseman's knowledge and wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving; and 3) to develop the Wiseman's data base of wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving. The qualitative research method was used to elicit the data from 45 key informants who were Tai Wieng/Tai Krang Wiseman. The data

were collected by means of field study, community survey, in-depth interview, non-participatory observation, focus group discussion, and documentary analysis. The data triangulation and methodological triangulation were used to validate data, and the content analysis by typological analysis was used for data analysis.

The main findings were:-

1. the community contexts in the aspect of social capitals influencing the wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving were: 1) the economy base (human resources, natural resources, outside potentials and technologies, local wisdom, healthy community, and others); and 2) the social/cultural capitals (learning culture, working culture, consuming culture, civil consciousness, good governance, and tangibles culture)

2. the achievement in knowledge management for the Wiseman's database development for wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving in Nernkham District, Chainat Province were that 54 Wiseman, mostly women, (98.14%) at the average age of 59.14 years old: 20 years minimum and 82 years maximum having weaving experience at the average age of 39.09 years: 5 years minimum and 70 years maximum were considered the Wiseman with the expertise in Pha Khao Ma weaving (100%), Mad Mee weaving (96.29%), Chok weaving (33.33%), and Khit weaving (42.59%). In addition, Household weaving learning (100%) was passed on by ex-generations, namely mother and grandmother, the people living in the community, 50 teachers (92.59%), and 48 people (88.89%) inherited weaving knowledge.

3. the knowledge management for the Wiseman's database development for wisdom of knowledge in Tai Wieng/Tai Krang weaving was found in the following 5 aspects: 1) Pha Khao Ma weaving wisdom; 2) Mad Mee weaving wisdom; 3) Chok weaving wisdom; 4) Khit weaving wisdom; and 5) Yok Dok weaving wisdom.

4. the process of weaving learning and transmitting of Tai Wieng/Tai Krang Wisemain was done through a family and a community covering the contents about pattern, tying, coloring, painting, and weaving, respectively.

Keywords : Knowledge Management, Wiseman's Database Weaving, Tai Wieng/Tai Krang Weaving Wiseman,

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) และความทันสมัย (modernization) แม้ว่าจะทำให้สังคมไทยเรามีความเจริญหรือเกิดประโยชน์หลายด้าน แต่แนวทางการพัฒนามีส่วนผลักดันจนเป็นเหตุให้คนไทยต้องปรับโครงสร้างจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งแนวคิดและวิถีชีวิต เน้นความรู้ด้านวัตถุ เทคนิค วิธีการ มาจากรากฐานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแบบตะวันตก กลายเป็นการฆ่าตัวเองทางวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2543, หน้า 72-74) เป็นผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยและสังคมไทยเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของผู้หญิงก็เปลี่ยนไป จากการที่ทอผ้าใช้เองซึ่งได้ก่อให้เกิดการรักษา การพัฒนา และการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาการทอผ้าไว้กลดน้อยลง เพราะความจำเป็นของวิถีชีวิตด้านอื่นๆ ที่คิดว่าจำเป็นกว่า เมื่อมองไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญภูมิปัญญา ไม่มีการพัฒนาและสืบทอด จึงสูญหายและล่มสลายในที่สุด ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมาด้วย เนื่องจากประชาชนไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเป็นการทำลายวัฒนธรรม ทำลายตนเองที่ส่งผลกระทบต่อกว้างขวางและยาวไกล ยากที่จะแก้ไข การพัฒนาในรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนชุมชนอ่อนแอและล่มสลาย

เสรี พงศ์พิศ (2536, หน้า 41) เสนอว่า ภูมิปัญญาคือพลังทางวัฒนธรรม เป็นอาวุธสำคัญเพื่อต่อสู้กับวิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม ต้องบำรุงรักษาแก้วที่สำคัญนี้ให้สมบูรณ์ แข็งแรง คงทน ส่งผลถึงความสง่างามเบ่งบานที่โดดเด่นในโลกใบนี้ ซึ่งปัจจุบันกระบวนการพัฒนาประเทศกำลังพลิกผันจากกระแสหลักมาสู่กระแสพื้นเมือง ทำให้คำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และการพึ่งตนเอง กลายเป็นคำนิยมในกระบวนการพัฒนาปัจจุบัน ถึงเวลาที่ต้องหวนกลับไปมองคนบางกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตเดิมในอดีต มีชีวิตอยู่อย่างไม่มีปัญหาท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ประเทศไทยยังมี

กลไกสำคัญที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 48 บุคคล ชุมชน มีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 แนวทางการจัดการศึกษาให้ความสำคัญภูมิปัญญาด้วยการนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เน้นการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของความเป็นไทย มุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ

ผ้ามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย โดยนอกจากจะใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตแล้วยังใช้ในประเพณีพิธีกรรมต่างๆ อีกมาก การทอผ้าเป็นการแสดงถึงฐานะทางสังคม เป็นวิชาชีพของลูกผู้หญิงที่สังคมกำหนดให้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำหน้าที่แม่บ้านต่อไป การสืบทอดวิชาชีพการทอผ้าจึงเป็นการถ่ายทอดจากแม่ส่งต่อไปยังลูกสาว หลานสาว และลูกสะใภ้เป็นหลัก ส่วนวิธีการถ่ายทอดและการสืบทอดนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะการส่งผ่านทางสังคม (socialization) ที่ไม่มีระบบอย่างเป็นทางการ เรียนรู้/ฝึกฝนไปเรื่อยๆ ตามวัยและวุฒิภาวะ จนเป็นการรับรู้ทางสังคมว่านั่นคือผู้หญิงจะต้องทำงานเป็นหน้าที่ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอยในครอบครัวและอื่นๆ

ผ้าทอพื้นเมืองเนินขามเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งได้รับอิทธิพลและการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเชื้อชาติลาว ซึ่งอพยพมาตั้งรกรากในเขตอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทเป็นชุมชนไทยเชื้อสายลาวเวียง หรือลาวเวียงจันทร์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทเวียง/ไทครั้งเชื้อสายลาวเวียง (เวียงจันทร์) อพยพมาอยู่ที่อำเภอเนินขาม เมื่อเกือบ 200 ปีมาแล้ว โดยยังสามารถอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนมาจนถึงปัจจุบัน ผ้าที่ทอเป็นผ้าฝ้ายหมี่โสดและผ้าไหมหมี่โสด (ลายหมี่สำเภา) ซึ่งเป็นลวดลายโบราณ ทอประณีต ย้อมสีธรรมชาติ มีเทคนิคการแต้มสีหลังการย้อม เพิ่มลวดลายให้สวยงามและทอผ้าชนิดต่าง ๆ เช่น ซินดาดาน ซินดอก ซินลิบข้าว ซินหมี่ตา ซินหมี่โสด เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่และเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวอำเภอเนินขาม เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในครอบครัว จากแม่สู่ลูก สู่หลาน จนสร้างชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่สร้างความภาคภูมิใจ และสร้างรายได้ให้ชุมชนมาอย่างยาวนาน

จากการที่ผ้าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีบทบาททางเศรษฐกิจ และเป็นสื่อสัญลักษณ์ทางสังคมที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและชาติพันธุ์ กระบวนการทอผ้าเป็นกระบวนการทางภูมิปัญญา ที่เกิดจากการเรียนรู้ พัฒนา เลือกสรร สั่งสม และสร้างสรรค์สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นทุนทางสังคมของชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้ในการพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี แต่ในปัจจุบันเริ่มสูญเสียความมั่นใจในภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ และจะเป็นการสูญเสียอย่างยิ่งใหญ่ถ้าจะไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองนี้ไว้ ซึ่งนอกจากจะทำให้สูญเสียโอกาส และทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เป็นอิสระที่อยู่บนฐานภูมิปัญญาของชาวบ้านเองแล้ว ยังจะทำให้ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองนี้สูญหายไปเลย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เป็นประสบการณ์การปฏิบัติ (practice) ที่เป็นผลจากไหวพริบและปฏิภาณ (intelligence) จนเป็นเทคนิคเฉพาะตน (tactic) ในการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้งแต่ละคน (เท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน) แล้วพัฒนาเป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ เรียนรู้ และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้งนี้ไว้ เพื่อคงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้งดั้งเดิมไว้ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา/ประยุกต์ต่อยอดให้เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ เพิ่มมูลค่าในผลผลิตทางภูมิปัญญา ก่อให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันของคนในชุมชน ให้เป็นทุนทางสังคมที่ทรงคุณค่า เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวไทเวียง/ไทครั้งอำเภอเนินขามไว้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนในมิติทุนทางสังคมที่ส่งผลถึงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อจัดการความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มาใช้การดำเนินการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม สำคัญ คือ
 - 1.1 ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่ม สำคัญ คือ

- 1) ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท
- 2) ประชาชน/ผู้รู้ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) ชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท

ชาม จังหวัดชัยนาท

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม สำคัญ คือ

1) ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ที่ได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (purposive sampling) โดยวิธีการ snow-ball 25 คน โดยเป็นผู้ที่มีผลงานทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้งมาอย่างต่อเนื่องยาวนานไม่น้อยกว่า 20 ปี และมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ คือ 1) เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง 2) เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้งแบบโบราณ และ 3) เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าและพร้อมจะร่วมในการจัดการความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง

2) ประชาชน/ผู้รู้ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) ชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ที่ได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (purposive sampling) โดยวิธีการ snow-ball จำนวน 20 คน โดย 1) เป็นผู้ที่อยู่ในอำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท มาอย่างต่อเนื่องยาวนานไม่น้อยกว่า 30 ปี 2) เป็นผู้ที่มีเรื่องราวบริบทที่เป็นทุนทางสังคม/วัฒนธรรมของชาวไทเวียง/ไทครั้ง และ 3) เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าและพร้อมจะให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนาม (field study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการดังนี้

- 2.1 การสำรวจชุมชน (community survey)
- 2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)
- 2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation)
- 2.4 การประชุมกลุ่มเฉพาะ (focus group discussion)
- 2.5 การศึกษาจากเอกสาร (documentary research)

3. การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้มั่นใจว่าในการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ด้านข้อมูล (data triangulation) และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ประกอบกับตรวจสอบข้อมูลแบบสรุปสะสม (collective summarization)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยเป็นหลัก

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนในมิติทุนทางสังคมของอำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน ได้แก่

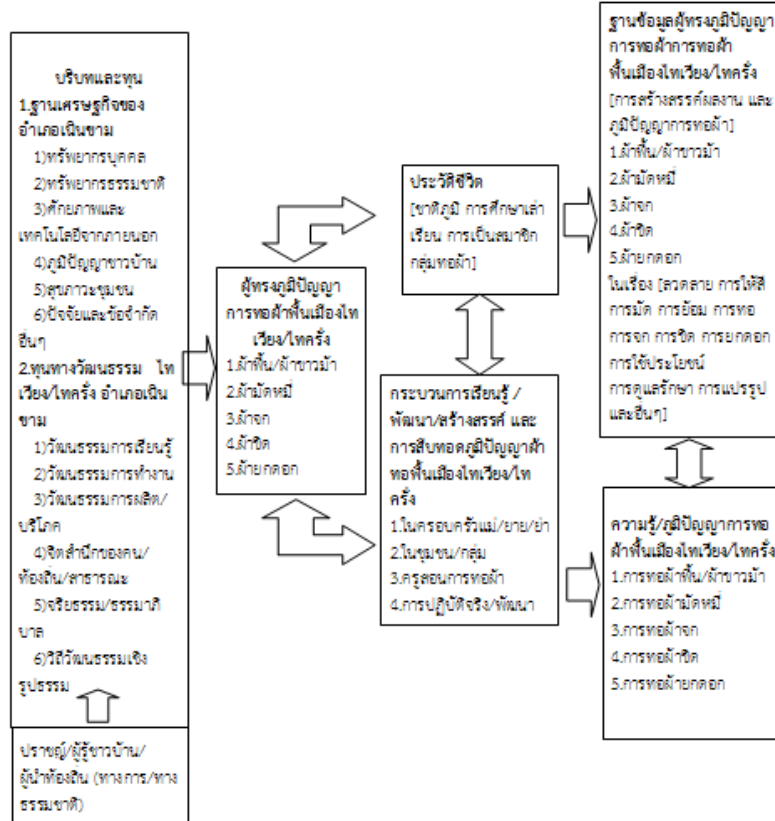
1.1 ฐานเศรษฐกิจของชุมชน อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ซึ่งประกอบด้วย 1) ทรัพยากรบุคคล 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) การผลิต/บริโภค 4) ศักยภาพและเทคโนโลยีจากภายนอก 5) สุขภาวะชุมชน และ 6) ปัจจัยและข้อจำกัดอื่นๆ

1.2 ทุนทางวัฒนธรรมไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมการเรียนรู้ 2) วัฒนธรรมการทำงาน 3) ประวัติศาสตร์ชุมชน 4) จิตสำนึกของคน/ท้องถิ่น/สาธารณะ 5) จริยธรรม/ธรรมาภิบาล และ 6) วิถีวัฒนธรรมเชิงรูปธรรม

2. ความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง ได้ศึกษาในเรื่อง การให้ลวดลาย สี สัน การมัดหมี่ การย้อมสี การจก การทอ การขีด การใช้ประโยชน์ การดูแลรักษา การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

3. การจัดการความรู้/ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง เป็นกระบวนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประสบการณ์การปฏิบัติ (practice) ที่เป็นผลจากไหวพริบและปัญญา (intelligence) จนเป็นเทคนิคเฉพาะตน (tactic) ในการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้งแต่ละคน

4. ประวัติและการสร้างสรรค์ผลงานการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง ได้แก่ ชาตภูมิ การศึกษาเล่าเรียน การเรียนรู้ การทอผ้าพื้นเมือง การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทเวียง/ไทครั้ง

ภาพ 1 บทสังเคราะห์ฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้ทำให้ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งได้แก่ ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง จนสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ ดังบทสรุปและสังเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถนำสู่การอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขามได้สั่งสมประสบการณ์ที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าจากบรรพบุรุษและเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งได้เล็งเห็นถึงคุณค่าในความงามของผ้าที่ทอและต้องการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาของชาวไทเวียง/ไทครั้ง และได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไทเวียง/ไทครั้ง ขึ้น เพื่อร่วมกันในการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไทเวียง/ไทครั้งให้คงอยู่และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟู ดังปรากฏในมาตรา 66 “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน” อีกทั้งยังเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของชนชาวไทยตามที่ได้กำหนดไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 73 ว่า “บุคคลมีหน้าที่... พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม ..”

2. หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสภรณจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด โรงเรียนอนุบาลเนินขาม เป็นต้น ได้ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอเนินขามได้สั่งสมประสบการณ์ที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าจากบรรพบุรุษและเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังได้เล็งเห็นถึงคุณค่าในความงามของผ้าที่ทอและต้องการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไทเวียง/ไทครั้ง ให้คงอยู่และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา

และวัฒนธรรม มาตรา 80 ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ใน (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปณิธานสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น” และใน ส่วนที่ 9 แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน มาตรา 86 ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน ใน (2) ส่งเสริมการประดิษฐ์ หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษา และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา”

3. วิธีการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินชาม คือ การสาธิตวิธีการ การสั่งสอน การบอกเล่า การแลกเปลี่ยนความรู้-ประสบการณ์ ระหว่างกัน นั้น สอดคล้องกับที่เอกวิทย์ ณ ถาง (2540, หน้า 40-48) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาว่าเกิดจากการสร้างสรรค์ สังคมภูมิปัญญาเป็นตามแบบธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์แล้วสั่งสมไว้เป็นมรดกทางปัญญาจึงมีความสำคัญเทียบเท่าเคียงไหล่กับการเรียนรู้ด้วยวิชาการก้าวหน้าด้วย และยังได้ประมวลกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาไว้ 8 ประการ คือ 1) การลงมือทดลองดู 2) การลงมือกระทำจริง ในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง 3) การสาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า (oral tradition) 4) พิธีกรรม 5) ศาสนา 6) การแลกเปลี่ยนความรู้-ประสบการณ์ ระหว่างกลุ่ม 7) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (cultural reproduction) และ 8) ครูพักลักจำ และยังสอดคล้องกับที่ทาสัก เตชะชั้นหมาก (2545, หน้า 10) ได้เสนอไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการแสวงหา เลือกรสร กลั่นกรองและสั่งสมองค์ความรู้ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม และความรู้ใหม่จากภายนอก แล้วนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน และโดยมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

1) เป็นกระบวนการกลุ่ม ที่เกิดจากสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามหาคำตอบ และแนวทางเลือกในการดำเนินงาน ลงมือปฏิบัติ ประเมินการดำเนินงานและสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดภูมิปัญญาหมู่ (collective wisdom)

2) จากการลงมือทำจริง พลวัตของการเรียนรู้เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นด้วยกระบวนการคิด-ทำ-ทบทวน-วิเคราะห์-ทำ ซึ่งจะส่งผลให้ได้ยกระดับความคิดและสั่งสมภูมิปัญญาไว้

3) จากการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ซึ่งเป็นความพยายามในการแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการในชีวิตจริงของท้องถิ่น จึงทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะดำเนินงานได้

4) เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ที่สมาชิกมีการติดต่อสื่อสารกัน ช่วยเหลือกัน มีความเอื้ออาทรสนใจที่จะมาร่วมกันดำเนินงานโดยใช้ทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายบุคคล และการใช้ช่องของการสื่อสารต่างๆ

4. กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินชามวิธีการหลักคือการสืบทอดกันผ่านกระบวนการครอบครัว (ผู้สอน คือ ยาย/ย่า/แม่/พี่น้อง และผู้เรียน ได้แก่ ลูก/หลาน) และผ่านกลุ่มและชุมชน (ผู้สอน คือ หัวหน้ากลุ่ม หรือผู้รู้ในกลุ่ม และผู้เรียน ได้แก่ สมาชิกกลุ่ม /คนในชุมชน)นั้น เป็นวิธีการเช่นเดียวกับการเรียนรู้ของศิลปินแห่งชาติสองท่าน (คือ แสงดา บันสิทธิ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปกรรมทอผ้า) ประจำปี 2529 และพยอม สีนะวัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปงานผ้า) ในปีพุทธศักราช 2530) (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537, หน้า 174-177) ที่ครอบครัวซึ่งมีแม่ ยาย และญาติพี่น้องเป็นผู้ผลักดัน ทำให้เห็น หรือการมีส่วนร่วมช่วยในกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้ทำตาม จากการเรียนรู้จากยายก็เป็นการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่ง (ยาย) สู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และยังสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 15-17) ที่ได้เสนอว่า การถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยในอดีตและในปัจจุบันมีลักษณะหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) ครอบครัว การถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาแห่งแรกเกิดขึ้นภายในครอบครัว จากพ่อแม่สู่ลูก จากพี่น้อง เครือญาติใกล้ชิดที่ถ่ายทอดให้กันและกัน เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาความรู้หลายอย่างจะไม่มีเผยแพร่ให้ใครคนอื่น ถือว่าเป็น "มรดก" ของวงศ์ตระกูล อย่างไรก็ตาม มีหลายๆ อย่างที่ไม่ได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนว่าเป็นการถ่ายทอดหรือเป็นการสืบทอด เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 2) วัดและชุมชนวัดในอดีตเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นลานกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมทางศาสนา 3) องค์กรชุมชนและเครือข่ายเป็นศูนย์การเรียนรู้ใหม่ของชุมชนจึงเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการการเรียนรู้ชุมชนเกิดองค์กรที่สมาชิกรวมตัวกันเพื่อเรียนรู้และจัดการทรัพยากรเกิดเป็นกลุ่มต่างๆตามประเด็นตามความสนใจ ตามลักษณะของปัญหา ตามศักยภาพของพื้นที่แต่ละแห่ง

5. ผลของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนา และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของผู้ทรงภูมิปัญญาไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินนวมนี้ นอกจากจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวไทเวียง/ไทครั้งไว้แล้ว ยังเป็นการทำให้ผ้าทอไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินนวมมีคุณภาพและได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ประเทศ และต่างประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้จากการทำงานในท้องถิ่น (ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน) ให้กับคนในอำเภอนินนวมได้มากกว่า 100 ครอบครัว สามารถจำหน่ายผ้าทอในรูปแบบต่างๆ ทั้งผืนผ้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอ) มากขึ้น นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ในขณะที่กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองทุกกลุ่ม มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีการขยายสมาชิกให้ครอบคลุมได้ทั้งอำเภอ และยังเชื่อมโยงเครือข่ายกับอำเภอและจังหวัดอื่นๆ และยังได้รับรางวัลและสร้างชื่อเสียงให้กับ อำเภอนินนวม และไทเวียง/ไทครั้งให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ประเทศ และต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของประเวศ วะสี (2547, หน้า 47-67) ที่เสนอว่า ภูมิปัญญาที่มีความสำคัญที่เป็นเรื่องของคุณค่า จิตสำนึก ความรัก ความผูกพัน ที่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลากหลายอาชีพเป็นทุนวัฒนธรรมที่สามารถเป็นจุดคานงัดกับปัญหาต่างๆ ทางสังคมได้ ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทุนทางจิตใจซึ่งบางครั้งการลงทุนในบางเรื่องใช้เวลาไปมากแต่ไม่ได้ใช้เงินเลย แต่เกิดขึ้นภายใต้กรอบวัฒนธรรมที่มีการบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง การพัฒนาด้วยทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นการดำรงชีวิตอย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทุกอย่างทุกอย่างเชื่อมโยงกัน สังคมไทยมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย เช่น อาหารไทย ผักผลไม้ ผ้าทอพื้นเมือง และศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้คือทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดผลทางเศรษฐกิจได้ สามารถเป็นพลังที่จะสานต่อไปในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

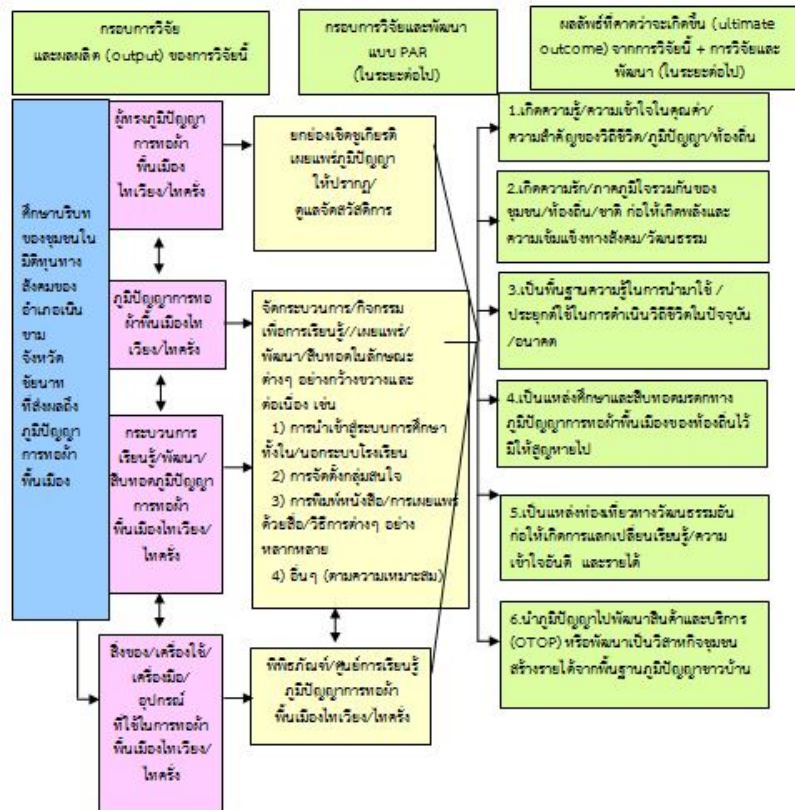
จากผลการวิจัยนี้ สามารถนำสู่การให้ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ผลผลิต (output) จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญให้กับหน่วยงานของรัฐ (เช่น จังหวัดชัยนาท สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดชัยนาท สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาท ประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยนาท สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) และสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี วิทยาลัยการอาชีพและอาชีวศึกษา โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษานอกโรงเรียน และตามอัยยาศัย) นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ในท้องถิ่นและในจังหวัดชัยนาทที่อยู่บนฐานของความรู้ (knowledge based) อย่างแท้จริง อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนจากการวิจัยและพัฒนาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ในการวิจัยในอนาคตต่อไป) กล่าวคือ

1. จัดกระบวนการ/กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้//เผยแพร่/พัฒนา/สืบทอดในลักษณะต่างๆ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เช่น การนำเข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งใน/นอกระบบโรงเรียน การจัดตั้งกลุ่มสนใจ การพิมพ์หนังสือ/การเผยแพร่ด้วยสื่อ/วิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย และอื่นๆ (ตามความเหมาะสม)

2. จัดพิพิธภัณฑ์/ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของชาวไทเวียง/ไทครั้ง อำเภอนินนวมต่อไป ซึ่งถ้าได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (ultimate outcome) จะก่อให้เกิดความคุ้มค่าอย่างยิ่ง กล่าวคือ

- 1) เกิดความรู้/ความเข้าใจในคุณค่า/ความสำคัญของวิถีชีวิต/ภูมิปัญญา/ท้องถิ่น
- 2) เกิดความรัก/ภาคภูมิใจร่วมกันของชุมชน/ท้องถิ่น/ชาติ ก่อให้เกิดพลังและความเข้มแข็งทางสังคม/วัฒนธรรม
- 3) เป็นพื้นฐานความรู้ในการนำมาใช้ /ประยุกต์ใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตในปัจจุบัน/อนาคต
- 4) เป็นแหล่งศึกษาและสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของท้องถิ่นไว้มิให้สูญหายไป
- 5) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ความเข้าใจอันดี และรายได้
- 6) นำภูมิปัญญาไปพัฒนาสินค้าและบริการ หรือพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนสร้างรายได้จากพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 กรอบความคิดสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาสัก เต๊ะขันหมาก. 2545. กระบวนการพัฒนาสภาวัฒนธรรมจังหวัด (สรุปผลจากการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. 2547. การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กองทุนส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. 2543. “ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อในสังคมไทย” ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักร วัลลิโภดม และ เอกวิทย์ ณ ถลาง. มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อการปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537. ผ้าไทย. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว.
- เสรี พงศ์พิศ. 2536. บรรณาธิการ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา (เล่ม 1). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ผลงานวิจัยภาคบรรยายฉบับสมบูรณ์
(Oral Presentation)

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

กระบวนการการกระจายผลผลิตลิ้นจี่เพื่อลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

The distribution process of lychee for reducing logistics
costs in Amphur Amphawa of Samut Songkhram Province.

วรรณิ สุทธิใจดี

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการกระจายสินค้าที่มีความเหมาะสมสำหรับผลผลิตลิ้นจี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ ในพื้นที่อำเภออัมพวา 8 ตำบล คือ ตำบลสวนหลวง ตำบลบางช้าง ตำบลบางนางลี่ ตำบลบางแค ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลวัดประดู่ ตำบลแควอ้อม และตำบลอัมพวา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีสุ่มจากตารางเลขสุ่ม หลังจากนั้นคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane) จำนวน 95 คน เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าถ่วงน้ำหนัก ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน มีประสบการณ์ในการทำสวนลิ้นจี่ 5-10 ปี รองลงมา 11-20 ปี ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกตั้งแต่ 1-10 ไร่ มีผลผลิตโดยเฉลี่ย 1-3 ตันต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อปี 50,000-100,000 บาท
2. การจัดทำหน่วยผลผลิตส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายเอง รูปแบบที่เกษตรกรขายเองส่วนใหญ่ขายภายในตำบล โดยขายผ่านคนกลาง ซึ่งคนกลางจะเข้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต
3. ปัจจัยต่างๆ โดยรวมมีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่อยู่ในระดับปานกลาง กระบวนการที่มีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ ได้แก่ ด้านการขนส่ง ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการคลังสินค้า ตามลำดับ
4. ด้านการขนส่ง มีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ คือความปลอดภัยของผลผลิต การระบุตำแหน่งการในขนส่ง ระยะเวลาในการจัดส่ง คุณภาพรถขนส่ง ความสะดวกของเส้นทาง และการตรงต่อเวลา ตามลำดับ
5. ด้านการคลังสินค้า มีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่คือ การจัดเก็บสินค้า การจัดเก็บ การจัดส่งไปหน้าท่า การรับสินค้า และเคลื่อนย้ายเพื่อการจัดเก็บ ตามลำดับ
6. ด้านบรรจุภัณฑ์ มีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่คือ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์สินค้า ดูแลรักษาสินค้า ช่วยยืดอายุในการเก็บรักษาสินค้า มีความปลอดภัย มีความรวดเร็วในการจัดเก็บและจัดส่ง ประหยัดเวลาในการจัดเก็บและจัดส่ง และสะดวกสบายในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บและจัดส่ง ตามลำดับ
7. วิธีการขนส่ง กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีน้ำหนักการขนส่งของผลผลิตลิ้นจี่ 1-3 ตันต่อเที่ยว ระยะเวลาในการขนส่งผลผลิตลิ้นจี่ 1-3 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายต่อเที่ยวในการขนส่ง 500-1,000 บาท คุณสมบัติของคนขับรถขนส่ง มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประสบการณ์ในการขับรถขนส่งผลผลิตลิ้นจี่ คือ น้อยกว่า 1 ปี มีใบอนุญาตขับรถชนิดประเภทส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ประเภทที่ใช้ในการขนส่งผลผลิตลิ้นจี่ ส่วนใหญ่คือ รถกระบะ 4 ล้อ ใช้ระยะทางในการขนส่งผลผลิตลิ้นจี่น้อยกว่า 10 กิโลเมตร
8. ด้านแรงงาน กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานที่ใช้ 1-3 คน เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามประเภทแรงงาน ส่วนของแรงงานประจำ พบว่าจำนวนแรงงานที่ใช้ส่วนมากไม่ได้เป็นแรงงานประจำ ส่วนที่ระบุมีแรงงานประจำ ส่วนใหญ่มีจำนวน 1-3 คน ส่วนของแรงงานชั่วคราว พบว่า ในจำนวนแรงงานทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นแรงงานชั่วคราว โดยมีจำนวนอยู่ที่ 1-3 คน
9. ด้านการจัดการผลผลิต กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนมากจะจัดการกับผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ด้วยวิธีขายต่อใน

ราคาถูก นำไปแปรรูป และนำไปหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การวางแผนพยากรณ์ความต้องการ และกำหนดปริมาณผลผลิตลิ้นจี่ของอำเภออัมพวาในแต่ละปีให้มีปริมาณผลผลิตเพียงพอ และสามารถกระจายถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึง ด้วยการนำระบบโลจิสติกส์มาสนับสนุนเพื่อสร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรให้ดียิ่งขึ้น โดยการจัดเก็บข้อมูลและบันทึกปริมาณของการซื้อผลผลิตลิ้นจี่ไว้ทุกปีเพื่อเป็นฐานข้อมูลพยากรณ์ความต้องการในปีถัดไป และจะสามารถวางแผนการผลิตและการกระจายได้จากการพยากรณ์ความต้องการ

2. การสร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งระบบด้านการผลิตและในด้านการจัดการต่างๆ ตั้งแต่ โรงคัดบรรจุ GMP และ HACCP การต่อยอดผลผลิตด้วยการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การทำลิ้นจี่ลอยแก้ว โยเกิร์ตลิ้นจี่ แยมลิ้นจี่ เป็นต้น

3. ปัญหาในปัจจุบัน คือ มีกลุ่มผู้แอบอ้างนำเอาผลผลิตลิ้นจี่ในพื้นที่อื่นมาวางจำหน่ายในพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะผลผลิตลิ้นจี่ที่นำมาจำหน่ายนั้นไม่มีคุณภาพ เกิดการทำลายชื่อเสียงของลิ้นจี่พันธุ์แท้ของอำเภอ อัมพวา

4. การรวบรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ในอำเภออัมพวา โดยให้หน่วยงานของภาครัฐเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนเรื่องการกำหนดราคากลางหรือราคาเป้าหมายและการเคลื่อนไหว ด้านราคา รวมทั้งการออกใบรับรองคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตลิ้นจี่ในอำเภออัมพวาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

5. การรณรงค์การปลูกลิ้นจี่สายพันธุ์แท้ของอำเภออัมพวา “ลิ้นจี่สามน้ำ” จากการลงพื้นที่วิจัย ผู้วิจัย พบว่าเกษตรกรบางรายตัดต้นลิ้นจี่สายพันธุ์แท้ทิ้ง เนื่องจากไม่มีผลผลิตลิ้นจี่ให้เก็บเกี่ยว ทางกลุ่มนักวิชาการเกษตรตรวจสอบพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการปลูกพืชแบบผสมผสานคือการปลูกพืชชนิดอื่นปะปน เพื่อจะได้มีผลผลิตเก็บเกี่ยวขายทั้งปี แต่ขณะเดียวกันก็ให้เกษตรกรช่วยกันอนุรักษ์ลิ้นจี่สายพันธุ์แท้ไว้คู่กับจังหวัดสมุทรสงครามด้วย

คำสำคัญ กระบวนการกระจายสินค้า, ผลผลิตลิ้นจี่, อำเภออัมพวา

Abstract

“The Distribution process of lychee for reducing logistics costs in Amphur Amphawa of Samut Songkhram Province” has the purpose to study the suitable distribution pattern for the lychee in Amphawa District at Samut Songkhram Province. The agriculturists who grow the lychee in Amphur Amphawa such as Tambol Suan Luang, Tambol Bang Chang, Tambol Nang Lee, Tambol Bang Kae, Tambol Muang Mai, Tambol Wat Pra Du, Tambol Khaew Om, and Tambol Amphawa at Samut Songkhram Province were the samples for this study by using simple random sampling method that was selected from the random number table. After that the researcher calculated the sample size by using Taro Yamane’s formula that got 95 samples and used the questionnaire to collect the data. The statistic methods that were used to analyze the data were weighted average, percentage and standard deviation. The result of the research:

1. The sampling groups were male agriculturists and female agriculturists who had the experience in planting the lychee about 5-10 years and 11-20 years respectively. Most agriculturists had the area for cultivation about 1-10 Rai that could get the average yields about 1-3 tons per year and the average revenue per year was about 50,000-100,000 baht.

2. Most of the sampling agriculturists, themselves, sold the lychee in their own district. Besides, they sold their lychee by passing the middle men who came to buy the lychee in the district.

3. The overall factors focused on the product distribution activities in the middle level. In addition, it was found that the most important activities were transportation, packaging, and warehousing, respectively.

4. Regarding to the transportation it was found that the most important product distribution activities focused on safety, then, pointing the transport position, the delivery time, the quality of the trucks, the convenience of the route, and on time delivery respectively.

5. Regarding the warehousing found that the most important product distribution activities focused on withdrawing, storing, delivery, receiving, and moving for storage respectively.

6. Regarding the packaging found that the most important product distribution activities focused on the product public relation, taking care of product, flexible storing time, safety, the speed of storage and delivery, saving time in the storage and delivery, and the convenient movement in storage and delivery, respectively.

7. Regarding the transportation method, mostly the agriculturists shipped lychee about 1-3 tons, transportation time about 1-3 hours, and the expenditure about 500-1,000 baht per trip. In addition, the qualification of the truck drivers should be high-school education person, and have an experience in driving trucks less than 1 year and a driver's license that most was the personal driver's license. Type of vehicle that was used to deliver the lychee was four-wheel trucks, and the transport distance of lychee was less than 10 kilometers.

8. Regarding the labor, the percentage of the agriculturists who used 1-3 labors was 68.42%. The researcher analyzed the labor and found that the most number of regular labors were not the regular labors. However, there were only 1-3 persons to be the regular labors. For the temporary labors, there were 1-3 persons.

9. Regarding the production management, most of the agriculturists managed the unquality lychee by discount the lychee price, and transformed the lychee, respectively. The agriculturists, themselves

Recommendations from the study.

1. To forecast the need of lychee of Amphur Amphawa in each year in order to plan of planting the lychee in enough quantities for the consumers' need. Moreover, the agriculturists could distribute their lychee by using the logistics system to support in increasing the better agricultural standard.

2. To create the overall standard system of agricultural products and manage in the other parts from the selection and packaging plant, GMP and HACCP in order to increase the value added of the products such as lychee in syrup, lychee Yogurt, lychee jam, etc.

3. The current problem is a group of spoofing who take the lychee especially the unquality lychee of the other areas to sell in Samut Songkhram province. That it destroys the reputation of the genuine lychee of Amphur Amphawa.

4. To collect the agriculturists who planted the lychee in Amphawa. Besides, the government agencies as an intermediary in driving on setting the price or target price and looked after the movement of price including to issue the certification of quality and productivity standard of the lychee in Amphur Amphawa in order to ensure the consumers.

5. The campaign of planting the genuine lychee, “lychee sam nam”, of Ampur Amphawa. From the field survey, the researcher found that some agriculturists cut off the genuine lychee because there were not the yields to harvest. So, the agricultural experts should go to the fields in order to publish the agriculturists to plant the other crops that they could harvest the crops and sell them all a year round. In the same time, the agricultural experts should advise the agriculturists to preserve the genuine lychee of Ampur Amphawa.

Key Words Distribution process, Lychee, Amphur Amphawa

บทนำ

ลื่นจี่ของสมุทรสงครามจะมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวที่สร้างชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้ท้องถิ่นด้วยรสชาติที่หวานหอม กรอบ อร่อย ลื่นจี่สมุทรสงคราม เป็นพันธุ์ที่ติดดอกออกผลได้โดยไม่ต้องการอากาศหนาวเย็นมาก และมี หลายพันธุ์ เช่น พันธุ์ค่อม พันธุ์กระโหลก พันธุ์สำเภาแก้ว และพันธุ์สาแหลกทอง จะให้ผลผลิตประมาณเดือนเมษายน พื้นที่ของสมุทรสงครามเรียกได้ว่าเป็น เมืองสามน้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำกร่อย และน้ำจืด มีพื้นที่ 3 อำเภอ และใน 2 อำเภอมีพื้นที่การปลูก

ล้นจี่ถึง 8,600 ไร่ ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้ล้นจี่มีรสชาติดีโดยเฉพาะล้นจี่พันธุ์ค่อม การปลูกล้นจี่ต้องอาศัยประสบการณ์ ความเป็นเกษตรกรมืออาชีพ เริ่มจากการเลือกกิ่งตอน ขุดหลุมปลูก ดูแลรักษา ใช้เวลา 4-5 ปี จึงจะเริ่มให้ผลผลิตและให้ผลผลิตปีละครั้ง เกษตรกรต้องดูแล ใส่ปุ๋ย กำจัดแมลง จนกว่าล้นจี่จะสุกเต็มที่ที่มีสีแดงเข้มปนชมพู จึงจะเก็บผลผลิตนั้นออกสู่ตลาด ในการกระจายผลผลิตล้นจี่ออกไปถึงผู้บริโภคจะต้องมีกระบวนการในการกระจายผลผลิตที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะต้องให้ความสำคัญกับต้นทุนที่เกิดขึ้นประกอบกับล้นจี่เป็นสินค้าที่บอบช้ำง่าย สีของผลล้นจี่จะคล้ำไม่สดหากเก็บเกี่ยวเกิน 2 วัน การกระทบกระเทือนหรือถูกแสงแดดจัดก็จะมีผลต่อล้นจี่โดยรวมแล้วในกระบวนการการกระจายผลผลิตล้นจี่นั้นจะต้องดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้ล้นจี่มีคุณภาพเมื่อส่งมอบให้ผู้บริโภค

ดังนั้นการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการการกระจายสินค้าผลผลิตล้นจี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) สามารถดูแลผลผลิตล้นจี่ให้คงคุณภาพไว้จนส่งมอบให้ผู้บริโภค การวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนที่ถูกต้องจะทำให้ทราบได้ว่ากิจกรรมใดที่ทำให้เกิดต้นทุนมากที่สุด ทำให้เกษตรกรสามารถหาโอกาสที่จะลดต้นทุนได้โดยการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการกระจายสินค้าที่มีความเหมาะสมสำหรับผลผลิตล้นจี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตของงานวิจัย

ศึกษากระบวนการการกระจายผลผลิตล้นจี่ ของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มุ่งเน้นไปที่การศึกษากิจกรรมการกระจายสินค้าเพื่อการจำหน่าย เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องภายหลังจากผลผลิตสินค้าสำเร็จ โดยจะมีการจัดส่งสินค้าสำเร็จรูปผ่านผู้ค้าคนกลางและตัวแทนอำนวยความสะดวกทางการตลาดไปสู่ผู้บริโภค ความสำเร็จในการส่งมอบสินค้าต้องผ่านกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรผู้ปลูกล้นจี่ ในพื้นที่อำเภออัมพวา 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวนหลวง ตำบลบางช้าง ตำบลบางนางลี่ ตำบลบางแค ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลวัดประดู่ ตำบลแควอ้อม และตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจะทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2553

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เกษตรกรที่ปลูกล้นจี่ที่อาศัยใน 8 ตำบล ของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 1,178 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยเงื่อนไขของระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่มีระยะเวลาในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 จึงใช้วิธีสุ่มจากตารางเลขสุ่มหลังจากนั้นคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane) ระดับความเชื่อมั่น 90% ความคลาดเคลื่อนที่ 10% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน (จिरภา แสนเกษม, 2545, น.83) โดยระบุสัดส่วนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1. แสดงจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกล้นจี่ในอำเภออัมพวา

ตำบล	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกล้นจี่ (ครัวเรือน)	สัดส่วน
1. สวนหลวง	219	18
2. บางช้าง	128	10
3. บางนางลี่	45	3
4. บางแค	82	7
5. เหมืองใหม่	281	23
6. วัดประดู่	87	7
7. แควอ้อม	286	23
8. อัมพวา	50	4
รวม	1,178	95

ที่มา : ข้อมูลล้นจี่ สำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2552

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

แนวทางในการดำเนินการวิจัยนั้น จะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ทางผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจริงจากเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ และข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาที่แท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาช่องทางการกระจายสินค้าผลผลิตลิ้นจี่ จากแหล่งผลิตไปยังแหล่งผู้บริโภคในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า

ขั้นตอนที่ 3 นำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปวิเคราะห์รูปแบบการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ ที่แท้จริงและมีความเหมาะสมแล้วจัดทำสรุปผลต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 นำผลสรุปเสนอแนะและประยุกต์ผลที่ได้รับต่อชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการผลผลิตลิ้นจี่ของอำเภออัมพวา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์มีคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของเกษตรกร ประสบการณ์ในการทำสวนลิ้นจี่ เนื้อที่ในการเพาะปลูก ผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อปี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรูปแบบการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ของเกษตรกรผู้ปลูกผลผลิตลิ้นจี่ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เกษตรกรขายผลผลิตลิ้นจี่เองโดยตรง หรือเกษตรกรขายผลผลิตลิ้นจี่ผ่านคนกลาง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการคลังสินค้า 2.ด้านการขนส่ง 3.ด้านบรรจุภัณฑ์ 4.ด้านแรงงาน 5.ด้านการจัดการผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุด มากปานกลางน้อยและน้อยที่สุดตามแบบไลเคิร์ต (Likert's)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการกระจายผลผลิตลิ้นจี่ มีลักษณะคำถามปลายเปิด

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คนเพื่อนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นใช้วิธี Cronbach's Alpha Coefficient โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.8278

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางและแปลผล โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของกิจกรรมกระจายผลผลิตลิ้นจี่ ออกเป็นดังนี้

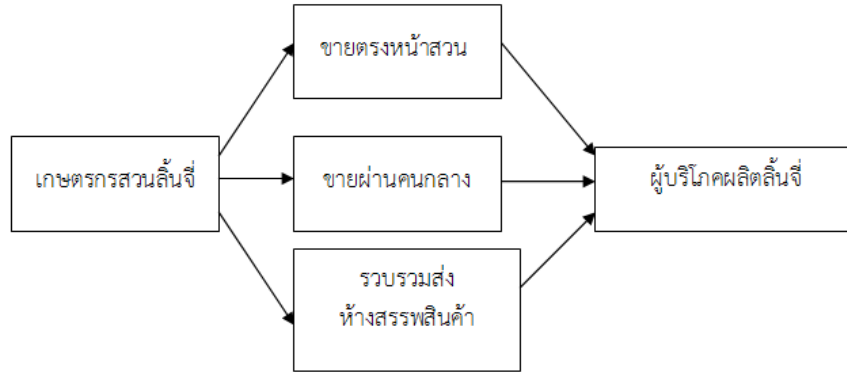
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง ระดับความสำคัญมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง ระดับความสำคัญปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง ระดับความสำคัญใ้จน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เกษตรกรเป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน ประสบการณ์ในการทำสวนลิ้นจี่ส่วนมากมีประสบการณ์ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.58 มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกตั้งแต่ 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 95.79 มีผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อปี 1-3 ตันคิดเป็นร้อยละ 86.32 และมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 50,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.42

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดจำหน่ายของผลิตผลลิ้นจี่ กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลิตผลลิ้นจี่เองคิดเป็นร้อยละ 90.53 มีรูปแบบการขายคือขายภายในตำบล คิดเป็นร้อยละ 84.88 โดยขายผ่านพ่อค้าคนกลางคิดเป็นร้อยละ 53.68 โดยส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิตคิดเป็นร้อยละ 88.24

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการกระจายผลิตผลลิ้นจี่

กิจกรรมด้านโลจิสติกส์

- การขนส่ง
- การคลังสินค้า
- บรรจุภัณฑ์
- แรงงาน
- การจัดการผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ

รูปภาพที่ 1. รูปแบบการกระจายผลิตผลลิ้นจี่

ปัจจัยต่างๆ โดยรวมมีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลิตผลลิ้นจี่อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 กิจกรรมการที่มีความสำคัญกับการกระจายผลิตผลลิ้นจี่ ได้แก่ การขนส่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และด้านบรรจุภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 ส่วนด้านการคลังสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

ด้านการขนส่ง มีความสำคัญต่อการกระจายผลิตผลลิ้นจี่ได้แก่ ความปลอดภัยของสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และการระบุตำแหน่งในการขนส่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ระยะเวลาในการจัดส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 คุณภาพรถขนส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 ความสะดวกของเส้นทางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และการตรงต่อเวลามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22

วิธีการขนส่ง กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีน้ำหนักการขนส่งของผลิตผลลิ้นจี่ 1-3 ตันต่อเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 96.84 ใช้ระยะเวลาในการขนส่ง 1-3 ชั่วโมงต่อเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 47.37 มีค่าใช้จ่ายต่อเที่ยวในการขนส่ง 500-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.95 ด้านคุณสมบัติของคนขับรถขนส่ง มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 61.05 มีประสบการณ์ในการขับรถขนส่งผลิตผลลิ้นจี่ คือ น้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.21 มีใบอนุญาตขับรถยนต์คิดเป็นร้อยละ 89.47 ส่วนมากใบขับขี่ประเภทส่วนบุคคลคิดเป็นร้อยละ 58.82 ประเภทที่ใช้ในการขนส่ง ส่วนใหญ่คือ รถกระบะ 4 ล้อ คิดเป็นร้อยละ 66.32 ใช้ระยะทางในการขนส่งน้อยกว่า 10 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 50.53

ด้านการคลังสินค้า มีความสำคัญต่อการกระจายผลิตผลลิ้นจี่ได้แก่ การจัดการเปิดสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และการจัดเก็บมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 การจัดส่งไปหน้าท่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 การรับสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 เคลื่อนย้ายเพื่อการจัดเก็บ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 ตามลำดับ

ด้านบรรจุภัณฑ์ มีความสำคัญกับกิจกรรมการกระจายผลิตผลลิ้นจี่ได้แก่ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์สินค้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 รองลงมาได้แก่ ดูแลรักษาสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ช่วยยืดอายุในการเก็บรักษาสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 มีความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 มีความรวดเร็วในการจัดเก็บและจัดส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ประหยัดเวลาในการจัดเก็บและจัดส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และสะดวกสบายในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บและจัดส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ตามลำดับ

ด้านแรงงาน กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานที่ใช้ 1-3 คนต่อครั้งในการเก็บผลิตผล คิดเป็นร้อยละ 68.42 จำแนกประเภทแรงงาน ส่วนมากไม่ได้เป็นแรงงานประจำคิดเป็นร้อยละ 58.95 ที่ระบุว่ามีว่าแรงงานประจำจะมีแรงงานจำนวน 1-3 คนคิดเป็นร้อยละ 36.84 และส่วนที่ว่างจ้างแรงงานชั่วคราวจะจ้างครั้งละ 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 65.25

ด้านการจัดการผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ด้วยวิธีขายต่อในราคาถูก คิดเป็นร้อยละ 55.79 นำไปแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 41.05 การแปรรูปจะนำไปทำปุ๋ยชีวภาพคิดเป็นร้อยละ 47.37 อบแห้งคิดเป็นร้อยละ 42.11 และทำน้ำล้นจี่คิดเป็นร้อยละ 10.53

สรุปและอภิปรายผล

ด้านการขนส่ง การกระจายผลผลิตล้นจี่ของเกษตรกรผู้ปลูกล้นจี่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่จะไม่ได้กระจายออกสู่ผู้บริโภคแต่จะเป็นรูปแบบที่พ่อค้าคนกลางและผู้บริโภคเดินทางเข้ามาซื้อกับเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นต้นทุนในการขนส่งเพื่อกระจายผลผลิตล้นจี่ของเกษตรกรจึงมีน้อยโดยเฉลี่ยจะมีต้นทุนการขนส่งต่อเที่ยวอยู่ที่ 500 – 1,000 บาท วิธีการขนส่ง โดยรวมจะเป็นการขนส่งภายในท้องถิ่นเช่นขนส่งภายในตำบลใช้รถกระบะ 4 ล้อ นำหนักในการบรรทุกขนส่งจะบรรทุกได้ 1 – 3 ตัน ต่อเที่ยว

ด้านการคลังสินค้า ในการจัดเก็บผลผลิตล้นจี่จะไม่สร้างคลังสินค้าในการจัดเก็บแต่จะใช้จุดพักสินค้าในสวนเป็นแหล่งจัดเก็บเพื่อกระจายสินค้า จึงไม่เกิดต้นทุนในการจัดเก็บแต่จะมีผลด้านการเบิกจ่ายสินค้าให้กับผู้ซื้อเพราะต้องใช้ความระมัดระวังต่อความเสียหายสูง เพราะล้นจี่จะบอบช้ำง่าย

ด้านบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ของผลผลิตเกษตรกรจะให้ความสำคัญกับการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์มากที่สุดและต้องดูแลรักษาสินค้าช่วยยืดอายุสินค้าด้วย ดังนั้นควรมีการศึกษาการจัดการทำบรรจุภัณฑ์สำหรับล้นจี่เพื่อสนองต่อความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกล้นจี่ ต้องมีการบริหารจัดการตัวบรรจุภัณฑ์ทั้งด้านการตลาดและด้านโลจิสติกส์ที่ใช้ต้นทุนให้ต่ำที่สุด

ด้านแรงงาน จะใช้แรงงานภายในท้องถิ่น ว่าจ้างเก็บผลผลิตและขนส่งแบบต่อครั้งหรือเรียกว่าแรงงานแบบชั่วคราว คิดค่าแรงเหมาจ่ายต่อวันใช้แรงงาน 1-3 คน ต่อการเก็บเกี่ยว 1 วันค่าแรงวันละ 200 – 250 บาทต่อคน ซึ่งจะใช้ต้นทุนด้านแรงงาน ประมาณ 750 บาท ต่อวัน จึงเป็นต้นทุนที่ไม่สูงมาก

ด้านการจัดการผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพเกษตรกรจะนำไปขายในราคาที่ถูกลงและนำไปแปรรูปเป็นล้นจี่อบแห้งและน้ำล้นจี่ ส่วนล้นจี่ที่ไม่สามารถนำไปแปรรูปได้เกษตรกรจะนำไปหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยลดต้นทุนด้านการผลิตได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการจัดทำใบรับรองคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตล้นจี่อำเภอมะนัง
2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ล้นจี่สายพันธุ์แท้ของอำเภอมะนัง

เอกสารอ้างอิง

จิรภา แสนเกษม. 2545. การวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร
ฐาปนา บุญหล้า. 2549. โลจิสติกส์ประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

เอกสารคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการด้านการตลาดล้นจี่ฤดูกาลผลิต 2552/2553 และแผนการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ จังหวัดสมุทรสงคราม

เอกสารทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “ล้นจี่แม่กลอง” รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของสินค้า

ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวของนักศึกษาสาขาวิชา การท่องเที่ยวและโรงแรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Expectation from Employment in Tourism Business of Student in Tourism and Hospitality Program.

ลำยอง ปลั่งกลาง¹, ชุมพล พิซพันธ์ไพศาล¹, ธนภูมิ ปองเสงี่ยม²

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (ศูนย์หันตรา) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์หันตรา 2) ศึกษาความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษา 3) ศึกษาความต้องการและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในธุรกิจท่องเที่ยว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม จากนักศึกษา 2 สถาบัน จำนวน 91 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาโดยรวมอยู่ระดับมากโดยค่าเฉลี่ยเรียงลำดับคือโอกาสก้าวหน้าในชีวิต ความมั่นคงในชีวิต และรายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้รับ ส่วนความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษา พบว่านักศึกษาคาดหวังต่อปัจจัยด้านเศรษฐกิจสูงที่สุด รองลงมาคือคาดหวังต่อปัจจัยด้านจิตวิทยา และปัจจัยด้านลักษณะงานตามลำดับ ผลการศึกษาความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวพบว่า นักศึกษาเห็นว่าเนื้อหาหลักสูตรมีความเหมาะสมต่ออาชีพร้อยละ 78.0 คิดว่าจบแล้วมีทิศทางดีกว่าที่คาดหวังไว้ร้อยละ 54.9 เมื่อจบแล้วจะได้ทำอาชีพตามที่เรียนมาร้อยละ 56.0 และคงต้องใช้ความสามารถสูงจึงจะได้งานทำร้อยละ 76.9 เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวลำดับแรกคือ มีใจรักงานบริการ รองลงมาคือมีมนุษยสัมพันธ์ และมีบุคลิกภาพดีตามลำดับ สำหรับแนวทางการพัฒนากระบวนการศึกษานั้น ควรเน้นการปรับปรุงหลักสูตรและการใช้หลักสูตรของอาจารย์ผู้สอน พัฒนาสื่อประกอบการสอน ปรับปรุงการวัดผลตามสภาพจริงให้มากขึ้น จัดหาอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติการที่เพียงพอ จัดหาอาจารย์ที่มีคุณวุฒิตรงสาขาวิชา จัดหาอาจารย์ภาษาต่างประเทศที่เป็นเจ้าของภาษา การเชิญวิทยากรผู้มีประสบการณ์มาร่วมสอน อาจารย์ควรจัดทำรายของตนเองและสอนด้วยเทคนิคใหม่ๆ ที่ทันสมัย

คำสำคัญ : ความคาดหวัง การประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to: 1) study the causes motivating students to enroll into Tourism and Hospitality Programs at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University and Suvanabhumi Rajamangala University of Technology (Hantra); 2) investigate expectation on tourism business employment after the students' graduation; 3) seek requirement and opinions involving tourism business professions; and 4) search for guidelines on the development of production procedure for the students in the Tourism and Hospitality Programs. The data were collected from 91 students studying in the programs. The instrument was a questionnaire. The fundamental statistics were employed for data analysis. The findings revealed that high levels of causes motivating students to enroll into the programs indicated with the means naming respectively: advancement, stability, and incomes and benefits. Regarding expectation on tourism business employment after the students' graduation, the expectation revealed on the factors naming respectively from high to low levels: economy, psychology, and characteristics of work. For requirement and opinions involving tourism business professions, it indicated that seventy-eight percent (78.0%) of the students thought that the curricula were appropriate in agreement with the future professions. Fifty-four point nine percent (54.9 %) thought that they had better opportunity more than their former expectation after graduation. Fifty-six percent (56.0 %) stated that they were employed in agreement with the field they

studied; and seventy-six point nine percent (76.9 %) thought that they had to use high competence in order to be employed. With regard to requirement and opinions involving tourism business professions, the qualifications for tourism professions indicated respectively from high to low levels: having service mind, good human relation, and good personalities. In light of guidelines on the development of production procedure for the students, the two universities should adjust the curricula and the usage of the curricula. They should develop teaching media, improve the evaluation and assessment, increase teaching equipment, provide teachers with the qualifications in agreement with the teaching programs, provide native speakers for foreign language teaching, and invite experienced scholars to join teaching. Additionally, teachers should create their own texts, and employ new teaching techniques.

Keywords : Expectation, Employment in Tourism Business

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-2524 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 รัฐบาลได้บรรจุอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผนโดยเน้นส่งเสริม และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว รวมทั้งบุคลากรภายในประเทศให้มีความทำในอุตสาหกรรมหรือธุรกิจท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะตั้งแต่ ฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ที่เน้น “คน” เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศ โดยให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านต่างๆ รวมทั้งการท่องเที่ยวในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยว จึงมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ มีความเจริญเติบโตในอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พบว่า อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก และชะลอตัวลงในช่วงเวลา แต่โดยรวมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกก็ยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และจะยังคงมีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปเรื่อยๆ ในอนาคต ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ ที่ทำให้ขีดความสามารถในการขนส่งเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้ต้นทุนค่าขนส่งลดลง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้บ่อยครั้งขึ้น และ 2) กระแสความนิยมการท่องเที่ยวส่วนบุคคลหรือรถยนต์ส่วนบุคคล จะกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศและระหว่างประเทศใกล้เคียงกัน (จิรา บัวทอง, ม.ป.ป)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวโบราณสถานและวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมอีกด้วย มีผู้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ในส่วนของบุคลากรที่จะรองรับบริการด้านการท่องเที่ยว มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 2 แห่งที่ผลิตบัณฑิตด้านนี้ คือ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (ศูนย์หันตรา) และคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทั้งสองสถาบันต่างมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ด้านการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดเทคโนโลยี นำมาบูรณาการวัฒนธรรม และเน้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสนองตอบความต้องการอาชีพของคนในท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาในแผนพัฒนาอุดมศึกษา ที่เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของตนเองสู่ตลาดแรงงานได้

คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษาชั้นนำในท้องถิ่น จึงควรเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยศึกษาวิเคราะห์ว่าการผลิตบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของแรงงานนั้น มีความเหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร ซึ่งสถาบันการศึกษา 2 แห่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิวิทยาเขตหันตรา ซึ่งได้รับความนิยมนักเรียนมากระชั้น หนึ่ง จึงเป็นที่มาของมูลเหตุจูงใจในการศึกษา “ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวของนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้นักศึกษามีความพยายามในการสร้างความพร้อมของตนเอง เพื่อเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม รวมทั้งเป็นการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมในการวางแผนผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่มีความมุ่งมั่นจะเป็นคณะที่เป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานวิชาชีพสาขาต่างๆ ในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษามูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยว และการโรงแรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตหันตรา
2. ศึกษาความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพ ภายหลังจากการศึกษาของนักศึกษา สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม และความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาความต้องการและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในธุรกิจท่องเที่ยว
4. ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษา สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 24 คน และสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุวรรณภูมิ (ศูนย์หันตรา) จำนวน 67 คน รวม 91 คน การศึกษาครั้งนี้จะใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม โดยพัฒนาจากแบบสอบถามของ มณฑุทัย แห่งทรัพย์เจริญ (2543) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง ได้แก่ ระดับคะแนนเฉลี่ยทางการศึกษา ภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานบันการศึกษา ความคาดหวังของบิดามารดา ความคาดหวังที่มีต่อการประกอบอาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตราวัดของ Likert ที่มีค่าวัด 5 ระดับ

หลักเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดระดับปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวัง

คะแนนเฉลี่ย 4.20 – 4.99	หมายถึง	ปัจจัยนั้นมีผลต่อความคาดหวังมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.40 – 4.19	หมายถึง	ปัจจัยนั้นมีผลต่อความคาดหวังมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.60 – 3.39	หมายถึง	ปัจจัยนั้นมีผลต่อความคาดหวังปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.80 – 2.59	หมายถึง	ปัจจัยนั้นมีผลต่อความคาดหวังน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.79	หมายถึง	ปัจจัยนั้นมีผลต่อความคาดหวังน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามให้แสดงความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพในธุรกิจการท่องเที่ยว

ผลการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าด้านมูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาต่อ จากคำถาม 14 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.789

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ด้านปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวัง จากคำถาม 28 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.801

การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (ศูนย์หันตรา) โดยประสานงานกับหัวหน้าหมู่เรียนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แจกกับนักศึกษาที่เป็นประชากร อธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้เข้าใจ และให้นักศึกษารอกแบบสอบถามด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืนผ่านอาจารย์ผู้สอนทั้ง 2 สถาบัน ประมาณ 2 สัปดาห์ คือ สัปดาห์ที่ 3 – 4 ของภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2553 (เดือนพฤศจิกายน 2553) ส่วนข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษานั้นได้จากการจัดประชุมร่วมกันของบุคลากรและนักศึกษา ทั้ง 2 มหาวิทยาลัย รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

และสรุปเปรียบเทียบข้อมูลที่มีค่าร้อยละมากน้อยต่างกัน ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เพื่อหาตัวกลางหรือค่าเฉลี่ยตามลักษณะของข้อมูล และใช้ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อธิบายการกระจายของข้อมูล ซึ่งประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window

ผลการวิจัย

1. มूलเหตุจูงใจในการเลือกศึกษา สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ(ศูนย์หันตรา) พบว่า โอกาสก้าวหน้าในชีวิตเป็นมูลเหตุจูงใจที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง หรือเป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.13) รองลงมาคือ ความมั่นคงในชีวิต และค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี 2 ประเด็นคือ คำแนะนำจากบิดามารดา และการที่สามารถจบการศึกษาได้ง่าย ผลโดยรวมพบว่า มूलเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74)

2. ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษา พบว่าความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษาของนักศึกษาคำนึงถึงปัจจัย 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านลักษณะงาน และด้านสังคมตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย โดยแต่ละปัจจัยมีประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่านักศึกษามีความคาดหวังในประเด็นค่าตอบแทนพิเศษ ค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมาคือ ผู้ประกอบการอาชีพนี้มีรายได้ดี (ค่าเฉลี่ย 3.99) โดยมีความคาดหวังในเรื่องอาหารและที่พักพรีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 3.60)

2.2 ปัจจัยด้านลักษณะงาน พบว่านักศึกษามีความคาดหวังในประเด็นการประกอบอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) รองลงมาคือ ประเด็น ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.12) โดยมีประเด็นที่คาดหวังที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีเวลาให้ครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.14)

2.3 ปัจจัยด้านสังคม พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังในประเด็นการมีโอกาสได้ไปต่างประเทศได้ง่าย ค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.90) รองลงมาคือ เป็นอาชีพที่กำลังนิยม (ค่าเฉลี่ย 3.70) โดยมีประเด็น การที่มีพ่อแม่และญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 2.68)

2.4 ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังในประเด็นมีโอกาสได้พบปะบุคคลหลายระดับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.08) รองลงมาคือประเด็นเป็นอาชีพที่ทำหายความสามารถพิเศษของตน (ค่าเฉลี่ย 3.99) โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในประเด็น การประกอบอาชีพที่มีอำนาจในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.41)

3. ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพในธุรกิจท่องเที่ยว พบว่านักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม มีความคาดหวังก่อนเข้าศึกษาจะได้ศึกษาเนื้อหาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพเมื่อจบการศึกษา ร้อยละ 78.0 และเมื่อเข้าศึกษาแล้วคาดหวังว่าสามารถตอบสนองความคาดหวังได้ดีกว่าที่คาดหวังที่ตั้งไว้ คิดเป็นร้อยละ 54.9 คาดหวังว่าจะประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวตามที่เรียนมาร้อยละ 56.0 คาดหวังว่าตลาดแรงงานด้านการท่องเที่ยวต้องใช้ความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้ได้งานทำร้อยละ 76.9 มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติสำหรับการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวเรียงตามลำดับความสำคัญด้วยคะแนนรวม 5 ลำดับแรกคือมีใจรักงานบริการผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีความอดทนสูง และมีความรับผิดชอบ ตามลำดับ มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่จะประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 57.1 นักศึกษาได้เสนอให้สาขาวิชาจัดบริการในกิจกรรมการสอนเพิ่มเติมมากที่สุด คือควรมีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่เอื้อต่อการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 67.0 นอกจากนี้มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่ผลิตบัณฑิตด้านการท่องเที่ยว ในกิจกรรมที่มีความเหมาะสมเป็นลำดับแรก คือ การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รองลงมาคือ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอน คิดว่าผู้สอนมีคุณภาพในระดับดีแล้วเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ อาจารย์มีคุณภาพระดับปานกลาง และคิดว่าภาครัฐเอาใจใส่ต่อธุรกิจท่องเที่ยวในระดับดีแล้วเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ คิดว่ายังไม่มากพอในขณะที่มีความเห็นว่าอนาคตอุตสาหกรรมท่องเที่ยวน่าจะมีการเจริญก้าวหน้าเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่ตอบ

4. แนวทางพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการเสวนากลุ่มสรุปได้คือ

4.1 สภาพปัญหาด้านการเรียนการสอนของสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม ในทัศนะของอาจารย์ผู้สอน พบว่าปัญหาสำคัญลำดับแรกคือ ขาดแหล่งวิชาการสนับสนุน และขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ รองลงมาคือ

อาจารย์มีภาระงานด้านอื่นค่อนข้างมาก ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าน้อยที่สุดคือ ขาดความถนัดในวิชาที่สอน ซึ่งหมายความว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีความถนัดและความสามารถในการสอนที่ดีพอควรอยู่แล้ว ส่วนปัญหาในมุมมองของนักศึกษา เห็นว่าปัญหาที่สำคัญลำดับแรกคือ การขาดงบประมาณสนับสนุน ห้องสมุดมีตำราด้านท่องเที่ยวน้อย และที่เห็นว่าเป็นปัญหาระดับน้อยคือ การลงทะเบียนรายวิชาที่ยากซึ่งแสดงว่าการลงทะเบียนไม่เป็นปัญหามากนัก

4.2 แนวทางพัฒนากระบวนการเรียนการสอนหรือ แนวทางการผลิตนักศึกษานั้น ในทัศนะของอาจารย์เห็นว่า มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกโดยเร็ว รองลงมาคือควรให้มีการอบรมปฏิบัติการด้านการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน ในขณะที่นักศึกษาเห็นว่ามหาวิทยาลัยควรสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ รวมทั้งควรจัดวิทยากรภายนอกที่มีประสบการณ์ทำงานมาช่วยสอนด้วย พร้อมๆ กับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้สอนด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัย

สรุปและอภิปรายผล

1. มูลเหตุจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม ที่พบว่ามูลเหตุสำคัญลำดับแรกคือ โอกาสก้าวหน้าในชีวิตอาจเป็นเพราะว่านักศึกษามีความคิดเชิงวิฤทธิภาวะทางอาชีพ และทางสังคม อันเป็นผลมาจากแนวคิดความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น ซึ่งความต้องการความก้าวหน้า นั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตประการแรก สอดคล้องกับผลวิจัยของลาวัลย์ โคกสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนโรงเรียนไทยบริหารธุรกิจและพาณิชย์การ ให้ความสำคัญกับการเรียนสาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ว่ามีเหตุผลมาจากความมั่นคงและความก้าวหน้าในด้านการยอมรับในสังคม

2. ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษา ที่พบว่านักศึกษามีความคาดหวังต่อบัณฑิตด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีมักได้รับการยอมรับในสังคมเมือง โดยทั่วไปที่มีภาวะค่าครองชีพค่อนข้างสูง จำเป็นต้องมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะใช้แลกเปลี่ยนกับความเป็นอยู่ที่ดี อันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์ และสอดคล้องกับแนวคิดของเจตพล์ ดวงสงค์ (ม.ป.ป.) ที่เสนอว่าการที่บุคคลจะทำงานทุ่มเทมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของความต้องการผลตอบแทน บัณฑิตที่นักศึกษามีความคาดหวังรองลงมาคือ บัณฑิตด้านจิตวิทยาและบัณฑิตด้านลักษณะงานที่มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจแสดงว่านอกจากบุคคลต้องการมีความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว ยังเห็นว่าการทำงานด้านการท่องเที่ยวมีโอกาสมหาชนหลายระดับที่อาจทำให้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางรวมทั้งอาชีพด้านการท่องเที่ยวเป็นงานที่มีลักษณะความท้าทาย และสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อีกด้วย พร้อมกันนี้ยังมีโอกาสได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเรียนรู้ในงานใหม่ๆ อยู่เสมอ จึงทำให้นักศึกษาเห็นว่าบัณฑิตทางจิตวิทยาและบัณฑิตด้านลักษณะงานมีผลต่อความคาดหวังพอกัน

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม ซึ่งสรุปมาจากอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันที่เป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างครั้งนี้ มีแนวทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริมให้อาจารย์ได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะระดับปริญญาเอก เพื่อรองรับความท้าทายและการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน ที่จะร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียวในอนาคตอันใกล้นี้ รองลงมาคือควรมีการอบรมปฏิบัติการร่วมกันของสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมกันระดมสมองในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและควรมีการอบรมให้เกิดความเข้าใจต่อหลักสูตรอย่างชัดเจน เพื่อจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

อนึ่งในด้านการจัดเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือในการสอน สถานที่ฝึกงาน ก็ควรได้มีการเอาใจใส่และเตรียมการอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันทางการศึกษาที่มีการแข่งขันสูงขึ้น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาภาคเอกชนที่มีความพร้อมมากกว่า ก้าวหน้ากว่า ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนนักศึกษาในสถาบันภาครัฐลดลง และไม่คุ้มค่าในการบริหารหลักสูตร

นอกจากนี้นักศึกษาได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจไว้ด้วย เช่น มหาวิทยาลัยควรจัดวิทยากรผู้มีประสบการณ์จากธุรกิจท่องเที่ยวมาร่วมสอนด้วย เพราะจะเป็นการทำให้นักศึกษาได้รู้และเข้าใจสภาพธุรกิจท่องเที่ยวที่แท้จริง รวมถึงการฝึกงาน การศึกษาดูงานในสถานประกอบการจริง สภาพและลักษณะของงานที่เป็นจริงได้มากกว่าเดิมที่เป็นอยู่ โดยควรหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น ยานพาหนะที่สะดวกและค่าใช้จ่าย งบประมาณที่ไม่ขาดแคลนจนเกินไปดังที่เป็นอยู่ ก็จะทำให้สถาบันมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับแก่นักศึกษาและประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากผลการศึกษามูลเหตุจูงใจของนักศึกษาที่เลือกศึกษาต่อสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม ที่พบว่าค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือ โอกาสก้าวหน้าในชีวิต และความมั่นคงในชีวิตนั้น ซึ่งให้เห็นว่าหลักสูตรด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมเป็นสาขาอาชีพที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน เพราะผู้ศึกษามุ่งศึกษาเพื่อมีโอกาสได้ทำงานที่ก้าวหน้าและมั่นคง จึงควรเปิดสอนหลักสูตรนี้ต่อไป แต่ก็ควรพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำด้วย เช่น คำแนะนำจากบิดา มารดา หรือการศึกษาที่จบง่าย จึงน่าจะสะท้อนว่านักศึกษาปัจจุบันไม่ค่อยตัดสินใจตามที่บิดา มารดา แนะนำเสมอไป และยังไม่มองว่าจะเป็นการศึกษาที่จบง่ายหรือยาก ถ้าสนใจจะศึกษาก็จะมุ่งมั่นและต้องการศึกษาเพื่อความก้าวหน้ามั่นคงของตนเองมากกว่า สถาบันการศึกษาจึงควรใช้ผลวิจัยนี้เพื่อจูงใจให้นักศึกษามาเข้าศึกษาด้วยการแนะนำว่าศึกษาและจะมีโอกาสดีต่อการดำรงชีวิตและการงานเพียงใด แทนการจูงใจว่าเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาจบได้ง่าย เป็นต้น

2. ในด้านความคาดหวังเมื่อจบการศึกษานั้น ที่พบว่านักศึกษามีความคาดหวังต่อด้านเศรษฐกิจและด้านจิตวิทยาสูงกว่าด้านอื่นๆ ผู้กำหนดนโยบายหรือหน่วยงานด้านการศึกษาสาขานี้ ควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความมีประสิทธิภาพ ความมีชื่อเสียงของสถานศึกษา เพื่อจะทำให้ให้นักศึกษابرลุความคาดหวังที่ต้องการทางด้านเศรษฐกิจได้ ขณะเดียวกันควรให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสที่พบปะผู้คนหลายระดับ เช่น จัดฝึกงานให้มากขึ้น นักศึกษาจะได้พบปะผู้คนหลายประเภท และควรสอนที่เน้นประสิทธิภาพที่ ทำหายความสามารถของนักศึกษาด้วย เช่น ให้อ่าน วิเคราะห์ สังเคราะห์ ในวิชาที่ศึกษาให้มากขึ้น ซึ่งจะสามารถตอบสนองความคาดหวังของนักศึกษาได้ดี แต่ก็ไม่ควรละเลยที่จะเน้นด้านคุณภาพและการเสียสละแก่สังคมด้วย เพราะผลวิจัยด้านนี้มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมนั้น จากผลสรุปทั้งจากอาจารย์และนักศึกษา แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการแก่อาจารย์ จัดหาอุปกรณ์ที่เพียงพอ และควรมีการสอนที่มีวิทยากรภายนอกมาร่วมสอนด้วย ที่สำคัญควรมีบุคลากรที่ตรงสาขาให้มากขึ้น สูงขึ้นกว่าที่มาตรฐานกำหนดไว้และด้านอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาหลักสูตรไม่ชัดเจน อาจารย์ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งวิธีการแก้ไขอาจแยกหลักสูตรให้ชัดเจน ให้นักศึกษาเลือกกลุ่มวิชาได้ตามความพร้อมของผู้สอน ปรับปรุงหลักสูตรโดยควรมีการศึกษาความต้องการของตลาดก่อน และอาศัยความร่วมมือสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อให้บัณฑิตจบและได้ทำงานในท้องถิ่นตนเอง ในด้านภาษาควรจัดให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาภาษาได้ตามที่ต้องการ สถาบันจึงควรจัดหาอาจารย์ให้พร้อม โดยเฉพาะอาจารย์ในภูมิภาคอาเซียน ที่ตลาดแรงงานจะต้องปรับตัวภายในปี 2558 ที่จะถึงนี้

3.2 ปัญหาการจัดกิจกรรมของหลักสูตร อาจารย์ในสาขาควรเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรกับภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยตรง ควรศึกษาวิจัยตลาดแรงงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงหลักสูตร และสถาบันควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแก่อาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น จัดอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการวิจัยหรือสัมมนา

3.3 ปัญหา นักศึกษา ที่มีปัญหาด้านการเงินเพราะสาขาท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติหลายอย่าง นักศึกษาจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และปัญหาขาดความสามารถด้านภาษานั้น ควรแก้ไขโดยทำความเข้าใจกับนักศึกษา ไม่ควรตัดโอกาสของนักศึกษา แต่ต้องสร้างความเข้าใจตามความจำเป็นของลักษณะสาขาวิชา นอกจากนี้ควรสร้างเกณฑ์คัดเลือกนักศึกษา เน้นผู้มีความสามารถด้านภาษาให้เข้มข้น และในการสอนก็ควรมีภาษาให้นักศึกษาเลือกให้หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจเรียนภาษาให้มากขึ้น

3.4 ปัญหาอาจารย์ผู้สอน ที่ขาดแคลนความชำนาญในสาขาวิชา ขาดแคลนวิทยากรผู้มีประสบการณ์ หรือภาระงานของสถาบันมีมากเกินไปนั้น ควรแก้ไขด้วยการจัดสรรโควตาให้กับอาจารย์ศึกษาต่อปริญญาเอก ส่งเสริมอาจารย์ได้ศึกษาดูงาน และเข้าอบรมระยะสั้นทั้งในและต่างประเทศ แสวงหาความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการจัดการเรียนการสอน ส่งนักศึกษาเข้าฝึกงานดูงานในสถานประกอบการ ลดภาระงานของสถาบันให้น้อยลง เพื่อให้อาจารย์พัฒนาศักยภาพด้านการสอน เตรียมตัวสอน ทำวิจัย ผลิตตำรา และเอกสารอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับหลักสูตร มีโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์ที่สอนในสาขากับสถาบันต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ

3.5 สภาพปัญหากิจกรรมการเรียนการสอน ควรปรับปรุงและพัฒนาห้องฝึกประสบการณ์ให้ทันสมัยเหมาะสมพร้อมอุปกรณ์ เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา ใช้แหล่งวิทยากรในสถาบัน เช่น ศูนย์ฝึกประสบการณ์

วิชาชีพ ห้องปฏิบัติการด้านการโรงแรมให้คําค่า สร้างระบบฝึกปฏิบัติงานเป็นแบบสหกิจศึกษา จัดตั้งบริษัททัวร์จำลอง ควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ จัดหาดำรหนังสือให้มากพอและทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของการเรียนการสอน ทั้งในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การวัดผล คุณลักษณะผู้สอน เพื่อวัดประสิทธิภาพการสอนอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกจุดยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาสาเหตุและความต้องการของตลาดแรงงาน ต่ออาชีพด้านการท่องเที่ยว เพื่อจัดหลักสูตรที่สนองตอบความต้องการของสังคมได้จริง
3. ควรศึกษาแนวโน้มความต้องการ เพื่อการปรับตัวของเยาวชนต่อการเปิดรับอาเซียนในปี 2558 และเพื่อปรับหลักสูตรได้ทันการ ซึ่งอาจพัฒนาเป็นหลักสูตรระยะสั้น หรือเปิดสอนในวัน เสาร์ – อาทิตย์

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา เส็งเจริญ. 2546. **ความต้องการจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการจัดหลักสูตรวิชาการท่องเที่ยว.**

วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิรา บัวทอง. 2550. “Future Traveler Tribes” **จุลสารการท่องเที่ยว.** กรกฎาคม - กันยายน 2550 : 1-11

เจตพล ดวงสงค์. ม.ป.ป. **ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory).** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

มนต์ฤทัย แห่งทรัพย์เจริญ. 2543. **ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ.**

วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลาวรรณ เหมพิจิตร. 2548. **การศึกษาคุณลักษณะและความสามารถในการทำงานของบัณฑิต วิชาเอกอุตสาหกรรม**

ท่องเที่ยวที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ระหว่างปีการศึกษา 2541 – 2545.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ลาวัลย์ โคนสุวรรณ. 2550. **เหตุผลในการตัดสินใจเรียนวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร**

วิชาชีพชั้นปีที่ 1 โรงเรียนไทยบริหารธุรกิจและพาณิชย์การ.สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตธุรกิจศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริรัตน์ มีเดช. 2549. **ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย**

จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2553. **ความต้องการของมนุษย์(ออนไลน์).** แหล่งที่มา :

<http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=55.0> (13 พฤศจิกายน 2553).

การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

The Participation of People in Phranakhon Si Ayutthaya City Municipality toward the World Cultural Heritage Conservation.

ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล¹, ล้ายอง ปลั่งกลาง²

¹สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

²สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และเพื่อ 2) เสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนจำนวน 263 คน และนักศึกษา 46 คน รวมเป็น 309 คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวม มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยรวมในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ คือ ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการติดตามผล และด้านการเตรียมการ ส่วนแนวทางข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม คือ ควรมีการเตรียมการอย่างรอบด้านในการอนุรักษ์มรดกโลก ได้แก่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน มีการประชาสัมพันธ์ การปลูกฝังให้คนมีจิตสำนึกในการหวงแหน และอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมและโบราณสถาน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือจัดเตรียมบุคลากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในการดูแลรักษา ให้มีความสะอาดตามาขึ้นชมอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกิจกรรมในงานอนุรักษ์มรดกโลก ร่วมกันสอดส่องดูแลและตักเตือนผู้บุกรุก สั่งสอนลูกหลานให้ได้รับรู้และเห็นคุณค่าของโบราณสถานและมรดกโลกทางวัฒนธรรมพระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of this research were to study the participation levels of the people in Phranakhon Si Ayutthaya Municipality and the students at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University towards the cultural world heritage conservation, and to propose guidelines in conserving the cultural world heritage with the participation of the people and the students. The samples were 263 people and 46 students. The research instruments were a questionnaire and a focus group interview. The data analysis was performed using fundamental statistics. The findings revealed that moderate levels indicated on participation on cultural world heritage conservation with the means naming respectively: performances, benefits, following up for the results, and planning. Regarding the guidelines in conserving the cultural world heritage, the suggestions as a whole were as the following: planning for conservation of the cultural world heritage by performing carefully via exchanging ideas of people in all sectors, providing public relation, and promoting people's sense of guarding the cultural world heritage with zealous care to conserve the cultural world heritage and ancient places. They should appoint a group of committee and enough personnel in watching over the cultural world heritage area and ancient places for cleanliness, including providing opportunities for general people to participate in various activities for the cultural world heritage conservation as well as taking care and warning invading illegally into the world heritage areas. Additionally, the young generation should be taught to know and realize the values of the ancient places and the cultural world heritage in Phranakhon Si Ayutthaya.

Keywords : Participation, World Cultural Heritage Conservation

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างสะสมไว้ และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นหลักฐานที่เกี่ยวกับการดำรงชีพของคนในอดีต ที่ประกอบด้วยอนุสรณ์สถานสิ่งก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย ซากของเมือง ร่องรอยของสถานที่ โบราณศิลปวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ ศิลปะการช่าง ศิลปหัตถกรรม เอกสารตำนานบันทึกเหตุการณ์ เล่าขานเรื่องราวต่างๆ เป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงคติ ความเชื่อ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาของตนในสมัยก่อน ซึ่งหากเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มีเอกลักษณ์และความเป็นเลิศในระดับสากล จะได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก และเมื่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกแล้ว จะได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาที่ได้กำหนดร่วมกันไว้ กรณีของประเทศไทยนั้นนครประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการประกาศให้เป็นหนึ่งในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534

นครประวัติศาสตร์มรดกโลกทางวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบโดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เน้นนโยบายการเป็นนครแห่งการท่องเที่ยวมรดกโลก มีเป้าประสงค์ในการอนุรักษ์มรดกโลกในเขตประวัติศาสตร์และใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมในการเพิ่มพูนมูลค่าด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ฉบับที่ 10 ที่เน้นการอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมไทย มุ่งสร้างค่านิยมให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนา และสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (ส่วนงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

การศึกษาครั้งนี้เน้นศึกษาว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้วยควารสร้างจิตสำนึก และความคิดเห็นในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และทรัพยากรอันทรงคุณค่าต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
2. เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักศึกษา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ประชากร คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน 3 ตำบล และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้กลุ่มตัวอย่าง 309 คน

1. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนและนักศึกษา แบ่งแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ส่วนนักศึกษาเป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ใน 3 ด้าน ได้แก่

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ด้านความรู้ความเข้าใจ การอนุรักษ์โบราณสถาน

ด้านการตระหนักคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความตระหนักของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาและนักศึกษา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ประชุมกลุ่มย่อย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดย นำแบบสอบถามไปสอบถามประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ที่

เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 ตำบล คือ ตำบลหอรตันชัย ตำบลประตู่ชัย และตำบลหัวรอ รวมจำนวน 286 คน ซึ่งในการรวบรวมข้อมูลได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ 263 ชุด และจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 46 ชุด รวม 309 ชุด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1). ค่าร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยาพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.4 อายุอยู่ในกลุ่มต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 33.7 ระดับการศึกษาคือปริญญาตรีร้อยละ 33.8 อาชีพคือข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและเป็นนักเรียนนักศึกษาเท่ากันคือร้อยละ 22.8 รายได้ต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา คือ ระหว่าง 11 – 20 ปี ร้อยละ 33.8

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ศึกษาเป็นระดับจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ปัจจัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการเตรียมการมีค่าเฉลี่ยรวม 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยรวม 1.18 อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการติดตามผลมีค่าเฉลี่ยรวม 1.10 อยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 1.12 อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนแนวทางการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เห็นว่า ควรมีการเตรียมการในการอนุรักษ์มรดกโลก โดยการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันของประชาชน สำคัญที่สุด รองลงมาควรมีการประชาสัมพันธ์ ปลุกฝังให้คนมีจิตสำนึกในกาหวงแหนและอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมและโบราณสถานและควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือจัดเตรียมบุคลากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติการร่วมกันในการดูแลรักษา ความสะอาดให้ดูดีตลอดเวลา

นอกจากนี้ ยังเสนอว่าโอกาสที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมที่ดีที่สุดคือ การร่วมชมงานหรือร่วมกิจกรรมในงานอนุรักษ์มรดกโลก และร่วมกันสอดส่องดูแลคอยตักเตือนผู้บุกรุกหรือทำผิดต่อมรดกโลกรวมทั้งแนะนำสั่งสอนลูกหลานให้ได้รับรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของโบราณสถานและมรดกโลกทางวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยาด้วย

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.2 อายุมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 73.9 กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 100 ระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาล ต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 82.6

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก พบว่า นักศึกษาเห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยา ในระดับปานกลางโดยมีส่วนร่วมในปัจจัยการได้รับประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและคิดว่าตนเองมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการเตรียมการดูแลอนุรักษ์มรดกโลก และแนวทางการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มนักศึกษา เห็นว่าควรมีการอนุรักษ์ด้วยการ อนุรักษ์ความสะอาดให้น่าดูน่าชมตลอดเวลา รองลงมาคือควรมีการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา บูรณะสม่ำเสมอ และควรจัดระเบียบการใช้พื้นที่ (Zoning) อย่างเหมาะสมตามลำดับ

กลุ่มนักศึกษาต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกอยุธยาโดยการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนที่ท้องถิ่น การไม่ทำลายโบราณสถาน และช่วยเป็นหูเป็นตา ดูแลหวงแหนและตักเตือนผู้ทำลาย นอกจากนี้ยังคิดว่าตนเองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามดูแลการอนุรักษ์มรดกโลก และโบราณสถานด้วยการร่วมสำรวจหรือวิจัยต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาและรู้สึกมีความภาคภูมิใจในโบราณสถาน เพราะเป็นสิ่งที่บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต

สรุปและอภิปรายผล

1. กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

-ด้านกรมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเตรียมการพบว่า อยู่ในระดับปานกลางนั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนเคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากที่สุด และยังคงแสดงความคิดเห็นในการบูรณะงานนครประวัติศาสตร์ในเวทีประชาคม แต่กลับพบว่าเคยร่วมประชุมวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในค่าเฉลี่ยปานกลางที่ค่อนข้างต่ำ น่าจะพอสรุปได้ว่า หากเป็นการประชุมในเวทีประชาคม หรือการแลกเปลี่ยน

พูดคุยประชาชนจะมีส่วนร่วมมากกว่า การเข้าร่วมประชุมที่เป็นทางการอย่างเช่นการประชุมวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

- การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ที่พบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในงานย่อยซึ่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.36) อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นงานที่จัดมาอย่างต่อเนื่อง ตนเองได้รับรู้รับทราบจากสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่คณะกรรมการจัดงานได้เผยแพร่ จึงเข้าใจ และสามารถเผยแพร่ข้อมูลให้กับบุคคลอื่น ๆ ได้ จึงคิดว่าตนเองมีส่วนร่วมในขั้นนี้มากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ข้อที่มีประเด็นว่าเคยแนะนำตักเตือน เมื่อเห็นคนชูดขีดหรือทำลายโบราณสถาน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนัก ห่วงแทนโบราณสถานอันทรงคุณค่า จึงมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันการทำลายซึ่งนับเป็นสิ่งที่ดี และเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดในการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากรที่เสนอว่า ต้องรักษาโบราณสถานและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบให้คงสภาพเดิมหรือมีความสมดุลมากที่สุด จึงไม่ควรทำลายแม้รอยชูดขีดเล็กน้อยก็ตาม (กรมศิลปากร, 2548 : 17)

- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมติดตามผลการจัดงานย่อยซึ่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.27 แต่ก็อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีโอกาสติดตามผลการอนุรักษ์จากการได้ร่วมกิจกรรมหรือร่วมชมการแสดงการจัดงานย่อยซึ่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกในแต่ละปีเท่านั้น และอาจเป็นเพราะทางการไม่ค่อยมีกิจกรรมส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โดยตรง

- การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนได้ประโยชน์โดยการเรียนรู้ที่มีความสุข เมื่อได้ชม ภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณนครประวัติศาสตร์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 1.44 และอยู่ในเกณฑ์ระดับ “มาก” อาจเป็นเพราะว่าเป็นไปตามความจริงของสิ่งสวยงาม สิ่งที่มีคุณค่าย่อมให้ความสุขแก่ผู้พบเห็น และหากเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดด้วยแล้วก็จะเกิดความภาคภูมิใจอีกด้วย รองลงมาคือเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอยุธยา

2. กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

- การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ของกลุ่มนักศึกษาพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการได้ประโยชน์มากที่สุดอาจเป็นเพราะนักศึกษาได้มีโอกาสร่วมแสดงงาน แสง สี เสียง ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้จัดและเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนสมัครร่วมแสดงในงานให้นักศึกษาจึงคิดว่าตนเองมีส่วนร่วมในการได้ประโยชน์มากกว่าด้านอื่นๆ ส่วนในด้านที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัตินี้นักศึกษามีส่วนร่วมรองลงมา อาจเป็นเพราะนักศึกษายังอยู่ในวัยกำลังศึกษาโอกาสร่วมกิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ อาจจะมีน้อยจะได้มีส่วนร่วมเมื่อมหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราวเท่านั้นและในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการเตรียมการดูแลอนุรักษ์มรดกโลกนั้นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด น่าจะแสดงได้ว่านักศึกษาไม่ค่อยได้ติดตามความเคลื่อนไหวต่อการจัดกิจกรรมหรือมีมาตรการของหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะกรมศิลปากรหรือเทศบาลที่รับผิดชอบดูแลอยู่ เพราะนักศึกษารับภาระในการเรียนมากกว่าด้านอื่นๆ หรืออาจเป็นเพราะขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องที่จะแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมดูแลอนุรักษ์โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม

- ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่านักศึกษามีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่านครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจของทุกคนและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาได้มีการศึกษาวิชาเกี่ยวกับอยุธยาศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้จัดสอนความรู้เกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักต่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองหลวงเก่าอยุธยา รวมทั้ง การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักในระดับมาก

- แนวทางการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยานักศึกษาได้เสนอตามลำดับความสำคัญ คือ ควรรักษาความสะอาดโบราณสถานให้น่าดูน่าชมตลอดเวลา ควรมีการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา บูรณะสม่ำเสมอ ไม่ปล่อยให้เสื่อมโทรม ควรจัดระเบียบการใช้พื้นที่บริเวณมรดกโลกอย่างเหมาะสมและระมัดระวัง และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญและเข้าใจการรักษาคูณค่าของโบราณสถาน

นอกจากนี้นักศึกษาต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอยุธยาโดยต้องการให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่น ไม่ทำลายโบราณสถานและช่วยเป็นหูเป็นตา ห่วงแทนและตักเตือนผู้ทำลายตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบทั้งจากการศึกษาจากกลุ่มประชาชนและนักศึกษา ที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดก

โลกทางวัฒนธรรมทุกด้านส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควร จัดให้มีเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนบ่อยๆ จัดประชุมระดมสมองเกี่ยวกับการวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม การศึกษาหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรมลง ควรมีการรณรงค์ให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกโลกจัดสัมมนาในเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลก และให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

และผลจากการศึกษาความตระหนักของประชาชนและนักศึกษา เป็นวัตถุประสงค์รองในงานวิจัยที่พบว่าโดยรวมมีความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในระดับมาก จึงควรส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหนและเห็นคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเน้นให้ทุกคนได้รู้ว่าการดูแลรักษามรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนไม่ใช่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

นอกจากนี้ ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนด้านการปรับภูมิทัศน์ และจัดประชาสัมพันธ์การปลูกฝังให้มีจิตสำนึก เข้าร่วมในกิจกรรมของการอนุรักษ์มรดกโลก รวมทั้งช่วยกันสอดส่องดูแล คอยตักเตือนผู้ทำลายเพื่อเป็นการดูแลรักษา ทำนุบำรุงมรดกโลกให้ยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2548. **มรดกไทย – มรดกโลก**. กรุงเทพฯ : สำนักงานโบราณคดีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3
กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. (2553). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.moac.go.th/buider/kmops/images/8cori.pdf> (เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2553).
- ไพสุตา ตรีเดซี. 2546. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. 2542. **การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุธี วรประดิษฐ์ (ผู้รวบรวม). 2553. **การมีส่วนร่วมของชุมชน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.trat.nfe.go.th/trat/topic8_old.php?page=5. (เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2553).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11**. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2553 ของสศช. (6 สิงหาคม 2553) อิมแพ็คเมืองทองธานี นนทบุรี
- Fornaroff , A. 1980. **Community involment in Health System for Primary Health Care**. Geneva : World Health Organization.
- Koufman , H.F. 1949. **Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities**. Agricultural Experiment Station Bulletins. March.
- United Nation , Department of Internation Economic and Social Affair. (1981). **Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development**. Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. New York :United Nation.

พฤติกรรมสุขภาพ และภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังของบุคลากร ในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

Health Behaviors and Health Risks to Chronic Illness among Staff of Phrapokkloa Nursing College, Chanthaburi

ทิพวรรณ ลีประไพพงษ์, กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง, เพ็ญนภา พิสัยพันธุ์, จันทร์เพ็ญ อามพัฒน์,
 นริชญา หาดแก้ว, โสรธยา ชือตรง, จารุวรรณ ท่าม่วง
 ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

พฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เพราะถ้าปฏิบัติไม่เหมาะสมจะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังเป็นผลเสียต่อสุขภาพและองค์กร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพและภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังของบุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปี ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 จำนวน 110 คน ประกอบด้วยอาจารย์ 56 คน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน 54 คน เครื่องมือที่รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง แบบวัดความสามารถและการแสดงออกทางพฤติกรรมสุขภาพ และ แบบประเมินดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89 และ 0.90 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรมีอายุเฉลี่ย 41.5 ปี (SD ± 9.5) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.2

1. ภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง พบภาวะน้ำหนักเกินร้อยละ 45.5 ในจำนวนผู้มีน้ำหนักเกิน อาจารย์ส่วนใหญ่มีภาวะก่อนอ้วน ส่วนบุคลากรสายสนับสนุนส่วนใหญ่มีภาวะอ้วนระดับ 1 ส่วนภาวะอ้วนลงพุง พบร้อยละ 23.6 บุคลากรที่ได้รับการตรวจหาไขมันและน้ำตาลในเลือด ประมาณร้อยละ 36.33 ของบุคลากรทั้งหมด พบว่ามีระดับไขมันคอเรสเตอรอลในเลือดสูงกว่าปกติ คิดเป็นร้อยละ 62.5 ระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูงกว่าปกติ คิดเป็นร้อยละ 12.9 และระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ คิดเป็นร้อยละ 26.1

2. พฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร พบว่าบุคลากรมีความสามารถในการจัดการกับวิถีชีวิตด้านสุขภาพ ทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับ ดี - ดีเยี่ยม ด้านที่ปฏิบัติได้ดีเยี่ยมคือ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล ส่วนด้านที่ปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือด้านการออกกำลังกาย รองลงมาคือ ด้านโภชนาการ ซึ่งพบว่าบุคลากรร้อยละ 60 มีกิจกรรมทางกายน้อยกว่า 30 นาที ไม่ถึง 3 ครั้ง / สัปดาห์ บุคลากรส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป ร้อยละ 43 ดีกว่าคนทั่วไปร้อยละ 42 และต่ำกว่าคนทั่วไปร้อยละ 15

จากผลการวิจัยสะท้อนให้ทุกองค์กรแม่แต่องค์กรทางสุขภาพต้องตระหนักถึงพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร ควรมีการประเมินและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องทุกปี รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันหรือลดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง เช่น จัดเวลาให้บุคลากรออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน จัดสวัสดิการร้านอาหารสุขภาพ

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพ บุคลากร โรคเรื้อรัง

Abstract

Health behaviors of the individuals are related to health status. Thus, unhealthy behaviors may lead to chronic illness, which is costly to both the individuals and organization. The purposes of this present study were to examine health behaviors and health risks to chronic illness among staff of Phrapokkloa Nursing College, Chanthaburi. The participants were 110 staff, including 56 instructors, and 54 supportive personnel. The instrument of the study was composed of questionnaires assessing health risks factors of chronic illness, ability to perform health behaviors and actual health behavior performance, and Thai happiness. The reliability coefficients were 0.89 to 0.90. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results were as follows:

1. The staff in this study had an average age of 41.5 years (SD = 9.5). Approximately,

78.20% of them were female.

2. Concerning health behaviors, it was found that these staff had abilities to manage their health for all 9 dimensions at good and excellent levels. The health behaviors performing in an excellent level were safety management and hygiene care, while the scores of exercise and nutrition management were the lowest. For the exercise activity, the staff performed lesser than the standard of regular exercise. Regarding mental health, most staff were at a normal level. However, about 15.00% of them were below normal level.

3. For health risks to chronic illness, it was revealed that about 45.5% of the staff were overweight. Among these overweight personnel, the most of overweight instructors were pre-obese, while most of the overweight supportive personnel were obese grade 1. In addition, it was also found that about 23.6% of staff had abdominal obesity. For the staff who had blood tested, it was revealed that 62.5% of them showed high levels of cholesterol, 12.9% of them showed levels of triglyceride, and 26.1% of them showed high levels of fasting blood sugar.

The results of this study indicated that the staff in a health organization also had health risks to chronic illness. Therefore, the health personnel should be aware and pay attention to health promotion activities in order to reduce risks to the costly chronic illness.

Keywords: Health behavior, staff, nursing college, chronic illness

บทนำ

ประชากรของจังหวัดจันทบุรี เป็นหนึ่งในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง เนื่องจากมีอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหลายโรค ติดอันดับ 1 ใน 5 อันดับแรกของประเทศไทย จากรายงานข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2550 พบว่า จังหวัดจันทบุรี เป็นอันดับที่ 2 ของจังหวัดที่มีผู้ป่วยโรคมะเร็งปอดมากที่สุด คือ 107.9 ต่อประชากรแสนคน เป็นอันดับที่ 3 ของจังหวัดที่มีผู้ป่วยโรคมะเร็งเต้านม และโรคเบาหวานมากที่สุด คือ 123.6 และ 1,320.2 ต่อประชากรแสนคน และเป็นอันดับที่ 5 ของจังหวัดที่มีผู้ป่วยโรคหัวใจมากที่สุด คือ 1,267.7 ต่อประชากรแสนคน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

จากข้อมูลการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง จะเห็นว่าบุคลากรทางสาธารณสุข มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ที่จะต้องเฝ้าระวัง หาสาเหตุ และ หาแนวทางแก้ไขโรคเหล่านี้ เนื่องจากโรคส่วนใหญ่ เป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง ต่างๆ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ไม่ใช่เพียงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชากรของจังหวัดจันทบุรีเท่านั้น จากสถิติของประชากรโลกปี พ.ศ. 2548 พบการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน โรคอ้วน โรคมะเร็งบางชนิด และโรคทางเดินหายใจเรื้อรัง รวมกันทั้งหมดประมาณ 35 ล้านคนต่อปี ในปี 2548 และคาดการณ์ว่าประชากรโลกจะเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หากยังไม่มีการป้องกันควบคุมที่เข้มข้นจริงจัง และต่อเนื่อง (World Health Organization, 2006) สอดคล้องกับสถิติรายงานสถานการณ์สุขภาพคนไทย ปี 2548-2550 ที่พบว่าแนวโน้มไปในทางเดียวกัน คือประชากรมีภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคของต่อมไร้ท่อ โรคภูมิแพ้ และโรคระบบประสาทจิตเวชเพิ่มขึ้น (Wibulpolprasert, Sirilak, Ekachampaka, Watanamano, & Taverat, 2008)

อาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนของวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี เป็นกลุ่มบุคลากร ที่มีความเสี่ยงสูงในการเป็นโรคเรื้อรัง เนื่องจากอยู่ในวัยทำงาน ลักษณะงานส่วนใหญ่อยู่ในสำนักงาน มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยและขาดการออกกำลังกายเนื่องจากไม่มีเวลา ทั้งที่ควรเป็นแบบอย่างในการดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ แก่ผู้อื่นๆ เนื่องจากเป็นบุคลากรทางสุขภาพ งานวิจัยนี้ จึงจัดทำขึ้น เพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพและภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังของบุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ประจำปีงบประมาณ 2554 ซึ่งผลที่ได้จะนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการพัฒนารูปแบบแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังของบุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

2. เพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) กลุ่มประชากร เป็นบุคลากรของวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ทั้งหมดจำนวน 129 คน เป็นอาจารย์ 66 คน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน 63 คน เก็บข้อมูลได้จริง จากบุคลากรที่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปี และสามารถตอบแบบสอบถามได้ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 จำนวน 110 คน เป็นอาจารย์ 56 คน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 85.27 ของบุคลากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. **ข้อมูลส่วนบุคคล** ได้แก่ เพศ อายุ ผลการตรวจร่างกายและประวัติครอบครัวที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อคำถาม แบบเลือกตอบ และเติมข้อความ จำนวน 7 ข้อ

2. **แบบวัดความสามารถและการแสดงออกทางพฤติกรรมสุขภาพ** เป็นแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการกับวิถีชีวิตด้านสุขภาพของบุคคลและเป็นสัญญาณในการกำหนดความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีสุขภาพที่ดีในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นแบบสอบถามของ อังคินันท์ อินทรกำแหง และ ภัทรารุช อินทรกำแหง (2550) จำนวน 36 ข้อ แบบสอบถามครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบความตรงของภาษา เนื้อหา และ ความเหมาะสมจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และหลังจากเก็บข้อมูลได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามซ้ำ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคได้เท่ากับ 0.89

ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อคำถามปลายปิด จำนวน 36 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก จากไม่จริงที่สุด ถึง จริงที่สุด ทุกข้อ เป็นข้อคำถามทางบวก มีองค์ประกอบทั้งหมด 9 ด้าน คือ สุขภาพร่างกายวัดจาก 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกกำลังกาย ด้านโภชนาการ ด้านการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล ด้านการป้องกันโรค ด้านความปลอดภัยในชีวิต และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ส่วนสุขภาพจิตและอารมณ์วัดจาก 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการความเครียด และ ด้านการจัดการอารมณ์ความรู้สึก

เกณฑ์ประเมิน แต่ละองค์ประกอบ จะมีคะแนนอยู่ในช่วง 1-20 การแปลความหมายของค่าคะแนนมีดังนี้

- คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 17 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนั้นอยู่ในระดับดีเยี่ยม

- คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 13-16 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนั้น อยู่ในระดับดี

หากมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จะช่วยให้สุขภาพดีเยี่ยมได้

- คะแนนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 12 หมายถึง การปฏิบัติพฤติกรรมด้านนั้น มีภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ

ควรได้รับข้อมูลด้านสุขภาพและได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ

3. **แบบประเมินดัชนีชีวิตสุขภาพจิตคนไทย** เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจสุขภาพจิต ในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมา ซึ่งเป็นแบบสอบถามของอภิชัย มงคลและคณะ (2552) แบบสอบถามครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบความตรงของภาษา เนื้อหา และ ความเหมาะสมจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านและหลังจากเก็บข้อมูลได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามซ้ำ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคได้เท่ากับ 0.90เป็นข้อคำถามทางบวก 42 ข้อ ข้อคำถามทางลบ 13 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5-13 และ 25-28 ค่าคะแนนเต็ม 220 ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อคำถามปลายปิด จำนวน 55 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จากไม่เลย ถึง มากที่สุดคะแนน

การแปลความหมายของค่าคะแนนมีดังนี้

- คะแนน 179-220 หมายถึง สุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไป

- คะแนน 158-178 หมายถึง สุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป

- คะแนน 157 หรือน้อยกว่า หมายถึง สุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป

มีภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ ควรได้รับข้อมูลด้านสุขภาพและได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง พฤติกรรมสุขภาพ และ ภาวะสุขภาพจิต วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง

บุคลากรมีอายุเฉลี่ย 41.5 ปี (SD = 9.5) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.2

1.1. ภาวะน้ำหนักเกินและภาวะอ้วนลงพุง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับค่าดัชนีมวลกาย และรอบเอว แยกตามลักษณะสายงานของอาจารย์ และ บุคลากรสายสนับสนุน

	อาจารย์ (N=56)		สายสนับสนุน (N=54)		จำนวนรวม (N=110)
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
ค่าดัชนีมวลกาย					
(Body Mass Index)					
1. น้ำหนักต่ำกว่าปกติ (น้อยกว่า 18.5)	7 (6.4%)	0 (0%)	5 (4.5%)	1 (0.9%)	13 (11.8%)
2. ปกติ (18.5-22.99)	26 (23.6%)	0 (0%)	18 (16.4%)	3 (2.7%)	47 (42.7%)
3. น้ำหนักเกินกว่าปกติ (มากกว่า 23)					
- ภาวะก่อนอ้วน (23-24.99)	11 (10%)	3 (2.7%)	5 (4.5%)	4 (3.6%)	23 (20.9%)
- ภาวะอ้วนระดับ 1 (25-29.99)	5 (4.5%)	3 (2.7%)	7 (6.4%)	8 (7.3%)	23 (20.9%)
- ภาวะอ้วนระดับ 2 (มากกว่าหรือเท่ากับ 30)	1 (0.9%)	0 (0%)	1 (0.9%)	2 (1.8%)	4 (3.6%)
การวัดเส้นรอบเอว					
ปกติ	37 (33.6%)	4 (3.6%)	27 (24.6%)	16 (14.6%)	84 (76.4%)
รอบเอว มากกว่าหรือเท่ากับ 80 เซนติเมตร Jในเพศหญิงและ มากกว่า 90 เซนติเมตรในเพศชาย	13 (11.8%)	2 (1.8%)	9 (8.2%)	2 (1.8%)	26 (23.6%)

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจร่างกายประจำปี 2553 ซึ่งประเมินโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคำนวณค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index) พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของบุคลากรมีภาวะน้ำหนักเกิน คิดเป็นร้อยละ 45.5 ในจำนวนผู้มีน้ำหนักเกิน อาจารย์ส่วนใหญ่มีภาวะก่อนอ้วน ส่วนบุคลากรสายสนับสนุนส่วนใหญ่ มีภาวะอ้วนระดับ 1

สำหรับภาวะอ้วนลงพุง ซึ่งประเมินจากการวัดเส้นรอบเอว พบว่า บุคลากรมีภาวะอ้วนลงพุงคิดเป็นร้อยละ 23.6 เป็นเพศหญิงร้อยละ 20 เพศชายร้อยละ 3.6

1.2. ภาวะไขมันและน้ำตาลในเลือด

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับไขมันและน้ำตาลในเลือดของบุคลากร จำแนกตามช่วงอายุ

	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	จำนวน	ร้อยละ
	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี		
ค่าคอเรสเตอรอล (รวม)								
จำนวน (N=40)								
ระดับปกติ (น้อยกว่า 200)	0	4	2	4	4	1	15	37.5
ระดับเริ่มสูง (200-239)	0	1	4	2	6	1	14	35.0
ระดับสูง (มากกว่า 240)	0	0	0	0	1	2	11	27.5
ค่าไตรกลีเซอไรด์								
จำนวน (N=31)								
ระดับปกติ (น้อยกว่า 150)	0	7	5	9	4	2	27	87.1
ระดับเริ่มสูง (150-199)	0	0	0	1	0	0	1	3.2
ระดับสูง (200-499)	0	0	1	0	1	1	3	9.7
ค่าน้ำตาลในเลือด (FBS)								
จำนวน (N=42)								
ระดับปกติ (น้อยกว่า 100)	2	10	4	8	4	3	31	73.8
ระดับเริ่มสูง (100-120)	1	3	1	1	2	2	10	23.8
ระดับสูง (มากกว่า 121)	0	0	0	0	1	0	1	2.3

จากตารางที่ 2 บุคลากรที่ได้รับการตรวจหาระดับไขมันและน้ำตาลในเลือด ประจำปี 2553 มีประมาณร้อยละ 36.33 ของบุคลากรทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการและลูกจ้างประจำ ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ในจำนวนนี้ พบว่า ร้อยละ 62.5 มีระดับไขมันคอเรสเตอรอลในเลือดผิดปกติ โดยมีไขมันในเลือดสูงระดับเริ่มสูงคิดเป็นร้อยละ 35 และระดับสูงร้อยละ 27.5 โดยพบภาวะเสี่ยงมากที่สุดในกลุ่มอายุ 50-55 ปี ส่วนการตรวจค่าไตรกลีเซอไรด์ พบว่าร้อยละ 12.9 มีค่าผิดปกติ โดยมีค่าไตรกลีเซอไรด์เริ่มสูงร้อยละ 3.2 และระดับสูง ร้อยละ 9.7 ส่วนการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดพบผิดปกติคิดเป็นร้อยละ 26.1 โดยอยู่ในระดับเริ่มสูงคิดเป็นร้อยละ 23.8 และระดับสูงร้อยละ 2.3

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร

พฤติกรรมสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย (SD)	การปฏิบัติพฤติกรรม		
		มีภาวะเสี่ยง	ดี	ดีเยี่ยม
		(1-12)	(13-16)	(17-20)
		จำนวน (%)	จำนวน (%)	จำนวน (%)
ด้านการออกกำลังกาย	13.8 (3.1)	35 (31.8)	54 (49.1)	21 (19.1)
ด้านโภชนาการ	14.6 (2.4)	23 (20.9)	64 (58.2)	23 (20.9)
ด้านการป้องกันโรค	15.9 (2.5)	10 (9.1)	55 (50.0)	45 (40.9)
ด้านการจัดการความเครียด	16.3 (2.2)	5 (4.5)	54 (49.1)	51 (46.4)
ด้านการจัดการอารมณ์	16.5 (2.1)	4 (3.6)	53 (48.2)	53 (48.2)
ด้านการหลีกเลี่ยงสารเสพติด	16.7 (3.5)	16 (14.5)	22 (20.0)	72 (65.5)
ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	16.7 (2.1)	3 (2.7)	50 (45.5)	57 (51.8)
ด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล	17.1 (2.2)	3 (2.7)	34 (30.9)	73 (66.4)
ด้านความปลอดภัยในชีวิต	17.8 (2.0)	3 (2.7)	28 (25.5)	79 (71.8)

จากตารางที่ 3 พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม โดยมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพระดับดีเยี่ยม 2 ด้านคือความปลอดภัยในชีวิตและด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล ด้านที่บุคลากรมีการปฏิบัติพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำสุดคือด้านการออกกำลังกาย รองลงมาคือด้านโภชนาการ

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละ ของรูปแบบการเคลื่อนไหวทางกายในหนึ่งสัปดาห์

รูปแบบการเคลื่อนไหวทางกาย	อาจารย์ (N=56)		สายสนับสนุน (N=54)		จำนวนรวม (N=110)
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
การเคลื่อนไหวทางกายอย่างน้อย 30 นาที/ครั้ง					
ไม่เคยเลย	12 (10.9%)	0	8 (7.3%)	2 (1.8%)	22 (20.0%)
1-2 ครั้ง	24 (21.8%)	1 (0.9%)	16 (14.5%)	3 (16.7%)	44 (40.0%)
3-4 ครั้ง	12 (10.9%)	1 (0.9%)	4 (3.6%)	5 (4.5%)	22 (20.0%)
มากกว่า 5 ครั้ง	2 (1.8%)	4 (3.6%)	8 (7.3%)	8 (7.3%)	22 (20.0%)
รูปแบบการดำเนินชีวิต หรือกิจกรรมทั้งที่บ้านและที่ทำงาน					
นั่งเป็นส่วนใหญ่	15 (13.6%)	1 (0.9%)	9 (8.2%)	2 (1.8%)	27 (24.5%)
ยืนเป็นส่วนใหญ่	8 (7.3%)	1 (0.9%)	8 (7.3%)	2 (1.8%)	19 (17.3%)
ใช้เครื่องอำนวยความสะดวก	10 (10%)	1 (0.9%)	2 (1.8%)	2 (1.8%)	15 (13.6%)
กระฉับกระเฉงมาก	17 (15.5%)	3 (2.7%)	17 (15.5%)	12 (10.8%)	49 (44.5%)

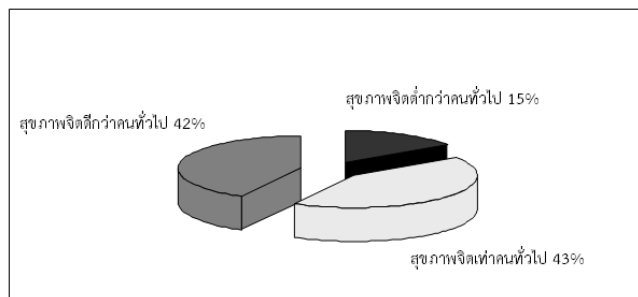
จากตารางที่ 4 การประเมินตนเองของบุคลากร พบว่าบุคลากรมีกิจกรรมทางกายน้อยกว่า 30 นาทีต่อครั้ง 3 ครั้ง/สัปดาห์ อยู่มากกว่าครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนบุคลากรทั้งหมด รูปแบบกิจกรรมในการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบการใช้กิจกรรมทางกายที่ออกแรงน้อย เช่น การ นั่ง ยืน หรือใช้เครื่องอำนวยความสะดวก

พฤติกรรมการรับประทานอาหาร

จากข้อมูลการประเมินตนเองของบุคลากร พบว่า บุคลากรโดยส่วนใหญ่ รับประทานอาหารผักผลไม้ น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ของอาหารทั้งหมดในแต่ละมื้อ เมล็ดพืชหรือธัญพืช 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ปลายมากกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ ไขมันจากเนื้อสัตว์ บางเวลา และเติมเกลือหรือน้ำปลา ก่อนชิมอาหารเป็นบางเวลา

ภาวะสุขภาพจิต

จากการสำรวจตนเอง และประเมินอาการ ความคิด และความรู้สึกในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่บุคลากรมีสุขภาพจิตปกติ คิดเป็นร้อยละ 43 และดีกว่าปกติ คิดเป็นร้อยละ 42 แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีบุคลากรร้อยละ 15 มีสุขภาพจิต ต่ำกว่าปกติ เสี่ยงต่อภาวะสุขภาพ ซึ่งควรได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ

แผนภูมิที่ 1 ภาวะสุขภาพจิตของบุคลากรวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1 ภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง

1.1 ภาวะน้ำหนักเกินและภาวะอ้วนลงพุง

ผลการตรวจร่างกายประจำปี 2553 ซึ่งประเมินโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคำนวณค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index) พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของบุคลากรมีภาวะน้ำหนักเกิน คิดเป็นร้อยละ 45.5 ในจำนวนผู้ที่มีน้ำหนักเกิน อาจารย์ส่วนใหญ่มีภาวะก่อนอ้วน ส่วนบุคลากรสายสนับสนุนส่วนใหญ่ มีภาวะอ้วนระดับ 1

สำหรับภาวะอ้วนลงพุง ซึ่งประเมินจากการวัดเส้นรอบเอว พบว่า บุคลากรมีภาวะอ้วนลงพุงคิดเป็นร้อยละ 23.6

ซึ่งภาวะน้ำหนักเกินนี้ เป็นสาเหตุการเพิ่มปัจจัยเสี่ยงอื่นในการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด รวมทั้งโรคหลอดเลือดสมอง โดยเพิ่มปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคความดันโลหิตสูงประมาณ 2-6 เท่า และยังพบว่า ร้อยละ 80 ของผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 เป็นผู้ที่มีน้ำหนักเกิน (รวมพร นาคะพงศ์ และคณะ, 2553)

1.2 ภาวะไขมันและน้ำตาลในเลือด

บุคลากรที่ได้รับการตรวจหาระดับไขมันและน้ำตาลในเลือด ประจำปี 2553 มีประมาณร้อยละ 36.33 ของบุคลากรทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการและลูกจ้างประจำ ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ในจำนวนนี้ พบว่า ร้อยละ 62.5 มีค่าระดับไขมันคอเรสเตอรอลในเลือดผิดปกติ โดยมีไขมันในเลือดสูงระดับเริ่มสูงคิดเป็นร้อยละ 35 และระดับสูงร้อยละ 27.5 ส่วนการตรวจค่าไตรกลีเซอไรด์ พบว่าร้อยละ 12.9 มีค่าผิดปกติ โดยมีค่าไตรกลีเซอไรด์เริ่มสูงร้อยละ 3.2 และระดับสูง ร้อยละ 9.7 ส่วนการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดพบผิดปกติคิดเป็นร้อยละ 26.1 โดยอยู่ในระดับเริ่มสูงคิดเป็นร้อยละ 23.8 และระดับสูง ร้อยละ 2.3

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับโรคเบาหวาน และโรคอ้วน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทั้ง ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ และโรคอ้วน ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด ซึ่งหากไม่มีการป้องกันอาจทำให้เกิดหัวใจวายฉับพลัน และเส้นเลือดในสมองตีบได้ อีกทั้งปัจจุบันยังมีการศึกษาพบว่าโรคหัวใจ และหลอดเลือด ซึ่งเป็นสาเหตุการตายกว่า ร้อยละ 70 ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระยะก่อนเบาหวาน เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการกำหนด ให้การตรวจคัดกรองโรคเบาหวานเป็น

เวชปฏิบัติมาตรฐาน ทำให้ผู้ที่มีความเสี่ยงไม่ทราบ ไม่ตระหนัก และไม่ได้รับการควบคุมระดับน้ำตาลอย่างจริงจัง (รวมพร นาคะพงค์ และคณะ, 2553)

2 พฤติกรรมสุขภาพ

จากการประเมินความสามารถในการจัดการกับวิถีชีวิตด้านสุขภาพของบุคลากร ทั้งหมด 9 ด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม โดยมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพระดับดีเยี่ยม 2 ด้านคือความปลอดภัยในชีวิตและด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล ด้านที่บุคลากรมีการปฏิบัติพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำสุดคือด้านการออกกำลังกาย รองลงมาคือด้านโภชนาการ ซึ่งสัมพันธ์กับข้อมูลบุคลากรไม่ออกกำลังกาย หรือ ไม่มีกิจกรรมทางกาย รวมทั้งมีกิจกรรมทางกายน้อยกว่า 30 นาที 3 ครั้ง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนบุคลากรทั้งหมด และรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบการใช้กิจกรรมทางกายที่ออกแรงน้อย เช่น การ นั่ง ยืน หรือใช้เครื่องอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มกิจกรรมทางกาย และการออกกำลังกายพบว่า ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ครอบคลุม การเข้าถึงสถานที่หรือบริการ สถานะแวดล้อม การยืดหยุ่น ความสะดวกและง่ายของโปรแกรมการออกกำลังกาย มีผลต่อพฤติกรรมออกกำลังกาย (วิศาล คันธรัตน์กุล, 2547)

นอกจากนั้น The Middlesex-London Health Unit Healthy Workplace Program ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศการส่งเสริมสุขภาพในหน่วยงาน ว่าสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การส่งเสริมให้มีการพักเบรกในช่วงเช้า และบ่าย ด้วยการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ เดิน หรือ ขึ้นบันได การจัดให้มีการแข่งกีฬาในสถานัน การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกาย โดยให้ครอบครัวมีส่วนร่วมด้วย หรือการจัดให้มีที่ออกกำลังกายในหน่วยงาน (Middlesex-London Health Unit, 2004)

ส่วนภาวะสุขภาพจิต จากการสำรวจตนเอง และประเมินอาการ ความคิด และความรู้สึกในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน พบว่า ยังมีบุคลากรร้อยละ 15 มีสุขภาพจิต ต่ำกว่าปกติ เสี่ยงต่อภาวะสุขภาพ ซึ่งควรได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีการศึกษาใน สหรัฐอเมริกา และ ยุโรป ที่เก็บรวบรวมข้อมูลระดับความสุขของประชากรในช่วงวัยต่างๆ พบว่า ไม่ว่าคนเชื้อชาติใด มีวัฒนธรรมแบบไหน ส่วนใหญ่มักจะมีความสุขที่สุดในชีวิตใน 2 ช่วงอายุ ช่วงแรกคือตอนอายุประมาณ 20 ถึง 30 กว่าๆ และอีกช่วงหนึ่งคือหลังจาก 50 ไปแล้ว ในขณะที่ช่วงชีวิตที่คนส่วนใหญ่มีความสุขน้อยที่สุด คือช่วง 40 กว่าๆ หรือวัยกลางคนนั่นเอง (Blanchflower & Oswald, 2006) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ในวิทยาลัยพยาบาล พระปกเกล้า จันทบุรี เป็นกลุ่มวัยกลางคนที่อายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยที่มีภาวะเสี่ยงทางสุขภาพจิต จากการทำแบบสำรวจสุขภาพจิต ของประชากรทั่วประเทศอังกฤษ ในปี 2553 พบว่า กลุ่มช่วงวัยที่มีอายุ 35 ถึง 44 ปี เป็นวัยที่จะมีภาวะ Mid-life cries คนกลุ่มนี้มักมีภาวะ ซึมเศร้า (depression) และรู้สึกเหงาอยู่บ่อยๆ ทั้งนี้เพราะคนกลุ่มนี้มีชั่วโมงในการทำงานยาวนานกว่าปกติ และรู้สึกว่าตนเองไม่มีเวลาเพียงพอให้กับครอบครัว (Blanchflower & Oswald, 2006)

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานควรประเมินพฤติกรรมสุขภาพและภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องทุกปี
2. หน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นและเอื้อเวลาในการออกกำลังกาย เช่น กำหนดช่วงเวลาในการออกกำลังกาย 15.00-16.00 น. ของทุกวัน
3. หน่วยงานควรศึกษาข้อมูลหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการและจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมภาวะโภชนาการที่เหมาะสม เช่น จัดสวัสดิการร้านอาหารเพื่อสุขภาพ
4. หน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

รวมพร นาคะพงค์ และคณะ. 2553. แนวปฏิบัติการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงโรคหัวใจ และหลอดเลือด. นนทบุรี: สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

วิศาล คันธรัตน์กุล. 2547. ขยับกาย สบายชีวิ: แนวทางการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับศูนย์สุขภาพชุมชน.

กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. 2550. รายงานผู้ป่วยใน (รง. 505).

อภิชัย มงคล และคณะ. 2552. แบบประเมินดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสมบูรณ์. วันที่ค้นข้อมูล 30 สิงหาคม

กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

- 2553,เข้าถึงได้จาก <http://www.dmh.go.th/test/thaihapnew/thi54.asp>
- อังคินันท์ อินทรกำแหง, & ภัทรารุณ อินทรกำแหง. 2550. **แบบสอบถามเชาว์สุขภาพ : วิถีชีวิตของการมีสุขภาพดีของคนไทย.**วันที่ค้นข้อมูล 30 สิงหาคม 2553,เข้าถึงได้จาก <http://www.bsris.swu.ac.th/health/doc/hq.pdf>
- Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. 2006. **Is Wellbeing U-Shaped over the Life Cycle?** , University of Warwick, Coventry.
- Middlesex-London Health Unit. 2004. **Building a healthy workplace: Blueprint for success.** London: the Ontario Ministry of Health and Long Term Care through the Middlesex-London Heart Health Program.
- Wibulpolprasert, S., Sirilak, S., Ekachampaka, P., Watanamano, N., & Taverat, R. 2008. **Thailand Health Profile 2005-2007.** Nonthaburi: Bureau of Policy and Strategy, Ministry of Public Health, Thailand.
- World Health Organization . 2006. **Preventing Chronic Diseases a vital investment : Who global report.** Geneva, Switzerland.

**ผลของรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน
 โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางต่อความรู้ทัศนคติของมารดาหลังคลอดและครอบครัว และ
 อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน**
**Effects of A Model of 6-month Exclusive Breastfeeding Promotion
 based on Family-Centered Care on Knowledge ,Attitude of Mothers and
 Families and Exclusive Breastfeeding for 6 months**

ชนิษฐา เมฆกมล, จริญญา ดิจะโปะ, ชญาดา เนตร์กระจ่าง³
 ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

นมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกเนื่องจากนมแม่มีสารอาหารที่ครบถ้วน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีผลดีต่อสุขภาพของมารดาและทารก ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จจึงมีความสำคัญมาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของมารดาหลังคลอดและครอบครัว เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง และศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานของมารดาหลังคลอดในช่วง 6 เดือนแรก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ มารดาหลังคลอดและครอบครัวที่มารับบริการที่หอผู้ป่วยหลังคลอดจำนวน 30 คู่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางแบบสอบถามความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดและครอบครัว แบบสัมภาษณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดเมื่อลูกอายุ 3 เดือนและ 6 เดือน โดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง และติดตามระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดอย่างเดียวนาน 6 เดือน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด และครอบครัว ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ไม่แตกต่างกัน
2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดและครอบครัว ก่อนก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ไม่แตกต่างกัน
3. อัตราของมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 80.00

สรุปได้ว่ารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มีผลให้จำนวนมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่นาน 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งควรใช้เป็นวิธีการในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้บรรลุเป้าหมายของประเทศต่อไป สำหรับมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ครบ 6 เดือน พบว่าเนื่องจากมีอุปสรรคในการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว เป็นการแยกกันอยู่ของสามี-ภรรยา ความเชื่อในการเลี้ยงดูทารกของครอบครัวและการเจ็บป่วยของมารดา ดังนั้นในกลุ่มมารดาที่มีอุปสรรคดังกล่าวจึงควรได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานมีระยะเวลาที่ยาวนานที่สุด

คำสำคัญ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน การดูแลโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

Abstract

Review of evidence has shown that exclusive breastfeeding for six months is the optimal way of feeding infants. This quasi-experimental research was conducted to examine the effects of a 6-month exclusive breastfeeding promotion model based on family-centered care. The participants in this study included 30 pairs of mothers and their family members. The instrument was composed of an intervention

to promote exclusive breastfeeding for six months based on family-centered care; questionnaires assessing knowledge and attitude; and interviewing forms assessing exclusive breastfeeding for three and six months. Data were collected before and after implementing the intervention, and then followed exclusive breastfeeding for six months. Data were analyzed by percentage, mean, SD., and paired *t*-test.

The results were as follows:

1. Knowledge of the mothers and their family members about breastfeeding before and after the intervention was not significantly different.
2. Attitude of the mother and their family members toward breastfeeding before and after the intervention was not significantly different.
3. The 6-month exclusive breastfeeding for six months rate was 80.00%

Regarding the results, it can be concluded that the 6-month exclusive breastfeeding promotion model based on family-centered care had effects on 6-month exclusive breastfeeding rate. Therefore, such a model should be used to promote exclusive breastfeeding. However, in this study, it was also found that 20 percent of mothers were not successful in exclusive breastfeeding for six months due to barriers to perform family function such as separation of couple, and beliefs of feeding the infants, and maternal illness. Thus, for these mothers, they should be received additional support to meet the goal of exclusive breastfeeding as much as they can.

Keywords: 6-month Exclusive Breastfeeding, family-centered care

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้รณรงค์ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทุกประเทศทั่วโลกตั้งแต่ปีค.ศ.1980 (พ.ศ. 2523) เป็นต้นมา โดยเป็นที่ยอมรับว่านมแม่มีสารอาหารที่ครบถ้วนที่สุด และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีผลดีต่อสุขภาพของมารดาและทารกทั้งทางด้านชีววิทยาและพัฒนาการ ซึ่งองค์การอนามัยโลกและองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (WHO & UNICEF, 1989) มีความเห็นว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มารดาหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ที่นโยบายการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลและสถานผดุงครรภ์ จึงได้มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลและสถานผดุงครรภ์ขึ้นทั่วโลกเรียกว่า “บันไดสิบขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” (Ten steps to successful breastfeeding) และประเทศไทยเป็น 1 ใน 12 ประเทศที่มีการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้นำขั้นตอนต่างๆเหล่านั้นมาใช้ในโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก ซึ่งการปฏิบัติตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติของทางโรงพยาบาลในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยหลังจากคลอดเสร็จให้ทารกดูดนมมารดาทันที และเปิดโอกาสให้ทารกอยู่กับมารดาตลอด เวลา เพราะการที่มารดาอุ้มทารกดูดนมเป็นการสร้างความอบอุ่นและความไว้วางใจ ซึ่งมีผลต่อไปในระยะยาว คือ ทำให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

สำหรับประเทศไทยโดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการรณรงค์ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยุติตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 จนถึงปัจจุบัน และในพ.ศ.2546 เป็นต้นมา กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายแนะนำให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนและสามารถให้นมแม่ต่อไปพร้อมกับอาหารเสริมตามวัย และในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยแม่และเด็กของกรมอนามัยในปี 2553-2556 ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ทารกควรได้รับนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนอย่างน้อยร้อยละ 50 ภายในปี 2556 (กรมอนามัย, 2553) ซึ่งในปัจจุบันได้มีการรณรงค์ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กันอย่างแพร่หลาย

แม้ว่าการรณรงค์เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีมากขึ้น แต่อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (Exclusive breastfeeding) เป็นเวลา 6 เดือนที่ประสบผลสำเร็จมีค่อนข้างน้อย จากสถิติในปีพ.ศ.2549 ของประเทศไทย ซึ่งรายงานโดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขรายงานเฉพาะกิจในโครงการโรงพยาบาลสายใยรักแห่งครอบครัว พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นเวลา 6 เดือนเท่ากับร้อยละ 5.4 (เอกสารรายงานนโยบายและความสำคัญ อสม.นมแม่เพื่อสายใยรักแห่งครอบครัวโดยนายแพทย์สมยศ ศิริรัมย์ อธิบดีกรมอนามัย, 21 กันยายน 2553) ซึ่งสาเหตุบางประการที่ทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรต้องทำงานนอกบ้าน (สุมาลี ตีรณวัฒนากุลและคณะ

, 2551 : 35) ปัญหาด้านสุขภาพของมารดาและทารก เช่น การเจ็บป่วย ปัญหาหวั่นผดผกิด (เพ็ญศรี ชัยศิริ, 2542) ไม่ได้รับความรู้และคำแนะนำในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้อง (จุฑารัตน์ เกียรติศิริโรจน์, 2537: 49-57) ทำให้มารดาหลังคลอดบางรายที่ตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่เมื่อถึงเวลาที่บุตรคลอดออกมาแล้วสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ในระยะเวลาสั้นๆ หรือเปลี่ยนมาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควบคู่กับนมผสม (World Health Organization [WHO], 2002)

จากข้อมูลการประชุมวิชาการ นมแม่แห่งชาติ ครั้งที่ 3 พบว่าสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทยมีอัตราต่ำกว่าเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก สัมพันธ์จากข้อมูลงานวิจัย เรื่องปัจจัยและผลลัพธ์ด้านสุขภาพของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ของรศ.พญ.กุสุมา ชุกลิน และคณะ พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานในวันที่จำหน่ายทารกออกจากโรงพยาบาล ทารกได้รับนมแม่อย่างเดียวย้อยละ 95.0 อายุ 2 เดือนร้อยละ 76.2 อายุ 4 เดือนร้อยละ 57.0 อายุ 6 เดือนร้อยละ 25.9 และที่อายุ 9 เดือนร้อยละ 0.1 (กรมอนามัย, 2554)

จากประเด็นความสำคัญของปัญหาต่างๆที่ได้กล่าวมา พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในขณะที่อยู่ในโรงพยาบาลมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่เมื่อกลับไปอยู่บ้านจำนวนของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย่อยลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เพื่อมาเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนตามเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุข โดยประยุกต์แนวคิดการพยาบาลมารดาโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางของของฟิลลิปส์ (Phillips, 1996, 1998) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากการพยาบาลที่เน้นการดูแลบุคคลเป็นองค์รวมโดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลมารดาและทารก ซึ่งพบว่าการพยาบาลที่เน้นการดูแลแบบองค์รวมจะเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการพยาบาล สำหรับประเทศไทยเป็นระยะเริ่มต้นที่พยาบาลสนใจการดูแลครอบครัวและให้การดูแลเป็นองค์รวมมากกว่าที่ผ่านมา โดยมีการกระตุ้นให้พยาบาลเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการให้บริการมากขึ้น (Family-centered care) ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดผลดีต่อผู้รับบริการและครอบครัว สำหรับการให้สมาชิกครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มารดาหลังคลอดสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ในทางปฏิบัติได้มีการส่งเสริมแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม และครอบครัวยังมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของมารดาหลังคลอดเท่านั้นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

รูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางนี้เป็นรูปแบบการดูแลที่ให้สมาชิกภายในครอบครัว เช่น สามี มารดา หรือสมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมารดาหลังคลอดมากขึ้น เนื่องจากระยะหลังคลอดมารดาสามารถได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะมารดาของตนเอง มารดาของสามี และสามีซึ่งเป็นกลุ่มสนับสนุนที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของมารดาหลังคลอดมากกว่าการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมารดาเป็นการส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดและครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วย รูปแบบการดูแลโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางนี้ บุคลากรที่สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มารดาหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ เนื่องจากเป็นเสมือนผู้ทรงอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นผู้ให้ข้อมูลและสนับสนุนเพื่อสร้างความมั่นใจแก่มารดา (ยุพียง แห่งเชวานิช และปิยาภรณ์ บวรเกียรติขจร, 2550 : 17) และให้ครอบครัวเห็นความสำคัญในบทบาทของครอบครัวว่า สามารถสนับสนุนให้มารดาหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนได้ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กไทยได้มีโอกาสกินนมแม่อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพแข็งแรงและพัฒนาการสมอ่งที่ดี ช่วยลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว เป็นการดำเนินตามหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และส่งผลให้อัตราการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 ซึ่งเป็นเป้าหมายของประเทศในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของครอบครัวมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการส่งเสริมเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง
3. เพื่อศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดหลังจากได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) การทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียว (One

Group Pretest-Posttest design) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ มารดาหลังคลอดและครอบครัวที่มารับบริการในหน่วยงานหลังคลอด ณ โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี ซึ่งดำเนินการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดมีจำนวน 30 ราย มีคุณสมบัติคือไม่มีข้อห้ามในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความเต็มใจและยินดีเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างครอบครัวของมารดาหลังคลอดได้แก่ สมาชิกภายในครอบครัวของผู้คลอดจำนวน 30 รายโดยมีคุณสมบัติคือ เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มารดาหลังคลอดระบุว่าต้องการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ช่วยเหลือ และสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนมีความเต็มใจและมีเวลาในการดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือน มีความเต็มใจและยินดีเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีการดูแลโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางของฟิลลิปส์ (Phillips, 1996, 1998) มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลมารดาหลังคลอด ได้แก่ การให้สมาชิกภายในครอบครัวที่มารดา หลังคลอดต้องการเข้าไปดูแลช่วยเหลือในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.2 การให้มารดาหลังคลอดและครอบครัวมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และวางแผนการดูแล โดยเปิดโอกาสให้มารดา หลังคลอดและครอบครัวร่วมให้ข้อคิดเห็นเพื่อวางแผนการดูแลมารดาและทารกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.3 การให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ ในการปฏิบัติตัวแก่มารดาหลังคลอดและบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การอธิบายเหตุผลและความจำเป็นในสิ่งที่ซักถามหรือสงสัย

1.4 การจัดบรรยากาศเป็นส่วนตัวและอำนวยความสะดวก โดยมีการให้คำแนะนำเป็นรายบุคคลและครอบครัว จัดเตรียมอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำเฉพาะครอบครัว

1.5 การยืดหยุ่นในการดูแล ได้แก่ การอนุญาตให้ครอบครัวเข้ามาดูแลมารดาหลังคลอดได้ตามต้องการ มีการดูแลที่ปรับเปลี่ยนได้ เปิดโอกาสให้มารดาหลังคลอดและครอบครัวสามารถกระทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่เป็นอันตรายต่อมารดาหลังคลอดและทารกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.6 การเคารพสิทธิส่วนบุคคล โดยการให้เกียรติและความเสมอภาคในการดูแล มีการขออนุญาตก่อนให้การดูแล การใช้คำพูดที่มีสรรพนามนำหน้าชื่อที่เหมาะสม ไม่เปิดเผยร่างกายโดยไม่จำเป็น

1.7 การดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ โดยให้การดูแลตามความต้องการของมารดา หลังคลอดและครอบครัวในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อความสบายและปฏิบัติตนได้ตามความเชื่อของตนและครอบครัว

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของมารดาหลังคลอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale)

2.2 แบบสอบถามความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของครอบครัว ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกภายในครอบครัวที่มารดาหลังคลอดต้องการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale)

2.3 แบบสัมภาษณ์มารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และติดตามระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อทารกอายุ 3 เดือน และ 6 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดและครอบครัว โดยใช้แบบสอบถามความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ก่อนการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (Pre-test) ภายหลังคลอด 24 ชั่วโมง และดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในระหว่างที่มารดาหลังคลอดพักที่โรงพยาบาล หลังจากนั้นใช้แบบทดสอบ

ความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังใช้รูปแบบ (Post-test) ก่อนการจำหน่ายมารดาหลังคลอดออกจากโรงพยาบาล และติดตามอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยการติดตามเยี่ยมมารดาหลังคลอดและครอบครัวในระยะ 3 เดือนและ 6 เดือนโดยใช้แบบสัมภาษณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด เมื่อทารกอายุ 3 เดือนและ 6 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดและครอบครัวใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดและครอบครัว ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางด้วยสถิติค่าทดสอบที (paired t-test) และอัตราของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะ 6 เดือนใช้ค่าสถิติร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดและครอบครัว

ข้อมูลทั่วไปของมารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีคิดเป็นร้อยละ 36.70 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 43.30 ประกอบอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 43.30 มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 30.00 และมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายคิดเป็นร้อยละ 53.30 ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 46.70 และมีความพร้อมต่อการตั้งครรภ์คิดเป็นร้อยละ 100 คลอดทาง ช่องคลอดคิดเป็นร้อยละ 70.00 ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดคิดเป็นร้อยละ 95.00 และมีประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อนคิดเป็นร้อยละ 90.00 โดยที่ระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระยะต่ำกว่า 6 เดือน คิดเป็น ร้อยละ 38.90 มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ต้องการให้สามีเป็นบุคคลที่สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนคิดเป็นร้อยละ 70.00

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มารดาต้องการให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 33.33 วุฒิมัธยมศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 60.00 ประกอบอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 56.70 และช่วงเวลาในการดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนผู้คลอดในการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่อยู่ในช่วงกลางคืนคิดเป็นร้อยละ 80.00

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ผลการวิจัยพบว่าคะแนนความรู้ของมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ภายหลังได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 16.60$, $SD = 1.69$) แต่คะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($t_{29} = -1.70$, $p = .10$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ($n = 30$)

ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	\bar{x}	SD	t	p
ก่อนการได้รับรูปแบบ	15.90	1.84	-1.70	.10
หลังการได้รับรูปแบบ	16.60	1.69		

คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($t_{29} = .29$, $p = .78$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (n = 30)

ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	\bar{x}	SD	t	p
ก่อนการได้รับรูปแบบ	126.0	12.19	.29	.78
หลังการได้รับรูปแบบ	125.37	12.90		

3. เปรียบเทียบคะแนนความรู้และทัศนคติของครอบครัวก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของครอบครัวหลังได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 15.87$, $SD = 1.61$) แต่คะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($t_{29} = -.97$, $p = .34$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (n = 30)

ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	\bar{x}	SD	t	p
ก่อนการได้รับรูปแบบ	15.60	1.83	-.97	.34
หลังการได้รับรูปแบบ	15.87	1.61		

คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($t_{29} = .60$, $p = .56$) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของครอบครัวก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (n = 30)

ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	\bar{x}	SD	t	p
ก่อนได้รับรูปแบบ	112.53	9.16	.60	.56
หลังได้รับรูปแบบ	111.57	10.52		

4. อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของมารดาหลังคลอดหลังจากได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ผลการวิจัยพบว่ามารดาหลังคลอดที่ได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 3 เดือนหลังคลอดจำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 และอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอดจำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาหลังคลอดที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 3 เดือนและ 6 เดือนหลังคลอด

ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
3 เดือน	25	83.33
6 เดือน	24	80.00

สรุปและอภิปรายผล

1. จากการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดและกลุ่มตัวอย่างครอบครัว มีคะแนนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า หลังจากมารดาหลังคลอดและครอบครัวได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มารดาหลังคลอดและครอบครัวมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยได้เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น จึงมีการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทุกระดับ ทั้งจากส่วนราชการ นายจ้าง สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน ชุมชนเพิ่มขึ้น ในหลายๆด้านที่จะเอื้ออำนวยให้แม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนในการลาคลอดครบ 3 เดือน และสามารถลาคลอดต่อได้โดยไม่ได้รับเงินเดือน ซึ่งเป็นระเบียบของหน่วยงานราชการ การจัดตั้งมุมนมแม่ในที่ทำงาน การจัดสถานเลี้ยงเด็กกลางวันที่สนับสนุนนมแม่ กลุ่มอาสาสมัครนมแม่ เว็บไซต์นมแม่ กลุ่มยุวทูตนมแม่ การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แสดงให้เห็นว่าทุกที่ทุกคนสนับสนุนนมแม่ได้ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมนมแม่ (วิทยา ถิฐาพันธ์ และคณะ, 2552 : 164) นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการดำเนินโครงการสายสัมพันธ์แม่ลูก เพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งมีการให้ความรู้และสร้างทัศนคติให้มารดาและครอบครัวในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์และมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเมื่อคลอดบุตรจนถึงการติดตามเยี่ยมหลังคลอด ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้มีผลทำให้มารดาและครอบครัวมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงทำให้คะแนนความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกัน

2. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางสามารถส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าหลังจากมารดาหลังคลอดและครอบครัวได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง อัตราของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนอย่างน้อยร้อยละ 50 ซึ่งพบว่าโดยรวมมารดาหลังคลอดที่ได้รับรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มีอัตราการให้นมมารดาแก่บุตรในระยะ 3 เดือนคิดเป็นร้อยละ 83.33 และ 6 เดือนคิดเป็นร้อยละ 80.00 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการให้คำแนะนำการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางโดยให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการรับความรู้เรื่องการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาและทราบบทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนมารดาหลังคลอดให้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาทำให้เป็นแรงสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งจากการสัมภาษณ์มารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการช่วยเหลือของครอบครัวในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่าการที่สมาชิกครอบครัวได้ร่วมรับฟังความรู้ วิธีการ แนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร่วมกัน ทำให้ครอบครัวเข้าใจและเปิดโอกาสให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเต็มที่ โดยบทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีการปรับเปลี่ยนไปในการทำงานนอกบ้าน การทำงานบ้าน การเตรียมอาหาร ครอบครัวจะเป็นผู้ดูแล ทำให้มารดาสามารถมีเวลาเพิ่มที่ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และหลังจากการทำงานประจำในเวลากลางวัน สมาชิกครอบครัวจะมาช่วยเลี้ยงดูลูกในเวลาเย็นและกลางคืน ครอบครัวส่วนใหญ่รับรู้และเห็นความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ ส่วนใหญ่บอกว่านมแม่มีประโยชน์และประหยัดสำหรับมารดาที่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมตนเองในช่วงเวลา 3 เดือนและ 6 เดือน พบว่ามีอุปสรรคในการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว เป็นการแยกกันอยู่ของสามี-ภรรยา ทำให้มารดาต้องไปทำงานนอกบ้าน ความเชื่อในการเลี้ยงดูทารกของครอบครัว และ มารดามีปัญหาทางด้านสุขภาพ

นอกจากนี้ระบบครอบครัวและการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเอง ผู้รับบริการที่ได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัวและบุคคลในสังคม จะช่วยให้รู้สึกว่าคุณค่า เกิดขวัญและกำลังใจที่ดี มีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติดูแลตนเองและต่อสู้กับความเจ็บป่วยของตน ในขณะที่เดียวกันหากการสนับสนุนจากครอบครัวและบุคคลในสังคมไม่เพียงพอ ผู้ป่วยอาจเกิดความรู้สึกท้อแท้ ขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติดูแลได้เช่นกัน (แสงหล้า พลนวก รสสุคนธ์ วาริทสกุลและสมพร เกษภูยานเมธา, 2545 : 49) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา พัฒนพงษ์ศรี และคันสนีย์ เจตน์ประยูรกต์ (2547) ที่พบว่าได้รับการสนับสนุนจากสามี ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว เป็นปัจจัย

ด้านหนึ่งที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน และจากการศึกษาของจิรา ขอบคุณ และคณะ (2553) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือน พบว่า ปัจจัยทางด้าน การสนับสนุนทางสังคม ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีผลต่อระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือน ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้นได้แก่ การได้ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้หลัก 3 ดุด ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการบีบเก็บนมแม่ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการป้อนนมแม่ ด้วยแก้ว การสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้มารดามีความรู้ เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้น เกิดการยอมรับและตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการรับรู้ดังกล่าวจะส่งเสริมให้มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้เป็น เวลานานขึ้น ซึ่งรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ได้มีการให้ ข้อมูลด้านนี้แก่มารดาหลังคลอดและครอบครัว เป็นผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีอัตราเกินเป้าหมายที่กำหนด และสอดคล้อง กับการศึกษาของปิยภัทร ตรังคะพันธ์ (2545) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดา ที่ทำงาน นอกบ้านที่นำบุตรมาตรวจสุขภาพในโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร พบว่า แรงสนับสนุน ทางสังคม และความสามารถตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือน โดยเน้น ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง สามารถส่งเสริมมารดาหลังคลอดให้มีการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวยังครบ 6 เดือน เพราะการใช้รูปแบบการดูแลผู้รับบริการโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือการให้ครอบครัวเข้ามามี ส่วนร่วมในการดูแลผู้รับบริการ การให้ข้อมูลทั้งแก่มารดาหลังคลอดและครอบครัว การให้มารดา หลังคลอดและครอบครัวมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้สะท้อนความรู้สึก ปัญหา ความรู้ ทักษะคติ ความเชื่อร่วมกับ ผู้ให้บริการ ทำให้มารดาหลังคลอด และครอบครัวเกิดการเรียนรู้ ได้รับข้อมูลที่ตอบสนองกับความต้องการของตนเอง และสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับ บทบาทของตัวมารดาเองและครอบครัว ซึ่งควรใช้เป็นวิธีการในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้บรรลุเป้าหมายของ ประเทศต่อไป สำหรับมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ครบ 6 เดือน พบว่าเนื่องจากมีอุปสรรคในการทำหน้าที่ของสมาชิกใน ครอบครัว เป็นการแยกกันอยู่ของสามี-ภรรยา ความเชื่อในการเลี้ยงดูทารกของครอบครัวและการเจ็บป่วยของมารดา ดังนั้น ในกลุ่มมารดาที่มีอุปสรรคดังกล่าวจึงควรได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยัง ระยะเวลายาวมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ไปใช้ ในการดูแลมารดาหลังคลอดและครอบครัวในหอผู้ป่วยหลังคลอด และมีการติดตามอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและชุมชนเพื่อส่งเสริม ให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือนขึ้นไป
2. การวางแผนการพยาบาลควรเปิดโอกาสให้มารดาหลังคลอดและครอบครัวมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพ ของตนเองที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของมารดาหลังคลอดและเป็นการใช้ศักยภาพของครอบครัวให้เกิดประโยชน์ มากที่สุด
3. ควรนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเรื่องบทบาทครอบครัวในการส่งเสริม สนับสนุน การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะหลังคลอด เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวยัง น้อย 6 เดือนต่อไป
4. ควรมีการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ 6 เดือนโดยเน้นครอบครัวเป็น ศูนย์กลางเพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. 2553. ยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยแม่และเด็ก ปี 2553 – 2556. วันที่ค้นข้อมูล 4 มกราคม 2554, จากกร มอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เว็บไซต์:<http://www.anamai.moph.go.th/download/download/Miracle01.ppt>
- กรมอนามัย. 2554. การประชุมวิชาการนมแม่แห่งชาติครั้งที่ 3 นมแม่:ความท้าทายของสังคมไทยยุคใหม่. ม.ป.ท. จินตนา พัฒนพงษ์ศรี และศันสนีย์ เจตน์ประยงค์. 2547. อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน. รายงานการวิจัย สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.
- จิรา ขอบคุณ, ภัทรภร สฤชสมบัติ และนฤมล ชูริรัง. 2553. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังครบ

- 6 เดือน. เอกสารงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง กำลังคน ด้านสุขภาพกับการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ 2-4 มิถุนายน 2553.
- จุฑารัตน์ เกียรติศิริโรจน์. 2537. การให้นมแก่ทารกของมารดาหลังคลอดในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์. สงขลานครินทร์ เวชสาร. 12, 2: 49-57.
- ปิยภัทร์ ตรังคะพันธ์. 2545. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่ทำงานนอกบ้านที่น้ำบุตรมาตรวจสุขภาพในโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร.
- ยุพียง แห่งเขาวนิช และปิยาภรณ์ บวรเกียรติขจร. 2550. The code เรื่องที่ต้องรู้สำหรับบุคลากรสาธารณสุข, กรุงเทพฯ: ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย.
- วิทยา ธิฐาพันธ์ นิศารัตน์ พัทธ์วิษระ และประทีภย์ โอประเสริฐสวัสดิ์. 2552. เวชศาสตร์ปริกำเนิดในเวชปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ยูเนี่ยนครีเอชั่น.
- สุมาลี ติรณวัฒน์กุล, สุรีย์ แสงสร้อย, กานต์สินี ทานูสาร. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวครบ 3 เดือนของมารดาหลังคลอดที่คลอดที่โรงพยาบาลลำปางในเขตเทศบาล. บทความของงานวิจัยการประชุมวิชาการโรงพยาบาลลำปาง ครั้งที่ 2 (2nd LPAC) และการนำเสนอผลงานเครือข่ายวิจัยโรงพยาบาลเขตภาคเหนือ ครั้งที่ 1 (1st RNNRH) วันที่ 23-24 มิถุนายน 2551. โรงพยาบาลลำปางร่วมกับเครือข่ายวิจัยโรงพยาบาลเขตภาคเหนือ ณ โรงพยาบาลลำปาง 1. หน้า 35.
- แสงหล้า พลนอก, รสสุคนธ์ วาริตสกุล, สมพร เจษฎาญาณเมธา. 2545. การพัฒนารูปแบบการพยาบาลเพื่อสร้างความสามารถในการดูแลตนเองและความผาสุกในชีวิตของผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดทำทวารเทียม. รายงานวิจัย. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เพ็ญศรี ชัยศิริ. 2542. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของหญิงวัยเจริญพันธุ์ชาวส่วย ตำบลอาโพน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมยศ ตรีศมี. 2553. เอกสารรายงานนโยบายและความสำคัญ อสม.นมแม่เพื่อสายใยรักแห่งครอบครัว.
- Phillips, C.R. 1996. *Family-centered maternity and newborn care*. St.Louis : The C.V.Mosby.
- Phillips, C.R. 1998. *Mother-baby nursing*. n.p.
- WHO & UNICEF. 1989. *Protection, Promotion and Supporting Breastfeeding: the special role of maternity service*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
- World Health Organization. 2002. *Infant and Child Nutrition: Global Strategy on Infant and Young Child Feeding*. 55th World Health Assembly, Geneva, 16 April. Available online at : www.who.int/gb/EBWHA/PDF/WHA455/EA5515.pdf (accessed 22 April 2006)

อุปสงค์ของพลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Demand of Alternative Energy for Vehicles at HuaHin, Prachubkhilikhun Province

วีรวัลย์ ปิ่นชุมพลแสง

สาขาวิชาการจัดการ-การจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาความต้องการใช้พลังงานทดแทน ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาอุปสงค์ของพลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการใช้พลังงานทดแทน ศึกษาพฤติกรรมการใช้พลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะ รวมถึงการศึกษาทัศนคติทางการตลาดที่มีต่อความต้องการใช้พลังงานทดแทน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการใช้พลังงานทดแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.9995 โดยมีการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มสูงขึ้น ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 37.71 และมีปัจจัย 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้พลังงานทดแทน ได้แก่ ราคาพลังงานทดแทน ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.78 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.9995 รายได้ของผู้ใช้พลังงานทดแทน ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.001 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.9995 ระยะทางการใช้พลังงานทดแทน ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 4.89 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.9995 ราคายานพาหนะ ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 2.69 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.99 และอัตราการสิ้นเปลืองการใช้พลังงานทดแทน ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.01 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99.99 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบต่อความต้องการใช้พลังงานทดแทนกับปัจจัยต่างๆ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญร้อยละ 58.01 ลักษณะของเส้นอุปสงค์ระหว่างราคาพลังงานทดแทนและปริมาณพลังงานทดแทนมีลักษณะตรงกันข้ามกันตามทฤษฎี ผลการศึกษาด้านทัศนคติทางการตลาดความต้องการใช้พลังงานทดแทน พบว่า ด้านราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในความต้องการใช้พลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความพึงพอใจในเกณฑ์มาก สำหรับแนวทางการปรับปรุงการพัฒนาการใช้พลังงานทดแทน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อ ความเพียงพอของจำนวนสถานีที่ให้บริการ และคุณภาพของพลังงานทดแทนเพื่อลดการสึกหรอและการบำรุงรักษาของเครื่องยนต์น้อยลง

คำสำคัญ : พลังงานทดแทน คือ พลังงานที่นำมาใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิง, อุปสงค์ คือ ความต้องการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในระดับราคาต่างๆ กัน, แก๊สโซฮอล์ คือส่วนผสมของน้ำมันเบนซินกับเอทานอล ซึ่งเป็นแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ ซึ่งเอทานอลสามารถผลิตได้จากพืชที่ปลูกในประเทศ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง รวมทั้งธัญพืช เช่น ข้าวโพง ข้าว และ ข้าวโพด เป็นต้น

Abstract

This research is survey research and analyzes relevant quantitative research. The target population is composed of consumers of alternative energy for vehicles in HuaHin at Prachubkhirikhun and the purposive sampling is 625 persons. The methodology research is a multiple regression model at significance of 99.9995%. The study found that there are five factors to alternative energy demand effectiveness for vehicles of statistical significance and has a reliability level of 99.99%. This has the use of alternative energy demand effectiveness increasing by a coefficient value of 37.71. These 5 factors are : the level price of alternative energy for vehicles which has a coefficient value at -0.78 at significance of 99.9995%, the income for consumers of alternative energy for vehicles which has a coefficient value at 0.001 at a significance of 99.995%, the kilometers of vehicles per month which has a coefficient value at 4.89 at a significance of 99.9995%, the level price of vehicles having a coefficient value at 2.69 at a significance of 99.99% and the ratio between kilometers and liter having a coefficient value at -0.01 at significance of 99.99%, the correlation between the alternative energy demand and the five factors has a

reliable statistical significance of 58.01%. The demand line result of findings between the level price of alternative energy and alternative energy quantity found that the negative demand line follows the relationship of price and quantity of alternative energy. The study result of marketing attitudes to the demand of alternative energy for vehicles found that the level price of alternative energy is the most important factor to getting consumers to choose alternative energy for vehicles in HuaHin district, Prachubkhilikhun. There is a high satisfaction.

Keywords : Alternative Energy for vehicles is energy instead of oil or petroleum oil.

บทนำ

พลังงาน" เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โลกปัจจุบันขับเคลื่อนไปข้างหน้า มนุษย์ค้นพบแหล่งพลังงานมาเนิ่นนานแล้ว เช่น พลังงานเชื้อเพลิง ซึ่งแปรรูปมาจากพลังงานธรรมชาติที่สะสมมานานนับศตวรรษหรือปิโตรเลียม (น้ำมันดิบ) และเราได้ใช้พลังงานดังกล่าวมาผลักดันโลกให้พัฒนาก้าวไปข้างหน้าในทุกๆ ด้านจนกระทั่ง วันหนึ่งทุกคนเริ่มตระหนักว่า พลังงานที่แปรรูปจากธรรมชาติดังกล่าว (น้ำมันดิบ) กำลังจะหมดไป มนุษย์จำเป็นต้องหาหนทางอื่นๆ ในการสร้างพลังงานทดแทนก่อนที่ทุกอย่างจะ สลายกันไป จากเหตุผลดังกล่าวทำให้มนุษย์พยายามที่จะคิดค้นวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างพลังงาน ทดแทนการผลิตแก๊สโซฮอล์ในประเทศไทยนั้นเกิดจากแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยโครงการส่วนพระองค์ ได้ศึกษาการผลิตแก๊สโซฮอล์ เพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน โดยผลิตเอทานอลจากอ้อย หลังจากนั้นก็เกิดความตื่นตัวทั้งจากภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมพัฒนาและนำไปทดสอบกับเครื่องยนต์ ในปี พ.ศ. 2543 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ดำเนินการทดสอบการใช้แก๊สโซฮอล์ในรถยนต์ พบว่า ช่วยลดมลพิษ ประหยัดน้ำมัน และไม่เกิดผลกระทบต่อสมรรถนะ และได้มีการผลิตแอลกอฮอล์จากหัวมันสด โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ซึ่งจะส่งให้โรงงานของบางจากผลิตเป็นแก๊สโซฮอล์ ซึ่งได้ทดลองจำหน่ายเมื่อปี 2544 ในสถานีบริการน้ำมันของบางจาก 5 แห่งในเขตกรุงเทพฯ โดยมีราคาจำหน่ายต่ำกว่าน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่วออกเทน 95 เล็กน้อย ซึ่งก็ได้ผลตอบรับที่น่าพอใจ ปัจจุบันมีบริษัทค้าน้ำมันจำนวน 11 รายที่จำหน่ายน้ำมันแก๊สโซฮอล์และกระจายไปตามสถานีน้ำมันต่างๆ จากข้อมูล สถานีน้ำมันแก๊สโซฮอล์ ในเดือนพฤศจิกายน 2550 ภาคตะวันตกมีสถานีน้ำมันรวม 396 สถานีแบ่งเป็นจังหวัดเพชรบุรี 47 สถานี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 39 สถานี การทดแทนการนำเข้าน้ำมันจากปีละ 500,000 ล้านบาทเพื่อการใช้ในประเทศไทยจากการใช้พลังงานทดแทน (นิธิวีดี โฟชนนต์. 2549. “ปี 2549 ปีแห่งพลังงานทดแทน”, วารสารพลังงานทดแทน หน้า 26-34) จะช่วยให้ประเทศไทยประหยัดพลังงานการใช้น้ำมันและยังมีส่วนในการพัฒนาประเทศจากการลดต้นทุนการผลิตทางการขนส่งและยานพาหนะเพื่อขยายโอกาสทางธุรกิจให้เจริญเติบโตต่อไป โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันในปัจจุบันปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยความต้องการบริโภคพลังงานทดแทนน้ำมันสำหรับยานพาหนะในชุมชนท้องถิ่นภาคตะวันตก คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางโดยยานพาหนะเพิ่มอัตราร้อยละ 5.08 ต่อปี (สถิติการท่องเที่ยวหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. 2552.) และประชาชนในท้องถิ่นมีการประกอบธุรกิจที่ใชยานพาหนะเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทนในฐานะที่เป็นเขตพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญทางการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่างๆ รวมถึงยังเป็นเส้นทางลงสู่พื้นที่ภาคใต้ที่นำไปสู่การขนส่งสินค้าและธุรกิจในพื้นที่ภาคใต้ จึงศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทนน้ำมันสำหรับยานพาหนะ เพื่อการพัฒนาพลังงานทดแทนและลดต้นทุนการผลิต และการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมั่นคงต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คำเพียร สะอาดศรี (2547) เรื่อง การใช้พลังงานทดแทนกับวิถีชีวิตชุมชน(กรณีศึกษาบ้านท่าวาริ ตำบลหัวดอ อำเภอบางขัน จังหวัดอุบลราชธานี) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตกับการใช้พลังงานแต่ละประเภทในชุมชน, ญัฐพล ลิ่ม-ปรีสุทธิ์ (2551) เรื่อง การศึกษาสภาพและผลที่เกิดจากการใช้แก๊สโซฮอล์ของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและผลที่เกิดจากการใช้แก๊สโซฮอล์และเสนอแนะให้มีการเพิ่มสถานีบริการ ต้องการให้มีการสนับสนุนการใช้แก๊สโซฮอล์จากรัฐบาลให้มาก, ศิริมา แยมสำรวจ (2551) เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาจากการใช้ระบบ เอ็นจีวี (NGV) ในรถบรรทุกในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ แสดงถึงความต้องการพลังงานของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าภาคขนส่งมีการใช้พลังงานมากที่สุด, สติวัตร สุกใส (2552) แนวโน้มพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกใช้พลังงานทดแทนก๊าซ

ธรรมชาติ NGV ทดแทนการใช้ น้ำมันของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร สารนิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนวญความรู้ความเข้าใจและแนวโน้มมีการใช้ก๊าซ NGV ในอนาคตในระดับสูง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับก๊าซ NGV อยู่ในระดับปานกลาง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้พลังงานทดแทนน้ำมันสำหรับยานพาหนะ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอหัวหิน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเริ่มมีการรณรงค์เรื่องการใช้พลังงานทดแทนในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา จนเกิดกิจการสถานีน้ำมัน และสถานีให้บริการพลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่ทำให้เกิดการบริการเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องการมุ่งแสวงหาแนวทางการพัฒนาการใช้พลังงานทดแทน อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคใช้บริการพลังงานทดแทนในยานพาหนะมากขึ้น เพื่อปรับตัวในอนาคตพร้อมรับมือกับการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น ลดการขาดแคลนพลังงานน้ำมัน ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตลาดในธุรกิจการให้บริการพลังงานทดแทนท่ามกลางกระแสการแข่งขันกับสถานีพลังงานทดแทนที่มีเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นโอกาสให้ผู้บริโภคได้ประโยชน์จากการใช้บริการสถานีพลังงานทดแทน อันจะเป็นความรู้พื้นฐานแก่ศาสตร์ทางด้านการบริหารธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้พลังงานทดแทนสำหรับยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคพลังงานทดแทนทุกประเภทตั้งแต่ น้ำมันแก๊สโซฮอล์ 91 น้ำมันแก๊สโซฮอล์ 95 ก๊าซเอ็นพีวี ก๊าซแอลพีจี สำหรับยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคพลังงานทดแทนภาพรวมสำหรับยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาอุปสงค์ของพลังงานทดแทนของยานพาหนะในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะเวลาที่ทำการสำรวจตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 – กันยายน 2554 โดยกำหนดขอบเขตงานวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

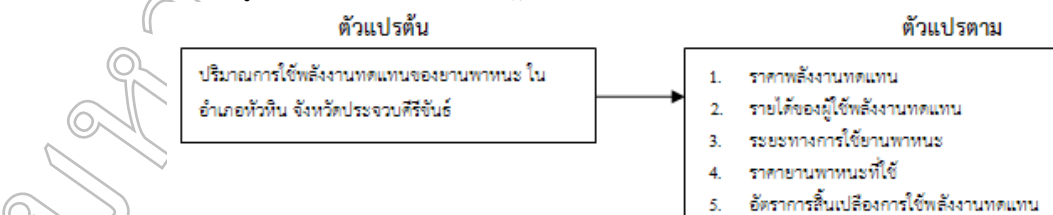
ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคที่ใช้ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นจำนวนรถที่จดทะเบียนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 269,310 คน (ข้อมูลจำนวนรถที่จดทะเบียนสะสม ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2554 รายจังหวัด (Number of Vehicle Registered in Thailand as of 30 June 2011 by Provinces) สถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก (Transport Statistics Sub-Division, Planning Division , Department of Land Transport)

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากผู้บริโภคที่ใช้ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นจำนวนรถที่จดทะเบียนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 625 คน (ที่มาจากตาราง Yamane ที่ร้อยละ 95 โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อนร้อยละ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลโดยวิธีการสุ่มแบบใช้ความน่าจะเป็นโดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random method) ใช้ตาราง Yamane จากประชากรในฐานะผู้บริโภคที่ใช้ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. Educational and Psychological Measurement. 2513: 608-609) ได้กลุ่มตัวอย่าง 625 คน ซึ่งจะใช้ในการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) อย่างไรก็ตาม การสอบถามแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจะเลือกเฉพาะการสอบถามกับกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้พลังงานทดแทนเท่านั้น

ขอบเขตของตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร สามารถสังเคราะห์เป็นแนวคิดในการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทางการวิจัย

ในการศึกษาอุปสงค์ของการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ ทั้งที่เป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ตามแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

สมการสามารถเขียนอยู่ในรูปความสัมพันธ์ คือ

$$D_{\text{Soil}} = C - a_1 P_o + a_2 Y + a_3 M + a_4 P_c - a_5 \text{UseM}$$

โดยกำหนดให้

D_{Soil} = ปริมาณการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ

P_o = ราคาพลังงานทดแทน

Y = รายได้ของผู้ใช้พลังงานทดแทน

M = ระยะทางการใช้ยานพาหนะ

P_c = ราคายานพาหนะที่ใช้

UseM = อัตราการสิ้นเปลืองการใช้พลังงานทดแทน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 625 ชุด โดยให้ผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ ในอำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นผู้ให้ข้อมูลซึ่งได้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา สถานภาพของผู้ใช้ยานพาหนะ สถานภาพการเป็นเจ้าของยานพาหนะ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบและเติมคำ จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ ประกอบด้วย ยี่ห้อยานพาหนะที่ใช้และราคา ขนาดเครื่องยนต์ อายุการใช้งาน ระยะทางที่ขับยานพาหนะ ราคาติดตั้งเพื่อใช้พลังงานทดแทน ตัวถังที่เลือกใช้พลังงานทดแทน ความจุของถังที่ใช้พลังงานทดแทน ค่าใช้จ่ายในการเติมเชื้อเพลิง การเติมพลังงานทดแทนต่อเดือน การเติมพลังงานทดแทนในครั้งนี้อย่างไร อัตราการสิ้นเปลืองพลังงานทดแทน ประเภทยานพาหนะที่ใช้พลังงานทดแทน ประเภทพลังงานทดแทนที่ใช้ สถานีเพื่อใช้พลังงานทดแทน กิจกรรมที่ใช้พลังงานทดแทน การส่งเสริมการขายที่ได้จากสถานีบริการ ผลกระทบด้านดีของการใช้พลังงานทดแทน ผลกระทบด้านเสียของการใช้พลังงานทดแทน การได้รับข่าวสารการใช้พลังงานทดแทน ความเพียงพอของปริมาณการให้บริการพลังงานทดแทน แนวโน้มในการใช้พลังงานทดแทน สาเหตุการเลือกใช้พลังงานทดแทน เป็นแบบสอบถามลักษณะให้ให้เลือกตอบและเติมคำ และสามารถตรวจรายการมากกว่า 1 ข้อ จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการตลาดของผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ ประกอบด้วยปัจจัยทางการตลาดทางด้านราคา ได้แก่ ราคาและความเหมาะสมตามประเภทเชื้อเพลิง ราคาในปัจจุบันมีความเหมาะสม ความคุ้มค่าระหว่างราคาและปริมาณการใช้ ระยะเวลาก่อนเปลี่ยนแปลงของราคาพลังงานทดแทนมีความเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงราคาพลังงานทดแทนเหมาะสมตามสภาวะเศรษฐกิจ ราคาพลังงานทดแทนเหมาะสมกับคุณภาพเชื้อเพลิงและราคาถูกของพลังงานทดแทนคุ้มค่าต่อการเสียค่าติดตั้งเพื่อรองรับการใช้ เป็นต้นซึ่งรวมเป็น 8 ข้อ สำหรับด้านสินค้า ได้แก่ คุณภาพเหมาะสมกับการใช้ อุปกรณ์ติดตั้งรองรับการใช้พลังงานทดแทนได้มาตรฐาน ประสิทธิภาพต่อการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ ไม่ส่งผลกระทบต่อเครื่องยนต์และสิ่งแวดล้อม การเดินเครื่องเรียบไม่สะดุด การบำรุงรักษาเครื่องยนต์และซ่อมแซม การสึกหรอของเครื่องยนต์เมื่อใช้พลังงานทดแทน และไม่มีสี ไม่มีกลิ่น ปราศจากสารพิษเมื่อใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น รวมทั้งหมด 9 ข้อ สำหรับด้านสถานที่จัดจำหน่าย ได้แก่ จำนวนสถานีที่ให้บริการมีมากเพียงใด ยี่ห้อของสถานีให้บริการพลังงานทดแทนมีความหลากหลายต่อการให้บริการ แต่ละสถานีให้บริการมีความปลอดภัย แต่ละสถานีบริการได้รับมาตรฐานการให้บริการ สถานีให้บริการพลังงานทดแทนมีความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ สถานีบริการใกล้ชุมชน และระยะห่างของสถานีบริการพลังงานทดแทนระหว่างกันมีความห่างที่เหมาะสมต่อการใช้บริการ เป็นต้น รวมทั้งหมด 7 ข้อ สำหรับด้านส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การโฆษณาจากสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทน พนักงานให้บริการมีความชำนาญ การให้บริการสะดวก รวดเร็ว การจัดส่งเสริมการขายเช่น การแถมน้ำดื่ม ขนม มีผลต่อการใช้บริการ และภาครัฐให้การสนับสนุนในการใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น รวมทั้งหมด 8 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามจะเป็นลักษณะตรวจรายการเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพอสรุปได้ว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 625 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย 404 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6 ซึ่งเพศชายมักจะเป็นผู้ใช้พลังงานทดแทนมากกว่าเพศหญิงประกอบกับเพศชายมีสถิติ การขยับยานพาหนะมากกว่าเพศหญิงทำให้การสำรวจแบบสอบถามมักพบเพศชายตอบแบบสอบถามมากกว่านั่นเอง สำหรับอายุเฉลี่ย 33 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26-35 ปี จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 45.9 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรีจำนวน 266 คนร้อยละ 42.6 อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 16,968 บาท อยู่ในช่วงระดับรายได้ 5,000-15,000 บาท จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 ภูมิลำเนาของผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะโดยส่วนใหญ่อยู่ภาคกลางจำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 ตำแหน่งงานของผู้ใช้ยานพาหนะส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างบริษัทในหัวหินและเป็นคนในพื้นที่ จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 ความเป็นเจ้าของยานพาหนะส่วนใหญ่จำนวน 539 คน คิดเป็นร้อยละ 86.2

ผลการศึกษาพอสรุปถึงพฤติกรรมของผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะพบว่า ผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ยี่ห้อฮอนด้า (HONDA) จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ขนาดเครื่องยนต์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 1,500 ซีซี จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 ขนาดเครื่องยนต์เฉลี่ยอยู่ที่ 1,600 ซีซี ประเภทของยานพาหนะเป็นมือหนึ่ง จำนวน 513 คน คิดเป็นร้อยละ 81.9 ราคายานพาหนะส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 600,001 – 900,000 บาท จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ราคายานพาหนะโดยเฉลี่ยเท่ากับ 630,000 บาท ราคาที่ใช้ในการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อรองรับการใช้พลังงานทดแทนประเภทก๊าซ LPG ส่วนใหญ่ในช่วง 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 ราคาเฉลี่ยของการติดตั้งก๊าซ LPG เท่ากับ 10,900 บาท ราคาที่ใช้ในการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อรองรับการใช้พลังงานทดแทนประเภทก๊าซ NGV ส่วนใหญ่ในช่วง 45,001 บาทขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ราคาเฉลี่ยของการติดตั้งก๊าซ NGV เท่ากับ 13,700 บาท ทำให้ราคาติดตั้งก๊าซ LPG มีมูลค่าน้อยกว่า ราคาการติดตั้งก๊าซ NGV ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานจากภาครัฐ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบติดตั้งจากภาครัฐ แต่สำหรับก๊าซ NGV ด้วยมีมาตรฐานการรับรองความปลอดภัยมากกว่าทำให้มูลค่าการติดตั้งสูงกว่า ตัวแปรด้านระยะเวลาการใช้งานหลังการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อรองรับการใช้พลังงานทดแทน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1 ปี 6 เดือน ถึง 2 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 แสดงว่าอายุการใช้งานหลังการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อรองรับการใช้พลังงานทดแทนส่วนใหญ่จะติดตั้งมาพร้อมกับการใช้งานยานพาหนะตั้งแต่ครั้งแรกที่เข้ามาใช้งาน ระยะทางที่ขยับยานพาหนะโดยใช้พลังงานทดแทนตลอดเดือน ส่วนใหญ่ในระยะเวลาทางการใช้ยานพาหนะต่อเดือนอยู่ในช่วง ต่ำกว่า 1,000 กิโลเมตร จำนวน 360 คน คิดเป็นร้อยละ 57.6 ระยะทางที่ขยับยานพาหนะต่อเดือนเฉลี่ยเท่ากับ 3,265 กิโลเมตรต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการเติมพลังงานทดแทนต่อครั้ง อยู่ในช่วงค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 500 บาท จำนวน 474 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.8 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อการเติมน้ำมันเท่ากับ 476 บาทต่อครั้ง เป็นมูลค่าค่าใช้จ่ายต่ำสุดของการเติมพลังงานทดแทน ส่วนจำนวนครั้งที่เติมต่อเดือนแสดงควมถี่ในการเติมพลังงานทดแทน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 10 ครั้งต่อเดือน จำนวน 467 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 จำนวนลิตรในการเติมต่อครั้ง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงต่ำกว่า 20 ลิตร จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 ปริมาณการเติมพลังงานทดแทนเฉลี่ยเท่ากับ 15.85 ลิตร ระดับราคาพลังงานทดแทนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 15 บาทต่อลิตร จำนวน 317คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 ระดับราคาพลังงานทดแทนเฉลี่ยเท่ากับ 21.42 บาท อัตราการสิ้นเปลืองในการใช้พลังงานทดแทนส่วนใหญ่มีการสิ้นเปลืองอยู่ในช่วง 11-15กิโลเมตรต่อลิตร จำนวน 268 คัน คิดเป็นร้อยละ 42.9 อัตราการสิ้นเปลืองเฉลี่ยกิโลเมตรต่อลิตรเท่ากับ 12กิโลเมตรต่อลิตร ประเภทของพลังงานทดแทนส่วนใหญ่เติมแก๊ส LPG จำนวน 214 คัน คิดเป็นร้อยละ 34.2สถานีพลังงานทดแทนที่เลือกใช้บริการส่วนใหญ่เลือกใช้สถานี ปตท.จำนวน 394 คันคิดเป็นร้อยละ 63

ผลการศึกษาพอสรุปถึงพฤติกรรมของผู้ใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะประเภทที่ตอบมากกว่า 1 ข้อ แสดงความถี่ และร้อยละ ด้านจุดประสงค์ของการใช้พลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า จุดประสงค์การใช้พลังงานทดแทน เพื่อใช้เดินทางกลับบ้านและไปทำงาน จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 การส่งเสริมการขายของพลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า การเติมพลังงานทดแทนครบมูลค่าจะได้รับน้ำดื่ม จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 ด้านผลกระทบด้านดีของพลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า ราคาถูกกว่าน้ำมันเชื้อเพลิงปกติ จำนวน 421 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 ส่วนผลกระทบด้านไม่มีของพลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า สถานีจ่ายพลังงานทดแทนมีไม่เพียงพอในชุมชนที่ใช้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ด้านข่าวสารที่ได้รับของพลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า ได้รับข่าวสารจากการตัดสินใจเอง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 จำนวนสถานีที่ให้บริการพลังงานทดแทน จำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 แนวโน้มการใช้พลังงานทดแทนส่วนใหญ่พบว่า มีแนวโน้มจะใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น จำนวน 485 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6 ปัจจัยที่ตัดสินใจในการเลือกใช้พลังงานทดแทน ส่วนใหญ่พบว่า ให้ความสำคัญด้านราคาพลังงานทดแทนมีราคาถูกเมื่อ

เปรียบเทียบกับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงปกติ จำนวน 515 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้พลังงานทดแทนในอนาคต ส่วนใหญ่พบว่า จะใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5

ผลการศึกษาพอสรุปถึงทัศนคติทางด้านการตลาดของพลังงานทดแทนในยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีทั้งหมด 4 ด้านคือ ด้านราคาพลังงานทดแทน ด้านผลิตภัณฑ์ของพลังงานทดแทน ด้านสถานที่จัดจำหน่ายพลังงานทดแทน ด้านส่งเสริมการขายของพลังงานทดแทน จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ทัศนคติทางด้านการตลาดภาพรวมทางราคาพลังงานทดแทนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด คิดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในเกณฑ์ความพึงพอใจมาก เมื่อแยกตามรายช่องทางด้านราคา ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูง 2 หัวข้อ คือ ราคาพลังงานทดแทนในปัจจุบันมีความเหมาะสม และราคาพลังงานทดแทนถูกกว่าน้ำมันเชื้อเพลิงปกติอยู่ในระดับคะแนน 3.84 อยู่ในเกณฑ์มาก ในด้านผลิตภัณฑ์ของพลังงานทดแทน มีระดับความพึงพอใจในหัวข้อ พลังงานทดแทนมีคุณภาพเหมาะสมต่อการใช้งานพาหนะ มีค่าเฉลี่ย 3.96 อยู่ในเกณฑ์มาก ในด้านสถานที่ให้บริการพลังงานทดแทนมีระดับความพึงพอใจในหัวข้อ แต่ละสถานีให้บริการพลังงานทดแทนมีความปลอดภัย มีระดับความพึงพอใจในหัวข้อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 อยู่ในเกณฑ์มาก ในด้านส่งเสริมการขายของพลังงานทดแทนมีระดับความพึงพอใจในหัวข้อ การประชาสัมพันธ์การใช้พลังงานทดแทนอย่างต่อเนื่อง มีระดับความพึงพอใจในหัวข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 อยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งด้านทัศนคติทางการตลาดของพลังงานทดแทนยังคงให้ความสำคัญระดับสูงในด้านราคาพลังงานทดแทน แสดงถึงสถานการณ์การใช้พลังงานในปัจจุบันของยานพาหนะ ราคาถูก จะทำให้ผู้ใช้สนใจในการตัดสินใจเลือกใช้พลังงานทดแทน ประกอบกับการพัฒนาคุณภาพของพลังงานทดแทนเพื่อแสดงการพัฒนาเทคโนโลยีด้านนวัตกรรมทางการพัฒนาคุณภาพพลังงานทดแทนและสอดคล้องกับระดับราคาไม่แพงมากนักจะทำให้ปริมาณการใช้พลังงานทดแทนมีมากขึ้น

ผลการศึกษาพอสรุปถึงการตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับพลังงานทดแทนของยานพาหนะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับพลังงานทดแทนของยานพาหนะ จากการสอบถามความรู้จำนวน 10 ข้อ ผู้ตอบว่าทราบเกี่ยวกับพลังงานทดแทนเท่ากับ 3,619 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.9 ความรู้ที่มีผลตอบว่าทราบมากที่สุดคือ ทราบว่าพลังงานทดแทนที่เป็นก๊าซธรรมชาติประเทศไทยสามารถผลิตเองได้ จำนวน 418 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 66.9 ของการตอบว่าไม่ทราบ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองทางเศรษฐมิติ ถึงการศึกษาปัจจัยที่มีปริมาณความต้องการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้พลังงานทดแทนได้แก่ ปริมาณการเติมพลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับตัวแปรปัจจัยต่างๆ โดยใช้ข้อมูลจากการออกแบบสอบถามผู้ใช้พลังงานทดแทน เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการใช้พลังงานทดแทนด้วยวิธีประมาณการค่าแบบกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ปราบปรามผลการศึกษา ดังนี้

ในการศึกษาอุปสงค์ของการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ ทั้งที่เป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ตามแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาพบสมการตามที่ศึกษา ดังนี้

สมการสามารถเขียนอยู่ในรูปความสัมพันธ์ คือ

$$D_{\text{Soil}} = 37.71 - 0.78P_o + 0.001Y + 4.89M + 2.69P_c - 0.01\text{UseM}$$

(t-stat.) (15.75) (-13.32) (3.07) (3.49) (2.20) (-2.15)

R-Squared = 0.65

Durbin - Watson Stat. = 1.77

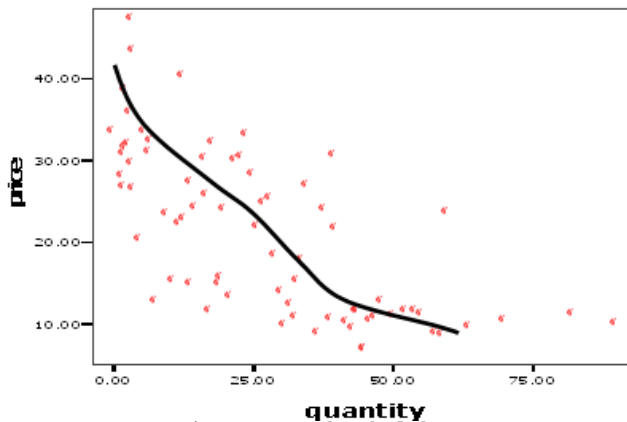
F - Stat. = 58.01

โดยกำหนดให้

- D_{Soil} = ปริมาณการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะ
- P_o = ราคาพลังงานทดแทน
- Y = รายได้ของผู้ใช้พลังงานทดแทน
- M = ระยะทางการใช้ยานพาหนะ
- P_c = ราคาของยานพาหนะที่ใช้
- UseM = อัตราการสิ้นเปลืองการใช้พลังงานทดแทน

จากสมการที่คำนวณได้มีค่า R-Squared เท่ากับ 0.65 แสดงว่าปริมาณการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทนในแบบจำลองถึงร้อยละ 65 จึงนับได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้พลังงานทดแทนของ

ยานพาหนะพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เป็นอย่างดี ส่วนค่า Durbin – Watson Statistic เท่ากับ 1.77 แสดงว่าแบบจำลองนี้ไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงสถิติ (Autocorrelation) อย่างแน่นอน และเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ ประกอบกับค่า t-stat. ที่ได้ปรากฏว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถอธิบายสมการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่คาดไว้ จะเห็นได้ว่า จากปัจจัยต่างๆ ในสมการแบบจำลองสามารถอธิบายตัวแปรที่มีผลต่อด้านปริมาณการใช้พลังงานทดแทนในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 58.01 และเมื่อมีการแสดงความสัมพันธ์ของอุปสงค์ของพลังงานทดแทนจากการวิจัยระหว่างระดับราคาพลังงานทดแทนโดยเฉลี่ยและปริมาณการเติมพลังงานทดแทนโดยเฉลี่ย ซึ่งแสดงเป็นเส้นอุปสงค์ระหว่างตัวแปรสองตัวแปร สรุปได้ว่า ลักษณะเส้นอุปสงค์ลาดลงจากซ้ายไปขวาแสดงว่าระดับราคาพลังงานทดแทนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการเติมพลังงานทดแทน กล่าวคือ เมื่อราคาพลังงานทดแทนราคาลดลงปริมาณความต้องการใช้พลังงานทดแทนจะเพิ่มสูงขึ้น เมื่อราคาพลังงานทดแทนมากขึ้นปริมาณความต้องการเติมพลังงานทดแทนจะน้อยลง เป็นไปตามทฤษฎีอุปสงค์ทางเศรษฐศาสตร์ที่กำหนดตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณสินค้า คือพลังงานทดแทน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 อุปสงค์ของพลังงานทดแทน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบทางด้านปริมาณการใช้พลังงานทดแทนในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ปรับแนวทางการพิจารณาปัจจัยหลักที่สำคัญ และสอดคล้องตามทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทางผลการศึกษาในฉบับนี้พบว่า 5 ปัจจัยมีผลกระทบทางด้านปริมาณการใช้พลังงานทดแทนในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ถ้ามีการปรับกลยุทธ์ปัจจัยทั้ง 5 จะสามารถสนับสนุนให้ผู้ใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะมั่นใจและยอมรับในการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็ระดับความแตกต่างระหว่างราคาพลังงานทดแทนและราคาน้ำมันเชื้อเพลิงปกติถ้ามีความแตกต่างกันมาก จะทำให้พลังงานทดแทนเป็นทางเลือกของผู้ใช้พลังงานทดแทน และสำหรับผู้ที่ใชยานพาหนะกำลังตัดสินใจที่จะมาใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้น ระดับรายได้ของผู้ใช้เมื่อเพิ่มขึ้นจะมีส่วนในการประหยัดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง หันมาใช้พลังงานทดแทนที่จะทำให้ระดับรายได้ของผู้ใช้ประหยัดได้อีกทางหนึ่ง ปัจจัยด้านระยะทางการใช้ยานพาหนะของผู้ใช้พลังงานทดแทนเพิ่มมากขึ้นจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ใช้ได้ ราคายานพาหนะที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะเครื่องยนต์ที่มีประสิทธิภาพเครื่องยนต์ใหญ่ แรงม้าการเร่งเครื่องมาก จะเป็นการสิ้นเปลืองการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงราคายานพาหนะจะราคาสูงไปตามคุณภาพของเครื่องยนต์ พลังงานทดแทนจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งจะช่วยเหลือการประหยัดในการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง และสำหรับปัจจัยด้านการสิ้นเปลืองพลังงานเมื่อเปรียบเทียบกับระยะทางการใช้ต่อลิตรของน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่แสดงถึงศักยภาพของเครื่องยนต์ที่บ่งบอก การใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและคุณภาพของเครื่องยนต์ถ้าสิ้นเปลืองมาก การใช้พลังงานทดแทน จะเป็นทางเลือกที่ผู้ใชยานพาหนะที่สิ้นเปลืองจะใช้พลังงานทดแทนมากยิ่งขึ้น จะสังเกตได้ว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านเป็นผลกระทบต่อการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะในปัจจุบัน สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ นักวิจัยมีการประเมินตัวแปรทางด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะหลายปัจจัย แต่การสรุปผลการศึกษาเลือกปัจจัยตามทฤษฎีที่สามารถอธิบายผลกระทบทางด้านการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะ ที่จะไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ร่วมกัน (Auto Correlation) เท่านั้น ซึ่งในงานวิจัยครั้งต่อไป จะควรมีการพิจารณาปัจจัยทางด้านพลังงานทดแทนแยกประเภทอุปสงค์ของแก๊สแอลพีจี อุปสงค์ของแก๊สเอ็นจีวี อุปสงค์ของน้ำมันอี 20 อุปสงค์ของแก๊สโซฮอล์

อุปสงค์ของน้ำมันไบโอดีเซล เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยของพลังงานทดแทนแต่ละประเภทมีความแตกต่างและให้ความสำคัญของปัจจัยต่อการใช้พลังงานทดแทนที่เฉพาะสำหรับประเภทต่างๆ ของพลังงานทดแทน นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคมที่ประเมินด้านสังคมศาสตร์นับเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะ เพื่อศึกษาผลกระทบในระดับลึกมากขึ้นเพื่อสามารถอธิบายผลกระทบการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และอาจจะใช้สถิติระดับสูงเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่จะช่วยแก้ปัญหาการเกิดความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรอิสระร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งถ้ามีการพิจารณาจากงานวิจัยอื่นที่ทำการสำรวจมักจะเป็นการอธิบายผลจากการสอบถามที่กำหนดระยะเวลาที่ทำการศึกษา ณ ขณะใดขณะหนึ่ง จากพฤติกรรมของผู้ใช้และแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการอธิบายพฤติกรรมและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้พลังงานทดแทนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาอุปสงค์ของพลังงานทดแทนในยานพาหนะที่ใช้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในครั้งนี้เป็นการกำหนดพื้นที่ในระดับชุมชนที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่สามารถนำไปพิจารณาเทียบเคียงกับชุมชนอื่นได้ ซึ่งเชื่อได้ว่าไม่แตกต่างกันมากนักสำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทนในปัจจุบัน ถ้าการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะกำหนดปัจจัยทางการประเมินผลกระทบทางด้านเทคโนโลยีของเครื่องยนต์ในเชิงวิศวกรรมศาสตร์ทางเครื่องยนต์ที่พร้อมใช้สำหรับการใช้พลังงานทดแทนที่มีผลกระทบต่อการใช้จะช่วยให้สามารถหาคำตอบทางนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้ใช้พลังงานทดแทนมีความมั่นใจในการเลือกใช้พลังงานทดแทนได้มากยิ่งขึ้น และเกิดผลงานวิจัยในการประเมินถึงความเป็นไปได้ในการประหยัดพลังงานทางเลือกได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาทัศนคติทางการตลาดของการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะ ถึงแม้ว่าการอธิบายค่าเฉลี่ยของการแสดงทัศนคติทางการตลาดของการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะจะมีระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านใกล้เคียงกัน คือมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์มาก แต่เมื่อพิจารณาจากตัวเลขคะแนนเฉลี่ยที่ได้แล้ว พบว่าด้านระดับราคาสินค้ามีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงการให้ความสำคัญของผู้ใช้พลังงานทดแทนยังคงให้ความสำคัญต่อระดับราคาเป็นลำดับต้น ตามทฤษฎีอุปสงค์ของสินค้า เป็นยืนยันปัจจัยในการเลือกใช้พลังงานทดแทน ถึงแม้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะให้ความสำคัญต่องานวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ทางเทคโนโลยีของการพัฒนาเครื่องยนต์ให้มีประสิทธิภาพรองรับการใช้พลังงานทดแทน แต่ระดับราคาสินค้ายังเป็นปัจจัยหลักที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้พลังงานทดแทน การพัฒนานวัตกรรมใหม่ของพลังงานทดแทนและเครื่องยนต์จะต้องพิจารณาถึงราคาด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้พลังงานทดแทนสามารถจะช่วยประหยัดพลังงานและสามารถใช้พลังงานทดแทนที่ราคาไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า เราควรปลูกจิตสำนึกแก่ผู้ใช้พลังงานทดแทนให้ความสำคัญต่อการลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงให้มากขึ้น เนื่องจากถึงแม้ว่าราคาพลังงานทดแทนถูกกว่าพลังงานเชื้อเพลิงปกติ แต่กรณีที่เรามีปริมาณการใช้เพิ่มมากขึ้น ความเป็นไปได้ที่ความต้องการการใช้พลังงานทดแทนสูง ราคาพลังงานทดแทนจะสูงตามไปด้วย การใช้อย่างประหยัดเพื่อปริมาณพลังงานทดแทนจะสามารถใช้ได้ในระยะยาวต่อไปได้นอนาคต

ข้อเสนอแนะทางการวิจัยในเรื่องผลกระทบทางด้านการใช้พลังงานทดแทนในยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรพิจารณากรณีศึกษาขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อหาภาพรวมของความต้องการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้การแยกประเภทพลังงานทดแทนในการศึกษาอุปสงค์พลังงานทดแทนแต่ละประเภท เป็นงานวิจัยอีกฉบับหนึ่งซึ่งสามารถศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พลังงานทดแทนแต่ละประเภทได้ชัดเจนและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะด้านการตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์การตรวจสอบความรู้พลังงานทดแทนมีหลายประเภทการตอบคำถามจึงหลากหลาย ไม่ได้แยกประเภทพลังงานทดแทน ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถให้แนวทางต่องานวิจัยต่อไปให้สามารถได้ข้อมูลที่ครอบคลุมการตรวจสอบความรู้ของการใช้พลังงานทดแทนของยานพาหนะได้มากขึ้นและชัดเจนมากขึ้นตามประเภทของพลังงานทดแทน

เอกสารอ้างอิง

- คำเพียร สะอาดศรี. 2547. การใช้พลังงานทดแทนกับวิถีชีวิตชุมชน(กรณีศึกษาบ้านท่าวารี ตำบลหัวดอก อำเภอเขื่อนใน จังหวัดอุบลราชธานี). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- ณัฐพล ลิ้มปรีสุทธิ์. 2551. การศึกษาสภาพและผลที่เกิดจากการใช้แก๊สโซฮอลล์ของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นิริชดี ไทชนนต์. 2549. มุลนิธิสถาบันพลังงานทดแทน ไบโอดีเซล-เอทานอล แห่งประเทศไทย.
“ปี 2549 ปีแห่งพลังงานทดแทน”, วารสารพลังงานทดแทน ปีที่ 1 ฉบับที่ 1

- ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2549. บริษัท เอ็มริช ริช บิสซิเนส จำกัด. หน้า 26-34.
- สดีวัตร สุกใส. 2552. **แนวโน้มพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกใช้พลังงานทดแทนก๊าซธรรมชาติ NGV**
ทดแทนการใช้น้ำมันของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ปริญญา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถิติการท่องเที่ยวหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. 2552. (ออนไลน์)
<http://www2.tat.or.th/stat/download/tst/233/uaahin.doc>.
- สถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก (Transport Statistics Sub-Division, Planning Division,
Department of Land Transport). ข้อมูลทะเบียนรถยนต์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. 2554.
- ศิริมา แยมสำรวล. 2551. **การศึกษาสภาพและปัญหาจากการใช้ระบบ เอ็นจีวี (NGV) ในรถบรรทุกในเขต**
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Krejcie and Morgan. **Educational and Psychological Measurement.** 2513: 608-609.

พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติในประเทศไทย The Spending Behavior of Senior Foreign Tourists in Thailand

กวิน วงศ์ลิตี

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยกำหนดให้ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ กลุ่มประเทศ เป็นตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ ส่วนความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติในด้านการท่องเที่ยว 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ยานพาหนะในการเดินทาง ค่ากิจกรรม และค่าใช้จ่ายซื้อสินค้า เป็นตัวแปรตาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมายังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .777 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบข้อมูลใช้ สถิติ Independent – Sample t-test

ผลของการศึกษา พบว่า

1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี และมีรายได้ ระหว่าง \$20,000-\$50,000 ต่อปี เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปมากที่สุด นิยมเดินทางมาเป็นคู่หรือกลุ่มเล็ก มีความสนใจด้านความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมไทย ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่า \$5,000 และใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวประมาณ 1-3 สัปดาห์

2. ภาพรวมค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ อันดับหนึ่งคือ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม อันดับสองคือ ด้านที่พัก อันดับสามคือด้านสินค้าและบริการทั่วไป อันดับสี่คือด้านกิจกรรมความบันเทิง และอันดับห้าคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง

3. เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และมีเพียงความพึงพอใจในด้านสินค้าและบริการที่เพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 66-70 ปี พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และมีเพียงความพึงพอใจในสองด้านที่กลุ่มที่มีอายุ 66-70 ปี มีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือด้านกิจกรรมและความบันเทิง และด้านการคมนาคมขนส่ง

คำสำคัญ พฤติกรรมการใช้จ่าย นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ประเทศไทย

ABSTRACT

The main objective of this research is to study senior foreign tourists' spending behavior in Thailand. While dependent variables are gender, age, income, occupation, and region of country of origin, independent variables are five important areas of senior foreign tourists' spending behavior which are hotel, food & beverage, transportation, entertainment & activities, and shopping.

The samples used in this research are 400 inbound and outbound foreign passengers who are at the Suvarnabhumi Airport. Questionnaires are developed and tested which get value of .777 for Cronbach alpha. Questionnaires are used for collecting the data. Descriptive statistics used in this research include percentage, mean, and standard deviation. Also, independent samples t-test is used for testing data.

The findings reveal that:

1. The majority of senior foreign tourists have an average age between 60-65 years old. Also, the majority has income in the area of \$20,000-\$50,000 per year. Most of them are European tourists and prefer to travel as a couple or small group. The expense per trip is less than \$5,000. The majority spends time about 1-3 weeks per trip.

2. The average satisfaction of the senior tourists can be ranked from high to low as the followings: (1) Food and beverage, (2) Hotel and accommodation, (3) Shopping of goods and services, (4) Entertainment and activities, and (5) Transportation.

3. When compare the satisfaction of male and female senior tourists, it is found that there are little differences, except that female senior tourists have more satisfaction on shopping of goods and services than male senior tourists with the .05 level of significance. Moreover, when compare the satisfaction of age group of 60-65 years old and 66-70 years old, the findings reveal that there are little differences, except the age group of 66-70 years old is more satisfied with the entertainment & activities and transportation than the age group of 60-65 years old with the .05 level of significance.

Key words: Spending behavior, Senior foreign tourists, Thailand

บทนำ

ประชากรผู้สูงอายุโลกเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวของประเทศไทย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี จากข้อมูลของ United Nations: Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2553:13) รายงานว่าประชากรผู้สูงอายุของโลกมีสัดส่วนร้อยละ 8 ในปี พ.ศ. 2483 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 ในปี พ.ศ. 2552 และคาดว่าจะเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 22 ในปี พ.ศ. 2593 ผู้สูงอายุในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น นับว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพกลุ่มใหญ่ที่สำคัญต่ออัตราการเจริญเติบโตของรายได้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างมากและมีรายได้ที่สะสมไว้มาก อีกทั้งยังมีแนวโน้มความสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่จะพัก ณ จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวยาวนานกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งถือเป็นความหวังอันยิ่งใหญ่สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลก (Tourism Golden Hope)

จากรายงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2553) ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548 – พ.ศ. 2551 นักท่องเที่ยวโลกขยายตัวถึงร้อยละ 6.38 แต่ได้ลดลงเหลือร้อยละ 2.98 ในปี พ.ศ. 2552 ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกจากวิกฤตการณ์การเงินในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นซึ่งส่งผลให้ราคาค่าโดยสารเครื่องบิน และราคาสินค้าบริการอื่นๆ สูงขึ้นตามมา แต่ส่งผลกระทบต่ออัตราการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะสั้นไม่มากนัก ในปี พ.ศ. 2553 รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.10 มีรายได้จากการท่องเที่ยว 5.85 แสนล้านบาท

นอกจากนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติยังจัดเป็นกลุ่มที่น่าสนใจมากในด้านการตลาด โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (The Tourism Authority of Thailand, 2553:2-3) ได้เน้นหลักสามประการที่คิดว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวจะสำคัญหรือไม่ ได้แก่ Segment, Size, and Growth กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติถือว่าเป็นกลุ่มใหญ่สามารถแยกออกมาได้อย่างเด่นชัดจากกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น จัดเป็นกลุ่มตลาดสำคัญที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงและมีความต้องการด้านการบริการ และความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

การที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นย่อมมีโอกาที่จะจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ดังนั้น วัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เนื่องจากได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการวางแผนการตลาดแบบเจาะกลุ่มเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และถือเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบการวางแผนทางการตลาดแบบเจาะกลุ่มเป้าหมายขึ้นในประเทศไทย ซึ่งระบบดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการบริการต่อกลุ่มเป้าหมายได้เร็วขึ้น และลดปัญหาการบริการที่ผิดวัตถุประสงค์ต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มจนทำให้สับสนและเสียเวลา อีกทั้งยังไม่เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value Added) นอกจากนี้ยังช่วยในการจัดเก็บประวัติความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Record) โดยมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพและลดต้นทุนด้วยการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาทดแทนระบบเก่าอย่างมีประสิทธิภาพ หรือมาทดแทนระบบลองผิดลองถูก (Trial and Error)

แต่ในปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังมีค่อนข้างจำกัด ผู้วิจัยจึงได้มีความต้องการที่จะทำโครงการวิจัยในเรื่องนี้ เนื่องจากได้มองเห็นผลประโยชน์ของการวิจัยที่จะ

นำมาใช้ในการส่งเสริมการวางแผนการตลาดของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติได้เกิดความมั่นใจที่จะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น และจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการสุขภาพของประเทศไทยได้จำนวนมาก ซึ่งจะมีผลต่อการจ้างงานในประเทศและเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่มีต่อด้านการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อด้านการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการในประเทศไทยแตกต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่ในกลุ่มอายุที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อด้านการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการในประเทศไทยแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การสำรวจวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ คือ ที่ห้องโถงผู้โดยสารขาเข้าและขาออก ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ
2. ขอบเขตด้านประชากร การสำรวจวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การสำรวจวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา คือ ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ยานพาหนะในการเดินทาง กิจกรรมบันเทิง และด้านใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ
4. ขอบเขตด้านเวลา การสำรวจวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการสำรวจเก็บข้อมูลด้านเวลา คือ ศึกษาในช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ในแต่ละเดือนของปี

ข้อจำกัดของการวิจัย

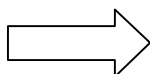
การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้นเพราะใช้แบบสอบถามเป็นภาษาอังกฤษ แต่มีนักท่องเที่ยวบางคน หรือบางกลุ่มที่ไม่สามารถสื่อสารเชิงลึกโดยใช้ภาษาอังกฤษ จึงทำให้กลุ่มดังกล่าวนี้ไม่มีโอกาสเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่องพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีกรอบแนวความคิดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์
 - เพศ
 - อายุ
 - สถานภาพการสมรส
 - การศึกษา
 - รายได้เฉลี่ย
 - กลุ่มประเทศ

ตัวแปรตาม

- พฤติกรรมด้านการบริโภค
 - ความพึงพอใจด้านการบริโภคห้าด้าน
 1. ด้านที่พัก
 2. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม
 3. ด้านยานพาหนะในการเดินทาง
 4. ด้านค่ากิจกรรมบันเทิง
 5. ด้านค่าใช้จ่ายซื้อสินค้า

ภาพที่ 1 แบบจำลองกรอบแนวความคิดการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยใน ห้าด้านหลักคือ ด้านที่พัก ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านยานพาหนะในการเดินทาง ด้านกิจกรรมบันเทิง และ ด้านการใช้จ่ายซื้อสินค้า มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) การเก็บข้อมูล (4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จากข้อมูลของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) รายงานว่ามีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 15,841,683 คน ในปี 2553 และประมาณว่าเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติประมาณร้อยละ 5 หรือประมาณ 792,084 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ได้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 400 คนโดยเก็บตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยแบ่งประชากรเป็นกลุ่มหลักตามสถิตินักท่องเที่ยวของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554)

กลุ่มประเทศของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมายังประเทศไทย	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บ
กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก	33	196
กลุ่มยุโรป	20	132
กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ	5	20
กลุ่มประเทศเอเชียใต้	5	20
กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง	3	12
กลุ่มประเทศ อื่นๆ	5	20
รวมทั้งหมด	100	400

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 400 ชุด โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่หนึ่งมี 5 ข้อ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ส่วนที่สอง พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มี 10 ข้อ และส่วนที่สาม เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจโดยใช้ Likert 5 scales โดยมีคำถาม 5 ข้อ โดยจะเน้นภาพรวมความพึงพอใจในห้าด้านหลักของการใช้จ่ายคือ ด้านที่พัก ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านยานพาหนะในการเดินทาง ด้านกิจกรรมบันเทิง และด้านค่าใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ ตอนท้ายสุดของแบบสอบถามเป็นพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแสดงความคิดเห็น

ในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถาม ได้มีการปรับปรุงคำถามหลายครั้งโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารและการท่องเที่ยวและมีความรู้ภาษาอังกฤษระดับดีมาก ประเมินจนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.05 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลอง 30 ชุดกับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัต (Cronbach) โดยมีค่ารวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.777 และ ด้านภาพรวมความพึงพอใจมีค่า 0.842 หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ จำนวน 400 ตัวอย่าง

การเก็บข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูล มีการดำเนินการดังนี้ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และผู้วิจัยได้เก็บกลุ่มตัวอย่างที่ห้องโถงผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเข้าและขาออก ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554 รวบรวมแบบสอบถาม นำไปตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS ดังต่อไปนี้ ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percent) ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ วิเคราะห์โดยการหาร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติหลังจากที่ใช้จ่ายในห้าด้านหลัก เป็นการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ

มีการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพศชายและเพศหญิง อีกทั้งมีการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติกลุ่มอายุ 60-65 ปี และกลุ่มอายุ 66-70 ปี โดยการใช้การทดสอบ ค่า t-test Independent Sample Test

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติหลังจากที่ใช้จ่ายในห้าด้านหลัก

การใช้จ่ายในด้านต่างๆ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม	4.36	.77391	มีความพึงพอใจมาก
2. ด้านที่พัก	4.29	.68419	มีความพึงพอใจมาก
3. ด้านสินค้าและบริการ	4.17	.78989	มีความพึงพอใจมาก
4. ด้านกิจกรรมและความบันเทิง	4.15	.76317	มีความพึงพอใจมาก
5. ด้านการคมนาคมขนส่ง	3.87	.79319	มีความพึงพอใจมาก
รวม	4.16	.7900	มีความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติระหว่างเพศชายและเพศหญิงหลังจากที่ใช้จ่ายในห้าด้านหลัก

การใช้จ่ายในด้านต่างๆ	กลุ่ม	N	\bar{x}	S.D.	t-value	P-value
1. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม	ชาย	240	4.27	0.67034	-.775	.439
	หญิง	160	4.32	0.70533		
2. ด้านที่พัก	ชาย	240	4.15	0.72981	-.027	.979
	หญิง	160	4.16	0.81300		
3. ด้านสินค้าและบริการ	ชาย	240	4.09	0.80787	-2.447	.015
	หญิง	160	4.28	0.74422		
4. ด้านกิจกรรมและความบันเทิง	ชาย	240	4.32	0.75710	-1.214	.225
	หญิง	160	4.42	0.79740		
5. ด้านการคมนาคมขนส่ง	ชาย	240	3.84	0.90857	-.748	.455
	หญิง	160	3.91	1.02160		

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติระหว่างกลุ่มอายุ 60-65ปี และ กลุ่มอายุ 66-70ปี หลังจากที่ใช้จ่ายในห้าด้านหลัก

การใช้จ่ายในด้านต่างๆ	กลุ่ม	N	\bar{x}	S.D.	t-value	P-value
1. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม	60-65ปี	294	4.25	0.68717	-1.534	.126
	66-70ปี	91	4.38	0.67937		
2. ด้านที่พัก	60-65ปี	294	4.12	0.77414	-1.424	.155
	66-70ปี	91	4.25	0.72408		
3. ด้านสินค้าและบริการ	60-65ปี	294	4.19	0.75710	.664	.507
	66-70ปี	91	4.13	0.84602		
4. ด้านกิจกรรมและความบันเทิง	60-65ปี	294	4.32	0.80167	-2.583	.010
	66-70ปี	91	4.56	0.63611		
5. ด้านการคมนาคมขนส่ง	60-65ปี	294	3.81	0.93737	-2.062	.040
	66-70ปี	91	4.05	0.99289		

ผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60 และเพศหญิงร้อยละ 40 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 73.4 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี ร้อยละ 22.8 มีอายุระหว่าง 66-70 ปี มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 3.8 ที่มีอายุมากกว่า 71 ปีขึ้นไป และพบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่แต่งงานถึงร้อยละ 57.4 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีประมาณร้อยละ 64.5 มีรายได้ประมาณ \$20,000 – \$50,000 เหรียญต่อปี

2. ข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาประเทศไทยแล้ว 2-3 ครั้ง ประมาณร้อยละ 37.2 และส่วนใหญ่มาเที่ยวประเทศไทยเพราะสนใจความสวยงามด้านธรรมชาติ ร้อยละ 27.2 และในวัฒนธรรมประเพณีไทยร้อยละ 21.5 ส่วนอาหารไทยมีความสำคัญเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ส่วนใหญ่นิยมเดินทางเป็น เวลา 2-3 สัปดาห์และนิยมเดินทางมาเป็นคู่หรือกลุ่มเล็ก ถึงร้อยละ 62.5 เรื่องค่าใช้จ่ายนั้น พบว่า ใช้จ่ายส่วนใหญ่ต่ำกว่า \$5,000 ต่อการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง การได้รับข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตมากถึงร้อยละ 37 จากเพื่อนและญาติมิตรถึงร้อยละ 26.5 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติใช้จ่ายมากที่สุดด้านการเดินทางถึงร้อยละ 54 รองลงเป็นค่าใช้จ่ายด้านที่พักและอาหาร และใช้จ่ายด้านซื้อสินค้า น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 3.5

3. ข้อมูลด้านภาพรวมความพึงพอใจนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ พบว่า ความพึงพอใจด้านค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถเรียงลำดับ โดยดูจากค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ อันดับหนึ่งคือ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม อันดับสองคือ ด้านที่พัก อันดับสามคือด้านสินค้าและบริการ อันดับสี่คือ ด้านกิจกรรมความบันเทิง อันดับห้าคือ ด้านการคมนาคมขนส่ง

4. จากการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และมีเพียงความพึงพอใจในด้านสินค้าและบริการที่เพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 66-70 ปี พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และมีเพียงความพึงพอใจในสองด้านที่กลุ่มที่มีอายุ 66-70 ปี มีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 60-65 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านกิจกรรมและความบันเทิง และด้านการคมนาคมขนส่ง

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยหลังการเกษียณอายุงาน ซึ่งมีอายุในช่วงระหว่าง 60-65 ปี เป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 73.4 และมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุมากกว่า 71 ปีเพียงร้อยละ 3.8 เท่านั้น เหตุผลอาจเป็นเพราะว่า สุขภาพและงบประมาณการท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มเกษียณใหม่ ๆ มีสุขภาพที่ยังคงแข็งแรงและมีเวลาและงบประมาณในการท่องเที่ยว พอมีอายุมากขึ้นก็เริ่มมีปัญหาเรื่องสุขภาพ และใช้เวลาและเงินทองส่วนใหญ่ในปัญหาเรื่องสุขภาพมากกว่าการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวชาวยุโรปจะออกเดินทางท่องเที่ยวเป็นคู่หรือเดี่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวเอเชีย เหตุผลอาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติชาวยุโรปมีวัฒนธรรมในความกล้าในการผจญภัยสูงกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวเอเชีย และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวเอเชียมักชอบเดินทางกับครอบครัวและบุตรหลานมากกว่าที่จะเดินทางเดี่ยวหรือเดินทางเป็นคู่

เรื่องอาหารไทยซึ่งมักจะเป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวไทย เช่น การศึกษาพฤติกรรมและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 2 (2547) พบว่าอาหารไทยและเครื่องดื่มเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินึกถึงและประทับใจมากที่สุด แต่ผลของการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความสนใจด้านอาหารน้อยมาก อาหารไทยไม่ใช่จุดดึงดูด แม้ว่าความพึงพอใจด้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าผู้สูงอายุมักจะระมัดระวังในการรับประทานอาหารมาก และสนใจในอาหารเพื่อสุขภาพมากกว่าเรื่องความแปลกและอร่อย แต่จุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวไทยที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญคือ ความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aswin Sangpikul (2008) ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวอเมริกันเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด คือ การหาความรู้ความแปลกใหม่ และสิ่งดึงดูดในด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำการตลาดการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ

1.1 เรื่องอาหารและเครื่องดื่ม พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติมีความพึงพอใจในรสชาติและความหลากหลายเป็นอันดับแรก เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีโรคประจำตัวและภูมิต้านทานต่ำ ความสะอาดของอาหารและเครื่องดื่มจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ควรมีการส่งเสริมมาตรฐานความสะอาดสำหรับอาหารที่จำหน่าย รวมถึงผู้ประกอบการและพนักงานที่ให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเป็นพิเศษ เช่น การล้างมือก่อนปรุงอาหาร การสวมถุงมือและหมวกในระหว่างการปรุงอาหาร การจัดพื้นที่สำหรับชะล้างที่มีดชนิดและถูกสุขลักษณะ การให้รางวัลสำหรับร้านค้าหรือผู้ประกอบการที่ได้มาตรฐานและ การประชาสัมพันธ์เป็นภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

1.2 เรื่องการคมนาคมขนส่ง ซึ่งได้คะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด อันเนื่องมาจากสภาพการจราจรที่แออัด รถติดนานหลายชั่วโมง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความทนทานของร่างกายน้อย ดังนั้น การจัดทัวร์จึงต้องมีการคำนวณระยะเวลาช่วงเวลาที่เหมาะสมและมีห้องน้ำสะอาดที่ได้มาตรฐาน เช่น ควรมีการสร้างห้องน้ำที่มีพื้นที่กว้างเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุชาวยุโรปซึ่งส่วนใหญ่มีรูปร่างใหญ่

1.3 เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความสนใจในวัฒนธรรมไทยและความงามทางธรรมชาติของไทย และมีความสนใจน้อยมากในด้านการซื้อสินค้าและบริการ ควรมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติให้มากขึ้น เช่น มีข้อมูลภาษาอังกฤษเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าที่สนุกสนาน แง่คิดที่แปลกๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ควรมีบริการ Call Center ที่บริการช่วยเหลือและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านสุขภาพด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวยุโรปและกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวเอเชีย ซึ่งเป็นสองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างในด้านพฤติกรรมบริการลูกค้า ความต้องการที่แตกต่างกันในด้านสินค้าและบริการ และความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2553. **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2552.**

กรุงเทพมหานคร : รายงานผลประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2553.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2554. **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2548-2553.**

กรุงเทพมหานคร : รายงานผลประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2554.

ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์. 2547. **การศึกษาพฤติกรรมและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 2.** มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Aswin Sangpikul. 2008. **A Factor-cluster analysis of tourist motivation : A Case of U.S. senior travelers.** Dhurakit Pundit University. Bangkok.

Cronbach, Lee. 1974. **Essential of Psychological Testing.** 3rd ed. New York : Publisher.

United Nations. 2010. **Department of Economic and Social Affairs, Population Division.**

Yamene, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York; Harper and Row.

พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร
Students Behavior of Rajabhat Universities in Bangkok
on the way of self-sufficient economy

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 420 คน เครื่องมือการวิจัยมี 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบ 2 ตัวเลือก ถูก-ผิด และฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยข้อความที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) แบบ 5 ระดับ เครื่องมือทั้ง 2 ฉบับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.750 และ 0.830 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 15.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง
2. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า (1) ด้านความพอประมาณ นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$) (2) ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.82$) และ (3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.12$)

คำสำคัญ : พฤติกรรม, เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The purposes of this research are 1) to study the level of knowledge and understanding about Sufficiency Economy Philosophy of the students 2) to study the level of living behavior according to sufficiency economy philosophy of the students The sample groups of this researcher are 420 bachelor's degree students who are studying in the second semester in year 2010 at 6 Rajabhat Universities in Bangkok area namely 1) Chantarakasem Rajabhat University 2) Thonburi Rajabhat University 3) Bansomdej Chaopraya Rajabhat University 4) Phranakorn Rajabhat University 5) Suan Dusit Rajabhat University 6) Suan Sunandha Rajabhat University. There 2 tools in this research. The first one is test on knowledge and understanding about sufficiency economy. It is double choice test – true or false. The second one is the questionnaire on living behavior of the students according to sufficiency economy philosophy. The created statement is the 5 level-rating scale. Both tools have 0.750 and 0.830 confident rate accordingly. The statistics used in data analyze are mean and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The students have knowledge and understanding about sufficiency economy in higher level ($\bar{x} = 15.53$). After consideration the universities individually, it found that every university has “higher” knowledge level.

2. In general, the Rajabhat universities' students have higher level of living behavior according to sufficiency economy philosophy ($\bar{x} = 3.70$). After consideration according to sufficiency economy philosophy, it found that (1) In moderation, the universities' students have medium level of behavior ($\bar{x} = 3.16$) (2) In being reasonable, The students have high level of behavior ($\bar{x} = 3.82$) and (3) In immunity, The students have high level of behavior ($\bar{x} = 4.12$).

Key Word : Behavior, Self-sufficient economy

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนทำให้คนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ บางคนถึงกับสละจรรยาบรรณในวิชาชีพ นำความรู้ความสามารถของตนไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดกับคนอื่นในสังคม ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดก็พอ ทุกคนต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การฉ้อโกง รวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมาย (อาเรียร์ เชื้อเมืองพาน, 2551) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาความรุนแรงต่างๆ ปัญหาการรับค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนไทย ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนไทยได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากอดีต ครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูกแบบเอื้ออาทร ให้ความรัก ดูแลลูกและให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูกเพื่อให้ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือทัดเทียมเพื่อน โดยไม่ต้องทำหน้าที่อื่นๆ และลูกที่ดี ลูกที่น่ารักคือลูกที่ตั้งใจตั้งใจเรียน เรียนเก่ง ได้เกรดดี และไม่ก่อเรื่องราวให้พ่อแม่ไม่สบายใจ หากพ่อแม่สามารถหาทุกสิ่งทุกอย่างที่ลูกต้องการให้ได้ ก็คงจะไม่ทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่ในครอบครัวของเด็กที่ขาดดุลงบอย่างแต่ความต้องการสิ่งนั้นมาอย่างง่าย ๆ จะทำให้เด็กขาดความยั้งคิด และหลงผิดได้โดยง่าย ในภาวะบริโภคนิยมซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งเร้ามากมายนี้ หากเด็กขาดวุฒิภาวะ ขาดการนับถือตนเองซึ่งจะเห็นว่าเด็กไทยปัจจุบันมีความคิดเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เด็กจะตกอยู่ในความเสี่ยงสูงเพราะเขาจะกล้าทำสิ่งผิดๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของเยาวชนจะให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ความพึงพอใจ มีความต้องการที่รับรู้จักพอ ใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็นก็ จะทำให้สังคมไทยในอนาคตน่าเป็นห่วง เพราะเยาวชนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

จากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมา ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน ดังเช่นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มุ่งเน้นจะพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมไทยก็กลายเป็นอุดมการณ์สำหรับคนทุกชนชั้นในสังคมไทยที่อยากใช้ชีวิตแบบทางสายกลาง รวมทั้งผู้คนในวัยรุ่นหนุ่มสาวเช่นกัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์, 2550)

การที่ปรัชญาได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิดและการปฏิบัติในสังคมไทยเช่นนี้ เป็นเพราะปรัชญานี้มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะมาจากการกลั่นกรองพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจและการดำเนินงานโครงการหลวง ที่พระองค์ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่างๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง เป็นตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญานี้ไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทัน ให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ (สมพร เทพสิทธา, 2550) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนได้ทุกกลุ่ม เพื่อให้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงในทุกเรื่อง หากคนในสังคม โดยเฉพาะเยาวชนไทยสามารถปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้จะทำให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และจะนำไปสู่การนำพาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติต่างๆ ได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร และมีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. นักศึกษามีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละด้านแตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

มีผู้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้หลายท่าน ดังนี้ สมพร เทพสิทธา (2550: 14 – 15) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงใน พ.ศ. 2517 ในขณะที่เศรษฐกิจของไทยกำลังเฟื่องฟู เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ได้รับความสนใจจากทางราชการและประชาชนเท่าที่ควร ในกลางปี 2540 ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง ในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยรับสั่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

“การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน” และ “คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” จากพระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ทำให้ทางราชการ ธุรกิจเอกชน และประชาชนมีความสนใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้มีหลายหน่วยงานนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

เกษม วัฒนชัย (2550: 164-165) ได้กล่าวถึงการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) เงื่อนไขหลักวิชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นวางแผนและปฏิบัติ เป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Base Economy) และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) 2) เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเอง ซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพาดปฏิบัติก่อน 3) เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและมีความรอบคอบ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งความสุข ระบบเศรษฐกิจแห่งคุณธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเองและหน่วยงานจะช่วยให้ชีวิตและหน่วยงานมีความสุข

ทั้งในยามปกติและยามวิกฤตจะมีภูมิคุ้มกันหรือความเข้มแข็ง พร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ชีวิตและองค์กรก็จะรอดหน้าไปอย่างมั่นคง

ประโยชน์ที่ได้จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ สรุปได้ดังนี้ 1) เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิตของทุกคน 2) ผู้บริหารนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายขององค์กร 3) ผู้ปฏิบัตินำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวการปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีการประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 2) ด้านสังคม จะช่วยเหลือเกื้อกูลรักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งในครอบครัว และชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และมีการจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกลงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด 4) ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก

นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธา (2550: 15-26) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยหลักการ หลักวิชา และหลักธรรมหลายประการ อาทิ 1) เป็นปรัชญาแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ 2) เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง 3) จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี 4) ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน 5) จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน 6) จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

หลักการที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง การปฏิบัติตามทางสายกลาง มีความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนคนอื่นและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เตรียมตัวให้พร้อมทั้งกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
 เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การตัดสินใจและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม มีจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน มีความพอประมาณ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

กล่าวโดยสรุป การมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อปฏิบัติที่สำคัญดังนี้

1. มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย

2. ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณและพอใจ

3. มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำร้ายกัน

4. ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. ให้สามารถพึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจนให้สามารถพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยมและบริโภคนิยม

นอกจากนี้ ญัฐพงศ์ ทองภักดี (2550: 11-15) ได้กล่าวถึงโครงสร้างและเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เริ่มดำเนินการความเข้าใจในปรัชญาก็มีทิศทางตรงกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็มีความต้องการที่จะให้ความชัดเจนกระชับมากขึ้น เพื่อความสะดวกในการประยุกต์และการสื่อสารในวงกว้าง จึงได้มีคณะทำงานทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป เพื่อแยกแยะโครงสร้างและเนื้อหาตามที่ได้พระราชทานมา คณะทำงานได้แยก

องค์ประกอบของปรัชญาตามข้อความที่ได้รับพระราชทานมาเป็น กรอบความคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เจื่อนใจ และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ คณะทำงานนี้สรุปว่ากรอบความคิดของปรัชญา เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนทั้งแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น โดยปรัชญาใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ในที่นี้มองในแง่การบริหารเศรษฐกิจ (ระดับประเทศ) เป็นการมองโลกในลักษณะที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอนและมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก มุ่งผลทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนในมิติต่าง ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดในการพัฒนา สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ

คุณลักษณะคือ เป็นแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ควรจะเป็นใช้ได้กับประชาชนทุกระดับ ทุกหน้าที่ เป็นการดำเนินตามทางสายกลาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมิใช่เป็นเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ เพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนซึ่งมีหลายมิติ นอกจากนี้ยังให้มีความเท่าทันโลกคือกระแสโลกาภิวัตน์ คือไม่ใช่ปิดประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่เปิดเสรีเต็มที่อย่างไม่มีมีการควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดยพึ่งพิงภายนอกทั้งหมด

ความหมายของความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

ความพอประมาณ (Moderation) มีสองนัย คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนได้บนขาของตนเอง (self-reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรเพิ่มเติมตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่มีความพอประมาณ ในมิติต่างๆ จะต้องมีการไตร่ตรองคิดถึงระยะยาว ต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นการมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ และความเสี่ยง จะทำให้มีความพอประมาณทั้งในปัจจุบันและอนาคต

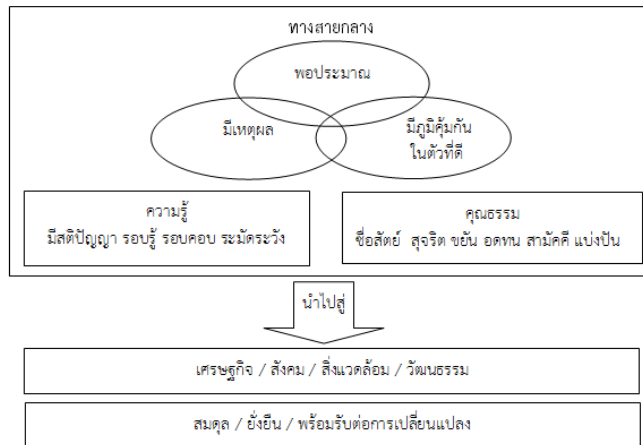
การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (Self-immunity) พลวัตมิติต่างๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสภาวะต่างๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ การกระทำที่เรียกว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการมีภูมิคุ้มกันจะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ถึงจะมีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดก็รับมือได้

ทั้งนี้หากจะมีความพอเพียงเงื่อนไขการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ เงื่อนไขความรู้ ได้แก่ มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม

ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้รวมถึง ความรอบคอบ ความระมัดระวัง คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่างๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และมีความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการต่างๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมด้วย

ในส่วนของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งครอบคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักธุรกิจ มีสองด้านคือ ด้านจิตใจ/ปัญญา และด้านการกระทำในด้านแรกเป็นการเน้นความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้ ทำให้ตนเองไม่มีความโลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม เพราะการมีความโลภจะทำให้ทำอะไรสุดโต่ง ไม่นึกถึงความเสี่ยง ไม่รู้จักพอ มีโอกาสที่จะกระทำการทุจริต

ปรัชญากล่าวถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการและผล (End and mean) จากการกระทำ โดยจะทำให้เกิดวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของการพัฒนาภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) ได้สรุปโครงสร้างเศรษฐกิจพอเพียงดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547)

จากภาพนี้มักจะสรุปสั้นๆ ว่าปรัชญานี้เป็นสามห่วง สองเงื่อนไขคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความพอเพียง และความรู้ คุณธรรมเป็นเงื่อนไขสองประการ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคง และมีความยั่งยืนในระยะยาวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ มีความมั่นคงในการเจริญเติบโต ไม่ผันผวนไปตามปัจจัยเสี่ยงต่างๆ โดยพิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวมมิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีลักษณะองค์รวมที่มีความครอบคลุม ทั้งมิติจิตใจซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกฎระเบียบ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง

นอกจากนี้ผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้หลายท่านดังนี้ เจริญธิดา เหมพิพัฒน์ (2546) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษากลุ่มวิทยาศาสตร์ ได้แก่ คณะสถิติประยุกต์ โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร และสำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษาหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีผลการศึกษเฉลี่ยตั้งแต่ 3.21 ถึง 3.49 จบปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์เกษตร ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ 2) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปประยุกต์ ในระดับความคิดเห็นปานกลาง คือ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ ด้านอธิบายปรากฏการณ์ ด้านการขยายขององค์ความรู้ ด้านความเข้าใจเนื้อหาสาระ และด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ คณะที่ศึกษาและสาขาที่จบปริญญาตรี ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา, ผลการศึกษา, อาชีพ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ศศิพรรณ บัวทรัพย์ (2547) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ศึกษาคณะนิติศาสตร์ จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ ครอบครัว และเพื่อนหรือผู้นำกลุ่ม ตามลำดับ 2) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ด้านการปฏิบัติหรือการประยุกต์และด้านการเผยแพร่ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เพศ คณะที่ศึกษา และการรับรู้จากครอบครัว ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาที่จบก่อนเข้าศึกษา ภูมิลำเนา การรับรู้จากสื่อมวลชนและการรับรู้จากเพื่อน หรือผู้นำกลุ่ม

กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) ได้ทำการศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณี บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการทำงาน พบว่า การประยุกต์ใช้กับตนเอง และ

การประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ และ ดวงพร ศรีวิชัย (2550) ได้ทำการศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร ผลการศึกษาพบว่านักเรียนเตรียมทหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไปปฏิบัติมาก โดยเรียงลำดับการปฏิบัติ ดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ และ ศักดิ์ชัย คำชู (2550) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง พบว่า เจ้าหน้าที่และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอมี-พอกิน พอใช้ เป็นแนวคิดพึ่งตนเอง ไม่ประมาท รู้จักเก็บออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผน ใช้ความรู้คู่คุณธรรม ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งตรงกันกับลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประเมินผลสำเร็จตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ และได้ข้อค้นพบว่าในการดำเนินโครงการต่างๆ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึงที่เป็นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น ทำให้เจ้าหน้าที่และเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น นอกเหนือจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในศูนย์ฝึก ด้วยต่างก็เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ในแง่การบริหาร การประหยัดงบประมาณ ภาพลักษณ์ขององค์กร และเป็นประโยชน์กับตัวเจ้าหน้าที่ให้เรียนรู้ถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิต รู้จักประหยัดอดออม เห็นคุณค่าและรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักพอประมาณมีจิตสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนได้

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2551) ได้ทำโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนในทุกอาชีพยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจในระดับมาก ในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน และลูกจ้างภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะหลักการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนประชาชนในภาคราชการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เมื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติ พบว่าประชาชนทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ประชาชนในภาคเกษตรนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนในภาคบริการนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง โดยนำมาใช้มากในมิติด้านสังคมเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนภาคราชการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก โดยนำมาใช้มากในมิติสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังพบว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย นอกจากนี้ สุมาลี จันทรชลอ และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวม ประชาชนกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพอใช้ คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 19.08 (ประมาณร้อยละ 76) ผลการเปรียบเทียบระหว่างประชาชนเพศชายและเพศหญิง และระหว่างประชาชนผู้ประกอบการอาชีพ พบว่าแตกต่างกันของความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำ ด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และ อภิชาติ ชูเกียรติสกุล (2551) ได้ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ พบว่าโดยภาพรวมข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ มหาวิทยาลัย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน และภูมิภูมิลำเนา นอกจากนี้ยังมีตัวแปรเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง ในด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน และด้านเงื่อนไข ประกอบด้วย (1) ความรู้ (2) คุณธรรม ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะทำให้ทราบ (1) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษา (2) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ทำการศึกษาคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 115,542 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane อ้างถึง ใน สุวิมล ติรภานันท์, 2548: 177) ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คน จากนั้นจะทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบ หลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่งจะทำการสุ่มนักศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่ทำการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบ 2 ตัวเลือก ถูก-ผิด จำนวน 20 ข้อ โดยหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยสูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน KR-20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.750

2. แบบสอบถามวัดพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักศึกษิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยข้อความที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) แบบ 5 ระดับ ซึ่งวัดความเชื่อมั่นได้ที่ระดับ 0.830

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัย	\bar{x}	S.D.	ระดับความรู้
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	14.79	2.11	สูง
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	14.93	2.03	สูง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	16.19	2.07	สูง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	16.23	2.04	สูง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	16.14	1.78	สูง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	14.90	2.35	สูง
รวม	15.53	2.16	สูง

จากตารางที่ 1 พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 15.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุกมหาวิทยาลัยมีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวม

พฤติกรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1. ด้านความพอประมาณ	3.16	0.67	ปานกลาง
2. ด้านความมีเหตุผล	3.82	0.66	สูง
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	4.12	0.72	สูง
รวม	3.70	0.52	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.82$) และด้านภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.12$) และด้านความพอประมาณนักศึกษามีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 15.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ที่อยู่ในระดับสูง จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 6 แห่ง มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการรณรงค์การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ อีกทั้งนักศึกษาได้มีการเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นเรียนมาบ้างแล้ว จึงทำให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในประเด็น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับสูง ซึ่งจากผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2551) พบว่าประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ชูเกียรติสกุล (2551) พบว่าข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพรณ บัวทรัพย์ (2547) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับรู้เนื้อหาสาระ และเข้าใจในเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย คำชู (2550) พบว่า เจ้าหน้าที่และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอมีพอกิน พอใช้ เป็นแนวคิดพึ่งตนเอง ไม่ประมาณ รู้จักเก็บออม ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผน ใช้ความรู้คู่คุณธรรม

2. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า (1) ด้านความพอประมาณ นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$) (2) ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.82$) และ (3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.12$) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครได้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการเก็บออมเงิน การดำเนินชีวิตด้วยความประหยัด การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และมีการวางแผนในการทำงานและการเรียน การที่นักศึกษามีพฤติกรรมเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่จะเป็นเด็กต่างจังหวัด ต้องเช่าหอพักอยู่ รายรับจะมีอย่างจำกัด ดังนั้นเขาจึงต้องใช้จ่ายเงินทุกบาทอย่างประหยัดและรู้คุณค่า จึงนำไปสู่การมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจากผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร เทพสินธา (2550) ที่กล่าวถึงการมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) พบว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเงินเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า นอกจากนี้ผลการศึกษาที่ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร ศรีวิชัย (2550) พบว่านักเรียนเตรียมทหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไปปฏิบัติมาก โดยเรียงลำดับการปฏิบัติ ดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ (2551) พบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำ ด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการช่วยเหลือครอบครัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2551) พบว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมี

ความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็นำมาใช้น้อย

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า นักศึกษามีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบ ในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการ เรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้ชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกษม วัฒนชัย (2550) ที่กล่าวถึงเงื่อนไขคุณธรรมว่า การฝึกจิตเข้มจิตรของตนเอง ซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบ คุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน หลังจากนั้นจะนำไปสู่การดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมใน การดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เมื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้กับตัวเองจะช่วยให้ชีวิตมีความสมดุล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร เทพสินธา (2550) ที่กล่าวถึง วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีข้อปฏิบัติ คือ การประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 แห่ง มีการนำ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

จากข้อค้นพบผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการการรณรงค์การปฏิบัติตนตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ 2) มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 4) ควรมีการศึกษารูปแบบการปรับใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่เหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์. 2550. การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต. ศึกษารณีย์ บุคลากร สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เกษม วัฒนชัย. 2550. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา,ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2549 – มีนาคม 2550: 155-156.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. 2550. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 1/2550: 3-23.
- ดวงพร ศรีชัย. 2550. การศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. 2551. โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่าง ๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจียรดา เหมพิพัฒน์. 2546. ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศศิพรรณ บัวทรัพย์. 2547. ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศักดิ์ชัย คำชู. 2550. การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร: ศึกษารณีย์ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน บ้านบึง. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมพร เทพสินธา. 2550. การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์. 2550. ภาวะบริโภคนิยมของวัยรุ่นไทย: ปัจจัยผลักดันสู่สังคมไทย. วารสารรามคำแหง. ฉบับมนุษยศาสตร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1: 1-2.

- สุมาลี จันท์ชลอ และคณะ. 2551. การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2546). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ
พ.ศ. 2550 - 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อภิชาติ ชูเกียรติสกุล. 2551. ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน. 2551. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: ทางรอดพ้นกับดักทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารแม่โจ้
ปริทัศน์. ปีที่ 9 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2551: 9 - 11.

ความจริงเบื้องหลังการใช้ถุงยางอนามัย : เหตุผลหลักที่ทำให้วัยรุ่นไทยไม่ใช้ถุงยางอนามัย

Facts behind Condom Use: The Main Reasons Prohibiting Condom Use among Thai Adolescents

พรฤดี นิธิรัตน์

ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่บุคคลมีพัฒนาการทางเพศอย่างเด่นชัดซึ่งพัฒนาการทางเพศนี้นำไปสู่อารมณ์และความรู้สึกทางเพศ ทำให้วัยรุ่นหลายคนเริ่มมีเพศสัมพันธ์ รายงานหลายชิ้นระบุตรงกันว่าวัยรุ่นไทยน้อยกว่าร้อยละ 25 ที่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพทางเพศในประชากรกลุ่มนี้ เหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอไม่เป็นที่เข้าใจอย่างชัดเจน การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้ถุงยางอนามัยของกลุ่มวัยรุ่นไทย และเพื่อเสนอแนะวิธีการที่เหมาะสมในการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มวัยรุ่น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2549 จากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ่อแม่ของนักเรียน และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 62 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 42 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลหลัก 5 ประการ ที่ทำให้วัยรุ่นไม่สนใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ 1) ถุงยางอนามัยทำให้ความสุขทางเพศลดลง 2) ความรู้สึกอายเมื่อต้องซื้อถุงยางอนามัย 3) การรับรู้ ความเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์อยู่ในระดับต่ำ 4) ความรู้สึกไว้วางใจในคู่นอน และ 5) การรับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัยอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ยังชี้ให้เห็นว่ามีความรู้สึกน่ารังเกียจอยู่คู่กับถุงยางอนามัยด้วย กล่าวคือถุงยางอนามัยเป็นสิ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ ความน่ารังเกียจจึงเป็นสิ่งขัดขวางทำให้วัยรุ่นไม่ซื้อหา ไม่พกพา และไม่ใช้ถุงยางอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่นหญิง

สรุปได้ว่าควรมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยเป็นปัญหาพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบัน มีเหตุผลสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอของวัยรุ่น การศึกษานี้จึงเสนอแนะว่าควรจัดการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยที่คำนึงถึงเหตุผลทั้ง 5 ประการนี้ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาวะของวัยรุ่นไทย

คำสำคัญ : ถุงยางอนามัย วัยรุ่นไทย พฤติกรรม

Abstract

During puberty, adolescents change remarkably in sexual characteristics which in turn contribute to an increase in sexual feelings and arousal. Many of them experience in premarital sex. Several reports indicated that less than 25% of Thai adolescents regularly use condoms when having intercourse. This resulted in reproductive health problems in this sub-population. The reasons behind this risky behavior are not well understood. This study is based on the descriptive approach to qualitative research aiming to understand key factors prohibiting condom use among Thai adolescents and to suggest proper approaches to promote condom use among Thai adolescents. Data were collected from middle and high school students, parents, and teachers from January to April 2006. A total of 62 individuals participated in 20 in-depth interviews and 42 focus group interviews. Content analysis was used to analyze study data.

The results disclosed that the five main reasons adolescents were not interested in using condoms regularly indicated by participants consisted of: 1) reduction of sexual pleasure; 2) embarrassment of purchasing; 3) low susceptibility of STDs and unwanted pregnancies; 4) trust in their sexual partner; and 5) low perceived benefits toward condom use. The information was also revealed

that the stigma around condom was a sense of promiscuousness. The strength of the stigma prohibited adolescent from accessing, carrying and using condom especially in female adolescents.

In conclusion, engaging in premarital sex without safe sex practice is a problematic sexual behavior among today's Thai adolescents. At least five significant reasons can explain condom use ignorance. Condom use campaigns that take these five reasons into consideration should be promoted to improve health and well-being of Thai teens.

Keywords: Condom use Thai adolescents Behavior

บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่สิ้นสุดจากความเป็นเด็ก แต่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่อ่างสมบูรณ์ (Burton, Allison, & Obeidallah, 1996) การให้ความหมายของคำว่าวัยรุ่นในลักษณะกว้างๆ นี้ ทำให้การกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่น มีได้มีมาตรฐานที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ (เช่น แต่ละประเทศ แต่ละองค์กร เป็นต้น) และวัฒนธรรม (Caissy, 1994) วัยรุ่นเป็นช่วงที่มนุษย์มีการเติบโตและพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้เด่นชัด ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางจิตใจ ทางสังคม และทางสติปัญญา นอกจากนี้ วัยรุ่นยังเปลี่ยนลักษณะความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ความสัมพันธ์กับเพื่อน และความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ (Rogol, Roemmich, & Clark, 2002)

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ร่างกายจะเริ่มการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งในเด็กหญิงและเด็กชาย สำหรับเด็กหญิงนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของร่างกายเต็มทีก็คือ การมีประจำเดือนครั้งแรก ส่วนเด็กชายนั้นไม่มีลักษณะบ่งชี้ชัดเจน เด็กหญิง แต่อาจจะสังเกตได้จากสิ่งเหล่านี้คือ การหลั่งน้ำอสุจิครั้งแรก การมีขนขึ้นตามอวัยวะเพศ นอกจากนี้ น้ำเสียงที่พูด ยังเปลี่ยนไปจากเดิมคือ ห้าวขึ้น และมีลักษณะที่เรียกว่าเสียงแตกพาน ส่วนเด็กหญิงจะพบว่าส่วนสัดส่วนต่างๆ ของร่างกายได้เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะทางเพศปรากฏเด่นชัด แสดงความแตกต่างของชายหญิง ระยะนี้วัยรุ่นสืบพันธุ์สามารถทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ สามารถสืบพันธุ์ มีลูกหลานได้ นอกจากนี้ การหลั่งออร์โมนเพศในช่วงวัยนี้ยังทำให้วัยรุ่นรู้สึกสนใจเพศตรงข้าม และเกิดอารมณ์ทางเพศได้ วัยรุ่นจำนวนมากเริ่มมีเพศสัมพันธ์ในช่วงอายุนี้ ปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลก (Caissy, 1994; Rai & Dali, 2002) แต่ที่สำคัญคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นมากและรุนแรงในประเทศกำลังพัฒนา ประเทศไทยเองก็เช่นกัน ข้อมูลจากหลายแหล่งระบุตรงกันว่าเด็กวัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น มีคู่นอนหลายคน ไม่ตระหนักเรื่อง การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย และบางคนขายบริการทางเพศ (E-Lib: Health Library for Thai, 2001; Wibulpolprasert, 2002) พฤติกรรมเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับอนามัยเจริญพันธุ์ เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (Warakamin, Boonthai, & Tangcharoensathien, 2004)

แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะได้รณรงค์ให้คนไทยมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย โดยการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ดังจะเห็นได้จากภาพยนตร์โฆษณาชุด “ยี่ดอก พกถุง” และชุดอื่นๆ การรณรงค์ในหลายรูปแบบต้องการลดอุปสรรคเรื่องความอาย และความลำบากใจในการพกพาและใช้ถุงยางอนามัยของคนไทย อย่างไรก็ตาม พบว่าวัยรุ่นไทยไม่ถึงหนึ่งในสี่ที่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ จึงไม่น่าแปลกใจที่พบว่าระหว่างปีพ.ศ. 2548-2549 เด็กวัยรุ่นหญิงไทยอายุน้อยกว่า 19 ปี ตั้งครรภ์และคลอดลูกถึง 70,000 คน การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังนำไปสู่การทำแท้ง ซึ่งมีการคาดประมาณว่าวัยรุ่นทำแท้งกว่าหนึ่งแสนรายต่อปี (Nakorntap, 2004) เนื่องจากการทำแท้งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในประเทศไทย ดังนั้นการทำแท้งเกือบทั้งหมดจึงเป็นการทำแท้งเถื่อน โดยผู้ให้บริการไม่มีความรู้เรื่องการทำแท้งอย่างถูกต้อง จึงทำให้เกิดปัญหาการติดเชื้อ การตกเลือด และการเสียชีวิตตามมา (Warakamin & Boonthai, 2000)

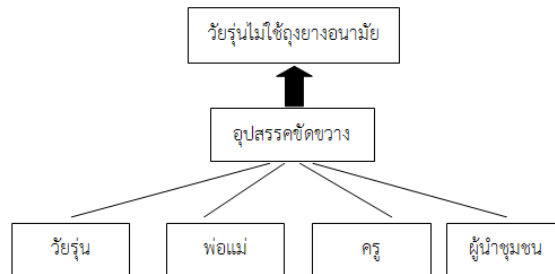
เท่าที่ผ่านมายังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนถึงอุปสรรคที่ขัดขวางการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นไทย ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นไทย จึงได้ทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงเหตุผลหลักที่ทำให้วัยรุ่นไทยไม่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการสนับสนุนพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในวัยรุ่นไทย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative description approach) (Sandelowski, 2000) เพื่อตรวจสอบสาเหตุหลักที่ทำให้วัยรุ่นไทยไม่ใช้ถุงยางอนามัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากเด็กวัยรุ่น พ่อแม่ ครู และผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลหลายกลุ่มที่เกี่ยวข้องเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา ตามหลักการของการสอบทานแหล่งข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation of data sources) **กรอบแนวคิดในการวิจัย**

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนมัธยม 3 แห่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 42 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 22 คน และนักเรียนหญิง 20 คน และ **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม** คือ 1) พ่อแม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 14 คน แบ่งเป็นพ่อ 7 คน และแม่ 7 คน และ 2) ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาจากทั้ง 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 6 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 62 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 วิธี คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพ่อแม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา และ 2) การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะ (Focus group interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ Atlas-Ti vision 5.2

ผลการวิจัย

นักเรียนชายที่ให้ข้อมูลร้อยละ 68.18 ยอมรับว่าเพื่อนของพวกเขาที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว บางคนใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ในขณะที่บางคนก็ไม่ใช้เลย สำหรับคนที่ใช้ถุงยางอนามัยนั้น มีเพียงบางคนที่ใช้ทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ส่วนคนที่เหลือก็ใช้บ้าง ไม่ใช้บ้าง ข้อมูลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากพ่อแม่ ครู ซึ่งเหตุผลหลัก 5 ประการ ที่ทำให้วัยรุ่นไม่ตระหนักในการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ มีดังนี้

1. การสูญเสียความสุขทางเพศ การใช้ถุงยางอนามัยทำให้ความสุขทางเพศลดลง เป็นเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มกล่าวถึงมากที่สุด ทั้งตัวนักเรียนเอง (ร้อยละ 83.33) พ่อแม่ (ร้อยละ 85.71) และ ครู (ร้อยละ 100) ต่างเห็นตรงกันว่า การที่วัยรุ่นรู้สึกว่าคุณงามความดีจะลดทอนทางเพศเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นไม่ต้องการใช้ถุงยางอนามัย

“เพื่อนของผมบางคนบอกว่า มันไม่สนุกถ้าใช้ถุงยางอนามัย” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“พวกเขา (วัยรุ่น) อาจจะกลัวโรคติดต่อและกลัวการตั้งท้อง แต่พวกเขาเด็กผู้ชายบางครั้งก็จะบอกว่ามันไม่สนุก เพราะมันเหมือนไม่เป็นธรรมชาติ เด็กผู้หญิงก็ยอมเพราะอยากจะทำใจเด็กผู้ชาย” (ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา)

“ผู้ชายไม่ยอมใช้ถุงยางอนามัย ก็เพราะรู้สึกว่ามันไม่ดีเหมือนไม่ใช่ มันรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติ วัยรุ่นก็คงรู้สึกเหมือนกัน ยิ่งเป็นเด็กยังไม่คิดจะระวังเรื่องโรคอะไรพวกนี้ด้วย” (พ่อของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

2. มีการรับรู้ว่าคุณเองเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และมีการรับรู้ถึงอันตรายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่ำ นักเรียนบางคนเชื่อว่าตนเองไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงต่อโรคเอดส์ และพวกเขาไม่กลัวที่จะป่วยและตายจากโรคเอดส์ ซึ่งผู้นำชุมชนก็ได้กล่าวถึงประเด็นนี้เช่นเดียวกัน

“เพื่อนผมบางคนบอกว่า ผู้ชายไม่มีวันติดเอดส์ เขาเชื่ออย่างนั้น” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“พวกเขา (วัยรุ่น) อาจจะคิดว่าโอกาสที่จะติดโรคติดต่อมีน้อย ก็เลยไม่อยากใช้ถุงยางอนามัย [A] แล้วพวกเขาก็อาจจะมั่นใจว่าได้เลือกคู่นอนที่ปลอดภัย ดังนั้นก็ไม่น่าจะติดโรคอะไร [B]” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน)

ครูสอนวิชาสุขศึกษา ร้อยละ 83.33 ยืนยันว่านักเรียนได้เรียนเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการป้องกันไปแล้ว รวมถึงโรคเอดส์ด้วย แต่นักเรียนไม่ตระหนักว่าตนเองเสี่ยงต่อโรคเหล่านี้

“มันเป็นปัญหาใหญ่ที่นักเรียนไม่ตระหนักที่จะใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรค ทั้งๆ ที่พวกเราก็สอนเขาไปแล้ว เขาไม่ต้องการใช้ เขาต้องการอวดว่าถึงไม่ใช้ถุงยาง เขาก็ยังไม่เห็นจะตาย” (ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา)

“วัยรุ่นรู้ดีเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ แล้วก็รู้ด้วยว่าจะป้องกันโรคอย่างไร แต่พวกเขาไม่กลัว เลยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ที่ห้องเรียนของฉัน นักเรียนบางคนไม่มีอีกต่างหากว่าไม่กลัวโรคเอดส์” (ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา)

ผู้ปกครองบางคน (ร้อยละ 21.42) เคยคุยกับลูกของตนเอง ก็พบสถานการณ์เช่นเดียวกัน

“ลูกชายฉันมันก็บอกว่า มันไม่กลัวเป็นเอดส์นะ มันว่าถ้าเป็นก็ตาย ฉันว่าจะพามันไปดูคนไข้ที่โรงพยาบาล เผื่อว่ามันจะกลัวบ้าง” (แม่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

3. มีความรู้สึกอายเมื่อซื้อถุงยางอนามัย นักเรียนร้อยละ 95.24 เปิดเผยว่าพวกเขาและเพื่อนๆ รู้สึกอาย และลำบากใจเมื่อต้องไปซื้อถุงยางอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคนขายเป็นผู้หญิง ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาร้อยละ 100 ก็มีความเห็นสอดคล้องกับนักเรียนในเรื่องนี้

“เรารู้ว่าถุงยาง (อนามัย) มันดีกับเรา แต่พวกเราส่วนมากก็ไม่กล้าไปซื้อหรอก มันอาย” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น)

“พูดถึงตัวผมเองก็ได้ ตอนผมไปซื้อถุงยาง (อนามัย) ที่ Seven-Eleven ผมรู้สึกเหมือนคนเก็บเงินเขามองผม แล้วก็ถามว่าจะซื้อไปทำไม (หัวเราะ) คนเก็บเงิน เขาอาจจะไม่ได้มองผมจริงๆ ก็ได้ แต่ผมรู้สึกอย่างนั้น นี่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พวกเราถึงไม่ใช้ถุงยาง บางครั้งก็บอกให้รุ่นพี่ซื้อให้ หรือไม่เราก็ไม่ใช้เลย” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“เด็กนักเรียนได้เรียนเรื่องเพศศึกษาแล้ว แล้วก็เรียนเรื่องการใช้ถุงยางอนามัย ที่พวกเขาไม่ใช้ เรื่องการอายที่จะต้องซื้อ น่าจะเป็นปัญหาหลัก การซื้อถุงยาง ก็เหมือนบอกให้คนขายรู้ว่าจะไปมีเพศสัมพันธ์ มันก็น่าอายอยู่นะ” (ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา)

4. มีความไม่ไว้วางใจในตัวคู่นอน ความรู้สึกเชื่อมั่นว่าคู่นอนปราศจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นไม่ต้องการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายบางคน (ร้อยละ 30) บอกว่าพวกเขาจะใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคู่นอนของพวกเขาว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากน้อยเพียงใด ถ้าไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง ก็

เป็นไปได้ว่าพวกเขาจะไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ พ่อแม่ (ร้อยละ 35.71) และครู (ร้อยละ 50) ในการศึกษานี้ได้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกัน โดยเชื่อว่ายังมีความไว้วางใจในคุณอนมาก การใช้ถุงยางอนามัยก็จะยิ่งลดลง

“มันขึ้นอยู่กับคนที่เราไปด้วย ถ้าเขาเป็นคนดีหรือเรารู้จักเขาดี เราก็จะไม่ใช้ถุงยางอนามัย ตรงกันข้าม ถ้าผู้หญิงเขาไม่ค่อยดี เราก็จะใช้ถุงยาง” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“ผมเคยได้ยินพวกวัยรุ่นพูดว่า ถ้าเป็นรักแท้ ถุงยางอนามัยก็ไม่จำเป็น” (พ่อของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“เราสอนวิธีการใช้ถุงยางอนามัยให้แล้ว แต่วัยรุ่นไม่ยอมใช้ เพราะเชื่อว่าคูร์ักของเขาไม่มีโรคติดต่อใดๆ เขารักและไว้วางใจคูร์ักจริงๆ ฉะนั้นก่อนข้ามมันใจว่าพวกเขา ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพราะความรักและความไว้วางใจ” (ครูผู้หญิงสอนวิชาสุขศึกษา)

สิ่งที่น่าสนใจมากประการหนึ่งคือ เด็กวัยรุ่นหญิงบางคนมีความรู้สึกที่ไม่ดีหากคุณอนของพวกเขาใช้ถุงยางอนามัย เพราะรู้สึกว่าฝ่ายชายแสดงถึงความไม่ไว้วางใจ และยังคงอาจมองว่าฝ่ายหญิงไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ดังนั้นวัยรุ่นหญิงบางคนจึงต้องการแสดงออกว่าตนเองไว้วางใจได้ และไม่ได้มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ ด้วยการยืนยันความรักนวลสงวนตัวของตนเอง และบอกฝ่ายชายว่าไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัยกับเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับตนเอง

“เพื่อนคนหนึ่งของผมเล่าว่า ผู้หญิงที่เขาไปนอนด้วยขอว่าไม่ต้องใช้ถุงยางอนามัย ผู้หญิงเขากล่าวว่า ‘ไม่ไว้วางใจเราหรือ เราเป็นเด็กดีนะ’ เพื่อนผมก็เลยไม่ใช้” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

5. มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของถุงยางอนามัยเพียงบางส่วน ข้อมูลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวัยรุ่นจำนวนหนึ่ง ยังเข้าใจผิดเกี่ยวกับการติดต่อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และไม่ยังตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.71) วัยรุ่นเหล่านี้ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์เท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีการตัดสินใจใช้การคุมกำเนิดโดยวิธีอื่น เช่น เมื่อฝ่ายหญิงรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด หรือฝ่ายชายใช้การหลั่งน้ำอสุจิกายนอก เป็นต้น ก็จะไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยอีกต่อไป พ่อแม่ของวัยรุ่นบางคน (ร้อยละ 28.57) ก่อนข้ามมันใจว่าถ้าวัยรุ่นมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และรู้ถึงประโยชน์ของถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคเหล่านั้น มีความเชื่อว่าวัยรุ่นที่มีความรู้ ก็จะต้องตระหนักว่าต้องใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษากลับมีความเห็นตรงกันข้าม

“เพื่อนผมบอกว่า การหลั่งภายนอกจะป้องกันไม่ให้ติดเอ็ดส์ได้” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น)

“บางคน [วัยรุ่นชาย] เขาก็ใช้การหลั่งข้างนอกเพื่อจะได้ไม่ทำให้ผู้หญิงท้อง หรือไม่ผู้หญิงก็กินยาคุม แล้วเขาก็ไม่ต้องใช้ถุงยางแล้ว” (นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“ถ้าวัยรุ่นมีความรู้พอ เขาก็จะใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันตัวเอง แต่มีบางคนที่ไม่รู้ ก็เลยไม่ใช้” (บิดาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“เด็ก ม.ต้น กับ ม.ปลาย ได้เรียนเรื่องการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยมาแล้วทุกคน มีการสอนแล้ว แต่เด็กไม่ใช้เอง มันอาจจะเป็นเรื่องค่านิยมที่ชายไทยไม่ค่อยใช้ถุงยางอนามัยก็ได้” (ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา)

เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นรายโรงเรียน พบว่าข้อมูลเรื่องการขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีความชัดเจนในโรงเรียนที่ 3 ในขณะที่ข้อมูลเรื่องการขาดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกกล่าวมากในอีกสองโรงเรียนที่เหลือ

สรุปและอภิปรายผล

พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มวัยรุ่น เป็นปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เกิดขึ้นจริงและยืนยันได้จากงานวิจัยหลายชิ้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา (Shevajumroen, 2003; Thato, et al., 2003; Wibulpolprasert, 2005) เหตุผลหลักที่ทำให้วัยรุ่นไม่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ คือ มีการรับรู้ถึงอุปสรรคในการใช้มาก ในขณะที่การรับรู้ว่าตนเองเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการรับรู้ถึงประโยชน์ของถุงยางอนามัยยังมีน้อย นอกจากนี้ การไว้วางใจคู่ตนเองเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจว่าจะใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่ ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับการศึกษาทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ (Jenkins, et al., 2002; Thato, et al., 2003) เหตุผลเหล่านี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ที่กล่าวว่าบุคคลจะทำพฤติกรรมสุขภาพตามที่ได้รับคำแนะนำ (เช่น การออกกำลังกาย การใช้ถุงยางอนามัย เป็นต้น) หากรับรู้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาสุขภาพ และพฤติกรรมที่ได้รับคำแนะนำให้ทำนั้นมีประโยชน์ต่อตนเองในการลดปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ในขณะที่ต้องไม่รู้สึกรู้ว่าต้องยากลำบากในการทำพฤติกรรมนั้น ๆ กล่าวคือ คนต้องเห็นประโยชน์มากกว่าเห็นอุปสรรคในการทำพฤติกรรมนั่นเอง (Janz, Champion, & Strecher, 2002) ในประเทศอื่นๆ ทั้งประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ Sub Saharan Africa และประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา พบว่าการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้อุปสรรคของการใช้ถุงยางอนามัยมีบทบาทสำคัญในการทำนายพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นเช่นกัน (Hounton, Carabin, & Henderson, 2005; Poureslami, Roberts, & Tavakoli, 2001)

การศึกษานี้เปิดเผยให้เห็นว่าความรู้สึกของวัยรุ่นที่รู้สึกว่าจะตนเองไม่ได้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีความเป็นไปได้ที่จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกไว้วางใจในตนเองของคนเอง มีนักเรียนชายหลายคนในการศึกษานี้ให้ข้อมูลตรงกันว่า เพื่อนของพวกเขาไม่ใช้ถุงยางอนามัยหากรู้สึกว่าจะมีเพศสัมพันธ์ด้วยนั้นเป็น “เด็กดี” ซึ่งหมายถึงเป็นคนมีความประพฤติเรียบร้อยและไม่มีประสบการณ์ทางเพศ ซึ่งการตัดสินใจว่าเป็น “เด็กดี” เช่นนี้ เป็นสิ่งที่อันตรายมาก เนื่องจากโดยปกติคนมักจะทำตามความเชื่อของตนเองน้อยกว่าคนอื่น และน้อยกว่าความเป็นจริงเสมอ หรือที่เรียกว่าความลำเอียงแบบมองโลกในแง่ดี (Optimistic bias) จึงเป็นไปได้มากที่จะคิดเข้าข้างตนเองว่ามีคู่ตนเองที่ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ดังนั้นตนเองจึงไม่เสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สิ่งที่น่ากังวลอีกอย่างหนึ่งสำหรับประเด็นนี้คือ เมื่อบุคคลมีการรับรู้ว่าจะตนเองมีความเสี่ยงน้อย พฤติกรรมการป้องกันตนเองก็จะน้อยตามไปด้วย (Thornton, Gibbons, & Gerrard, 2002) การศึกษาที่ผ่านมาจำนวนหนึ่งได้เสนอผลการศึกษาในลักษณะเดียวกับการศึกษานี้ โดยพบว่าวัยรุ่นและเยาวชนไทยที่ไว้วางใจว่าตนเอง (โดยมากเป็นคนที่ยึดมั่นมานานและจริงจังในสัมพันธภาพ) ไม่ได้มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ใดๆ ก็จะไม่ค่อยใช้ถุงยางอนามัย ตรงกันข้าม วัยรุ่นมีแนวโน้มจะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่แบบฉาบฉวย เช่น หญิงขายบริการ และคู่เองที่ไม่ได้คบหาแบบจริงจัง เป็นต้น (ABAC Poll Research Center, 2005; Jenkins, et al., 2002; Mahuttano, O-Prasertsawat, & Taneepanichskul, 1997) ไม่เพียงแต่ในเมืองไทยเท่านั้น การค้นพบว่าความไว้วางใจเป็นอุปสรรคขัดขวางพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ยังปรากฏในอีกหลายการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศในทวีปแอฟริกา (Bauman & Berman, 2005; Population Services International, 2002)

ข้อค้นพบที่น่าสนใจมากอีกประการหนึ่งคือ ความจริงที่ว่าถุงยางอนามัยไม่ได้เป็นอุปกรณ์วางแผนครอบครัวหรืออุปกรณ์ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เท่านั้น แต่ยังมีความน่ารังเกียจที่อยู่คู่กับถุงยางอนามัยด้วย ความน่ารังเกียจนี้มาจากความรู้สึกของสังคมที่มองว่า ถุงยางอนามัยคือสิ่งสะท้อนถึงความสำส่อนทางเพศของผู้ใช้ ถึงแม้ว่าทุกวันนี้ค่านิยมในสังคมไทยได้เริ่มเปลี่ยนไป โดยเปิดใจยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานมากขึ้น แต่พฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลาย หรืออีกนัยหนึ่งคือสำส่อนทางเพศยังมิได้ถูกยอมรับไปด้วย ความรู้สึกเช่นนี้ในสังคมส่งผลให้ถุงยางอนามัยกลายเป็นสิ่งน่ารังเกียจ ผลการสำรวจเยาวชนไทยทั่วประเทศพบว่า ความกลัวจะถูกตราหน้าว่าเป็นคนสำส่อนทางเพศเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้หญิงไทยไม่พกถุงยางอนามัย (Shevajumroen, 2003)

การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรสนับสนุนการสอนเพศศึกษาเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ และการรับรู้ของวัยรุ่นว่าตนเองเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครภไม่พึงประสงค์ รวมถึงเพิ่มการเห็นประโยชน์ และลดการเห็นอุปสรรคต่างๆ ของการใช้ถุงยางอนามัย

1.2 ควรจัดกิจกรรมการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้หญิงมั่นใจว่าการพกพาและการใช้ถุงยางอนามัยเป็นสิทธิในการพิทักษ์ความปลอดภัยของตนเองเมื่อตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงเอาชนะความรู้สึกน่ารังเกียจที่อยู่คู่กับถุงยางอนามัยได้

1.3 ควรใช้สื่อสารมวลชนในการส่งเสริมความตระหนักของคนไทยเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นไทย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มการยอมรับการสอนเพศศึกษาและการใช้ถุงยางอนามัยในสังคมไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ทำการศึกษาวิจัยลักษณะเดียวกันนี้ในกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองของพื้นที่อื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของผลการศึกษา (Replication) ซึ่งความสอดคล้องของผลการศึกษาแสดงถึงความสามารถในการใช้ผลการศึกษานี้อ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

2.2 ทำการศึกษาวิจัยลักษณะเดียวกันนี้ในกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลของการไม่ใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นไทยในเขตชนบท

2.3 นำข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ไปเป็นพื้นฐานในการทำวิจัยเชิงปริมาณในกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งจะทำได้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลของการไม่ใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นไทยในภาพที่กว้างขึ้น เช่น มีปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถทำนายพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นไทยได้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ABAC Poll Research Center. 2005. **Sex Attitude and Risk Behaviors on Valentine's Day**. Bangkok, Thailand: Assumption University.
- Bauman, L., & Berman, R. 2005. **Adolescent Relationships and Condom Use: Trust, Love and Commitment**. *AIDS and Behavior*, 9(2), 211-222.
- Burton, L.M., Allison, K.W., & Obeidallah, D. 1996. **Social Context and Adolescence: Perspective on Development among Inner-City African-American Teens**. In Shweder, R. (Ed.). *Essays on Ethnography and Human Development*. Chicago: University of Chicago Press.
- Caissy, G.A. (1994). **Early Adolescence Understanding the 10-15 Year Old**. New York: Insight Books.
- E-Lib: Health Library for Thai. 2001. **Sex for Money among School and College Students: Embarrassing Fact in the Thai Society**. Retrieved April 22, 2005, from http://www.elib-online.com/doctors3/news_sex13.html
- Hounton, S.H., Carabin, H., & Henderson, N. 2005. **Towards an Understanding of Barriers to Condom Use in Rural Benin Using the Health Belief Model: A Cross Sectional Survey**. *BMC Public Health*, 5(8). Retrieved April 22, 2005, from <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/5/8>
- Janz, K.N., Campion, V.L., & Strecher, V.J. 2002. **The Health Belief Model**. In Rimer, B.K. (Ed.). *Health Behavior and Health Education Theory, Research, and Practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Jenkins, R.A., et al., 2002. **Condom Use among Vocational School Students in Chiang Rai, Thailand**. *AIDS Education and Prevention*, 14(3), 228-245.
- Mahuttano, K., O-Prasertsawat, P., & Taneepanichskul, S. 1997. **Factors Influencing Condom Use among Vocational Education Male Students in Bangkok**. *Thai Journal of Obstetric Gynecology*, 9, 29-32.
- Nakorntap, A. 2004. **Situation of Adolescents and Strategies to Solve Problems of Adolescents**. Paper presented at the Pornographic Media Forum, National Cultural Center, Bangkok.
- Population Services International. 2002. **Trust is Principal Barrier to Condom Use**. Retrieved February 1, 2007, from <http://www.psi.org/resources/pubs/rb-1.pdf>
- Poureslami, M., Roberts, S., & Tavakoli, R. 2001. **College Students' Knowledge, Belief and Attitudes towards AIDS in Predicting their Safe Sex Behavior**. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 7(6), 880-894.

- Rai, N.K., & Dali, S.M. 2002. **Making Pregnancy Safer in South-East Asia**. Regional Health Forum WHO South-East Asia Region, 6(1).
- Rogol, A.D., Roemmich, J.N., & Clark, P.M. 2002. **Growth at Puberty**. Journal of Adolescent Health, 31, 192-200.
- Sandelowski, M. 2000. **Focus on Research Methods: Whatever Happened to Qualitative Description?** Research in Nursing & Health, 23, 334-340.
- Shevajumroen, U. **Youths Say Sex an 'Act of Love'**. The Nation
- Thato, S., et al., 2003. **Predictors of Condom Use among Adolescent Thai Vocational Students**. Journal of Nursing Scholarship, 53(2), 157-163.
- Thornton, B., Gibbons, F.X., & Gerrard, M. 2002. **Risk Perception and Prototype Perception: Independent Processes Predicting Behavior**. Personality and Social Psychology Bulletin, 28(7), 986-999.
- Warakamin, S., & Boonthai, N. 2000. **Situation of Induced Abortion in Thailand**. Fact Sheet-Situation of Health and Environment, 7
- Warakamin, S., Boonthai, N., & Tangcharoensathien, V. 2004. **Induced Abortion in Thailand: Current Situation in Public Hospitals and Legal Perspectives**. Reproductive Health Matter, 12, 147-156.
- Wibulpolprasert, S. 2002. **Thailand Health Profile 1999-2000**. Bangkok, Thailand: Bureau of Policy and Strategy, Ministry of Public Health.
- Wibulpolprasert, S. 2005. **Thailand Health Profile 2001-2004**. Bangkok, Thailand: Ministry of Public Health.

การใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก The utilization of local material in Champasak ; Lao People's Democratic Republic as souvenir

อรุณี เจริญทรัพย์, วิบูล จันท์รัมย์, หนึ่งฤทัย แจ่มสุวรรณ
 สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ได้เน้นประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์และเรื่องราวของท้องถิ่น และนำธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ การพัฒนาของที่ระลึกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ จำนวน 10 รูปแบบ (ผ้าคลุมไหล่, กระเป๋ารูปทรงเอ ขนาดกลาง, กระเป๋ารูปตัวยู, กระเป๋ารูปปกเสื้อ, กระเป๋ารูปทรงตัวเอขนาดใหญ่, กระเป๋าคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก, กระเป๋าสะพายรูปทรงกระบอก, กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม, กระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าด้านหลัง, กระเป๋าสะพายทรงโค้ง, กระเป๋าสะพายรูปทรงอิสระ) และประเภทผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น จำนวน 10 รูปแบบ (ที่วางนามบัตร, ปลาปากเซตั้งโต๊ะ, พวงกุญแจ, ที่วางเทียน, ที่วางของ, ที่วางของเอนกประสงค์, กล้องเศษไม้, กล้องไม้, กล้องธูปพีช, เข็มกลัด จากการผลิตโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน ด้านความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอยและลักษณะท้องถิ่น พบว่าผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าทอ กระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าด้านหลังมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และผลิตภัณฑ์ประเภทวัสดุท้องถิ่น กล้องเศษไม้มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ทั้งหมดได้รับความสนใจจากกลุ่มแม่บ้านในแขวงจำปาสักเป็นอย่างดีเพื่อนำต้นแบบไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ , ของที่ระลึก

Abstract

This purpose of this research is to create souvenir from local material of Champasak, Laos People Democratic Republic. Natural and environment are main ideas of product design while also considered product usage, gorgeous, uniqueness and local tale. In this research, there are 2 product categories which are homespun and local material. For homespun, there are 10 product models; scarf, A-style bag (medium size), U-Style bag, collar-style bag, A-style bag (large size), notebook computer bag, cylinder-style shoulder bag, square-style shoulder bag, U-style shoulder bag with front bag, curve-style shoulder bag, free-style shoulder bag). For local material, there are 10 product models; name card holder, Pak-Se fish molded figure, key holder, candlestick, hanger, multi-purpose rack, wood scraps storage box, wooden storage box, grain storage box, brooch). The result of product evaluation in product usage, gorgeous and uniqueness from 5 experts and 100 tourists reveals that U-style shoulder bag with front bag has the highest score in homespun category while wood scraps storage box has the highest score in local material category. However, all 20 models are interested by Champasak housewife group in order to produce these products as community product.

Keywords : Product , Souvenir

บทนำ

ไทยและลาว มิตรประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาแต่โบราณ จากความคล้ายคลึงด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดำเนินงานร่วมกัน ทำให้ประเทศทั้งสองมีความสนิทแนบแน่นเสมือนญาติมิตรที่พึงพาอาศัยกัน ด้วยการเดินทางที่สะดวกสบายเพียงข้ามฝั่งโขง ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ไทยและลาว ดำเนินมาด้วยดีตลอด ประชาชนทั้งสองชาติมีความรักใคร่สนิมสนม ด้วยการสื่อสารภาษาและการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกันจนยากที่จะแยกออก (กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์แห่งราชอาณาจักรไทย, 2546) จึงอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์อันลึกซึ้งนี้ มีโอกาสถูกทำลายให้เสื่อมหายลงไปได้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศ

เกษตรกรรม และมีจุดแข็งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นนโยบายนำเศรษฐกิจธรรมชาติไปสู่เศรษฐกิจสินค้า ปรับปรุง และอนุรักษ์ป่าไม้ พัฒนาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม อีกทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จากประเทศต่างๆ (โครงการท่องเที่ยวแนวจำปาสัก, มปป.) ดังนั้นการนำเอาวัสดุและผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในประเทศมาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการ ลงทุน ตลอดไปจนถึงเป็นการสร้างรายได้กลับคืนมาสู่ประเทศได้อย่างดี ซึ่งในการผลิตจะต้องมีการผลิตและนำมาใช้อย่างมี คุณค่าและมีการทดแทนกับสิ่งที่สูญเสียไป จึงจะทำให้เกิดความสมดุล สิ่งหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการพักผ่อนและการบริการ คือการผลิตสินค้าของที่ระลึกเป็นสินค้าที่อาจพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานด้านฝีมือแรงงาน วัสดุ ศิลปะและลักษณะธรรมชาติในท้องถิ่น นำมาประดิษฐ์และประยุกต์ใช้จนสามารถเกิดเป็นสิ่งของได้ (ประเสริฐ, 2531) จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าสินค้าของที่ระลึกจะมีลักษณะคล้ายกัน ผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่นมี น้อย การทำงานครั้งนี้เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิจัยหลักอันประกอบด้วยคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพ สตรี และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยจำปาสัก ซึ่งนักวิจัยทั้งสองจะทำงานร่วมกันทำงานวิจัยทุกขั้นตอน ทั้งการตลาด การ ออกแบบผลิตภัณฑ์บนพื้นฐานการวิจัยความต้องการของตลาด และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิถีชีวิตด้านการออกแบบและ การผลิตแก่กลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกและผู้ประกอบการในแนวจำปาสัก รวมทั้งนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าของที่ระลึกมา ถ่ายทอดให้แก่ชุมชนในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกดังกล่าวมีวิธีการวิจัยด้าน การออกแบบที่ถูกต้อง และสามารถขยายผลด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ ได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนเมื่อโครงการสิ้นสุด ทั้งยัง สามารถเป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกที่ใช้เป็นกรณีศึกษาและให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการวิจัยในลักษณะเดียวกันแก่ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกอื่นได้ในอนาคตด้วย อีกทั้งการถ่ายทอดการออกแบบผลิตภัณฑ์ไปพร้อมกัน นอกจากนี้ ผลงานการ วิจัยดังกล่าวยังช่วยให้กลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกทั้งสองประเทศ สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์ของ ตนเอง ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบสินค้าของที่ระลึกสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อเป็นแนวทางในการนำวัสดุธรรมชาติและผ้าทอให้เป็นสินค้าของที่ระลึกสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.1 แหล่งข้อมูลด้านลักษณะรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแนวจำปาสักสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้ให้ ข้อมูลด้านลักษณะเฉพาะของที่ระลึกและความต้องการของที่ระลึกเพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแนว จำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มทอผ้าบ้านพักพัฒนาสะพาน และกลุ่มอาชีพงานจักสานบ้านหลักเขาห้า กลุ่ม งานหัตถกรรมบ้านหลักสิบก ขนกลุ่มน้อย ณ น้ำตาผาส่วม ผู้ประกอบการขายของที่ระลึก น้ำตกตาดพาน ผู้ประกอบการขายของ ที่ระลึกตลาดดาวเรือง แนวจำปาสัก ศึกษาข้อมูลคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แต่ละชนิดจากผู้วิจัยผลิตภัณฑ์ ข้อมูล เบื้องต้น พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่จากผ้านั้น มีลักษณะการออกแบบเป็นรูปแบบที่ซ้ำๆ ส่วนมากจะตัดเป็นผืนสำหรับนุ่งห่ม มากกว่าที่จะทำเป็นผลิตภัณฑ์ ไม่มีการใช้ลวดลายผ้ามาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น อีกทั้งกลุ่ม ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุที่มีการใช้วัสดุที่สิ้นเปลือง รูปแบบ ลักษณะ ลวดลายซ้ำๆ และ ต้องการให้ออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังไม่นำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นมากนัก

ภาพที่ 1 ภาพการเก็บข้อมูลออกพื้นที่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ตลาดดาวเรือง จำปาสัก

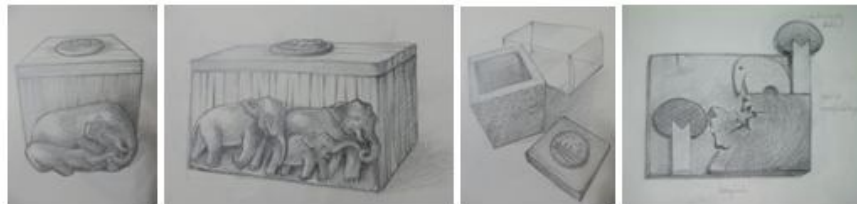

ภาพที่ 2 ภาพผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ตลาดดาวเรือง จำปาสัก

2. ศึกษารูปแบบและร่างแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ได้นำข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษามากำหนดแนวคิดการออกแบบให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ โดยปรับปรุงพัฒนาให้ฉีกแนวแตกต่างจากผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมๆ โดยใช้แนวการใช้วัสดุท้องถิ่น และนำเสนอเรื่องราว โดยจำแนก เรื่องราวธรรมชาติ และงานสถาปัตยกรรม โดยการร่างแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอแขวงจำปาสัก ผสมผสานกะลาและเศษวัสดุ และของที่ระลึกจากเศษวัสดุเหลือใช้

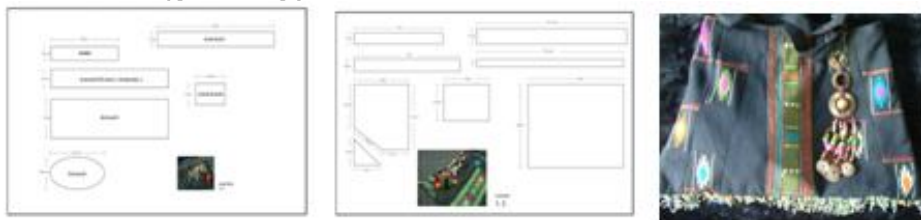
ภาพที่ 3 ภาพร่างแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก

ภาพที่ 4 ภาพร่างแบบผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ แขวงจำปาสัก

3. สร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุจากแขวงจำปาสัก

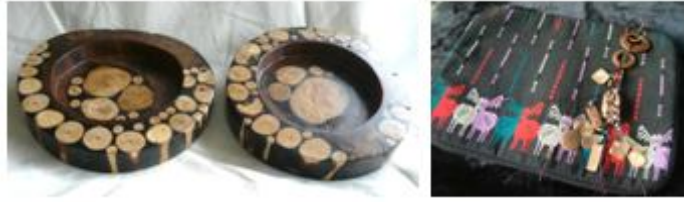
สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก ด้านผลิตภัณฑ์จากผ้าทอนั้น จะทำการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จากกระดาษ ตัดให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ แล้วจึงทำการตัดเย็บงานต้นแบบตามที่ได้ร่างแบบไว้ อีกทั้งได้ทำซิปในของผลิตภัณฑ์ผ้าทอทุกประเภทด้วยผ้าฝ้ายทอมือพื้นดำ เพื่อให้ผลงานดูเรียบร้อย ในส่วนของผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ นั้น ได้เตรียมวัสดุที่ประกอบเป็นชิ้นงานแต่ละชนิดไว้ก่อน จากนั้นจึงนำมาประกอบเป็นชิ้นที่สมบูรณ์

ภาพที่ 5 ภาพสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง แขวงจำปาสัก

ภาพที่ 6 ภาพสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ แขวงจำปาสัก

ภาพที่ 7 ภาพตัวอย่างสร้างสรรค์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แขวงจำปาสัก

4. จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามแบบร่างและผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

เมื่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองจากแขวงจำปาสัก และผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุประเภทไม้ไผ่ และเศษไม้ มาปรับปรุงแบบแล้วประเมินกับผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง ข้อมูลของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากแขวงจำปาสัก ที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากเศษวัสดุ ประเภท ไม้ไผ่ และเศษไม้

5. วิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบผลงานจากผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

จากเนื้อหาการสัมภาษณ์และสอบถามเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา

6. ประเมินความพึงพอใจรูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง

และผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ ประเภทกะลา ไม้ไผ่ และเศษไม้ จากกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน และบุคคลทั่วไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

จากผลการประเมินการใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบสินค้าที่ระลึกสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสร้างรายได้ให้ชุมชน โดยการพัฒนาอาชีพจากวัสดุธรรมชาติและผ้าทอให้เป็นสินค้าที่ระลึกสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน โดยแบ่งสินค้าของที่ระลึกเพื่อทำตัวอย่างต้นแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแม่บ้านจำนวน 100 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก โดยผู้เชี่ยวชาญ ประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ที่มีคะแนนสูงสุดคือ กระเป๋าสะพายทรงโค้ง(ครึ่งวงกลม)จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมาเป็นกระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าหน้าจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.60$) และกระเป๋าทรงเอ(ขนาดใหญ่)จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.56$) ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุจากแขวงจำปาสัก ที่มีคะแนนสูงสุดคือกล่องเศษไม้จากวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมาเป็นที่วางนามบัตรจากเศษวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.56$) และที่วางนามบัตรจากเศษวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.52$)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแม่บ้านชุมชนในภาคกลาง เห็นว่าผลิตภัณฑ์จากการใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึก ประเภทผ้าทอพื้นเมืองที่มีคะแนนสูงสุดคือ กระเป๋าสะพายทรงโค้ง(ครึ่งวงกลม)จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมาเป็นกระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าหน้าจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.51$) และกระเป๋าทรงเอ(ขนาดใหญ่)จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.43$) ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุจากแขวงจำปาสัก ที่มีคะแนนสูงสุดคือกล่องเศษไม้จากวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาเป็นที่วางนามบัตรจากเศษวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.37$) และที่วางนามบัตรจากเศษวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก ($\bar{X} = 4.35$) ซึ่งจากผลการประเมินของกลุ่มแม่บ้านมีสอดคล้องกับผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 8 ภาพการถ่ายทอดเทคโนโลยีการขยายผลจากการวิจัยลงสู่เครือข่ายชุมชนภาคกลางตอนบน

ภาพที่ 9 ภาพการถ่ายทอดเทคโนโลยีการขยายผลจากการวิจัยลงสู่เครือข่ายชุมชนในแขวงจำปาสัก

สรุปผลและอภิปรายผล

การใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นสินค้าแขวงจำปาสักเพื่อพัฒนาเป็นของที่ระลึกจากศึกษาได้วางแผนสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุท้องถิ่นแขวงจำปาสัก โดยเน้นการสร้างของที่ระลึกที่มีความงามและประโยชน์ใช้สอย ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่เรียบง่าย แปลกใหม่ น่าสนใจ โดยนำแนวคิดทางรูปแบบมาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้วัสดุหรือเรื่องราวในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่า กระบวนการและกรรมวิธีในการผลิตง่าย ชุมชนสามารถเรียนรู้และผลิตเป็นสินค้าได้ โดยสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมืองในแขวงจำปาสักร่วมกับวัสดุท้องถิ่น ดังเช่น กะลา ลูกปัดไม้ ออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอแขวงจำปาสัก จำนวน 11 รูปแบบ ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก, กระเป๋ารูปทรงเอ(ขนาดกลาง), กระเป๋ารูปตัวยูจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก, กระเป๋ารูปปกเสื้อจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก, กระเป๋ารูปทรงตัวเอ(ขนาดใหญ่)จากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก, กระเป๋าใส่ไม้ตบูก, กระเป๋าสะพายรูปทรงกระบอก, กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยมจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก, กระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าด้านหลัง, กระเป๋าสะพายทรงโค้ง, กระเป๋าสะพายรูปทรงอิสระจากผ้าทอพื้นเมืองแขวงจำปาสัก และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากวัสดุในท้องถิ่น ดังเช่น การใช้เศษไม้สร้างสรรค์ร่วมกับวัสดุท้องถิ่นอีก 10 รูปแบบ โดยจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ ของที่ระลึกประเภทของประดับตกแต่ง จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ ที่วางนามบัตรจากเศษวัสดุท้องถิ่น, ปลาปากเขจากวัสดุผสมผสานทั้งโต๊ะ, พวงกุญแจสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ ของที่ระลึกประเภทของใช้ จำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ ,ที่วางเทียนจากเศษวัสดุท้องถิ่น, ที่แขวนของอเนก, ที่วางของอเนกประสงค์จากเศษวัสดุ, ก่องเศษไม้พร้อมบรรจุภัณฑ์, ก่องธัญพืช, ก่องไม้พร้อมบรรจุภัณฑ์ ของที่ระลึกประเภทโบราณวัตถุจำลอง จำนวน 1 รูปแบบ ได้แก่ เข็มกลัดแสดงเรื่องราวแขวงจำปาสักพร้อมบรรจุภัณฑ์

จากการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มแม่บ้านในแขวงจำปาสัก ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เห็นว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอแขวงจำปาสักที่ออกแบบและตกแต่งร่วมกับวัสดุท้องถิ่น จำนวน 21 ผลิตภัณฑ์ พบว่า กระเป๋าทรงโค้ง ได้รับความนิยมมากที่สุดด้วยเหตุที่ว่า รูปแบบความสวยงามมีลักษณะของเอกลักษณ์ท้องถิ่น รองลงมาเป็น กระเป๋าสะพายทรงตัวยูพร้อมกระเป๋าด้านหลัง ส่วนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากเศษวัสดุ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมนั้นคือ ก่องเศษไม้พร้อมบรรจุภัณฑ์ และที่วางของอเนกประสงค์ ที่มีรูปแบบการจัดวาง และสามารถนำเอาเศษวัสดุในท้องถิ่นมาผสมผสานสร้างสรรค์งานอย่างลงตัว รองลงมาเป็นที่แขวนของอเนกประสงค์ ซึ่งผลงานการสร้างสรรค์ทั้งหมดจะใช้เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับชุมชนเพื่อทำการพัฒนาให้เป็นสินค้าที่ระลึก จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรชุมชนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้มีรูปแบบใหม่ และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนในเขตภาคกลางตอนบน และแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากความรู้ที่มีอยู่ แล้วผสมผสานกับความรู้จากภายนอก เพื่อต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์แห่งราชอาณาจักรไทย. ข้อมูลเบื้องต้นสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว.

www.thaitrade.com.2546

ประเสริฐ ศิลาธนา. ของที่ระลึก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. 2531.

ห้องการท่องเที่ยวแขวงจำปาสัก. บทสรุปย่อ การคุ้มครองและพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงจำปาสัก. แขวงจำปาสัก. ห้องการท่องเที่ยวแขวงจำปาสัก. มปป.

การพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยวป่าพุ่มจำปีสิรินธร
และเมืองโบราณชัยจำปา
Career Development for Enhance Community Strength by Tourism
at Champi Sirindhorn Fresh Water Swamp Forest
and Sab Champa Historical Site.

วิบูล จันทรไธม์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยวป่าพุ่มจำปีสิรินธรและเมืองโบราณชัยจำปา เป็นการศึกษาเพื่อสร้างของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวป่าพุ่มจำปีสิรินธรและเมืองโบราณชัยจำปา และเพื่อพัฒนาอาชีพจากวัสดุท้องถิ่น เป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการออกแบบหรือใช้วัสดุในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังคำนึงถึงความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จำนวน 10 รูปแบบ จำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ ประเภทของประดับตกแต่ง 4 รูปแบบ ได้แก่ ฐานเทียนเมล็ดพีช ต้นไม้แม่เหล็ก พวงกุญแจ และนกคาบสาร ประเภทของใช้ 4 รูปแบบ ได้แก่ กล่องเมล็ดพีช กล่องไม้ไผ่ แทนปากกา และแทนเสียบสาร ประเภทโบราณวัตถุจำลอง 2 รูปแบบ ได้แก่ ตะเกียงดินเผา และตะคันดินเผา

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์ การออกแบบ ของที่ระลึก

Abstract

The purpose of this study is to create handmade souvenir of Champi Sirindhorn Fresh Water Swamp Forest and Sab Champa Historical Site with new idea. This would offer new alternative in order to increase community's income by using the waste material in local community. The main considerations of the design are the story of 2 sites, the functional benefit and the esthetic with easy production process and low cost. There are 4 categories of design for decorative (4 products; candle box, magnet tree, key chain and working bird) for useful (4 products; Magic box, bamboo box, pen keeper and note keeper) and the antique's model (2 products; oil lamp and eathenware lamp).

Keywords: Creation, Design, Souvenirs.

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องธุรกิจหลายด้าน รวมทั้งสินค้าที่ระลึก การท่องเที่ยวมีผลในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในด้านการบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและในรูปของสินค้า คนในท้องถิ่นสามารถสร้างงานจากผลผลิตของชุมชนให้เป็นของที่ระลึกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว จังหวัดลพบุรีเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประชาชนให้ความสนใจมาเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (วิบูล จันทรไธม์, 2549) ในบรรดาสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งโบราณคดีที่ได้รับความนิยมได้แก่ ป่าพุ่มจำปีสิรินธรและเมืองโบราณชัยจำปา สถานที่ท่องเที่ยวทั้งสองแหล่งมีบริเวณติดต่อกัน ป่าพุ่มจำปีสิรินธรเป็นป่าชุมชนขนาดเล็กที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำมีน้ำซับไหลจากโพรงหินปูนตลอดปี มีต้นไม้สำคัญหลายอย่างโดยเฉพาะต้นจำปีสิรินธร เป็นพืชเฉพาะถิ่นมีจำนวนมาก (พงศศิริชัย จันทรชุ่ม และคณะ, 2550) เมืองโบราณชัยจำปา เป็นเมืองที่มีคูน้ำล้อมรอบ ยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ มีอายุราว 3,000 ปี มาสิ้นสุดในยุคสมัยทวารวดี ผู้คนในชุมชนแห่งนี้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับอารยธรรมภายนอกที่สำคัญคืออินเดีย ทำให้รู้จักยืมตัวอักษรปัลลวะและภาษาจากอินเดียมาใช้ พบรูปเคารพเนื่องในศาสนา เช่น พระพิมพ์ พระพุทธรูป ธรรมจักร และชิ้นส่วนทวารูป เป็นต้น (ภูธร ภูมธนะ, 2530) เมืองโบราณชัยจำปา จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง ในทางการจัดการชุมชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมทางด้านการท่องเที่ยวและยังขาดรายได้จากการท่องเที่ยว (เนตรนรินทร์ คำบุญเรือง สัมภาษณ์, 2551) เพื่อเป็นการสร้างอาชีพใหม่เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนนำไปสู่คุณภาพที่ดีขึ้น ผู้วิจัยมีความ

สนใจที่จะศึกษาการพัฒนาอาชีพ เพื่อเป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวในป่าพญาปีสิรินธรและเมืองโบราณชัย
 จำปา จึงทำการออกแบบของที่ระลึกโดยใช้รูปแบบหรือวัสดุให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลของการศึกษาย่อมจะ
 ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจของจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อผลิตของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวพญาปีสิรินธร และเมืองโบราณชัยจำปา
2. เพื่อพัฒนาอาชีพจากวัสดุท้องถิ่น เป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยว

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทดลองและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเสนอแนวทางในการผลิตเป็นของที่ระลึกเพื่อ
 การท่องเที่ยวของท้องถิ่น มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบของที่ระลึก จำนวน 50 คน ผู้ตอบ
 แบบสอบถามเห็นว่าในการมีของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ควรมีของที่ระลึกที่ผลิตโดยคนในท้องถิ่น แนวเรื่องที่จะ
 นำมาพัฒนาควรเป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับป่าพญาปีสิรินธร และเมืองโบราณชัยจำปา วัสดุที่นำมาทำเป็นของที่ระลึกอันดับแรกคือ
 พืชผลทางการเกษตร รองลงมาเป็น ดิน หิน แร่ ไม้ และประเภทของที่ระลึกที่ควรทำอันดับแรกเป็น ของประดับตกแต่ง
 รองลงมาเป็นประเภทของใช้ และโบราณวัตถุจำลอง
2. ศึกษาสภาพท้องถิ่นเพื่อหาแนวเรื่อง มีทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์ให้เป็นของที่ระลึก
 ได้หลากหลาย จำแนกออกเป็น 3 แหล่ง ดังนี้

2.1 ป่าพญาปีสิรินธร สถานที่แห่งนี้ยังคงมีความสมบูรณ์ มีต้นไม้หลายอย่าง มีเห็ดหลายชนิด มีสัตว์อาศัย
 หลายอย่าง พืชและสัตว์เหล่านี้เหมาะที่จะนำเรื่องราวและรูปลักษณ์มาสร้างสรรค์ให้เป็นของที่ระลึกได้

2.2 เมืองโบราณชัยจำปา สถานที่แห่งนี้เคยมีคนอาศัยอยู่เมื่อประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว และมีความเจริญ
 ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยทวารวดี ดังปรากฏผังเมือง คูเมือง หลักฐานที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองได้แก่ปฏิมากรรมรูปเคารพ แห่ง
 หินเสมาธรรมจักร และจารึกอักษรโบราณ นอกจากนั้นยังมีโบราณวัตถุที่เป็นโลหะ ดินเผา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาเป็น
 แนวคิดในการจำลองให้เกิดคุณค่าและมีความน่าสนใจได้

2.3 วิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนชัยลังกาเป็นชุมชนใหม่ ส่วนใหญ่มืออาชีพทางด้านเกษตรกรรม ปลูกพืชไร่ เช่น
 อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าว ถั่ว ฯลฯ พืชผลเหล่านี้บางอย่างสามารถนำมาเพิ่มมูลค่า โดยการประดิษฐ์
 สร้างสรรค์เป็นของที่ระลึกของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

3. ศึกษาวัสดุในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการทำงาน วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมีอยู่หลายชนิด จำแนกได้ดังนี้

3.1 เมล็ดพืช หลายชนิดมีรูปลักษณ์และมีสีสวยงาม เช่น เมล็ดข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่ว เป็นต้นหาก
 นำมาเคลือบหรือผสมในเรซิน จะทำให้เมล็ดพืชเหล่านี้มีความสวยงามคงทน สามารถที่จะนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ ได้
 อย่างหลากหลาย

3.2 เศษไม้หรือเศษพืชผลทางการเกษตร ปกติมักถูกทิ้งหรือเผาทำลาย เศษไม้ได้แก่ ต้นไม้แห้ง กิ่งไม้
 รากไม้ เศษไม้แปรรูปที่เหลือจากงานก่อสร้าง ต้นหรือซังข้าวโพด ต้นมันสำปะหลัง วัสดุเหล่านี้สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นของ
 ที่ระลึก หรือนำวัสดุชนิดอื่นมาผสมรวมด้วย ก็จะทำให้ผลงานมีความแปลกใหม่น่าสนใจเพิ่มขึ้น

3.3 ไม้ไผ่ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เกือบทุกส่วนของไม้ไผ่สามารถนำมาใช้ประดิษฐ์เป็นสิ่งของต่างๆ ได้ ใน
 การทำงานยังสามารถนำวัสดุอื่นๆ เข้ามาผสมทำให้เกิดความแปลกใหม่ และมีความน่าสนใจด้วย

3.4 ดิน คนในอดีตใช้ดินเป็นวัสดุหลักในการสร้างภาชนะเครื่องใช้สอย สามารถนำดินมาปั้นจำลองแบบ
 ของโบราณ เมื่อบั่นเสร็จแล้วนำไปเผา จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีสีแดงของแร่เหล็ก สามารถใส่น้ำมันหรือเทียน เพื่อจุดไฟให้แสงสว่าง
 ใช้ในการประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความงาม

3.5 วัสดุอื่นๆ เช่น ผ้า เศษหนัง โลหะ พลาสติก ฯลฯ วัสดุเหล่านี้อาจหาได้ในพื้นที่ สามารถนำมา
 สร้างสรรค์ร่วมกับวัสดุหลักที่หาได้ในท้องถิ่น ย่อมทำให้เกิดความแปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม

4. รูปแบบของที่ระลึกที่จัดทำ

ในการจัดทำของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว ได้จำแนกผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 ประเภทของประดับตกแต่ง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นความสวยงามของสีและรูปทรง แต่ก็ยังคงมีประโยชน์ใช้สอย การออกแบบควรกำหนดให้มีขนาดกะทัดรัด ดังนั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของวัสดุ ความคงทน และขนาด ของที่ระลึกในประเภทนี้ได้แก่ ฐานเทียนเมล็ดพีช ต้นไม้แม่เหล็ก พวงกุญแจ และ นกคาบสาร

4.2 ประเภทของใช้ เป็นงานออกแบบเพื่อใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งความสวยงาม มีความแปลกใหม่ ขนาดของผลิตภัณฑ์ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไปเพราะจะทำให้ขาดความน่ารัก ผลิตภัณฑ์ควรใช้ประโยชน์ได้อย่างง่ายๆ ของที่ระลึกประเภทนี้ได้แก่ กล้องเมล็ดพีช กล้องไม้ไผ่ แทนปากกา แทนเสียบสาร

4.3 ประเภทโบราณวัตถุจำลอง จากหลักฐานการค้นพบโบราณวัตถุ ที่เมืองโบราณซำจำปา มีภาชนะดินเผาที่น่าสนใจและสามารถประยุกต์ใช้ในสภาพปัจจุบัน คือ ตะเกียงดินเผา และตะคันดินเผา ของจำลองเหล่านี้เหมาะที่จะเป็นของสะสมและยังคงใช้สอยได้

5. กระบวนการทำงานออกแบบของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

5.1 การเก็บสะสมจำแนกหมวดหมู่ของวัสดุ ได้แก่วัสดุประเภท เมล็ดพีช เศษไม้ ไม้ไผ่ ดิน เศษวัสดุชนิดต่างๆ และวัสดุสังเคราะห์ที่ใช้ร่วมในการทำงาน การเลือกใช้วัสดุควรคำนึงถึงของที่ได้ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง ควรเป็นวัสดุที่คงทน สวยงาม มีความเหมาะสมที่จะนำมาสร้างเป็นของที่ระลึก

5.2 วัสดุบางชนิดที่มีความชื้น เช่น เศษไม้ ไม้ไผ่ หรือเมล็ดพืชบางชนิด ก่อนนำมาทำเป็นของที่ระลึกต้องนำไปอบแห้งเสียก่อน เพื่อป้องกันการชำรุดเสียหายของผลิตภัณฑ์ในภายหลัง

5.3 เลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการทำงานแต่ละประเภทเช่น กาวแต่ละชนิดจะมีการยึดติดพื้นผิว วัสดุและมีความคงทนที่แตกต่างกัน สารเคลือบผิวที่มีผลทำให้คุณค่าของผลงานมีความแตกต่างกัน เป็นต้น

5.4 การใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับการทำงานแต่ละประเภท ย่อมเป็นการทำงานที่ประหยัดเวลา ผลงานบังเกิดคุณภาพมากกว่าปกติ และยังทำให้ได้ปริมาณผลงานเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

5.5 การออกแบบของที่ระลึกแต่ละชิ้น เมื่อศึกษาข้อมูลในด้านรูปแบบและวัสดุแล้ว ทำการวาดภาพร่างเพื่อกำหนดวัสดุ รูปทรง สัดส่วน การจัดวางวัสดุ กำหนดพื้นผิวและสีของผลิตภัณฑ์ ทำการตรวจสอบแก้ไขให้ผลงานมีความเหมาะสม หลังจากนั้นจึงลงมือทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้ชิ้นงานมีความงามและความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

5.6 การทำงานที่ต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีรูปทรงซ้ำ จำเป็นจะต้องทำแม่พิมพ์ เพื่อใช้เป็นแบบในการหล่อชิ้นงาน ควรเลือกใช้วัสดุในการทำแม่พิมพ์ให้เหมาะสมกับการทำงาน

5.7 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ของที่ระลึกจะมีคุณค่าเพิ่มขึ้นเมื่อมีบรรจุภัณฑ์ ซึ่งจะทำหน้าที่ห่อหุ้มดึงดูดความสนใจ และเพื่อให้ข้อมูลสินค้า ควรมีความเหมาะสม ทั้งในด้านรูปลักษณ์ สี วัสดุ สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์

6. สร้างผลงานเพื่อการตรวจสอบ

ทำการสร้างของที่ระลึกเพื่อทำการประเมินตรวจสอบ จำนวน 10 ชนิด มีรายการประเมิน จำนวน 6 หัวข้อ ได้แก่ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของรูปทรงผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของสีผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของวัสดุและวิธีการผลิต ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ ความเหมาะสมในการผลิตเป็นของที่ระลึก โดยกำหนดความเห็นที่มีต่อการออกแบบเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 4 = ดีมาก 3 = ดี 2 = พอใช้ 1 = ควรปรับปรุง ผลการประเมินการออกแบบของที่ระลึกโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับ ดีมากทุกรายการ

7. ปฏิบัติการสร้างสรรคผลงาน เมื่อผลงานการสร้างสรรค ได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน แล้ว ได้ทำการปรับปรุงในบางประเด็นที่ได้รับการเสนอแนะ เช่น การประยุกต์วัสดุบางชนิดเพื่อทำบรรจุภัณฑ์ และข้อคิดเห็นในข้อความบางตำนานของบรรจุภัณฑ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นจึงทำการปฏิบัติการสร้างสรรคของที่ระลึก จำนวน 10 รายการ

8. การพัฒนาอาชีพผลิตของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่น เมื่อการสร้างสรรคของที่ระลึกเสร็จแล้ว ได้กำหนดการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางวิจัย เรื่องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวปาทุประจำปีสิรินธรและเมืองโบราณซำจำปา แก่ชุมชนชาวบ้านตำบลซำจำปา

ผลการวิจัย

จากการปฏิบัติการได้ผลการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานในการผลิตของที่ระลึก

จากการวางแผนการดำเนินงาน การสร้างผลงานเพื่อตรวจสอบ และลงมือปฏิบัติงานเพื่อผลิตของที่ระลึก จำนวน 10 รายการ ผลการทำงานมีดังนี้

1.1 ของที่ระลึกประเภทของประดับตกแต่ง มี 4 รายการ ได้แก่

1.1.1 ฐานเทียนเมล็ดพืช เป็นของที่ระลึกใช้วางเทียนหอมเพื่อการประดับตกแต่ง เลือกใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเมล็ดพืชผสมเรซินและสี มีรูปทรง 2 ลักษณะคือ รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกลม มีช่องใส่เทียนกลมบรรจุในกล่องพลาสติกใส และห่อด้วยกระดาษสีสวยงาม

ภาพที่ 1 ภาพผลงานการออกแบบของที่ระลึก ฐานเทียนเมล็ดพืช

1.1.2 ต้นไม้แม่เหล็ก เป็นของที่ระลึกเพื่อการประดับตกแต่ง เลือกใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเศษไม้เป็นรูปทรงต้นไม้ ประดับตกแต่งด้วยผีเสื้อ ด้านหลังผนังด้วยแม่เหล็ก ใช้ติดทับเอกสารบันทึก มีบรรจุภัณฑ์เพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 2 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก ต้นไม้แม่เหล็ก

1.1.3 พวงกุญแจ เป็นของที่ระลึกใช้ประดับตกแต่งที่ยังคงมีประโยชน์ใช้สอยด้วย ใช้วัสดุหลักจากท้องถิ่น ทำด้วยเมล็ดพืชผสมเรซินและสี มีช่องบรรจุเส้นใยงานสานอยู่ภายใน เพื่อแสดงถึงการงานหัตถกรรมของท้องถิ่น ตัดผนังบนเศษหนัง คล้องด้วยห่วงโลหะใช้เป็นพวงกุญแจ

ภาพที่ 3 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก พวงกุญแจ

1.1.4 นกคาบสาร เป็นของที่ระลึกเพื่อการประดับตกแต่งและใช้หนีบเอกสาร ใช้รูปนก ที่อาศัยในพื้นที่ป่า จำปีสิรินธรเป็นแนวคิดในการออกแบบ ทำด้วยเศษไม้ผสมกับไม้หนึบ มีแกนโลหะ ฐานทำด้วยไม้

ภาพที่ 4. ผลงานการออกแบบของที่ระลึก นกคาบสาร

1.2 ของที่ระลึกประเภทของใช้ มี 4 รายการ ได้แก่

1.2.1 กล่องเมล็ดพืชเป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อใช้บรรจุสิ่งของอย่างอนเนกประสงค์ ทำด้วยเมล็ดพืชผสมเรซิน กล่องรูปทรงลูกบาศก์ บรรจุในกล่องพลาสติกใสหุ้มด้วยกระดาษสีทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 5 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก กล่องเมล็ดพืช

1.2.2 กล่องไม้ไผ่ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อการใช้ใส่ของเนกประสงค์ ใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยไม้ไผ่ เศษไม้ เรซิน และเมล็ดพืช มีหลายขนาดตามลักษณะของวัสดุ มีช่องใส่ของและมีฝาปิดทำด้วยเศษไม้และเมล็ดพืชผสมเรซิน บรรจุภัณฑ์ทำด้วยกล่องพลาสติกใส่หุ้มด้วยกระดาษสี

ภาพที่ 6 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก กล่องไม้ไผ่

1.2.3 แท่นปากกา เป็นของที่ระลึกเพื่อการใช้งานใช้วางบนโต๊ะทำงานใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเมล็ดพืชผสมเรซินและสี ใช้แม่พิมพ์ยางซิลิโคนเป็นแบบในการหล่อ ผลิตภัณฑ์มีรูปทรงครึ่งวงกลม มีช่องเสียบเครื่องเขียน ติดบนฐานไม้ขนาด มีบรรจุภัณฑ์ทำด้วยพลาสติกใส่หุ้มด้วยกระดาษสี

ภาพที่ 7 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก แท่นปากกา

1.2.4 แท่นเสียบสาร เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เสียบข้อความวางบนโต๊ะทำงาน ทำด้วยเมล็ดพืชผสมเรซิน มี 2 ลักษณะ คือรูปทรงครึ่งวงกลมและรูปทรงดอกไม้ วางบนฐานเศษไม้ มีทองเหลืองเชื่อมติดกับลวดหนีบ

ภาพที่ 8 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก แท่นเสียบสาร

1.3 ของที่ระลึกประเภทโบราณวัตถุจำลอง มี 2 รายการ ได้แก่

1.3.1 ตะเกียงดินเผา เป็นของที่จำลองจากตะเกียงโบราณ ใช้เป็นของที่ระลึกและใช้ประโยชน์ได้จริง ทำด้วยดินเหนียวแล้วเผา มีช่องใส่น้ำมันและพวยตะเกียงเพื่อจุดไฟ ตั้งบนฐานไม้ บรรจุในกล่องพลาสติกหุ้มกระดาษสี

ภาพที่ 9 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก ตะเกียงดินเผา

1.3.2 ตะคันดินเผา เป็นของที่ระลึกที่จำลองมาจากตะคันดินเผา ภาชนะสำหรับใส่น้ำมันใช้จุดไฟให้ความสว่างในสมัยโบราณ ทำด้วยดินเหนียว ใช้วิธีถอดพิมพ์แล้วแต่งให้สวยงาม เผาด้วยอุณหภูมิ 800 องศา มีรูปสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม วางบนฐานไม้ บรรจุในกล่องพลาสติกหุ้มกระดาษสี

ภาพที่ 10 ผลงานการออกแบบของที่ระลึก ตะคันดินเผา

2. ผลการพัฒนาอาชีพผลิตของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่น

เมื่อการสร้างของที่ระลึกเสร็จแล้ว ได้สำรวจความคิดเห็นและฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ ผลมีดังนี้

2.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบของที่ระลึก โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน มีรายการประเมิน จำนวน 5 หัวข้อ ได้แก่ ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของรูปทรงผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของสีผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของวัสดุและวิธีการผลิต ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ โดยกำหนดความเห็นเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 4= ดีมาก 3= ดี 2= พอใช้ 1= ควรปรับปรุง ผลของการประเมิน พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับ ดีมากทุกรายการ

2.2 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อถ่ายทอดความรู้งานวิจัย เรื่องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวป่าพญาสิรินธรและเมืองโบราณซำจำปา แก่ชุมชนชาวซำจำปา โดยคัดเลือกกลุ่มผู้สนใจในวิชาชีพการสร้างของที่ระลึก จำนวน 7 หมู่บ้าน รวม 20 คน โดยฝึกอบรมปฏิบัติการสร้างของที่ระลึก ณ ศาลาเอนกประสงค์ป่าพญาสิรินธร บ้านซำจำปา อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง กิจกรรมการฝึกอบรม ทำการศึกษาวัสดุพื้นฐานการทำงาน และการปฏิบัติการสร้างของที่ระลึก โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นและเรื่องราวในท้องถิ่น ผลของการปฏิบัติงานการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวเป็นที่น่าพอใจ

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษามีการดำเนินงาน สรุปผลได้ดังนี้

1. การเริ่มต้นศึกษาโดย การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การศึกษาสภาพท้องถิ่นเพื่อหาแนวเรื่อง การศึกษาวัสดุในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการทำงาน การกำหนดรูปแบบของที่ระลึกที่จัดทำ กระบวนการทำงานสร้างของที่ระลึก การสร้างผลงานเพื่อการตรวจสอบ หลังจากนั้นได้ทำการปฏิบัติการสร้างผลงาน จำนวน 10 รูปแบบ โดยจำแนกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1.1 ของที่ระลึกประเภทของประดับตกแต่ง มี 4 รายการได้แก่ **ฐานเทียนเมลิตพีช** เป็นของที่ระลึกใช้วางเทียนหอมเพื่อการประดับตกแต่ง เลือกใช้วัสดุในท้องถิ่น **ต้นไม้แม่เหล็ก** เป็นผลิตภัณฑ์ใช้ประดับตกแต่งและใช้ติดทับข้อความบนพื้นเหล็ก **พวงกุญแจ** เป็นของที่ระลึกที่ใช้ประดับตกแต่งและประโยชน์ใช้สอย ใช้วัสดุหลักจากท้องถิ่น ทำด้วยเมลิตพีช ผสมเรซินและสี **นกคาบสาร** เป็นของที่ระลึกเพื่อการประดับตกแต่งและใช้ประโยชน์หนีบเอกสารบนโต๊ะทำงาน ทำด้วยเศษไม้ ผสมกับไม้หนีบแต่งสี มีแกนโลหะ

1.2 ของที่ระลึกประเภทของใช้ มี 4 รายการ ได้แก่ **กล่องเมลิตพีช** เป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อใช้บรรจุสิ่งของอย่างเอนกประสงค์ ใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเมลิตพีชผสมเรซินและกล่องไม้ไผ่ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อการใช้ใส่ของ

อเนกประสงค์ ใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยไม้ไผ่ เศษไม้ เรซิน และเมล็ดพีช **แท่นปากกา** เป็นของที่ระลึกเพื่อการใช้สอยเพื่อเสียบเครื่องเขียนวางบนโต๊ะทำงาน ใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเมล็ดพีชผสมเรซินและสี **แท่นเสียบสาร** เป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อใช้เสียบข้อความวางบนโต๊ะทำงาน ใช้วัสดุในท้องถิ่น ทำด้วยเมล็ดพีชผสมเรซินและสีร่วมกับเศษไม้

1.3 ของที่ระลึกประเภทโบราณวัตถุจำลอง มี 2 รายการ ได้แก่ **ตะเกียงดินเผา** เป็นการจำลองแบบมาจากตะเกียงโบราณซึ่งพบที่เมืองโบราณชัยจำปา ใช้เป็นของที่ระลึกสะสมและใช้ประโยชน์ได้จริง **ตะคันดินเผา** เป็นของที่ระลึกที่จำลองมาจากตะคันดินเผา ภาชนะสำหรับใส่เชื้อเพลิงใช้จุดไฟให้แสงสว่างในสมัยโบราณ ใช้เป็นของที่ระลึกสะสมและใช้ประโยชน์ได้จริง ทำด้วยดินเผา มีรูปทรงสามเหลี่ยม และรูปทรงสี่เหลี่ยม

2. ผลการพัฒนาอาชีพผลิตของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่น

เมื่อการสร้างของที่ระลึกเสร็จแล้ว ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบของที่ระลึก และจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางวิจัย เรื่องการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวป่าพญาปีสิรินธรและเมืองโบราณชัยจำปา แก่ชุมชนชาวชัยจำปา โดยคัดเลือกกลุ่มผู้สนใจในวิชาชีพการสร้างของที่ระลึก จำนวน 7 หมู่บ้าน รวม 20 คน โดยฝึกอบรมปฏิบัติการสร้างของที่ระลึก ณ ศาลาอเนกประสงค์ป่าพญาปีสิรินธร บ้านชัยจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี จากการศึกษาครั้งนี้ ยังสามารถพัฒนาเทคนิคและรูปแบบ ได้อีกมาก ประการสำคัญจะต้องคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ ความแปลกใหม่ ความน่าสนใจ คุณภาพ และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ย่อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชน การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจโดยรวมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ฝึกอบรมผลิตเป็นของที่ระลึก และควรสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติม โดยนำวัสดุและเรื่องราวในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรมีนโยบายในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อชักชวนนักท่องเที่ยวให้รู้จักและเห็นคุณค่าของสินค้าที่ระลึกที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่นและเป็นผลผลิตของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
3. ผู้นำระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้ใช้วัสดุ และเรื่องราวในท้องถิ่น ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับท้องถิ่นต่อไป
4. กลุ่มผู้ผลิตหรือช่างฝีมือ ควรได้นำแนวคิด รูปแบบ และเทคนิคจากงานวิจัยไปพัฒนา โดยศึกษาหาวัสดุอื่นมาร่วมสร้างสรรค์ หาแบบที่แปลกใหม่ หรือหาเทคนิคที่น่าสนใจ เพื่อสร้างสรรค์ให้เป็นสินค้าที่ระลึกรูปแบบใหม่
5. ผู้สอนด้านการออกแบบ ในสถาบันการศึกษา ควรนำผลจากการวิจัยไปส่งเสริม หรือกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์จากวัสดุหรือเรื่องราวในท้องถิ่น ให้เป็นผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้ให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พงศ์ศรีณัย จันทรขุ่มและคณะ (2550). ความหลากหลาย และนิเวศวิทยาของพืชในป่าพญาปีสิรินธร จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ภูธร ภูมะธน.(2530). เมืองชัยจำปา. (อัตสำเนา)
- เนตรนรินทร์ คำบุญเรือง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่15 ธันวาคม 2551.
- วิบูล จันทรแย้ม. (2549). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดจันทบุรี

Problem Behaviors among Adolescent Students in Chanthaburi

เพ็ญภา พิสัยพันธุ์, มณฑนา เหมชะญาติ, อรัญญา บุญธรรม
 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

โดยทั่วไป วัยรุ่นถือว่าเป็นช่วงวัยที่บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมปัญหาสูงสุดของพัฒนาการตามวัย ในปัจจุบัน สังคมมีปัจจัยช่วยให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมปัญหามากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวมีความชัดเจนมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน การอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา และชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดจันทบุรี จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมือง 4 โรงเรียน และนอกเขตเมือง 4 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha เท่ากับ 0.56 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ สถิติร้อยละ Chi-square, Independent t-test, และ One-way ANOVA

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น $n = 2,073$ คน อายุระหว่าง 11- 16 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 13.50 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.99 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 69.70 มีบิดามารดาที่มีสถานภาพสมรสคู่

2. พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น 10 อันดับแรก ได้แก่ เล่นเกมส์คอมพิวเตอร์/เกมส์เพลย์ มากกว่า วันละ 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมาคือ ดื้อไม่เชื่อฟัง เกียยพ่อแม่หรือผู้ปกครองบ่อยๆ คิดเป็นร้อยละ 30.20 ชกต่อย/ตบตีคิดเป็นร้อยละ 18.60 เล่นการพนันคิดเป็นร้อยละ 17.00 เทียวกลางคืนกับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองไปด้วย คิดเป็นร้อยละ 15.10 ขี้รถชิง/แข่งรถคิดเป็นร้อยละ 15.00 หนีโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 12.10 กลั่นแกล้งผู้อื่นทำให้ได้รับความเดือดร้อนคิดเป็นร้อยละ 9.80 คิดฆ่าตัวตายแต่ยังไม่เคยลงมือกระทำคิดเป็นร้อยละ 9.40 และพกอาวุธเพื่อการต่อสู้ เช่น มีด คัดเตอร์ ปืน เป็นต้นคิดเป็นร้อยละ 5.50

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาโดยจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนชายมีพฤติกรรมปัญหามากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 7.46, p < .001$) ส่วนการเปรียบเทียบโดยจำแนกตามสภาพการอยู่ด้วยกันของบิดามารดา พบว่านักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่มีพฤติกรรมปัญหามากกว่านักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.01, p < .05$) สำหรับการเปรียบเทียบโดยจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน พบว่านักเรียนของโรงเรียนในเขตเมืองมีพฤติกรรมปัญหามากกว่านอกเขตเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 6.46, p < .001$) และเมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกตามชั้นเรียน พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มีพฤติกรรมปัญหามากกว่า ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 14.59, p < .001$)

จากผลการศึกษารูปนี้สรุปได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดจันทบุรีมากกว่าหนึ่งในสามมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และประมาณหนึ่งในสิบมีพฤติกรรมปัญหาที่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น โดยพบว่านักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมปัญหามากขึ้นถ้าเป็นผู้ชาย บิดามารดาแยกกันอยู่ เรียนในโรงเรียนในเขตเมือง และมีอายุมากขึ้น ดังนั้น โรงเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : พฤติกรรมปัญหา นักเรียนวัยรุ่น จันทบุรี

Abstract

In general, adolescence is described as a critical period of life as the individuals usually engage in risky and problem behaviors. Presently, the adolescents have to encounter various influencing factors for the problems, so that problematic behaviors in adolescents are more obvious. The purpose of this was to analyze and compare the problem behaviors of the adolescent students based on gender, parent separation, school location, and class level. The participants included the middle school students in 4 schools located in urban and 4 schools in rural areas of Chanthaburi. Data were collected by

questionnaires assessing socio-demographic data and problem behaviors developed by the researchers of this study. For the problem behavior questionnaire, Cronbach's alpha was 0.56. Data were analyzed by frequency, percentage, Chi-square, Independent t-test, and One-way ANOVA.

The results were as follows:

1. The participants were 2,073 middle school students aged 11-16 years old with the mean age of 13.50 years. About 51.99% of these students were female, and 69.70% of them had parents living together.

2. Concerning problem behaviors, it was found that first ten problem behaviors were as follows: Approximately, 39.00% of the students spent time more than 2 hours per for playing computer games, 30.20% of them frequently disputed with their parents, 18.60% of them engaged in fighting, 17.00% of them engaged in fighting, 15.10% of them spent time for nightlife with parents, 15.10% of them engaged in motorcycle racing, 12.10% of them skipped class, 9.80% of them annoyed others, 9.40% of them had suicide ideas without attempt, and 5.50% of them brought knife, cutter, or other things for fighting.

3. For the differences in problem behaviors in subgroups, the results revealed that male students showed problem behaviors more than female students ($t = 7.46, p < .001$). In addition it was found that the students who had separated parents showed problem behaviors more than their peers who had parents living together ($t = 2.01, p < .05$). Moreover, the results indicated that the students in schools located in urban areas showed problem behaviors more than the students in schools located in rural areas ($t = 6.46, p < .001$). Furthermore, it was also found that the problem behaviors increased by age, so that grade nine students showed problem behaviors more than grade eight and seven students ($F = 14.59, p < .001$).

The results of this study suggested that about one-third of the adolescent students in chanthaburi had problem behaviors, while about one-tenth had serious problem behaviors which can be harmful to themselves and others. In addition, for subgroups of the adolescents, they had more problem behaviors than their peers, including male adolescent students, the students who had separated parents, the students in schools located in urban areas, and the older students in the middle school level. Therefore, school, parents, and other personnel related with school students should be aware of problem behaviors in adolescent students and search for effective strategies to prevent and reduce severity of the problems.

Keywords: Problem behaviors, adolescent students, Chanthaburi

บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้เกิดความสับสน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ ขาดประสบการณ์ และขาดทักษะในการใช้ชีวิต อีกทั้งสังคมปัจจุบันยังมีปัจจัยยั่วยุและสิ่งกระตุ้นความอยากรู้อยากลองของวัยรุ่นอย่างมากมาย ขณะเดียวกันปัจจัยทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อม โครงสร้างทางสังคม สภาพทางครอบครัว ก็มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้และรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่แล้ว เกิดความเครียด ส่งผลต่อการปรับตัวและพฤติกรรมปัญหาทั้งในช่วงวัยรุ่นและในการพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ปรากฏการณ์ความรุนแรงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นและซับซ้อนมากกว่าในอดีต ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อย เช่น ไม่เรียนหนังสือ ติดเกมส์คอมพิวเตอร์ ติดการพนัน การปรับตัวปัญหาทางเพศ เป็นต้น (พนม เกตุมาน, 2554) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการติดเกมส์คอมพิวเตอร์ เกมส์ออนไลน์ ซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เล่นเกมส์มากกว่า 4 วันต่อสัปดาห์มากที่สุดถึงร้อยละ 23.9 (ศิริไชย หงส์สงวนศรี และสุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2548) รองลงมาเล่นเกมส์ 5-6 วันต่อสัปดาห์ และเล่นเกมส์ทุกวันมากถึงร้อยละ 11.04 โดยใช้เวลาเล่นเกมส์ 3-5 ชั่วโมงต่อครั้ง พฤติกรรมปัญหาต่างๆ เหล่านี้ที่เกิดขึ้นส่งผลให้วัยรุ่นมีผลการเรียนตกต่ำ ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเอง ครอบครัวและผู้อื่น หรือต้องโทษจำคุก ส่วนวัยรุ่นที่ติดเกมส์มีผลทำให้มีการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมที่รุนแรง รวมไปถึงความคิด และอารมณ์

ทำให้ความคิดที่จะสงสัยหรือช่วยเหลือผู้อื่นลดน้อยลง จากการศึกษาวิจัยที่ระบุผลกระทบระยะสั้น พบว่าหลังจากเด็กที่เล่นวิดีโอเกมที่มีความรุนแรง จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่ากลุ่มที่เล่นวิดีโอเกมที่ไม่มีความรุนแรง (Schutt, et al, 1988) จากการสำรวจสถานการณ์ปัญหาวัยรุ่นจากหนังสือพิมพ์ตลอดปี พ.ศ. 2547 โดยวิมลรัตน์ วันเพ็ญ (2549) พบว่า มีจำนวนเหตุการณ์ 1,437 เหตุการณ์ เฉลี่ยวันละ 3.93 เหตุการณ์ เรื่องที่เป็นเหตุการณ์และถูกนำเสนอเป็นข่าวมากที่สุด คือเรื่องเพศ รองลงมา คือ เรื่องความรุนแรง ยาเสพติด และการฆ่าตัวตาย ตามลำดับ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการเผชิญกับความเครียดของวัยรุ่น ทั้งที่เป็นไปตามพัฒนาการปกติตามวัย และปัจจัยที่เป็นอันตรายที่วัยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว วัยรุ่นที่สามารถเผชิญกับปัญหาหรือความเครียดและจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถผ่านวิกฤติของช่วงวัยนี้ไปได้ แต่หากไม่สามารถเผชิญปัญหา หรือจัดการกับปัญหาได้ไม่เหมาะสมก็จะทำให้ปัญหานั้นทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น เช่น ผลการเรียนตกต่ำ มีภาวะซึมเศร้า ฆ่าตัวตาย และมีพฤติกรรมแสดงออกไม่เหมาะสมกับเพศ เป็นต้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์พยาบาลที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของวัยรุ่นจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อจะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมวิธีการเผชิญความเครียดและวิธีแก้ปัญหาให้กับวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน การอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา และชั้นเรียน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี โดยประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 (จำนวน 16,182 คน) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ได้จากการสุ่มอย่างง่ายเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง 4 โรงเรียนและนอกเขตเมือง 4 โรงเรียน รวมเป็น 8 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1,2 และ 3 จำนวน 2,073 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ และการอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น จากปัญหาที่พบได้บ่อยของวัยรุ่นในปัจจุบัน และได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 31 คน ที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แล้วมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficients) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.56 โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนเครื่องหมาย ✓ ในพฤติกรรมที่ตนเองเคยกระทำและสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งมีจำนวนพฤติกรรมปัญหาของวัยรุ่นจำนวน 20 รายการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิ์ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่จะได้รับ คือ ผู้วิจัยจะปกปิดชื่อ ผู้ถูกวิจัย และข้อมูลจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมของจังหวัดจันทบุรี เปิดโอกาสให้นักเรียนมีสิทธิ์เลือกหรือปฏิเสธการเป็นกลุ่มตัวอย่าง เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยในขณะที่ทำแบบสอบถาม และเปิดโอกาสขอถอนตัวออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ตลอดเวลาโดยไม่มีข้อแม้และรับแบบสอบถามคืนจากนักเรียนที่ยินดีให้ข้อมูลจำนวน 2,073 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลพฤติกรรมปัญหา ด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมปัญหา โดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน การอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา โดยใช้ Independent *t*-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมปัญหา จำแนกตามชั้นเรียน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนวัยรุ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 2,073 คน ผลการวิจัยมีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 2,073 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	999	48.19
หญิง	1,074	51.99
อายุ		
11-13 ปี	1,048	50.56
14-16 ปี	1,025	49.44
Mean = 13.50, SD = 0.97		
การอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา		
อยู่ร่วมกัน	1,445	69.70
หย่าหรือเลิกกัน	334	16.10
หม้าย	167	8.10
แยกกันอยู่ (แต่ไม่ได้เลิกกัน)	127	6.10
ชั้นเรียน		
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1	776	37.43
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2	651	31.40
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3	646	31.99

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.99 อายุอยู่ในช่วง 11-13 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.56 บิดา-มารดาอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 69.70 และรองลงมา มีสถานภาพสมรส หย่าหรือเลิกกัน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และเป็นนักเรียนมัธยมชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 37.43 รองลงมา เป็นนักเรียนมัธยมชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 31.40 ส่วนนักเรียนมัธยมชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 31.16

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมปัญหา

2.1 ในการศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตารางที่ 2. จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรีในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาโดยนักเรียนหนึ่งคนอาจมีมากกว่าหนึ่งปัญหา (n = 2,073 คน)

อันดับ	พฤติกรรมปัญหา	จำนวนคน	ร้อยละ
1	เล่นเกมคอมพิวเตอร์/เกมส์เพลย์ มากกว่าวันละ 2 ชั่วโมงทุกวัน	808	39.00
2	ดื้อ ไม่เชื่อฟัง เลี้ยงพ่อแม่หรือผู้ปกครองบ่อยๆ	626	30.20
3	ชกต่อย/ตบตี	385	18.60
4	เล่นการพนัน	352	17.00
5	เที่ยวกลางคืนกับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองไปด้วย	313	15.10
6	ซึ่รชิ่ง/แข่งรถ	312	15.00
7	หนีโรงเรียน	251	12.10
8	กลั่นแกล้งผู้อื่นทำให้ได้รับความเดือดร้อน	203	9.80
9	คิดฆ่าตัวตาย แต่ยังไม่เคยลงมือกระทำ	195	9.40
10	พกอาวุธเพื่อการต่อสู้ เช่น มีด คัตเตอร์ ปืน ฯลฯ	114	5.50
11	ไปค้างบ้านคนอื่นโดยไม่ขออนุญาตผู้ปกครอง	111	5.40
12	ทำร้ายตนเองโดยไม่ใช้อาวุธ	70	3.40
13	ขโมยของ/เงินของผู้อื่น	63	3.00

14	หนีออกจากบ้าน	57	2.80
15	ขู่เอาเงินจากผู้อื่น	45	2.20
16	คิดฆ่าผู้อื่น	29	1.40
17	ใช้อาวุธทำร้ายผู้อื่น	22	1.10
18	ใช้อาวุธทำร้ายตนเอง	22	1.10
19	พยายามฆ่าตัวตาย (เคยกระทำการฆ่าตัวตาย)	11	0.50
20	พยายามฆ่าผู้อื่น	3	0.10

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมปัญหาที่พบมาก 10 อันดับแรก ได้แก่ เล่นเกมส์คอมพิวเตอร์/เกมส์เพลย์ มากกว่าวันละ 2 ชั่วโมงทุกวันคิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมา ได้แก่ ดื้อ ไม่เชื่อฟัง เกียจพ่อแม่หรือผู้ปกครองบ่อยๆ ,ชก ต่อย/ตบตี เล่นการพนัน, ซิ่งซิ่ง/แข่งรถ, เทียวกลางคืนกับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองไปด้วย, หนีโรงเรียน, กลั่นแกล้งผู้อื่นทำให้ได้รับความเดือดร้อน, คิดฆ่าตัวตายแต่ยังไม่เคยลงมือกระทำ, และพกอาวุธเพื่อการต่อสู้ ตามลำดับ

2.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน และการอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา มีผลดังนี้

ตารางที่ 3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นโดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน และการอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา

	ตัวแปร	Mean	SD.	df	t-value	p-value
เพศ	ชาย	2.30	2.37	2069	7.46	< 0.001
	หญิง	1.57	2.10			
ที่ตั้งของโรงเรียน	ในเขตเมือง	2.25	2.39	2071	6.46	< 0.001
	นอกเขตเมือง	1.61	2.09			
การอยู่ร่วมกันของบิดา-มารดา	อยู่ร่วมกัน	1.85	2.26	2066	2.01	< 0.05
	ไม่ได้อยู่ร่วมกัน/แยกกัน	2.07	2.27			

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนชาย ($X=2.30$, $SD=2.37$) มากกว่านักเรียนหญิง ($X=1.57$, $SD=2.10$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=7.46$, $p < 0.001$) ค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนในเขตเมือง ($X=2.25$, $SD=2.39$) มากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนนอกเมือง ($X=1.61$, $SD=2.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=6.46$, $p < 0.001$) และ ค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนที่เรียนที่บิดา-มารดาแยกกัน ($X=2.07$, $SD=2.27$) มากกว่านักเรียนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ($X=1.85$, $SD=2.26$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=2.01$, $p < 0.05$)

นอกจากนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ยังมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นโดยจำแนกตามชั้นปี ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

ตารางที่ 4. การเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหา ของนักเรียนวัยรุ่นโดยจำแนกตามชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	X	SD	SE	คู่ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1	776	1.66	2.10	0.07	1-3***
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2	651	1.86	2.19	0.08	2-3**
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3	646	2.30	2.47	0.09	
แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	2	148.21	74.10	14.59	< 0.001
ภายในกลุ่ม	2070	10510.64	5.07		
รวม	2072	10658.85			

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด ($X=2.30$, $SD=2.47$) รองลงมาคือนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ($X=1.86$, $SD=2.19$) และน้อยที่สุดคือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ($X=1.66$, $SD=2.10$) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1,2 และ 3 พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1,2 และ 3 มีจำนวนพฤติกรรมปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($F = 14.59$, $p < .001$) โดยนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มีพฤติกรรมปัญหามากกว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.001$ และ $p < 0.01$ ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ สรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดจันทบุรี ที่พบมากเป็นอันดับหนึ่ง คือการเล่นเกมส์คอมพิวเตอร์/เกมส์เพลย์ มากกว่าวันละ 2 ชั่วโมงทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมปัญหาของวัยรุ่นโดยทั่วไปในปัจจุบันที่พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ติดเกมส์คอมพิวเตอร์ และเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าวัยรุ่นอเมริกันใช้เวลาและใช้เงินในการเล่นวิดีโอเกมส์ โดยเด็กอายุ 12-17 ปี เล่นเกมส์เฉลี่ย 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (Gentile & Walsh, 2002) ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลพบว่าการเล่นวิดีโอเกมส์ เฉลี่ย 4.5 ชั่วโมงต่อวัน (นภคล กรรณิกา และคณะ, 2548) โดยพ่อแม่ส่วนใหญ่ยอมรับว่า ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่อนุญาตให้เด็กเล่นเกมหรือคอมพิวเตอร์ให้แน่ชัดลงไปเป็นเวลาที่เหมาะสม และไม่ได้ให้ความสนใจในเนื้อหาและรายละเอียดของเกมส์ (วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553) และสอดคล้องกับการศึกษาของศิริไชย หงส์สงวนศรี และสุวรรณา เรื่อง-กาญจนเศรษฐ์ (2548) ที่พบว่า เด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เล่นเกมส์มากกว่า 4 วันต่อสัปดาห์มากที่สุดถึงร้อยละ 23.9 และเล่นเกมทุกวันมากถึงร้อยละ 11.04 โดยใช้เวลาเล่นเกม 3-5 ชั่วโมงต่อครั้ง

พฤติกรรมปัญหาการติดเกมส์อาจเกิดเนื่องจากการที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับเด็กวัยรุ่น เด็กจึงหันไปพึ่งพาเกมส์ ใช้เกมส์ฆ่าเวลาและสนองความต้องการในส่วนลึกของตนเอง โดยอาจเป็นเด็กที่ครอบครัวมีฐานะดี ไม่มีปัญหาทางการเงิน และมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หรือมีเงินใช้จ่ายในการเล่นเกมส์ที่ร้านเซออินเตอร์เน็ต การเล่นเกมส์สามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของวัยรุ่นได้ โดยช่วยในการระบายแรงขับ ความก้าวร้าว หรือนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะต่างๆ การติดเกมส์ ส่วนหนึ่งอาจมาจากการนับถือตนเองในระดับต่ำ ไม่ค่อยประสบความสำเร็จหรือขาดการยอมรับจากสังคม ซึ่งตัวเกมส์ในปัจจุบันมีการพัฒนาให้ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของวัยรุ่น เช่น ความรู้สึกมีกลุ่ม การได้รับการยอมรับในสังคมออนไลน์ จึงทำให้ผู้ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตจริง ผลักดันตนเองเข้าสู่โลกของเกมส์ เป็นผลให้เด็กวัยรุ่นติดเกมส์กันมากขึ้น ส่วนสาเหตุอื่นที่ทำให้เด็กวัยรุ่นติดเกมส์อาจเนื่องมาจากครอบครัวขาดการฝึกวินัยให้กับเด็ก เพราะเด็กส่วนใหญ่ขาดทักษะในการฝึกวินัยในการควบคุมตนเองและเวลาในการเล่นเกมส์ ความไม่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้ของเด็กวัยรุ่น จึงเล่นเกมคอมพิวเตอร์ตามใจตนเอง เนื่องจากความสนุกสนาน ความต่อเนื่องของเกมส์ การมีเพื่อนเข้ามาเล่นเป็นจำนวนมาก จึงมีการเล่นเกมติดต่อกันเป็นเวลานานใน แต่ละครั้งและแต่ละวัน

พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างรองลงมา คือ คือ ไม่เชื่อฟัง เถียงพ่อแม่หรือผู้ปกครองบ่อยๆ ขก ต่อย/ตบตี เล่นการพนัน ซิ่งรถซิ่ง/แข่งรถ เที่ยวกลางคืนกับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองไปด้วย หนีโรงเรียน กลั่นแกล้งผู้อื่นทำให้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมปัญหาดังกล่าวอาจเกิดเนื่องจาก อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่รุนแรงเชื่อมั่นในตนเอง อยากเรียนรู้ ทดลอง พยายามที่จะเอาชนะ ต้องการการยอมรับจากเพื่อน และเป็นช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งกับผู้ปกครอง พ่อ แม่ มากที่สุด ชอบมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบ กติกาต่างๆ ไม่ชอบให้ใครบังคับหรือสั่งการ หรือเกิดจากการคบเพื่อน ถูกเพื่อนๆ ชักชวนให้ทำพฤติกรรมปัญหาดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้วัยรุ่นยังรู้สึกสับสนหรือไม่แน่ใจว่าจะเป็นผู้ใหญ่ดีหรือไม่ แต่ขณะเดียวกันวัยรุ่นก็ต้องการอิสรภาพและสิทธิพิเศษต่างๆของผู้ใหญ่ เช่น เที่ยวกลางคืน (วิโรจน์ อารีย์กุล,2553) จึงทำให้เกิดพฤติกรรมปัญหาเที่ยวกลางคืนกับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองไปด้วย

พฤติกรรมปัญหาที่คิดฆ่าตัวตาย แต่ยังไม่เคยลงมือกระทำอาจเกิดเนื่องจากมีปัญหาครอบครัวไม่เข้าใจ ขัดแย้งกับพ่อแม่อย่างรุนแรง ครอบครัวแตกแยก มีแบบอย่างคนในครอบครัวเคยกระทำการฆ่าตัวตาย หรือขาดการยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง หรือประสบปัญหาด้านต่างๆ เช่น ความรัก หรือปัญหาที่ตนเองไม่สามารถหาทางออกได้จึงคิดหาทางออกด้วยการคิดฆ่าตัวตาย ส่วนพฤติกรรมปัญหาพอกอาวุธเพื่อการต่อสู้ อาจเป็นส่วนหนึ่งของการเลียนแบบเกมส์ที่มีเนื้อหารุนแรง เกี่ยวกับการใช้อาวุธเพื่อตามล่าฝ่ายตรงข้าม หรือเกิดจากอารมณ์ที่รุนแรงของวัยรุ่นต้องการให้ผู้อื่นยอมรับตนเอง หรือต้องการแสดง

ความเป็นอีโรในสายตาคนอื่น หรือเกิดจากการเผชิญปัญหาที่ไม่ถูกต้อง และต้องการยุติปัญหาด้วยความรุนแรง นอกจากนี้อาจมีคนในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการพกพาอาวุธให้เด็กวัยร่นเห็นจึงนำมาเป็นแบบอย่าง

จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาโดยจำแนกตามเพศ พบว่านักเรียนชายมีปัญหามากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Cooper และคณะ (2003) ที่พบว่าวัยรุ่นชายมีความรู้สึกขัดแย้งและมีปัญหา มากกว่าวัยรุ่นหญิง ทั้งนี้อาจเกิดเนื่องจากวัยรุ่นเพศชายมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่รุนแรง ขาดการยับยั้งชั่งใจมากกว่าเพศหญิง มีอิสระในการคบเพื่อนมากกว่า ความต้องการการยอมรับจากเพื่อนอาจมีมากกว่าเพศหญิง และในสังคมไทยเพศหญิงมักถูกสอนให้เป็นกุลสตรี มีความเป็นระเบียบ มีวินัยมากกว่าเพศชาย ปัญหาในการที่จะออกไปมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จึงจะน้อยกว่าเพศชาย

สำหรับผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในเขตเมืองมีพฤติกรรมปัญหา มากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนนอกเขตเมือง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Elgar และคณะ (2003) ที่พบว่าเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีการใช้สารเสพติดและมีพฤติกรรมปัญหา มากกว่าเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชนบท นอกจากนี้ Arkin & Krantz (1996) ก็รายงานว่าวัยรุ่นชายในเขตเมืองมีพฤติกรรมปัญหา มากกว่าวัยรุ่นในชนบท ทั้งนี้อาจเกิดเนื่องจากวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในโรงเรียนในเขตเมือง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแหล่งเอื้อต่อการทำพฤติกรรมเสี่ยง อีกทั้งระบบข้อมูลข่าวสาร สื่อต่างๆที่นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเมืองได้รับมากกว่า พ่อ แม่ของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเมือง อาจไม่มีเวลาให้กับเด็กน้อยกว่าพ่อ แม่ของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนนอกเมือง เพราะต้องทำงาน และมีการแข่งขันสูงกว่า ทำให้นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเมืองมีเวลาอยู่กับพ่อ แม่ น้อย ทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น และพ่อ แม่ไม่มีเวลาที่จะอบรม ชี้แนะเรื่องของความมีวินัย ความสำเร็จ ซึ่งต่างจากนักเรียนที่เรียนโรงเรียนนอกเมือง ที่พ่อ แม่ มีเวลาอยู่กับเด็กมากกว่า มีเวลาสำหรับอบรม ชี้แนะเรื่องต่างๆมากกว่า ทำให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่นมากกว่าและเด็กจะอยู่ในสายตาของพ่อ แม่ จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมปัญหาน้อยกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเมือง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2524) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีทัศนคติที่ดีต่อบิดามารดาสูง เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตดีในระดับสูงของวัยรุ่น

ส่วนผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันและนักเรียนที่พ่อแม่แยกกัน พบว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนที่พ่อแม่แยกกันมากกว่านักเรียนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ทั้งนี้อาจเกิดเนื่องจากนักเรียนที่พ่อแม่แยกกัน ทำให้ขาดความรัก ความอบอุ่น เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นก็จะแสวงหาความรัก ความอบอุ่นจากภายนอก โดยการคบเพื่อน การพึ่งพาคนอื่น ซึ่งอาจถูกชักจูงให้เกิดพฤติกรรมปัญหาต่างๆได้ นอกจากนี้นักเรียนที่พ่อแม่แยกกัน ยังอาจขาดผู้ดูแลให้การอบรม ชี้แนะแนวทางที่ถูก ไม่มีผู้คอยเตือน ไม่มีใครเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้นักเรียนขาดการสืบทอดความคิด ความเชื่อ แนวทางในการปฏิบัติตนเองและสังคม และวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกอยากลองทั้งในด้านดีและเลว ถ้าไม่มีพ่อ แม่ คอยสอน หรือตักเตือนย่อมมีโอกาสที่จะกระทำพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้มากกว่านักเรียนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน เพราะเมื่อมีปัญหากเกิดขึ้นนักเรียนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน จะมีคนคอยช่วยชี้แนะ หรือมีคนคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ตักเตือนไม่ให้กระทำพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าว

นอกจากนั้น ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจำนวนพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 ยังพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มีพฤติกรรมปัญหามากที่สุด รองลงมาคือนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 และน้อยที่สุด ซึ่งบ่งบอกว่าพฤติกรรมปัญหาของวัยรุ่นมีเพิ่มมากขึ้นตามอายุ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Cooper และคณะ (2003) ที่พบว่าวัยรุ่นมีการสะสมความรู้สึกหรืออารมณ์ทางลบเพิ่มขึ้นตามอายุ ดังนั้น เมื่ออายุมากขึ้น วัยรุ่นจะมีการใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่สร้างสรรค์และนำไปสู่พฤติกรรมปัญหามากขึ้นโดยเฉพาะวัยรุ่นชาย นอกจากนี้ การประสบปัญหาทางการเรียน เช่น มีการบ้านมากและยาก หรือบางครั้งการสอนของครูไม่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเรียนยาก เด็กที่ทำงานซ้ำเรียนซ้ำกว่าเด็กอื่น จะเบื่อการเรียน ไม่สนใจที่ครูสอน ไม่ส่งการบ้าน ทำงานไม่เสร็จ ถูกดุบ่อยครั้งยิ่งทำให้เด็กเกิดความเครียดมากขึ้น และในช่วงอายุ 15-16 ปี เป็นช่วงที่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพัฒนาการในทุกด้านค่อนข้างสูงเพราะเป็นวัยรุ่นตอนกลาง ย่อมมีความเป็นตัวของตัวเองและพยายามที่จะเอาชนะ ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมาก และมีความต้องการอย่างรุนแรงในการที่จะทำตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น จึงทำให้พฤติกรรมปัญหาเพิ่มมากขึ้นตามระดับการเรียนที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาสภาพปัจจัยที่มีผลต่อวิธีการเผชิญปัญหา (coping) ของเด็กและวัยรุ่นในช่วงอายุต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาที่เฉพาะกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น

2. โรงเรียนควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในรายนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาพฤติกรรมในระดับมาก
3. ควรมีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมปัญหาและปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียน รวมทั้งมีติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของโรงเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรด้านสาธารณสุข และชุมชน
4. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความสุขของวัยรุ่นที่ลดน้อยลงเมื่ออายุมากขึ้น ว่าเกิดจากกระบวนการเรียนการสอน หรือจากการอบรมเลี้ยงดูโดยครอบครัว
5. ควรมีการจัดทำมาตรการโดยสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด เพื่อส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2524. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย. เข้าถึง 9 พ.ค.2554 จาก <http://bsri.swu.ac.th/abstract/abs26.htm>
- นภดล กรรณิกาและคณะ. 2548. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. เอกสารเผยแพร่ โดยสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. กันยายน 2548: หน้า 1-24.
- พนม เกตุมาน. พัฒนาการวัยรุ่น. เข้าถึง 9 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.psyclin.co.th/new page 56.htm>
- วิมลรัตน์ วันเพ็ญ. 2549. การสำรวจสถานการณ์ปัญหาวัยรุ่นจากหนังสือพิมพ์. เอกสารประชุมวิชาการสุขภาพจิตนานาชาติ ครั้งที่ 5: จากหลังคาแดงสู่ชุมชน ณ โรงแรมปรีชาพาเลซ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 3-5 กรกฎาคม 2549.
- วิโรจน์ อารีย์กุล. 2553. การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด.
- ศิริไชย หงส์สรวงศรี และสุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐ์. 2548. พฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์และปัญหาการติดเกมส์ในวัยรุ่น. เอกสารการประชุมวิชาการ ราชวิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทยประจำปี 2548 วันที่ 10-12 ตุลาคม. กรุงเทพมหานคร.
- Arkins, F.D., Krantz, S., 1996. Stress and coping among Missouri rural and urban children. *Journal of Rural Health*, 9, 149-156.
- Cooper, L.M., Wood, P.K., Orcutt, H.K., Albino, A. 2003. Personality and the predisposition to engage in risky or problem behaviors during adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 390-410.
- Elgar, F.J., Knight, J., Worrall, G.J. & Sherman, G. 2003. Behavioral and substance use problems in rural and urban delinquent youths. *Canadian Journal of Psychiatry*, 48, 633-636.
- Gentile DA and Walsh DA . 2002. A normative study of family media habit. *Journal of Applied Social Psychology*. 23:157-78.
- Schutte NS, et al. 1988. Effect of playing video games on child's aggressive and other behaviors. *Journal of Applied Social Psychology*. 18: 454-60.

การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนวดเพื่อผ่อนคลายแบบนวดโดยใช้น้ำมันไพล กับนวดแบบดั้งเดิมในผู้ที่มีอาการปวดไหล่และคอ

Comparing the Effectiveness of Plai Oil Massage and Traditional Massage in People
with Shoulder and Neck Pain

โสภา ลีศิริวัฒนกุล, คณิสร์ แก้วแดง, วิภารัตน์ ภิบาลวงษ์

ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน ประชาชนที่มีอาการปวดไหล่และคอจำนวนมากเพิ่มขึ้นจากการทำงานในท่าเดิมๆในแต่ละวันทำให้ต้องใช้ยาแก้ปวดในการบรรเทาอาการ ซึ่งทำให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์ต่อร่างกายได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนวดต่ออาการปวด อาการผ่อนคลาย และความพึงพอใจต่อการนวดในผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ และเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนวดต่ออาการปวด อาการผ่อนคลาย และความพึงพอใจต่อการนวดระหว่างการนวดโดยใช้น้ำมันไพลกับการนวดแบบดั้งเดิม กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อไหล่และคอ ต.บางกะจะ อ.เมือง จ.จันทบุรี จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินอาการปวด แบบประเมินอาการผ่อนคลาย แบบประเมินความพึงพอใจต่อการนวด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired *t*-test และ independent *t*-test

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันไพลมีค่าเฉลี่ยของอาการปวด หลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.65, p < .001$) กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม มีค่าเฉลี่ยของอาการปวดหลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 10.77, p < .001$) และ พบว่าแบบนวดโดยใช้น้ำมันไพลและการนวดแบบดั้งเดิมช่วยลดอาการปวดของกลุ่มตัวอย่างได้ไม่แตกต่างกัน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันไพลมีค่าเฉลี่ยของอัตราการหายใจหลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.06, p < .05$) แต่มีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิ ชีพจร ความดันโลหิตค่าบน และ ความดันโลหิตค่าล่าง หลังได้รับการนวดไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการนวด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม พบว่ามีค่าเฉลี่ยของความดันโลหิตค่าบนหลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.3, p < .05$) มีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิหลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.78, p < .01$) มีค่าเฉลี่ยของชีพจรหลังได้รับการนวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.73, p < .01$) แต่พบว่ามีค่าเฉลี่ยของอัตราการหายใจและความดันโลหิตค่าล่างหลังได้รับการนวดไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการนวด โดยพบว่าแบบนวดโดยใช้น้ำมันไพลและการนวดแบบดั้งเดิมช่วยลดค่าสัญญาณชีพของกลุ่มตัวอย่างได้ ไม่แตกต่างกัน และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันไพลกับที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมมีค่าเฉลี่ยของอาการผ่อนคลายไม่แตกต่างกัน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันไพลกับที่ได้รับการนวดแบบปกติมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อการนวดไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้แนะว่าการนวดเพื่อผ่อนคลายโดยใช้น้ำมันไพลกับการนวดแบบดั้งเดิม สามารถช่วยลดอาการปวดได้ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ที่มีปัญหาปวดกล้ามเนื้อไหล่และคอจึงสามารถเลือกรูปแบบการนวดได้ตามความชอบและสามารถเลือกใช้การนวดเพื่อผ่อนคลายแทนการใช้ยาแก้ปวดได้

คำสำคัญ : การนวดเพื่อผ่อนคลาย การนวดโดยใช้น้ำมันไพล การนวดแบบดั้งเดิม ผู้ที่มีอาการปวดไหล่และคอ

Abstract

Nowadays, dull pain in neck and shoulders is frequently found in people sitting persistently to work for many hours each day. This health problem leads to the use of analgesic drugs which can cause serious side effects, especially using such drugs for a long time period. This quasi-experimental research was conducted to investigate the effectiveness of massage with herbal medicine “Plai” and traditional massage (without any topical medication). The participants included 60 people with pain in neck and

shoulders caused by working or doing activity in daily living, who lived in tumbon Bangkaja Amphor Muang, Chanthaburi. These participants were matched and equally divided into two groups for massage with Plai and traditional massage. Data were collected using a record form of relaxation, and a questionnaire assessing satisfaction to the massage. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, paired *t*-test, and independent *t*-test.

The results were as follows:

1. After massage with Plai, the participants had significantly lower pain scores ($t = 8.6, p < .001$) as well as those receiving traditional massage also showed significantly lower pain scores after massage ($t = 10.77, p < .001$). When comparing the pain scores of two groups of participants, there was no significant difference.

2. Concerning the differences of relaxation after massage, the participants receiving massage with Plai showed significantly lower respiratory rate ($t = 2.06, p < .05$), while there were no significant differences in body temperature, pulse rate, systolic blood pressure, and diastolic blood pressure before and after massage. For the participants receiving traditional massage, after massage, they had significantly lower body temperature ($t = 2.78, p < .01$), pulse rate ($t = .37, p < .01$), and systolic blood pressure ($t = 2.30, p < .05$), while there were no significant differences in respiratory rate and diastolic blood pressure before and after massage. It was also found that there was no significant difference in scores of relaxation feeling after massage in both groups.

3. Regarding satisfaction to two types of massage, there was no significant difference in satisfaction between two groups of participants.

In conclusion, the results of this study indicated that both massage with Plai and traditional massage can reduce pain in neck and shoulders, whereas the effectiveness of these two types of massage was not significantly different. Therefore, massage with Plai and traditional massage should be used to release pain depend on individual preference instead of using analgesic drugs.

Keywords: Relaxing massage, massage with Plai, traditional massage, shoulder and neck pain

บทนำ

การประกอบอาชีพของมนุษย์ในปัจจุบัน มีการใช้กล้ามเนื้อหลายส่วนในการปฏิบัติงาน อวัยวะในร่างกายของมนุษย์มีหลายส่วนประกอบรวมกัน ไหล่และคอนับเป็นอวัยวะที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอวัยวะอื่น เมื่อมีการใช้กล้ามเนื้อคอและไหล่หนักเกินไป เช่น การนั่งทำงานในท่าเดิมนาน ๆ การเปลี่ยนอิริยาบถหรือท่าทางที่ไม่ถูกต้อง ความเมื่อยล้าจากทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน ส่งผลทำให้กล้ามเนื้อบริเวณคอ ไหล่หรือสะบักอ่อนแรง ตึงหรือขาดความทนทาน เนื่องจากกล้ามเนื้อที่ช่วยในการเคลื่อนไหวของแขน และสะบักบางมัดไปเกาะบริเวณกระดูกคอ ดังนั้นความผิดปกติของกล้ามเนื้อเหล่านี้จะส่งผลต่อกระดูกคอด้วย หรือการอยู่ในท่าหนึ่งท่าใดนานเกินไป ส่งผลทำให้กล้ามเนื้อเกิดการล้าได้ โตะ แก้อึสูงหรือต่ำเกินไปไม่เหมาะสมกับสรีระของร่างกาย ทำให้เกิดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ล้วนมีผลทำให้ประชาชนเกิดอาการปวดตึงบริเวณกล้ามเนื้อไหล่และคอ ถ้าไม่ได้รับการดูแลหรือบรรเทาอาการ จะนำไปสู่อาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ซึ่งโดยทั่วไปผู้ที่มีการปวดมากขึ้นมักรับประทานยาเพื่อบรรเทาอาการปวด แต่โดยที่ทราบกันดีว่าการใช้ยาแก้ปวดบางชนิดนานๆ อาจมีผลข้างเคียงต่างๆได้ เช่น การระคายเคืองต่อกระเพาะอาหาร ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการอื่นเพื่อบรรเทาอาการปวดทดแทนการใช้ยาโดยไม่มีผลข้างเคียง

การนวดเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนไทย ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นการนวดเพื่อคลายกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น บรรเทาอาการปวดเมื่อยหรือตึงเครียด อันเนื่องมาจากการทำงานในชีวิตประจำวัน การนวด ไม่ว่าจะเป็น รูปแบบใดก็ตาม ส่งผลต่อทั้งร่างกายและจิตใจเพราะการนวดส่งผลดีกับระบบต่อมไร้ท่อ และการไหลเวียนภายใน เป็นผลดีต่อผิวพรรณและสุขภาพ และการสัมผัสอย่างนุ่มนวลต่อเนื่อง การแสดงปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้รับการนวดช่วยผ่อนคลายเครียด และบำบัดอารมณ์ทางลบให้ผ่อนคลาย ซึ่งในปัจจุบันได้มีการนำสมุนไพรเข้ามาใช้ประกอบการนวดเพื่อให้มีผลดีต่อการนวดมากขึ้น สมุนไพรไทยเป็นสิ่งที่อยู่คู่คนไทยมานาน คนไทยส่วนใหญ่พอรู้ว่า สมุนไพรไทยเป็นสิ่งที่มีความค่า ใช้ประโยชน์ได้จริง แต่ต้องใช้อย่างถูกต้อง สรรพคุณและคุณค่าของสมุนไพรนับเป็นภูมิปัญญาโบราณที่คนไทยเราควรทำนุบำรุง และ รักษาไว้ เมื่อมี

อาการเคล็ดขัดยอกพยายามให้ร่างกายส่วนที่เกิดอาการนั้นอยู่นิ่งๆให้มากที่สุด การใช้ยาสมุนไพร-นวด อย่างเบามือ ด้วย น้ำหนักมือที่พอดี ไม่ถนัดบริเวณที่เคล็ดขัดยอกแรงเกินไป เพราะจะทำให้อาการเคล็ดขัดยอกนั้น ยิ่งเป็นมากขึ้น การนวดทำให้ด้วยยาสมุนไพรซึมเข้าไปในบริเวณกล้ามเนื้อ เอ็นที่อักเสบเพื่อให้สรรพคุณของตัวยาในสมุนไพรได้ทำหน้าที่ในการบรรเทาหรือรักษาอาการ พิษสมุนไพรที่สำคัญตัวหนึ่ง คือ “โพล” มีสรรพคุณช่วยบรรเทาอาการเคล็ด ขัดยอกของกล้ามเนื้อ และช่วยคลายความตึงเครียดของร่างกายและจิตใจ เป็นการผสมผสานให้การนวดแผนไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นับเป็นประโยชน์ที่จะช่วยลดสถิติที่ประชาชนต้องไปพบแพทย์ และรับยาแก้ปวดมารับประทาน

ผู้วิจัยในฐานะ อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดโครงการบริการวิชาการบูรณาการกับรายวิชา พย.1204 ปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เรื่อง การนวดเพื่อผ่อนคลายในผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ มาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2551 -2553 และพบว่าร้อยละ 99ของประชาชนที่ได้รับการนวดไหล่และคอ มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป (คณิตสร แก้วแดง, 2551-2) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ประสิทธิภาพของการนวดเพื่อผ่อนคลายในผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ ร่วมกับการใช้น้ำมันโพลจะช่วยทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจลดอาการปวดและรู้สึกผ่อนคลายมากกว่าการนวดโดยไม่ใช้น้ำมันโพล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้แพร่หลายมากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนวดต่ออาการปวด อาการผ่อนคลายและความพึงพอใจต่อการนวดในผู้ที่มีอาการปวดไหล่และคอ
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนวดต่ออาการปวด อาการผ่อนคลายและความพึงพอใจต่อการนวด ระหว่างการนวดโดยใช้น้ำมันโพลกับการนวดแบบดั้งเดิม

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษา ทบทวนตำรา วารสารและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการนวดแผนไทย เพื่อจัดทำคู่มือการนวดเพื่อผ่อนคลายในผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ
2. นัดประชุมผู้ร่วมวิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความยินยอมในการร่วมทำวิจัย แจกคู่มือการนวด แนะนำเกณฑ์การประเมินเพื่อรับการนวดและการประเมินภายหลังนวด การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง สอนการนวดเพื่อผ่อนคลาย ผู้นวด คือ ผู้วิจัยและนักศึกษาที่ได้เรียนการนวดไหล่และคอในรายวิชาพย.1204 ปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล จากนั้นได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะการนวดแผนไทยมาสอนและ ฝึกการนวดเพิ่มเติม และผู้นวดทุกคนได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าสามารถนวดได้ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
3. นำเครื่องมือวิจัย คือ คู่มือการนวดผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ แบบประเมินอาการปวด แบบประเมินอาการผ่อนคลาย แบบประเมินความพึงพอใจต่อการนวด ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ณ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินอาการผ่อนคลาย แบบประเมินความพึงพอใจต่อการนวด เท่ากับ .79และ .82 ตามลำดับ
4. ประสานงานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกะจะ อ.เมือง จ.จันทบุรี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นวดแบบดั้งเดิมและแบบนวดโดยใช้น้ำมันโพล โดยการ Random assignment และmatching โดยใช้เกณฑ์ ระดับของอาการปวด ช่วงอายุ เพศหญิง/ชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยให้การนวดกลุ่มละ 1 วิธี ดังนี้
 - กลุ่มควบคุม คือ ผู้ที่ได้รับการประเมินว่ามีอาการปวดไหล่และคอโดยใช้ Numerical Rating Scale ตั้งแต่ระดับ 1 ขึ้นไป โดยจะได้รับการประเมินสัญญาณชีพก่อนตามเกณฑ์ และจะได้รับนวดแบบดั้งเดิม 13 ท่า ภายหลังจากการนวด 15 นาที กลุ่มควบคุมจะได้รับการประเมินอาการปวด ทำแบบประเมินอาการผ่อนคลาย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการนวด
 - กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ได้รับการประเมินว่ามีอาการปวดไหล่และคอโดยใช้ Numerical Rating Scale ตั้งแต่ระดับ 1 ขึ้นไป โดยจะได้รับการประเมินสัญญาณชีพก่อนตามเกณฑ์ ก่อนได้รับนวดแบบดั้งเดิม 13 ท่า จะใช้น้ำมันโพลทาบริเวณไหล่และคอ ก่อนเริ่มนวดท่าที่ 1 และ 7 ภายหลังจากการนวด 15 นาที กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการประเมินอาการปวด ทำแบบประเมินอาการผ่อนคลาย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการนวด
6. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์
7. วิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติ ดังนี้

- 7.1 ข้อมูลทั่วไป นำมาแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 7.2 เปรียบเทียบอาการปวด ก่อนและหลังการนวดแต่ละแบบ ใช้ paired *t*-test
 - 7.3 เปรียบเทียบอาการปวด ระหว่างการนวดแต่ละแบบ ใช้ independent *t*-test
 - 7.4 เปรียบเทียบค่าสัญญาณชีพ ก่อนและหลังการนวดแต่ละแบบ ใช้ paired *t*-test
 - 7.5 เปรียบเทียบค่าสัญญาณชีพ ระหว่างการนวดแต่ละแบบ ใช้ independent *t*-test
 - 7.6 เปรียบเทียบอาการผ่อนคลายและความพึงพอใจต่อการนวด หลังการนวดแต่ละแบบใช้ independent *t*-test
8. สรุปผลการวิจัย เขียนรายงานวิจัยสำหรับการตีพิมพ์เผยแพร่

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 60 มีอาชีพทำสวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.70

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 83.30 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี และ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.30 เท่ากัน มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 76.70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.70 มีอาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.30

2. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพล ค่าเฉลี่ยของอาการปวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม พบว่าหลังได้รับการนวดกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของอาการปวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพล พบว่าหลังได้รับการนวดมีค่าเฉลี่ยของการหายใจ น้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิ ชีพจร ความดันโลหิตค่าบน และความดันโลหิตค่าล่าง ไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการนวด

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม พบว่าหลังได้รับการนวด กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของความดันโลหิตค่าบนน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิและชีพจรน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของการหายใจและ ความดันโลหิตค่าล่างไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการนวด

4. การนวดโดยใช้น้ำมันโพลและการนวดแบบดั้งเดิมช่วยลดอาการปวดของไหล่และคอของกลุ่มตัวอย่างได้ไม่แตกต่างกัน

5. การนวดโดยใช้น้ำมันโพลและการนวดแบบดั้งเดิมช่วยลดค่าสัญญาณชีพของกลุ่มตัวอย่างได้ไม่แตกต่างกัน

6. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลกับที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมมีค่าเฉลี่ยของอาการผ่อนคลายไม่แตกต่างกัน

7. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลกับที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อการนวดไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลและที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม มีค่าเฉลี่ยของอาการปวดน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับผลการศึกษาของปริษา หนูทิม (2546) ที่ทำการศึกษาระยะผลของการนวดแบบราชสำนักเพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ่า และความพึงพอใจของผู้รับบริการการนวดแผนไทยแบบราชสำนัก โดยที่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมาจากผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ่า ลักษณะงานที่ทำส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องก้มๆ เงยๆ จำนวน 60 คน การตรวจร่างกายทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่ร่างกายเป็นปกติ การศึกษาประสิทธิภาพของการนวดโดยเปรียบเทียบก่อนและหลังนวด ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจากการนวดแบบราชสำนักจะมีอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ่าน้อยกว่าก่อนได้รับการรักษา ในแต่ละช่วงเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (*p* น้อยกว่า 0.05) โดยจากการเปรียบเทียบระหว่างการนวดทั้ง 2 ครั้ง พบว่า ก่อนการนวด ครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยของ Pain Scale เท่ากับ 7.76 และเมื่อนวดไปแล้วทั้ง 2 ครั้ง พบว่า หลังการนวดครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยของ Pain Scale ลดลง เป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 ซึ่งมีค่าแตกต่างกัน เท่ากับ 5.50 แสดงว่าความเจ็บปวดโดยเฉลี่ยของคนไข้ลดลง เมื่อได้รับการนวดแผนไทยแบบราชสำนัก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเมื่อเกิดอาการปวดกล้ามเนื้อไหล่และคอ สาเหตุจากการทำงานในท่าเดิมนานๆ การใช้ท่าทางที่ผิดไปจาก

ปกติ การนวดแผนไทยช่วยบรรเทาอาการปวดลงได้

2. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลีมีอาการผ่อนคลายในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{x} = 4.63$, $SD = .55$ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมพบว่ามีอาการผ่อนคลายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, $SD = .62$) และพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลี หลังได้รับการนวด มีค่าเฉลี่ยของอัตราการหายใจน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม หลังได้รับการนวด มีค่าเฉลี่ยของความดันโลหิตค่าบนน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิและชีพจรน้อยกว่าก่อนได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของบำเพ็ญ พงศ์เพชรดี (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการนวดต่อการคลายกล้ามเนื้อ เพื่อลดความเจ็บปวดและความเครียดในผู้ป่วยที่มีปัญหาเรื่องปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยตีกายูรกรรม และผู้ป่วยหนักจำนวน 20 คน พบว่า หลังการนวดค่าเฉลี่ยของแรงดันโลหิต อัตราการเต้นของชีพจร อัตราการเต้นของหัวใจต่ำกว่าก่อนนวด นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเคลื่อนไหวบริเวณไหล่และคอได้ดีกว่าเดิม $\bar{x} = 4.30$, $SD = .70$ สอดคล้องกับผลการศึกษาของปรีชา หนูทิม (2546) ที่ทำการศึกษาระยะประสิทธิผลของการนวดราชสำนัก เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ่า และความพึงพอใจของผู้รับบริการการนวดแผนไทยสายราชสำนัก พบว่า หลังการนวด กลุ่มตัวอย่างสามารถเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อบ่าและคอ เช่น สามารถก้มคอเงยหน้า และเอียงขูดไหล่ซ้าย-ขวาได้เพิ่มมากขึ้น และจากการศึกษาของสิริรัตน์ มิตรเจริญถาวร (2548) ที่ศึกษาผลของการนวดโดยการกดและคลึงกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในผู้ป่วยกลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อหัวไหล่ส่วนบน ที่มีผลต่อองค์การเคลื่อนไหวของคอในท่า เอียงคอ ทำการศึกษาในเพศหญิงที่ได้รับบริการวินิจฉัยว่าเป็นโรคกลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อหัวไหล่ส่วนบน ไม่เกิน 6 เดือน จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มละ 10 คน โดยได้รับการรักษาเหมือนกันคือ การประคบแผ่นความร้อนและการใช้คลื่นเหนือเสียง แต่กลุ่มที่ 1 ได้รับการนวดโดยการกดและคลึง กลุ่มที่ 2 ได้รับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น และกลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับทั้ง 2 วิธี ผลพบว่าองค์การเคลื่อนไหวของคอในท่าเอียงคอของกลุ่มที่ 1 ที่ได้รับการนวดโดยการกดและคลึง มากกว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ในกลุ่มตัวอย่างที่นวดโดยใช้น้ำมันโพลี ด้วยวิธีการทาหรือนวด โมเลกุลของน้ำมันหอมระเหยจะซึมผ่านผิวหนังเข้าสู่เส้นเลือดฝอย แล้วเข้าสู่ระบบหมุนเวียนโลหิตกระจายไปส่วนต่างๆของร่างกายเช่นเดียวกับการสูดเข้าสู่ปอด ทำให้บรรเทาความเจ็บปวด คลายการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ กระตุ้นการหมุนเวียนของโลหิต (อรชร เอกภาพสากล, 2547, หน้า 55) แสดงให้เห็นว่า การนวดมีผลต่อการคลายตัวของกล้ามเนื้อในการลดความเจ็บปวด ช่วยทำให้ผู้ถูกนวดรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น

3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดโดยใช้น้ำมันโพลีและที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิม มีความพึงพอใจต่อการนวดภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$, $SD = .40$, $\bar{x} = 4.76$, $SD = .50$ ตามลำดับ) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา หนูทิม (2546) ที่ทำการศึกษาระยะประสิทธิผลของการนวดแบบราชสำนักเพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ่า และความพึงพอใจของผู้รับบริการการนวดแผนไทยแบบราชสำนัก พบว่าความพึงพอใจเกี่ยวกับการรักษาของผู้เข้ารับบริการ ในด้านคุณภาพบริการ ด้านอรรถประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ และด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วยวิธีการนวด ส่วนมากจะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และจากการศึกษาของ เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ และคณะ (2540) ที่ทำการศึกษาระยะประยุคดีใช้ทฤษฎีการแพทย์แผนไทยในการให้บริการผู้ป่วยในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ 23 แห่งและสถานบริการนอกระบบบริการสาธารณสุข 6 แห่ง ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้บริการแพทย์แผนไทย และผู้ใช้บริการแพทย์แผนไทยได้ขยาย วงกว้างขึ้น โดยผู้ที่มีการศึกษาสูง รายได้มาก เป็นกลุ่มใหม่ที่ใช้บริการและมีความพึงพอใจในระดับสูง ในขณะที่ชนชั้นกลาง และล่าง มีการใช้บริการแพทย์แผนไทยและมีความพึงพอใจในระดับสูงเช่นกัน ทั้งนี้จากการศึกษาของ จริญญา คำศรีและคณะ (2554) ที่ทำการศึกษาค่าความพึงพอใจที่มีต่อการนวดไทยของประชาชนในเขตเทศบาล นครอุบลราชธานี จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่าเพศชายอายุ 41-50 ปี ศึกษาในระดับปริญญาตรีมีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความพึงพอใจต่อการนวดไทยมากกว่าเพศหญิงในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อธิบายได้ว่า การนวดทั้งที่ใช้น้ำมันโพลีและที่ได้รับการนวดแบบดั้งเดิมที่ไม่ใช้น้ำมันโพลี มีผลทำให้ผู้ถูกนวดรู้สึกผ่อนคลาย อาการปวดไหล่และคอลดลง รวมทั้งขณะทำการนวด การสัมผัสที่นุ่มนวลแสดงถึงความเป็นมิตร และกระทำอย่างต่อเนื่อง ความตั้งใจในการนวดตั้งแต่แรก จนนวดเสร็จ การพูดคุยระหว่างการนวดก่อให้เกิดความคุ้นเคยและ ความพึงพอใจต่อการนวดมากขึ้น

4. ประสิทธิภาพของการนวดเพื่อผ่อนคลายแบบโดยใช้น้ำมันโพลีและนวดแบบปกติในผู้ที่มีปัญหาไหล่ และคอ ไม่

แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า การนวดเป็นรูปแบบของการบำบัดรักษาซึ่งจะช่วยผ่อนคลายและทำให้ร่างกายปราศจากความเครียด รู้สึกปลอดโปร่ง การนวดแผนไทยนับเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยที่สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งการนวดเพื่อสุขภาพ หรือการนวดเพื่อผ่อนคลาย ในผู้ที่มารับบริการนวดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นคนปกติที่ไม่มีโรคใดๆ ชัดเจน เพียงแต่ มีอาการเมื่อยล้าเป็นธรรมดา เนื่องจากเดินทางไกล ทำงานหนัก หรืออยู่ในอิริยาบถใดอิริยาบถหนึ่งนานๆ จึงมาขอรับบริการนวดเพื่อผ่อนคลายเท่านั้น หลังจากนวดแล้วผู้รับบริการจะรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย แจ่มใสและกระฉับกระเฉงขึ้น (ชนินทร์ ลีวานันท์, 2554, หน้า 4) ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการนวดโดยใช้น้ำมันโพลซึ่งเป็นน้ำมันหอมระเหย มาใช้ร่วมกับ การนวดเพื่อให้ผ่อนคลาย แต่ทั้ง 2 วิธี มีผลทำให้ ผู้ถูกนวดมีอาการปวดลดลง สัญญาณชีพลดลง ความรู้สึกผ่อนคลาย มากขึ้นและความพึงพอใจต่อการนวดอยู่ในระดับมากขึ้น ซึ่งไม่แตกต่างกัน เพราะการนวดไม่ว่าโดยวิธีใด ต่างให้ผลประโยชน์กับร่างกายและจิตใจ เพราะการนวดส่งผลดีกับระบบต่อมน้ำเหลือง และการไหลเวียนภายใน ซึ่งกลายมาเป็นผลดีต่อผิวพรรณและสุขภาพ นอกจากนี้ การสัมผัสอย่างเป็นมิตร ยังช่วยคลายเครียด และบำบัดอารมณ์ลบให้ผ่อนคลายได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ความรู้และสอนการนวดให้แก่ประชาชนและเยาวชน ในทำที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ช่วยในการป้องกันอาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง หลีกเลี่ยงการใช้ยาแก้ปวดโดยไม่จำเป็น ส่งผลให้ประชาชนและเยาวชน เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี และสามารถนำไปใช้ดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถเลือกการนวดแบบโดยใช้น้ำมันหอมระเหยหรือนวดแบบปกติที่ไม่ใช้น้ำมันได้ตามความชอบส่วนบุคคล เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น

2. สถานบริการสุขภาพสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดบริการการนวดเพื่อผ่อนคลายโดยให้ผู้รับบริการสามารถเลือกรูปแบบการนวดได้ตามความชอบส่วนบุคคล

เอกสารอ้างอิง

คณิศร แก้วแดง. (2551-2). สรุปรโครงการบริการวิชาการ บูรณาการกับรายวิชา พย. ๑๒๐๔ ปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เรื่อง การนวดเพื่อผ่อนคลายในผู้ที่มีปัญหาไหล่และคอ. จันทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี.

จริญญา คำศรีและคณะ. (2554). ความพึงพอใจที่มีต่อการนวดไทยของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี. ภาคนิพนธ์ สาขาวิชาแพทย์แผนไทย. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2554,

จาก <http://akademee.files.wordpress.com/2011/06/>

ชนินทร์ ลีวานันท์. (2554). Thai Traditional Massage for Back Pain. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2554,

จาก <http://www.dtam.moph.go.th/alternative/viewstory.php?id=418>

บำเพ็ญ พศ์เพชรดิถ. (2547). ผลของการนวดต่ออาการกล้ามเนื้อ เพื่อลดความเจ็บปวดและความเครียดในผู้ป่วยที่มีปัญหาเรื่องปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ. วิจัยในชั้นเรียน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี.

ปรีชา หนูทิม. (2546). ประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านการนวด ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแผนไทย กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2554.

จาก http://ittm.dtam.moph.go.th/Service/project_data/index.htm

เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ และคณะ. (2548). คู่มืออบรมการนวดไทยแบบเชลยศักดิ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช.

เพ็ญญา ทรัพย์เจริญและคณะ. (2540). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแพทย์แผนไทยในการให้บริการผู้ป่วยในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2554,

จาก http://ittm.dtam.moph.go.th/Service/project_data/index.htm

สิริรัตน์ มิตรเจริญถาวร. (2548). ผลของการนวดโดยการกดและคลึง กับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อหัวไหล่ในผู้ป่วยอาการปวดกล้ามเนื้อหัวไหล่ส่วนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การกีฬา) สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรชร เอกภาพสากล. (2547). น้ำมันหอมระเหย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี Good Governance Subdistrict Administrative Organizations in Lop Buri Province

ชัยพัฒน์ ทรัพย์เที่ยง

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

ภาครัฐได้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการสร้างมาตรการและกลไกต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีธรรมาภิบาลเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับอื่นๆ อีกทั้งยังจัดสรรงบประมาณให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดประกวดเพื่อให้รางวัล ธรรมาภิบาล ประจำปี เพื่อเป็นการสร้างมาตรการจูงใจให้องค์การบริหารส่วนตำบล แต่จากสภาพความเป็นจริงพบว่าผู้นำท้องถิ่นยังไม่มีวิธีการที่จะแสดงออกถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม การบริหารงานส่วนใหญ่มุ่งตอบสนองต่อระบบราชการ มากกว่าประชาชน มีการใช้อำนาจในลักษณะระบบอุปถัมภ์ที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ขาดความโปร่งใสในการบริหารงานที่นำมาซึ่งปัญหาทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างมาก สะท้อนถึงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ยังมีปัญหา การขาดธรรมาภิบาล แล้วยังสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการ กลไกทางกฎหมายและการบริหารต่าง ๆ ที่ภาครัฐกำหนดขึ้นนั้น ยังไม่สามารถให้ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญที่นำไปปฏิบัติร่วมกันอย่างจริงจัง หลักธรรมาภิบาลก็จะเป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายเท่านั้น มากกว่าจะเป็นเรื่องที่ถูกคนยึดถือปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธรรมาภิบาล

ดังนั้นจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาล ในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับผลของการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาล และผลการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่เป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลสำคัญในพื้นที่จังหวัดลพบุรี ผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการ จำนวน 10 ท่าน และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง จำนวน 315 ราย

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติตามนโยบายธรรมาภิบาลได้จริงในระดับมาก โดยที่เมื่ออิทธิพลของตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของหน่วยงาน ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร บุคลากร และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยเกี่ยวกับมาตรการควบคุม ประเมินผล และกระตุ้นส่งเสริม สูงขึ้น ทำให้ประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาลสูงขึ้น

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The government has continually had an attempt to form criteria and other systems to assist local government organizations to truly have good governance which is written in the constitution of the Kingdom of Thailand, laws, and other regulations. In addition, the government managed budget to the department of local administration for having a yearly competition of good governance organizations in order to motivate the organizations. In a realistic view of the situation, however, it was found out that local government leaders didn't allow any opportunities for people to participate in the management process. It mostly responded to the needs of government instead of people. The leaders used their power in the way to support their groups who could give them some benefits. There was lack of transparencies in managing which could quite bring to corruption problems. These problems showed that the organizations still did not have enough good governance. Also, criteria, systems, regulations, and management did not support local leaders and people to realize the importance to seriously practice the good governance. The good governance was only the guideline to work in order to follow the regulation.

For the above mentioned reasons, this dissertation studied good governance in sub-district administrative organizations in the area of Lop Buri Province. Firstly, the purpose was to study the factors and analyzing the relationship between those factors and the process of good governance policy in sub-district administrative organizations in Lop Buri province, to study factors and results that had an impact on effectiveness, including the process of sub-district administrative organization policy, and to study problems and hindrances of the process of good governance policy.

The dissertation instrument was to conduct an in-depth interview from ten participants with experienced local administrators and the committee members who worked in sub-district administrative organization. The sample was 315 local leaders, comprising of the members of subdistrict administrative organization council, government officials, officers, and employees.

The study found that all factors were positively correlated with the results of introducing the practice of good governance with a significance level of 0.003 These factors were the policy factor, the work assignment factor, searching, supporting, controlling, and evaluating factor, and officer including management factor.

Keywords: Good Governance, Subdistrict Administrative Organizations

บทนำ

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านาน คือ “ทศพิธ ราชธรรม” อันเป็น “Royal Good Governance” ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่แพร่เข้ามาสู่ภูมิภาค ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2523 นักวิชาการส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกันว่าแนวทางการบริหารภาครัฐที่เป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมโลก ที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา อีกทั้งแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อเปลี่ยนจากสังคมเกษตรสู่ สังคมอุตสาหกรรม โดยละเลยผลกระทบที่มีต่อต้นทุนทางสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้เริ่มปรับ แนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่มีจุดมุ่งหมาย เน้นหลัก คือ พัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาหลักการธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีการกล่าวถึงเป็นระยะในแวดวงของนักวิชาการ ตั้งแต่ช่วงก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งได้มีการกล่าวถึงในแผนพัฒนาฯ ฉบับดังกล่าว แต่ ยังไม่ค่อยแพร่หลายด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ แนวคิดยังขาดความชัดเจน และคนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจ เมื่อประเทศไทย ต้องประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและการเงิน และเมื่อรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ได้เข้ามาบริหารประเทศ ในปลายปี พ.ศ. 2540 สภาวะแวดล้อมและเงื่อนไขการก่อกำเนิดเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลต้องหันมาให้ความสนใจประเด็นนี้ อย่างจริงจัง โดยได้พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศชาติต้องมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการบูรณะสังคมและประเทศเพื่อพลิกฟื้นสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจสังคม และ การเมืองของประเทศ เพื่อสามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างทันสถานการณ์

องค์การบริหารส่วนตำบลถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เป็น กฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่งแทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 นับตั้งแต่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ทำให้มีการปรับ ฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาตำบลทั่วประเทศออกเป็น 2 รูปแบบ (โกวิทย์ พวงงาม, 2544, หน้า 170)

จากเจตนารมณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมีลักษณะตรงตามองค์ประกอบของธรรมาภิ บาล (Good Governance) ในประเด็นหลักๆ หลายประเด็นโดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) หลักความโปร่งใส (Transparency) ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการกำหนดความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงกล่าวได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งในการ บริหารงานพัฒนาในระดับตำบล เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นหลักหรือเป็นแกนนำที่สำคัญในการพัฒนาที่จะแก้ไข ปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับตำบล ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัว และร่วม กิจกรรมพัฒนาในด้านต่าง ๆ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ความสามารถในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม นโยบายรัฐบาลที่มุ่งหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรดำเนินงานพัฒนาในท้องถิ่นนั้นประสบผลสำเร็จแตกต่าง

กันออกไป การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพ และหลักการมีส่วนร่วม เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าถ้าระบบการบริหารมีความยุติธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกัน นอกจากจะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพ ยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร สามารถนำไปสู่ความโปร่งใสในองค์การบริหารส่วนตำบล และลดการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผ่านมาลงได้

แต่จากสภาพความเป็นจริง ในปัจจุบันที่มีการจัดตั้ง อบต. ไปแล้วจำนวน 6,622 แห่ง (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, 2549, หน้า 225) ทั่วประเทศ พบว่า พฤติกรรมทางการเมืองของคนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับลักษณะธรรมาภิบาลอยู่ค่อนข้างมาก โดยพบว่า (โกวิทย์ พวงงาม, 2548, หน้า 255 – 258) ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างน้อย ในขณะที่ผู้นำท้องถิ่นก็ยังไม่มีการที่จะแสดงออกถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน การบริหารงานส่วนใหญ่มุ่งตอบสนองต่อระบบราชการมากกว่าประชาชน โดยยังมีการใช้อำนาจในลักษณะระบบอุปถัมภ์ ที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ขาดความโปร่งใสในการบริหารงานที่นำมาซึ่งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ค่อนข้างมาก ซึ่งปัญหาเหล่านี้ นอกจากจะสะท้อนถึงการบริหารงานของ อบต. ที่ยังมีปัญหาการขาดธรรมาภิบาลแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการ กลไกทางกฎหมายและการบริหารต่างๆ ที่ภาครัฐกำหนดขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจว่าการนำธรรมาภิบาลไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว นั้น มีปัจจัยอะไรบ้าง และปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติอย่างไร ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับผลของการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาล และผลการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือและอ้างอิงได้ เช่น ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารในภาครัฐของจังหวัดลพบุรี ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สมาชิกวุฒิสภา นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น จัดเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 10 คน ในขณะเดียวกันทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ ลูกจ้าง และพนักงานจ้าง ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 315 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด จำนวน 104 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการดำเนินนโยบายธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี แล้วนำมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติในการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามลำดับ ดังนี้

หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.49 หมายความว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริง ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การให้บริการหรือการพิจารณาออกคำสั่งต่าง ๆ คำนึงถึงความเป็นธรรมในแต่ละกรณี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.68 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก รองลงมาเห็นว่า การพิจารณาออกคำสั่งต่างๆ ได้มีการกล่าวอ้างข้อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ย คือ 3.60 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก และเห็นว่า หน่วยงานของท่านเคยถูกโต้แย้งว่ามีกฎระเบียบหรือการกระทำอันใดอันหนึ่งว่าเป็นการขัดกับกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.26 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับปานกลาง

หลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.54 หมายความว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก พิจารณาราย

ข้อพบว่า มีการปฏิบัติงานที่ตีเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.94 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก รองลงมาเห็นว่า มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 3.90 และเห็นว่า มีการกระทำอยู่ในระเบียบผิดวินัย มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ 3.03 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับปานกลาง

หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 หมายความว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับปานกลาง พิจารณารายข้อพบว่า มีระบบบริหารการเงินและพัสดุที่รัดกุม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.65 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับ มาก รองลงมาเห็นว่า ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทาน การออกแบกกฎระเบียบและ ข้อบังคับต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย คือ 3.56 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก และเห็นว่า มีระบบการตรวจสอบภายใน หน่วยงานที่เข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.34 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับปานกลาง

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.64 หมายความว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริงใน ระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า มีการใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้เสียงส่วนใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.75 ปฏิบัติตาม นโยบายได้จริงในระดับมาก รองลงมาเห็นว่า หน่วยงานมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย คือ 3.74 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก และเห็นว่า มีการใช้เวลาที่ใช้ในการตัดสินใจในเวลาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.54 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก

หลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.51 หมายความว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ทุกครั้งที่ได้รับมอบหมายงาน ท่านได้ทำความเข้าใจและเห็นชอบกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความ คาดหวังจากการทำงานชิ้นนั้นเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.68 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก รองลงมาเห็นว่า หน่วยงานของท่านได้กำหนดมาตรฐานปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย คือ 3.66 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก และเห็นว่า หน่วยงานของท่านก่อนเริ่มปฏิบัติงานบุคลากรจะทราบถึงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.31 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับปานกลาง

หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.62 หมายความว่า มีการปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก พิจารณา รายข้อพบว่า หน่วยงานมีการเผยแพร่รายงานการเงินต่อสาธารณชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.84 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริง ในระดับมาก รองลงมาเห็นว่า มีระบบบัญชีควบคุมการใช้วัสดุอุปกรณ์ในหน่วยงานอย่างประหยัด มีค่าเฉลี่ย คือ 3.72 ปฏิบัติ ตามนโยบายได้จริงในระดับมาก และเห็นว่า ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคในหน่วยงานของท่านที่ใช้จริง สูงกว่างบประมาณที่ ได้รับจากรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.51 ปฏิบัติตามนโยบายได้จริงในระดับมาก

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารในภาครัฐของจังหวัดลพบุรีเกี่ยวกับปัจจัยกับการ นำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ได้ผลสรุปดังนี้

1. **ปัจจัยด้านนโยบาย** นโยบายจะต้องมีความชัดเจน ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายนโยบายต้องสามารถนำไป ปฏิบัติได้ เพื่อบรรลุเป้าหมาย และให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ได้รับการ ตอบสนองความต้องการ เพื่อให้มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ เน้นประเมินผลการ ปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น เน้นผลสัมฤทธิ์และเกิดความคุ้มค่าในภารกิจ (วินชัย อูยางกูร, วัชรินทร์ ปัญญาประเสริฐ, 2552) ปัจจัยด้านนโยบายมีความสำคัญต่อการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติให้ ประสบความสำเร็จ โดยควรมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น สอดคล้องกับทิศทางของนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับความจริง (จารุพงศ์ พลเดช, 2552)

2. **ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน** ควรจะต้องมีกฎเกณฑ์ กรอบทิศทาง แผนงานหรือภารกิจ ที่ชัดเจน ทุกคนสามารถรับรู้ เข้าใจได้และต้องนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการติดตามและประเมินผลอยู่เสมอ (วินชัย อูยางกูร , 2552) การให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการรับฟังความคิดเห็นและสำรวจ ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการมาปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสม และปรับปรุงการให้บริการให้ดีขึ้นอยู่ เสมอ มีการจัดทำแผนปฏิบัติไว้ล่วงหน้า โดยระบุรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน งบประมาณที่ต้องใช้ เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละภารกิจไว้ชัดเจน (ผ่องศรี ธารากุล, วรวิทย์ วงษ์ สุวรรณ, 2552) ควรมีลักษณะขั้นตอนและภารกิจการปฏิบัติงานมีความชัดเจน วิธีการปฏิบัติงานสามารถเข้าใจได้ง่าย การกำหนด กฎระเบียบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน(สุบรรณ จิระพันธ์วานิช, 2552)

3. **ปัจจัยด้านสมรรถนะและลักษณะองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ** ควรจะต้องมีลักษณะคือ งบประมาณเพียงพอ มีบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอ มีการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ และประสานงานภายในองค์การที่ดี

ข้อมูลข่าวสารถูกต้องสามารถเข้าถึงได้สะดวกและทั่วถึง มีวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อและสนับสนุน ส่งเสริมให้เป็นองค์การ ที่มี ธรรมภิบาล(นิวัฒน์ ภาตะนันท์, 2552) ควรมีลักษณะโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม การปฏิสัมพันธ์เครือข่ายภายในองค์การไม่ สลับซับซ้อน มีความยืดหยุ่นของการปฏิบัติงาน มีกฎระเบียบเป็นคู่มือในการดำเนินงานขององค์การ เปิดโอกาสให้บุคลากรมี การแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม มีการอบรมเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับนโยบาย มีการเรียนรู้ นำ เทคโนโลยีใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในองค์การ มีการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพ ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ มีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอ เหมาะสม (จารุพงศ์ พลเดช, วรวิทย์ วงษ์สุวรรณ, 2552)

4. ปัจจัยด้านผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติ ความร่วมมือหรือตอบสนองจากบุคลากรทุกระดับในองค์การที่นำนโยบาย ไปปฏิบัติ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและมุ่งมั่นเอาใจใส่ที่จะทำให้องค์การมีธรรมภิบาล ส่วนบุคลากรผู้ปฏิบัติ ควรต้องแนะนำ อบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจและรับทราบนโยบายธรรมภิบาล สร้างแรงจูงใจ มีการสื่อสารทำความเข้าใจกับบุคลากร ผู้ ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดการยอมรับและนำนโยบายไปปฏิบัติ (นิวัฒน์ ภาตะนันท์, สุบรรณ จิระพันธ์วานิช, 2552) ผู้บริหารควรมีลักษณะยึดมั่นในหลักนิติธรรม ความยุติธรรม ความเสมอภาค คุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส ตรวจสอบ ได้ มีความรู้ความเข้าใจในนโยบาย สามารถเสนอแนะให้คำแนะนำเกี่ยวกับนโยบายได้ สามารถจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ ตามนโยบาย มีการติดตาม ควบคุมประเมินผลการใช้อำนาจในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการบริหารจัดการด้านบุคคลต้อง เป็นธรรม รับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง (วัชรินทร์ ปัญญาประเสริฐ, 2552) ผู้ปฏิบัติควรมีความเข้าใจให้การยอมรับนโยบาย ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความสามารถมีความตั้งใจและเต็มใจในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ (เพชรรัตน์ เลิศรัตน์, 2552)

5. ปัจจัยด้านการควบคุม ประเมินผล และการให้คุณให้โทษ ควรจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ใน การแต่งตั้งบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำแต่ละระดับ ต้องมีการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถประกอบกับคุณสมบัติด้าน คุณธรรม จริยธรรมมากกว่าระบบอุปถัมภ์และผลประโยชน์ มีระบบการให้คุณให้โทษ หรือแต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนระดับของ บุคลากรในองค์การที่เป็นระบบคุณธรรม และยึดความรู้ ความสามารถ ความมีอาวุโส มีระบบพัฒนาบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพ (มนัส ศรีสุพรรณ, 2552) ควรมีการให้คุณให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติมีการสร้างแรงจูงใจให้คนในองค์การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ควรมีระบบการประเมินผล ระบบการให้คุณให้โทษที่ยุติธรรม มีคุณธรรม เสมอภาค ชัดเจนและโปร่งใส (ธนทร คล้ายสังข์, มนัส ศรีสุพรรณ, 2552) ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลต้องมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตามหลักธรรมภิบาล ทำ การประเมินผลและตรวจสอบที่ได้มาตรฐานและต่อเนื่อง มีเกณฑ์ชี้วัดผลงานที่ถูกต้อง ชัดเจน มีระบบการพัฒนาทรัพยากร บุคคล มีการฝึกอบรมที่ถูกต้องและก่อให้เกิดผลที่คุ้มค่าต่อองค์การ มีการสร้างขวัญกำลังใจ จูงใจให้ปฏิบัติตาม โดยกำหนด ค่าตอบแทนที่ชัดเจน เป็นธรรมและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ (วินชัย อุยากร, นิวัฒน์ ภาตะนันท์, 2552)

6. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและกลุ่มเป้าหมายประชาชนผู้รับบริการ ควรได้รับความร่วมมือของทุกภาคส่วนของสังคม ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามารับทราบนโยบาย และให้ข้อเสนอแนะหน่วยงาน (เพชรรัตน์ เลิศรัตน์, 2552) นักการเมืองต้องไม่แทรกแซงการทำงานของข้าราชการ ต้องสนับสนุนวิธีให้ข้าราชการประจำทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน (มนัส ศรีสุพรรณ, ธนทร คล้ายสังข์, 2552)

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติตามนโยบายธรรมภิบาลได้จริงในระดับมาก โดยที่เมื่ออิทธิพลของตัวแปร อิสระ 3 ตัว คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของหน่วยงาน ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร บุคลากร และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัย เกี่ยวกับมาตรการควบคุม ประเมินผล และกระตุ้นส่งเสริม สูงขึ้น ทำให้ประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายธรรมภิบาลสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- วรภัทร โตชนะเกษม. (2542). การสร้าง Good Governance ในองค์การ. วารสาร กสท., 3(2),11-17.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2545). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,กรม. (2546). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมภิบาล. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- _____. (ม.ป.ป.). คู่มือการจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สถาบันปวศ. อิงภากรณ์. (2544). รางวัลธรรมภิบาลดีเด่น' 44. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมภิบาล. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา.

การจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม Logistic Management of Benjarong Industry in Samut Songkhram Province

ฤดี นิยมรัตน์

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามข้อมูลการประกอบการ และแบบประเมินศักยภาพการจัดการ โลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีการจัดการโลจิสติกส์ในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการบริการลูกค้า การวางแผนเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งของอาคารโรงงาน กิจกรรมการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบ การเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ การบรรจุหีบห่อ การขนของและการจัดส่ง โลจิสติกส์ย้อนกลับ การกระจายสินค้า การจัดการช่องทางจัดจำหน่าย และกิจกรรมการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนกิจกรรมโลจิสติกส์ที่สถานประกอบการมีการดำเนินการน้อย ได้แก่ กิจกรรมคลังสินค้าและการเก็บสินค้าเข้าคลัง และการพยากรณ์และวางแผนอุปสงค์

2. สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีประสิทธิภาพด้านคุณภาพอยู่ในระดับที่ได้เปรียบคู่แข่ง สำหรับประสิทธิภาพด้านเวลาพบว่าอยู่ในระดับได้เปรียบคู่แข่ง ยกเว้นประเด็นที่อยู่ในระดับมีปัญหาได้แก่ระยะเวลาในการส่งคำสั่งซื้อภายในองค์กร ระยะเวลาในการถือครองและการบรรจุภัณฑ์สินค้า รวมทั้งระยะเวลาในการเก็บสินค้าสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ส่วนประสิทธิภาพด้านต้นทุน พบว่ามีอยู่ในระดับได้เปรียบคู่แข่ง และอยู่ในระดับปกติเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

3. สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้านเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ ด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความร่วมมือกันระหว่างองค์กร ด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กร และด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การจัดการโลจิสติกส์, อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์

Abstract

The objective of the research regarded to logistic management of Benjarong industry in Samut Songkhram Province. It was investigate on the management of the logistics of Benjarong industry in Samut Songkhram province, including analysis of the efficiency and to assess the potentiality in logistics management. The data for this research have been found by interviews, questionnaires, and many types of assessments. The research found results:

1. The logistics management of Benjarong industry in Samut Songkhram province has gain the knowledge about: status in running the business, establishment provide the activity to service the customer, making planning for the location of the factory, having activity in the raw material procurement, the transfer of raw material and packaging process, transfer and sending goods, reverse logistics, distribute of goods, the distribution channel and recycle of material activity. For the logistics activity, it realized that the establishment doing less activity which is the warehouse and inventory activity, the forecast, and the planning on the demand.

2. Efficiency of the management logistics industry of Benjarong industry in Samut Songkhram province found that the establishment had high efficiency in quality wise and were more efficient than the competitor. For the time efficiency it found that it is more efficient than the competitor except the

issue that are the problems which are the order in processing cycle time within the establishment, the material handling and the packaging process including the inventory day of finish product to answer customer demand. For the cost efficiency it found better result than competitor, also in normal level - comparing to the competitor.

3. The potentiality of logistics management of Benjarong industry in Samut Songkhram province found less ability level in 5 aspects arranging-from the most efficiency and effectiveness in logistics aspect, information system management and information technology, organization coordination, organization strategy, planning and operation wise.

Keywords : Logistic management, Benjarong industry

บทนำ

ในปัจจุบันธุรกิจมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ผลักดันให้ภาคธุรกิจต้องยกระดับความสามารถในการดำเนินธุรกิจในทุกวิถีทางที่เป็นไปได้ ทั้งการลดต้นทุนธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มใหม่เสนอลูกค้า การบริหารจัดการกระบวนการขนส่งสินค้าและบริการจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคตลอดห่วงโซ่อุปทานหรือการจัดการโลจิสติกส์จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแหล่งที่มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งในระดับธุรกิจและระดับประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจต้องแสวงหาแนวทางในการทำธุรกิจใหม่มาใช้ เพื่อให้สามารถอยู่รอดและเจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงในระยะยาว ซึ่งการจัดการโลจิสติกส์ (logistics management) เป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่ธุรกิจนิยมนำมาใช้

การจัดการโลจิสติกส์เป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินงานเพื่อควบคุมประสิทธิภาพการไหลเวียนสินค้าและบริการ ที่ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การจัดการคลังสินค้า การบริหารต้นทุนการขนส่ง และห่วงโซ่แห่งคุณค่า ไปจนถึงจุดที่มีการใช้งานหรือถึงมือผู้บริโภค โลจิสติกส์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการขนส่งสินค้าซึ่งสามารถช่วยในการวางแผนสนับสนุน และการควบคุมการไหลของกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลรวมทั้งการเก็บรักษาสินค้าจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดสุดท้าย เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ การจัดการโลจิสติกส์เป็นการปฏิบัติการควบคุมเกี่ยวกับต้นทุนสินค้าจากต้นทางไปสู่ปลายทาง โดยการจัดการโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินธุรกิจทุกขั้นตอนเกี่ยวข้องกันเป็นห่วงโซ่หรือเครือข่ายเพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการให้กับทุกๆ หน่วยงานในระบบทราบ ทำให้หน่วยงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพจะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด

จากการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ของระบบโลจิสติกส์ไทย ของสำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551: 8) พบว่าประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของไทยยังต่ำกว่าประเทศคู่ค้า รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สำหรับเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมหรือการสร้างชุมชนเศรษฐกิจใหม่ และให้ความสำคัญกับการจัดการโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่อง โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540-2554 เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย สร้างความรู้ ความเข้าใจด้านโลจิสติกส์ให้ผู้ประกอบการ รวมทั้งยกระดับประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น อุตสาหกรรมอาหาร ยานยนต์ เครื่องนุ่งห่ม และเซรามิกส์ เป็นต้น (สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2550)

อุตสาหกรรมเซรามิกส์เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรม การแพทย์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีสถานประกอบการเซรามิกส์ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ กระจายตัวอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย เช่น โรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ขนาดใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตจังหวัดใกล้ กรุงเทพมหานครเพื่อการสะดวกในการขนส่งและจัดจำหน่ายสู่ต่างประเทศ หากเป็นสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก นิยมตั้งอยู่ในเขตวัตถุดิบ เช่น แหล่งดินขาวที่จังหวัดลำปาง แหล่งดินแดงในทุกจังหวัด เช่น เกาะเกิร์ต จังหวัดนนทบุรี ด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น แต่บางแหล่งก็พบว่าแม้มีวัตถุดิบจำนวนมากแต่การขนส่งสินค้าไม่สะดวก ไม่ใช่ศูนย์กลางของการค้าก็ไม่พบสถานประกอบการเซรามิกส์ ดังเช่นที่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช เป็นต้น ดังนั้นการเชื่อมโยงจากอุตสาหกรรมเซรามิกส์สู่อุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ มีความจำเป็นและความสำคัญ การที่สถานประกอบการมีการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้การดำเนินการส่งมอบสินค้าจากต้นทางไปยังปลายทาง

เป็นไปอย่างสิ้นไหล ถูกต้อง และมีต้นทุนที่ต่ำ ลดความสูญเสียและเสริมศักยภาพการแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังปรากฏในแผนปฏิบัติการพัฒนาระบบโลจิสติกส์อุตสาหกรรมและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา โดยในสาขาเชรามิกส์ รัฐบาลต้องการให้มีการปรับปรุงโลจิสติกส์ภายในโรงงาน ในปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2553-2554 ต้องการผลักดันการสร้างสมดุลระหว่างแผนการผลิตและคลังสินค้า (inventory) รวมทั้งผลักดันการวางแผนโซ่อุปทาน

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการพัฒนาเครื่องเบญจรงค์ โดยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีรัชกาลที่ 2 มีพระตำหนักอยู่ใกล้วัดจุฬามณี ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามในปัจจุบัน ที่เดิมชื่อว่า “วัดเจ้าทิพย์” มีการค้นพบเครื่องเบญจรงค์ที่ชำรุดเสียหาย ท่านจึงส่งเสริมการทำเครื่องเบญจรงค์รวมถึงเครื่องถ้วยลายน้ำทองที่ผู้กลายต่างๆ เขียนลงบนถ้วยและใช้สีทองประกอบสีทั้งห้าของเบญจรงค์แบบเดิม พร้อมเพิ่มสีต่างๆ เช่น สีชมพู ม่วง ฟ้า เป็นต้น จวบจนปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงครามเป็นแหล่งผลิตเครื่องเบญจรงค์แบบโบราณและส่งออกเครื่องเบญจรงค์ที่สำคัญระดับประเทศ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ผลิตของที่ระลึกสำหรับผู้นำประเทศ ในงานประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกหรือ APEC ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ เมื่อปี พ.ศ. 2546 มีแหล่งผลิตเครื่องเบญจรงค์จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มทิพย์บาร์มีเบญจรงค์ กลุ่มเยาวชนฉัตรศักดิ์ดาเบญจรงค์บางช้าง ร้านปั้นสุวรรณเบญจรงค์ กลุ่มเยาวชนบ้านเบญจรงค์บางช้าง และกลุ่มเบญจรงค์ร่วมสมัย

จากประเด็นคำถามที่กล่าวข้างต้นหากมีการสืบค้นการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม นำสู่การวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในหมู่ผู้ประกอบการในการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ในภาคผลิต (business logistics improvement) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2550-2554 และเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่เป็นรูปธรรมในระยะยาว ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพ สร้างองค์ความรู้ในตัวผู้ประกอบการ อันเป็นการพัฒนาบุคลากรในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเชรามิกส์ให้สามารถบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน สามารถพัฒนาและดำเนินการปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ได้ด้วยตนเองในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1.1.1 การศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ประกอบด้วย การสืบค้นในกิจกรรม 15 ด้าน ได้แก่ 1) งานบริการลูกค้า 2) การวางแผนเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งของอาคารโรงงาน คลังสินค้า 3) การพยากรณ์และการวางแผน อุปสงค์ 4) การจัดซื้อจัดหา 5) การจัดการสินค้าคงคลัง 6) การจัดการวัตถุดิบ 7) การเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ 8) การบรรจุหีบห่อ 9) การดำเนินการกับคำสั่งซื้อของลูกค้า 10) การขนของและการจัดส่ง 11) โลจิสติกส์ย้อนกลับ 12) การจัดการกับช่องทางจัดจำหน่าย 13) การกระจายสินค้า 14) คลังสินค้าและการเก็บสินค้าเข้าคลัง และ 15) กิจกรรมการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

1.1.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพ 2) ด้านเวลา และ 3) ด้านต้นทุน

1.1.3 ประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์โดยใช้ดัชนีวัดศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กร 2) ด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน 3) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ 4) ด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) ด้านความร่วมมือกันระหว่างองค์กร

1.2 ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2553

1.3 สถานที่ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจาะจงเฉพาะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ทั้ง 5 กลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

2.1 ศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามโดยใช้แบบสัมภาษณ์ นำมาการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกต และการรวบรวมข้อมูลจากสถานประกอบการ

2.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลการประกอบการ นำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์โดยการคำนวณหาประสิทธิภาพตามสูตรได้แก่

2.2.1 การหาประสิทธิภาพด้านคุณภาพโดยการคำนวณหา (1) อัตราความสามารถการจัดส่งสินค้า (Delivery In Full and On-Time (DIFOT) of Customer Service and Support Rate) (2) อัตราความสามารถในการจัดส่งสินค้าของผู้ผลิต (Supplier In Full and On-Time Rate) (3) อัตราความแม่นยำของใบสั่งงาน (Order Accuracy Rate) (4) อัตราความสามารถในการจัดส่งสินค้าของแผนกขนส่ง (Delivery In Full and On-Time (DIFOT) of Transportation) (5) อัตราความแม่นยำของสินค้าคงคลัง (Inventory Accuracy Rate) (6) อัตราความแม่นยำในการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า (Forecast Accuracy Rate) (7) อัตราจำนวนสินค้าสำเร็จรูปขาดมือ (Inventory Out of Stock Rate) (8) อัตราความเสียหายของสินค้า (Damage Rate) และ (9) อัตราการถูกตีกลับของ สินค้า (Rate of Returned Goods)

2.2.2 การหาประสิทธิภาพด้านเวลา โดยการคำนวณหา (1) ระยะเวลาเฉลี่ยการตอบสนองคำสั่งซื้อจากลูกค้า (Average Order Cycle Time) (2) ระยะเวลาเฉลี่ยการจัดซื้อ (Average Procurement Cycle Time) (3) ระยะเวลาเฉลี่ยการส่งคำสั่งซื้อภายในองค์การ (Average Order Processing Cycle Time) (4) ระยะเวลาเฉลี่ยการจัดส่งสินค้า (Average Delivery Cycle Time) (5) ระยะเวลาเฉลี่ยสินค้าสำเร็จรูปในคลังสินค้า (Average Inventory Cycle Time) (6) ระยะเวลาเฉลี่ยการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า (Average Forecast Period) (7) ระยะเวลาเฉลี่ยการเก็บสินค้าสำเร็จรูปอย่างเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Average Inventory Day) (8) ระยะเวลาเฉลี่ยการถือครองและการบรรจุภัณฑ์สินค้า (Average Material Handling and Packaging) (9) ระยะเวลาเฉลี่ยการรับสินค้าคืนจากลูกค้า (Average Cycle Time for Customer Return)

2.2.3 การหาประสิทธิภาพด้านต้นทุนโดยการคำนวณหา (1) สัดส่วนต้นทุนการให้บริการลูกค้าต่อมูลค่ายอดขาย (Ratio of Customer Service Cost Per Sale) (2) สัดส่วนต้นทุนการจัดซื้อจัดหาต่อมูลค่ายอดขาย (Ratio of Procurement Cost Per Sale) (3) สัดส่วนมูลค่าการลงทุนเกี่ยวกับการติดตั้งระบบการสื่อสารภายในองค์การต่อมูลค่ายอดขาย (Ratio of Information Processing Cost Per Sale) (4) สัดส่วนต้นทุนการขนส่งต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Transportation Cost Per Sale) (5) สัดส่วนต้นทุนการบริหารคลังสินค้าต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Warehousing Cost Per Sale) (6) สัดส่วนต้นทุนการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Forecasting Cost Per Sale) (7) สัดส่วนต้นทุนการถือครองสินค้าต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Inventory Holding Cost Per Sale) (8) สัดส่วนมูลค่าสินค้าที่เสียหายต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Value Damaged Per Sale) (9) สัดส่วนมูลค่าสินค้าที่ถูกตีกลับต่อมูลค่า ยอดขาย (Ratio of Returned Goods Value Per Sale) หลังจากนั้นนำผลการประเมินที่ได้ไปเปรียบเทียบกับระดับของดัชนีชี้วัดมาตรฐานตามคู่มือวินิจฉัยความสามารถทางด้านโลจิสติกส์ (Logistics Performance Assessment Tool หรือ LPAT) ของ รุธีร์ พนมยงค์ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2550)

2.3 ประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงครามโดยพิจารณาตามเกณฑ์ดัชนีชี้วัดทางด้านโลจิสติกส์ การให้คะแนนเป็นรายข้อ จำนวน 23 ข้อ ข้อละ 1-5 คะแนน และคิดคะแนนเฉลี่ยรายข้อและรายด้านของภาพรวมของสถานประกอบการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบระดับคะแนนศักยภาพเป็นรายข้อและรายด้านของแต่ละสถานประกอบการกับศักยภาพโดยรวมของสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามที่ให้ข้อมูล โดยมีเกณฑ์การแปลค่าคือ ระดับคะแนน 1.00-2.39 หมายถึงมีศักยภาพระดับน้อย ระดับคะแนน 2.40-3.79 หมายถึงมีศักยภาพระดับปานกลาง และระดับคะแนน 3.80-5.00 หมายถึงมีศักยภาพระดับมาก

ผลการวิจัย

1. การจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม

การสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นของการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า

สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดสมุทรสงครามที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลจำนวน 6 แห่ง โดยทุกสถานประกอบการจัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีลักษณะการผลิตและกระบวนการผลิตที่เหมือนกัน ความแตกต่างอยู่ที่ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานประกอบการ ดำเนินการผลิตในส่วนบ้านพักของเจ้าของสถานประกอบการ และทุกสถานประกอบการไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการผลิต และการจัดจำหน่าย รวมทั้งไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบุคลากร ด้านการตลาด การขนส่ง และด้านอื่นๆ

ผลการศึกษาดูแลการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามที่พิจารณาตามกิจกรรมโลจิสติกส์ 15 ด้าน จากสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจำนวน 5 สถานประกอบการ พบว่าสถานประกอบการมีกิจกรรมการบริการลูกค้า โดยการพาลูกค้าเยี่ยมชมกระบวนการผลิต การเขียนลาย พร้อมทั้งมีการอธิบายกระบวนการผลิต และความเป็นมาของการทำเบญจรงค์ วิธีการทำเครื่องเบญจรงค์สมัยโบราณ รวมทั้งลวดลายและลักษณะของภาชนะรูปแบบต่างๆ การรับสั่งทำเครื่องเบญจรงค์ด้วยลวดลาย และรูปแบบของภาชนะที่ลูกค้า มีสิทธิ์เลือกสรรเอง เพื่อความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเฉพาะเจาะจงต่อเวลา สถานที่ และโอกาส สำหรับกิจกรรมการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานเพื่อผลิตเครื่องเบญจรงค์นั้น สถานประกอบการให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดของสถานที่ผลิตกับบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอันได้แก่ตลาดน้ำอัมพวา มากกว่าการพิจารณาถึงแหล่งวัตถุดิบ

เนื่องจากสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าแบบเฉพาะเจาะจง บนสถานการณ์ของการรับคำสั่งซื้อที่เป็นปัจจุบัน หากภาชนะใดขาดตลาด สถานประกอบการก็ไม่รับคำสั่งซื้อนั้นมาเขียนลาย หากลายใดไม่สามารถเขียนได้ตามเวลาที่กำหนด ก็ไม่รับคำสั่งซื้อสำหรับลวดลายนั้นๆ จึงเป็นการตกลงสั่งซื้อบนความพอใจของลูกค้า และสถานประกอบการสามารถปฏิบัติได้ ณ ช่วงเวลาที่ตกลงตั้งนั้นกิจกรรมการพยากรณ์และการวางแผนอุปสงค์จึงเป็นสิ่งที่สถานประกอบการพยายามสร้างลวดลายเบญจรงค์เพิ่มเติม และเพิ่มรูปแบบของภาชนะขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกในอนาคตของลูกค้า รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการสินค้าคงคลังมีน้อยมาก แต่กรณีมีส่วนที่เหลือจากผลิต หรือจัดส่ง ก็นำไปแสดงไว้ที่หน้าร้าน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์แนะนำ เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และเพื่อจำหน่าย

กิจกรรมการจัดซื้อจัดหา กระทำโดยการซื้อวัตถุดิบ 2 ประเภทคือ วัตถุดิบประเภทสี และวัตถุดิบประเภทภาชนะสีขาว การจัดการวัตถุดิบประเภทสีนั้น ส่วนมากใช้การผสมสีคร่าวๆ ช่างเขียนสีจะแบ่งสีที่ต้องการใช้มาตามที่กำหนด ส่วนอุปกรณ์สำหรับเขียนสีเขียนลาย จะรับผิดชอบโดยช่างเขียนสี กรณีช่างรักก็ใช้วิธีการเบิกขุดเซย สำหรับภาชนะสีขาวจัดเก็บแยกประเภทจำแนกไว้ นับจำนวนออกมาใช้ การเคลื่อนย้ายวัตถุดิบของการผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยการย้ายสีสำหรับเขียนสีเขียนลายจากภาชนะบรรจุขนาดใหญ่ในห้องเก็บวัสดุ การเคลื่อนย้ายภาชนะสีขาวจากห้องเก็บมาใช้ในการเขียนลาย การเคลื่อนย้ายภาชนะไปเขียนลายจากช่างเขียนหลายคนต่างหน้าที่ การเคลื่อนย้ายภาชนะที่เขียนลายลงสีเสร็จแล้วเข้าเตาอบ และเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์เบญจรงค์ออกจากเตา เพื่อบรรจุหีบห่อโดยมีการบรรจุหีบห่อ 3 แบบคือ การบรรจุในกล่องไม้บุผ้าไหม การบรรจุในกล่องกระดาษ และบรรจุในกล่องกระดาษ

สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงครามมีการรับคำสั่งซื้อจากหลายช่องทาง ได้แก่ การรับคำสั่งซื้อจากระบบอินเทอร์เน็ต (internet) ผ่านทางเว็บไซต์ (web site) ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การสั่งซื้อทางโทรศัพท์ รวมทั้งการเดินทางมาติดต่อด้วยตนเองที่สถานประกอบการ การดำเนินการตามคำสั่งซื้อตามคิวในการสั่งซื้อ โดยปกติแล้วใช้เวลาประมาณ 3 เดือนต่อแต่ละคำสั่งซื้อ ยกเว้นสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว การจัดส่งนิยมจัดส่งทางไปรษณีย์ นอกจากนี้ได้แก่การมารับสินค้าเอง และการจัดส่งให้ลูกค้าโดยทางรถยนต์ของสถานประกอบการ โดยมีการกระจายสินค้าภายในประเทศเป็นจำนวนมาก สำหรับช่องทางจัดจำหน่ายนั้นทุกสถานประกอบการแสดงรายละเอียดของสินค้าในเว็บไซต์ มีการออกร้านแสดงสินค้าในงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีแผ่นพับโฆษณา (brochure) รวมทั้งตู้แสดงตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่หน้าร้าน

การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับของสถานประกอบการผลิตภัณฑ์เบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ส่วนมากไม่พบการส่งคืน มีจำนวนน้อยมากที่แตกหรือชำรุด ซึ่งสถานประกอบการพร้อมแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมีการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 2 แบบคือนำผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดมาใช้ประดับฝาผนังหรือกำแพงสถานประกอบการ และจำหน่ายให้ผู้รับเหมาไปใช้ในการตกแต่งฝาผนังโบสถ์และวัด

2. ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อค้นพบดังนี้

1) ด้านคุณภาพ พบว่าสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับประสิทธิภาพที่ได้เปรียบคู่แข่งชั้น เมื่อเปรียบเทียบกับสถานประกอบการในประเทศไทย มีจำนวน 4 ประเด็นได้แก่ ความสามารถในการจัดสินค้า (ร้อยละ 100) การจัดส่งสินค้าทั้งของสถานประกอบการและของแผนกขนส่ง (ร้อยละ 100) และความแม่นยำในการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า (ร้อยละ 100)

2) ด้านเวลา พบว่าดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพที่สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับได้เปรียบคู่แข่งชั้นจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ระยะเวลาในการจัดซื้อ (เฉลี่ย 1 วัน) และระยะเวลาในการจัดส่งสินค้า (เฉลี่ย 0.13-0.25 วัน) ส่วนประเด็นเรื่องระยะเวลาในการตอบสนองคำสั่งซื้อจากลูกค้าของทั้ง 5 สถานประกอบการมีความแตกต่างกันตั้งแต่ได้เปรียบคู่แข่งชั้น จนถึงมีปัญหา (เฉลี่ย 3-30 วัน) และพบ 3 ประเด็นที่อยู่ในระดับมีปัญหาได้แก่ ระยะเวลาในการส่งคำสั่งซื้อภายในองค์กร (เฉลี่ย 3-30 วัน) ระยะเวลาในการถือครองและการบรรจุภัณฑ์สินค้า (เฉลี่ย 30 วัน) รวมทั้งระยะเวลาในการเก็บสินค้าสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (เฉลี่ย 30-120 วัน)

3) ด้านต้นทุน พบว่าสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีประสิทธิภาพด้านต้นทุนอยู่ในระดับได้เปรียบคู่แข่งชั้นจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ สัดส่วนต้นทุนการให้บริการลูกค้าต่อมูลค่ายอดขาย (ร้อยละ 0.06-0.75) สัดส่วนต้นทุนการจัดซื้อจัดหาต่อมูลค่ายอดขาย (ร้อยละ 0.11-1.033) และสัดส่วนต้นทุนการบริการหลังสินค้าต่อยอดขาย (ร้อยละ 0.02-0.12) สำหรับดัชนีชี้วัดที่สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับปกติเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งคือ สัดส่วนต้นทุนการขนส่งต่อมูลค่ายอดขาย (ร้อยละ 0.01-1.28) สัดส่วนต้นทุนการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าต่อยอดขาย (ร้อยละ 0.81) และสัดส่วนมูลค่าสินค้าที่เสียหายต่อยอดขาย (ร้อยละ 0.4)

3. ศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการประเมินศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อค้นพบดังนี้

1) ด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กร พบว่าสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กรเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าระบบในการประเมินและพัฒนาความพึงพอใจของลูกค้ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางเพียงประเด็นเดียว (ค่าเฉลี่ย 2.4) อีก 4 ประเด็นมีศักยภาพระดับน้อย ได้แก่ มีการทำข้อตกลงกับลูกค้าหลักและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 2.0) มีการทำข้อตกลงกับผู้ส่งมอบหลัก และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 1.8) มีระบบในการพัฒนาและประเมินพนักงาน (ค่าเฉลี่ย 1.7) และองค์กรเห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์และมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 1.4)

2) ด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่าอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าทั้ง 6 ประเด็นมีศักยภาพระดับน้อย ได้แก่ มีระบบในการติดตามสถานะของสินค้า วัสดุคงคลัง และกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 2.2) มีขั้นตอนการทำงานและกระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐานและชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร (ค่าเฉลี่ย 2.0) ความสามารถในการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าและแนวโน้มทางการตลาด และความสามารถในการวางแผนและการปรับแผนการทำงานด้านโลจิสติกส์ขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 1.8) การพัฒนาหน่วยงานรับผิดชอบด้านโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 1.5) และการกำหนดแผนงานด้านโลจิสติกส์ มีการพิจารณาการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 1.0)

3) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ พบว่าอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าทั้ง 4 ประเด็นที่มีศักยภาพด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ระดับปานกลางได้แก่ ประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดส่งสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.0) กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยที่องค์กรมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 2.6) ช่วงเวลานำในการส่งมอบสินค้าให้ลูกค้า และประสิทธิภาพในการจัดส่งสินค้า สินค้าคงคลังและต้นทุนค่าเสียโอกาส (ค่าเฉลี่ย 2.4) อีก 3 ประเด็นมีศักยภาพด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้าน โลจิสติกส์ระดับน้อย ได้แก่

อัตราการหมุนเวียนสินค้าคงคลัง ช่วงระยะเวลาการหมุนเวียนวัฏจักรเงินสด และต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 2.2) และการพัฒนากิจกรรมด้านโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 1.6)

4) ด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.0) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าทั้ง 3 ประเด็นมีศักยภาพระดับน้อย ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 2.2) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดการข้อมูลทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์ (ค่าเฉลี่ย 2.0) และการกำหนดรหัสมาตรฐานสำหรับสินค้าและกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย 1.8)

5) ด้านความร่วมมือกันระหว่างองค์กร พบว่าอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพด้านความร่วมมือกันระหว่างองค์กรเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.0) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าทั้ง 2 ประเด็นมีศักยภาพระดับน้อย ได้แก่ การเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือทางด้านโลจิสติกส์ระหว่างองค์กรและหน่วยงานวิจัยหรือพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 2.2) และการเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือทางด้านโลจิสติกส์ระหว่างธุรกิจที่เป็นพันธมิตรกัน และระหว่างธุรกิจประเภทเดียวกัน (ค่าเฉลี่ย 1.8)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อค้นพบของงานวิจัยที่น่าสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดสมุทรสงครามเกือบทั้งหมด ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการผลิตและข้อมูลการจัดจำหน่าย รวมทั้งไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบุคลากร ด้านการตลาด การขนส่ง และด้านอื่นๆ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถคำนวณหาประสิทธิภาพตามดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านต้นทุนในบางดัชนีชี้วัดได้ ซึ่งข้อมูลที่ต้องใช้เพื่อการคำนวณเช่น จำนวนใบสั่งงานเพื่อคำนวณความแม่นยำของใบสั่งงาน ข้อมูลจำนวนครั้งของการถูกตีกลับของสินค้า และจำนวนครั้งของการจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้า เพื่อคำนวณหาอัตราการถูกตีกลับของสินค้า เป็นต้น

การที่สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามไม่เก็บข้อมูลการดำเนินงานอาจเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์มีลักษณะการผลิตที่ต้องใช้ฝีมือ ที่ผ่านการฝึกฝน ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าหัตถกรรมไม่ใช่ลักษณะของสินค้าอุตสาหกรรมการเกิดคู่แข่งขึ้นทางธุรกิจจึงยากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น รวมทั้งผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์ของจังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่ต้องการของตลาดด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของไทยโดยเฉพาะทางด้านลวดลายจึงเป็นที่นิยมเพื่อเป็นของกำนัล ของฝาก รวมทั้งของที่ระลึกที่แสดงความเป็นไทยได้อย่างดี ประกอบกับสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์ของจังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมของครอบครัว

2. ผลการวิจัยพบว่าสถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม มีศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณารายสถานประกอบการแล้วพบว่า มีสถานประกอบการที่มีศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งมอบ การจัดส่ง ต้นทุน และสินค้าคงคลัง เป็นต้น ซึ่งแม้สถานประกอบการจะไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แต่สถานประกอบการไม่พบปัญหาการดำเนินธุรกิจในเรื่องดังกล่าว และถือว่าเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำประจำ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์ด้านอื่นๆ ที่สถานประกอบการไม่ได้ทำ เช่น การประเมินความพึงพอใจของลูกค้า การประเมินพนักงาน การวางแผน การพยากรณ์ และการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 ผลการสืบค้นข้อมูลเพื่อการวิจัยพบว่า สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการประกอบการอย่างเป็นระบบ สถานประกอบการจึงควรวางระบบการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาวางแผนและปรับปรุงการประกอบการในอนาคต

1.2 จากการสัมภาษณ์เพื่อจัดเก็บข้อมูลพบว่า สถานประกอบการผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงครามมีการให้ข้อมูลด้านการจัดการโลจิสติกส์ต่อองค์การภาคีรัฐมาแล้วก่อนหน้านี้ในลักษณะคล้ายกัน แต่ไม่ได้รับผลการศึกษาส่งกลับคืน รวมทั้งยังพบว่าสถานประกอบการยังขาดความเข้าใจในรายละเอียดและความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์ ดังนั้นนักวิจัย นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้ความรู้ในเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์ให้กับสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 พัฒนาการจัดการโลจิสติกส์ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลดต้นทุนการผลิต การจัดการขนส่งและการกระจายสินค้า การจัดการคลังสินค้า เป็นต้น โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากสถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสร้างดัชนีวัดประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์

2.2 ศึกษาเอกลักษณ์ของสินค้าและวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อส่งเสริมการผลิตและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ตามข้อเสนอแนะและความต้องการของสถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2550. **คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจ**. ม.ป.ท.

_____. (ม.ป.ท.). **คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจ**. ม.ป.ท.

สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. 2550. **การขับเคลื่อนระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย**.

สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2552 จาก herb.tisi.go.th/central/e-learning/talk/no_6/logistics.doc

สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551, ตุลาคม. (ร่าง)

แผนปฏิบัติการพัฒนากำลังคนด้านโลจิสติกส์ พ.ศ. 2551-2554. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงใหม่ จังหวัดจันทบุรี

The Outcome from Meditation Progression of Laywoman Layman in Nongbua Community Thamai Chanthaburi

พระเลิศพิพัฒน์ จันทพลโย(แก้ววันทอง)¹, คมพล สุวรรณภูมิ², นักรบ เถียรอำ²

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) ศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน 3) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน 4) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานและเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 143 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสติสัมปชัญญะดีขึ้น(ค่าเฉลี่ย 4.93) ตั้งมั่นในศรัทธากับ ด้านจิตใจ (ค่าเฉลี่ย 4.92) และศีลบริสุทธิ์ (ค่าเฉลี่ย 4.88) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศีล (ค่าเฉลี่ย 4.91) ธรรมทาน (ค่าเฉลี่ย 4.78) และภาวนา (ค่าเฉลี่ย 4.64) ตามลำดับ 3) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา พบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานที่วัดหนองบัวมีความรู้ในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พบว่า ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 65.73 อยู่ในระดับมาก 4) การทดสอบสมมติฐานโดยรวมพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล มี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน

อุบาสกอุบาสิกาควรตั้งมั่นในศรัทธาคือ เชื่อเรื่องของการทำดีได้ชั่วได้ชั่ว การกระทำทั้งดีและชั่วส่งผลถึงผู้กระทำเสมอ และเชื่อว่าสัตว์โลกต่างมีกรรมเป็นของตนเอง เชื่อว่าคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่เป็จริง อุบาสกอุบาสิกาควรใช้เวลาในการได้ศึกษาธรรมะให้มากกว่านี้

คำสำคัญ : อุบาสกอุบาสิกา, วิปัสสนากรรมฐาน, ชุมชนหนองบัว

Abstract

The purposes of this research were 1) To study the outcome from meditation progression 2) To study the factors that affect the outcome from meditation progression 3) To study knowledge understanding of the meditation progression 4) To compare the results of factors affecting development meditation and study problems. And recommendations to from meditation progression of layman laywoman in this population of 143 people. The instrument used. An estimate of questionnaire scale. The statistics used in data analysis. The statistics used to analyze the frequency and percentage mean and standard deviation of the test, the t-test to test the F-test.

The results were : 1) The Outcome from meditation progression of layman laywoman generally many levels ($\mu = 4.73$). When are considering an aspect find that. Conscious improve ($\mu = 4.93$). Believe with mind side($\mu = 4.92$) and the religious precept are pure($\mu = 4.88$). 2) The factor affect meditation progression of laywoman layman. Overall high level($\mu = 4.73$). When are considering an aspect find that precept($\mu = 4.91$)dharma ($\mu = 4.78$)and invocation ($\mu = 4.64$) respectively.3) The knowledge meditation progression of laywoman layman. Meet of laywoman layman. The dharma to thrive meditation at Nongbua temple

omniscient in meditation progression. Meet that majority 65.73% many level. 4) To tested the hypothesis the total find that personal factors gender, age, education, marital status, occupation, income development has been the result of meditation is no different.

Should be set firmly in the faith of laywoman layman. I do not believe the evil is evil. Actions, both good and evil, the result always done. And believe that animals have their own karma. Believe that the teachings of Lord Buddha are true. Laywoman layman should give more time to study the Dharma.

Key words : Layman Laywoman , Meditation , Nongbua community

บทนำ

ความเจ็บป่วยเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตอยู่ในโลกและเป็นทุกข้ออย่างหนึ่งที่คนทุกคนต้องพบทั้งทางกายและทางใจ มากบ้างน้อยบ้าง การที่จะไม่ให้ร่างกายเจ็บป่วยเลยนั้นเป็นสิ่งเป็นไปได้แน่นอน เพราะเป็นธรรมชาติของร่างกายที่อวัยวะต่างๆ จะเสื่อมลงและถูกคุกคามด้วยโรค โอกาสที่ร่างกายจะเจ็บป่วยนั้นมิได้อยู่เสมอในทุกช่วงของชีวิต โดยเฉพาะในวัยเด็กที่อวัยวะแต่ละส่วนยังทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ และในวัยชราที่อวัยวะเสื่อมลงทุกที พุทธศาสนาเกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นทุกข์และพบสุข คำสอนและพิธีกรรมต่างๆ มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์นี้ ถึงแม้ว่าโรคภัยไข้เจ็บเป็นสิ่งที่ไม่ดี พุทธศาสนาก็ถือว่า การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เพราะจะทำให้เราสามารถปฏิบัติธรรมที่ได้รับประโยชน์เต็มที่ตามคำสอนในศาสนา ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนาจึงมุ่งสอนวิธีปฏิบัติที่จะทำให้มีสุขภาพดีทั้งกายและทางใจ วิธีสำคัญที่พุทธศาสนาใช้ป้องกันและรักษาโรคคือ การสวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนา วิธีเหล่านี้นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่สุขภาพแล้ว ยังนำไปสู่ความสุขสูงสุดทาง ศาสนาได้ด้วย

การสวดมนต์ ปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนาเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทุกคนรู้จัก และปฏิบัติเป็นส่วนมาก มากน้อยตามวามานา วิปัสสนา หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า กรรมฐาน เป็นจุดเด่นที่สุดของพุทธศาสนาและเป็นสิ่งสำคัญที่ดึงดูดคนต่างศาสนาให้หันเข้าหาพุทธศาสนา เพราะกรรมฐานให้ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติทั้งทางโลกและทางธรรม ในทางโลกประโยชน์ของกรรมฐานที่สนใจกันมากในบรรดาชาวต่างประเทศเป็นเรื่องของสุขภาพมากกว่าอย่างอื่น ส่วนประโยชน์ทางธรรมหรือทางศาสนาได้รับความสนใจน้อยกว่า ยังมีผู้นำกรรมฐานไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่นโรคความเครียดและความดันโลหิตสูงเป็นผลสำเร็จมากเท่าไร ยิ่งทำให้ประโยชน์ของกรรมฐานทางด้านสุขภาพเป็นที่ กล่าวถึงกันมากขึ้น (พระธรรมสิงหบุราจารย์. 2539 : 10)

การที่ได้เกิดเป็นมนุษย์และยังได้พบพระพุทธศาสนาของพระเจ้าจอมปราชนย์ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า จะยอมเป็นคนไม่ฉลาด ไร้ปัญญา จมอยู่ในความโศกเศร้าบาปบุญนั้นหาควรไม่ เรามีบุญแล้ว ที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ทั้งยังได้พบพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาของพระผู้มีพระภาคย์ เป็นศาสนาเดียวที่จะพาให้พ้นทุกข์มากมายของการเกิด ทุกศาสนา สอนให้ปฏิบัติดี ไม่ปฏิบัติชั่ว แต่พระพุทธศาสนาสอนสูงยิ่งไปกว่าการให้ปฏิบัติดี สอนให้ปฏิบัติที่จะพาให้พ้นทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง ตั้งแต่มีชีวิตในภพชาตินี้ และภพชาตินี้จะเป็นภพชาติสุดท้ายก็ได้ จะไม่มีภพชาติใหม่อีกเลยก็ได้ นั่นก็คือพระพุทธศาสนาสามารถนำให้พ้นทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิงจริง ไม่มีภพชาติใหม่ให้เป็นทุกข์อีก แม้เป็นผู้ปฏิบัติถูก ปฏิบัติตรง ปฏิบัติจริง ตามที่ทรงตรัสรู้ และด้วยพระมหากรุณาทรงแสดงธรรมสอน ยังมีแน่ ผู้ยังปรารถนาความมีภพชาติใหม่ ทั้งยังคิดว่าจะทุกข์ยากลำบากลำบากอย่างไรให้เกิดใหม่ก็ยังดี ดีกว่าไม่เกิด และผู้ที่คิดเช่นนั้นแทบทั้งนั้นคิดมุ่งไปทางเดียวว่า การเกิดใหม่คือการเกิดเป็นมนุษย์เท่านั้น ไม่คิดให้ถูกตามความเป็นจริงว่า การเกิดใหม่นั้นเกิดได้มากมายหลายชนิด เกิดในนรกก็ได้ เกิดเป็นสัตว์ใหญ่สัตว์เล็กก็ได้ ไม่เพียงเกิดเป็นคนได้เท่านั้น ข้อสำคัญแม้เกิดเป็นคนก็อาจจะเป็นคนตาบอด หูหนวก ไร้ขา ขนขาด ขาขาด พิกลพิการได้ต่างๆ นานา ดังได้พบได้เห็นกันอยู่ไม่น้อยแล้วในทุกวันนี้ ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของกรรมที่พากันทำมาแล้ว นับภพนับชาติไม่ได้ เราไม่รู้หรือไม่ว่าเราได้ทำกรรมใดไว้ จะนำไปให้ภพชาติข้างหน้าเป็นไปตามอำนาจของกรรมใด ให้เป็นอย่างนี้ ดีกว่ากรรมดี คือพบเห็นผู้คนที่อยู่ในสภาพน่าอเนจอนาถใจยิ่งนัก ก็ให้คิดถึงตนเองบ้าง แน่ใจได้อย่างไรว่าเราจะไม่เกิดในสภาพที่พิกลพิการน่าสลดสังเวชเช่นนั้น คิดว่าควรระวังจะเสี่ยงเกิดในสภาพนั้นหรือ ไม่กลัวจริงๆ หรือ คิดให้ดี คิดให้รอบคอบ คิดแล้วคิดอีกให้เกิดความแน่ใจว่าพร้อมจะเสี่ยงภัยสภาพในภพภูมิใหม่เช่นนั้น ถ้าเช่นนั้นก็ไม่ต้องเห็นความจำเป็นที่จะต้องเร่งปฏิบัติให้ถูกให้ตรงให้จริงตามที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระมหากรุณาแสดงสอนไว้ เพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงของเรา ของสัตว์โลกทั้งปวง (สมเด็จพระสังฆราช. 2538 : 49)

พระพุทธเจ้าได้แนะนำทางออกให้กับพุทธศาสนิกชนโดยปฏิบัติตามโอวาท 3 ประการคือ 1) เว้นจากทุจริต คือ เว้นการประพฤติดุชด้วย กาย วาจา ใจ 2) ประกอบสุจริต คือประพฤดิชอบด้วย กาย วาจา ใจ 3) ทำใจของตนให้หมดจดจาก

เครื่องเส้าหมองใจ มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น (ที่. ม.10/57)

ครุกรรมฝ่ายชั่ว คือกรรมหนักฝ่ายชั่วหรือการกระทำความชั่ว ได้แก่ อนันตริยกรรม 5 อย่าง เช่น 1) มาตุฆาต ฆ่ามารดา 2) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา 3) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ 4) โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป 5) สังฆเภท ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน กรรม 5 อย่างนี้ เป็นบาปอันหนักที่สุด ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ตั้งอยู่ในฐานปราณีของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ห้ามไม่ให้ทำ เป็นเด็ดขาด (อง. ปญจก. 22/165) ผู้สูงอายุหลายคนได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับบาปอันหนักนี้จนเข้าใจดีจึงมีความสำรวมระวังเป็นอย่างมากในการที่จะไม่ล่วงละเมิดในอนันตริยกรรม 5 อย่างนั้น ส่วนครุกรรมฝ่ายดี คือ กรรมหนักฝ่ายดี หรือ การกระทำความดีอย่างยิ่ง เช่น การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ถือว่าเป็นการกระทำความดีให้แก่ตนเองเป็นการฝึกจิตให้เป็นกุศล ปล่อยางจาก ความโลภ ความโกรธ และความหลง การเจริญภาวนาหรือการทำจิตให้สงบนั้นถือว่าเป็นการทำบุญทำกุศลให้กับตนเอง โดยไม่ใช่อุปกรณ์อะไรทั้งสิ้น ใช้แต่เพียงร่างกายของเราเองเท่านั้น ความสำรวมในศีลวินัย ย่อมเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุธรรมอันสูงสุดได้สำเร็จตั้งใจปรารถนา ก็ต้องเริ่มจากศีลวินัยก่อน ผู้ใดเห็นทุกข์ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรมา ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นนิพพาน(พระธรรมปิฎก. 2546 : 305) และยังมีอีกสิ่งทีบุคคลจะละลืมไม่ได้เลยก็คือ การบำเพ็ญบุญ เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ โดยย้อมมี 3 อย่างคือ 1) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน เป็นการละความตระหนี่หรือความโลภนั่นเอง เพื่อให้จิตผ่อนคลายจากการยึดมั่นถือมั่นในทรัพย์สินเงินทอง 2) สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล เป็นการสำรวมกายกับวาจา เพื่อละกิเลสอย่างหยาบ 3) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา เป็นการละกิเลสอย่างละเอียด (ขุ. อิติ. 25/270) การพิจารณาความเกิด-แก่-เจ็บ-ตายนั้น เป็นอุบายของการภาวนา อุบายภาวนา คือการที่หยาบยกเอากัมมัญฐานบทใดบทหนึ่งขึ้นมาพิจารณา เมื่อจิตแน่วแน่มุ่งสู่อารมณ์อันเดียวจนเข้าเป็นภวังค์ เรียกว่าจิตเข้าถึงภาวนา ฉะนั้นการที่เอาความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มาพิจารณา จิตจดจ่ออยู่ในเรื่องนั้นอยู่อย่างเดียวเรียกว่า กำลังเจริญภาวนา เมื่อยินดีพอใจในจิตของตนที่เป็นอยู่นั้น จิตก็จะแน่วแน่มุ่งและเกิดปีติปราโมทย์จนละเอียดลงไปโดยลำดับ

จะเห็นได้ว่าวิปัสสนากรรมฐานก็คือ การเอาสติเข้าไปตามดูตามสังเกต เข้าไปจดจ่อ เข้าไปใส่ใจ ต่อสภาวะลักษณะที่ปรากฏในขณะนั้น และต่อความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปต่างๆทั้งการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ เสื่อมไป ดับไป ของรูปของนาม หรือของร่างกายของจิตใจ หรือของรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สะสมข้อมูลที่สังเกตได้นั้นมากขึ้นเรื่อยๆ และนำข้อมูลที่ได้จากการตามดูตามสังเกตนั้น มาพินิจพิเคราะห์ พิจารณาโดยแยบคาย ให้เห็นว่ารูปนามนั้นเที่ยงหรือไม่เที่ยง เป็นสุขหรือทุกข์ หรือความสุขที่ได้มานั้นคุ้มกับความทุกข์ที่ต้องเผชิญหรือไม่ อยู่ในอำนาจหรือไม่ เป็นไปตามความปรารถนาหรือไม่ ควรค่าแก่การยึดมั่นหรือไม่ ควรหรือไม่ที่จะถือว่าเป็นเรา เป็นของของเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา ถ้าจะถือว่าสิ่งใดเป็นของเรา แล้วสิ่งนั้นก็ควรจะอยู่ในอำนาจ และเป็นไปตามความปรารถนาของเราอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อทำการศึกษา ให้เห็นธรรมชาติที่แท้จริงของรูปนามทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นรูปนามภายใน ภายในอก ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต คือให้รู้แจ้งเห็นจริงอย่างชัดเจนด้วยปัญญาของตนเองอย่างทะลุปรุโปร่ง โดยไม่มีความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ และไม่ต้องอาศัยความเชื่อผู้อื่นอีกต่อไป เพราะรู้ด้วยปัญญาของตนเองแล้ว จนกระทั่งเห็นแจ้งว่าภายในเป็นอย่างไรภายนอกก็เป็นอย่างนั้น ปัจจุบันเป็นอย่างไร อดีตและอนาคตก็เป็นอย่างนั้น ไม่ว่าจะรูปนามใดๆ ในเวลาใดๆ ก็เป็นอย่างนั้น

จากเหตุผลดังกล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นค่าควรที่จะวิจัยเรื่องนี้ จึงได้หยิบยกเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของคนในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงแสน มาทำการวิจัย เพราะเป็นเรื่องที่น่าสนใจจึงนำมาสู่คำถามของการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบว่า ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้นมีอะไรบ้าง มีแนวคิดอย่างไร ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้างหลังจากที่ได้ เจริญวิปัสสนากรรมฐาน มีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาความรู้ในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมและเจริญวิปัสสนากรรมฐานที่วัดหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี ในช่วงเข้าพรรษาของปีพุทธศักราช 2554 จำนวน 143 คน จาก ทะเบียนรายชื่อ อุบาสก และอุบาสิกาผู้มาปฏิบัติธรรม

การสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิธีการสร้างแบบสอบถาม วิธีวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จากเอกสารรายงานการวิจัยต่างๆ ตำรา หนังสือ และปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้รู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดข้อมูล และขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบทดสอบ โดยนำกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยมาเป็นแนวทาง
3. สร้างแบบสอบถามและแบบทดสอบตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงเชิงพินิจ แก้ไขเนื้อหาความถูกต้อง ความชัดเจนและความเหมาะสมในเนื้อหา และปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้
5. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง โดยทดลองใช้กับอุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดเขาบายศรี ตำบลเขาบายศรี อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ มาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person Product Moment Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation) ตามสูตรการหาค่าอำนาจจำแนกของ Howell (1992 : 229) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.30 ซึ่งเป็นค่าอำนาจจำแนกรายข้อที่มีคุณภาพ
6. นำแบบสอบถามแบบรายข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 202) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.91 ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพเชื่อถือได้

ผลการวิจัย

1. ผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามลำดับคือ มีสติสัมปชัญญะดีขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.93- ตั้งมั่นในศรัทธากับ ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.92 และศีลบริสุทธิ์ค่าเฉลี่ย 4.88 ตามลำดับ
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามลำดับคือ ศีล ค่าเฉลี่ย 4.91 ธรรมทาน ค่าเฉลี่ย 4.78 และภาวนา ค่าเฉลี่ย 4.64 ตามลำดับ
3. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาความรู้ในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 143 คน ที่มาปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานที่วัดหนองบัวมีความรู้ในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานโดยแบ่งเป็นสองระดับคือ ระดับต่ำ และระดับสูง พบว่าเกินครึ่ง จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 65.73 อยู่ในระดับสูง และระดับต่ำ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 34.27 ตามลำดับ
4. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี ดังนี้
 - 4.1 โดยรวมพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล มี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน
 - 4.1.1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าที่มีเพศต่างกัน มีความตั้งมั่นในศรัทธาแตกต่างกันกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ที่มีอายุต่างกัน ความไม่ประมาท และด้านร่างกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ศิลปบริสุทธ์ ด้านร่างกายและด้านสัมพันธภาพในครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านร่างกายต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญญาอุปรู้ในกองสังขาร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 โดยรวมพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน มี อามิสทาน ธรรมทาน ศิล ภาวนา ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน

4.3 โดยรวมพบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 0.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามลำดับคือ การทำความดีรู้สึกแจ่มใสเบิกบานมีความสุขและการที่จิตสงบ เป็นการพิชิตกิเลส เช่นโลภ โกรธ หลง ให้เบาบางลงไป ($\mu = 1$) การมองโลกในแง่ดีทำให้ใจเป็นสุข ($\mu = 0.99$) และการพิจารณาถึงกรรมบ่อยๆเนืองๆ มีประโยชน์เพื่อบรรเทาความเหินผิด ($\mu = 0.97$)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกาในชุมชนหนองบัว อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีเพศ ต่างกันได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกันโดยรวมพบว่าที่มีเพศต่างกันได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าที่มีเพศต่างกัน มีความตั้งมั่นในศรัทธาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีเพศ ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภมรินทร์ เขาวนจิตตา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา มาก มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพและด้านสังคม 2) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมาก มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพและด้านสังคม 3) การปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับจิตลักษณะ

สมมติฐานข้อที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มี อายุ ต่างกัน ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกัน โดยรวมพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีอายุต่างกันได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่า ที่มีอายุต่างกัน ด้านความไม่ประมาทและด้านร่างกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีอายุ ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พลพัฒน์นัท เหลือง-ไพบูลย์ (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการจัดบริการสวัสดิการสังคมในชุมชนผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมในประเทศไทยนั้น เป็นการจัดการตามลักษณะของปัญหาและกลุ่มประชากร เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

สมมติฐานข้อที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มี ระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกัน โดยรวมพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีระดับการศึกษาต่างกันได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ด้านร่างกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีระดับการศึกษา ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา มานะวานิชเจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง จิตว่างในทัศนะของท่านพุทธทาส ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดจิตว่าง วางอยู่บนฐานความเชื่อว่า โดยจิตพื้นฐานเป็นประภัสสรและเป็นศักยภาพของทุกคนในการบรรลุมรรคผล-นิพพาน กล่าวได้ว่า ทุกคนมีโอกาสบรรลุธรรมได้แม้ในชาตินี้ หากมีปัจจัยถึงพร้อม แม้จะมีระดับการศึกษา ต่างกัน ในอีกแง่หนึ่งแนวคิดจิตว่างสะท้อนความพยายามที่จะตีความและประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมให้เป็นประโยชน์เกื้อหนุนต่อการดำเนินชีวิตแม้กับวิถีอย่างปุถุชน การ

พลิกผันการทำงานให้เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างที่สุดในคราวเดียวกันและแต่ละคนจะมีศักยภาพในการบรรลุธรรมไม่เท่ากัน ขึ้นกับบารมีที่สั่งสมข้ามภพข้ามชาติกันมา แม้เพียงสามารถบรรเทาทุกข์ลงได้บางส่วนบางขณะเวลาที่เป็นประโยชน์ยิ่งแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิบัติให้อยู่ในวิสัยของปุถุชนย่อมเท่ากับเป็นการสนองตอบต่อพระพุทธประสงค์ได้เป็นอย่างดีที่ต้องการให้พุทธธรรมยังประโยชน์เกื้อหนุนต่อพหุชน

สมมติฐานข้อที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มี สถานภาพ สมรสต่างกัน ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกัน โดยรวมพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีสถานภาพต่างกันได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกันและรายด้านพบว่าที่มีสถานภาพต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าที่มีสถานภาพต่างกัน การปฏิบัติตนให้เป็นคนที่ไม่มีความประมาท และสามารถระงับรักษาจิตใจไม่ให้เกิดอยู่ในความโลภ ความโกรธ ความหลง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีสถานภาพ ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เขมิกา ยามะริต (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการวิจัยได้พบว่า คนชราส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในชีวิตสูง ลักษณะภูมิหลังทางสังคมของคนชราไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต ยกเว้นสถานภาพสมรส และตำแหน่งครั้งสุดท้าย ซึ่งความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางสังคม รองลงมาตามลำดับ คือ ความสัมพันธ์กับครอบครัว สุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจความสัมพันธ์กับญาติ ความเสียเปรียบสัมพันธ์ ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเพื่อนบ้าน จำนวนโรค การมีงานอดิเรก และงานยามว่าง และรายได้ ส่วนตัวแปรที่ไม่พบว่า มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต คือ การเป็นสมาชิกสมาคมต่างๆ การอยู่กับคู่สมรส การอยู่กับบุตรหลาน ตัวแปรที่ไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์ได้คือ ความสัมพันธ์กับสมาคมต่างๆ การที่คนชราได้เข้าสังคมดีกว่าที่จะถอนตัวออกจากสังคม

สมมติฐานข้อที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มี อาชีพ ต่างกัน ได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกัน โดยรวมพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีอาชีพต่างกันได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าด้านสุขภาพร่างกายต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีอาชีพ ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุขกร โภมลภมร(2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสุขภาพอนามัยและความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อบริการส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความต้องการทางจิตใจ ผู้สูงอายุทั้งหมดต้องการได้รับความรักและการเอาใจใส่จากบุตรหลาน ต้องการอยู่ใกล้ชิดบุตรหลาน และเพื่อนสนิทในด้านความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มารับบริการกับที่หยุดรับบริการที่มีต่อบริการต่างๆ ของคลินิกส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสามคมพยาบาลแห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ในวิทยาลัยพยาบาลสงขลา พบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีความพึงพอใจต่อบริการต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ สาเหตุของการมารับบริการคือ ต้องการได้รับการตรวจร่างกายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ต้องการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนวัยเดียวกัน ส่วนสาเหตุที่หยุดบริการ คือ เห็นว่าบริการต่างๆ จัดเหมือนกันทุกสัปดาห์ไม่มีอะไรแปลกใหม่ ภาพทุกสัปดาห์ทำให้รู้สึกเบื่อประกอบกันไม่ค่อยมีเวลาว่าง และ คิดว่าตนเองมีสุขภาพดีไม่จำเป็นต้องมาตรวจสุขภาพ

สมมติฐานข้อที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ต่างกันได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกันโดยรวมพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน ได้รับ ผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกันและรายด้านพบว่า ด้านปัญญารอบรู้ในกองสังขาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีรายได้ของครอบครัว ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาธเนศร์ รามางกูร (2547:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องดำเนินชีวิตสามารถนำหลักอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่รวบรวมคำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจของศาสนาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต โดยใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด เป็นข้อปฏิบัติฝึกฝนอบรมตนเองให้มีไตรสิกขา คือ ศีล เว้นชั่ว สมภาสิ ทำความดีให้ถึงพร้อม และปัญญา ชำระจิตใจให้ผ่องใส ทำให้ชีวิตมีความสุขสงบ มีความมั่นคงทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ การพัฒนากาย วาจา และจิตใจของตนให้ยึดมั่นในคุณธรรม มีความแน่วแน่มั่นคง ประกอบอาชีพที่สุจริต มีความซื่อสัตย์ มีความเอื้ออาทร และความสมานฉันท์ สามัคคีพร้อมเพรียง พ่อแม่อบรมสั่งสอนให้ลูกหลานตั้งอยู่ในศีลธรรม มีความกตัญญูต่อบุพการี เคารพเชื่อฟัง

ผู้ใหญ่ขยันหมั่นเพียร การพัฒนาจิตใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความพึงพอใจในอาชีพของตนเอง ไม่ท้อแท้สิ้นหวัง และการพัฒนาสติปัญญา มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง รู้บาป บุญ คุณ โทษ มีความเห็นที่ถูกต้องทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง

สมมติฐานข้อที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐานต่างกันได้รับผลลัพธ์จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน แตกต่างกันโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 0.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามลำดับคือ การทำความดีรู้สึกแจ่มใสเบิกบานมีความสุขและการที่จิตสงบ เป็นการพิชิตกิเลส เช่น โลภ โกรธ หลง ให้เบาบางลงไป ค่าเฉลี่ย 1 การมองโลกในแง่ดีทำให้ใจเป็นสุขค่าเฉลี่ย 0.99 และการพิจารณาถึงกรรมบ่อยๆเนืองๆ มีประโยชน์เพื่อบรรเทาความเห็นผิดค่าเฉลี่ย 0.97 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีความรู้ในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทองล้วน คงพิศ.(2544 : บทคัดย่อ). การปฏิบัติกรรมฐานเป็นหลักคำสอนสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการฝึกหัดพัฒนา จิตเพื่อนำไปสู่ความสงบสุขในชีวิตอันเป็นความปรารถนาของมนุษย์ สังคมไทยในปัจจุบันนี้ เกิดความวุ่นวาย มีปัญหามากมายเป็นต้นว่า อาชญากรรม ยาเสพติด อบายมุข การทุจริตและประพฤตินิยมชอบ ความเห็นแก่ตัว การเอาวัดเอาเปรียบกันในสังคม ฯลฯ ทั้งที่สังคมไทย เป็นสังคมชาวพุทธ ก็เพราะประชาชนคนไทยส่วนมาก ไม่สนใจปฏิบัติกรรมฐาน อันเป็นกระบวนการ พัฒนาจิต ซึ่งเป็นการพัฒนาชีวิตโดยตรง การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องแก้ด้วยการพัฒนาจิตใจของประชาชน เพราะ สิ่งทั้งหลายล้วนแล้วแต่เกิดมาจากใจก่อน ถ้าใจดี การกระทำทางกาย การพูดทางวาจาก็จะดี ไปด้วย ปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไป ในทางตรงข้ามถ้าใจไม่ดี การกระทำทางกาย การพูดทางวาจา ก็จะไม่ดีไปด้วย ความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ ก็จะเกิดขึ้น การปฏิบัติกรรมฐานจึงเป็นหนทางเดียว ที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งมีอยู่ 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 เรียกว่าสมถกรรมฐาน เป็นวิธีการ ที่จะควบคุมใจให้สงบจากนิเวศธรรมทั้งหลายอันเป็นเหตุให้เกิดความฟุ้งซ่าน ของจิต ชั้นที่ 2 เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน เป็นวิธีการที่จะขจัดความหลงผิด (อวิชชา) ออกไปจากจิต ทำให้ จิตเกิดปัญหารู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง วิธีปฏิบัติกรรมฐานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทนั้นมีหลายแนวทาง มีหลายสำนักที่นำเสนอ วิธีการปฏิบัติที่ต่างกันไป แต่ทั้งหมดก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ความดับทุกข์ ผู้ศึกษา เห็นว่าแนวทางปฏิบัติกรรมฐานของพระธรรมธีรราชฆานานิ (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.9) วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ เป็นแนวทางที่ตรงตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรและคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นวิธีสอนกรรมฐานที่เป็นระบบ ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย ทั้งมีหลักสูตร มีสำนักปฏิบัติกรรมฐาน และมีผู้ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย จึงได้ทำการศึกษาวิธีปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางนี้ ผลของการศึกษา พบว่า วิธีปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางของพระธรรมธีรราชฆานานิ (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.9) นี้ เป็นการเจริญวิปัสสนากรรมฐานโดยตรง จะทำสมาธิหรือสมาธิ เพียงเล็กน้อย ใช้อานาปานสติเป็นอารมณ์ โดยกำหนดที่ท้อง ที่เรียกว่า วาโยโณภูมิจึงพระรูป หรือการใช้การพองขึ้นและยุบลงของท้องเป็นอารมณ์ ใช้คำภาวนาว่า พองหนอ ยุบหนอ เมื่อ ผู้ปฏิบัติได้กระทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง จะทำให้เกิดปัญญาเห็นไตรลักษณ์ คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำให้ละความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายได้ ข้อเสนอว่าด้วยประโยชน์จากการปฏิบัติกรรมฐานคือ รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนคนไทย ทุกหมู่เหล่า มีการศึกษาและปฏิบัติกรรมฐานอย่างจริงจัง ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้คนไทย เห็นความสำคัญของการปฏิบัติกรรมฐาน จะโดยการจัดการศึกษาอบรม การจัดระเบียบสังคม ให้เหมาะสมแก่การเกิดสมาธิและปัญญา ซึ่งเมื่อมีการปฏิบัติกรรมฐานอย่างจริงจังแล้วจะทำให้ จิตใจสงบเยือกเย็น มีเหตุผล ซึ่ง จะส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขในสังคมอย่างแท้จริงต่อไป

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ตารางที่ใช้ศึกษาครั้งนี้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสำหรับเขียนสารนิพนธ์นี้ ผู้ศึกษาใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 45 เล่ม ของกรมการศาสนา พิมพ์ในปีฉลองรัชดาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พุทธศักราช 2514 และคัมภีร์อรรถกถา เป็นหนังสืออ้างอิง ดังนั้น คำย่อที่ใช้อ้างอิงจึงเป็นชื่อภาษาบาลี ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
ข. อิติ.	สูตรตนตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก
ที.ม.	สูตรตนตปิฎก ทีฆนิกาย มหาเวค
อง.ป.ยจก.	สูตรตนตปิฎก องคุดตตนิกาย ปยจกนิบาต

ตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก มี 3 ตอน หมายถึง เลขเล่ม เลขข้อ และเลขหน้า เช่น 1/2/3 หมายถึง เล่ม 1 ข้อ 2 หน้า 3 หรือถ้ามี 2 ตอน หมายถึง เลขเล่ม เลขข้อ เช่น 4/7 หมายถึง เล่ม 4 ข้อ 7 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เขมิกา ยามะริต. (2527). **ความพอใจในชีวิตของคนชรา : ศึกษากรณีราชการบำนาญ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองล้วน คงพิศ. (2544). **วิธีปฏิบัติกรรมฐานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท : กรณีศึกษาวิธีปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทาง ของพระธรรมธีรราชฆาตุมณี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.9) วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ปรัชญา)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุษกร โกมลภมร. (2528). **ความต้องการด้านสุขภาพอนามัยและความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อ บริการส่งเสริมสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัย). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรีชา มานะวานิชเจริญ. (2540). **จิตว่างในทัศนะของท่านพุทธทาส**. วิทยานิพนธ์ อศ.ม.(ปรัชญา) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชฆาตุมณี (โชดก ญาณสิทธิ). (2535). **ปิดประตูอบาย ทางไปสู่นิพพาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรพิทยา.
- พระธรรมปิฎก. (ประยุท ปยุตโต). (2546). **ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ธรรมสาร.
- **พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธควรรู้**. (2546). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอสอาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมโม). (2539). **บทสวดมนต์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองวิริยะพัฒนา.
- พระมหาธเนศร์ รามางกูร. (2547). **การประยุกต์ใช้และการยึดมั่นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภูเวียง จังหวัดขอนแก่น**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์.(2530). **การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภมริน เขาวนจิตตา. (2542). **ลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน). (2538). **อนุสสติ และ สติปัฏฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, L.J. (1990 : 202). **Essentials of Psychological Testing**. 5th ed. New York :Harper Collins.
- Howell,P.C. (1992 : 229). **Statistical Methods for Psychology**. 3 rd ed. Boston : M.A. PWS-Kent.

การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำ
บำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
:กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

Changes of Social Urban Life and a Model of the Faithful Participation in
Buddhism and Thai Culture Preservation: Marble Temple Case Study

เสาวภา ไพบยวัฒน์ , นลินรัตน์ ติมสันเทียะ, สิริขวัญ ร่วมพัฒนา, ศิริริภา แสงตันชัย
ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การศึกษาวัด การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำ
พระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร การศึกษาในเรื่อง
นี้เป็นการสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการทำบุญภายในวัดโดยการนำจุดเด่นซึ่งเป็นทุนทางสังคมของวัดมาให้บริการแก่ผู้ที่มา
ทำบุญ อาทิเช่น การทำบุญตักบาตรหน้าวัด การทำบุญเวียนเทียน โดยแบ่งเป็น 3 รอบคือ รอบกลางวัน รอบเย็น และรอบค่ำ
การจัดโรงเรียนพระพุทธศาสนา การอบรมพระธรรม การฝึกอบรมสมาธิ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของเขตดุสิต การบวชพระภิกษุและสามเณรให้กับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม
ชาวเขา การจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การเปิดโอกาสให้มี
การบริหารงานที่ทันสมัยโดยให้สมาคมและมูลนิธิวัดเบญจมบพิตรเป็นผู้ดูแลด้านการเงิน การจัดบรรยากาศภายในวัดให้เกิด
ความสงบ สะอาด สมถะและสมานฉันท์ ซึ่งบรรยากาศที่กล่าวมานี้ได้นำครอบครัวของคนในสังคมเมืองเข้ามาทำบุญได้อย่างมี
ความสุข

ผลการศึกษาวัดพบว่า วัดได้เปลี่ยนแปลงการทำบุญโดยเปิดโอกาสให้ฝ่ายฆราวาสเข้ามามีบทบาทในการบริหาร
ร่วมกับฝ่ายพระสงฆ์และดำเนินงานในรูปแบบของแผนงานและโครงการ โดยมูลนิธิเบญจมบพิตร ซึ่งเป็นมูลนิธิที่พัฒนา
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นผู้พิจารณาอนุมัติการใช้จ่ายเงิน โดยไม่มุ่งสร้างวัดมุงกลหรือมอมเมาให้ผู้คนเสียใจกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ภายในวัด โดยวัดได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนโยบายการบริหารวัด ดังนั้น บรรยากาศโดยทั่วไปของวัดจึงเป็น
วัดที่ชนชั้นกลางของสังคมและกลุ่มคนที่เป็นข้าราชการเก่าซึ่งบรรพบุรุษเคยรับใช้พระสงฆ์ในวัดเข้ามามีส่วนร่วมการจัด
กิจกรรมของวัด ภาพลักษณ์ของวัดเบญจมบพิตรสำหรับคนทั่วไปมองว่าเป็นวัดสำหรับชนชั้นสูงหรือวัดจารีตนิยม แต่ในความเป็นจริง
วัดได้เปิดพื้นที่ให้คนทุกฐานะเข้ามาทำบุญและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของ
สังคมเมืองมาโดยตลอด

คำสำคัญ : ชีวิตของสังคมเมือง, รูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

Abstract

The research on “Changes of Social Urban Life and a Model of the Faithful Participation in
Buddhism and Thai Culture Preservation: The Marble Temple Case Study” aims to synthesize changes of
the way people making merit at the temple by seizing the strength of the Temple’s Foundation as a
social capital to serve the Buddhists to the following activities: making merit in front of the temple in the
morning, Wian Tien festival (light waving rite) in the morning, in the afternoon and in the evening,
Buddhism School, Dhamma Training, Meditation Training, Sustainable Tourism for foreign tourists, a
resource center of Dusit opening, monk and novice ordaining for public and hill tribe people, Thai culture
conservation, activities to confirm the respect to the nation, the religion and the royal king, providing
opportunities to the Association and the Foundation of the temple to manage the income, organizing a
good quality environment focus on facilities, peacefulness, conveniences, simple and reconciliation, all

mentioned issues draw the urban people and their family closer to the temple with the happiness to make merit.

The research result found that the temple has changed the way of making merit by allowing the lay man to participate the temple administration with the monks in the form of plans and projects. These plans and projects are implemented under the financial approval from the Bejamabopit Foundation, which was continuously developed since the reign of King Rama V. The Foundation has a policy that the temple will neither concern with sacred objects producing nor persuade people to take a chance with them. Thus, in general, the temple seems to be a temple for middle class people and the old noble whose ancestors used to serve the monks there. The temple allows those people to participate the activities. However, the feature of the temple is that it serves only for the high class people or it is a traditional temple. But in practical, it has welcome any people to participate the merit activities which in accordance to the urban changes.

Keywords : Social Urban Life, Faithful Participation, Culture Preservation

บทนำ

คนไทยให้ความสำคัญกับการทำบุญในวัด และจัดเป็นประเพณีของชาวพุทธมาโดยตลอด การทำบุญมีความหลากหลายในรูปแบบซึ่งวัดและผู้มาทำบุญต่างร่วมกันสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อรับในอานิสงส์ของผลบุญร่วมกัน สำหรับวัดเบญจมบพิตรเป็นวัดซึ่งมีประวัติที่สัมพันธ์กับองค์รัชกาลที่ 5 และมีความโดดเด่นในด้านสถาปัตยกรรมรวมถึงโบราณวัตถุ พร้อมสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือองค์พระพุทธรูปชินราช เนื่องจากวัดแห่งนี้เคยเป็นวัดที่ชั้นสูงของสังคมไทยให้ความอุปถัมภ์นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ดังนั้นภาพลักษณ์ที่ปรากฏได้ส่งผลให้วัดแห่งนี้เป็นวัดที่มีอัตลักษณ์ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาพร้อมรักษารูปแบบการทำบุญโดยไม่มุ่งเน้นการนำปัจจัยเข้าสู่วัด เพื่อใช้ในการบูรณะวัดในถาวรวัตถุที่มีอายุเก่าแก่ของวัดและเป็นวัดที่มีความสงบโดยที่คนทั่วไปมองภาพลักษณ์จัดเป็นวัดของทางราชการและกลุ่มคนชั้นสูงในสังคมหรือวัดของผู้ดีเก่า จากการศึกษาวิจัยในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองกับการ สร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำบุญพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย :กรณีศึกษาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พบว่ามีการมีส่วนร่วมในการทำบุญมิได้จำเพาะกลุ่มคนดังที่คนทั่วไปวิพากษ์วิจารณ์ หากแต่การเปลี่ยนแปลงในการทำบุญ

วัดได้เปิดกว้างในความหลากหลายเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการทำบุญตลอดปี ซึ่งกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. การทำบุญตามประเพณีชาวพุทธในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนาเพื่อรวมความศรัทธาของชาวพุทธ
2. การทำบุญซึ่งวัดเป็นศูนย์กลางในการนำพระรัตนตรัยอันประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้ดำรงอยู่กับพุทธศาสนิกชน
3. การทำบุญร่วมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในด้านการถ่ายทอดสู่คนไทยและชาวต่างชาติโดยการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นรูปธรรมในงานบุญและงานประเพณีตลอดปี

การทำบุญดังที่กล่าวนี้สัมพันธ์กับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ซึ่งให้ความสำคัญในประเด็นของการปฏิบัติตนของคนในสังคมเป็นที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ในด้านการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้สัมพันธ์กับรูปแบบของพิธีกรรมและรากฐานทางประเพณีต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมและสะท้อนต่ออารมณ์และความรู้สึกของคนในที่นี่จึงสัมพันธ์กับแนวคิดของ V.Turner และ Geertz ในการศึกษาการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของคนในสังคมเมืองกับการสร้างรูปแบบศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำบุญพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงในชีวิตของสังคมเมืองเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัวในสังคมขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนกว่าในสังคมชนบท สังคมเมืองประกอบด้วยความแตกต่างของบุคคล ความหลากหลายในภูมิหลัง ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ การใช้ชีวิตในด้านการเคารพสิทธิ การอยู่ร่วมกันในสังคมเมืองเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การเคารพความเสมอภาคทาง

สังคม ดังปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้ว่าในภาคการดำรงชีวิตที่มีปัจจัยสนับสนุนให้คนในสังคมเมืองมีวิถีชีวิตดังที่กล่าว
แจ้งก็ตาม หากแต่การแสดงออกด้านความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยปฏิบัติตนเป็นพุทธมอญในการจัดพิธีกรรม
ภายในวัด ยังคงเป็นสิ่งที่ยังคงมีความปรารถนา อันเป็นที่มาของการมีส่วนร่วม สำหรับวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
เป็นวัดพระอารามหลวงที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัชกาลที่ 5 ในยุคที่มีการพัฒนาประเทศเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่
หรือยุค Modernization โดยการสร้างความเป็นสมัยใหม่ด้วยมิติวัฒนธรรม (Cultural Modernity) ส่งผลให้มีการเปิดพื้นที่
ทางวัฒนธรรมยุคใหม่โดยการสร้างพระราชวังดุสิต วัดเบญจมบพิตรและถนนราชดำเนิน ซึ่งได้เปลี่ยนวิถีคิดแบบเดิมอันเป็น
ความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิที่ถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในการสร้างวัดและพระราชวังในพื้นที่เดียวกัน เมื่อเข้า
สู่อุคใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงสร้างพระราชวังดุสิต ถนนราชดำเนินนอกและวัดเบญจมบพิตรให้เป็นวัฒนธรรมแบบ
ใหม่ในเรื่องความเป็นส่วนตัวและความเป็นสาธารณะสิ่งใหม่ (novelty) กับสิ่งเก่า (traditional) (กนกวรรณ ชัยทัต,2548)
นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา กลุ่มคนที่มาทำบุญในวัดกลุ่มแรกจัดเป็นกลุ่มพระราชวงศ์หรือรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างองค์
พระพุทธรูปและในเวลาต่อมาหลังจากเสด็จสวรรคตได้นำพระสรีรังคารของพระองค์ท่านบรรจุไว้ใต้ฐานองค์พระพุทธรูป
ราช จากการบริหารวัดในยุคเริ่มแรกจะมีข้าราชการร่วมทำบุญในวัด จึงทำให้วัดแห่งนี้เป็นวัดจารีตนิยมซึ่งบรรดาผู้สืบทอด
การทำบุญจะเป็นเชื้อพระวงศ์และลูกหลานของข้าราชการประกอบกับจัดตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีสถานที่ของทางราชการรายรอบ
จึงส่งผลให้วัดจัดเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มข้าราชการประกอบกับการบริหารภายในวัดได้มีมูลนิธิวัดเบญจมบพิตรมา
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยมูลนิธิจะทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในวัดทั้งในด้านการบูรณะโบราณสถาน 33 แห่ง และ
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยไม่มุ่งการจัดการในการนำปัจจัยเข้าวัด อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปวิถีชีวิตของสังคมเมืองเริ่มมี
อิทธิพลต่อการสร้างศรัทธาการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในมิติของความ
เปลี่ยนแปลงดังกล่าว วัดแห่งนี้จึงได้ร่วมกันระหว่างฝ่ายพระสงฆ์กับฝ่ายฆราวาสโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำบุญ
โดยองค์กรภาครัฐและเอกชนเป็นฝ่ายร่วมมือกับฝ่ายวัด ขณะเดียวกันวัดได้ปรับปรุงกิจกรรมของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้อง
กับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง โดยการสร้างความศรัทธาและการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนให้เกิดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการ
ทำบุญเพื่อการบูชาพระรัตนตรัย โดยให้ความสำคัญในการเคารพบูชาพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ พร้อมการสร้างให้เป็น
จุดเด่นสำหรับวัดและสามารถให้คนในเมืองได้เข้าร่วมการทำบุญได้อย่างสะดวก วัดจึงมีบริการด้านการเรียน
พระพุทธศาสนา การบวชที่สามารถอำนวยความสะดวกพร้อมการอบรมสั่งสอนในด้านการฝึกฝนสมาธิและการทำบุญ เพื่อ
นำไปสู่การสร้างศรัทธา (เขาวฤกษ์ เรื่องปราชญ์,2549) นอกจากนี้การจัดงานบุญประเพณีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม วัดได้เปิด
พื้นที่ให้จัดงานประเพณีตามกล้วยสลากสำหรับชาวเหนือ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับวัด โดยนำประเพณี
พิธีกรรมมาเชื่อมโยงให้เป็นวัฒนธรรมประเพณี (ภูสิทธิ์ ชันติกุล,2552,อรุมา แก่นแก้ว,2550 และ วิวัฒน์ชัย บุญญาอนุพงศ์
,2544) นับตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ในยุคสงครามเวียดนามประเทศไทยมีความเจริญด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่งผลให้วัดแห่งนี้จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกมาจนถึง
ปัจจุบัน (วัชรพงศ์ สุราราชกุล,2548 และ ปัทมา มีคทองธรรม,2539) จากความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากกาลเวลาและปัจจัย
ภายนอกได้ส่งผลให้เกิดการทำบุญและการสร้างศรัทธา โดยใช้ทุนทางสังคมในจุดเด่นของวัดและทำการพัฒนาให้เกิดความ
สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง จึงส่งผลให้ปรากฏเป็นรูปแบบการศรัทธาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้
การทำบุญ เพื่อการธำรงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ร่วมกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในเรื่องนี้ได้ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารทางการศึกษาประวัติศาสตร์
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมตลอด 9 เดือน
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ผู้มาทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมการ

สำคัญของวัด

3.1 การสัมภาษณ์ผู้มาทำบุญเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา รวม 100 คน
ร่วมกับการตอบแบบสอบถามของประชาชนทั่วไปในด้านการเข้ามาทำบุญในวัดเบญจมบพิตร

3.2 การสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์และผู้มาบวช รวมทั้งผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาบวชเณร บวชพระในวัน
สำคัญเช่น วันจักรี (6 เมษายน 2553)

4. การสนทนากลุ่มร่วมกับพระสงฆ์ ผู้แทนมูลนิธิในประเด็นของการพัฒนาวัดให้สอดคล้องกับความเป็นสังคมเมือง
 (18 เมษายน 2553)

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยหลัก

ทุนทางสังคม	การพัฒนาตามช่วงเวลา	ผลที่ปรากฏ
ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของความศรัทธา การทำบุญในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม <ul style="list-style-type: none"> • ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ • สภาพสังคมวัฒนธรรม • แนวความคิดและความเชื่อทางศาสนา • รูปแบบและสัญลักษณ์ในพิธีกรรม 	ความศรัทธาการทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม <ul style="list-style-type: none"> • การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว • การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม • รูปแบบของพิธีกรรมที่เปลี่ยนแปลง • บทบาทของเครือข่ายทางสังคม 	รูปแบบความศรัทธาการทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม <ul style="list-style-type: none"> • โครงสร้างทางสังคม • การจัดระเบียบทางสังคม • กลวิธีในการถ่ายทอด • ความสามารถและประสบการณ์การเรียนรู้ • หลักปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 1 พระพุทธชินราช

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทั้งหมดได้ข้อสรุปในการศึกษา
 วัตถุประสงค์ยีนในนโยบายการเป็นวัดอนุรักษ์นิยม

โดยให้ความเคารพในความโดดเด่นของวัดซึ่งสัมพันธ์กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์กับความงดงามในรูปทรงของสถาปัตยกรรมไทยและไม่ทำการโฆษณาว่าดั่งมงคลของวัดในองค์พระพุทธรูปชินราชและองค์ศรีษกาลที่ 5 ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาวัดมีความสงบ โดยที่ไม่ปรากฏบรรยากาศความพลุกพล่านของกลุ่มคนที่เข้ามาทำบุญในลักษณะเสียงไซค์ หากแต่ได้เปิดโอกาสให้คนทั่วไปเข้ามาเข้าวัดเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตและความสงบสุขของบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมในการทำบุญของวัดแห่งนี้จะให้ความสำคัญในการดำเนินการให้พุทธศาสนิกชนร่วมกันรักษาความยั่งยืนในการเจริญพระพุทธศาสนาและกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปด้วยความสงบ สดวก สบาย สมถะ และสมานฉันท์

การแสดงเจตนารมณ์ของวัดดังกล่าวได้ส่งผลร่วมในด้านการทำบุญตามประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะในวันสำคัญของพระพุทธศาสนาวัดซึ่งเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญอย่างสะดวกในลักษณะของครอบครัว การเปิดเวลาพิเศษของการทำบุญในการประกอบพิธีเวียนเทียน วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวัดมาฆบูชา ผู้คนสามารถทำบุญเวียนเทียนรอบพระอุโบสถได้ตลอดทั้งวัน เฉพาะรอบสุดท้ายเวลา 19.00 น. ทางวัดจัดให้เป็นรอบที่พระภิกษุสงฆ์นำการเวียนเทียนและเป็นรอบที่มีผู้คนเข้าร่วมเป็นจำนวนมากที่สุด

ภาพที่ 2 พระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ภาพที่ 3 กิจกรรมเวียนเทียนวันมาฆบูชา

ในด้านการมีส่วนร่วมอื่นๆ ในกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในวันพิเศษวัดได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาทำบุญพร้อมการนำการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่เคยปฏิบัติมาแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เช่น ในวันวิสาขบูชาจัดให้มีการนำดอกไม้สดมาร้อยเป็นโคมแขวนรายรอบด้านในระเบียงหลังพระอุโบสถ โดยวัดจัดเตรียมดอกไม้และอุปกรณ์ต่างๆไว้บริการ ในขณะที่พุทธศาสนิกชนทั้งสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษที่มีความประสงค์จะจัดดอกไม้เป็นโคมแขวนและเป็นพุทธบูชาให้จัดทำเองหรือเลือกโคมแขวนที่ผู้อื่นทำมาแล้วและนำมาใส่ชื่อของตนพร้อมการบริจาคเงินทำบุญได้ตามกำลังศรัทธาและเงินทำบุญทั้งหมดมูลนิธิเบญจมาภิตระรวบรวมเป็นกองทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมของวัดต่อไปในกิจกรรมนี้จะมีกลุ่มผู้คนที่มาทำบุญเป็นประจำมานั่งคิดหารูปแบบในการร้อยโคมแขวนและบันทึกภาพอย่างมีความสุข ในบางกลุ่มเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาออกมาออกแบบและจัดทำ

ในด้านการทำบุญเพื่อการบูชาพระพุทธศาสนา

วัดเบญจมาภิตระได้สืบสานและสืบทอดพระรัตนตรัยให้เป็นแบบอย่างของวัดเก่าแก่โดยพุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มีการทำบุญอย่างทั่วถึงร่วมกับการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวสรุปได้ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญในวัดในวันปกติได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะการทำบุญตักบาตรยามเช้า วัดแห่งนี้ได้ใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมในบริเวณหน้าวัดที่ผู้คนในวันจันทร์ – ศุกร์ซึ่งเป็นวันทำงานแต่สามารถมาทำบุญตักบาตรได้ โดยมีพระภิกษุสงฆ์ของวัดและวัดใกล้เคียงมารอรับบิณฑบาตจำนวน 50 รูปตั้งแต่เวลา 6 นาฬิกาจนถึง 7 นาฬิกาและในวันเสาร์ – อาทิตย์จะเป็นการทำบุญในรูปของครอบครัวโดยมีผู้สูงอายุซึ่งเป็นรุ่นปู่ย่า ตายาย มาพร้อมกับครอบครัวทำบุญตักบาตรและไหว้พระพุทธรูปและพักผ่อนจิตใจโดยการเดินรอบๆ บริเวณวัดซึ่งมีความสะอาด สบายและมีความปลอดภัย วัดงดเว้นการใช้การโฆษณาเพื่อเชิญชวนการทำบุญในรูปของการปิดป้ายและให้พระภิกษุทำการประกาศเสียงตามสายเพื่อการโฆษณาบุญแต่รูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วม วัดจะมอบให้กรรมการฝ่ายฆราวาสเป็นผู้เสนอการจัดกิจกรรมภายในวัดในรูปโครงการและจะมีกรรมการกลั่นกรองฝ่ายสงฆ์และอนุมัติโดยเจ้าอาวาส

นอกจากนี้ การทำบุญที่จะเกิดอานิสงส์ซึ่งบังเกิดในผลบุญ วัดได้เปิดโอกาสให้เกิดการรวมความสามัคคีในครอบครัว อันเป็นการตอบสนองความเชื่อด้านการทำบุญร่วมกันจะบังเกิดผลบุญในการบังเกิดร่วมกันในภพหน้า ถ้าหากว่าผู้มาทำบุญตักบาตรมาช้ากว่าเวลา 7.00 น. ผู้ทำบุญสามารถนำอาหารที่จะตักบาตรไปถวายพระในกุฏิได้โดยตรง ทางวัดจะนำอาหารส่วนที่เหลือของพระสงฆ์ในแต่ละวันมารวมและมอบให้เป็นอาหารให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเบญจมาภิตระระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งการดำเนินการดังที่กล่าวนี้เป็นไปตามนโยบายของวัดในด้านการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน นอกเหนือจากการส่งพระภิกษุสอนวิชาพระพุทธศาสนา วัดใช้หลักการบริหาร “บวร” อันหมายถึง ความร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน

2. การเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ สามเณรได้ตลอดทั้งปี โดยวัดอำนวยความสะดวกในการจัดการซึ่งวัดจะมีสำนักงานพระเลขานุการวัดรับบันทึกความประสงค์ของผู้คนที่ จะเข้ามาบวชในรูปเฉพาะบุคคลและเป็นหมู่คณะ ข้อค้นพบในด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่าวัดได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านการบวชพระโดยมิได้มุ่งความสำคัญในปัจจัยที่ใช้แต่ให้ความสำคัญในด้านการปฏิบัติที่ดีในการศึกษาพระธรรมวินัยด้วยความตั้งใจของผู้บวชและมีพระภิกษุซึ่งจำวัดให้การรับรองการพำนักในระหว่างบวช ทั้งนี้เพื่อรักษากฎระเบียบของวัด เนื่องจากวัดตั้งอยู่ในพื้นที่รายรอบด้วยสถานที่ราชการ วัดจึงเปิดโอกาสให้ส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการบวชพระภิกษุตามนโยบายของรัฐในการรักษาความมั่นคง ดังเช่น กองทัพบกจัดการบวชพระภิกษุชาวเขาในทุกๆปีต่อเนื่องยาวนานร่วม 20 ปี ปีละ 200 รูป นอกจากนี้ความสนใจในการบวชสามเณรฤดูร้อนในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้รับความสนใจสูงในยุคปัจจุบัน และวัดได้จัดเป็นกิจกรรมในช่วงวันที่ 6 เมษายนของทุกปีโดยมีผู้ปกครองนำบุตรหลานมาแจ้งความประสงค์ไว้เป็นการล่วงหน้า และฝึกหัดการอ่านคัมภีร์มนต์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับสามเณร จากการนำจุดเด่นที่วัดแห่งนี้มีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถสูงในด้านการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระพุทธศาสนาของวัด โครงการนี้ขยายผลให้เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานอื่นๆ ในปี 2553 ได้มีการบวชสามเณรฤดูร้อนให้กับกลุ่มเด็กกำพร้าร่วมกับสามเณรที่มีผู้ปกครองพร้อมกับการบวชในวันที่ 6 เมษายน 2553 เพื่อให้เกิดความหมายในการรักษาชาติบ้านเมือง วันดังกล่าวเป็นวันสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีและให้ทุกคนที่บวชในครั้งนี้รวมถึงผู้ปกครองทั้งหลายพร้อมกันประกอบพิธีการเพื่อแสดงการเคารพในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ซึ่ง ในระหว่างการนำสามเณรเดินรอบพระอุโบสถ 3 รอบ ได้จัดการอ่านคัมภีร์ในการเทิดทูนประเทศไทย พุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์ การบวชดังกล่าวเป็นการบวชที่จะต้องใช้เวลาประจำวัดรวม 1 เดือน วัดจึงนำสามเณรออกไปปฏิบัติธรรมนอกพื้นที่ซึ่งเป็นวัดเครือข่าย และตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลกรุงเทพฯ โดยจัดให้มีพระพี่เลี้ยงทำหน้าที่อบรมและดูแล

จนเสร็จสิ้นการบวช การบวชสามเณรฤดูร้อนระหว่างเด็กที่มีผู้ปกครองกับเด็กด้อยโอกาสที่ขาดพ่อแม่ เป็นการอบรมสั่งสอนในด้านความกตัญญูและการมองโลกในแง่ดี โดยใช้พระธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองพร้อมการพัฒนาจิตใจตั้งแต่วัยเด็กรวมถึงการอบรมให้ทุกคนเห็นคุณค่าในชีวิตโดยมิได้แบ่งแยกฐานะของคน

3. การเผยแพร่พระธรรมคำสอน โดยวัดจัดส่งพระภิกษุที่มีความสามารถในการสอนไปยังโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการสอนพระพุทธศาสนาและการบรรยายธรรมโดยพระภิกษุจะปลูกฝังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในด้านความรู้ เจตคติและการเสริมทักษะความภูมิใจในประเทศไทยกับการสืบทอดพระพุทธศาสนา นอกจากนี้วัดจะเป็นเจ้าภาพในการรับรองการศึกษาของพระภิกษุสามเณรชาวเขาจากภาคเหนือปีละ 100 รูป เพื่อมาปฏิบัติธรรมและการอบรมให้เกิดความรักในแผ่นดินไทยพร้อมการนำชมศิลปกรรมไทยภายในวัดก่อนการส่งต่อไปศึกษาดูงาน ณ วัดสวนโมกขลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รูปที่ 4 กิจกรรมอุปสมบทหมู่

รูปที่ 5 การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน

4. การบูชาพระพุทธชินราช วัดเป็นวัดแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้จัดสร้างวัดมุงคลไ่ว้ให้เช่าเพื่อเป็นรายได้ให้วัดด้วยวัดยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์สร้างองค์พระชินราชองค์จำลองจากวัดมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลกเพื่อให้ชาวกรุงเทพฯ ในยุคนั้นได้เคารพกราบไหว้ด้วยตนเอง เมื่อทำการสัมภาษณ์ผู้คนที่มากราบไหว้จะมาทำบุญเพื่อขอพรให้กับบ้านเมืองมีความสุขและความเป็นสิริมงคลของชีวิตโดยจะไม่ไปขอโชคลาภที่นำไปสู่การเสี่ยงโชค ด้วยเหตุนี้บรรยากาศวัดแห่งนี้จะเป็นบรรยากาศที่บุคคลเข้ามาล้วนมีความสำรวมจิตใจ และจัดเป็นกลุ่มคนที่ฐานะเป็นชนชั้นกลาง โดยที่วัดแห่งนี้ไม่เคยประสบปัญหาด้านความพลุกพล่านของผู้คน กับการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลภายนอกอันนำมาซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ในด้านชื่อเสียง การทำบุญตลอดปีของวัดจะมีโครงการและแผนงานปรากฏ เช่น การบริหารงานราชการโดยมอบให้กรรมการวัดนำเสนอโครงการผ่านฝ่ายฆราวาส ฝ่ายพระสงฆ์ เพื่อขอความเห็นชอบและวัดจะรักษาความเป็นอัตลักษณ์ในการขอรับปัจจัยในการทำบุญด้วยการงดการโฆษณาบุญหรือการกล่าวถึงอานิสงส์ของบุญให้พระภิกษุใช้การประชาสัมพันธ์เชิญชวนการทำบุญ วัดจะงดใช้เครื่องขยายเสียงภายในวัดในวันปกติ ยกเว้นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งจะประกาศกิจกรรมให้พุทธศาสนิกชนได้ทำความเข้าใจร่วมกัน

5. การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเหนือ วัดได้จัดงานบุญประเพณีตานก๋วยสลากซึ่งชาวเหนือทุกจังหวัดได้มาร่วมพิธี 1 วัน นับเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของชาวไทยภาคเหนือที่ได้มาร่วมพลังและการแสดงออกทางวัฒนธรรมโดยใช้พื้นที่วัดเบญจมบพิตรต่อเนื่องยาวนานร่วม 20 ปี การจัดงานประเพณีดังกล่าวนี้ส่งผลให้คนทั่วไปมีความเข้าใจว่าแห่งนี้เป็นวัดของกลุ่มคนชาวเหนือรวมทั้งกิจกรรมของวัดในการบวชชาวเขาและพระภิกษุที่จำพรรษาในวัดจะเป็นพระสงฆ์ที่มีภูมิลำเนาจากภาคเหนือ เมื่อได้ศึกษาในเรื่องนี้แล้วผลที่ปรากฏวัดมิได้จำเพาะให้กับกลุ่มคนใด หากแต่การทำบุญเมื่อเริ่มต้นที่ใดจะมีการสืบทอดต่อกันมา ซึ่งในอดีตเจ้าอาวาสเป็นชาวเหนือ ผู้คนชาวเหนือมาประกอบงานบุญประเพณี ภายหลังเมื่อท่านเจ้าคุณมรณภาพแล้วความผูกพันของชาวเหนือที่มีกับวัดแห่งนี้จึงปรากฏเป็นการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือมาสืบทอดในกรุงเทพฯ สำหรับพระภิกษุสงฆ์จะเป็นผู้มีภูมิลำเนาทุกหมู่ภาค ถ้าหากมีพระภิกษุในวัดให้คำรับรองและเป็นพระภิกษุที่มุ่งเรียนพระธรรม วัดจะเปิดโอกาสให้เข้ามาจำวัดได้ตลอดไป

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าการทำบุญอย่างมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองซึ่งอิทธิพลของระบบทุนนิยมและเวลาพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายในการดำรงชีวิตที่มุ่งมั่นในการแสวงหาเงินเพื่อเลี้ยงชีพจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างศรัทธาในการทำบุญดังที่ปรากฏในวัดกรุงเทพมหานครหลายแห่งซึ่งให้ความสำคัญในการนำปัจจัยเพื่อเป็นกองทุนไว้บริหารวัดทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่วัดเบญจมบพิตรเป็นวัดที่ยืนยันรูปแบบการทำบุญโดยใช้ทุนทางสังคมของวัดเป็นหลักในการบริหารและการพัฒนา การเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญในวัดและจัดพื้นที่ด้านการอนุรักษ์ประเพณีไทยให้ปรากฏพุทธศาสนิกชนทุกวัย วัดจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบูชาพระรัตนตรัยร่วมกับการรักษาสถาบันชาติ ศาสนาและ

พระมหากษัตริย์ การที่วัดเบญจมบพิตรได้เปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมการทำบุญโดยนำหลักศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจให้คนเข้ามาทำบุญและผู้มาทำบุญได้วัดระดับจิตใจของตนเองในขณะที่วัดได้เปิดพื้นที่การทำบุญในวัดไว้ 5 ด้าน อันประกอบด้วย

ความสะอาด-วัดจัดอำนวยความสะดวกการจอดรถบริเวณริมคลองเปรมประชากรบริเวณด้านหน้าวัดโดยประสานกับสำนักงานเขตดุสิตและในวันที่ได้มีการมีงานบุญประเพณีในวัด วัดจะอนุญาตใช้พื้นที่ด้านในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุได้มาทำบุญในรูปของครอบครัวและเครือญาติในศาลาบำเพาสนิสัยขอพรพร้อมอำนวยความสะดวกการบริการด้านอาหารถวายพระ การนิมนต์พระผ่านสำนักงานของวัดและงดเว้นความฟุ่มเฟือย

ความสะอาด-วัดได้จัดพื้นที่ให้มีความสะอาดนับตั้งแต่ในพระอุโบสถและรายรอบบริเวณวัดตลอดจนคูคลองในวัดรวมถึงดอกไม้บูชาพระพุทธรูปรวมทั้งการปลูกต้นไม้ภายในวัดที่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5 วัดจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ารับบริการแหล่งการเรียนรู้ในอาคารสถานภายในวัดและศึกษาพระธรรมในห้องสมุดของวัด

ความสบาย-วัดมีพื้นที่ให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญพร้อมการนั่งพักผ่อนตามความเหมาะสมในวัดโดยเฉพาะบริเวณสวนและคลองภายในวัดและวัดจะปิดการเข้าชมและการทำบุญเวลา 17.30 น. ในทุกวันยกเว้นวันสำคัญของพระพุทธรูปจะจัดให้มีการนั่งสมาธิสำหรับผู้ที่มีศรัทธากับวัดและการจัดตั้งชมรมเพื่อการปฏิบัติธรรมโดยจัดให้บริการด้านการใช้พื้นที่

ความสมถะ-วัดมีนโยบายในการทำบุญเพื่อมิให้เกิดความฟุ่มเฟือยและมีค่าใช้จ่ายสูงนับตั้งแต่การจัดดอกไม้จะมอบให้คนภายในที่มีความผูกพันและเคยรับใช้วัดมาตั้งแต่บรรพบุรุษได้เข้ามาอุทิศตนให้วัดมาอย่างต่อเนื่องและบุคคลที่มาทำบุญให้จัดอย่างเรียบง่าย แม้ว่าวัดจะเปิดพื้นที่ให้เป็นที่ยกย่องของบุคคลสำคัญของบ้านเมืองด้านหลังวัดได้ การจัดงานศพในวัดให้เป็นไปตามแบบแผนที่ดีงามเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เสียชีวิต

ความสงบ-จัดเป็นความมุ่งหมายสูงสุดที่วัดประสงค์ให้บุคคลเข้ามา “วัด” จิตใจของตน การเปิดโอกาสให้เป็นพื้นที่อบรมจิตใจในการถือศีลและนั่งสมาธิของผู้สูงอายุและการบวชเณกข์ฆมมะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานับเป็นจุดเชื่อมโยงให้วัดมีพระภิกษุที่มีชื่อเสียงและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่มีความเคร่งครัดในการศึกษาพระธรรมในหลักพระปริยัติปฏิบัติและปฏิเวธอันเป็นหลักปฏิบัติของวัดยาวนานร่วมร้อยปี

การเปิดพื้นที่วัดเพื่อการทำบุญโดยการมีส่วนร่วมจากแรงบันดาลใจในความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของวัดแห่งนี้โดยมีได้กังวลกับอนาคตหากวัดขาดปัจจัยจากการทำบุญ ในที่นี้ได้รับการเปิดเผยจากประธานมูลนิธิเบญจมบพิตรว่า วัดมีเงินสั่งสมมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการได้บริจาคไว้และจัดตั้งเป็นมูลนิธิมาก่อนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุทิศ จิงนิพนธ์สกุล (2538) และกนกวรรณ ชัยทัต (2548) ในด้านการบูรณะวัดเบญจมบพิตร จากการบริหารมายาวนานร่วม 100 ปี จำนวนเงินมูลนิธิยังคงมีเพียงพอในการดูแลให้วัดเป็นวัดที่มีความสวยงามตลอดไปได้ ดังนั้น วัดจะดำรงความเป็นวัดต้นแบบในการอนุรักษ์พระพุทธศาสนาสืบไป

การนำเสนอในด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อการรู้จักของคนภายนอกด้วยการจัดกิจกรรมการทำบุญตักบาตรหน้าวัดทุกวันและให้พระเดินแถวรับบาตรเช่นความสวยงามในบรรยากาศของนครหลวงพระบาง ทางวัดมีข้อจำกัดในด้านจำนวนพระสงฆ์ซึ่งมีทั้งพระในวัดและวัดอื่นๆ ที่มาสมาทบ ประกอบกับผู้มาทำบุญจะมีเวลาจำกัด เมื่อตักบาตรแล้วจะต้องรีบเดินทางไปทำงาน ด้วยเหตุนี้ทางวัดยังคงดำรงวิธีการให้พระยืนรอรับตั้งแต่เวลา 06.00 - 07.00 น. สำหรับการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสมัยใหม่ วัดได้จัดเว็บไซต์ให้ข้อมูลและให้โทรศัพท์ช่อง 7 สีเข้ามาถ่ายทำกิจกรรมของวัดในการเผยแพร่วันสำคัญของพระพุทธศาสนา

สรุปและอภิปรายผล

มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมเมืองและบริบทวิถีชีวิตของสังคมเมือง โดยการรุกพื้นที่และการทำลายสภาพแวดล้อมอันเป็นความสวยงามของมรดกทางวัฒนธรรม การทำบุญ การประกอบพิธีกรรมในวัด การจัดงานประเพณี ซึ่งจัดเป็นการฟื้นฟูจิตใจร่วมกับการเปิดพื้นที่วัดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สำหรับในพื้นที่เมืองหลวง วัดเบญจมบพิตรเป็นวัดที่กำหนดรูปแบบการทำบุญอย่างกว้างขวางและเปิดพื้นที่วัดให้ประชาชนทั่วไป โดยมีได้จำกัดเฉพาะกลุ่มข้าราชการ ดังที่ปรากฏในโครงสร้างทางสังคมที่เคยสัมพันธ์กับวัดแห่งนี้ในยุคจารีตนิยม ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของวัด “บวร” บ้าน วัด และโรงเรียนร่วมกับกลยุทธ์สู่การพัฒนาการ ซึ่งทำให้พื้นที่วัดมีความสอดคล้องกับหลักการ 5 ส (สะอาด สะอาด สมถะ สงบและสมานฉันท์) จัดเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาทำบุญในวัดได้ตลอดเวลา การเกิดกิจกรรมความต่อเนื่องในการทำบุญจึงเป็นที่มาของความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน จากความเข้มแข็งในหลักการบริหารของวัดที่มีทุน

ทางสังคมที่ให้การยอมรับความเปลี่ยนแปลงของอิทธิพลในสังคมเมือง พร้อมการปรับและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำบุญเพื่อการสร้างศรัทธา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงบังเกิดผลดีให้กับวัดแห่งนี้ ซึ่งสามารถอ้างความเป็นวัดที่สามารถหลอมรวมความเป็นจารีตมาสู่ยุคสังคมใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ โดยที่วัดได้มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของโลกทุนนิยมหากแต่ได้ทำการรับ ปรับ เปลี่ยนให้คงไว้ซึ่งความดีงาม ในการสืบสานพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้เจริญสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. นำหลักการบริหารภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัด โดยใช้หลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นจุดเด่นในการพัฒนาร่วมกับกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงรูปแบบการทำบุญและการสร้างศรัทธาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำบุญและการสืบสานบุญประเพณี รวมถึงการอนุรักษ์โบราณสถานขององค์กรสากลที่ 5 ให้เผยแพร่ต่อสื่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน ทั้งนี้ให้เป็นต้นแบบในการพัฒนาวัดในเกาะรัตนโกสินทร์ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครอันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและบูรณะโบราณสถานให้มีความงดงามและดำรงอยู่ท่ามกลางความเติบโตของสังคมเมืองได้อย่างต่อเนื่อง
2. กิจกรรมอันเป็นกิจกรรมโดดเด่นของวัด สมควรเชิญชวนให้ประชาชนและสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมให้ทำกิจกรรมในวัดและมีการถ่ายทอดสู่ประชาชน เช่น การสวดมนต์ การฟังเทศน์ ฟังธรรม การนั่งสมาธิ การจัดอบรมเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติในวัด เช่น การจัดโคมแขวน รอบพระอุโบสถในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น
3. ความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการจัดการแข่งขันการถ่ายภาพความสวยงามของวัดหินอ่อนแห่งแรกในประเทศไทย ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเชื่อมโยงไปยังผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ชัยทัต. 2548. การสร้างความเป็นสมัยใหม่ด้วยมิติวัฒนธรรม : มุมมองเรื่องพื้นที่ศึกษาจากพระราชวังดุสิต-วัดเบญจมบพิตร-ถนนราชดำเนินในสมัยรัชกาลที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เขาว์ฤทธิ์ เรื่องปราชญ์. 2549. ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระมหาบริสุทธิ์ คงสมบุรณ์. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับพฤติกรรมในการทำบุญของชาวพุทธในเขตเทศบาลตำบลหนองแค จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วรรณศรี ปัญญาประชุม. 2542. พัฒนาการของประเพณีทำบุญผ้าป่า อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา(เน้นมนุษยศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วันทา แก่นวงษ์คำ. 2539. ประเพณีการทำบุญเป็นของชาวบ้านพราน ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วาสนา นามวงศ์. 2548. พฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทิศ จึงนิพนธ์สกุล. 2538. วิวัฒนาการเศรษฐกิจวัด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์. หน้า 189-191.
- Geetze, Clifford. "Religion as a Cultural System." In *Anthropological Approaches to the study of Religion*. Michael Banton, Ed. London: Tavistock Publications, Second Impression.1968.
- Turner,Victor W.*The Forest of Symbols:Aspects of Ndembu Ritual*, Unit State of America: Cornell University.

การศึกษาภูมินามในเพลงลูกทุ่ง A Study of Place Names in Thai Country Songs

นางน้อย ดวงดารา, พรโชค อุสมบูรณ์, ธฤชวรรณ บัวศรีคำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม ศึกษา และบันทึกเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับภูมินามที่เป็นชื่อจังหวัดใน เพลงลูกทุ่ง โดยวิธีการศึกษาบทเพลงที่มีชื่อจังหวัดในชื่อเพลงและปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้นๆ ใน บทเพลง จำนวน 152 เพลง นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษามีดังนี้

ผลการศึกษาบทเพลง 152 เพลง พบชื่อจังหวัด 50 จังหวัด ปรากฏชื่อและเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้นๆ ดังนี้ 1) ชื่อ จังหวัด 2) ชื่ออำเภอ 3) ชื่อของสถานที่ทางภูมิประเทศ ได้แก่ ชื่อแม่น้ำ ลำน้ำ บึง หนอง ภูเขา ชายหาด แก่ง เกาะ น้ำตก ถ้ำ และหน้าผา 4) ชื่อสถานที่สำคัญ 5) ชื่อปูชนียสถาน ได้แก่ วัด เจดีย์ และรอยพระพุทธรูป 6) ชื่อปูชนียวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูปและพระเครื่อง 7) ชื่อบุคคลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุและบุคคลในประวัติศาสตร์ 8) ชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี และเทศกาลต่างๆ 9) ชื่อศิลปะการแสดงของท้องถิ่น 10) ชื่อชนเผ่าในท้องถิ่น 11) ชื่ออาชีพ 12) ชื่อพืชพรรณในท้องถิ่น 13) ชื่อผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น 14) ชื่ออาหารของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภูมินาม ชื่อจังหวัด ชื่อเพลง เพลงลูกทุ่ง

Abstract

The purposes of this research were to collect and to study Thai country songs the composers referred to the names of places and activities in Thailand. The sample consisted of 142 Thai country songs. The study was conducted through descriptive analysis.

The results showed that 152 Thai country songs contained the following information : 1) 50 provinces 2) districts 3) geographical places : rivers, lakes, beaches, islands, waterfalls, caves, forests and cliffs 4) important places 5) religious places : temples, pagodas, Buddha footprint 6) religious objects : Buddha images, amulets 7) important people : monks and famous historical people 8) Thai tradition and festivals 9) musical and performing arts 10) native tribes 11) careers 12) native plants 13) famous local products 14) local food

Key Words: Province, Thai country song, place name

บทนำ

“เพลงลูกทุ่ง” เป็นวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของไทยอย่างหนึ่ง ที่สืบเนื่องมาจากเพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องเล่นกัน โดยทั่วไปตามชนบทไทย เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่ใช้ภาษาต่างๆ ตรงไปตรงมา ไม่สลับซับซ้อน เป็นที่นิยมของประชาชน โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพลงลูกทุ่งเหล่านี้หลายเพลงได้สะท้อนถึงสภาพ สังคม ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมไทย หลายเพลงมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนไทย บางเพลงเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทาง สังคมของประเทศ บางเพลงเป็นที่รวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534 : 9)

สาระของคำร้องในเพลงลูกทุ่งนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยเพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็น ถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ความยึดมั่นในพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องบุญกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีทั่วไปที่เพลง ลูกทุ่งกล่าวถึง ได้แก่ สงกรานต์ เข้าพรรษา การอุปสมบท ออกพรรษา การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ลอยกระทง การหมั้น การ แต่งงาน ตลอดจนงานศพ ส่วนขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ การเล่นเพลงพื้นบ้าน การเล่น กลองยาว บุญบั้งไฟ งานชักพระ ฯลฯ เพลงลูกทุ่งบรรยายถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติของชนบทไทย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ท้องทุ่ง ไร่นา แม่น้ำ พืชพรรณ และสัตว์ต่างๆ นอกจากนี้เพลงลูกทุ่งยังกล่าวถึงการประกอบ อาชีพ ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การบริโภคอาหาร สิ่งบันเทิง ความเชื่อ ฯลฯ

นอกจากคุณค่าของเพลงลูกทุ่งดังกล่าวแล้ว คุณค่าประการหนึ่งของเพลงลูกทุ่ง คือ มีเพลงลูกทุ่งจำนวนมาก ได้กล่าวถึงชื่อที่เป็นภูมินาม เช่น จังหวัด อำเภอบ ตำบล แม่น้ำลำคลอง วัฒนาอาราม ฯลฯ และได้ให้ความรู้ เกี่ยวกับภูมินามเหล่านั้นไว้หลายๆ ด้าน เช่น ประวัติความเป็นมา สถานที่ ภูมิประเทศ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ข้าวปลาอาหาร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ฯลฯ คุณค่าของเพลงลูกทุ่งในด้านนี้ คือได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง และยังเป็นการบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสถานที่และท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ด้วยเหตุที่เพลงลูกทุ่งได้บันทึกความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ ไว้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพลงลูกทุ่งที่ปรากฏภูมินามที่เป็นชื่อจังหวัด เพื่อเป็นการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและสถานที่ต่างๆ บันทึกไว้เป็นหลักฐาน และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเรื่องของไทยด้านต่างๆ และความรู้เหล่านี้ยังช่วยให้ผู้ฟังเพลงได้เข้าใจเนื้อหาของเพลงอย่างถ่องแท้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชื่อจังหวัดอันเป็นภูมินามที่ปรากฏในชื่อเพลงลูกทุ่ง
2. เพื่อรวบรวมและบันทึกเรื่องราวอันเกี่ยวกับจังหวัดที่ปรากฏในบทเพลง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เพลงที่ใช้ในการศึกษาเป็นเพลงที่มีชื่อจังหวัดในชื่อเพลง และปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้นๆ ในบทเพลง

2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

- 2.1 รวบรวมบทเพลงที่มีชื่อจังหวัดในชื่อเพลงจากแหล่งข้อมูลทุกประเภท
- 2.2 คัดเลือกเฉพาะบทเพลงที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้น ๆ จำนวน 152 เพลง
- 2.3 รวบรวมและบันทึกชื่อที่ต้องการศึกษา

3. การศึกษาข้อมูล ศึกษาเกี่ยวกับชื่อและเรื่องราวที่ปรากฏในบทเพลงอันได้แก่

- 3.1 ชื่อจังหวัด
- 3.2 ชื่ออำเภอ
- 3.3 ชื่อสถานที่ทางภูมิประเทศ ได้แก่ แม่น้ำ ลำน้ำ หนอง บึง ทะเล เขา ดอย ภูเขา หาด แก่ง เกาะ น้ำตก ถ้ำ ป่า และหน้าผา
- 3.4 ชื่อสถานที่สำคัญ
- 3.5 ชื่อปูชนียสถาน ได้แก่ วัด เจดีย์ และรอยพระพุทธรูป
- 3.6 ชื่อปูชนียวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูปและพระเครื่อง
- 3.7 ชื่อบุคคลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุและบุคคลในประวัติศาสตร์
- 3.8 ชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีและเทศกาลต่างๆ
- 3.9 ชื่อศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เพลง ดนตรี และการแสดงของท้องถิ่น
- 3.10 ชื่อชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น
- 3.11 ชื่ออาชีพ ได้แก่ อาชีพสำคัญของท้องถิ่น
- 3.12 ชื่อพิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมในท้องถิ่น
- 3.13 ชื่อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น
- 3.14 ชื่ออาหาร ได้แก่ อาหารท้องถิ่นและอาหารที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเพลงลูกทุ่งที่มีชื่อจังหวัดอันเป็นภูมินามในชื่อเพลง พบชื่อและเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้นๆ ดังต่อไปนี้

1. ชื่อจังหวัดที่ปรากฏในชื่อเพลง

1.1 ชื่อจังหวัดที่พบในชื่อเพลง แยกเป็น 4 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน และภาคใต้ (บางเพลงปรากฏชื่อจังหวัด 2 จังหวัด) ดังต่อไปนี้

1.1.1 ชื่อจังหวัดในภาคกลาง พบชื่อจังหวัดในชื่อเพลง 17 จังหวัด ปรากฏในชื่อเพลง 42 เพลง ได้แก่ สุพรรณบุรี (11 เพลง) เพชรบุรี (6 เพลง) ชัยนาท อยุธยา (จังหวัดละ 4 เพลง) นครปฐม (3 เพลง) จันทบุรี สมุทรสงครามหรือแม่กลอง (จังหวัดละ 2 เพลง) กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก นนทบุรี ลพบุรี สระแก้ว สระบุรี อ่างทอง สมุทรสาครหรือมหาชัย (จังหวัดละ 1 เพลง)

1.1.2 ชื่อจังหวัดในภาคเหนือ พบชื่อจังหวัดในชื่อเพลง 10 จังหวัด ปรากฏในชื่อเพลง 25 เพลง ได้แก่ สุโขทัย (6 เพลง) เชียงราย นครสวรรค์ พิษณุโลก (จังหวัดละ 3 เพลง) พิจิตร เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี (จังหวัดละ 2 เพลง) เชียงใหม่ อุดรดิตถ์ (จังหวัดละ 1 เพลง)

1.1.3 ชื่อจังหวัดในภาคอีสาน พบชื่อจังหวัดในชื่อเพลง 16 จังหวัด ปรากฏในชื่อเพลง 74 เพลง ได้แก่ ขอนแก่น (11 เพลง) อุบลราชธานี (10 เพลง) อุดรธานี (8 เพลง) เลย สุรินทร์ นครราชสีมาหรือโคราช (จังหวัดละ 6 เพลง) กาฬสินธุ์ นครพนม สกลนคร (จังหวัดละ 4 เพลง) ชัยภูมิ หนองคาย (จังหวัดละ 3 เพลง) มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด (จังหวัดละ 2 เพลง) ยโสธร หนองบัวลำภู (จังหวัดละ 1 เพลง)

1.1.4 ชื่อจังหวัดในภาคใต้ พบชื่อจังหวัดในชื่อเพลง 7 จังหวัด ปรากฏในชื่อเพลง 17 เพลง ได้แก่ นครศรีธรรมราช (8 เพลง) สุราษฎร์ธานี (3 เพลง) พัทลุง (2 เพลง) ตรัง ภูเก็ต ระนอง สงขลา (จังหวัดละ 1 เพลง)

1.2 ลักษณะของชื่อจังหวัดที่ปรากฏในชื่อเพลงมี 4 ลักษณะ คือ เรียกชื่อที่เป็นทางการ เรียกเพียงสั้นๆ ตัดคำท้ายหรือคำแรกของชื่อ เรียกชื่อที่ไม่เป็นทางการ และเรียกชื่อที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด ดังนี้

1.2.1 เรียกชื่อที่เป็นทางการ เช่น ชัยนาท นครปฐม ลพบุรี อ่างทอง อยุธยา สระแก้ว เชียงราย เชียงใหม่ พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุดรดิตถ์ ชัยภูมิ นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สุรินทร์ หนองคาย ภูเก็ต ระนอง สงขลา ฯลฯ

1.2.2 เรียกชื่อสั้นๆ มักตัดคำท้ายซึ่งเป็นคำที่มีความหมายว่าเมือง ได้แก่ บุรี ธานี ราชธานี นคร โดยอาจมีหรือไม่มีคำว่า “เมือง” นำหน้า เช่น เมืองกาญจนบุรี (กาญจนบุรี) เมืองนนท์ (นนทบุรี) เมืองชล (ชลบุรี) เมืองเพชร (เพชรบุรี) สุพรรณ (สุพรรณบุรี) อุทัย (อุทัยธานี) อุดร (อุดรธานี) สุราษฎร์ (สุราษฎร์ธานี) อุบล (อุบลราชธานี) สกล (สกลนคร) ยกเว้น สระบุรี ลพบุรี ที่เรียกชื่อเต็ม มีบ้างที่ตัดคำแรก ได้แก่ สารคาม (มหาสารคาม) หรือมีลักษณะอื่น เช่น หนองบัว (หนองบัวลำภู) ที่ต่างจากจังหวัดอื่น คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกสั้นๆ ว่า เมืองนคร หรือภาษาท้องถิ่นเรียก “เมืองคอน” พัทลุง ภาษาท้องถิ่นเรียก “เมืองลุง”

1.2.3 เรียกชื่อที่ไม่เป็นทางการ ส่วนมากเป็นชื่อดั้งเดิมที่เรียกชุมชน หรือตำบล ที่เป็นที่ตั้งของจังหวัด เช่น มหาชัย (สมุทรสาคร) แม่กลอง (สมุทรสงคราม) โคราช (นครราชสีมา) สองแคว (พิษณุโลก) ฯลฯ

1.2.4 เรียกชื่อที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด ชื่อที่เป็นสัญลักษณ์นี้เป็นจุดเด่นของจังหวัดนั้นๆ เกือบทั้งหมดปรากฏในบทเพลง ได้แก่ เมืองหินอ่อน (สระบุรี) เมืองสี่แคว (นครสวรรค์) เมืองสามหมอก (แม่ฮ่องสอน) เมืองน้ำดำ (กาฬสินธุ์) เมืองแก่นขนอน (ขอนแก่น) ยกเว้น เมืองขอนแก่น (ขอนแก่น) เมืองร้อยเกาะ (สุราษฎร์ธานี) ปรากฏในชื่อเพลงด้วย

2. ชื่ออำเภอ ชื่ออำเภอที่พบในบทเพลงมีไม่มากนัก ส่วนมากมีชื่ออำเภอหลายอำเภอในบทเพลงเดียวกัน ดังต่อไปนี้

2.1 ภาคกลาง พบชื่ออำเภอ 19 อำเภอ ในบทเพลง 8 เพลง ได้แก่ อำเภอเกาะสีชัง (สาวเมืองชล) อำเภอโมโนรมย์ อำเภอหันคา อำเภอเนินขาม อำเภอสรรพยา อำเภอวัดสิงห์ (เที่ยวเมืองชัยนาท) อำเภอองครักษ์ (นครนายก) อำเภอชะอำ (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) อำเภอแก่ง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง อำเภอเขาชะเมา อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอวังจันทร์ (ใจหล่นที่ระยอง) อำเภอท่าฉลอม (ซำรักมหาชัย-สมุทรสาคร) อำเภออัมพวา อำเภอบางคนที (มนต์รักแม่กลอง-สมุทรสงคราม) อำเภอเดิมบางนางบวช (จดหมายจากสุพรรณ)

2.2 ภาคเหนือ พบชื่ออำเภอ 4 อำเภอ ในบทเพลง 4 เพลง ได้แก่ อำเภอดอกคำใต้ (กลับเชียงรายเถิดน้อง-ปัจจุบันเป็นอำเภอของจังหวัดพะเยา) อำเภอเวียงชัย (รักสาวเชียงราย) อำเภอศรีสัชนาลัย (ซำรักจากสุโขทัย) อำเภอลับแล (สาวอุดรดิตถ์)

2.3 ภาคอีสาน พบชื่ออำเภอ 16 อำเภอ ในบทเพลง 5 เพลง ได้แก่ อำเภอเขาวง อำเภอสมเด็จ (รักสาวกาฬสินธุ์) อำเภอท่าอุเทน อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร (เบิ่งนครพนม) อำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน (น้ำตาหล่นที่โคราช) อำเภอพิมาย (พบรักงานโคราช) อำเภอภูเรือ อำเภอภูกระดึง อำเภอภูหลวง อำเภอวังสะพุง อำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน อำเภอด่านซ้าย (ลืมใจไว้เมืองเลย)

2.4 ภาคใต้ พบชื่ออำเภอ 23 อำเภอ ในบทเพลง 2 เพลง คือ อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอหัวไทร อำเภอปากพนัง อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอชะอวด อำเภอบางขัน อำเภอขนอม อำเภอฉวาง อำเภอทุ่งสง อำเภอนบพิตำ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา อำเภอพิปูน อำเภออ่อนพิบูลย์ อำเภอพระพรหม อำเภอนาบอน (รักสาวเมืองคอน) อำเภอกันตัง อำเภอนิโยง อำเภอย่านตาขาว อำเภอวังวิเศษ อำเภอปะเหลียน (สาวงามเมืองตรัง)

3.ชื่อสถานที่ทางภูมิประเทศ ชื่อสถานที่ทางภูมิประเทศที่พบในบทเพลง ได้แก่ ชื่อแม่น้ำ ลำน้ำ หนอง บึง ทะเล ชื่อเขา ดอย ภูเขา ชื่อหาด ชื่อแก่ง ชื่อเกาะ ชื่อน้ำตก ชื่อถ้ำ ชื่อป่า ชื่อหน้าผา ดังต่อไปนี้

3.1 ชื่อแม่น้ำ ลำน้ำ หนอง บึง ทะเล ได้แก่ แม่น้ำแคว (เมืองกาญจน์บ้านฉัน) แม่น้ำเจ้าพระยา (คะนิงนอนนครสวรรค์ คอยนางที่อ่างทอง เที้ยวเมืองชัยนาท) แม่น้ำแม่กลอง (มนต์รักแม่กลอง ลาสาวแม่กลอง) แม่น้ำปิง (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) แม่น้ำยม (คะนิงนอนนครสวรรค์ รักสาวนครสวรรค์ พิษรักพิษณุโลก) แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำน่าน (คะนิงนอนนครสวรรค์ รักสาวนครสวรรค์) แม่น้ำโขง (นครพนมคืนเพ็ญ เบ็ญนครพนม รอพี่ที่นครพนม ลืมใจไว้มุกดาหาร สัญญารักที่มุกดาหาร ยังคอยที่หนองคาย สั่งสาวหนองคาย หนุ่มหนองคาย ช้ำรักจากอุบล ผাগใจไปอุบล รักสาวอุบล) แม่น้ำชี (ซึ่งสาวขอนแก่น ออกหักจากขอนแก่น ชัยภูมิบ้านพี่ สาวยโสธร หนุ่มอุบลคนเศร้า) แม่น้ำมูล (พบรักงานโคราช คิดถึงอุบล ช้ำรักจากอุบล ผাগใจไปอุบล สาวอุบลสมรัก หนุ่มอุบลคนเศร้า) แม่น้ำตาปี (สาวสุราษฎร์คอยหนุ่มสุรินทร์ หนุ่มสุรินทร์รักสาวสุราษฎร์ รักสาวเมืองร้อยเกาะ) ลำปาว (มนต์รักกาฬสินธุ์ หนุ่มอุบลคนเศร้า) ลำตะคอง (น้ำตาหล่นที่โคราช) หนองหาน (ช้ำรักจากสกล มนต์รักสกลนคร สาวสกลนครยังคอย) บึงแก่นนคร (รักเศร้าสาวขอนแก่น สาวขอนแก่น ออกหักจากขอนแก่น) บึงพลาญชัย (สาวร้อยเอ็ดเข็ดรัก) ทะเลสาบลำปำ ทะเลน้อย (สาวพัทลุง)

3.2 ชื่อเขา ดอย ภูเขา ได้แก่ เขาวัง (สาวเพชรบุรี รอรักจากเพชรบุรี หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) เขาบันไดอิฐ (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) ดอยสุเทพ (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) เขาทุ่งไถ้ (สาวเมืองเลย) ดอยแม่สะลอง (ตะวันลับที่เชียงราย) ภูเขา (ชัยภูมิบ้านพี่) ภูเขา (ชัยภูมิบ้านพี่) ภูกระดึง (สาวเลยยังคอย) ภูหลวง (สาวเมืองเลย) ภูพาน (มนต์รักสกลนคร สาวสกลนครยังคอย) ภูพานคำ (คอยคนหนองบัว) เขาตังกวน (คิดถึงสงขลา) เขาอกทะลุ (สาวพัทลุง)

3.3 ชื่อหาดหรือชายหาด

3.3.1 หาดชายทะเล ได้แก่ หาดบางแสน (สาวชลบุรี) หาดเจ้าสำราญ (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) หาดแม่พิมพ์ (ใจหล่นที่ระยอง) หาดแก้วแสน (คิดถึงสงขลา) หาดสมิหลา (คิดถึงสงขลา)

3.3.2 หาดริมแม่น้ำ ได้แก่ หาดจอมณี (ยังคอยที่หนองคาย) หาดสวนยา (ช้ำรักจากอุบล ผাগใจไปอุบล)

3.4 ชื่อแก่ง ได้แก่ แก่งกระเจาน (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) แก่งค้อ (สาวชัยภูมิกลุ่มรัก) แก่งสะพือ (ช้ำรักจากอุบล ผাগใจไปอุบล)

3.5 ชื่อเกาะ ได้แก่ เกาะสี่ซิ่ง (สาวเมืองชล) เกาะหนูเกาะแมว (คิดถึงสงขลา)

3.6 ชื่อน้ำตก ได้แก่ น้ำตกรักษา น้ำตกนางรอง (นครนายก) น้ำตกตาดโตน (ชัยภูมิบ้านพี่) น้ำตกคำหอม (มนต์รักสกลนคร) น้ำตกโตนงาช้าง (คิดถึงสงขลา)

3.7 ชื่อถ้ำ ได้แก่ ถ้ำปลา (มนต์รักแม่ฮ่องสอน) ถ้ำเอราวัณ (คอยคนหนองบัว)

3.8 ชื่อป่า ได้แก่ ป่าห้วยขาแข้ง (สาวอุทัยระทม)

3.9 ชื่อผา ได้แก่ ผาแต้ม (ช้ำรักจากอุบล ผাগใจไปอุบล)

4.ชื่อปูชนียวัตถุ ชื่อปูชนียวัตถุที่พบในบทเพลง ได้แก่ พระพุทธรูปและพระเครื่อง เป็นพระพุทธรูปสำคัญที่เป็นที่เคารพบูชาของประชาชนในจังหวัดนั้นๆ และประชาชนทั่วไป ได้แก่ หลวงพ่อพุทธโสธร (สาวฉะเชิงเทรา) หลวงพ่อธรรมจักร (เที้ยวเมืองชัยนาท) หลวงพ่อโต (เที้ยวเมืองชัยนาท สาวชัยนาท) พระนอนจักรศรี (สาวชัยนาท) หลวงพ่อเพชร (สาวงามเมืองพิจิตร สาวเมืองพิจิตร) หลวงพ่อวัดบ้านแหลม (ลาสาวแม่กลอง) พระพุทธรชินราช (คนสวยพิษณุโลก พิษรักพิษณุโลก รักสาวสองแคว) พระร่วงสุโขทัย (กลิ่นธูปสุโขทัย) หลวงพ่อบ้านด่าน (มนต์รักกาฬสินธุ์) พระอินแปลง (คอยข่าวสาวอุดร) หลวงพ่อองค์แสน (มนต์รักสกลนคร) หลวงพ่อพระใส (ยังคอยที่หนองคาย) พระพุทธรูปสำคัญที่กล่าวนี้ มักจัดทำเป็นพระเครื่องบูชาด้วย

5.ชื่อปูชนียสถาน ชื่อปูชนียสถานที่พบในบทเพลง ได้แก่ เจดีย์หรือพระธาตุ วัด และรอยพระพุทธรูปดังต่อไปนี้

5.1 ชื่อเจดีย์ ได้แก่ พระปฐมเจดีย์ (คิดถึงสาวนครปฐม นีราศรักันครปฐม หนุ่มคอนศรีสาวคอนธุม) พระ

เจดีย์ศรีสองรัก (ลิ้มใจไว้เมืองเลย) พระธาตุคุดยอกองมู (พบรักที่แม่ฮ่องสอน มนต์รักแม่ฮ่องสอน) พระธาตุพนม (นครพนมคืน
เพ็ญ รอที่ที่นครพนม หน่มนานนครพนม) พระธาตุเชิงชุม (มนต์รักสกลนคร) พระธาตุนาดูน (ตามน้องกลับสารคาม) พระบรม
ธาตุเมืองนครศรีธรรมราช (สังสาวเมืองคอน ออกหักที่เมืองคอน)

5.2 ชื่อวัด ได้แก่ วัดไชโย (สาวชยันนาท) วัดธรรมามูล (เที่ยวเมืองชยันนาท) วัดปากคลอง(เที่ยวเมืองชยันนาท
หน่มชยันนาทชาดรัก) วัดเขาตะเครา วัดเขabanไดอิฐ (หน่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) วัดบ้านแหลม (มนต์รักแม่กลอง ลาสาวแม่กลอง)
วัดป่าเลไลยก์ (คอยที่กลับสุพรรณ) วัดท่าหลวง (สาวงามเมืองพิจิตร สาวเมืองพิจิตร)

5.3 ชื่อรอยพระพุทธรูป ได้แก่ รอยพระพุทธรูปสระบุรี (สละรักสระบุรี) และพระพุทธรูปบัวบก (อุดร
อุดร)

6. ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อบุคคลสำคัญที่พบในบทเพลง ได้แก่ พระภิกษุและบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของแต่ละ
ท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

6.1ชื่อพระภิกษุ ได้แก่ ครูบาศรีวิชัย (หน่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) หลวงพ่อแดง วัดเขabanไดอิฐ (หน่มเชียงใหม่
สาวเพชรบุรี) หลวงปู่ทิม วัดละหารไร่ (ออกหักจากระยอง) พระพุทธทาสภิกขุ สวนโมกขพลาราม (รักสาวเมืองร้อยเกาะ) หลวงปู่สุข
วัดปากคลองมะขามเฒ่า (เที่ยวเมืองชยันนาท)

6.2ชื่อบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พ่อขุนรามคำแหงฯ (กลืนธูปสุโขทัย ลูกพ่อขุนสาวสุโขทัย) พ่อ
ขุนสรศักดิ์ (เที่ยวเมืองชยันนาท) เจ้าสามพระยา (หน่มชยันนาทชาดรัก) แม่ฟ้าหลวง (ตะวันลับที่เชียงราย) พระแม่ย่า (คอยที่สุโขทัย
หน่มนครสาวสุโขทัย) พระยาแล (สาวชยันภูมิ สาวชยันภูมิกลุ่มรัก) หลวงประจักษ์ (คอยข่าวสาวอุดร) ท้าวสุรนารี (ซึ้งรักจาก
โคราช นครโคราช น้ำตาหล่นที่โคราช ฝนระริมที่โคราช พบรักงานโคราช ไม่ลืมโคราช) เจ้าแม่สองนาง (สัญญารักที่
มุกดาหาร) สุนทรภู่ (ใจหล่นที่ระยอง) นายชวน หลีกภัย (สาวงามเมืองตรัง)

7.ชื่อสถานที่สำคัญ ชื่อสถานที่สำคัญที่พบในบทเพลง ได้แก่ สถานที่สำคัญของชาติและสถานที่ที่มีชื่อเสียงของ
จังหวัด ได้แก่ นารายณ์ราชนิเวศน์ (รอรักที่ลพบุรี) ภูพานราชนิเวศน์ (มนต์รักสกลนคร สาวสกลยังคอย) ศาลแม่ย่า (กลืนธูป
สุโขทัย) เขื่อนท่าด่านหรือเขื่อนขุนด่านปราการชล (นครนายก) เขื่อนแก่งกระจาน (หน่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) เขื่อนสิรินธร
(ซึ้งรักจากอุบล) ทุ่งศรีเมือง (คอยข่าวสาวอุดร) สะพานข้ามแม่น้ำแคว (เมืองกาญจน์บ้านฉัน) สะพานสารสิน (ภูเก็ต) หอคอย
บรรหาร-แจ่มใส (อเมซิ่งสุพรรณ)

8.ชื่อประเพณีและเทศกาลงานต่างๆ ชื่อประเพณีและเทศกาลต่างๆ ที่พบในบทเพลง พบว่ามีทั้งในระดับชาติและ
ระดับท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

8.1ประเพณีระดับชาติ คือประเพณีที่คนไทยทุกภูมิภาคยึดถือปฏิบัติกัน เป็นประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและ
ประเพณีเพื่อความรื่นเริง ได้แก่ วันสงกรานต์ (คิดถึงสาวนครปฐม ลาสาวแม่กลอง สะใภ้สุพรรณ ซึ้งรักจากอุบล รักสาว
นครสวรรค์ วอนหน่มสุรินทร์) วันเข้าพรรษา (ซึ้งรักจากอุบล สาวอุบลสะออน หน่มอุบลคนเศร้า) วันออกพรรษา (สละรักสระบุรี
ลิ้มใจไว้เมืองเลย มนต์รักสกลนคร สาวสกลยังคอย ยังคอยที่หนองคาย) ตักบาตรเทโว (สาวอุทัยระทม สาวอุทัยหน่มชยันนาท)
ลอยกระทง (ลูกพ่อขุนสาวสวยสุโขทัย หน่มนครสาวสุโขทัย สังสาวหนองคาย สาวอุดรรอรัก) แข่งเรือ (คนสวยพิษณุโลก สาว
งามเมืองพิจิตร ลิ้มใจไว้มุกดาหาร ลิ้มใจไว้เมืองเลย สาวสกลยังคอย ซึ้งรักจากอุบล) ประเพณีทิ้งกระจาด (คอยที่กลับสุพรรณ)

8.2 ประเพณีเฉพาะภูมิภาค เป็นประเพณีที่มีเฉพาะในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง ที่ปรากฏในบทเพลง ได้แก่
ประเพณีปอยหลวง ประเพณีท้องถิ่นของภาคเหนือ (พบรักที่แม่ฮ่องสอน) ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีท้องถิ่นของภาคอีสาน
(ขอนแก่นแดนคนงาม สาวสกลยังคอย สาวอุดรใจดำ ซึ้งรักจากอุบล รักสาวอุบล สาวอุบลคอยแก้ว) ประเพณีผูกเสี่ยวของภาค
อีสาน (ขอนแก่นแดนคนงาม รักเศร้าสาวขอนแก่น สาวขอนแก่น) ประเพณีชักพระหรือลากพระ ประเพณีของท้องถิ่นภาคใต้ (สาว
พัทลุง สาวสุราษฎร์คอยหน่มสุรินทร์ หน่มสุรินทร์รักสาวสุราษฎร์)

8.3 ประเพณีหรืองานเทศกาลที่มีเฉพาะจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น ที่พบใน
บทเพลงได้แก่ ประเพณีตักบาตรดอกไม้หรือดอกเข้าพรรษา ประเพณีของจังหวัดสระบุรี (สละรักสระบุรี) งานนมัสการพระ
ปฐมเจดีย์ ที่จังหวัดนครปฐม (คิดถึงสาวนครปฐม) งานนมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม (มนต์รักแม่กลอง
ลาสาวแม่กลอง) งานนมัสการพระธาตุพนมที่จังหวัดนครพนม (รอที่ที่นครพนม) งานดอกฝ้ายบานของจังหวัดเลย (ดอกฝ้าย
บานที่เมืองเลย สาวเลยสีข้าว) งานไหมของจังหวัดขอนแก่น (ขอนแก่นแดนคนงาม สะใภ้เมืองขอนแก่น รักเศร้าสาวขอนแก่น รัก
สาวขอนแก่น สาวขอนแก่น ออกหักจากขอนแก่น) งานช้างที่จังหวัดสุรินทร์ (วอนหน่มสุรินทร์ หน่มสุรินทร์เหล่า)

9.ชื่อศิลปินวัฒนธรรม ชื่อวัฒนธรรมด้านศิลปะที่พบในบทเพลง ได้แก่ ดนตรี การแสดง และเพลงพื้นบ้าน ดังต่อไปนี้

9.1 ศิลปะด้านดนตรี ที่พบเป็นดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน ดังนี้

9.1.1 แคน เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสาน พบในเพลงที่ชื่อจังหวัดอยู่ภาคอีสานจำนวนมาก ได้แก่ ซึ่งสาวขอนแก่น รักเส้าสาวขอนแก่น รักสาวขอนแก่น สาวขอนแก่น ฮักสาวขอนแก่น ชัยภูมิบ้านพี่ รอพี่ที่นครพนม สาวโคราช มนต์รักสกลนคร สาวสกลยังคอย คอยบ่าวสาวอุดร สาวอุดรรอรัก คิดถึงอุบล ผাগใจไปอุบล และ รักสาวอุบล

9.1.2 พิณ เครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสาน พบในเพลง คำสัญญาที่กาฬสินธุ์ สาวโคราช มนต์รักสกลนคร และ รักสาวอุบล

9.1.3 โปงลาง เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสาน เป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบในเพลง คำสัญญาที่กาฬสินธุ์ และ มนต์รักกาฬสินธุ์

9.2 ศิลปะด้านการแสดง พบศิลปะการแสดงทั้งภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ดังนี้

9.2.1 หมอลำ เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคอีสาน พบในเพลง สาวอรขอนแก่น ฮักสาวขอนแก่น สาวเลยสีขาว สาวสกลยังคอย สาวอุดรอรัก และ รักสาวอุบล

9.2.2 หนังตะลุง เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ พบในเพลง หนุ่มเมืองลุง สาวสุราษฎร์ คอยหนุ่มสุรินทร์ และ หนุ่มสุรินทร์รักสาวสุราษฎร์

9.2.3 มโนราห์ (โนรา มโนห์รา) เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ พบในเพลง หนุ่มเมืองลุงสาวสุราษฎร์คอยหนุ่มสุรินทร์ และ หนุ่มสุรินทร์รักสาวสุราษฎร์

9.2.4 ละครชาตรี เป็นศิลปะการแสดงของภาคกลาง พบในเพลง สาวฉะเชิงเทรา

9.3 ศิลปะด้านเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุพรรณบุรี พบในเพลง อเมซึ่งสุพรรณ

10. ชื่อชนเผ่า ชื่อชนเผ่าที่พบในบทเพลง ได้แก่ ชนเผ่าภูไท หรือผู้ไทย (เบิ่งนครพนม มนต์รักกาฬสินธุ์ มนต์รักสกลนคร สาวสกลยังคอย) เกหะเรียงคอยาว (มนต์รักแม่ฮ่องสอน) ย้อ (สาวสกลยังคอย) ไทยใหญ่ (มนต์รักแม่ฮ่องสอน) และไทยทรงดำ (สะใภ้สุพรรณ อเมซึ่งสุพรรณ)

11. ชื่ออาชีพ ชื่ออาชีพที่พบในบทเพลง ได้แก่ อาชีพเกษตรกร คือ ทำนา ทำสวน และทำไร่ พบทุกภูมิภาคดังต่อไปนี้

11.1 อาชีพทำนา พบในบทเพลง 33 เพลง 17 จังหวัด ได้แก่ เพลงสาวชยันนาท หนุ่มชยันนาทขาดรัก สาวสระแก้ว คอยพี่กลับสุพรรณ จดหมายจากสุพรรณ จดหมายรักจากสุพรรณ จดหมายตอบรักจากสุพรรณ สาวสุพรรณหวังรัก สาวสุพรรณหวานแหวว หนุ่มสุพรรณ หนุ่มสุพรรณฝันเฟื่อง หนุ่มสุพรรณฝันหวาน หนุ่มเพชรบูรณ์ พบรักที่ปากน้ำโพ กลับขอนแก่นเกิดน้อง สาวขอนแก่น สาวอรขอนแก่น ชัยภูมิบ้านพี่ หนุ่มนานครพนม สาวโคราช หนุ่มนาศารคาม สาวเลยสีขาว สาวสกลครวญ สาวสกลยังคอย สาวสุรินทร์กินน้ำตา หนุ่มหนองคาย คอยบ่าวสาวอุดร คิดถึงอุดร สาวอุดรนอนกรง คิดถึงอุบล หนุ่มอุบลคนเศร้า และ หนุ่มนานครศรี

11.2 อาชีพทำสวน พบในบทเพลง 12 เพลง 8 จังหวัด ได้แก่ เพลงเที่ยวเมืองชยันนาท สาวชยันนาทหนุ่มชยันนาทขาดรัก จากกันที่จันทบุรี พบเธอที่จันทบุรี คิดถึงสาวนครปฐม สาวเมืองนนท์ น้ำตาสาวเพชรบูรณ์ หนุ่มเพชรบูรณ์ สาวอุตรดิตถ์ รักสาวเมืองร้อยเกาะ และ อีสาวเมืองนคร

11.3 อาชีพทำไร่ พบในเพลง 13 เพลง 9 จังหวัด ได้แก่ เพลงหนุ่มชยันนาทขาดรัก สาวสระแก้ว คอยพี่กลับสุพรรณ จดหมายรักจากสุพรรณ จดหมายตอบรักจากสุพรรณ สาวสุพรรณหวานแหวว รักสาวสองแคว กลับขอนแก่นเกิดน้อง สาวขอนแก่น ชัยภูมิบ้านพี่ สาวโคราช หนุ่มนานครพนม และ หนุ่มคอนสารสาวขอนแก่น

12. ชื่อพืชพรรณ ชื่อพืชพรรณที่พบในบทเพลง ส่วนใหญ่เป็นชื่อพืชพรรณท้องถิ่นหรือพืชพรรณที่มีความสำคัญกับจังหวัดหรือท้องถิ่นนั้น ดังต่อไปนี้

12.1 พืชพรรณที่เป็นต้นไม้หรือดอกไม้ประจำจังหวัด ได้แก่ บัวตอง (มนต์รักแม่ฮ่องสอน) บัว (คิดถึงอุบล ข้ารักจากอุบล สาวอุบลสะออน สาวอุบลรอรัก สาวอุบลสมรัก) คุณ หรือ ราชพฤกษ์ (สาวขอนแก่น รักเส้าสาวขอนแก่น) นอกจากนี้ “คุณ” ยังปรากฏในบทเพลงที่มีชื่อจังหวัดอื่นอีกหลายเพลง (คิดถึงอุบล ข้ารักจากอุบล ผাগใจไปอุบล รักสาวอุบล) .

12.2 ดอกไม้ ผลไม้ พรรณไม้ หรือพืชอาหารท้องถิ่น ได้แก่ ดอกจาน หรือดอกทองกวาว (คอยพี่ที่อุดร) ดอกท้อ (ชัยภูมิบ้านพี่) ไผ่บง (สาวเมืองเลย) ผักกะแยง (รักสาวอุบล) หมากผีผวน (บ่าวอุบลคนโก้) สะตอ พืชท้องถิ่นภาคใต้

(รักสาวเมืองร้อยเกาะ หนุ่มคอนวอนสาว)

12.3 พิเศษเศรษฐกิจของท้องถิ่น เป็นพืชที่ปลูกเป็นอาชีพและเป็นรายได้หลักของจังหวัดนั้น ๆ ได้แก่ ยางพารา (จากกันที่จันทบุรี อีสานเมืองนคร) เงาะ (พบแรกที่จันทบุรี จากกันที่จันทบุรี รักสาวเมืองร้อยเกาะ) ส้มโอบางแดง (เที่ยวเมืองชัยนาท) ทุเรียน (รักสาวระยอง) ลำไย ลิ้นจี่ (หนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) มะขามหวาน (สาวเพชรบูรณ์)

13. ชื่ออาหาร ชื่ออาหารที่พบในบทเพลง เป็นอาหารท้องถิ่นและอาหารที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

13.1 อาหารท้องถิ่น ส่วนมากเป็นอาหารท้องถิ่นภาคอีสาน ได้แก่ ข้าวจี (รักสาวสุรินทร์ หนุ่มนาสารคาม) ข้าวเหนียว (ขอนแก่นแดนคนงาม สาวกาฬสินธุ์) ลาบ (ขอนแก่นแดนคนงาม รักสาวอุบล ลิมสาวร้อยเอ็ด) ก้อย (ขอนแก่นแดนคนงาม รักสาวอุบล) ปลาต้ม (ขอนแก่นแดนคนงาม ผาใจไปอุบล) แกงเห็ด (ขอนแก่นแดนคนงาม) ต้มปลาข้าวใหญ่ใส่ใบมะขาม (คอยที่อุดร) แกงหน่อไม้บง (สาวเมืองเลย) แกงอ่อม หรือ อ่อม (ขอนแก่นแดนคนงาม รักสาวอุบล) ต้มปลาข้าวใส่หัวปลี (ชัยภูมิบ้านพี่) ปลาเผา (นครพนมคันทิพย์) เหนมเนือง (ยังคอยที่หนองคาย)

13.2 อาหารที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น ที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของฝาก ได้แก่ ขนมหม้อแกง (หนุ่มเมืองเพชรหนุ่มเชียงใหม่สาวเพชรบุรี) ข้าวหลาม (คิดถึงสาวนครปฐม นีราศรักนครปฐม) หมูหัน (นครนายก) ไข่เค็ม (รักสาวเมืองร้อยเกาะ)

14. ชื่อผลิตภัณฑ์ ชื่อผลิตภัณฑ์พบในบทเพลง เป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงของจังหวัดที่ปรากฏในชื่อเพลง เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงว่ามีคุณภาพดี ได้แก่ พลวยเมืองกาญจน์ (เมืองกาญจน์บ้านฉัน) ข้าวสาร (คิดถึงสาวนครปฐม) น้ำตาลโตนด (สาวเพชรบุรี สาวงามเมืองเพชร) น้ำตาลมะพร้าว สมุทรสงคราม (มนต์รักแม่กลอง) อาหารทะเล กะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง หมึกแห้ง (รักสาวระยอง สูดท้ายที่ระนอง) ผ้าไหม (เป็นนครพนม สะใภ้เมืองขอนแก่น ออกหักจากขอนแก่น) แผ่นกะยอ (ยังคอยที่หนองคาย)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเพลงลูกทุ่งที่ปรากฏชื่อจังหวัดในชื่อเพลง มีชื่อและเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนั้นๆ ในบทเพลง สิ่งปรากฏในบทเพลงได้แก่ ชื่อจังหวัด ชื่ออำเภอ ชื่อสถานที่ทางภูมิประเทศ ชื่อสถานที่สำคัญ ชื่อปูชนียวัตถุ ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อชนบทธรรมเนียมประเพณีและเทศกาลต่างๆ ชื่อศิลปวัฒนธรรม ชื่อชนเผ่า ชื่ออาชีพ ชื่อพืชพรรณ ชื่ออาหาร และชื่อผลิตภัณฑ์ สิ่งทีกล่าวถึงในบทเพลงเหล่านี้ มักเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดนั้น และมักจะสอดคล้องกับประวัติของจังหวัด ตราประจำจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัด ดอกไม้ประจำจังหวัด อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างในเรื่องเดียวกัน เช่น คำขวัญประจำจังหวัดเพชรบุรีว่า “เขาวังคูบ้าน ชมหวาน เมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม” ตราประจำจังหวัดเป็นรูปทุ่งนา ต้นตาลโตนด และพระนครคีรี หรือเขาวัง คำขวัญจังหวัดนครพนมมีว่า “พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูผู้ไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง” ตราประจำจังหวัด รูปพระธาตุพนม เป็นต้น บทเพลงที่กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดต่างๆ ทำให้ผู้ฟังได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศผ่านบทเพลงอย่างหลากหลาย สิ่งที่บทเพลงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนสิ่งหนึ่งคือ สายน้ำมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อชีวิตคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ชื่อของแม่น้ำสายสำคัญในประเทศจึงปรากฏในบทเพลง เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง โดยเฉพาะแม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง ซึ่งไหลผ่านหลายจังหวัดในภาคอีสานปรากฏในบทเพลงมากที่สุด บทเพลงสะท้อนวิถีชีวิตชาวชนบทไทย ที่ยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพราะบทเพลงกล่าวถึงพระธาตุเจดีย์ กล่าวถึงวัด กล่าวถึงพระพุทธรูปสำคัญ กล่าวถึงรอยพระพุทธรูป กล่าวถึงการบวชนาค การอธิษฐานขอพร บทเพลงสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความเกี่ยวพันแนบแน่นกับชนบทธรรมเนียมประเพณีสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ การนับถือศาสนา การละเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงประเพณี ที่มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไปในภูมิภาคต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา เป็นประเพณีที่มีทุกภาค งานบุญบั้งไฟ มีเฉพาะในภาคอีสาน ประเพณีชักพระ มีเฉพาะในภาคใต้ ในด้านของศิลปวัฒนธรรม พบว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมของประชาชนทุกจังหวัดในภาคอีสาน จึงปรากฏในบทเพลงหลายเพลงที่มีชื่อจังหวัดในภาคอีสาน ส่วนในภาคใต้ ศิลปะการแสดงที่สำคัญคือหนังตะลุงและมโนราห์ หลายบทเพลงสะท้อนให้เห็นว่า สังคมชนบทไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม อาชีพที่ปรากฏในบทเพลง จึงได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ซึ่งหลายเพลงก็สอดคล้องกับพืชพรรณที่ปรากฏในบทเพลง เช่น สวนเงาะของจันทบุรี ส้มโอบางแดงนครปฐม มะขามหวานของเพชรบูรณ์ ฝ้ายของจังหวัดเลย ฯลฯ ในด้านของอาหารจะเห็นว่า อาหารที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นอาหารทางภาคอีสาน เช่น ลาบ ก้อย และปลาต้ม ปรากฏในบทเพลงหลายเพลง แต่อาหารที่นิยมในท้องถิ่นไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป จะพบในเพลงใดเพลงหนึ่ง นอกจากนี้บทเพลงยังให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ อีกมาก จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เพลงลูกทุ่งมีคุณค่าด้านต่างๆ อย่างมากมาย สอดคล้อง

กับการศึกษาของจินตนา ดำรงเลิศ (2533) ที่พบว่า “เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระ เกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยอย่างกว้างขวาง ชาวชนบทไทยเป็นผู้ที่ยึดมั่นในพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี” และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสมชัย สิริวุฒโน (2537) ที่สรุปผลได้ว่า เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคมและชีวิตของชาวชนบทไทยอย่างกว้างขวาง สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อโดยทั่วไปของสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมพระพุทธรศาสนา

ชื่อจังหวัดทุกจังหวัดในประเทศไทยล้วนมีปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่ง เพียงแต่บางจังหวัดมิได้ปรากฏในชื่อเพลง แต่มีในบทเพลงอื่นๆ บทเพลงที่ปรากฏชื่อจังหวัดเหล่านั้น จะสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละภูมิภาคให้และให้ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย ทำให้คนไทยที่ฟังเพลงลูกทุ่งได้รู้จักประเทศของตนเองดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ภูมินามในเพลงลูกทุ่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทเพลงไทย ทั้ง เพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่งมีเรื่องที่น่าสนใจ ควรจะนำมาศึกษาต่อไปดังนี้

1. การศึกษาเปรียบเทียบเพลงลูกทุ่งไทยกับเพลงลูกทุ่งลาว
2. ศึกษาเปรียบเทียบโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยสากลกับเพลงไทยลูกทุ่ง
3. ศึกษาเปรียบเทียบโวหารภาพพจน์ในวรรณคดีไทยและในเพลงไทยลูกทุ่ง
4. ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของเพลงลูกทุ่งไทย ยุคก่อน 50 ปี และหลัง 50 ปี ลูกทุ่งไทย

เอกสารอ้างอิง

จินตนา ดำรงเลิศ. 2553. **วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาสมชัย สิริวุฒโน (ศรีนोक). 2537. **หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง**.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.2534. **กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.

รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนประกอบพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

Form Lakon Keabon : Case Study at Wat Baanlam in Samut Songkhram

อรวิวัฒนา ชินพันธ์

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนประกอบพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของละครรำแก้บนที่วัดบ้านแหลม รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนและค้นหาแนวทางที่นำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแก้บนของจังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของคณะละครรำแก้บน ผู้แสดงละครรำแก้บนและผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียงแบบพรรณนา วิเคราะห์ตามแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบ้านแหลม อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีประชาชนให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก รวมถึงการขนานศาลกล่าวขอพรกราบไหว้เป็นประจำด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสังเวยต่างๆ และละครรำแก้บนหรือละครแก้บน คณะละครรำแก้บนที่วัดบ้านแหลมที่มีชื่อเสียงและมีการบริหารจัดการแสดงเพื่อแก้บนที่วัดบ้านแหลมเป็นประจำจนถึงปัจจุบัน คือ คณะ ส. สงวนศรีบรรยายศิลป์ เดิมใช้ชื่อคณะว่า คณะแม่ท้อ วัดปากน้ำเป็นคณะละครรำแก้บนที่เก่าแก่ที่สุด คณะ ส. ลูกเพชรพินิจ นาฏศิลป์ และคณะศรีสมปอง บันเทิงศิลป์ โดยเจ้าของคณะและผู้แสดงทั้ง 3 คณะเป็นคนจังหวัดสมุทรสงครามโดยกำเนิด ซึ่งแต่ละคณะได้รับการสืบทอดจากมารดาหรือทางสายเลือดในเรื่องศิลปะการแสดงละครรำแก้บนและขั้นตอนของการจัดพิธีการแก้บนให้แก่ผู้ที่มาว่าจ้างหรือเจ้าภาพได้อย่างครบถ้วน ส่วน รูปแบบของการแสดงละครรำแก้บนของแต่ละคณะที่นำมาแสดงแก้บนที่วัดบ้านแหลมจัดได้ 2 ลักษณะขึ้นอยู่กับเจ้าภาพที่ว่าจ้าง คือ การแสดงละครเป็นตอนใช้เวลา 1 วัน หรือการแสดงรำถวายมือและระบำเบ็ดเตล็ด ใช้เวลาแสดง 5-10 นาที เป็นต้น การแสดงดังกล่าวจะใช้งบประมาณค่าจ้างและเวลาในการแสดงที่ต่างกัน สำหรับการสืบทอดและการอนุรักษ์การแสดงละครรำแก้บนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม คณะละครรำแก้บนแต่ละคณะ มีการฝึกหัดและเรียนการแสดงละครรำแก้บนด้วยการถ่ายทอดจากเจ้าของคณะไปยังรุ่นลูกหลาน รวมถึงจัดพิธีกรรมจัดไหว้ครุครอบครุละครเพื่อแสดงถึงความกตัญญูแก่ครูและเพื่อความเป็นศิริมงคลทุกปี ซึ่งแต่ละคณะเป็นผู้กำหนดวันเอง และมีการอนุรักษ์ในเรื่องการแสดงละครรำแก้บนที่เป็นลักษณะของการแสดงชาตรีที่มีมาแต่โบราณในเรื่องของท่ารำ การร้องเพลงประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ฉากและเวทีการแสดง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวอีกด้วย

คำสำคัญ ละครรำแก้บน รูปแบบ พิธีกรรม ความเชื่อ สมุทรสงคราม

ABSTRACT

The main objectives of the study of The Forms of Thai Classical Dancing in order to make a votive offering to a God in Buddhism Belief, Performing at Wat Baan Laem, Samuth Songkram Province are to study about the background of Thai classical dancing in order to make a votive offering to a God in Buddhism belief, called Lakon Kae bon, performing at Wat Baan Laem; also, to categorize the forms of the performances and to discover the guideline leading to how to heritage and preserve this performance as a local art of Samuth Songkram province. This study was undertaken by analyzing the relevant documents and using in-depth interview method with the owner of Thai Classical Dancing troupe for votive offering to a God, the performers and some people in this field. Then, the data was collected, synthesized and represented in descriptive essays and analyzed the data with the methodology in qualitative research.

The study says ; Wat Baanlaem or Wat Petchsamuthworawiharn located in Samuth Songkram province has enshrined Luang Phor Wat Baanlaem, a large statue of Buddha, which is one of the sacred place that many people have paid homage to for a long time ago. Moreover, people usually pray and take an oath to the statue with flowers, candles, incense and variety of offerings namely Lakorn Kae Bon or Thai classical dancing in order to make a votive offering to a God or make their wishes be fulfill and they promise to give something in return. The drama troupe called Sor Sanguan Sri Banyai Silp performs Thai classical dancing for sacred at Wat Baanlaem every day. In the past, they were Mae Hor Wat Pak Nam. They are the oldest group and the latest location . On the other hand, the drama troupe called Sor Luke Petchpinij Najasilp is one of the Thai Classical Dancing troupe located in Mae Klong sub district, Mae Klong district Samuth Song Kram province Sri Sompong Bantueng troupe is located in Bang Chang sub district , Amphawa district, Samuth Songkram province. The owner and the rest of 3 actors were born Sumuth Songkram. All of them inherit their style and pattern of performance from their mothers or it could be said that their skill in performance runs in their blood line including they can manage the process of the ritual to make a votive offering to a God for the employer or the host perfectly. The style and performance of Thai classical dancing to make a votive offering to a God of each troupe performing at Wat Baanlaem can be categorized into 2 forms depending on the requirement of the client or the host which are the plays divided into several chapters that perform 1 day or dancing with graceful standard pattern of choreography and miscellaneous dance (dancing with new created style upon several factors) that perform in 5 – 10 minutes. The said performances will also be different in budget and the length of the show.

How to Wat Baanlaem Thai classical dancing to make a votive offering to a God art can be inherit and conservative by each troupe can be describe in the way of teaching technique and style which will transfer from the owner to the successor including how to setup Wai Kru ceremony or a traditional ritual to pay respect to the teachers in order to encourage the actors' spirit every year. These people try to preserve this ancient Thai classical dancing which can be seen in the standard choreography, chorus along with the performance, costume, music instruments, scene and stage including the kind of story to perform. Moreover, people in this business can increase their income as well.

Keyword: Lakon Keabon From Ritul Belief Samuth Songkhram

บทนำ

วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหารเป็นวัดที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบ้านแหลม ตามตำนานกล่าวว่าเป็นพระพุทธรูปห้าองค์พี่น้องที่ลอยน้ำมาพร้อมกันจากเมืองเหนือ คือ หลวงพ่อบ้านแหลม หลวงพ่อโสธร หลวงพ่อโตวัดบางพลี หลวงพ่อวัดเขาตะเครา และหลวงพ่อดำไร่ซึ่งชาวบ้านริมฝั่งน้ำที่พบเห็นและศรัทธาได้อัญเชิญไปประดิษฐานในแต่ละวัด ตามท้องถิ่นของตนเพื่อกราบไหว้บูชา ด้วยความเชื่อและวิจิตร สำหรับวัดบ้านแหลม เชื่อกันว่าหากได้มาสักการะปิดทองหลวงพ่อบ้านแหลมแล้วจะช่วยเสริมอำนาจบารมีแก่ชีวิต บังเกิดแต่ความเป็นสิริมงคลสืบไป หากใครอธิษฐานขอพรหลวงพ่อบ้านแหลมแล้วได้สมหวังสมความปรารถนาและมักจะกลับมาแก้บนหลวงพ่อดำไร่ด้วยละครรำ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสิ่งที่ท่านโปรดปราน กล่าวคือ ละครรำแก้บนจึงเป็นที่นิยมและมีการจัดแสดงในบริเวณด้านหน้าโบสถ์และมณฑลพิธีไทยบรรเลงประกอบการแสดง มีการจัดแสดงเป็นยกเป็นเรื่องขึ้นอยู่กับผู้จ้างหรือเจ้าภาพ ละครรำแก้บนนี้ได้มีวิวัฒนาการมาจากละครชาตรีโบราณ โสภา กิมวังตะโก (2525) พบว่า ละครชาตรีเป็นละครที่มีมาแต่สมัยโบราณ ส่วนใหญ่มักแสดงในงานวัดหรืองานแก้บนและแสดงกันกลางแจ้ง โดยใช้ผ้าซิ่นทำฉากมีเตียงสำหรับนั่ง ผู้แสดงต้องรำไปตามบทบาทและตามคำร้อง มีลูกคู่ร้องรับ ส่วนบทเจรจาผู้แสดงเป็นผู้เจรจาเอง สีสการรำรำของละครชาตรีเป็นไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินเรื่องก็รวดเร็วทันใจผู้ชม เรื่องที่นิยมแสดง ได้แก่ พระสุ-ทนมโนราห์ สังข์ทอง มณีพิชัย เป็นต้น

การแสดงละครชาตรีแก้บนนั้นเล่นไม่ยาก เพียงแต่ใช้ผ้าซิ่นทำฉาก และมีเตียงตัวเดียวก็แสดงได้ ก่อนการแสดงต้องมีการรำถวายมือเสียก่อน ประเพณีการเล่นละครแก้บนคงจะเป็นประเพณีของศาสนาพราหมณ์ซึ่งมีมาแต่สมัยโบราณ ปัจจุบัน

การแก๊สนบนด้วยละครชาตรีก็ยังคงเป็นที่นิยมกันอยู่โดยทั่วไป แต่ได้นำมาดัดแปลงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยใช้ตุ๊กตาเป็นเครื่อง
แก๊บนแทน

ละครรำแก๊บนมีปรากฏตั้งแต่ครั้งกรุงเก่าไม่ว่าจะเป็นละครโนราห์ ละครชาตรี ละครในหรือละครนอกซึ่งเกี่ยวกับ
ความเชื่อของผู้คนที่มีความศรัทธาต่อดั้งเดิมต่างๆ เมื่อบนของสิ่งใดแล้วและได้ผลสมตามความปรารถนาแล้ว ต้องชดใช้การแก๊บนจะใช้
การแสดงหรือละครประเภทใดขึ้นอยู่กับผู้บนหากไม่ระบุมักจะแก๊บนด้วยละครชาตรี สุจิตต์ วงษ์เทศ (2542 : 224-225) ได้
กล่าวไว้ในหนังสือรำทำเพลงว่า ระบุว่า-ละคร ในกรุงศรีอยุธยาที่รับจ้างเล่นแก๊บนและปิดเสียดัจฉัยโร และสาเหตุที่คนไทย
นิยมเอาละครชาตรีมาเล่นแก๊บนนั้น บุญตา เขียนทองกุล (2537 : 59) กล่าวว่า โบราณละครชาตรีกลัวถูกกระทำร้ายด้วย
วิทยาคม จึงมักมีเครื่องเสกเป่าป้องกันต่างๆ มากมาย ทำให้คนทั่วไปพลอยเข้าใจว่าพวกละครชาตรีเล่นคาถา แม้ละครนอกก็
ไม่ค่อยประชันกันด้วย แล้วกลายเป็นว่าถ้าเล่นละครแก๊บนให้ศักดิ์สิทธิ์แล้ว ต้องเอาละครชาตรีมาเล่น ละครชาตรีจึงถูกนำมา
เล่นแก๊บนจนมาถึงปัจจุบัน ต่อมาระยะหลังนิยมใช้ละครนอกซึ่งมีได้ยึดถือรูปแบบและขั้นตอนการแสดงแบบดั้งเดิมอีกต่อไป
และการยกเครื่องจัดเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของละครแก๊บนโดยทำให้เสร็จในช่วงเที่ยงวัน ละครแก๊บนในอยุธยาหลายคณะ
ในระบบครอบครัว งานแสดงจะมีมากในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ส่วนใหญ่ในอดีตจะเป็นเรื่องแก๊บนในเรื่องที่เกี่ยวกับการ
เจ็บไข้ได้ป่วย การให้เด็มาในสิ่งที่ตนปรารถนากลายเป็นแก๊บนในเรื่องอื่นๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าละครรำแก๊บนมีการพัฒนาสืบ
ทอดกันมาช้านานและได้มีการจัดการแสดงจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาถึงความเป็นมาของคณะละครรำแก๊บนและรูปแบบของการแสดงละครรำ
แก๊บนที่มีมาแต่โบราณของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์เผยแพร่ภูมิปัญญาไทยด้านการ
แสดง อันเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป้าหมายสูงสุดของการวิจัยนี้คือ การธรรมาธิ์ไว้ซึ่งการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านที่เป็นประโยชน์เพื่อศึกษาในด้าน

- 1.ความเป็นมาของละครรำแก๊บนวัดบ้านแหลม
- 2.รูปแบบการแสดงละครรำแก๊บนของวัดบ้านแหลม
- 3.ค้นหาแนวทางที่นำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแก๊บน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบการแสดง วิธีการแสดง การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดง
ละครรำแก๊บน โดยมีขอบเขตของโครงการวิจัยดังนี้ ด้านพื้นที่ได้แก่ ประชากร ความคิดเห็นของเจ้าของคณะ 3 คณะ ที่ได้
แสดงเป็นประจำที่วัดบ้านแหลม ด้านเนื้อหา ได้ ศึกษาความเป็นมาของละครรำแก๊บน ที่มีการสืบทอดมาจากละครชาตรี มี
การฝึกหัดและการถ่ายทอดกันหลายรุ่น ตลอดจนรูปแบบการแสดง ลักษณะการแสดง วิธีการดำเนินเรื่อง เพลงที่ใช้ในการ
แสดง ทำรำ เวทีที่ใช้ในการแสดง เป็นต้น ส่วนด้านเวลา มีการกำหนดเวลาในการดำเนินงาน ตลอดระยะเวลา 12 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงละครรำแก๊บนประกอบพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลม
จังหวัดสมุทรสงคราม ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งหาคำตอบทางการวิจัย เพื่อทราบถึง ความเป็นมาของละครรำ
แก๊บนวัดบ้านแหลม รูปแบบการแสดงละครรำแก๊บนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงครามและค้นหาแนวทางที่นำไปสู่การ
สืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแก๊บน ของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาความเป็นมาของละครรำแก๊บนที่วัดบ้านแหลมโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา
ของละครรำแก๊บนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม จากหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย เกี่ยวกับความเป็นมาของละคร
รำแก๊บนของวัดบ้านแหลม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าของคณะละครแก๊บน ผู้แสดงละครแก๊บน และผู้
ที่เกี่ยวข้องและ การศึกษาภาคสนาม ไปสังเกตการแสดงละครรำแก๊บน รูปแบบและวิธีการแสดงละครรำแก๊บนของวัดบ้าน
แหลม พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การศึกษารูปแบบของการแสดงละครรำแก๊บนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม นำข้อมูลที่ได้
จากการสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์และการศึกษาภาคสนาม เกี่ยวกับรูปแบบของการแสดงละครรำแก๊บนของวัด
บ้านแหลม รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของคณะละครรำแก๊บนมาสร้างเป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ

รูปแบบของละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยสัมภาษณ์เจ้าของคณะ จำนวน 3 คน ในเรื่องรูปแบบของละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม ได้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้รูปแบบของละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์ผู้แสดงละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 15 คน ในเรื่องรูปแบบของละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยสุ่มเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวทางที่นำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแกบน ของจังหวัดสมุทรสงคราม
 ได้ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์และการศึกษาภาคสนาม เกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแกบนของจังหวัดสมุทรสงคราม รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของคณะ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหากรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแกบนของจังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์เจ้าของคณะและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องเกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแกบนของจังหวัดสมุทรสงคราม รวบรวมข้อมูล เพื่อประมวลความคิดเห็นและข้อสรุป

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของคณะละครรำแกบน ผู้แสดงละครรำแกบน และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปเกี่ยวกับรูปแบบของการแสดงละครรำแกบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงครามและนำเสนอ

ขั้นที่ 5 สังเคราะห์รูปแบบของการแสดงละครรำที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ เอกสารการสัมภาษณ์ นำมาสังเคราะห์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ และนำผลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ความเหมาะสม จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย มาเขียนรายงานผลการวิจัย จัดทำร่างรายงานการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนแบบการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากร และกลุ่มตัวอย่างตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูล

ผู้รู้ (Key Informant) ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย เจ้าของคณะละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม 3 คณะ ในการทำการศึกษ เรื่องละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ คณะ ส.ลูกเพชร พิณิจ นาฏศิลป์ คณะ ส.สงวนศรี บรรยายศิลป์ และคณะศรีสมปอง บ้านเทิง ผู้แสดงละครรำแกบน คณะละ 5 ท่าน ผู้ที่เกี่ยวข้อง 5 ท่าน ได้แก่ ครูนาฏศิลป์ ผู้ว่าจ้าง เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้ในการเก็บข้อมูลจาก เจ้าของคณะละครรำแกบน ทั้ง 3 คณะ โดยมีกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ความเป็นมาของละครรำแกบนวัดบ้านแหลม
- รูปแบบการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม
- วิธีการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

เก็บข้อมูลจากผู้แสดงละครรำแกบน โดยมีกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ความเป็นมาของละครรำแกบนวัดบ้านแหลม
- รูปแบบการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม
- วิธีการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

เก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ความเป็นมาของละครรำแกบนวัดบ้านแหลม
- รูปแบบการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม
- วิธีการแสดงละครรำแกบนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม
- ค้นหาแนวทางที่นำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแกบน ของจังหวัดสมุทรสงคราม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตเข้าพบและสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในขั้นแรกได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในเรื่องเกี่ยวกับละครรำแก้บนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ไปพบเจ้าของคณะละครรำแก้บนทุกสัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ได้รับความตอบรับที่เป็นข้อมูลสำคัญ ในการศึกษารวมทั้งได้สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและรูปแบบของการแสดงละครรำแก้บน

การสังเกต ได้สังเกตรูปแบบและวิธีการแสดงของการแสดงละครรำแก้บนวัดบ้านแหลม ในทุกอาทิตย์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง หัวข้อ ความเป็นมาของละครรำแก้บนวัดบ้านแหลม รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงครามและ ค้นหาแนวทางที่นำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์การแสดงละครรำแก้บน ของจังหวัดสมุทรสงคราม

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการแบ่งข้อมูลเป็นหัวข้อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นแต่ละประเด็น โดยนำเสนอข้อค้นพบในรูปของการพรรณนาความเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 การสรุปผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ตามกรอบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์เป็น 3 กลุ่มคือการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อหาข้อสรุป การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อค้นพบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และออกภาคสนาม เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำสรุปประมวลผลและสังเคราะห์เพื่อนำเสนอรูปแบบของละครรำแก้บนของวัดบ้านแหลม โดยนำเสนอในรูปแบบความเรียงแบบพรรณนาวิเคราะห์ตามแบบทางวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยพบว่าผลการวิจัยพบว่า วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดที่ประดิษฐานสถานของหลวงพ่อบ้านแหลม อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีประชาชนให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 1 วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

รวมถึงการบนบานศาลกล่าวขอพรกราบไหว้เป็นประจำด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสังเวยต่างๆ และละครรำแก้บนหรือละครแก้บน ดังนั้นจึงเป็นที่มาของคณะละครรำแก้บนที่วัดบ้านแหลมที่มีชื่อเสียงและมีการบริหารจัดการแสดงเพื่อแก้บนที่วัดบ้านแหลมเป็นประจำจนถึงปัจจุบัน คือ คณะ ส. สงวนศรี บรรยายศิลป์ เดิมใช้ชื่อคณะว่า คณะแม่ห่อ วัดปากน้ำ ก่อตั้งคณะเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นคณะละครรำแก้บนที่เก่าแก่ที่สุด สถานที่ตั้งอยู่เขตตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นคณะละครแก้บนที่เจ้าคณะสงฆ์วัดปากน้ำเป็นผู้ตั้งชื่อคณะ

ภาพที่ 2 คณะส. สงวนศรี บรรยายศิลป์

ส่วนคณะ ส. ลูกเพชรพินิจ นาฏศิลป์ เป็นคณะละครรำแก้บนที่มีสถานที่ตั้งคณะอยู่เขตตำบลแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ก่อตั้งคณะเมื่อ พ.ศ.2479

ภาพที่ 3 คณะ ส. ลูกเพชรพินิจ นาฏศิลป์

และคณะศรีสมปอง บ้านเทิง เป็นคณะที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529 สถานที่ตั้งคณะอยู่ที่ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจ้าของคณะและผู้แสดงทั้ง 3 คณะเป็นคนจังหวัด

ภาพที่ 4 คณะศรีสมปอง บ้านเทิง

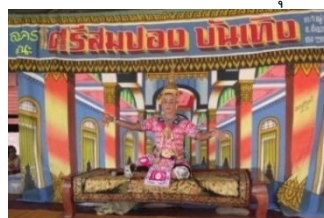
สมุทรสงครามโดยกำเนิด ซึ่งแต่ละคณะได้รับการสืบทอดจากมารดาหรือทางสายเลือดในเรื่องศิลปะการแสดงละครรำแก้บน และขั้นตอนของการจัดพิธีการแก้บนให้แก่ผู้ที่มาจำหรือเจ้าภาพได้อย่างครบถ้วน

นอกจากนี้พบว่า รูปแบบของการแสดงละครรำแก้บนของแต่ละคณะ ก่อนการแสดงจะเริ่มด้านหลังฉากจะมีการตั้งศิระศครูได้แก่ พ่อแก่ หรือพระพรตฤาษี ขฎา มงกุฏนางและอาวุธต่างๆ ที่ใช้ในการแสดงนำมาวางไว้ด้วยกัน พร้อมทั้งตั้งเครื่องสังเวทยุชาครุณักแสดงทุกคนต่างจุดธูปเทียนสักการะบูชาครู เพื่อความเป็นศิริมงคลและเป็นการขอขมาลาโทษต่อครูบาอาจารย์

ภาพที่ 5 พระภรตฤาษี

ต่อจากนั้นในช่วงเช้า เจ้าภาพหรือผู้ที่แก้บน จะจัดเตรียมเครื่องสังเวชนำมาวางถวายไว้ต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วจุดธูป-เทียนเพื่อบอกกล่าวเรื่องที่น่าขงมาถวายเป็นการแก้บน ปีพาทย์บรรเลงเพลงไหมโรงเช้า เพลงเชื้อ ตัวละครจะร้องเชิญประกาศหน้าบท เพื่อเป็นการตัดสินบาทขาดสินบน เมื่อร้องเพลงเชิญจบปีพาทย์บรรเลงเพลงเช้า ตัวละครจะรำถวายมือ จากนั้นดนตรีจะเปลี่ยนเป็นเพลงเร็ว เพลงลา ตัวละครคุกเข่าลงกับพื้นจบเพลงถวายบังคม แล้วเดินเข้าโรงและก็เริ่มประกาศเรื่องที่จะแสดงต่อไป ปีพาทย์บรรเลงเพลงวา ตัวพระเอกจะออกมาแสดงก่อน นั้ลงที่เตียงตรงกลางเวที ผู้แสดงต้องร้องเองรำเอง และดำเนินเรื่องต่อไป ใช้เวลาในการแสดง 1 วันจนจบตอน เช่นเรื่องพิกลทอง สังข์ทอง แก้วหน้าม้า เป็นต้น

ภาพที่ 6 การแสดงละครรำแก้บน

สำหรับการแสดงละครชาตรี ไม่มีฉากหลัง ถ้าเป็นการแสดงละครไทยโดยทั่วไปจะมีฉากหลังกัน เครื่องแต่งกายยืนเครื่องพระ-นาง แต่ละคณะมีการสร้างเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดงเอง ซึ่งไม่พิถีพิถันนัก ใช้วัสดุที่มีราคาถูกและคงทน เช่นใช้เลื่อมพลาสติกแทนดิน ใช้ผ้าคาดแทนผ้ายก ส่วนลวดลายที่ปักได้แก่ ลายมะลิเลื้อย ลายข้าวหลามตัด ลายกนก เป็นต้น เครื่องประดับ ชฎาและมงกุฏ ทำด้วยซี่รักปิดทองฝังด้วยเพชรเทียม เครื่องดนตรีที่ใช้ได้แก่ ระนาดเอก โทนชาตรี กลองชาตรี ฉิ่งและกรับไม้

ภาพที่ 7 เครื่องแต่งกายการแสดงละครแก่นบน

เวทีการแสดงโดยทั่วไปไม่มียกพื้น สำหรับที่วัดบ้านแหลมมักแสดงหน้าโบสถ์ทางด้านขวา ไม่มีฉากหลังกัน ผู้แสดงจะนั่งพักหรือเปลี่ยนเครื่องแต่งกายอยู่ตรงบริเวณที่แสดง มีอุปกรณ์และเครื่องบูชา(พ้อแก่)ตั้งบูชาบนโต๊ะด้านหลัง

ภาพที่ 8 การแสดงละครแก่นบนวัดบ้านแหลม

ดังนั้นละครรำแก่นบนของแต่ละคณะ ที่นำมาแสดงแก่นบนที่วัดบ้านแหลมสามารถจัดได้ 2 ลักษณะขึ้นอยู่กับเจ้าภาพหรือผู้ที่มาว่าจ้าง คือ การแสดงละครเป็นตอน ใช้เวลาแสดง 1 วัน หรือการแสดงรำถวายมือ และระบำเบ็ดเตล็ด ใช้เวลาแสดง 5-10 นาที เป็นต้น ซึ่งการแสดงดังกล่าวจะใช้งบประมาณค่าจ้างและเวลาในการแสดงที่ต่างกัน

ส่วนการสืบทอดและการอนุรักษ์การแสดงละครรำแก่นบนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า คณะละครรำแก่นบนแต่ละคณะ มีการฝึกหัดและเรียนการแสดงละครรำแก่นบนด้วยการถ่ายทอดจากเจ้าของคณะไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน รวมถึงจัดพิธีการไหว้ครูครอบครูละครเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อกวีต่อครูและเพื่อความเป็นสิริมงคลทุกปี

ภาพที่ 9 การแสดงละครแก่นบนวัดบ้านแหลม

และมีการอนุรักษ์การแสดงละครรำแก่นบนที่มีมาแต่โบราณในเรื่องของท่ารำ การร้องเพลงประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ฉากและเวทีการแสดง และเรื่องที่แสดง นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับรูปแบบการแสดงละครรำแก่นบน ประกอบพิธี กรรมความเชื่อ:กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลมจังหวัดสมุทรสงครามมีประเด็นที่น่าสนใจต่อไปนี้

1. จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานวัดวาอารามหลายแห่ง ซึ่งวัดที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในจังหวัดและทั่วไป นั่นก็คือ วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบ้านแหลม อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีประชาชนให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก รวมถึงการขนานศาลกล่าวขอพรกราบไหว้ เป็นประจำด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสังเวยต่างๆ และละครรำแก่นบนหรือละครแก่นบน ดังนั้นความเป็นมาของคณะละครรำแก่นบนที่วัดบ้านแหลมที่มีชื่อเสียงและมี การบริหารจัดการแสดงเพื่อแก่นบนที่วัดบ้านแหลมเป็นประจำจนถึงปัจจุบัน คือ คณะ ส.สงวนศรี บรรยายศิลป์ เดิมใช้ชื่อคณะว่า คณะแม่ท้อ วัดปากน้ำ ก่อตั้งคณะเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็น

คณะละครรำแก้บนที่เก่าแก่ที่สุด สถานที่ ตั้งอยู่เขตตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นคณะละครแก้บนที่ เจ้าคณะสงฆ์ วัดปากน้ำเป็นผู้ตั้งชื่อคณะเจ้าของคณะชื่อคุณทองหล่อ งามสม ได้ สืบทอดคณะต่อจากมารดา ซึ่งเป็นชาวสมุทรสงครามโดยแท้จริงได้รับการถ่ายทอดการแสดงละครรำแก้บนมาจากนางเซย สงวนศรี ผู้เป็นยายและนางมานพ สงวนศรี ผู้เป็นมารดา นางทองหล่องามสมได้ สมรสกับนายทิว งามสม มีบุตรธิดาทั้งหมด 9 คน ปัจจุบันลูกสาว คือ คุณสุวรรณ งามสม เป็นเจ้าของคณะแทน ปัจจุบัน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ 6 ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนคณะ ส. ลูกเพชรพินิจ นาฏศิลป์ เป็นคณะละครรำแก้บนที่มีสถานที่ ตั้งคณะอยู่เขตตำบลแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ก่อตั้งคณะเมื่อ พ.ศ.2479 ได้รับการถ่ายทอดการแสดงละครรำแก้บน มาจากมารดาชื่อ นางเพ็ญ อยู่สมบุรณ์ เจ้าของคณะแทนมารดาชื่อ คุณพินิจ อยู่สมบุรณ์ เป็นผู้ที่ชอบรำชอบร้องและติดตาม มารดาไปในการแสดงละครแก้บนอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังชอบและฝึกฝนตนเองจนมีความสามารถออกแสดงได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตการแสดงละคร และได้ นำเครื่องละครเก่าๆ ของมารดามาใช้ และได้สร้างเพิ่มขึ้นมา ปัจจุบันตั้งอยู่บ้านเลขที่ 15 / 39 ซอยบางระจันทร์ ตำบลแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม และคณะศรี สมปอง บันเทิง เป็นคณะที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2529 สถานที่ตั้งคณะอยู่ที่ ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าของคณะ คือ คุณอรพัทธ์ ศรีศิต ได้สืบทอดคณะละครรำแก้บนมาจากมารดา คือ นางศรี สมปอง บันเทิง ซึ่งมารดาได้รำเรียนจากนางมานพ สงวนศรี ซึ่งเป็นมารดาของยายทองหล่อ งามสม (คณะแม่ท้อ วัดปากน้ำ) ส่วนชื่อของคณะจะเป็นชื่อที่ พระท่านตั้งให้ จะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของเจ้าของคณะและนักแสดงทั้ง 3 คณะ ล้วนเป็นคนจังหวัดสมุทรสงครามโดยกำเนิด ซึ่งแต่ละคณะได้รับการสืบทอดจากมารดาหรือทางสายเลือดในเรื่องรูปแบบศิลปะการแสดงละครรำแก้บนและขั้นตอนของการจัดพิธีการแก้บนให้แก่ผู้ที่มาจำหรือเจ้าภาพได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ตลอดจนเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อไป

2. รูปแบบของการแสดงละครรำแก้บนของแต่ละคณะ มี 2 ลักษณะ คือ การแสดงละครชาตรีหรือละครไทย โดยก่อนที่จะถวายการแสดงละครรำแก้บนเจ้าภาพจะตั้งเครื่องสังเวย จุดธูปเทียนบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนบานศาลกล่าวไว้ จากนั้นเจ้าของคณะจะทำพิธีไหว้ครูบูชาครูก่อน โดยจุดธูปเทียน ถวายเงินก่านล 12 บาท ปี พัทย์ บรรเลงเพลงโหมโรงเพื่อเชิญเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าของคณะจะร้องประกาศหน้าบทเป็นการร้องบอกว่าจะมี การแสดงละครแก้บนมีการออกชื่อเจ้าภาพและบอกชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ มารับรู้ จะได้ ทดสินขนาดขาดสินบนกันนับตั้งแต่บัดนี้พร้องประกาศจะมี ลักษณะเฉพาะของแต่ละคณะ การร้องจะมี ลูกคู่ร้องรับ และตีกรับประกอบจังหวะจนจบแล้ว ปี พัทย์ บรรเลงเพลงช้า ตัวละครจะรำถวายมือ โดยเลือกใช้ มาบางท่าเท่านั้นจากนั้นเปลี่ยนเป็นเพลงเร็ว เพลงลูก ตัวละครจะรำในท่าที่ค่อยๆ คุกเข่าลงกับพื้น เมื่อจบเพลงจึงถวายบังคม แล้วเดินเข้าโรงไปหลังจากนั้นจึงออกมาแสดงเป็นเรื่องต่อไป จากนั้นจะเป็นการถวายละครรำแก้บนอาจเป็นละครชาตรี หรือละครไทยตามที่ สุรพล วิรุฬห์-รักษ์ (2549 : 157) ได้สรุปไว้ว่า ละครชาตรี มักใช้ในการแสดงการแก้บน ในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วผสมผสานกับละครนอกจึงกลายเป็นละครชาตรีรับจ้างแสดงแก้บนมาตลอด ซึ่งพัฒนาโดยใช้ ดนตรี บรรเลงประกอบการแสดงและอีกลักษณะคือ การแสดงที่ รำเป็นชุดสั้นๆรำถวายมือ เพลงช้า-เพลงเร็ว หรือรำเพลงที่เป็นมงคล เช่นรำกฤดาภินิหาร รำเทพันเทิง เป็นต้น สำหรับการแสดงละครชาตรี ที่ผู้แสดงต้องร้องเองรำเอง แสดงเป็นเรื่อง ไม่มี ฉากหลัง ถ้าเป็นการแสดงละครไทยโดยทั่วไปจะมี ฉากหลังกันเครื่องแต่งกายจะแต่งกายยืนเครื่องพระ-นาง แต่ละคณะมีการสร้างเครื่องแต่งกายเองให้ นักแสดง ซึ่งไม่พิถีพิถัน ใช้วัสดุที่มีราคาถูกและคงทน เช่นใช้ เลื่อมพลาสติกแทนดิน ใช้ผ้าตาดแทนผ้ายก ส่วนลวดลายที่ปักได้แก่ ลายมะลิเลื้อย ลายข้าวหลามตัด ลายพุ่ม ลายกนก เป็นต้น เครื่องประดับ เช่น ขฎาและมงกุฏ ทำด้วยขี้รัก ปิดทองฝังด้วยเพชรเทียม สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงละครรำแก้บนได้ แก่ ระนาดเอก โทนชาตรี กลองชาตรี ฉิ่งและกรับไม้ เวทีการแสดงละครรำแก้ บนที่วัดบ้านแหลมจะแสดงหน้าโบสถ์ ทางด้านขวา ไม่มีฉากหลังกัน ผู้แสดงจะนั่งอยู่ตรงบริเวณที่แสดงมีอุปกรณ์และเครื่องบูชาวางบนโต๊ะด้านหลัง

3. ในเรื่องของพิธีการสืบทอดและการอนุรักษ์ การแสดงละครรำแก้บนที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม คณะละครรำแก้ บนแต่ละคณะ มีการฝึกหัดและเรียนการแสดงละครรำแก้บนด้วยการถ่ายทอดจากเจ้าของคณะไปยังรุ่นลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับ ปฐม นิคมนานท์ (2538 : 34) ได้ สรุปไว้ว่า ความหมายของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ คือ วิธีการส่งต่อความรู้ ความชำนาญ หรือค่านิยม ที่มีอยู่ไปยังบุคคลอื่น อาจเป็นครูญาติหรือสมาชิกอื่นๆ ในชุมชนก็ได้ อาจเป็นการถ่ายทอดโดยตรงโดยทางอ้อมด้วยการจงใจหรือไม่จงใจ มีการเรียกค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ และแต่ละคณะมีการพิธีกรรมจัดไหว้ครูครอบครูละคร เพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อเวทที่ ต่อครู และเพื่อความเป็น สิริมงคลทุกปี ซึ่งแต่ละคณะเจ้าของคณะจะเป็นผู้กำหนดวันเอง และมีการอนุรักษ์ในเรื่องการแสดงละครรำแก้บนที่เป็นลักษณะของการแสดงชาตรีที่มีมาแต่โบราณในเรื่องของท่ารำการร้องเพลง

ประกอบการแสดงเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ฉากและเวที การแสดง นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างรายได้ เสริมให้แก่ครอบครัวอีกด้วย ตามที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541 : 6) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ หรือการเรียนรู้ของชุมชน จึงไม่ได้ มุ่งเฉพาะตัว ความรู้ และเทคนิค แต่รวมถึงแนวคิด ศิลธรรมและจริยธรรม หรือเรียนรู้ วิถีชีวิตของผู้รับผู้นำและชุมชนที่ เรียกว่า การเรียนรู้ แบบองค์รวม ไม่แยกเป็นส่วนๆ เหมือนอย่างการศึกษาในระบบโรงเรียน ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดการแสดง ละครรำแก่นบ จึงเป็นกระบวนการที่ สอดคล้องกับวิถี ชีวิตของคนในชุมชน เป็น กระบวนการที่ เรียบง่ายและไม่เป็นทางการ และ ถ่ายทอด(สอน) เน้นการสอนภาคปฏิบัติและการบอกเล่า ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ กันจนเกิดทักษะ ความชำนาญที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่มีการสืบทอดและเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมทางการแสดงละครรำแก่นบ ของวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงครามอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาละครรำแก่นบของคณะและภาคอื่นๆ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบในเรื่องของการแสดง วิธี การแสดง การบริหารจัดการ เป็นต้น ได้มีการเก็บข้อมูลจากคณะละครรำแก่นบว่ามี จำนวนเท่าใดในเขตรัตนโกสินทร์ และปริมณฑล และทำการศึกษาวิเคราะห์ คณะละครที่ เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2547. เครื่องแต่งกายละครและการพัฒนา : เครื่องแต่งกายยืนเครื่องละครในของกรมศิลปากร . กรุงเทพฯ รุ่งศิลป์การพิมพ์. หน้า 19
- บุญตา เขียนทองกุล. 2537. เพลงดนตรีปีที่ 1. กรุงเทพฯ : ไม่มี สถานที่ พิมพ์. ฉบับที่ 4. หน้า 59
- ปฐม นิคมานนท์. 2538. รายงานการวิจัยการค้นคว้าความรู้ และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ในชุมชนชนบท ไทย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 34
- พงษ์พรรณ บุญเลิศ. 2550. อนุรักษ์มรดกไทยเครื่องแต่งกายโขนงามประณีต. วาไลดีเดลินิวส์. กรุงเทพฯ. หน้า 4
- สุนมมาลย์ นิมนต์พันธ์. 2539. การละครไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนธรรมพานิช. หน้า 236.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2549. นาฏศิลป์รัชกาลที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. หน้า 57
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2533. เอกสารการสอนวิชาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมิตร เทพวงษ์. 2541. นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. หน้า 27 – 29.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2542. ร้องรำทำเพลง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักวัฒนธรรม. หน้า 224 – 225.
- โสภาก กิมวงศ์โก. 2527. รายงานการวิจัยเรื่องศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบละครชาตรีเมืองเพชรและละครชาตรี กรมศิลปากร. วิทยาลัยครูเพชรบุรี
- อาภรณ์ มนตรี ศาสตร. 2517. วิชาชีพชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของคุรุสภา. วิทยาลัยครู เพชรบุรี . ศึกษานาฏศิลป์. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.

อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกต่อการเปลี่ยนแปลงแนวดนตรี

ของเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง

The Influence of Western Popular Song to

Thai Popular Song and Thai Folk Song

ยุทธกร สริกขานนท์

สาขาวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเรื่องอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกต่อการเปลี่ยนแปลงแนวดนตรีของเพลงไทยสากล และเพลงไทยลูกทุ่ง มีวัตถุประสงค์ที่จะทำความเข้าใจในเรื่องของการจำแนกรูปแบบหรือจัดหมวดหมู่ของเพลงป๊อปตะวันตกให้เป็นระบบ และศึกษาถึงอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีต่อแนวเพลงของดนตรีบ้านเรา ทั้งนี้ต้องทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นให้เข้าใจเสียก่อนว่าเพลงป๊อปตะวันตกมีประวัติที่มาจากอย่างไรและเข้ามาสู่สังคมไทยได้อย่างไรอีกด้วย จนสามารถคิดระบบการแบ่งแยกชนิดของเพลงป๊อปได้ในที่สุด ตลอดจนได้คำตอบในเรื่องอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ภาษา การแต่งกาย แนวคิด และแนวดนตรีของไทยในที่สุด

จากผลการวิจัยจึงพบว่า เพลงป๊อปตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทยได้ 3 กรณีใหญ่ๆ คือจากภาพยนตร์ต่างประเทศ จากนักร้องรายการวิทยุ และจากทหารอเมริกันที่เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยสมัยสงครามเวียดนาม ทำให้คนไทยมีการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมเหล่านั้นในเรื่องการแต่งกาย ภาษา หัตถ์ศิลปะและอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องของเพลง ที่นำเพลงป๊อปตะวันตกที่เป็นที่คุ้นหูมาดัดแปลงให้เป็นเนื้อไทย โดยผู้ฟังบางคนอาจไม่ทราบด้วยซ้ำว่าเพลงไทยที่ตนเองชื่นชอบมาจากเพลงป๊อปตะวันตก

จึงพอสรุปได้ว่างานวิจัยเรื่องอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีต่อแนวดนตรีของเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง ได้รับคำตอบจากการทำวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

1. ประวัติที่มาของเพลงป๊อปตะวันตก
2. การแบ่งแยกชนิดของเพลงป๊อปตะวันตก
3. การเข้ามาสู่สังคมไทย
4. อิทธิพลต่อสังคมไทย
5. อิทธิพลต่อภาษาไทย
6. อิทธิพลต่อการแต่งกาย
7. อิทธิพลต่อแนวคิด
8. อิทธิพลต่อเพลงไทยสากลและลูกทุ่ง

คำสำคัญ : เพลงป๊อปตะวันตก, เพลงยุคซิกตี้, อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตก

Abstract

The study's primary focus that is on the influence of western popular song to Thai popular song and Thai folk song. Purpose to refine our understanding in this following point:

1. The history of western popular song.
2. The type of western popular song.
3. Migration of western popular song to Thailand.
4. The influence to Thai political and social.
5. The influence to Thai language.
6. The influence to Thai costume.
7. The influence to Thai vision.
8. The influence to Thai popular and Thai folk song.

The methodology used in this study employed an intensive review of the literature related such as documentary analysis, textbooks, researches, and a field study conducting through case interviews and observation of the western popular song and the influence to Thai popular and folk song

The result after study research.

1. The western popular music can define by the rhythm in the each year.
2. The western popular music can define by the Christian Era.
3. The western popular music truly influence to the political and Thai society.
4. The western popular music truly influence to the dress and Thai fashion.
5. The western popular music most influence to Thai popular and Thai folk music by changing the lyrics from English to Thai.

Keywords: Western popular song, Sixty's song, The influence of western popular song,m,

บทนำ

ผู้ฟังดนตรีทั่วไป ได้กำหนดชื่อเรียกประเภทของเพลงต่างๆ เพื่อสะดวกในการสื่อความหมายให้ตรงกันหรือเป็นมาตรฐานเดียวกันในระดับสากล โดยสามารถแบ่งแยกเพลงต่างๆ ออกเป็นประเภทใหญ่ๆ อาทิ ป๊อป (Pop) แจ๊ส (Jazz) บลูส์ (Blues) คลาสสิก (Classic) เป็นต้น ซึ่งในเพลงทุกประเภทที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เพลงป๊อปจะเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในการบรรเลงและการฟังในระดับต้นๆ สังเกตได้จากรายการโทรทัศน์รายการวิทยุ และกลุ่มนักดนตรีตามสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ซึ่งมักจะบรรเลงเพลงป๊อปในการประกอบอาชีพมากกว่าเพลงในประเภทอื่นๆ

เพลงป๊อป ย่อมาจากคำว่า ป๊อปพิวลา (Popular) ซึ่งหมายถึง เพลงที่กำลังเป็นที่นิยมในยุคสมัยนั้นๆ เริ่มมีรูปแบบชัดเจนขึ้นในราว ค.ศ. 1960 ซึ่งนักฟังเพลงและนักดนตรีจะเรียกช่วงเวลานี้ว่า ยุค “ซิกตี้” (Sixty) ซึ่งมาจากปี ค.ศ. 1960 นั้นเอง และเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยในราวปี ค.ศ. 1960 ต้น ๆ ไปจนถึงปี ค.ศ. 1970 หรือที่คนในแวดวงดนตรีจะเรียกช่วงเวลานี้ว่า ยุค “เซเวนตี้” (Seventy) ซึ่งก็มาจากปี ค.ศ. 1970 เฉกเช่นเดียวกัน ประเทศไทยได้รับอิทธิพลเรื่องเพลงป๊อปจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ โดยได้รับมาจากกลุ่มทหารอเมริกัน ที่เข้ามารบในสงครามเวียดนาม หรือที่เรียกกันว่า “ทหาร จีไอ” (G.I. = Government Issue) ซึ่งทหารเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งฐานทัพอยู่หลายจังหวัดในประเทศไทย อาทิ จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น ทหารเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมการฟังเพลงป๊อปแบบตะวันตกเข้ามาด้วย อาจจะเป็นเพราะการจากบ้านเมืองมาไกลและเป็นเวลายาวนานกว่าสงครามจะยุติ ทำให้คิดถึงบ้านเกิดของตนจนต้องใช้ดนตรี โดยเฉพาะเพลงป๊อปที่ต้นคุ่นเคย ช่วยคลายเหงาและคลายความคิดถึงบ้านก็เป็นได้ ศิลปินเพลงป๊อปที่มีชื่อเสียงในยุคสมัยนั้น มีทั้งนักร้องเดี่ยวและวงดนตรี อาทิ แนท คิง โคลด์ (Nat King Cole) เพอร์รี โคโม (Perry Como) แอนดี้ วิลเลียม (Andy Williams) แฟรงค์ ซิเนตรา (Frank Sinatra) พอล แองการ์ (Paul Anka) เอลวิส เพรสลีย์ (Elvis Presley) คลิฟ ริชาร์ด (Cliff Richard) วงดนตรีเดอะแพลทเธอร์ (The Platters) เป็นต้น

สืบเนื่องมาจาก การนิยมฟังเพลงป๊อปของทหารอเมริกันเหล่านี้ ทำให้นักดนตรีชาวไทยหลายคนในยุคนี้พยายามฝึกที่จะร้องจะบรรเลงเพลงป๊อปแบบตะวันตกให้ได้ ซึ่งจะทำให้มีโอกาสที่จะได้รับการว่าจ้างให้เข้าไปบรรเลงในฐานทัพของทหารอเมริกันตามสถานที่ต่างๆ และอาจมีรายได้ดีกว่าการบรรเลงเพลงไทยทั่วไปตามร้านอาหารหลายเท่า และทำให้เกิดกระแสการฟังเพลงป๊อปตะวันตกของคนไทยตามมาในภายหลัง จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ดังเราจะสังเกตเห็นลักษณะการบรรเลงดนตรีตามสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ในปัจจุบันยังนิยมเล่นเพลงป๊อปกันอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเพลงป๊อปรุ่นเก่าในปี ค.ศ. 1960 – ค.ศ. 1980 ที่ยังมีกลุ่มผู้ฟังให้ความสนใจที่จะฟังอยู่เสมอไม่ว่าจะผ่านเวลานานแล้วก็ตาม

จากความนิยมเพลงป๊อปในบ้านเราดังที่ได้อธิบายไปทั้งหมดแล้วนั้น เกิดเป็นประเด็นที่น่าศึกษาต่อไปว่า เพลงป๊อปของทางตะวันตกที่เราฟังกันมาตลอด ทั้งในสถานประกอบการทางดนตรีและสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ได้ส่งผลกระทบต่อเพลงของไทยทั้งลูกทุ่งและลูกกรุงบ้างหรือไม่ และส่งผลกระทบต่ออย่างไรหรือมีความแตกต่างกับเพลงในบ้านเราอย่างไร ตลอดจนมีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. แบ่งแยกรูปแบบหรือหมวดหมู่ของเพลงป๊อปตะวันตก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960– ค.ศ. 1980 ให้เป็นระบบ
2. ศึกษาอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 – ค.ศ. 1980 ที่มีต่อเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบหาข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
2. แหล่งศึกษา พื้นที่ภาคสนามที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, โรงเรียนสอนดนตรีมีฟ้า, บริษัท ไอ.เอส.ซออิทส์, เค.พี.เอ็น.สำนักงานใหญ่
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ, เครื่องบันทึกเสียง, คอมพิวเตอร์, แบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การติดต่อนัดหมายโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอสัมภาษณ์, จัดระบบของตำราหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เข้าหมวดหมู่ตรงกับหัวข้อต่างๆ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา ให้เข้าหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
6. นำเสนอข้อมูลการวิจัย เรียงลำดับข้อมูลตามวัตถุประสงค์และหัวข้อที่กำหนด พร้อมสรุปผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดให้ถี่ถ้วนพร้อมนำเสนอ ทั้งในรูปแบบความเรียง ตาราง และรูปภาพ

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาผลสรุปในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถอ้างอิงได้ในวงการดนตรีของประเทศไทยเป็นหลัก อาทิ คุณเล็ก วงศ์สว่าง (นักจัดรายการเพลง-เจ้าของหนังสือเดอะกีตาร์และไอ.เอส.ซออิทส์), อาจารย์วิรัช อยู่ถาวร (ที่ปรึกษา ร.ร.ดนตรีเค.พี.เอ็น อาจารย์วินัย พันธุรักษ์ (นายกสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย), คุณทิพวรรณ ปิ่นภิบาล (นักร้อง) และนำผลการสัมภาษณ์ผนวกกับข้อมูลในเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลสรุปดังนี้

1. เพลงป๊อปปะวันตกมีการประพันธ์ตามจังหวะที่เป็นที่นิยมในยุคสมัยนั้น อาทิ

-จังหวะ Rock “N” Roll (ประมาณปี ค.ศ. 1955) ได้แก่เพลง Rock Around The Clock

ของ Bill Haley & His Comets, เพลง Johnny B. Goode ของ Chuck Berry,

เพลง Jailhouse Rock ของ Elvis Presley, เพลง Les’s Have a Party ของ Wanda Jackson

-จังหวะ Calypso (ประมาณปี ค.ศ. 1956) ได้แก่เพลง Jamaica Farewell

ของ Harry Belafonte, เพลง Day-O (Banana Boat Song)

-จังหวะ Twist (ประมาณปี ค.ศ. 1960) ได้แก่เพลง The Twist ของ Chubby,

เพลง Let’s Twist Again ของ Chubby Checker

-จังหวะ Limbo (ประมาณปี ค.ศ. 1962) ได้แก่เพลง Limbo Rock ของ Chubby Checker,

เพลง Lets Some More ของ Chubby Checker

-จังหวะ Mashed Potato (ประมาณปี ค.ศ. 1962) ได้แก่เพลง Dancing จาก The Moon

ของ The Fabulous Echoes, เพลง Just Let Me Cry ของ Lesley Gore, Mashed Potato Time

ของ Dee Dee Sharp, เพลง I know ของ The Fabulous Echoes, เพลง A Little Bit of Soap

ของ The Fabulous Echoes, เพลง Don’t Say ของ The Fabulous Echoes, เพลง Loop De

Loop ของ The Fabulous Echoes

-จังหวะ Bossa Nova (ประมาณปี ค.ศ. 1963) ได้แก่เพลง Blame It On The Bossa Nova

ของ Eydie Gorme, เพลง Bossa Nova Baby ของ Elvis Presley

-จังหวะ Surfing (ประมาณปี ค.ศ. 1964) ได้แก่เพลง Surfin’ U.S.A.

ของ The Beach Boys, เพลง California Girl ของ The Beach Boys, เพลง Fun Fun Fun

ของ The Beach Boys เพลง Little Honda ของ The Beach Boys, เพลง Surfin’ Safari

ของ The Beach Boys

-จังหวะ Watusi (ประมาณปี ค.ศ. 1964) ได้แก่เพลง Get Yourself A College Girl

ของ Mary Ann Mobley, เพลง Boney Molonie ของ The Standells, เพลง Blue Feeling ของ

The Animals

-จังหวะ A-Go Go (ประมาณปี ค.ศ. 1965) ได้แก่เพลง Memphis ของ Johnny River,

- เพลง Wooly Bully ของ Sam The Shams & The Pharaohs, เพลง Secret Agent Man ของ Johnny River
- จังหวะ Sloopy** (ประมาณปี ค.ศ.1965) ได้แก่เพลง Hang On Sloopy ของ The Mc Coys
 - จังหวะ Bubble** (ประมาณปี ค.ศ.1968) ได้แก่เพลง Simon Says ของ 1910 Fruitgum Co., เพลง Yummy Yummy Yummy ของ Ohio Express, เพลง Sugar Sugar ของ The Archies
 - จังหวะ Country Rock** (ประมาณปี ค.ศ. 1969) ได้แก่เพลง Who' ll Stop The Rain ของ Creedence Clearwater Revival, เพลง Have You Ever Seen The Rain ของ Creedence Clearwater Revival, เพลง Cotton Fields ของ Creedence Clearwater Revival, เพลง Take It Easy ของ The Eagles
 - จังหวะ Hard Rock, Heavy, Underground** (ประมาณปี ค.ศ. 1970 - 1973) ได้แก่ เพลง Free Me ของ Uriah Heep, เพลง Paranoid ของ Black Sabbath, เพลง Bad Time ของ Grand Funk Railroad
 - จังหวะ Funky** (ประมาณปี ค.ศ. 1973) ได้แก่เพลง The Cisco ของ War, เพลง Play That Funky Music ของ Wild Cherry
 - จังหวะ Bump** (ประมาณปี ค.ศ. 1976) ได้แก่เพลง Lady Bump ของ Penny Melean, เพลง Fly Robin Fly ของ Silver Convention, เพลง That's The Way (I Like It) ของ KC & The Sunshine Band
 - จังหวะ Reggae** (ประมาณปี ค.ศ. 1976) ได้แก่เพลง Soots, Rock Reggae ของ Bob Marley & The Wailers, เพลง Mother And Child Reunion ของ Paul Simon
 - จังหวะ Disco** (ประมาณปี ค.ศ. 1977) ได้แก่เพลง D. I. S. C. O. ของ Ottawan , เพลง Ring My Bell ของ Anita Ward, เพลง Stayin' Alive ของ The Bee Gees, เพลง Da Ya Think I' m Sexy ของ The Bee, เพลง DA Ya Think I'm Sexy ของ Rod Stewart, เพลง I was made for Dancin ของ Leif Garrett, เพลง Hot Staff ของ Donna Summer

2. เพลงป๊อปสามารถแบ่งตามปีคริสต์ศักราชในรอบ 10 ปี ดังนี้

ตารางที่ 1

ปี ค.ศ.	นักร้อง/ นักดนตรี / วงดนตรี
1900 - 1909	Len Spencer, Arthur Collins, Byron G. Harlan, Hayden Quartet, Harry MacDonough
1910 - 1919	Billy Murray, Bela Bartok, Sophie Tucker, The Peerless Quartet, Irving Berlin, Jerome Kern, Henry Burr
1920 - 1929	Mamie Smith, Ben Selvin, Bert Kalmer and Harry Ruby, Irving Caesar, Gus Kahn and Walter Donaldson, Paul Whiteman, Gene Austin, George and Ira Geerswin, Jimmy McHugh, Budy Desylva, Lew Brown and Ray Henderson, Leo Reisman, Audy Razaf
1930 - 1939	Dorothy Fields, Bing Crosby, Flanagan and Allen, Howard Dietz, Maurice Chevalier, Ted Lewis, Louis Armstrong, Al Dubin, Otto Herbach, Ray Noble, Cole Porter, Duke Ellington, Rodgers and Hart, Benny Goodman, Eddy Duchin, Johnny Burke, Rainger and Robin, Tommy Dorsey, Noel Gay, Harry Warren, Ivor Novello, Hoagy Carmichael
1940 - 1949	Burton Lane, Glenn Miller, Kay Kyser, Rodgers and Hammerstein, Fats Waller, Kate Smith, Perry Como, Mack Gordon, Al Jolson, Edith Piaf, E.Y. “Yip” Harburg, Jule Styne and Sammy Cahn, Doris Day, Frank Loesser, Johnny Meeer
1950 - 1959	Nat “King” Cole, Leiber and Stoller, Johnnie Ray, Jo Stafford, Paul Robeson, Liberace debuts on his own television show, James Van Heusen, The Ames Brothers, Guy Mitchell, Pat Boone, George Jones, Little Richard, Victor Young, Larry Williams, Dalida, Kay Starr, Otis Blackwell, The Coasters, Miles Davis, Marty Robbins, Ornette Colemann, Elvis Presley
1960 - 1969	Eddie Cochran, Connie Francis, Miriam Makeba, Joan Baez, Gerry Goffin and Corole King, Willie Nelson, Dion, Joe Meek, Ray Charles, Phil Spector, Berry Mann and Cynthia Wail, The 4 Seasons, Ellie Greenwich and Jeff Barry, The Supremes, Jim Reeves, Roy Orbion, The Hollies, Stage Musical, Sonny and Oher, Graham Gouldman, Herb Alpert, Cream, Chip Taylor, The Association, Aretha Frankin, Engelbert Humperdink, Jacggues Brel, The Rascals, Family, Jimmy Webb, Joey Levine, Holland Dozier Holland, Crosby Stillls and Nash , Donovan, Jethro Tull, Creedence Clearwater Revival (C.C.R.) , Burt Bacharach and Hal David, The Beatles
1970 - 1979	Janis Joplin, Sly And The Family Stone, Pual Revere and The Raiders, Melanie, The Osmond Family, Alice Cooper, Al Green Uriah Heep, Hawkwind, Roger Cook and Roger Greenaway, neil Young, Slade, Eric Clapton, Nicky Chinn and Mike Chapman, Sweet, Ry Cooder, Pual Anka, Emerson Lake and Palmer, Nick Drake, bay City Rollers, Glen Campbell, Can, Bob Marley, Bill Martin and Phil Coulter, Boston, Blue Oyster Cult, Demis Roussos, Wings, Fleetwood Mac, John Williams, Status Quo, Siouxsie And The Banshees, Joy Division, The Three Degrees, Tony Macaulay, Boney M, Suzi Quatro, The B-52’ S, The Slits, Gary Numan
1980 - 1989	Madness, Olivia Newton-John, Dolly Parton, Cabaret Voltaire, Soft Cell, Depeche Mode, Ozzy Osbourne, Iron Maiden, The Birthday Party, The Police, Badfinger, Brenda Fassie, The Smiths, Tina Turner, Foreigner, Stryper, Nana Mouskouri, Alex Chilton, Steve Winwood, Erasure, The Beastie Boys, Fred Astaire, The Flaming Lips, Public Enemy, Bros, Bananarana, New Kids On The Block, Stock, Aitken and Waterman, The Stone Roses, Journey, Cuts Both Ways, The Pixies
1990 - 1999	Queensryche, Vanilla Ice, Tommy Roe, Garth Brooks, Tito Puente, Shakespears Sister, Boyz II Men, Liz Phair, Snoop Dog, Tori Amos, Beck, The Black Crowes, Robson And Jerome, Supergrass, The Wallflowers, Richard hell, Robbie Williams, Hanson, The Verve, Dana International, Max Martin, Cher , 808 State, Marilyn Manson, Janny Kravitz Garcia, Ravi Shankar, Basesment Jaxx
2000 - ปัจจุบัน	Eminem, Britney Spears, Sean Combs, Jennifer Lopez, Guy Chambers, The Datsuns, Alice and Chains, Devo, 50 Cent, velvet Revolver, John Peel, Johnny Hallyday, Rick Rubin, Gene Pitney, Syd Barrett

3. อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีต่อการเมืองและสังคม

ได้ข้อสรุปว่าในยุคสมัยที่เพลงป๊อปตะวันตกเฟื่องฟูในประเทศไทยนั้น ตรงกับสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นช่วงที่เพิ่งทำการปฏิวัติมาใหม่ๆ ทางรัฐบาลสังเกตว่าเพลงป๊อปโดยเฉพาะในสไตล์ร็อกแอนด์โรล มีจังหวะที่เร้าใจ ยั่วยุ วัยรุ่นให้ศีกค่นอง จนอาจถึงขั้นมีเรื่องชกต่อยกันได้ หรืออาจพัฒนาไปสู่การไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐในอนาคต จึงมีคำสั่งจากคณะรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ห้ามเปิดเพลงแนว นี้ในสถานีวิหุต่างๆ ตลอดจนการโฆษณาด้วย ทำให้ผู้จัดรายการวิทยุเดือดร้อนกันอย่างมาก (รวมถึงเล็ก วงศ์สว่างด้วย)อีกทั้งยังวางระบบในการจัดการแสดงดนตรีประเภทนี้อย่างรัดกุม วิรัช อยู่ถาวร อดีตสมาชิกวงSilver Sandก็เคยโดนจับไปเสียค่าปรับที่สถานีตำรวจ เนื่องจากการเล่นดนตรีนี้เองซึ่งนับว่าดนตรีมิได้มีอิทธิพลไปกระทบกับการเมืองอย่างไร แต่การเมืองเป็นฝ่ายเข้ามากระทบกับดนตรีเสียเอง

4. อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกด้านภาษา

จากการสำรวจข้อมูลปรากฏว่าไม่มีผลกระทบต่อภาษาไทยโดยตรงแต่มีปัจจัยที่ส่งผลให้คนไทยในสมัยนั้นเข้าใจรูปแบบของภาษาอังกฤษ อาทิ คำศัพท์, ไวยากรณ์, ประโยค ผ่านทางเนื้อเพลงป๊อปเหล่านี้ นับว่าเป็นวิธีฝึกภาษาอังกฤษของคนไทยในสมัยก่อนที่วิธีหนึ่ง

5. อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกด้านการแต่งกาย

จากการศึกษาค้นคว้าจากบุคคลและเอกสารตำราปรากฏให้เห็นถึงการแต่งกายของคนไทยในสมัยนั้น ที่ได้รับอิทธิพลการแต่งกายของดารานักร้องชาวตะวันตกดังตัวอย่างภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1

กระโปรงรัดสะโพกด้วยยาวบาง มีการจับจีบรอบตัว มีชื่อเรียกตามสมัยนิยมขณะนั้นว่า กระโปรงนิวลูค ประมาณ พ.ศ. 2495

ภาพประกอบที่ 2

กระโปรง 4 ชั้น ประมาณ พ.ศ. 2503

ภาพประกอบที่ 3

กระโปรงอัดฟลิท ประมาณ พ.ศ. 2506

ภาพประกอบที่ 4

กระโปรงสั้น หรือที่เรียกว่ากระโปรงมินิสเกิร์ต ประมาณ พ.ศ.2520

ภาพประกอบที่ 5

กางเกงฮอตแพนต์ ประมาณ พ.ศ. 2514

ภาพประกอบที่ 6

กางเกงขาบานทรงม้อด ประมาณ พ.ศ.2514

ภาพประกอบที่ 7
 กระโปรงแม็กซีกระโปรงมิดี
 สวมทับกางเกงขายาวและ
 กระโปรงมินิสเกิร์ต

ภาพประกอบที่ 8
 กางเกงทรงเซเลอร์
 ประมาณ พ.ศ.2517

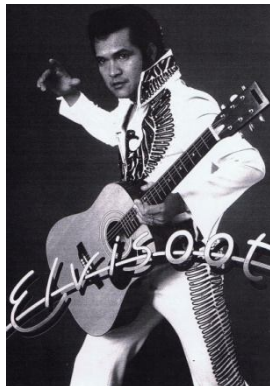

ภาพประกอบที่ 9
 กางเกงทรงเดฟ
 ประมาณพ.ศ. 2507

โดยเฉพาะผู้ที่ชื่นชอบ Elvis Presley ก็แต่งกายเลียนแบบนักร้องในดวงใจเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 10
 จีระศักดิ์ ปิ่นสุวรรณ

ภาพประกอบที่ 11
 วิสูตร ตุงครรัตน์

ภาพประกอบที่ 12
 จารึก วิริยะกิจ

ภาพประกอบที่ 13
 วสุ แสงสิงแก้ว

6. อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกด้านแนวคิดและค่านิยม

จากการศึกษาค้นคว้า จากบุคคล และเอกสารตำรา ปรากฏให้เห็นว่า วัยรุ่นในยุคก่อน นำเพลงป๊อปตะวันตกมาเป็นเครื่องยกระดับรสนิยมของตนเนื่องจากผู้ที่ฟังเพลงป๊อปตะวันตกจะมีระดับ มีการศึกษาดี เนื่องจากเพลงที่ฟังเป็นภาษาอังกฤษ จึงกล่าวได้ว่าวงการเลือกฟังเพลงของคนในสมัยนั้นเป็นการบ่งบอกถึงระดับความรู้และรสนิยมที่เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ได้

7. อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีผลกระทบต่อแนวเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง

จากการศึกษาค้นคว้าจากบุคคลและเอกสารตำราปรากฏว่านักประพันธ์เพลง,นักดนตรีนักร้องชาวไทยหลายคน ได้นำทำนองเพลงป๊อปตะวันตกที่มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น มาประพันธ์เป็นเพลงไทย โดยนำทำนองของเขามาทั้งหมด และใส่เนื้อเพลงภาษาไทยเข้าไป อาจตรงความหมายเดิมในภาษาอังกฤษ หรือเปลี่ยนความหมายไปเลยก็มีดังตารางเปรียบเทียบ และชื่อเพลงต้นฉบับภาษาอังกฤษสลับกับเพลงไทยที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ทั้งในลักษณะลูกกรุงและลูกทุ่ง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2

เพลงป๊อปตะวันตก	ผู้แต่ง/นักร้อง/ นักดนตรี/วงดนตรี	เพลงไทย	ผู้แต่ง/นักร้อง/ นักดนตรี/วงดนตรี
9,999,999 TEARS	Dickey Lee	เก้าล้านหยดน้ำตา	ดอน สอนระเบียบ
A-BA-NI-BI	Izhar Cohen and Alphabeta	ไอ้บ้า ไอ้ขี้ ไอ้โง่ ไอ้เข้	เพลงประกอบภาพยนตร์ เก้า..เก้า เดอะ พอสซิเบิล
AGADOO	Black Lace	อำมาตย์	Mr. Sister
AS TEARS GO BY	Rolling Stone	คนใจร้าย	ชัยรัตน์ เทียบเทียม
BABY, I DON'T CARE	Elvis Presley	รักยังมีดี	สุภาภรณ์ เทียบเทียม
BAD TIME	Grand Funk Railroad	อย่ามัวไปแคร์	มีศักดิ์ นาครัตน์
BERNADINE	Pat Boone	ดวงใจฉันรักเธอ	รอยัลสไปร์ทส
CAN'T HELP FALLING IN LOVE	Elvis Presley	ดวงใจยังมีรัก	เพลงประกอบภาพยนตร์ เก้า..เก้า เดอะ พอสซิเบิล
CORAZON DE MELON	RoseMary Clooney	เบอร์ไหนดี	ถาวร อุณหกะ
CHRISTOPHER COLUMBUS	Guy Mitchell	จากใจถึงใจ	ดอน สอนระเบียบ
CU CU RU CU CU PALOMA	Nancy Ames	สุดฟ้าสุดดิน	ศรชฐา ศิระฉายา
DAY – O (THE BANANABOAT SONG)	Harry Belafonte	ลิ้มไม่ลง	นคร มงคลายน
DIANA	Paul Anka	หน่วยดับเพลิง	นคร มงคลายน
DSCHINGHIS KHAN	Dschinghis Khan	ดูสิดู	นคร มงคลายน
EL CUMBANCHERO	The Ventures	แดดออก	มีศักดิ์ นาครัตน์
GO	Tina Charles	ม้วยไฉ	นคร มงคลายน
HANG ON SLOOPY	The McCoys	ไม่ยากหนา	รอยัลสไปร์ทส
ITSY BITSY TEENIE WEENIE YELLOW POLKADOT BIKINI	Brain Hyland	ฮักกันบ่ได้	สุชาติ เทียนทอง
JAMBALAYA (ON THE BAYOU)	Jo Stafford	ฮักกันบ่ได้ (แดนซ์)	ก๊อต จักรพรรณ์ อาบครบุรี
JINGLE BELLS	Pat Boone	ฮักกันบ่ได้	เบิร์ด ธงไชย แมคอินไตย์
JUST YOUNG	Paul Anka	เจงกีสข่าน	รอยัลสไปร์ทส
KARMA CHAMELEON	Culture Club	อย่ามาคุม	นคร มงคลายน
LIGHTING BAR BLUES	Brownsville station	โทร	เพลงประกอบภาพยนตร์ เก้า..เก้า เดอะ พอสซิเบิล
LIMBO ROCK	Chubby Checker	เหยื่อความซ้า สิ้นใจถึงสิ้นกัน	ชัยรัตน์ เทียบเทียม
LINDA LINDA	Tee-Set	ซ้าชาย	สุภาภรณ์ เทียบเทียม
LISTEN PEOPLE	Herman's Hermits	จิบจูจี	รอยัลสไปร์ทส
LITTLE DARLIN	The Diamonds	ทำอะไรยะ	นคร มงคลายน
MANANA (IS SOON ENOUGHFOR ME)	Peggy Lee	โจงกระเบน	นคร มงคลายน
		ทर्थยัจาง	มีศักดิ์ นาครัตน์
		ขอกับรัก	ดอน สอนระเบียบ
		ไม่รักก็กลิ้งหลอก	ดอน สอนระเบียบ
		หัวทิ่มบ่อ	สุชาติ เทียนทอง
		ลูกทุ่งรักถิ่น	มีศักดิ์ นาครัตน์
		รินมา	เพลงประกอบภาพยนตร์ เก้า..เก้า เดอะ พอสซิเบิล
		เธอตายฉันก็ฆ่าเธอ	สุภาภรณ์ เทียบเทียม
		เธอตายฉันจะฆ่าเธอ	ชัยรัตน์ เทียบเทียม
		ฝนตก	มีศักดิ์ นาครัตน์
		มารยาดีมาก	นคร มงคลายน

MAKIN' LOVE	Floyd Robinson	หมดตัวแล้ว	รอยัลสไปรตส
MARINA	Rocco Granata	เสือเผ่น	มีศักดิ์ นาครัตน์
MORE THAN I CAN SAY	Bobby Vee	โอโย...แยแล้ว	มีศักดิ์ นาครัตน์
MOTHER - IN - LAW	Ernie K - Doe	หลอกให้เรารอ	รอยัลสไปรตส
MY FIRST TIME	Lobo	จ้วหาย	เศรษฐา ศิระฉายา
MY TRULY, TRULY FAIR	Guy Mitchell	อยากกินกาแฟ	นคร มงคลายน
PAPA LOVES MAMBO	Perry Como	คุณพ่อชอบแมมโบ้	นคร มงคลายน
PEPITO	Los Machucambos	เปิดบินโต	ถาวร อุนทกะ
POISON IVY	The Coasters	อะไรจะชะโหม่นหนาด	มีศักดิ์ นาครัตน์
PUFF	Peter Paul & Mary	ยับ	ชัยรัตน์ เทียบเทียม
PUFF THE MAGIC DRAGON	Seal	ยับเพราะใคร	สุภาภรณ์ เทียบเทียม
REALITY	Richard	เอ๋ยคำรัก	ดอน สอนระเบียบ
	Sandepson		
RHYTHM OF THE RAIN	The Cascade	ขอฝนชะโลมใจ	เศรษฐา ศิระฉายา
	Elvis Presley		
RING MY BELL	Anita Ward	กางเกงลึงลอยฟ้า	เพลงประกอบภาพยนตร์
			เก่า..เก่า เดอะ พอสซิเบิล
RUNAWAY	Del Shannon	วันเกิด	เพลงประกอบภาพยนตร์
			เก่า..เก่า เดอะ พอสซิเบิล
SEVEN LONELY DAYS	Georgia Gibbs &	เจ็ดวันที่ฉันเหงา	นคร มงคลายน
	The Yale Brothers		
SIMON SAYS		ไปโรงเรียนสาย	อนัน อันวา
	1910 Fruit Gum Co.	ไปโรงเรียนสาย	ดอน สอนระเบียบ
SO MUCH IN LOVE	All 4 One	ฝากคำว่ารัก	ดอน สอนระเบียบ
SUKIYAKI	Kyu sakamoto	น้ำพริกปลาหู	มีศักดิ์ นาครัตน์
SWAY	Bobby Rydell	สวย	นคร มงคลายน
TAKE ALL OF ME	Tina Charles	ตอบเสียที	เศรษฐา ศิระฉายา
TELL LAURA I LOVE HER	Johny T. Angel	ลำดวน-ทองดี	วิรัช เทวฤทธิ์
THAT' AMORE	Dean Martin	รักรวนเร	นคร มงคลายน
THE BANANA BOAT SONG	The Tarriers	ชายคนยาก	มีศักดิ์ นาครัตน์
THE END OF THE WORLD	The Carpenters	ร้ายนักรักนี้	ดอน สอนระเบียบ
TICKET TO RIDE	The Beatles	แม่ปลาไหล	รอยัลสไปรตส
TOM DOOLEY	The King Ton Trio	ราชสีห์กับหนู	มีศักดิ์ นาครัตน์
YOUR CHEATIN' HEART	Hank Williams	ชวนเมียชมจันทร์	นคร มงคลายน
		ชวนน้องชมจันทร์	นคร มงคลายน
		จำจิมะเชื่อเปราะ	ไพโรจน์ สังวริบุตร
		ใจร้ายก็บอก	เศรษฐา ศิระฉายา
YOUNG DREAMS	Elvis Presley	ยังดี	มีศักดิ์ นาครัตน์
YOU'RE MY WORLD	Helen Reddy	รักลึงการ	เพลงประกอบภาพยนตร์
			เก่า..เก่า เดอะ พอสซิเบิล
WEAR MY RING AROUND YOURNECK	Elvis Presley	แห่ดง	มีศักดิ์ นาครัตน์
WOODEN HEART	Elvis Presley	หัวใจไม้	มีศักดิ์ นาครัตน์
WITH A GIRL LIKE YOU	The Troggs	เลือกฉันที้	สุภาภรณ์ เทียบเทียม
		สิ้นใจถึงสิ้นกัน	ชัยรัตน์ เทียบเทียม

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า เพลงป๊อปตะวันตก มีอิทธิพลในประเทศไทยช่วงปี ค.ศ.1960 – 1980 อยู่จริงเนื่องจากเป็นช่วงที่เพลงป๊อปตะวันตกกำลังเฟื่องฟูหรือเรียกกันว่ายุค ซิกตี้ ประกอบกับการเกิดสงครามเวียดนาม ซึ่งมีทหารชาวอเมริกันมาตั้งฐานทัพอยู่หลายจังหวัดในประเทศไทย ทำให้มีการนำวัฒนธรรมการฟังเพลงป๊อปตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในบ้านเราเป็นอย่างมาก คนไทย จึงเริ่มฟังและบรรเลงเพลงเหล่านี้มากขึ้น ประกอบกับการนำภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาฉายในโรงภาพยนตร์ชั้นนำในยุคนั้น ยิ่งทำให้คนไทยรู้จักเพลงป๊อปตะวันตกผ่านภาพยนตร์เหล่านี้เป็นอย่างมากอีกด้วย จึงเกิดการร้องการเต้นดนตรีตลอดจนการแต่งกายเลียนแบบดารานักร้องตะวันตกที่ชื่นชอบ จนทำให้ผู้ประกอบการด้านดนตรีและนักแต่งเพลงในยุคนั้นนำทำนองเพลงป๊อปตะวันตกที่คุ้นหูคนไทยเป็นอย่างดีแล้ว มาดัดแปลงเป็นเนื้อไทย ด้วยการล้อเลียนการออกเสียงในชื่อภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย เช่น เพลงเบอร์นาดีน เป็นเบอร์ไหนดี หรือเพลงเดย์โอ เป็น แดดออก เป็นต้น เหตุที่นิยมนำเพลงป๊อปตะวันตกมาเปลี่ยนเป็นเนื้อไทยอีกประการหนึ่งเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์สมัยนั้นยังไม่ชัดเจน จึงสามารถกล่าวได้ว่าเพลงป๊อปตะวันตกในช่วงปี ค.ศ. 1960 – 1980 มีอิทธิพลต่อวงการดนตรีและสังคมไทยอย่างแท้จริง

อิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่ยังมีให้เห็นในสังคมไทยอยู่ในรูปแบบของการบรรเลงเพลงเหล่านี้ในสถานบันเทิงที่มีระดับ เช่น โรงแรมต่างๆที่มีเพลงประเภทนี้บรรเลงอยู่ในลิโอบบี้ คอฟฟี่ช็อปหรือร้านอาหารของโรงแรม เป็นต้น แม้ว่าเพลงป๊อปตะวันตกบางเพลงจะเก่าแก่เกินห้าสิบปีขึ้นไปแล้ว แต่ก็ยังคงมีผู้ฟังบางกลุ่มยังให้ความนิยมและแสวงหาเพลงประเภทนี้ฟังอยู่ ตลอดจนการแต่งกายเลียนแบบนักร้องที่ประทับใจยังคงมีให้เห็น เช่นผู้ที่ร้องเพลงของเอลวิส เพรสลีย์ ในปัจจุบันก็ต้องแต่งกายเลียนแบบเอลวิสให้เห็นอยู่ในโรงแรมหลายที่โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ตลอดจันร้านขายแผ่นซีดีในปัจจุบันก็ต้องมีเพลงป๊อปตะวันตกขายให้ลูกค้าที่ชื่นชอบอยู่เช่นเดิม

จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์ในวงการดนตรีมาเป็นเวลานานในเรื่องอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีต่อแนวดนตรีบ้านเรานั้น พอจะสรุปได้ดังนี้

1. เล็ก วงศ์สว่าง นักจัดรายการเพลงฝรั่งย้อนยุค เจ้าของหนังสือเดอะเก็ทาร์,ไอ.เอส.ซงอิท เล่าว่าเพลงเหล่านี้มีอิทธิพลต่อนักฟังดนตรีบ้านเราอย่างมาก จนต้องเสาะแสวงหาแผ่นเสียงเพลงเหล่านี้ให้ครบทุกชุดทุกศิลปิน ซึ่งต้องลงทุนสูง เพราะสมัยก่อนมีแต่แผ่นต้นฉบับที่ต้องสั่งนำเข้าเท่านั้น ไม่สามารถก๊อปปี้หรือโหลดเอาตามอินเทอร์เน็ตเหมือนสมัยนี้ แต่ก็ต้องลงทุนเนื่องจากมีผู้ฟังโทรศัพท์มาขอให้เปิดเป็นจำนวนมาก

2. ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล นักร้องเพลงไทยสากล เล่าว่าตนเองฝึกหัดและยึดอาชีพร้องเพลงจากเพลงไทยสากลเป็นหลัก แต่ด้วยอิทธิพลของเพลงป๊อปตะวันตกที่มีผู้ฟังให้ความนิยม ก็ต้องทำให้หันมาฝึกหัดและร้องเพลงป๊อปตะวันตกอยู่หลายเพลงเช่นกัน

3. วิรัช อยู่ถาวร ที่ปรึกษาโรงเรียนดนตรีเค.พี.เอ็น อดีตนักดนตรีวงซิลเวอร์แซนด์ เล่าถึงอิทธิพลของเพลงเหล่านี้ที่นักดนตรีสมัยก่อนต้องเล่นได้อย่างต้นฉบับจึงจะมีผู้ว่าจ้างให้เล่นในสถานที่ดีๆ และมีค่าตอบแทนสูงกว่าเล่นเพลงไทยทั่วไป จึงเกิดนักดนตรีอาชีพที่มีฝีมือมากในยุคนั้น บางครั้งก็ได้รับการว่าจ้างให้เข้าไปบรรเลงให้ทหารอเมริกันฟังในฐานทัพที่มีอยู่หลายจังหวัด เช่น ชลบุรี นครราชสีมา นครสวรรค์ อุดร เป็นต้น

4. วินัย พันธุรักษ์ นายกสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ อดีตนักร้องวงดิอิมพอสสิเบิล เล่าว่าเพลงของวงดิอิมพอสสิเบิลบางเพลงก็ดัดแปลงมาจากเพลงป๊อปตะวันตกที่เป็นที่รู้จักในยุคนั้นอยู่แล้ว เมื่อนำมาร้องเป็นเพลงไทยก็ทำให้ผู้ฟังคุ้นหู ง่าย และได้รับความนิยมในเวลาอันรวดเร็ว และผู้ที่สามารถเข้าไปบรรเลงเพลงเหล่านี้ในฐานทัพอเมริกันได้จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มนักดนตรีด้วยกันอย่างมากในยุคนั้นแสดงให้เห็นถึงฝีมือ เพราะต้องร้องและบรรเลงให้เหมือนต้นฉบับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของเพลงป๊อปตะวันตกก่อนหน้าปี ค.ศ. 1960 ว่ามีที่มาอย่างไรจึงส่งผลให้เกิดความนิยมในช่วงปี ค.ศ. 1960 หรือยุค “ซิกตี้” ได้

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวเพลงป๊อปตะวันตกหลังปี ค.ศ. 1980 ด้วย เพื่อให้เข้าใจถึงพัฒนาการของเพลงป๊อปอย่างต่อเนื่อง

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องอื่นๆที่ไม่ใช่เฉพาะเรื่องดนตรี แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมในยุคของดนตรีนั้นๆ อาทิ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า ศาสนา ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบของดนตรีในแต่ละยุคสมัยเป็นอย่างมาก

4. ผู้ศึกษาเรื่องเพลงป๊อปตะวันตก ไม่ควรศึกษาผ่านตำรา หนังสือ หรือเอกสารเพียงอย่างเดียว ควรฟังเพลงป๊อปตะวันตกจากต้นฉบับจริง เพื่อเพิ่มความเข้าใจ ควบคู่กันไปด้วย

5. สามารถนำความรู้เรื่องเพลงป๊อป ไปทำการศึกษาแนวเพลงอื่นๆ อาทิ แจ๊ส บลูส์ ร็อค ฯลฯ ในยุคสมัยเดียวกันได้อีกด้วย

ประมวลภาพการสัมภาษณ์บุคคลที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัย

ภาพประกอบที่ 14 คุณเล็ก วงศ์สว่าง

ภาพประกอบที่ 15 คุณทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

ภาพประกอบที่ 16 อาจารย์วีริช อยู่ถาวร

ภาพประกอบที่ 17 อาจารย์วินัย พันธุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

เล็ก วงศ์สว่าง. “เดอะคิง” เอลวิส (Elvis ‘The King’). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์, 2540.

เล็ก วงศ์สว่าง. เพลงดี VS สบตตัง Vol. 2,3,4,5,7. (The Civil War). กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์, 2551

เล็ก วงศ์สว่าง. 58 เพลงเพลงอมตะ: The Buddy Songs. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์, 2547.

เล็ก วงศ์สว่าง. All Time Greatest Hits 50’s Vol.1 Encyclopedia. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์วงศ์สว่างการพิมพ์, 2551.

Brockhampton Reference. Dictionary of Music. Slovenia : Geddes & Grosset Ltd, 1995.

Marie Clayton. Elvis Presley Unseen Archives. Indonesia : Atlantic Publishing., 2006.

พรรณไม้ที่ใช้ในการประกอบอาหาร

ตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดดา

The Kind of Tree Used in Cooking for Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard
Piyamahara Padivaraddha

คันสนีย์ จะสุวรรณ์

บุคลากรสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง พรรณไม้ที่ใช้ในการประกอบอาหาร ตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดดา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่ของวังสวนสุนันทา และเพื่อศึกษาการใช้พรรณไม้ในสวนสุนันทาในการนำมาประกอบอาหาร ตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดดา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสวนสุนันทา ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาหาร และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า พรรณไม้ที่นำมาปลูกในสวนสุนันทา มีทั้งไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ได้แก่ ต้นประดู่ ไทร กร่าง ปีบ โสภ พะยอม เป็นต้น และไม้ล้มลุก ประกอบไปด้วย ไม้ดอก ได้แก่ กุหลาบ กล้ายไม้พันธุ์ต่างๆ และไม้ใบ ได้แก่ โกสน เล็บครุฑ เป็นต้น ส่วนอาหารตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดดา ส่วนใหญ่เป็นอาหารปรุงสำเร็จ และน้ำพริก ชนิดต่างๆ ซึ่งใช้พรรณไม้ที่อยู่ในสวนสุนันทาส่วนใหญ่มาประกอบเครื่องจิ้ม โดยนำมาชุบแป้งทอด ได้แก่ ดอกโสน ดอกแต้ว ดอกลิ้นทม รับประทานกับข้าวปรุงต่างๆ ข้าวแช่ และขนมจีน หรือนำมาบดประทานกับน้ำพริก ดอกพะยอมนำมาปรุงอาหารประเภทยำ รวมทั้งใช้ใบไม้ที่รับประทานได้มาตกแต่งรองจานเพื่อให้ดูสวยงามด้วย จากผลการวิจัย เป็นแนวทางในการเผยแพร่อาหารตำรับพระวิมาดาเธอ โดยการจัดเป็นนิทรรศการ และได้จัดทำเป็นหนังสือตำราอาหารตำรับพระวิมาดาเธอฯ ด้วย

คำสำคัญ : พรรณไม้, พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดดา, ตำรับอาหาร.

Abstract

The research titled “Kind of Tree Used in Cooking For Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard Piyamaharaj Padivaraddha” aimed to examine 1) the plants in Suan Sunandha Palace area and 2) the usages of plants in cooking for Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard Piyamaharaj Padivaraddha. This is the historical and documentary research. The data was collected by in-depth interview those affiliated with Suan Sunandha Palace and cooking experts. The focus group discussion was conducted to examine and confirm the findings.

The research found that plants in Suan Sunandha Palace area include perennial plant such as Pradoo, Banyan tree, Krang, Peep Sok and Payoom ; biennial plant such as roses and orchids; and foliage plant such as Koson and Lebkrut. The cooking for Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard Piyamaharaj Padivaraddha are Finished Food and chili sauce which the plants are used as side dishes by frittering such as Sanoo, Taw, Luntoom and dined with seasoned rice such as Kaw-chae and Kanom-jeen or dined with chilli paste. Payoom is commonly used for spicy salad and its leaves are used as garnish. The findings suggest that exhibition and recipe cookbook are ways to publicize the cooking for Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard Piyamaharaj Padivaraddha.

Keywords : Kind of Tree, Phra Vimadhathea Kromphrasudhasineenard Piyamaharaj Padivaraddha,

Cooking

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เดิมเป็นอุทยานสวนป่า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากทรง

เสด็จฯ กลับจากประพาสยุโรปครั้งที่ 5 ใน พ.ศ. 2450 ได้ทรงจัดการวางแบบแปลนสวนสุนันทา ปราสาทพระที่นั่ง และพระตำหนักสำหรับพระชายา เจ้าจอม พระราชโอรสและพระราชธิดา ทรงควบคุมการก่อสร้างและทรงคัดเลือกพรรณไม้มานาชนิด พระองค์เอง เป็นพระราชอุทยานสวนป่าที่อุดมสมบูรณ์สวยงาม ปกคลุมด้วยพรรณไม้นานาชนิด ส่งกลิ่นหอมอบอวลด้วยไม้ดอกไม้ และได้พระราชทานนามว่า “สวนสุนันทา” อันเป็นพระราชานุสรณ์แห่งความรักในสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ฯ ที่ได้เสด็จสวรรคต (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2549)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2454 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างองค์พระที่นั่งและพระตำหนักต่างๆ ที่ยังไม่เสร็จรวม 32 ตำหนัก บนเนื้อที่ 122 ไร่ ในพระราชอุทยานสวนสุนันทาตามพระราชประสงค์ของพระราชบิดา ได้สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2462 บรรดาเจ้านายฝ่ายในและเจ้าจอมในรัชกาลที่ 5 ได้ทยอยเสด็จมาประทับ จากการสำรวจในแผนผังสวนสุนันทาฉบับสำนักพระราชวัง ปรากฏว่ามีเจ้านายฝ่ายในประทับในวังสวนสุนันทา 24 พระองค์ และเจ้าจอมในรัชกาลที่ 5 จำนวน 13 ท่าน นอกเหนือจากนั้นก็เป็นที่พระญาติที่มาประทับและพำนักเป็นครั้งคราว ดังนั้น สวนสุนันทาในสมัยรัชกาลที่ 6 - 7 ถือว่าเป็นราชสำนักฝ่ายในที่ใหญ่ที่สุด (สำนักพระราชวัง, 2532)

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดา เป็นพระอัครชายาในพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า “หม่อมเจ้าหญิงสาย” ทรงเป็นพระธิดาองค์เล็ก ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี องค์ต้นราชสกุล “ลดาวัลย์ ณ อยุธยา” (พระราชโอรส ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาเอมน้อย) กับเจ้าจอมมารดาจีน ประสูติที่วังพระบิดา ณ ตำบลท่าเตียน เมื่อวันที่ 4 กันยายน พุทธศักราช 2406 ก่อนที่พระบิดาจะสิ้นพระชนม์ได้ทรงถวายพระธิดาทั้ง 3 พระองค์เป็นข้ารับใช้ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ หม่อมเจ้าบัว (ในรัชกาลที่ 5 ทรงได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น “พระอัครชายาเธอ กรมขุนอรชรราชกัลยา”) หม่อมเจ้าปวี (ในรัชกาลที่ 5 ทรงได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น “พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคินารีรัตน์”) และหม่อมเจ้าสาย (ในรัชกาลที่ 5 ทรงได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนา เป็น “พระอัครชายาเธอ กรมขุนสุทธาสินีนาฏ” และในรัชกาลที่ 7 ทรงได้รับโปรดเกล้าฯ เฉลิมพระยศเป็น “พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา”)

ภายหลังการก่อสร้างพระตำหนักหมู่ได้แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระวิมาดาเธอฯ และพระราชธิดาประทับที่ตำหนักสวนบัว และพระราชทานตำหนักสวนบัวเปลวซึ่งอยู่ใกล้ตำหนักสวนบัวชิดกำแพงด้านหลังวังสวนดุสิต สำหรับเป็นห้องเครื่องต้นในการปรุงพระกระยาหารถวายพระบรมราชสวามีในฐานะทรงทำหน้าที่กำกับดูแลห้องเครื่องต้น เนื่องจากพระวิมาดาเธอฯ ทรงพระปรีชาสามารถในด้านการปรุงอาหารเป็นหนึ่งในจนได้รับกรายกย่องว่าทรงเป็น “เอตทัคคะทางการทำกับข้าว” และได้ทรงรับราชการฉลองพระเดชพระคุณในหน้าที่กำกับดูแลห้องเครื่องต้นถวายทรงเครื่องครัดในเรื่องระเบียบวินัยและจริยามารยาทของข้าหลวงเพื่ออบรมบ่มนิสัยในความเป็นกุลสตรีไทย ฉะนั้นบรรดาข้าหลวงในสำนักพระวิมาดาเธอฯ จะเก่งในด้านการทำกับข้าว เย็บปักถักร้อย การแกะสลักผักผลไม้ การร้อยมาลัยและมีกิริยามารยาทงาม (กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมมากูร, 2533)

พระวิมาดาเธอฯ นอกจากทรงกำกับดูแลห้องเครื่องต้นแล้ว ในยามว่างเว้นจากพระภารกิจยังโปรดต้นไม้มาตั้งแต่เมื่อครั้งประทับในวังหลวง วังสวนดุสิตและที่สวนสุนันทา ซึ่งมีทั้งไม้ดอกไม้ ไม้ใบไม้พุ่มชนิด ทรงปลูกที่หน้าตำหนักจนกลายเป็นสวนอุทยานขนาดย่อมร่มรื่นด้วยแมกไม้ธรรมชาติอันสวยงาม กล่าวกันว่าสวนอุทยานของพระองค์ได้แผ่กิ่งก้านสาขาไปจนถึงใกล้พระที่นั่งนงคราญสโมสร ทรงโปรดต้นไม้กล้วยไม้และกุหลาบเป็นพิเศษ

กล่าวได้ว่าในสมัยที่พระองค์ประทับที่สวนสุนันทานั้น บริเวณรอบตำหนักจะเต็มไปด้วยสีสนพรรณไม้นานาชนิด ส่งกลิ่นหอมตลบอบอวลด้วย กุหลาบ ลั่นทม สารภี ลำดวน นมแมว มะลิ หน้าวัว พุทธรัด เล็บนางฟ้า และแก้วเจ้าจอม โดยเฉพาะต้นแก้วเจ้าจอมนั้นเป็นพันธุ์ไม้ต่างประเทศที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาจากชวา เมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะชวา ปัจจุบันคือ ประเทศอินโดนีเซีย โดยทรงนำมาปลูกไว้ที่สวนสุนันทา เป็นดอกไม้วงคราม มี 5 กลีบ เกสรสีเหลืองงดงามมาก และต่อมาดอกแก้วเจ้าจอมได้กลายเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่วนลั่นทมต้นใหญ่ทั้งสองต้นที่ปลูกอยู่ข้างตำหนักพระวิมาดาเธอฯ นั้น เพิ่งมาปลูกภายหลังเมื่อปีพุทธศักราช 2502 นอกจากไม้ดอกไม้แล้วยังทรงปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ชมพู่ กระท้อน ห้ว และเงาะลิ้น เป็นต้น ทุกคืนจะทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรไม้ดอกไม้ และที่เรือนกล้วยไม้เวลาผลิดอกด้วยความสนพระทัยยิ่งและทุกเช้าทรงโปรดให้ข้าหลวงในพระองค์ ผีกหัวหวาดรูปดอกไม้ที่ทรงปลูกไว้ให้เหมือนของจริงที่สุดพร้อมระบายสีน้ำ โดยเฉพาะดอกกล้วยไม้พันธุ์ต่างๆ แล้วจึงนำขึ้นถวายทอดพระเนตร ภาพวาดเหล่านี้เท่าที่รวบรวมได้ในปัจจุบันมีจำนวนกว่า 117 ภาพ ทรงโปรดให้ข้าหลวงวาดตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2460 เป็นต้นมา (เนื่อง นิลรัตน์, 2545)

พระกระยาหารที่พระวิมาดาเธอฯ ทำถวายพระพุทเจ้าหลวงจนเป็นที่โปรดปรานส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากพระวิมาดาเธอฯ ทรงให้ปลูกต้นไม้นานาพรรณรอบบริเวณตำหนักและทรงนำพรรณไม้ที่ทรงปลูกมาประกอบอาหารในตำรับของพระวิมาดาเธอฯ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงพรรณไม้ในสวนสุนันทาที่นำมาปลูกแต่ละตำหนัก ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากพรรณไม้ต่างๆ ซึ่งยังไม่มีการรวบรวมและศึกษาข้อมูลอย่างจริงจัง จึงจำเป็นต้องทำวิจัยที่สมควรรวบรวมไว้เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพรรณไม้ในสวนสุนันทา เพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่ของสวนสุนันทา
2. เพื่อศึกษาการใช้พรรณไม้ในสวนสุนันทาในการนำมาประกอบอาหารตำรับพระวิมาดาเธอ

กรมพระสุทธาสินีนาถ ปิยมหาราช ปดิวรัดา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสวนสุนันทา ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาหาร และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พรรณไม้ที่นำมาปลูกในสวนสุนันทา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ประกอบด้วย ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ และ ไม้ล้มลุก ไม้ยืนต้น ที่เป็นไม้ใบและไม้ดอก

1. ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่

1.1 ไม้ยืนต้นที่เป็นไม้ใบและไม้ดอก ได้แก่ ต้นประดู่ ไทร-กร่าง ปับ โศก พะยอม ต้นแก้ว น้ำอับฝรั่ง (แก้วเจ้าจอม) โยทกา เสาวรส สารภี ตานีบัวป่า (ชมพูพันธุ์ทิพย์) โมก ลั่นทมขาว ต้นหม่อน พิกุล มณฑา แสงจันทร์ และต้นจามจุรี

1.2 ไม้ยืนต้นที่เป็นไม้ผล ได้แก่ ต้นหว้า กระท้อน มะม่วงน่านาชนิด ชมพู่ ต้นเกาลัด ต้นสะตอ มะนาว ขนุน พุทรา ชมพู่ ลิ้นจี่ มะม่วง มะพร้าว ต้นกระทกรกฝรั่ง(เสาวรส) ทับทิม

2. ไม้ที่เป็นไม้ล้มลุก

2.1 ไม้ล้มลุกที่เป็นไม้ดอก ได้แก่ กล้ายไม้และกุหลาบทั้งของในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะ กล้ายไม้ในตระกูลแคทริยา พุทธชาดสีเหลือง ต้นพุด ต้นเล็บนางฟ้า ต้นหน้าวัว นมแมว หิรัญญิกา ลัดดาวัลย์ มะลิ ลำดวน พิกุล กระดังงา ดอกสลิด ดอกขจร ดอกโสน จุ้ยเซียน ไฮเดรนเยีย โบตัน บัวหลายพันธุ์ (บัววิกตอเรีย บัวธรรมดา บัวหลวง) ผักตบชวา สารภี ชบา เล็บครุฑ สายหยุด มณฑา รสสุคนธ์ มลิวัลย์ พุดตาน ชมนาด ม่อนฤาษี วรรณิการ์ อัญชัน โบตัน เข็ม ฝ้ายคำ โยทกา

2.2 ไม้ล้มลุกที่เป็นไม้ใบ ได้แก่ กล้าย โกลน เล็บครุฑ มิกโครมัวร์ ต้นน้ำพริก ใบเตย ข้าวโพด รวมทั้งว่านต่างๆ เป็นต้น

จากต้นไม้นานาพรรณ และตำราอาหารตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาถ ปิยมหาราช ปดิวรัดา สามารถสรุปวิเคราะห์ถึงพรรณไม้ที่นำมาประกอบอาหารได้ดังนี้

1. กุหลาบ ยังกุหลาบ แก่งส้มกลีบกุหลาบ กุหลาบชูปแบ่งทอด
2. ลั่นทมขาว ตัดเฉพาะกลีบขาว ล้างยางออกให้หมด ชูปแบ่งทอดกรอบ เป็นเหมือนใส่ขนมจีนน้ำพริก
3. ดอกมะลิ น้ำดอกตูมและดอกบานล้างน้ำให้สะอาด มาอบในน้ำที่ต้มสุก จะได้เป็นน้ำดอกไม้สำหรับเป็นส่วนผสมในขนมไทย ข้าวแช่ ให้มีกลิ่นหอม นอกจากนี้ยังใช้อบขนมให้มีกลิ่นหอม
4. ดอกเข็ม นำมาชูปแบ่งทอดกรอบ เป็นเหมือนใส่ในขนมจีนน้ำพริก
5. กระดังงาไทย เลือกดอกที่มีสีเหลือง ชุบน้ำให้แห้ง ลนไฟเทียนอบแล้วผึ่ง 2-3 ชั้นต่อกลิบ ใส่ในจอกรวมกับดอกมะลิลอยในน้ำใส่น้ำต้มสุก น้ำ 5 ถ้วยตวง ต่อดอกมะลิ 10 ดอก กระดังงา 1 ดอก จะได้น้ำดอกไม้ที่หอม ผสมในขนมไทยทุกอย่าง ถ้าจะใช้ดอกไม้ลอยน้ำต้องล้างดอกไม้ให้สะอาด รุ่งเช้าต้องเก็บดอกไม้ออกจากน้ำ อย่าแช่นาน ถ้าวางชั้นใส่ดอกมะลิและดอกกระดังงาลนไฟลอยในน้ำจะได้กลิ่นหอมเหมือนลอยในน้ำ
6. ดอกพยอม นำมายำ, พล่าดอกพยอม, หรือต้มยำ โดยใช้ดอกเป็นส่วนประกอบอาหาร

7. ดอกโบทัน นำมาประกอบอาหารประเภทแกง โดยใช้ดอกนำมาประกอบอาหาร
 8. ดอกขจร นำดอกขจรทั้งดอกตูมและดอกบาน มาต้มจิ้มน้ำพริก มะนาว แงส้ม แงเลียง ต้มจืด ผัดกับหมู ยำ
 9. ดอกผักตบชวา ยอดดอกมีลักษณะคล้ายดอกข่า นำมาแกงส้ม ต้มกะทิจิ้ม น้ำพริก
 10. ดอกลัดดาวัลย์ ต้มกะทิ จิ้มน้ำพริก
 11. ดอกโสน เป็นดอกสีเหลือง นำมาต้มจิ้มน้ำพริกมะนาว แงส้ม ทำขนมดอกโสน ชุบแป้งทอดกรอบ จิ้มซอส ทอดกรอบ เป็นเหมือนโดนัทขนมจีนน้ำพริก
 12. ใบเตย นำมาทำเป็นน้ำใบเตย และนำมาผสมข้างทำข้าวตัง เป็นต้น
- จะเห็นว่าพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดาทรงนำพรรณไม้ที่มีในสวนสุนันทา มาประยุกต์ปรับปรุงในการนำมาปรุงอาหาร โดยเฉพาะเป็นเครื่องเคียงรับประทานกับน้ำพริก ซึ่งเป็นอาหารหลักในแต่ละมื้อ รวมทั้งนำมาเป็นส่วนประกอบในการทำแกงชนิดต่างๆอีกด้วย

อภิปรายผล

พรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่ของสวนสุนันทามีต้นไม้อยู่หลายประเภททั้งไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุก ไม้ใบ ไม้ดอก ไม้ป่า ไม้ยืนต้น เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ที่เกิดจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งมีพระราชดำริให้สร้างพระราชวังสวนดุสิต ในปีพ.ศ. 2442 ทรงให้สร้างพระตำหนักเป็นแบบฝรั่งและเป็นเรือนทรงไทย นามพระตำหนักขึ้นต้นด้วยสวนและต่อด้วยซึ่งลายในเครื่องลายคราม เช่นสวนนกไม้ สวนหงส์ สวนสี่ฤดู สวนบัว สวนฝรั่งกังไส และทรงมีพระราชดำริให้สวนสุนันทา มีแบบแผนเป็นแบบสวนที่ต้องพระประสงค์ ความตั้งพระทัยจะให้มีเขตบริเวณที่เรียกว่า “สวนสุนันทา” คล้ายกับพระราชวังของเจ้านายราชวงศ์ในยุโรปมีสวนที่เพลิดเพลิน ทรงจัดวางแบบการสร้างสวนสุนันทาให้เป็นสวนป่า ให้มีการปลูกต้นไม้ยืนต้น โดยมอบให้พระพรหมพิริยรักษ์เป็นเจ้าหน้าที่จัดหาต้นไม้สำหรับปลูกทั่วไป ต้นไม้ใหญ่ต่างๆ ได้แก่ต้นประดู่ ไทร กร่าง ปับ โสก ฯลฯ (วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2523)

นอกจากไม้ยืนต้น ยังมีไม้ล้มลุก ไม้ใบ ไม้ดอก ไม้ป่าอีกมากมายที่ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดาทรงจ่ายพระราชทรัพย์เพื่อหามาปลูก เป็นทั้งพรรณไม้หายาก และพรรณไม้ในวรรณคดี ม.ล.เนื่องนิลรัตน์ ได้เล่าไว้ในหนังสือ เรื่องเล่าชาววังว่า พระวิมาดาเธอฯ ทรงปลูกต้นไม้ในวรรณคดีเท่านั้น วรรณคดีเรื่องใด มีชื่อต้นไม้ อะไรก็ทรงหามาปลูก นอกจากนี้ก็มีไม้ป่า เช่น ต้นสะตอ ต้นน้ำอบฝรั่ง(แก้วเจ้าจอม) ดอกหิรัญญิกา ดอกสุพรรณิกา หรือดอกไม้คำมีสีเหลือง โยทกา ดอกลัดดาวัลย์ปลูกไว้มากที่สุด ดอกนมแมว ต้นกระทกรฝรั่ง (เสาวรส) ดอกสลิด ดอกขจร

ที่หน้าตำหนักพระวิมาดาเธอฯ จะปลูกดอกมะลิ ดอกกะดังงา และดอกกุหลาบ เพื่อเอาไว้อบรำเสื่อผ้า เครื่องทรงที่ซักริดแล้ว ออบรำพร้อมด้วยกำยาน เพื่อให้เสื่อผ้ามีกลิ่นหอมน่าใช้ และที่ถนนหน้าตำหนัก มีกระถางกุหลาบตั้งไว้เป็นแถว มีต้นจุกเขียนปลูกไว้ที่กอนหินโดยรากจะเกาะอยู่ตามหิน พระวิมาดาเธอฯ ทรงนำต้นผักตบชวามาจากชวา เอามาปลูกไว้ในกระถางบัว มีบัวหลากหลายพรรณ ได้แก่ บัววัดตอเรีย บัวธรรมดา บัวหลวง ต้นกระทอน ปลูกบริเวณที่เป็นสนามหน้าอาคารศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม มีต้นพิทูลใหญ่อยู่ตรงกลางระหว่างตำหนัก (วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2533)

สวนพรรณไม้ที่นำมาใช้ประกอบอาหารตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดานั้น พระวิมาดาเธอฯ ทรงเป็นต้นตำรับทางกรเรือนทั้งอาหารและดอกไม้ อาหารที่เด่นๆ ในวังสุนันทามีหลายอย่าง เช่น ลูกทับทิมหรือปัจจุบันเรียกว่า ทับทิมกรอบจะทำเลี้ยงแขกในงานใหญ่ๆ ทุกครั้ง นอกจากนี้ก็มี น้ำพริกเผา ข้าวแช่ อาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารปรุงสำเร็จ และน้ำพริกชนิดต่างๆ มีการนำพรรณไม้ที่อยู่ในสวนสุนันทามาประกอบอาหาร ได้แก่ ดอกโบทัน นำมาแกงดอกพะยอมนำมาปรุงอาหารประเภทยำหรือต้มยำ นมแมวเอามาเจียวไข่ ดอกโสน ดอกแต้ว ดอกลิ้นทม นำมาชุบแป้งทอดรับประทานกับข้าวปรุงต่างๆ ข้าวแช่ และขนมจีน ดอกสลิด ดอกขจร นำมารับประทานกับน้ำพริก ใบชะครามลวก นำมารับประทานกับน้ำปลาหวาน

จะเห็นว่า พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราช ปดิวรัดาทรงเป็นเอตทัคคะทางด้านอาหาร มีความสามารถในการประยุกต์ ดัดแปลงพรรณไม้ที่มีอยู่นำมาประกอบอาหาร ซึ่งบางชนิด ไม่พบเห็นในปัจจุบันแล้ว เช่น ไก่นมวัว ชูบปอดโอโพ ดั่งโสนต้มกะทิ ซึ่งเป็นพระกระยาหารที่ทรงโปรดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังมี ต้มยำดอกพะยอม ไข่เจียวนมแมว การนำดอกไม้และใบไม้บางชนิดมาเป็นผักรับประทานกับน้ำพริก รวมถึงความพิถีพิถันในการปรุงอาหาร และการจัดอาหาร เช่น การใช้ใบไม้ที่รับประทานได้มาตกแต่งจานอาหาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพรรณไม้หายากที่เคยมีในสวนสุนันทา และตำราอาหารตำรับพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาถ ปิยมหาราช ปดิวรัดา เพิ่มเติม
2. ควรมีการศึกษาถึงประโยชน์และคุณค่าของพรรณไม้ที่นำมาประกอบอาหารแต่ละชนิด
3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงชนิดของพรรณไม้ในเชิงพฤกษศาสตร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป
4. ควรมีการอนุรักษ์อาหารตำรับพระวิมาดาเธอฯ และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป
5. ควรมีนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ในการจัดทำเป็นตำราอาหาร การจำหน่ายอาหาร การใช้ประโยชน์ในเชิงคุณค่าทางวัฒนธรรม ในการเผยแพร่ให้คนทั่วไปรู้จักคุณค่าของอาหารไทยที่เกิดจากการใช้พรรณไม้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมากูร. 2553. **ย้อนรอยพระราชอุทยานสวนสุนันทา**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า 2000.
คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและ จดหมายเหตุพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่า
**พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. 2545. จดหมายเหตุเรื่อง
ทรงตั้งพระบรมวงศานุวงศ์ กรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ธงทอง จันทรางศุ. 2550. **ในกำแพงแก้ว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอส.ซี.พรีนซ์แอนด์แพค.
เนื่อง นิธิรัตน์. 2545. **ม.ล. ชีวิตในวัง เล่ม 1 และเล่ม 2**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ
ประกาศให้เรียกวงสวนดุสิตเป็นพระราชวังสวนดุสิต **เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 5
ไมโครฟิล์ม ม.ร.5 รร /6 กองจดหมายเหตุแห่งชาติ**. กรมศิลปากร.
- พระราชวัง, สำนัก. 2532. **ห้องสมุดเฉพาะสำนักพระราชวัง**. พ.ศ. 2453. หมวด 9 “เสด็จ พระองค์เจ้าอาทร
พระองค์เจ้าสุจิตราภรณ์ เสด็จประพาสเมืองกรุงเก่า. สป 9/2/2453.”
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2537. **หนังสือ 70 ปี สวนสุนันทา**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. 2533. **เรื่องเล่าชาววัง**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
_____. 2523. **สวนสุนันทาในอดีต**. กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์.
- วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. 2532. **หนังสือที่ระลึกฉบับรับเสด็จ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- ส.พลายน้อย. 2541. **พระบรมราชินีและเจ้าจอมมารดา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา.
_____. 2461 “**พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน เสด็จประทับสวนสุนันทา**. สป 9/43/2461.”
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. 2533. **หนังสือที่ระลึกรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
สยามบรมราชกุมารี**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์. (พิมพ์ในโอกาสรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา 2533).
- สตีบ ลดาวัลย์, เจ้าจอม ม.ร.ว. 2526. **หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับใน
กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์. (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ
ในรัชกาลที่ 5 ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 24 ธันวาคม 2526).**

การใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร Information Use by Legal Officers in the Secretariat of the House of Representatives

นราภัทร เพชรมณี

แขนงสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 บรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2) เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) ศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ 4) เปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีการใช้สารสนเทศโดยรวมในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านนิติบัญญัติและนิติการและใช้เครื่องมือช่วยค้นในการเข้าถึงสารสนเทศ 2) เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่ามีการใช้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนนิติกรที่มีเพศต่างกันมีการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยรวมมีปัญหาการใช้สารสนเทศในระดับปานกลาง เช่น แหล่งสารสนเทศภายใน การเข้าถึงสารสนเทศและสารสนเทศไม่เพียงพอ 4) เปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนนิติกรที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีปัญหาการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ การใช้สารสนเทศ นิติกร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

This research was aimed: 1) to study information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives 2) to compare information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives by gender, educational level and work experiences 3) to study the problems of information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives and 4) to compare the problems of information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives by gender, educational level and work experiences. This research was a survey study and the population consisted of 254 legal officers in the Secretariat of the House of Representatives. The instruments were questionnaires. The statistics used in this study were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. The research findings were summarized as follows: 1) information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives was at the middle level. Most legal officers use information for legislative and legal affair and use search engines to access information. 2) Comparing information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives by the educational level and work experiences found the overall significantly difference at .05 but by gender was no statistical significance difference. 3) The problems of information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives was at the middle level such as internal information source, information access and

insufficient contents. 4) Comparing the problems of information use by legal officers in the Secretariat of the House of Representatives by work experiences found the overall significantly difference at .05 but gender and the educational level were no statistical significance difference.

Keywords: Information Use, Legal officers, The Secretariat of the House of Representatives

บทนำ

สถาบันนิติบัญญัติมีอำนาจหน้าที่หลักเกี่ยวกับกฎหมายอันเป็นหลักเกณฑ์ที่ออกมาเพื่อกำหนด หรือบังคับให้คนทั้งหลายต้องยึดถือและต้องปฏิบัติตาม หรือกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รักษาเอกราชและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดระเบียบบ้านเมือง บ้านเมืองที่พลเมืองมีระเบียบวินัยเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายจะมีความสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย กฎหมายจึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา มีวิสัยทัศน์เป็นองค์กรที่เป็นเลิศในการให้บริการ เพื่อส่งเสริมงานของสถาบันนิติบัญญัติให้ก้าวหน้าทันสมัย โปร่งใส และเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของปวงชนทั้งประเทศ

นิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นตำแหน่งสายงานนิติกร มีลักษณะงานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งตามสำนักงานเลขาธิการ ก.ร. กำหนดดังนี้ คือ สายงานนิติกรประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ ที่ปฏิบัติงานทางด้านกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการประมวลหลักการ วิธีการ การตรวจและกร่างกฎหมาย ญัตติ กระทำฎม คำแปรญัตติ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับ และสัญญา การแปลเจตนารมณ์ของกฎหมาย การแปลกฎหมายต่างประเทศ วิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย การพัฒนากฎหมายการพิจารณาให้ความเห็น เสนอแนะ และการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย การจัดทำนิติกรรม การสอบสวนทางวินัย การดำเนินการเกี่ยวกับคดีความต่างๆ การอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นได้ว่านิติกรเป็นตำแหน่งงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการดำเนินงานทางด้านนิติบัญญัติ จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และควรได้รับการสนับสนุนข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เพียงพอ ทันต่อเวลาและสถานการณ์

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบัน เพื่อนำเอาข้อมูลมาใช้ประโยชน์เป็นแนวทางสำหรับสถาบันบริการสารสนเทศในการจัดเตรียมและพัฒนาสารสนเทศที่ตรงและเป็นประโยชน์ สนองตอบต่อการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติแก่นิติกร เพื่อให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามเพศ

ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 254 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล การใช้สารสนเทศ ปัญหาการใช้สารสนเทศ และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการใช้สารสนเทศของนิติกร
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และติดตามรับแบบสอบถามกลับคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 235 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 232 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.3

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย

1. นิตกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 55.20 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 44.80 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับปริญญาโท และน้อยที่สุดคือระดับเนติบัณฑิต ปฏิบัติงานในตำแหน่งนิตกร ระดับ 3-5 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.20 รองลงมาคือปฏิบัติงานในตำแหน่งนิตกร ระดับ 8-9 และปฏิบัติงานในตำแหน่งนิตกร ระดับ 6 -7 น้อยที่สุด มีประสบการณ์การทำงานด้านนิตกรไม่เกิน 10 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.80 รองลงมาคือ มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 - 20 ปี และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปีน้อยที่สุด

2. นิตกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะการใช้สารสนเทศดังนี้ คือ เข้าใช้ทั้งที่อาคารหอสมุดและเว็บไซต์หอสมุดมากที่สุด รองลงมาใช้ที่อาคารหอสมุดอย่างเดียว และใช้ผ่านเว็บไซต์หอสมุดอย่างเดียว น้อยที่สุด เข้ามาใช้สารสนเทศหอสมุดรัฐสภาในช่วงเวลา 08.31 - 12.00 น. มากที่สุด รองลงมาใช้ในช่วงเวลา 12.01 - 16.30 น. และใช้ในช่วงเวลา 16.31 - 24.00 น. น้อยที่สุด นิตกรมีวิธีการเรียนรู้สารสนเทศด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาเรียนรู้จากคำแนะนำของเพื่อน เรียนรู้จากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ และเรียนรู้จากการฝึกอบรมน้อยที่สุด นิตกรมีวิธีการสืบค้นสารสนเทศโดยสืบค้นจากฐานข้อมูลมากที่สุด รองลงมาให้เจ้าหน้าที่ช่วยสืบค้น และสืบค้นโดยถามจากบุคคลอื่นน้อยที่สุด

3. ผลการศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศของนิตกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านิตกรมีการใช้สารสนเทศมากที่สุดในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ ด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย และด้านบริการสารสนเทศ ตามลำดับ ดังนี้

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นิตกรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ใช้เครื่องมือช่วยค้น (Search Engine) เช่น google, yahoo, sanook ใช้คอมพิวเตอร์ที่ทำงาน ใช้สารสนเทศที่อยู่บนเว็บไซต์อื่น ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัว และรองลงมาใช้ฐานข้อมูล เช่น ฐานข้อมูลช่วยค้นในห้องสมุด

ด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ นิตกรมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายวัตถุประสงค์ พบว่านิตกรมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านนิติบัญญัติและด้านนิตกรในระดับมาก ได้แก่ เพื่อการวิเคราะห์กฎหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลตัวบทกฎหมาย เพื่อตอบข้อซักถามเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อการให้ความเห็นทางกฎหมาย ความเห็นทางวิชาการของนักกฎหมาย เพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมาย เพื่อรวบรวมข่าวสารและสารสนเทศกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิกรัฐสภาและผู้บังคับบัญชา เพื่อปฏิบัติงานด้านเลขานุการ ด้านธุรการทั่วไป เพื่อจัดทำบทความทางวิชาการ จัดทำเอกสารวิชาการ เอกสารวิจัย เพื่อทำรายงานการวิเคราะห์กฎหมายเฉพาะเรื่อง รองลงมาใช้เพื่อพิจารณา เปรียบเทียบร่างพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ร่างญัตติ คำแปรญัตติ ร่างกระทู้ถาม และร่างข้อบังคับการประชุม เพื่อวินิจฉัยให้คำปรึกษา ตอบข้อหารือเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อจัดทำเอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติและเสนอความเห็น เพื่อยกร่างระเบียบข้อบังคับ เพื่อสอบสวนเรื่องต่างๆ เพื่อการทำนิติกรรมและสัญญา การดำเนินคดี และเพื่อเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ และมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อหาข้อมูลทั่วไป เพื่อติดตามข่าวสารทันสมัย เพิ่มพูนความรู้ เพื่อประกอบการศึกษาวิจัย และเพื่อความบันเทิง ตามลำดับ

ด้านประเภทของสื่อที่ใช้ นิตกรใช้สื่อประเภทต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภทพบว่าใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคือ ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และใช้สื่อบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่นิตกรใช้ในระดับมาก ได้แก่ หนังสือและตำราทางด้านกฎหมาย ข้อกฎหมายต่างๆ คำพิพากษาคำสั่งศาลปกครองคำพิพากษาของศาลฎีกา เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หนังสือพิมพ์ ราชกิจจานุเบกษา วารสารทางด้านกฎหมาย รองลงมาใช้หนังสือและตำราสาขาอื่นๆ หนังสือและคู่มือการปฏิบัติงานด้านนิตกร รายงานการประชุมของสำนักวิชาการประชุมและขอเลขสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร วิทยานิพนธ์สาขากฎหมาย ความเห็นทางกฎหมายของนักนิติศาสตร์ หนังสืออ้างอิง วารสารทั่วไป และเอกสารจากการสัมมนาทางวิชาการ เอกสารประกอบการฝึกอบรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นิตกรใช้ในระดับมาก ได้แก่ เว็บไซต์ทางด้านกฎหมายจากแหล่งอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ และเว็บไซต์/ฐานข้อมูลออนไลน์ รองลงมาใช้ฐานข้อมูลของสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภา

ผู้แทนราษฎร และฐานข้อมูลซีดีรอม ส่วนสื่อบุคคลที่นิติกรใช้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การสัมมนา การฝึกอบรม และการสนทนา การให้สัมภาษณ์

ด้านแหล่งสารสนเทศ นิติกรใช้แหล่งสารสนเทศในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้แหล่งสารสนเทศภายในองค์กรมากกว่าแหล่งสารสนเทศภายนอกองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านิติกรใช้แหล่งสารสนเทศภายในองค์กรโดยใช้หอสมุดรัฐสภาในระดับมาก รองลงมา ใช้ที่สำนัก/กลุ่มงานที่สังกัด และใช้ศูนย์บริการข้อมูล e - Knowledge ส่วนแหล่งสารสนเทศภายนอกองค์กรใช้ศูนย์ข้อมูลของรัฐอยู่ในระดับมาก รองลงมาใช้ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูลเอกชน และใช้แหล่งสารสนเทศบุคคล

ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย นิติกรใช้เนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมายในระดับมาก ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายทั่วไป/กฎหมายเบื้องต้น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำพิพากษาฎีกา/คดีต่างๆ กฎหมายวิธีพิจารณาความ กระบวนการยุติธรรม รองลงมา คือ กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารประเทศ หนังสือกฎหมายประเภทอ้างอิง กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา กฎหมายแรงงานและการประกันสังคม กฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ กฎหมายอุตสาหกรรม กฎหมายสื่อสารมวลชน กฎหมายการค้า กฎหมายการคลังสาธารณะ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภาษีอากร กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม/กฎหมายการเกษตร กฎหมายการป้องกันประเทศ และกฎหมายคมนาคมน้อยที่สุด

ด้านบริการสารสนเทศ นิติกรใช้บริการสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บริการสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต บริการสืบค้นฐานข้อมูลทางด้านกฎหมาย และบริการยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมาคือ บริการวารสารและหนังสือพิมพ์ฉบับปัจจุบัน บริการสืบค้นฐานข้อมูลห้องสมุด OPAC บริการการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า บริการบทความวิทยานิพนธ์ บริการรายชื่อนี้ใหม่ บริการวารสารและหนังสือพิมพ์ฉบับย้อนหลัง บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการจองหนังสือ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการโสตทัศนวัสดุ และบริการจัดหาเอกสารเฉพาะบุคคล ตามลำดับ

4.จากการทดสอบสมมติฐานการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นิติกรที่มีเพศต่างกัน มีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน นิติกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกันในด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย ด้านบริการสารสนเทศ และด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ นิติกรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกันในด้านประเภทของสื่อ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

5.ผลการศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่าปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศมากที่สุดในด้านแหล่งสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ และด้านบริการสารสนเทศ ดังนี้

ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องแหล่งสารสนเทศภายในจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เป็นระบบ เข้าถึงได้ยาก แหล่งสารสนเทศภายนอกตั้งอยู่ห่างไกล ไม่ทราบแหล่งให้บริการสารสนเทศภายนอก แหล่งให้บริการสารสนเทศภายนอกมีน้อย การเข้าถึงสารสนเทศภายนอกมีข้อตกลง/ค่าใช้จ่าย และเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถเข้าถึงเว็บไซต์เดิมได้ ตามลำดับ

ปัญหาด้านเนื้อหาสารสนเทศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องเนื้อหาสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ขาดความทันสมัย เนื้อหาสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื้อหาสารสนเทศที่ค้นหาได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ไม่ตรงกับความต้องการ ไม่สมบูรณ์ ขาดความถูกต้อง ไม่น่าเชื่อถือ ตามลำดับ

ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องเว็บไซต์ประมวลผลและแสดงผลช้า ไม่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา เครื่องมือค้นหาสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ขาดประสิทธิภาพ ขาดทักษะและคู่มือในการค้นคืนสารสนเทศ ไม่มีความชำนาญในการค้นคืนจากระบบ และระบบสืบค้นประมวลผลและแสดงผลช้า

ปัญหาด้านประเภทของสื่อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์มีจำนวน Copy น้อยไม่เพียงพอต่อการใช้งาน สื่อใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อบุคคลเข้าถึงได้ยาก สื่อมีความบอบบาง ชำรุดง่าย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้ยาก ต้องมีอุปกรณ์ในการอ่าน ตามลำดับ

ปัญหาด้านบริการสารสนเทศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นิตกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องไม่สามารถค้นหาตัวเล่ม ไม่มีเอกสารฉบับเต็มให้บริการ ให้บริการล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการไม่เปิดโอกาสให้ติดต่อ แสดงความคิดเห็นหรือให้ติดต่อกลับเพื่อซักถามข้อสงสัยจากเจ้าหน้าที่ และให้บริการไม่ตรงกับความต้องการ ตามลำดับ

6. จากการทดสอบสมมติฐานปัญหาการใช้สารสนเทศของนิตกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรพบว่า นิตกรที่มีเพศต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน นิตกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนนิตกรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยประสบการณ์การทำงานต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกันในด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศของนิตกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สารสนเทศมากที่สุดในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ ด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย และด้านบริการสารสนเทศ ตามลำดับ ดังนี้

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นิตกรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ใช้เครื่องมือช่วยค้น (Search Engine) ใช้คอมพิวเตอร์ที่ทำงาน ใช้สารสนเทศที่อยู่บนเว็บไซต์อื่น ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัว และรองลงมาใช้ฐานข้อมูล สอดคล้องกับญาณภา อินทพรหม (2553) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตใช้โปรแกรมค้นหา Google มากที่สุด รองลงมาได้แก่ MSN, Yahoo, Yahoo Search และโปรแกรมค้นหาอื่นๆ เช่น Sanook, Wikipedia ตามลำดับ และยังคงสอดคล้องกับอรรถวรรณ อัษฎานวัฒน์ (2548) พบว่าวิศวกรไฟฟ้าใช้ world wide web เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็น search engine เนื่องจากปัจจุบันผู้ใช้สารสนเทศสามารถแสวงหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต โดยอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านเครื่องมือช่วยค้น Google ที่มีความสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สามารถสืบค้นสารสนเทศได้หลายประเภทไม่ว่าจะเป็น ข้อความ รูปภาพ หรือมัลติมีเดีย เป็นต้น พร้อมทั้งระบบการประเมินการจัดลำดับการแสดงผลการสืบค้นที่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้ทันที รวมทั้งสถาบันบริการสารสนเทศหลายแห่งได้ให้บริการสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ง่ายขึ้น

ด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ นิตกรมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่านิตกรมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านนิติบัญญัติและด้านนิติการในระดับมาก รองลงมามีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อหาข้อมูลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ จันทร์ลุน (2548) พบว่าการใช้สารสนเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิบัติงานมากที่สุด สอดคล้องกับนริสิงห์ แสงบัวเผื่อน (2548) พบว่าบุคลากรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาทมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการทำงาน ติดตามวิทยาการใหม่ ๆ ค้นคว้าประกอบการทำงานในระดับมาก และยังคงสอดคล้องกับกาญจนา แสงทองล้วน (2541) พบว่าในหน่วยงานทางกฎหมายของรัฐมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศส่วนใหญ่เพื่อปฏิบัติงานประจำ นอกจากนี้ยังใช้สารสนเทศเพื่อติดตามข่าวสารทันสมัย เพิ่มพูนความรู้ และใช้ประกอบการศึกษา สาเหตุที่ทำให้ใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านนิติบัญญัติและด้านนิติการในระดับมาก เนื่องจากนิตกรมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับงานนิติบัญญัติและนิติการที่ต้องอาศัยสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และต้องการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้อยู่เสมอ

ด้านประเภทของสื่อที่ใช้ นิตกรใช้สื่อประเภทต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคือใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และใช้สื่อบุคคล สอดคล้องกับญาณภา อินทพรหม (2553) ที่พบว่า นักศึกษามีการใช้สารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์จากหนังสือประกอบการสอน และเอกสารที่อาจารย์ประจำวิชาแจกในระดับมาก รองลงมาได้แก่หนังสือวิชาการ หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง เป็นต้น และมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับน้อย และยังคงสอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ จันทร์ลุน (2548) พบว่าสื่อประเภทตีพิมพ์ที่ใช้มากที่สุดคือ หนังสือและตำราทางกฎหมาย รองลงมาคือ คำพิพากษา/คำสั่งศาลปกครอง ข้อกฎหมายต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือ และเอกสารทางด้านกฎหมายเป็นสื่อสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือสูงกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ และเป็นเอกสารเฉพาะทางด้านกฎหมายที่มีให้บริการจำนวนมากภายในห้องสมุด ค้นคืนได้ด้วยตนเองและให้เจ้าหน้าที่ช่วยค้น สามารถยืมออกไปใช้ในห้องสมุดได้ สะดวกกว่าการใช้สื่อประเภทอื่นๆ รองลงมาคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อที่ต้องมีอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ

ด้านแหล่งสารสนเทศ นิติกรใช้แหล่งสารสนเทศในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้แหล่งสารสนเทศภายในองค์กรมากกว่าแหล่งสารสนเทศภายนอกองค์กร สอดคล้องกับญาณภา อินทรพรม (2548) พบว่านักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่นิยมสืบค้นสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตจากห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเห็นว่าทรัพยากรห้องสมุดมีความน่าเชื่อถือ อาจเนื่องมาจากหอสมุดรัฐสภาเป็นแหล่งสารสนเทศที่จัดเก็บ รวบรวม และให้บริการสารสนเทศด้านกฎหมายจำนวนมากที่อยู่ใกล้ตัวนิสิตมากที่สุด สามารถเข้ามาใช้ได้สะดวกและไม่มีค่าใช้จ่าย

ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย นิติกรใช้เนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมายในระดับมาก ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายทั่วไป/กฎหมายเบื้องต้น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำพิพากษาฎีกา/คดีต่างๆ กฎหมายวิธีพิจารณาความ กระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ จันทร์ลุน (2548) พบว่าตุลาการศาลปกครองและพนักงานคดีปกครองใช้กลุ่มกฎหมายอื่น ๆ และมีการใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญมากที่สุด ที่พบว่านิติกรใช้รัฐธรรมนูญมากเนื่องจากการดำเนินงานด้านกฎหมายนิติกรทุกคนต้องยึดถือรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในการปฏิบัติงาน รวมถึงนิติกรส่วนหนึ่งกำลังศึกษาหลักสูตรเนติบัณฑิตไทยใช้รัฐธรรมนูญ กฎหมายการปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นหลักเพื่อประกอบการศึกษาและสอบเนติบัณฑิต และใช้กฎหมายเฉพาะอื่นๆ รองลงมาตามที่ได้เลือกศึกษา และใช้เพื่อสอบ ส่วนนิติกรที่ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานอาจมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้ากฎหมายอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสาร กฎหมายอวกาศ เป็นต้น

ด้านบริการสารสนเทศ นิติกรใช้บริการสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บริการสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต บริการสืบค้นฐานข้อมูลทางด้านกฎหมาย สอดคล้องกับ อรรถพร อัญญาวัฒน์ (2548) พบว่าวิศวกรรมไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ใช้ world wide web เป็นส่วนใหญ่ในการสืบค้นข้อมูล อาจเป็นเพราะผู้ใช้ต้องการค้นคืนสารสนเทศจากหลายแหล่งพร้อมๆ กัน และต้องการผลการค้นคืนจำนวนมาก ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญทำให้ค้นหาสารสนเทศได้สะดวกขึ้น

จากการทดสอบสมมติฐานการใช้สารสนเทศ นิติกรที่มีเพศต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับวีรนุช สุตรกระโทก (2552) ที่พบว่าเพศต่างกันมีผลต่อการใช้สารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากนิติกรทั้งหญิงและชายมุ่งใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานเป็นหลัก เพศจึงไม่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ นิติกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐาน โดยแตกต่างกันในด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อที่ใช้ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย ด้านบริการสารสนเทศ และด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ สอดคล้องกับ วีรนุช สุตรกระโทก (2552) พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้สารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่างกัน และนิติกรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐาน โดยแตกต่างกันในด้านประเภทของสื่อ ด้านเนื้อหาสารสนเทศด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ อาจเนื่องจากนิติกรมีความต้องการใช้ และมีประสบการณ์ในการใช้สารสนเทศแตกต่างกันไปตามประสบการณ์การทำงานจึงส่งผลให้มีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการใช้สารสนเทศมากที่สุดในด้านแหล่งสารสนเทศ รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ และด้านบริการสารสนเทศ ตามลำดับ ดังนี้

ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องแหล่งสารสนเทศภายในจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เป็นระบบ เข้าถึงได้ยาก แหล่งสารสนเทศภายนอกตั้งอยู่ห่างไกล ไม่ทราบแหล่งให้บริการสารสนเทศภายนอก แหล่งให้บริการสารสนเทศภายนอกมีน้อย การเข้าถึงสารสนเทศภายนอกมีข้อดกค่าใช้จ่าย/ และเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถเข้าถึงเว็บไซต์เดิมได้ ตามลำดับ สอดคล้องกับวีรนุช สุตรกระโทก (2552) พบว่า การจัดเก็บสารสนเทศไม่เป็นระบบสืบค้นยาก สอดคล้องกับณัฐพล ธันวานนท์ (2550) พบว่านักศึกษาระดับปริญญาโทส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้บางครั้งไม่สามารถกลับมาสืบค้นสารสนเทศที่เคยสืบค้นได้อีกมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่ทราบว่าแหล่งสารสนเทศแหล่งใดมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือและอ้างอิงได้ สอดคล้องกับยุพา วัฒนศักดิ์กุล (2549) พบว่าปัญหาแหล่งสารสนเทศที่พบคือการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศไม่สะดวก ทำให้เปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อ และยังสอดคล้องกับชัชวาล วงษ์ประเสริฐ และคนอื่นๆ (2537) ที่ได้กล่าวว่าสารสนเทศจะต้องสามารถเข้าถึงได้ มีความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงสารสนเทศ อาจเป็นเพราะฐานข้อมูลหอสมุดรัฐสภามีการจัดทำ และให้บริการแยกออกจากกัน ผู้ใช้ค้นหาสารสนเทศได้เฉพาะฐานข้อมูลที่กำลังเข้าใช้ รวมทั้งหอสมุดอยู่ระหว่างการพัฒนาฐานข้อมูลให้สามารถ

ค้นคืนสารสนเทศร่วมกันหลายๆ ฐานข้อมูล และจากหลายๆ เขตข้อมูล เช่น ค้นคืนจากสารบัญ ค้นคืนจากเนื้อหา เป็นต้น และใช้ภาษาธรรมชาติในการค้นคืนเพื่ออำนวยความสะดวกให้สามารถค้นคืนได้ง่ายขึ้น

ปัญหาด้านเนื้อหาสารสนเทศ นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องเนื้อหาสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ขาดความทันสมัย เนื้อหาสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื้อหาสารสนเทศที่ค้นคืนได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ไม่ตรงกับความต้องการ และไม่สมบูรณ์ ขาดความถูกต้อง ไม่น่าเชื่อถือ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับญาณภา อินทพรหม (2553) พบว่า ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง คือ สารสนเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ รองลงมาได้แก่ สารสนเทศไม่ตรงกับความต้องการ ความทันสมัยของสารสนเทศ ไม่มีสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ ปัญหาความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ จำนวนสารสนเทศที่ค้นคืนได้ และยังคงสอดคล้องกับยุพา วัฒนศักดิ์กุล (2549) พบว่าสารสนเทศมีเนื้อหาน้อยไม่เพียงพอ

ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องเว็บไซต์ประมวลผลและแสดงผลช้า ไม่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา อุปกรณ์ค้นหาสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ขาดประสิทธิภาพ ขาดทักษะและคู่มือในการค้นคืนสารสนเทศ ไม่มีความชำนาญในการค้นคืนจากระบบ และระบบสืบค้นประมวลผลและแสดงผลช้า ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับญาณภา อินทพรหม (2553) พบว่ามีปัญหาด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จำนวนคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นอินเทอร์เน็ต และจำนวนคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นสารสนเทศของห้องสมุดมีไม่เพียงพอ รองลงมาได้แก่ บางครั้งสืบค้นอินเทอร์เน็ตไม่ได้ คอมพิวเตอร์ช้า ตามลำดับ ปัญหาที่พบอาจเป็นเพราะสำนักงานไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้บริการเพียงพอกับจำนวนของนิติกร และอาจเป็นเพราะบางช่วงเวลามีผู้ใช้เข้าสืบค้นสารสนเทศจากห้องสมุดพร้อมกันเป็นจำนวนมากทำให้แบนด์วิดธ์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ปัญหาด้านประเภทของสื่อ นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์มีจำนวน copy น้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน สื่อใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อบุคคลเข้าถึงได้ยาก สื่อมีความบอบบาง ชำรุดง่าย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์หายาก ต้องมีอุปกรณ์ในการอ่าน ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับญาณภา อินทพรหม (2553) พบว่าการแสวงหาสารสนเทศจากฐานข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ขึ้นตอนในการสืบค้นยุ่งยาก แต่ละฐานข้อมูลมีการกำหนดวิธีการสืบค้นที่แตกต่างกัน ไม่เข้าใจการใช้เมนูหรือคำสั่งที่เป็นภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับอรรถวรรณ อัษฎานุวัฒน์ (2548) ที่พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ในการใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตคือ สารสนเทศเป็นภาษาอังกฤษ การวิจัยสรุปดังนี้เพราะสารสนเทศที่ให้บริการภายในห้องสมุดส่วนใหญ่มีจำนวน 2 copy แต่นิติกรมีความต้องการใช้มากกว่าทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการ รวมทั้งสารสนเทศที่เกิดขึ้นใหม่ส่วนใหญ่เป็นภาษาต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของต่างประเทศ ทำให้มีปัญหสำหรับสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการนำมาใช้ เนื่องจากนิติกรมีความถนัดในภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ

ปัญหาด้านบริการสารสนเทศ นิติกรมีปัญหาการใช้สารสนเทศในเรื่องไม่สามารถค้นหาตัวเล่ม ไม่มีเอกสารฉบับเต็มให้บริการ ให้บริการล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการไม่เปิดโอกาสให้ติดต่อหรือแสดงความคิดเห็นหรือให้ติดต่อกลับเพื่อซักถามข้อสงสัยจากเจ้าหน้าที่ และให้บริการไม่ตรงกับความต้องการ ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา แสงทองล้วน (2541) พบว่าปัญหาในการใช้สารสนเทศ คือไม่สามารถหาต้นฉบับได้ แสดงให้เห็นว่าการให้บริการสารสนเทศก่อให้เกิดปัญหาต่อการให้บริการสารสนเทศของนิติกร อาจเป็นเพราะตัวเล่มสูญหายทำให้ไม่สามารถค้นหาตัวเล่มได้ สารสนเทศบางส่วนอยู่ระหว่างการจัดทำไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการ จึงไม่สามารถให้บริการได้ และปัญหาในการสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับบรรณารักษ์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การบริการล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการของนิติกร

จากการทดสอบสมมติฐานปัญหาการใช้สารสนเทศของนิติกรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่านิติกรที่มีเพศต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน นิติกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนนิติกรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยประสบการณ์การทำงานต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกันในด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านประเภทของสื่อ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับนรินทร์ แสงบัวเผื่อน (2548) ที่พบว่าจำนวนปีที่ปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาทมีผลทำให้ปัญหาการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับกาญจนา แสงทองล้วน (2541) ที่ได้ศึกษาการใช้สารสนเทศทางกฎหมายในหน่วยงานทางกฎหมายของรัฐ พบว่าผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีปัญหาในการใช้สารสนเทศทางกฎหมายไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงทองล้วน. 2541. การใช้สารสนเทศทางกฎหมายในหน่วยงานทางกฎหมายของรัฐ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาทิพย์ จันทร์ลุน. 2548. การใช้สารสนเทศของตุลาการศาลปกครองและพนักงานคดีปกครองใน ห้องสมุดกฎหมายมหาชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ญาณภา อินทพรหม. 2553. พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สารสนเทศศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรสิงห์ แสงบัวเฟื่อน. 2548. สภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศของบุคลากรในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สำนักงานเลขาธิการ ก.ร. (2554). มาตรฐานการกำหนดตำแหน่ง. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2554. จาก <http://intranet.parliament.go.th/group02/group0201/doc/nitikon.pdf>
- วีรนุช สุตรระโทก. 2552. การใช้สารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของข้าราชการสำนักงานศาลปกครอง. วิทยานิพนธ์ ศศ. (เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการ ก.ร. 2554. มาตรฐานการกำหนดตำแหน่ง. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2554. จาก <http://Intranet.parliament.go.th/group02/group0201/doc/nitikon.pdf>
- Wilson, T.D. 2000. **Human Information Behavior**. Retrieved October 1, 2010. From <http://80ariel.emeraldinsight.com.ezproxy.uow.edu.au:2048/vl=1174574/vl=96/nw=1/rpsv/cgi-bin/em>

**ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี**
**Family Leaders' Expectation toward Village Headmen's Performance In
Chaman, Makharm, Chanthaburi.**

ศิริพงษ์ ศรีงาม¹, คมพล สุวรรณภูมิ², นักรบ เกียรติอำ¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับ ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือน 2) ศึกษาความรู้ความเข้าใจ 3) เปรียบเทียบความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,413 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 302 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 2 ระดับ และ 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9156 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า (t-test) การทดสอบค่า (F-test) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe Mathod)

การวิจัยพบว่า 1) ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย สำหรับด้านที่เกี่ยวข้องกับความทางอาญา พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังในระดับน้อย และมีเพียง 3 ประเด็นที่มีความคาดหวังในระดับปานกลาง ได้แก่ การส่งเสริมการเล่นกีฬาสำหรับเยาวชนในหมู่บ้าน ประสานความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้าน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการต้านภัยยาเสพติดและมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน 2) ความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าสามในสี่มีความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในระดับมาก 3) เปรียบเทียบความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มี เพศ อายุ รายได้ เขตที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีการศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคาดหวังโดยรวมไม่แตกต่างกัน และความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความคาดหวัง, กำนันผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำครัวเรือน.

Abstract

The objectives of the research were 1) to study expectation of family leaders towards village headmen's performance in Chaman, Makharm, Chanthaburi, 2) to study their understanding towards the village headmen's performance and 3) to compare the expectation of the family leaders from different groups. The sample consisted of 302 family leaders in Chaman. The instrument were a 2 rating scale and a 5 rating scale questionnaires. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results of the study were as follow : 1) The expectation of the family leaders in governing, keeping peace and criminal was at a low level whereas in sports for the youth, cooperating with government units and drug preventing in the community was at a moderate level. 2) Three-fourths of the

family leaders understood the headmen's performance at a high level. 3) The family leaders who were different gender, age, income and living location had significantly different expectation at .05 level whereas the others had no difference. 4) The family leaders who understood the headmen's performance differently had significantly different expectation at .05 level.

Keyword : The expectations, Village headmen, Family leaders.

บทนำ

สถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 และดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ตลอดเวลาซึ่งแต่เดิมนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้านตำบลนั้นๆแต่ในปัจจุบัน มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่มาของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้านในขณะที่กำนันให้มาจากการเลือกกันเองของผู้ใหญ่บ้านภายในตำบลนั้น และพ้นจากตำแหน่งเมื่ออายุครบ 60 ปี เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะพบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ในการประสานงานกับทางราชการและมีอำนาจหน้าที่ในฐานะตัวแทนของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังจะเห็นได้จากมาตรา 27 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ที่บัญญัติว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านตำบลของตนและมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองที่ดีและรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้านชุมชน เกี่ยวกับคนเดินทางไปในตำบลดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ดูแลเกี่ยวกับการทะเบียนต่างๆ ในตำบลเกี่ยวกับภาษีอากรมีอำนาจเรียกประชุม และให้ช่วยงานตามหน้าที่หน้าที่ที่ทั่วๆ ไปตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น นำประกาศคำสั่งของรัฐบาลแจ้งลูกบ้านทำบัญชีทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการประชุมลูกบ้านเป็นครั้งคราวเพื่อแจ้งข้อราชการทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อพบข้อผิดพลาดในหมู่บ้านชุมชน ให้แจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อส่งต่อและให้ผู้กระทำความผิดรับโทษตามกฎหมายของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่และตามกฎหมายอื่นที่ระบุหรือระเบียบแบบแผนภาครัฐที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมอบหมายอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านพบว่ามีความหมายทั้งในฐานะนักปกครองที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ต่อประชาชนและในฐานะนักพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ชุมชนและท้องถิ่นหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นได้จากภารกิจในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและสร้างความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ยามเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ อันเป็นหน้าที่ที่มีมาแต่ดั้งเดิมเมื่อปีพระพุทศักราช 2457 เป็นต้นมา(ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน.2552 : 24-26) แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป บทบาทหน้าที่บางอย่างได้ลดลงไปโดยมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาดูแลแทนที่ แต่ขณะเดียวกันก็มีบทบาทใหม่เพิ่มขึ้นเช่นในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2537 มีการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วคล่องตัวและมีประสิทธิภาพได้มีการกระจายอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล (ท.) ซึ่งมีความอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำในเขตรับผิดชอบตั้งนี้จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบกรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542)

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นจะพบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในฐานะ ตัวแทน ของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ไม่มีความหมายในด้านการพัฒนาแต่ประการใดซึ่งถือว่ามีความหมายน้อยมากเมื่อเทียบกับ ในอดีตก่อนมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นยิ่งเมื่อมีการยกเลิกกฎหมายสุขาภิบาลในปี พ.ศ.2542 ที่เคยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นกรมการสุขาภิบาลและทำหน้าที่บริการสาธารณะแก่ประชาชนในเขตสุขาภิบาลและกฎหมายเทศบาลที่บัญญัติให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งไปเมื่อเขตพื้นที่ใดมีฐานะเป็นเทศบาลเมืองและเทศบาลนครแล้ว ก็ยังมีผลกระทบต่อกำนันและ

ผู้ใหญ่บ้านมากขึ้นไปอีก บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสถานะทางกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงบทบาทในฐานะการเป็นตัวแทนของรัฐและการเป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันประการหนึ่ง ก็คือ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเกิดขึ้นและการขยายตัวขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ว่าจะเป็นการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจในการบริหารงานอย่างเต็มที่ในระดับตำบล การมีงบประมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างมากขององค์การบริหารส่วนตำบล และกระแสการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สยาม เจริญอินทร์พรหม 2552 : 93-97) ฉะนั้นจากสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่บางอย่างหมดไปจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเช่น ในด้านการพัฒนาหมู่บ้านตำบล เป็นต้น คงเหลืออำนาจหน้าที่ในการดูแลด้านการปกครองการรักษาความสงบเรียบร้อยและด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา การเสริมสร้างความมั่นคงภายในตำบลและหมู่บ้าน จากสภาพปัญหาดังกล่าว จากกรณีที่มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นทำให้เกิดการปกครองที่ลงมาถึงระดับท้องถิ่นมากขึ้น เกิดผู้นำในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาลตำบล นายกเทศมนตรี ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้นำและพัฒนาท้องถิ่นในขณะเดียวกันในท้องถิ่นก็ยังมีผู้ปกครองท้องถิ่นอย่างกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งยังปฏิบัติหน้าที่ควบคู่กันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่กำนันตำบลฉนวน ซึ่งทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับหน่วยงานต่างๆ ขอความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านตำบล จึงมีความสนใจที่จะทราบถึงความคิดเห็นของผู้นำครัวเรือน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในฐานะผู้นำของประชาชนยังคงมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ประชาชนคาดหวังอะไรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบาทที่มากและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ตรงตามความต้องการของประชาชน ซึ่งผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นข้อมูล แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ตรงตามความต้องการของประชาชนต่อไป จึงเป็นที่มาของโครงการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้นำครัวเรือน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 9 หมู่บ้านซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 เขต โดยถือเอาเขตเลือกตั้งของเทศบาลตำบลฉนวนเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย เขตเลือกตั้งที่ 1 มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 – หมู่ที่ 6 และเขตเลือกตั้งที่ 2 มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 7 – หมู่ที่ 9 มี จำนวน 1,413 คนการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ถูกสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ เขตที่อยู่อาศัย ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีตอนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการที่เกี่ยวข้องกับความอาญา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่ปรับปรุงความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Trt Out) กับ กลุ่มประชากร ในเขตตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach.1990 : 19) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้ แบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.8081

ผลการวิจัย

การวิจัยความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม และรายด้าน พบว่า ด้านเพศ ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย และด้านอายุ พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งอยู่ในกลุ่มอายุ 41 – 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา จบชั้นมัธยมศึกษา และจบระดับปริญญาตามลำดับ ส่วนอาชีพพบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งมีอาชีพเกษตรกร รองลงมา มีอาชีพรับจ้าง และมีอาชีพค้าขายตามลำดับ ส่วนด้านรายได้ครอบครัวต่อเดือน พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่ง มีรายได้ น้อยกว่า 6,500 บาท และรายได้ที่ครอบครัวส่วนใหญ่ได้รับ คือ 5,000 บาท ด้านเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบหนึ่งในสี่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งเพล รองลงมาอยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านตะบกเตี้ย และอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านฉนวนตามลำดับ

2. ความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ระดับความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือน พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าสามในสี่มีความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก

3. ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ระดับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย สำหรับด้านที่เกี่ยวข้องด้วยความทางอาญา ก็พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังในระดับน้อย และมีเพียง 3 ประเด็นที่มีความคาดหวังในระดับปานกลาง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่งเสริมการเล่นกีฬาสำหรับเยาวชนในหมู่บ้าน ประสานความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้านหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการต้านภัยยาเสพติดและมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำครัวเรือน จำแนกเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านเพศ พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่ง ร้อยละ 60.26 เป็นเพศชาย และด้านอายุ พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่ง ร้อยละ 54.64 อยู่ในกลุ่มอายุ 41 – 60 ปี มีเพียงร้อยละ 5.96 เท่านั้น ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี โดยมีอายุมากที่สุด 83 ปี น้อยสุด 20 ปี อายุเฉลี่ย 43 ปี ด้านการศึกษาพบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่ง ร้อยละ 65.89 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 29.47 จบชั้นมัธยมศึกษา และจบระดับปริญญาเพียงร้อยละ 2.6 ส่วนอาชีพพบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบสามในสี่ ร้อยละ 73.18 มีอาชีพเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 21.52 มีอาชีพรับจ้าง และมีเพียง ร้อยละ 1.66 ที่มีอาชีพค้าขาย ด้านรายได้ครอบครัวต่อเดือน พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่ง ร้อยละ 61.92 มีรายได้น้อยกว่า 6,500 บาท ในขณะที่มีรายได้มากกว่า 13,001 บาทถึงร้อยละ 18.54 โดยมีรายได้มากที่สุดที่ 200,000 บาท น้อยสุด 3,000 บาท สำหรับรายได้ที่ครอบครัวส่วนใหญ่ได้รับ คือ 5,000 บาท ด้านเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบหนึ่งในสี่ ร้อยละ 22.85 อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งเพล รองลงมาอยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านตะบกเตี้ย ร้อยละ 16.89 และอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านฉนวน น้อยสุด

2. ความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ระดับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าสามในสี่ ร้อยละ 83.44 มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในระดับมาก สำหรับความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยมีเพียงร้อยละ 16.56

และระดับความรู้ความเข้าใจของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 0.85$) เมื่อวิเคราะห์จำแนกเป็นรายข้อปรากฏผลดังนี้

ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ($\bar{X} = 0.89 - 0.99$) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ต้องสำรวจ หรือจัดทะเบียนเกี่ยวกับราษฎรภายในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 0.99$) มีหน้าที่จัด เวรยามเพื่อดูแลความปลอดภัยของตำบลหมู่บ้าน ($\bar{X} = 0.99$) และมีหน้าที่ชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ($\bar{X} = 0.99$)

และมากกว่าหนึ่งในสี่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ($\bar{X} = 0.46 - 0.74$) เรียงลำดับจากน้อยไปมาก 3 ลำดับ ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน สามารถจับผู้กระทำความผิดได้เลยไม่ว่ากรณีใดๆ ($\bar{X} = 0.46$) มีหน้าที่ต้องดูแลคนเดินทาง ($\bar{X} = 0.51$) และสามารถตรวจค้นที่รโหฐานได้ไม่ว่ากรณีใดๆ ($\bar{X} = 0.67$)

3. ความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัด จันทบุรี

ระดับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบครึ่ง ร้อยละ 47.02 มีความคาดหวังในระดับน้อย รองลงมาร้อยละ 29.47 มีความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลางส่วนระดับสูงมีร้อยละ 23.51 สำหรับด้านที่เกี่ยวข้องกับความทางอาญา ก็พบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 48.68 มีความคาดหวังในระดับน้อย รองลงมาร้อยละ 26.16 มีความคาดหวังอยู่ในระดับสูงและร้อยละ 25.17 มีความคาดหวังในระดับปานกลาง

และระดับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังโดยรวมในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.91$)

ผู้นำครัวเรือนมากกว่าสามในสี่มีความคาดหวังในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.74 - 3.99$) เรียงลำดับจากน้อย ไปมาก 3 ลำดับ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดและระงับเหตุที่เกิดในตำบลหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.74$) รายงานเหตุการณ์ต้องสงสัย ก่อความวุ่นวาย ไม่สงบต่อตำบล หมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.78$) และติดตาม ประเมินผลการทำงานของหมู่บ้านเป็นระยะ ($\bar{X} = 3.81$)

และมีเพียง 3 ประเด็นที่มีความคาดหวังในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.03 - 4.13$) เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่งเสริมการเล่นกีฬาสำหรับเยาวชนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.13$) ประสานความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้าน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการต้านภัยยาเสพติด ($\bar{X} = 4.10$) และมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.03$)

และระดับความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านที่เกี่ยวข้องกับความ ทางอาญา พบว่า ผู้นำครัวเรือนมีความคาดหวังโดยรวมในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.91$)

ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งมีความคาดหวังในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.49 - 3.92$) เรียงลำดับจากน้อยไปมาก 3 ลำดับ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ จับกุม ปราบปรามผู้บุกรุกครอบครองป่าไม้หรือผู้ที่มีไม้หวงห้ามอันมิได้แปรรูป ($\bar{X} = 3.49$) มีหน้าที่ดูแล ควบคุม ตรวจตรา การมีและใช้อาวุธปืนภายในตำบล หมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.61$) และมีหน้าที่กำกับ ดูแล ให้ตำบลหมู่บ้าน ไม่มีป่อนการพนันหรือแหล่งอบายมุข ($\bar{X} = 3.73$)

และผู้นำครัวเรือนอีกเกือบครึ่งมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.00 - 4.21$) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.21$) มีหน้าที่ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการฝึกปฏิบัติให้กับประชาชนภายในหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.12$) และมีหน้าที่ร่วมวางแผนกับชุมชนในการป้องกันการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.11$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัด จันทบุรี ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้นำครัวเรือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่เพศต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน แสดงว่าเพศมีผลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยเพศชายมีความคาดหวังสูงกว่าเพศหญิง

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่อายุต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน แสดงว่าอายุมีผลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 60 ปี

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 60 ปี

ด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีการศึกษาต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการศึกษามีผลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีการศึกษาต่างกันมีความคาดหวังด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณศร เกษอินทร์ (2544 : 47-49) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย : กรณีศึกษา อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยปรากฏผล ต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมเห็นด้วยในระดับมากมีเพียง เรื่องการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าอาชีพไม่มีผลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้ครอบครัว พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่ารายได้ครอบครัวไม่มีผลต่อความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้ครอบครัว พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกันมีความคาดหวังด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยแตกต่างกัน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ผู้นำครัวเรือนที่อยู่เขตเลือกตั้งต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน แสดงว่าเขตที่อยู่มีผลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้ที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีความคาดหวังสูงกว่าเขตเลือกตั้งที่ 2 เพราะผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ส่วนมากเป็นคนพื้นบ้าน ส่วน ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ เขตเลือกตั้งที่ 2 ส่วนมากเป็นคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาอาศัยจึงมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกัน

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้ความเข้าใจต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกัน แสดงว่าความรู้ความเข้าใจมีผลต่อความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจมากมีความคาดหวังสูงกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ศรีโสภณ (2525 : 14-15) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนและให้ความหมายของความเข้าใจว่า คือความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น นอกจากนี้ได้กล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องความรู้ ความเข้าใจความรู้ หมายถึง ความสามารถในทางพุทธิปัญญา ประกอบด้วย ความรู้และความสามารถและทักษะต่างๆทางสมอง

เอกสารอ้างอิง

คุณศร เกษอินทร์. (2544). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย : กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศม. (รัฐศาสตร์). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 ถึง ฉบับที่ 9.2457. ราชกิจจานุเบกษา 12 (24 มิถุนายน) : 20.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551

พรทิพย์ คำพอ. (2542). พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542. ขอนแก่น :

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สยาม เจริญอินทร์พรหม.(2552). **อบต.เป็นเทศบาลทั้งหมด สถานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นอย่างไร.**

ผู้นำท้องถิ่น.(กุมภาพันธ์ 2552). น.93-97.

ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน.(2552). “การยกเลิกการเลือกผู้ใหญ่บ้าน.”กำนันผู้ใหญ่บ้าน. (กันยายน 2552) น.24-26

สำนักงานทะเบียนอำเภอมะขาม. (2554). **ทะเบียนอำเภอมะขาม.** จันทบุรี : ม.ป.พ.

อนันต์ ศรีโสภณ. (2525). **การวัดผลการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

Cronbach, L.J. (1990 : 19). **Essentials of Psychological Testing.** 5th ed. New York : Harper Collins.

Krejcie,Robert V. and Morgan,Earyle W. (1970). **Educational and Psychological Measurement.** New York : Minnisota University.

ผลกระทบอุทกภัยและแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ในเขตภูมิภาคตะวันออก : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี

Effects of Flood Disaster and Supporting Approaches for Disaster Victims in the Eastern Region: the Study of Chanthaburi Province

ศรีสกุล เจียบแหลม, โสภา ลีศิริวัฒนกุล, จีราภา ศรีท่าโฮ

ภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และเชิงบรรยาย (survey and descriptive research) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากภาวะอุทกภัย ความต้องการความช่วยเหลือ และแนวทางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ เมื่อเกิดภาวะอุทกภัยในเขตจังหวัดจันทบุรี ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนจังหวัดจันทบุรีที่ได้รับผลกระทบจากภาวะอุทกภัยในปี พ.ศ.2549 ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง 6 ตำบล และอำเภอท่าใหม่ 1 ตำบล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายที่รุนแรง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเพื่อประเมินผลกระทบด้านร่างกาย สภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และใช้แบบประเมินของกรมสุขภาพจิต (GHQ-12 Plus-R) เพื่อประเมินสภาพทางด้านจิตใจ รวมถึงจัดกิจกรรมเวทีชาวบ้าน เพื่อประเมินปัญหา และแนวทางช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์สาระ (content analysis)

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ประสบภัยน้ำท่วมส่วนใหญ่ร้อยละ 92.7 เคยได้รับความเสียหายเมื่อปี 2542 ระยะเวลา น้ำท่วมนาน 4-6 วัน ระดับน้ำสูงกว่า 100 เซนติเมตรคิดเป็นร้อยละ 55.7 เวลาที่เกิดภาวะน้ำท่วมมักเกิดในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนจังหวัดจันทบุรี แบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระหว่างน้ำท่วม และหลังน้ำท่วม ในช่วงระหว่างน้ำท่วมผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านร่างกายคือประชาชนมีการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ไข้หวัด โรคผื่นคันน้ำกัดเท้า ท้องร่วง ตาแดงและ สัตว์มีพิษกัด โรคที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดแต่ทำให้ประชาชนเสียชีวิตถึง 3 ราย คือ โรคฉี่หนู ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจ คือ มีอาการปวดศีรษะ นอนไม่หลับ หวาดผวา ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังน้ำท่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ โรคปวดหลังจากการขนย้ายของ และทำความสะอาดที่อยู่อาศัย โรคประจำตัวกำเริบ ได้แก่ โรคตับ โรคความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ ผลกระทบทางด้านจิตใจจากการสำรวจกลุ่มตัว อย่าง 737 ราย พบผู้ที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตจำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.53 คือ มีอาการเครียด ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ เนื่องจากการไม่มีรายได้ สูญเสียทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบ ภัยน้ำท่วม แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนน้ำท่วม ทางจังหวัดควรมีการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็วทันการณ์ 2) ขณะน้ำท่วม ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่ร้อยละ 84.6 ต้องการให้หน่วยราชการ เช่น เทศบาล โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข มาให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร น้ำดื่มและยารักษาโรคให้ทันทั่วถึงและทั่วถึงทุกบ้าน 3) หลังน้ำท่วม ต้องการเงินทุนช่วยเหลือในการซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพ เงินทดแทนพื้นที่สวน นา ไร่ ที่เสียหาย และควรมีการชดเชยค่าเสียหายทางระบายน้ำ เป็นต้น

ประโยชน์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางในการสร้างบทเรียนเรื่อง “การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม” ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) บทเรียนการช่วยเหลือก่อนประสบภัยน้ำท่วม 2) บทเรียนการช่วยเหลือขณะประสบภัยน้ำท่วม และ 3) บทเรียนการช่วยเหลือหลังประสบภัยน้ำท่วม โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติน้ำท่วมของจังหวัดจันทบุรีได้ในอนาคต

คำสำคัญ : ผลกระทบของอุทกภัย ความช่วยเหลือ

Abstract

The purposes of this survey and descriptive research were to study: 1) effects of flood disaster, 2) disaster victims' needs, and 3) supporting approaches for disaster victims when the disaster occurred in Chanthaburi Province. The population and samples were Chanthaburi people who were affected by the flood disaster in 2006 consisting of those who lived in Umper Muang (six districts) and those who lived in

Umper Tamai (one district) where the effects of the disaster were very severe. Data were collected using a questionnaire developed by the researchers to examine physical effects and social and economic status effects. Moreover, the mental health status was assessed using the questionnaire developed by the Department of Mental Health. Data were analyzed by SPSS software and presented in the forms of percent, mean, and standard deviation.

The results found that 92.7% of the disaster victims used to encounter the flooding disaster in 1999. The flooding duration was 4-6 days. Server flooding—the water level was higher than 100 centimeters occurred in 55.7% of the households. Flooding effects could be classified into 2 phases—during and after flooding. In case of **during flooding**, for physical health, the most common disease found among the victims was common cold. Other diseases found were rash, foot fungus, diarrhea, conjunctivitis, and poisonous animal bite, respectively. The least common disease was leptospirosis; however, it caused death of three victims. For mental health, the problems found were headache, insomnia, and being frightened. In terms of **after flooding**, for physical health, the effects were backache from household stuff moving and cleaning. Health status of the victims with liver diseases, hypertension, and heart disease become worse. For mental health, 26 out of 737 samples had mental health problems: stress, headache and insomnia due to income and occupation related-property loss. Flooding victims' needs were classified into 3 phases: 1) before flooding—in-time warning from provincial organizations; 2) during flooding—support from local administration, hospital and other health settings regarding food, drinking water, and medicines; 3) after flooding—financial support for occupational equipment, compensation for destroyed land, drain dredge, and etc.

The benefit the researchers received from this study was the proper ways to support flooding victims. Support should be provided in three phases: 1) before flooding, 2) during flooding, and 3) after flooding. Government and private organizations should build collaboration in order to reduce future flooding relate-problems and effects occurring in any province in Thailand.

Keywords : Flood disaster effects, supporting approaches

บทนำ

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันรุนแรง และเป็นเรื่องที่เราไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่ชีวิต ทรัพย์สินและชุมชนอย่างมากมาย ได้แก่ วัตภัย อัคคีภัย และอุทกภัย ซึ่งเป็นภัยทางธรรมชาติที่สามารถป้องกันได้และป้องกันไม่ได้ จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีปริมาณฝนตกชุกและได้รับปริมาณน้ำฝนที่มากจนก่อให้เกิดผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยจากน้ำท่วม (floods) แผ่นดินถล่ม (landslides) การชะล้างพังทลายของดิน(soil erosion) และภัยธรรมชาติที่เกิดในรูปแบบต่างๆ(อัครเดช โพธิ์สุวรรณ,2547) ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมากเนื่องจากงบประมาณสำหรับใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัดต้องถูกนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และฟื้นฟูบูรณะสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยทางธรรมชาติซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นถ้าเราไม่ช่วยกันหาแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากภัยทางธรรมชาติ ภัยทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม คือ ภัยจากน้ำท่วมหรืออุทกภัย ภาวะอุทกภัยที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งมีความรุนแรงตั้งแต่ระดับน้อย ปานกลาง ถึงระดับมาก สำหรับใน ปี2549 ประเทศไทยในทุกเขตภูมิภาคโดยเฉพาะภาคกลางและภาคตะวันออกได้รับผลกระทบจากภาวะอุทกภัยที่เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่ชื่อว่าพายูซังสารมากกว่าเขตภาคอื่น ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ

วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลให้มีคุณภาพเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีพชะชีวิต พัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นคนดี เก่ง มีความสุข และมีคุณลักษณะตามปณิธานของวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าที่ว่า “เรียนรู้อุดมชีวิต คิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ สืบสานความเป็นไทย เอาใจใส่สังคม สร้างสมคุณธรรม เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง” จากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 1 บททั่วไป กล่าวถึง ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ใน มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้ายังมีหน้าที่ พัฒนานักศึกษาให้มีจิตสำนึก เกิดจิตอาสาต่อการช่วยเหลือประชาชนที่มีความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยใช้วิชา ความรู้ที่เรียนมาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประเทศชาติ

ดังนั้นเมื่อจังหวัดจันทบุรีเกิดภาวะอุทกภัยขึ้น ซึ่งทำให้ประชาชนในเขตอำเภอเมืองและอำเภอท่าใหม่ได้รับ ผลกระทบจากภาวะอุทกภัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก สำหรับในเขตอำเภออื่นได้รับความเสียหายในระดับน้อยถึงปานกลาง จาก การรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์เสียงสวรรค์ ปีที่33 ฉบับที่ 850 ประจำวันที่ 16-31 ตุลาคม 2549 ได้สรุปผลความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากภาวะอุทกภัยของจังหวัดจันทบุรีในครั้งนี้ว่า จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่เสียหาย 44 ตำบล 232 หมู่บ้าน ประชาชนได้รับ ผลกระทบ 33,709ครัวเรือน พื้นที่การเกษตรเสียหาย 133,470 ไร่ ถนนเสียหาย 435 สาย สะพานชำรุด 4 แห่ง ฝายเสียหาย 9 แห่ง มีผู้บาดเจ็บ 50ราย และมีผู้เสียชีวิตจากโรคฉี่หนู 3 รายรวมมูลค่าความเสียหายประมาณสองพันกว่าล้านบาท

จากภาวะอุทกภัยครั้งนี้ จะเห็นว่าประชาชนจังหวัดจันทบุรีได้รับความเดือดร้อนทางด้านที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภค บริโภค เกิดการเจ็บป่วยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งควรได้รับการช่วยเหลือและฟื้นฟูสภาพจากหน่วยงานของรัฐที่ เกี่ยวข้อง วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริม และช่วยเหลือประชาชนของ จังหวัดจันทบุรีทางด้านสุขภาพ และเป็นวิทยาลัยพยาบาลที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองซึ่งเป็นเขตที่ประสบภัยน้ำท่วม จึงเป็น โอกาสที่วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าได้นำวิกฤตการณ์น้ำท่วมนี้มาเป็นโอกาสให้นักศึกษาพยาบาลได้นำความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพที่ศึกษามาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม ทำให้นักศึกษาพยาบาลได้มีการเรียนรู้ ถึงการดูแลรักษา ป้องกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของผู้ประสบภัยน้ำท่วมจากสถานการณ์จริง และได้ประสบการณ์ทักษะ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ประสบภัยน้ำท่วมในรูปแบบต่างๆ

นอกจากนี้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มีนโยบายให้สถาบันการศึกษาพยาบาลได้ช่วยเหลือสังคม และผู้ที่ประสบอุทกภัยในครั้งนี้ โดยจัดสรรงบประมาณให้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกที่ตั้งอยู่ในเขต พื้นที่ต่างๆของประเทศไทยที่เกิดภาวะอุทกภัย ให้จัดทำโครงการฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ประสบภาวะอุทกภัยในครั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากภาวะอุทกภัยของประชาชนในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนเมื่อเกิดอุทกภัยในเขตจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆเมื่อเกิดภาวะอุทกภัยในเขตจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ประชาชนจังหวัดจันทบุรีที่ได้รับผลกระทบจากภาวะอุทกภัยในเดือนตุลาคม 2549
จังหวัดจันทบุรีที่อาศัยอยู่ใน อำเภอเมือง และ อำเภอท่าใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือประชาชนจังหวัดจันทบุรีที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจาก ภาวะอุทกภัยในปี พ.ศ. 2549 ได้แก่ ประชาชนเขตอำเภอเมือง จำนวน 6 ตำบล ประกอบด้วย ต.ท่าช้าง ต.จันทนิมิต ต.คลองนารายณ์ ต.พลับพลา ต.แสง ต.พลับพลา นารายณ์ และ อำเภอท่าใหม่ คือ ต.นายายอาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเพื่อประเมินผลกระทบด้านร่างกาย สภาพทางสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งมีการหาความตรงตาม เนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านในการตรวจสอบเครื่องมือ และแบบประเมินภาวะสุขภาพทางด้านจิตใจ (GHQ-12 Plus-R) ซึ่งเป็นเครื่องมือของกรมสุขภาพจิต

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การตอบแบบสอบถาม และการทำเวทีชาวบ้าน ผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการ ทำเวทีชาวบ้านผู้ประสบภัยน้ำท่วมใช้การวิเคราะห์สาระ (content analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ประสบภัยน้ำท่วมส่วนใหญ่ร้อยละ 92.7 เคยได้รับความเสียหายเมื่อปี 2542 ระยะเวลาที่ท่วม นาน 4-6 วัน ระดับน้ำสูงกว่า 100 เซนติเมตรคิดเป็นร้อยละ 55.7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ที่เกิดภาวะน้ำท่วมของจังหวัดจันทบุรี มักจะเป็นพื้นที่เดิมซึ่งอยู่ติดริมแม่น้ำ ภาวะน้ำท่วมเกิดขึ้นในระยะเวลาสั้นๆและระดับน้ำไม่สูงมากนัก ซึ่งทางจังหวัดสามารถ วางแผนหาแนวทางป้องกันได้เพื่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุดในปีต่อไป

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนจังหวัดจันทบุรีในปี 2549 แบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ

1) **ผลกระทบระหว่างน้ำท่วม** พบว่าผู้ประสบภัยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านร่างกาย ได้แก่ ประชาชนมีการ เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ไข้หวัด โรคผื่นคันน้ำกัดเท้า ท้องร่วง ตาแดงและ สัตว์มีพิษกัด โรคที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดแต่ทำให้ประชาชนเสียชีวิตถึง 3 ราย คือโรคฉี่หนู ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจ คือ มีอาการปวด ศรีษะ นอนไม่หลับ หวาดผวา

2) **ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังน้ำท่วม** พบว่าผู้ประสบภัยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านร่างกาย ได้แก่ โรคปวด หลังจากการขนย้ายของและทำความสะอาดที่อยู่อาศัย โรคประจำตัวกำเริบ ได้แก่ โรคตับ โรคความดันโลหิตสูง และ โรคหัวใจ ผลกระทบทางด้านจิตใจจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 737 ราย พบผู้ที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตจำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.53 คือมีอาการเครียด ปวดศรีษะนอนไม่หลับ เนื่องจากการไม่มีรายได้ สูญเสียทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบ อาชีพ

การต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยน้ำท่วม แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

1) **ระยะก่อนน้ำท่วม** ทางจังหวัดควรมีการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็วทันการณ์

2) **ขณะน้ำท่วม** ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่ร้อยละ 84.6 ต้องการให้หน่วยราชการ เช่น เทศบาล โรงพยาบาล หน่วยงาน สาธารณสุข มาให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร น้ำดื่มและยารักษาโรคให้ทันทั่วถึงและทั่วถึงทุกบ้าน

3) **หลังน้ำท่วม** ต้องการเงินทุนช่วยเหลือในการซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพ เงินทดแทนพื้นที่สวน นา ไร่ ที่เสียหาย และควรมีการชดเชยค่าเสียหายทางระบายน้ำ เป็นต้น

แนวทางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆเมื่อเกิดภาวะอุทกภัย คือ ได้บทเรียนในการช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยน้ำท่วม 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนน้ำท่วม ขณะน้ำท่วม และหลังน้ำท่วม

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ระยะเวลาที่เกิดภาวะน้ำท่วมในเขตจังหวัดจันทบุรีมักเกิดในช่วงปลายฝนต้นหนาว คือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม ซึ่งสอดคล้องกับ พันัส แก้วลาย(2546) ระบุว่า ฤดูฝนของจังหวัดจันทบุรีมักจะเริ่มประมาณ เดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม ฤดูหนาวจะเริ่มประมาณปลายเดือนตุลาคมถึงมกราคม จึงทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในช่วงนี้ เกือบทุกปีในบริเวณพื้นที่ที่อยู่ติดริมแม่น้ำ และถ้าปีใดที่มีฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน เนื่องจากพายุดีเปรสชัน จะทำให้เกิดความเสียหายจากภาวะน้ำท่วมในบริเวณที่กว้างขึ้น สาเหตุอุทกภัยที่รุนแรงของจังหวัดจันทบุรีมักเกิดจากน้ำป่าไหลหลาก ซึ่งสอดคล้องกับที่ อัครเดช โพธิ์สุวรรณ (2547) ที่ระบุว่า “น้ำป่า” เกิดจากมีฝนตกหนักบริเวณภูเขาต้นน้ำแล้วไหลบ่าลงสู่ที่ ต่ำอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ทำให้ต้นไม้หักโค่น ทำลายบ้านเรือนที่ถูกกระแสน้ำพัดผ่าน ชมรมนักอุทกวิทยาไทย(2544) ระบุว่า ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่ประกอบด้วยพื้นที่ราบลูกฟูก หรือที่ราบลูกกระนาคมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม แม่น้ำง่ายต่อการเกิดน้ำท่วมขัง นอกจากนี้จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่บางส่วนติดกับอ่าวไทยจึงทำให้เกิดน้ำทะเลหนุน ซึ่งเป็นปัจจัย เสริมที่ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมที่รุนแรง ดังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนเรื่อง “การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม” ซึ่งแบ่ง ได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้คือ

1) **บทเรียนการช่วยเหลือก่อนประสบภัยน้ำท่วม** ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน กลุ่มเสี่ยงในเดือน กรกฎาคมของทุกปี ซึ่งเป็นเดือนก่อนที่จะเกิดภาวะน้ำท่วม ซึ่งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันโรคที่มากับน้ำท่วม วิธีการ

รักษาเบื้องต้นด้วยตนเองเมื่อเจ็บป่วย ฝึกการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินเมื่อภัยมา การเตรียมตัวด้านเครื่องอุปโภค บริโภคที่จำเป็น และการสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดควรมีการเตรียมเกี่ยวกับระบบการเตือนภัยที่ดี

2) **บทเรียนการช่วยเหลือขณะประสบภัยน้ำท่วม** ควรมีการจัดอบรมให้แก่นักศึกษาพยาบาล และอาสาสมัครสาธารณสุข ในเดือนสิงหาคม-ตุลาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับ การรักษาพยาบาลฉุกเฉินและการส่งต่อ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น/เวชปฏิบัติ การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง/โรคประจำตัว เป็นต้น

3) **บทเรียนการช่วยเหลือหลังประสบภัยน้ำท่วม** ควรมีการจัดทำโครงการค่ายอาสาเพื่อฟื้นฟูสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพบ้านเรือน สิ่งแวดล้อมของผู้ประสบอุทกภัย โดยความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษาทุกสถาบันในจังหวัด รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติจากภาวะน้ำท่วมในอนาคตได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำท่วมได้นำข้อมูลที่ได้ขึ้นไปเป็นแนวทางในการวางแผน และแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติก่อนที่จะประสบกับเหตุการณ์จริง ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายหรือผลกระทบที่รุนแรง และช่วยลดงบประมาณของประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ชมรมนักอุทกวิทยาไทย.2544.วารสารชมรมนักอุทกวิทยาไทย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 5.กรุงเทพมหานคร.

พนัส แก้วลาย .2546. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจันทบุรี.บริษัทลิโอ แลนเซ็ท,กรุงเทพมหานคร.

หนังสือพิมพ์เสียงสวรรค์. 2549. “จันทบุรีอ่วมน้ำท่วมหนัก”. ปีที่ 33 ฉ. 850 (16-31 ต.ค.49)

อัครเดช โพธิ์สุวรรณ. 2547. การประเมินพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินอันเนื่องมาจากอุทกภัยบริเวณเขาคิชฌ

ภูฏ จันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

**เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี**
**The Attitude to Oneself Discipline of The Freshman in The Faculty of
Communication Arts Rajabhat Bambhai Barni University**

กรรณิการ์ ไห้ยลัน , เสาวนีย์ วรรณประภา
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัย “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทน และเพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96 ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.26 อายุ 18-20 ปี ร้อยละ 68.52 ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 68.52 สถานศึกษาเดิมคือ เบญจมานูสรณ์ ร้อยละ 40.75 ผลการเรียน 2.01-2.50 ร้อยละ 57.41 สาขาที่ต้องการเลือกเรียน ร้อยละ 38.89 เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน (2) ความขยันอดทนทางการเรียน และ (3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ในระดับต่างๆ ดังนี้ อันดับหนึ่งเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.51$ รองลงมาคือ เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนในระดับน้อย $\bar{X} = 2.17$ และเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนในระดับน้อย $\bar{X} = 1.70$ ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ.05 (Sig.< .05) เนื่องจากลักษณะของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีบุคลิกภาพด้านวินัยในตนเองแตกต่างกัน เพศหญิงส่วนใหญ่มีวินัยในตนเองด้านเรียนมากกว่าเพศชายจากการเอาใจใส่ ไม่ติดเพื่อนมากนัก รวมทั้งเพื่อความสำเร็จในการเรียน สมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่มีการเตรียมวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนในวันแรก เพื่อจะได้เรียนดีที่สุดในไม่มีผลต่อการสร้างวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนทางการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ.05 (Sig. > .05) อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงแก่นแท้ของรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นรายวิชาทฤษฎีและมีรายละเอียดของเนื้อหาวิชาแยกย่อยมาก ส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการวางแผนทุกช่วงก่อนเข้าเรียนรายวิชาดังกล่าวไม่เฉพาะในช่วงเปิดภาคเรียนแรกเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ ผู้สอนควรศึกษารวมชาติของเพศและวัยของนักศึกษา รวมทั้งการใช้ จิตวิทยาในการโน้มน้าวจิตใจให้นักศึกษาร่วมมือในการพัฒนาเจตคติที่ดี รวมทั้งเห็นคุณค่าของการปรับเจตคติ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และการศึกษาด้านวินัยในตนเองต่อการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนเพิ่มเติม

คำสำคัญ เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเอง

Abstract

The purpose of research attitudes to Oneself Discipline of The Freshman in The Faculty of Communication Arts Rajabhat Bambhai Barni University were To study attitudes towards self-discipline in the classroom, To study attitudes towards patience And diligence and to study attitudes toward achievement motivation of undergraduate students, Bachelor of Arts Program in Year 1. This research was

Survey Research. The sample size of 54 people. The tools used to collect data of the study were a questionnaire which was tested for reliability By calculating the coefficient alpha. 0.96 For the confidence. The results were as follows;

The majority were women as 59.26 percent, aged 18-20 years as 68.52percent, residents in Chanthaburi Province as 68.52 percent, graduated from Benjamasorn as 40.75percent, level of graduate 2.01 to 2.50 as 57.41 percent and selection major as 38.89 percent.

In Overall, attitudes toward self-discipline of the undergraduates Arts courses Graduate students at Rambhai Barni Rajabhat University that the first was attitudes toward self-discipline in motivation achievement $\bar{X} = 2.51$, followed by attitudes toward self-discipline in diligence, patience $\bar{X} = 2.17$ and attitudes toward self-discipline in the classroom $\bar{X} = 1.70$, respectively.

The Hypothesis Test results showed that students with different sexual have differ in self-discipline in the classroom at .05 significantly (Sig. <.05) and preparing plans to learn from the first semester for the best didn't affect the creation of self-discipline in diligence, patience at the level of significance .05 (Sig.> .05).

Suggestion

1. The teacher should study the nature of sex, age of the students and the behavior of students to develop attitudes towards self-discipline in the classroom, diligence, patience, and achievement motivation.

2. The psychology of persuasion should be used to teach students to cooperate in developing a good attitude including appreciation of the attitudes.

Recommendations for research next time.

Research should continue to develop qualitative approach to interview. To study of self-discipline in other areas Apart from the additional classes to determine the effect of expression of the discipline of the individual that will affect the plan, curriculum development to meet the learning behavior in the future.

Keyword Attitudes to Oneself Discipline

บทนำ

ในสังคมที่มีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การพัฒนาเหล่านี้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ประการเกื้อหนุนกัน แต่ปัจจัยหลักของการพัฒนา จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งบุคคลที่มีคุณภาพนั้น จะต้องมีความสมบัติทั้งทางด้านสมรรถภาพทางร่างกายแข็งแรงและจิตใจที่ดี มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีความอดทน ขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก เผชิญปัญหาและอุปสรรคด้วยความมุ่งมั่น คุณสมบัติเหล่านี้จำเป็นต้องถูกหล่อหลอมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลในรูปของคำว่า “วินัยในตนเอง”

วินัยในตนเองเป็นวัฒนธรรมของสังคมที่ทุกคนต้องปฏิบัติ เพราะจะทำให้บุคคลอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข วินัยในตนเองนี้เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ทุกคนควรสร้างขึ้นสำหรับบังคับพฤติกรรมของตนเอง ทำให้คนเราบรรลุจุดหมายของชีวิต ประสบความสุขความเจริญในชีวิต จึงเป็นวินัยที่ครูควรสร้างสรรค์ให้เกิดแก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะการที่นักศึกษา มีวินัยในตนเองเบื้องต้นนั้น จะทำให้นักศึกษาได้ควบคุมพฤติกรรมตนเองให้ไปในทางที่ดีงามและประสบความสำเร็จในชีวิต จึงต้องดำเนินการฝึกให้เกิดผลอย่างจริงจัง นักศึกษานั้นนับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศ หากไม่ได้เตรียมพัฒนานักศึกษาให้เป็นทรัพยากรที่ดีแล้วการพัฒนาประเทศอาจจะเป็นไปได้ไม่เต็มที่

จะเห็นได้ว่าความมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษามีวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานและมีวินัยต่อสังคม ผลที่สุดก็จะมีวินัยต่อประเทศชาติ โดยส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของจริยธรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านวินัยในตนเอง โดยเห็นว่าวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะในตัวบุคคลที่ควบคุมตนเองได้ ทั้งในด้านอารมณ์และพฤติกรรม ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะเป็นบุคคลที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎของสังคม

จากการศึกษาความหมาย ขอบข่ายและพฤติกรรมของควมมีวินัยในตนเอง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งเพื่อนำผลทางการวิจัยมาใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เป็นจุดบกพร่องของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวินัยเรื่อง “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในรวบรวมข้อมูล โดยสอบถามกลุ่มเป้าหมายแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ภาคปกติภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนนักศึกษา 54 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาคั้งนี้ อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2554 – เดือนตุลาคม 2554

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งลักษณะเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ส่วนที่ 2 เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน

ส่วนที่ 3 เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทน

ส่วนที่ 4 เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษางานวิจัย “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเอง ได้แก่

1. วินัยในห้องเรียน
2. ความขยันอดทนทางการเรียน
3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมด้านควมมีวินัยในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรนิเทศศาสตรภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” ทั้ง 3 ด้าน คือ

(1) เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน (2) ความขยันอดทนทางการเรียน และ (3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ในระดับต่างๆ ดังนี้

อันดับหนึ่งเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.51$ รองลงมาคือเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนในระดับน้อย $\bar{X} = 2.17$ และเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนในระดับน้อย $\bar{X} = 1.70$ ตามลำดับ

ผลการทดสอบ สมมติฐานข้อที่ 1 นักศึกษาชั้นปี 1 ที่มีเพศต่างกันส่งผลต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน รายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดแตกต่างกัน จากการทดสอบ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ.05 (Sig.< .05) เนื่องจากลักษณะของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีบุคลิกภาพด้านวินัยในตนเองแตกต่างกัน เพศหญิงส่วนใหญ่มีวินัยในตนเองด้านเรียนมากกว่าเพศชายจากการเอาใจใส่ ไม่ติดเพื่อนมากนัก รวมทั้งเพื่อความสำเร็จในการเรียน สมมติฐานข้อที่ 2 การที่นักศึกษาชั้นปี 1 เตรียมวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนในวันแรก เพื่อจะได้เรียนดีที่สุดในระดับนัยสำคัญ.05 (Sig. > .05) อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงแก่นแท้ของรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นรายวิชาทฤษฎีและมีรายละเอียดของเนื้อหาวิชาแยกย่อยมากส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการวางแผนทุกช่วงก่อนเข้าเรียนรายวิชาดังกล่าวไม่เฉพาะในช่วงเปิดภาคเรียนแรกเท่านั้น

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 ซึ่งอยู่ระดับที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเจตคติด้านอื่นๆ ด้วยปัจจัยปัจเจกบุคคล เช่น การเรียนรู้ที่เกิดจากการสะสมมาจากตอนเรียนในสมัยมัธยมที่ยังยึดติดอยู่กับความสนุกสนาน การแยกแยะการกระทำต้องอาศัยผู้นำทางความคิดจากกลุ่มเพื่อนเป็นสำคัญ และเพื่อการอยู่รอดในภายในกลุ่มเพื่อนด้านบุคลิกภาพส่วนตัวแล้วนักศึกษาเป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อม เช่น การปฏิบัติตามวัฒนธรรมภายในห้องเรียนอย่างเคร่งครัด เพื่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียน จากผลที่ได้คือ การบ้านตรงตามเวลาที่อาจารย์กำหนดเป็นอันดับหนึ่งค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 รองลงมาคือเมื่อใดที่รู้สึกไม่เข้าใจ นักศึกษาจะถามอาจารย์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.09 และนักศึกษาพูดคุยกับเพื่อนในขณะที่อาจารย์กำลังสอนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.05 ตามลำดับ

เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านความขยันอดทนในระดับน้อยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 แต่ขณะเดียวกันนักศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังพยายามที่จะทำให้ได้ดี จากการที่ใกล้สอบนักศึกษาดูหนังสือเอง โดยพ่อแม่ไม่ต้องบังคับอันดับหนึ่งค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 จากการกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างวินัยในตนเองที่ปราศจากการใช้กฎระเบียบเพื่อบังคับ เพราะเป็นที่เชื่อกันดีว่า การบังคับคือการกระทำที่ส่งผลในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ประเด็นต่อมาคือ หากมีกิจกรรมในคาบเรียนนักศึกษาจะพยายามทำให้เสร็จในคาบเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 เพื่อเป็นการลดภาระงาน เนื่องจากการเรียนในระดับอุดมศึกษาผู้สอนแต่ละหลายวิชาจะมีการมอบหมายงานในปริมาณที่แตกต่างกันออกไป ทำให้นักศึกษาพยายามสะสางงานในคาบเรียนให้เสร็จเรียบร้อย และมีการทำการบ้านอย่างสม่ำเสมอค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ตามลำดับ

เจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน ความขยันอดทนทางการเรียนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ในระดับต่างๆ ดังนี้ อันดับหนึ่งเจตคติที่มีต่อวินัยในตนเองด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 โดยรายละเอียดพบว่า ค่าเฉลี่ยที่นักศึกษายกประสบความสำเร็จในการเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 อยู่ในอันดับหนึ่ง อาจเนื่องจากไม่ต้องการประกอบอาชีพที่ลำบากอย่างการทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนจังหวัดจันทบุรีนักศึกษาจึงพยายามที่จะเรียนให้ได้ดีตามเป้าหมายที่วางไว้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักศึกษาชั้นปี 1 ที่มีเพศต่างกันส่งผลต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดแตกต่างกัน จากการทดสอบ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียนรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาดแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ.05 (Sig.< .05) เนื่องจากลักษณะของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีบุคลิกภาพด้านวินัยในตนเองแตกต่างกัน เพศหญิงส่วนใหญ่มีวินัยในตนเองด้านเรียนมากกว่า เพศชายจากการเอาใจใส่ ไม่ติดเพื่อนมากนัก รวมทั้งเพื่อความสำเร็จในการเรียน

สมมติฐานข้อที่ 2 การที่นักศึกษาชั้นปี 1 เตรียมวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนในวันแรก เพื่อจะได้เรียนดีที่สุดในระดับนัยสำคัญ.05 (Sig. > .05) อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงแก่นแท้ของรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นรายวิชาทฤษฎีและมีรายละเอียดของเนื้อหาวิชาแยกย่อยมากส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการวางแผนทุกช่วงก่อนเข้าเรียนรายวิชาดังกล่าวไม่เฉพาะในช่วงเปิดภาคเรียนแรกเท่านั้น

แผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนในวันแรก เพื่อจะได้เรียนดีที่สุด ไม่มีผลต่อการสร้างวินัยในตนเองด้านความขยันอดทน
 ทางการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ.05 (Sig. > .05) อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงแก่นแท้ของรายวิชาหลักการสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นรายวิชาทฤษฎีและมีรายละเอียดของเนื้อหาวิชาแยกย่อยมาก ส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการวางแผนทุกช่วงก่อนเข้าเรียน
 รายวิชาดังกล่าว โดยเฉพาะในช่วงเปิดภาคเรียนแรกเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อนำข้อค้นพบในการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา การเรียนการสอน

1. ผู้สอนควรศึกษาธรรมชาติของเพศและวัยของนักศึกษา ประกอบกับพฤติกรรมของนักศึกษา เพื่อพัฒนาเจตคติที่มี
 ต่อวินัยในตนเองด้านวินัยในห้องเรียน ความขยันอดทนทางการเรียนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ผู้สอนควรใช้จิตวิทยาในการโน้มน้าวจิตใจให้นักศึกษาให้ความร่วมมือในการพัฒนาเจตคติที่ดี รวมทั้งเห็นคุณค่า
 ของการปรับเจตคติ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา หาสิตะพันธ์. 2535. “การควบคุมตนเอง”. ในชุมชนทางวิชาการสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
 คณะวิทยาการจัดการ.2542. “อดีต...ปัจจุบัน”. วารสาร 15 ปี คณะวิทยาการจัดการ
 สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, มีนาคม
 จิราพร อรุณพูลทรัพย์. 2541. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ (สส.ม.) – มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
 เฉลิมพระเกียรติ
 เฉลา ประเสริฐสังข์.ม.ป.ป.จิตวิทยาธุรกิจ : เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว.
 คณะครุศาสตร์ โครงการพัฒนาตำรา สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี ীনดับ 4
 เฉลิมพล โสมอินทร์. 2547. “การใช้ชีวิตของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์สุตรไพศาล

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

Motivations Affecting Operational Efficiency of Employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province.

ศุภานัน สืบสมบัติ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี 3) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 237 คน ได้มาจากจำนวนประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. พนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมทั้งปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าปัจจัยจูงใจมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามลำดับ และปัจจัยค้ำจุนมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากได้แก่การปกครองบังคับบัญชา สถานภาพของงาน สภาพการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

2. พนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากได้แก่ค่าใช้จ่ายในงาน เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน คุณภาพของงาน และปริมาณงาน ตามลำดับ

3. แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพการปฏิบัติงาน และด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยจูงใจได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ข้อค้นพบจากการวิจัยคือปัจจัยด้านสภาพการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการกำหนดกรอบนโยบายเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัยควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือหน่วยงานควรเพิ่มบุคลากรและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานที่เพียงพอและเหมาะสม ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังในจังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกการเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และควรศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

คำสำคัญ : แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to 1) study the motivations that affected operational efficiency of employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province, 2) study the operational efficiency of employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in

Phetchaburi Province, and 3) study the operational motivations that affected operational efficiency of employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province. The sample group of this study comprised 237 employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province. The tools employed in the study consisted of questionnaires and interviews. The statistics used in data analysis included percentage, mean, standard deviation, correlation analysis using the Pearson's correlation coefficient, and Stepwise Multiple Regression.

The research findings were as follows:

1. Employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province had overall operational motivations with regard to motivation factors and maintenance factors in high level. When considering each individual aspect, it was found that the motivation factors had high level of operational motivations in all aspects. The aspects with highest average value were work accomplishment, work characteristics and career progression, respectively. It was found that the maintenance factors also had high level of operational motivations in all aspects as well, and the aspects with highest average value were command and control, work status and work condition, respectively.

2. Employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province had overall operational efficiency in high level. When considering each individual aspect, it was found that they had high level of operational efficiency in all aspects. The aspects with highest average value were operational expense, operational time, work quality and workload, respectively.

3. The motivations that affected operational efficiency of employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province included maintenance factors in terms of work condition and job stability, and motivation factors in terms of work accomplishment.

Factors with regard to work condition, job stability and work accomplishment were the key motivations that affected operational efficiency in which Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province can use as basic information in determining policies to develop and improve the operational efficiency of employees in Treasury Section of Sub-district Administrative Organizations in Phetchaburi Province.

Keyword : Work Motivation

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปกครองที่ใช้หลักการกระจายอำนาจออกไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลบังคับใช้ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับได้ที่มีความชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการมากขึ้น ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองสู่องค์กรพื้นฐานในการพัฒนา สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็ว เป็นการแบ่งเบาภารกิจบางส่วนจากส่วนกลาง และยังเป็นส่งเสริมแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยได้อีกด้วย (ไกรวิทย์ พวงงาม, 2548 : 32-33)

การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างอิสระ มีอำนาจในการบริหารการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง สิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่กฎหมายได้กำหนดไว้ จำเป็นต้องอาศัยกำลังคนที่เป็นปัจจัยสำคัญ และมีค่าจ้างที่จะผลักดันให้การบริหารงานเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จล้มเหลว กำลังคนหรือพนักงานจะมีประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานจะส่งผลให้พนักงานมีกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถได้แก่ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านงานและปัจจัยด้านการจัดการ (ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2544 : 123)

งานส่วนการคลังมีความสำคัญต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากเป็นกลไกอันสำคัญในการบริหารงาน ปัจจุบัน งานในส่วนการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ยังพบปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก อาทิเช่น จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากปัจจุบันได้มีการถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์การบริหาร

ส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเมื่อปริมาณงานเพิ่มมากขึ้นแต่จำนวนบุคลากรมีน้อย หรือปริมาณงานไม่เหมาะสมกับจำนวนบุคลากร ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพของงานลดลงได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ, 2538 : 160-165) ปริมาณงานที่คาดหวัง จะต้องมีความสมดุลระหว่างจำนวนบุคลากร เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพอย่างสมเหตุสมผล (สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2549 : 325-326) จากการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการ (Core Team) ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีโดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ตามตัวชี้วัดมาตรฐานการปฏิบัติราชการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งผลการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ด้านการปฏิบัติงานการเงินและการคลัง ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับต่ำคือ ผลการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2551 คะแนนเฉลี่ย 190 คะแนน คิดเป็น 65.74 % ปีงบประมาณ 2552 คะแนนเฉลี่ย 125 คะแนน คิดเป็น 69.44 % (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี, 2552) เนื่องมาจากพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมีหลายรูปแบบ ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของพยอม วงศ์สารศรี (2542 : 48-53) ที่ได้กล่าวว่า คนบางคนมีการเรียนรู้และการศึกษา ประสบการณ์ต่างกันทำให้เกิดค่านิยมในการทำงานต่างกันพฤติกรรมบางอย่างอาจช่วยเสริมสร้างพัฒนาการปฏิบัติงาน แต่บางอย่างก็อาจก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญกับการจูงใจพนักงาน (Motivation) ในการปฏิบัติงานเนื่องจากความสำเร็จในการปฏิบัติงาน จะเกิดขึ้นได้อยู่ที่ความร่วมมือร่วมใจของพนักงานเป็นสำคัญ ถ้าผู้บริหารองค์กรสามารถให้หลักการจูงใจได้ถูกต้อง พนักงานจะมีความตั้งใจและเต็มใจทำงานสูง (บรรยงค์ โตจินดา, 2545: 70-84) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) ต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ โดยศึกษาเกี่ยวกับการจูงใจและพฤติกรรมของบุคคลผู้ร่วมงาน ศึกษาวิธีการจูงใจพนักงานที่ตรงกับความต้องการของพนักงานเพื่อที่จะทำให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้เต็มที่ เต็มความสามารถให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วรรณารถ แสงมณี, 2546 : 8-15) ผู้วิจัยในฐานะพนักงานในส่วนการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลสมอพลือ อำเภอน้ำลาด จังหวัดเพชรบุรีจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อจะได้นำผลจากการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี
- 2) ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี
- 3) ศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่พนักงานที่ปฏิบัติงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่พัสดุ และหัวหน้าส่วนการคลัง รวมทั้งสิ้น 237 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของของเฟรดเดอริก เฮอิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg อ้างถึงในโรบบินส์ (Robbins, 2007 : 485) มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ คือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบไปด้วยปัจจัยจูงใจ 6 ด้าน ได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ความเจริญเติบโต ปัจจัยค่าจูง 8 ด้านได้แก่การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพการปฏิบัติงาน เงินเดือนและค่าตอบแทน ความเป็นอยู่ส่วนตัว สภาพภาพของงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน และได้ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยวิเคราะห์ใช้แนวคิดของปีเตอร์สัน และโพลวแมน (Peterson และ Plowman อ้างถึงใน ธนาภรณ์ สิริยาภรณ์, 2547 : 13) มากำหนดเป็นตัวแปรตาม โดยตัวแปรตามคือประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานประกอบไปด้วย ด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านค่าใช้จ่ายในงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเชิงปริมาณใช้ในการประเมินระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประเมินระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังขององค์การบริหารส่วน

ตำบลในจังหวัดเพชรบุรี แบบสัมภาษณ์ใช้สัมภาษณ์พนักงานส่วนการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ในตำแหน่งหัวหน้าส่วนการคลัง เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานส่วนการคลังในตำแหน่งหัวหน้าส่วนการคลัง เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี จำนวน 237 ชุด และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์พนักงานส่วนการคลัง ตำแหน่งหัวหน้าส่วนการคลัง เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ตำแหน่งละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และตอบคำถามการวิจัย ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาสรุปประเด็น เสนอในรูปความเรียง เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ เพศ อายุ เงินเดือน ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 93.20 ส่วนเพศชายมีร้อยละ 6.80 เงินเดือนของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรีมีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 15,000 - 20,000 ระดับการศึกษาส่วนมากจบปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงานพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 7-9 ปี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน การวิจัยพบว่าพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ 6 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.34) รองลงมา ได้แก่ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.54) กับด้านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.48) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ 8 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือด้านการปกครองบังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.50) รองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพภาพของงาน ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.44) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.50) และด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหาร ส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยพบว่าพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ค่าใช้จ่ายในงาน ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.45) รองลงมา ได้แก่ ด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.46) และ ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.44) และด้านปริมาณงาน ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเพชรบุรี การวิจัยพบว่าตัวแปรอิสระที่วิเคราะห์จากปัจจัยจูงใจจำนวน 6 ตัวแปร และปัจจัยค้ำจุนจำนวน 8 ตัวแปร มีเพียง 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สามารถใช้พยากรณ์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้คือปัจจัยค้ำจุนประกอบด้วยสภาพการปฏิบัติงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงานและปัจจัยจูงใจได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน การคลังองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 42.20 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{tot} = 1.537 + 0.291(X_{10}) + 0.206(X_{14}) + 0.235(X_1)$$

สมการพยากรณ์ที่คะแนนมาตรฐาน

$$Z_{tot} = 0.491(Z_{x10}) + 0.358(Z_{x14}) + 0.267(Z_{x1})$$

เมื่อ \hat{Y}_{tot} = ผลรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Z_{tot} = ผลรวมของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของพนักงานส่วนการคลังเกี่ยวกับแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น พบว่ามีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 118 คนจาก ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 237 คน คิดเป็นร้อยละ 49.79 โดยสิ่งที่ควรปรับปรุงเพื่อเป็นแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พนักงานแสดงความคิดเห็นในเรื่องของ ระบบการทำงานขององค์กรที่เป็นแนวทางเดียวกันโดย คิดเป็นร้อยละ 74.57 จำนวนผู้ปฏิบัติงานต้องเหมาะสมกับปริมาณงาน คิดเป็นร้อยละ 71.18 และความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของ พนักงาน คิดเป็นร้อยละ 61.86 ส่วนข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้แก่ การจัด ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร และผู้บริหารเป็นระยะๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ และหลักการปฏิบัติงาน ร้อยละ 73.72 ควร เพิ่มบุคลากรในตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 66.94 และควรมีเงินค่าตอบแทนประจำตำแหน่งนักบริหารงานคลัง คิดเป็นร้อยละ 49.15 สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยพนักงานส่วนการคลังให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานที่เพียงพอและทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 65.25 บุคลากรต้องเหมาะสมกับปริมาณงาน ร้อยละ 63.55 และพนักงานควรมีความรู้ในกฎหมาย ระเบียบ หลักการปฏิบัติงานของพนักงาน คิดเป็นร้อยละ 51.69 และ ข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นพนักงานได้ให้ข้อคิดเห็นว่าควรวางแผนลดขั้นตอนใน การปฏิบัติงานเพื่อความรวดเร็วและควรมีการ ตรวจสอบความถูกต้องของงานที่ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 63.35 2 ควรจัดฝึกอบรม พนักงานเป็นระยะๆ เพื่อให้มีความรู้ในกฎหมาย ระเบียบที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติงานที่ ชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกันควรมีเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการ ปฏิบัติงาน ร้อยละ 55.93 และควรจัดให้มีเครื่องมือและ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานที่เพียงพอและทันสมัยคิดเป็นร้อยละ 49.15

ตอนที่ 6 ผลการสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์พบว่าพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งปัจจัยค่าจูน และปัจจัยจูงใจสูงเพื่อให้งานมีผลสำเร็จและต่อเนื่อง รวมถึงมีผลการ ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากงานของส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรีต้องปฏิบัติงานตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดเพชรบุรี พบว่าพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งปัจจัย จูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ความ เจริญเติบโต และปัจจัยค่าจูน ได้แก่การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพการ ปฏิบัติงาน เงินเดือนและค่าตอบแทน ความเป็นอยู่ส่วนตัว สภาพภาพของงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน เป็นเพราะงานส่วนการคลังเป็นงานที่สำคัญ และเป็นหัวใจหลักในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้พนักงานส่วนการคลังต้องมีความพยายาม มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานมีผลสำเร็จตามที่ระเบียบกำหนด และ สามารถปฏิบัติงานอื่นได้ต่อเนื่อง เมื่อพนักงานปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายจึงทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกพึงพอใจในงานที่ตนได้ทำสำเร็จและมีกำลังใจ ทำให้พนักงานเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานอื่นๆ ให้สำเร็จต่อไป ด้วย พนักงานส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านปริมาณงาน ด้าน คุณภาพของงาน ด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และด้านค่าใช้จ่ายในงาน อยู่ในระดับมากทุกด้านเป็นเพราะพนักงานให้ ความสำคัญเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง โดยประหยัดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน เนื่องจากองค์กร

บริหารส่วนตำบลมีรายได้น้อย จึงมีการวางแผนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสม รวมถึงการวางแผนกำหนดระยะเวลา จัดลำดับในการปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน การกระจายงาน เพื่อให้งานมีความรวดเร็วทันเวลา และมีหน่วยตรวจสอบที่คอยกำกับดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ให้มีความถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนด ส่วนแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้แก่ปัจจัยค้ำจุนประกอบด้วย สภาพการปฏิบัติงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงานและปัจจัยจูงใจได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นเพราะแรงจูงใจทั้งสามด้านนี้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ และจำเป็นต้องการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี จึงทำให้พนักงานมีแรงจูงใจที่ดี และตั้งใจทุ่มเทในการปฏิบัติงานให้มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะ

พนักงานส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีมีแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้แก่ปัจจัยค้ำจุนประกอบด้วย สภาพการปฏิบัติงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงานและปัจจัยจูงใจได้แก่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานควรมีการเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนการคลังด้านอื่นๆ เพื่อการปฏิบัติงานที่บรรลุตามเป้าหมายมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อความพอใจในผลงานที่ปฏิบัติมากขึ้น ผู้บังคับบัญชาควรมอบหมายงานที่ทำทายความรู้ความสามารถเพื่อให้พนักงานส่วนการคลังได้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มบุคลากร เครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัยเหมาะสม ให้เพียงพอในการปฏิบัติงาน และพัฒนาระบบทีมงาน เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. 2548. **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ธนาภรณ์ ลีสุริยาภรณ์. (2547). **การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา พนักงานบริษัท เอส.แอล.พาราวัต จำกัด**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.
- ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2542). **องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่7)**. กรุงเทพฯ : สุภาการพิมพ์.
- วรรณารถ แสงมณี. (2546). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: บริษัทเท็กซ์แอนด์เจอร์นัล พับพลิเคชั่นจำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ,สมชาย หิรัญกิตติ.(2538). **การบริหารสำนักงานแบบใหม่**. กรุงเทพฯ :บริษัทวิสิทธิ์พัฒนาจำกัด.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2549). **การบริหารสำนักงาน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. (2552). **คั่นเมื่อมิถุนายน 20, 2553, สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี**.
- Robins,S.P. (2007). **Management**. New jersey : Pearson Education.

การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน เขตเทศบาลขลุง อำเภอลุง จังหวัดจันทบุรี

THE SOCIAL SUPPORT AND HEALTH PROMOTION BEHAVIOR AMONG DIABETES MELLITUS PATIENT, KHLUNG MUNICIPALITY, KHLUNG DISTRICT, CHANTABURI PROVINCE

รัชช วิเชียรประภา, จุรีรัตน์ เจริญจิตต์, รัตนา สุรนนท์และชวนา แสงขำ
กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลขลุง อำเภอลุง จังหวัดจันทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานเขตเทศบาลขลุง อำเภอลุง จังหวัดจันทบุรี กลุ่ม ตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานที่รับบริการ ณ.ศูนย์สุขภาพชุมชนขลุง โรงพยาบาลขลุง จังหวัดจันทบุรี คัดเลือกโดยการสุ่มแบบ บังเอิญ (Accidental sampling) จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูล ส่วนบุคคล แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .71 และแบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความ เชื่อมั่นเท่ากับ .72 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานเขตเทศบาลขลุงอยู่ในระดับสูงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ในระดับสูง ด้านโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการออกกำลังกายอยู่ในระดับต่ำ ด้านการจัดความเครียดและด้านจิตวิญญาณอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสัมพันธ์ภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนพฤติกรรมส่งเสริม สุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน เขตเทศบาลขลุงมีความสัมพันธ์ทางบวกกันในระดับต่ำ ($r = .14$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีและเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : การสนับสนุนทางสังคม, พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ, โรคเบาหวาน

ABSTRACT

The purpose of this descriptive research was to study the relationship between social support and health promotion behaviors among diabetes mellitus patients , Khlung municipality, Khlung district , Chantaburi province. Accidental sample of 200 diabetes mellitus patients. Research instruments composed of the demographic questionnaire, the social support questionnaire and the health promotion behavior questionnaire. Internal consistency reliability of the two instruments were 0.71 and 0.72. Data were analyzed by using descriptive statistic and Pearson's Product Moment Correlation analyses.

Results revealed that social support of diabetes mellitus patients were high level. Health responsibility behaviors were high level, Consumption behaviors were moderate level, Physical activity behaviors were low level, Emotional control behaviors were moderate level, Spiritual growth behaviors were moderate level, Interpersonal relationship behaviors were moderate level, The health promotion behaviors were moderate level. The social support was significantly positive with health promotion behaviors among diabetes mellitus patients Khlung municipality ($r = .14, p < .05$)

These findings indicate that the officer should be promotion the social support among diabetes mellitus patients which effected the health promotion behaviors were appropriate.

Keyword : Social support, Health promotion behavior, Diabetes mellitus

บทนำ

ปัจจุบันโรคเบาหวานเป็นโรคที่เป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่สำคัญ โดยจะเห็นได้ว่าสถิติการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยเบาหวาน มีแนวโน้มสูงขึ้น จากรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่า ในปี ค.ศ. 2000 มีผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลก 171 ล้านคน และคาดการณ์ว่าในปี 2003 จะมีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นเป็น 366 ล้านคน (World Health Organization, 2005) สำหรับอัตราผู้ป่วยเบาหวานของประเทศไทยจากการรายงานของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขในปี 2551 พบว่ามีอัตราการป่วยด้วยโรคเบาหวานสูงถึง 218.009 ต่อประชากรพันคน ซึ่งอัตราการป่วยด้วยโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ซึ่งมีอัตราการป่วยด้วยโรคเบาหวานเพียง 188.58 ต่อประชากรพันคน สำหรับผู้ป่วยเบาหวานในเขตเทศบาลสูง พบว่าจำนวนผู้ป่วยเบาหวานจากรายงานทะเบียนผู้ป่วยเบาหวานปี 2551 มีผู้ป่วยเบาหวานทั้งสิ้น 334 ราย ซึ่งเพิ่มจากในปี 2550 ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานเพียง 287 รายเท่านั้น จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งในระดับโลก ระดับประเทศรวมทั้งระดับพื้นที่

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคเบาหวานที่สามารถพบได้มากที่สุด ซึ่งมีความรุนแรงน้อย มักพบในผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป โรคจะเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยที่ผู้ป่วยไม่รู้สึกรถึงความผิดปกติ ผู้ป่วยส่วนใหญ่จึงไม่ตระหนักในการควบคุมระดับน้ำตาล (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2551) เมื่อไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ จะทำให้หลอดเลือดแดงขนาดใหญ่และหลอดเลือดแดงขนาดเล็ก เกิดการตีบแคบหรือแข็งจากการที่มีระดับน้ำตาลสูงเป็นเวลานาน ผลของความผิดปกติของหลอดเลือดเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบไหลเวียนโลหิตส่วนปลาย ซึ่งพบว่าผู้ป่วยเบาหวานจะมีความเสื่อมของหลอดเลือดปลายถึงร้อยละ 68-97 (บุปผา ลาภทวี, 2547) นอกจากนี้ถ้าปล่อยให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงต่อไปนานๆ ก็จะทำให้เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้า ซึ่งจะค่อยๆลุกลามสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากปล่อยให้ระดับน้ำตาลในกระแสเลือดสูงขึ้นไปเรื่อยๆ อาจก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่ตามมามากมาย เช่น ภาวะแทรกซ้อนทางตา ภาวะแทรกซ้อนทางไต และภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นจากการเกิดแผลที่เท้า ดังนั้นการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวานนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก

พฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือด โดยจากแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพ (Pender, 2006) กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติหรือกระทำจนเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อยกระดับภาวะสุขภาพให้ดีขึ้น ทำให้บุคคลบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งเพนเดอร์ได้แบ่งพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพออกเป็น 6 ด้านได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านการออกกำลังกาย ด้านการบริโภคอาหาร ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ด้านการจัดการความเครียดและด้านจิตวิญญาณ หากผู้ป่วยเบาหวานปฏิบัติพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพดังกล่าวจะทำให้ระดับน้ำตาลในกระแสเลือดสามารถควบคุมให้อยู่ในเกณฑ์ที่ปกติได้ แต่การที่จะปฏิบัติพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพตามที่กล่าวมานั้นเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความพยายามเป็นอย่างสูง เนื่องจากมีปัจจัยหลายส่วนที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรม ซึ่งจากการศึกษาของจอร์จ คีดี เจริญพันธ์และเฉลิมพล ต้นสกุล (2549) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพนั้นมี 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลและปัจจัยด้านระบบการบริการสาธารณสุข ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยล้วนเป็นพลวัตกันทั้งสิ้น

ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลนั้นที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพนั้นประกอบด้วยหลายส่วน ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี จริยธรรม รวมทั้งแรงสนับสนุนทางสังคม จะเห็นได้ว่าแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน โดยเฮาว์ (House, 1981 cite in Brown, 1986) ได้ให้ความหมายของแรงสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพันรวมถึงความเอาใจใส่และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้บุคคลได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูล ข่าวสาร ด้านการประเมินค่าและด้านทรัพยากร จากการวิจัยของน้ำเพชร หล่อตระกูล (2543) พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมทั้งโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุหลอดเลือดหัวใจตีบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือผู้สูงอายุหลอดเลือดหัวใจตีบที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมสูงจะมีพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ดีด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ เขียรประมุข (2533) ซึ่งได้ทำการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากการศึกษาปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพพบว่า ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมทั้ง 4 ด้านมีผลกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งซีเรมบัส (Serembus, 1998 อ้างถึงใน น้ำเพชร หล่อตระกูล, 2543) พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อน เป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยโรคหัวใจดีขึ้น จากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีภาวะเศรษฐกิจค่อนข้างตกต่ำ ทำให้ประชาชนล้วนต้องออกทำงานนอกบ้าน ผู้ป่วยเบาหวานได้รับการดูแลเอาใจใส่น้อยลง มีแนวโน้มทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีแนวโน้มที่จะได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมน้อยลง ซึ่งจะส่งผลทำให้พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานมีแนวโน้มลดลงด้วย

จากปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นเป็นส่วนที่สำคัญในการสนับสนุนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งหากทราบถึงแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน จะช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานในเขตอำเภอขลุง อีกทั้งใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพรวมทั้งพฤติกรรมบริการ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของผู้ป่วยเบาหวานในเขตพื้นที่อำเภอขลุงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน อย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลขลุง รับผิดชอบที่ศูนย์สุขภาพชุมชนขลุง โรงพยาบาลขลุง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 334 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน ที่มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนขลุง ระหว่างเดือน กันยายน ถึง ตุลาคม 2552 จำนวน 200 คน โดยทำการสุ่มแบบบังเอิญ ตามคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยเบาหวานในเขตเทศบาลขลุง
2. เป็นโรคเบาหวานมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน
3. ยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางการประมาณขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (ในบุญใจ ศรีสถิตนรากุล, 2544) ดังนี้คือ

ขนาดประชากร 340 คนใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 181 คน

เพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งเป็นจำนวนทั้งสิ้น 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 11 ข้อ เป็นข้อคำถามเป็นเลือกตอบ และเติมค่าลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิดของ House ลักษณะลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ (Likert) จำนวน 14 ข้อ คำตอบแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่ตรงเลย ตรงบ้างเล็กน้อย ตรงบ้างพอสมควร ตรงมากที่สุด และให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว การให้คะแนนของข้อคำถามขึ้นอยู่กับข้อความดังนี้คือ

คะแนน	ข้อความ
1	ไม่ตรงเลย
2	ตรงบ้างเล็กน้อย
3	ตรงบ้างพอสมควร
4	ตรงมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน

แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิดของ Pender ซึ่งแบ่งหมวดคำถามออกเป็น 6 หมวด ลักษณะลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ (Likert) จำนวน 27 ข้อ คำตอบแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ และให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว การให้คะแนนของข้อคำถามขึ้นอยู่กับข้อความดังนี้คือ

คะแนน	ข้อความ
1	ไม่ใช่
2	ไม่แน่ใจ
3	ใช่

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นสำหรับใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานไปตรวจสอบคุณภาพตามรายละเอียดดังนี้

ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปรับการตรวจความตรงของเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพชำนาญการผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ 1 ท่าน นักวิชาการสาธารณสุขผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพจำนวน 1 เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ป่วยเบาหวานในเขตตำบลวันยาว เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษามากที่สุด จำนวน 30 คน เพื่อดูความเหมาะสมและความเข้าใจของภาษา เวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาหาความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานในระดับสูง ($r = .71$) และความเชื่อมั่นแบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานในระดับสูง ($r = .72$)

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ไปวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ตามรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) หาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ด้วยสถิติ Pearson's Product Moment Correlation

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 คะแนนการสนับสนุนทางสังคมในผู้ป่วยเบาหวาน ในเขตเทศบาลขลุงแยกรายข้อ (N=200)

ข้อความ	mean	SD.	ความหมาย
1. รู้สึกได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใย จากบุคคลรอบข้าง	3.15	0.78	ปานกลาง
2. เมื่อมีปัญหาหรือความวิตกกังวล มีคนไว้วางใจ พูดคุย ปกป้อง	3.02	0.82	ปานกลาง
3. เมื่อเจ็บป่วยมีคนมาเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ	2.96	0.81	ปานกลาง
4. คนในครอบครัวให้คำชมเชย เมื่อสามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้	2.67	0.97	ปานกลาง
5. ได้รับคำตักเตือนชี้แนะ จากบุคคลรอบข้างเมื่อปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง	2.75	0.92	ปานกลาง
6. เมื่อมีอาการผิดปกติ หรือมีความเปลี่ยนแปลง คนรอบข้างจะเตือนให้ทราบ	2.74	0.97	ปานกลาง
7. บุคคลรอบข้างบอกให้ทราบว่าภาวะสุขภาพเป็นอย่างไร	2.63	0.96	ปานกลาง
8. ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโรคและการรักษาอยู่เสมอ	3.62	0.60	มาก
9. ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมเกี่ยวกับโรค	3.55	0.65	มาก
10. เมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเจ็บป่วย มีผู้ให้ความรู้ คำแนะนำและคำปรึกษา	2.91	0.90	ปานกลาง

11. เมื่อมีปัญหาทางการเงินในการรักษา มีคนคอยช่วยเหลือและให้ความสนับสนุน	2.75	1.08	ปานกลาง
12. ได้รับการช่วยเหลือการทำกิจวัตรประจำวัน ที่ไม่สามารถทำเองได้	2.74	1.09	ปานกลาง
13. ได้รับการช่วยเหลือแบ่งเบา ภาระงานต่างๆ ที่บ้าน	2.93	1.05	ปานกลาง
14. เมื่อเจ็บป่วย มีคนคอยช่วยเหลือเรื่องการเดินทาง มาพบแพทย์	3.18	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 คะแนนการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานจำแนกรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 85.71

ตารางที่ 2 คะแนนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวาน ในเขตเทศบาลชลุงแยกรายด้าน (N=200)

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	mean	SD.	ความหมาย
1. ด้านความสามารถในการดูแลตนเอง	2.21	0.61	ปานกลาง
2. ด้านโภชนาการ	2.17	0.62	ปานกลาง
3. ด้านการออกกำลังกาย	1.99	0.91	ต่ำ
4. ด้านการจัดความเครียด	2.22	0.65	ปานกลาง
5. ด้านจิตวิญญาณ	2.01	0.61	ปานกลาง
6. ด้านสัมพันธ์กับผู้อื่น	2.31	0.79	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 คะแนนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานจำแนกรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ด้านคิดเป็นร้อยละ 83.33

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวาน ในเขตเทศบาลชลุง (N=200)

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	การสนับสนุนทางสังคม	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	
ด้านความสามารถในการดูแลตนเอง	.04	
ด้านโภชนาการ	.11	
ด้านการออกกำลังกาย	.03	
ด้านการจัดความเครียด	.13	
ด้านจิตวิญญาณ	.03	
ด้านสัมพันธ์กับผู้อื่น	.07	
พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวม	.14*	

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 3 การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ ($r = .14$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้น พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวานจะเพิ่มขึ้นด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานในเขตเทศบาลชลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .14$, $p < .05$) สนับสนุนสมมุติฐาน แสดงว่าผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง การได้รับการช่วยเหลือทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ (emotional support) ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) ด้านการสนับสนุนด้านการประเมินค่า (appraisal support) และด้านการสนับสนุนด้านทรัพยากร (instrumental support)

การสนับสนุนทางสังคมในแต่ละด้านจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากการช่วยเหลือทางด้านอารมณ์ จะช่วยทำให้มีความเชื่อมั่นด้านจิตใจ เกิดความมั่นใจ รู้สึกว่าได้รับการยอมรับ การได้รับความเข้าใจ การเห็นใจ ในความเป็นตัวตนหรือ

บุคคลของเขา ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือทางด้านจิตใจ (psycho support) เป็นการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองให้สูงมากขึ้น ด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร จะช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคเบาหวานมากขึ้น รวมทั้งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประโยชน์ในพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระตุ้นการเกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวคิดของ Becker รวมทั้งยังทำให้ผู้ป่วยเบาหวานได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อเกิดสร้างพฤติกรรมอีกด้วย การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินค่า เป็นรูปแบบการส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับรู้ถึงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของตนเองทั้ง 6 ด้าน เกิดการกระตุ้นพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน การสนับสนุนช่วยเหลือด้านทรัพยากรจะช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานเกิดการสร้างพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในด้านต่างๆ เนื่องจากเกิดความสะดวกสบายในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิมา กุสุมา ณ อยุธยา และอรทัย โสมนรินทร์(2541) ซึ่งพบว่าการสนับสนุนทางครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .293, p < .05$) และจากการศึกษาสมณธา กบิลพัตร (2541) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายพฤติกรรมเผชิญความเครียดได้ร้อยละ 32.59 จากการศึกษาเรื่องการสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นจะมีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานทั้ง 6 ด้าน โดยแรงสนับสนุนทางสังคมจะส่งผลช่วยเหลือในด้านการปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ ปรับทัศนคติต่อการปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ และกระตุ้นทางด้านความคิดโดยการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดให้มีการกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากพบว่าผู้ป่วยเบาหวานไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดได้
2. ควรเพิ่มโครงการกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมในผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพบว่าพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้ป่วยเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ
3. ควรมีการจัดทำโครงการที่กระตุ้นให้เกิดแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวานเพื่อให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงควรออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องการอ่านหนังสือหรือการใช้สายตา เช่น ตามัว มีปัญหาเกี่ยวกับการเขียนหนังสือจากกรที่มองเห็นไม่ชัดเจน วิธีการเก็บข้อมูลจึงควรเป็นวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์จะมีความเหมาะสมมากกว่า

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบังเอิญ ขณะมารับบริการ จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สะดวกในการมารับบริการ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ควรมีการออกแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบอื่นเพื่อความสะดวกในการมารับบริการของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่นการเก็บข้อมูลตามบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- จิระศักดิ์ เจริญพันธ์และเฉลิมพล ต้นสกุล. (2549). **พฤติกรรมสุขภาพ**. มหาสารคาม : คลังนานาวิทยา.
- น้ำเพชร หล่อตระกูล. (2543). **การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุปผา ลาภทวี. (2547). **ปัจจัยทำนายสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน** โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากุล. (2544). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการพยาบาล**. กรุงเทพฯ : ยูแอนดีไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด
- ศศิมา กุสุมา ณ อยุธยาและอรทัย โสมนรินทร์. (2541). **รายงานการวิจัยการสนับสนุนจากครอบครัวกับพฤติกรรมเผชิญความเครียดในผู้ป่วยโรคเอดส์**. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมณธา กบิลพัตร. (2541). **ความเครียด การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมเผชิญความเครียดของมารดาหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2551). ตำราตรวจรักษาโรคทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โฮลิสติก แพบลิชซิ่ง.
อารีย์ เเชียรประมุข. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเองในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Brown, M.A. (1996). **Social support, stress and health : A comparison of expectant mother and father.** Nursing research, 35(2), 72-76.

Nola J. Pender. (2006). Health promotion in nursing practice(5th ed). New Jersey : Pearson Education.

World Health Organization. (2005). Global strategy on diet, physical activity and health
retrieved October 16, 2005, from <http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/facts/diabete/en/index.htm>.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Community Participation in Environment Management Focusing on Water and Garbage of Ampawa Municipality, Ampawa district Samutsongkhram Province

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยเป็นการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3) ทหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสำรวจเชิงพื้นที่ของอำเภออัมพวาโดยเลือกพื้นที่แบบเจาะจงตามโครงสร้างทางสังคมคือเทศบาลตำบลอัมพวา อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.แควอ้อม อบต.บางนางลี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ จำนวน 1,364 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ One-Way ANOVA โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ 5 ตำบล ได้แก่ อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.แควอ้อม อบต.บางนางลี่ จำนวนประชากร 60 คน การวิเคราะห์ข้อมูลนำเนื้อหาวิจัยในเชิงปริมาณมาสังเคราะห์และสร้างกรอบคำถามในเนื้อหาสาระมาทำการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการประเมินผล ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำและขยะซึ่ง ประกอบด้วย อายุ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิก มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านปฏิบัติการ การรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการวางแผนไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับปัจจัยด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านปฏิบัติการ การรับประโยชน์ ส่วนการประเมินผลและการวางแผนไม่มีความแตกต่างกัน

สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะมีความสัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะอย่างมีส่วนร่วมใน 4 ประการได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน กำหนดการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การตัดสินใจและการสร้างผู้นำรุ่นใหม่โดยผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม และส่งเสริมช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมตามแผน 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ เป็นการร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานและการสอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เพื่อให้ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นจำเป็นต้องกระตุ้นพฤติกรรมทางด้านจิตสำนึก โดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยจิตอาสาด้วยกัน โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดตั้งแต่ริเริ่มโครงการจนกระทั่งเสร็จสิ้น และต้องสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคกัน จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วม การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการน้ำ การจัดการขยะ

Abstract

This research is exploratory research using both quantitative and qualitative means. The aims of this research are 1) to study the level of participation of the community in water and garbage

management 2) to study the factors effected participation in environmental management focusing on water and garbage of Amphawa district, Samutsongkram Province 3) to find out the pattern of environmental management focusing on water and garbage. The data using in this study collected from site survey in Amphawa district specified them according to social structure namely; Amphawa municipality, Tambol Ta Ka, Tambol Suanluang, Tambol Bang Kae, TamBon Kwaeorm and Tambol Bang Nang Li. For quantitative research, the sample groups of 1,364 people who living in Amphawa are selected by simple random sampling. The tools for this research are questionnaires. The statistics used in analyzing data are frequency, percentage, mean, standard deviation and One-Way ANOVA by setting 0.05 of the level of significance. For qualitative research, purposive sampling is used for 60 people in five Tambols namely; Tambol Ta Ka, Tambol Suanluang, Tambol Bang Kae Tambol Kwareorm and Tambol Bang Nang Li. The data is analyzed by synthesis the contents of quantitative research including with creating the scope of questions and used them in an interview and group conversation with sample group. The result found that the level of participation of communities in environmental management focusing on water and garbage is in the intermediate level such as planning, performing and evaluation. The benefit gain is in low level. So the level of participation in environmental management focusing on water and garbage is in the intermediate level. The factors effecting communities' participation in water and garbage management, includes age, period of stay in the communities and membership indicate 0.05 difference of significance in performing and benefit gain. The pattern of participation of the communities in environmental management focusing on water and garbage can be categorized four ways namely; 1) Participation in planning, setting goal, strategy, making decision and promoting new generation leader by good senior icons 2) participation in performing, the steps of activities and encouragement in performing according to the plan 3) participation in benefit gain both directly or indirectly 4) participation in monitoring and evaluating performing and asking for opinion to know about the problems and improve better environmental management in the communities.

In order to promote more participation, by activities to stimulate the conscious of serviced-mind. Giving the people a chance to participate from the beginning till the end of the project with equity must be taken by government sector.

Keywords : Participation, The form of participation, Environmental management, water management, garbage management

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากร ในชุมชนเมืองใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก หรือชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากย่อมมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา ในภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคและเพิ่มรายได้ของประชากร ทำให้ในสภาวะปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในหลายๆด้าน ซึ่งล้วนเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาทางสังคม ปัญหาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการบริโภคอาหารปนเปื้อน และการที่มนุษย์จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดลงนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะจากตัวมนุษย์นั่นเอง จึงจะบังเกิดผลดีต่อชุมชน ซึ่งปัจจุบันภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และฉบับที่ 11 กำหนดให้มีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การส่งเสริมและพัฒนาด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน สังคม และท้องถิ่น การพัฒนาภูมิปัญญาไทยสู่สากล การดูแล และรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชนและชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังมีปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมคือ ความศรัทธาความเกรงใจต่อสิ่งที่เคารพนับถือ หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่ารวมทั้งปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกล่าวคือ สถานภาพทางสังคมสถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจสูงจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถสรุปได้

ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมคือ ความต้องการของบุคคล ความรัก ความศรัทธา ความปรารถนาที่เกิดกับสิ่งที่ต้องทำ กิจกรรมร่วมกัน โดยมีทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ที่ดีแก่ส่วนรวม ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพพบปะพบปะและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี, 2543)

ตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามที่กำหนดไว้ว่าจะพัฒนาให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการพักผ่อน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือเกือบทุกพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงครามที่ประกอบด้วย 3 อำเภอ ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีอาชีพหลักทำประมงได้เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นผู้ต้อนรับนักท่องเที่ยวจากบุคคลภายนอก และได้ใช้พื้นที่ของตนเองจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ของชุมชนที่อยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และลำคลองสาขา เช่น ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา ตลาดน้ำบางนกแขวก และตลาดน้ำบางน้อย เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2552) โดยอำเภออัมพวาได้แบ่งการปกครองในเขตพื้นที่ออกเป็น 11 ตำบล และ 2 เทศบาลซึ่งมีความแตกต่างกันด้วยสภาพของพื้นที่และจำนวนประชากร ประกอบด้วยความเหมือนกันในเรื่องของตลาดน้ำอัมพวาและตลาดน้ำท่าคา เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หารายได้ให้แก่คนในพื้นที่เป็นจำนวนมากแต่เมื่อมีคนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวมากก็ก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนคือเรื่องของน้ำและขยะ ที่มีจำนวนมากและก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่นเดียวกับพื้นที่ตำบลที่มีขนาดใหญ่เช่นตำบลสวนหลวงก็กำลังเกิดปัญหาด้านน้ำและขยะเนื่องมาจากมีนักท่องเที่ยวและที่พักจำนวนมากเช่นกันและนอกจากนี้พื้นที่ขนาดกลางและขนาดเล็กก็มีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ผู้วิจัยคัดเลือกจำนวน 7 ตำบล เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ และเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะและสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นๆ ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การสำรวจเชิงปริมาณ และการสำรวจเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสวนหลวง ตำบลบางนางลี่ ตำบลบางแค ตำบลแควอ้อม ตำบลท่าคา และเทศบาลตำบลอัมพวา

2. กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล

2.1 ประชากรในพื้นที่ตำบลสวนหลวง ตำบลบางนางลี่ ตำบลบางแค ตำบลแควอ้อม ตำบลท่าคา และเทศบาลตำบลอัมพวา จากกรกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) การเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงได้จำนวนมากกว่าสูตรที่กำหนด จำนวน 1,364 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ 5 ตำบลได้แก่ อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.แควอ้อม อบต.บางนางลี่ จำนวนประชากร 60 คน

- 2.2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา ประชาชนทั่วไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นเครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการปฏิบัติการ 3) ด้านการรับประโยชน์ 4) ด้านการประเมินผล ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า โดยแจกแบบสอบถาม ให้แก่ประชาชนทั้ง 6 ตำบล ตามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,364 คน

3.1 การสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม โดย

3.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3.1.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3.1.3 เขียนนิยามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการวางแผน 2.ด้านการปฏิบัติการ 3.ด้านการรับประโยชน์ 4.ด้านการประเมินผล

3.1.4 สร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 4 ด้าน และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

3.1.5 นำแบบสอบถามที่ทำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านทำการตรวจสอบความถูกต้องจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรง (Validity) โดยคำนวณค่า IOC (Index of Objective Congruence) ได้ที่ 0.50 ขึ้นไป

3.1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร(Try Out) จำนวน 40 คน แล้วนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ จากนั้นนำผลที่ได้มาหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยถือเกณฑ์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34- 3.66 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00- 2.33 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมน้อย

3.1.7 นำผลที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.819)

3.1.8 จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดวิธีการได้มาของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ปรากฏการณ์เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม นโยบายทางสิ่งแวดล้อม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ และผลของการเข้ามามีส่วนร่วม นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ โดยสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเป็นคำถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นคำถามปลายเปิด

3.2.2 เครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย เครื่องบันทึกเทป กล้องถ่ายภาพดิจิทัล สมุดบันทึกภาคสนาม

3.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน จากนั้นนำเครื่องมือไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูข้อขัดข้องของข้อคำถามและปฏิกิริยาของผู้ตอบ และความต่อเนื่องของเนื้อหา โดยการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกเสียงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาคณะสนาม ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชาชนในช่วงเดือนพฤษภาคม 2553 โดยทำการแจกแบบสอบถาม ให้แก่ประชากรทั้ง 6 ตำบลจึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,364 คน

4.2 ก่อนลงมือตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขั้นตอนการตอบแบบสอบถามให้ประชาชนเข้าใจ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างลงมือตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

4.3 นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกประชาชนแบบเจาะจง โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน/ตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล โดยการสัมภาษณ์ประชาชน 5 ตำบล จำนวน 60 คน และการสนทนากลุ่มคัดเลือกประชาชนแบบเจาะจงจำนวน 5 ตำบล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การสำรวจในเชิงปริมาณมีขั้นตอนและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ/สังคมของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมจำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม

5.3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดย วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยใช้สถิติสำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่มใช้ t-test และตัวแปรตั้งแต่ 3 กลุ่มใช้ F-test เมื่อพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างโดยใช้ LSD

5.4 การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้การ พรรณนาความเรียง เป็นคำถามปลายเปิด

5.5 การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำเนื้อหาวิจัยในเชิงปริมาณมาสังเคราะห์และสร้างเป็นแนวคำถามและทำการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้การพรรณนาความเรียง เป็นคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อดังนี้

1.ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะใน พื้นที่ 6 ตำบล ของอำเภอมัญจาคีรี

จังหวัดสมุทรสงคราม

พื้นที่	ระดับการมี		ส่วนร่วม	
	ด้านการวางแผน	ด้านการปฏิบัติการ	ด้านการได้รับประโยชน์	ด้านการติดตามประเมินผล
เทศบาลตำบลอัมพวา	น้อย	น้อย	น้อย	น้อย
ตำบลสวนหลวง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
ตำบลท่าคา	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
ตำบลบางนางลี่	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ตำบลแควอ้อม	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
ตำบลบางแค	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะของเทศบาลตำบลอัมพวาในภาพรวมทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ตำบลสวนหลวงการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้าน

การติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ตำบลท่าคากการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ตำบลบางนางลี่การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะทั้ง 4 ด้านได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์และ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ตำบลคว้ออมีการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย สำหรับตำบลบางแคการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ และ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะของพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์และ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในพื้นที่ 6 ตำบล มีความแตกต่างกันในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผล ด้านเพศ ด้านสถานภาพไม่มีความแตกต่างกัน ด้านอายุด้านการศึกษาและด้านอาชีพมีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือด้านการปฏิบัติการ และด้านการได้รับประโยชน์สำหรับด้านรายได้มีความแตกต่างกันด้านการปฏิบัติการ ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในด้านการได้รับประโยชน์ส่วนการเป็นสมาชิกมีความแตกต่างกันในด้านการปฏิบัติการและการประเมินผล

เมื่อนำผลการวิจัยในเชิงปริมาณมาสังเคราะห์แล้วตั้งเป็นแนวคำถามเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำการสนทนากลุ่มในพื้นที่ ตำบลสวนหลวง ตำบลท่าคาก ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลบางนางลี่ ตำบลคว้ออ และตำบลบางแคปรากฏรูปแบบการมีส่วนร่วมดังข้อ 3

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะใน 4 ด้านคือ 1) การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน กำหนดการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การตัดสินใจและการสร้างผู้นำรุ่นใหม่โดยผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมและส่งเสริมช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมตามแผน 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ เป็นการร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานและการสอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อต้องการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอีกทั้งสถานการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้าน เทคโนโลยีและการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผลพบว่าเทศบาลตำบลอัมพวา มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะอยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากเป็นพื้นที่ของสังคมเมืองประชาชนมีความเป็นอยู่ต่างทำมาหากินจึงขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะประกอบกับมีคนต่างถิ่นเข้ามาใช้พื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีที่พักอาศัยจำนวนมากอยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีปริมาณขยะจำนวนมากในวันที่มีการค้าขายของตลาดน้ำอัมพวา มีบริการเรือท่องเที่ยวทางน้ำจำนวนมาก สำหรับพื้นที่ตำบลสวนหลวง มีพื้นที่และความเจริญใกล้เคียงกับเทศบาลตำบลอัมพวาแต่มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวางแผนและด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อยส่วนด้านการปฏิบัติการและการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับพื้นที่ตำบลท่าคากที่เป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับตำบลสวนหลวงและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นเดียวกับเทศบาลตำบลอัมพวาในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย พื้นที่ตำบลบางนางลี่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนในภาพรวมระดับการมี

ส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากประชาชนมีจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อม มีความสามัคคี มีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีจิตอาสาในการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ดังจะเห็นได้จากในพื้นที่ที่ไม่มีถังขยะตั้งตามที่สาธารณะ แต่ละบ้านมีกระบวนการจัดการขยะกันเอง และในพื้นที่ตำบลแควอ้อมในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในระดับปานกลาง โดยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย สำหรับพื้นที่ตำบลบางแคมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย สำหรับภาพรวมของผลการวิจัยในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ในพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการวางแผน/ตัดสินใจ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือร่วมวางแผน/ตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เป็นผลทำให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ด้านน้ำและขยะน้อย การดำเนินโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงน้อยตามไปด้วย

2. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ในพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการปฏิบัติ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนในชุมชนรู้จักการคัดแยกขยะแต่ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ และยังคัดแยกขยะไม่ถูกต้อง ซึ่งมีผลต่อการจัดเก็บขยะ แต่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำทิ้งจากการประกอบอาหารซึ่งไหลลงแหล่งน้ำ โดยในทุกพื้นที่ที่มีการทิ้งลงบ่อดักไขมันน้อยเนื่องมาจากไม่มีบ่อดักไขมัน

1.3 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในพื้นที่ 6 ตำบลของ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการรับผลประโยชน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ในกิจวัตรประจำวันก็มาจากคลอง จึงเห็นได้ว่า การใช้ประโยชน์จากน้ำคลองที่สะอาดเพื่อทำสวนเป็นสิ่งทีประชาชนต้องการมากที่สุด ดังนั้นประชาชนจึงดูแลแหล่งน้ำโดยการร่วมกันเฝ้าระวัง แต่มีการสร้างรายได้จากการแปรรูปขยะ การคัดแยกขยะไปขายเพื่อสร้างรายได้แต่มีการดำเนินการยังไม่กว้างขวางนัก เนื่องมาจากยังขาดความรู้ในการคัดแยกอย่างถูกสุขลักษณะ

1.4 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการติดตามและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านน้ำจึงสังเกตได้ง่ายมากที่สุด แต่ก็ยังมีส่วนร่วมน้อยและการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดก็จะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในชุมชน ร่วมกับหน่วยงานภายนอก เพราะส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแล ดังนั้นการระดมการมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนทุกคนในสังคมโดยยึดหลักการพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางการมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวกระตือรือร้นอย่างสูงที จะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยประชาชนต้องกล้าแสดงออกถึงสิ่งที่ตนต้องการ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม สรุปผล ได้ดังนี้

2.1 ประชาชนในพื้นที่ที่มีเพศต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ เพศที่ต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อพิจารณาจากประชาชนที่เป็นเพศหญิง ปรากฏว่ามีจำนวนใกล้เคียงกับเพศชาย จึงเป็นการบ่งบอกว่าเพศหญิงมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกับเพศชาย ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงได้กระจายตัวออกไปในวงกว้างของสังคมในรูปของสื่อชนิดต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ จึงส่งผลให้ การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน เพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนในพื้นที่ที่มีอายุต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ อายุต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุ 51-60 ปี อยู่ในช่วงของผู้ที่มีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เป็นวัยที่มีประสบการณ์พร้อมจะทำงานและพร้อมที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ และนำไปสู่ความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

2.3 ประชาชนในชุมชนที่มีสถานภาพต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ สถานภาพที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีสถานภาพ

หม้ายมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปฏิบัติการ ด้านการได้รับประโยชน์ มากกว่า ผู้ที่มีสถานภาพโสด สถานภาพสมรสและสถานภาพอื่นๆเป็นเพราะอาจผ่านสิ่งสำคัญในการแสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และในแต่ละสถานภาพต่างก็มีประสบการณ์มากกว่า หรืออาจมีการพาครอบครัวไปทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมกันทั้งในครอบครัวและชุมชน

2.4 ประชาชนในชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีวุฒิภาวะที่อยู่ในระดับการศึกษาที่เป็นแกนนำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอนาคตได้

2.5 ประชาชนในชุมชนที่มีอาชีพต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ อาชีพที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพที่ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากที่สุดคืออาชีพอื่นๆอาจได้แก่นักเรียน งานเอกชน หรืออาชีพส่วนตัว ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นกลุ่มที่สามารถให้ความรู้และฝึกสอนได้ง่ายที่สุดและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้อย่างมีประโยชน์ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำจึงเหมาะกับผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม เนื่องมาจากในพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่ทำสวนมะพร้าว ลั่นจี่ ส้มโอ เป็นส่วนมาก

2.6 ประชาชนในชุมชนที่มีรายได้ต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ รายได้ที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการปฏิบัติเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายได้ที่ค่อนข้างมากของประชาชนในชุมชน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินการต่างๆได้ โดยที่ไม่มีผลต่อสภาพการเงินของตนเอง จึงทำให้ประชาชนในช่วงรายได้ 15,001-20,000 บาท มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

2.7 ประชาชนในชุมชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนหลายปีส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ในพื้นที่ที่ตั้งแต่เกิดอาจมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มาอาศัยอยู่ในชุมชนในช่วงระยะเวลาสั้น เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่นได้สร้างความผูกพันของคนในชุมชน ให้มีความรักความผูกพันต่อถิ่นที่อาศัยมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในช่วงสั้น

2.8 ประชาชนในชุมชนที่มีการเป็นสมาชิกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ การเป็นสมาชิกที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่อาจเป็นสมาชิกโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ จึงมีโอกาสได้มีส่วนร่วมกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกใดๆเลย ดังนั้นการเป็นสมาชิกจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2.9 ประชาชนในชุมชนที่มีตำแหน่งต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะต่างกัน กล่าวคือ ตำแหน่งที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพสังคมของ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน ความผูกพันและความสนิทสนมกลมเกลียวของกรรมการชุมชนจึงมีอยู่มาก จำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือ ร่วมใจ ของประชาชนในชุมชนตำแหน่งอื่นๆ คือ การไม่มีตำแหน่ง หรืออยู่ในตำแหน่งอื่นๆ นั่นก็หมายถึงประชาชนทั่วไปที่ไม่มีตำแหน่งมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากที่สุดจำแนกตามตำแหน่งสมาชิก ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยตำแหน่งสมาชิกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากที่สุดคือ ตำแหน่งประธาน ซึ่งสอดคล้องกับ การมีส่วนร่วมของชุมชน บุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพโดยบุคคล ผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง (ทัตดาว บุญปาล , 2530)

ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามตัวแปรประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิก และการดำรงตำแหน่ง ซึ่งจะมีส่วนร่วมที่เหมือนกันมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการและด้านการได้รับประโยชน์ แต่การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน/ตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล โดยส่วนใหญ่ทุกพื้นที่ต้องค้นหารายละเอียดถึงสาเหตุที่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะแตกต่างกันต่อไป

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะลักษณะการมีส่วนร่วมจากรูปแบบกับแนวการปฏิบัติของแต่ละพื้นที่มีส่วนที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน/การตัดสินใจจากรูปแบบมีความสอดคล้องกับแบบปฏิบัติของชุมชนในประเด็น การกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ โดยการปลูกฝังให้เยาวชนรักสิ่งแวดล้อม และวางแผนสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ในชุมชน มีการตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนเป็นผู้ดูแล สิ่งแวดล้อมร่วมกันตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเอง สร้าง ผู้นำรุ่นใหม่เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กกับเด็กในชุมชนเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ด้วยการ กำหนดความสำคัญเป็นไปการมีส่วนร่วมโดย การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ เริ่มดำเนินโครงการ การประเมินโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ และมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการให้ อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตาม การติดตามประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรค ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ บุคคล และองค์กรหลายประเภทเพื่อให้เกิดความสามัคคี

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ จากรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะมี ความสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของชุมชนคือการปฏิบัติกิจกรรม การส่งเสริมช่วยเหลือให้การปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จตาม เป้าหมาย เนื่องจากกิจกรรมที่จัดระหว่างประชาชนกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ความ สามัคคี ให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมมีการแบ่งบทบาทกันตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล เพื่อให้ชุมชนรัก และรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการระดมความคิด เป็น การร่วมคิดค้นและการวิเคราะห์ปัญหา และสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และสร้างผู้นำรุ่นใหม่การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีเป้าหมาย คือร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนิน กิจกรรม ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติ

3.3 การมีส่วนร่วมในด้านการได้รับประโยชน์ จากรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและ ขยะมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของพื้นที่ คือการได้รับประโยชน์ทางตรงที่เกิดจากการปฏิบัติอาทินำน้ำมาทำสวน เลี้ยงปลา ใช้อุบิโศกบริโภค การแปรรูปวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่างๆ การนำน้ำมาดื่มที่หลีกเลี่ยงการ ทอดอาหารแล้วมาผลิตไปโอ-ดีเซล การนำขยะมาทำปุ๋ยอินทรีย์ หรือการนำกลับมาใช้ใหม่เช่นเศษเหล็ก กระจาด ขวด พลาสติก ฯลฯ เป็นประโยชน์ที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ต่อคนในชุมชนส่งผลทำให้ชุมชนเกิดการ พัฒนาสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นเกิดอาชีพแก่ชุมชนในการคิดแยกขยะเพื่อสร้างรายได้ สามารถเป็นอาชีพที่ตกทอดสู่ครอบครัว และลูกหลานได้ ผลประโยชน์ทางตรง

3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและตรวจสอบจากรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมด้าน น้ำและขยะมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของพื้นที่ คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงานและสอบถามความคิดเห็น ทั้งนี้ ชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลจะร่วมกันจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อรายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบสอบถามถึงปัญหา และอุปสรรคความก้าวหน้าของกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ การตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นไปตาม แนวทางการประเมินผลการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม โดยปัจจุบันองค์กรต่างๆได้ร่วมกันพิจารณาผลการประเมินในทิศทาง เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการทำให้โครงการใดๆจะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และจะนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมา ตรวจสอบ และนำมาใช้ประโยชน์แก่องค์กรได้ ทำให้องค์กรสามารถปรับปรุงการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง สามารถใช้ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ใช้ในการป้องกันการเกิดมลพิษ เพิ่ม ประสิทธิภาพให้องค์กรช่วยทำให้องค์กรทางสิ่งแวดล้อมหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการตั้ง ข้อกำหนดในการประเมินผลการจัดการกับปัจจัยสอบถามความคิดเห็นการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ สิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในครั้งนี้ทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ในแต่ละพื้นที่มี ความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ปราชญ์ผลการวิจัยเป็นไปในแนวทางเดียวกันคือการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ และด้านการได้รับประโยชน์ อยู่ในระดับปาน กลาง และค่อนข้างไปในทางมากในเรื่องการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและการจัดการขยะ อาทิ การแปรรูปขยะ การคัดแยก ขยะ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษารายงานครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ควรศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในประเด็นปัญหาการวิจัยที่ว่า ทำอย่างไรชุมชนจึงจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนให้มากขึ้น
2. ควรขยายประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยให้มีขนาดที่เพิ่มสูงขึ้น เช่น รวมไปถึง ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การสร้างต้นแบบหรือหาแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องและ ลงตัว
3. ควรศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบความแตกต่างต่อระดับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ด้านน้ำและขยะ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และประชาชนจังหวัดอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหา แนวทางแก้ไข และการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในทุกด้านให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ทัดดาว บุญपाल. (2530). **ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมทางการเมืองของ หัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลสวก อำเภอมือง จังหวัดน่าน.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปือ อำเภอบางละมุง. ปัญหาพิเศษ** สาขานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. 2552. **แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 53-56. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2552** จาก <http://www.samutsongkhram.go.th/index1.htm>
- Yamane,T.(1970). **Statistics: An introductory analysis.** Tokyo : Harper International Edition.

**ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ
 องค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี**
**Organizational factors Related to the operation of Child Development Centers at
 ThaYang Sub-district Administrative Organizations, Phetchaburi**

ชัชชญา อางแสน

องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านโนนดง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยองค์กรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างคือคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็ก จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยองค์กรโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีในทิศทางเดียวกันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ปัจจัยองค์กร, การดำเนินงาน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This research aimed to 1) study organizational factors of Child Development Centers of Sub-district Administrative Organizations in Tha Yang District, Phetchaburi Province, 2) study overall operation of Child Development Centers of Sub-district Administrative Organizations in Tha Yang District, Phetchaburi Province, and 3) analyze organizational factors correlating to the operation of Child Development Centers of Sub-district Administrative Organizations in Tha Yang District, Phetchaburi Province. The sample group of this study comprised committees of Child Development Centers, caretakers and parents, totaling 254 persons. The tool being used in this research was questionnaire, and the statistics being used were percentage, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The level of statistical significance was specified at 0.05. The study results were as follows: 1) The average of overall organizational factors was in high level. 2) Concerning the operation of Child Development Centers of Sub-district Administrative Organizations in Tha Yang District, Phetchaburi Province, it was found that all aspects were in high level. 3) The overall organizational factors positively correlated to the operation of Child Development Centers of Sub-district Administrative Organizations in Tha Yang District, Phetchaburi Province toward the same direction at the level of statistical significance of 0.01

Keywords: organizational factors, operation, Child Development Centers

บทนำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยจะต้องวางพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านของบุคคล พื้นฐานดังกล่าวครอบคลุมการพัฒนาทางกายที่ต้องเจริญเติบโตเต็มที่ตามวัยและมีความแข็งแรงสมบูรณ์พัฒนาการทางสติปัญญาที่เด็กเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์พร้อมทั้งส่งเสริมการคิด พัฒนาการทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับวัย ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งอันจะส่งผลไปถึงการพัฒนา

ระยะต่อไปในชีวิต ซึ่งสภาพแวดล้อมของเด็กวัยนี้ส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมที่บ้าน ชุมชน และจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลในการช่วยให้เกิดพัฒนาการในเด็ก ซึ่งในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้นอันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 283 กำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 จึงได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น และมาตรา 42 บัญญัติให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547: 1)

นับเป็นระยะเวลากว่า 10 ปีแล้วที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย แต่จากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2547 ของสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (วิทยากร เชียงกูล, 2549: 60-65) ยังพบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องคุณภาพการให้บริการการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย โดยมีความแตกต่างกันมากระหว่างโรงเรียนอนุบาลในเขตเมืองใหญ่กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลในชนบทหรือชุมชนแออัด และยังพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษา แต่ต้องรับโอนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัยมาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมพัฒนาชุมชน และกรมศาสนา ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน รวมทั้งขาดแคลนบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ขณะที่กรมอนามัยได้ดำเนินการประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายุ่ ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านบุคลากร พบว่ามีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานจำนวน 10,894 แห่ง จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 16,773 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 64.95 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก (กรมอนามัย, 2549: 2)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับก่อนอนุบาล ซึ่งที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาอุปสรรคที่ขัดขวางต่อการพัฒนาในหลายๆ ประการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดูแลเด็ก 25 คน ในเขตอำเภอท่ายาง มีคุณสมบัติไม่ตรงกับหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ไม่ได้จบปริญญาตรี ด้านสาขาปฐมวัยโดยตรง ขาดหัวหน้าสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถโดยตรง ไม่มีการเขียนแผนการศึกษาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กเล็ก ผู้บริหารไม่มีนโยบายมุ่งเน้นที่จะพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเล่นภาคสนามชำระ อากาศศูนย์คับแคบ ไม่มีห้องเป็นสัดส่วนและไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์เด็กเล็กให้ชุมชนและประชาชนได้ทราบ และขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีแต่ละแห่งมีศักยภาพในการดำเนินงานไม่เท่ากันกล่าวคือ บางแห่งสามารถดำเนินการได้ดีเด่นจนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ แต่บางแห่งกลับพบว่ามีความถี่ถ้วนเด็กเล็กลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี อันเนื่องมาจากผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นถึงศักยภาพในการดูแลบุตรหลานของตนเอง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีให้เป็นสถานศึกษาที่มีมาตรฐานอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยองค์กรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็ก จำนวน 691 คน และประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 25 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็ก จำนวน 254 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ปัจจัยองค์กรในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตอนที่ 3 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็ก ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

3. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยองค์กรและการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบหาค่า IOC

3.2 แบบสัมภาษณ์ ร่างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและแก้ไข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลวิจัยดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอหนังสือจากสำนักบัณฑิตมหาวิทยาลัยถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการเก็บแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนนำไปประมวลผลเพื่อหาค่าทางสถิติ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กจำนวน 10 คน ดำเนินการสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็ก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

5. การวิเคราะห์เครื่องมือและสถิติที่ใช้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ปัจจัยองค์กรและดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 วิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยและอภิปราย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยองค์กร พบว่า ปัจจัยองค์กรโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67, S.D. = 0.49$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านลักษณะ

ของบุคคลในองค์กร ($\bar{X} = 3.89, S.D. = 0.61$) ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.70, S.D. = 0.62$)
ด้านลักษณะการจัดองค์กร ($\bar{X} = 3.63, S.D. = 0.57$) และด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.51, S.D. = 0.64$)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77, S.D. = 0.50$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.59$) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ($\bar{X} = 3.78, S.D. = 0.62$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.75, S.D. = 0.54$) และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ($\bar{X} = 3.69, S.D. = 0.64$)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.746^{**}$) เมื่อแยกพิจารณาปัจจัยองค์กรโดยรวมกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน ดังนี้ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ($r = 0.681^{**}$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ($r = 0.647^{**}$) ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ($r = 0.618^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน ($r = 0.560^{**}$)

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยองค์กรและการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็กให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

4.1 ปัจจัยองค์กร

4.1.1 ควรนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนของเด็ก เช่น คอมพิวเตอร์

4.1.2 ควรเพิ่มเติมไม้บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความร่มรื่น

4.1.3 บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีความรับผิดชอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีจรรยาวิชาชีพอของความเป็นครูมากกว่านี้

4.1.4 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการร่วมกิจกรรมกับเด็กโดยลงมาเยี่ยมเยียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้าง

4.2 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.2.1 ควรเพิ่มครูผู้ดูแลเด็กให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมต่อปริมาณของเด็กในแต่ละห้อง

4.2.2 ควรดูแลสนามเด็กเล่น และอุปกรณ์เด็กเล่นให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก

4.2.3 ควรจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และเด็ก

4.2.4 ควรชักนำบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของศูนย์หรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ราย สรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประสบผลสำเร็จ มีดังนี้

1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กต้องมีอิสระในการบริหารจัดการโดยแยกการบริหารออกจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการในทุกๆ ด้าน และผู้ดูแลเด็กต้องหมั่นพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของเด็ก

1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กจะต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สวยงาม และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเน้นบรรยากาศภายในองค์กรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

1.3 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณวุฒิการศึกษา ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งผู้บริหารต้องสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร

1.4 ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ โดยกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับบุคลากรขององค์กร และสามารถนำไปปฏิบัติได้

2. แนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาดังนี้

2.1 ควรเพิ่มจำนวนผู้ดูแลเด็กให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเด็กเล็กในแต่ละชั้นเรียน และควรสรรหา ผู้ดูแลเด็กที่มีวุฒิการศึกษาเหมาะสมกับตำแหน่ง เช่น ปริญญาตรีด้านการศึกษาปฐมวัย

2.2 ควบคุมดูแลสนามเด็กเล่น อุปกรณ์เด็กเล่นให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก และปรับปรุง ห้องน้ำห้องส้วมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

2.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และเพิ่มสื่อการเรียนการสอน ให้เพียงพอและเหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น การเพิ่มมุมการเรียนรู้ของเด็ก

2.4 ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การส่งเสริม ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และการละเล่นพื้นบ้านมาสอนเด็กฯ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยองค์กรโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือด้านลักษณะของบุคคลใน องค์กร ได้แก่ บุคลากรมีความเต็มใจและทุ่มเทการทำงานเพื่อกิจกรรมและเป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปฏิบัติมาก ที่สุด รองลงมาคือ บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาที่กำหนด และอุทิศเวลาให้การปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการสรรหาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการ ปฏิบัติงานและเข้าใจในเป้าหมายขององค์กรเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ สเตียร์ส (Steers, 1991: 86-97 อ้างถึงใน พัชรินทร์ ใต๊ะบุรินทร์, 2548: 27) ที่กล่าวว่า ตัวแปรที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร คือ พฤติกรรมของคนในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร คือ ความเต็มใจของบุคลากรในการรักษาสมาชิกภาพอยู่ในองค์กรต่อไป และ ความผูกพันทางจิต หมายถึง ผู้ได้บังคับบัญชา มีความผูกพัน หรือสนใจอย่างจริงจังต่อเป้าหมาย ค่านิยมและวัตถุประสงค์ของ ผู้บังคับบัญชา และเต็มใจที่จะทุ่มเทพลังในการทำงาน เพื่อองค์กรจะได้บรรลุเป้าหมาย และตัวแปรการปฏิบัติงานตามบทบาท ความชัดเจนของบทบาทเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องคำนึงถึงและพิจารณาอย่างรอบคอบ เหมาะสม เพื่อผู้ปฏิบัติสามารถ เข้าใจและยอมรับบทบาทของงานที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของศราวุฑ์ สังกะเพศ (2551: 81-82) ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านตัวบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับระดับ ประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดคุณวุฒิของผู้ดูแลเด็กที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างทั่วถึง และผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้เพราะว่าปัจจุบัน การพัฒนาเรื่องการศึกษาเป็นเรื่องที่สังคมให้ความสำคัญตั้งแต่ระดับรัฐบาลจนกระทั่งระดับท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นการวางรากฐานทางด้านการพัฒนาสังคม ดังนั้นการสรรหา บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่ดูแลเด็กจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพ และเหมาะสมต่อการ ปฏิบัติงานด้านการศึกษา สามารถวางแผนให้การศึกษาสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และเป็นไปตามความ ต้องการของท้องถิ่น การดำเนินงานด้านบุคลากรจึงมีระดับการดำเนินงานมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมการ ปกครองส่วนท้องถิ่น (2547: 1) ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการ ดำเนินงานด้านบุคลากรว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่าง ถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชลพรรัช โภคสมบัติ (2547: 126 -136) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียง

พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์ก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก สัมฤทธิ์ เนตรประไพ (2547: 80-83) ศึกษาความคิดเห็นของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนครปฐม พบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และศราวุธ สังกะเพศ (2551: 81-82) ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล สบเตี้ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี้ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

3. ปัจจัยองค์กรที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทางบวกในระดับสูง เมื่อแยกพิจารณาปัจจัยองค์กร โดยรวมกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรีเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านบุคลากรและการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการแบ่งงานที่เหมาะสมตามความรู้ ความสามารถของบุคลากร กล่าวคือ มีการสรรหาบุคลากรที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง เช่น การสรรหาครูผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้ความสามารถ การสรรหาหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กร เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัชรินทร์ โตะบุรินทร์ (2548: 128-129) พบว่าปัจจัยองค์กรด้านลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้านลักษณะของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ด้านเทคโนโลยี และด้านความใส่ใจผูกพันต่อองค์กรส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการระบบการติดตาม ประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง โดยบริหารองค์กรในรูปแบบองค์กรสมัยใหม่ที่เน้นการทำงานโดยยึดประสิทธิผล และประสิทธิภาพของหน่วยงาน มีการกำหนดตัวชี้วัดในการทำงาน เพื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ทุกนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารออกมาจะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี ควรมีการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ควรมีระบบการสรรหาบุคลากรที่ยุติธรรม
- 1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งควรให้ความสำคัญกับสถานที่จัดรับ-ส่งเด็ก
- 1.3 ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปจัดซื้อเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่สามารถช่วยฝึกพัฒนาการของเด็ก
- 1.4 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรรหาแนวทางในการเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ในการพัฒนาปัจจัยองค์กร ควรมีการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ควรกำหนดระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานที่เป็นทางการโดยทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติ
- 2.2 ควรออกแบบห้องน้ำ ห้องสุขาให้เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก
- 2.3 ควรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของบุคลากร
- 2.4 ควรมีระบบการติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยองค์กรด้านอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี เช่น ด้านกลยุทธ์ ด้านค่านิยมร่วมของบุคลากร ด้านลักษณะการบริหารงาน และด้านทักษะในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. ควรศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ควรศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2547). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กรมอนามัย. (2549). **คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก.
- ชลพรรษ โภคสมบัติ. (2547). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรินทร์ โต๊ะบุรินทร์. (2548). **ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยากร เชียงกูล. (2549). **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2547/2548 รากเหง้าของปัญหาและแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพฯ: วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- ศราวุธ สังกะเพศ. (2551). **การประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัมฤทธิ์ เนตรประไพ. (2547). **ความคิดเห็นของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต The model's Welfare of Thai elderly in the future

พัชรวิทย์ เพ็งสระเกตุ

วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจำนวนมากถูกทอดทิ้งหรือละเลยจากคนในสังคม เนื่องจากสังคมไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของประชากรเนื่องจากคุ้นเคยอยู่กับการวางแผนนโยบายและการกำหนดยุทธศาสตร์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ประเทศไทยเริ่มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆหรือที่เรียกกันว่า “การเคลื่อนเข้าสู่สภาวะการเป็นสังคมผู้สูงอายุ” แต่ประเทศไทยกลับขาดความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโดยยังคงมีการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในรูปแบบของการบริการทางสังคมซึ่งการจัดสวัสดิการรูปแบบนี้เกิดจากมุมมองที่มีต่อผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่เคยทำประโยชน์ให้กับสังคมเท่านั้นและไม่มีประโยชน์ต่อไปอีกแล้วในอนาคตจึงทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นบุคคลที่ขาดซึ่งความภาคภูมิใจ ความมีศักดิ์ศรี ไม่มีคุณค่า และไม่สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ในเวลาต่อมาแม้ประเทศไทยมีความพยายามที่เปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและควรที่จะจัดให้มีการส่งเสริมศักยภาพในด้านต่างๆและนำศักยภาพเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน/สังคมเพื่อสร้างควมมีศักดิ์ศรีสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้สูงอายุก็ยังคงประสบปัญหาเช่นเดิมเนื่องจากการขาดประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การจัดสวัสดิการที่ยั่งยืนให้กับผู้สูงอายุของประเทศไทยนั้นต้องเกื้อหนุนทางสังคมให้กับผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จากนั้นจึงปรับเปลี่ยนมุมมองในการมองผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมเช่นเดียวกับคนวัยอื่น โดยส่งเสริมการนำศักยภาพผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน/สังคมโดยต้องอยู่ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐ เอกชน ครอบครัวยุและชุมชน

คำสำคัญ ผู้สูงอายุ, ศักยภาพผู้สูงอายุ, รูปแบบสวัสดิการ

Abstract

In most developing countries, many elderly people are abandoned or neglected by people in society. Because society is not prepared to change the structure of the population. They are familiar with the policies and strategies in children and a young person is important. The structural changes in the aging population have become increasingly known that “Moving into the condition of the aging society.” Thailand still has welfare of the elderly in the form of social services. This form of welfare for the elderly that define the elderly who contribute to society and no further in the future. Later, Thailand to change the view to the elderly that is valuable and should provide the potential to be a dignity and can take part in society. In fact, the elderly still suffer the same problem due to the inefficiency of the policy into practice. A developed country, the majority of elderly people is the goal of the welfare system for improving the quality of life. Thailand have goals does not different the developed countries. However, the government should change the roles of administrator's role is to encourage various sectors to play a role in supporting and promoting the elderly. When the elderly can become part of society to provide welfare into a form of self-awareness which is a desire that everyone wanted to move into this age-old, this is a pleasure and an honor to live in society.

Keyword: elderly, potential, the model's Welfare

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้นิยามว่าผู้สูงอายุในโลก คือผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป โดยคาดการณ์ว่าปี 2568 ผู้สูงอายุจะกลายเป็นประเด็นสำคัญของโลก (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2544 : 7) ส่วนในประเทศไทยนั้นตามพระราชบัญญัติ

ผู้สูงอายุปี 2546 ได้บัญญัติในมาตราที่ 3 ไว้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย โดยได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงวัย คือ กลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.8) เป็นผู้สูงอายุวัยต้น ร้อยละ 31.7 เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง และร้อยละ 9.5 เป็นผู้สูงอายุวัยปลาย ซึ่งเป็นวัยที่ต้องพึ่งพาสูง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2550: 13) ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร คือ มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยมีอัตราการเกิดลดลงอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราตัวเลขของการเจริญพันธุ์อยู่ที่ 1.5 ในปี พ.ศ. 2548-2549 ซึ่งหมายถึง จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะมีบุตรตลอดวัยเจริญพันธุ์ ซึ่งแตกต่างจากปีพ.ศ. 2507-2508 ที่มีอัตราการเจริญพันธุ์มากถึง 6.3 (นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ, 2552: 60) ตลอดจนอัตราการตายก็ลดลง เนื่องจากระบบสาธารณสุขในประเทศไทยมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าปี 2548 เป็นปีที่ประเทศไทยได้เคลื่อนเข้าสู่สภาวะสังคมผู้สูงอายุ

สำนักงานสถิติแห่งชาติคาดการณ์ว่าในปีพ.ศ. 2563 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากถึง 11 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2583 จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 17.3 ล้านคน แต่เดิมนั้นประเทศไทยมีอัตราการเกิดอยู่ในระดับสูง ดังนั้น การวางนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศนั้นก็จะเน้นการพัฒนาในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยมองว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตจึงกำหนดให้ได้รับการศึกษาและสวัสดิการที่เพียงพอที่จะทำให้เติบโตได้อย่างมีคุณภาพซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้ว แต่เมื่อสังคมไทยได้เคลื่อนเข้าสู่สภาวะของการเป็นสังคมผู้สูงอายุ การวางนโยบายให้กับประชากรที่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับการพัฒนาในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพราะประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะมีประชากรผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วเหล่านั้นจะมีรูปแบบการจัดระบบสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในระยะยาวอย่างยั่งยืนในอนาคตและให้ผู้สูงอายุยังคงอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษานี้ได้เลือกใช้วิธีการศึกษาในแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Study) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ บทความวิชาการต่างๆ เป็นต้น

2. การศึกษาจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยและประกอบอาชีพนวดแผนไทยและประคบสมุนไพรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2. ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ทำการคัดเลือกจากกลุ่มเป้าหมาย โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์รักษาไม่น้อยกว่า 5 ปีอย่างต่อเนื่อง ในหนึ่งปีจะต้องรักษาผู้ป่วยไม่น้อยกว่า 30 คน และจะต้องเต็มใจให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. การวิเคราะห์จากเอกสาร โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นหมวดหมู่และนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนดไว้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ อาศัยการตีความ และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ คือ ใช้เหตุผลมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับแนวคิดควบคู่ไปกับบริบท

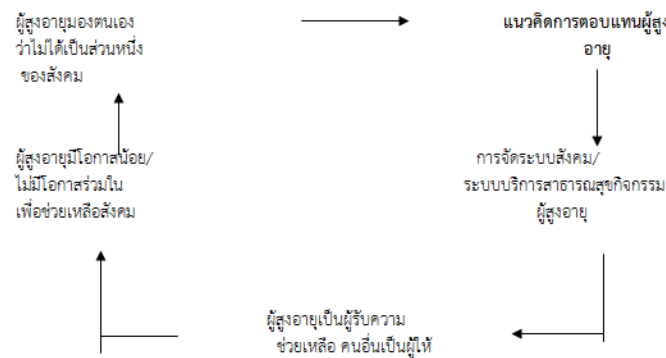
บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการนำความรู้ของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพมาปรับใช้สำหรับผู้สูงอายุ
รุ่นหลัง ศึกษากรณีจังหวัดอุดรธานี โดยได้นำผลการศึกษาในส่วนที่ทัศนะของผู้สูงอายุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องนี้มาเขียน
บทความเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต

ผลการศึกษา

โดยขอเสนอผลการศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก มุมมองต่อผู้สูงอายุจากอดีตถึงปัจจุบัน ประเด็นที่สอง
การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ และประเด็นสุดท้าย รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มุมมองต่อผู้สูงอายุจากอดีตถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยนั้นมีแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติมาแล้ว 2 ฉบับซึ่งฉบับแรกนั้นมีมุมมองต่อผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่เคยทำ
ประโยชน์ต่อสังคม เมื่อสูงอายุแล้วก็ได้ถูกคาดหวังว่าจะต้องทำประโยชน์อะไรให้กับสังคมและสังคมมีหน้าที่ตอบแทนและ
ดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ในช่วงแรกระบบสวัสดิการถูกริเริ่มมาจากมุมมองการดูแลผู้สูงอายุด้วยวิธีการ “บรรเทาปัญหา” โดยรัฐจัด
ให้มีการตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นมาเพื่อจัดสวัสดิการให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆรวมทั้งผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ได้ช่วยส่งเสริมให้
ผู้สูงอายุเกิดความเข้มแข็งหรือพึ่งพาตนเองได้ มีผลให้สังคมเกิดทัศนคติทางลบต่อกลุ่มผู้รับบริการคือ การถูกมองว่าเป็นภาระ
ของสังคม เป็นคนไร้ค่า ขาดศักดิ์ศรี โดยสามารถแสดงเป็นแผนภูมิแนวคิดการตอบแทนผู้สูงอายุได้ ดังนี้

ภาพที่ 1. แนวความคิดตอบแทนผู้สูงอายุ
แหล่งที่มา : นภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ, 2552:134

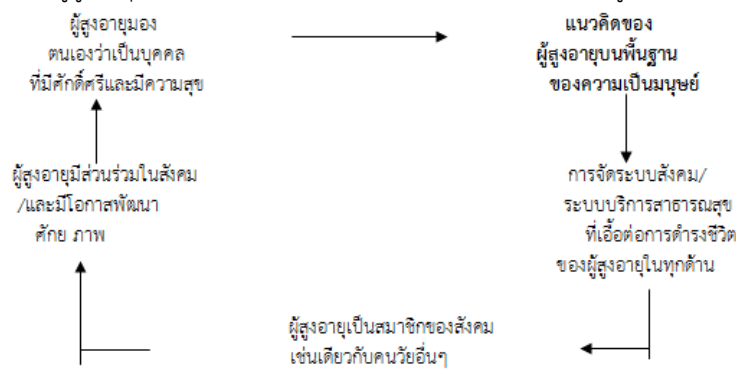
ในระยะหลังรัฐธรรมนูญปี 2540 และรัฐธรรมนูญปี 2550 ต่างก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุเช่นกัน โดยมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุได้สะท้อนอยู่ในบทบัญญัติที่กล่าวถึงผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญปี 2540 และรัฐธรรมนูญปี 2550 ด้วย ซึ่งจะขอแนะนำรายละเอียดของบทบัญญัติที่กล่าวถึงผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญปีล่าสุด คือปี 2550 ดังนี้ มีบทบัญญัติสองมาตราที่บรรจุหลักการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งได้แก่ มาตรา 53 (บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ - อยู่ในมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญปี 2540) และมาตรา 80 (1) (รัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุให้พึ่งพาตนเองได้ - อยู่ในมาตรา 80 วรรคสองของรัฐธรรมนูญปี 2550) ซึ่งมีรายละเอียดของบทบัญญัติดังนี้

“มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” และ “มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้” (นฎภัทร ถวัลย์โพธิ์, 2551:6-7)

เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุอย่างชัดเจนแล้วนั้นจึงทำให้รัฐบาลที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญต้องบริหารงานให้เป็นไปตามบทบัญญัติด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เองจึงได้มีแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติเกิดขึ้น

อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ภายใต้แผนพัฒนาผู้สูงอายุฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งมีมุมมองต่อผู้สูงอายุที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ มองว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและสมควรแก่การส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด ถึงแม้จะอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิง ครอบครัวและชุมชนจะต้องมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและดูแลเพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ในบ้านและชุมชนเดิมให้นานที่สุดก่อน (Aging in place) และรัฐเป็นระบบเสริมในการส่งเสริมและดูแลต่อไป การดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับนี้ รัฐได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนมุมมองของคนในสังคมไทยที่มีต่อผู้สูงอายุซึ่งจากเดิมที่มองว่าผู้สูงอายุนั้นคือผู้ที่เคยทำประโยชน์ให้ต่อสังคมมาเป็นผู้สูงอายุนั้นเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมควรส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุดและต้องการนำศักยภาพของผู้สูงอายุมานำใช้ในการพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย กล่าวคือ ภาครัฐต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมเฉกเช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือเป็นส่วนหนึ่งในการทำประโยชน์ต่อสังคมตามสิทธิ และหน้าที่ในฐานะที่ผู้สูงอายุนั้นเป็นพลเมืองเช่นเดียวกับประชากรในวัยอื่นตามรูปแบบการมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2. แนวคิดการมองผู้สูงอายุบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

แหล่งที่มา : นภาพรณี ทะวานนท์ และคณะ, 2552: 136

การพัฒนาผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงต้องเผชิญปัญหาเช่นเดียวกับผู้สูงอายุในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ อยู่ นั่นคือ การขาดประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติจริงทำให้ปัญหาผู้สูงอายุยังคงเป็นปัญหาในรูปแบบเดิม ได้แก่ 1) การขาดประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2) สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) ผู้สูงอายุยังขาดการรับรู้และความเข้าใจในสิทธิที่ได้รับ 4) การสวัสดิการเบี้ยยังชีพในอนาคตเมื่อจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยอาจแบกรับภาระไม่ไหว 5) การจัดสรรเบี้ยยังชีพในบางพื้นที่มีความไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใส และความไม่เข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดสรรเบี้ยยังชีพก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน และอื่นๆ (นารีรัตน์ จิตรมนตรี และคณะ, 2551: ๘) ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานในลักษณะเดิมที่เรียกว่าการสงเคราะห์ผู้สูงอายุถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อผู้สูงอายุแล้วก็ตามแต่ผู้สูงอายุก็ยังคงมีภาพลักษณ์ที่เป็นภาระสังคมอยู่เช่นเดิมโดยยังขาดโอกาสการเข้ามาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมและขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี

2. การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการสงเคราะห์มากกว่าการส่งเสริม คุ้มครอง และสนับสนุน จึงทำให้การจัดสวัสดิการเป็นการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์โดยขาดการพัฒนาผู้สูงอายุยังมีผู้สูงอายุ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่สังคมสามารถส่งเสริมให้ทำนุบำรุงไว้ซึ่งศักยภาพที่มีอยู่และนำศักยภาพนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมไทยโดยปัญหานี้สังคมไทยต้องช่วยกันตีโจทย์ให้แตกกว่าจะหาทางออกหรือพัฒนาผู้สูงอายุที่มีศักยภาพโดยทำอย่างไรถึงจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้ โดยคำว่าศักยภาพตามความหมายขององค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ในปีพ.ศ. 2545 คือ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ จะต้องประกอบด้วย 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองได้ หรือคงภาวะสุขภาพที่ดีที่สุดของตนเองในแต่ละช่วงชีวิตให้ได้ แนวคิดการมีส่วนร่วมกับสังคมให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ แนวคิดการสร้างหลักประกันและความมั่นคงให้กับตนเองตามอัตภาพ ซึ่งข้อนี้รัฐอาจต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการสร้างหลักประกันให้กับผู้สูงอายุในท้ายที่สุด (ศากุล ช่างไม้, 2550: 9) ซึ่งผู้สูงอายุไทยนั้นสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่งคือกลุ่มที่มีศักยภาพ (Active Aging) เป็นผู้สูงอายุวัยต้น มีบทบาทและมีส่วนร่วมทางสังคม กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่พอช่วยตนเองได้ (Independent Living for Elderly) แต่ไม่มีบทบาทในการพัฒนาสังคมส่วนรวม จะต้องสร้างพฤติกรรมสุขภาพ การมีรายได้อย่างต่อเนื่อง กลุ่มที่สามคือกลุ่มที่

ต้องการความช่วยเหลือ (Disabled Elderly) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ยากจน ไม่มีอาชีพและรายได้ หรือมีแต่ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ เช่น ผู้สูงอายุภาคเกษตร รายได้ไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ มีความพิการหรือทุพพลภาพ

จากการคาดประมาณประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2560 ซึ่งในจำนวนนั้นจะมีผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ กล่าวคือเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีบทบาททางสังคมเด่นชัด ประมาณร้อยละ 1.0 เป็นผู้สูงอายุที่พอช่วยเหลือตนเองได้ ประมาณร้อยละ 84.0 และเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ประมาณร้อยละ 15.0 ผู้สูงอายุในกลุ่มพอช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งเป็นผู้ที่มีศักยภาพแฝงอยู่ (พัชรวดี เฟิงสระเกตุ, 2552: 10) แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพแฝงยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยรัฐ และสังคมยังไม่ได้มีโอกาสที่จะดึงศักยภาพเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมเลย คนโดยทั่วไปนั้นมักจะมองผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่เสื่อมสภาพแล้วและต้องรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้สูงอายุ คือ แหล่งสะสมความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นหลาน ที่มีศักยภาพสามารถช่วยเหลือพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อีกกลุ่มหนึ่ง หากผู้สูงอายุได้รับการดูแลและเตรียมความพร้อมเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ยืนยาว (Berghorn et al, 1981: 331-347) ภายใต้แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันนี้ได้มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผู้สูงอายุโดยให้ความสำคัญในเรื่องการดำเนินการเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมศักยภาพ

มาตรการในการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุก็ควรจะเน้นในด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา เพื่อต้องการให้สังคมตระหนักในคุณค่า ศักดิ์ศรี และการมีศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน/สังคมได้ หรืออีกนัยหนึ่งต้องการให้ผู้สูงอายุเป็น “ครูอย่างไม่เป็นทางการ” ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง จากการศึกษาเรื่องความเสี่ยงของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549 ในระดับประเทศ พบว่า สิ่งๆ ที่ต้องการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังโดยกลุ่มตัวอย่างต้องการจะถ่ายทอดสิ่งๆ ทำอันดับแรก ได้แก่ 1. อาหาร 2. งานฝีมือ (จักรสาน ทอผ้า สิ่งประดิษฐ์ตกแต่ง) 3. เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม 4. นวดแผนโบราณสมุนไพร 5. เกี่ยวกับด้านทักษะอาชีพ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2550: 56) ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีองค์ความรู้มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภูมิปัญญาที่หลากหลายสาขาที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้

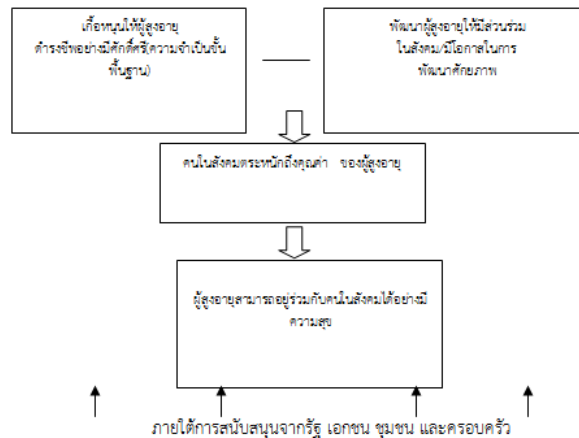
เป้าหมายระบบสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่มีเป้าหมายตรงกัน คือ มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ความผาสุก (Well-being) และสุขภาพ (Health) แต่เน้นมาตรการแตกต่างกันไป อาทิ ประเทศญี่ปุ่นที่เน้นการดูแลระยะยาวที่ไม่ใช่เป็นการดูแลในสถานพยาบาลหรือสถานสงเคราะห์ หากแต่เป็นการส่งเสริมให้เกิดการดูแลที่บ้าน รัฐบาลของประเทศสิงคโปร์ก็มีความเด่นชัดในบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรเอกชน กับภาคประชาชน ซึ่งทำงานสวัสดิการผู้สูงอายุดำเนินได้อย่างเข้มแข็ง ประเทศออสเตรเลียและอังกฤษเน้นการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุโดยส่งเสริมการจ้างงานหลังเกษียณที่สอดคล้องตามศักยภาพ และในระยะหลังนี้เกือบทุกประเทศส่งเสริมการออมรูปแบบต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุในขณะที่การบริการด้านสุขภาพทุกประเทศก็ยังคงพยายามพัฒนาให้เหมาะสม สะดวก รวดเร็วและผู้สูงอายุเข้าถึงได้อย่างครอบคลุม ในประเทศไทยของเรานั้นควรให้ความสนใจในเรื่องความสุขของผู้สูงอายุเพราะความสุขก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความสุขของผู้สูงอายุ คือการได้รับการเคารพยกย่องเพราะมีคุณค่าที่ทั้งต่อครอบครัวและสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, 2553: 33) ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุอย่างจริงจังและกำหนดเป้าหมายระบบสวัสดิการที่เป็นมาตรการในการส่งเสริมผู้สูงอายุในระยะยาวอย่างยั่งยืนด้วย

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยให้มีความยั่งยืนนั้นต้องเริ่มจากการเกื้อหนุนให้ผู้สูงอายุมีความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้ครบทุกด้าน การเกื้อหนุนทางสังคมหรือความช่วยเหลือที่ผู้สูงอายุได้รับจากคนในชุมชน ทั้งคนในครอบครัว ญาติ เพื่อนบ้านและบุคคลต่างๆ ประกอบด้วย ความช่วยเหลือด้านอาหาร เงิน เสื้อผ้า นอกเหนือจากการได้รับเบี้ยยังชีพจากรัฐซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ และความช่วยเหลือที่เป็นลักษณะของการยกย่องให้กำลังใจหรือการยอมรับ การเกื้อหนุนทางสังคมด้านอารมณ์ที่ผู้สูงอายุต้องการคือ ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยและความต้องการการได้รับการยกย่อง การเกื้อหนุนอีกประเภทซึ่งเป็นการต้องการสำหรับผู้สูงอายุ คือการเกื้อหนุนด้านข่าวสาร เพราะผู้สูงอายุก็เหมือนกับคนในวัยอื่นๆที่ยังสนใจข่าวสารต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ในชุมชนและในหมู่บ้านผู้สูงอายุต้องการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนจากหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายด้วย การเกื้อหนุนผู้สูงอายุเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเพราะน่าจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุขและรู้สึกมีความมั่นคงในการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในสังคม

เมื่อผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วรัฐและคนในสังคมควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมแล้วยังทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยและหมอประกอบสมุนไพรจำนวน 15 คนพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความภาคภูมิใจในฐานะเป็นบุคคลที่สามารถในการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากการเจ็บป่วย และสามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพด้วยตนเองโดยไม่ต้องเป็นภาระของลูกหลาน ตลอดจนผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังมีความต้องการถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีให้กับผู้ที่สนใจและเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาที่ตนเองมีอีกด้วย

เป้าหมายการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต คือต้องการให้คนสังคมตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุและมองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน ชุมชน ครอบครัว โดยรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นภาคส่วนที่สนับสนุนสวัสดิการผู้สูงอายุเพียงฝ่ายเดียวมากระตุ้นให้ภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนผู้สูงอายุด้วยเช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 นำเสนอรูปแบบการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต
 แหล่งที่มา : พัฒนาโดยผู้วิจัย 1 ตุลาคม 2554

อภิปรายผล

การก้าวเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุนั้นมิใช่เฉพาะของประเทศไทยเท่านั้นประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศก็เคยผ่านประสบการณ์ที่จะต้องรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเช่นนี้เช่นเดียวกัน โดยการปรับเปลี่ยนแนวนโยบายที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชากรผู้สูงอายุอย่างมีระบบมากขึ้นซึ่งครอบครัวและชุมชนต้องเป็นด่านแรกที่ต้องเกื้อกูลผู้สูงอายุให้ดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี โดยมีสวัสดิการจากรัฐเป็นระบบเสริมเพื่อเพิ่มหลักประกันความมั่นคงให้กับประชากรผู้สูงอายุด้วย

แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมนั้น ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง จึงส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวของสังคมไทย ทำให้มีการเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งคนในวัยทำงานต้องออกจากบ้านไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ผู้สูงอายุจึงถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ประกอบกับการพัฒนาทางการศึกษาของไทย ที่ทำให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ซึ่งผู้สูงอายุไม่เคยเรียนรู้มาก่อน รวมถึงการแพร่ขยายของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ค่านิยมเกี่ยวกับการเคารพระบบผู้อาวุโสน้อยลงก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันอันเป็นช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลาน บางครั้งคนรุ่นใหม่รู้สึกว่าคุณค่าผู้สูงอายุล้าสมัย ไม่เห็นคุณค่าในคำแนะนำของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มที่จะอยู่ห่างจากบุตรหลานและถูกทอดทิ้งตามลำพังมากขึ้น

สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ส่วนผู้สูงอายุเองเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังก็ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงมีภาวะพึ่งพิงประชากรในวัยทำงานมากขึ้น ผู้สูงอายุเป็นบุคคลในวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ อารมณ์ จิตใจ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดลงด้วย เพราะหมดภาระหน้าที่เรื่องงานและความรับผิดชอบ ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกสูญเสียสถานภาพทางสังคมและรู้ว่าตนเองไร้คุณค่า มีอัตมโนทัศน์ต่อการ

เปลี่ยนแปลงในทางลบ ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ มีภาวะของโรคเรื้อรัง มีความบกพร่องในเรื่องของความคิด ทำให้เกิดข้อจำกัดในการสนองตอบความต้องการของตนเองและอาจต้องพึ่งพาครอบครัวในการดูแล จึงจะก่อให้เกิดความเครียด ขาดความมั่นใจ แต่หากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สามารถรับรู้ ในเรื่องของความมีอายุมากขึ้น มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ครอบครัว การยอมรับจากสังคมโดยสามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีขึ้น (อารีย์ สุวรรณคำ, 2541: 20) แต่เมื่อโครงสร้างครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปแสดงให้เห็นถึงภาพความอ่อนแอและความไม่พร้อมที่จะดูแลผู้สูงอายุตลอดจนไม่สามารถที่จะสร้างให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์ที่ดีได้ผู้สูงอายุจึงต้องพึ่งพิงการดูแลจากภาครัฐเป็นสำคัญ จึงเป็นเหตุผลให้ภาครัฐต้องมีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ยั่งยืนให้กับผู้สูงอายุในอนาคต

การจัดสวัสดิการที่ยั่งยืนให้กับผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นต้องเปลี่ยนมุมมองการในการมองผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมเช่นเดียวกับคนวัยอื่นโดยดัดแปลงสภาพผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมโดยต้องอยู่ภายใต้การสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐ เอกชน ครอบครัวและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐภัทร กล้วยโพธิ. 2551. **ผู้สูงอายุในกฎหมายไทย.** (อัดสำเนา)
- นภาพรณัฏ หะวานนท์ และคณะ. 2552. **ทิศทางใหม่ในการพัฒนาการอยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นารีรัตน์ จิตรมนตรี และคณะ. 2551. **รายงานการวิจัยการทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ: กรุงเทพฯ.
- พัชรวิทย์ เฟื่องสระเกตุ. 2552. **การนำความรู้ของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพมาปรับใช้สำหรับผู้สูงอายุนุหลัง: ศึกษากรณีจังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2550. **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. 2544. **รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยในประเด็นการเกี่ยวพันทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ: พื้นที่ศึกษาในเขตภาคใต้.** ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- ศากุล ช่างไม้. 2550. **สังคมไทยกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต.** ค้นวันที่ 1 ธันวาคม 2551. จาก http://news.sanook.com/scoop/scoop_121136.php.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. 2553. **การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ.** นนทบุรี: คณะกรรมการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ สภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสำนักการแพทย์ทางเลือก.
- อารีย์ สุวรรณคำ. 2541. **อัตมโนทัศน์และการปรับตัวของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร.** ภาควิชาพัฒนศึกษา คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Berghorn, F.J., et al. 1981. **The Dynamics of Aging : Original Essays on the Process and Experience of Growing Old.** Colorado: West view Press.

ผลการใช้รางจืดร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายในผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย

Effects of *Thunbergia laurifolia* Linn and Health Education in Reducing Poisonous Agents in Serum at Dangerous Levels

นันทวัน ใจกล้า, สายใจ จารุจิตร, เสาวภา เล็กวงษ์

ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

รางจืดเป็นสมุนไพรที่เชื่อว่ามีสรรพคุณในการล้างพิษที่รุนแรงและออกฤทธิ์เร็วที่สุด จึงได้รับความสนใจในการนำมาใช้ลดพิษสารปราบศัตรูพืชที่เกษตรกรมีการใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลการใช้รางจืดร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย (ระดับเสี่ยงและระดับไม่ปลอดภัย) จำนวน 86 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มที่ 1 และ 2 ซึ่งแต่ละกลุ่มได้รับการวัดความรู้และการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเหมือนกันในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ได้รับรางจืดที่ได้จากการต้มใบสดในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้รับการตรวจเลือดด้วยวิธีการตรวจสอบอย่างง่ายโดยใช้กระดาษ REACTIVE PAPER จำนวน 5 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi-square และ paired t-test

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ซึ่งได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย และได้รับรางจืดเป็นเวลา 1 สัปดาห์ มีอัตราส่วนของผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายน้อยกว่ากลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับความรู้ แต่ไม่ได้รับรางจืด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 18.69, p < .001$)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 ซึ่งได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย และได้รับรางจืดเหมือนกัน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ มีอัตราส่วนของผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = .49, p = .48$)

3. ผลของการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมี พบว่าสิ้นสุดโครงการ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 15.36, p < .001$)

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าการได้รับรางจืดมีผลต่อการลดระดับสารเคมีในเลือดจากระดับอันตรายมาสู่ระดับไม่อันตรายมากกว่าการไม่ได้รับรางจืด และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการให้ความรู้ ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกับการใช้รางจืด โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีโอกาสได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายมากกว่าคนทั่วไป เช่น เกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นประจำ

คำสำคัญ : รางจืด การให้ความรู้ สารเคมีในเลือด

Abstract

Rang Jurd (*Thunbergia laurifolia* Linn.) is a Thai herbal medical plant known as an antidote, which has an immediate action. Therefore, it has been used to reduce poisonous agents such as insecticide. The objective of this study was to determine the effects of Rang Jurd with health education to prevent poisonous agents accidentally received in daily life. Eighty-six participants were included as they had been found poisonous agents in serum at dangerous levels. The participants were divided into two groups. Both groups received the same health education to prevent poisonous agents accidentally received in daily life, while each group received Rang Jurd in different times to examine the effects of Rang Jurd. To determine the level of poisonous agents, a procedure used REACTIVE PAPER was performed for 5 times consecutively. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square, and paired t-test.

The results of this study were as follows:

1. Group one received health education and Rang Jurd for one week showed significantly decreased in percentage of participants with poisonous agents in serum at dangerous levels more than group two who did not receive Rang Jurd ($\chi^2 = 18.69, p < .001$).

2. When both groups received Rang Jurd at the same time for one week, the percentages of participants with poisonous agents in serum at dangerous levels were not significantly different ($\chi^2 = .49, p = .48$).

3. At the end of the intervention, the participants in both groups showed significant increases in knowledge about prevention poisonous agents accidentally received in daily life ($t = 15.36, p < .001$).

In conclusion, it can be pointed out that Rang Jurd had effects on reducing poisonous agents in serum. In addition, it was also found that at the end of the intervention, the participants demonstrated improved knowledge about prevention poisonous agents accidentally received in daily life. Thus, Rang Jurd and health education should be provided to people who are risky to receive poisonous agents in daily life such as planters who regularly use insecticide.

Keywords : Rang Jurd, Health education, Poisonous agents in serum

บทนำ

รางจืดเป็นสมุนไพรที่ได้รับการยอมรับว่ามีสรรพคุณในการล้างพิษ ใช้ถอนพิษต่างๆ ได้ เช่น พิษของเห็ดพิษ ยาหรือสารพิษในสารกำจัดแมลง สารเบื่อหนูหรือแมลงสาบ (ชลอ อุทกภาชนัน, 2523) รางจืดมีหลายชนิด แต่รางจืดเถาชนิดดอกสีม่วงออกฤทธิ์ได้ดีและเร็วที่สุด หาได้ง่ายในแถบชนบท มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Thunbergia laurifolia* Linn. และมีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกหลายชื่อ เช่น กำล้างข้างเผือก ขอบชะนาง รางเอ็น หานามแน้ ดูเหว่า น้ำนอง แอดแอด ย่ำแย้ ลักษณะลำต้นของรางจืด คือเป็นไม้เถาขนาดกลาง ลำต้นเลื้อยพันกับต้นไม้อื่น ใบมีลักษณะคล้ายใบย่านาง เป็นใบเดี่ยว แยกออกจากลำต้นเป็นคู่ตรงบริเวณข้อมีสีเขียวเข้ม รูปยาวรี ปลายเรียวแหลมโดยเว้าขอบเรียบหรือหยักตื้น ดอกมีสีม่วงอมฟ้าออกเป็นช่อตามซอกใบ ห้อยลง กลีบของดอกมีลักษณะเป็นถ้วยรูปจานและแผ่ออกคล้ายเป็นรูปแตร ผลเป็นรูปทรงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ส่วนปลายสอบแหลมเป็นจะงอย (นิจศิริ เรืองรังสี และธวัชชัย มังคละคุปต์, 2547) การนำรางจืดมาปรุงเป็นยา จะเลือกใช้ส่วนที่เป็นใบ และราก โดยรากซึ่งมีสรรพคุณทางยามากกว่าใบ 4-7 เท่า (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์, 2554) ถ้าใช้ใบ ให้เลือกใบรางจืดที่ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป ต้มหรือคั้นน้ำสด หรือตากแห้ง ทำชาชง ส่วนราก ใช้รากที่มีอายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ที่มีขนาดประมาณนิ้วก้อย นำมาฝนกับน้ำดื่มเพื่อขับสารพิษออกจากร่างกาย ตามตำราเภสัชแผนโบราณกล่าวถึงสรรพคุณเด่นของรางจืดไว้ว่ารางจืดเป็นตัวยารสเย็น ใช้ปรุงเป็นยาเขียวถอนพิษไข้ ถอนพิษผิดสำแดง รักษาคนที่ถูกวางยา พิษยาเบื่อเมา ยาสิ่งมีพิษร้าย พิษสุราเรื้อรัง เห็ดพิษ ไข้ไม่หรือมีพิษ สัตว์ที่มีพิษต่างๆ พิษจากสารเคมี แก้อ่อนในกระหายน้ำ ต้มน้ำดื่ม แก้ปวดบวม และแก้ผื่นคันจากอาการแพ้ มีรายงานว่าสารจากใบรางจืดสามารถต้านพิษยาฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต (สุชาสินี คงกระพันธ์ และคณะ, 2551)

สารกำจัดแมลงที่นิยมใช้กันมากในภาคเกษตรกรรมคือออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมต ออร์กาโนฟอสเฟตเป็นสารกำจัดแมลงที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา ชื่อทางการค้าได้แก่ พาราไธออน หรือฟูลิโดล อี-605 หรือยาตราหัวกะโหลกไขว้ แต่ปัจจุบันมีการใช้น้อยลงเนื่องจากมีความเป็นพิษสูง ยาฆ่าแมลงในกลุ่มนี้ที่ใช้ในบ้านเรือนคือโคลไพริฟอส (chlopyrifos) และไดโคลออส (dichlovos) หรือ DDVP ซึ่งพบในสเปรย์กำจัดยุง แมลงสาบ ปลวก มด และมอด สารในกลุ่มนี้มีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์โคลิเนสเทอเรส โดยทั่วไปมีหน้าที่เปลี่ยนอะซิติลโคลิโนไปเป็นโคลิโนและอะซิเตท จึงทำให้เกิดการค้างของอะซิติลโคลิโน ซึ่งการคั่งนี้จะมึผลต่อระบบประสาทส่วนกลางและส่วนปลาย สารในกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตที่ใช้กันโดยทั่วไปส่วนใหญ่ จะถูกเปลี่ยนแปลงในร่างกายได้เร็วและขับออกได้เร็ว จึงมักจะเป็นพิษแบบเฉียบพลันมากกว่าพิษสะสมแบบเรื้อรังหากได้รับในปริมาณไม่มากนัก ซึ่งทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ วิงเวียน อ่อนเพลีย กล้ามเนื้อกระตุก แน่นหน้าอก อาเจียน ท้องเดิน ตาพร่า น้ำลายออกมากผิดปกติ และถ้าได้รับปริมาณมากขึ้นจะทำให้หมดสติ น้ำลายฟูมปาก ออจจาระปัสสาวะราด กล้ามเนื้อกระตุกทั่วตัว ชัก หายใจลำบาก เขียว และหยุดหายใจ โดยพิษของออร์กาโนฟอสเฟตเกิดขึ้นได้ภายในเวลาไม่กี่นาทีจนถึง 2-3 ชั่วโมง และโดยทั่วไปจะออกฤทธิ์อยู่ได้นาน 1-5 วัน หากได้รับในปริมาณมากและได้รับการรักษาไม่ทันอาจเสียชีวิตได้ภายใน 24 ชั่วโมง สำหรับคาร์บาเมตสามารถละลายในไขมันได้น้อยกว่าออร์กาโนฟอสเฟต ดังนั้นจึง

ไม่ค่อยซึมผ่านผิวหนัง และมีความเป็นพิษน้อยกว่าออร์กาโนฟอสเฟต ยาฆ่าแมลงประเภทนี้มีไนโตรเจนและซัลเฟอร์เป็นส่วนประกอบ ตัวอย่างสารที่รู้จักกันดี คือเมโทมิล หรือเลนเนท ยาฆ่าแมลงในกลุ่มนี้ที่ใช้ในบ้านเรือนคือสเปรย์กำจัดยุงแมลงสาบ ปลวก มด และมอด สารในกลุ่มคาร์บาเมตออกฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์โคลีนเอสเทอเรสในร่างกาย เช่นเดียวกับออร์กาโนฟอสเฟต แต่สามารถเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้โดยกลับไปเป็นเอนไซม์และ คาร์บาเมตอีกครั้ง บางครั้งจึงเรียกคาร์บาเมตว่าเป็นรีเวอสิเบิล แอนตี้โคลีนเอสเทอเรส (reversible anticholinesterase) ในขณะที่เรียกออร์กาโนฟอสเฟตว่าเป็นไอริเวอสิเบิล แอนตี้โคลีนเอสเทอเรส (irreversible anticholinesterase) และด้วยเหตุนี้จึงทำให้คาร์บาเมตมีความเป็นพิษน้อยกว่าออร์กาโนฟอสเฟต สารในกลุ่มคาร์บาเมตเข้าสู่ร่างกายได้ทางการสัมผัส การรับประทาน และการซึมผ่านผิวหนัง เมื่อเข้าสู่ร่างกาย ความรุนแรงของการเกิดพิษขึ้นอยู่กับปริมาณของสารที่ได้รับ ถ้าได้รับเข้าไปเพียงเล็กน้อย ร่างกายสามารถกลับสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว แต่หากได้รับเข้าไปมาก จะเกิดอาการรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ อาการที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกับอาการพิษจากออร์กาโนฟอสเฟต สารเคมีกลุ่มคาร์บาเมตสามารถก่อให้เกิดมะเร็งปอด สารเคมีกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตสามารถก่อให้เกิดมะเร็งสมองและมะเร็งเม็ดเลือด (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2554)

การป้องกันสารเคมีฆ่าแมลงเข้าสู่ร่างกายจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยลดอันตรายที่ส่งผลโดยตรงต่อการเจ็บป่วยเฉียบพลันจากการได้รับสารพิษ นอกจากนี้ยังลดการกระตุ้นการเกิดมะเร็งของอวัยวะต่างๆ อีกด้วย ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่ต้องฉีดพ่นสารเคมีควรแต่งกายให้เหมาะสม โดยสวมหมวก สวมเสื้อแขนยาวปิดมิดชิด สวมหน้ากาก ผ้าปิดจมูก หรือปิดจมูก ถุงมือยาง รองเท้าหุ้มส้น ขณะฉีดพ่นสารเคมีต้องอยู่เหนือลม หากมีลมแรงควรหยุดฉีด ควรระมัดระวังไม่หายใจเอาละอองหรือไอเข้าไป และอย่าให้ละอองยาปลิวลงที่ปกอาศัย บ่อน้ำ หรือภาชนะบรรจุน้ำหรืออาหาร รวมทั้งไม่ฉีดพ่นสารเคมีในบริเวณที่มีเด็ก และไม่รับประทานอาหาร ดื่มน้ำ หรือสูบบุหรี่ในขณะที่ฉีดพ่นสารเคมี และใช้เวลาฉีดพ่นไม่เกิน 4-5 ชั่วโมงต่อครั้ง เมื่อฉีดพ่นสารเคมีเสร็จแล้ว ควรล้างมือ เปลี่ยนเสื้อผ้า และอาบน้ำทันที นอกจากนี้ ในปัจจุบันการได้รับสารพิษที่ปนเปื้อนมากับอาหารก็พบได้บ่อย ดังนั้นจึงควรป้องกันไม่ให้สารพิษเข้าสู่ร่างกายโดย ล้างทำความสะอาดผักและผลไม้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น แช่น้ำส้มสายชู เกลือป่น หรือผงฟู รับประทานผักพื้นบ้าน รับประทานผักและผลไม้ตามฤดูกาล (แก้ว กังสดาลอำไพ, 2546)

จากความต้องการสินค้าเกษตรกรรมที่สูงขึ้น ร่วมกับความต้องการในรูปลักษณะที่สมบูรณ์ของผัก และผลไม้ ส่งผลให้เกษตรกรมีการใช้สารเคมีฆ่าแมลงในปริมาณที่มากขึ้น และมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเร็วกว่าเวลาที่กำหนดภายหลังการพ่นสารเคมี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว คณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางสาธารณสุขจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้รางจืดร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายในผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย (ระดับเสียงและระดับไม่ปลอดภัย)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้รางจืดร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายในผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย (ระดับเสียงและระดับไม่ปลอดภัย)

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลงเมื่อได้รับรางจืด
2. ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการได้รับความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันการ

ได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรได้แก่ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย (ระดับเสียงและระดับไม่ปลอดภัย) ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการตรวจด้วยชุดทดสอบของกองอาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชนในเขตหมู่ 3 บ้านตาเรือ ตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชในสวนลำไยเป็นประจำ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 86 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ชุดทดสอบสำเร็จที่ผลิตโดยกองอาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข สำหรับตรวจหาปริมาณเอ็นไซม์โคลีนเอสเทอเรส ซึ่งเป็นดัชนีชี้บ่งระดับสารเคมีในเลือด จำพวกออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมตบาง

ตัว ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้คือ เจาะเลือดกลุ่มตัวอย่างที่ปลายนิ้วลงใน microhaematocrit tube แล้วปั่นด้วยเครื่องปั่น Haematocrit นำส่วนที่เป็นพลาสมาหยดในกระดาษ REACTIVE PAPER ทิ้งไว้นาน 7 นาที แล้วอ่านผลโดยการเปลี่ยนแปลงของสีของกระดาษทดสอบที่เปลี่ยนไป ซึ่งแปลค่าได้ 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 กระดาษยังคงมีสีเหลืองเช่นเดิม แสดงว่าปกติ หรือไม่แพ้พิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับที่ 2 กระดาษเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีน้ำตาล แสดงว่าปลอดภัย แต่ยังมีสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ตกค้างอยู่บ้าง

ระดับที่ 3 กระดาษเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีเขียว แสดงว่ามีความเสี่ยง หรือมีแนวโน้มในการเกิดพิษจากสารกำจัดศัตรูพืช

ระดับที่ 4 กระดาษเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีเขียวเข้ม แสดงว่าไม่ปลอดภัย หรือมีแนวโน้มในการเกิดพิษจากสารกำจัดศัตรูพืชสูง

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ผลการตรวจเลือดระดับที่ 3 และ 4 เป็นระดับอันตราย

2. เอกสารประกอบการอธิบายในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลง ซึ่งประกอบด้วยความรู้ 2 ส่วน ดังนี้

2.1 การปฏิบัติตนเมื่อใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลง เช่น การปิดปากและจมูกเมื่อพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลง การทำความสะอาดร่างกายภายหลังการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลง และวิธีการใช้สารเคมีให้ถูกต้องตามลักษณะการใช้งาน

2.2 การปฏิบัติตนเพื่อลดปริมาณพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลงในชีวิตประจำวัน เช่น การทำความสะอาดผักและผลไม้ก่อนนำมาปรุงอาหารหรือรับประทาน การเลือกรับประทานผักและผลไม้ตามฤดูกาล และการรับประทานผักพื้นบ้าน

3. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย เป็นแบบทดสอบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิดแบบถูก-ผิด ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ทดลองใช้กับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 20 คน หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าเท่ากับ 0.23

4. รางจืด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้รางจืดเถาชนิดดอกม่วง โดยใช้ใบสดจำนวน 5-7 ใบ ต่อ น้ำ 1 แก้ว (ประมาณ 240 มิลลิลิตร) ต้มเดือดนานประมาณ 10-15 นาที ให้รับประทานวันละ 1 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เป็นเวลา 7 วันต่อวงจร โดยต้องเปลี่ยนใบรางจืดที่ใช้ต้มทุกวัน

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีสารเคมีในเลือดระดับอันตราย โดยเจาะเลือดครั้งแรกให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ตามความสมัครใจ เพื่อคัดกรองผู้ที่มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลงในระดับอันตราย ประเมินผลการตรวจโดยการเปลี่ยนแปลงของสีของกระดาษทดสอบที่เปลี่ยนไป จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตราย (ระดับเสี่ยงและระดับไม่ปลอดภัย) ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามความสมัครใจ สำหรับการดำเนินการในระยะที่ 1 นี้ คณะผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย และ ให้กลุ่มที่ 1 รับประทานรางจืดเป็นเวลา 1 สัปดาห์ สำหรับกลุ่มที่ 2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพียงอย่างเดียว

ระยะที่ 2 ห่างจากระยะที่ 1 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ประเมินผลโดยการเจาะเลือดเป็นครั้งที่ 2 มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มเติม และให้รับประทานรางจืด เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทั้ง 2 กลุ่ม

ระยะที่ 3 ห่างจากระยะที่ 2 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ประเมินผลโดยการเจาะเลือดเป็นครั้งที่ 3 ในระยะนี้ไม่มี การให้ความรู้เพิ่มเติม และไม่ได้ให้รับประทานรางจืดทั้ง 2 กลุ่ม

ระยะที่ 4 ห่างจากระยะที่ 3 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ประเมินผลโดยการเจาะเลือดเป็นครั้งที่ 4 มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มเติม และให้รับประทานรางจืดซ้ำ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทั้ง 2 กลุ่ม จากนั้นประเมินผลโดยการเจาะเลือดเป็นครั้งที่ 5

โดยสรุป การเจาะเลือดจำนวน 5 ครั้ง เพื่อประเมินผลการใช้รางจืดและการให้ความรู้ เป็นการประเมินผลของการปฏิบัติในแต่ละระยะดังนี้

เจาะเลือดครั้งที่ 1 เป็นการคัดกรองผู้ที่มีสารเคมีในเลือดระดับอันตราย

เจาะเลือดครั้งที่ 2 หลังจากการได้รับความรู้เหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม แต่กลุ่มที่ 1 ใช้รางจืดเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มที่ 2 ไม่ได้ใช้รางจืด

เจาะเลือดครั้งที่ 3 หลังจากการได้รับความรู้เพิ่มเติมและใช้รางจืดเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทั้ง 2 กลุ่ม

เจาะเลือดครั้งที่ 4 หลังจากการเว้นช่วงเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ โดยทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติม และไม่ได้ใช้รางจืด

เจาะเลือดครั้งที่ 5 หลังจากการได้รับความรู้เพิ่มเติมและใช้รางจืดเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทั้ง 2 กลุ่ม (ทั้งซ้ำเหมือนครั้งที่ 3)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายในแต่ละกลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Chi-square ส่วนการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้สารเคมีเข้าสู่ร่างกาย วิเคราะห์โดยใช้สถิติ paired t-test

ผลการวิจัย

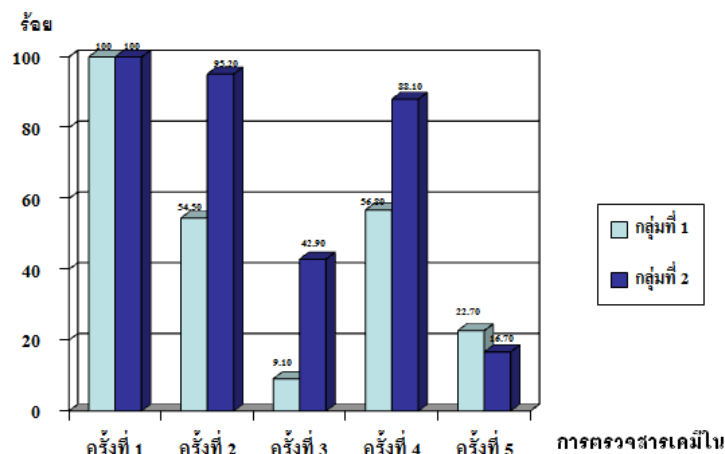
1. ผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือด

1.1 ผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในการตรวจเลือดครั้งที่ 2 ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับครั้งที่ 1 ซึ่งมีระยะห่างกัน 1 สัปดาห์ โดยทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย ในขณะที่กลุ่มที่ 1 ได้รับรางจืด แต่กลุ่มที่ 2 ไม่ได้รับรางจืด โดยพบว่ากลุ่มที่ได้รับรางจืด ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลงจากร้อยละ 100 เป็นร้อยละ 54.50 ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับรางจืด ลดจากร้อยละ 100 เป็นร้อยละ 95.20

ในการตรวจเลือดครั้งที่ 3 ซึ่งห่างจากครั้งที่ 2 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มเติม และได้รับรางจืด ผลการตรวจเลือดในกลุ่มที่ 1 พบว่าผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลงจากร้อยละ 54.50 เป็นร้อยละ 9.10 ส่วนกลุ่มที่ 2 ลดจากร้อยละ 95.20 เป็นร้อยละ 42.90

ในการตรวจเลือดครั้งที่ 4 ซึ่งห่างจากครั้งที่ 3 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มเติม แต่ไม่ได้รับรางจืด ผลการตรวจเลือดในทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยกลุ่มที่ 1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.10 เป็นร้อยละ 56.80 ส่วนกลุ่มที่ 2 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.90 เป็นร้อยละ 88.10

ในการตรวจเลือดครั้งที่ 5 ซึ่งห่างจากครั้งที่ 4 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเพิ่มเติม และได้รับรางจืด ผลการตรวจเลือดในทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลง โดยกลุ่มที่ 1 ลดจากร้อยละ 56.80 เป็นร้อยละ 22.70 ส่วนกลุ่มที่ 2 ลดจากร้อยละ 88.10 เป็นร้อยละ 16.70 ผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดจำนวน 5 ครั้ง แสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ร้อยละของผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายในการตรวจแต่ละครั้งของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2

1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 ในการตรวจเลือดครั้งที่ 2 โดยทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย แต่กลุ่มที่ 1 ได้รับรางวัล ในขณะที่กลุ่มที่ 2 ไม่ได้รางวัล พบว่ากลุ่มที่ 1 มีอัตราส่วนของผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายน้อยกว่ากลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 18.69, p < .001$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ซึ่งได้รับรางวัล กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ซึ่งไม่ได้รับรางวัล

กลุ่มตัวอย่าง	ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตราย		χ^2	p
	จำนวน	ร้อยละ		
กลุ่มที่ 1 (n = 44)	24	54.50	18.69	<.001
กลุ่มที่ 2 (n = 42)	40	95.20		

1.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 ในการตรวจเลือดครั้งที่ 5 โดยทั้ง 2 กลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย และได้รับรางวัลเหมือนกัน พบว่ากลุ่มที่ 1 มีอัตราส่วนของผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = .49, p = .48$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ซึ่งได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย และได้รับ รางวัลเหมือนกัน

กลุ่มตัวอย่าง	ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตราย		χ^2	p
	จำนวน	ร้อยละ		
กลุ่มที่ 1 (n = 44)	10	22.70	.49	.48
กลุ่มที่ 2 (n = 42)	7	16.70		

2. ผลการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 86 คน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเป็นระยะๆ เมื่อเปรียบเทียบความรู้ ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนกับหลังดำเนินการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 15.36, p < .001$) ดังแสดงในตารางที่-3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังดำเนินการ (n = 86)

การวัดความรู้	X	SD	t	p
ก่อนดำเนินการ	11.94	1.29	15.36	<.001
หลังดำเนินการ	14.58	.60		

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลงเมื่อได้รับรางวัล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยโดยพบว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ได้รับรางวัล ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ไม่ได้รางวัล ผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายในกลุ่มที่ ได้รับรางวัลมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับรางวัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้รับรางวัลเหมือนกัน ก็พบว่าผู้ที่มีผลการตรวจสอบสารเคมีในเลือดระดับอันตรายของแต่ละกลุ่มมีจำนวนไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการสนับสนุนสรรพคุณของรางวัลในการล้างพิษยาฆ่าแมลงพวกออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวีระวรรณ เรืองยุทธิกธรม์ (2523) ที่พบว่ารางวัลสามารถแก้พิษยาฆ่าแมลงพวกออร์กาโนฟอสเฟตในหนูขาวได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของสกุลรัตน์ อุษณวารงค์

และธานี เทศศิริ (2543) ที่ระบุว่าสารสกัดจากใบรางจืดสามารถช่วยลดพิษจากการเกิดพิษของพาราเซตามอลในหนูขาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนการรณ ไชยสิงห์ (2548) ที่พบว่าสารสกัดจากใบรางจืดสามารถป้องกันกรยับยั้งเอนไซม์โคเลสเตอรอลที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสารกำจัดแมลงเมโทมิลได้ นอกจากนี้ ยังมีรายงานวิจัยที่ระบุว่าสารสกัดจากใบรางจืดสามารถช่วยลดพิษจากการเกิดพิษของพาราควอทในหนูขาวอีกด้วย (สกุรัตน์ อุษณาวรงค์ และคณะ, 2543) และพบว่ากรรับประทานรางจืดเพื่อป้องกันไม่ได้ผล จะต้องรับประทานหลังได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายแล้ว โดยเฉพาะในผู้ที่ต้องทำหน้าที่ฉีดพ่นสารเคมีควรรับประทานทันทีหลังจากทำความสะอาดร่างกายแล้วจึงจะได้ผล

อย่างไรก็ตาม ในการใช้สมุนไพรต้องคำนึงถึงความเป็นพิษของสมุนไพรที่นำมาใช้นั้นด้วย สำหรับรางจืดที่นำมาศึกษาผลในการล้างพิษสารกำจัดศัตรูพืชในครั้งนี้ มีผลการวิจัยระบุว่ากรให้สารสกัดใบรางจืดไม่ทำให้เกิดความผิดปกติของโครโมโซม หรือไม่ก่อให้เกิดการกลายพันธุ์ของเซลล์เม็ดเลือดขาวชนิดลิมโฟไซโตของคน (สการรัตน์ บุญยะรัตน์, 2547) นอกจากนี้ยังมีรายงานว่ารางจืดไม่เป็นพิษต่อหนูขาวเมื่อได้รับในขนาดสูงครั้งเดียว และไม่ทำให้พฤติกรรมของหนูขาวเปลี่ยนแปลง รวมทั้งพบว่าสารสกัดจากใบรางจืดไม่ก่อให้เกิดอนุมูลอิสระ แต่สารสกัดจากใบรางจืดอาจมีผลต่อไตและตับของหนูขาวหากบริโภคเป็นระยะเวลานาน (วิวรรธน์ วิสิษฐพงศ์พันธ์, 2545) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงให้กลุ่มตัวอย่างใช้รางจืดวันละ 1 ครั้ง เป็นเวลาติดต่อกัน 7 วัน แล้วหยุดกรใช้ เพื่อป้องกันการเกิดพิษหรืออาการไม่พึงประสงค์ โดยตลอดการวิจัยครั้งนี้ไม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอาการที่ไม่พึงประสงค์จากการใช้รางจืด

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้รับการตรวจเลือดเพื่อประเมินระดับสารเคมีในเลือดเป็นระยะๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายได้ตระหนักถึงผลของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย ดังนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้จึงเป็นการช่วยให้สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องมากขึ้น สงบ สมวางษ์ (2551) ศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงหาข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนสื่อสาธารณะต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ในการหาเทคนิควิธีการใช้สารเคมี สำหรับบรรณาคำวิไล (2554) ระบุว่าผลจากการให้ สุขศึกษาที่เหมาะสมโดยวิธีการฝึกอบรมทำให้เกษตรกรมีความรู้และพฤติกรรมกรใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นกว่ากรที่เกษตรกรได้รับการแจกเอกสารคู่มือเท่านั้น จากการที่เกษตรกรผู้ใช้สารเคมี มีความรู้และพฤติกรรมกรใช้สารเคมีที่ถูกต้องนั้น ช่วยให้กรตรวจพบสารเคมีในเลือดลดลงไปด้วย ดังผลการวิจัยของกมล กลิ่นน้อย (2552) ซึ่งพบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และเกษตรกรกลุ่มที่มีพฤติกรรมถูกต้องจะมีระดับเอนไซม์โคเลสเตอรอลอยู่ในระดับปลอดภัย

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนว่ากรใช้รางจืดรวมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย ช่วยให้ผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายมีจำนวนลดลง แต่ถ้าเว้นช่วงการให้ความรู้และไม่ได้ใช้รางจืด พบว่าจำนวนผู้ที่มีผลการตรวจสารเคมีในเลือดระดับอันตรายเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

บุคลากรทางด้านสาธารณสุขควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้เพื่อป้องกันการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายของประชาชนทั่วไป โดยควรปฏิบัติเป็นระยะๆ ควบคู่ไปกับการแนะนำกรใช้รางจืดซึ่งเป็นสมุนไพรไทยที่หาได้ไม่ยาก เพื่อช่วยลดพิษที่ได้รับไปแล้ว แต่ทั้งนี้ ควรมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากรางจืดยังมีสรรพคุณทางยาอื่น ๆ อีก จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสรรพคุณของรางจืดเพื่อนำมาใช้ในวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น สรรพคุณด้านการต้านการอักเสบ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกรรณ ไชยสิงห์. 2548. ผลของสารสกัดจากใบรางจืดต่อการยับยั้งเอนไซม์โคเลสเตอรอลที่ถูกเหนี่ยวนำด้วย สารกำจัดแมลงเมโทมิล. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพิษวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กมล กลิ่นน้อย. 2552. พฤติกรรมกรใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลท่างาม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก. รายงานวิจัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก.

- แก้ว กังสดาลอำไพ. 2546. พืชวิทยาทางอาหารและโภชนาการ. กรุงเทพมหานคร: มาดลองคุณ- ซี เอส บี จำกัด.
- ชลอ อุทกภาชน. 2523. **คู่มือยาสมุนไพร**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา.
- นิจศิริ เรืองรังสี และธวัชชัย มังคละคุปต์. 2547. **สมุนไพรไทย**. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์.
- ปราโมทย์ เสถียรรัตน์. (บรรณาธิการ). 2554. **คู่มือสมุนไพรล้างพิษสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. 2554. **ปฏิรูปเกษตรกรรมเพื่อความมั่นคงทางอาหาร : บทวิเคราะห์และปฏิบัติการทางนโยบาย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี.
- วีระวรรณ วิสิษฐพงศ์พันธ์. 2545. **การทดสอบความเป็นพิษของน้ำสกัดใบรางจืด (*Thunbergia Laurifolia* Linn.) ในหนูขาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระวรรณ เรืองยุทธการณ. 2523. **การศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของใบรางจืด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกวรัตน์ บุญยะรัตน์. 2547. **ผลของสารสกัดใบรางจืด (*Thunbergia Laurifolia* Linn.) ในการต้านการเหนี่ยวนำให้เกิดไมโครนิวเคลียสโดยสารฆ่าแมลงเมโธมิล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกุรัตน์ อุษณาวรงค์ และธานี เทศศิริ. 2543. **ผลของรางจืดต่อการลดพิษพาราไธออนในหนูขาว**. รายงานการวิจัยภาควิชาพิษวิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกุรัตน์ อุษณาวรงค์ และคณะ. 2543. **ผลของรางจืดต่อการลดพิษพาราควอท**. วารสารวิจัย มข., 5(1), 11-17.
- สงบ สมวงษ์. 2551. **การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกร กรณีศึกษาเกษตรกรตำบลวังพัฒนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาลีนี้ คงกระพันธ์ และคณะ. 2551. **การศึกษาฤทธิ์ของรางจืดในการต้านพิษยาฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต**. รายงานการวิจัย กระทรวงสาธารณสุข.
- อรวรรณ คำวิล. 2554. **การเปรียบเทียบการให้สุศึกษาที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลท่าใหม่อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ผลงานวิจัยภาคบรรยายฉบับสมบูรณ์
(Oral Presentation)

สาขาวิทยาการจัดการ

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน ศึกษากลุ่ม ชาวสแกนดิเนเวีย

The Product Component Affecting Motivations Tourism in Hua Hin : Case Study of Scandinavian

พรรณวิภา ไชลเบิร์ก, ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา

ภาควิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประจักษ์และเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคล ของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียในอำเภอหัวหิน จำนวน 400 คน 2) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวและการตลาด จำนวน 3 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ตารางไขว้ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธี แอล เอส ดี ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหินส่วนมากเป็นเพศชาย ช่วงอายุ 51-60 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 เหรียญสหรัฐฯ สถานภาพสมรส องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หลัก ผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ผลิตภัณฑ์ควบ คักยภาพผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในระดับมาก โดยมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันตามกลุ่ม อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ให้สอดคล้องกับการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐและเอกชนต่อไป

คำสำคัญ : องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ แรงจูงใจทางการท่องเที่ยว

Abstract

This study is a research and development using the principles of quantitative and qualitative research, aiming to 1) study and compare personal characteristics of Scandinavian tourists that affects their motivation in travelling to Hua Hin District for pleasure 2) study elements of products that affect Scandinavian tourists' motivation in travelling in Hua Hin District, , 3) study guidelines in developing elements of tourism products in Hua Hin District for Scandinavian tourists. The sample group of this study comprised 1) 400 Scandinavian tourists in Hua Hin District, 2) 3 tourism and marketing academics, and 3) 7 tourism stakeholders. The tools employed in this study were questionnaire and interview. The statistics employed for data analysis comprised frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, cross table analysis, T-Test, one-way analysis of variance, least significant difference (LSD) method for pairs comparison, and stepwise multiple regression analysis, and content analysis.

It was found that most Scandinavian tourists travelling to Hua Hin District were male, aged between 51-60 years, having graduated with a Bachelor's degree, operating personal business, having monthly income from USD 15,001 to USD 30,000, and married. Elements of products included main products, expected products and combined products. The potential of products strongly affected

tourists' motivation in travelling to Hua Hin District. However, the opinions and motivations of the tourists were different depending on age, marital status, education, income and occupation. The results of this study could be developed and made into a guideline in developing elements of tourism products in Hua Hin District in accordance with tourism development plans of the governmental and private sectors consequently.

Keywords : Product Component , Motivations of Tourism

บทนำ

ความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2552 ถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 26 โดยสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาด้านการจัดการ(IMD: International Institute for Management Development) และหากพิจารณาทางด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 14 จากทั้งหมด 57 ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ.2553)

การปรับโครงสร้างภาคบริการของประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศ รวมถึงพัฒนาปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว สร้างมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการปรับปรุงกฎระเบียบข้อกฎหมาย อีกทั้งมีการเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2553)

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนับว่ามีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปีๆ จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาส่งผลให้เกิดรายได้เข้ามาด้วยเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2552 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 9,672,478 คน โดยภูมิภาคที่มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสูงสุด 3 อันดับแรก ประกอบด้วย เอเชียตะวันออก ยุโรป และอเมริกา ภูมิภาคยุโรปเป็นภูมิภาคที่สำคัญเนื่องจากมีสัดส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยสูงเป็นอันดับที่ 2 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,739.35 บาท/วัน/คน และมีวันพักเฉลี่ย 15.79 วัน ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีวันพักเฉลี่ยสูงที่สุด กลุ่มนักท่องเที่ยวจากสแกนดิเนเวีย ที่อยู่ภูมิภาคยุโรปซึ่งประกอบด้วย ประเทศเดนมาร์ก นอร์เวย์ และสวีเดน นับเป็นหนึ่งในกลุ่มที่น่าจับตามอง เพราะมีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในทุกๆปี (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.2553)

หัวหินเป็นหนึ่งในสถานที่พักผ่อนตากอากาศริมทะเลที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นจุดหมายยอดนิยมอันดับต้นๆ สำหรับการท่องเที่ยวและพักผ่อน ของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หนึ่งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ถืออำเภอหัวหินเป็นจุดหมายในการมาท่องเที่ยวคือนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ซึ่งประกอบด้วย ประเทศ เดนมาร์ก นอร์เวย์ และสวีเดนโดยเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหินเป็นจำนวนมากในแต่ละปี (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2553)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคล ของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน
3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บข้อมูลการวิจัยให้สามารถครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม งานวิจัยนี้จึงได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย นักวิชาการทางการท่องเที่ยวและการตลาด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน ดังนี้

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่มาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหินเพื่อศึกษาเชิงปริมาณ และเนื่องจากจำนวนประชากรไม่สามารถนับจำนวนได้แน่นอน ผู้วิจัยจึงประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวจากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียในอำเภอหัวหิน ปี พ.ศ.2551 จำนวน 120,851 คน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงานทางการท่องเที่ยวและการตลาด ได้แก่ หัวหน้างานส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ และรองประธานสมาคมโรงแรมไทยภาคตะวันตก เพื่อศึกษาเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้จัดการบริษัทที่ปรึกษาการท่องเที่ยว หัวหิน หน่วยงานผู้จัดการบริษัท Western Tours Hua Hin ผู้จัดการแผนกต้อนรับโรงแรมซีดี บีซี รีสอร์ท พนักงานต้อนรับโรงแรมเจ็ดพี่น้อง และพนักงานต้อนรับโรงแรมพวงเพ็ญวิลาซ่า นายกเทศมนตรีเมืองหัวหิน เพื่อศึกษาเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลเชิงปริมาณ โดยอาศัยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย และแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียในอำเภอหัวหิน โดยผล Try Out หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.9310 สรุปได้ว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่น เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 2 และ 3

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอหัวหินจำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คือจำนวน 400 ชุด ระหว่างวันที่ 14-19 พฤศจิกายน 2553 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย และข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักวิชาการทางการท่องเที่ยวและการตลาด จำนวน 3 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ระหว่างเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2553

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวมจาก เอกสาร งานวิจัย เว็บไซต์ บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และตอบคำถามการวิจัย ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหินส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.50 และเพศหญิง ร้อยละ 45.50 ส่วนมากมีช่วงอายุ 51 – 60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.75 มีสถานภาพสมรสมากถึงร้อยละ 64.00 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเกษียณ/พ่อบ้าน/แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.00, 21.25 และ 18.25 ตามลำดับ มีรายได้ต่อเดือน 15,001 - 30,000 เหรียญสหรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาคือ 10,001 – 15,000 เหรียญสหรัฐ ร้อยละ 31.50 จากการดำเนินการวิจัยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย นำไปสู่การสรุปผลการวิจัย โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเสนอการสรุปผลการวิจัยทั้งหมดแบ่งออกเป็น 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน

นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียกลุ่มที่มีอายุต่างกันในด้านภาพรวมส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินด้านกายภาพแตกต่างจากกลุ่มที่มีอายุ 51-60 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีอายุ 51-60 ปี มีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินด้านกายภาพแตกต่างจากกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียกลุ่มที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ทั้งรายด้านและภาพรวม ด้านภาพรวม พบว่า กลุ่มที่มีสถานภาพโสดมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส หม้าย/หย่าร้าง และสถานภาพแยกกันอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีสถานภาพแยกกันอยู่มีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส และสถานภาพหม้าย/หย่าร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียกลุ่มที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ทั้งรายด้านและภาพรวม ด้านภาพรวม พบว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ม.6 หรือเทียบเท่ามีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีระดับการศึกษานุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียกลุ่มที่มีอาชีพต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ทั้งรายด้านและภาพรวม ด้านภาพรวม พบว่า กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพพนักงานบริษัท ประกอบธุรกิจส่วนตัว เกษียณอายุ/พ่อบ้าน-แม่บ้าน อาชีพนักเรียน/นักศึกษา และอาชีพอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีอาชีพพนักงานบริษัทมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษียณอายุ/พ่อบ้าน-แม่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีอาชีพประกอบอาชีพส่วนตัวมีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษียณอายุ/พ่อบ้าน-แม่บ้าน และอาชีพนักเรียน/นักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียกลุ่มที่มีรายได้ต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ทั้งรายด้านและภาพรวม ด้านภาพรวม พบว่า กลุ่มที่ไม่มีรายได้และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ มีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 10,001-15,000 เหรียญสหรัฐ รายได้ 15,001-30,000 เหรียญสหรัฐ และรายได้ 30,001-45,000 เหรียญสหรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหิน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหิน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 3.84$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์หลักมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความมีมนต์เสน่ห์ของชายหาดที่น่าหลงใหล และทะเลใสสีฟ้าครามมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2.2 ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความเป็นเมืองแห่งความสงบ และมีระบบสาธารณสุขนิโคค(ไฟฟ้า,น้ำประปา,ถนน)ที่ได้มาตรฐานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2.3 ด้านผลิตภัณฑ์ควบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีร้านอาหารนานาชาติให้เลือกหลากหลาย และมีการให้บริการข้อมูลจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2.4 ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีที่จอดรถเพียงพอ และมีการจัดรถประจำทางบริการเชื่อมการเดินทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหิน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 3.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การหามุมสงบรักษาสุขภาพ และการมารักษาโรคตามคำแนะนำแพทย์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3.2 ด้านความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การที่โรงพยาบาลมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหลายสาขา และการมีบริการศูนย์ตำรวจท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3.3 ด้านการยอมรับในสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การได้พบปะรู้จักมิตรใหม่ และเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3.4 ด้านการยกย่องนับถือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมาท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาคุณค่าตนด้วยการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างประเทศ และการได้มาเยือนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3.5 ด้านความสำเร็จในชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เพื่อขยายการเติบโตทางธุรกิจของตน และเพื่อเป็นตัวแทนประเทศเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวหัวหิน มีดังนี้

4.1 แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวโดยภาพรวม

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์หลัก ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง และด้านผลิตภัณฑ์ควบ ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินโดยภาพรวม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหิน เท่ากับ 0.781 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 61.0 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.150

4.2 ด้านกายภาพ

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ควบ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ด้านผลิตภัณฑ์หลัก และด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านกายภาพ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านกายภาพ เท่ากับ 0.704 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 49.6 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.176

4.3 ด้านความปลอดภัย

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ควบ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง และด้านผลิตภัณฑ์หลัก ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านความปลอดภัย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภค

องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านความปลอดภัย เท่ากับ 0.741 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 54.9 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.180

4.4 ด้านการยอมรับในสังคม

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์หลัก ด้านผลิตภัณฑ์ควบ และด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านการยอมรับในสังคม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านการยอมรับในสังคม เท่ากับ 0.586 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 34.3 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.265

4.5 ด้านการยกย่องนับถือ

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์หลัก และด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านการยกย่องนับถือ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านการยกย่องนับถือ เท่ากับ 0.693 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 48.0 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.186

4.6 ด้านความสำเร็จในชีวิต

ตัวแปรพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ และด้านผลิตภัณฑ์หลัก ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านความสำเร็จในชีวิต ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพฤติกรรมการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินที่ส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินด้านความสำเร็จในชีวิต เท่ากับ 0.564 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 31.8 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.318

5. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย

จากผลการสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทางการท่องเที่ยวและการตลาด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย สรุปได้ดังนี้

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ส่วนใหญ่มาเป็นครอบครัว ส่วนมากมีกำลังซื้อสูง ไม่เกี่ยงเรื่องราคาเน้นความปลอดภัยและคุณภาพ จะใช้เวลาพำนักประมาณ 1 สัปดาห์หรือ 10-15 วัน แล้วเดินทางต่อไปยังภาคใต้ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เป็นวัยรุ่นจะใช้เวลาพำนักประมาณ 2-3 วัน ส่วนใหญ่จองที่พักและมีการวางแผนกิจกรรมมาล่วงหน้า สิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเนื่องจากว่าอำเภอหัวหินเป็นเมืองที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ อำเภอหัวหินเป็นเมืองที่ค่อนข้างเงียบสงบ และเป็นเมืองที่เป็นที่ตั้งของพระราชวังไกลกังวล ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเชื่อมั่นในความสงบ ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะมาซื้อบ้านในอำเภอหัวหิน ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของภาคเอกชนต่อการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหินก็มีบ้างเช่น ราคาห้องพัก ราคาอาหารค่อนข้างแพง แต่ตอนนี้ได้เริ่มมีมาตรการควบคุมราคาให้มีมาตรฐานเดียวกันมากยิ่งขึ้น ปัญหาของการคมนาคม ทั้งนี้เพราะเมื่อก่อนมีเที่ยวบินจากกรุงเทพฯ มาอำเภอหัวหินแต่ตอนนี้ยกเลิกแล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องเดินทางทางรถยนต์ ทางรถไฟแทน ปัญหาเรื่องที่พัก ปัญหาการสื่อสารด้านภาษา เหล่านี้เป็นต้น แต่ในด้านของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวก็ได้พยายามเร่งรัดแก้ไขปัญหาเหล่านี้ซึ่งก็ส่งผลดีเรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสาธารณูปโภคต่างๆ ได้เตรียมรองรับไว้พร้อม เรื่องมิถุนายนทางตำรวจก็ได้มีมาตรการรองรับไว้แล้ว เนื่องด้วยทางอำเภอมีระบบสาธารณสุขปลอดภัยดี มีสถานี่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการตกแต่งทางเดินเท้าที่ร่มรื่น มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยว มีบริการศูนย์ตำรวจท่องเที่ยว มีบริการนำเที่ยวจากบริษัททัวร์ มีร้านอาหารหลากหลายให้เลือก สถานที่ซื้อสินค้ารวมถึงของที่ระลึกมีมาก สถานที่พักได้มาตรฐาน มีรถแท็กซี่บริการไปทุกแห่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ ความเป็นมิตรไมตรีของคนไทย การสื่อสารก็ไม่ค่อยมีปัญหามากนักเพราะว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะพูดภาษาอังกฤษกันได้ ความเมือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก มีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว มีการวางระบบการกำจัดขยะภายในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่จะนำนักท่องเที่ยว

ชาวสแกนดิเนเวียเดินทางสู่อำเภอหัวหิน และเนื่องด้วยอำเภอหัวหินเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มียุทธศาสตร์ในเชิงการท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแบบพักตากอากาศ และการฟื้นฟูการท่องเที่ยวแบบสุขภาพ อีกทั้งบริเวณใกล้เคียงอำเภอหัวหินมีทรัพยากรธรรมชาติโดดเด่นแตกต่างกันออกไป ถือว่าเป็นตัวเลือกอันหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว โดยทั้งนี้ถือว่าการร่วมมือกันของทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐกิจในอำเภอหัวหินและพื้นที่ใกล้เคียง

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดรูปแบบแสดงการกระตุ้น - ตอบสนองของพฤติกรรมบริการบริโภคของนักท่องเที่ยว (ดัดแปลงจาก Middleton,Victor อ้างถึงใน ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2546 : 47) และ ทฤษฎีแรงจูงใจ (มาสโลว์ อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546:209)ในการวิเคราะห์ความต้องการด้านองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียในอำเภอหัวหิน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่ส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียที่มีเพศต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินเฉลี่ยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพล จันทรสุภา (2552 : 71) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย เพศชายและเพศหญิงพิจารณาส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน ไม่แตกต่างกันด้วยความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สอดคล้องกับงานวิจัยของ หยู เจีย (2552 : 135) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนทั่วไปและนักศึกษาจีนที่เพศแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย กลุ่มที่มีอายุ สถานสภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหัวหินแตกต่างกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ มิลล์ (Mill) ที่อ้างใน ศรีญา วรากุลวิทย์ (2546 : 49) ที่ว่า บุคคลมีความแตกต่างกันอยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน ย่อมเลือกการพักผ่อนที่ต่างกัน และย่อมหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับการคาดการณ์แนวโน้มและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุโรปของสำนักงานผู้แทนการท่องเที่ยวประจำเบลเยียมและลักเซมเบิร์ก อ้างในงานวิจัยของ ราณี อิลิซียกุล (2552 : 48-52) ที่ว่า ลักษณะประชากรในอนาคตจำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีมากขึ้น รวมถึงประชากรมีรายได้ประจำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในด้านความต้องการด้านคุณภาพ ความสะดวก และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในด้านความต้องการการจําจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นศิลปวัฒนธรรมรวมถึงการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะจะมีมากขึ้น

2. องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวอำเภอหัวหินของนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวมตัวแปรพฤติกรรมบริการบริโภคองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหัวหินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์หลัก ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง และด้านผลิตภัณฑ์ควบ ร่วมกันส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวหัวหินโดยภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากผลการวิจัยอาจเป็นเพราะองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ด้านในอำเภอหัวหิน เป็นสาเหตุหนึ่งของการจูงใจโดยมีองค์ประกอบผลิตภัณฑ์เป็นแรงกระตุ้นในด้านของแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการตอบสนองโดยการเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ฮอลโลเวย์ (Holloway) ที่อ้างใน ฉลองศรี พิมลสมพงศ์(2544) และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ที่ว่าการจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นให้กระทำหรือดำเนินการให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนแรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการที่ได้รับการกระตุ้นของบุคคลหนึ่งที่ต้องการแสวงหาความพอใจ และ แรงกระตุ้น หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดการกระตุ้นอย่างรุนแรงเพื่อจะได้เกิดการตอบสนองที่พอใจ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์(2544) ที่ว่า สิ่งกระตุ้น (Input) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทุกประเภทตลอดจนการให้บริการของธุรกิจ สินค้าและบริการเหล่านี้มีการแข่งขันสูง และเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ผลักดันให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ แสวงหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้พยายามหาทางตอบสนองความต้องการโดยการซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและถ้าเพิ่มประสิทธิภาพทางบวกมากขึ้นอาจทำให้เกิดการเดินทางมาเที่ยวและใช้บริการอีก

3. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า หัวหินมีองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดขายเยอะมากและแต่ละด้านก็มีความสำคัญมากไม่แพ้กันไป หากมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างตรงจุดและถูกต้องในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์หลัก ผลิตภัณฑ์ควบ ผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง และ

ศักยภาพผลิตภัณฑ์ เหล่านี้ล้วนเป็นการนำไปสู่การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียเกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว และยังนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจในด้านต่างๆ อย่างตรงจุดเพื่อเป็นการชักจูงให้นักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวียมีการเดินทางมาหัวหินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงตัวคนไทยทุกคนต้องมีการประสานงานกันอย่างจริงจังมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยศึกษาความต้องการเฉพาะกลุ่มระยะเวลาในการพำนักในหัวหิน อายุ เพศ และความสนใจพิเศษ
2. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนคนไทยทุกคนควรจะทำหน้าที่ให้การต้อนรับ ไม่เอาर्डเอาเปรียบ ควรมีมิตรไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาชื่นชมแล้ว เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว ก็จะช่วยประชาสัมพันธ์และนำเชิญชวนให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยวและกลับมาท่องเที่ยวหัวหินอีกครั้ง
3. ผลจากการวิจัยพบว่าส่วนมากนักท่องเที่ยวชาวสแกนดิเนเวีย ที่เดินทางมาท่องเที่ยวหัวหินส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยใกล้เกษียณอายุหรือบางคนได้เกษียณอายุการทำงานแล้ว ส่วนใหญ่มองหาการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์หรือการทำธุรกิจอื่นๆ ในต่างประเทศ ภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการร่วมมือในการวางแผนทางกลยุทธ์ทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น
4. องค์กรปกครองท้องถิ่นควรแก้ไขปัญหามีอยู่ เช่น ที่จอดรถ การจราจร ปัญหาขยะ ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ความสะอาดของชายหาด และระบบสาธารณสุขต่างๆ
5. ด้านความปลอดภัยทางชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ภาครัฐควรเร่งรีบแก้ไขปัญหาในเรื่องของโจรผู้ร้ายที่ทำการลักทรัพย์ และทำร้ายนักท่องเที่ยวซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในหัวหิน
6. นโยบายรัฐบาลต้องพยายามให้ค่าเงินบาทอ่อนตัว เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวและรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพและแนวทางค่าเงินบาทอ่อนตัว

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการวิจัยกลุ่มนักท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของอำเภอหัวหิน ได้แก่ เยอรมนี ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ และฝรั่งเศส เพิ่มมากขึ้นเพื่อจะได้นำมาวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มต่อไป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ควรใช้ภาษาเฉพาะของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และมีความเข้าใจตรงกัน
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีในหัวหินเป็นรายกรณีไป
4. ควรทำการศึกษาเจาะลึกเฉพาะในแต่ละด้านขององค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน ว่าองค์ประกอบใดอยู่ในความต้องการของกลุ่มใดมากที่สุด เพื่อพัฒนาในด้านนั้นๆ ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
5. ควรศึกษาเจาะลึกเฉพาะแรงจูงใจด้านใดด้านหนึ่งที่ส่งผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางพัฒนาในการสร้างแรงจูงใจต่อนักท่องเที่ยวได้ตรงจุดที่สุด

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553. แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2553. กรุงเทพฯ: หอสมุด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. 2546. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. จำนวน 1,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. อุตสาหกรรมกรท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

พรพล จันทร์สุภา. 2552. แนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวอำเภอหัวหินสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย.

วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(บริหารธุรกิจบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ราณี อีสัยกุล และคณะ. 2552. การส่งเสริมการท่องเที่ยวผู้สูงอายุจากทวีปยุโรปสู่ประเทศไทย.

รายงานวิจัยชุดโครงการวาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2551. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2546. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

ศรัณญา วรากุลวิทย์. 2551. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามลดา.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. 2553. **อันดับความสามารถในการ
แข่งขันของประเทศ โดย IMD ปี 2009.** ค้นเมื่อ กันยายน 2553,
สืบค้นจาก http://www.sti.or.th/nstc_n/sti/imd/2009

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.**
ค้นเมื่อ กันยายน 2553, สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx>

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2553. **สถิตินักท่องเที่ยวปี 2008-2010.** ค้นเมื่อ เมษายน 2553,
สืบค้นจาก <http://www.tourism.go.th>.

หุญ เจีย. 2552. **แนวทางการพัฒนาตลาดนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต(บริหารธุรกิจบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

**ปัจจัยที่มาใช้บริการและความพึงพอใจในการใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า
ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี**
**Customers' Factors on Using Services and Satisfaction on Loan Service
Employing in Buying Cars on Rental Basis at Thanachart Bank Limited (Public),
Suphanburi Branch**

เกรียงไกร ปิตะบุตร

สาขาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ 3) ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ 4) เปรียบเทียบปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 5) เปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 6) เปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ จำแนกตามรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ 7) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ากับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ และ 8) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์กับความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลจากลูกค้าสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำนวน 394 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ t - test, F- test ค่าโค-สแควร์ ค่า Cramer's V และ Correlation

ผลการวิจัยพบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 25 - 35 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท รายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าส่วนใหญ่เช่าซื้อรถยนต์ยี่ห้อ HONDA ขนาดของเครื่องยนต์ 2400cc สีของรถยนต์เป็นสีเทาดำ ประเภทของรถยนต์เป็นรถกระบะ บรรทุกส่วนบุคคล และประเภทเชื้อเพลิงเบนซิน 91 ลูกค้ามีปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีด้านความน่าเชื่อถือและความมั่นคง ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านบุคลากรของธนาคาร ด้านกระบวนการให้บริการของธนาคาร และด้านเงื่อนไขการขอสินเชื่อในระดับมาก ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีด้านการส่งเสริมสินเชื่อ ด้านกระบวนการขอสินเชื่อ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสะดวกรวดเร็วและความถูกต้องในระดับมาก ส่วนด้านอัตราดอกเบี้ย มีผลต่อความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ลูกค้าที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลูกค้าที่มีปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน ลูกค้าที่มีรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study customers' information of buying cars on the rental basis; 2) investigate factors on loan service employing in buying car on the rental basis; 3) seek the customers' satisfaction in buying car on the rental basis; 4) compare the factors on loan service employing in buying car on the rental basis classified by the customers' personal factors; 5) compare the customers' satisfaction in buying car on the rental basis classified by their personal factors; 6) compare the customers' satisfaction classified by the information of buying cars on the rental basis; 7) study the relationship between the customers' personal factors and the information of buying cars on the rental

basis; and 8) investigate the relationship between the factors in using the services and the customers' satisfaction. The samples were 394 customers using loan service in buying car on the rental basis at Thanachart Bank Limited (Public), Suphanburi Branch. The instrument was a questionnaire. The statistical analysis was performed in terms of frequency, percentage, t-test, F-test, Qui-square values, Cramer's V and Correlation Co-efficient.

The findings revealed that most customers were male in the ages of 25-35 years old, married, obtained bachelor degrees in education, worked for companies, and earned 25,001 – 35,000 baht a month. Regarding the information, they mostly bought HONDA with 1500 cc in grey color. The types of cars were mainly pickups using benzene 91. High levels of the customers' factors on loan service employing revealed on reverence and stability, service channels, officials in services, service procedure, and the loan conditions. High levels of the customers' satisfaction towards loan services revealed on loan promotion, process of asking for the loans, location and building, and comfort and speediness. In contrast, the satisfaction on the interests was in moderate level.

บทนำ

ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) เดิมเป็นสถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อบริษัทเงินทุน เอกชาติ จำกัด (มหาชน) โดยกระทรวงการคลังได้ประกาศนโยบายในการสนับสนุนการรวมกิจการระหว่างสถาบันการเงินต่างๆ เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ.2541 โดยการออกใบอนุญาตประกอบการธนาคารพาณิชย์แบบจำกัดขอบเขตธุรกิจให้แทนใบอนุญาต ประกอบการ Super Finance ที่ประกาศใช้ก่อนหน้านี้ และหนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญของผู้ยื่นขอรับใบอนุญาต จะต้องเป็น สถาบันการเงินที่เกิดจากการควบรวมกันอย่างน้อย 5 แห่ง และมีเงินกองทุนหลังจาก หักสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญแล้วไม่ ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท จากนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 ได้ยื่นขออนุมัติใบอนุญาตประกอบการธนาคารพาณิชย์แบบ จำกัดขอบเขตธุรกิจ จากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีบริษัทเงินทุน เอกชาติ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทแกนในการจัดตั้งธนาคาร ใหม่ร่วมกับสถาบันการเงินอีก 4 แห่ง ประกอบด้วยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอชเอสพีซี จำกัด บริษัทเครดิตฟองซิเอร์กรุงเทพ เคหะ จำกัด บริษัทเครดิตฟองซิเอร์สินเคหะการทจำกัด และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์วานิช จำกัด จากนั้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 ธนาคารแห่งประเทศไทย อนุมัติในหลักการการจัดตั้งธนาคารที่จำกัดขอบเขตธุรกิจตามแผนงานที่บริษัททุนธนชาติ จำกัด(มหาชน) เสนอและเพื่อให้เป็นไปตามแผนงานดังกล่าว บริษัททุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) และสถาบันการเงินอีก 4 แห่ง ที่กล่าวข้างต้น ได้ทำการโอนลูกหนี้ปกติทั้งหมด จำนวน 16,857 ล้านบาท ไปยังบริษัทเงินทุน เอกชาติ จำกัด (มหาชน) และ ในขณะเดียวกัน สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ จำนวน 4,464 ล้านบาท ของบริษัทเงินทุน เอกชาติ จำกัด (มหาชน) ก็ได้ถูกโอนไปอยู่ ภายใต้การบริหารของบริษัทบริหารสินทรัพย์เอ็น เอฟ เอส จำกัด จากนั้นกระทรวงการคลังได้อนุมัติใบอนุญาตประกอบการ ธนาคารพาณิชย์แบบจำกัดขอบเขตธุรกิจแก่บริษัทเงินทุน เอกชาติ จำกัด(มหาชน)เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2545 โดยทั้งนี้ บริษัทเงินทุน เอกชาติ ได้ทำการคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจเงินทุนให้แก่ทางการ แต่ยังคงสถานะเป็นบริษัทมหาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขา สุพรรณบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
5. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ (จำกัด) มหาชน สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
6. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ (จำกัด) มหาชน สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์

7. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ากับรายละเอียดของสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ ธนาคารธนชาต (จำกัด) มหาชน สาขาสุพรรณบุรี

8. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์กับความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต (จำกัด) มหาชน สาขาสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่เป็นลูกค้าสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ของธนาคารธนชาตจำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

2. กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คำนวณจำนวนของขนาดตัวอย่าง จากจำนวนลูกค้าสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ของธนาคารธนชาตจำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีทั้งหมด 25,370 คน

3. การสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างของผู้มาติดต่อธนาคารธนชาตจำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ลูกค้าสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ของธนาคารที่มาติดต่อกับโชว์รูม รถยนต์ในจังหวัดสุพรรณบุรี และสถานที่ที่อยู่อาศัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า

ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 ลูกค้าส่วนใหญ่มีอายุ 25 - 35 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 สถานภาพสมรส จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5

2. รายละเอียดของสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าลูกค้าส่วนใหญ่เช่าซื้อรถยนต์ยี่ห้อ HONDA จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 ขนาดของเครื่องยนต์ 1500cc จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6 สีของรถยนต์เป็นสีเทาดำ จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 ประเภทของรถยนต์เป็นรถกระบะบรรทุกส่วนบุคคล จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 และประเภทเชื้อเพลิงเบนซิน91 จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8

3. ปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี

ปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือและความมั่นคง ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านบุคลากรของธนาคาร ด้านกระบวนการให้บริการของธนาคาร และด้านเงื่อนไขการขอสินเชื่อ มีผลต่อความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน

4. ความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมสินเชื่อ ด้านกระบวนการขอสินเชื่อ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสะดวกรวดเร็วและความถูกต้อง มีผลต่อความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านอัตราดอกเบี้ย มีผลต่อความพึงพอใจในระดับปานกลาง

5. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่า

5.1 ลูกค้าที่มีเพศแตกต่างกัน มีปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน

5.2 ลูกค้าที่มีอายุแตกต่างกัน มีปัจจัยที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน

6. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินค้าเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่า

- 6.1 ลูกค้ำที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
- 6.2 ลูกค้ำที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
7. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า พบว่า
 - 7.1 ลูกค้ำที่มียี่ห้อของรถยนต์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
 - 7.2 ลูกค้ำที่มีขนาดของเครื่องยนต์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
8. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ากับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า พบว่า
 - 8.1 เพศของลูกค้าไม่มีความสัมพันธ์กับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า
 - 8.2 อายุของลูกค้าไม่มีความสัมพันธ์กับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าลูกค้าส่วนใหญ่เช่าซื้อรถยนต์ยี่ห้อ HONDA ขนาดของเครื่องยนต์ 1500cc สีของรถยนต์เป็นสีเทาดำ ประเภทของรถยนต์เป็นรถกระบะบรรทุกส่วนบุคคล และประเภทเชื้อเพลิงเบนซิน91 วงเงินสินเชื่อที่ได้รับอนุมัติอยู่ระหว่าง 400,001 – 600,000 บาท จำนวนงวดการชำระหนี้คือ 72 งวด
2. ปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือและความมั่นคง ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านบุคลากรของธนาคาร ด้านกระบวนการให้บริการของธนาคาร และด้านเงื่อนไขการขอสินเชื่อ มีผลต่อความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน
3. ความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมสินเชื่อ ด้านกระบวนการขอสินเชื่อ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสะดวกรวดเร็วและความถูกต้อง มีผลต่อความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านอัตราดอกเบี้ยมีผลต่อความพึงพอใจในระดับปานกลาง
4. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่า ลูกค้ำที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด(มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่า ลูกค้ำที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
6. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรี จำแนกรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า พบว่า ลูกค้ำที่มียี่ห้อของรถยนต์ ขนาดของเครื่องยนต์ สีของรถยนต์ ประเภทของรถยนต์ และประเภทเชื้อเพลิงแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน
7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ากับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับรายละเอียดของสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า
8. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์กับความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีพบว่า ปัจจัยที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ด้านความน่าเชื่อถือและความมั่นคง ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านบุคลากรของธนาคาร ด้านกระบวนการให้บริการของธนาคาร และ

ด้านเงื่อนไขการขอสินเชื่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) สาขาสุพรรณบุรีในระดับต่ำถึงระดับต่ำมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพิจารณาให้มีส่วนลดดอกเบี้ยหากมีการชำระค่างวดรถครบก่อนกำหนด เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับลูกค้าให้มาชำระค่างวดรถยนต์ ถึงแม้ว่าทางบริษัทจะได้กำไรลดลง แต่ก็เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับลูกค้าที่เขามีความเชื่อตรงและมีความรับผิดชอบ

2. ควรจัดระยะเวลาในการผ่อนชำระให้มากขึ้น เพื่อเป็นการช่วยผ่อนภาระของลูกค้าและสามารถช่วยให้เขามีความสามารถในการผ่อนชำระในกรณีที่เขาเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย

3. ควรให้รายละเอียดกับลูกค้ามากขึ้นเกี่ยวกับตัวสัญญาเช่าซื้อ เพราะลูกค้าบางคนไม่ค่อยมีความรู้ด้านสัญญาเช่าซื้อและเกิดปัญหาขึ้นตามมาทีหลัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินระดับความพึงพอใจของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งมีผลทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในระดับสูงต่อไป

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ด้วยเช่น ภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง ฤดูกาลต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการด้วยเช่นกัน

3. ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ของธุรกิจเพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของธุรกิจสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ขุนศึก ผ่องอำไพ. 2547. **ทัศนคติต่อการให้บริการด้านสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้า ธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม.** การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โตโยต้ามอเตอร์ประเทศไทย จำกัด. 2552. **รายงานยอดขายรถยนต์นั่งส่วนบุคคล.** แหล่งที่มา: <http://www.toyota.co.th> (25 กุมภาพันธ์ 2552).

ธงชัย ชูสุวรรณ. 2542. **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 1.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นพรัตน์ ศศิฉาย. 2548. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อธุรกิจของธนาคารกรุงไทยจำกัด (มหาชน) ในสำนักงานเขตเชียงใหม่ 2.** การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิรันดร์ แสบไชย. 2547. **ความพึงพอใจของลูกค้าในจังหวัดเชียงใหม่ในการใช้บริการสินเชื่อรถแลกเงินของ บริษัท อัจฉราวรรณสิทธิ์ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทมน อองคานภาพ. 2547. **ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการสินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อรถยนต์ของผู้ใช้บริการในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน.** การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เปรมจิตต์ ชูณหะวัต. 2524. **ทัศนคติและสถานภาพของผู้บริโภคสินค้าเช่าซื้อ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. 2525. 2531. **พิมพ์ครั้งที่ 4.** กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท Tourism Image in Chainat Province

รัชชนก สวนสีดา¹, ยุลดา ทรัพย์สมบูรณ์², นพวรรณ จันทร์ประดับ³

¹ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² สาขาวิชาอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

³ สำนักงานการค้าภายใน จังหวัดสิงห์บุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาลักษณะภาพลักษณ์ทั่วไปของการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน 2) สำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท และ 3) ศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย นักท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.886 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปนำเสนอเป็นร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean: \bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยนาทอยู่ที่ตัวแหล่งท่องเที่ยว คือ สวนนก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น รองลงมาคือแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน ได้แก่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ

2. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในมุมมองของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดโดยทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดพบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่จะอยู่ที่ด้านผลิตภัณฑ์หรือความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นหลัก โดยมีสวนนก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยนาทด้วยค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.41) รองลงมาคือภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านบุคคลที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวทั้งการแต่งกายของเจ้าหน้าที่เหมาะสม และความสุขภาพมีมิตรไมตรี ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทที่ควรเร่งปรับปรุงคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพียงพอ สะอาด และพร้อมใช้งาน และเจ้าของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดให้หลากหลายรูปแบบและกว้างขวางมากกว่านี้

3. แนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดอื่นๆ นั้น พบว่า จังหวัดชัยนาทควรจัดประชุมในระดับผู้บริหารเพื่อมอบหมายให้แต่ละหน่วยงานทราบถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดตั้งหน่วยงานหลักประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนทั้งในและนอกจังหวัด กำหนดเป็นปีท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทโดยมีปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญตลอดทั้งปี ส่งเสริมการเดินทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด และระหว่างกลุ่มจังหวัดภาคกลาง เช่น นครสวรรค์ อุทัยธานี ฯลฯ โดยมีแก่นเรื่องนำเสนอเพื่อสร้างความน่าสนใจ เช่น วิถีแห่งสายน้ำ เส้นทางวัฒนธรรม และประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดโดยมีตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ชัยนาท ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ส่วนผสมทางการตลาด

Abstract

Tourism Image: In Case of Chainat Province. The objectives of this research were to study the following factors to 1) nowadays of the general tourism image in the Chainat province 2) survey the tourism image of Chainat province by analyze the tourists' opinion and 3) find the tourism image

relation of Chainat province with the other. The sample of this case are divided into three groups; the local people, the guest, and the governmental department and parties associated with travel. The research is using quantitative and qualitative method by the questionnaire and interview is being the instrument. Its reliability was 0.886. And then, the data was analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis

The results were as these followings:

1. Tourism image in the Chainat province that is uniquely the Bird Park, tourist attraction a man-made. Followed by the attraction of history and antiques include Wat Pak Klong Makhham Tao. It is a destination for tourism and leisure travelers can serve the purpose very well. Tourist attractions famous and well known

2. Most of the tourists' opinion in the tourism image of Chainat province is located on the product or the famous tourist attractions such as the Bird Park is a unique attraction of Chainat province, with the average level. ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.41) Followed by the image of tourism human resources in tourism services and staff dress appropriately, politely and friendly. The tourism image of Chainat province should be accelerated to improve physical environment associated with the facilities needed and sufficient number, clean and ready for use. And tourism operators, government agencies and private sector should have activities related to promotion of diversity.

3. The way for finding the tourism image relation of Chainat province with the other to be held in executive assigned to each agency's roles and responsibilities of persons involved in tourism promotion. The establishment of cooperation between government agencies and private, both inside and outside the Chainat province. Preparation of important tourist events throughout the year. Promote travel to various destinations in the province and between the central provinces such as Nakhon Sawan UthaiThani. The theme presented to an interest such as the way of the river or the culture. And workshops to develop a plan for the province with the best metric.

Keywords: Chainat, tourism image, marketing mix

บทนำ

จากการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า จังหวัดชัยนาทมี “วัด นก เขื่อน ส้มโอ” เป็นจุดขายหลักของจังหวัดซึ่งได้แก่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า สวนนก เขื่อนเจ้าพระยา และส้มโอ อีกทั้งจังหวัดชัยนาทมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายทั้งในเชิงเกษตร วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจังหวัดชัยนาทยังมี “ปลาน้ำเงิน” ซึ่งเป็นปลาหายากและใกล้สูญพันธุ์ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท หากพบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทประสบปัญหาหลายประการที่สำคัญคือ จังหวัดชัยนาทยังเป็นจังหวัดที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จัก และไม่ได้รับความสนใจ ใช้เป็นเพียงเส้นทางผ่านเพื่อเชื่อมโยงไปสู่จังหวัดอื่น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทยังอยู่ในระดับต่ำ ไม่ต่อเนื่องและไม่มีการกำหนดการที่แน่นอน แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ไม่มีเอกลักษณ์และกิจกรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหรือเข้ามาพำนักเป็นระยะเวลาอันนานที่จะสามารถนำมาเป็นจุดขายหลักของการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง แหล่งท่องเที่ยวขาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และขาดข้อมูลรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งไม่มีภาคีเครือข่ายที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไร้ทิศทาง จึงทำให้เมื่อกล่าวถึงจังหวัดชัยนาทแล้วในความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ไม่ดีนัก นักท่องเที่ยวไม่อยากจะกลับมาอีก (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550) จึงทำให้สถิติในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาจังหวัดชัยนาทลดน้อยลงและจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละปีไม่แน่นอน เช่น ปีพ.ศ. 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 260,000 คน ปีพ.ศ.2552 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 170,000 คน ลดลงคิดเป็นร้อยละ 1.92 นำมาสู่รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงด้วยคิดเป็นร้อยละ 3.57 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553, เมษายน 30)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจความคิดเห็น ความนึกคิด หรือภาพที่เกิดขึ้นในใจของ

นักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทโดยนำส่วนผสมทางการตลาด (marketing mix) มาใช้เป็นปัจจัยในการค้นหาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นฐานในการอนุรักษ์ สนับสนุน และพัฒนาการท่องเที่ยวให้วางอยู่ในตราสินค้า (branding) ของจังหวัดชัยนาทให้ยั่งยืน เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป และเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวจากชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นำมาสู่แนวทางการบริหารจัดการและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทแต่ละแห่งและในจังหวัดใกล้เคียงอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาลักษณะภาพลักษณ์ทั่วไปของการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดอื่น ๆ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย (local people) 2) นักท่องเที่ยว (guest) และ 3) หน่วยงานของภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (the governmental department and parties associated with travel)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.2.1 ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย (local people) ได้แก่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา 5 แห่ง ประกอบด้วยวัดปากคลองมะขามเฒ่า สวนนก เขื่อนเจ้าพระยา สวนส้มโอ พวงฉัตร และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทมนี ซึ่งพิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวจากสถิตินักท่องเที่ยว และคำขวัญประจำจังหวัด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 แห่งๆ ละ 1 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแห่งละ 1 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10-15 คน

1.2.2 นักท่องเที่ยว (guest) เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงเลือกสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non - probability sampling) ซึ่งคำนวณหาขนาดของตัวอย่างจากสูตรกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือมีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ร้อยละ 5 ($\alpha = .05$) (วัลลภ ลำพาย, 2547, หน้า 84) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการกำหนดโควตา (quota sampling) และใช้วิธีแจกตามสะดวก (convenience sampling) จำนวน 400 ฉบับ

1.2.3 หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (governmental department and parties associated with travel) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 หน่วยงานๆ ละ 1 คน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานชลประทานที่ 12 สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด และนักวิชาการในสาขาการท่องเที่ยว

2. วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อค้นหาลักษณะภาพลักษณ์ทั่วไปของการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน ได้ทำการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการสร้างภาพลักษณ์

2. การสำรวจภาคสนาม (field survey) เป็นการสำรวจลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษารอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสภาพและลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงและการคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกและ

สาธารณสุขโรค ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร การให้บริการของเจ้าหน้าที่ การตั้งราคาสินค้าและบริการ และลักษณะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา

3. การสัมภาษณ์ (interview) หลังจากการเก็บข้อมูลภาคสนามจะได้ภาพรวมของพื้นที่ศึกษา และสรุปข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อหาสิ่งที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ซึ่งเป็นภาพที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดโดยรวมทั้งความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ความประทับใจที่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละบุคคลมีต่อการท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว การบริการ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ เพราะปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกว่าชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมองถึงการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทอย่างไร ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสร้างคำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ต่อไป โดยการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key informants) คือ ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา 5 แห่ง ประกอบด้วยวัดปากคลองมะขามเฒ่า สวนนก เขื่อนเจ้าพระยา สวนส้มโอพวงฉัตร และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทมนี่ ซึ่งพิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวจากสถิตินักท่องเที่ยว และคำขวัญประจำจังหวัด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 แห่ง ๆ ละ 1 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละ 1 คน

3.2 การสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 10-15 คน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท ได้ทำการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะของการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทของนักท่องเที่ยว เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) 2) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทตามปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดใน 7 ด้าน ได้แก่ ผลผลิต (แหล่งท่องเที่ยว) ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคคลที่ให้บริการ กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (numerical rating scale) โดยมีระดับคะแนน 5 ระดับ และ 3) เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (open - ended questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาท

เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวแน่นอน จึงเลือกสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non - probability sampling) ซึ่งคำนวณหาขนาดของตัวอย่างจากสูตรกรณีที่ไมทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือมีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ($\alpha = .05$) (วัลลภ ลำพาย, 2547, หน้า 84) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจัดทีมงานนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี แจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยวนอกเขตพื้นที่และในพื้นที่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการกำหนดโควตา (quota sampling) และใช้วิธีแจกตามสะดวก (convenience sampling) จำนวน 400 ฉบับ

2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในปัจจุบันและที่คาดหวังในอนาคตของนักท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 10-15 คน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดถูกต้อง และเฉพาะเจาะจงเนื้อหาที่ต้องการ จำนวน 4 ข้อ คือ 1) ความประทับใจในการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท 2) การเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ อย่างไร 3) สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทควรมีสิ่งใดเพิ่มเติม และ 4) การท่องเที่ยวครั้งต่อไปท่านจะไปเที่ยวที่ไหน เพราะเหตุใด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดอื่น ๆ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานหรือตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาท และสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 หน่วยงาน ๆ ละ 1 คน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานชลประทานที่ 12 สำนักงาน

พระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด และนักวิชาการในสาขาการท่องเที่ยว

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) การวิจัยโดยใช้เทคนิคนี้ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อค้นหาปัจจัยที่ควบคุมได้ จุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ โอกาสและภัยคุกคาม เพื่อที่จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางจัดการร่วมกัน โดยวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน และกระตุ้นให้ชุมชนรู้จักมองหาจุดดี และจุดอ่อนเพื่อหาทางรักษาหรือแก้ไขต่อไป

3. จัดเวทีชุมชน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถมองเห็นประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในภาพรวมได้อย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.75 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.75 อาชีพรับจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 24.75 รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.75 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.00 รองลงมาคือ ไม่มีรายได้ประจำ คิดเป็นร้อยละ 24.50

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยปัจจุบันอยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 79.50 มาเที่ยวจังหวัดชัยนาทเป็นครั้งแรกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.25 รองลงมา คือ เดินทางมามากกว่า 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.00 ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 44.75 รองลงมาคือ เพื่อน 29.75 ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางมากที่สุดคือ ไม่พักค้างคืน คิดเป็นร้อยละ 65.25 ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.25 รองลงมาเป็นรถเช่าเหมา คิดเป็นร้อยละ 29.25 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.25 รองลงมาศึกษาหาความรู้ คิดเป็นร้อยละ 17.00 และทำธุรกิจส่วนตัว/ติดต่อธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 13.75 และชมงานตามเทศกาลน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.75

3. สิ่งจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทมากที่สุด ผลการศึกษา พบว่า จังหวัดชัยนาทมีแหล่งท่องเที่ยวโดดเด่น คิดเป็นร้อยละ 49.50 รองลงมาคือมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่สูง คิดเป็นร้อยละ 14.75 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากที่สุดคือวิทยุโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมาคือ แผ่นพับ/คู่มือท่องเที่ยว/ป้ายโฆษณา คิดเป็นร้อยละ 20.00 วิธีดำเนินการในการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดคือ เพื่อน/คนรู้จัก/ครอบครัว เป็นผู้จัดให้ คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมาคือศึกษาหาข้อมูลเดินทางด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 35.50 ส่วนแหล่งท่องเที่ยวในความนึกคิดเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทเรียงลำดับจากมากไปน้อย อันดับที่ 1 คือ สวนนก คิดเป็นร้อยละ 56.75 รองลงมาคือ วัดปากคลองมะขามเฒ่า คิดเป็นร้อยละ 22.75 เขื่อนเจ้าพระยา คิดเป็นร้อยละ 12.50 สวนส้มโอ คิดเป็นร้อยละ 5.50 และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทมณี คิดเป็นร้อยละ 2.50 เป็นอันดับสุดท้าย สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาบ่อยที่สุดส่วนใหญ่คือ สวนนก คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาเป็นวัดปากคลองมะขามเฒ่า คิดเป็นร้อยละ 26.50 โดยสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเลือกมาในครั้งหน้าส่วนใหญ่ คิดว่าจะมาวัดปากคลองมะขามเฒ่า คิดเป็นร้อยละ 39.25 รองลงมาคือสวนนก คิดเป็นร้อยละ 38.50 และมีความต้องการที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดชัยนาทอีกแน่นอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.75

4. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท

คณะผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้กำหนดไว้ เพื่อค้นหาสิ่งที่เป็น

เอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านตัวแหล่งท่องเที่ยว ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคคลที่ให้บริการ กระบวนการให้บริการ และลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพในแหล่งท่องเที่ยว เพราะปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกว่านักท่องเที่ยวมองการท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทเป็นอย่างไรผลการศึกษา พบว่า

4.1 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของวัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของวัดปากคลองมะขามเฒ่ามีด้านผลิตภัณฑ์หรือตัวแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.66$) เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในด้านแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X} =$

4.17, S.D.= 0.82) สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 0.69) และภูมิทัศน์และบรรยากาศภายในร่มรื่น สวยงาม สร้างความประทับใจ ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 0.73) ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.67) คือ การจัดทำหนังสือแนะนำบริการแหล่งท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวโดยตรงอย่างเพียงพอ และการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชน กว้างขวาง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของสวนนก จังหวัดชัยนาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของสวนนกนั้นอยู่ที่ด้านผลิตภัณฑ์หรือตัวแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.11$, S.D.= 0.41) เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในด้านแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือแหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=4.24$, S.D.= 0.51) ทำเลที่ตั้งหาง่าย ภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมสวยงามเป็นธรรมชาติ ($\bar{X}=4.18$, S.D.= 0.52) และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ($\bar{X}=4.18$, S.D.= 0.55) ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.68$, S.D.= 0.62) คือ มีการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนกว้างขวาง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว เป็นต้น และจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจอย่างต่อเนื่อง เช่น พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด ท้องฟ้าจำลอง

4.3 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของเขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของเขื่อนเจ้าพระยานั้นอยู่ที่ด้านราคา ($\bar{X}=3.78$, S.D.= 0.61) เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในด้านราคาเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ไม่มีการเรียกเก็บอัตราค่าธรรมเนียมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.08$, S.D.= 0.88) ราคาของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมืองย่อมเยาและมีคุณภาพ ($\bar{X}=3.82$, S.D.= 0.77) และค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม เช่น ค่าน้ำมัน ค่าเช่ารถ ($\bar{X}=3.78$, S.D.= 0.78) ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.67) คือ มีการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนกว้างขวาง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว เป็นต้น และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.67) คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์สาธารณะ

4.4 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของสวนส้มโอพวงฉัตร จังหวัดชัยนาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของสวนส้มโอพวงฉัตรอยู่ที่ด้านบุคคลที่ให้บริการ ($\bar{X}=4.32$, S.D.= 0.71) เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในด้านบุคคลที่ให้บริการเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ถูกต้อง และเหมาะสม ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.70) มีความเต็มใจให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงใจ ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.80) และการดูแลเอาใจใส่ให้บริการอย่างตั้งใจและเท่าเทียมกัน ($\bar{X}=4.32$, S.D.= 0.74) ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.78$, S.D.= 0.83) คือ มีที่นั่งพักผ่อนแก่นักท่องเที่ยวเพียงพอ และมีป้ายบอกเส้นทาง/ป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนถาวรตลอดเส้นทาง

4.5 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทภูมิ จังหวัดชัยนาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทอยู่ที่ด้านบุคคลที่ให้บริการ ($\bar{X}=3.98$, S.D.= 0.60) เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในด้านบุคคลที่ให้บริการเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การแต่งกายของเจ้าหน้าที่มีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.08$, S.D.= 0.72) ความสุภาพและมีมิตรไมตรีของเจ้าหน้าที่ ($\bar{X}=4.00$, S.D.= 0.75) และมีความคล่องแคล่วในการบริการข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}=3.98$, S.D.= 0.71) ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.65) คือ มีการจัดแสดงนิทรรศการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและครบถ้วน และมีการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนกว้างขวาง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปผลและอภิปรายผล

4.1 สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่ได้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของจังหวัดชัยนาทที่โดดเด่นสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1.1 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน

จากการศึกษาเพื่อค้นหาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของจังหวัดชัยนาท พบว่า สิ่งทีผู้ประกอบการ ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทนั้นนึกถึงเป็นสิ่งแรกเกี่ยวกับจังหวัดชัยนาทหรือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงลักษณะของจังหวัดชัยนาท คือ สวนนก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น รองลงมาคือแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน ได้แก่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ

4.1.2 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทในมุมมองของนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทโดยศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดพบว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่จะอยู่ที่ด้านผลิตภัณฑ์หรือความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นหลัก โดยมีสวนนก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยนาทด้วยค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $S.D. = 0.41$) รองลงมาคือภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านบุคคลที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวทั้งการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสม ความสุภาพและมีมิตรไมตรี ส่วนภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทที่ควรเร่งปรับปรุงคือสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพียงพอ สะอาด และพร้อมใช้งาน และเจ้าของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดให้มีหลากหลายรูปแบบและกว้างขวางมากกว่านี้

4.1.3 แนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดอื่นๆ

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทั้งหมดมาวิเคราะห์ร่วมกับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องด้วยหลักการ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อค้นหาจุดแข็งหรือจุดเด่น จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้และสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการเชื่อมโยงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดชัยนาท และจังหวัดอื่นๆ สรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

1) จังหวัดชัยนาทมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายให้เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเกษตรการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ นับเป็นจุดแข็งหรือจุดเด่น (strengths) ของจังหวัดชัยนาท สอดรับกับรัฐบาลมีนโยบายระดับประเทศในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศให้แก่จังหวัดค้ำค่าเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อใช้เป็นจุดขายในแต่พื้นที่ นอกจากนั้นผู้บริหารระดับสูงในจังหวัดชัยนาทก็ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ปีพ.ศ. 2553 เป็นปีท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร และสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชัยนาท จึงควรค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด

2) จัดประชุมในระดับผู้บริหารเพื่อมอบหมายให้แต่ละหน่วยงานทราบถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว

3) จัดตั้งหน่วยงานหลักประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนทั้งในและนอกจังหวัด

4) กำหนดเป็นปีท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทโดยมีปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเชื่อมโยงกันตลอดทั้งปี

5) พัฒนาและจัดหาเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครสวรรค์ สุพรรณบุรี อุทัยธานี โดยสร้างเรื่องราวนำเสนอที่น่าสนใจ เช่น เส้นทางจารึก แสงบุญ เส้นทางวัฒนธรรม เป็นต้น

6) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางโดยมีตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยว

7) รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยว

8) ระดมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อมวลชนทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลางให้เกิดการรับรู้อย่าง

ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ อย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดกิจกรรมพิเศษ (special event) ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง หรือนำการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัด ชัยนาทที่มีอาชีพเกษตรกรรมและดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางแม่น้ำ 3 สาย

9) ตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์กลางไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำไว้สำหรับให้คำแนะนำและข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางเดียวกันทำให้นักท่องเที่ยว เพลิดเพลินและใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทอย่างคุ้มค่า

10) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและครบถ้วน หลากหลาย
รูปแบบ

11) สร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคลในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ โดยฝึกอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรักและมีส่วนร่วมในการเข้ามาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน นำไปสู่การสร้างงานและรายได้ให้เกิดขึ้น

12) จัด Press tour ระหว่างสื่อมวลชนในท้องถิ่นและส่วนกลาง เพื่อให้มาท่องเที่ยวและทำความรู้จักกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเพราะเมื่อสื่อมวลชนได้มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแล้วหน้าที่ของสื่อคือนำเสนอและเผยแพร่ นับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทได้อีกทางหนึ่ง

4.2 อภิปรายผล

การวิจัยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทตามปัจจัยส่วนสมทางการตลาด เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสะท้อนและบ่งบอกว่่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็น ความรู้สึก และมองการท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทเป็นอย่างไร จากผลการวิจัยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านต่างๆ ทำให้มีประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายดังนี้

4.2.1 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทมีความหลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก และน่าสนใจ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวมีทำเลที่ตั้งที่หาง่าย มีพาหนะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกหลายวิธี เช่น รถประจำทาง รถสองแถว ด้วยสภาพถนนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใช้ได้ทุกฤดูกาลทำให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งของจังหวัดชัยนาทสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ สร้างความประทับใจ และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวดี ทิริกมล (2545, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ด้านผลิตภัณฑ์รวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก เป็นแหล่งความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ประทับใจในความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวและจะกลับไปเที่ยวอีกแน่นอน

4.2.2 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านราคา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าอัตราค่าธรรมเนียมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาท ราคาพาหนะระหว่างเดินทาง และราคาของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง ตลอดจนอาหารและราคาที่พักผ่อนมีความเหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิคม ประเมโท (2543, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยจูงใจนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านราคา เนื่องจากราคาที่พัก รถนำเที่ยว ร้านอาหาร ของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม

4.2.3 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายที่หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวจัดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว ได้แก่ การค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวมีหลายวิธี เช่น โทรศัพท์ โทรสาร และอินเทอร์เน็ต สามารถค้นหาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองได้สะดวกรวดเร็ว มีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวให้บริการข้อมูลด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวหลายวิธีและเพียงพอ เช่น โทรศัพท์ โทรสาร และอินเทอร์เน็ตอย่างเพียงพอ การติดต่อกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวมีความสะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิภัค คำนิล (2549) เรื่องพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวของประชาชนชาวไทยที่เยือนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่าปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวเยือนป่าสักชลสิทธิ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2.4 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการประกาศให้ปีพ.ศ. 2553 เป็นปีการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท นับเป็นจุดเริ่มต้นและจัดว่าเป็นแผนการตลาดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจและต้องการที่จะเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งการใช้สื่อหลากหลายเป็นช่องทางในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดชัยนาทตลอดทั้งปีได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และสื่ออื่นๆ เช่น ป้ายโฆษณา แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจอย่างสม่ำเสมอ ย่อมส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารและกระตุ้นใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ คำแยม (2550) ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเทศกาลสำคัญต่างๆ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น รวมทั้งการเลือกใช้ส่วนผสมการส่งเสริมการตลาดต่าง ๆ

4.2.5 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านบุคคลที่ให้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณภาพด้านบุคคลที่ให้บริการของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม ได้แก่ ความสุภาพและควมมีมิตรไมตรีจิตของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ การแต่งกายของเจ้าหน้าที่มีความเหมาะสม การดูแลเอาใจใส่ให้บริการอย่างตั้งใจแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติต่อกันสองฝ่ายมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในด้านคุณภาพของการบริการเป็นอย่างมาก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวประเมินคุณภาพของการให้บริการภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวประเมินจากบุคคลที่เป็นผู้ให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียวินีย์ (Keaveney, 1995) เรื่อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในธุรกิจบริการ พบว่า ช่วงโมเมนต์ในการให้บริการที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคต้องรอในการรับบริการ ปัจจัยด้านการผิดพลาดของการให้บริการมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

4.2.6 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านกระบวนการให้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับกระบวนการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ได้แก่ การจัดแบ่งสัดส่วนพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม ขั้นตอนการเข้าชมสะดวกรวดเร็ว มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาเปิดบริการเหมาะสม มีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่สามารถติดต่อขอรับข้อมูลได้โดยตรง และมีฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง ที่พัก และอื่นๆ ที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีฮูน (Leehoon, 1997) ซึ่งศึกษาความสามารถของสังคมในการผลักดันการวางแผน การกระตุ้นการตัดสินใจการท่องเที่ยวกลุ่มคนความพึงพอใจ และพฤติกรรม พบว่า การจัดการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนและการจัดการ ซึ่งจะต้องค้นหาเข้าใจถึงประสบการณ์ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว

4.2.7 ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปานกลางแสดงให้เห็นว่าลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาทมีผลต่อการเลือกมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยสภาพแวดล้อม ตั้งแต่การตกแต่งสถานที่ที่มีความสวยงามและอนุรักษ์ความเป็นไทย มีป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวติดตั้งในจุดที่เห็นได้ง่ายและชัดเจน ตลอดเส้นทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ระบบไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ที่นั่งพักผ่อน ห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ มีที่จอดรถสะดวกสบายและเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์ พงษ์พูน (2546) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศมากที่สุดคือ ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความคิดเห็นในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551, พฤศจิกายน 15). ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.thaitambon.com>.

_____. (2552). **สรุปแผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2552**. ลพบุรี: สำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต.

_____. (2553, เมษายน 30). **ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www2.tat.or.th/stat/web/static/index.php>.

ดารุณี สมศรี. (2549). **การสร้างภาพลักษณ์ความงามของเชียงใหม่ พ.ศ.2464-2500**.

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ตติยาพร จารุมณีรัตน์ และศิริชัย ศิลปอาษา. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่จากมุมมองนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน. ภูเก็ต: คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.
- ประทานพร สังข์นุกูล. (2548). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะวดี หิริกมล. (2545). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิพัฒน์ พงษ์พูน. (2546). การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศศิภัค คำนิล. (2549). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของประชาชนชาวไทยที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว. (2550). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดชัยนาท. เอกสารประชุมชุดโครงการแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดชัยนาท วันที่ 24 กันยายน 2550, ชัยนาท.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไทย. (2542). รายงานขั้นสุดท้าย นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Keaveney, S.M. (1995). Customer switching behavior in service industries: An exploratory study. *Journal of marketing*, 59(April), 71 - 82.
- Leehoon. (1997). Social carrying capacity of tourism planning at an alternative tourism destination: crowding, satisfaction, and behavior. Ph.D.dissertation, Pennsylvania State University.

กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี Market Strategies for Santol Products in Lopburi Province

พนิตสุภา ธรรมประมวล¹, กาสัก เตชะชั้นหมาก²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อน การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อน แล้วพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรีโดยใช้กรอบการจัดการการตลาด ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย และ 4) การส่งเสริมการตลาด เป็นกรอบในการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT analysis) และ TOWS matrix

ผลการวิจัยที่สำคัญ พบว่า

1. ผู้ปลูกกระท้อนใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนสดในจังหวัดลพบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก และใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนแปรรูปในจังหวัดลพบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

2. ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมบริโภคกระท้อนสด โดยพิจารณาจากรสชาติ ซื้อเพื่อบริโภคเอง จากร้านค้าริมถนน ซื้อ 1-3 กิโลกรัม/ครั้ง ความต้องการผลิตภัณฑ์กระท้อนสดในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ คือ ด้าน ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ ด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนความต้องการการบริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนแปรรูปในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ คือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

3. การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปกระท้อนในจังหวัดลพบุรี 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กระท้อนลอยแก้ว ไอศกรีมกระท้อนผสมโยเกิร์ต เค้กกระท้อน คุกกี้กระท้อนผสมเมล็ดทานตะวัน และขนมปังชีสแซคไส้กระท้อนกวน พบว่าผลิตภัณฑ์กระท้อนทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์มีโอกาสอยู่ในธุรกิจและมีความแข็งแกร่ง

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์กระท้อน กลยุทธ์ทางการตลาด

Abstract

This research aimed to developed market strategies for santol products in Lopburi province. By studied market situation of santol products, consume behaviors of santol products, and developed market strategies for santol products in Lopburi province. Market management components, 1) product 2) price 3) place and 4) promotion were used. SWOT analysis and TOWS matrix techniques were use to developed market strategies.

The main finding were ;

1. The santol farmers in Lopburi used market strategies for fresh santol in high level and for santol products in high level too.

2. The major parts of santol consumers consumed fresh santol by taste, for private consumed, buy at road side, 1-3 kilograms/each. The market needs for fresh santol were high level, by price, promotion, place, and product. The market needs for santol products were high level, by price, promotion, product and place.

3. The market strategies for 5 santol products in Lopburi, santol in syrup, santol ice cream and yogurt mixed, santol cake, santol cookie mixed sun flower seed and cheese shake bread with santol paste were business opportunities and strengths.

Keywords : santol products, market strategies.

บทนำ

ลพบุรีเป็นจังหวัดในเขตรอบลุ่มภาคกลางที่ทรัพยากรในดินมีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีผลไม้ชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียงอย่างมากในจังหวัดลพบุรี คือ “กระท้อน” กระท้อนเป็นไม้ผลที่ขึ้นชื่อในจังหวัดลพบุรี สามารถนำมาบริโภคเนื้อผล และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย โดยที่พื้นที่ปลูกกระท้อนในจังหวัดลพบุรีส่วนใหญ่ปลูกกันมากในตำบลตะลุง ซึ่งมีพื้นที่ปลูกมากกว่า 1,000 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลตะลุง, 2551) ทั้งนี้เนื่องจากตำบลตะลุงเป็นดินร่วนปนทรายซึ่งเหมาะกับการปลูกกระท้อน ทั้งยังมีความอุดมสมบูรณ์สูงเนื่องจากอยู่ใกล้กับแม่น้ำลพบุรีที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี แต่ผลผลิตกระท้อนที่ได้จะออกเพียงแคปีละครั้งเท่านั้น จึงทำให้กระท้อนไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายมากนัก นอกจากนี้ในทุก ๆ ปีประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ทางจังหวัดลพบุรีได้มีการจัดงานเทศกาลกระท้อน ชื่องาน “เทศกาลกระท้อนหวานของดีเมืองลพบุรี” ซึ่งในงานจะมีการจำหน่ายกระท้อนสดทุกสายพันธุ์ เช่น พันธุ์ปุยฝ้าย พันธุ์อีล่า พันธุ์นิ่มนวล พันธุ์ทับทิม พันธุ์กำมะหยี่ เป็นต้น และกระท้อนแปรรูปได้แก่ กระท้อนลอยแก้ว กระท้อนทรงเครื่อง กระท้อนแช่อิ่ม กระท้อนหยี กระท้อนผัดเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายกระท้อนและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากกระท้อนให้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถขายกระท้อนได้ปริมาณมากขึ้นและยังขายได้ราคาอีกด้วย

ภาพ 1 สวนกระท้อน

ภาพ 2 การจำหน่ายกระท้อนริมถนน

ภาพ 3 เทศกาลงานกระท้อน

ปี พ.ศ. 2551 จังหวัดลพบุรีสามารถให้ผลผลิตกว่า 600 ตัน สร้างรายได้ให้กับจังหวัดลพบุรีเป็นจำนวนกว่า 240 ล้านบาท ทั้งการขายกระท้อนและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในจังหวัดช่วงงานเทศกาลกระท้อนหวานของดีเมืองลพบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลตะลุง, 2551)

ดังนั้น การทำธุรกิจสวนผลกระท้อนให้มีความเข้มแข็ง จึงต้องอาศัยการตลาดซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากสำหรับการประกอบธุรกิจ เพราะการตลาดเป็นตัวชี้นำทิศทางการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ตามความต้องการของลูกค้า ถ้าขาดทักษะการทำการตลาดที่ดี สินค้าที่ผลิตขึ้นมาก็ไม่สามารถขายได้ ซึ่งกลยุทธ์ทางการตลาด ที่นำมาใช้ในกิจการที่เป็นการผสมผสานระหว่างการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้เหมาะสม โดยมีทักษะในการจัดการ และคำนึงถึงโอกาสทางการตลาดในระยะยาว เพื่อนำมาสร้างเป็นกลยุทธ์และแผนการตลาด จึงต้องอาศัยการตลาดซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากสำหรับการประกอบธุรกิจ เพราะการตลาดเป็นตัวชี้นำทิศทางการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ตามความต้องการของลูกค้า ถ้าขาดทักษะการทำการตลาดที่ดี สินค้าที่ผลิตขึ้นมาก็ไม่สามารถขายได้ ซึ่งกลยุทธ์ทางการตลาด ที่นำมาใช้ในกิจการที่เป็นการผสมผสานระหว่างการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้เหมาะสม โดยมีทักษะในการจัดการ และคำนึงถึงโอกาสทางการตลาดในระยะยาว เพื่อนำมาสร้างเป็นกลยุทธ์และแผนการตลาดที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งสร้างประโยชน์สำหรับกลุ่มอื่นต่อไป อันจะเป็นรากฐานในการชุมชนและพัฒนาประเทศให้แข็งแกร่งต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยประกอบด้วยจุดมุ่งหมายย่อย 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เริ่มจากพัฒนาโครงการวิจัย ออกแบบ และกำหนดกรอบในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

- วัตถุประสงค์การวิจัย
เพื่อศึกษาสภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี
- ขอบเขตการวิจัย
 - ด้านเนื้อหา สภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อน (ทั้งกระท้อนขายสดและกระท้อนแปรรูป) ในจังหวัดลพบุรี โดยใช้กรอบการจัดการการตลาด คือ ส่วนประสมทางการตลาด
 - ด้านสถานที่ ได้แก่ แหล่งตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อน (ทั้งกระท้อนขายสดและกระท้อนแปรรูป) ในจังหวัดลพบุรี
 - ด้านประชากร ได้แก่ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์กระท้อน (ทั้งกระท้อนขายสดและกระท้อนแปรรูป) ในจังหวัดลพบุรี จำนวน 40 ราย
- วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ได้รับการฝึกอบรมการเก็บข้อมูลแล้ว
- การวิเคราะห์ข้อมูล
วิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistic) คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 2 การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

- วัตถุประสงค์การวิจัย
เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี
- ขอบเขตการวิจัย
 - ด้านเนื้อหา พฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย 1) คุณลักษณะของผู้ซื้อ (Who) 2) ผลิตภัณฑ์กระท้อนที่ซื้อ (What) 3) เหตุผลที่ซื้อผลิตภัณฑ์กระท้อน (Why) 4) ผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการตัดสินใจซื้อ (Who) 5) โอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์กระท้อน (When) 6) สถานที่ที่ซื้อผลิตภัณฑ์กระท้อน (Where) และ 7) วิธีการซื้อผลิตภัณฑ์กระท้อน (How)
 - ด้านสถานที่ ได้แก่ ตลาดชุมชนทั่วไป ได้แก่ ตลาดนัด ร้านค้าสะดวกซื้อ ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี
 - ด้านประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี จำนวน 400 ราย
- วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ได้รับการฝึกอบรมการเก็บข้อมูลแล้ว
- การวิเคราะห์ข้อมูล
วิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistic) คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

- วัตถุประสงค์การวิจัย
เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี
- ขอบเขตการวิจัย
 - ด้านเนื้อหา กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยใช้กรอบการจัดการการตลาด คือ ส่วนประสมทางการตลาด
 - ขอบเขตประชากร ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนได้เสียกับการปลูกกระท้อนในจังหวัดลพบุรี (แหล่งปลูกกระท้อน ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์กระท้อน ผู้ค้ากระท้อน ผู้ส่งเสริมการปลูกกระท้อนในจังหวัดลพบุรี)
- วิธีการวิจัย
ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพที่ (qualitative research) โดยการใช้ประชุมกลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) จาก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เพื่อร่วมกันศึกษาและนำเสนอกลยุทธ์และแผนการตลาดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (SWOT analysis) ใช้ตาราง TOWS (TOWS matrix)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิธีการจำแนกประเภทตามกรอบการวิจัย (typological analysis)

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

ผู้ปลูกกระท้อนชายกระท้อนสดทุกราย (ร้อยละ 100) โดยมีกระท้อนแปรรูปจำหน่ายได้แก่ กระท้อนลอยแก้ว (ร้อยละ 30.00) มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมืองลพบุรี (ร้อยละ 95.00) รายได้เฉลี่ยที่เกิดจากการจำหน่ายกระท้อน 40,000 บาท (ร้อยละ 50.00) ใช้บรรจุภัณฑ์ทั้งถุงพลาสติกและชะลอม เท่า ๆ กัน และจำหน่ายเองเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.00) โดยแหล่งจำหน่าย คือ ร้านค้าริมถนน (ร้อยละ 95.00) มีการกำหนดราคาจากทุน (ร้อยละ 55.00) ต้องการความช่วยเหลือ/สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม และด้านการตลาด (ร้อยละ 25.00 และ ร้อยละ 15.00) ตามลำดับ

ผู้ปลูกกระท้อนใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนสดในจังหวัดลพบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.64) โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.12 ถึง 4.09)

ผู้ปลูกกระท้อนใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กระท้อนแปรรูปในจังหวัดลพบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.51) โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ถึง 3.87)

ระยะที่ 2 การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

บริโภคกระท้อนในจังหวัดลพบุรีส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 55.00) อายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 32.50) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 40.00) อาชีพเป็นพนักงาน/ราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 27.80) รายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 43.50) ภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมืองลพบุรี (ร้อยละ 76.00)

ส่วนใหญ่นิยมบริโภคกระท้อนสด (ร้อยละ 82.30) สิ่งที่ตัดสินใจในการซื้อกระท้อนสดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากรสชาติ (ร้อยละ 73.10) วัตถุประสงค์ในการซื้อคือบริโภคเอง (ร้อยละ 73.30) สถานที่ที่ซื้อกระท้อนสด คือ ร้านค้าริมถนน (ร้อยละ 36.50) ปริมาณที่ซื้อกระท้อนสดต่อครั้ง คือ ซื้อ 1-3 กิโลกรัม (ร้อยละ 46.80)

ระดับความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนสดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.60) และเมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านราคา (ค่าเฉลี่ย = 3.67) 2) ด้านการส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.67) 3) ด้านการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย = 3.59) และ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.52)

ระดับความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนแปรรูปในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.60) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ 1) ด้านราคา (ค่าเฉลี่ย = 3.71) 2) ด้านการส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.67) 3) ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) และ 4) ด้านการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย = 3.59)

ระยะที่ 3 การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี

การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดผลิตภัณฑ์กระท้อนในจังหวัดลพบุรี เป็นดังนี้

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ภายในและภายนอก SWOT ไปจัดทำกลยุทธ์โดยตรง โดยนำปัจจัยแต่ละด้านมาจับคู่กันและกำหนดเป็นกลยุทธ์ซึ่งเรียกกันอย่างแพร่หลายว่าการจัดทำ TOWS matrix ซึ่งในสรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก (External Environmental Analysis Summary : EFAS) และ สรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน (Internal Environmental Analysis Summary : IFAS) ของผลิตภัณฑ์กระท้อน พบว่า ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์มีโอกาสอยู่ในธุรกิจและมีความแข็งแกร่ง คือ มีคะแนนมากกว่า 2.50 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก 1) เด็กกระท้อน (EFAS = 3.70) 2) ขนมปังชีสเค้กไส้กระท้อนกวน (EFAS = 3.70) 3) ไอศกรีมโยเกิร์ตกระท้อน (EFAS = 3.68) 4) กระท้อนลอยแก้ว (EFAS = 3.50) 5) และ 5) ลูกกระท้อนผสมเมล็ด (EFAS = 3.40)

2. สรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน 1) ไอศกรีมโยเกิร์ตกระท้อน (IFAS = 3.70) 2) เด็กกระท้อน (IFAS = 3.58) 3) ลูกกระท้อนผสมเมล็ดทานตะวัน (IFAS = 3.48) 4) ขนมปังชีสเค้กไส้กระท้อนกวน (IFAS = 3.37) และ 5) กระท้อนลอยแก้ว (IFAS = 3.11)

ภาพ 4 ผลิตภัณฑ์กระท้อน

3. การตัดสินใจเลือกจากทุนเปรียบเทียบกับจุดคุ้มทุน เรียงอันดับตามจุดคุ้มทุนน้อยไปมาก 5 อันดับ ดังนี้
1) เค้กกระท้อนกล่องใหญ่ 2) กระท้อนลอยแก้วทรงกลมสูงและไอศกรีมโยเกิร์ตกระท้อน กล่องพลาสติก 3) กระท้อนลอย
กล่องพลาสติก 4) ขนมปังชีสเชคใส่กระท้อนกวน และ 5) ไอศกรีมโยเกิร์ตกระท้อนกล่องพลาสติกขนาดเล็กพร้อมฝาปิด

จากการทดสอบตลาดโดยการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระท้อน 5 ชนิด พบว่า
จะซื้อกระท้อนลอยแก้วไปเป็นของฝากอันดับ 1 และต้องการบริโภคเป็นอันดับ 3 โดยเรียงลำดับความต้องการบริโภคจากมาก
ไปน้อย ดังนี้ 1) ความปลอดภัย 2) ความสะอาด 3) รสชาติธรรมชาติไม่หวานมาก 4) สีน่ารับประทาน และ 5) ราคาไม่แพง

ภาพ 5 การทดสอบตลาดกับกลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผล

จากการทดสอบตลาดโดยการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระท้อน 5 ชนิด พบว่า จะ
ซื้อกระท้อนลอยแก้วไปเป็นของฝากอันดับ 1 และต้องการบริโภคเป็นอันดับ 3 โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย
ดังนี้ 1) ความปลอดภัย 2) ความสะอาด 3) รสชาติธรรมชาติไม่หวานมาก 4) สีน่ารับประทาน และ 5) ราคาไม่แพง ซึ่ง
สอดคล้องกับการศึกษานี้

1. ความปลอดภัยในการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา พงศ์สวัสดิ์มานิต
(2546) ที่ได้ศึกษาอายุการเก็บผลิตภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่า พบว่า ผู้ผลิตให้ความสนใจด้านการแปรรูป เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา
และเพิ่มมูลค่า สำหรับผู้บริโภคด้านความปลอดภัย การแสดงวันที่ผลิต และคุณภาพทำให้อายุการเก็บของผลิตภัณฑ์มี
ความสำคัญมากขึ้น การหาวิธียืดอายุการเก็บที่เหมาะสมเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติการที่เรียกว่า หลักเกณฑ์และ
วิธีการที่ดีในการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อให้ผู้ผลิตตระหนักว่าได้ผลิตภัณ์อาหารที่มีความปลอดภัยซึ่งการระบุอายุการ
เก็บที่ไม่ถูกต้องอาจนำมาซึ่งปัญหาในเรื่องของกฎหมาย ความปลอดภัย และการเงิน ด้วยเหตุนี้การประเมินอายุการเก็บที่
เหมาะสมต้องใช้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง

2. ความสะอาดของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ มณฑาทิพย์ ยุ่นฉลาด กาญจนารัตน์ ทวีสุข รัตมี
ศุภศรี (2552) วิจัยเรื่อง การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์กล้วย ผลจากการวิจัย พบว่า การนำเทคโนโลยีเย็บแห้งมา
ใช้ปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อยืดอายุของผลิตภัณฑ์ และช่วยให้ผลิตภัณฑ์กล้วยตากมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานและ
ข้อกำหนด นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ช่วยยืดอายุการเก็บรักษากล้วยก็คือ บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม การบรรจุเพื่อจำหน่าย การ
ควบคุมคุณภาพ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ในตลาดสากล อันจะเป็นการยกระดับให้ผลิตภัณฑ์มี
คุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค โดยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ชอบการจัดซิมก่อนที่ตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อ
ปัจจัยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สามารถปกป้องอันตรายจากสิ่งแวดล้อม รักษาคุณภาพสินค้ามีผล
แสดงข้อมูลอาหารครบถ้วนถูกต้องชัดเจนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์กล้วยตาก โดยมุ่งเน้นการออกแบบ ขนาดบรรจุภัณฑ์

เหมาะกับการเปิดปิดได้สะดวก กิจกรรมส่งเสริมการขายที่ส่งผลต่อการซื้อกล้วยตาก พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ชอบการจัดชิมกล้วยตากที่มีผู้ประกอบการขายก่อนที่ตัดสินใจซื้อ

3. รสชาติเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ บริษัทผลไม้แปรรูปพรพร (2553) ได้รายงานไว้ว่า มะม่วงของ “วรพร” จะแตกต่างจากมะม่วงดองทั่วๆ ไปที่วางขายกันในท้องตลาดตรงที่มะม่วงดองทั่วไปมักจะใส่ส่วนผสมเพื่อเพิ่มความหวานให้กับมะม่วง ขณะที่มะม่วงดอง “วรพร” จะดองด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ คือ น้ำตาลทรายล้วนๆ ทำให้ได้รสชาติหวานกลมกล่อมอย่างแท้จริงและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพร่างกาย ในส่วนของมะม่วงกวน จะใช้มะม่วงพันธุ์พิเศษในการผลิต นอกจากนี้ จะเน้นรสชาติธรรมชาติที่กลมกล่อมและเข้มข้นเป็นมาตรฐานดั้งเดิม แล้ว ยังได้คิดค้นและพัฒนารสชาติใหม่ๆ เพิ่มขึ้นตลอดเวลา มีเป้าหมายจะผลิตกระท้อนปรุงรสออกจำหน่าย คาดว่าปีหน้าจะนำผลิตภัณฑ์นี้ออกสู่ตลาดได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูปจากมะม่วงให้มีความแปลกใหม่ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันผลไม้แปรรูปจากมะม่วงเป็นตลาดที่มีการแข่งขันรุนแรง แต่เป็นธุรกิจที่มีโอกาสทางการตลาดอีกมาก เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองผลไม้ อีกทั้งยังมีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ขณะเดียวกันการแปรรูปยังเป็นรูปเป็นแบบเหมือนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าให้สามารถต่อสู้กับคู่แข่งได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาด้านรสชาติให้มีความคงที่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะด้านวัตถุดิบต้องมีการคัดสรรพันธุ์มะม่วงที่มีคุณภาพเฉพาะสำหรับการผลิตไว้ตลอดปี เพื่อให้ได้รสชาติของผลิตภัณฑ์คงที่และเป็นเอกลักษณ์

4. ราคาไม่แพง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศิริกุล ธารรัตน์วิบูลย์ สุรพงษ์ พิณีจกลาง (2553) ศึกษาเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจแช่แข็งเพื่อการส่งออกของบริษัท ศิรดาฟู้ดส์ จำกัด เพื่อศึกษาเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจแช่แข็งเพื่อการส่งออก จำหน่ายให้กับลูกค้าซึ่งเป็นโรงงานแปรรูปอาหารกระป๋องมาแต่เริ่มกิจการ เริ่มเห็นแนวโน้มการลดลงของรายได้จากธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ ทำให้ทางบริษัทต้องศึกษาจุดอ่อน -จุดแข็ง ของธุรกิจเดิมที่ดำเนินการอยู่และจัดวางกลยุทธ์ใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและศึกษาวิเคราะห์ธุรกิจผลไม้ที่มีโอกาสเติบโตสูง ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับทรัพยากรของบริษัทที่มีอยู่เช่นอุปกรณ์เครื่องจักรที่มีอยู่แล้ว ทางบริษัทได้มองเห็นว่าธุรกิจการรับผลิตผลไม้แช่แข็งที่ดำเนินการรับจ้างผลิตให้กับผู้จ้างที่เป็นบริษัท Trading มียอดรายได้สูงขึ้นทุกปี จึงเห็นว่าทางบริษัทควรที่จะหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเอง ประกอบกับโรงงานตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชุมพรซึ่งเป็นแหล่งผลิตไม้ผลเช่น มังคุด เงาะ ทุเรียนหมอนทอง ที่ขึ้นชื่อว่ามีคุณภาพ และราคาถูก และจะถูกมากในช่วงผลผลิตล้นตลาดโดยการรักษาระดับให้มีความสำคัญต่อลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ รักษาคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานของลูกค้า และต้องนำกลยุทธ์การสร้างแตกต่างมาใช้ควบคู่กันไปการผลิตผลไม้แช่แข็ง บริษัทเริ่มต้นจากการรับจ้างผลิตผลไม้แช่แข็งอยู่หลายปี ปัจจุบันต้องการดำเนินการส่งออกเอง จากการที่ลูกค้าให้มั่นใจในคุณภาพของผลไม้และการตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบธุรกิจแปรรูปผลไม้ น่าจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจที่สุดด้วยมีปริมาณวัตถุดิบอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1.1 ควรให้ความสำคัญและระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยในการบริโภค เช่น บรรจุภัณฑ์ควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ข้อเสนอแนะในการบริโภค เป็นต้น

1.2 ควรให้ความสำคัญและระมัดระวังเรื่องความสะอาด

1.3 ในการแปรรูปควรรักษารสชาติธรรมชาติของกระท้อน ไม่ควรปรุงแต่งรสชาติหวานจนเกินไป

1.4 ควรวางจำหน่ายให้กระจาย โดยมีการคัดสรรแหล่งจำหน่ายให้เหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ประเภท

อาหาร หรือของฝาก เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) วางจำหน่ายตามร้านขายของฝาก ร้านขายอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์กระท้อนในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาพัฒนาผัก ผลไม้ชนิดอื่น ๆ ในท้องถิ่นให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล. 2545. **กลุ่มแปรรูปอาหาร**. ค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2545,
จาก <http://www.kohyor.thaigov.net.center/plan2.html>
- นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร. 2543. **การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน** พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี:
สำนักพิมพ์สถาบันชุมชนที่กษิณพัฒนา.
- บริษัทผลไม้แปรรูปพร. 2553. **ของดีเมืองแปดริ้ว**. ค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2553, จาก
<http://www.thailandmango.com>
- พนิตสุภา ธรรมประมวล. 2550. **กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ปลาสามฟักฉายรังสีด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ
ในจังหวัดลพบุรี**. มหาวิทยาลัยเทพสตรี.
- มณฑาทิพย์ ยุ่นฉลาด, กาญจนารัตน์ ทวีสุข รัศมี สุภศรี. 2552. **การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์กล้วย.
สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร** ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร
คณะอุตสาหกรรมอาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งนภา พงศ์สวัสดิ์มานิต และคนอื่นๆ .(2546). **การศึกษาคุณสมบัติของแป้งข้าวพันธ์ต่างๆในประเทศไทยเพื่อ
เป็นกลยุทธ์ในการสร้างผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

**แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ตามรอยเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท**
**Guidelines for Developing Cultural Tourism Destinations along
Buddha's Footprint Pilgrimage Route**

สยามล เทพทา

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ของเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท ด้วยการสำรวจภาคสนาม ศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ พบว่า จากการค้นพบรอยพระพุทธรบาทที่สระบุรี ความเชื่อว่าพระพุทธรบาทเจ้าได้เคยเสด็จมาและประทับรอยไว้แห่งนี้ พุทธศาสนิกชนจึงไปกราบไหว้บูชาแทนองค์พระพุทธรบาท ทำให้วัดพระพุทธรบาททราชมหาวิหารเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนเดินทางมาจาริกแสวงบุญที่สำคัญของประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบแหล่งโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางจาริกแสวงบุญ จำนวน 17 แห่ง 2) ศึกษารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท คณะผู้วิจัยทำการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาตรฐานต่ำ ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตลอดทั้งเส้นทาง 3) ศึกษาวิธีการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ โดยการพัฒนาาระบบสื่อความหมายตระหนักถึงผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นในพื้นที่โบราณสถาน ให้ผู้มาเยือนมีความรู้และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม โดยทำการสื่อความหมายตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ 8 แห่ง และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องเส้นทางจาริกแสวงบุญและการจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้อง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีความแท้ดั้งเดิมสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ โดยภาคีที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมใจกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มครูที่โรงเรียนตั้งอยู่ตามเส้นทางจาริกแสวงบุญและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการรวมตัวให้เส้นทางโบราณแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชาติต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, เส้นทางจาริกแสวงบุญ

Abstract

Development guidelines for cultural tourism attractions following the Buddha's Footprint Pilgrimage Route is participatory action research collaborating with Phra Phuttabat Community and related stakeholders. The study aims to explore cultural heritage in the area, conduct in-depth interviews, organise meetings and people forums in order to develop tourist attractions along the Buddha's Footprint Pilgrimage Route. As reported in the history, after the discovery of the Buddha's Footprint since the Ayutthaya Period, Wat Phra Phuttabat Ratchavora Mahaviharn has become a holy place for pilgrimage, attracting a number of pilgrims. Furthermore, ancient places, temples and other places pertinent to the pilgrimage route, numbering 17 places in total, have also become significant. Forms of tourism as well as tourism activities suitable for pilgrimage were also studied to evaluate the potentials of historical sites. The findings suggested that most historical tourist destinations should be improved. Major attractions should be linked with new tourist sites, and cultural heritage sites as a whole have to be promoted.

Interpretation related to cultural tourism along the pilgrimage route is the development of interpretation system to raise awareness of the possible impacts towards the ancient sites. The system also aims at enabling the visitors to aware of the significant values of cultural heritage. There must also be interpretation along the eight pilgrimage routes. The study proposes guidelines for development of

cultural tourist attractions by preserving cultural values and authenticity of ancient sites. Also, there should be cultural tourism activities for learning purposes. In developing tourist destinations, related stakeholders, i.e. Wat Phra Phuttabat Warm Hospitality Club, Sub-district Administrative Organisations, teachers from the schools located along the pilgrimage route, must participate in promoting the Buddha's Footprint Pilgrimage Route to be a national learning resource.

Keywords: Cultural Tourism, Pilgrimage Route

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นธุรกิจที่สำคัญ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและเกิดความประทับใจกลับไป ปัจจุบันการท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือกใหม่ คือ การท่องเที่ยวทางมรดก (Heritage Tourism) เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันโดยมีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง ด้วยการจัดการท่องเที่ยวที่มีความหมายต่อการจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วย

คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท อยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษา เนื่องมาจากเป็นเส้นทางที่มีการเดินทางของผู้คนเพื่อการจาริกแสวงบุญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งในปัจจุบัน จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรีที่เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนผู้มาเยี่ยมชมเยือนชาวไทยจำนวน 2,113,607 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2547 ถึงร้อยละ 18.46 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) นอกจากนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมที่ต่างจากตนแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่เหล่านั้น จากการท่องเที่ยวที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติเสื่อมโทรมลงไป ดังนั้นหากจะพัฒนาเส้นทางจาริกแสวงบุญให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบปัญหาที่ควรศึกษาในหลายประเด็น ได้แก่ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าความสำคัญของเส้นทางจาริกแสวงบุญ และขาดการสื่อความหมายด้านท่องเที่ยวที่เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยนักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อเจ้าบ้านและแหล่งท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องกระทำควบคู่กับความพยายามในการหาหนทางให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องเส้นทางจาริกแสวงบุญ

ด้วยตระหนักถึงปัญหาอันอาจเกิดขึ้นหากขาดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมอาจเกิดผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้ โดยงานวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ของเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาทและเชื่อมโยงข้อมูลสำหรับการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2) ศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์การจดบันทึก ทั้งในแง่ของโบราณสถาน ชุมชน และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ 3) ศึกษา รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท 4) ศึกษาวิธีการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ และ 5) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้เส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผลจากการวิจัยนี้ช่วยส่งเสริมให้เส้นทางจาริกแสวงบุญเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน หากได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามรอยเส้นทางจาริกแสวงบุญ ให้มีรูปแบบการสื่อความหมายที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่ได้รับผิดชอบ มีความรู้ในด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของตน และรับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และเกิดการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทย เส้นทางวัฒนธรรมนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในท้องถิ่น

พื้นที่ทำการเก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ตามเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรบาท ในเขตอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบ้านหมอ และอำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี รวมระยะทาง 20 กิโลเมตร สำหรับประชากรที่ใช้สำหรับการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ประชากร ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ประธานชมรมเจ้าบ้านที่ดีของวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร กำนัน ครู ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำอาวุโส และผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน และ 2) ประชากรที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองดีการบริหารส่วนตำบล และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต 7 จังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูปและเชื่อมโยงข้อมูลสำหรับการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์การจดบันทึก ทั้งในแง่ของโบราณสถาน ศาสนสถาน ชุมชน และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่
3. เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป
4. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ
5. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม และถ่ายทอดฐานข้อมูลเรื่องเส้นทางวัฒนธรรมให้กับทุกฝ่ายได้มีความรู้ และส่งเสริมให้เส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูปเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมที่กำลังศึกษา จากนั้นจึงทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป คณะผู้วิจัยจะดำเนินการตามลำดับขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

การศึกษาประวัติการจาริกแสวงบุญ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ที่เป็นศักยภาพของเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ แผนที่ พงศาวดาร จดหมายเหตุ ภาพถ่ายทางอากาศทั้งในอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเส้นทาง รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจแหล่งมรดกวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางจาริกแสวงบุญใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน และผู้นำชุมชน ชุมชนท้องถิ่น ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบบ Snowball Sampling รวมทั้งสิ้น 10 คน โดยทำการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนโดยตรง เช่น ประธานชมรมเจ้าบ้านที่วัดพระพุทธรูปทราชมหาวิหาร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นให้แนะนำผู้ที่สัมภาษณ์อีก รวมทั้งสิ้น 20 คน

การศึกษาและพัฒนาารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวในเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2551) โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ลพบุรี ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา และผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 4 ลพบุรี เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยว และนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ

ในด้านการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่ได้รวบรวมไว้ และทำการสำรวจและประเมินการสื่อความหมายในปัจจุบันรวมทั้งสอบถามเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม จากนั้นกำหนดโปรแกรมการสื่อความหมาย โดยมีหัวข้อหลัก (Theme) และวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แล้วจัดประชุมกลุ่มย่อยกับภาคีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมื่อเสร็จสิ้นการประชุมทำการสรุปผล นำเสนอแผนการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม สำหรับการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคณะผู้วิจัยจัดทำแนวทางในการพัฒนาเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูปและจัดเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นกับภาคีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการสรุปและนำเสนอผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป พบว่ามีโบราณสถานหลายแห่งและเรื่องราวสำคัญที่

เกี่ยวเนื่องกับรอยพระพุทธรูป ในการเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางจาริกจะคำนึงถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Heritage) และจับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) ตามเส้นทางศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของมรดกทางวัฒนธรรมที่เรียงรายตามเส้นทาง เปรียบเสมือนกับ “ลูกบิดที่นำมาร้อยเรียงในเส้นเชือก” โดยลูกบิดเปรียบได้กับสถานที่มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ นำมาร้อยเป็นเรื่องราวแห่งความทรงจำที่เกิดขึ้นจากเส้นทางนี้ สำหรับเส้นเชือกนั้นเป็นเสมือนเส้นทางที่เชื่อมโยงแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม (Logan, 2002) สำหรับให้ผู้มาเยือนได้มีความรู้และความเข้าใจการจาริกแสวงบุญของพุทธศาสนิกชนสำหรับการศึกษาโบราณสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับเส้นทางจาริกแสวงบุญ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ มรดกที่จับต้องได้และมรดกที่จับต้องไม่ได้ ดังต่อไปนี้

1. มรดกที่จับต้องได้ (Tangible Heritage) จากการศึกษาเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระบาทที่ได้ปรากฏมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้อย่างชัดเจน ได้แก่ พระตำหนักท่าเจ้าสนุก ท่าเกย วัดไม้รวก สะพานช้าง บ่อบางโฆมด บ่อโศก บ่อศาลาดงโอบ บ่อศาลาเจ้าเนตร ศาลเจ้าพ่อเขาคอก พระตำหนักสระยอ สระยอ อ่างแก้ว พระตำหนักท้ายพิgul พระตำหนักธารเกษม และฝายทดน้ำธารทองแดง เป็นต้น กล่าวได้ว่าโบราณสถานตามเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน ถือเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางความเชื่อของคนในสยามตั้งแต่สมัยอยุธยาจนกระทั่งปัจจุบัน (หน่วยศิลปากรที่ 1, 2535; นงคราญ ศรีชาย, 2539)

2. มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) ได้แก่ การปกครองบริเวณพระพุทธรูปในสมัยอยุธยา เทศกาลสมโภชพระพุทธรูป (นันทนา ชุตินวงศ์, 2533) ประเพณีตักบาตรดอกไม้อัจฉริยกรรมผาผั่ง จิตรกรรมผาผั่ง และวรรณกรรม เป็นต้น

การสำรวจแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ พบว่ามีโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางโบราณนี้ 17 แห่ง โดยเป็นพระราชวัง 3 แห่ง คณะผู้วิจัยจึงทำการประเมินแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จัดทำโดย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลจากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยคณะผู้วิจัยทำการสำรวจ สังเกต และสอบถาม เพื่อประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พบว่า แหล่งประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาตรฐานต่ำ มีจำนวน 11 แห่ง มีเพียง 2 แห่งเท่านั้นที่ได้รับการประเมินในระดับปานกลาง และดีเยี่ยมเพียงแห่งเดียว คือ วัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางโบราณนี้ ควรจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อให้สถานที่ที่มีชื่อเสียงสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสนใจ เดินทางมาท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูปได้ คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย ตามศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งโบราณสถาน

โปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเส้นทางจาริกแสวงบุญนี้ จะให้ความสำคัญกับแหล่งโบราณสถานตลอดทั้งเส้นทางมากกว่าการให้ความสำคัญของแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาระบบสื่อความหมายตระหนักถึงผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นในพื้นที่โบราณสถาน ดังนั้นคณะผู้วิจัยทำการกำหนดหัวข้อหลักและจุดสื่อความหมายตามเส้นทาง จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ (1) กระทบพยุหยาตรามหาสมโภชรอยพระพุทธรูปบริเวณบ่อน้ำของพระตำหนักท่าเจ้าสนุก (2) จุดเริ่มต้นแห่งศรัทธาในวัดไม้รวก (3) การสัจจระของความศรัทธาผ่านเส้นทางศักดิ์สิทธิ์ ในวัดสุนทรเทพนมณี (4) แหล่งพักพิงแห่งบุญยตรา ด้านหน้าบ่อศาลาดงโอบ (5) มรดกทางธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ บริเวณศาลเจ้าพ่อเขาคอก (6) ชลประทานสมัยกรุงศรีอยุธยา บริเวณฝายทดน้ำธารทองแดง (7) พระราชศรัทธารอยพระพุทธรูปบริเวณพระตำหนักท้ายพิgul และจุดสื่อความหมายสุดท้าย (8) อารามในดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ปลายทางแห่งศรัทธา ศูนย์กลางแห่งจิตใจ บริเวณวัดพระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร

จากการที่จัดการอบรมให้ความรู้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องในเรื่องความสำคัญของเส้นทางจาริกแสวงบุญ ทำให้ทราบถึงความต้องการของภาคีฯ ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยต้องการให้เส้นทางโบราณนี้เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่อผู้มาเยือน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้จัดเวทีระดมความคิดเห็น (Focus Group) จากภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม การจัดประชุมระดมความคิดเห็นได้รับความร่วมมือด้านสถานที่จากโรงเรียนอนุบาลวัดพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี ในการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็น มีการนำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลาย ผลของการประชุมมีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด และแผนการสนับสนุนจากภาคการศึกษา โดยประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2) การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือยุวมัคคุเทศก์ในเรื่องเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูป ทำให้มีความรู้ที่สามารถอธิบายข้อมูลทางประวัติศาสตร์และถ่ายทอดให้แก่ผู้มาเยือน
- 3) การจัดโครงการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมตามเส้นทางจาริกแสวงบุญปลูกฝังให้เห็นคุณค่า เกิดความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของแหล่งโบราณสถานร่วมกันทั้งในการวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม
- 4) โรงเรียนที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางจาริกแสวงบุญควรบรรจุข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นตั้งแต่ในชั้นประถมศึกษา รวมทั้งทำการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏท้องถิ่น
- 5) สถาบันการศึกษาควรให้การสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องในเส้นทางจาริกแสวงบุญ และนักท่องเที่ยวได้มีความรู้ในด้านคุณค่าความสำคัญของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และสามารถนำข้อมูลใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรีได้
- 6) บูรณะโบราณสถานที่มีสภาพเสื่อมโทรม บันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 7) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีการกำหนดเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม และมีหน่วยงานอื่นภายในท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบ การทำงานที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เส้นทางจาริกแสวงบุญเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีความสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าความสำคัญของเส้นทางจาริกแสวงบุญแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสรวง ดูแลรักษาโบราณสถานของชุมชน เครือข่ายครู และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้ และประสบการณ์ด้านการให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในเรื่องเส้นทางจาริกแสวงบุญมากขึ้น สังเกตได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหลายๆ ประเด็น อาทิ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเส้นทางจาริกแสวงบุญ การพัฒนาแหล่งโบราณสถานให้เป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ของชุมชนและผู้มาเยี่ยมเยือน และการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวบริเวณวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร เป็นต้น รวมทั้งผลของการระดมความคิดเห็นมีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สรุปได้ดังนี้ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โครงการอบรมเพื่อสร้างความรู้ให้แก่ชุมชนเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การทำหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณะโบราณสถานที่มีสภาพเสื่อมโทรม ประเด็นสุดท้ายคือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สยามล ชัยรัตน์อุดมกุล (2549) กล่าวถึง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และจัดทำรูปแบบรายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กล่าวได้ว่าภาคีที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางจาริกแสวงบุญรอยพระพุทธรูปเล็งเห็นถึงศักยภาพของเส้นทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีความแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมใจกันในการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางจาริกแสวงบุญมีความพร้อมในการส่งเสริมให้เส้นทางโบราณนี้เป็น “แหล่งเรียนรู้ของชาติ” ต่อไป

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทำให้ภาคีที่เกี่ยวข้องในเส้นทางจาริกแสวงบุญได้ฐานข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น และเป็นสื่อกลางในการนำเสนอแหล่งโบราณสถานที่สำคัญให้ก่อให้เกิดเป็นเส้นทางวัฒนธรรม (Cultural Route) และมีหน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ โรงเรียนในเส้นทางจาริกแสวงบุญนำความรู้ที่ได้รับไปจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้แก่นักเรียนและชุมชน รวมทั้งผลจากการจัดอบรมมัคคุเทศก์ให้เกิดการหวงแหนและดูแลรักษา มรดกทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550. สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2548 [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www2.tat.or.th> เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2550.
- นงคราญ ศรีชาย. 2539. โบราณสถานตามเส้นทางนมัสการรอยพระพุทธรูป. *เมืองโบราณ*. ปีที่ 22. ฉบับที่ 3 (ก.ค.-ก.ย. 2539) หน้า 21-34.
- นันทนา ชุตินวงศ์. 2533. รอยพระพุทธรูปในศิลปะเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- สยามล ชัยรัตน์อุดมกุล. 2549. การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามลำน้ำป่าสักของอำเภอเสนาให้ เป็นระบบและยั่งยืน. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2551. คู่มือมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หน่วยศิลปากรที่ 1. 2535. การขุดแต่งโบราณสถานตามเส้นทางโบราณเสด็จพระราชดำเนินนมัสการรอยพระพุทธรูป: พระพุทธรูป ตำหนักท้ายพิบูล ตำหนักธารเกษม ตำหนักสระยอ.
- Logan, S.W. 2002. Vietnam's Highway No.1: corridor of power and patrimony. In Proceeding of Conference of Australia ICOMOS 'Making Tracks. From Point to Pathway: the Heritage of Routes and Journeys. Historic Environment. Alice Springs, Australia, 23-27 May 2001.

**นักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี
 ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด**
**Accountants desirable perceived by the Office of Accounting
 In Chanthaburi, Rayong, and Trat Province**

วัชรินทร์ หอมประเสริฐ, ยุทธนา พรรคอนันต์, เมทินี จันทินอก
 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การศึกษานักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ที่นักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตได้เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 22 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามนักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราดมีความประสงค์ในคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือด้านความรู้ในวิชาชีพ ซึ่งมีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.23 และด้านเทคโนโลยีและภาษา มีความประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08

คำสำคัญ นักบัญชี พึงประสงค์ สำนักงานบัญชี

Abstract

Study by accountants desirable perceived by the Office of Accounting. In Rayong, Chanthaburi and Trat are intended. To study the characteristics of a desirable account. The attitude of the operators are closed. In Rayong, Chanthaburi and Trat. The research conducted survey research. Sample is. Entrepreneurs Accounting Office. In Rayong, Chanthaburi and Trat to the Bachelor of Business Administration students have attended the training, professional experience of 22 of the instruments used in research. The query is an accountant. Desirable in view of the accounting office. In Rayong, Chanthaburi and Trat, statistical data analysis as a percentage (%) Average (X) and standard deviation (SD.).

The study found that the accounting office in Chanthaburi. Rayong and Trat with the intention of the features of your desired behavior in most The average value of 4.42, followed by the knowledge in the profession. The intention in the same By an average of 4.23 and technology and language. The intention is to a large extent. The average value of 4.08.

Key words : Accountant, Desirable, Accounting Office

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมใหม่ อิทธิพลของสื่อสารมวลชนระบบการศึกษา รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิดทำให้เด็ก เยาวชน และนักศึกษาในวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยทั้งปวง (Post-industrial / Post-modern) ในขณะเดียวกันชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคตเริ่มมีสัญญาณที่เปลี่ยนแปลง แตกต่างไปจากลักษณะงานปัจจุบัน เช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุการทำงานหรือในขณะใดขณะหนึ่ง การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของรายได้ การจับคู่และเปลี่ยนคู่ผู้ร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็เหตุให้เกิดความ ไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษา และทักษะ อาชีพที่พึงประสงค์

ในอนาคต ดังนั้นเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคตนอกจากจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะของการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยงการออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะหรือสาขาเฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้บัณฑิตสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ ความรู้เชิงปฏิบัติ และความรู้พื้นฐานทั้งทางโลก ปรัชญา และสังคม (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554), 2551 : 7)

ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้น ความรับผิดชอบส่วนหนึ่งอยู่ที่การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยผู้ซึ่งเป็นหน่วยงานผลิตบัณฑิตเพื่อป้อนสู่ตลาดแรงงาน ดังนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการประกอบวิชาชีพ และการดำรงชีวิต โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ให้กลายเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ บัณฑิตในวันนี้ คือผู้ที่จะไปประกอบวิชาชีพบัญชีในอนาคต การจัดการศึกษาที่เหมาะสมจะต้องจัดให้เหมาะสมสถาบันการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับตลาดแรงงานจะทำให้บัณฑิตเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการโดยทั่วไป

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1. คณะผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในเขตจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและส่งคืนกลับมายังคณะวิทยากรจัดการภายในวันที่ 10 กรกฎาคม 2554

3. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา จึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 13 ฉบับ

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาทำการประมวลผล และวิเคราะห์ผลต่อไป

เก็บข้อมูลจากการวิพากษ์และพัฒนาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามการวิจัยไปเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการวิพากษ์และพัฒนาหลักสูตร บัณฑิต บัณฑิตในวันที่ 20 พฤษภาคม 2554

ภาพที่ 1 การวิพากษ์และพัฒนาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตในวันที่ 20 พฤษภาคม 2554

ผลการวิจัย

ผลการศึกษานักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.23 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 30.77 มี

อายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป และอายุ 36 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.77 รองลงมาคือมีอายุ 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.08 ส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.23 และปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 30.77 มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 69.23 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 11 – 15 ปี คิดเป็น ร้อยละ 15.38 ส่วนใหญ่มีบุคลากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 รองลงมาคือ 11 – 20 คน คิดเป็นร้อยละ 30.77 และจำนวนผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีจำนวนผู้ใช้บริการตั้งแต่ 101 รายขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมา มีจำนวนผู้ใช้บริการ 31 – 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.77

นักบัญชีที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด ในภาพรวมผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด มีความประสงค์ในคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือด้านความรู้ในวิชาชีพ ซึ่งมีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.23 และด้านเทคโนโลยีและภาษา มีความประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08

ด้านความรู้ในวิชาชีพ ในภาพรวมผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด มีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การจัดทำบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป มีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.77 รองลงมาคือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบงานบัญชี มีค่าเฉลี่ย 4.54 มีการจัดบันทึกบัญชี จัดทำรายงานทางการเงินและวิเคราะห์รายการได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีค่าเฉลี่ย 4.46 การจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย สำหรับผู้ใช้งบการเงิน มีค่าเฉลี่ย 4.38 มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานการบัญชี กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และนำมาถือปฏิบัติ และสามารถออกแบบและใช้แบบฟอร์ม เอกสารทางการบัญชีให้เหมาะสมกับหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.23 สำหรับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากประกอบด้วย มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานทางธุรกิจ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการทำงาน จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน รายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง และทันต่อการตัดสินใจ สามารถนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อความเข้าใจและชัดเจน และมีความสามารถในการแปล วิเคราะห์ ความหมาย ของข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้อง โดยมีค่าเฉลี่ย 4.15 4.08 4.00 3.92 และ 3.85 ตามลำดับ

ด้านเทคโนโลยีและภาษา ในภาพรวม ผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด มีความประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ สามารถบันทึกข้อมูล จัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูลทางการเงินโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีได้ มีค่าเฉลี่ย 4.38 รองลงมาคือสามารถใช้งานเครื่องใช้สำนักงานและเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างชำนาญ สามารถใช้โปรแกรมเกี่ยวกับการพิมพ์งานเอกสารได้ และสามารถนำโปรแกรมเกี่ยวกับตารางการคำนวณ มาใช้ในการทำงานได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.23 สำหรับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากประกอบด้วย สามารถนำโปรแกรมเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูล มาใช้ในการทำงานได้ มีค่าเฉลี่ย 4.15 สามารถสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้ และสามารถสื่อสาร และใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.08 สามารถใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ และดูแลรักษาอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 3.92 และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.53

ด้านพฤติกรรม ในภาพรวมผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด มีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.42 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย 4.69 4.62 4.54 และ 4.46 สำหรับการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของหน่วยงานและสังคม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.31 สำหรับพฤติกรรมกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องมีความประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15

สรุปและอภิปรายผล

คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในภาพรวมนั้น ด้านพฤติกรรมมีความประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ เจริญ แยมสรวลสกุล (2550) ที่ได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา ฝึกงานระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ตามความคิดของผู้รับผิดชอบการฝึกงานและผู้ใช้บริการและพบว่า อันดับแรก คือ ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะพื้นฐานเบื้องต้นทางวิชาชีพและด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ตามลำดับ อีกทั้งเครือข่าย ศรียี่ทอง (2548) ที่ศึกษาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการบัญชีตามทัศนะของผู้ประกอบการพบว่าด้านบุคลิกภาพเป็นอันดับ 1 รองลงมา ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานหลัก และด้านการรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ เป็นลำดับสุดท้าย และยังสอดคล้องกับธีรวัฒน์ อิมประคองศิลป์ (2550) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกงาน ตามทัศนะผู้บริหารระดับกลางของสถานประกอบการด้านการโรงแรม ในกรุงเทพมหานคร พบว่าคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์และคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญมากที่สุด

แสดงให้เห็นว่าเจ้าของสถานประกอบการต่างให้ความสำคัญกับเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคตที่นอกจากจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะของการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยงการออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะหรือสาขาเฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้บัณฑิตสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ ความรู้เชิงปฏิบัติและความรู้พื้นฐานทั้งทางโลก ปรัชญา และสังคม (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554), 2551 : 7)

ข้อเสนอแนะ

ควรดำเนินการศึกษาติดตามการใช้บัณฑิตหลักสูตรการบัญชีจากสถานประกอบการต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการอุดมศึกษา,สำนักงาน. 2551. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554).

เครือข่าย ศรียี่ทอง. 2548. คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการบัญชีตามทัศนะของผู้ประกอบการ.

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

เจริญ แยมสรพลสกุล. 2550. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกงานระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ตาม

ความคิดของผู้รับผิดชอบการฝึกงานและผู้ให้บริการ. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ธีรวัฒน์ อิมประคองศิลป์. 2550. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกงาน ตามทัศนะผู้บริหารระดับกลางของสถาน

ประกอบการด้านการโรงแรม ในกรุงเทพมหานคร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

Guidelines for Service Quality Development at Krung Thai Bank Public Co.,Ltd. in Mueang District, Phetchaburi Province

กริธา อักษรนันท์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะการใช้บริการของผู้ใช้บริการ 2) คุณภาพการให้บริการ 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการให้บริการ และ 4) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้ใช้บริการธนาคารกรุงไทย จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และผู้บริหารของธนาคารกรุงไทย จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้เซฟเฟ และ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะการใช้บริการ ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการประเภทฝาก-ถอนเงิน มีการใช้บริการผ่านตู้เอ.ที.เอ็ม ระยะเวลาที่ใช้บริการระหว่าง 8.30 - 11.59 น. และเป็นลูกค้าของธนาคาร 15 ปี ขึ้นไป มีความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อเดือน และมีเหตุผลในการใช้บริการคือ ความสะดวก เช่น ใกล้บ้าน/ที่ทำงาน/ที่จอดรถสะดวก และหน่วยงานจ่ายเงินเดือนผ่านธนาคารนี้ 2) คุณภาพการบริการของธนาคาร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านระบบการให้บริการ ด้านคุณภาพของพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านคุณภาพของสถานที่ตามลำดับ 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการบริการของธนาคาร โดยเฉลี่ย พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และ ความถี่ในการใช้บริการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของธนาคาร พบว่า ควรมีการจัดระดับพนักงานที่มีอำนาจในการทำธุรกรรมมาให้บริการ และมีการแนะนำผู้มารับบริการให้ทำธุรกรรมประเภท ฝาก-ถอน โอนระหว่างบัญชีแทนการทำธุรกรรมด้วยเงินสด ด้านคุณภาพของพนักงาน ควรส่งเสริมให้พนักงานตระหนักและเรียนรู้เรื่องความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และควรมีการปรับปรุงคุณภาพของสถานที่ การปรับเปลี่ยนเนื้อที่ในการบริการลูกค้า และจัดสถานที่สำหรับจอดรถยนต์ให้เพียงพอ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ผู้บริหารธนาคารกรุงไทย ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผน และแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีการปฏิบัติงานด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการให้บริการมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา คุณภาพการบริการ

Abstract

This research aimed to study 1) characteristics of service utilization among customers, 2) service quality 3) Opinions of service quality comparison, and 4) guidelines in developing service quality. The sample group of this study comprised 400 customers at Krung Thai Bank by using accidental sampling method, and 6 Krung Thai Bank executives. The tools being used in the research included questionnaire and interview, and the statistics being used in the analysis consisted of mean, standard deviation, T-Test, one-way analysis of variance, Scheffe's Pairwise Comparison and content analysis.

The research findings revealed that 1) Most common characteristics of service utilization were money deposit-withdrawal service using ATM, period of service utilization was between 8.30 - 11.59 hrs., most customers had been the Bank's customers over 15 years, frequency of service utilization was 1-3 times per month, and the reasons that customers used the service were because of the convenience

(being close to their home/offices/ convenient parking space) and their organizations paid salary through this bank. 2) The average service quality of the bank was in high level. When considering each individual aspect, it was found that they were in high level in all aspects including service system, staff quality, service process, and location quality, respectively.3) With regard to opinions the comparison on service quality of the bank, it was found the average age, education and frequency of service utilization were different at statistical significance of 0.05. 4) Concerning guidelines in developing the Bank's service quality, it was found that staff with the authority to perform transaction should be assigned to provide services, and customers should be suggested to deposit, withdraw and transfer money between accounts instead of performing transaction using cash. In terms of staff quality, staff should be promoted so they are aware of and learn new knowledge at all time, and location quality should be improved by adjusting service area for customers and providing adequate parking space.

Recommendation from the research was that the executives of Krung Thai Bank should use the research findings in planning and solving problems in order to develop the bank's service quality so that its operation can be conveniently and quickly carried out, and its service will become more effective.

Keywords : Guidelines for development Service Quality

บทนำ

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารพาณิชย์ที่ประกอบธุรกิจตามกฎหมายธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งดำเนินการภายใต้กฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์และกฎหมายมหาชนแล้ว ยังเป็นรัฐวิสาหกิจและมีบทบาทในการพัฒนาประเทศภายใต้ความดูแลของกระทรวงการคลัง ได้พัฒนาระบบการให้บริการภายใต้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยสาขาในสังกัด 2 สาขา คือ สาขาเพชรบุรี และสาขาพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันมีการให้บริการด้านการเงินในหลายรูปแบบ และมีลูกค้าที่ใช้บริการอยู่เป็นจำนวนมาก โดยธนาคารได้พัฒนารูปแบบและกระบวนการต่างๆ ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ด้วยองค์ประกอบของพนักงานที่มีทักษะ ความรู้ในผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ธนาคารมีไว้บริการลูกค้า ตลอดจนบุคลากรที่นำประทับใจ สถานที่ทำการของธนาคารมีความสะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งคุณภาพของการให้บริการด้วยเวลาอันรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ โดยการนำเอาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการให้บริการ อันจะนำมาซึ่งความสะดวกสบายในการให้บริการกับลูกค้า แต่อาจยังมีข้อบกพร่องบางประการที่ทำให้ลูกค้าไม่ได้รับความสะดวกจากการให้บริการของธนาคาร อาจทำให้ธนาคารต้องสูญเสียลูกค้า เสียโอกาส และรายได้จากการให้บริการไปให้กับธนาคารอื่นซึ่งบริการได้ดีกว่า ทั้งนี้ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โดยรวมของทั้งสองสาขาผู้ใช้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีผู้ใช้บริการลดลง จากปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการลดลง 5.17 % และในปี พ.ศ. 2551 มีอัตราเพิ่มขึ้น 3.19 % และเมื่อเปรียบเทียบผู้ใช้บริการทั้งสองสาขา พบว่า ธนาคารกรุงไทย สาขาเพชรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีผู้ใช้บริการลดลง จากปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการลดลง 6.95 % และในปี พ.ศ. 2551 มีอัตราเพิ่มขึ้น 7.55 % ส่วนผู้ใช้บริการของธนาคาร กรุงไทย สาขาพระนครศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีผู้ใช้บริการลดลง จากปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการลดลง 2.42 % และในปี พ.ศ. 2551 มีอัตราการลดลง 3.25 % ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการบางส่วนอาจไม่ได้รับความสะดวกจากการให้บริการของธนาคาร หรือไม่ได้รับการบริการที่พึงพอใจ หรือการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไม่ได้แตกต่างจากธนาคารอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ใช้บริการหันไปใช้บริการของธนาคารอื่น และทำให้ธนาคารต้องสูญเสียลูกค้าเสียโอกาส รวมถึงรายได้จากการให้บริการไปให้ กับธนาคารอื่นซึ่งบริการได้ในระดับเดียวกันหรือในระดับที่ดีกว่า

จากการปรับเปลี่ยนระบบบริการต่างๆ ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สืบเนื่องจากการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันที่มีมากขึ้น สถาบันทางการเงินต่างๆ มีความต้องการที่จะได้ฐานลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ลูกค้าจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งใน การตัดสินใจเลือกใช้บริการต่างๆ อย่างไรก็ตามการที่ลูกค้าจะให้ความสนใจและตัดสินใจใช้บริการมาน้อยเพียงใดนั้น อาจเกิดจากสาเหตุปัจจัยต่างๆ หลายประการ แม้ว่าธนาคารจะได้พยายามพัฒนาระบบการบริการในด้านต่างๆ แก่ลูกค้า แต่อาจจะยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง ว่าการบริการในรูปแบบใดที่ลูกค้าให้ความสำคัญและต้องการมากที่สุดในการเลือกใช้บริการของธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี หรือการบริการแบบใดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ จึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะพนักงานของธนาคารมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนา

คุณภาพการบริการของธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของธนาคารให้มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า โดยการให้บริการที่ตรงกับความต้องการ และทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด และเพื่อเสริมสร้างรากฐานของธนาคาร ให้แข็งแกร่งสำหรับการเติบโตอย่างมั่นคงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาลักษณะการใช้บริการของผู้ใช้บริการธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะการใช้บริการของผู้ใช้บริการ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีการกำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ใช้บริการธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสาขาธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงไทยสาขาเพชรบุรี และธนาคารกรุงไทย สาขาพระนครคีรี และผู้บริหารของธนาคารกรุงไทย จำนวน 6 ราย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ธนาคาร กรุงไทยสาขาเพชรบุรี และธนาคารกรุงไทยสาขาพระนครคีรี จำนวน 400 คน และผู้บริหารของธนาคาร ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้คำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Sampling) โดยใช้จำนวนประชากรในเขตพื้นที่เป็นชั้น (Strata) ในการแบ่ง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้ตัวอย่างในการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดย การสัมภาษณ์ผู้บริหารของธนาคารกรุงไทย จำนวน 6 คน ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ผ่านการทดสอบเครื่องมือ ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.811 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ส่วนสถิติที่ใช้ในการศึกษาคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายตัวแปรตามลักษณะข้อมูล และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการ ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้เชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยและอภิปราย

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.00 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 31.25 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 48.50 มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 55.50 และมีรายได้สุทธิต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 46.00

1. ลักษณะการใช้บริการของผู้ที่ให้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการประเภทฝาก-ถอนเงิน ร้อยละ 81.50 มีช่องทางในการใช้บริการผ่านตู้ ATM ร้อยละ 62.50 มีช่วงระยะเวลาใช้บริการระหว่าง 8.30 - 11.59 น. ร้อยละ 45.00 มีระยะเวลาในการเป็นลูกค้าของธนาคาร 15 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 38.00 มีความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้ง ต่อเดือน ร้อยละ 54.50 และมีเหตุผลในการใช้บริการคือ ความสะดวก เช่น ใกล้บ้าน/ที่ทำงาน/ที่จอดรถสะดวก และหน่วยงานจ่ายเงินเดือนผ่านธนาคารนี้ ร้อยละ 34.50

2. คุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านระบบการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของพนักงาน ส่วนด้านที่อยู่ในลำดับสุดท้าย คือ ด้านคุณภาพของสถานที่ ผลการศึกษาเป็นรายด้านได้แก่ 1) ด้านระบบการให้บริการ พบว่า การจัดเตรียมแบบฟอร์มเอกสารอย่างเพียงพอ และการนำระบบคิวมาช่วยอำนวยความสะดวกในการรอรับบริการ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า การบริการแก่ลูกค้าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (ไม่มีช่วงพักเวลากลางวัน) และการบริการการจัดลำดับก่อนหลังในการให้บริการ 3) ด้านคุณภาพของพนักงาน พบว่า พนักงานมีบุคลิกภาพ การแต่งกาย สะอาด สุภาพ

เรียบร้อยและเหมาะสม และพนักงานมีความน่าเชื่อถือและมีความซื่อสัตย์ 4) ด้านคุณภาพของสถานที่ พบว่า ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด และความสวยงาม ทั้งภายในและภายนอกอาคาร และมีบรรยากาศภายในสำนักงานที่ดี

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ใช้บริการธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ธนาคารควรปรับปรุงสถานที่จอดรถให้มีความเพียงพอมากขึ้น และควรเพิ่มตู้ ATM ในสถานที่ที่มีคนสัญจรให้มากขึ้น ธนาคารควรเพิ่มพนักงานให้เพียงพอแก่ผู้เข้ารับบริการบริการของธนาคาร และพนักงานบริการควรแนะนำข้อมูลให้กับผู้ใช้บริการให้มากกว่านี้ รวมถึงควรมีเจ้าหน้าที่ให้บริการในการเพิ่มความสะดวกในการจอดรถยนต์ และธนาคารควรปรับลดค่าธรรมเนียมในการให้บริการ การขอใบรายการเคลื่อนไหวของบัญชี

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้ 1) ด้านระบบการให้บริการ ปัญหาที่ผ่านมา พนักงานมีความสามารถในการทำธุรกรรมที่แตกต่างกัน การตรวจสอบรายงานประจำวันรวมถึงอำนาจในการเข้าถึงตัวข้อมูล ทำได้เพียงไม่กี่ระดับของผู้มีอำนาจลงนามในธนาคาร และผู้มาใช้บริการในแต่ละวันมีจำนวนมาก ทำให้ระบบการให้บริการมีความล่าช้า โดยแนวทางการพัฒนาระบบการให้บริการ จัดระดับพนักงานที่มีอำนาจในการทำธุรกรรมประเภทนั้นๆ มาคอยรับบริการและทำธุรกรรม และให้พนักงานที่มีอำนาจรองลงมา เป็นผู้ให้บริการในธุรกรรมที่มีความสำคัญรองลงมา รวมถึงนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวก โดยการนำระบบบัตรคิวมาใช้ในการให้บริการ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ ปัญหาที่ผ่านมา กระบวนการให้บริการธุรกรรมทางการเงินประเภท การถอนเงินสด ยังคงมีการตั้งจำกัดวงเงิน สำหรับ การรับบริการต่างสาขาเจ้าของบัญชี และการทำธุรกรรมที่สาขาย่อยหรือหน่วยบริการนอกเวลาทำการปกติยังคงมีข้อจำกัดการฝากถอนเงินสด และช่วงปลายเดือนและต้นเดือนธนาคารไม่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว และเครื่องมือให้บริการมีการขัดข้องเป็นประจำ โดยแนวทางการพัฒนากระบวนการให้บริการ ด้านการทำธุรกรรม โดยแนะนำผู้มารับบริการให้ทำธุรกรรมประเภท Transfer (TR) แทนการทำธุรกรรมด้วยเงินสด และกำหนดระดับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงานให้ต่ำลงมา เพื่อความสะดวกในการมาใช้บริการของลูกค้า ธนาคารควรติดตั้งตู้ ATM ให้มาก และเปิดทำการในการให้บริการตลอด 7 วัน 3) ด้านคุณภาพของพนักงาน ปัญหาที่ผ่านมา พนักงานแต่ละรายบุคคลขาดความรู้ในผลิตภัณฑ์ของธนาคาร และความเชี่ยวชาญในการให้บริการ และข้อจำกัดในการทำธุรกรรมด้วยเงินสดและ Transfer ในระดับพนักงานและระดับชั้นที่ต่างกัน ทำให้ขาดความคล่องตัวในการให้บริการลูกค้า โดยแนวทางการพัฒนาคุณภาพของพนักงาน โดยส่งเสริมให้พนักงานตระหนักและเรียนรู้ในองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และฝึกฝนในด้านผลิตภัณฑ์และบริการให้ทันต่อความต้องการของลูกค้า และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของธนาคารเพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลแก่ลูกค้าได้อย่างถูกต้องครบถ้วน 4) ด้านคุณภาพของสถานที่ ปัญหาที่ผ่านมา สถานที่รับรองสำหรับต้อนรับลูกค้ามีเนื้อที่น้อยไปเมื่อเทียบกับเนื้อที่ของทำการสาขา และปัญหาเกี่ยวกับสถานที่จอดรถยนต์สำหรับรับรองลูกค้ามีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มารับบริการ โดยแนวทางการพัฒนาคุณภาพของสถานที่ โดยปรับปรุงคุณภาพของสถานที่ การปรับเปลี่ยนเนื้อที่ในการบริการลูกค้า โดยแบ่งเนื้อที่ ร้อยละ 70 เป็นพื้นที่สำหรับบริการลูกค้า และร้อยละ 30 เป็นพื้นที่สำหรับ การบริหารจัดการของธนาคาร และเพิ่มการอำนวยความสะดวกต่อลูกค้า โดยด้านล่างของสาขา ได้จัดสถานที่สำหรับจอดรถยนต์ สำหรับผู้ที่มาติดต่อกับธนาคารเท่านั้น

อภิปรายผล

1. คุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า 1) ด้านระบบการให้บริการ พบว่า การเตรียมแบบฟอร์มเอกสารอย่างเพียงพอ และการนำระบบคิวมาช่วยอำนวยความสะดวกในการรอรับบริการ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาพบปัญหา การประชาสัมพันธ์ยังไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร และการบริการฝาก-ถอนเงิน ยังขาดความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ซึ่งแนวทางแก้ไขของธนาคารกรุงไทย ควรมีการอบรมพนักงานให้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดในการประชาสัมพันธ์การบริการในด้านต่างๆของธนาคาร รวมถึงควรลดขั้นตอนในการให้บริการฝาก-ถอนเงิน และให้บริการควบคู่กับการนำระบบบัตรคิวมาใช้ในการให้บริการ จะทำให้สามารถเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการได้ และมอบหมายพนักงานที่มีอำนาจมาบริการในการทำธุรกรรมโดยตรง เพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลของพนักงาน สอดคล้องกับแนวความคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550 : 440) และ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ (2545 : 29-30) และ อำพล เกตุทวี (2549 : 5) 2) ด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า การบริการแก่ลูกค้าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (ไม่มีช่วงพักเวลากลางวัน) และการบริการการจัดลำดับก่อนหลังในการให้บริการ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาพบปัญหา การจัดแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ใช้บริการแสดงความคิดเห็น ผู้ใช้บริการไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ในส่วนการให้บริการธุรกรรมประเภท การถอนเงินสด ผู้ใช้บริการที่มีบัญชีต่างสาขา มีข้อจำกัดในการถอนเงินสดในวงเงินไม่เกิน 300,000 บาท ทำให้

ผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร และช่วงปลายเดือนและต้นเดือนธนาคารไม่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว และเครื่องมือใช้บริการมีการขัดข้องเป็นประจำ ซึ่งแนวทางแก้ไขของธนาคารกรุงไทย ควรมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานรับผิดชอบดูแลในการรับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ และเพิ่มพนักงานในส่วนงานที่ให้บริการมากขึ้น ในการให้บริการ การถอนเงินสด ควรเสนอแนะให้กับผู้บริหารในการเพิ่มวงเงินในการถอนเงินให้ผู้ใช้บริการที่มีบัญชีต่างสาขา มากขึ้น เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้บริการ และช่วงปลายเดือนและต้นเดือนธนาคารควรจัดเจ้าหน้าที่ในการให้บริการมากขึ้นเป็นพิเศษ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ ทั้งนี้ธนาคารควรติดตั้งตู้ ATM ให้มากขึ้น และเปิดทำการในการให้บริการตลอด 7 วัน สอดคล้องกับแนวความคิดของ อภิชัย พรหมพิทักษ์กุล (2545 : 15-17) 3) ด้านคุณภาพของพนักงาน พบว่า พนักงานมีบุคลิกภาพ การแต่งกาย สะอาด สุภาพเรียบร้อยและเหมาะสม และพนักงานมีความน่าเชื่อถือและมีความซื่อสัตย์ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาพบปัญหา พนักงานบางส่วนขาดการมีกิริยาจาจา อ่อนน้อม สุภาพอ่อนโยน และมีความเป็นกันเอง และไม่มีสีหน้ายิ้มแย้ม ไม่กล่าวต้อนรับ รวมถึงขาดความกระตือรือร้น และ พนักงานบางส่วนขาดความรู้ในผลิตภัณฑ์ของธนาคาร และข้อจำกัดในการทำธุรกรรมด้วยเงินสดและ Transfer ในระดับพนักงาน ทำให้ขาดความคล่องตัวในการให้บริการลูกค้า ซึ่งแนวทางแก้ไขของธนาคารกรุงไทย ควรมีการส่งเสริมให้พนักงานได้อบรมและเพิ่มความรู้ในด้านการให้บริการลูกค้า และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของธนาคาร เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และพนักงานควรมีการหมุนเวียนตำแหน่งงานกันภายในสาขาเพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานในหลายๆ หน้าที่ ทั้งนี้เป็นการเพิ่มศักยภาพของพนักงาน สอดคล้องกับแนวความคิดของ สุภชัย คามวัลย์ (2544 : 12-15) และ อภิชัย พรหมพิทักษ์กุล (2545 : 17-19) และ อำพล เกตุทวี (2549 : 5) 4) ด้านคุณภาพของสถานที่ พบว่า ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด และความสวยงาม ทั้งภายในและภายนอกอาคาร และมีบรรยากาศภายในสำนักงานที่ดี ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาพบปัญหา สถานที่จอดรถของธนาคารไม่เพียงพอ และไม่สะดวกต่อการมาใช้บริการ รวมถึงสถานที่จอดรถของธนาคารมีความปลอดภัยน้อย เกิดจากการขับรถเข้าออก มักมีการเฉี่ยวชน สาเหตุจากสถานที่จอดรถคับแคบเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มารับบริการ และสถานที่รับรองสำหรับต้อนรับลูกค้ามีเนื้อที่น้อยไปเมื่อเทียบกับเนื้อที่ของที่ทำการสาขา ซึ่งแนวทางแก้ไขของธนาคารกรุงไทย ควรมีการปรับเปลี่ยนเนื้อที่ในการบริการลูกค้า โดยแบ่งเนื้อที่ ร้อยละ 70 เป็นพื้นที่สำหรับบริการลูกค้า และร้อยละ 30 เป็นพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการของธนาคาร และเพิ่มการอำนวยความสะดวกต่อลูกค้า โดยด้านล่างของสาขา ควรมีพนักงานคอยดูแลสถานที่จอดรถยนต์สำหรับผู้ที่มาติดต่อกับธนาคารเท่านั้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ อำพล เกตุทวี (2549 : 5) และ ผกามาศ วีระสกุล (2549 : 5)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการบริการของธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้ 1) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการบริการ จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า อายุ มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้ใช้บริการที่มีอายุ มากกว่า 30 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานและมีประสบการณ์มานาน จึงมีการติดต่อและทำธุรกรรมกับธนาคารบ่อยครั้งมากกว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุ น้อยกว่า 30 ปี ทำให้การมาใช้บริการของ ผู้ใช้บริการที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี พนักงานธนาคารต้องคอยแนะนำในการใช้บริการมากกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ มากกว่า 30 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรเทพ สุกสี (2548 : บทคัดย่อ) 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการบริการ จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ระดับการศึกษา มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาน้อย ส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในระบบของธนาคาร พนักงานธนาคารจึงมีการให้คำแนะนำในการใช้บริการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าซึ่งสามารถทำธุรกรรมเองได้โดยไม่ต้องขอคำแนะนำจากพนักงานของธนาคาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรเทพ สุกสี (2548 : บทคัดย่อ) 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการบริการของธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามลักษณะการใช้บริการ พบว่า ความถี่ในการใช้บริการ มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้ใช้บริการที่มีความถี่จากการมาใช้บริการเป็นเวลานาน ย่อมมีความชำนาญและความรวดเร็ว รวมถึงมีความคุ้นเคยกับพนักงานผู้ให้บริการ ทำให้ได้รับความพึงพอใจมากกว่าผู้ใช้บริการที่มีความถี่น้อยกว่า ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกามาศ วีระสกุล (2549 : บทคัดย่อ)

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพ ได้ดังนี้ คือ ควรจัดระดับพนักงานที่มีอำนาจในการทำธุรกรรมประเภทนั้นๆ มาคอยรับบริการและทำธุรกรรม และควรมีการแนะนำผู้มารับบริการให้ทำธุรกรรมประเภท Transfer (TR) แทนการทำธุรกรรมด้วยเงินสด และควรส่งเสริมให้พนักงานตระหนักและเรียนรู้ในองค์ความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ และควรปรับปรุงคุณภาพของสถานที่

การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในการบริการลูกค้า และเพิ่มการอำนวยความสะดวกในการจัดสถานที่สำหรับจอดรถยนต์ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงาน ดังนี้คือ 1) ด้านระบบการให้บริการ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการด้านต่างๆ ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ควรเพิ่มพนักงานสำหรับบริการการรับฝาก-ถอนเงิน ในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้บริการมาใช้บริการเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ การจัดแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ใช้บริการแสดงความคิดเห็นควรจัดไว้ในสถานที่พบเห็นได้ง่าย ควรเพิ่มพนักงานไว้คอยบริการในการทำธุรกรรมในช่วงปลายเดือนและต้นเดือน 3) ด้านคุณภาพพนักงาน พนักงานควรมีกิริยาจาอ่อนน้อม สุภาพอ่อนโยน และมีความเป็นกันเองมากขึ้นกว่าที่ให้บริการอยู่ ควรส่งเสริมให้พนักงานได้อบรมความรู้ในผลิตภัณฑ์ของธนาคาร และความเชี่ยวชาญในการให้บริการมากขึ้น 4) ด้านคุณภาพของสถานที่ ควรจัดพนักงานไว้คอยดูแลสถานที่จอดรถของธนาคารให้มีความเพียงพอ สะดวกต่อ การมาใช้บริการ ควรจัดพนักงานไว้คอยดูแลสถานที่จอดรถของธนาคารเพื่อป้องกันการเสียหายในขณะผู้ใช้บริการนำรถเข้า-ออก จากธนาคาร และผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 2) ควรศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 3) ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ. (2545). TQM กลยุทธ์การสร้างองค์การคุณภาพ. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ต.
- ผกามาศ วีระสกุล. (2549). ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาศรีรัตนนิคม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : ซีระฟิล์มและ ไชแท็กซ์.
- สุภชัย คามวัลย์. (2544). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักทะเบียน อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อมรเทพ สุกสี. (2548). ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อภิชัย พรหมพิทักษ์กุล. (2545). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการมาใช้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานของที่ว่าการอำเภอที่มีการรื้อปรับระบบและที่ไม่มีการรื้อปรับระบบ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำพล เกตุทวี. (2549). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสำนักนาบนาเหนือ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

**การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล
 หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 A study To Deverlop One Tambon One Product (OTOP)
 Distribution Center Management At Kohkerd District
 In Phranakhon Si Ayutthaya Province**

อโนชา ปานแก้ว

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน และความพร้อมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ 2) ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อปัจจัยการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 3) รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และ 4) พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 58 คน (ประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 16 คน และผู้ประกอบการ จำนวน 42 คน) ผู้นำชุมชน จำนวน 25 คน และผู้บริโภค จำนวน 200 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการประชุมสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รวมตัวเป็นกลุ่มแม่บ้าน เพื่อผลิตสินค้าชุมชน ประเภทอาหาร โดยการร่วมทุนจากสมาชิก ส่วนความพร้อมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่ออกจำหน่ายจะผลิตตามคำสั่งซื้อ คุณภาพของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง การตั้งราคาตั้งตามความต้องการของตลาด และมีการนำสินค้าไปวางจำหน่ายที่งานแสดงสินค้าต่างๆ 2) ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้า ด้านทำเลที่ตั้งจำหน่ายสินค้ามีความเหมาะสมมาก ส่วนด้านเงินทุน แหล่งเงินทุน ความรับผิดชอบของบุคลากร และการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย แต่มีศักยภาพพอที่จะดำเนินการได้ 3) ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าโดยรวมเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ในด้านจุดมุ่งหมายร่วม ด้านบุคลากร ด้านการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านการสร้างความร่วมมือของชุมชน และด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้า และมีความต้องการให้ศูนย์จำหน่ายสินค้าดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และ 4) พฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์การเดินทางมาเพื่อจับจ่ายใช้สอย มีการซื้อสินค้า 1,001 บาทขึ้นไปต่อครั้ง มีความถี่ในการซื้อสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในรอบ 6 เดือนน้อยกว่า 6 ครั้ง และมีความต้องการให้ศูนย์จำหน่ายสินค้ามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ในด้านสถานที่จำหน่าย ด้านบริการ และ ด้านสินค้า

คำสำคัญ : ศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์, การบริหารจัดการ, พฤติกรรมผู้บริโภค

ABSTRACT

This research title is A Study to Develop One Tambon One Product (OTOP) Distribution Center Management at Kohkerd District in Phranakhon Si Ayutthaya Province. aimed to study the : 1) community's products and readiness of OTOP marketing in general; 2) examine opinion of relevant people toward the management of the OTOP distribution center; 3) investigate the management model of the OTOP distribution center; and 4) explore behaviors and needs of customers of the OTOP distribution center. The sample group comprised 3 groups: 58 relevant people – 16 OTOP committee and 42 entrepreneurs, 25 community leaders, and 200 consumers. The research instruments included an interview, questionnaire, and focus group. Statistical analysis was performed in terms of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed as follows: 1) Most entrepreneurs were groups of people and house wives food from the community. In terms of marketing readiness, products were produced from orders. Their quality was moderate and the price depended on market demand. The Products were on shelf at several trade fairs. 2) Regarding the community leaders, and the relevant people's opinions toward the OTOP Center management, location was viewed highly appropriate, while cash flow, funding resources, staff responsibility and connection with others were viewed at a low level. 3) The management model was viewed at the lowest level, concerning purpose, staff, information system, community cooperation, and connection between entrepreneurs and product distribution centers; the product distribution center was required to operate at the highest level; and 4) most customers travelled to kohkerd District to buy its products and paid at least 1,001 baht for each visit. The purchase was less than 6 times in 6 months. The distribution center management was highly required in terms of location, service, and product.

Keywords: OTOP distribution center, Management, customers behavior

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้หาทางที่จะสร้างรายได้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจระดับฐานราก โดยมีความเชื่อมั่นว่า สังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ จึงนำแนวความคิดที่จะทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่เป็น ต้นทุนในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งทรัพย์สินของประชาชน หมายถึง ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทักษะฝีมือ ธรรมชาติ วิถีชีวิต พิษผลทางการเกษตร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้สร้างสม และสืบทอดมาเป็นสมบัติของทุกคนในชุมชน แต่ขาดการบำรุงรักษา และไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ สิ่งประเทศไทยต้องทำ คือการบูรณาการภูมิปัญญาเดิมด้วยวิทยาการสมัยใหม่ และองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ต่อไป (กรมการพัฒนาชุมชน. 2549 : 1) จึงเป็นที่มาของโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า การดำเนินโครงการนี้มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ คือภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ผลิตภัณฑ์ และบริการที่ใช้ ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยเสริมสร้างกิจกรรมที่นำศักยภาพความรู้ ความสามารถของท้องถิ่นมาใช้

จากการที่ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมระหว่างคณาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2551 ณ ศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด ทราบถึงความต้องการในการเปิดศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ไม่สามารถเปิดได้ โดยพบปัญหาคร่าวๆ คือ ขาดการติดต่อประสานงานภายในองค์กร ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดกิจกรรมที่ช่วยสร้างความร่วมมือของชุมชน รวมทั้งยังขาดความพร้อมในการเปิดศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถเปิดดำเนินการได้อย่างยั่งยืน และหน่วยงานอื่น ๆ สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องในการดำเนินงานตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน และความพร้อมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ
2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อปัจจัยการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
3. รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
4. พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 58 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด จำนวน 16 คน และผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 42 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.2 ผู้บริโภค เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากร จึงใช้ สูตรของ W.G. Cochran (1953) (อ้างถึงใน อภินันท์ จันตะนี. 2550: 29) เพื่อคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

เมื่อ n แทนจำนวนตัวอย่าง

P แทนสัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะสุ่ม โดยกำหนด 15% หรือ .15

Z แทนความเชื่อมั่นซึ่งกำหนดไว้ 95% ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติ

0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96

e แทนสัดส่วนในการคลาดเคลื่อน (e = .05) ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{0.15(1-0.15)(1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$= \frac{0.15(0.85)(3.8416)}{(0.0025)}$$

$$= \frac{0.4898}{0.0025}$$

$$= 196 \text{ คน}$$

ได้ตัวอย่าง

จากผลการคำนวณได้ 196 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กับผู้บริโภคที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 ผู้นำชุมชน จำนวน 24 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 12 คน ตัวแทนบ้านโฮมสเตย์ จำนวน 1 คน กรรมการดูแลการท่องเที่ยวทางน้ำ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 1 คน ผู้บริโภคสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คนและคณะกรรมการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด จำนวน 7 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ในการประชุมสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมสนทนากลุ่ม

2.1 แบบสอบถาม เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน และความพร้อมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อปัจจัยการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

2.2 แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

2.3 การจัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชน

3. การทดลองเครื่องมือ (Try-out) แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8572 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มาจาก 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาค้นคว้า

5. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไม่มียี่ห้อ (Brand) มีการพัฒนาแบบอยู่บ้าง การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นไปตามความคิดเห็นและความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม รูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นแบบเบื้องต้น ธรรมดา คุณภาพผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการผลิตมีน้อย เช่นขาดความรู้และทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ก้าวหน้า ส่วนการดำเนินงานด้านผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานกลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และด้านเงินทุน ไม่มีปัญหา ด้านราคา ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามความต้องการตลาด ผลิตภัณฑ์บางรายการมีราคาต่ำกว่าผู้ขายรายอื่นในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน วิธีการขายเป็นแบบขายเงินสด โดยมีราคาเหมาะสมระดับปานกลาง ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ขายผลิตภัณฑ์โดยวิธี ขายปลีกและวางจำหน่ายในพื้นที่ร้านค้าชุมชน ไม่ได้ส่งไปจำหน่ายในศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลเกาะเกิด มีบางส่วนส่งไปจำหน่ายในศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด ส่งไปจำหน่ายในตลาดภายในจังหวัด และส่งไปจำหน่ายในตลาดต่างจังหวัด มีความเห็นว่าการจัดจำหน่ายมีความเหมาะสมระดับปานกลาง และด้านการส่งเสริมการตลาด มีความไม่ชัดเจนในการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไม่มีการส่งเสริมการตลาดหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยวิธีการโฆษณา แต่มีการขายโดยสมาชิกในชุมชน มีการลด แลก แจก แถม ตามโอกาส หรือเมื่อผู้บริโภคซื้อครั้งละจำนวนมาก ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยตรงจากกลุ่ม ไม่มีการจัดทำเว็บไซต์ของกลุ่มชุมชน ไม่มีการโฆษณาขายผลิตภัณฑ์โดยโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ทางวิทยุ หรือทางใบปลิว แต่มีการไปร่วมงานแสดงสินค้าที่ทางการจัดขึ้น มีแผ่นพับ มีการรับประกันหรือส่งคืน ได้บางอย่าง โดยสรุปมีความเหมาะสมทางด้านการส่งเสริมการขายระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อปัจจัยการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด สรุปว่า ทำเลที่ตั้งจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เหมาะสมระดับมาก จำนวนและชนิดสินค้าวางจำหน่ายในศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่ายมีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด ด้านการเงิน สรุปว่า เงินทุนหมุนเวียน การจัดการระบบบัญชี และแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนอยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกด้าน ด้านบุคลากร สรุปว่า บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบในระดับน้อย เช่นเดียวกับบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้เห็นว่า จำนวนผู้ปฏิบัติงานและความพร้อมให้ความร่วมมือของบุคลากรอยู่ในระดับน้อยที่สุด ด้านการบริการจัดการจำหน่าย สรุปว่า มีความคิดเห็นที่ผู้รับผิดชอบจัดจำหน่ายสินค้า มีความรู้ความสามารถในการจัดจำหน่ายและผู้รับผิดชอบ มีความเข้าใจ และรู้จักสินค้าในศูนย์ในระดับน้อยทุกด้าน ด้านการเชื่อมโยง สรุปว่า มีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน การรับรู้ของชุมชน และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับน้อย ส่วนคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด มีความพร้อมในการติดต่อขอความร่วมมือหน่วยงานอื่น ๆ ระดับน้อยที่สุด และด้านศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (คณะกรรมการ) ตำบลเกาะเกิด สรุปว่า มีความคิดเห็นว่าจะมีศักยภาพพอที่จะดำเนินการได้ เพราะทั้งนี้เคยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จากพัฒนาชุมชน ในเรื่องการบริการลูกค้า การจัดจำหน่ายสินค้าในชุมชน รวมทั้งมีองค์กรได้ช่วยเหลือหรือดำเนินการด้านปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน ช่วยเหลือหรือดำเนินการด้านจัดตั้งกลุ่ม/ชุมชน แต่ผู้นำชุมชนมีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษาในเรื่องเกี่ยวกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ค่อนข้างน้อย โดยให้อิสระในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายสินค้าระดับปานกลาง นอกจากนี้ชุมชนเคยมีโอกาสในการกำหนดมาตรการต่างๆเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าในชุมชน เช่น การกำหนดระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์

3. รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้านสภาพปัจจุบันการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านจุดมุ่งหมายร่วม ด้านบุคลากร ด้านการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านการสร้างความร่วมมือของชุมชน และด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้า มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนความต้องการที่มีต่อศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีระดับความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

4. พฤติกรรมผู้บริโภคส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การเดินทางมาเพื่อจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหาร ที่ห้างสรรพสินค้า โดยมีการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าครั้งละ 1,001 บาทขึ้นไป และมีความถี่ในการซื้อสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในรอบ 6 เดือนน้อยกว่า 6 ครั้ง

5. ความต้องการของผู้บริโภคต่อศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ด้านบริการ ด้านสินค้า มีระดับความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ความพร้อมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ อภิปรายได้ว่า

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไม่มียี่ห้อ (Brand) มีการพัฒนารูปแบบอยู่บ้างตามความคิดเห็นและความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม รูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นแบบเบื้องต้น ธรรมดา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา สุภากรณ์. (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมกลุ่มการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษากลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ไม่มีความรู้เรื่องการออกแบบใหม่ๆ ขาดเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ขายได้ช้า ขาดเงินทุนหมุนเวียน ผลิตภัณฑ์เกิดเชื่อราได้ง่าย บรรจุภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน

1.2 ด้านราคา ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามความต้องการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรี ภูตระกูล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจากกกในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านการกำหนดราคา ผู้ผลิตและคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ คุณภาพ ต้นทุน และความต้องการของลูกค้า

1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ขายผลิตภัณฑ์โดยวิธีขายปลีกและวางจำหน่ายในพื้นที่ร้านค้าชุมชน ไม่ได้ส่งไปจำหน่ายในศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบล มีบางส่วนส่งไปจำหน่ายในศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด ตลาดภายในจังหวัด และตลาดต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา สุภากรณ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมกลุ่มการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษากลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีแหล่งจำหน่ายทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความไม่ชัดเจนในการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไม่มีการส่งเสริมการตลาดหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยวิธีการโฆษณา แต่มีการขายโดยสมาชิกในชุมชน มีการส่งเสริมการขาย เช่น การลด แลก แจก แถม ตามโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการตลาดของ Philip Kotler (อ้างถึงใน อุดลย์ จาตุรงค์กุล 2546:11) การบริหารการตลาดเป็นกระบวนการวางแผนและบริหาร การคิดค้น การวางราคา การส่งเสริมการตลาดและการจัดจำหน่าย ความคิด สินค้าและบริการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเพื่อตอบสนองเป้าหมายของบุคคลและองค์กร

2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อภิปรายได้ว่า

2.1 ด้านการเงิน มีการจัดทำระบบบัญชี และแหล่งเงินทุนให้การสนับสนุนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ขาดเงินทุนในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตติกา แสนโภชน์. (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนส่วนมากมีปัญหาเรื่องเงินทุน การบันทึกข้อมูลรายรับ - รายจ่ายไม่ครบ แยกประเภทรายรับ - รายจ่ายไม่ได้ ไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริง ไม่ได้จัดทำรายงานทางการเงิน ไม่ทราบกำไรขาดทุนที่แท้จริง

2.2 ด้านบุคลากร มีความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบในระดับน้อย เช่นเดียวกับบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรี ภูตระกูล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจากกกในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สมาชิกหลายคนยังไม่มี ความชำนาญในการผลิตด้านการตลาด

2.3 ด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน การรับรู้ของชุมชน และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติโส แก้วบุญเรือง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดลำปาง พบว่า ปัญหาการขาดความรู้ ความสามารถในการประสานงานในชุมชน

2.4 ด้านศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีศักยภาพพอที่จะดำเนินการได้ เพราะทั้งนี้เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานพัฒนาชุมชน ในเรื่องการบริหารลูกค้า การจัดจำหน่ายสินค้าในชุมชน รวมทั้งมีองค์กรได้ช่วยเหลือหรือดำเนินการด้านปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตติกา แสนโภชน์. (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี พบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนยังต้องการความช่วยเหลือด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ

3. รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการ พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับน้อยที่สุด โดยเฉพาะมีศูนย์การค้าติดต่อประสานงานกับองค์กรภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตติกา แสนโภชนี. (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี พบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนยังต้องการความช่วยเหลือด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการการดำเนินงานด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แก่ มีวิธีการบริการลูกค้ารวดเร็วและประทับใจ มีองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนด้านความรู้ ทักษะในอาชีพในระดับมากที่สุด

4. พฤติกรรมของผู้บริโภคต่อศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลเกาะเกิด พบว่า มีวัตถุประสงค์การเดินทางมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา แก้วเนตร (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางเพื่อเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึก

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านจุดมุ่งหมายร่วม ควรสร้างงานให้คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำ และสามารถเลี้ยงตัวเองได้
2. ด้านบุคลากร ควรมีการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม หรือส่งไปดูงานตามสถานที่ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้า เพื่อนำมาถ่ายทอดให้ความรู้แก่คนในชุมชน
3. ด้านการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของศูนย์จำหน่ายสินค้า และสถานที่จำหน่ายสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับทราบข้อมูลและเดินทางมาที่ศูนย์จำหน่ายสินค้า
4. ด้านการสร้างร่วมมือของชุมชน ควรมีการประชุมสัมมนา ร่วมกันหาทางแก้ปัญหาในชุมชน เพื่อให้ชุมชนและศูนย์จำหน่ายสินค้าอยู่รอด และยั่งยืน
5. ด้านการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ควรมีศูนย์การค้าติดต่อประสานงานกับองค์กรภายในและภายนอก เพื่อให้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์จำหน่ายสินค้า และร่วมกันหาทางแก้ไขกับปัญหาที่กำลังเผชิญ
6. ด้านสถานที่จำหน่าย ควรมีสถานที่จอดรถที่กว้างขวาง เพื่รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม ซื้อสินค้าและบริการของศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
7. ด้านการบริการ ควรส่งเสริมการให้บริการนวดแผนไทยภายในศูนย์จำหน่ายสินค้า ให้สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน
8. ด้านสินค้า ควรมีการจัดวางผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม และเป็นระเบียบ เพื่อง่ายต่อการที่ผู้บริโภคจะหาสินค้า หรือมองเห็นสินค้าได้อย่างสะดวก

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาลักษณะเชิงคุณภาพของศูนย์จำหน่ายสินค้ามากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์คณะกรรมการศูนย์จำหน่ายสินค้าผู้ประกอบการในชุมชน หรือใช้เวลาพูดคุยสอบถามกับผู้นำชุมชนให้มากขึ้น ในเรื่องของแนวคิด ข้อเสนอแนะ และความต้องการของคนในชุมชน เพื่อนำสิ่งที่ได้มาทดลองปฏิบัติ และพัฒนาให้ศูนย์จำหน่ายสินค้าเปิดดำเนินการได้อย่างยั่งยืนต่อไป
2. การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นจึงควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาเชิงขยายผลทางด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มาใช้บริการศูนย์จำหน่ายสินค้า ประสิทธิภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการประยุกต์ใช้ได้ต่อไป
3. ควรมีการทำวิจัยในเรื่องการเงินที่มุ่งศึกษาการคิดคำนวณต้นทุนเพื่อนำไปสู่การกำหนดราคาขาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อศูนย์จำหน่ายสินค้า และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). เอกสารการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”. กรุงเทพฯ : กองพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม.
- กฤตติกา แสนโภชน. (2546). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์นิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต(คหกรรมศาสตรศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตติใส แก้วบุญเรือง. (2546). การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตรี ภูตระกูล. (2546). การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจากกก ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วนิดา แก้วเนตร. (2545). ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุภัทรา สุภาภรณ์. (2547). กิจกรรมกลุ่มการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษา กลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (อุตสาหกรรมการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2546). การบริหารการตลาด กลยุทธ์และยุทธวิธี ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

**การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดดับเต่า
ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**
**Tourism Management by Community-Based : A Case Study of Community
Enterprises. mushrooms “Tub Toa”, Samruen District, Phranakhon Si
Ayutthaya**

ภัทรพร จันตะนี, อัจฉรา หล่อตระกูล

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบททางกายภาพทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนเห็ดดับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเห็ดดับเต่า และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การศึกษาครั้งนี้ใช้ แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน ผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บริบททางกายภาพของชุมชนตำบลสามเรือนผู้ผลิตเห็ดดับเต่า ได้รวมกลุ่มกัน จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเห็ดดับเต่าทั้ง 8 หมู่บ้าน มีสมาชิกรวม 120 คน ได้รวมมือเป็นเครือข่ายกันผลิตเห็ดดับเต่าในพื้นที่ของตนเอง ตั้งแต่ 6-15 ไร่ โดยดูแลเพาะต้นโสนให้โตก่อนเพื่อเป็นพืชอาศัยของเห็ดดับเต่า มีแนวคิดจะนำจุดขายของเห็ดดับเต่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แต่ขณะนี้ชุมชนยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงหลายแห่งที่จะเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ทั้งนอกเกาะเมือง และในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษามีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน พบว่า 1) ชุมชนมีความร่วมมือกันในการผลิตเห็ดดับเต่าเพื่อให้เป็นอาชีพเสริมรายได้ เป็นแหล่งอาหารปลอดภัย รักษาสุขภาพแวดล้อมให้คงความเป็นธรรมชาติ 2) มีการร่วมมือในการวางแผนเพื่อผลิตเห็ดอย่างปลอดภัย โดยแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เพื่อรักษาสุขภาพแวดล้อมชุมชนให้มีความพร้อมสำหรับการผลิตเห็ด เนื่องจากเห็ดดับเต่าจะขึ้นได้ดีในพื้นที่ที่ปลอดภัย ไม่มีน้ำเสีย 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่ ความรู้ผลิตเชื้อเห็ดดับเต่า เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากพอตามความต้องการของตลาด เรียนรู้การดูแลต้นโสนโดยต้องตัดต้นโสนที่แก่มาทิ้งไว้ในแปลงเดิม เพื่อให้เป็นปุ๋ยสำหรับเพาะโสนในฤดูถัดไป เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำจัดวัชพืชในแปลงโสน เพื่อให้โคนโสนเกิดเชื้อเห็ดธรรมชาติเร็วขึ้น และยังมี การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เห็ดสามารถออกดอกได้นานหลายเดือน ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ส่วนผลการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนั้น สรุปได้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์สี่ประเด็น และได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้จัดการท่องเที่ยว ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานชุมชน วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The research of objective : to study the Travel to the physical context of the enterprise community Mushrooms Tub Tao, Samruen District, Phranakhon Si Ayutthaya. Studies on the involvement of community enterprises Mushrooms Tub Tao. And To study the travel management community. This study used qualitative research approaches. Using information from documents and interviews with those involved as Community leaders and community members. The agencies involved in local government and People who live in the community. The results show that : The physical context of the Community Samruen District, Manufacturers Mushrooms Tud Toa, The group is registered as a Community Enterprise Mushrooms Tub Toa The eight villages A total 120 people. Has worked as a production network Mushrooms Tub Toa In their own areas ranging from 6-15 acres. The care of trees “sa-sno” in order to cultivate a host of Heb Tab Toa. The concept of a selling point Heb Tab Toa is the island community. But,

Now communities are not ready enough. However, there are many attractions close to the tourist route Outside the city and the island city of Ayutthaya.

The study found that involvement of community enterprises. 1) Community cooperation in the production Heb Tab Toa For As a supplement income As a source of organic food To maintain the natural environment. 2) The partnership plans to produce mushrooms safely By seeking the cooperation of outside organizations To preserve the environment in planning for the production of mushrooms is safe The mushrooms are best in non-toxic and Water is not polluted. 3) Participation in learning activities of the community. Participation in learning activities of the community have the knowledge to buy mushrooms “Tub Toa” To increase production enough to meet the needs of the market. To increase production enough to meet the needs of the market Learn how to care for the sa-sno by The cut was at the very sa-sno leave it in the same plot. For Order to fertilizer for next season for Learning to share have the weeds in the field sa-sno for the sa-sno cone from the natural fungus infection faster. The sa-sno cone from the natural fungus infection faster and a quest for more knowledge for The mushrooms can bloom for months Which Will affect tourism as a source. The results suggested that community-managed tourism The Summarize strategy has four key issues and has developed a form of tourism management To be used for tourism management in the form of agro-tourism in the community.

Keywords : Tourism Management by Community-Based, SMCE

บทนำ

ในปี 2558 ที่จะถึงนี้ จะมีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจตามกรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ซึ่งได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือใหม่ๆ อีกมากที่สำคัญ เช่น ด้านการลงทุน การเปิดสาขาบริการ ซึ่งคาดว่าจะการท่องเที่ยวก็จะมี การปรับตัวในกลุ่มสาขาบริการด้วย ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกและความไม่สงบภายในประเทศก็ตาม การท่องเที่ยวก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และมีโอกาสพัฒนาเป็น “ศูนย์กลางการบริการและการท่องเที่ยว” ของภูมิภาค (เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นระดับภาค เรื่อง ทิศทางและแผนฯ 11 ระดับภาค, (online) นอกจากนี้ แนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์การสร้างฐานการผลิตที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็งและสมดุลสรุปได้ว่า จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เช่น กลุ่มมรดกโลก กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสากล และกลุ่มวัฒนธรรม เป็นต้น

จากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ดังกล่าว จึงมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเชื่อมโยงกับกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ รวมทั้งการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังนั้นหากมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกในแต่ละสาขา เช่น สาขามรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ เอกอัครราชทูตและวัฒนธรรมก็จะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจที่สนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวของไทยและชาวต่างประเทศก่อให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่ายซึ่งจะตกอยู่ในหลายกลุ่มอาชีพช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับสังคมทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552 : 101) จึงเห็นว่า การท่องเที่ยวในชุมชนมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน หรือสินค้าทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวชุมชน จึงไม่มีขีดจำกัดในการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ดังนั้นรัฐบาลได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่นมีนโยบายรองรับที่สามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นมีหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ในชุมชนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะประกอบด้วย การสำรวจจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในพื้นที่ พัฒนา ปรับปรุง พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในเขตพื้นที่ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสนับสนุนให้เกิดศักยภาพการท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมสำหรับศูนย์กลาง ระหว่างการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โดยสื่อที่เหมาะสมหรือ จัดหาได้ ปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับป้ายสถานที่ท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยภาษาต่างประเทศ ปรับโครงสร้างระบบบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ทั้งด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง พาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และที่สำคัญคือการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนากิจการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยอาจจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยวหรือกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน (ลายอง ปลั่งกลางและวันทนา เนาวันัน, 2551 : 21-22)

นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนก็นับว่ามีความสำคัญเพราะมีอำนาจหน้าที่และบทบาท ที่จะส่งเสริมและการจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการที่จะทำให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการประสานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดตลอดจนการประสานงานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในพื้นที่และมีการจัดทำบริการสาธารณะ ร่วมกันการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวหรือเครือข่ายศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว และการมีแผนงานที่เกิดจากการวางแผน ร่วมกันของทั้งจากชุมชนองค์กรชุมชน และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

วิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความสำคัญ ที่น่าจะมีโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในตำบลสามเรือนนี้มีการผลิตเห็ดตับเต่า (ไม่ใช่การเพาะ) บนพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ด้วยฝีมือของชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอสามเรือนได้ให้การส่งเสริมการผลิต และเนื่องจากเห็ดตับเต่า เป็นเห็ดที่ต้องการสิ่งแวดล้อมที่สะอาดปราศจากสารเคมี อบต.สามเรือนจึงต้องให้ความช่วยเหลือและแสดงบทบาทในการส่งเสริมเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนแล้ว ยังสร้างรายได้ให้กับพี่น้องประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนางสาวจุฑาทิพย์ เจริญลาภ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นว่าในอนาคตน่าจะมีโอกาสขยายพื้นที่การเพาะปลูกออกไปอีก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ชื้อเห็ดตับเต่า และชมดอกโสน ซึ่งต้นโสนเป็นองค์ประกอบสำคัญของเห็ดตับเต่าด้วย และสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นธรรมชาติ ชุมชนตำบลสามเรือน ยังมีนักรบจากบมาอาศัยและสร้างรังไว้จำนวนมาก แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

สำหรับสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นก็ควรแสดงบทบาทความรับผิดชอบที่สนองตอบนโยบายหรือยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้มากขึ้นเรื่อยๆ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาตระหนักในบทบาทหน้าที่ด้านนี้ตลอดมา จึงประชุมศึกษาร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในชุมชนท้องถิ่นเพื่อหาทางวางแผนดำเนินงานพัฒนาตามโครงการต่างๆ อันเป็นกรอบยุทธศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรต่างๆ เสริมสร้างความก้าวหน้า พัฒนาสถาบันและพัฒนาท้องถิ่น และสามารถศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง จึงสนใจศึกษาการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยคาดหวังว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพ เกิดกระบวนการเรียนรู้ของนักวิจัยทั้งในส่วนของชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวระดับชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางกายภาพทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบล สามเรือนอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งจะศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ เอกสารเผยแพร่ของทางราชการ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มจังหวัดยุทธศาสตร์ภาคกลาง อบต.ตำบล สามเรือน โดยเอกสารจากหน่วยงานดังกล่าว จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว นโยบายด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งความเป็นมา และพัฒนาการของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผลกระทบ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวในชุมชน

2. การวิจัยภาคสนาม (field research) เป็นการศึกษากระบวนการในการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและแนวทางการจัดการท่องเที่ยว โดยวิธีการ คือ

1.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interviews) จากพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสามเรือน

1.2 การสนทนากลุ่ม (focus group) โดยใช้การ์ดเทคนิคประกอบ ซึ่งผู้ร่วมสนทนา ได้แก่ นักวิชาการสาขาการท่องเที่ยว ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า พนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่าตำบลสามเรือน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 1-2 คน รวม 7-14 คน

3.2 ชาวบ้านทั่วไปในชุมชนตำบลสามเรือน จำนวน 7 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1-2 คน รวม 7- 14 คน

3.3 ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 คน

3.4 บุคคลจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลสามเรือน นักพัฒนาชุมชน อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เกษตรอำเภอบางปะอิน หน่วยงานละ 1 คน รวม 4 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 4 กลุ่ม จำนวน 25-28 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากการเป็นผู้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลสำคัญที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In - depth Interview) และการสังเกตจากการจัดเวทีในชุมชน ในประเด็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจมีขึ้น นอกจากนี้จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่พิจารณาจากพฤติกรรมภายนอกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า พฤติกรรมกลุ่ม การสังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภูมิทัศน์ของชุมชน และสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่มีโครงสร้าง ซึ่งจะสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับบริบทชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน ตลอดจนความต้องการ ความพร้อมของผู้นำชุมชนและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ตำบลสามเรือน

5.2 การจัดสนทนากลุ่ม ในประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชน ผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงปัญหา อุปสรรค ความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

6. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการตรวจสอบแหล่งที่มา ช่วงเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล ตามบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยการจัดระบบข้อมูล จำแนกเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนำมาวิเคราะห์ควบคู่กับบริบท โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ เพื่อประกอบความสมบูรณ์ของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยทำการศึกษาจากเอกสารเชิงวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interviews) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลสามเรือนผู้ผลิตเห็ดตับเต่า สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. บริบททางกายภาพของวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับเกษตรอำเภอบางปะอิน ทั้ง 8 ตำบล มีสมาชิกรวม 120 คน แต่ผลการศึกษาครั้งนี้จะไม่รวมตำบลบ้านสร้าง เนื่องจากพื้นที่ไม่ติดต่อกันคือ มีคลองโพกั้นอยู่ ชุมชนตำบลสามเรือน มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการผลิตเห็ดตับเต่าได้ดี มีต้นโสนเป็นพืชอาศัยเห็ดตับเต่าแม้ว่าจะขึ้นได้ตามโคนต้นไม้หลายชนิด แต่ในชุมชนสามเรือนจะเป็นเห็ดที่ขึ้นเฉพาะที่โคนต้นโสนเท่านั้น ดังนั้นต้นโสนจึงต้องได้รับการดูแลอย่างดีเช่นเดียวกัน ซึ่งในการดูแลต้นโสนนั้น ทางกลุ่มได้ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ แต่เนื่องจากต้นโสนเป็นพืชล้มลุก การผลิตเห็ดจึงเป็นไปตามอายุของต้นโสนด้วยนอกจากนี้ต้นโสนจะออกดอกสีเหลืองทองพร้อมๆ กัน ดังนั้นทุ่งโสนจึงมองดูสวยงามสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ อนึ่งจากความสมบูรณ์ที่มีตามธรรมชาติดังกล่าวนี้ทำให้มีนกมาอาศัยตามต้นไม้ในชุมชนด้วย เช่น นกกระจาบทที่มีรังสวยงาม แปลกตาแตกต่างกัน ระหว่างรังของนกตัวผู้ และรังของนกตัวเมียและยังมีนกปากห่าง ตัวโตอีกหลายฝูงให้ชมได้ตลอดปี

2. การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการศึกษารูปได้ว่า ชุมชนมีการร่วมกันคิด และการรวมกลุ่มกันในแต่ละหมู่บ้านเพื่อผลิตเห็ดตับเต่า เป็นอาชีพเสริม มีการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการผลิตเห็ดตับเต่า เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาดูงานในอนาคต จะมีสถานที่ในชุมชนจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการ สำหรับในส่วนของการผลิตเห็ดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมจากแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเป็นอาชีพ เพิ่มรายได้ ซึ่งใช้ต้นทุนไม่สูง เป็นแหล่งอาหารปลอดภัยไร้สารพิษ และส่งผลให้สภาพแวดล้อมยังคงความเป็นธรรมชาติไว้ได้

นอกจากนี้กลุ่มยังได้เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน ที่จะไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การหาแนวทางสร้างความปลอดภัยให้กับพื้นที่ผลิตเห็ด มีการสำรวจแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันน้ำเสีย เนื่องจากน้ำเน่าเสียไหลเข้ามาในชุมชนจะมีผลทำให้เห็ดไม่ออกดอก จึงต้องมีการร่วมมือกันปลูกและดูแลต้นโสนควบคู่กันไปด้วย สำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการเรียนรู้ พบว่าชุมชนได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีการผลิตเห็ดให้กับคนรุ่นหลัง รวมทั้งได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วย เช่นแต่เดิมการเกิดขึ้นของเห็ดตับเต่า จะอาศัยเชื้อราหรือเชื้อเห็ดจากปีที่ผ่านมา แต่ปัจจุบันได้มีการศึกษาการทำน้ำหมักเชื้อเห็ดขึ้น โดยการนำเห็ดดอกบานที่รับประทานไม่อร่อย เนื้อเห็ดยุ่ยนำมาหมักให้เนื้อเห็ดย่อยสลายหรือเติมกากน้ำตาลลงไปบ้าง แล้วนำไปรดโคนต้นโสน เป็นการเร่งให้เชื้อโตเร็วขึ้น

อนึ่งการมีส่วนร่วมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่าคือ การมีส่วนร่วมในการจัดงาน “วันเห็ดตับเต่าสามเรือน” ที่ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอบางปะอิน พัฒนาชุมชนอำเภอบางปะอิน องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยชุมชนได้แสดงศักยภาพที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจส่งเสริมเห็ดเข้าประกวด และร่วมนำเสนออาหารที่ปรุงจากเห็ดตับเต่าอีกหลายชนิด

ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของชุมชนตำบลสามเรือนที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า มีความจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนด้วย เนื่องจากชุมชนแต่ละคนมีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน และไม่ค่อยมีความสามารถในการติดตามประเมินผล จึงได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน รวมทั้งจากคณะผู้วิจัยครั้งนี้ได้จัดทำติดตามและเข้าไปพัฒนาให้ความรู้โดยการจัดประชุมกลุ่ม เช่น กลุ่มที่สนใจเป็นมัดคทุเทศก์ กลุ่มบ้านที่จะจัดบ้านเป็นบ้านพักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสามเรือน ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวของชุมชนมีน้อยมาก มีเฉพาะผู้เข้ามาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตเห็ดตับเต่าเป็นครั้งคราวเท่านั้น เนื่องจากชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเท่าที่ควร นักท่องเที่ยวจึงไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ดังนั้นคณะผู้วิจัย

นอกจากได้ส่งเสริมพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวแล้วยังได้จัดประชุมวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนจุดแข็ง และสรุปนำเสนอเป็นยุทธศาสตร์และรูปแบบท่องเที่ยว ให้ชุมชนพิจารณานำไปใช้ 4 ยุทธศาสตร์คือ

- 3.1 ยุทธศาสตร์มุ่งเน้นรักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางภูมิปัญญาหัตถ์ระดับเต่า
- 3.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจในการประกอบการเชิงการค้าและการท่องเที่ยว
- 3.3 ยุทธศาสตร์รักษาฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของพื้นที่ให้เหมาะสมกับการผลิตหัตถ์ระดับเต่า และ
- 3.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยววิถีชีวิตภูมิ

ปัญญาด้านการเกษตรกรรมหัตถ์ระดับเต่า

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายได้ว่า จากการที่ภาครัฐกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และที่สำคัญปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวสีเขียว ซึ่งรูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน หรือการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community base Tourism : CBT) ในชุมชนตำบลสามเรือนได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้คือ

1. ศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ซึ่งได้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนหัตถ์ระดับเต่าผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ที่น้อย ทำให้ขาดทักษะ ขาดความรู้และมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมไม่สูงนัก ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน การผลักดัน และแรงกระตุ้นที่เพียงพอ ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะ จัดอบรมให้แก่ชุมชน ในด้านการให้บริการท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับการจัดบ้านพักเป็นโฮมสเตย์ การจัดศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนได้รับความรู้ เพิ่มพูนศักยภาพที่พร้อมจะจัดบริการการท่องเที่ยวต่อไปได้

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนตำบลสามเรือนปัจจุบันได้พัฒนาส่งเสริมสนับสนุน จากองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถือได้ว่าเป็นเครือข่ายร่วมมือกันในระดับหนึ่งโดยเฉพาะการจัดงาน “วันหัตถ์ระดับเต่า งานที่สามเรือน” ที่จัดร่วมกันมาแล้ว 2 ครั้งในปี 2553 และ 2554 อย่างไรก็ตามชุมชนยังไม่สามารถจัดตั้งเป็นเครือข่ายอย่างถาวร เป็นเพียงเฉพาะกิจ ดังนั้นอาจต้องใช้เวลาเพื่อชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนที่ควรต้องเสียสละทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อจะสามารถพัฒนาทักษะ พัฒนาประสบการณ์ของสมาชิกในชุมชน และสามารถสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ภายนอกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

3. งบประมาณ การที่ชุมชนยังไม่สามารถพัฒนาเครือข่ายและสร้างพันธมิตรในเครือข่ายได้อย่างถาวร เป็นเหตุให้การยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปได้ช้า เพราะชุมชนต้องรอสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือเอกชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการคมนาคม สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การสาธารณสุข และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเกิดความพึงพอใจ อันจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

สรุปได้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ สอดคล้องกับแผนงานการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มุ่งเน้นให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเดิมอันจะเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น รวมทั้งนโยบายการเสริมสร้างความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนทุกระดับ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างรอบด้าน ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ตอบสนองนโยบายด้านการบริการแก่ชุมชนได้อย่างสมบูรณ์ โดยการสร้างความตระหนัก ความรู้ ทักษะในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนเกษตรอำเภอบางปะอิน พัฒนาชุมชนตำบลบางปะอิน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับหัตถ์ระดับเต่าอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนอย่างรูปแบบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ควรวิจัยเรื่องนี้อีกครั้งแต่เน้นศึกษาเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เห็ดตับเต่า) ซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่พึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวได้
3. ควรมีการวิจัยศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลสามเรือนที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อนและหลังที่พัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. ควรมีการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนสามเรือน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ภักดีอุทธรณ์. (2550). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติว่าด้วยการท่องเที่ยว. (2552). แผนยุทธศาสตร์กักตุนและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว พ.ศ. 2552 – 2555. คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติว่าด้วยการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จารุวรรณ อ่องเอี่ยม. (2550). บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- นพพร ศิริพานิช. (2553). เห็ดตับเต่าในดงโสน. หนังสือพิมพ์กสิกร ปีที่ 83 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม 2553 หน้า 105 – 108.
- พจนา สวนศรี. (2546). เอกสารการสอน การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 8 – 15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิจาริณี โล่ชัยยะกุล. (2552). สรุปสาระสำคัญจากการประชุมทิศทางการท่องเที่ยวโลกปี 2009. จุลสารการท่องเที่ยว. (มกราคม – มีนาคม 2552) : 1 – 6.
- लयอง ปลั่งกลาง และวันทนา เนาว์วัน. (2551). ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนไทยมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเกษตรอำเภอบางปะอิน. (2553). การจัดการความรู้เห็ดตับเต่า. เอกสารเผยแพร่ KM สำนักงานเกษตรอำเภอบางปะอิน. ผู้ให้ความรู้ นางเดือนเพ็ญ ขวัญใจ ผู้บันทึกและถอด องค์ความรู้ นางงามพิศ สิตภาพูล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2553 ของ สศช. (6 สิงหาคม 2553) อิมแพ็คเมืองทองธานี นนทบุรี.

**กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม
 กรณีศึกษา บริษัทสหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)
 Marketing Promotion Strategies of Drinking Yoghurt Cases were Sahamitcharoen
 Enterprise Co., Ltd. (Pachuabkirikhun Province)**

ร่ำภา หลอยส่วน

สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพของผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3) ศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ 4) กำหนดแนวทางประยุกต์ใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบความสะดวกของผู้วิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สถานภาพของผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี สถานภาพสมรส มีอาชีพค้าขาย มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 2. พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตัวเอง ซื้อจำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ซื้อ 12 ขวดต่อครั้ง ซื้อยี่ห้อเดิมโดยตลอด ซื้อนมเปรี้ยวยี่ห้อที่ปากกั้นมากที่สุด ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ก่อนการตัดสินใจซื้อ และดื่มนมเปรี้ยวพร้อมดื่มเพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อร่างกาย
 3. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มมากที่สุด คือ ด้านการขายโดยใช้พนักงานขาย รองลงมาคือด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย ตามลำดับ
 4. แนวทางการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ ให้มีความสำคัญกับพนักงานขาย ใช้สื่อให้เหมาะสมในการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ ไม่ละเลยด้านการส่งเสริมการขาย
- ข้อค้นพบจากการวิจัย คือ การทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภค และกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ สามารถนำไปพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

คำสำคัญ : การส่งเสริมการตลาด, นมเปรี้ยวพร้อมดื่ม

Abstract

The purposes of this research were 1) study to the status of drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhun province, 2) study to buying behavior for drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhun province, 3) study to marketing promotion strategies that were influence buying behavior for drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhun province and 4) setting guideline and application the marketing promotion strategies for drinking yoghurt in Pachuabkirikhun province. The sample groups were 400 of drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhun province and were randomly selected by convenience sampling. The instruments for this research were questionnaires and group discussions. The statistics to analyze the data was descriptive statistics that consisted percentage, mean and standard deviation.

The results of this research were as follows

1. The status of drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhun province most of them are female, aged between 31 – 40 years, marital status, trade professional, income more than 9,000 Baht and secondary education.

2. Buying behavior for drinking yoghurt consumer in Pachuabkirikhan province most of them are buy whit personal decision, buy 4 time per month, buy 12 bottles per time, buy whit former brand, buy betagen brand mostly, get information from television before decision to buy and consumer drinking yoghurt because it has health benefits.

3. Most of marketing promotion strategies that influence buying behavior for drinking yoghurt were personal selling, then public relations, advertising and sale promotions respectively.

4. The guideline and application for the marketing promotion strategies of drinking yoghurt in Pachuabkirikhan province were give priority to personal selling, reasonable media for advertising and public relation and do not neglect for sale promotions.

The findings of this research is to understand consumer behavior and marketing promotion strategies that influence buying behavior are useful for development the marketing strategies to achieve organization goals.

Keywords : Marketing Promotion, Drinking Yoghurt

บทนำ

อุตสาหกรรมนมเปรี้ยวพร้อมดื่มก็เป็นอีกภาคการผลิตและจำหน่ายมีกระแสการรุกตลาดกันอย่างรุนแรงมีหลากหลายยี่ห้อออกมาแข่งขันกันมาก แต่ละยี่ห้อมีการโฆษณาในรูปแบบลักษณะและคุณสมบัติของสินค้าอย่างมากเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ดื่มหันมาสนใจสินค้ายี่ห้อหนึ่งๆ จึงทำให้ผู้บริโภคสนใจสินค้าที่โฆษณากันอย่างแพร่หลายเพราะได้รู้คุณสมบัติของสินค้าตลาด นมเปรี้ยวพร้อมดื่มมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตลาดนมเปรี้ยวและนมพาสเจอร์ไลท์มีการขยายตัวอย่างโดดเด่นผู้ผลิตต่างปรับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อช่วงชิงผู้บริโภคและเพิ่มประเภผลิตภัณฑ์ให้ควบคุมกลุ่มผู้บริโภคตามเป้าหมายเพิ่มเป็นการขยายฐานการตลาด ทำให้ผลิตภัณฑ์ นมเปรี้ยวบางยี่ห้อมีการขยายตัวกันอย่างมากรวมถึงการใช้กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อที่จะครองส่วนแบ่งให้มากที่สุด

ตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในปัจจุบันมีมูลค่า 5,000 - 6,000 ล้านบาทเป็นส่วนแบ่งทางการตลาดของแต่ละยี่ห้อ เช่น ตลาดของยาคูลย์ 50% ปีทาเก้น 30% และดัชเมลล์ไลท์ 20% และยังคงพบว่ามีคู่แข่งรายใหม่อีกหลายรายที่จะเข้ามาร่วมชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในปัจจุบันและอนาคต จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตลาดนมเปรี้ยวมีการแข่งขันกันสูงเนื่องจากจำนวนของคู่แข่งทางการค้า ได้แก่บริษัทผู้ผลิต ผู้แทนจำหน่าย ผู้ค้าส่ง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งผู้บริโภคมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคนมเปรี้ยว จึงหันมาดูแลสุขภาพจึงทำให้ตลาดนมเปรี้ยวโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลายบริษัทแข่งขันกันเป็นผู้นำทางการตลาดมีการนำเสนอสินค้าเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภค ในขณะที่นมเปรี้ยวพร้อมดื่มจะมีจุดขายตัวเดียวกันคือขายกลิ่นหอมและโตบาสีรสที่มีสรรพคุณทำให้ระบบขับถ่ายได้ดีป้องกันท้องผูก และช่วยระงับในขณะท้องเสียได้ ในขณะเดียวกันบริษัทต้องหากกลยุทธ์ในการขายแตกต่างกันเพื่อช่วงชิงผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ก็เป็นไปในทางเดียวกับเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ กล่าวคือประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคลดลงจากช่วงเวลาที่ผ่านมาโดยในปี พ.ศ. 2552 ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 15,977 บาทต่อครัวเรือน ลดลงจากปี พ.ศ. 2551 คิดเป็นร้อยละ 3.0 ในจำนวนนี้เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มถึงร้อยละ 31.7 โดยในจำนวนนี้มีเป็นสินค้าประเภทนมถึงร้อยละ 11.7 จากข้อมูลสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงการใช้จ่ายต่อครัวเรือนของประชากรในเรื่องของการซื้ออาหารและเครื่องดื่มถึงแม้จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทำให้ปริมาณการใช้จ่ายลดลงแต่ไม่ถึงกับลดลงมากนักนั้นอาจเป็นเพราะอาหารและเครื่องดื่มเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่ามียอดขายในปี พ.ศ. 2552 ลดลงจากปี พ.ศ. 2551 คิดเป็นร้อยละ 1.32 นั้นแสดงว่าประชากรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการบริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในปริมาณที่ลดลง แต่หากมองถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลถึงสภาพเศรษฐกิจของประเทศแล้วในปี 2553 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็น่าจะมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับเศรษฐกิจระดับประเทศ และนั่นย่อมหมายถึงการใช้จ่ายของประชากรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ย่อมที่จะสูงขึ้นเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาดังที่กล่าวมาว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับกลยุทธ์ด้านต่างๆ ให้ทันสมัยและพร้อมที่จะแข่งขันกับคู่แข่งทางการค้าในปัจจุบันที่นับวันจะมีมากยิ่งขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มีการพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ

เพื่อจะเป็นผู้นำหรือได้รับส่วนแบ่งการตลาดให้ได้มากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม กรณีศึกษาบริษัท สหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนมเปรี้ยวพร้อมดื่มที่ต้องการนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมีความหลากหลายและตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ด้านการกำหนดราคาขายที่เหมาะสมที่สุด ด้านการหาช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด และสำคัญที่สุดคือด้านการส่งเสริมการตลาดที่จะต้องมีควบคู่กับกลยุทธ์ด้านอื่น ตลอดจนข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภค นมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อนำไปสู่การเข้าถึงผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด และนั่นย่อมหมายถึงการได้มาซึ่งความสำเร็จของการทำธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานภาพของผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 8 อำเภอ จำนวน 502,009 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบกำหนดอัตราส่วนเท่าๆ กันครบทั้ง 8 อำเภอ ได้อำเภอละ 50 คน และทำการสุ่มตัวอย่างหรือผู้ตอบแบบสอบถามแบบความสะดวกเพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบกำหนดคำตอบไว้ให้เรียบร้อยแล้วมากกว่า 2 คำตอบ และแบบประมาณค่า ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแบบของ ลิคิ์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2542 : 46 - 50) คือมีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สำหรับการสนทนากลุ่มเป็นการสนทนาในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง การสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม 1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างเครื่องมือ 2) ศึกษาแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด 3) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และสร้างแบบสอบถามตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์เนื้อหาสาระที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เก็บรวบรวมไว้ ตลอดจนตัวอย่างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม 1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสนทนากลุ่ม 2) ศึกษาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด 3) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และดำเนินการกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์เนื้อหาสาระที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เก็บรวบรวมไว้การตรวจสอบเครื่องมือ แบบสอบถาม 1) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญญา พานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันทนา กลิ่นงาม และอาจารย์จรรยาพร บุญเหลือ ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน มาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามนั้น 2) นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยใช้สูตรครอนบัก (บุญชม ศรีสะอาด, 2542 : 96 - 97) การสนทนากลุ่ม นำประเด็นในการสนทนากลุ่มที่กำหนดไว้ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหาทั้งสิ้น 3 ท่าน ได้แก่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา พานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันทนา กลิ่นงาม และอาจารย์จรรยาพร บุญเหลือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การนำเสนอผลการวิจัย โดยการนำเสนอในรูปแบบตารางและมีคำอธิบายท้ายตาราง

ผลการวิจัย

1) สถานภาพของผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี สถานภาพสมรส มีอาชีพค้าขาย มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

2) พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มด้วยตนเอง ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มจำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มต่อครั้งเป็นจำนวน 12 ขวด ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มยี่ห้อเดิมโดยตลอด ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มยี่ห้อที่ทานกันมากที่สุด ได้รับรู้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ก่อนการตัดสินใจซื้อมากที่สุด และซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มเพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อร่างกาย

3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่าง

3.1) กลยุทธ์การโฆษณา พบว่ากลยุทธ์การโฆษณา มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมีผลน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายกลยุทธ์พบว่ากลยุทธ์การโฆษณาที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ การโฆษณาโดยแสดงสินค้า ณ จุดขาย และการโฆษณาผ่าน สื่อโทรทัศน์ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาควบคู่กับสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลยุทธ์การโฆษณามีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในระดับน้อยทั้งหมด

3.2) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ พบว่ากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายกลยุทธ์พบว่ากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม และเมื่อพิจารณาควบคู่กับสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในระดับปานกลาง ยกเว้นสถานภาพด้านอาชีพที่มีผลในระดับน้อย

3.3) กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย พบว่ากลยุทธ์การส่งเสริมการขาย มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายกลยุทธ์พบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ การจัดรายการโปรโมชั่นพิเศษ และเมื่อพิจารณาควบคู่กับสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลยุทธ์การส่งเสริมการขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาสถานภาพด้านเพศ อายุ และอาชีพ และกลยุทธ์การส่งเสริมการขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในระดับน้อย เมื่อพิจารณาสถานภาพด้านสถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และการศึกษา

3.4) กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขาย พบว่ากลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขาย มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายกลยุทธ์พบว่า กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขายที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ พนักงานขายมีความรับผิดชอบต่อสินค้าที่เสียหายหรือหมดอายุ และเมื่อพิจารณาควบคู่กับสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในระดับมากทั้งหมด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม กรณีศึกษา บริษัทสหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้ 1) สถานภาพของผู้บริโภคนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่าผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี สถานภาพสมรส มีอาชีพค้าขาย มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 2) พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มด้วยตนเอง ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มจำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มต่อครั้งเป็นจำนวน 12 ขวด ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มยี่ห้อเดิมโดยตลอด ซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มยี่ห้อที่ทานกันมากที่สุด ได้รับรู้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ก่อนการตัดสินใจซื้อมากที่สุด และซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม 3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การโฆษณา พบว่าการโฆษณามีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับมีผลน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า การโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างสูงสุด สอดคล้องกับ รังสรรค์ เสิศในสัทย์ (2549 : 112 – 121) ที่กล่าวว่า การโฆษณาทางโทรทัศน์เป็นการโฆษณาที่สามารถเห็นภาพ เสียง จึงดึงดูดความสนใจได้ดี และเป็นการโฆษณาที่ได้รับการนึกถึงเป็นสิ่งแรกจากนักโฆษณา การประชาสัมพันธ์ พบว่าการประชาสัมพันธ์มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า การ

ประชาสัมพันธ์โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนมเปรี้ยวพร้อมดื่มมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างสูงสุด สอดคล้องกับ พิษณุ จงสถิตวัฒนา (2544) ที่กล่าวว่าการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภค การส่งเสริมการขาย พบว่าการส่งเสริมการขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า การจัดรายการโปรโมชั่นพิเศษมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างสูงสุด สอดคล้องกับ รังสรรค์ เลิศในस्थ्य (2549 : 112 – 121) ที่กล่าวว่าปัจจุบันการจัดรายการโปรโมชั่นพิเศษได้รับความนิยมจากผู้ผลิตและผู้จำหน่ายมากขึ้น โดยมีบางครั้งที่ผู้จำหน่ายเป็นคนกำหนดรายการโปรโมชั่นพิเศษเองโดยไม่รอบริษัทผู้ผลิตเป็นคนกำหนดให้ เพื่อเป็นการกระตุ้นการจำหน่ายของตนเอง การขายโดยใช้พนักงานขาย พบว่าการขายโดยใช้พนักงานขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานภาพของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างพบว่า พนักงานขายมีความรับผิดชอบต่อสินค้าที่เสียหายหรือหมดอายุ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างสูงสุด สอดคล้องกับ รังสรรค์ เลิศในस्थ्य (2549 : 112 – 121) ที่กล่าวว่าการตัดสินใจซื้อของลูกค้าหรือผู้บริโภคไม่ได้อยู่ที่การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการลดแลกแจกแถม แต่ขึ้นอยู่กับทักษะความสามารถของทางเทคนิคความเชื่อมั่นต่อบริษัท ดังนั้น พนักงานขายจึงเป็นเสมือนตัวแทนของบริษัท เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าหรือผู้บริโภค

จากการศึกษาวิจัย พบว่ากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ การขายโดยใช้พนักงานขาย รองลงมาคือการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมการขาย สอดคล้องกับ ฉัตรยาพร เสมอใจ (2550), ดารา ทีปะปาล (2542) และสรชัย พิศาลบุตร (2551) และการสนทนากลุ่มของพนักงานบริษัท สหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด ที่มีการให้ความสำคัญกับพนักงานขายมาก มีการอบรมให้ความรู้ เทคนิคในการขาย การตลาด การแต่งกาย ตลอดจนเทคนิคการดูแลลูกค้าหรือผู้บริโภคให้กับพนักงานขายเป็นประจำ และที่สำคัญได้มีการนำนโยบายการกำหนดเงินรางวัลและปันผลของพนักงานตามผลงานที่พนักงานขายทำได้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้พนักงานขายมีความมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยผู้ศึกษาวิจัยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางประยุกต์ใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดนมเปรี้ยวพร้อมดื่มในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

การโฆษณา ควรให้ความสำคัญกับการโฆษณาผลิตภัณฑ์นมเปรี้ยวพร้อมดื่มให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการโฆษณาเป็นกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีการนำมาใช้และแข่งขันกันอย่างรุนแรง บริษัทบางบริษัทมีการตั้งงบประมาณสำหรับการโฆษณาในปริมาณมากต่อปี แต่การเลือกใช้สื่อในการโฆษณานั้นต้องคำนึงถึง กลุ่มเป้าหมาย การเข้าถึง และต้นทุนในการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ด้วยจากผลการศึกษาวิจัยที่ได้ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับบริษัท สหมิตรเจริญ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) เกี่ยวกับการโฆษณาดังนี้

1. ควรเลือกสื่อในการโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ และเข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด คือ การโฆษณาโดยการแสดงสินค้า ณ จุดขาย เพื่อให้ผู้บริโภคได้เห็นและได้รับรู้ถึงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าได้โดยตรง และการโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุดในยุคปัจจุบัน แต่หากจะใช้วิธีการโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์ระดับประเทศอาจจะต้องมีต้นทุนที่สูงมาก และไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายนัก ดังนั้นควรทำการโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์ท้องถิ่นภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะเป็นการลดต้นทุนและเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่า

2. ควรมีการทำการโฆษณาผ่านสื่อชนิดอื่นๆ ในบางโอกาสด้วย เช่น การโฆษณาผ่านสื่อวิทยุ ก็เป็นสื่อที่ใช้ต้นทุนในการโฆษณาที่ไม่สูงนัก การโฆษณาผ่านสื่อป้ายโฆษณาตามสถานที่ชุมชน และการโฆษณาผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ที่ปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นสื่อที่กำลังมาแรงมากผู้บริโภคทุกเพศ ทุกวัยมีการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้ และที่สำคัญต้นทุนในการโฆษณาไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับการโฆษณาผ่านสื่อชนิดอื่นๆ

การประชาสัมพันธ์ ควรให้ความสำคัญในการทำการประชาสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ให้ผู้บริโภคได้รับรู้มากขึ้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลของผู้บริโภคสำหรับการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่ม เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญและสามารถทำการควบคู่ไปกับการโฆษณา ในปัจจุบันบริษัทใหญ่ๆ มีการตั้งงบประมาณการประชาสัมพันธ์เท่ากับหรือมากกว่างบการโฆษณา โดยสื่อที่จะใช้ในการ

ประชาสัมพันธันนั้นก็สามารถใช้สื่อเดียวกับสื่อที่ใช้ในการโฆษณา และที่สำคัญที่สุดคือการใช้พนักงานขายเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้กับผลิตภัณฑ์ และบริษัท

การส่งเสริมการขาย ควรมีการจัดรายการส่งเสริมการขายเพื่อดึงดูดผู้บริโภคแต่อาจจะไม่ทำบ่อยเกินไปเนื่องจากผลการศึกษานี้พบว่าการส่งเสริมการขายมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนมเปรี้ยวพร้อมดื่มของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในระดับที่น้อยที่สุด แต่หากไม่มีการส่งเสริมการขายเลยก็จะขาดสิ่งกระตุ้นหรือดึงดูดผู้บริโภค ดังนั้นควรจะทำรายการส่งเสริมการขายเฉพาะที่ผู้บริโภคสนใจ ได้แก่ การจัดรายการโปรโมชั่นพิเศษ และการลดราคาสินค้า โดยอาจจะจัดรายการส่งเสริมการขายดังกล่าวในช่วงเวลาที่พิเศษ เช่น ช่วงเทศกาลปีใหม่ เป็นต้น

การขายโดยใช้พนักงานขาย ปัจจุบันทรัพยากรบุคคลหรือพนักงานขายนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญลำดับต้นๆ ของทุกองค์กรหรือบริษัท ดังนั้นหากองค์กร หรือบริษัทได้มีพนักงานที่มีคุณภาพ ย่อมได้เปรียบในการแข่งขัน จากผลการศึกษานี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการวางนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบสำหรับสินค้าที่เสียหายหรือหมดอายุให้ชัดเจนและเหมาะสม ทั้งนี้เพราะผลการศึกษานี้พบว่า ในเรื่องความรับผิดชอบต่อสินค้าที่เสียหายหรือหมดอายุมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด
2. ควรมีการวางมาตรฐานในเรื่องการแต่งกาย และสร้างบุคลิกภาพให้กับพนักงานขาย เพื่อพนักงานขายจะได้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งนั้นย่อมหมายถึงภาพลักษณ์ขององค์กรหรือบริษัท
3. ควรปลูกฝังให้พนักงานขายมีอัธยาศัยดีให้ความเป็นกันเองกับผู้บริโภคตลอดจนติดตามเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภคและนั่นย่อมหมายถึงการที่ผู้บริโภคจะให้ความไว้วางใจและตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์
4. ควรมีการอบรมและทบทวนความรู้ให้กับพนักงานขายในเรื่องของผลิตภัณฑ์เป็นประจำ เพื่อให้พนักงานขายสามารถตอบคำถาม ตลอดจนอธิบายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องชัดเจน อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดีและลงทุนน้อยสำหรับองค์กรหรือบริษัทด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- รังสรรค์ เลิศในสัตย์. (2549). การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพมหานคร : AN การพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาสาน.
- ดารา ทีปะปาล. (2542). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : โปรแกรมวิชาการตลาด คณะ
วิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา.
- พิชญ จงสถิตวัฒนา. (2544). การบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรชัย พิศาลบุตร. (2551). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : โอเอสติกพับลิชชิง.

**ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนในเขต
 จังหวัดลพบุรี และจังหวัดอ่างทอง**
**A Needs in Product Development for Community Enterprises in
 Lopburi and Angthong Province**

สุกัญญา พยุงสิน

สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง การวิจัยเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรคือ ผู้แทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทองมีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าและยังคงใช้รูปแบบการผลิตสินค้าเพื่อขายภายในและภายนอกชุมชน กระบวนการผลิต วัตถุดิบยังคงเป็นของที่อยู่ในพื้นที่ถิ่นของชุมชน ด้านความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนพบว่ากลุ่มยังต้องการการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยี เครื่องมือ/อุปกรณ์ แหล่งข้อมูล หน่วยงานสนับสนุน เครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า ด้านปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนควรที่จะมีการประชุมประสานงานกันภายในกลุ่ม มีการรวมตัวที่เข้มแข็ง มีการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติ กฎระเบียบ เงื่อนไขของการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างเสริมขีดความสามารถของกลุ่มและผลักดันให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ต้องสอดคล้องกับความต้องการและวิถีของชุมชนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ,วิสาหกิจชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study basic information in the production of community enterprises' products in Lopburi and Angthong province, 2) to examine needs in product development for community enterprises in Lopburi and Angthong province, and 3) to analyze the problems and suggestions on product development for community enterprises in Lopburi and Angthong province. The research methodology was a combination of quantitative. The population of this research was representatives, chairpersons, and members of community enterprise groups. 191 samples were selected by systematic random sampling technique. The research instruments were an interview form and a questionnaire. Descriptive statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

According to basic information in the production of community enterprises' products in Lopburi and Angthong province, the findings illustrated that the forms of production both within and out of community, production process, and materials were from local sources in the community. According to the needs in product development for community enterprises, the findings presented that groups needed to develop their technology, equipment, information sources, support agencies, and product quality marks. According to the problems and suggestions on product development for community enterprises, both their product development and needs for business operations, the meeting and coordination within

the group should be provided. The strong group participation should be encouraged. They should also ask for support from involved agencies. Regulations, rules, and conditions for working together should be arranged for increasing the group capability. The group members should be encouraged to help each others. All business practices in community enterprise must conform to the needs and life styles of community.

Keyword Product Development , Community Enterprises,

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างงาน กระจายรายได้ภายในชุมชน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐตามโครงการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านมามีทำให้เกิดการพัฒนาสินค้าของประเทศไทยขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่จากการพัฒนาดังกล่าวยังขาดขั้นตอนของการพัฒนาทั้งทางด้านการผลิต ด้านการตลาด และการบริหารจัดการที่เป็นระบบ กล่าวคือ การผลิตสินค้าแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ถึงแม้ส่วนใหญ่จะเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรของประเทศไทยมักจะมีอยู่ในพื้นที่ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการบางรายอาจจะเลยภูมิปัญญาดังกล่าวโดยหันมาสนใจเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือบางรายยังเน้นการผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ดังนั้น ถ้าหากมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและยังผลิตภัณท์ประเภทอาหารได้ถูกจัดเป็นผลิตภัณท์ที่มีความสำคัญมากในสินค้าของชุมชน เนื่องจาก ซึ่งที่ผ่านมายังไม่สามารถควบคุมกระบวนการผลิตได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องโดยเน้นการพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณท์ต่อผู้บริโภคเป็นอันดับแรก รวมไปถึงการส่งเสริมให้ได้รับการคัดสรรภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จะส่งผลให้ผลิตภัณท์มีคุณภาพมาตรฐานและสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในเชิงเศรษฐกิจ โดยมุ่งหรือให้เกิดการเพิ่มมูลค่าสินค้า ผลิตภัณท์ชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพและเสริมรายได้ จึงควรมีการศึกษาถึงความต้องการพัฒนาผลิตภัณท์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพและเสริมรายได้ จึงควรมีการศึกษาถึงความต้องการพัฒนาผลิตภัณท์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการผลิตผลิตภัณท์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณท์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณท์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง และกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนประเภทอาหารและเครื่องดื่ม และยังคงดำเนินการอยู่ในจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2553 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2554

ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้วางแผนและกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและจำหน่ายสินค้าธุรกิจวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและการพัฒนาในส่วนงานที่เกี่ยวข้องต่อไป
3. ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้เป็นสมาชิกมักจะมีภูมิปัญญาและศึกษาถึงสิ่งที่ตนจะได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่ม ผู้วิจัยจึงต้องมีการศึกษาถึงพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามที่ เสรี พงศ์พิศ (2546) ได้อธิบายความเป็นมาของและให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) คือการประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน”

ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง สำหรับ “ทุน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงแต่เงินอย่างเดียวแต่ยังรวมถึง ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดเป็นกิจกรรมในการประสมประสานระหว่างการทำทรัพยากรภายในองค์กรให้เหมาะสม โดยการคำนึงถึงโอกาสทางการตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการตลาด สร้างการเติบโตทางการตลาด โดยนำมาซึ่งการกำหนดส่วนประสมทางการตลาด หัวใจสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดนั้นก็คือ การที่นักการตลาดจะต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค และส่วนประสมทางการตลาดในตลาดของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดย Kotler (2000) โดยส่วนประสมทางการตลาดแบ่งออกเป็น 4 ส่วน กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หรือที่เรียกว่า 4P's (Kotler & Armstrong, 2003) ซึ่งทุกส่วนประสมทางการตลาดนั้นเป็นส่วนสำคัญที่นักการตลาดใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marriner -Tomey, 2000) ได้กล่าวว่าส่วนประสมทางการตลาดแต่ละตัวมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารองค์กรว่าจะมีการวางกลยุทธ์การตลาดโดยเน้นไปที่ P ตัวใดมากกว่ากัน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในตลาดเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้แทนธุรกิจวิสาหกิจชุมชน/ประธานธุรกิจวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนประเภทอาหารและเครื่องดื่ม และแบบสอบถามซึ่งได้มาจากคำตอบของการไปสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ตกผลึก และนำเอาคำตอบนั้นมากำหนดเป็นประเด็นคำถามตอบในแบบสอบถามต่อไป ซึ่งการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าตรงกับคำตอบที่ได้จากการไปสัมภาษณ์เชิงลึกและได้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบหาความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยใช้เทคนิคที่เรียกว่า IOC (Index of Item Objective) และหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาคอัลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9040 ใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) โดยวิธีการจับฉลากเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 191 แห่ง โดยการสุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่และมอร์แกน และเก็บข้อมูลจาก สมาชิกธุรกิจวิสาหกิจชุมชนประเภทอาหารและเครื่องดื่มที่ยังคงดำเนินงานอยู่เป็นสมาชิกใน 2 จังหวัด ได้แก่จังหวัดลพบุรีจำนวน 118 แห่ง และจังหวัดอ่างทองจำนวน 73 แห่ง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทองตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าในการดำเนินงานผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังใช้รูปแบบการผลิตสินค้าภายในชุมชน โดยคนในชุมชน กระบวนการผลิต วัตถุดิบยังเป็นของที่อยู่ในพื้นที่ถิ่นของตนเอง และยังมีกรรมกรกลุ่มในรูปแบบของการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าที่ผ่านมา
2. ในการสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันนั้นมีมากมายหลายกลุ่มบางกลุ่มประสบความสำเร็จในการรวม บางกลุ่มยังต้องมีการปรับปรุง และบางกลุ่มล้มเลิกการทำวิสาหกิจชุมชนไปบ้าง จะเห็นได้ว่าปัญหาส่วนใหญ่ของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นเกิดจากการดำเนินงานที่ไม่มีระบบ ไม่มีแบบแผนหรือกฎกติกาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติที่แน่นอน ในการผลิตสินค้าที่มีการแข่งขันกันภายในชุมชนสูงเนื่องจากสินค้าที่ผลิตภายในชุมชนนั้นสามารถทำได้ในแต่ละครัวเรือน การผลิตสินค้าซ้ำซ้อนกัน กระบวนการผลิต รูปลักษณ์ของสินค้า บรรจุภัณฑ์ของสินค้ายังเป็นปัญหาสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. ในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิต เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการผลิต แหล่งข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การได้รับความสนับสนุนในด้านต่างๆ และการได้มีสิ่งเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้าที่มีมาตรฐานสากล ประชาชนภายในชุมชนของแต่ละท้องถิ่นล้วนแล้วแต่มีพื้นฐานของการผลิตสินค้าที่เป็นสินค้าหลักภายในชุมชน เช่น ปลาสามพัก กล้วยแปรรูป น้ำพริกเผา ทำให้เกิดปัญหาในการผลิตสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันในทุกๆ ครัวเรือน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในชุมชน รูปแบบของสินค้าไม่มี

ความแตกต่างกัน การตั้งราคาเป็นการตั้งที่คล้ายคลึงกันแต่มีการแข่งขันหรือตัดราคากันเองภายในชุมชน การจัดจำหน่ายคนภายในชุมชนจำหน่ายให้กับคนกลางที่มารับซื้อ ซึ่งขาดอำนาจการต่อรองทำให้ไม่สามารถทำให้ไม่สามารถขายได้ในราคาที่เหมาะสม ในบางกลุ่มมีการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้สูงขึ้นแต่กลุ่มยังขาดประสบการณ์และแหล่งข้อมูลในการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการผลิตได้เต็มที่ กำลัง และในการซื้อเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้ามีกระบวนการของที่ยุ่ยยากทำให้เสียโอกาสในการนำเสนอสินค้า

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 191 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.1 มีอายุในช่วง 23 - 35 ปี ร้อยละ 24.1 รายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 24.6 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 23.6 อาชีพหลักรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 30.9 ปีที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มส่วนใหญ่ก่อตั้งปี 2548 ร้อยละ 27.2 จำนวนสมาชิกเริ่มแรกเมื่อก่อตั้งกลุ่มส่วนใหญ่ 6-10 คน ร้อยละ 36.6 การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากสาเหตุเกิดจากการชักชวนของหัวหน้าหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน ร้อยละ 30.4 สถานที่ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มส่วนใหญ่ใช้พื้นที่สาธารณะภายในชุมชน ร้อยละ 37.2 และสถานภาพในการดำเนินงานกลุ่มในปัจจุบัน ส่วนใหญ่กลุ่มยังดำเนินงานเป็นปกติ แต่มีการเปลี่ยนตัวผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 42.9

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และอ่างทอง

ลักษณะ	จำนวน (n=191)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	80	41.9
หญิง	111	58.1
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	19	9.9
25 - 35 ปี	46	24.1
36 - 45 ปี	45	23.6
46 - 55 ปี	40	20.9
56 ปี ขึ้นไป	41	21.5
รายได้		
น้อยกว่า 10,000 บาท	31	16.2
10,001- 20,000 บาท	47	24.6
20,001 - 30,000 บาท	45	23.6
30,001 - 40,000 บาท	21	11.0
40,001 - 50,000 บาท	21	11.0
มากกว่า 50,000 บาท	26	13.6

ตาราง 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และอ่างทอง

ลักษณะ	จำนวน (n=191)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	13	6.8
ประถมศึกษา	45	23.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	39	20.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	23	12.0
ปวส. / อนุปริญญา	41	21.5
ปริญญาตรี	30	15.7
อื่น ๆ (ถ้ามี) ระบุ		
อาชีพหลัก		
ทำนา/ทำสวน/ทำไร่	33	17.3
รับจ้างทั่วไป	59	30.9
นักเรียน/นักศึกษา	8	4.2
ธุรกิจส่วนตัว	35	18.3
ข้าราชการ	37	19.4
ว่างงาน	19	9.9
อื่น ๆ (ถ้ามี) ระบุ		
ประเภทของการจดทะเบียน		
กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	191	100.0
กลุ่มเครื่องดื่มน้ำ		
จังหวัดที่จดทะเบียน		
จังหวัดลพบุรี	118	61.8
จังหวัดอ่างทอง	73	38.2

ตาราง 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และอ่างทอง

ลักษณะ	จำนวน (n=191)	ร้อยละ
ปีที่เริ่มก่อตั้งกลุ่ม		
ปี 2548	52	27.2
ปี 2549	39	20.4
ปี 2550	27	14.1
ปี 2551	32	16.8
ปี 2552	17	8.9
ปี 2553	24	12.6
จำนวนสมาชิกเริ่มแรกเมื่อก่อตั้งกลุ่ม		
น้อยกว่า 5 คน	70	36.6
6-10 คน	53	27.7
11-15 คน	39	20.4
16-20 คน	28	14.7
21-25 คน	1	.5
จำนวนสมาชิกกลุ่มในปัจจุบัน		
น้อยกว่า 5 คน		
6-10 คน	70	36.6
11-15 คน	54	28.3
16-20 คน	38	19.9
21-25 คน	28	14.7
มากกว่า 25 คนขึ้นไป	1	.5

ตาราง 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และอ่างทอง

ลักษณะ	จำนวน (n=191)	ร้อยละ
การก่อตั้งกลุ่ม		
เกิดจากการรวมตัวกันเองภายในชุมชนเพื่อลดปัญหาการว่างงาน	21	11.0
เกิดจากการชักชวนของหัวหน้าหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน	58	30.4
เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนจากรัฐบาล	23	12.0
เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานของภาครัฐ	30	15.7
เกิดจากการทำต่อเนื่องกันมาของกลุ่มชุมชน	56	29.3
อื่น ๆ (ถ้ามี) ระบุ	3	1.6
สถานที่ใช้ในการดำเนินงานกลุ่ม		
ใช้สถานที่ของหน่วยงานในชุมชนที่ให้การสนับสนุน	14	7.3
ใช้พื้นที่สาธารณะภายในชุมชน	71	37.2
ใช้พื้นที่ของสมาชิกที่อยู่ภายในกลุ่ม	52	27.2
ใช้พื้นที่ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	46	24.1
อื่น ๆ (ถ้ามี) ระบุ	8	4.2
สถานภาพในการดำเนินงานกลุ่มในปัจจุบัน		
กลุ่มยังดำเนินงานเป็นปกติ	80	41.9
กลุ่มยังดำเนินงานเป็นปกติ แต่มีการเปลี่ยนตัวผลิตภัณฑ์	82	42.9
กลุ่มกำลังจะหยุดดำเนินงาน	14	7.3
กลุ่มได้หยุดดำเนินงานแล้ว	15	7.9
รวม	191	100.0

2. การสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง พบว่าระดับความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89, S.D.=.51$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้ามากที่สุด ($\bar{X}=3.85, S.D.=.59$) รองลงมาได้แก่ ด้านการรับรู้ในด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.97, S.D.=.78$) ด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์ ($\bar{X}=3.84, S.D.=.78$)

ตาราง 2 สรุปภาพรวมของการศึกษาความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน

ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภาพรวม	ระดับความต้องการ		แปลความ
	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการรับรู้ในด้านเทคโนโลยี	3.97	.78	มาก
2. ด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์	3.84	.78	มาก
3. ด้านแหล่งข้อมูล	3.80	.72	มาก
4. ด้านหน่วยงานสนับสนุน	3.80	.72	มาก
5. ด้านเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า	4.03	.75	มาก
รวม	3.89	.51	มาก

3. การสำรวจความต้องการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอ่างทอง พบว่า พบว่าระดับความต้องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79, S.D.=.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับความต้องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงินและบัญชีมากที่สุด ($\bar{X}=4.07, S.D.=.64$) รองลงมาได้แก่ ด้านการผลิต ($\bar{X}=3.74, S.D.=.62$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.69, S.D.=.62$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ความต้องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนภาพรวม	ระดับความต้องการ		แปลความ
	\bar{x}	S.D.	
1. ด้านการเงินและบัญชี	4.07	.64	มาก
2. ด้านการผลิต	3.74	.62	มาก
3. ด้านการตลาด	3.68	.81	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	3.69	.62	มาก
รวม	3.79	.43	มาก

อภิปรายผล

การอภิปรายผล ผู้วิจัยจะได้นำผลการวิจัยที่ได้สรุปในหัวข้อที่ผ่านมามีอภิปรายโดยใช้แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รับรวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรม โดยกำหนดประเด็นการอภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และจังหวัดอ่างทองมีการดำเนินงานโดยรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชน เริ่มต้นจากการผลิตเพื่อใช้และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ปัจจุบันกลายเป็นทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลักของคนภายในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี และจังหวัดอ่างทอง รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตอาหารและยังเป็นการรวมตัวเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ร่วมกันของคนภายในชุมชน จัดว่าเป็นการรวมตัวเพื่อให้เกิดอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านการผลิต การตลาดและการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารีย์ วิบูลย์พงค์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (2548) ว่าด้วยการรวมกลุ่มในชุมชนสมควรได้รับความช่วยเหลือให้ทัดเทียมกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ เพื่อความยุติธรรมในเชิงสังคม การช่วยเหลือนั้นความเน้นหลักในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการให้ความรู้โดยการบ่มเพาะเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผล

พบว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน ด้านความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นยังพบกับปัญหาในด้านการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่จะต้องนำมาจากภายนอกชุมชนและยังพบกับปัญหาในด้านของราคาของวัตถุดิบที่มีราคาสูงและไม่มีความสม่ำเสมอในแต่ละช่วงของการผลิต เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการผลิตไม่เพียงพอ เทคโนโลยีในการผลิตที่ทันสมัย ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน การขอเครื่องหมายรับรองคุณภาพที่ได้มาตรฐานในระดับที่เป็นสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์ (2548) ที่กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานกลุ่มธุรกิจวิสาหกิจชุมชนต้องให้หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ ทั้งเงินทุนหมุนเวียน วัสดุอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน การจัดอบรมดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาด้านการผลิต การให้คำปรึกษาในด้านการจัดหาวัตถุดิบที่มีอยู่ทั้งภายนอกและภายในชุมชน และจากการวิจัยยังพบถึงความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านของความต้องการให้มีบรรทัดฐานกลางที่ออกแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน และตลาดกลางในการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงสมร พงษ์พิบูล (2549) ที่กล่าวถึง ปัญหาของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ควรมีรูปแบบที่อยู่ในความต้องการของผู้บริโภค ควรมีการจัดทำเวที การประชุม ระดมสมอง จัดทำข้อมูลของกลุ่มและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแหล่งจำหน่ายสินค้าประจำเพิ่มขึ้นทั้งภายในชุมชนและในจังหวัด รวมถึงงานแสดงสินค้าในที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อก่อให้เกิดการกระจายตัวของสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกหรือคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการงานภายในกลุ่มให้มีความชัดเจนและจัดคนให้ถูกกับงานที่มีความถนัดและสามารถที่จะปฏิบัติงานได้เต็มกำลังความสามารถเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนนั้นพบกับปัญหาในด้านของกลุ่มขาดทักษะและการจัดทำแผนการตลาด/บัญชี ที่มีประสิทธิภาพ ขาดการสืบทอด/แรงงานขาดความสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พุทธิ แก้วคุณ (2548) ที่กล่าวว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการบริหารทางการเงิน การจัดการคน ด้านการผลิต จัดเป็นปัญหาที่มีความสำคัญสำหรับการบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชน การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การฝึกสอนให้มีกระบวนการผลิตสะอาดสะอ้านสะอาดสะอ้าน มีการฝึกหัดแรงงานใหม่ๆ ให้ความชำนาญในการผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น การจัดอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐในกระบวนการผลิต การพัฒนาทักษะด้านการ

เขียนแผนการตลาด การลงบัญชี รายรับ รายจ่าย การคำนวณต้นทุนการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่และยังเพียงพอต่อการจ่ายค่าตอบแทนต่อสมาชิกกลุ่ม และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดาวลัย ฉิมภู (2548) ที่กล่าวถึงแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นฐานเข้าสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน มีรสชาติที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และวัตถุประสงค์หลักในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการเพิ่มพูนภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป และในด้านของกลุ่มที่ขาดทักษะความรู้ด้านการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุพจน์ ชุตินันท์ (2547) ที่กล่าวว่า การตลาดผลิตภัณฑ์สินค้าภายในชุมชนที่นำมาแปรรูปทางการเกษตร กลุ่มหรือสมาชิกต้องได้รับความรู้ในเรื่องของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลาก เทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อมีความชำนาญจะนำมาซึ่งรายได้และยังได้รับการสนับสนุนในด้านของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเพื่อก่อให้เกิดสายผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นจัดได้ว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าการในชุมชนให้มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้หน่วยงานของภาครัฐสถาบันการศึกษายังเป็นส่วนสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่ในด้านการบริหารงานภายในกลุ่มนั้นพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความสม่ำเสมอในการเข้าประชุม การประสานงานอย่างต่อเนื่อง การไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ัญญภรณ์ เกิดน้อยและคณะ (2548) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาผลผลิตในท้องถิ่นนั้นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มต้องมีการประชุมกลุ่มเพื่อให้มีความเห็นร่วมกันที่จะฟื้นฟูความสำคัญของอาหารพื้นถิ่น และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ ไจมานัส พลอยดี (2540) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ความเป็นผู้นำ ตัวสมาชิก ด้านการเงิน การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านข้อมูลข่าวสาร และกฎข้อบังคับ ดังจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมธุรกิจวิสาหกิจชุมชนที่ดีควรมีการเริ่มต้นกิจกรรมภายในกลุ่มให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้แนวทางในการบริหารงานได้อย่างเป็นขั้นตอน มีกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน จะทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจชุมชนและมั่นใจต่อตัวผู้นำกลุ่มและจะยังสามารถขยายกิจกรรมออกไปเพื่อทำธุรกิจในรูปแบบอื่นๆภายในและภายนอกชุมชนได้ต่อไปในภายหน้า

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนในด้านใดนั้นควรศึกษา

ความต้องการในการพัฒนาแต่ละกลุ่มและบริบทของแต่ละสถานที่ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและตรงตามความต้องการ และเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและการเข้ามาพัฒนาของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 การสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนควรส่งเสริมให้มีการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมจากสมาชิกในกลุ่มและหน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในทุกฝ่ายได้มีการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเป็ผลในระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไปภายในชุมชน

1.3 การสำรวจความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนหลังจากการเข้าไปส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมแล้วนั้นควรจะมีการติดตามผลและการควบคุมกระบวนการกลุ่มเป็นระยะๆ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาว่าสิ่งที่ได้เกิดจากการคิดร่วมกันแล้วเมื่อถึงขั้นตอนการปฏิบัติจริง สามารถทำได้จริงหรือไม่ ถ้าไม่ได้ควรจะต้องมีการนำปัญหามาปรับปรุงและหาหนทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่มต้องการต่อไปในอนาคต

1.4 ในการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อให้ได้ประโยชน์และเกิดความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นนอกเหนือจากการเข้าไปให้ความรู้ ความเข้าใจ และการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้านแล้วนั้น ควรจะมีการดำเนินการติดตามผลการปฏิบัติงาน การประเมินผล เพื่อให้เกิดการกระตุ้นการพัฒนาและการคิดประดิษฐ์รวมถึงการสรรสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพื่อนำเสนอต่อตลาดภายนอกต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ วิถีชีวิตของคนในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน จะทำให้กระบวนการในการพัฒนามีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาและดำเนินการวิจัยที่จะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์และวิถีชีวิตของชุมชนและคำนึงถึงสิ่งที่ชุมชนต้องการพัฒนาเป็นสำคัญ

2.2 การวิจัยในครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพราะเป็นกระบวนการที่ให้โอกาสผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและร่วมพัฒนาซึ่งจะทำให้มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนากลุ่มร่วมกัน จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ใจมานัส พลอยดี. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน: เปรียบเทียบระหว่างภาพรวมและภาพย่อย (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช)**. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวัลย์ นิมภู. (2548). **แผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเข้าสู่หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน**. บทคัดย่อ การประชุมทางวิชาการ “นเรศวรวิจัย” ครั้งที่ 1.
- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์ (2548) เอกสารวิชาการ **เรื่องวิสาหกิจชุมชน ชัยนาท สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 จังหวัดชัยนาท**
- ดวงสมร พงศฉกกุล. (2549). **การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทหนองรีร่วมพัฒนา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รายงานการวิจัยสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี**
- ธัญภรณ์ เกิดน้อย และคณะ. (2548). **การส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาตำบลอาหารสุขภาพโดยใช้ผลผลิตในท้องถิ่น**. การประชุมสัมมนาวิชาการว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานความรู้”.
- พยุห์ แก้วคุณ. (2548). **การดำเนินงานกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรมศึกษา : กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางรักน้อย ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รายงานการวิจัย.สำนักพัฒนาเกษตรกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร**
- สุพจน์ ชุตินันท์, พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และชุมพร พวงประยงค์. (2547). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคตะวันตก : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรางสาสี่ ตำบลรางสาสี่ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. จังหวัดราชบุรี : สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก**.
- เสรี พงศ์พิศ.(2546). **ฐานคิดจากแผนแม่บทวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อารีย์ วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์. (2548). **วิสาหกิจชุมชนกับกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา.การประชุมสัมมนาวิชาการว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนรากฐานความรู้”**.
- Kotler.P. & Armstrong,G. (2003). **Marketing: An introduction**. (6th ed.).Upper Saddle River, NJ:Prentice -Hall.
- Kotler, Philip. (2000).**Marketing management** (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Marriner-Tomey , A. M. (2000). **Tuide to nursing management and leadership**. (6th ed.).St.Louis: Mosby,Inc

ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่มของการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลเชิงธุรกิจสำหรับ ผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย

Strategies Management How to Increase Value Added of Recycle Garbage Separate For Entrepreneurial and Community in the Central Area of Thailand

ญาณัญญา ศิริภัทรธาดา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Policy Participation Action Research : PAR) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัย 2 วิธี คือ เชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการในปีงบประมาณ 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการ ปัญหา อุปสรรค การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ 2) หาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนารูปแบบของผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย ในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว 3) สร้างแผนยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจให้มีภูมิคุ้มกันโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชน ตลอดจนภาครัฐให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นเครือข่ายผู้ประกอบการของโรงงานคัดแยกขยะวงษ์พาณิชย์ ผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินธุรกิจในอนาคตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ของเครือข่ายผู้ประกอบการชุมชนและภาครัฐมีดังนี้ **ระยะสั้น (1ปี)** แก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรและแรงงาน เร่งลดภาระหนี้ของกิจการ สร้างระบบคุณภาพของกิจการ ระบบการบริหารสินค้าคงคลัง โลจิสติกส์ จัดหาแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งกันจัดส่งสินค้าวัสดุรีไซเคิลและการร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร **ระยะปานกลาง (2-3ปี)** พัฒนาเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์เพื่อการรีไซเคิล ศูนย์อบรมผู้ประกอบการรุ่นใหม่, สร้างศูนย์กลางเครือข่ายผู้ประกอบการค้าวัสดุรีไซเคิลเพื่อช่วยเหลือกัน **ระยะยาว (5ปี)** มีแผนจัดหาตลาดส่งขายสินค้าหรือขยายตลาดเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้านการตลาดและการส่งออก สินค้าวัสดุรีไซเคิล และขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้านการพัฒนาเทคโนโลยีของเครื่องจักรและอุปกรณ์ **ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจรีไซเคิล** 1. พัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 2. สร้างความเข้มแข็งของธุรกิจรีไซเคิลให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ 3. พัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยเป็นศูนย์กลางการกระจายวัสดุรีไซเคิลสู่ตลาดต่างประเทศ 4. เสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการธุรกิจรีไซเคิลไทย 5. เปลี่ยนบทบาทรัฐ เร่งแก้ไขมาตรการปัจจุบัน เร่งสร้างความเชื่อมั่นกลับคืน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม ผู้ประกอบการ ธุรกิจรับซื้อของเก่า ของเก่าหรือวัสดุเหลือใช้

Abstract

This research was conducted at a Policy Participation Action Research: PAR methodology that uses two methods in the fiscal year of 2010 on both quantitative and qualitative research. The purpose of the research were to 1) Learn how to, problems and obstacles, as well as support and development role of government 2) to create value added of Recycling business in Thailand. The development of entrepreneurs and communities in the Central Region of Thailand in the short medium and long term leads to solve problems and create a strategic plan for all its immunity by participation of the recycling business operator's network and the community as well as the public sector to achieve efficiency. The sample used for quantitative method is an operator's network of the waste separation plant Wong Panich. The recycling business operator's network licensed business from the Department of Provincial Administration. The findings were as follows; Guidelines for developing its business in the future to create value-added are as follows.

Short-term (1 year): To solve problems and develop human resources and worker efficiency, accelerate the Company's debt burden. Create a quality system of the business, inventory management

systems, logistics, funding at low interest, combined shipping material recycling and cooperation information.

Medium term (2-3 years): To develop technologies for recycling equipment, training center for new entrepreneurs, creating network-centric entrepreneurs recycled materials to help each other.

Long-term (5 years): Plans to provide market supply or expand both markets and exportation. Take supporting from governments in the aspects of marketing, exportation, machinery and equipment for recycled materials. And support from

Recycling business development strategy

1. Develop and enhance the recycling business, Thai Society of wisdom and learning.
2. Strengthening the recycling business as a business based sectors of the country.
3. Develop and enhance the recycling business exportation is a central distribution Thai recycled materials market.
4. Promoting business governance in Thai recycling business management.
5. Change the roles of the state in the current measures to accelerate adjusting to the accelerating its confidence back.

Keywords: Strategies, Value Added, Entrepreneurial of Recycle Garbage Separate

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจนั่นเองก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว และมีของเสียเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการอุปโภค/บริโภค ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาในที่สุด ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันนำมาซึ่งปัญหาที่เป็นวิกฤติของระดับโลก และเป็นวาระแห่งชาติ (National Event) ปัญหาความยากจน ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ปัญหาภาวะขาดแคลนการมีงานทำของแรงงานที่ด้อยโอกาสในสังคม ปัญหาการขาดดุลการค้าอันเกิดจากการนำเข้าทรัพยากรจากต่างประเทศ อย่างน้อยการดำเนินธุรกิจของกลุ่มโรงงานคัดแยกขยะ ก็นับว่าเป็นการร่วมรณรงค์ให้เกิด 1 ใน 4 ของหลักการ 4 R เพื่อลดปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังวิกฤติ ในขณะนี้ ตามที่ได้มีสัญญาณอันตรายบอกให้เราว่า มนุษย์เรากำลังใช้ชีวิตที่ผิดพลาด เราฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นจนกระทั่งความเป็นไปของโลกใบนี้เกือบจะไม่สามารถรองรับปัญหา และภาระด้านสิ่งแวดล้อมต่อไปได้อีกแล้ว สมไทย วงษ์เจริญ. (2544)

ขยะและของเสียอันตรายเกิดขึ้นจากสิ่งของที่เหลือใช้ ทั้งจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การผลิต การอุปโภค-บริโภคสินค้าและบริการ นับวันจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร พฤติกรรมการอุปโภค-บริโภคสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป การเพิ่มขึ้นของชุมชน การขยายตัวของที่อยู่อาศัย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ขยะรีไซเคิลประเภทเศษเหล็ก แก้ว กระดาษ ซึ่งมีกรเก็บรวบรวมปริมาณน้อยกว่าปริมาณขยะในตลาดค่อนข้างมาก เพียงร้อยละ 22 ทั่วประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย, 2552.) ซึ่งการนำมาใช้ประโยชน์จากขยะส่วนใหญ่เกิดจากร้านรับซื้อของเก่าเกือบทั้งหมด

จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2552 ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าปริมาณขยะรีไซเคิลที่มีศักยภาพนำกลับมาใช้ใหม่ แต่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยกระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียมและยางมีปริมาณรวมถึง 4.0 ล้านตันต่อปี นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้ประโยชน์ของเสียภาคอุตสาหกรรมในปี 2548-2552 พบว่า ความต้องการปริมาณเศษกระดาษและพลาสติกที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่มีค่อนข้างสูง แต่ปริมาณการรวบรวมและคัดแยกเพื่อนำกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ค่อนข้างต่ำ

ธุรกิจรีไซเคิลเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นมากมายเพราะโอกาสที่สามารถเข้าถึงธุรกิจได้ง่าย เรืองยศ จันทร์ศิริ. (2543) แต่มีปริมาณของธุรกิจที่ดำเนินการ ภายใต้ระบบการจัดการที่ดี และชัดเจน ครบวงจรค่อนข้างน้อย ธุรกิจรับซื้อของเก่าทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรวบรวมวัสดุเหลือใช้จากการอุปโภคบริโภค แต่ยังคงมีคุณค่าสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นรากร วิสุทธิกาญจน์ (2550). ธุรกิจรับซื้อของเก่าในปัจจุบันได้มีการพัฒนาทั้งในเรื่องการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมในการผลิต การเรียนรู้และการสร้างตลาดจนกลายเป็นโมเดลธุรกิจใหม่ที่ได้มาตรฐานระดับสากล

คำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ด้วยอีกมุมมองหนึ่งของภาพลักษณ์ของธุรกิจประเภทนี้คนทั่วไปมองว่าเป็นสินค้าประเภท
ขยะ ไม่น่าสนใจ ซึ่งความต้องการใช้ของตลาดในประเทศมีขนาดใหญ่มาก ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์รีไซเคิลในประเทศมีสูง
แต่มีกระบวนการรีไซเคิลกระดาษเพียงร้อยละ 48 และพลาสติก เพียงร้อยละ 22 เท่านั้น จะเห็นว่า ทั้งสองตลาดนี้มีช่องว่าง
และตลาดที่เปิดกว้างในการประกอบกิจการได้ นอกจากนี้ในส่วนของภาครัฐบาลและหน่วยงานเอกชนต่างๆ มีการสนับสนุน
ด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในส่วนการบังคับใช้กฎหมายและการสนับสนุนให้ตลาดสินค้ารีไซเคิลมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันมีผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าจำนวนมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการลงทุนมาตรฐานการ
ลงทุน และมาตรฐานการให้บริการ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคี เครือข่ายของกลุ่มผู้ประกอบการผู้ค้าของเก่ารายย่อย
ผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิล ศูนย์รับซื้อวัสดุรีไซเคิล ชุมชน องค์กรชุมชน หน่วยงานของราชการ ส่วนของภาครัฐบาลและ
หน่วยงานเอกชนต่างๆ ตลอดจน มีการสนับสนุนกิจกรรม การรณรงค์จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นหากสามารถวางกลยุทธ์ในการจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการคัดแยกขยะ เพื่อพัฒนาและยกระดับของ
รายได้ของผู้ประกอบการและชุมชน ให้มีความมั่นคงยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันและมีประสิทธิภาพรวมถึงการประชาสัมพันธ์หรือสร้าง
เครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ความมั่นคงของชาติทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาวิธีการในการจัดการและคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของ
ประเทศไทย ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคที่ประสบอยู่
2. ศึกษาบทบาทการสนับสนุนและการพัฒนา ธุรกิจรีไซเคิลของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
3. หาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มในการคัดแยกขยะเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของ
ประเทศไทย ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว
4. สร้างแผนยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจอย่างมีภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาของธุรกิจคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลโดยใช้
กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชนและภาครัฐ
- 5.เสนอแนะกลยุทธ์จากแผนยุทธศาสตร์เป็นแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มในการคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อพัฒนากิจการ
ผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Policy Participation Action Research : PAR) ที่ใช้
ระเบียบวิธีวิจัย 2 วิธี คือ เชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการของโรงงานคัดแยกขยะ
วงษ์พาณิชย์ ผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลทั่วไป ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการปกครอง กรมควบคุม
มลพิษ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นเครือข่าย
ผู้ประกอบการของโรงงานคัดแยกขยะวงษ์พาณิชย์ ผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลทั่วไปที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจ จาก
กรมการปกครอง รวมทั้งสิ้น 1,079 คนในจังหวัดนำร่องของการศึกษาจำนวน 8 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร,
นนทบุรี, ปทุมธานี, พระนครศรีอยุธยา, นครสวรรค์, นครปฐม, สมุทรปราการ,สุพรรณบุรี และพิษณุโลกได้มาโดยการสุ่มแบบ
ชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.95 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
มาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นมาตรวัดที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ควบคุมความถูกต้อง
ทางเนื้อหา (Content Validity) ของมาตรวัด รวมทั้งทำการทดสอบมาตรวัด / แบบสอบถามก่อนทำการเก็บข้อมูลจริงจาก
กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa coefficient of reliability)
ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐาน (Hair, Black, Babin, Anderson, & Tatham, 2006)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) และการสนทนากลุ่ม(Focus
group) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ประกอบการธุรกิจค้าของเก่า องค์กรธุรกิจชุมชน และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 50 คน และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth
Interview) กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลจำนวน 8 จังหวัดและ จ.พิษณุโลก (นำร่อง) ได้มาโดย
การสุ่มแบบโควตา (Quota sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแจกแจงความถี่(Frequency) คำนวณค่าสถิติเป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงวิธีการในการจัดการและคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคที่ประสบอยู่ ดังนี้ สภาพการณ์ดำเนินธุรกิจคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี กิจกรรมรีไซเคิลมีอัตราการกำไรสุทธิสูงขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมาปานกลางลูกค้าส่วนมากจะคัดแยกประเภทสินค้ารีไซเคิลมาแล้วอย่างถูกต้องแล้ว ราคาสินค้าที่ธุรกิจรีไซเคิลรับซื้ออยู่ในระดับที่ลูกค้าพึงพอใจ มีความเที่ยงตรงในการตรวจรับซื้อสินค้า สถานที่ ระยะเวลาการเปิดให้บริการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสม่ำเสมอ มีการวางแผนและจัดทำแผนธุรกิจ มีการเก็บรวบรวมรายชื่อลูกค้าอย่างเป็นระบบ แหล่งที่มาของยอดรับซื้อสินค้าวัสดุรีไซเคิลของกิจการมาจากลูกค้ารายย่อยเป็นส่วนใหญ่ มีสถานที่ขายต่อของสินค้าวัสดุรีไซเคิลที่รับซื้อเข้ามาคือ ทั้งขายตรงและขายผ่านตัวแทน (คนกลาง)

ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่ากิจการรีไซเคิลส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านต้นทุนการบริหารที่สูงขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาคือเรื่องต้นทุนค่าขนส่งปัญหาด้านการเงิน/การบัญชี ด้านการตลาด/การแข่งขัน การทำบัญชีไม่เป็นระบบ สภาพคล่องทางการเงิน/การถือครองเงินสดเพื่อใช้ซื้อสินค้าเข้า และไม่ต้องการรวมตัวเพราะ ไม่เชื่อใจกัน / ไม่ไว้วางใจกัน ส่วนปัญหาที่รองลงมาคือ การจัดการเงินกู้ยืมระบบภาระดอกเบี้ยสูง เครื่องจักร อุปกรณ์เก่าไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในระบบการทำงาน และปัญหาการรวมตัวกันของผู้ประกอบการธุรกิจ ธนาคารไม่ปล่อยกู้เนื่องจากขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันปัญหาด้าน บุคลากร/แรงงานด้านเทคโนโลยี ภาวะเบี้ยว/นโยบายของรัฐบาล ด้านสถานที่ และเมื่อพิจารณาปัญหาการรวมตัวกันของผู้ประกอบการธุรกิจเป็นรายข้อพบว่า เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วไม่สามารถควบคุมการเปิดเผยข้อมูลได้ ไม่ต้องการรวมตัวเพราะขาดแรงจูงใจที่จะสร้างผลประโยชน์

2. บทบาทการสนับสนุนและการพัฒนา ธุรกิจรีไซเคิลของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าระบบการทำงานของรัฐบาลมีหน่วยงานดูแลจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังขาดเอกภาพและไม่มีทิศทางชัดเจนเพียงพอ ระบบของการขึ้นทะเบียน ใบรับอนุญาตประกอบกิจการ ยังไม่สามารถจัดการอย่างเป็นระบบที่สมบูรณ์ ยังขาดการบูรณาการในแต่ละหน่วยงาน

3. แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มในการคัดแยกขยะเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทยดังนี้

ระยะสั้น (1ปี) แก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรและแรงงาน เร่งลดภาระหนี้ของกิจการ สร้างระบบคุณภาพของกิจการ ระบบการบริหารสินค้าคงคลัง โลจิสติกส์ จัดหาแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ ร่วมตัวกันจัดส่งสินค้าวัสดุรีไซเคิลและการร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร

ระยะปานกลาง (2-3ปี) พัฒนาเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์เพื่อการผลิต ศูนย์อบรมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ,สร้างศูนย์กลางเครือข่ายผู้ประกอบการค้าวัสดุรีไซเคิลเพื่อช่วยเหลือกัน

ระยะยาว (5ปี) มีแผนจัดหาตลาดส่งขายสินค้าหรือขยายตลาดเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้านการตลาดและการส่งออก สินค้าวัสดุรีไซเคิล และขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้านการพัฒนาเทคโนโลยีของเครื่องจักรและอุปกรณ์

4. แผนยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจอย่างมีภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาของธุรกิจคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชนและภาครัฐคือ

1. พัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
2. สร้างความเข้มแข็งของธุรกิจรีไซเคิลให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ
3. พัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยเป็นศูนย์กลางการกระจายวัสดุรีไซเคิลสู่ตลาดต่างประเทศ
4. เสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการธุรกิจรีไซเคิลไทย
5. เปลี่ยนบทบาทรัฐ เร่งแก้ไขมาตรการปัจจุบัน เร่งสร้างความเชื่อมั่นกลับคืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการและคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทยแม้จะมีปัญหา และอุปสรรคที่ประสบอยู่ ด้านต้นทุนการบริหารที่สูงขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาคือเรื่องต้นทุนค่าขนส่งกลไกราคาสินค้ามีความผันผวนอย่างรุนแรง ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการได้เปรียบ-เสียเปรียบ (สมไทย วงษ์เจริญ, 2553) ผู้ค้าในธุรกิจรีไซเคิลที่มีเงินทุนมาก สามารถเหมาตัดราคาได้ ผู้ค้าที่มีเงินทุนน้อยก็จะมีอำนาจต่อรองน้อย และต้องพบกับสภาพกดดันจากราคาที่ผันผวนอย่างหนักจนไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่าย, ดอกเบี้ย ได้ในภาวะที่ราคาสินค้าที่เก็บกักทุนไว้รอเก็งกำไรขาย อยู่ในช่วงราคาตกต้องแบกรับถือต่อเพื่อรอราคาสูงขึ้นจึงจะนำออกส่งขายได้ แต่โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี ดังนั้นหากมีการรวมตัวกันของผู้ค้าธุรกิจรีไซเคิลในการรวบรวมส่งสินค้าเข้าสู่โรงงานรับซื้อในคราวเดียวกันจะก่อให้เกิดการต่อรองราคากับโรงงานรับซื้อทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้นได้ (กรองทิพย์ โสมาลา, 2553) ดังนั้นอนาคตของธุรกิจรีไซเคิล ผู้ค้ารายย่อยอาจจะประสบปัญหาและหายออกไปจากระบบในที่สุด ส่วนผู้ที่อยู่รอดจะเหลือเพียงผู้ค้ารายใหญ่เท่านั้นแต่ธุรกิจนี้ก็ยังมีปัญหาด้านแรงงานเนื่องจาก คนไทยไม่นิยมทำอาชีพขายแรงงานด้านนี้

2. บทบาทการสนับสนุนและการพัฒนา ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ระบบการทำงานของรัฐบาลมีหน่วยงานดูแลจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครองกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังขาดเอกภาพและไม่มีชัดเจนเพียงพอ (บรรยง เชิดสกุลนา, 2553) รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจรีไซเคิลให้มากกว่านี้เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยลดการนำเข้าทรัพยากรช่วยให้มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ได้ใหม่หมุนเวียน ป้องกันปัญหาฐานของเก่าเกิดมาอย่างไรการควบคุมจำนวนมากใน 2 ปีที่ผ่านมา สร้างความรู้ด้วยการอบรมให้ความรู้แก่ธุรกิจรีไซเคิล การปรับข้อบังคับ ข้อกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับปัจจุบันนโยบายภาครัฐยังไม่ชัดเจน จัดระบบการอบรมให้ความรู้ และมีการปฏิบัติที่ชัดเจน ระบบของการขึ้นทะเบียน ใบรับอนุญาตประกอบกิจการ ยังไม่สามารถจัดการอย่างเป็นระบบที่สมบูรณ์ ยังขาดการบูรณาการในแต่ละหน่วยงาน

3. แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มในการคัดแยกขยะเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทยดังนี้ ควรมีสถาบันโลหะแห่งชาติที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านการตรวจ วิเคราะห์ คัดแยกเศษวัสดุเหลือใช้แต่ยังขาดการประสานความร่วมมือให้เข้ามามีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ ควรมีหน่วยงานที่จะส่งเสริม สนับสนุนด้านการวิจัยสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถเป็นอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือตรวจพิสูจน์ คัดแยกจำแนกประเภทและด้านขนส่งเพื่อการจัดการกับเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีปริมาณมหาศาลในแต่ละวัน เพื่อขจัดปัญหาสินค้าขาดคุณภาพและใช้เวลามากในการคัดแยกโดยแรงงานมนุษย์ (บรรยง เชิดสกุลนา, 2553) การรวมตัวกันของผู้ค้าธุรกิจรีไซเคิลในการรวบรวมส่งสินค้าเข้าสู่โรงงานรับซื้อในคราวเดียวกันจะก่อให้เกิดการต่อรองราคากับโรงงานรับซื้อทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้นได้ อนาคตของธุรกิจรีไซเคิล ผู้ค้ารายย่อยอาจจะประสบปัญหาและหายออกไปจากระบบในที่สุด ส่วนผู้ที่อยู่รอดจะเหลือเพียงผู้ค้ารายใหญ่เท่านั้นแต่ธุรกิจนี้ก็ยังมีปัญหาด้านแรงงานเนื่องจาก คนไทยไม่นิยมทำอาชีพขายแรงงานด้านนี้

4. แผนยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจอย่างมีภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาของธุรกิจคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชนและภาครัฐคือ การพัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจรีไซเคิลให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ การพัฒนาและยกระดับธุรกิจรีไซเคิลไทยเป็นศูนย์กลางการกระจายวัสดุรีไซเคิลสู่ตลาดต่างประเทศ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการธุรกิจรีไซเคิลไทย การเปลี่ยนบทบาทรัฐ เร่งแก้ไขมาตรการปัจจุบัน เร่งสร้างความเชื่อมั่นกลับคืนซึ่งหากมีการจัดระเบียบกิจการ ธุรกิจรีไซเคิลให้มีการสอบเพื่อขอรับการรับรองการประกอบวิชาชีพด้านธุรกิจรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนทำให้เกิดการยกระดับการยอมรับในสังคมมากขึ้นและเกิดความใกล้ชิดกับรัฐบาลในการควบคุม และมีการประสานงานกับองค์กรต่างๆมากขึ้น นำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้กับธุรกิจรีไซเคิล อาจจะเป็นโมเดลธุรกิจรีไซเคิลขึ้นมาได้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากข้อค้นพบและการอภิปรายผลการวิจัยเรื่องนี้ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้รัฐบาลกำหนดเป็นแนวทางการบริหารหรือนโยบายเร่งด่วนแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนโยบายของรัฐ

1.1 ปรับเปลี่ยนระบบการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสมทั้งประเภทและอัตราภาษี

1.2 สนับสนุนให้ธุรกิจรีไซเคิลให้มีโอกาสเข้าถึงการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินภาครัฐ

- 1.3 สร้างโมเดลควบคุมการจัดตั้งธุรกิจจรีไซเคิล รับใบอนุญาตในการประกอบการ (License) ทั้ง
 สถานประกอบการและผู้ประกอบการ
- 2.ด้านโครงสร้างองค์กรที่รับผิดชอบ
- 2.1 การบูรณาการหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้มีเอกภาพในการบริหารจัดการและดูแลรับผิดชอบในระดับ
 กระทรวง กรม และกรุงเทพมหานคร
- 3.ด้านการบริหารจัดการ
- 3.1 ควบคุมผู้ร่วมค้าในธุรกิจจรีไซเคิลในการทำธุรกิจอย่างตรงไปตรงมา มีการเปิดประมูลอย่างเสรี ไม่มี
 อำนาจมืดแอบแฝง
- 3.2 จัดหาแหล่งตลาดและโรงงานรับซื้อที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานของราคา มีการประกันราคา
- 3.3 จัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจจรีไซเคิล
- 3.4 แก้ปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าว เช่นขยายระยะเวลาการเปิดให้ลงทะเบียนได้นานมากขึ้น
- 4.ด้านเทคโนโลยีและการขนส่ง
- 4.1 สนับสนุนด้านการวิจัยเทคโนโลยี, สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถเป็นอุปกรณ์เป็นเครื่องมือตรวจพิสูจน์ คัดแยก
 จำแนกประเภทวัสดุจรีไซเคิลและด้านขนส่งและด้านโลจิสติกส์ (Logistics)
- 5.ด้านการให้ความรู้ การส่งเสริม การรณรงค์
- 5.1 ส่งเสริมการอบรมการพัฒนาให้ความรู้แก่ธุรกิจจรีไซเคิลด้านการทำตลาด Online
- 5.2 ส่งเสริมให้มีการก่อตั้งอุตสาหกรรมจรีไซเคิล สำหรับประเทศไทย
- 5.3 รณรงค์ให้ผู้ประกอบการที่อยู่นอกระบบคือไม่ขอรับใบอนุญาต ให้เข้าสู่ระบบให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. 2552. **การใช้ประโยชน์ของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์
 การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรองทิพย์ ไสมาลา, **กรรมการผู้จัดการสถานีรีไซเคิลวงษ์พาณิชย์ วงแหวน-บางปะหัน.** 2553. (15 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
 นรากร วิสุทธิกาญจน์. 2550. **ความเป็นไปได้ทางการเงินของศูนย์รับซื้อขยะรีไซเคิลในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
 และปริมณฑล,** วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรียง เชิดสกุลนานา. **ผู้จัดการบริษัทยงเสง มหาชัยรีไซเคิล.** 2553. (27 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เรืองยศ จันทศิริ. 2543. **ธุรกิจมหัศจรรย์ขยะรีไซเคิล.** พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- สมไทย วงษ์เจริญ. **ผู้จัดการบริษัท วงษ์พาณิชย์ จำกัด.** 2544. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2544.
- สมไทย วงษ์เจริญ. **กรรมการผู้จัดการโรงงานคัดแยกขยะวงษ์พาณิชย์.** 2553. (15 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- Hair, J. F., W.C. Black, B. J. Babin, R.E. Anderson, and R.L. Tatham. 2006. Multivariate data analysis.
 Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

แนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Riverine Forest Management guidelines for Biodiversity Conservation in Amphawa District, Samutsongkram Province

นิรินาถ เจริญโภคธราช

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของป่าชายคลอง และความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณป่าชายคลอง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาป่าชายคลอง และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการป่าชายคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากรกลุ่มตัวอย่างในอำเภออัมพวา จำนวน 5 ตำบล คือ ตำบลอัมพวา ตำบลบางนางลี่ ตำบลสวนหลวง ตำบลแควอ้อม และตำบลท่าคา จำนวนทั้งหมด 393 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง และพันธุ์สัตว์บริเวณชายคลองทั้ง 5 คลอง คือ คลองอัมพวา คลองบางลี่ คลองบางแค คลองแควอ้อม และคลองท่าคา มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาจากการสำรวจสภาพแวดล้อมของป่าชายคลองและความหลากหลายทางชีวภาพ พบว่า บริเวณคลองท่าคา จะมีชนิดของพันธุ์ไม้และชนิดนกมากกว่าคลองอื่นๆ เนื่องจากมีกิจกรรมรักษาความสะอาดลำคลองและรักษาพันธุ์ไม้ชายคลอง ทั้งกิจกรรมเก็บขยะในคลอง การใช้เรือพาย การปลูกต้นกล้าลำพูและต้นโกงกาง และการปล่อยกุ้งก้ามกราม ปลา ลงในลำคลอง ส่วนคลองบางลี่ชุมชนริมคลองมีส่วนร่วมในการใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติในการทำสวนผลไม้ ด้านปัญหาและผลกระทบของป่าชายคลองต่อความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเพราะตัดไม้เพื่อใช้พื้นที่ทำโฮมสเตย์/รีสอร์ต มีการท่องเที่ยวเรือมากขึ้น รวมทั้งมีการจับสัตว์น้ำไม่ถูกวิธี จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ต่างๆลดลง ดังนั้นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์และประชากรกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพว่าทั้งหน่วยภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน ต้องร่วมกันรักษาฐานทรัพยากรและสมดุลของระบบนิเวศ โดยยึดองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการป่าชายคลอง, อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ABSTRACT

This research is exploratory, quantitative and qualitative research. The aims of this research are 1) to study the environment of riverine forest and biodiversity along the riverine forest 2) to study the problems of riverine forest and the effects happened to biodiversity and 3) to study riverine forest management guidelines to conserve biodiversity. The sample groups of this research are 393 people in five Tambons of Amphawa district namely; Tambon Bang Nang Li, Tambon Suanluang, Tambon Kwae-aom and Tambon Tha Ka by purposive sampling. This research is carried out by questionnaires, interview and field survey about species of riverine flora and fauna along the banks of 5 canals such as Amphawa canal, Bang Nang Li canal, Bang Khae canal, Kwae-aom canal, and Tha Ka canal. This collected data is analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results indicated that there are more plant species and birds in the Tha Ka canal than any other sites. According to the survey the people along the Tha Ka canal run cleaning activities such as canal cleaning and riverine forest conservation, garbage picking up activities along the canal, row boat, planting *Sonneratia caseolaris* and *Rhizophora apiculata* and releasing *Macrobrachium rosenbergii* and fish into the canal. The fireflies were found more at *Sonneratia caseolaris* in Bang Nang Li and Tha Ka

canals than any others. We also found big *Sonneratia caseolaris* in both canals. The people in those communities used organic fertilizer for their orchards. According to the problems and effects for riverine forest, the biodiversity was reduced because of cutting down the trees for building up homestays and resorts, boat touring and illegal fishing that effected the reduction of flora and fauna. So interviewees and sample people group gave guidance for riverine forest management for biodiversity conservation that state agencies, tourist agencies and communities must participate to conserve natural resources and ecosystem balance by focusing on three factors namely; conservation, usage and participation in natural resource management.

Keywords : Management guidance, riverine forest, biodiversity conservation

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนชื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงทั้งพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืช และอำเภออัมพวาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีคลองสาขาย่อยของแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านหลายสาย และเป็นพื้นที่ที่มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม จึงได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามน้ำ” ด้วยความอุดมสมบูรณ์ระบบนิเวศ 3 น้ำ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์สัตว์และพันธุ์ไม้ชายคลอง ซึ่ง วีระ เทพภรณ์ (2549) ได้กล่าวไว้ว่าบริเวณป่าชายคลองจะมีพันธุ์ไม้หลัก อยู่ 4 สกุล คือ จาก โกงกาง แสม ลำพู นอกจากนี้ยังมีพันธุ์พืชอื่นๆ ได้แก่ ต้นตีนเป็ด ต้นโพธิ์ทะเล ต้นปรัง ต้นเหียงปลาหมอ เป็นต้น และสัตว์อื่นๆบริเวณชายคลอง ได้แก่ นกยาง นกกระจับ เป็นต้น และด้วยอำเภออัมพวามีระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นลำพูที่ขึ้นอยู่ตามริมคลอง ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อย แต่เมื่อสภาพธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงไป ในสภาพเสื่อมโทรมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของมัน ทำให้พันธุ์สัตว์และพันธุ์ไม้ที่มีจำนวนมากในอดีต ค่อยๆ หายไปจากบริเวณชายคลอง ดังจะเห็นจากปริมาณของหิ่งห้อยจะมีเป็นบางจุดไม่ต่อเนื่องกันตลอดทั้งคลองอาจมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสาเหตุการลดลงของประชากรหิ่งห้อยมาจากการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย มลภาวะ แสงสว่าง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Tyler, 2002) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ในการจัดการพื้นที่ป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพันธุ์ไม้ชายคลองที่เป็นถิ่นอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆให้เป็นไปตามทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ 1) ทฤษฎีทางนิเวศพัฒนา ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างนิเวศวิทยาและการพัฒนาเข้าด้วยกัน 2) หลักการและวิธีการอนุรักษ์ เป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการจัดกิจกรรมจัดการป่าชายคลองด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู ดูแลรักษาและการประสานงานจากการใช้ประโยชน์ป่าชายคลองร่วมกันอย่างยั่งยืน (เกษม จันทรแก้ว, 2544) ดังนั้นจึงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจศึกษาวิจัยแนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของป่าชายคลอง และความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณป่าชายคลอง
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาป่าชายคลอง และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความหลากหลายทางชีวภาพ
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการป่าชายคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อพิสูจน์ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา ชนิดนกชนิดพันธุ์ไม้ชายคลองและชนิดพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อยระยะตัวเต็มวัย ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกชนิดนกและชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง ที่เป็นชนิดเด่นในคลองสำคัญที่เป็นเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ ในอำเภออัมพวาจากริมฝั่งคลองเข้าไปประมาณ 5 เมตร ได้แก่ คลองอัมพวา คลองบางลี่ คลองบางแค คลองแควอ้อม และคลองท่าคา ใช้ระยะเวลาศึกษาในเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2553 และการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ สอบถามประชาชนในชุมชนอำเภออัมพวา จำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลอัมพวา ตำบลบางนางลี่ ตำบลสวนหลวง ตำบลแควอ้อม และตำบลท่าคา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ริมคลองที่ใช้เป็นเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ จำนวน 393 คน รวมทั้งการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการเรือ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยตามลำดับ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล
 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ
 การศึกษา ภูมิลำเนา
 ระยะเวลาที่อาศัย และ
 อาชีพ

-ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความสำคัญของป่าชาย
 คลอง ปัญหาและผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ
 -พฤติกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
 -ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของ
 องค์กรและชุมชน ในการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความ
 หลากหลายทางชีวภาพ
 -แนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลาย
 ทางชีวภาพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพชายคลอง อำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบชนิดนก พันธุ์ไม้ และ
 พันธุ์สัตว์ ในคลองสำคัญที่ใช้เป็นเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ ได้ผลสำรวจภาคสนามดังแสดงในตารางที่ 1 ถึงตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 ชนิดพันธุ์ไม้ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติในอำเภอมัปวา
 จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2553

ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อคลอง				
			อัมปวา	บางลี่	บาง แค	แค อ้อม	ท่าคา
1	ลำพู	<i>Sonneratia caseolaris</i>	✓	✓	✓	✓	✓
2	โกกงางใบเล็ก	<i>Rhizophora apiculata</i>		✓	✓		✓
3	จาก	<i>Nypa fruticans</i>	✓	✓	✓	✓	✓
4	เหงือกปลาหมอ	<i>Acanthus ebracteatus</i>	✓	✓	✓	✓	✓
5	ปอทะเล	<i>Hibiscus tiliaceus</i>	✓	✓	✓	✓	✓
6	ปรงทะเล	<i>Acrostichum aureum</i>		✓			✓
7	สามะงา	<i>Clerodendrum inerme</i>					✓
8	โพทะเล	<i>Thespesia populnea</i>					✓
9	แคทะเล	<i>Dolichandrone spathacea</i>					✓
ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อคลอง				
			อัมปวา	บางลี่	บาง แค	แค อ้อม	ท่าคา
10	ตะบูนขาว	<i>Xylocarpus granatum</i>					✓
11	ขำมะเลียง	<i>Lepisanthes fruticosa</i>					✓
12	ธูปฤาษี	<i>Typha angustifolia</i>	✓	✓	✓	✓	✓
13	กก	<i>Cyperus haspan</i>	✓	✓	✓	✓	✓
14	ตีนเป็ดทะเล	<i>Cerbera odollam</i>		✓	✓		✓
15	ไผ่สีสุก	<i>Bambusa blumeana</i>	✓	✓	✓	✓	✓
16	หูกวาง	<i>Terminalia catappa</i>					✓
17	เตยทะเล	<i>Pandanus odoratissimus</i>		✓	✓		
18	จิกสวน	<i>Barringtonia racemosa</i>					✓

จากตารางที่ 1 พบว่า พันธุ์ไม้ชายคลองที่พบเหมือนกันทั้ง 5 คลอง ได้แก่ ลำพู จาก เหงือกปลาหมอ ปอทะเล
 ธูปฤาษี กก และไผ่สีสุก โดยคลองท่าคาจะมีพันธุ์ไม้ชายคลองที่ความหลากหลายมากกว่าคลองอื่น ได้แก่ ลำพู โกงกางใบเล็ก
 จาก เหงือกปลาหมอ สามะงา โพทะเล ปอทะเล ปรงทะเล แคทะเล ตะบูนขาว ขำมะเลียง ตีนเป็ดทะเล และจิกสวน เป็น

เพราะพื้นที่คลองท่าคา ส่วนใหญ่ใช้เรือพาย และมีการปลูกต้นกล้าต้นลำพู ต้นโกกงาง บริเวณชายคลอง ทำให้ตลิ่งชายคลองมีการพังทลายน้อยมาก

ตารางที่ 2 ชนิดพันธุ์ไม้ชายคลองที่เป็นชนิดเด่นและพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อยที่พบบริเวณชายคลองในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2553

ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อคลอง				
			อัมพวา	บางลี่	บางแค	แควอ้อม	ท่าคา
1	ลำพู	<i>Sonneratia caseolaris</i>	▲	▲	▲	▲	▲
2	โกกงางใบเล็ก	<i>Rhizophora apiculata</i>		●	●		●
3	จาก	<i>Nypa fruticans</i>	●	●	●	●	●
4	เหงือกปลาหมอ	<i>Acanthus ebracteatus</i>	●	●	●	●	●
5	ปอทะเล	<i>Hibiscus tiliaceus</i>	●	●	●	●	●
6	ปรงทะเล	<i>Acrostichum aureum</i>		●			●
7	สำมะงา	<i>Clerodendrum inerme</i>					●
8	โพทะเล	<i>Thespesia populnea</i>					●
9	แคทะเล	<i>Dolichandrone spathacea</i>					●
10	ตะบูนขาว	<i>Xylocarpus granatum</i>					●
11	ขำมะเลียง	<i>Lepisanthes fruticosa</i>					●
12	ดินเป็ดทะเล	<i>Cerbera odollam</i>		●	●		●
13	หูกวาง	<i>Terminalia catappa</i>					▲
14	เตยทะเล	<i>Pandanus odoratissimus</i>		●	●		
15	จิกสวน	<i>Barringtonia racemosa</i>					●

หมายเหตุ ▲ หมายถึง พันธุ์ไม้ชายคลองและพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อยระยะตัวเต็มวัย ตั้งแต่ 20 ตัว/ต้น ขึ้นไป

● หมายถึง พันธุ์ไม้ชายคลอง

ผลการศึกษาในตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า พันธุ์ไม้ชายคลองที่พบเหมือนกันทั้ง 5 คลอง ได้แก่ ลำพู จาก เหงือกปลาหมอ ปอทะเล ฐปลาชี่ กก และไม้สีสุก โดยคลองท่าคาจะมีพันธุ์ไม้ชายคลองที่ความหลากหลายมากกว่าคลองอื่น ได้แก่ ลำพู โกกงางใบเล็ก จาก เหงือกปลาหมอ สำมะงา โพทะเล ปอทะเล ปรงทะเล แคทะเล ตะบูนขาว ขำมะเลียง ดินเป็ดทะเล และจิกสวน ส่วนพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อยระยะตัวเต็มวัย คือ ต้นลำพู ที่พบหิ่งห้อย ทั้ง 5 คลอง ส่วนคลองท่าคาจะพบหิ่งห้อยทั้งต้นลำพูและต้นหูกวาง จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า บริเวณคลองท่าคาจะมีชนิดพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดมากกว่าในคลองเส้นอื่นๆ แสดงว่าพื้นที่คลองท่าคามีระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของพันธุ์ไม้รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารและถิ่นอาศัยที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของหิ่งห้อย อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีการรณรงค์การใช้เรือพายในการท่องเที่ยวล่องเรือชมธรรมชาติและชมหิ่งห้อย

ตารางที่ 3 ชนิดนกที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติในอำเภออัมพวา
 จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2553

ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อคลอง				
			อัมพวา	บางลี่	บางแค	แควอ้อม	ท่าคา
1	นกกินเปี้ยว	<i>Todiramphus Chloris</i>	✓	✓	✓	✓	✓
2	นกกาเหว่า	<i>Endynamys scolopacea</i>				✓	✓
3	นกกวัก	<i>Amauromis phoenicurus</i>		✓	✓		✓
4	นกกินปลีคอสีน้ำตาล	<i>Anthreptes malacensis</i>		✓			
5	นกเป่าคอสีม่วง	<i>Treron Vernans</i>					✓
6	นกยางกรอกพันธุ์ชวา	<i>Ardeola speciosa</i>		✓	✓		✓
7	นกยางเขียว	<i>Butorides striatus</i>				✓	✓
8	นกยางเปีย	<i>Egretta garzetta</i>	✓	✓	✓	✓	✓
9	นกเอี้ยงหงอน	<i>Acridotheres grandis</i>	✓	✓	✓	✓	✓
10	นกอีแพรดแถบออกดำ	<i>Rhipidura javanica</i>		✓	✓		✓
11	นกนางนวลบ้าน	<i>Copsychus saularis</i>	✓	✓	✓	✓	✓
12	นกกะปูดใหญ่	<i>Centropus sinensis</i>					✓
13	นกแซงแซวหางป๋วงใหญ่	<i>Dicrurus paradiseus</i>		✓		✓	✓
14	นกกระजิบธรรมดา	<i>Orthotomus sutorius</i>	✓	✓	✓	✓	✓
15	นกกระจอกบ้าน	<i>Passer montanus</i>	✓	✓	✓	✓	✓
16	นกสีชมพูสวน	<i>Dicaeum cruentatum</i>		✓	✓	✓	✓
17	นกเอี้ยงสาริกา	<i>Acridotheres tristis</i>	✓	✓	✓	✓	✓
18	นกตีทอง	<i>Megalaima haemacephala</i>		✓			
19	นกโพระดกธรรมดา	<i>Megalaima lineate</i>		✓			
20	นกปรอดสวน	<i>Pycnonotus blanfordi</i>		✓	✓	✓	
21	นกกระจิบหน้าสีเรียบ	<i>Prinia inomata</i>			✓		
22	นกจาบคาหัวเขียว	<i>Merops philippinus</i>				✓	
23	นกกระตักขี้หมู	<i>Lonchura punctulata</i>		✓			
25	นกตะขาบทุ่ง	<i>Coracias benghalensis</i>				✓	
26	นกแอ่นพง	<i>Artamus fuscus</i>		✓		✓	
27	นกเขาไฟ	<i>Streptopelia tranquebarica</i>	✓	✓	✓	✓	✓
28	เหยี่ยวแดง	<i>Haliastur Indus</i>			✓	✓	
29	นกพิราบป่า	<i>Columba livia</i>	✓	✓	✓	✓	✓
30	นกอีวาบตักแตน	<i>Cacomantis merulinus</i>					✓

ผลการสำรวจชนิดนกบริเวณชายคลองสำคัญจำนวน 5 คลอง ที่ใช้เป็นเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3 พบชนิดนกที่เป็นชนิดเด่นที่เหมือนกันทั้ง 5 คลอง ได้แก่ นกกินเปี้ยว นกยางเปีย นกกระจิบธรรมดา นกเอี้ยงหงอน นกเอี้ยงสาริกา นกกระจอกบ้าน นกนางนวลบ้าน นกพิราบป่า และนกเขาไฟ ส่วนคลองที่มีความหลากหลายของชนิดนกกมากกว่าคลองอื่นๆ คือคลองท่าคา ที่มีชนิดนกกแตกต่างจากคลองอื่นๆ ได้แก่ นกกาเหว่า นก

กวกัก นักเปล้าคอสีม่วง นกยางกรอกพันธุ์ชวา นกยางเขียว นกอีแพรดแถบอกดำ นกกะปูดใหญ่ นกแขวงแซว หางบัวใหญ่ เป็น เพราะพื้นที่บริเวณคลองท่าคามีระบบนิเวศที่ดีทั้งแหล่งอาหารและถิ่นอาศัยที่เหมาะสมแก่การหากินของนกชนิดต่างๆ

ตารางที่ 4 ชนิดพันธุ์สัตว์ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2553

ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อคลอง				
		อัมพวา	บางลี่	บางแค	แควอ้อม	ท่าคา
1	หิ่งห้อย	✓	✓	✓	✓	✓
2	ปูก้ามดาบ ปูเปี้ยว	✓	✓	✓	✓	✓
3	ปูดำ ปูแสม	✓	✓	✓	✓	✓
4	นกยาง	✓	✓	✓	✓	✓
5	ปลาตีน	✓	✓	✓	✓	✓
6	ปลากระบอก		✓			✓
7	ปลาตะเพียน	✓	✓	✓	✓	✓
8	ปลากะพง	✓		✓		
9	กิ้งก่ามกาม	✓	✓		✓	
10	กั้งแม่น้ำ	✓	✓	✓	✓	✓
11	หอยโข่ง	✓	✓	✓	✓	✓
12	หอยขม	✓	✓	✓	✓	✓
13	หอยเชอรี่	✓	✓	✓	✓	✓
14	กระรอก		✓			✓
15	ค้างคาว	✓		✓	✓	✓
16	ตัวเงินตัวทอง			✓	✓	✓

ตารางที่ 4 เป็นผลการสำรวจชนิดพันธุ์สัตว์ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองสำคัญจำนวน 5 คลอง ที่ใช้เป็นเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม การศึกษาช่วงเวลาที่กำลังมาพบชนิดพันธุ์สัตว์ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองที่เหมือนกันทั้ง 5 คลอง ได้แก่ หิ่งห้อย ปูก้ามดาบ ปูแสม นกยาง ปลาตะเพียน กั้งแม่น้ำ หอยโข่ง หอยขม หอยเชอรี่ ส่วนคลองที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองมากกว่าคลองอื่นๆ คือ คลองท่าคา ที่มีชนิดพันธุ์สัตว์ที่เป็นชนิดเด่นที่พบบริเวณชายคลองแตกต่างจากคลองอื่นๆ ได้แก่ ปลากระบอก กระรอก ค้างคาว ตัวเงินตัวทอง เป็นเพราะพื้นที่บริเวณคลองท่าคามีระบบนิเวศที่ดีทั้งแหล่งอาหารและถิ่นอาศัยที่เหมาะสมแก่การหากินของชนิดพันธุ์สัตว์บริเวณชายคลอง

ในด้านสภาพปัญหาป่าชายคลองและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความหลากหลายทางชีวภาพนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพชายคลองลดลงเพราะตัดไม้เพื่อใช้พื้นที่ทำโฮมสเตย์/รีสอร์ต มีการท่องเที่ยวเรือมากขึ้น รวมทั้งมีการจับสัตว์น้ำไม่ถูกวิธี จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของหิ่งห้อย และสัตว์น้ำลดลง รวมทั้งทำให้พื้นที่ตลิ่งพังทลาย ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ตำบล ดังแสดงตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ตำบล

หัวข้อ	พฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ									
	ต.อัมพวา		ต.บางนางลี่		ต.สวนหลวง		ต.แควอ้อม		ต.ท่าคา	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	2.40	0.82	2.56	0.65	2.60	0.59	2.56	0.59	2.75	0.43
2. ช่วยประชาสัมพันธ์ให้อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ	2.24	0.80	2.22	0.73	2.30	0.56	2.23	0.62	2.53	0.50
3. ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่ถูกต้องให้ผู้อื่น	2.17	0.79	2.14	0.67	2.26	0.57	2.28	0.64	2.49	0.58
4. ช่วยรณรงค์ให้มีการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณป่าชายคลอง	2.20	0.79	2.17	0.73	2.20	0.55	2.17	0.60	2.47	0.58
5. ช่วยป้องกันการบุกรุกเพื่อหาผลผลิตในพื้นที่ป่าชายคลอง	2.02	0.75	2.13	0.64	2.08	0.54	2.10	0.55	2.40	0.55
รวม	2.21	0.70	2.25	0.48	2.29	0.41	2.27	0.44	2.52	0.29

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ตำบลคือ ตำบลอัมพวา ตำบลบางนางลี่ ตำบลสวนหลวง ตำบลแควอ้อม และตำบลท่าคา มีพฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำ คือ ($\bar{X} = 2.40, S.D = 0.82$) , ($\bar{X} = 2.56, S.D = 0.65$) , ($\bar{X} = 2.60, S.D = 0.59$) , ($\bar{X} = 2.56, S.D = 0.59$) , ($\bar{X} = 2.75, S.D = 0.43$) ตามลำดับ ซึ่งในภาพรวม พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างในตำบลท่าคา มีพฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำมากกว่าตำบลอื่นๆ คือ ($\bar{X} = 2.52, S.D = 0.29$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของเสนห์ จามริก และคณะ (2536) ที่ได้ระบุการจำแนกระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนออกเป็นประเด็นสำคัญ คือ หลักการจัดการทรัพยากรที่ควรวางอยู่ในหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) การยอมรับในจารีตประเพณีและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร 2) การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมของสังคม 3) ความยั่งยืนของระบบการผลิตและความสมดุลของระบบนิเวศ และ 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งหมดของชุมชน

ในด้านบทบาทหน้าที่และแนวทางการจัดการป่าชายคลอง จากผลการศึกษาจากผู้ประกอบการเรือ ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว ผู้ประกอบการโฮมสเตย์/รีสอร์ท และชุมชนริมคลอง ได้เสนอแนวทางการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พอสรุปได้ดังนี้ เทศบาล/องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณลำคลอง 2) รณรงค์ประชาสัมพันธ์ไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียในลำคลอง 3) จัดการฝึกอบรมปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนรักถิ่นฐานบ้านเกิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ควบคุมให้ชาวประมงใช้เครื่องมือในการจับสัตว์ที่เหมาะสมหรือใช้เครื่องมือจับสัตว์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อไม่ให้เป็นการทำลายสัตว์น้ำที่ไม่ได้ขนาดหรือสัตว์น้ำตัวอ่อนหรือประเภทที่ไม่ต้องการ 5) จัดค่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ดำเนินการตามกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) จัดสภาพภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาดปราศจากมลภาวะ 8) ส่งเสริมการเกษตรปลอดสารพิษ และ 9) สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยหน่วยงานเป็นแกนนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกพันธุ์ไม้ชายคลอง กิจกรรมขุดลอกคลอง กิจกรรมกำจัดขยะ/ผักตบชวา/สาหร่ายทางกระรอกในลำคลอง กิจกรรมจัดค่ายเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ส่วนผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว

และผู้ประกอบโฮมสเตย์/รีสอร์ต ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) ควบคุมความเร็วเรือ เพื่อลดการกระแทกกระทั้น 2) ขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวไม่ทิ้งขยะลงคลอง 3) ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายคลอง 4) ปลูกต้นไม้ชายคลองเพื่อรักษาระบบนิเวศชายคลอง และ 5) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผน/ดำเนินกิจกรรมและประเมินผลโครงการ /กิจกรรม และในส่วนชุมชนริมคลอง ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) ดูแลรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชายคลอง 2) ปลูกพันธุ์ไม้ชายคลองเพื่อรักษาระบบนิเวศ 3) ให้ความร่วมมือในการใช้ปุ๋ยชีวภาพและสารปราบศัตรูพืชจากธรรมชาติ 4) ไม่ทิ้งขยะและน้ำเสียลงคลอง และ 6) ให้คำแนะนำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อมชายคลอง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าในการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณชายคลอง อ่าเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามพบชนิดเด่นคือ นกกินเปี้ยว นกยางเปีย นกกัก นกกระजิบธรรมดา ส่วนพันธุ์สัตว์ชนิดเด่น ได้แก่ หิ่งห้อย ปู ก้ามดาบ ปูแสม ปลาตีน ในด้านพันธุ์ไม้ชนิดเด่น คือ จาก ลำพู โกงกาง ประทล เหงือกปลาหมอ ปอทะเล ตีนเป็ดทะเล และพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยและมีความชุกของหิ่งห้อยระยะตัวเต็มวัย คือ ลำพู หูกวาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีระ เทพกรณ์ (2549) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าบริเวณป่าชายคลองจะมีพันธุ์ไม้หลัก อยู่ 4 สกุล คือ จาก โกงกาง แสม ลำพู นอกจากนี้ยังมีพันธุ์พืชอื่นๆ ได้แก่ ต้นตีนเป็ด ต้นโพทะเล ต้นประทล ต้นเหงือกปลาหมอ และสัตว์อื่นๆบริเวณชายคลอง ได้แก่ นกยาง นกกระจิบ เป็นต้น ในด้านสภาพปัญหาป่าชายคลองและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความหลากหลายทางชีวภาพนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความหลากหลายชนิดของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์ชายคลองลดลงเพราะตัดไม้เพื่อใช้พื้นที่ทำโฮมสเตย์/รีสอร์ต มีการท่องเที่ยวเรือมากขึ้น รวมทั้งมีการจับสัตว์น้ำไม่ถูกวิธี จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพลดลง รวมทั้งทำให้พื้นที่ตลิ่งพังทลาย ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างในตำบลท่าคามีพฤติกรรมจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำมากกว่าตำบลอื่นๆ ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงได้เสนอแนวทางจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้หน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชนริมคลองมีส่วนร่วมในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศเมืองสามน้ำ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่เน้นการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญถึงการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อรักษาสัมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า บริเวณคลองท่าคามีชนิดนกและชนิดพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดมากกว่าในคลองเส้นอื่นๆ ซึ่งจะเป็นผลมาจากการรณรงค์การใช้เรือพายในการท่องเที่ยวล่องเรือชมธรรมชาติและชมหิ่งห้อย รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการเรือให้ความร่วมมือในการเก็บขยะในลำคลองทุกวันศุกร์ และการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวร่วมกันรักษาความสะอาดในลำคลอง อีกทั้งชาวบ้านริมคลองจะช่วยกันรักษาพันธุ์ไม้ที่เป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ชายคลอง ดังนั้นการจัดการป่าชายคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นต้องเกิดจากองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของ Johnson และ Baltodano (2004) คือ นอกจากการการอนุรักษ์ต้นน้ำและปลายน้ำแล้ว ยังให้ความสำคัญของการอนุรักษ์แนวกันชนริมน้ำ เช่น พืชชายน้ำต่างๆ นอกจากนี้ นักเป็นหน่วยหนึ่งของระบบนิเวศ เนื่องจากนกเป็นตัวเชื่อมขบวนการของระบบนิเวศให้สมบูรณ์ และยังเป็นตัวการในการผสมพันธุ์และกระจายพันธุ์พืช รวมทั้งนกยังเป็นตัวช่วยควบคุมและกำจัดแมลง ตัวหนอน จึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์ในการควบคุมปริมาณแมลงศัตรูพืชทางการเกษตรที่สำคัญ (สิทธิกร อินทร์จำ , 2551) อีกทั้งยังสอดคล้องกับโกเศศ รัตนะ (2542) ที่ศึกษาความหลากหลายของชนิดบริเวณป่าชุมชนแม่น้ำเทพา จังหวัดยะลาและสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีต่อความหลากหลายของชนิดนกในแต่ละพื้นที่เป็นผลจากความหลากหลายของพรรณไม้ ความชุกชุมของชั้นพุ่มไม้ และการคุกคามที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ดังนั้นการสร้าง ความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทุกคนต้องให้ความสำคัญถึงการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะ

นำผลการศึกษาข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม ในยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และแผนสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดกิจกรรมอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตบริเวณชายคลองทั้งในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และพื้นที่อื่นๆ อีกทั้งการให้เกิดความร่วมมือกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อสร้างความตระหนัก ส่งเสริมความรู้ให้มีความสำคัญในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน และส่งเสริมให้เป็นชุมชนตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติในการศึกษาาระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณชายคลอง

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทร์แก้ว. 2544. **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกเศศ รัตนะ. 2542. **ความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกบริเวณป่าชุมชนต้นแม่น้ำเทพา จังหวัดยะลา และสงขลา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วีระ เทพภรณ์. 2549. **ป่าชายคลอง : ป่าที่ป่าน้องของป่าชายเลน**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สิทธิกร อินทร์ฉ่ำ. 2551. **ความหลากหลายทางชีวภาพของนกและชนิดพันธุ์ของนกที่ช่วยแพร่กระจายเมล็ดพืชบริเวณเขาช่องเตื่อในวนอุทยานถ้ำเพชร-ถ้ำทอง อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสนห์ จามริก, ยศ สันตสมบัติ, บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, เจริญ คัมภีร์ภาพ และ ไพสิฐ พาณิชย์กุล. 2536. **ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย**. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, กรุงเทพฯ.
- Johnson, N.I. and M.E., Baltodano. 2004. “The Economics of Community Watershed Management : Some Evidence from Nicaragua.” **Ecological Economics** 49 : 57-71.
- Tyler, J. 2002. **The Glow -Worm**. UK : Lakeside Printing.

**กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ
 อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี**
**Development Strategies for the Management of Thatakror Sub-District Administration
 Organization in Nongyaplong District Phetchaburi Province**

เอียรรัตน์ ลินสุข
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การฯ 2) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลของการให้บริการองค์การฯ 3) กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการองค์การฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารจำนวน 4 คน และพนักงาน จำนวน 13 คน และประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 335 คนได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขององค์การฯ โดยเฉลี่ย พบว่า ด้านการวางแผน ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ ด้าน การสรรหาบุคคล เข้าทำงาน ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการงบประมาณ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย 2) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลของการให้บริการขององค์การฯ โดยเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) กลยุทธ์การพัฒนา การบริหารจัดการองค์การฯ ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชน การพัฒนาอาชีพในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การรณรงค์การป้องกันยาเสพติดในชุมชน การส่งเสริมการกระจายสินค้า และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์การ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การ ผู้บริหารและพนักงาน ควรเสริมสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการบริหารจัดการให้มากขึ้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของประชาชน การพัฒนาองค์ความรู้ด้านอาชีพพื้นฐานและอาชีพเสริม การรักษาศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี การแก้ไขปัญหา ยาเสพติด การกระจายสินค้าและปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาระบบ การบริหารงานบุคคล รวมถึงการอนุรักษ์ และการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำสำคัญ กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการ

Abstract

The objectives of the study were to find out 1) people's attitudes toward the administrative management. 2) people's satisfaction toward the service. 3) strategies on development of administrative management in. The samples used in this research were 4 executives, 13 the staff, and 335 local people, using simple random sampling method. Questionnaire and in-depth interview were used as data-collecting instruments. The data was analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The finding revealed that 1) People's attitudes towards the administrative management in the function of planning was the highest level as other functions including organizing, staffing, leading, cooperating, reporting performance and budget was moderate. 2) People's satisfaction level toward the service was high among three aspects including the staff providing services, service procedures, and facilities available at the organization. 3) Strategies on development of administrative management for the organization included promotion of community oriented-primary education, community career

development, promotion of cultural-based tourism, drug abuse control and problem solving in community, promotion of community product distribution, agricultural productivity improvement, efficiency development of administrative management, and community based-natural resource management.

Based on the finding, the executives and staff are recommended to extend people's participation through monitoring and auditing administrative management as follows: providing the people with non-formal education, enabling people to develop their essential knowledge and skills applied in their main and extra jobs, preserving community's traditional custom and culture, solving drug problem, distributing community products and improving agricultural productivities, developing personnel management systems, and conserving community environment as well.

Keyword Development Strategies for the Management

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ เป็นองค์การขนาดเล็ก มีจำนวน 8 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ไร่อ้อย กล้ายน้ำว่า กล้วยไข่ มะม่วง สับปะรด มะละกอ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ ค่าขายเร็ว รับจ้างทั่วไป ประกอบธุรกิจกิจการร้านค้า อุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ในการให้บริการประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจในรูปแบบการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่างๆ รวมถึงเป็นการตรวจสอบความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อาจมีความแตกต่างกัน ผู้บริหารและพนักงานองค์การบริหาร ส่วนตำบลมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวในการบริหารงานทั้งด้านการบริหารองค์การและการพัฒนาท้องถิ่น หากผู้บริหารและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีหลักการบริหารจัดการที่ดีมาใช้ในการบริหารงานก็จะส่งผลต่อความสำเร็จได้เป็นอย่างดี การปฏิบัติงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ผ่านมา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขาดความชัดเจนในบทบาทของตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย จึงทำให้การวางแผนในการพัฒนาตำบลขาดประสิทธิภาพ และไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการแก้ ปัญหาของชุมชนอย่างชัดเจน มองปัญหาของชุมชนอยู่ในวงจำกัดและขาดฐานข้อมูลในการประมาณการใช้งบประมาณการใช้จ่าย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อาจยังไม่เข้าใจหลักการพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล การมุ่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการดูแลผลประโยชน์ของประชาชน อาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควร (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ , 2553 : 2)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ รวมทั้งการนำไปปฏิบัติ กำกับดูแล ผลการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ให้มีการพัฒนาการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เพื่อเป็นแนวทางแก่องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆในการปรับปรุง การบริหารและการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลของการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี 3) เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีการกำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18-60 ปี จำนวน 2,433 คน ผู้บริหาร จำนวน 4 คนและพนักงาน จำนวน 13 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 335 คน ผู้บริหาร จำนวน 4 คนและพนักงาน จำนวน 13 คน

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณศึกษากลุ่มประชาชนนำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Sampling) โดยใช้จำนวนประชาชนในเขตพื้นที่เป็นชั้น (Strata) ในการแบ่ง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร จำนวน 4 คนและพนักงาน จำนวน 13 คน และนำข้อมูลที่ได้มาผนวกกับผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 แล้วนำมาสังเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อนำเสนอเป็นกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ผ่านการทดสอบเครื่องมือ ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.975 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ส่วนสถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายตัวแปรตามลักษณะข้อมูล

ผลการวิจัยและอภิปราย

ผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ 30,000-50,000 บาทต่อปี

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการ พบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น ด้านการวางแผน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าสูงสุด ผลการศึกษาเป็นรายด้านมีดังนี้ คือ 1) ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผนงานของ อบต. มีการกำหนดทิศทางขององค์การ เป้าหมายและแผนงานต่างๆ ไว้ล่วงหน้า 2) ด้านการจัดองค์กร พบว่า อบต. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานอย่างชัดเจน และเหมาะสม 3) ด้านการสรรหาบุคคลเข้าทำงาน พบว่า การคัดเลือกพนักงานเข้ามาปฏิบัติงานมีความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ 4) ด้านการสั่งการ พบว่า นายก อบต. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานอย่างชัดเจน 5) ด้านการประสานงาน พบว่า พนักงาน อบต. มีการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 6) ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน พบว่า อบต. มีการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร 7) ด้านการงบประมาณ พบว่า อบต. มีการรายงานข้อมูลการใช้งบประมาณให้ประชาชนทราบตามความเหมาะสมและชัดเจน

2. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลของการให้บริการ พบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าสูงสุด ผลการศึกษาเป็นรายด้านมีดังนี้ คือ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่า พนักงานให้บริการด้วยความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ตลอดเวลาที่ใช้บริการ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า ระยะเวลาในการให้บริการของพนักงานมีความเหมาะสม และเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า อบต. มีการวางแผน การควบคุมดูแล การบำรุงรักษาและการพัฒนาอาคารต่างๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชน พบว่า ประชาชนควรมีส่วนรับรู้ในการดำเนินการของ อบต. และเจ้าหน้าที่ อบต. ควรใช้วาจาอย่างสุภาพ และให้บริการประชาชนดีกว่านี้ รวมถึงเพิ่มการดูแลสุขภาพ การประสานงานกับผู้มาติดต่อขอใช้บริการให้มีความเร็วขึ้น มีการวางแผนงานในการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน โปร่งใส มี การชี้แจงนโยบายหรือแนวทางการแก้ไขภายในตำบลอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้งในทุกหมู่บ้าน และควรมีความสามัคคีกันเพื่อลดความขัดแย้งในองค์การ

4. กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และนำมาผนวกกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและพนักงาน สามารถหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (SWOT) และได้นำวิธี TOWS Matrix มาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา เพื่อใช้ในการแก้ไข ดังนี้ คือ 1) การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชน โดยการดูแล พัฒนาและขยายศูนย์เด็กเล็กภายในตำบล และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้าเรียนผ่านระบบการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ (กศน.) 2) การพัฒนาอาชีพในชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการเกษตร เสริมสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยวิธีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น และส่งเสริมการตลาดและการแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อให้สินค้าของชุมชนสามารถผลิตและจำหน่ายได้

ตรงตามความต้องการของตลาด โดยสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนในท้องถิ่นแบบครบวงจร และสนับสนุนในการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน 3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยวิธีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และท้องถิ่นให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย เพื่อที่จะสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม 4) การรณรงค์การป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยวิธีการจัดให้มีการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะสามารถควบคุมปัญหาเสพติดภายในชุมชนได้อย่างทั่วถึง โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ชุมชนและสังคมมีความรู้ มีความเข้มแข็งในการบำบัดรักษา ป้องกันยาเสพติด พร้อมเสริมสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนปราศจากยาเสพติด 5) การส่งเสริม การกระจายสินค้า และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร โดยวิธีการสนับสนุนส่งเสริมการกระจายสินค้าผ่านตลาดกลางสินค้าเกษตร และการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าเกษตร โดยพัฒนาระบบคมนาคมเพื่อทำการเกษตร และขนส่งสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริม การเพิ่มมูลค่าแก่พืชผลทางการเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป 6) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์กร โดยวิธีการปรับโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจนโดยยึดกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และข้อ บังคับของกระทรวงมหาดไทย ให้เป็นไปตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด โดยการกำกับดูแลในการทำงาน การบริการประชาชน มีความซื่อสัตย์สุจริต และกำหนดหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้โดย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง 7) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยวิธีการส่งเสริม การอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการบำรุงรักษา และไม่ทำลายเน้นการปลูกต้นไม้ การกำจัดขยะมูลฝอย การใช้พลังงานให้คุ้มค่า และปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้สวยงาม โดยส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน การวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม พร้อมกับส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลให้มีศักยภาพ

การอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการ มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผนงานของ อบต. มีการกำหนดทิศทางขององค์กร เป้าหมายและแผนงานต่างๆ ไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพราะ อบต. ได้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการในการบริหารราชการในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแผนงาน ไว้ล่วงหน้า โดยดูได้จากมีการจัดทำประชาคมแผนพัฒนาตำบลทุกปี สอดคล้องกับแนวความคิดของ ฟาโยล (Fayol, 1964 : 105, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 81) 2) ด้านการจัดองค์การ พบว่า อบต. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานอย่างชัดเจน และเหมาะสม ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารมีการมอบหมายงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบให้พนักงานให้องค์กรโดยพิจารณาจาก ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ของพนักงาน เพื่อให้งานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวความคิดของ กุลิก (Gulick, 1973 : 7, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 86) 3) ด้านการสรรหาบุคคลเข้าทำงาน พบว่า การคัดเลือกพนักงานเข้ามาปฏิบัติงานมีความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้เพราะ ระเบียบราชการได้กำหนดการสรรหาบุคคลเข้าทำงานราชการ ซึ่งมีการระบุถึง เงื่อนไข และคุณสมบัติของผู้สมัคร ซึ่งผู้สมัครจะต้องผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือกจากส่วนราชการ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยมีการประกาศคะแนนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวความคิดของ กุลิก (Gulick, 1973 : 7, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 86) 4) ด้านการสั่งการ พบว่า นายก อบต. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะ การกำกับดูแลโครงการ/แผนงาน ต้องใช้เงินงบประมาณที่มาจากส่วนกลางได้จัดสรรให้กับ อบต. ในเขตพื้นที่ ผู้บริหารจะต้องกำกับ ดูแล การดำเนินงาน โครงการ/แผนงาน อย่างถูกต้องและโปร่งใส โดยมีการจัดทำคำสั่งแบ่งแยกงานเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวความคิดของ ฟาโยล (Fayol, 1964 : 105, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 81) 5) ด้านการประสานงาน พบว่า พนักงาน อบต. มีการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารมีนโยบายในการสร้างความสามัคคีกันในหน่วยงาน มีการจัดกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือ เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานทุกส่วนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก พนักงานมีความสุภาพ อ่อนน้อม รู้จักกาลเทศะ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ และสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับแนวความคิดของ กุลิก (Gulick, 1973 : 7, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 86) 6) ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน พบว่า อบต. มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของ อบต. ประจำเดือนและประจำปี ให้ส่วนราชการผู้กำกับดูแล ซึ่งการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีการรายงานที่เป็นระบบ ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ สอดคล้องกับแนวความคิดของ กุลิก (Gulick, 1973 : 7, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 86) 7) ด้านการงบประมาณ พบว่า อบต. มีการรายงานข้อมูลการใช้งบประมาณให้ประชาชนทราบตาม ความเหมาะสมและชัดเจน ทั้งนี้

เพราะพนักงานมีการจัดทำรายงานและปิดประกาศตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ การรายงานผลการดำเนินงานของ อบต. ปีละ 1 ครั้ง ทุกปี ให้ประชาชนทราบ สอดคล้องกับแนวความคิดของ กุลlick (Gulick, 1973 : 7, อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2548 : 86)

2. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลของการให้บริการ มีดังนี้ คือ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่า พนักงานให้บริการด้วยความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ตลอดเวลาที่ใช้บริการ ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารมีนโยบายในการบริหารงาน โดยพนักงานต้องมีการปฏิบัติงานอย่าง ถูกต้อง รวดเร็ว โปร่งใส ในการให้บริการประชาชน และมีการปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่าง เสมอภาค และเป็นธรรม สอดคล้องกับแนวความคิดของ มิลเลต (Millet, 1954 : 408 อ้างถึงใน อรุชชา อินทร, 2549 : 21) 2) ด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า ระยะเวลาในการให้บริการของพนักงานมีความเหมาะสม และเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้เพราะ ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการในแต่ละครั้งมีจำนวนไม่มาก และเรื่องที่ประชาชนเข้ามาใช้บริการเป็นเรื่องที่พนักงานมีความชำนาญ ทำให้ระยะเวลาในการให้บริการของพนักงานมีความรวดเร็ว และ อบต. มีการพัฒนาการให้บริการโดยการปรับปรุงเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ให้บริการให้มีความทันสมัย เพื่อลดเวลาในการปฏิบัติงาน และเพิ่มความสะดวกในการให้บริการประชาชน มีการอำนวยความสะดวกในการให้บริการนอกสถานที่ เช่น การรับชำระภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ประจำปี การรับขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ คนพิการ สอดคล้องกับแนวความคิดของ ชวฤทธิ์ บริสุทธิ์ (2551 : 5) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า อบต. มีการวางแผน การควบคุมดูแล การบำรุงรักษาและการพัฒนาอาคารต่างๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งาน ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะ อาคารและสถานที่ของ อบต. มีกิจกรรมขององค์กร และกิจกรรมสำหรับชุมชนบ่อยครั้ง ทำให้ผู้บริหารและพนักงาน ต้องคอยดูแล บำรุงรักษา เพื่อให้สถานที่สามารถรองรับกิจกรรมของชุมชนได้ตลอดเวลา มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ทีวี อินเทอร์เน็ตตำบล และมีมุมเครื่องดื่มไว้บริการ สอดคล้องกับแนวความคิดของ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2549 : 27-28)

3. กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัด เพชรบุรี มีดังนี้ คือ 1) การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชน โดยการดูแล พัฒนาและขยายศูนย์เด็กเล็กภายในตำบล และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้าเรียนผ่านระบบการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ (กศน.) สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของ ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ 2) การพัฒนาอาชีพในชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการเกษตร เสริมสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยวิธีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น และส่งเสริมการตลาด และการแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อให้สินค้าของชุมชนสามารถผลิตและจำหน่ายได้ตรงตามความต้องการของตลาด โดยสนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนในท้องถิ่นแบบครบ วงจร และสนับสนุนในการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน สอดคล้องกับพันธกิจของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่า ตะคร้อ ด้านการส่งเสริม การพัฒนาอาชีพ และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน ตำบลท่าตะคร้อ 3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยวิธีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และท้องถิ่นให้คงไว้ซึ่ง เอกลักษณ์ของไทย เพื่อที่จะสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม สอดคล้องกับพันธกิจของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่า ตะคร้อ ด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปะ จารีตประเพณี วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืน 4) การรณรงค์การป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยวิธีการจัดให้มีการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะ สามารถควบคุมปัญหายาเสพติดภายในชุมชนได้อย่างทั่วถึง โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ชุมชนและ สังคมมีความรู้ มีความเข้มแข็งในการบำบัดรักษาป้องกันยาเสพติด พร้อมเสริมสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนปราศจากยาเสพติด สอดคล้องกับพันธกิจของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ด้านการส่งเสริมการศึกษา การกีฬา และนันทนาการ การ สาธารณสุข ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี 5) การส่งเสริม การกระจายสินค้า และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร โดยวิธีการสนับสนุนส่งเสริมการกระจายสินค้าผ่านตลาดกลางสินค้าเกษตร และการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าเกษตร โดย พัฒนาระบบคมนาคมเพื่อทำการเกษตร และขนส่งสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริม การเพิ่มมูลค่าแก่พืชผลทางการเกษตร และสินค้าเกษตรแปรรูป สอดคล้องกับพันธกิจของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน การผลิต สินค้าการเกษตรปลอดสารพิษ และการส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง 6) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีใน องค์การ โดยวิธีการปรับโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจนโดยยึดกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และข้อ บังคับของ กระทรวงมหาดไทย ให้เป็นไปตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด โดยการกำกับดูแลในการทำงาน การบริการประชาชน มีความซื่อสัตย์สุจริต และกำหนดหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้โดย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง สอดคล้องกับ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ 7) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในชุมชน โดยวิธีการส่งเสริม การอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการบำรุงรักษา และไม่ทำลายเน้นการปลูกต้นไม้ การกำจัดขยะมูลฝอย การใช้พลังงานให้คุ้มค่า และปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้สวยงาม โดยส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน การวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม พร้อมกับส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลให้มีศักยภาพ สอดคล้องกับพันธกิจของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ด้านการทะนุบำรุง ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ผู้วิจัยสามารถสรุปแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา ได้ดังนี้คือ ควรมีการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชน และมีการพัฒนาอาชีพในชุมชน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์การ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การรณรงค์การป้องกันยาเสพติดในชุมชน และการส่งเสริมการกระจายสินค้า และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงาน ดังนี้คือ 1) พนักงานควรปรับปรุงการทำงานให้มีความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) พนักงานควรร่วมกิจกรรมขององค์กรในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาในการทำงาน 3) พนักงานควรมีการแสดงแนวความคิด หรือมีการวางแผนในการปฏิบัติงานมากขึ้น 4) พนักงานควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาภายในองค์กรมากขึ้น 5) พนักงานควรได้รับการฝึกอบรมให้ตรงสายงานที่ปฏิบัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในอนาคต 6) พนักงานควรปรับปรุงระบบการทำงานให้มีความสะดวก รวดเร็วในการปฏิบัติงาน และลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน 7) ผู้ปฏิบัติงานควรให้บริการด้วยความรวดเร็ว และให้คำแนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน 8) ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างมีระบบ เพื่อลดความผิดพลาดในการทำงานของพนักงาน 9) ผู้บริหารควรส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) คว้าศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี 2) คว้าศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2549). เอกสารการสอนชุดจิตวิทยาการบริการ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ขวฤทธิ์ บริสุทธิ์. (2551). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2548). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ. (2553). การติดตามประเมินผลการควบคุมภายในขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553.
- อรัชชา อินทร. (2549). คุณภาพการให้บริการในการบริหารโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาท รักษาทุกโรค) : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมไทยของ ผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Consumers' Attitude To That Affecting Purchase Decisions Thai Desert Of Customers In Phranakhon Sri Ayutthaya Province

สุนิสา ส่งศิริพันธ์

บัณฑิตศึกษาศาขการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ) ศึกษาทัศนคติการบริโภคขนมไทย และการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค (2) เปรียบเทียบทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคขนมไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test, LSD., Chi-Square (χ^2) และ (Correlation analysis ผลงานวิจัยพบว่า

1. ระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมของผู้บริโภค ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค ด้านกลุ่มทางสังคมของผู้บริโภค และด้านสื่อมวลชน ผู้บริโภคมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคมีระดับการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมากพบว่าทุกด้าน

2. ผู้บริโภคขนมไทยที่มีอายุ และอาชีพต่างกัน มีระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยแตกต่างกัน

3. ผู้บริโภคขนมไทยที่มีอายุ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคด้านวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ทัศนคติ การตัดสินใจซื้อ ขนมไทย

ABSTRACT

This research aims to : 1) Study consumers' attitude desert and purchase decisions desert of customers. 2) Compare consumers' attitude desert of customers categorized by their personal factor of customers. 3) Compare purchase decision desert of customers categorized by their personal factor of customers. 4) Study the relationship between consumers' attitude and purchase decisions desert of customers. Data was gathered from 400 desert customers in Phranakhon Si Ayutthaya Province with the use of questionnaires and it was statistically analyzed with mean, standard deviation, independent sample t-test, f-test, LSD., Chi-Square (χ^2) and Correlation analysis. Finding indicated that :

1. The level attitudes the consumption of Thai desert as a whole when the analysis as above found on all sides including culture of consumption, experience of consumers, the social groups of consumers and the medias to have the level of attitudes on many levels. And purchase decisions desert of customer in Phranakhon Si Ayutthaya Province as a whole on many level when the analysis as above found on all sides sides including the product, the price, the distribution channel and the promotion to have the level purchase decisions on many levels.

2. Consumers Thai desert of different ages and professions have a different level attitude.

3. Consumers Thai desert of different ages and marriage status have a different level purchase decision of the statistical significance level .05

4. The level attitude the consumption of thai desert of cultural relationship of purchase decision statistically significant level .01

Keywords : Attitude Decisions Thai Desert

บทนำ

ขนมไทยถือว่าเป็นมรดกที่มีคุณค่าอันยั่งยืนของชาติอย่างหนึ่ง ที่อยู่คู่เมืองไทยมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ขนมไทยมีลักษณะสวยงาม มีกลิ่นหอม นำรับประทาน มีอยู่มากมายหลายชนิดทั้งที่เป็นขนมไทยดั้งเดิมและขนมที่รับมาจากต่างชาตินมาเป็นเวลาช้านานจนกลืนกลายเป็นขนมของไทยด้วยวิธีการช่างประดิษฐ์ประดอยที่ประณีตงดงามของคนไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่อาจเข้ามาทดแทนได้ทำให้ขนมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันแสดงถึงความเป็นไทย และคุณค่าอันงดงามในตัวเอง ในปัจจุบันขนมไทยได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดมา และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การดำรงอยู่ ตลอดจนความเจริญงอกงามของสังคม (มณฑียรสุกลักษณ์. 2551 : 9)

จะเห็นได้ว่า “ขนม” ถูกทำให้มีบทบาทและหน้าที่หลากหลายมากขึ้น หน้าที่เหล่านี้ทำให้ ความหมายของขนมเพิ่มขึ้นและเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นบางส่วน แต่เดิมขนมเป็นเพียงของกินนอกเหนือ จากมื้ออาหารหลัก แต่ก็สื่อถึงชนชั้นอยู่ด้วย เช่น ขนมประเภทเครื่องทองถูกชาวบ้านมองว่า เป็นเครื่องบริโภคนิยมชั้นสูง จึงได้นำไปถวายพระในงานทางศาสนา อีกทั้งชนชั้นสูงก็ใช้ขนมดังกล่าวยืนยันสถานภาพของตนเอง นอกจากนี้ในบริบทของพิธีกรรม ขนมยังสื่อถึงความเป็นมงคลผ่านชื่อหรือรูปลักษณ์ของขนมอีกด้วย ครั้นมาถึงสังคมไทยในยุคทศวรรษที่ผ่านมามีขนมได้ถูกทำให้มีความหมายที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ถ้ามองเรื่องการบริโภคขนมกับการท่องเที่ยวแล้ว จะเห็นได้ว่า การบริโภคขนมไทย (จากสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้านขนม) ก็สามารถสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นที่นักท่องเที่ยวได้ไปเที่ยวมาได้ ในกรณีนี้การบริโภคขนมจึงหมายถึงการบริโภคสถานที่ไปด้วยในขณะเดียวกัน ขนมจึงถูกทำให้มีความหมายมากขึ้น โดยทั้งจากผู้ผลิต (แม่ค้า) และผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่มีต่อการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริโภค ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ที่มีหน้าที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย นำข้อมูลให้ผู้วิจัยทำไว้ ไปปรับปรุงพัฒนาสร้างเสริมให้ขนมไทยยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต และเป็นแรงผลักดันไม่ให้นักท่องเที่ยวต้องเลือกรางหายไป ให้ขนมไทยคงอยู่กับคนไทยและประชาคมโลกอันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของประเทศไทยในโลกอันไร้พรมแดนนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติการบริโภคขนมไทย และการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค
2. เปรียบเทียบทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค
3. เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค
4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภค กับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคขนมไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเนื่องจากไม่มีการบันทึกจำนวนข้อมูลผู้บริโภคขนมไทย จึงคำนวณโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran (1953) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยเก็บข้อมูลจากอำเภอที่มีการประกอบธุรกิจขนมไทยที่ขึ้นทะเบียนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอบางบาล อำเภอบางปะอิน อำเภอบางปะหัน อำเภอบางศรีอยุธยาอำเภอบางไทรอำเภอละ 80 คนรวมเป็นจำนวน400 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม
3. การทดลองเครื่องมือ (Try-out) แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7881 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และนำไปเก็บข้อมูลต่อไป
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มาจาก 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาค้นคว้า

5. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ Independent Sample:t-test ค่าสถิติ One-way ANOVA (F-test)ค่าสถิติ χ^2 : Test of Independent และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis)

ผลการวิจัย

1. ทักษะการบริการโภชนาการของผู้บริโภครวมไทยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปว่า ผู้บริโภคมีทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภครวมไทยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมของผู้บริโภค ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค ด้านกลุ่มทางสังคมของผู้บริโภค และด้านสื่อมวลชน ผู้บริโภคมีทักษะอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปว่า ผู้บริโภคที่มีการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดผู้บริโภครวมไทยมีระดับการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีระดับทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยไม่แตกต่างกัน

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านอายุต่างกัน มีระดับทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยแตกต่างกัน

2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านอาชีพต่างกัน มีระดับทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมของผู้บริโภค ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค และด้านกลุ่มทางสังคมของผู้บริโภค และมีระดับทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อมวลชน

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยไม่แตกต่างกัน

3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านอายุต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และมีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา

3.3 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และมีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา

4. ระดับทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

4.1 ทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค ด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง

4.2 ทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำ

4.3 ทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค ด้านอิทธิพลของกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำมาก

4.4 ทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภค ด้านสื่อมวลชนสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านราคา ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำมาก

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริการโภชนาการรวมไทยของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผู้บริโภคมีทัศนคติการบริโภคขนมไทยด้านกลุ่มทางสังคมของผู้บริโภค คือ ญาติแนะนำให้ซื้อขนมไทย พ่อ แม่ พี่น้อง แนะนำให้ซื้อขนมไทย เพื่อนบ้านแนะนำให้ซื้อขนมไทย และเพื่อนแนะนำให้ซื้อขนมไทย อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านสื่อมวลชน คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โยธีย์ โยธาวงค์ (2546) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทของหวานและของขบเคี้ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมักจะซื้อไปรับประทานกับกลุ่มเพื่อน โดยมีตนเองเป็นผู้มีอิทธิพลหลักในการตัดสินใจ มีโทรทัศน์เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถจูงใจให้ซื้อของหวานและของขบเคี้ยวได้มากที่สุด ส่วนผู้บริโภคมีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจตุพร พงศ์พานิช (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อขนมไทยในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุปผาภรณ์ บุรณะพิมพ์ (2551) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่ม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือด้านผลิตภัณฑ์

2. การเปรียบเทียบทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภค ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน มีระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยไม่แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านอายุต่างกัน มีระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติของสรั้อยตระกูล (ตีวานนท์) อรรถมานะ. (2541 : 64) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ผลลัพธ์ที่ผสมผสานระหว่างความนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งออกมาในทางประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีดังนี้

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุปผาภรณ์ บุรณะพิมพ์ (2551) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลที่ต่างกัน คือเพศ ที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคด้านอายุ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และมีระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุปผาภรณ์ บุรณะพิมพ์ (2551) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลที่ต่างกัน คือ อายุที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ไม่แตกต่างกัน ส่วนรายได้ต่อเดือนที่ได้รับต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ระดับทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

4.1 ทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภค ด้านอิทธิพลของกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของของวรรณรัตน์ วาจนะวินิจ (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อขนมไทยกับพฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ความรู้

เกี่ยวกับขนมไทยและทัศนคติต่อขนมไทยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การบริโภคขนมไทย ด้านการเลือกประเภทต่าง ๆ ของขนมไทยและด้านการเลือกเวลาในการซื้อขนมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

4.2 ทัศนคติการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภค ด้านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับขนมไทยทางโทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภค ด้านราคา ในด้านบวกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับต่ำมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรรณรัตน์ วจนะวินิจ (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อขนมไทยกับพฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับขนมไทยและความทันสมัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อขนมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ด้านวัฒนธรรม ควรมีการพัฒนาการทำขนมไทยที่สื่อความหมายที่ดี เช่น ขนมถ้วยฟู แสดงถึงความเฟื่องฟู ขนมทองต่างๆ แสดงถึงความมีเงินมีทองไม่รู้จัก ให้สามารถเก็บไว้บริโภคได้นาน โดยการใส่ในบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

1.2 ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ขนมไทยมีราคา และนำรับประทาน เพื่อผู้บริโภคขนมไทยจะได้มีความภูมิใจในการบริโภคขนมไทย เนื่องจากขนมไทยในสายตาผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมองว่าขนมไทยมีราคาถูก

1.3 ด้านอิทธิพลของกลุ่มทางสังคม ควรมีการทำการตลาดของขนมไทยให้เป็นที่รู้จักในหมู่เด็กและวัยรุ่น เนื่องจากเป็นวัยที่ชอบบริโภคขนมหวาน และเป็นวัยที่เพื่อนมีอิทธิพลมากที่สุดสามารถบอกและแนะนำให้เพื่อนหันมาบริโภคตามได้

1.4 ด้านสื่อมวลชน ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับขนมไทยด้านต่างๆ เช่น แหล่งที่จำหน่าย ประเภทขนมไทย ประโยชน์ของขนมไทย เป็นต้น ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขนมไทยได้ง่าย และเป็นจำนวนมากขึ้น เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ประชาชนนิยมเปิดกันจำนวนมาก

1.5 ด้านผลิตภัณฑ์ ควรมีการแนะนำผู้บริโภคให้ทราบถึงประโยชน์ทางโภชนาการของขนมไทยที่บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจในขนมไทย

1.6 ด้านราคา ควรมีส่วนลดให้กับลูกค้าที่ซื้อขนมไทยในจำนวนมาก เพื่อเป็นการจูงใจให้ลูกค้าซื้อขนมไทยในจำนวนมากๆ

1.7 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีที่จอดรถไว้บริการสำหรับลูกค้า เพื่อความสะดวกในการที่ผู้บริโภคจะแวะซื้อขนมไทยไปทานหรือเป็นของฝาก

1.8 ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการทำโปรโมชั่นขนมไทยผ่านสื่อต่างๆ อาทิเช่น ป้ายโปสเตอร์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น เพื่อให้ขนมไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดเพื่อจูงใจและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคที่บริโภคขนมไทย ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากกระแสความนิยมของประชาชนทั่วไปบริโภคขนมไทยน้อยลง จึงควรมีการศึกษาถึงเรื่องดังกล่าวเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคกลับมาบริโภคขนมไทย ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคขนมไทย เช่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นต้น ของผู้บริโภคที่บริโภคขนมไทย เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจขนมไทย ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสามารถต่อสู้กับคู่แข่งที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กัญญา ตั้งสุวรรณรังษี. (2544). ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อขนมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จตุพร พงศ์พานิช. (2551). พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อขนมไทย ในอำเภอเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- บุปผาภรณ์ บุรณะพิมพ์. (2551). **ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของขนมอบ ขนมไทย ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ประเวศ วะสี.(2542). **ขนมไทย.** กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี.เวิลด์.มีเดีย.
- มณฑิยา ศุภลักษณ์. (2551). **ตำนานขนมไทย.** กรุงเทพฯ : เอส.ที.พี.เวิลด์.มีเดีย.
- โยธี โยธาวงค์. (2546). **พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทของหวานและของขบเคี้ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยการศึกษา.**กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรรณรัตน์ วาจนะวินิจ. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อขนมไทยกับพฤติกรรมการบริโภค ขนมไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.** กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ. (2541). **พฤติกรรมองค์การ พฤติกรรมมนุษย์ และการพัฒนาองค์การ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อกินันท์ จันตะนี. (2550). **สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ.** พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- W.G. Cochran (1953) (อ้างถึงใน อกินันท์ จันตะนี). 2549: 13.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจของลูกค้า กรณีศึกษา บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี

The Relationships between Service Quality and Customer Satisfaction A Case Study of TT&T Public Company Limited in Phetchaburi

วันวิสาข์ แก้วโกศล

สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ และหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านกับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่างจากลูกค้าผู้ใช้บริการศูนย์บริการลูกค้าของบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมาก 2) ความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of this research were to study the service quality of business home telephone by TT&T Public Company Limited to study customer satisfaction for receiving service and to study relationships between service quality with customer satisfaction. The samples were used in this study are the customer of TT&T Public Company Limited in Petchaburi province. The construction instruments were used the questionnaire. The results of this research were as follows 1) Service quality of business home telephone by TT&T Public Company Limited are in high level 2) Customer satisfaction with receive service from TT&T Public Company Limited is in high level and 3) Relationships between service quality with customer satisfaction for receiving service is in the middle of the positive significant at the 0.01 level.

Keyword : Service Quality and Customer Satisfaction

บทนำ

สิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจบริการในปัจจุบัน คือ คุณภาพการบริการ(Service Quality) ที่ผู้ให้บริการหยิบยื่น และส่งมอบความประทับใจของการบริการที่เป็นเลิศให้แก่ลูกค้า เพื่อสร้างผลลัพธ์จากการส่งมอบบริการที่ดีให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจ และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีแก่ลูกค้า รวมทั้งเพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเหล่านั้นกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการซ้ำอีก ตลอดจนการสร้างฐานให้ลูกค้ามีความสัมพันธ์ในระยะยาว และก่อให้เกิดความจงรักภักดีกับสินค้าหรือบริการของเราตลอดไป หากมองย้อนกลับไปการตลาดยุคแรกเน้นการผลิตสินค้าเป็นหลัก การพัฒนาสินค้าเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้า การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักเพื่อขยายสายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างให้ลูกค้าเกิดความต้องการซื้อ แต่ปัจจุบันกลยุทธ์การตลาดเน้นการให้บริการมากขึ้น ดังนั้นการให้บริการที่ดีจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กลยุทธ์การแข่งขันสามารถชนะคู่แข่งได้ การบริการเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินธุรกิจแทบทุกหมวด ตั้งแต่การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ไม่ว่าจะการบริการนั้นจะเกี่ยวข้องกับตัวสินค้าหรือไม่ก็ตาม เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำต่าง ๆ การแสดงออกถึงการเอาใจใส่ และเห็นความสำคัญของลูกค้า ซึ่งจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ เกิดการบอกต่อ จึงเป็นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การบริการ (Service) หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งผู้ให้บริการหรือผู้ขายทำการส่งมอบให้แก่ผู้รับบริการ หรือลูกค้า ปัจจุบันอาชีพด้านงานบริการเริ่มมีทิศทางเติบโตมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จากในอดีตการซื้อสินค้าของลูกค้าจะเน้นสินค้าที่มีตัวตนสามารถจับต้องได้ แต่ในปัจจุบันการบริการกลับได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น นอกจากสินค้าและบริการที่ลูกค้าคาดหวังที่จะได้รับจากผู้ขายแล้ว ลูกค้ายังมีความคาดหวังที่จะได้รับบริการที่ดีมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการ ถูกต้อง และรวดเร็ว ดังนั้นผู้ให้บริการควรให้ความสำคัญกับการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าให้ได้มากที่สุด เพราะลูกค้าจะส่งผลต่อความอยู่รอด ในขณะที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันมีการแข่งขันทางการตลาดการสื่อสารอย่างมากไม่เพียงแต่ธุรกิจ โทรศัพท์พื้นฐานหรือโทรศัพท์บ้าน ยังมีคู่แข่งโทรศัพท์เคลื่อนที่และอินเทอร์เน็ตที่เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาด ส่งผลให้ตลาดโทรศัพท์บ้านลดความสำคัญลงอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าก็ยังคงต้องดำเนินต่อไป

ประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสายแบบประจำที่ (Fixed Line Technology) ชนิดแรก เข้ามาใช้ภายในประเทศ คือ โทรศัพท์พื้นฐาน หรือโทรศัพท์บ้าน (Fixed Line Telephone) โดยนำมาใช้ในประเทศเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2424 ในสมัยรัชกาลที่ 5 กิจการโทรศัพท์พื้นฐานของประเทศเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ จนปี พ.ศ. 2497 ได้มีพระบรมราชโองการสถาปนาองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยขึ้นเพื่อเป็นผู้รับผิดชอบ นับจากมีการวางโครงข่ายโทรคมนาคมหลักของประเทศในช่วงปลายทศวรรษที่ 20 ก็ได้มีบริการพิเศษย่อยมากมายมาเสริมต่อยอดเทคโนโลยีให้บริการประชาชน ปัจจุบันมีผู้ลงทุนและผู้ดำเนินการให้บริการโทรศัพท์บ้านทั้งสิ้น 3 ราย ได้แก่ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (TOT) ให้บริการโทรศัพท์บ้านทั่วประเทศ บริษัท TRUE คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (TRUE) ให้บริการโทรศัพท์บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) (TT&T) ให้บริการโทรศัพท์บ้านในเขตภูมิภาค (สำนักคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2554) บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)จังหวัดเพชรบุรีมีผู้ใช้บริการทั้งหมด 17,033 ราย ให้บริการใน 7 อำเภอ และมีศูนย์บริการลูกค้าให้บริการทั้งหมด 3 แห่ง (อรรถวรรณ ชินวัฒน์พานิช, 2553)

ข้อมูลที่น่าสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจของลูกค้า กรณีศึกษา บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี ปัญหาคือ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ได้ทำสัญญาร่วมงานแบบ “สร้างโอนดำเนินการ” กับ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) แต่ด้วยข้อสัญญาที่ไม่เอื้อให้ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) สามารถจัดทำรายการส่งเสริมการขายได้คล่องตัวเท่าที่ควร ดังนั้นการจะสร้างความพึงพอใจและความเป็นที่รู้จักให้กับผู้ใช้บริการจึงต้องอาศัยคุณภาพบริการจากพนักงานผู้ให้บริการ ตั้งแต่พนักงานบริการลูกค้า พนักงานช่างติดตั้งและซ่อมบำรุง และพนักงานของบริษัทที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งก็คือ บริการโทรศัพท์บ้าน เนื่องจากความพึงพอใจจะต้องเกิดจากการได้รับบริการดี ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการ เพื่อรักษาคุณภาพการให้บริการที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ และหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านกับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)

สมมติฐานการวิจัย

คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการรับบริการ

นิยามศัพท์

คุณภาพบริการ หมายถึง ความสามารถในการให้บริการในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าจนถึงขั้นก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ สิ่งสัมผัสได้ ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความไว้วางใจในการให้บริการ และการให้ความสำคัญกับลูกค้า ซึ่งลูกค้ารับรู้ได้อันเป็นผลมาจากกระบวนการส่งมอบบริการจากการปฏิบัติงานของพนักงานผู้ให้บริการ และจากตัวสินค้า

สิ่งที่สัมผัสได้ หมายถึง การบริการที่นำเสนอในลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และสามารถสัมผัสได้ ซึ่งได้แก่ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร และการใช้สัญลักษณ์ หรือเอกสารที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร

ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการ หมายถึง ความสามารถในการให้บริการ ตามพันธะสัญญาอย่างถูกต้องและไว้วางใจได้ บริการที่ให้บริการมีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสม่ำเสมอในทุกครั้งของการบริการ ที่จะทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าการบริการที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ สามารถให้ความไว้วางใจได้

การตอบสนองความต้องการของลูกค้า หมายถึง ผู้ให้บริการมีความพร้อมและความเต็มใจช่วยเหลือลูกค้า โดยสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างทันท่วงที ลูกค้าสามารถเข้าถึงบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการมาใช้บริการ

ความไว้วางใจในการให้บริการ หมายถึง ผู้ให้บริการมีทักษะ ความรู้ อรรถาศัย ความสามารถในการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และความเชื่อมั่น และตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยความสุภาพ รวมทั้งการเอาใจใส่ มีกิริยาท่าทาง และมารยาทที่ดี ในการให้บริการ สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจและเกิดความมั่นใจในการรับบริการได้

การให้ความสำคัญกับลูกค้า หมายถึง ความสามารถในการดูแล ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล ตามความต้องการที่แตกต่างกันของลูกค้า รวมทั้งการจัดเตรียมดูแลงานทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการขาย

ความพึงใจ หมายถึง ความรู้สึกในทางบวก ประทับใจ พอใจต่อสิ่งที่ตนเองคาดหวังว่าจะได้รับจากสินค้าหรือบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย พฤติกรรมการบอกต่อ ความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ ลดพฤติกรรมการร้องเรียน และความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา อันเนื่องมาจากสิ่งที่มาตอบสนองความต้องการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การบริการ หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งผู้ให้บริการหรือผู้ขายทำการส่งมอบให้แก่ผู้รับบริการหรือลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการและเกิดความพึงพอใจ

บริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) หมายถึง บริการโทรศัพท์บ้าน รวมถึงบริการจากพนักงานบริการลูกค้า ช่างติดตั้งและซ่อมบำรุง และพนักงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้ใช้บริการ หมายถึง ลูกค้าโทรศัพท์บ้านของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** คือ ลูกค้าผู้ใช้บริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 17,033 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของทาร์โย ยามาเน่ กรณีทราบจำนวนประชากร และประชากรมีจำนวนมาก ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 391 คนการสุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บแบบสอบถามเลือกแบบบังเอิญจากลูกค้าผู้เข้ามาใช้บริการศูนย์บริการลูกค้าของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 3 แห่ง คือ 1) ศูนย์บริการ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ต. ถ้ำรงค์ อ. บ้านลาด 2) ศูนย์บริการ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เพชรบุรี (บริเวณด้านหลังห้างบิ๊กซี เพชรบุรี) และ 3) ศูนย์บริการ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ต.ชะอำ อ.ชะอำ

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพบริการ เพื่อทราบถึงระดับคุณภาพบริการของลูกค้าต่อบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ สิ่งสัมผัสได้ ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความไว้วางใจในการให้บริการ และการให้ความสำคัญกับลูกค้า ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับความพึงพอใจ เพื่อทราบถึงระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจของลูกค้า กรณีศึกษา บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) มีผลการวิจัยตามรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพบริการของลูกค้าต่อบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 สิ่งสัมผัสได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ประเด็นที่มีคะแนนอยู่ในระดับมากมีดังนี้ ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นอันดับแรก การตกแต่งสถานที่สะอาด สวยงาม และทันสมัย เป็นอันดับที่สอง และอุปกรณ์ที่ให้บริการมีความสวยงามและเพียงพอต่อการให้บริการ เป็นอันดับที่สาม ประเด็นที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางมีดังนี้ อุปกรณ์ที่ให้บริการมีความทันสมัย เป็นอันดับที่สี่ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น ที่นั่งเพียงพอมีเอกสารบริการและบริการเครื่องดื่ม เป็นอันดับสุดท้าย

1.2 ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นมีคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ เกิดข้อผิดพลาดในการให้บริการน้อย เป็นอันดับแรก พนักงานให้บริการตามที่

สัญญาไว้ เป็นอันดับที่สอง พนักงานให้บริการมีความน่าเชื่อถือ เป็นอันดับที่สาม และขั้นตอนการให้บริการรวดเร็ว เป็นอันดับสุดท้าย

1.3 การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นมีคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ผู้ให้บริการมีความเต็มใจให้บริการ เป็นอันดับแรก พนักงานให้บริการสามารถช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เป็นอันดับที่สอง พนักงานให้บริการมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนการติดตั้งเลขหมาย เป็นอันดับที่สาม การจัดพนักงานให้บริการพอเพียง เป็นอันดับที่สี่ และการติดตั้งเลขหมายใช้ระยะเวลารวดเร็วนับตั้งแต่ยื่นคำขอติดตั้งจนเสร็จงาน เป็นอันดับสุดท้าย

1.4 ความไว้วางใจในการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นมีคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ พนักงานให้บริการมีความสุภาพ อ่อนน้อม เป็นอันดับแรก พนักงานให้บริการมีความรู้ความสามารถและความชำนาญในงาน เป็นอันดับที่สอง พนักงานให้บริการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าได้ เป็นอันดับที่สาม และลูกค้ารู้สึกไว้วางใจเมื่อมาติดต่อ เป็นอันดับสุดท้าย

1.5 การให้ความสำคัญกับลูกค้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นมีคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ พนักงานให้เกียรติและให้ความสำคัญกับลูกค้า เป็นอันดับแรก พนักงานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เป็นอันดับที่สอง พนักงานให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อลูกค้าเป็นอย่างดี เป็นอันดับที่สาม พนักงานให้บริการเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าเป็นอย่างดี เป็นอันดับที่สี่ และพนักงานเต็มใจให้บริการและรับฟังคำร้องจากลูกค้า เป็นอันดับสุดท้าย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ในภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ประเด็นที่มีคะแนนอยู่ในระดับมากมีดังนี้ ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อการบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) หากลูกค้ามีความจำเป็นต้องติดตั้งโทรศัพท์บ้านครั้งต่อไปจะมีความตั้งใจที่จะใช้บริการ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เป็นบริการแรก เป็นอันดับแรก ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อการบริการจนก่อให้เกิดการบอกต่อให้กับผู้อื่นที่ยังไม่เป็นลูกค้า เป็นอันดับที่สอง และหากบริษัทมีสินค้าหรือบริการใหม่ ลูกค้ามีความสนใจใช้บริการต่อไป เป็นอันดับที่สาม ประเด็นที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางมีดังนี้ ลูกค้ามีความพึงพอใจจนก่อให้เกิดการลดพฤติกรรมมาร้องเรียนของตัวเองได้ เป็นอันดับที่สี่ หากบริษัทมีการขึ้นราคาค่าบริการลูกค้ายังมีความสนใจใช้บริการต่อไป เป็นอันดับที่ห้า และลูกค้าสามารถอธิบายและลดพฤติกรรมมาร้องเรียนจากลูกค้ารายอื่นได้ เป็นอันดับสุดท้าย

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจ

คุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านกับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ = 0.01 ทุกประเด็นมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ การให้ความสำคัญกับลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ เป็นอันดับแรก การตอบสนองความต้องการของลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ เป็นอันดับที่สอง ความไว้วางใจในการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ เป็นอันดับที่สาม ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ เป็นอันดับที่สี่ และสิ่งที่สัมพันธ์ได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการ เป็นอันดับสุดท้าย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้านกับความพึงพอใจของลูกค้าในการรับบริการของ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เป็นโดยกำหนดนัยสำคัญที่ 0.01 โดยพบว่า คุณภาพบริการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ สิ่งที่สัมพันธ์ได้ ความน่าเชื่อถือในมาตรฐานการให้บริการ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความไว้วางใจในการให้บริการ และการให้ความสำคัญกับลูกค้า กับความพึงพอใจ นั้นมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง คุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้ป่วยต่องานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ (วันวิสาข์ นนทะขำ, 2548) พบว่าคุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยการวัดคุณภาพบริการใช้เครื่องมือ SERVQUAL พัฒนาโดย พาราสุรามานและคณะ และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการเดินทาง และความพึงพอใจในคุณภาพบริการทางการท่องเที่ยวในการพยากรณ์ความตั้งใจกลับมาเที่ยวจังหวัดภูเก็ตซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย (ยูงทอง รวมสุข, 2549) พบว่า ปัจจัยความพึง

พอใจในคุณภาพบริการทางการท่องเที่ยวสามารถพยากรณ์ความตั้งใจกลับมาเที่ยวจังหวัดภูเก็ตซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับคุณภาพบริการของธุรกิจโทรศัพท์บ้าน บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี ปัจจัยด้านคุณภาพบริการด้านสิ่งสัมผัสได้มีระดับคะแนนเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นควรมีการปรับปรุงด้านสิ่งสัมผัสได้เป็นอันดับแรก ดังนี้ ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ทั้งภายในและภายนอกให้มีความสวยงาม สะอาด และนำเอาเข้าใช้บริการมากขึ้น เช่น ภายนอกควรมีการจัดทำป้ายด้านหน้าให้มีความเด่นชัดมากขึ้น และภายในควรมีการจัดพนักงานให้บริการนำดื่มเพื่อความสะอาดแก่ผู้มารับบริการ มีการจัดทำป้ายโฆษณาที่น่าสนใจ หรือบริการทีวีเพื่อความบันเทิงแก่ผู้มารับบริการ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมซึ่งน่าจะมีผลต่อพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เช่น ปัจจัยด้านเทคโนโลยีราคา เป็นต้น เพื่อให้สามารถครอบคลุมสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการ แก่ไขข้อข้องของการบริการ หรือเพื่อให้บริษัทได้ทราบรูปแบบคุณภาพบริการที่ลูกค้ามีความต้องการได้รับจริงจาก T&T รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีรูปแบบการให้บริการที่ต้องเกี่ยวข้องกับลูกค้าที่สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ยูงทอง รวมสุข. (2549). ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการเดินทางและความพึงพอใจในคุณภาพบริการทางการท่องเที่ยว ในการพยากรณ์ความตั้งใจกลับมาเที่ยวจังหวัดภูเก็ตซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันวิสาข์ นนทะชา. (2548). คุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้ป่วยต่องานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. การศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วุฒิพร ลูกบัว. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อองค์กรกับความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาด มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2553). สถิติการใช้บริการโทรศัพท์บ้านปี 2553. ค้นเมื่อ มกราคม 7, 2554, <http://www.ntc.or.th>.
- อรรวรรณ ชินวัฒน์พานิช. (2553, พฤษภาคม 28). ผู้จัดการส่วนบริการลูกค้า บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์.

รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการ
ของพนักงาน บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร
The Type of Corporate Cultures and their Effects on Service quality
Of Staff of CAT Telecom Public Company Limited in Bangkok

สุรศักดิ์ สวัสดิ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร ศึกษาคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 292 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร 4 รูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายรูปแบบ พบว่า พนักงานมีวัฒนธรรมแบบเครือญาติและวัฒนธรรมแบบราชการ อยู่ในระดับมาก ส่วนวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และวัฒนธรรมแบบปรับตัว อยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพบริการพบว่า พนักงานมีคุณภาพบริการ 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานมีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือได้ ด้านส่วนที่สัมผัสได้ ด้านหลักประกันต่อลูกค้า และด้านการดูแลเอาใจใส่ลูกค้า สำหรับรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการ มี 2 รูปแบบ คือ วัฒนธรรมแบบราชการ และวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

คำสำคัญ : รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพบริการ

Abstract

The purposes of this research were to study the type of corporate cultures of CAT staff in Bangkok, to study the service quality of CAT staff in Bangkok and to study the effects of type of the corporate cultures on the service quality of CAT staff in Bangkok. The sample in this research was 292 CAT staff working in Bangkok area. The instrument used in this research was questionnaires and Interview part the finding of this research was as follows: In general, four type of corporate culture was in medium level. Considering each type, the researcher found that CAT staff had Clan Culture and Bureaucratic Culture at high level, whereas having Achievement Culture and Adaptability Culture at medium level. And service quality, it was found that CAT staff had the overall 5 aspects of service quality at high level and all 5 aspects of service quality that CAT staff had at high-level were Responsiveness, Reliability, Tangibles, Assurance and Empathy. For The types of corporate cultures that affect service quality were Bureaucratic Culture and Achievement Culture

Keywords: The Type of Corporate Cultures, Service quality

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและการแข่งขันทางการผลิต การบริการจะมีผลกระทบต่อองค์กรต่างๆ องค์กรที่อยู่รอดจะต้องปรับเปลี่ยนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก องค์กรที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยี เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อจะต้องปรับตัวเองเพื่อให้มีประสิทธิภาพและสามารถทำหน้าทำให้บริการแก่ลูกค้าได้ต่อไป วัฒนธรรมองค์กรจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จึงเป็นกรอบของความเชื่อ ความคิด และวิถีการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกทุกคน ซึ่งระบบแบบแผนของความเชื่อ ความรู้สึก วิถีปฏิบัติและค่านิยมของกลุ่มคนในองค์กรมีความมุ่งมั่นให้ได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตและการบริการ และมีความเพียรพยายามร่วมกันคิดค้นแสวงหาวิธีการปฏิบัติและปรับปรุงการปฏิบัติ เพื่อ

เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรเป็นวัฒนธรรมคุณภาพขององค์กร ซึ่งการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบริการเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการบริหารธุรกิจ เนื่องจากธุรกิจบริการต้องการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า จึงจำเป็นต้องอาศัยทั้งการปรับปรุงคุณภาพและผลิตภาพ เพื่อทำให้เกิดคุณค่าที่สูงขึ้นทั้งต่อลูกค้าและต่อตัวธุรกิจบริการเอง คุณภาพบริการที่ดีจะทำให้องค์กรได้เปรียบเชิงการแข่งขัน

บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) มีการปรับตัวเพื่อการแข่งขันและปรับตัวจากกฎระเบียบต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้ทำการวิเคราะห์ความพร้อมในการเสนอสินค้าและบริการ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่นๆ ได้ โดยได้พิจารณาปัจจัยหลักที่ผลักดันให้มีการปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร สรุปว่าภาพลักษณ์องค์กรมีข้อดีคือมีความมั่นคง มีรากฐานที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และมีความโปร่งใสอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่มีข้อเสียคือเป็นองค์กรที่มีอายุค่อนข้างมาก ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม สื่อสารไม่เก่ง ยึดติดกับกฎระเบียบ ซึ่งสามารถนำข้อดีไปแข่งขันกับคู่แข่งได้ ส่วนข้อเสียต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้อยู่รอดในสถานการณ์การแข่งขัน จึงได้นำข้อเสียมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้ บุคลิกภาพ ค่านิยมหลัก และวัฒนธรรมองค์กร และในวันที่ 14 สิงหาคม 2551 ได้ทำการเปิดตัวภาพลักษณ์ใหม่ สู่อารมณ์ขันเพื่อปรับภาพลักษณ์ใหม่ ปรับเปลี่ยนการดำเนินงานในภาพรวมขององค์กร สรุปว่าเมื่อบุคลิกภาพเกิดขึ้นกับพนักงานทุกคนแล้ว จะก่อให้เกิดเป็นค่านิยมขึ้นมาในองค์กร และค่านิยมทำให้เกิดความชัดเจนและหล่อหลอมเข้าไปในจิตใจของพนักงาน ซึ่งให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรอยู่ได้ตามสภาพการแข่งขันที่รุนแรง สามารถเจริญเติบโต และประสบความสำเร็จไปพร้อมกับคุณภาพของสินค้าและบริการที่ดี และในปี 2552 องค์กรได้มุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านคุณภาพบริการ เนื่องจากคุณภาพบริการคือปัจจัยสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จขององค์กร จึงได้ประกาศให้เป็นปีแห่งคุณภาพบริการ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น โดยมีแผนที่จะปรับปรุงและกำหนดมาตรฐานคุณภาพบริการ โดยจะเพิ่มความสำคัญไปที่การลดระดับบุคลากรทั่วทั้งองค์กรให้เกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการปรับปรุงคุณภาพบริการให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินการธุรกิจด้านสื่อสารโทรคมนาคมในปัจจุบัน นอกจากเรื่องราคาแล้วเรื่องคุณภาพบริการถือเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการธุรกิจ เพื่อสร้างความประทับใจและการให้บริการที่เป็นเลิศให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจ รวมทั้งกระตุ้นให้กลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความจงรักภักดีกับบริการตลอดไป

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพบริการ ของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานใหญ่ ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร มีรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยให้ผู้บริหารไปใช้เป็นแนวทางในการนำรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการไปปรับปรุงรูปแบบของวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรให้มีคุณภาพบริการที่เพิ่มมากขึ้น พนักงานได้มีรูปแบบของวัฒนธรรมการทำงานให้มีคุณภาพบริการที่เพิ่มมากขึ้น และลูกค้าได้รับบริการที่มีคุณภาพบริการเพิ่มมากขึ้น เพื่อการแข่งขันและเพิ่มรายได้ให้กับบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรของพนักงาน บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรศึกษาคุณภาพบริการ รวมทั้งศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานครโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ที่สำนักงานใหญ่ ตั้งที่ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการลูกค้า ได้แก่ สำนักงานบริการลูกค้าเขตนครหลวง ฝ่ายโครงข่าย

ภายในประเทศ ฝ่ายจัดเก็บและบริหารหนี้ส่วนกลาง ฝ่ายบริหารลูกค้าภาครัฐ ฝ่ายบริหารลูกค้าเอกชน ฝ่ายบริหารลูกค้าผู้ประกอบการ จำนวน 776 คน และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ที่สำนักงานใหญ่ ตั้งที่ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการลูกค้า ได้แก่ สำนักงานบริการลูกค้าเขตนครหลวง ฝ่ายโครงข่ายภายในประเทศ ฝ่ายจัดเก็บและบริหารหนี้ส่วนกลาง ฝ่ายบริหารลูกค้าภาครัฐ ฝ่ายบริหารลูกค้าเอกชน ฝ่ายบริหารลูกค้าผู้ประกอบการ จำนวน 292 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

2.การสร้างเครื่องมือการวิจัยซึ่งได้แก่แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพบริการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพบริการ และแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถาม 5 ประเด็น สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเพิ่มคุณภาพบริการ ทั้งนี้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา รวมถึงภาษา และสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สามารถตรวจสอบได้ตรงกับแนวคิดของการวิจัยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

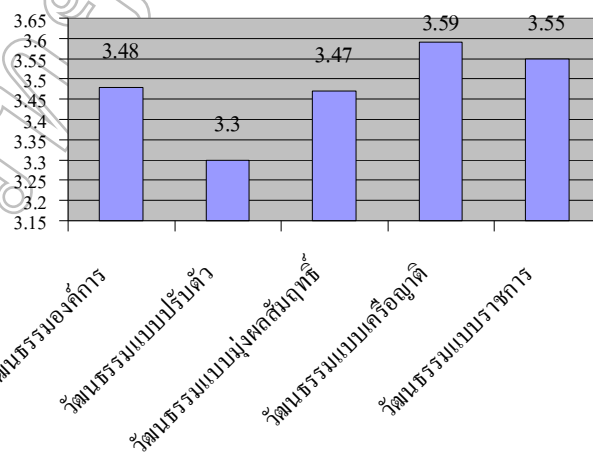
3.การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งได้จากการศึกษา เอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพบริการ และ ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพบริการ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 286 คน แบบสอบถามจำนวน 286 ชุด และแบบสัมภาษณ์ซึ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเพิ่มคุณภาพบริการ จำนวน 6 คน แบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ฉบับ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2554

4.ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพบริการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

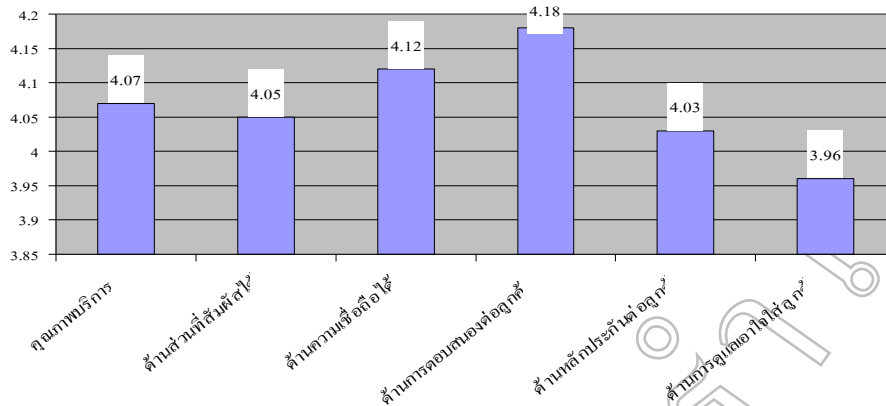
พนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.6 มีอายุระหว่าง 25 – 45 ปี ร้อยละ 48.6 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.2 มีอัตราเงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบันมากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 44.1 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 43.4 และมีระดับตำแหน่งการปฏิบัติงานระดับ 6 – 7 ร้อยละ 53.5

ผลการวิเคราะห์รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อพิจารณารูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 โดยพนักงานมีวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมาก 2 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบเครือข่ายและวัฒนธรรมแบบราชการ มีวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง 2 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และวัฒนธรรมแบบปรับตัว (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 รูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์คุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร พบว่าพนักงานมีคุณภาพบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยพนักงานมีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือได้ ด้านส่วนที่สัมผัสได้ ด้านหลักประกันต่อลูกค้า และด้านการดูแลเอาใจใส่ลูกค้า (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 คุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์รูปแบบของวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์การทั้งหมด 4 รูปแบบ พบว่าพนักงานมีรูปแบบของวัฒนธรรมองค์การ 2 รูปแบบ ที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบราชการ และวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จึงสามารถสรุปผลการทดสอบได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า รูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

รูปแบบของวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพบริการ ของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์การทั้งหมด 4 รูปแบบ พนักงานมีรูปแบบของวัฒนธรรมองค์การ 2 รูปแบบ ที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการ ได้แก่

1 วัฒนธรรมแบบราชการ เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์การลำดับแรกที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงาน บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมแบบราชการจะเป็นวัฒนธรรมที่เน้นความมีเสถียรภาพ ความมั่นคงและมุ่งเน้นภายในองค์การเป็นสำคัญ โดยมีค่านิยมสำคัญในเรื่องการเน้นระเบียบ กฎและข้อบังคับต่างๆ และการเชื่อฟังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับสุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า ระบบราชการมีจุดแข็งอยู่หลายประการ เช่น สามารถแยกแยะงานที่ซับซ้อนออกเป็นงานย่อย ๆ ที่ไม่ซับซ้อนซึ่งทำให้ง่ายแก่การดำเนินการ ระบบราชการช่วยให้การตัดสินใจในปัญหาต่างๆ เป็นไปอย่างมีเหตุผล และมีหลักฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรภิเศก (2546) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การและปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเหล่าสายวิทยาการของกองทัพบก พบว่า วัฒนธรรมแบบราชการเป็นวัฒนธรรมเด่นที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอย่างแพร่หลายที่สุด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรภรณ์ สุข (2548) ศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าวัฒนธรรมแบบราชการมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับศักยภาพในการแข่งขัน

2 วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์การลำดับสุดท้ายที่มีผลต่อคุณภาพบริการของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีลักษณะสำคัญคือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของเป้าหมายองค์การ และการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น ยอดขาย กำไร ส่วนแบ่งการตลาด ซึ่ง บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) มีวิสัยทัศน์คือผู้นำด้านการเชื่อมโยงเพื่อนำเสนอสาระความบันเทิง

และเสริมความแข็งแกร่งทางธุรกิจ และมีการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและการประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับ สมใจ ลักษณะ (2547) กล่าวว่า ผู้บริหารขององค์กรมีบทบาทสร้างวัฒนธรรมองค์กร คือ ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ และของโลก ศึกษาข้อมูลความต้องการของลูกค้า ศึกษาสภาพการแข่งขันทางการผลิตและบริการ นำผลการศึกษาต่างๆมากำหนดวิสัยทัศน์ ขององค์กร ประเมินจุดเด่น จุดอ่อนขององค์กรในแง่มุมต่างๆ เพื่อกำหนดแนวทางเลือกของการพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายในวิสัยทัศน์ ตัดสินใจกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ประภาศนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน ลงมือดำเนินงานโดยวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน และประเมินผลการบรรลุเป้าหมายเพื่อกระตุ้นใจให้เกิดความพยายามมีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะช่วยกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่สูงขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชวนา อังคนุรักษ์พันธ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในธุรกิจโรงแรม เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความผูกพันด้านจิตใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารมีแนวทางในการพัฒนาพนักงานให้มีวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อเพิ่มคุณภาพบริการให้มากขึ้นดังนี้

1.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้พนักงานที่มีผลงานการปฏิบัติงานที่ดี ให้ได้รับรางวัลตอบแทน โดยไปศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ

1.2 ส่งเสริมให้พนักงานทุกคนสร้างบรรยากาศของการทำงานอย่างเป็นกันเอง

1.3 จัดการประชุมเพื่อรับแนวความคิดของพนักงานอย่างเป็นกันเอง

1.4 แก้ไขปัญหาของพนักงานทุกปัญหาอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านบริการและทางด้านเทคนิค

1.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย โดยให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมโดยใช้ความรู้ความสามารถร่วมกัน

1.6 จัดให้มีบอร์ดแสดงผลงานของพนักงาน ซึ่งจะปรับปรุงข้อมูลทุกสัปดาห์ และผลงานของพนักงานนั้น

จะส่งผลต่อการพิจารณาความดีความชอบในการเพิ่มขึ้นเงินเดือน

2. วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว ผู้บริหารมีแนวทางในการพัฒนาพนักงานให้มีวัฒนธรรมแบบปรับตัวเพื่อเพิ่มคุณภาพบริการให้มากขึ้นดังนี้

2.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสสร้างสรรค์การใช้จินตนาการ

2.2 ส่งเสริมให้พนักงานมีอิสระในการคิด กล้าทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

2.3 ส่งเสริมให้พนักงานมุ่งตอบสนองต่อลูกค้าโดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม

2.4 ส่งเสริมให้พนักงานในการสร้างจิตสำนึกให้รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และสร้างความพึงพอใจ

ให้กับลูกค้า พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วให้กับลูกค้า

2.5 จัดทำกิจกรรมการจัดการความรู้ เพื่อให้พนักงานทุกคนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้

2.6 ผู้บริหารทุกคนควรมีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

2.7 จัดให้มีกิจกรรมและให้รางวัลพนักงานที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเพื่อเป็น

ประโยชน์ต่อองค์กรและจัดมุมความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารควรนำคุณภาพบริการ ด้านส่วนที่สัมผัสได้คือพนักงานแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย นำเชือถือพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานและ/หรือการให้บริการลูกค้า ด้านความเชื่อถือนได้คือเมื่อมีข้อผิดพลาดพนักงานพยายามที่จะไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำขึ้นอีก ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าคือเมื่อลูกค้ามาใช้บริการพนักงานจะยิ้มต้อนรับและพร้อมที่จะให้บริการเสมอ ด้านหลักประกันต่อลูกค้าคือพนักงานสามารถพูดคุยและรับฟังความต้องการของลูกค้าได้อย่างเข้าใจ และด้านการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าคือพนักงานให้ความสนใจกับความต้องการของลูกค้าแต่ละคนและยอมรับในความแตกต่างของลูกค้า โดยนำไปใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพบริการให้กับลูกค้าเพื่อสร้างความประทับใจและการให้บริการที่เป็นเลิศให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจรวมทั้งกระตุ้นให้กลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความจงรักภักดีกับบริการตลอดไป

4. ผู้บริหาร มีแนวทางในการพัฒนาพนักงานให้มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการและแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อนำไปเพิ่มคุณภาพบริการให้กับลูกค้าในการแข่งขันไปสู่ความสำเร็จขององค์กร โดยสนับสนุนให้พนักงานมีวัฒนธรรมแบบมุ่ง

ผลสัมฤทธิ์มากกว่าวัฒนธรรมแบบราชการคือมุ่งความสำเร็จให้มียอดขายเพิ่มขึ้น โดยปรับกลยุทธ์ต่างๆเพื่อการแข่งขันในตลาด
 แต่ในขณะเดียวกันต้องมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆด้วย

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการ เช่น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน หรือความผูกพันต่อ
 องค์กร เป็นต้น

2. ศึกษาการรับรู้กับความคาดหวังเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

3. ศึกษารูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

4. ศึกษารูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ของพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด
 (มหาชน)

เอกสารอ้างอิง

กรีซ สืบสนธิ์. (2538). วัฒนธรรมและพฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

ชวนา อังคนุรักษ์พันธ์. (2546). การรับรู้วัฒนธรรมองค์การและความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน ในธุรกิจโรงแรมเขต
 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การจัดการ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์
 มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธงชัย สันติวงษ์. (2539). การบริการของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการ
 ปฏิรูประบอบราชการ,

พร ภิเศก. (2546). วัฒนธรรมองค์การและปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเหล่าสายวิทยาการของ
 กองทัพบก. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด(มหาชน). (2552, มกราคม). ขารสาร CAT club, 10. มารุต บุรณะเศรษฐกุล. (2551,
 ตุลาคม). “Rebranding” แผนการตลาดใหม่นำCATใกล้ชิดผู้บริโภค, 21-22.

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์. (2547). การตลาดธุรกิจบริการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอช. เอ็น.กรุ๊ปจำกัด.

สมใจ ลักษณะ. (2547). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร : เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

สุภัทราภรณ์ สุโข. (2548). ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลาง และ
 ขนาดย่อม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม.

สุมิตร คุณานุกร. (2518). หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ผลงานวิจัยภาคบรรยายฉบับสมบูรณ์

(Oral Presentation)

สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย

วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี

การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2

เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”

วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การจัดการความปลอดภัยและการลดการใช้พลังงาน Security management and reduce energy consumption.

จิรัฏฐ์ เหมือนนิหาร¹, ธวัชชัย อุดมอารยะ², จตุพล พิสิญฐ์ศักดิ์³

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

²รักษาการผู้อำนวยการกองกลางสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

³สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวทางในการจัดการความปลอดภัยและการลดการใช้พลังงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและกายภาพของอาคาร ศึกษาพฤติกรรม ปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและการใช้พลังงานภายในอาคารของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีขอบเขตของการศึกษาในพื้นที่สถานศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อำเภอเมือง และอำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา วิธีการศึกษาได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการศึกษาดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมและกายภาพของอาคาร พฤติกรรมการทำกิจกรรม ปัญหา ความต้องการความปลอดภัยที่เกิดจากการใช้อาคาร และการใช้พลังงาน ความคิดเห็นของแนวทางการจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงาน สำหรับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาและบุคลากรที่ทำกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการความปลอดภัยในการใช้อาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ การจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรศึกษาที่ผ่านจุดกำหนดทุกๆลำดับที่ 5 (Random) และนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Spss For Windows ซึ่งการประมวลผลจะเป็นค่าร้อยละ

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงอาคารและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เกิดความปลอดภัยและช่วยลดพลังงาน ด้านความปลอดภัยในการใช้อาคาร ประชากรศึกษาที่มีความต้องการความปลอดภัยจากอัคคีภัยเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นการเกิดอุบัติเหตุและภัยจากแผ่นดินไหว ส่วนด้านพลังงานเห็นว่าควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงาน รวมถึงควรมีการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติให้เกิดความปลอดภัยและการประหยัดพลังงานในการใช้อาคารทำกิจกรรม

คำสำคัญ : การจัดการ ความปลอดภัย ลดการใช้พลังงาน พฤติกรรม สภาพแวดล้อม

Abstracts

This research involves the way to manage safety and decrease energy consumption. The objectives are to study the physical environment of the building, study behavior, problems and the requirements which concern to the safety and energy consumption in Rajabhat Rajanagarindra university's buildings. The results from this research can use to manage safety and reduce energy For example, the study population, including students and staff on campus activities. The tools used for data storage, including questionnaire and interview comments about the problem and the need to secure a university building in the Royal Prince. Data from a study using a sample of the population at any given point, at 5 (Random) and were analyzed using Spss For Windows, the process will be a percentage caused by the building and energy usage, the opinion about the way to manage safety and reduce energy consumption. The tool which is used in this research for collect data is the questionnaire for survey the opinion about the problem and safety requirement concern to the building usage in Rajabhat Rajanagarindra University by random and analyze by using SPSS for windows which calculate the results in percent.

The results are summarized as follows. The physical environment. Buildings should be improved and adapted to the environment and reduce energy security. Safety in the use of the building. Demography and security requirements of the fire first. Minor accidents and the threat of earthquakes.

The energy that should improve the use of energy-related materials. The idea is to disseminate knowledge and promote practical ways to achieve security and energy efficiency in the use of building activity.

Key words : Management, Safety, Reduce energy using, Behavior, Environmen

บทนำ

ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชน ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเกิดปัญหภัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินในการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้พลังงานในสถานที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภัยต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดจากมนุษย์เป็นผู้กระทำหรือเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ การเกิดอัคคีภัย การเกิดอุบัติเหตุ การเกิดอาชญากรรม สำหรับภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม แผ่นดินไหว ในภาครัฐและเอกชนได้มีมาตรการและขั้นตอนในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น หน่วยงานบรรเทาสาธารณภัยจะปฏิบัติหน้าที่บรรเทาการเกิดภัยหรือช่วยเหลือผู้ประสบภัยในระดับเบื้องต้นเพื่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินให้น้อยที่สุด หน่วยงานดังกล่าวมีเครือข่ายของผู้ปฏิบัติเป็นจำนวนมาก การสื่อสารติดต่อเป็นโครงข่ายและมีความสะดวกรวดเร็ว และมีแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในปฏิบัติ การเกิดปัญหาอุบัติเหตุ อัคคีภัยนับเป็นอุบัติเหตุประเภทหนึ่งที่สามารถป้องกันได้ หากได้รับความเอาใจใส่และให้ความสำคัญอย่างจริงจังเพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัย ความสูญเสียอันเนื่องจากเหตุอัคคีภัย ได้สร้างความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สิน สูญเสียรายได้ ประเทศชาติสูญเสียโอกาส การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้สามารถประเมินค่าเป็นมูลค่าเงินได้ แต่สิ่งที่แอบแฝงอยู่เบื้องหลังที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ คือ ความบอบช้ำทางร่างกาย ส่งผลกระทบบางด้านจิตใจ คุณภาพชีวิต เป็นภาวะต่อครอบครัว สังคมและยังมีปัญหาต่างๆที่จะติดตามมา ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้น อาคารที่พักอาศัย ซึ่งมีจำนวนผู้พักอาศัยในอาคารจำนวนมาก จึงจำเป็นที่จะต้องตระหนัก กำกับ ดูแลและควบคุมให้เกิด ความปลอดภัย โดยเฉพาะด้านอัคคีภัย ในการใช้อาคารตลอดเวลา สำหรับผู้ที่ต้องใช้อาคารในการทำกิจกรรมต่างๆก็มีโอกาสที่จะประสบภัยต่างๆได้ เช่น อัคคีภัยหรือเหตุเพลิงไหม้และอุบัติเหตุ จากข้อมูลสถิติระหว่างปี พ.ศ.2538-พ.ศ.2544 พบว่า มีอาคารประเภทต่างๆในเขตกรุงเทพมหานครที่เกิดเหตุเพลิงไหม้บ่อยครั้ง ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม จำนวนการเกิดเหตุถึง 174 ครั้ง รองลงมาเป็นอาคารสถานที่ราชการและอาคารสูง นอกจากนี้ยังเกิดเหตุเพลิงไหม้กับอาคารโรงแรม สถานศึกษา ศูนย์การค้า และอาคารชุด(สถิติจำนวนการเกิดเพลิงไหม้อาคารในเขต กรุงเทพมหานคร : 2544) ซึ่งอาคารต่างๆดังกล่าวเป็นอาคารสาธารณะหรืออาคารที่มีคนทำกิจกรรมเป็นจำนวนมาก หากไม่มีการวางแผนป้องกันภัยอาจทำให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน(สถิติการเกิดเพลิงไหม้อาคารในเขตกรุงเทพมหานคร,2544)

สำหรับด้านการใช้พลังงานนั้น ในอดีตเราสามารถใช้อย่างไม่มีขีดจำกัด เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้แปรรูปเป็นพลังงานมีอยู่มาก ได้แก่ น้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซ และทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวได้ถูกนำมาแปรรูปใช้ เป็นพลังงานเชื้อเพลิง พลังงานไฟฟ้า ซึ่งในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ได้ถูกใช้ไปและลดน้อยลง แต่พฤติกรรมการใช้พลังงานของคนยังคงเดิม ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองพลังงาน ภาครัฐเป็นส่วนสำคัญได้ให้ความสำคัญของการใช้พลังงานภายในอาคารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป็นนโยบายที่หน่วยงานของรัฐจะต้องถือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการประหยัดพลังงาน และได้ออกพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานดังกล่าวได้กำหนดการดำเนินการอนุรักษ์พลังงานในโรงงานควบคุม อาคารควบคุม และในเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ รวมถึงส่งเสริมการใช้วัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงาน

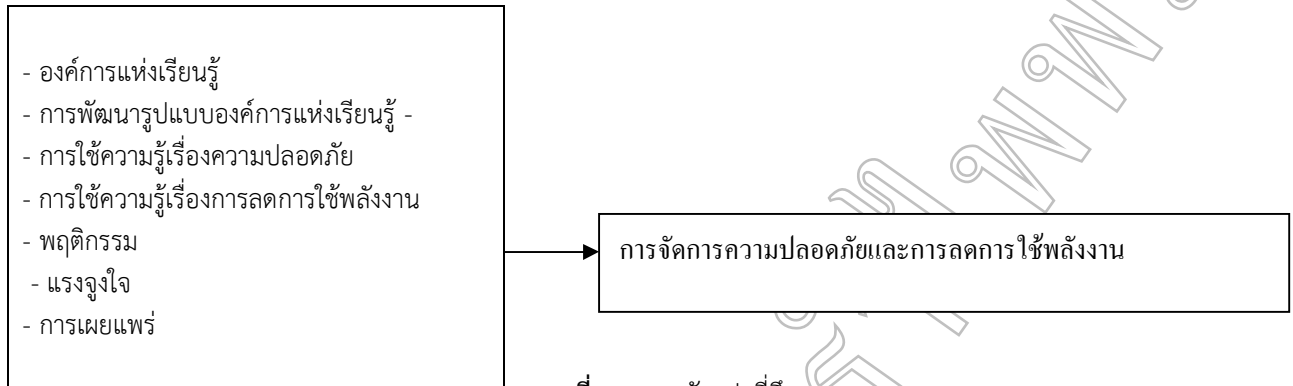
โจทย์วิจัย การจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานเป็นอย่างไร จากหมายความว่าปัญหาด้านความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานในสถานศึกษาเป็นอย่างไรนั้น เพื่อต้องการทราบปัญหาและความต้องการ รวมถึงพฤติกรรมของนักศึกษาและบุคลากรในการใช้อาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ทำกิจกรรม เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการบริหารและองค์ความรู้ในการจัดการจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพแวดล้อมและกายภาพของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
2. ศึกษาพฤติกรรมนักศึกษา และบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในการใช้อาคารภายในมหาวิทยาลัยราชชนครินทร์

3. ศึกษาปัญหาความไม่ปลอดภัยและการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
4. ศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
5. เสนอแนวทางการจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 แสดงตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดของการวิจัย ด้วยความหมาย และความเป็นไปได้ของการศึกษาซึ่ง มีดังนี้

คำอธิบายกรอบแนวความคิด

1. องค์กรแห่งการเรียนรู้

ความหมาย องค์กรแห่งการเรียนรู้คือองค์กรที่สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคคลในองค์กรสามารถเรียนรู้และสร้างความรู้เพื่อเพิ่มพูนอย่างต่อเนื่องและมีสมรรถนะ โดยอาศัยการทำงานร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์และความรู้ร่วมกัน ตลอดจนร่วมกันพัฒนาความคิดและสรรค์สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและอย่างมีวิจารณ์ญาณ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการขององค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างมีสมรรถนะ องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะทำให้เกิดทักษะในการคิดค้นสร้างสรรค์ และการถ่ายโอนความรู้ซึ่งกันและกันได้ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพของตนและจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. พัฒนารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้

ความหมาย มีรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ผลลัพธ์ที่จะเกิดจากรูปแบบแนวคิดนี้จะออกมาในรูปของผลลัพธ์ 3 ลักษณะคือ เจตคติ หมายถึง ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ทศนคติ แนวความคิดเห็นและกระบวนทัศน์ กรอบความคิด แนวปฏิบัติที่เราปฏิบัติตามๆ กันไปจนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์กรโดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้สภาวะของการเป็นผู้นำในองค์กร (Leadership) และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน ที่เป็นมุมมองนี้ได้มององค์กรในทางบวกโดยได้มองว่าสิ่งที่องค์กรควรทำเพื่อเสริมสร้างให้เกิด Learning Organization คือ การสร้างความแข็งแกร่งให้กับรูปแบบการเรียนรู้

3. การใช้ความรู้เรื่องความปลอดภัย

หมายความว่า ความปลอดภัยในการใช้อาคาร เมื่อเกิดเพลิงไหม้ภายในอาคาร คิวไฟและความร้อนจะกระจายตัวออกไปตามช่องทางที่เปิดกว้าง ตามช่องหน้าต่าง รู ท่อ และช่องบันไดภายในอาคาร ไฟจะพาความร้อนและคิวไฟลอยตัวขึ้นสูงเสมอ บันไดขึ้นลงตามปกติเป็นช่องทางที่เปิดกว้าง จึงกลายเป็นปล่องที่คิวไฟและความร้อนลอยตัวขึ้น บุคคลที่อยู่ในอาคารจึงไม่สามารถลงมาตามบันไดได้ต้องหนีไปตามชั้นบนไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเปิดประตูห้องออกมา พบกับคิวไฟและความร้อน ก็ออกมาไม่ได้ต้องอาศัยออกทางหน้าต่าง ถ้าหน้าต่างปิดกั้นไปด้วยลูกกรงเหล็ก ไม่สามารถเปิดออกได้ คงจะต้องตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เก็บไปด้วยคิวไฟที่เป็นพิษ และความร้อนที่ลอยขึ้นมาจากเหตุผลของการลุกไหม้ภายในอาคารมีสภาพลอยตัวขึ้นสูง ไปตามช่องทางที่เปิดกว้างนี้เอง จึงจำเป็นต้องหามาตรการป้องกันการติดต่อกูลูกกลมของไฟ และมาตรการที่ให้มี

ช่องทางไฟ แต่มาตรการต่างๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อความปลอดภัยต้องประกอบด้วย การออกแบบที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย พร้อมทั้งขึ้นอยู่กับเจ้าของผู้ครอบครองอาคาร ผู้ใช้อาคาร

4. การใช้ความรู้เรื่องการลดการใช้พลังงาน

ความหมาย ในการลดการใช้พลังงานภายในอาคาร ต้องมีการศึกษาถึงอุปสรรคเพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลก่อนการออกแบบ ว่าสิ่งใดนั้นฟุ่มเฟือย เพราะในสถานะของนักออกแบบแล้ว จะไม่สามารถรู้อย่างชัดเจนว่า ลักษณะการใช้งานของอาคารนั้น จริงๆ แล้วมีการใช้งานในลักษณะใด ฉะนั้นทำให้จะต้องมีการป้องกันในเบื้องต้น อาทิ การออกแบบระบบแสงสว่าง เมื่อนำมาใช้จริง ก็จะมีแสงสว่างที่มากกว่าที่ได้ออกแบบไว้”ถ้าจะทำให้อาคารเป็นอาคารที่ใช้พลังงานอย่างประหยัด นักออกแบบต้องขยายขอบเขตของการออกแบบ โดยรวมการพิจารณาเรื่องพลังงานเข้าไปด้วย เพื่อให้การใช้พลังงานเป็นหัวข้อหลักของการพิจารณาการออกแบบ โดยจะคำนึงถึงข้อดังต่อไปนี้ คือ ลดภาระพลังงานที่ใช้ในอาคาร เลือกใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียน ก่อนอย่างใช้การได้ดี และการใช้พลังงานที่มีอยู่อย่างจำกัด เท่าที่จำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพิจารณาทบทวนเรื่องการใช้น้ำที่ได้ออกแบบไปในแต่ละขั้นตอนของขบวนการออกแบบจากประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติผ่านๆ มา ระดับของความเป็นไปได้ในการประหยัดพลังงานในแต่ละขั้นตอนของขบวนการออกแบบ พอจะสรุปได้ว่าเบื้องต้นเพื่อเสนอขออนุมัติจากผู้บริหารเป็นกิจกรรมที่ มุ่งหมาย ให้ได้รับการยอมรับที่จะสนับสนุนการดำเนินการจากผู้บริหาร (Commitment) ถ้าปราศจากแผนๆ ก็จะไม่มีการอนุมัติ ซึ่งหมายถึงการไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร และมีกระบวนการขั้นตอนที่จะต้องวางแผน และ การจัดการ 6 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน และ การจัดการ

ผลลัพธ์ของการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 คือ ตัวข้อเสนอโครงการซึ่งมี แผนการดำเนินงาน และ กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการปรับปรุงการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารระดับสูง แผนงานที่ได้รับการอนุมัติแล้วจะช่วยให้การดำเนินงานในขั้นตอนได้อย่างดีเช่นผลลัพธ์ในกิจกรรมต่างๆ

กิจกรรม 1ก: การประชุมกับผู้บริหารระดับสูง

กิจกรรม 1ข: ตั้งทีมงานและแจ้งข่าวแก่ข้าราชการ คณาจารย์ พนักงาน เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา

กิจกรรม 1ค: การประเมินสถานภาพการใช้พลังงานเบื้องต้นเพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไป

กิจกรรม 1ง: การเลือกพื้นที่เป้าหมาย

กิจกรรม 1จ: จัดทำแผนการประเมินสถานภาพการใช้พลังงานอย่างละเอียดเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสถานภาพการใช้พลังงาน

กิจกรรม 2ก: การประชุม และ ฝึกอบรมพนักงาน

กิจกรรม 2ข: เตรียมแผนภูมิการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดทางเลือก

กิจกรรม 3ก: สืบค้นสาเหตุของการสูญเสีย

กิจกรรม 3ข: กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของทางเลือก

กิจกรรม 4ก: วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเทคนิค, เศรษฐศาสตร์ และ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละทางเลือก

กิจกรรม 4ข: จัดทำแผนการดำเนินการ และ การตรวจวัดผลการดำเนินการของแต่ละทางเลือกเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการ และ การตรวจวัดผลการดำเนินการ

กิจกรรม 5ก: สรุปผลการดำเนินการของแต่ละทางเลือก

กิจกรรม 5ข: ประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินการร่วมกับผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนที่ 6 การนำไปพัฒนาต่อ

กิจกรรม 6ก: จัดทำแผนการปรับปรุง

5. พฤติกรรม ความหมาย พฤติกรรมคือ สิ่งที่แสดงออกทางบุคคลคือพฤติกรรมความเป็นอยู่วิถีชีวิตการดำเนินงานหรือใช้สอยอาคารประจำวัน การทำเพื่อแสดงบอกให้บุคคลอื่นหรือสื่อที่ต้องการรับรู้ว่าเราทำอะไรเพื่อสื่อให้บุคคลนั้นหรือสื่ออื่นรับรู้เราต้องการจะบอกถึงอะไร พฤติกรรมของผู้ใช้คือ พฤติกรรมมีใช้อาคารความต้องการของผู้ที่ต้องการใช้บริการสิ่งนั้นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการอยากใช้ความสะดวกสบายในการใช้อาคารในมหาวิทยาลัย

6. แรงจูงใจ ความหมาย คือแรงผลักดัน แรงกระตุ้น ที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่องค์การจัดให้ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน ซึ่งสิ่งสองเหล่านี้จะประกอบไปด้วยปัจจัยแห่งความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญเติบโตในการทำงาน ปัจจัยสุขอนามัย นโยบาย และการบริหารงานขององค์การ ค่าจ้างเงินเดือนที่ได้รับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงานแรงจูงใจมีประโยชน์อย่างไรแรงจูงใจของคนเราจะเกิดจากปฏิกิริยาพื้นฐานส่วนลึกของจิตใฝ่ภายใน (Subconscious) หรือที่เรียกว่า จิตใต้สำนึก นั่นเอง ซึ่งจิตใต้สำนึกนี้บุคคลย่อมมีแรงจูงใจ เพื่อประสบผลสำเร็จด้วยกัน ทุกคน อีกทั้งการทำให้คนเรามีแรงจูงใจในการทำงาน จะทำให้เขาเหล่านั้นตั้งใจทำงานให้สำเร็จคล่อง

7.การเผยแพร่ ความหมาย (Published) หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ข้อมูลของผู้เผยแพร่ ง่ายก็คือการประชาสัมพันธ์นั่นเอง รูปแบบของกระบวนการก็คือชนิดของการเผยแพร่ การรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้อาคารและหลักในการลดการใช้พลังงานภายในอาคารมาจัดทำเป็นคลังความรู้และเผยแพร่เพื่อ ให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการรู้เรื่องความปลอดภัยในการใช้อาคารและหลักในการลดการใช้พลังงานภายในอาคาร หรือต้องการศึกษาได้เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ต่อไป เพื่อให้เกิดต่อสังคมและชุมชน การเผยแพร่ความรู้สามารถใช้ได้หลายวิธี เช่น การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเผยแพร่ ด้วยวิธีทางอินเทอร์เน็ต วิธีนี้เป็นวิธีเผยแพร่ข้อมูลอย่างกว้างขวางบุคคลภายนอกและภายในองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก การเผยแพร่โดยการจัดทำเป็นหนังสือซึ่งสามารถใช้ประกอบการศึกษา เช่นการกำหนดเป็นหลักสูตร โดยกำหนดให้เป็นวิชาในชั้นเรียน หากนำเรื่องการจัดการความรู้การสืบทอดมาเผยแพร่ความรู้พลังงานเป็นแนวทางดังกล่าวก็จะเป็นการสืบทอดเป็นอีกแนวทางหนึ่ง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลทุติยภูมิ (Documentary research) ข้อมูลทุติยภูมิได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับความเป็นมาของการสร้างการจัดการความรู้ความปลอดภัยในการใช้อาคารของมหาวิทยาลัย ได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลทำการค้นคว้า มีดังนี้

- 1) หอสมุดแห่งชาติ
- 2) เอกสารของจากมหาวิทยาลัย
- 3) ข้อมูลประกอบการศึกษาจากการจัดการความรู้ความปลอดภัยในอาคาร
- 4) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องความปลอดภัยในการใช้อาคาร
- 5) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังวิจัยที่เกี่ยวข้องการใช้อาคารในเรื่องความปลอดภัย และวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการใช้อาคารความปลอดภัยต่างๆ

2.1.2 การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม (field study)

การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจะดำเนินการในกรอบการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวในการทำวิจัยในเบื้องต้นที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามความจริงที่ค้นพบในกลุ่มประชากรที่ทำการวิจัยการวิจัยภาคสนามที่จะใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่จะใช้วิธีสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย (Research instrument) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์แก้ปัญหาการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือแบบสอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งแบ่งลักษณะของข้อมูลมีดังนี้

3.4.1 แบบสอบถามการจัดการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ได้แก่

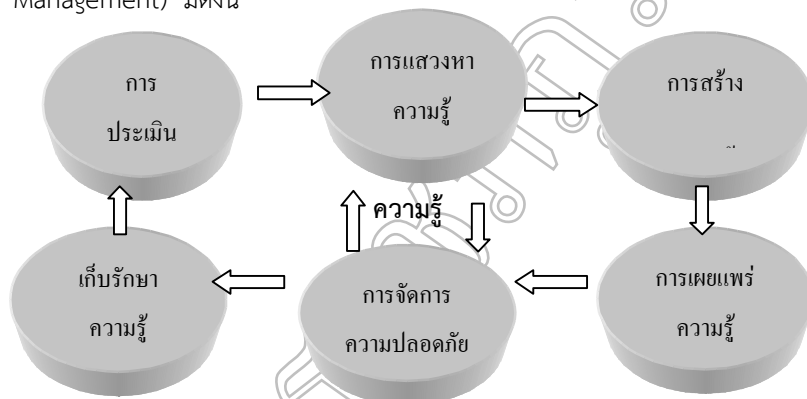
3.4.1.1 แบบที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่เข้ามาใช้อาคารของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ในเขตเมืองศูนย์ในเมือง และศูนย์อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.4.1.2 แบบที่ 2 พฤติกรรมการใช้อาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ศูนย์ในเมือง และศูนย์อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.4.1.3 แบบที่ 3 ปัญหาและความต้องการความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ศูนย์ในเมือง และศูนย์อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

แนวทางการจัดการความรู้และปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัย แนวทางการจัดการความรู้นั้นจะต้องกำหนดเป็นกระบวนการของการศึกษากำหนดในเรื่องของ คนซึ่งเป็นการพิจารณาคุณสมบัติของบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถและสติปัญญา ระดับของบุคลากรจะเป็นระดับ บริหาร ระดับปฏิบัติ ด้านกระบวนการเป็นการจัดการในด้านของความรู้ได้แก่ การจัดหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ซึ่งเป็นการศึกษาและจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นคลังความรู้สำหรับที่จะศึกษา วิธีการแบ่งปันความรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ หรือการใช้ความรู้ร่วมกัน แนวทางการเผยแพร่ความรู้ เป็นการจัดการเกี่ยวกับแนวทางการให้ข้อมูลขององค์กรและวิธีการ เข้าถึงข้อมูลขององค์กรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการนำเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการเผยแพร่ การให้ความรู้ที่จะ สามารถให้ข้อมูลเข้าถึงกับคนทุกระดับและกว้างไกล จากการศึกษาวิจัยได้สร้างแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ (Process Knowledge Management) มีดังนี้

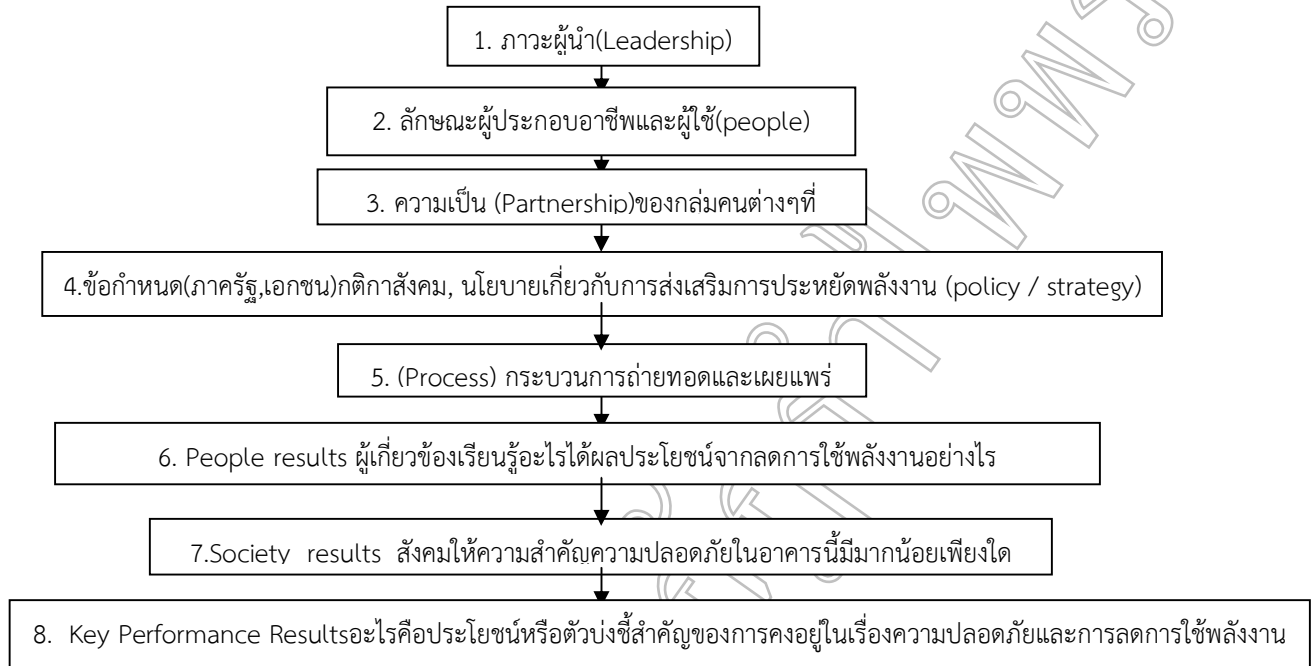

ภาพที่ 2 แนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ (Process Knowledge Management)

1. ความรู้ คือองค์รวม ทั้ง 6 ประการ ที่ได้จากการสร้างแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ความปลอดภัยและลดการใช้พลังงานของอาคารภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มีดังนี้

- การแสวงหาความรู้ การศึกษาเก็บรวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่มีการเผยแพร่และถ่ายทอดหรือความรู้ที่นั้นอาจเป็นในลักษณะเอกสาร งานวิจัยต่างๆ การแสวงหาความรู้อีกประเภทหนึ่งเป็นความรู้ซึ่งไม่มีการเปิดเผยข้อมูล
- การสร้างความรู้ การนำข้อมูลความรู้ที่ได้ศึกษามาสร้างข้อมูลขึ้นใหม่จัดทำให้เป็นรูปธรรม และสามารถให้เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาค้นคว้าได้
- การเผยแพร่ความรู้ การใช้แนวทางต่างๆในการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย และสามารถตอบรับได้ รวมถึงช่องทางในการเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ เช่น สื่อสารมวลชน บทความ เอกสารทางวิชาการ และทางคอมพิวเตอร์โดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต
- การใช้ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยใช้ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้ ซึ่งเป็นการสืบทอดอีกวิธีหนึ่ง เช่น การรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกและความสำคัญ
- การรักษาความรู้ เป็นการจัดเก็บรักษาข้อมูลที่ได้สร้างขึ้นโดยใช้รูปแบบต่างๆ เช่น เลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล ในห้องสมุด เป็นต้น
- การประเมินผล เป็นการวัดผลความสำเร็จของกระบวนการจัดการความรู้ เช่น การวัดผลผู้เข้าชมทางเว็บไซต์ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องดังแผนภูมิที่3

2. ภาวะผู้นำต้องแนวทางการบริหารและการจัดการความรู้ที่ภาวะผู้นำต้องนำมาประยุกต์ ปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคาร เช่นจากการสังเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาจากกรณีข้อมูลที่ได้อันพบจากภาคสนาม ที่ภาวะผู้นำจะต้องมีกระบวนการในรูปแบบแนวความคิดตั้งแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 3 โมเดล การจัดการความรู้ ให้คงอยู่ได้แบบยั่งยืนในเรื่องความปลอดภัยและการลดการใช้พลังงาน
 ที่มา:จากการวิจัย

คำอธิบายรูปแบบ โมเดล การจัดการความรู้ ที่ได้สังเคราะห์จากที่ค้นพบในรูปแบบการวิจัย นำมาประยุกต์แนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ความปลอดภัยการลดการใช้พลังงานของอาคารในมหาวิทยาลัย รูปแบบภาวะผู้นำที่จะต้องบริหารและการจัดการ ในเรื่อง ความปลอดภัยและการลดการใช้พลังงานเช่น

2. ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายความว่า เพื่อให้เกิดความเป็นผู้นำ เพราะผู้นำนี้จะเป็นผู้สร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่องค์กร ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ โดยจะเป็นผู้นำในกระบวนการเรียนรู้ของทีมงาน ภายใต้ความรัก ความศรัทธาและความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้จัดการและภาวะผู้นำที่เป็นหัวหน้าและมีประสบการณ์ที่พร้อมเป็นผู้นำและไปสู่ผู้นำในการปฏิรูปองค์กร ต้องมีกลวิธีของผู้นำที่เคยเป็นที่ยอมรับขององค์กรต่างๆ ในอดีตกลับกลายเป็นเรื่องที่ใช้ไม่ได้กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นจึงทำให้ขาดภาวะผู้นำการจัดการความรู้ ในบริบทในการใช้อาคารและแก้ปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคารผู้นำดังกล่าวไม่เข้าใจเลยว่า องค์กรทั้งหลายได้เปลี่ยนไปจากโครงสร้างที่เน้นเสถียรภาพและการควบคุมไปสู่การเรียนรู้ การเอื้ออำนาจและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้นำจะต้องเป็น 1) ครูผู้สอน ผู้ฝึกสอนและพี่เลี้ยง 2) ผู้ร่วมเรียนรู้และแบบอย่างในการเรียนรู้ 3) ผู้จัดการความรู้ 4) สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบ 5) ผู้สนับสนุนในโครงการและขบวนการเรียนรู้เพื่อไม่ให้ขาดหายไป 6) ผู้ประสานงาน

คำอธิบาย ลักษณะผู้ประกอบการอาชีพและผู้ใช้อาคาร (people) หมายความว่า การใช้ความรู้เรื่องอาคารและเรื่องความปลอดภัยที่มีความรู้หลายลักษณะ ที่เป็นความรู้ตามข้อเท็จจริงที่ได้รับการถ่ายทอดมาหรือความเชื่อและความรู้ในการหาความหมายและกฎเกณฑ์ที่ได้จากข้อเท็จจริงต่างๆ เป็นการแปลความหมายจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ความสามารถในการแปลความหมายใหม่ๆ นั้นเป็นความสามารถทางวิชาการที่ทำให้เกิดความคิดในการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เช่น การใช้ความรู้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากเรือในสังคมสมัยใหม่ เราอาจจะศึกษาการใช้เรือในสังคมปัจจุบันในมหาวิทยาลัยและที่อื่นๆ เพื่อจะได้ตัวอย่างว่าการใช้อาคารในสังคมปัจจุบัน นำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบใด ใช้ประโยชน์ในการประกอบการใช้อาคารต่างๆเช่น

การบำรุงรักษาอาคารหรือใช้ประกอบการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่นำมาเสริมในการช่วยประหยัดพลังงานทั้งทางตรงและทางอ้อมและอื่นๆ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด แม้จะลงทุนมากแต่ก็คุ้มค่าในการลงทุนในระยะยาวในด้านเศรษฐกิจ(สัญญาสัญญาวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2554) การใช้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ ให้คงอยู่ได้แบบยั่งยืนในเรื่องปลอดภัยและการลดการใช้พลังงานอาคารต้องเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เต็มรูปแบบ

- **คำอธิบายความ (Partnership)** หมายความว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหมายความว่า การเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการทำงานและร่วมเรียนรู้กันเป็นทีม ซึ่งทุกคนในหุ้นส่วนจะต้องมีความเข้าใจในหน้าที่หุ้นส่วนที่จะต้องรับผิดชอบของตนเองและเมื่อมาปฏิบัติงานร่วมกันก็จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่กันไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ หรือความผิดพลาด รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งจะช่วยให้ความเสี่ยงต่อการล้มเหลวในอนาคตลดน้อยลง ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการเป็นหุ้นส่วนร่วมกันเป็นทีมนี้จะอยู่ที่การจัดการโครงสร้างหน้าที่องค์กร ให้มีลำดับขั้นของการทำงานน้อยลงและกำหนดวิธีการทำงานในรูปแบบของทีมงานให้มากขึ้นจะต้องมีการตรวจสอบร่วมกันทุกโอกาส

- **คำอธิบาย ข้อกำหนด** ภาครัฐและภาคเอกชน กิจการสังคมนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคาร (policy, Strategy) หมายความว่า ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องมีนโยบายวางแผนเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ให้ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการประหยัดพลังงาน รัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทมากกว่านี้ กำหนดแต่ละนโยบายให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมสังคมมหาวิทยาลัยไปสู่แบบยั่งยืน ส่วนกลยุทธ์ปฏิรูป (Transform Strategy) คือ มีการจัดตั้งคณะทำงานพิเศษตรวจสอบทุกวันที่มีผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ทัวทั้งองค์การ (Cross-Function Team) เพื่อเข้ามาช่วยในกิจกรรมสำคัญๆ ให้มากกว่านี้ก่อนที่วัฒนธรรมการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคารมากกว่านี้ จำเป็นจะต้องมีการประสานความเข้าใจกับทุกๆ หน่วยงาน ซึ่งคณะทำงานลักษณะนี้จะช่วยในการปฏิบัติองค์การได้เป็นอย่างดีเช่น สนับสนุนการเผยแพร่ การประชาสัมพันธ์ การสร้างด้านวิชาการเกี่ยวกับการใช้พลังงาน

- **คำอธิบายกระบวนการใช้ถ่ายทอด (Process)** หมายความว่า ได้ศึกษาวิเคราะห์และประมวลผลลักษณะการเรียนรู้ของชาวบ้านก่อให้เกิดการถ่ายทอดและการพัฒนาภูมิปัญญาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์มี 8 ประการ ได้แก่ 1) การลองผิดลองถูก 2) การลงมือกระทำจริง 3) การถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นหลังด้วยการสาธิตวิธีการ 4) การสื่อสารด้วยปากเปล่าและการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร 5) การเรียนรู้โดยพิธีกรรม 6) การยึดศาสนาเป็นหลัก 7) การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ 8) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและครุพักักจำ เป็นต้น ที่จะต้องนำมาเป็นขบวนการใช้ถ่ายทอด

- **คำอธิบาย People results** หมายความว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องเรียนรู้อะไร ได้ผลประโยชน์จากวัฒนธรรมการใช้อาคารอย่างไร 1) ป้องกันวัฒนธรรมการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคาร การจัดการความรู้ทำให้องค์การสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ และความรู้ที่อาจสูญหายไป พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร 2) เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ โดยเน้นคุณภาพและความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ 3) ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น การทำให้ประชาชนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานและเข้าใจประโยชน์ เช่น การนำภาวะผู้นำมาใช้ในรูปการบริหารและจัดการ เพื่อทำให้เกิดวัฒนธรรมและประโยชน์ของผู้ที่ได้เรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่อาชีพตามวัตถุประสงค์ 4) ความได้เปรียบในการแข่งขันทำให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้ เช่น การได้ประโยชน์จากวัฒนธรรมสร้างนิสัยการประหยัดอย่างจริงจังเพื่อเป็นจำลอง นำไปสู่การแข่งขัน ซึ่งเกิดจากแนวความคิดของวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย นำไปสู่รายประหยัดอีกระดับหนึ่ง 5) การพัฒนารูปแบบอาคารแบบอาคารประหยัดพลังงาน 6) การยกระดับรูปแบบของการประหยัดพลังงาน 7) การบริหารจัดการผู้ใช้ที่ได้ผลประโยชน์จากเรื่องจำลองในเรื่องประหยัดพลังงาน 8) การลงทุนทรัพยากรบุคคล คือให้คนมีงานทำและสภาพแวดล้อมห้องถิ่นที่อยู่มหาวิทยาลัยให้มีความเจริญก้าวหน้า

- **คำอธิบาย Society results** สังคมให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมนี้มากขึ้นเพียงใดหมายความว่า สังคม คือ กลุ่มคนหรือชุมชนที่อยู่กันรวมกันเป็นกลุ่มมีวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกันและได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมในด้านสังคมวิทยาไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิต แบบแผนแห่งพฤติกรรม และบรรดาผลงานทุกอย่างที่ได้สร้างสรรค์โดยมนุษย์ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม และได้มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง ในการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและ

รวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคาร ส่วนวัฒนธรรมทางวัตถุเกี่ยวกับการใช้อาคาร เป็นรูปแบบของอาคารที่มีรูปแบบต่างๆ รูปแบบการใช้อาคารให้ถูกวิธี

- **คำอธิบาย** Key Performance Results อะไรคือประโยชน์ หรือตัวบ่งชี้สำคัญของการคงอยู่หรือการสืบทอดวัฒนธรรมในการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคาร หมายความว่า ถ้าจะให้วัฒนธรรมในการใช้อาคาร คงอยู่จะต้องส่งเสริมและรักษา ดังนี้ 1) รักษากลุ่มคนที่มีอัจฉริยภาพ เป็นสำคัญ คือ กลุ่มคนที่ได้ผ่านพัฒนาการสู่ความเป็นอัจฉริยะคือ ชั้นมืออาชีพ (professional) และชั้นชำนาญการ (specialist) จะเป็นตัวจักรสำคัญที่ทุกองค์การจะต้องรักษาไว้ให้ได้ เพื่อให้คงอยู่หรือสืบทอดวัฒนธรรมเรื่องอาคารให้คงความรู้อีกต่อไป 2) เน้นการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง คือในขณะที่การพัฒนาทักษะขององค์กรภูมิปัญญาผู้อาคาร โดยจำแนกทักษะตามระดับความรับผิดชอบ และลักษณะการทำงานเพื่อประโยชน์หรือตัวบ่งชี้วัดความสำคัญของทักษะความรู้ความชำนาญจะได้เอาไปถ่ายทอดจากผู้ไม่มีทักษะในการสืบทอดน้อยให้เขามีความรู้ในการสืบทอดวัฒนธรรมการใช้อาคารและปัญหาและความต้องการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและรวมถึงการลดการใช้พลังงานของอาคารให้มากขึ้น 3) บันทึกรายละเอียดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ คือ รายละเอียดของการเรียนรู้รายละเอียดของระบบงานต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการประหยัดพลังงานในอาคาร

3. การจัดการความรู้ในเรื่องค่าใช้จ่ายเรื่องการใช้พลังงาน ถือเป็นอีกหนึ่งค่าใช้จ่ายหลักของอาคาร ที่นับวันมีแต่จะเพิ่ม ข้อมูลจากสถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์สูงขึ้น มหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่า ระบบเครื่องปรับอากาศ เป็นระบบที่ใช้พลังงานมากที่สุดในอาคารโดยระบบปรับอากาศใช้พลังงานมากถึง 53.28% ของการใช้พลังงานทั้งหมด ที่เหลือเป็นระบบแสงสว่าง 12.33% ระบบลิฟต์ 2.74% อุปกรณ์สำนักงาน 14.84% และอื่น ๆ อีก 15.58% ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานที่นับวันจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ชั่วโมงการใช้พลังงานในอาคารกลับเท่าเดิม เพราะมีคนทำงานอยู่ตลอดเวลา จะทำอย่างไรถึงจะลดค่าใช้จ่ายลงได้(เจริญชัย จิรชัยรัตนสิน วิศวกรชำนาญการ ,2554)

ภาพที่ 4 แสดงมีการเปิดไฟฟ้ายู่อุตลอดเวลา จะทำอย่างไรถึงจะลดค่าใช้จ่ายลงได้
 ที่มา : หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 11 มิถุนายน 2554

ภาพที่ 5 แสดงมีการเปิดไฟฟ้ายู่อุตลอดเวลาในเวลาที่ไม่มีกรปฏิบัติงาน จะทำอย่างไรถึงจะลดค่าใช้จ่ายลงได้
 ที่มา : หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 11 มิถุนายน 2554

นี่เป็นปัญหาที่เจ้าของอาคารหลายคนกำลังพยายามคิดหาทางออก

ปกติ เมื่อค่าพลังงานปรับตัวสูงขึ้น เจ้าของอาคารมักสั่งให้ผู้ดูแลอาคารลดการใช้ไฟฟ้าก่อนเป็นอันดับแรก โดยการปิดระบบส่วนกลางที่ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้อาคารน้อย ไม่เป็นที่สังเกตถึงการเปลี่ยนแปลง เช่นการปิดระบบระบายอากาศจนจอดรด ปิดระบบระบายอากาศในลิฟต์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วก่อให้เกิดผลเสียต่อส่วนรวมในระยะยาวการลดการใช้ไฟฟ้าในอาคาร โดย

ใช้วิธีปิดระบบส่วนกลางที่มีผู้ใช้น้อยถือเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดที่เจ้าของอาคารนิยมทำกันโดยหาวิธีไม่ว่าการปิดระบบส่วนกลางจะส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะของตึก และอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน อาทิ การปิดระบบระบายอากาศ อาจทำให้อากาศไม่หมุนเวียน อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานลดลง วิธีการจัดการพลังงานในอาคาร ไม่ใช่การปิดระบบส่วนกลาง เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องการใช้พลังงาน แต่จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายการใช้พลังงานที่ชัดเจน ต้องมีการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลการใช้พลังงาน มีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เพื่อจะได้เลือกแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานได้อย่างถูกวิธี

ภาพที่ 6 วิธีเผยแพร่ต้องเน้นประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ
ที่มา : หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 11 มิถุนายน 2554

สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความต้องการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยเป็นลำดับแรก ลำดับต่อมาเป็นอุบัติเหตุ และแผ่นดินไหว แม้ในอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าจะไม่เคยเกิดเหตุอัคคีภัยในพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งความต้องการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยมากกว่าภัยอื่น ๆ นั้น เนื่องจากสามารถเกิดเหตุได้ตลอดเวลาหากไม่ระมัดระวังส่วนอาคารต่างๆ ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่า และใหม่ มีการติดตั้งเครื่องมือหรืออุปกรณ์การป้องกันภัยต่างๆ น้อยมาก หากเกิดภัยต่างๆ เช่น อัคคีภัย อุบัติเหตุ หรือแผ่นดินไหว จะไม่สามารถป้องกันและควบคุมให้เกิดความสูญเสียให้น้อยที่สุด

จากลำดับขั้นตอนความต้องการของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการความปลอดภัยซึ่งเป็นลำดับขั้นที่ 2 มีความสอดคล้องกับการศึกษาความต้องการของประชากรตัวอย่าง ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (safety or security) สามารถวางแผนทางด้านจัดการความปลอดภัยของอาคารดังนี้

- การป้องกันอัคคีภัย สามารถจัดทำให้เป็นระบบได้ โดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์หลายประเภทที่ทำหน้าแตกต่างกัน ได้แก่ สัญญาณเตือนภัย เครื่องวัดระดับความร้อน เครื่องตรวจจับควัน ตู้ดับเพลิงพร้อมอุปกรณ์ สัญลักษณ์หรือป้ายเตือนและแนะนำหากเกิดเหตุ

- การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นการป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นของผู้ใช้อาคาร ถึงแม้ผู้ใช้อาคารส่วนใหญ่จะไม่ค่อยคำนึงถึงเนื่องจากโอกาสที่จะเกิดเหตุมีน้อยมาก ซึ่งสาเหตุที่จะเกิดอุบัติเหตุขึ้นมาจากพฤติกรรมผู้ใช้อาคารและกายภาพของอาคาร แต่การจัดเตรียมอุปกรณ์หรือการปรับปรุงกายภาพของอาคาร จะสามารถช่วยให้ผู้ใช้อาคารเกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และอาคารมีความเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยด้วย การปรับปรุงกายภาพเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับผู้ใช้อาคารพิจารณาได้จากเนื่องจากโอกาสที่จะเกิดเหตุมีน้อยมาก ซึ่งสาเหตุที่จะเกิดอุบัติเหตุขึ้นมาจากพฤติกรรมผู้ใช้อาคารและกายภาพของอาคาร แต่การจัดเตรียมอุปกรณ์หรือการปรับปรุงกายภาพของอาคาร จะสามารถช่วยให้ผู้ใช้อาคารเกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และอาคารมีความเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยด้วย การปรับปรุงกายภาพเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับผู้ใช้อาคารพิจารณาได้จาก

- พื้นทางเดิน หากพื้นที่ทางเดินมีสิ่งกีดขวาง ทางเดินมีความแคบ หรือทางเดินบางแห่งมีความสว่างไม่เพียงพอ ผิวทางเดินลื่น ก็ควรดำเนินการปรับปรุง

- พื้นที่บ้านใด มีขนาดกว้างเพียงพอกับการสัญจรหรือไม่ รวมถึงระดับความชันของบันไดของ

- ทางเข้า-ออกของอาคาร ทางเข้า-ออกของอาคารเป็นส่วนสำคัญเช่นกัน หากทางเข้า-ออก อยู่ใกล้หรือเชื่อมต่อกับถนนมากเกินไปก็อาจทำให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุได้

ส่วนการลดการใช้พลังงานในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังคงอยู่ในขั้นวิกฤติโดยเฉพาะสถานที่ทำการในภาครัฐขาดความเอาใจจริงในระบบการบริหารและการจัดการในเรื่องการลดการใช้พลังงานในอาคาร มหาวิทยาลัยและอาคารในภาครัฐทั่วไป อาจารย์และพนักงานทุกๆ สาขาในมหาวิทยาลัยรวมถึงประชาชนคนไทยทั้งหลายต่างก็มีความห่วงใยในประเทศชาติ มีความรักชาติที่เข้มข้น และอยากที่จะช่วยชาติ ซึ่งนับว่าเป็นความสามัคคีที่ต้องจารึกไว้ใน

ประวัติศาสตร์ เพราะจะเป็นสิ่งที่ยืนยันว่า ในยามคับขันคนไทยพร้อมจะช่วยชาติ บ้างก็นำเงินดอลลาร์มาบริจาค บ้างก็สละเงินทองทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อให้รัฐบาลนำไปใช้หนี้ แต่ยังมีอีกวิธีที่ทุกคนสามารถช่วยชาติได้เช่นกัน นั่นก็คือ การลดการใช้พลังงานอย่างฉับพลันทันที ไม่ว่าจะเป็นการลดใช้น้ำมันลง ลดใช้ไฟฟ้าลง หรือลดใช้น้ำลงปัจจุบัน เราต้องนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศถึงมีอยู่พลังงานที่เราใช้มากมายขนาดนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการใช้พลังงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ใช้มากเกินความจำเป็น ขาดความเอาใจใส่ รอบคอบ ไม่ได้คิดก่อนใช้ ทำให้เกิดการรั่วไหล สูญเปล่าไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เอกสารอ้างอิง

กองตำรวจัดดับเพลิง.(2544). **สถิติการเกิดเพลิงไหม้**. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ กรุงเทพมหานคร.
เจริญชัย จิรชัยรัตนสิน.(2551). **หนังสือพิมพ์เดลินิวส์** วันที่ 11 มิถุนายน 2554. กรุงเทพมหานคร: หนังสือพิมพ์เดลินิวส์.
สำนักเฝ้าระวังแผ่นดินไหว กรมอุตุนิยมวิทยา : 2554
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2551). **เครื่องมือวิจัยท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
น้ำทิพย์ วิภาวิน.(2547). **การจัดการความรู้กับคลังความรู้**. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

การวิเคราะห์หาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี) และไฮโดรควิโนนในครีมบำรุงผิว เพื่อหน้าขาวที่กลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรีเลือกใช้

The Quantitative Determination of Heavy Metals (Cu Pb Zn) and Hydroquinone in Whitening Facial Creams Chosen by Population in Nonthaburi Province

กัลยา แสงเรือง

สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันนี้ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อสุขภาพผิวหน้าเป็นอย่างมาก มีการเลือกใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวกันอย่างหลากหลาย งานวิจัยนี้ต้องการสำรวจความนิยมครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของประชากรในจังหวัดนนทบุรี และหาปริมาณโลหะหนัก ได้แก่ ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี รวมทั้งไฮโดรควิโนนในครีมบำรุงผิวดังกล่าว จากการสุ่มตัวอย่างประชากรในจังหวัดนนทบุรีโดยเจาะจงใน 6เขตพื้นที่ได้แก่อำเภอเมืองนนทบุรี บางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย และปากเกร็ด และสุ่มแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยคณะแพศ วย และอาชีพที่พบและให้ความร่วมมือจำนวน 801 คนมาศึกษาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ใช้ พบว่าสิบลำดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ได้แก่ พอนด์ โอลีย์ สุภาภรณ์ เอ็ดการ์ด กวนอิม นีเวีย เคเอครีม การ์นิเย่ สมูทอี และวาสลีน ตามลำดับ และยังได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจำแนกตามปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อต่างๆ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ทางเคมีเพื่อหาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง สังกะสี ตะกั่ว) และไฮโดรควิโนน ในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจากตัวอย่างที่กลุ่มประชากรนิยมใช้ พบว่า เครื่องสำอางตัวอย่างมีปริมาณทองแดง ตะกั่ว และสังกะสีอยู่ในช่วง 0.49-3.90 ppm 5.24-17.57 ppm และ 19.55-26326.08 ppm ตามลำดับ และตรวจไม่พบไฮโดรควิโนน ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข

คำสำคัญ ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว โลหะหนัก ไฮโดรควิโนน กลุ่มประชากร

Abstract

In the present days, people pay significant attention to their face skin health. There are many brands of whitening facial creams available for them. Herein this work, the popularity of whitening facial creams in Nonthaburi province was investigated. Additionally, a quantitative determination of heavy metals including copper, lead, and zinc as well as hydroquinone in respective whitening facial creams was studied. From the 801 purposive samplings of population, by mixing genders, ages and occupations, in six districts of Nonthaburi province which are Muang Nonthaburi, Bangkruai, Bangyai, Bangbuathong, Sainoi and Pakkred, it was found that the popularity of choosing the creams is in order: PondsTM, OlayTM, SupapornTM, EdgardTM, Kuan-imTM, NiveaTM, KA creamTM, Smooth ETM, and VaslineTM. Besides, behaviors of selecting of whitening cosmetics classified by some influences are also surveyed. Furthermore, the chemical quantitative of heavy metals (copper, lead, and zinc) and hydroquinone in popular whitening facial creams showed that there are copper, lead, and zinc in whitening facial cream samples in the range of 0.49-3.90 ppm, 5.24-17.57 ppm, and 19.55-26326.08 ppm, respectively. However, it was not found hydroquinone presented in any sample. The quantitative analysis results indicated that the popular whitening facial creams do not harm to human health according to a regulation of the Ministry of Public Health of Thailand.

Keywords Whitening facial creams, Heavy metals, Hydroquinone, Population

บทนำ

ในยุคที่สื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นิตยสาร มีบทบาทต่อผู้คนในสังคมอย่างเช่นปัจจุบันนี้ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ จูงใจประชาชนเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว ซึ่งผู้ผลิต

มักใช้ดารา นักแสดง หรือบุคคลมีชื่อเสียงในสังคมเป็นพรีเซ็นเตอร์ในการโฆษณาสินค้า บ้างก็มีผลการทดสอบยืนยันประสิทธิภาพของสินค้า ทำให้ประชาชนทั่วไปมีความสนใจในผลิตภัณฑ์นั้นๆ ในปัจจุบันนี้ไม่แม้แต่ผู้หญิงเท่านั้นที่จะให้ความสนใจกับเรื่องของความสวยความงาม หากแต่ผู้ชายก็เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากสื่อโฆษณาต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับทั้งเพศหญิงและเพศชายเท่าๆกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีราคาสูง (กองเผยแพร่และควบคุมโฆษณา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2545)

ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวมีการบ่งถึงทำสรรพคุณที่ทำให้ผิวขาวขึ้นโดยมีส่วนผสมจากสารที่ได้จากธรรมชาติหรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เช่น ไฮโดรควิโนน (hydroquinone) เมลาโทนิน (melatonin) อนุพันธ์ของปรอท (derivative mercury) กรดผลไม้ (AHA) วิตามินซี (vitamin C) และโลหะหนักอื่นๆ (อรัญญา มโนน้อย, 2533) เช่น ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี

ธาตุทองแดงมีความสำคัญในวัฏจักรการเกิดสีผิว (melanin cycle) ทองแดงมีความจำเป็นในปฏิกิริยาของเอนไซม์ไทโรซิเนส (tyrosinase) คนที่ขาดทองแดงจะทำให้เม็ดสีเมลานิน (melanin) ลดลง นอกจากนี้ทองแดงยังมีส่วนสำคัญในการสร้างคอลลาเจนด้วย เนื่องจากทองแดงจะทำให้เกิดพันธะระหว่างโมเลกุลในการเชื่อมโยงโมเลกุลของโทรโปคอลลาเจน (tropocollagen) เข้าด้วยกัน (พิมพร ลีลาพรพิสิฐ, 2551) สังกะสีเป็นธาตุที่เป็นองค์ประกอบของระบบประสาทอีกทั้งเกี่ยวข้องกับเอนไซม์ในร่างกาย โดยจะอยู่ร่วมกับเอนไซม์มากกว่า 300 ชนิด นอกจากนี้ ผิวหนังชั้น อีพิดERMิส (epidermis) ก็ยังมีสังกะสีเป็นองค์ประกอบด้วย (Berra, B. and Rizzo, A. M., 2009) มีการใช้สังกะสีอย่างกว้างขวางในผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้า เช่น สังกะสีออกไซด์ (zinc oxide) ใช้เป็นสารป้องกันแสงทางกายภาพ (Kuo, C.-L. และคณะ, 2010) สำหรับตะกั่วจะช่วยในการยึดติดของเครื่องสำอางกับผิวหน้า แต่ตะกั่วจะก่อให้เกิดอาการปวดบิดในท้องอย่างรุนแรงโดยหาสาเหตุไม่พบ ร่วมกับอาการท้องผูก หรือไม่ก็ถ่ายเป็นเลือด อาจมีอาการซีด อ่อนแรง เนื่องจากเม็ดเลือดแดงถูกทำลายเร็วขึ้น และลดอัตราการสร้างเม็ดเลือดแดง ระบบประสาททั่วร่างกายผิดปกติ (Solidum, J. N. and Peji, S. M., 2011) ส่วนไฮโดรควิโนน (benzene-1,4-diol) ที่พบในเครื่องสำอางเป็นสารที่ช่วยให้ผิวหน้าขาวขึ้นได้อย่างรวดเร็วโดยจะไปยับยั้งการเกิดเมลานิน และกลไกการเกิดเมลานิน (melanosome) ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดสีผิวคล้ำ แต่ทั้งนี้การใช้ไฮโดรควิโนนจะส่งผลให้ผิวขาวในระยะแรกเท่านั้น ท้ายสุดจะทำให้ผิวกลายเป็นต่างขาวผิดปกติ และอาจเกิดอาการแพ้ ระคายเคือง ผดผื่นขึ้น ผิวหน้าดำคล้ำขึ้น จนกลายเป็นฝ้าถาวรที่ไม่สามารถรักษาได้ (พิมพร ลีลาพรพิสิฐ, 2551 และ Oliveira, I. R. W. Z. และคณะ, 2007)

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมและการเลือกซื้อเครื่องสำอางประเภทผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรี แล้วศึกษาหาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี) และไฮโดรควิโนนในผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย**
1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรี
 2. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรเพศกับพฤติกรรมและการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว ของกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรี
 3. เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี) และไฮโดรควิโนน ในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรีนิยมใช้ 10 อันดับ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสำรวจข้อมูลพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวและทำการวิเคราะห์คัดเลือกผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ได้รับความนิยมและมีผู้ใช้งานมากที่สุด 10 อันดับ มาทำการวิเคราะห์ในทางเคมีต่อไป

การสำรวจข้อมูลพฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว

สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 801 คน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองนนทบุรี บางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย และปากเกร็ด โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงโดยคละเทศ วย และอาชีพที่พบและให้ความร่วมมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามพฤติกรรมและการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสถานภาพคือ เพศ และข้อมูลพฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว 6 ตัวแปรคือ เครื่องหมายการค้า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์ จุดประสงค์การใช้ผลิตภัณฑ์และผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66-1 และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามพฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตามสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว โดยในส่วนข้อมูลพฤติกรรมและการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ทางเคมี

การทำปริมาณวิเคราะห์เพื่อหาโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี) และไฮโดรควิโนนในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้า
ขาวที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด 10 อันดับแรก

อุปกรณ์และเคมีภัณฑ์ สารละลายทองแดงมาตรฐาน 1000 ppm (Merck) สารละลายตะกั่วมาตรฐาน 1000 ppm
(Merck) สารละลายสังกะสีมาตรฐาน 1000 ppm (Merck) กรดไนตริกเข้มข้น (Merck) ชุดทดสอบไฮโดรควิโนน
(กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์)

เครื่องมือวิเคราะห์ เครื่องอะตอมิกแอบซอร์พชันสเปกโทรมิเตอร์ (AAnalyst 100, Perkin Elmer)

วิธีการวิเคราะห์ ย่อยครีมตัวอย่างประมาณ 1 กรัม ด้วยกรดไนตริกเข้มข้น ให้ความร้อนและเขย่า จนเกือบแห้ง แล้ว
จึงปรับปริมาตรเป็น 25 มิลลิลิตร ด้วยน้ำปราศจากไอออน (deionized water) หลังจากนั้นนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่อง
เครื่องอะตอมิกแอบซอร์พชันสเปกโทรมิเตอร์เพื่อหาปริมาณโลหะหนักทั้งสามชนิดโดยการเทียบสัญญาณกับสารมาตรฐาน
แล้วจึงคำนวณหาปริมาณโลหะหนักที่มีในครีมตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลสำรวจเครื่องหมายการค้าครีมบำรุงผิวขาวที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรีเลือกใช้

การสำรวจการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 801 ตัวอย่างแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์

เครื่องหมายการค้า	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
พอนด์	257	32.1	1
เอ็ดการ์ด	91	11.4	4
กวนอิม	52	6.5	5
สุภาภรณ์	103	12.9	3
โอเลย์	148	18.5	2
นีเวีย	35	4.4	6
แพน	5	.6	12
สมูทตี้	8	1.0	9
โอเรียนทอล	3	.4	14
วาสลีน	7	.9	10
สบู์แตงกวา	1	.1	16
การนิเย่	9	1.1	8
คิวเพรส	1	.1	16
โรงพยาบาล	2	.2	15
อาร์ทิสทรี	2	.2	15

ตารางที่ 1 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจําแนกตามเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ (ต่อ)

เครื่องหมายการค้า	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
หมอจุฬา	2	.2	15
มิสทีน	2	.2	15
สการ์แคร์	3	.4	14
เอว่อน	1	.1	16
OTOP	4	.5	13
KA ครีม	11	1.4	7
กิฟฟาไลน์	3	.4	14
BSC	3	.4	14
นิติพล คลินิก	3	.4	14
ยูเซลีน	1	.1	16
Covermark	1	.1	16
Amway	4	.5	13
แอสนี่	1	.1	16
ดอกบัว	2	.2	15
Dr. มนตรี	5	.6	12
Day Cream Night Cream	1	.1	16
SKII	6	.7	11
Acne	1	.1	16
มาตามเฮง	1	.1	16
สบู่อัฒติม	1	.1	16
บาชี	1	.1	16
ไม่ระบุ	20	2.5	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจําแนกตามเครื่องหมายการค้าได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 พอนด์ จำนวน 257 คน (ร้อยละ 32.1) ลำดับที่ 2 โอลีย์ จำนวน 148 คน (ร้อยละ 18.5) ลำดับที่ 3 สุภาพรณ จำนวน 103 คน (ร้อยละ 12.9) ลำดับที่ 4 เอ็ดการ์ด์ จำนวน 91 คน (ร้อยละ 11.4) ลำดับที่ 5 กวนอิม จำนวน 52 คน (ร้อยละ 6.5) ลำดับที่ 6 นิเวีย จำนวน 35 คน (ร้อยละ 4.4) ลำดับที่ 7 KA ครีม จำนวน 11 คน (ร้อยละ 1.4) ลำดับที่ 8 การ์นิเย่ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 1.1) ลำดับที่ 9 สมูทอี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 1) ลำดับที่ 10 วาสลีน จำนวน 7 คน (ร้อยละ 0.9) โดยมีผู้ไม่ระบุจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตารางที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจําแนกตามปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
เพื่อน	141	17.6	2
ญาติ	109	13.6	3
ผู้แสดงแบบใบหน้า	53	6.6	5
ตนเอง	420	52.4	1
พนักงานขาย	66	8.2	4
โฆษณา	4	0.5	6
สามี/ภรรยา	4	0.5	6
ไม่ระบุ	4	0.5	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจำแนกตามปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 เลือกซื้อด้วยตนเอง จำนวน 420 คน ลำดับที่ 2 เลือกซื้อตามเพื่อน จำนวน 141 คน ลำดับที่ 3 เลือกซื้อตามญาติ จำนวน 109 คน ลำดับที่ 4 เลือกซื้อตามพนักงานขาย จำนวน 66 คน ลำดับที่ 5 เลือกซื้อจากผู้แสดงแบบใบหน้าจำนวน 53 คน และลำดับที่ 6 เลือกซื้อจากโฆษณา สามี่/ภรรยา มีจำนวนเท่ากันคือจำนวน 4 คนโดยคิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมาคือ 17.6 , 13.6 , 8.2 , 6.6 และ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามส่วนผสมของผลิตภัณฑ์

ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
สารสังเคราะห์	227	28.3	2
สมุนไพร	553	69.0	1
ทั้งสารสังเคราะห์และสมุนไพร	11	1.4	3
ไม่ระบุ	10	1.2	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจำแนกตามส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 เลือกส่วนผสมที่เป็นสมุนไพร จำนวน 553 คน ลำดับที่ 2 เลือกส่วนผสมที่เป็นสารสังเคราะห์ จำนวน 227 คน และลำดับที่ 3 เลือกทั้งสารสังเคราะห์และสมุนไพร จำนวน 11 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 69.0 รองลงมาคือ 28.3 และ 1.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์

ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
วันละครั้ง	151	18.9	2
วันละ 2 ครั้ง	587	73.3	1
มากกว่าวันละ 2 ครั้ง	55	6.9	3
ไม่ระบุ	8	1.0	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 วันละ 2 ครั้ง จำนวน 587 คน ลำดับที่ 2 วันละครั้ง จำนวน 151 คน และลำดับที่ 3 มากกว่าวันละ 2 ครั้ง จำนวน 55 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมาคือ 18.9 และ 6.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามจุดประสงค์ในการใช้

จุดประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
เพื่อให้ผิวขาวขึ้น	418	52.2	1
เพื่อให้หน้าดูอ่อนกว่าวัย	226	28.2	2
ใช้ตามกระแสนิยม	75	9.4	3
ใช้ตามโฆษณา	63	7.9	4
เพื่อรักษาสิว	4	0.5	6
เพื่อรักษาฝ้า	5	0.6	5
ไม่ระบุ	10	1.2	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจำแนกตามจุดประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 เพื่อให้ผิวขาวขึ้น จำนวน 418 คน ลำดับที่ 2 เพื่อให้หน้าดูอ่อนกว่าวัย จำนวน 226 คน ลำดับที่ 3 ใช้ตามกระแส จำนวน 75 คน ลำดับที่ 4 ใช้ตามโฆษณา จำนวน 63 คน ลำดับที่ 5 ใช้เพื่อรักษาฝ้า จำนวน 5 คน และลำดับที่ 6 เพื่อรักษาสิวจำนวน 4 คนโดยคิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาคือ 28.2 , 9.4 , 7.9 , 0.6 และ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามผลของการใช้ผลิตภัณฑ์

ผลของการใช้ผลิตภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
เกิดอาการแพ้	61	7.6	4
ไม่เกิดอาการแพ้	561	70.0	1
ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง	65	8.1	2
หน้าขาวขึ้นเล็กน้อย	47	5.9	5
หน้าขาวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด	62	7.7	3
ไม่ระบุ	5	0.6	
รวม	801	100	

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวโดยจำแนกตามผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ไม่เกิดอาการแพ้ จำนวน 561 คน ลำดับที่ 2 ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวน 65 คน ลำดับที่ 3 หน้าขาวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จำนวน 62 คน ลำดับที่ 4 เกิดอาการแพ้ จำนวน 61 คน และลำดับที่ 5 หน้าขาวขึ้นเล็กน้อย จำนวน 47 โดยคิดเป็นร้อยละ 70.0 รองลงมาคือ 8.1 , 7.7 , 7.6 และ 5.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรเพศ กับพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว

พฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว	จำนวนความถี่			χ^2	Sig.
	เพศชาย	เพศหญิง	รวม		
● เครื่องหมายการค้า					
พอนด์	74	178	252		
เอ็ดการ์ด	28	59	87		
กวนอิม	9	42	51		
สุภาภรณ์	41	58	99		
โอเลย์	37	108	145		
นีเวีย	17	18	35		
แพน	0	5	5		
สมูทตี้	1	7	8		
โอเรียนทอล	0	3	3		
วาสลีน	5	2	7		
สบู์แตงกวา	0	1	1		
การนิเย่	1	8	9		
คิวเพรส	0	1	1		
โรงพยาบาล	0	2	2		
อาร์ทิสทรี	1	1	2		
หมอลูฟา	0	2	2		
มิสทีน	1	1	2		
สการ์แคร์	1	2	3		
เอว่อน	0	1	1		
OTOP	1	3	4		
KA ครีม	0	11	11		
กิฟฟาไลน์	3	0	3		
BSC	3	0	3		
นิติพล คลินิก	0	3	3		
ยูเซลิ้น	0	1	1		

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรเพศ กับพฤติกรรมการเลือกใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว (ต่อ)

พฤติกรรมการเลือกใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว	จำนวนความถี่			χ^2	Sig.
	เพศชาย	เพศหญิง	รวม		
Covermark	0	1	1		
Amway	3	1	4		
SKII	0	6	6		
Acne	0	1	1		
มาตามเฮง	0	1	1		
สบู่อับทิม	0	1	1		
บาชี	0	1	1		
รวม	230	534	764	73.227*	.000
● ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ					
เพื่อน	49	87	136		
ญาติ	38	71	109		
ผู้แสดงแบบใบหน้า	16	31	47		
ตนเอง	109	302	411		
พนักงานขาย	23	43	66		
โฆษณา	1	3	4		
สามี/ภรรยา	2	2	4		
รวม	238	539	777	7.628	.267
● ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์					
สารสังเคราะห์	71	149	220		
สมุนไพร	165	375	540		
ทั้งสารสังเคราะห์และสมุนไพร	1	10	11		
รวม	237	534	771	2.673	.263
● ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์					
วันละครั้ง	49	98	147		
วันละ 2 ครั้ง	173	401	574		
มากกว่าวันละ 2 ครั้ง	16	36	52		
รวม	238	535	773	.560	.756
● จุดประสงค์ในการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว					
เพื่อให้ผิวขาวขึ้น	117	292	409		
เพื่อให้หน้าดูอ่อนกว่าวัย	71	146	217		
ใช้ตามกระแสนิยม	25	50	75		
ใช้ตามโฆษณา	22	40	62		
เพื่อรักษาสิว	0	4	4		
เพื่อรักษาฝ้า	2	3	5		
รวม	237	535	772	4.145	.529
● ผลของการใช้ผลิตภัณฑ์					
เกิดอาการแพ้	28	31	59		
ไม่เกิดอาการแพ้	156	393	549		
ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง	24	38	62		
หน้าขาวขึ้นเล็กน้อย	14	31	45		

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรเพศ กับพฤติกรรมการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว (ต่อ)

พฤติกรรมการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว	จำนวนความถี่			χ^2	Sig.
	เพศชาย	เพศหญิง	รวม		
หน้าขาวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด	16	45	61		
รวม	238	538	776	11.587*	.021

*p < .05

จากตารางที่ 7 พบว่าพฤติกรรมการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม กับเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ และผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์และจุดประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ทางเคมีเพื่อหาโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี) และไฮโดรควิโนน

การวิเคราะห์ปริมาณทองแดง ตะกั่ว สังกะสี และไฮโดรควิโนนในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว 10 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ปริมาณโลหะหนัก และไฮโดรควิโนนที่พบในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้

ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว *	ปริมาณ (ppm)			
	ทองแดง	ตะกั่ว	สังกะสี	ไฮโดรควิโนน
ตัวอย่างที่ 1	3.10	5.24	596.37	0
ตัวอย่างที่ 2	2.17	10.73	19.55	0
ตัวอย่างที่ 3	3.90	16.60	1547.35	0
ตัวอย่างที่ 4**	-	-	-	-
ตัวอย่างที่ 5	0.54	17.57	26326.08	0
ตัวอย่างที่ 6	0.53	5.40	12.56	0
ตัวอย่างที่ 7	0.49	10.58	316.63	0
ตัวอย่างที่ 8	1.38	11.06	30.54	0
ตัวอย่างที่ 9	1.41	11.32	577.19	0
ตัวอย่างที่ 10	1.44	5.45	51.74	0

* ลำดับตัวอย่างครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับลำดับความนิยมที่กลุ่มประชากรเลือกใช้

**ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างที่ 4 ไม่สามารถหาได้ เนื่องจากการระงับจำหน่ายของกระทรวงสาธารณสุข

จากตารางที่ 8 พบว่าครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างมีปริมาณทองแดง และตะกั่ว อยู่ในช่วง 0.49-3.90 ppm และ 5.24-17.57 ppm ตามลำดับ โดยตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดปริมาณของตะกั่วที่มีอยู่ในวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง ในอัตราส่วนไม่เกิน 20 ส่วนในล้านส่วน โดยน้ำหนัก หรือ 20 ppm (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 9, 2536) ซึ่งครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างนั้นมีปริมาณตะกั่วไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด ปริมาณสังกะสีในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างมีปริมาณแตกต่างกันไป ตั้งแต่ 19.55 ถึง 26326.08 ppm โดยครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างที่ 5 มีสังกะสีเจือปนอยู่มากที่สุดถึง 26 mg/g

ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างทั้ง 9 ชนิดไม่มีไฮโดรควิโนนเจือปนอยู่ จากประกาศกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้ว่า “ห้ามใช้ในผลิตภัณฑ์ทั่วไปยกเว้นในผลิตภัณฑ์ย้อมผมดำซึ่งมีได้ไม่เกิน 2.0%” (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 39, 2548) แสดงให้เห็นว่าเครื่องสำอางตัวอย่างทั้ง 9 ชนิด ไม่ขัดกับข้อกำหนด

สรุปและอภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี มีความหลากหลาย ซึ่งผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวเครื่องหมายการค้าที่คนส่วนใหญ่เลือกเป็นอันดับ 1 คือ พอนด์ จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า พอนด์เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ติดตลาดจากการที่มีผลิตภัณฑ์จำหน่ายเป็นของเล็ก ๆ ทำให้มีราคาถูก และคุณภาพดีสมราคา อีกทั้งยังสามารถหาซื้อได้ง่าย ทั้งในร้าน

สะดวกซื้อไปจนถึงระดับห้างสรรพสินค้า จึงทำให้พอนด์เป็นผลิตภัณฑ์ที่คนจังหวัดนนทบุรีนิยมใช้กันมากกว่าผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (วราภรณ์ หวังสถิตพร, 2546) ซึ่งศึกษา พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวเพื่อหน้าขาว (ไวท์เทนนิ่ง) ของผู้บริโภคสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ซื้อ เครื่องหมายการค้าพอนด์ และมีพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวด้วยตนเอง จำนวน 420 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 ซึ่งจะเห็นได้ว่าคนนนทบุรีส่วนใหญ่มักจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ด้วย *วิจารณ์ญาณ* ของตนเอง และบางส่วนที่จะเลือกซื้อตามที่ได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ญาติ พนักงานขาย แต่เป็นที่น่าสังเกตคือการโฆษณาของผลิตภัณฑ์มีส่วนในการตัดสินใจน้อยมาก ทั้งนี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาในหลายเรื่อง เช่น การศึกษาของ (ฉัตรชัย แซ่ไคว้ และคณะ, 2549) ซึ่งศึกษา ปัจจัยและพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวของนักศึกษา ภาคปกติคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาจะมีพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวด้วยตนเองเป็นหลัก และการศึกษาของ (วิจิต ใจกล้า, 2548) ที่ศึกษา การศึกษาพฤติกรรมการซื้อครีมไวท์เทนนิ่ง และต่อต้านริ้วรอยในระดับราคาปานกลาง ของกลุ่มสตรีอายุระหว่าง 18 - 55 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคจะมี พฤติกรรมการเลือกซื้อครีมไวท์เทนนิ่งและต่อต้านริ้วรอยด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60.5 และทางด้านส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวนั้นพบว่าในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ที่มีสมุนไพรเป็นส่วนผสมจะมีอิทธิพลมากที่สุด จำนวน 553 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0 ซึ่งถือว่าสูงเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของสารสังเคราะห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความวิตกกังวลต่อส่วนผสมที่เป็นสารสังเคราะห์ในผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวยุคก่อน ประกอบกับการที่มีข่าวการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวปลอมแพร่ระบาดออกมา ทำให้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่ใช้สมุนไพรเป็นส่วนผสมเป็นที่นิยมมาก ความถี่ของการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มตัวอย่างพบว่าคนส่วนใหญ่ใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาววันละ 2 ครั้ง มีจำนวน 587 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 และมีส่วนหนึ่งที่ใช้นวันละครั้ง และมากกว่าวันละ 2 ครั้ง การที่คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ใช้ครีมวันละ 2 ครั้งนั้นดูจะเป็นปกติของการใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ฉัตรชัย แซ่ไคว้ และคณะ, 2549) ซึ่งศึกษา ปัจจัยและพฤติกรรมการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวของนักศึกษา ภาคปกติคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาจะมีพฤติกรรมการใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว วันละ 2 ครั้ง จุดประสงค์ของการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวส่วนใหญ่ต้องการเพื่อให้ตนมีผิวขาวขึ้น มีจำนวน 418 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 แต่ก็ยังเห็นว่ามีคนอีกไม่น้อยที่ใช้ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวเพื่อให้หน้าดูอ่อนกว่าวัย เพื่อรักษาผิวและรักษาฝ้า เพราะในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวไม่เพียงแต่มีคุณสมบัติทำให้ผิวหน้าดูขาวขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีคุณสมบัติหลายประการเช่น ลดริ้วรอย กระชับผิวหน้า ป้องกันแสงแดด และรักษาผิว ฝ้า เป็นต้น ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ (ฉัตรชัย แซ่ไคว้ และคณะ, 2549) โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคจะมีพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว มีจุดประสงค์เพื่อ ต้องการให้ผิวหน้าขาวดูสุขภาพดี และผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวส่วนใหญ่คือใช้แล้วไม่เกิดอาการแพ้ มีจำนวน 561 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 ซึ่งจะเห็นได้ว่าครีมที่ใช้กันในปัจจุบันมีคุณภาพที่ดี และมีมาตรฐานตามที่กระทรวงสาธารณสุขควบคุม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวหน้าขาวระหว่างข้อมูลสถานภาพจำแนกตามเพศ กับเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ และผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ พบว่าเพศหญิงและเพศชายมีพฤติกรรมการเลือกซื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วพบว่า เครื่องหมายการค้าพอนด์เป็นผลิตภัณฑ์ที่เจาะกลุ่มตลาดผู้บริโภคที่เป็นเพศหญิงเป็นหลัก โดยไม่มุ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับเพศชาย เมื่อเทียบกับเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ เช่น นีเวีย ซึ่งมี ผลิตภัณฑ์ย่อยสำหรับเพศชายโดยเฉพาะ เป็นต้น ส่วนผลของการใช้ผลิตภัณฑ์น่าจะเป็นเพราะเพศชายส่วนหนึ่งยังใช้ผลิตภัณฑ์ไม่ถูกวิธี ไม่ทราบขั้นตอนการใช้ ทำให้ผลการใช้แตกต่างกัน ซึ่งเพศหญิงจะใส่ใจในวิธีใช้มากกว่าเพศชายอีกทั้งได้รับคำแนะนำที่ดีจากพนักงานขายมากกว่าเพศชาย ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์และจุดประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริโภคทั้งเพศชายและเพศหญิงจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวด้วยตนเอง เลือกส่วนผสมที่เป็นสมุนไพร มีการใช้ผลิตภัณฑ์วันละ 2 ครั้ง และมีจุดประสงค์เดียวกันคือเพื่อให้ผิวหน้าขาว ที่ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ การนำครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาว 10 อันดับแรกที่กลุ่มประชากรนิยมใช้มาตรวจวิเคราะห์หาปริมาณโลหะหนัก (ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี) และไฮโดรควิโนนพบว่า ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างมีปริมาณทองแดงอยู่ในช่วง 0.49-3.90 ppm มีปริมาณตะกั่ว (Pb) เจือปนอยู่ 5.24-17.57 ppm ซึ่งปริมาณตะกั่วไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด ปริมาณสังกะสีที่

ตรวจพบอยู่ในช่วง 19.55-26326.08 ppm อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏปริมาณทองแดงและสังกะสีที่อนุญาตให้พบในเครื่องสำอาง นอกจากนี้ ยังตรวจไม่พบไฮโดรควิโนนเจือปน ในครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ ดังนั้นครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเลือกใช้ จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ที่ปลอดภัยตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าในปัจจุบัน พฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวเพื่อหน้าขาวของกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรี ได้ตระหนักและวิเคราะห์การเลือกใช้ครีมบำรุงผิวอย่างปลอดภัยจากราคา ปริมาณ รูปแบบ บรรจุภัณฑ์ คุณภาพสินค้าและการหลีกเลี่ยงสารเคมี ซึ่งควรนำไปเป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวอื่นๆ จากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และเผยแพร่ มีกิจกรรม ให้องค์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับข้อมูลผู้บริโภค รวมทั้งเป็นข้อมูลของผู้ประกอบการต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ควรมีการวิเคราะห์หาสารอื่นที่อยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง หรือยาปรับสีผมที่เป็นที่นิยมกันจำนวนมาก

เอกสารอ้างอิง

- กองเผยแพร่และควบคุมโฆษณา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2545. **ซื้อเครื่องสำอางอย่างไรไม่ให้ถูกหลอก.** นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข
- ฉัตรชัย แซ่ใคว้ และคณะ. 2549. **ปัจจัยและพฤติกรรมในการเลือกซื้อครีมบำรุงผิวของนักศึกษา ภาคปกติคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.** กรุงเทพฯ: วิจัยทางธุรกิจ สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2548 ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง (ฉบับที่ 4)
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2536 ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง
- พิมพ์ ลิลาพรพิสิฐ. 2551. **ครั้งที่ 2. เครื่องสำอางสำหรับผิวหน้า (ฉบับปรับปรุง).** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- วารสารเคมี หัวงส์ถิตย์พร. 2546. **พฤติกรรมในการซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวเพื่อหน้าขาว (ไวท์เทนนิ่ง) ของผู้บริโภคสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ: สารนิพนธ์ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจิต ไจกล้ำ. 2548. **การศึกษาพฤติกรรมการซื้อครีมไวท์เทนนิ่งและต่อต้านริ้วรอยในระดับราคาปานกลาง ของกลุ่มสตรีอายุระหว่าง 18 - 55 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการการตลาด) มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ.
- อรัญญา มโนน้อย. 2533. **เครื่องสำอาง.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Berra, B. and Rizzo, A. M. 2009. **Chapter 7 – zinc, selenium and skin health: Overview of their biochemical and physiological functions.** Nutritional Cosmetics. p. 139-158.
- Kuo, C.-L., Wang, C.-L., Ko, H.-H., Hwang, W.-S., Chang, K.-M., Li, W.-L., Huang, H.-H., Chang, Y.-H. and Wang, M.-C. 2010. **Synthesis of zinc oxide nanocrystalline powders for cosmetic applications.** Ceramics International. 36, p.693-698
- Oliveira, I. B. W. Z., Osorio, R. E-H. M., Neves, A. and Vieira. 2007. **Biomimetic sensor based on a novel copper complex for the determination of hydroquinone in cosmetic.** Sensor and Actuators B: Chemical. 122, p. 89-94.
- Solidum, J. N. and Peji, S. M. 2011. **Lead and cadmium levels of selected beauty products sold in wholesale shops in Manila, Philippines.** Bioinformatics and Biomedical Engineering (ICBBE), 2010 4th International Conference on. p. 1-4.

การพัฒนาเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger เพื่อการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน The development of chili dryer machine by plate heat exchanger technology for saving energy and reducing global warming

ธีรพจน์ แนบเนียน

สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การพัฒนาเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger เพื่อการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของอุณหภูมิ ความเร็วลมร้อนและอัตราการหมุนถังอบแห้ง ที่เหมาะสมในการอบแห้งพริก ผลการทดสอบใช้ถังอบแห้งขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.4 เมตร ยาว 1.8 เมตร พบว่าสภาวะที่เหมาะสมของการอบแห้งพริก คือที่อุณหภูมิ 120 องศาเซลเซียส ความเร็วลม 1 เมตรต่อวินาที อัตราการหมุนถัง 6 รอบต่อนาที จะสามารถอบแห้งพริกจำนวน 9 กิโลกรัม ที่ความชื้นเริ่มต้น 75-85 %Wb ให้มีความชื้นลดลงเหลือ 15 %Wb ภายในเวลา 3 ชั่วโมง คิดเป็นความสิ้นเปลืองพลังงานไฟฟ้าเท่ากับ 38 KWh ซึ่งภายหลังการปรับปรุงโดยการติดตั้ง Plate heat exchanger เข้าไปในระบบจะส่งผลให้การใช้พลังงานไฟฟ้าในการอบแห้งพริกลดลงเป็น 26 KWh สามารถประหยัดพลังงานไฟฟ้าได้ประมาณ 32% และมีระยะเวลาในการคืนทุน 4 เดือน

คำสำคัญ : เครื่องอบแห้งพริก, Plate heat exchanger, การประหยัดพลังงาน, ภาวะโลกร้อน

Abstract

The development of chili dryer machine by Plate heat exchanger technology for saving energy and reducing global warming. The rotating tank of 0.4 m diameter and 1.8 m height was tested in these experiments. The results found that the optimum drying conditions were temperature of 120°C, wind speed of 1.0 m/s and rotating rate of 6 rpm respectively which can decrease the moisture content of 75-85 %Wb of 9 kg chili to 15%Wb within 3 hours and the energy consumption was 38 KWh. Afterward the plate heat exchanger was installed, the energy consumption for drying chili under the optimum conditions was decreased to 26 KWh which could save energy increasing to 32% and payback period was 4 month.

Keywords : Chili dryer machine, Plate heat exchanger, Energy saving, Global warming

บทนำ

พริกเป็นพืชเศรษฐกิจที่คนไทยปลูกและนำมาใช้ในการประกอบอาหาร โดยมีสายพันธุ์ที่ปลูกหลายชนิด เช่น พริกชี้หูสวน พริกชี้หูใหญ่ พริกใหญ่ พริกหยวกและพริกยักษ์ มีการปลูกมากที่สุดได้แก่ พริกชี้หูใหญ่ โดยมีพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ 83,646 ไร่ คิดเป็น 17.63% ของพื้นที่ปลูกพริกทั้งหมด และมีผลผลิตเฉลี่ยสูงกว่าพริกชนิดอื่น ผลผลิตทั่วประเทศ 105,861 ตัน ส่วนใหญ่ใช้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น พริกเครื่องแกง ซอสพริก พริกดอง เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2546 มีการส่งออกพริกถึง 34,691,293 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 886,905,997 บาท และมีการนำเข้าพริก 19,148,374 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 465,180,775 บาท (กรมศุลกากร, 2549) แสดงให้เห็นว่าความต้องการใช้พริกโดยเฉพาะพริกแห้งมีความต้องการสูงมาก จังหวัดลพบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกพริกมาก มีพื้นที่ในการเพาะปลูกระหว่าง พ.ศ. 2551-2552 ทั้งหมด 10,217 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 261 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี, 2552) การจำหน่ายจะจัดจำหน่ายในรูปของพริกสดมากกว่าพริกแห้ง เนื่องจากการทำพริกแห้ง ยังใช้การตากพริกสดด้วยวิธีธรรมชาติ โดยการนำพริกสดวางบนลานกว้าง ระยะเวลาที่ใช้ในการตาก ขึ้นอยู่กับความชื้นของแสงแดด อุณหภูมิและความชื้นของอากาศบริเวณลานตาก ซึ่งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน ประมาณ 12-15 วัน ทำให้มีความยุ่งยากในการเก็บเข้าออกในแต่ละวันและมักประสบปัญหาในการ

ตากแห้งไม่สม่ำเสมอ มีการปนเปื้อนของโลหะหนักในพริกจำนวนมาก มีความชื้นสูงทำให้เกิดเชื้อรา ทำให้พริกแห้งที่ได้มีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลกระทบต่อ การนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ปัจจุบันมีการสร้างเครื่องอบแห้งพริก โดยใช้ความร้อนที่สามารถควบคุมอุณหภูมิและฆ่าเชื้อโรคที่ปนเปื้อนมากับพริก เพื่อที่จะยืดอายุการเก็บรักษาให้นานยิ่งขึ้น (กิตติ สิทธิประภาพร, 2548; พิพัฒน์ อมตฉายา, 2548) แต่อย่างไรก็ตาม เครื่องอบแห้งพริกดังกล่าวมีการใช้พลังงานไฟฟ้าสูง รวมทั้งการปลดปล่อยพลังงานความร้อนที่มีอุณหภูมิสูง ซึ่งส่งผลต่อภาวะโลกร้อน ด้วยเหตุผลดังกล่าวการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์พริกแห้งด้วยเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน โดยการนำความร้อนกลับมาใช้ใหม่ จึงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหานี้ได้และยังสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์พริกแห้ง ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้สูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครื่องอบแห้งพริกโดยเทคโนโลยี Plate heat exchanger เพื่อการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน
2. เพื่อศึกษาหาสภาวะการทำงานที่เหมาะสมในการอบแห้งพริก
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของเครื่องอบแห้งพริกที่สร้างขึ้น
4. เพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนการอบแห้งพริก

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพริก ได้แก่ สายพันธุ์ ขนาด น้ำหนักและความชื้น
2. ศึกษาปัญหาและประสิทธิภาพเครื่องอบแห้งพริกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
3. การออกแบบเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger โดยดัดแปลงตามวิธีการของ Perry (1984)

3.1 ขนาดถังอบแห้ง มีการคำนวณดังนี้

- 1) พื้นที่หน้าตัดของถังอบแห้ง คำนวณได้จากสมการ

$$A = \frac{G_o}{G_m}$$

เมื่อ A = พื้นที่หน้าตัดของถังอบแห้ง (m^2)

G_o = อัตราการไหลของอากาศแห้ง ($kg_{\text{อากาศแห้ง}}/hr$)

G_m = อัตราการไหลเชิงมวลของลมร้อนต่อพื้นที่หน้าตัด ($kg/m^2/hr$)

- 2) ความยาวของถังอบแห้ง คำนวณได้จากสมการ

$$L = \frac{V}{A}$$

เมื่อ L = ความยาวของถังอบแห้ง (m)

V = ปริมาตรของถังอบแห้ง (m^3)

3.2 อัตราการหมุนของถังอบแห้ง คำนวณได้จากสมการ

$$ND_T = 7 \sim 12 \text{ m/min}$$

เมื่อ N = อัตราการหมุนของถังอบแห้ง (rpm)

D_T = เส้นผ่านศูนย์กลางของตัวถังอบแห้ง (m)

3.3 ตัวตัก

- 1) จำนวนของตัวตัก คำนวณได้จากสมการ

$$\frac{n}{D_T} = 8 \sim 10$$

เมื่อ n = จำนวนตัวตักของถังอบแห้ง (ตัว)

- 2) ความสูงในแนวรัศมีของตัวตัก ที่ผนังด้านในของตัวถังอบแห้ง คำนวณได้จากสมการ

$$h = \frac{1}{12} \sim \frac{1}{8} D_T$$

เมื่อ h = ความสูงในแนวรัศมีของตัวตัก (m)

3.4 ขนาดของมอเตอร์หมุนถังอบแห้ง

กำลังสำหรับขับเคลื่อนการหมุนของถังอบแห้ง (Power, P) คำนวณได้จากสมการ

$$P = D_T L$$

เมื่อ P = กำลังของมอเตอร์ (HP)

3.5 ขนาดของอุปกรณ์ให้ความร้อน

กำลังไฟฟ้าของอุปกรณ์ให้ความร้อน (heater) คำนวณได้จากสมการ

$$Q = m C_p \Delta T$$

เมื่อ Q = ขนาดของอุปกรณ์ให้ความร้อน (W)

m = อัตราการไหลเชิงมวล (K_g/s)

C_p = ความจุความร้อนของอากาศ ($K_J/K_g s$)

ΔT = ผลต่างของอุณหภูมิทางเข้ากับทางออก ($^{\circ}C$)

3.6 มอเตอร์โบเวอร์

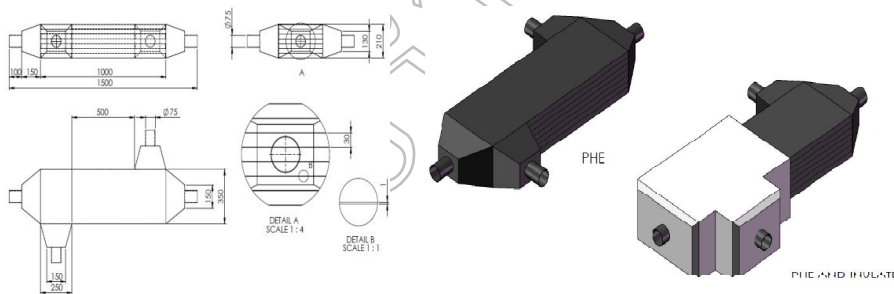
กำลังงานที่ต้องใช้ของมอเตอร์โบเวอร์ คำนวณได้จากสมการ

$$P_b = (5 \sim 10) D_T^2$$

เมื่อ P_b = กำลังของมอเตอร์โบเวอร์ (HP)

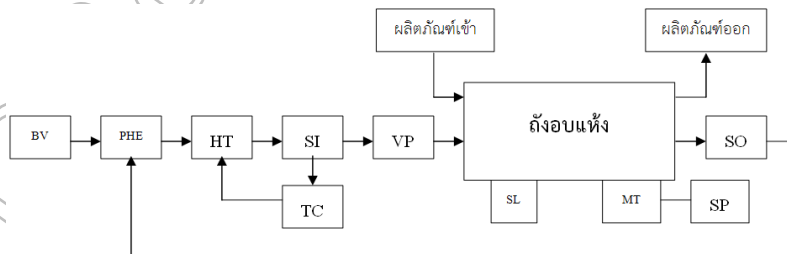
3.7 Plate heat exchanger

การออกแบบ Plate heat exchanger ของ เครื่องอบแห้งพริก (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2552) ประกอบด้วยชุดแผ่นแลกเปลี่ยนความร้อน มีลักษณะเป็นลอน ใช้เป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนความร้อนของของไหลสองด้าน ชุดแผ่นแลกเปลี่ยนความร้อนนี้จะถูกประกอบอยู่ระหว่าง เฟรมหน้า และเฟรมอัด โดยมีชุดสลักยึดให้แน่นอีกที่หนึ่ง บนแผ่นโลหะนี้จะมียะเกินอยู่รอบแผ่น เพื่อป้องกันการรั่วออก และบังคับทิศทางการไหลของของไหล การกำหนดจำนวนแผ่นที่ใช้จะขึ้นอยู่กับอัตราการไหล คุณสมบัติทางกายภาพของของไหล ความดันลดและอุณหภูมิเข้าออกที่ต้องการ โดยลักษณะที่แผ่นจะเป็นลอน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 โครงสร้างของ Plate heat exchanger

4. สร้างเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยีPlate heat exchanger ตามแผนผังระบบการทำงาน (ภาพที่ 2)

BV = มอเตอร์โบเวอร์

PHE = อุปกรณ์แลกเปลี่ยนความร้อน

HT = อุปกรณ์ให้ความร้อน

TC = ตัวควบคุมอุณหภูมิอากาศเข้า

SI, SO = เครื่องวัดอุณหภูมิอากาศเข้าและอากาศออก

VP = ตำแหน่งวัดความเร็วของอากาศเข้า

SL = ตัวปรับความลาดเอียงของถังอบแห้ง

MT = มอเตอร์หมุนถังอบแห้ง

SP = ตัวปรับความเร็วรอบของถังอบแห้ง

ภาพที่ 2 แผนผังระบบการทำงานของเครื่องอบแห้งพริก

5. ทดสอบการทำงานของเครื่องอบแห้ง เพื่อหาสภาวะการทำงานที่เหมาะสม ได้แก่ อุณหภูมิที่ใช้ในการอบ ความเร็วลมในห้องอบ และอัตราการหมุนของถัง เป็นต้น

6. ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์พริกแห้ง ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมพริกแห้ง (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2546) โดยนำผลิตภัณฑ์พริกแห้งที่ผ่านการอบแห้งบรรจุในถุงพลาสติก ชนิด Polypropylene ปิดผนึกแบบสุญญากาศและเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้องมาทำการตรวจสอบคุณภาพ

7. การหาประสิทธิภาพของเครื่องอบแห้งพริก

8. วิเคราะห์หาต้นทุนการอบแห้งพริก

ผลการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพริก ได้แก่ สายพันธุ์ ขนาด น้ำหนักและความชื้น

จังหวัดลพบุรี มีการปลูกพริกอยู่หลายสายพันธุ์ เช่น พริกชี้หู พริกชี้ฟ้า พริกแกว พริกจินดาและพริกชี้หูใหญ่ โดยมากจะเป็นพริกชี้หูใหญ่ ซึ่งนิยมนำมาทำพริกแกง มีการปลูกมากที่สุดอยู่ที่ อ.ชัยบาดาล เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการตากแห้งด้วยวิธีทางธรรมชาติ คือ การตากแดด ซึ่งใช้ระยะเวลาในการตากแห้ง 1-2 สัปดาห์ แล้วแต่ภูมิอากาศ โดยพริกที่ปลูกจะขายส่ง ตลาดไท กรุงเทพฯ โดยจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพริก สายพันธุ์พริกชี้หูใหญ่ ที่ อ.ชัยบาดาล พบว่าพริกจะมีเปลือกสีแดง ขนาดความยาว 6-7 cm ความหนาของเปลือก ประมาณ 0.1 cm ภายในจะมีเม็ดสีเหลือง น้ำหนักรวมประมาณ 2.2 กรัมและมีค่าความชื้นประมาณ 75-85 %Wb

2. ศึกษาปัญหาและประสิทธิภาพเครื่องอบแห้งพริกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

เครื่องอบแห้งพริกที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายประเภท ตัวอย่างเช่น เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้พลังงานความร้อนจาก ก๊าซชีวมวล (ชนากานต์ อาษาสุจริต, 2538) เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้พลังงานความร้อนทั้งจากโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนใต้พิภพ (สุรศักดิ์ เทียบรัตน์, 2540) เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคนิคการอบแห้งแบบไหลผ่าน (ไพศาล ศุภรัตน์กุล, 2547) แสดงดังภาพที่ 4 เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคนิคฟลูอิดไดซ์เบด (กิตติ สิทธิประภาพร, 2548) แสดงดังภาพที่ 5 เครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ (วันดี แสงสุวรรณ, 2552) และเครื่องอบแห้งพริกแบบหมุน (พิพัฒน์ อมตฉายา, 2548) เป็นต้น สำหรับปัญหาของเครื่องอบแห้งพริกส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเครื่องอบแห้งแบบลมร้อนคือการใช้พลังงานไฟฟ้าสูงและการปลดปล่อยลมร้อนสูงออกจากระบบหลังการอบแห้งพริก

3. ทดสอบการทำงานของเครื่องอบแห้งโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger

1) ศึกษาลักษณะการตกของพริกภายในถังอบ

ตัวแปรที่สำคัญคืออัตราการหมุนของถังอบแห้ง โดยต้นกำลังเลือกใช้มอเตอร์ขนาด 1 HP 1450 rpm ชุดทดรอบ 1:30 ควบคุมความเร็วโดยใช้อินเวอร์เตอร์ ที่อัตราความเร็วรอบ 0-10 rpm จะสังเกตได้ว่าที่ความเร็วรอบต่ำลักษณะการตกของพริกจะไม่กระจายทั่วถังอบ ทำให้ผิวของพริกได้สัมผัสกับลมร้อนน้อยส่งผลให้การอบแห้งพริกใช้เวลานาน ส่วนที่ความเร็วรอบสูงลักษณะการตกของพริกจะกระเด็นมากไปและการตกไม่กระจายมาตรงกลางถังอบแห้ง ทำให้การอบแห้งพริกใช้เวลานานเช่นกัน จึงเลือกอัตราการหมุนที่เหมาะสมของถังอบแห้งพริกที่ 6 รอบต่อนาที ซึ่งพริกมีการกระจายไปทั่วถังอบ (ภาพที่ 3)

5 รอบต่อนาที

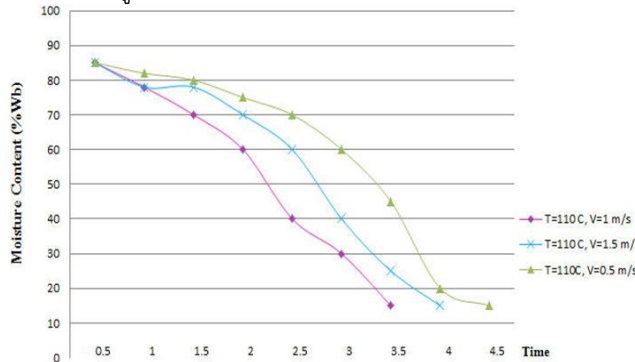
6 รอบต่อนาที

ภาพที่ 3 อัตราการหมุนถังอบแห้ง

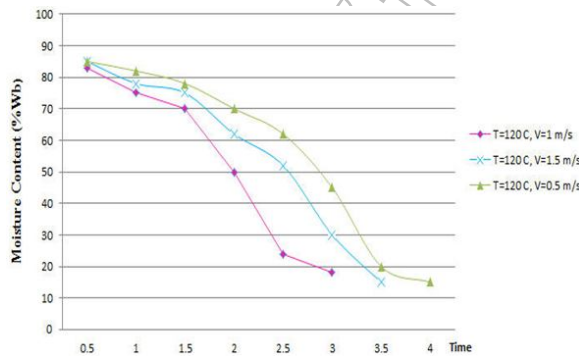
2) วิเคราะห์หาอุณหภูมิและความเร็วลมที่เหมาะสมในการอบแห้งพริก

ทำการทดลองอบแห้งพริกที่อุณหภูมิ 110 และ 120 °C โดยใช้ความเร็วลม 0.5, 1.0 และ 1.5 m/s อัตราการหมุนถัง 6 รอบต่อนาที แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง Moisture content กับระยะเวลาในการอบแห้ง โดยใช้อุณหภูมิ 110 °C และความเร็วลมที่ 0.5, 1 และ 1.5 m/s (ภาพที่ 4) และความสัมพันธ์ระหว่าง Moisture content กับระยะเวลา

ในการอบแห้งโดยใช้อุณหภูมิ 120°C ความเร็วลมที่ 0.5, 1 และ 1.5 m/s (ภาพที่ 5) จากการทดลองพบว่า การอบแห้งพริกจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 พบว่าความชื้นของพริกจะลดลงค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นช่วงของการเพิ่มอุณหภูมิและพริกยังมีความชื้นอยู่มาก ช่วงที่ 2 ความชื้นของพริกจะลดลงอย่างมากและยังพบว่ามึ้น้ำอยู่ที่บริเวณผิวของพริกจำนวนมากและช่วงที่ 3 จะพบว่าความชื้นของพริกจะอยู่ประมาณไม่เกิน 20 %Wb และจะค่อย ๆ ลดลง เมื่อน้ำที่บริเวณผิวของพริกแห้งไปหมด จากการทดลองยังพบว่าในช่วงที่ 2 ที่อุณหภูมิเดียวกัน ถ้าเพิ่มความเร็วลม จะทำให้การอบแห้งเร็วขึ้น เนื่องจากความเร็วของลมสูงจะช่วยให้ น้ำที่ผิวของพริกระเหยได้เร็วขึ้น

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง Moisture content กับระยะเวลาในการอบแห้ง โดยใช้อุณหภูมิ 110°C และความเร็วลมที่ 0.5, 1 และ 1.5 m/s

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่าง Moisture content กับระยะเวลาในการอบแห้ง โดยใช้อุณหภูมิ 120°C และความเร็วลมที่ 0.5, 1 และ 1.5 m/s

3) ลักษณะสีของพริกที่ระดับอุณหภูมิต่างกัน

อุณหภูมิมีผลต่อลักษณะทางกายภาพของพริกคือสีของเม็ดพริก ความชื้นในเม็ดพริก ว่าพริกจะแข็งเปราะหรือกรอบเกินไปหรือไม่ ถ้าอุณหภูมิในการอบต่ำ จะเห็นได้ว่าเม็ดพริกจะสีแดงสดและไม่แข็งเปราะแต่จะใช้เวลานานในการอบนาน และถ้าอุณหภูมิสูงเกินไปสีของพริกจะแดงคล้ำ แข็งเปราะและมีกลิ่นไหม้อีกด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบพริกคือ 120°C เพราะวาสีของเม็ดพริกแดงสด ผิวมันวาว ไม่แข็งเปราะและใช้เวลาในการอบน้อย (ภาพที่ 6)

อุณหภูมิ 110°C

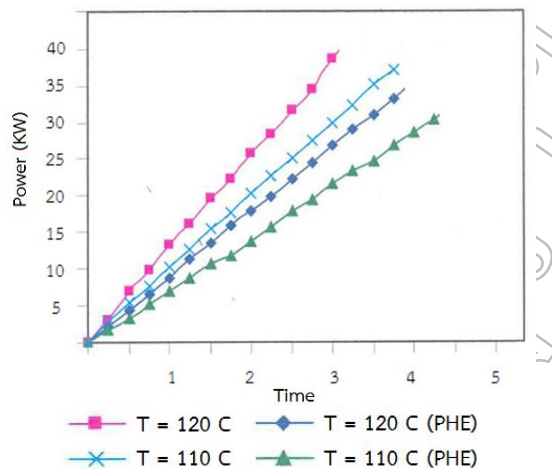
อุณหภูมิ 120°C

อุณหภูมิ 130°C

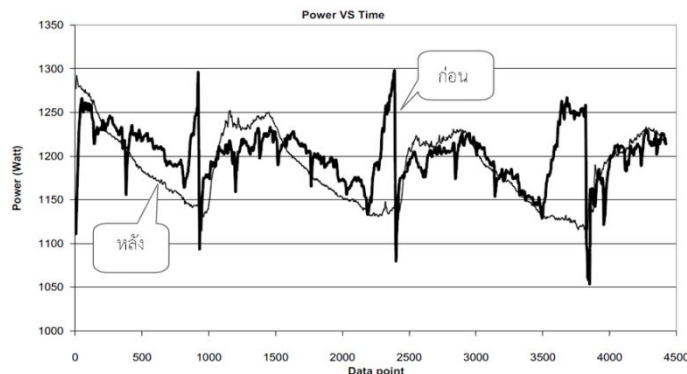
ภาพที่ 6 ลักษณะสีของพริกหลังการอบแห้ง

4) การวิเคราะห์พลังงาน

ผลการตรวจวัดการใช้กำลังไฟฟ้าและเวลา ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อกำลังไฟฟ้าที่ใช้ โดยเครื่องอบแห้งพริกมีอุปกรณ์ที่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้าอยู่ 3 อย่าง คือ อุปกรณ์ให้ความร้อน มอเตอร์ขับเคลื่อนการหมุนของถังอบแห้งและมอเตอร์โบเวอร์ จากการทดลองพบว่าการสิ้นเปลืองพลังงานส่วนใหญ่เกิดจากอุปกรณ์ให้ความร้อน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่ใช้ในการอบแห้งพบว่าอุณหภูมิสูงจะสิ้นเปลืองพลังงานมากกว่าที่อุณหภูมิต่ำ แต่การเพิ่มอุณหภูมิให้แก่กระแสน้ำนั้นทำให้การอบแห้งเร็วขึ้นอย่างไรก็ตามพบว่าการเพิ่มอุณหภูมิจาก 110°C เป็น 120°C การสิ้นเปลืองพลังงานเพิ่มขึ้นไม่มาก (ภาพที่ 7) และหลังจากการปรับปรุงโดยการติดตั้ง Plate heat exchanger เข้าไปในระบบ ส่งผลให้การใช้กำลังไฟฟ้าในการอบแห้งพริกลดลง (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานที่ใช้กับเวลา ก่อนและหลังติดตั้ง Plate heat exchanger

ภาพที่ 8 กำลังไฟฟ้าที่ใช้ ก่อนและหลังการติดตั้ง Plate heat exchanger

สรุปและอภิปรายผล

จากการทดลองอบแห้งพริกแบบต่อเนื่องด้วยเครื่องอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger เพื่อการประหยัดพลังงาน ที่สภาวะการอบแห้งต่างๆ กัน คือ ที่ระดับอุณหภูมิ $100, 110$ และ 120°C ระดับที่ความเร็วลมร้อน $0.5, 1.0$ และ 1.5 m/s อัตราการหมุนถัง $5, 6$ และ 7 rpm เพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักและความชื้นภายในเม็ดพริก และระยะเวลาในการอบแห้งพริก เมื่อความชื้นถึงค่าๆ หนึ่ง โดยในการอบแห้งจะใช้พริกครั้งละ 9 Kg พบว่าที่ความเร็วรอบต่ำลักษณะการตกของพริกจะไม่กระจายทั่วถึงอบ ทำให้ผิวของพริกได้สัมผัสกับลมร้อนน้อย ส่งผลให้การอบแห้งพริกใช้เวลานาน ส่วนที่ความเร็วรอบสูงลักษณะการตกของพริกจะกระเด็นมากไปและการตกไม่กระจายมาตรงกลางถังอบแห้ง ทำให้การอบแห้งพริกใช้เวลานานเช่นกัน จึงเลือกอัตราการหมุนที่เหมาะสมของถังอบแห้งพริกที่ 6 รอบต่อนาที ซึ่งพริกมีการกระจายไปทั่วถึงอบ ส่วนอุณหภูมิที่ใช้ในการอบแห้งพริกถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยที่อุณหภูมิ 110°C ($V = 1\text{ m/s}$, $N = 6\text{ rpm}$) ใช้เวลาในการอบแห้งพริก 3 ชั่วโมง 30 นาที จะได้พริกแห้งที่มีสีสดและมีสีใกล้เคียงกับพริกแห้งทั่วไป แต่จะใช้เวลา

ในการอบนาน โดยมีความสิ้นเปลืองพลังงานไฟฟ้า 35 หน่วย ที่อุณหภูมิ 120°C ($V = 1 \text{ m/s}$, $N = 6 \text{ rpm}$) ใช้เวลาในการอบแห้งพริก 3 ชั่วโมง จะได้พริกแห้งที่มีสีแดงสดใสและมีสีใกล้เคียงกับพริกแห้งที่ตลาด โดยมีความสิ้นเปลืองพลังงานไฟฟ้า 40 หน่วย และที่อุณหภูมิ 130°C ($V = 1 \text{ m/s}$, $N = 6 \text{ rpm}$) ใช้เวลาในการอบแห้งพริก 3 ชั่วโมง จะได้พริกแห้งที่มีสีแดงเข้มผิวพริกจะย่น มีกลิ่นไหม้ แข็ง กรอบและเปราะ โดยมีความสิ้นเปลืองพลังงานไฟฟ้า 45 หน่วย ดังนั้นสภาวะการอบแห้งพริกที่เหมาะสม คือ ที่อุณหภูมิ 120°C ความเร็วลม 1 m/s และ อัตราการหมุนถังอบแห้ง 6 rpm

การเปรียบเทียบกำลังไฟฟ้าที่ใช้ระหว่างการอบแห้งพริกแบบเดิมกับการอบแห้งพริกโดยใช้เทคโนโลยี Plate heat exchanger พบว่าหลังการปรับปรุงโดยการติดตั้ง Plate heat exchanger เข้าไปในระบบ ส่งผลให้การใช้กำลังไฟฟ้าในการอบแห้งพริกลดลง สามารถประหยัดกำลังไฟฟ้าได้ประมาณ 32% ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงติดตั้งอุปกรณ์อยู่ที่ 20,000 บาท ถ้าใช้เครื่องอบแห้งพริกวันละ 6 ชั่วโมง 365 วันต่อปี ค่าไฟฟ้าโดยประมาณ 2.50 บาทต่อหน่วย จะสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 4 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2552). **อุปกรณ์แลกเปลี่ยนความร้อน**. วารสารรักษ์พลังงาน. กรุงเทพฯ: กราฟฟิค แมส.
- กรมศุลกากร. (2549). **สถิติการส่งออกและการนำเข้าพริกของกรมศุลกากรปี 2549**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=546399>
- กิตติ สิทธิประภาพร. (2548). **การอบแห้งพริกด้วยเทคนิคฟลูอิดไดซ์เบด**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนากานต์ อาษาสุจริต. 2538. **เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้พลังงานความร้อนจากก๊าซชีววมวล**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีพลังงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พิพัฒน์ อมตฉายา. (2548). **การอบแห้งพริกด้วยเครื่องอบแห้งแบบหมุน**. ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิชาเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ไพศาล สุภรัตน์กุล. 2547. **การอบแห้งโดยใช้เทคนิคการอบแห้งแบบไหลผ่าน**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเครื่องจักรกลเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันดี แสงสุวรรณ. 2552. **การพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกกะเหรี่ยงตะนาวศรีเพื่อให้ได้มาตรฐานสู่ครัวโลก**. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ฉบับที่ 1 กรุงเทพฯ.
- สุรศักดิ์ เทียบรัตน์. 2540. **เครื่องอบแห้งพริกโดยใช้พลังงานความร้อนทิ้งจากโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนใต้พิภพ**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีพลังงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี. (2552). **เนื้อที่การเพาะปลูกพริกของ จังหวัดลพบุรี ปี 2550-2552**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2546). **มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมพริกแห้ง มอก.456-2526**. กระทรวงอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ:
- Perry, R.H. (1984). **PERRY's Chemical Engineering Handbook**. Sixth edition. Tokyo: McG

เงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอล

Exponential Stability Criterion of a Linear Neutral System

วรารกรณ์ สุดสงวน¹ ธเนศร์ โรจนศิริพิศาล²

¹ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ในงานวิจัยนี้ต้องการหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพของระบบนิวทรอลเชิงเส้น โดยประยุกต์ใช้สูตรไลนซ์-นิวตัน ทฤษฎีไลปูนอฟเพื่อหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลัง โดยเงื่อนไขที่ได้อยู่ในรูปของอสมการเมทริกซ์เชิงเส้น และในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอตัวอย่าง 2 ตัวอย่าง เพื่อเปรียบเทียบค่าขอบเขตบนของตัวหน่วงที่ได้จากการใช้เงื่อนไขอสมการเมทริกซ์เชิงเส้นในงานวิจัยนี้กับเงื่อนไขในงานวิจัยที่ผ่านมา โดยผลที่แสดงในตัวอย่างแรก (แสดงการเปรียบเทียบเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ) พบว่าค่าขอบเขตบนของตัวหน่วงที่ได้จากทฤษฎีบทที่ 1 มีค่านับแต่ผลของ Li & Liu (2009) มีค่า 1.601 สำหรับตัวอย่างที่สองที่แสดงการเปรียบเทียบของเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลัง พบว่าค่าขอบเขตบนของตัวหน่วงที่ได้จากทฤษฎีบทที่ 1 ดีกว่าเงื่อนไขที่ได้จากงานวิจัยของ Shu et al. (2009) อย่างเห็นได้ชัด

คำสำคัญ : ระบบนิวทรอล, เสถียรภาพแบบเลขชี้กำลัง, อสมการเมทริกซ์เชิงเส้น, ทฤษฎีไลปูนอฟ

Abstract

In this paper, exponential stability criterion of a linear neutral system is investigated. By applying the Leibniz-Newton formula and Lyapunov theory, a new exponential stability criterion of the system is obtained in the form of linear matrix inequality (LMI). At the end, two numerical examples are given to indicate that the result presented in this research is less conservative than of some of the past results. In the first example compares the upper bounds of time-delay in case of asymptotic stability. In this case, our result gives infinite value comparing to 1.601 from Li & Liu (2009). In the second example shows comparing of the upper bounds for the exponential stability. Result shows that our result is significantly less significantly compare to results from Shu et al. (2009).

Keywords : Neutral system, Exponential stability, Linear matrix inequality (LMI), Lyapunov theory

บทนำ

ในระบบต่างๆ ทางวิศวกรรมมักมีปัญหาระบบการไม่มีเสถียรภาพของระบบซึ่งเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่น ข้อมูลที่ผิดพลาด การเสื่อมลงของระบบ (ageing) เสี่ยงรบกวนจากภายนอก และตัวหน่วงที่ขึ้นกับเวลา (Kwon & Park, 2006) โดยเป็นที่ทราบกันดีว่าตัวหน่วงที่ขึ้นกับเวลามักเป็นต้นเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพซึ่งพบได้ในวิศวกรรมศาสตร์ กระบวนการทางเคมี แบบจำลองประชากร ระบบสมดุลทางชีววิทยา และระบบทางเศรษฐศาสตร์ (Liu, 2003; Kwon & Park, 2006; Chen & Zheng, 2007; Chen et al., 2008; Botmart et al., 2011) ดังนั้นการวิเคราะห์เสถียรภาพของระบบที่มีตัวหน่วงที่ขึ้นกับเวลาจึงมีความสำคัญมากในทางทฤษฎีและปฏิบัติ

โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีผู้วิจัยจำนวนมากได้วิเคราะห์เสถียรภาพของระบบต่าง ๆ เช่น ระบบเชิงเส้น (linear systems) ระบบนิวทรอล (neutral systems) ระบบเครือข่ายประสาท (neural networks) ระบบสลับ (switch systems) ระบบที่มีตัวควบคุม (feedback controller) ระบบที่มีตัวไม่แน่นอน (uncertainties) โดยทฤษฎีที่ได้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีที่ขึ้นกับตัวหน่วง (Han, 2004; Chen et al., 2008; Botmart et al., 2011) และทฤษฎีที่ไม่ขึ้นกับตัวหน่วง (Park & Won, 2000; He et al., 2001; Cao & Zhang, 2007) โดยเฉพาะเมื่อค่าของตัวหน่วงที่ขึ้นกับเวลามีขนาดเล็กเงื่อนไขที่ขึ้นกับตัวหน่วงจะถือว่าเป็นเงื่อนไขที่เหมาะสมกว่าเงื่อนไขที่ไม่ขึ้นกับตัวหน่วง (Park, 2002)

สำหรับงานวิจัยด้านเสถียรภาพของระบบนิวทรอลถูกประยุกต์ใช้ในการอธิบายการประยุกต์ทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม ซึ่งจะปรากฏในการศึกษากระบวนการควบคุมอัตโนมัติ กระบวนการแลกเปลี่ยนความร้อน และระบบนิเวศวิทยา ซึ่งได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Chen & Zheng, 2007; Li & Liu, 2009; Yu, 2009; Haoussi & Tissir, 2010; Wang &

Song, 2010) ผ่านการสร้างฟังก์ชันไลปูนอฟที่แตกต่างกันรวมทั้งทฤษฎีที่หลากหลาย โดย Chen & Zheng (2007) และ Haoussi & Tissir (2010) ได้เสนอเงื่อนไขการมีเสถียรภาพทนทานของระบบนิวทรอลที่มีตัวควบคุม Li & Liu (2009) ได้เสนอเงื่อนไขการมีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับของระบบนิวทรอลที่มีตัวห่วยเป็นค่าคงตัว Yu (2009) ได้เสนอการออกแบบสัญญาณสลับสำหรับเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอล และ Wang & Song (2010) ได้เสนอเงื่อนไขการมีเสถียรภาพทนทานของระบบนิวทรอลที่มีตัวห่วยที่ขึ้นกับเวลาและมีตัวไม่แน่นอนไม่เชิงเส้น

ในงานวิจัยนี้ ต้องการหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอลที่ใช้ในงานวิจัยของ Li & Liu (2009) ซึ่งจะทำให้ระบบสามารถเข้าสู่เสถียรภาพได้เร็วกว่าระบบที่มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับในขณะที่ค่าขอบเขตบนของตัวห่วยเท่ากัน (Kwon & Park, 2008; Yu et al., 2009) โดยใช้ทฤษฎีไลปูนอฟ (Lyapunov theory) และอสมการเมทริกซ์เชิงเส้น เพื่อให้ได้เงื่อนไขใหม่ที่มีประสิทธิภาพกว่าเงื่อนไขที่ผ่านมา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความสะดวกจะกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้ \mathcal{R}^n แทนปริภูมิจำนวนจริง n มิติ; $\mathcal{R}^{n \times n}$ แทนเมทริกซ์จำนวนจริง $n \times n$ มิติ; A^T แทนเมทริกซ์สลับเปลี่ยน A ; $\|A\|$ แทน ยูคลิเดียนนอร์ม (Euclidean Norm) ของเมทริกซ์ A กล่าวคือ $\|A\| = \lambda_{\max}^{1/2}(A^T A)$; $P > 0$ เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์บวกแน่นอน (Positive-definite Symmetric); $P \geq 0$ เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์กึ่งบวกแน่นอน (Positive semi-definite Symmetric); $P < 0$ เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์ลบแน่นอน (negative-definite symmetric); $P \leq 0$ เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์กึ่งลบแน่นอน (negative-semidefinite symmetric) I แทน เมทริกซ์เอกลักษณ์ซึ่งมิติเหมาะสมและ * ใช้แทนส่วนของเมทริกซ์สมมาตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอลที่มีตัวห่วยเป็นค่าคงตัว

วิธีดำเนินการวิจัย

สร้างฟังก์ชันที่สอดคล้องกับทฤษฎีบทไลปูนอฟ จากนั้นหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพของระบบนิวทรอลที่มีตัวห่วยเป็นค่าคงตัวในรูปเงื่อนไขอสมการเมทริกซ์เชิงเส้น และท้ายที่สุดประยุกต์ใช้เงื่อนไขที่ได้กับตัวอย่างเชิงตัวเลขเพื่อแสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยใช้ LMI Toolbox ใน MATLAB ในการหาค่าตอบ

ความรู้พื้นฐานและทฤษฎีที่จำเป็น ระบบนิวทรอล

ระบบนิวทรอลเชิงเส้นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ

$$\begin{cases} \dot{x}(t) = \bar{A}x(t) + \bar{B}x(t - \tau) + \bar{C}\dot{x}(t - \tau), & t > 0 \\ x(t_0 + \theta) = \phi(\theta), & \forall \theta \in [-\tau, 0] \end{cases} \quad (1)$$

โดยที่ $x(t) \in \mathcal{R}^n$ เป็นสภาวะเวกเตอร์

$\bar{A}, \bar{B}, \bar{C}$ เป็นเมทริกซ์ค่าคงตัว

$\tau > 0$ เป็นตัวห่วยมีค่าคงตัว

$\|C\| < 1$ และ $\phi(\cdot)$ เป็นฟังก์ชันที่สามารถหาอนุพันธ์ได้บน $[-\tau, 0]$

ทฤษฎีบท 1 สูตรไลนิช-นิวตัน (Ramakrishnan & Ray, 2011)

ให้ $f(x)$ เป็นฟังก์ชันต่อเนื่องและสามารถหาอนุพันธ์ของ $f(x)$ ได้บนช่วง $[a, b]$ แล้ว

$$\int_a^b f'(x)dx = f(b) - f(a)$$

บทตั้ง 1 เซอร์คอมพลีเมนต์ (Schur Complement) (Kwon & Park, 2008)

ให้ Q, S และ $R \in \mathfrak{R}^{n \times n}$ เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์ค่าคงตัว โดยที่ $R > 0$, $Q = Q^T$ และ $R = R^T$ จะได้ว่า

$$\begin{bmatrix} Q & S^T \\ S & -R \end{bmatrix} < 0 \Leftrightarrow Q + SR^{-1}S^T < 0$$

บทตั้ง 2 อสมการปริพันธ์ (Gu, 2000)

ให้ M เป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นเมทริกซ์บวกแน่นอน $\gamma > 0$ และ $\omega: [0, \gamma] \rightarrow \mathfrak{R}^n$ โดยที่ปริพันธ์ของเมทริกซ์นิยามได้ดีแล้ว (well defined) จะได้ว่า

$$\left(\int_0^\gamma \omega(s) ds \right)^T M \left(\int_0^\gamma \omega(s) ds \right) \leq \gamma \int_0^\gamma \omega^T(s) M \omega(s) ds$$

บทตั้ง 3 อสมการของ Park (Park, 1999)

กำหนดให้ $a(\gamma) \in \mathfrak{R}^{n_x}$ และ $b(\gamma) \in \mathfrak{R}^{n_y}$ สำหรับทุก $\gamma \in \Omega$ แล้วจะได้ว่า สำหรับทุก ๆ เมทริกซ์บวกแน่นอน $X \in \mathfrak{R}^{n_x \times n_x}$ และทุก ๆ เมทริกซ์ $M \in \mathfrak{R}^{n_y \times n_y}$ อสมการข้างล่างนี้จะเป็นจริง

$$-2 \int_{\Omega} b^T(\gamma) a(\gamma) d\gamma \leq \int_{\Omega} \begin{bmatrix} a(\gamma) \\ b(\gamma) \end{bmatrix}^T \begin{bmatrix} X & XM \\ M^T X & (M^T X + I)X^{-1}(XM + I) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a(\gamma) \\ b(\gamma) \end{bmatrix} d\gamma$$

บทนิยาม 1 เสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ (Barnett & Cameron, 1985, p. 205)

จุดสมดุลของระบบสมการ (2) มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ (asymptotically stable, A.S.) ถ้ามีไลปูนอฟฟังก์ชันที่มีอนุพันธ์เป็นลบแน่นอน

บทนิยาม 2 เสถียรภาพแบบเลขชี้กำลัง (Botmart et al., 2011)

ให้ $\alpha > 0$ จุดสมดุลของระบบสมการ (1) เป็นจุดที่เสถียรแบบเลขชี้กำลัง (α -exponentially stable) ถ้ามีจำนวนเต็มบวก K ที่ทำให้ทุก $x(t, \phi)$ สอดคล้องกับเงื่อนไข

$$\|x(t, \phi)\| \leq Ke^{-\alpha t} \|\phi\|, \forall t \in \mathfrak{R}^+$$

เพื่อความสะดวกในการหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอล (1) เราจะหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับของระบบที่สมมูลกับระบบนิวทรอล (1) โดยกำหนดให้

$$z(t) = e^{\alpha t} x(t), \alpha > 0$$

จะได้ว่า $\dot{z}(t) = e^{\alpha t} \dot{x}(t) + \alpha e^{\alpha t} x(t)$ และจาก (1) ทำให้ได้

$$\dot{z}(t) = Az(t) + Bz(t - \tau) + Cz(t - \tau) \quad (2)$$

โดยที่ $A = (\bar{A} + \alpha I), B = e^{\alpha \tau} (\bar{B} - \alpha \bar{C}), C = \bar{C} e^{\alpha \tau}$

ผลการวิจัย

ทฤษฎีบทที่ 1 พิจารณาระบบนิวทรอล (1) ที่มีอัตราการเสื่อมลง (decay rate) α และตัวหน่วงค่าคงตัว $\tau > 0$ ระบบ (1) เป็นระบบที่มีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังที่มีอัตราการเสื่อมลง α ถ้ามีเมทริกซ์สมมาตรและเมทริกซ์เป็นบวกแน่นอน P, Q_1, Q_2, N, W, R_1 และ R_2 ที่ทำให้อสมการเมทริกซ์เชิงเส้นข้างล่างเป็นจริง

$$\begin{bmatrix} \Pi_{11} & -WB + R_2 & PC & 0 & A^T B^T N & A^T Q_2 & \bar{\tau} A^T R_2 & \bar{\tau} (W + P)^T \\ * & -Q_1 + R_2 & 0 & 0 & B^T B^T N & B^T Q_2 & \bar{\tau} B^T R_2 & 0 \\ * & * & -Q_2 & 0 & C^T B^T N & C^T Q_2 & \bar{\tau} C^T R_2 & 0 \\ * & * & * & -R_1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ * & * & * & * & -N & 0 & 0 & 0 \\ * & * & * & * & * & -Q_2 & 0 & 0 \\ * & * & * & * & * & * & -R_2 & 0 \\ * & * & * & * & * & * & * & -N \end{bmatrix} < 0 \quad (3)$$

โดยที่ $\Pi_{11} = P(A+B) + (A+B)^T P + WB + B^T W + Q_1 + \bar{\tau}^2 R_1 - R_2$

พิสูจน์ จากสูตรไลนซ์-นิวตันในทฤษฎีบท 1 จะได้ $z(t) - z(t-\tau) = \int_{t-\tau}^t \dot{z}(\sigma) d\sigma$ ดังนั้นสมการ (2) สามารถเขียนใหม่ได้เป็น

$$\dot{z}(t) = (A+B)z(t) - B \int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds + C\dot{z}(t-\tau) \quad (4)$$

พิจารณาฟังก์ชันไลปูนอฟ : $V(z_t) = V_1(z_t) + V_2(z_t) + V_3(z_t) + V_4(z_t) + V_5(z_t) + V_6(z_t)$ โดยที่

$$V_1(z_t) = z^T(t)Pz(t), V_2(z_t) = \int_{-\tau t + \beta}^t \int \dot{z}^T(s) B^T X B \dot{z}(s) ds d\beta$$

$$V_3(z_t) = \int_{t-\tau}^t z^T(s) Q_1 z(s) ds, V_4(z_t) = \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s) Q_2 \dot{z}(s) ds$$

$$V_5(z_t) = \tau \int_{-\tau t + \beta}^t \int z^T(s) R_1 z(s) ds d\beta, V_6(z_t) = \tau \int_{-\tau t + \beta}^t \int \dot{z}^T(s) R_2 \dot{z}(s) ds d\beta$$

เราสามารถหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันไลปูนอฟ $V(z_t)$ เทียบกับเวลาที่สอดคล้องกับสมการ (4) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \dot{V}_1(z_t) &= 2z^T(t)P\dot{z}(t) \\ &= 2z^T(t)P\{(A+B)z(t) - B \int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds + C\dot{z}(t-\tau)\} \\ &= 2z^T(t)P(A+B)z(t) - 2z^T(t)PB \int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds + 2z^T(t)PC\dot{z}(t-\tau) \end{aligned} \quad (5)$$

จากบทตั้งที่ 3 เราเลือก $a(\gamma) = B\dot{z}(s)$ และ $b(\gamma) = Pz(t)$ จะได้ว่า

$$\begin{aligned} -2 \int_{t-\tau}^t z^T(t)PB\dot{z}(s) ds &\leq \int_{t-\tau}^t \begin{bmatrix} B\dot{z}(s) \\ Pz(t) \end{bmatrix}^T \begin{bmatrix} X & XM \\ M^T X & (XM+I)^T X^{-1} (XM+I) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} B\dot{z}(s) \\ Pz(t) \end{bmatrix} ds \\ &= \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s) B^T X B \dot{z}(s) ds + 2z^T(t) P M^T X B \int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds \\ &\quad + \tau z^T(t) P (M^T X + I) X^{-1} (XM + I) Pz(t) \end{aligned} \quad (6)$$

นำสมการที่ (6) แทนในสมการที่ (5) และเลือก $W = P M^T X$ และ $N = \bar{\tau} X$ เราจะได้ว่า

$$\begin{aligned}
 \dot{V}_1(z_t) &\leq 2z^T(t)P(A+B)z(t) + \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)B^T XB\dot{z}(s)ds + 2z^T(t)PM^T XB \int_{t-\tau}^t \dot{z}(s)ds \\
 &\quad + \tau z^T(t)(M^T X + I)X^{-1}(XM + I)Pz(t) + 2z^T(t)PC\dot{z}(t-\tau) \\
 &= 2z^T(t)P(A+B)z(t) + 2z^T(t)WB[z(t) - z(t-\tau)] + \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)B^T XB\dot{z}(s)ds \\
 &\quad + z^T(t)(W+P)\bar{\tau}^2 N^{-1}(W+P)^T z(t) + 2z^T(t)PC\dot{z}(t-\tau) \\
 &= 2z^T(t)P(A+B)z(t) + 2z^T(t)WBz(t) - 2z^T(t)WBz(t-\tau) \\
 &\quad + \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)B^T XB\dot{z}(s)ds + z^T(t)(W+P)\bar{\tau}^2 N^{-1}(W+P)^T z(t)
 \end{aligned} \tag{7}$$

$$\begin{aligned}
 \dot{V}_2(z_t) &= \tau \dot{z}^T(t)B^T XB\dot{z}(t) - \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)B^T XB\dot{z}(s)ds \\
 &= [Az(t) + Bz(t-\tau) + C\dot{z}(t-\tau)]^T \tau B^T XB [Az(t) + Bz(t-\tau) + C\dot{z}(t-\tau)] \\
 &\quad - \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)B^T XB\dot{z}(s)ds
 \end{aligned} \tag{8}$$

$$\dot{V}_3(z_t) = z^T(t)Q_1 z(t) - z^T(t-\tau)Q_1 z(t-\tau) \tag{9}$$

$$\begin{aligned}
 \dot{V}_4(z_t) &= \dot{z}^T(t)Q_2 \dot{z}(t) - \dot{z}^T(t-\tau)Q_2 \dot{z}(t-\tau) \\
 &= [Az(t) + Bz(t-\tau) + C\dot{z}(t-\tau)]^T Q_2 [Az(t) + Bz(t-\tau) + C\dot{z}(t-\tau)] \\
 &\quad - \dot{z}^T(t-\tau)Q_2 \dot{z}(t-\tau)
 \end{aligned} \tag{10}$$

$$\dot{V}_5(z_t) = \tau^2 z^T(t)R_1 z(t) - \tau \int_{t-\tau}^t z^T(s)R_1 z(s)ds$$

โดยบทตั้งที่ 2 เราจะได้ว่า

$$- \int_{t-\tau}^t z^T(s)R_1 z(s)ds \leq -\frac{1}{\tau} \int_{t-\tau}^t z^T(s)ds R_1 \int_{t-\tau}^t z(s)ds$$

ดังนั้น

$$\dot{V}_5(z_t) \leq \tau^2 z^T(t)R_1 z(t) - \int_{t-\tau}^t z^T(s)ds R_1 \int_{t-\tau}^t z(s)ds \tag{11}$$

$$\dot{V}_6(z_t) = \tau^2 \dot{z}^T(t)R_2 \dot{z}(t) - \tau \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s)R_2 \dot{z}(s)ds$$

โดยบทตั้งที่ 2 และสูตรนิวตัน-ไลนิช เราจะได้ว่า

$$\begin{aligned} -\tau \int_{t-\tau}^t \dot{z}^T(s) R_2 \dot{z}(s) ds &\leq -\left[\int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds \right]^T R_2 \left[\int_{t-\tau}^t \dot{z}(s) ds \right] \\ &= -[z(t) - z(t-\tau)]^T R_2 [z(t) - z(t-\tau)] \\ &= -z^T(t) R_2 z(t) + 2z^T(t) R_2 z(t-\tau) \\ &\quad - z^T(t-\tau) R_2 z(t-\tau) \end{aligned}$$

ดังนั้น

$$\begin{aligned} \dot{V}_6(z_t) &= \tau^2 \dot{z}^T(t) R_2 \dot{z}(t) - z^T(t) R_2 z(t) + 2z^T(t) R_2 z(t-\tau) - z^T(t-\tau) R_2 z(t-\tau) \\ &\leq [Az(t) + Bz(t-\tau) + Cz(t-\tau)]^T \bar{\tau}^2 R_2 [Az(t) + Bz(t-\tau) + Cz(t-\tau)] \\ &\quad - z^T(t) R_2 z(t) + 2z^T(t) R_2 z(t-\tau) - z^T(t-\tau) R_2 z(t-\tau) \end{aligned} \quad (12)$$

จาก (7)-(12) ทำให้ได้

$$\begin{aligned} \dot{V}(z_t) &\leq 2z^T(t) P(A+B)z(t) + 2z^T(t) WBz(t) - 2z^T(t) WBz(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t) (W+P) \bar{\tau}^2 N^{-1} (W+P)^T z(t) + 2z^T(t) PC\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t) A^T B^T NBAz(t) + z^T(t) A^T B^T NBBz(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t) A^T B^T NBC\dot{z}(t-\tau) + z^T(t-\tau) B^T B^T NBAz(t) \\ &\quad + z^T(t-\tau) B^T B^T NBBz(t-\tau) + z^T(t-\tau) B^T B^T NBC\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad + \dot{z}^T(t-\tau) C^T B^T NBAz(t) + \dot{z}^T(t-\tau) C^T B^T NBBz(t-\tau) \\ &\quad + \dot{z}^T(t-\tau) C^T B^T NBC\dot{z}(t-\tau) + z^T(t) Q_1 z(t) - z^T(t-\tau) Q_1 z(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t) A^T Q_2 Az(t) + z^T(t) A^T Q_2 Bz(t-\tau) + z^T(t) A^T Q_2 C\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t-\tau) B^T Q_2 Az(t) + z^T(t-\tau) B^T Q_2 Bz(t-\tau) + z^T(t-\tau) B^T Q_2 C\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad + \dot{z}^T(t-\tau) C^T Q_2 Az(t) + \dot{z}^T(t-\tau) C^T Q_2 Bz(t-\tau) + \dot{z}^T(t-\tau) C^T Q_2 C\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad - \dot{z}^T(t-\tau) Q_2 \dot{z}(t-\tau) + z^T(t) \bar{\tau}^2 R_1 z(t) - \int_{t-\tau}^t z^T(s) ds R_1 \int_{t-\tau}^t z(s) ds \\ &\quad + z^T(t) A^T \bar{\tau}^2 R_2 Az(t) + z^T(t) A^T \bar{\tau}^2 R_2 Bz(t-\tau) + z^T(t) A^T \bar{\tau}^2 R_2 C\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t-\tau) B^T \bar{\tau}^2 R_2 Az(t) + z^T(t-\tau) B^T \bar{\tau}^2 R_2 Bz(t-\tau) \\ &\quad + z^T(t-\tau) B^T \bar{\tau}^2 R_2 C\dot{z}(t-\tau) + \dot{z}^T(t-\tau) C^T \bar{\tau}^2 R_2 Az(t) \\ &\quad + \dot{z}^T(t-\tau) C^T \bar{\tau}^2 R_2 Bz(t-\tau) + \dot{z}^T(t-\tau) C^T \bar{\tau}^2 R_2 C\dot{z}(t-\tau) \\ &\quad - z^T(t) R_2 z(t) + 2z^T(t) R_2 z(t-\tau) - z^T(t-\tau) R_2 z(t-\tau) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= z^T(t)[P(A+B) + (A+B)^T P + WB + B^T W + Q_1 + A^T B^T NBA + A^T Q_2 A \\
 &\quad + (W+P)\bar{\tau}^2 N^{-1}(W+P)^T + \bar{\tau}^2 R_1 + A^T \bar{\tau}^2 R_2 A - R_2]z(t) \\
 &\quad + 2z^T(t-\tau)[-WB + A^T B^T NBB + A^T Q_2 B + A^T \bar{\tau}^2 R_2 B + R_2]z(t) \\
 &\quad + 2\dot{z}^T(t-\tau)[PC + A^T B^T NBC + A^T Q_2 C + A^T \bar{\tau}^2 R_2 C]z(t) \\
 &\quad + z^T(t-\tau)[B^T B^T NBB - Q_1 + B^T Q_2 B + B^T \bar{\tau}^2 R_2 B - R_2]z(t-\tau) \\
 &\quad + 2\dot{z}^T(t-\tau)[B^T B^T NBC + B^T Q_2 C + B^T \bar{\tau}^2 R_2 C]z(t-\tau) \\
 &\quad + \dot{z}^T(t-\tau)[C^T B^T NBC + C^T Q_2 C - Q_2 + C^T \bar{\tau}^2 R_2 C]\dot{z}(t-\tau) \\
 &\quad - \int_{t-\tau}^t z^T(s)ds R_1 \int_{t-\tau}^t z(s)ds \\
 &= \eta^T \Omega^* \eta
 \end{aligned}$$

โดยที่ $\eta = [z(t) \ z(t-\tau) \ \dot{z}(t-\tau) \ \int_{t-\tau}^t z(s)ds]^T$ และ $\Omega^* = \begin{bmatrix} Z_{11} & Z_{12} & Z_{13} & 0 \\ * & Z_{22} & Z_{23} & 0 \\ * & * & Z_{33} & 0 \\ * & * & * & Z_{44} \end{bmatrix}$ ซึ่ง

$$\begin{aligned}
 Z_{11} &= P(A+B) + (A+B)^T P + WB + B^T W + Q_1 + A^T B^T NBA + A^T Q_2 A \\
 &\quad + \bar{\tau}^2 (W+P)N^{-1}(W+P)^T + \bar{\tau}^2 R_1 + A^T \bar{\tau}^2 R_2 A - R_2 \\
 Z_{12} &= -WB + A^T B^T NBB + A^T Q_2 B + A^T \bar{\tau}^2 R_2 B + R_2 \\
 Z_{13} &= PC + A^T B^T NBC + A^T Q_2 C + A^T \bar{\tau}^2 R_2 C \\
 Z_{22} &= -Q_1 + B^T B^T NBB + B^T Q_2 B + B^T \bar{\tau}^2 R_2 B - R_2 \\
 Z_{23} &= B^T B^T NBC + B^T Q_2 C + B^T \bar{\tau}^2 R_2 C \\
 Z_{33} &= -Q_2 + C^T B^T NBC + C^T Q_2 C + C^T \bar{\tau}^2 R_2 C \\
 Z_{44} &= -R_1
 \end{aligned}$$

ถ้า $\Omega^* < 0$ จะได้ว่า $\dot{V}(z_t) < 0$ และโดยบทตั้งที่ 1 จะได้ว่า $\dot{V}(z_t) < 0$ สมมูลกับสมการที่ (3) ดังนั้นจากบทนิยาม 1 ระบบนิวทอล (2) มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ และจากการกำหนดให้ $z(t) = e^{\alpha t} x(t)$ ซึ่งโดยบทนิยาม 2 จะได้ว่าในระบบที่ (1) เป็นเสถียรแบบเลขชี้กำลัง

ตัวอย่างเชิงตัวเลข

ในส่วนต่อไปจะนำเสนอตัวอย่างเชิงตัวเลขเพื่อแสดงว่าเงื่อนไขที่หาได้สามารถนำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง 1. พิจารณาระบบนิวทอล (1) โดยที่

$$\bar{A} = \begin{bmatrix} -0.9 & 0.2 \\ 0.1 & -0.9 \end{bmatrix}, \quad \bar{B} = \begin{bmatrix} -1.1 & -0.2 \\ -0.1 & -1.1 \end{bmatrix}, \quad \bar{C} = \begin{bmatrix} -0.2 & 0 \\ 0.2 & -0.1 \end{bmatrix}$$

ผลที่ได้ ค่าตอบเชิงตัวเลขที่ทำให้สมการ (3) เป็นจริง หาได้โดยใช้ LMI toolbox ในโปรแกรม MATLAB จากการวิเคราะห์ค่าตอบเชิงตัวเลขระบบนิวทอลดังสมการ (1) มีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังโดยค่าขอบเขตบนของตัวหน่วง τ สำหรับค่าเลขชี้กำลัง α ค่าต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าขอบเขตบนของตัวหน่วงที่ได้จากเงื่อนไขในงานวิจัยนี้และงานวิจัยของ Li & Liu (2009) โดยพบว่าค่าขอบเขตบนของตัวหน่วง τ ที่ได้จากเงื่อนไขในงานวิจัยนี้ดีกว่าค่าขอบเขตบนที่ได้จากเงื่อนไขของ Li

& Liu (2009) ในกรณีที่มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ ($\alpha = 0$) โดยค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ได้จากทฤษฎีบทที่ 1 มีค่านันต์เมื่อเทียบกับค่า 1.6010 ในงานของ Li & Liu (2009) สำหรับกรณีที่ระบบมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังซึ่งงานวิจัยของ Li & Liu (2009) ไม่สามารถทำได้ แต่ในงานวิจัยนี้พบว่าค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ได้มีค่าลดลงเมื่ออัตราการเสื่อมเพิ่มขึ้น โดยพบอัตราการเสื่อมสูงสุดที่ 2.8 และมีค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ 0.5319

ตารางที่ 1: แสดงค่าขอบเขตบนของตัวห้วง τ สำหรับค่าเลขชี้กำลัง α ที่แตกต่างกัน

α	0	0.1	0.7	1.3	1.9	2.5	2.8
τ (Li & Liu; 2009)	1.6010	-	-	-	-	-	-
τ (ทฤษฎีบทที่ 1)	∞	16.0943	2.2992	1.2305	0.7702	0.5845	0.5319

ตัวอย่าง 2. พิจารณาระบบนิวทรอล (1) โดย

$$\bar{A} = \begin{bmatrix} -1 & 0 \\ 0.1 & -2 \end{bmatrix}, \bar{B} = \begin{bmatrix} -0.5 & 0.1 \\ 0.3 & -1 \end{bmatrix}, \bar{C} = \begin{bmatrix} -0.3 & 0 \\ 0.1 & 0.2 \end{bmatrix}$$

ผลที่ได้ จากการหาคำตอบเชิงตัวเลขโดยใช้ LMI toolbox ในโปรแกรม MATLAB พบค่าขอบเขตบนของตัวห้วง τ สำหรับค่าเลขชี้กำลัง α ค่าต่าง ๆ แสดงได้ดังตารางที่ 2 ซึ่งได้เปรียบเทียบกับค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ได้จากงานวิจัยของ Shu et al. (2009) และจากทฤษฎีบทที่ 1 จากตารางจะพบว่าค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ได้จากทฤษฎีบทที่ 1 ให้ค่าสูงกว่าค่าจาก Shu et al. (2009) อย่างเห็นได้ชัดสำหรับค่าอัตราการเสื่อมจาก $\alpha = 0.1478$ ถึง $\alpha = 0.8455$ นอกจากนั้นเมื่อค่าอัตราการเสื่อมเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เงื่อนไขที่ได้จาก Shu et al. (2009) ก็ไม่สามารถใช้ได้ สำหรับเงื่อนไขที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถพบอัตราการเสื่อมสูงสุดที่ $\alpha = 3$ และมีค่าขอบเขตบนของตัวห้วงที่ 0.1979

ตารางที่ 2: แสดงค่าขอบเขตบนของตัวห้วง τ สำหรับค่าเลขชี้กำลัง α ที่แตกต่างกัน

α	0.1478	0.1906	0.2727	0.4660	0.8455	1.0	2.0	3.0
τ (Shu et al., 2009)	2.5	2	1.5	1	0.5	-	-	-
τ (ทฤษฎีบทที่ 1)	8.7498	7.5960	6.4660	2.5836	1.3535	1.1533	0.5712	0.1979

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ได้เสนอเงื่อนไขใหม่สำหรับการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบนิวทรอลที่มีตัวห้วงเป็นค่าคงตัว โดยการประยุกต์ใช้สูตรไลเนช-นิวตัน ทฤษฎีไลปูนอฟ ซึ่งเงื่อนไขที่ได้นี้อยู่ในรูปของอสมการเมทริกซ์เชิงเส้นซึ่งสามารถหาคำตอบเชิงตัวเลขได้ด้วยการหาคำตอบตามขั้นตอนการหาค่าคอนเวกซ์ที่เหมาะสมที่สุด นอกจากนี้ยังได้เสนอตัวอย่างเชิงตัวเลขเพื่อแสดงว่าเงื่อนไขที่ได้นี้ดีกว่าเงื่อนไขที่มีอยู่เดิม

ข้อเสนอแนะ

สามารถนำวิธีที่ใช้ในการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อหาเงื่อนไขการมีเสถียรภาพแบบเลขชี้กำลังของระบบอื่น ๆ ได้ เช่น ระบบเชิงเส้น ระบบที่มีตัวแน่นอนไม่เชิงเส้น ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

Barnett, S., & Cameron, R. G. 1985. *Introduction to mathematical control theory* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

- Botmart, T., Niamsup, P., & Phat, V.N. (2011). Delay-dependent exponential stabilization for uncertain linear systems with interval non-differentiable time-varying delays. *Applied Mathematics and Computation*, 217, 8236-8247.
- Cao, D. Q., & He, P. (2004). Stability criteria of linear neutral systems with a single delay. *Applied Mathematics and Computation*, 148, 135-143.
- Chen, Y., Xue, A., Lu, R., & Zhou, S. (2008). On robustly exponential stability of uncertain neutral systems with time-varying delays and nonlinear perturbation. *Nonlinear Analysis*, 68, 2464-2470.
- Chen, W., & Zheng, W. (2007). Delay-dependent robust stabilization for uncertain neutral systems with distributed delays. *Automatica*, 43, 95-104.
- Gu, K. (2000). An integral inequality in the stability problem of time-delay systems, *Proceedings of 39th IEEE Cdc Sydney, Australia*, 2805-2801.
- Han, Q. (2004). On robust stability of neutral systems with time-varying discrete delay and norm-bounded uncertainty. *Automatica*, 40, 1087-1092.
- Haoussi, F. E., & Tissir, E. H. (2010). Delay and its time-derivative dependent robust stability of uncertain neutral systems with saturating actuators. *International Journal of Automation and Computing*, 7(4), 455-462.
- Kwon, O. M., & Park, J.H. (2006). Exponential stability of uncertain dynamic systems including state delay. *Applied Mathematics Letters*, 19, 901-907.
- Kwon, O. M., & Park, J.H. (2008). Exponential stability for time-delay systems with interval time-varying delays and nonlinear perturbations. *Journal of Optimization Theory and Applications*, 139, 277-293.
- Li, M., & Liu, L. (2009). A delay-dependent stability criterion for linear neutral delay systems. *Journal of The Franklin Institute*, 346, 33-37.
- Liu, P. (2003). Exponential stability for linear time-delay systems with delay dependence. *Journal of The Franklin Institute*, 340, 481-488.
- Park, J. H. (2002). Stability criterion for neutral differential systems with mixed multiple time-varying delay arguments. *Mathematics And Computers In Simulation*, 59, 401-412.
- Park, P. (1999). A delay-dependent stability criterion for systems with uncertain time-invariant delays. *IEEE Transactions on Automatic Control*, 44(4), 876-877.
- Park, J. H., & Won, S. (2000). Stability analysis for neutral delay-differential systems. *Journal of The Franklin Institute*, 337, 1-9.
- Ramakrishnan, K., & Ray, G. (2011). Robust stability criteria for uncertain neutral systems with interval time-varying delay. *Journal of Optimization Theory and Applications*, 1-19.
- Shao, H. (2009). New delay-dependent stability criteria for systems with interval delay. *Automatica*, 45, 744-749.
- Shu, Z., Lam, J., & Xu, S. (2009). Improved estimates for neutral systems. *Asian Journal of Control*, 12(3), 261-270.
- Wang, H., & Song, Q. (2010). State estimation for neutral network with mixed interval time-varying delays. *Neurocomputing*, 73, 1281-1288.

การประยุกต์ใช้ระบบโตโยต้าในสายการผลิตของโรงงานผลิตถังน้ำมันรถยนต์ An Application of Toyota Production System for Automotive Fuel Tank Manufacturer

ปฐมพงษ์ หอมศรี¹ อัมพิกา ไกรฤทธิ์² ปรณัฐ วิสุวรรณ์²

¹สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

²ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะนำแนวความคิดของการประยุกต์ใช้ระบบการผลิตแบบ โตโยต้าเข้าไปปรับปรุงกระบวนการผลิตถังน้ำมันรถยนต์โดยมุ่งกำจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดเวลานำในการส่งมอบชิ้นส่วนให้กับลูกค้า ลดพื้นที่และวัสดุคงคลังในกระบวนการผลิต โดยใช้เครื่องมือของระบบการผลิตแบบโตโยต้า ได้แก่ งานมาตรฐาน (Standard Work) ศึกษาลำดับการทำงานเพื่อปรับปรุงวิธีการทำงาน จัดสมดุลสายการผลิตให้น้อยกว่า Takt time เพื่อกำจัดสาเหตุแห่งความสูญเปล่า ใช้ระบบคัมบังและอุปกรณ์เพื่อใช้ในการสั่งผลิตให้เป็นการผลิตแบบทันเวลา นอกจากนี้ยังปรับปรุงพื้นที่การทำงานให้สามารถควบคุมด้วยสายตา ผลของการดำเนินการวิจัยสามารถลดรอบเวลาการผลิต (Cycle time) ของกระบวนการเจาะและเชื่อมประกอบลดลง 4.47%, จำนวนชิ้นงานต่อชั่วโมงของกระบวนการประกอบเพิ่มขึ้น 18.36%, ประสิทธิภาพสายการผลิตเพิ่มขึ้น 41.18% และจำนวนพนักงานลดลง 11.11%, สินค้าสำเร็จรูปลดลง 31.85%, ปริมาณชิ้นส่วนของงานระหว่างทำและขนาดล็อต (Lot size) ในกระบวนการผลิตลดลง 14.48%, สินค้าสำเร็จรูปในคลังสินค้าลดลง 17.73% พื้นที่การจัดเก็บชิ้นส่วนประกอบและสินค้าสำเร็จรูปลดลง 328.81 ตารางเมตร หรือ 34% อีกทั้งเวลานำของกระบวนการผลิตลดลง 86.59% รวมแล้วสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายของโรงงานตัวอย่างเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 36,008,727.82 บาทต่อปี

คำสำคัญ: ระบบการผลิตแบบโตโยต้า (TPS), เวลาที่สามารถใช้ในการผลิตชิ้นงานเมื่อเทียบกับความต้องการของลูกค้า (Takt Time), แผนภูมิความสมดุลของปริมาณงาน (Yamazumi Chart)

Abstract

The main objective of this research is to apply the concept of Toyota Production Systems to improve the process in eliminating wastes in the manufacturing process and increasing production efficiency, reducing delivery lead time to customer, reducing work space and work-in-process by using Toyota Production System's tool. This also includes Standard Work study of sequence and step job for improving work method, Production Line Balancing, to reduce current cycle time to be less than Takt time and to eliminate wastes. Kanban System and equipment are used to produce parts. In addition, improved working area was made to be visually controllable. These result in reduction of cycle time of the finishing process down by 4.47%, increasing the number of tanks assembly process per hour by up to 18.36%, increasing the efficiency of production line up to 41.18 % and reducing number of operators by 11.11%, reducing the finished goods stock by 31.85%, reducing the quantity of work-in-process and Lot size by 14.48%, reducing the finished goods inventory by 17.73%, Components and finished goods storage space saved by up to 328.81 square meters or 34% and production lead time could be reduced by 86.59% with overall cost saving of Factory amounting to approximately 36,008,727.82 Baht per year.

Keywords: TPS, Takt time, Yamazumi Chart

บทนำ

ระบบการผลิตแบบโตโยต้า (คณะกรรมการวิชาการ สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม, 2536) เป็นระบบที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมโดยบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ในประเทศญี่ปุ่น ขณะนั้นมีการขึ้นราคาน้ำมันของตลาดโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จุดประสงค์หลักของระบบการผลิตแบบโตโยต้า คือ การลดต้นทุน ซึ่งส่งผลให้อัตรากำไรของทุน (ยอดขาย/ทรัพย์สิน

ทั้งหมด) สูงขึ้น และยังเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยรวมของบริษัท ระบบการผลิตแบบโตโยต้า เป็นวิธีการผลิตสินค้าที่มีเหตุและผลระบบหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นระบบที่มุ่งจัดองค์ประกอบที่ไม่จำเป็นในการผลิตออกไปอย่างสิ้นเชิง โดยมีเป้าหมายหลักที่จะลดต้นทุนการผลิต ความคิดพื้นฐานของระบบ คือผลิตสินค้าเฉพาะสินค้าหรือชิ้นส่วนที่ต้องการ (Right Item) ตามปริมาณที่ต้องการ (Right Amount) และภายในเวลาที่ต้องการ (Right time) อิจิ โตโยดะ (Eiji Toyoda) ไทอิจิ โอนะ (Taiichi Ohno) และผู้จัดการของบริษัทโตโยต้า ได้นำแนวความคิดจากการไปเยี่ยมชมโรงงานของ Ford ในปี 1950 และนำแนวคิด ระบบดึง (Pull System) ในซูเปอร์มาเก็ตของอเมริกาขณะนั้นมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ปฏิบัติงานของโรงงานตัวเอง โดยมีกรเดิมทดแทนสินค้าเมื่อปริมาณสินค้าลดลงจนเหลืออยู่บนชั้นวางน้อยลง และเมื่อใดก็ตามที่จำเป็นต้องทดแทนจะทำให้เกิดการดึง ซึ่งจะดึงเป็นลำดับไปจนถึงจุดเริ่มต้นของวงรอบการผลิต โดยเรียกระบบการผลิตแบบทันเวลา (Just in time- JIT) ซึ่งเป็นหนึ่งในสองเสาหลักของระบบการผลิตแบบโตโยต้า โดยมีแนวทางการบริหารเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ต้นทุนต่ำที่สุด ใช้เวลาในการผลิต (Lead time) น้อยที่สุด ความปลอดภัยในการทำงานมากที่สุด และขวัญกำลังใจพนักงานดีที่สุดในระบบการผลิตแบบโตโยต้า ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ Just in time (JIT), Jidoka และ Kaizen

ปัญหาที่พบในกระบวนการผลิต ที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตต่ำ เวลารับของกระบวนการผลิตสูง สินค้าคงคลังในกระบวนการผลิตและสินค้าสำเร็จรูปก่อนส่งมอบให้ลูกค้ามีจำนวนมาก และปัญหาของเสียในกระบวนการผลิตสูง เพื่อที่จะทำการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตให้สูงขึ้น ลดสินค้าคงคลังและสินค้าสำเร็จรูปเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการใช้งาน และลดปัญหาของเสียในกระบวนการผลิตให้ต่ำลง จำเป็นต้องหาเทคนิคระบบการผลิตที่สามารถมุ่งลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตมาประยุกต์ใช้ เช่น ระบบการผลิตแบบโตโยต้า ระบบการผลิตแบบลีน เป็นต้น อย่างไรก็ตามระบบการผลิตแบบโตโยต้าเป็นระบบการผลิตที่ทางบริษัทฯ ตัวอย่างที่ได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด นำมาประยุกต์ใช้ในบริษัทฯ

ระบบการผลิตแบบโตโยต้าเป็นระบบที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีโครงสร้างและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้เป็นรูปแบบที่แน่นอน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการทำ ดังนี้ มุ่งเน้นการทำ Material Information Flow Chart หรือ MIFC ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสำรวจสภาพปัจจุบันเพื่อปรับปรุงระบบการผลิตไปสู่ระบบการผลิตแบบทันเวลาเพื่อปรับความสมดุลของปริมาณงานให้มีรอบเวลาที่ใกล้เคียงกับการกำหนดรอบเวลาการผลิตตามความต้องการของลูกค้า โดยทำให้ Lead Time ให้สั้นที่สุดและใช้คนน้อยที่สุด และการตรวจสอบเวลาและการปรับปรุงในกระบวนการผลิต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบการผลิตแบบโตโยต้ามาใช้กับโรงงานผลิตถังน้ำมัน
2. เพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานโดยใช้ระบบการผลิตแบบโตโยต้า จัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตถังน้ำมันรถยนต์ของโรงงานตัวอย่าง

อุปกรณ์

1. นาฬิกาจับเวลา แบบดิจิตอล ยี่ห้อ CASIO รุ่น HS-3
2. เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อใช้รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล เช่น โปรแกรม Microsoft EXCEL
3. แบบฟอร์มสำหรับเก็บข้อมูลการศึกษางาน, แบบฟอร์มเวลามาตรฐาน, แบบฟอร์มตารางความสามารถการทำงานของแต่ละกระบวนการ, แบบฟอร์มตารางรวมงานมาตรฐาน และแผนภูมิงานมาตรฐาน
4. เครื่องคิดเลข CASIO FX-991MS

วิธีการดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของงานวิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ศึกษาที่มาของปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเทคนิคต่างๆที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือเครื่องมือในการออกแบบวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาโรงงานตัวอย่างและกำหนดแนวทางที่เหมาะสม คัดเลือกแนวทางที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง และตัวชี้วัดของโรงงานตัวอย่าง ดังขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัยของโรงงานตัวอย่าง

ปรับปรุงพื้นที่การทำงานให้สามารถควบคุมด้วยสายตา

เมื่อทำการตรวจสอบบริเวณพื้นที่ปฏิบัติงานโดยใช้หลักการที่ว่าพื้นที่ปฏิบัติงานต้องสามารถควบคุมด้วยการสายตาซึ่ง

พบว่ายังมีพื้นที่ที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าว เช่น ไม่มีแผนป้ายแสดงชิ้นส่วนสำหรับการผลิตและจำนวนที่แน่นอน มีการเก็บชิ้นส่วนเป็นจำนวนมากในพื้นที่ ไม่มีการบ่งชี้ระบุชื่อชิ้นส่วน

ทำการปรับปรุงพื้นที่ปฏิบัติงานให้อยู่ในสภาพควบคุมด้วยสายตาได้ง่าย โดยการปรับปรุงตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กำหนดปริมาณชิ้นส่วนที่แน่นอนสัมพันธ์กับรอบการดึงของลูกค้า เพื่อลดปริมาณที่จัดเก็บและจัดทำป้ายบ่งชี้ชิ้นส่วน
2. ปรับเปลี่ยน Work instruction (WI) เป็น Standardized Work level III ติดไว้หน้าเครื่องจักร เนื่องจาก WI ที่ใช้ในปัจุบันไม่สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานได้อย่างละเอียด และไม่เอื้อต่อการตรวจสอบการทำงานของพนักงาน เช่นการทำงานตามขั้นตอน ทำงานตามข้อควรระวัง การเคลื่อนไหว และรอบการทำงานของพนักงานว่าปฏิบัติตามถูกต้องหรือไม่
3. ติดตั้งไฟสัญญาณ (Andon) เพื่อบอกสถานะการทำงานของเครื่องจักร วัตถุประสงค์ คุณภาพ โดยได้มีการกำหนดความหมายและแบ่งออกเป็น 4 สี คือ สีเขียวแสดงว่าเครื่องจักรทำงานปกติ สีส้มแสดงว่าเกิดปัญหาเรื่องคุณภาพของชิ้นส่วนประกอบหรือสำเร็จรูป ไฟสีน้ำเงิน หมายถึง วัตถุประสงค์หรือชิ้นส่วนประกอบใกล้หมด หรือไม่พอเพียงทำให้การผลิตล่าช้า และ ไฟสีแดง หมายถึง เครื่องจักรมีปัญหาเกิดขึ้นในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ยังจัดทำ Andon สำหรับแสดงสถานะการผลิตเพื่อบ่งบอกถึง เป้าหมาย (Target) ผลิตได้จริง (Actual) สถานะสมดุล (Balance) และ เวลาต่อชิ้น (Takt time) ของสายการผลิต

ปรับปรุงให้เป็นการผลิตแบบต่อเนื่องทีละชิ้น

เป็นการสร้างกระบวนการให้มีการไหลอย่างต่อเนื่องทีละชิ้นตอน (One piece flow) จัดการหยุดนิ่งของการไหลระหว่างกระบวนการ ทำการสำรวจหน้างานและปรับปรุงโดยครอบคลุมตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการการผลิต
2. ลดเวลานำในการส่งมอบชิ้นส่วนให้กับลูกค้า
3. ลดพื้นที่ และวัสดุคงคลังในกระบวนการการผลิต

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1. เก็บข้อมูลขั้นตอนการผลิตและนำมาเขียน Material Information Flow Chart (MIFC) เพื่อปรับปรุงระบบการผลิตไปสู่ระบบการผลิตแบบทันเวลา และทำการวิเคราะห์การไหลของวัตถุดิบก่อนทำการปรับปรุง ซึ่งพบว่าการไหลของกระบวนการไหลมีความไม่ต่อเนื่อง การสั่งซื้อโดยใช้ Material Requirement Planning (MRP) มีงานระหว่างกระบวนการ WIP ในช่วงรอยต่อระหว่างเครื่องและพนักงานค้างอยู่เป็นจำนวนมาก

2. สร้างแผนปฏิบัติงานมาตรฐาน (Jeffrey, K. Linker and David Meier, 2006) เพื่ออธิบายวิธีดำเนินการผลิต แผนภาพสมดุลการวิเคราะห์ปริมาณงาน วิเคราะห์การจัดวางเครื่องจักร พบว่าความสมดุลของปริมาณงานของคนและเครื่องจักรเท่ากับ Takt time ถ้าความต้องการของลูกค้ามากกว่าในบางเดือนจะทำให้ความสมดุลของปริมาณงาน ของคนและเครื่องจักร มากกว่า Takt time ของลูกค้า ทำให้ไม่สามารถจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าได้ทันความต้องการ และขณะที่เครื่องจักรกำลังทำการผลิตโดยอัตโนมัติอยู่นั้นพนักงานต้องเฝ้าดูเครื่องจักร ซึ่งถือว่าเป็นการรอนาน Loss จากการหยุดนิ่งใช้เวลารอนาน 13 วินาที ดังภาพที่ 7 จำนวนพนักงานในสายการผลิตมากกว่าการคำนวณหาพนักงานเมื่อเทียบกับค่า Takt time ทำให้สามารถย้ายพนักงานไปเป็น Transportation Man (TP Man) ลดการจัดเก็บชิ้นส่วนในกระบวนการลง โดยให้สัมพันธ์กับรอบการดึงของลูกค้า

3. ปรับปรุงผังการจัดวางเครื่องจักร โดยทำการย้ายเครื่องจักรออก หลังจากปรับความสมดุลของปริมาณงานในแต่ละขั้นตอนของพนักงานให้มีค่าใกล้เคียงกับ Takt time ของลูกค้ามากขึ้น

4. นำข้อมูลการสั่งซื้อของลูกค้า นำมาคำนวณเพื่อหาค่า Takt time ดังนั้น สามารถหาค่า Takt time ได้ดังนี้

$$\text{Takt Time} = \frac{\text{เวลาในการผลิตที่มีอยู่ (Working Time)}}{\text{ปริมาณสินค้ารวมที่ต้องการต่อวัน (Order Demand)}}$$

$$\text{Takt Time} = 73,440 \text{ วินาที} / (22,997 \text{ ถึง} / 21 \text{ วัน})$$

$$= 73,440 \text{ วินาที} / 1,095 \text{ ถึง} = 67 \text{ วินาที} / \text{ถึง} / \text{กะ}$$

5. ทำการเปรียบเทียบ Cycle Time กับ Takt Time ศึกษากระบวนการที่ทำให้เกิดคอขวด (Bottle-neck process) และบันทึกค่าลงในตารางความสามารถของแต่ละกระบวนการ, แบบฟอร์มตารางรวมงานมาตรฐาน และแบบฟอร์มแผนปฏิบัติงานมาตรฐาน

6. เก็บข้อมูลเวลาการปฏิบัติงานของพนักงานใน กระบวนการผลิต ดังตารางที่ 1

	พนักงาน 1	พนักงาน 2	พนักงาน 3	พนักงาน 4	พนักงาน 5	พนักงาน 6
Cycle Time	54	51.7	60	46	57.6	57.7
Takt Time	67.06	67.06	67.06	67.06	67.06	67.06

ตารางที่ 1 แสดงรอบการทำงานของพนักงาน (วินาที)

ปรับปรุงโดยใช้ระบบดึงด้วยคัมบังมาใช้ในกระบวนการ

ระบบการผลิตแบบดึง มี 2 มุมมอง คือ

1. ในการผลิต การผลิตแบบดึง คือ การผลิตชิ้นงานตามปริมาณความต้องการหรือการบริโภคของลูกค้าเท่านั้น
2. ในการควบคุมวัสดุ การผลิตแบบดึง คือ การเบิกสินค้าคงคลังตามปริมาณความต้องการของจุดปฏิบัติการที่เป็นผู้ใช้เท่านั้นและวัสดุจะไม่ถูกจ่ายออกไปจนกว่าจะมีสัญญาณมาจากผู้ใช้ที่อยู่ปลายทาง (Downstream User)

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1. ศึกษาการไหลของข้อมูลและวัตถุดิบในระบบการผลิต โดยเริ่มพิจารณาจากข้อมูลการสั่งซื้อจากลูกค้า ได้แก่ ความถี่ในการจัดส่ง รูปแบบในการจัดส่ง จากนั้นทำการพิจารณาว่ามีหน่วยงานที่จะต้องรับข้อมูล และมีกระบวนการแปลงข้อมูลเป็นเอกสารที่ใช้ภายในองค์กรอย่างไร จากนั้นนำมาเขียน Material Information Flow Chart (MIFC) (สำเร็จ เกษยา และ บุญเรือง ต้นไธสง, 2552)

2. พิจารณา MIFC (ก่อนการปรับปรุง) เพื่อหาจุดที่ทำให้เกิดหยุดนิ่งของข้อมูลและวัตถุดิบ (Staging point) จากนั้นทำการเขียนจุดที่เกิดการรอคอยลงใน MIFC โดยมีทั้งหมด 13 จุด

3. ตรวจสอบสาเหตุแห่งการสูญเสียเปล่า การทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ บังคับปัญหาและโอกาสที่จะพัฒนา ปรับปรุงวิธีการสื่อสารข้อมูลระหว่างการผลิต การจัดเก็บให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เพื่อลดเวลาที่เกิดการรอคอย โดยจะส่งผลให้เวลานำรวมของกระบวนการลดลง

4. รวบรวมข้อมูลการจัดส่งสินค้าเพื่อจัดทำ Shipping Time Chart เพื่อใช้ในการแสดงในบริเวณสโตร์และใช้เป็นข้อมูลในการสร้างระบบดึง

5. สร้างระบบการผลิตเป็นแบบดึง โดยการนำคัมบังมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลในการดึงสินค้า (เบิกถอน) หรือคำสั่งผลิตในลักษณะของการแปลงข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป็นแผนการผลิต สำหรับเงื่อนไขของโรงงานที่ศึกษา รับคำสั่งจากระบบของโตโยต้า Supplier Communication Portal (<http://portal.toyota.co.th/scpWeb>) การจัดส่งสินค้าลูกค้าจะนำรถมารับที่เรียกว่า Milk run ตามรอบการจัดส่ง โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 3 โรงงาน คือ สำโรง 18 รอบ บ้านโพธิ์ 8 รอบ และบางปะกง 3 รอบ โดยมีสโตร์จะทำการดึงสินค้าจากสโตร์ควบคุมการผลิต จากนั้นจะทำการแลกเปลี่ยนคัมบังจากคัมบังเบิกถอนเป็น อี-คัมบังและนำมาเตรียมเพื่อรอการจัดส่ง จากนั้นจะสลับหน้าของคัมบังเป็นคัมบังสั่งผลิตเพื่อสั่งผลิต และแผนการผลิตก็จะไปดึงวัตถุดิบจากกระบวนการก่อนหน้าเพื่อมาทำการประกอบถึงน้ำมัน เช่น Blow Molding, Fluorination และชิ้นส่วนจากสโตร์รับวัตถุดิบ และแผนก สโตร์รับวัตถุดิบก็จะทำการดึงชิ้นส่วนจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบ (Supplier)

6. จัดทำอุปกรณ์สำหรับนำมาใช้คู่กับคัมบัง ได้แก่ Waiting Kanban Post, Kanban Chuter, Heijunka Board เป็นต้น

7. คำนวณหาจำนวน WIP ในแต่ละกระบวนการและกำหนดจำนวนที่แน่นอนโดยสัมพันธ์กับรอบการดึงทุก 17 นาที จากรอบการจัดส่งของลูกค้าทั้ง 3 โรงงานและมีพนักงานที่ดูแลการเติมชิ้นส่วนที่นำมาจากการปรับความสมดุลของปริมาณงานจำนวน 1 คน เมื่อชิ้นส่วนที่อยู่ใน Work-in-process Rack (WIP Rack) ถูกดึงออกไป ก็จะต้องไปดึงชิ้นส่วนจากกระบวนการก่อนหน้ามาเติมให้เต็มตามจำนวนที่กำหนดอยู่บนคัมบัง

8. จัดทำมาตรฐานการทำงานใหม่โดยให้เป็น Standardized Work Type III ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานการทำงานเก่าโดยมุ่งเน้น 4 หัวข้อ คือ ทำงานตามขั้นตอน ทำงานตามข้อควรระวังที่กำหนด การเคลื่อนไหว และ เวลารอบการทำงานจริง

9. ตรวจสอบระบบการผลิตแบบดึง เมื่อไม่มีการรอของข้อมูลและวัตถุดิบแล้วและจัดทำ MIFC (หลังการปรับปรุง)

10. ทำการอบรมและวิธีปฏิบัติงานแบบใหม่ให้กับพนักงานในสายการผลิต จนมั่นใจว่าพนักงานมีความชำนาญและสามารถปฏิบัติงานตามวิธีการทำงานใหม่ได้อย่างถูกต้อง

11. เริ่มการปฏิบัติงานโดยให้อยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดและเก็บข้อมูลปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน

ปรับปรุงสร้างงานที่เป็นมาตรฐาน

เน้นการสร้างระบบการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าในกระบวนการ ทำการสำรวจและปรับปรุงหน้างานเพื่อสร้างกระบวนการทำงานให้เป็นมาตรฐาน ในแต่ละรอบการทำงานของพนักงานจะต้องมีการทำงานที่เหมือนกันทุกครั้งและสร้างความสมดุลของเวลาการทำงานในแต่ละขั้นตอนของพนักงานในสายการผลิต (Balance line) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1. นำข้อมูลจาก Takt time และเวลาการทำงานมาเขียนลงในฟอร์มตารางงานมาตรฐานผสม จากตารางงานมาตรฐานผสมพบว่ารอบเวลาการทำงานของพนักงานทุกคนในกระบวนการมีค่าแตกต่างกันระหว่างคนที่ 3 และคนที่ 4 ถึง 14 วินาที และเปรียบเทียบรอบ การทำงานกับ Takt time มีความแตกต่าง 13 วินาที

2. แบ่งแยกงานของแต่ละขั้นตอนของพนักงาน ตามเนื้อหางานและตรวจสอบยืนยันว่าในแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยงานอะไรบ้าง

3. จับเวลาการทำงานในแต่ละขั้นตอนของพนักงานตั้งแต่เริ่มรับชิ้นส่วนจนถึงชิ้นส่วนส่งผ่านไปยังกระบวนการถัดไป และนำมาเขียนแผนภูมิงานมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่ในการปฏิบัติงาน การทำงานตามขั้นตอน การเคลื่อนไหว การทำงานตามข้อควรระวังและรอบการทำงานจริงของพนักงาน

4. นำข้อมูลจาก Takt time มาเขียน Yamazumi chart ซึ่งเป็นกราฟแสดงค่าของเวลาที่จำเป็นของแต่ละขั้นตอนตามการเคลื่อนที่ (หรือการไหล) เพื่อวิเคราะห์หาความเหมาะสมของพื้นที่ในการปฏิบัติงาน การทำงานตามขั้นตอน การเคลื่อนไหว การทำงานตามข้อควรระวังและรอบการทำงานจริงของพนักงานเพื่อหารอบเวลาการทำงานที่ใช้เวลามากที่สุดหรือขั้นตอนที่เป็นคอขวด (Bottle-neck process) ของกระบวนการ

5. วิเคราะห์ Yamazumi chart เพื่อปรับลดสมดุลความสูญเสีย (Balance Loss) (มังกร โรจน์ประภากร, 2553) ที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนที่มีการหยุดนิ่งของผลิตภัณฑ์ระหว่างผลิตและขั้นตอนที่ต้องรอคอย ให้เกิดความสมดุลของปริมาณงานในแต่ละขั้นตอน (Balance line) มากที่สุด ดังนั้นปริมาณงานในแต่ละขั้นตอนและหน้าที่การทำงานของพนักงานจึงต้องมีความเหมาะสมและให้พนักงานทำงานได้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยหาจำนวนพนักงานที่เหมาะสม กำลังการผลิตที่สูงที่สุด โดยประยุกต์ใช้ Process Activity Mapping (เตือนใจ สมบูรณ์วิวัฒน์ และ ดวงพรรณ กริชชาญชัย, 2552) ดังตารางที่ 3 เพื่อระบุลักษณะกิจกรรมที่ทำ คือ กิจกรรมที่มีคุณค่าเพิ่ม (VA) กิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า แต่จำเป็นต้องทำ (NNVA) และกิจกรรมที่ไม่มีคุณค่า (NVA) และสรุปแสดงเวลาที่ใช้ไปโดยแยกตามคุณค่าของงาน ดังตารางที่ 2 และกำจัด NVA ออกไปจากภาระหน้าที่การทำงานของพนักงาน รวมถึงการใช้หลักการที่ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และ การทำให้ง่าย (Simplify) มาใช้ เพื่อจัดเรียงขั้นตอนการทำงานใหม่ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการประกอบ ดังตารางที่ 4

$$\text{การหาจำนวนพนักงานที่เหมาะสมของสายการผลิต} = \frac{\text{รอบเวลาในการผลิตรวม (วินาที)}}{\text{Takt Time (วินาที)}}$$

เมื่อหารรอบเวลาในการผลิตรวมที่ 327 วินาทีด้วยค่า Takt Time เท่ากับ 67.06 วินาที สามารถคำนวณได้ว่ามีความเป็นไปได้ที่จะผลิตตาม Takt Time โดยใช้พนักงานจำนวน 5 คน (ปัจจุบันมีพนักงาน 6 คน)

จากภาพที่ 7 พบว่ามีเวลารองานซึ่งเป็น Loss การหยุดนิ่ง 13 วินาที และมีสัดส่วนของ Loss การหยุดนิ่ง 19.40%

ตารางที่ 2 แสดงเวลาที่ใช้ไปโดยแยกตามคุณค่าของงาน

พนักงานคนที่	% VA	% NNVA	%NVA
คนที่ 1	5.56%	92.56%	1.85%
คนที่ 2	7.74%	88.36%	3.87%
คนที่ 3	52%	44.67%	3%
คนที่ 4	83%	13%	4%
คนที่ 5	36%	56%	3%
คนที่ 6	27%	73%	0
รวมเวลา (วินาที)	112.3	203.1	11.6

$$\begin{aligned} \text{ประสิทธิภาพสายการผลิต (ก่อนการปรับปรุง)} &= \frac{\text{ผลรวมของเวลาแต่ละขั้นตอนของพนักงาน} \times 100 \%}{\text{เวลาขั้นตอนที่เป็นคอขวด} \times \text{จำนวนพนักงาน}} \\ &= \frac{(54 + 51.70 + 60 + 46 + 57.60 + 57.70) \times 100\%}{(60 \times 6 \text{ คน})} \\ &= 90.83 \% \end{aligned}$$

ถ้าห้กลับประสิทธิภาพสายการผลิตออกจาก 100 จะได้ Balance Loss Ratio มีค่าเท่ากับ 9.17%

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น Balance Loss Ratio (\% (ก่อนการปรับปรุง)} \\ &= 100 - \text{ประสิทธิภาพการจัดสายการผลิต} = 100 - 90.83 = 9.17\% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{กำลังการผลิตรวม (ก่อนการปรับปรุง)} &= \frac{\text{เวลาในการผลิตที่มีอยู่ (Working Time)}}{\text{รอบเวลาของกระบวนการที่เป็นคอขวด}} \\ &= \frac{24,480 \text{ วินาที}}{67 \text{ วินาที/ชิ้น}} = 365 \text{ ชิ้น/กะ/ 6 คน หรือ } 60.83 \text{ ชิ้น /คน} \end{aligned}$$

เวลา (วินาที)	เครื่องจักร	คน
0		54
12	12	
18		
24	14	
26		
29	5	
31		
37		
43		
49	36	
55		
61		
67	13	

เวลารองาน
Loss การหยุดนิ่ง
สัดส่วน Loss
การหยุดนิ่ง
= $13/67 \times 100$
19.40%

ภาพที่ 1 แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินงาน

จากการสมมูลของเวลาการทำงานในแต่ละขั้นตอนของพนักงานพบว่าสามารถลดพนักงานลงได้ 1 คน ดังภาพที่ 2

6. นำเวลาการทำงานของพนักงานหลังจากความสมมูลของปริมาณงานในแต่ละขั้นตอน จาก Yamazumi chart มาเขียนตารางงานมาตรฐานผสมเพื่อดูช่วงระยะเวลาในการทำงานของพนักงาน โดยสามารถรวมปริมาณงานในแต่ละขั้นตอนและหน้าที่การทำงานของพนักงานจาก 6 คนให้สามารถใช้พนักงาน 5 คนได้ ดังภาพที่ 2

$$\text{ประสิทธิภาพการผลิต (หลังการปรับปรุง)} = \frac{(62 + 68 + 68 + 68 + 67)}{(68 \times 5)} = 97.74\%$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น Balance Loss Ratio (\% (หลังการปรับปรุง)} \\ &= 100 - \text{ประสิทธิภาพการจัดสายการผลิต} = 100 - 97.94\% = 2.06\% \end{aligned}$$

$$\text{กำลังการผลิตรวม (หลังการปรับปรุง)} = \frac{24,480 \text{ วินาที}}{68 \text{ วินาที/ชิ้น}} = 360 \text{ ชิ้น/กะ/ 5 คน หรือ } 72 \text{ ชิ้น /คน}$$

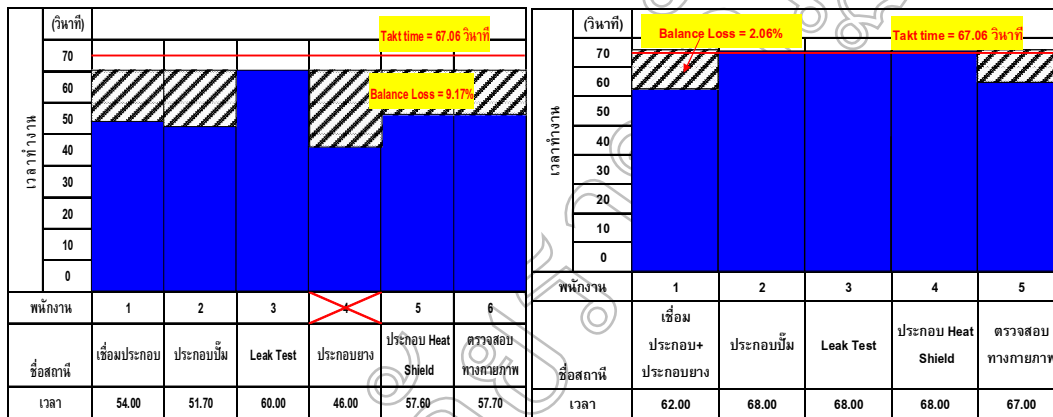
$$\text{สามารถเพิ่มผลผลิต (Productivity) ได้} = \frac{(72-60.83) \times 100}{60.83} = 18.36\%$$

ขั้นตอน	ลักษณะการทำงาน	เวลา (วินาที)	สัญลักษณ์			
			○	→	◐	◑
1	ยกถังบน Vacuum stand	1.00		NVA		
2	ยกถังเดินมาที่ FSU station	1.00		NVA		
3	วางถังลงบน Fixture FSU Assy station	1.00		NNVA		

ตารางที่ 3 Process Activity Mapping

ลำดับ	ขั้นตอนการทำงานปัจจุบัน (Current Work Step)	กิจกรรม	ECSR (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify)	ลำดับใหม่	ขั้นตอนการทำงานใหม่ (New Work Step)
1	ยกถังบน Vacuum stand	NNVA	R = จัดเรียงใหม่เป็นการประกอบลำดับที่ 19 ของพนักงานคนที่ 1 สถานีที่ 1	1	ดึงถังเข้า Fixture FSU Assy station
2	ยกถังเดินมาที่ FSU station	NVA	E = ยกเลิกการยกถังเดินมาที่ FSU station	2	หยิบ Broadcast ติดที่ถัง

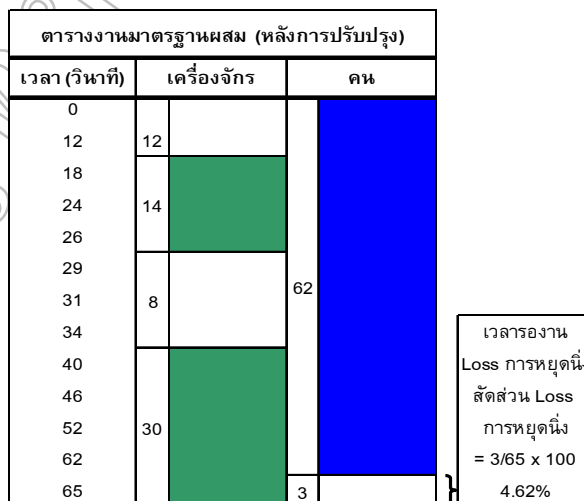
ตารางที่ 4 นำหลักการ ECSR มาใช้ในการแบ่งปริมาณงานในการทำงานระหว่างพนักงาน

Yamazumi Chart (ก่อนการปรับปรุง)

Yamazumi Chart (หลังการปรับปรุง)

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบ Yamazumi Chart ก่อนและหลังการปรับปรุง

ภาพที่ 3 เวลารองานขณะทำการผลิต หลังการปรับปรุง

ผลการวิจัย

1. ผลการปรับปรุงพื้นที่การทำงานให้เป็นการควบคุมด้วยสายตา

1.1 พนักงานสามารถเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น เนื่องจากใน Standardized Work จะมีการระบุลำดับขั้นตอนการทำงาน รอบของงานย่อยในแต่ละรอบการปฏิบัติงานรวม และเปรียบเทียบกับ Takt time มีการระบุจุดความปลอดภัย ระบุจุดที่ต้องเน้นคุณภาพ

1.2 ปริมาณชิ้นส่วนประกอบในสายการผลิตมีน้อยและมีการกำหนดจำนวนที่แน่นอน พื้นที่เก็บชิ้นส่วนในสายการผลิตลดลง

1.3 ติดตั้งไฟสัญญาณ (Andon) ทำให้พนักงานลดเวลาในการเดินทางหาหัวหน้างานและผู้รับผิดชอบในส่วนต่างๆ เช่น คุณภาพ ซ่อมบำรุง และ Andon สำหรับแสดงสถานะการผลิต โดยสามารถทราบสถานะการผลิตได้แบบทันที และผู้บริหารสามารถทราบได้ทันทีโดยไม่ต้องสอบถามจากผู้รับผิดชอบ ลดเวลาในการทำงานของพนักงานและผู้บริหาร

2. ผลการปรับปรุงเพื่อให้เกิดการผลิตแบบต่อเนื่องที่ละชิ้น

ปรับปรุงผังการจัดวางเครื่องจักรใหม่เพื่อให้ชิ้นงานในกระบวนการสามารถไหลที่ละชิ้น โดยผลการทดลองแสดงภาพที่ 2 และภาพที่ 4 โดยสามารถลดเวลานำการส่งมอบชิ้นส่วนให้กับลูกค้าจาก 658 ชั่วโมง เหลือ 89 ชั่วโมง ลดลง 86.59 เปอร์เซ็นต์

3. ผลการปรับปรุงโดยใช้ระบบดึงด้วยคัมบังมาใช้ในกระบวนการ

การนำระบบคัมบังมาใช้มีประโยชน์

3.1 ลดเวลานำในกระบวนการผลิต

3.2 ปริมาณของ WIP ในกระบวนการผลิตลดลง

3.3 พื้นที่ในการจัดเก็บชิ้นส่วนในกระบวนการลดลง

นอกจากนี้ ยังทำให้ระบบการผลิตแบบดึงจะทำให้มีการไหลที่ละชิ้น ทำให้สามารถตรวจจับและควบคุมของเสียในกระบวนการทำได้ง่าย ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้รับการปรับปรุงและต้นทุนจากการเกิดของเสียลดลง และด้วยขนาดของการเพิ่มขึ้นส่วนด้วยล้อตขนาดเล็ก ทำให้พื้นที่ในสายการผลิตที่ต้องเก็บชิ้นส่วนลดลง และ Flow rack ในการเพิ่มขึ้นส่วนก็จะมีขนาดเล็ก

4. ผลการปรับปรุงสร้างงานที่เป็นมาตรฐานในการทำงาน

การทำงานเดิมของกระบวนการจะมีจำนวนของพนักงานในสายการผลิต 9 คน ดังแสดงในภาพที่ 4 (ก่อนการปรับปรุง)

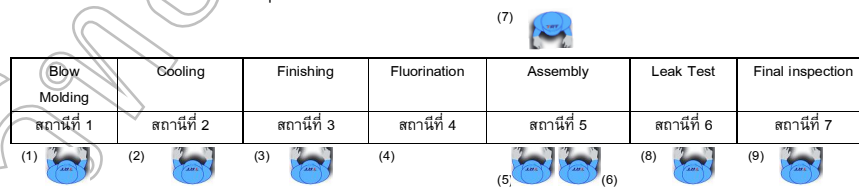
หลังจากสร้างมาตรฐานการทำงานใหม่ พบว่าสามารถลดจำนวนพนักงานของสายการผลิตลง 1 คน ดังแสดงในภาพที่ 4 (หลังการปรับปรุง)

ผลของการสร้างมาตรฐานในการทำงาน จากภาพที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า

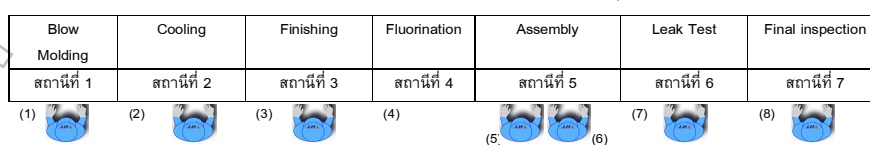
4.1 จำนวนพนักงานลดลง 1 คน หรือ คิดเป็น 11.11 เปอร์เซ็นต์

4.2 ลดจำนวนสถานีในสถานีที่ 5 จาก 6 สถานี เหลือ 5 สถานีและทำให้สายการผลิตสั้นลง

จัดทำแผนภูมิงานมาตรฐานใหม่และ Material Information Flow Chart (MIFC) รวมทั้ง ตารางความสามารถการทำงานของแต่ละกระบวนการ หลังการปรับปรุง

แสดงขั้นตอนการทำงานของพนักงาน (ก่อนการปรับปรุง)

แสดงขั้นตอนการทำงานของพนักงาน (หลังการปรับปรุง)

ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนการทำงานของพนักงาน ก่อนและหลังการปรับปรุง

สรุปและอภิปรายผล

ตารางที่ 5 ตารางเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปรับปรุงและผลที่ได้รับจากการทำวิจัย

ดัชนีชี้วัด ประสิทธิภาพ	เป้าหมาย ของบริษัท	ผลการดำเนินงาน ปี 2552	ผลการวิจัย	เปอร์เซ็นต์	
ประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต	54 ถึง > 5%	51 ถึง	72 ถึง	เพิ่มขึ้น	41.18%
จำนวนของงานระหว่างทำ	3,160 ขึ้น < 20%	3,950 ขึ้น	3,378 ขึ้น	ลดลง	14.48%
สินค้าสำเร็จรูป	526 ชั่วโมง < 20%	2,352 ถึง	2,352 ถึง	ลดลง	17.73%
เวลานำในการส่งมอบ	526 ชั่วโมง < 20%	658 ชั่วโมง	89 ชั่วโมง	ลดลง	86.59%

จากผลการประยุกต์ใช้ระบบโตโยต้ามาประยุกต์ใช้ในโรงงานผลิตถั่วน้ำมันตัวอย่างโดยนำหลักการ Plant Layout Technique, IE Technique และ TPS มาใช้ อีกทั้งยังทำการโคเซ็นกระบวนการทำงานเพื่อปรับปรุงสายการผลิตให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น สามารถลดเวลานำในการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าจาก 663.50 ชั่วโมงเหลือ 88.90 ชั่วโมง หรือ 86.17% ประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นจาก 51 ถึง เป็น 72 ถึง หรือ 41.18% จำนวนของงานระหว่างทำ (Work-in-process) ลดลงจาก 3,950 ขึ้น เป็น 3,378 ขึ้น หรือ 14.48% และ สินค้าสำเร็จรูป (Finished Good) ลดลงจาก 2,352 ถึง เหลือ 1,935 ถึง หรือ 17.73% ซึ่งเป็นผลทางตรงที่เกิดขึ้นกับโรงงานตัวอย่าง สามารถคิดเป็นมูลค่าของเงิน โดยเป็นผลทางตรงสำหรับผลการลดปริมาณสต็อกและของระหว่างทำ (Work-in-process) และสินค้าสำเร็จรูป (Finish Good) คิดเป็นเงิน เท่ากับ 2,666,181.82 บาท และจำนวนถั่วน้ำมันที่เพิ่มขึ้นจากการสมมูลของสายการประกอบนั้นเพิ่มขึ้น 12 ถึง/กะ หรือ 36 ถึงต่อวัน และคิดเป็นมูลค่าของเงินเท่ากับ 36,127.56 บาท/กะ หรือ 108,382.68 บาท/วัน หรือ 2,709,567.00 บาท/เดือน หรือ 2,709,567.00 บาท x 12 เดือน เท่ากับ 32,514,804.00 บาท / ปี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 35,180,985.82 บาท และสามารถประหยัดเงินทางอ้อมได้ เท่ากับ 68,978.5 บาท / เดือน หรือ 68,978.5 บาท x 12 เดือน เท่ากับ 827,742 บาท / ปี รวมแล้วสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายของโรงงานตัวอย่างเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 36,008,727.82 บาทต่อปี

ข้อเสนอแนะ

การที่จะทำให้ระบบนี้ขับเคลื่อนไปด้วยตัวเองนั้นองค์กรจะต้องให้ความสนใจและมุ่งมั่นที่จะทำอย่างจริงจัง ผู้บริหารจะต้องมีศักยภาพโดยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน พร้อมทั้งรับทราบแนวทางและผลการปฏิบัติงานด้วย และจะทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการวิชาการ สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม. 2536. ระบบการผลิตแบบโตโยต้า. กรุงเทพฯ: วิศวกรรมสถาน
 ในพระบรมราชูปถัมภ์แห่งประเทศไทย, หน้า 1.
 มังกร โรจน์ประภากร. 2553. การปรับปรุงเลย์เอาต์โรงงาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี
 (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 17-18, 206 – 213.
 เตือนใจ สมบูรณ์วิวัฒน์ และ ดวงพรรณ กริชชาญชัย. 2552. กระบวนการทางธุรกิจเพื่อการจัดการโซ่อุปทานและ
 โลจิสติกส์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์การพิมพ์, หน้า 99 – 104.
 Jeffrey, K. Linker and David Meier. 2006. The Toyota Way Fieldbook, , United State of America: McGraw-Hill
 สำเร็จ เกษยา และ บุญเรือง ต้นไธสง. 2552. การประยุกต์ใช้ระบบการผลิตแบบลีนเพื่อการปรับปรุงกระบวนการผลิต กรณีศึกษา
 โรงงานชิ้นส่วนระบบส่งกำลัง. การประชุมวิชาการทางวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ครั้งที่ 7, ประเทศ
 ไทย, 21-22 พฤษภาคม 2553, หน้า 439-444.

อิทธิพลของความดันและการจัดการใบต่อปริมาณน้ำมันตะไคร้หอม The effect of pressure conditions and leaf management on oil extracted from Citronella grass [*Cymbopogon nardus* (Linn.)].

เบญจพร ตั้งสุขเกษมสันต์, เดือนรุ่ง เบญจมาศ
 คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

บทคัดย่อ

การศึกษาการสกัดน้ำมันตะไคร้หอมภายใต้ความดัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความดันและการจัดการใบต่อปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้ วางแผนการทดลองแบบ factorial in completely randomized design มี 2 ปัจจัย ปัจจัยละ 2 ระดับ ทำวิธีการ (treatment) ละ 4 ซ้ำ (replications) แต่ละซ้ำใช้ใบตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม การสกัดโดยการกลั่นแบบใช้น้ำและไอน้ำร้อน ปัจจัยที่ 1 ระดับที่ 1 คือสกัดภายใต้ความดันปกติ ระดับที่ 2 คือสกัดภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ปัจจัยที่ 2 ระดับที่ 1 คือการหั่นใบยาว 6 นิ้ว และระดับที่ 2 คือการมัดใบเป็นมัดๆ โดยใช้ระยะเวลาสกัดตั้งแต่น้ำเดือดจนกระทั่งกลิ่นเสร็จ 1 ½ ชั่วโมง ทุกๆหน่วยการทดลอง จากผลการทดลอง สรุปได้ว่าการสกัดการกลั่นแบบใช้น้ำและไอน้ำร้อนภายใต้ความดันปกติ และความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว จะได้น้ำมันตะไคร้หอมเฉลี่ย 2.14 และ 1.54 มิลลิลิตร ตามลำดับ ส่วนอิทธิพลของการจัดการใบโดยหั่นใบและมัดใบ ได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่ได้เฉลี่ย 1.70 และ 1.98 มิลลิลิตร ตามลำดับ ซึ่งปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ตะไคร้หอม น้ำมันตะไคร้หอม การสกัด การกลั่น ความดัน

ABSTRACT

The study of pressure conditions and leaf management on oil extracted from Citronella grass [*Cymbopogon nardus* (Linn.)]. was carried out in order to determine influence of pressure on yield of citronella oil. The factorial in completely randomized design was applied with 2 factors. Factor A; zero psi and 5 psi, factor B; cut and fold blades. Four replications were made and 1 kilogram of fresh citronella blade was used for each replication. The results shown that 2.14 and 1.54 ml of citronella oil were obtained from zero psi and 5 psi respectively and non-significant. By mean of cutting and folding leaf blades, citronella oil obtained were 1.70 and 1.98 ml respectively. . and non-significant

Keywords: citronella grass, citronella-oil, extraction, distillation, pressure

บทนำ

น้ำมันหอมตะไคร้หอม เป็นน้ำมันที่สกัดได้จากตะไคร้หอม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ใช้ทำผลิตภัณฑ์กันยุง ในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ยังได้นำไปใช้เป็นส่วนประกอบในการทำผลิตภัณฑ์อื่นๆอีก เช่น ยาหม่อง สบู่ หรือผลิตภัณฑ์ดับกลิ่นรองเท้า หรืออาจนำไปเป็นส่วนประกอบของน้ำหอม เครื่องสำอาง และด้านอุตสาหกรรม (Lawless, J. 1995) เป็นต้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำน้ำมันตะไคร้หอมมาใช้ในการป้องกันแมลงตั้งแต่ปี คศ. 1948 เป็นผลิตภัณฑ์ชีวภาพสำหรับป้องกันแมลงและถือว่าเป็นพืช (US. EPA) นอกจากนี้ น้ำมันตะไคร้หอมยังสามารถใช้เป็นสารป้องกันเชื้อราได้ด้วย (Kazuhiko Nakahara et.al. 2003, Pattnaik S., et . al 2006)

การสกัดน้ำมันหอมโดยทั่วไปอาจทำได้โดยการกลั่น ซึ่งอาจจะใช้วิธีการกลั่นด้วยไอน้ำ โดยวางพืชบนตะแกรงในหม้อกลั่น ซึ่งไม่มีน้ำอยู่เลย ไอน้ำภายนอกที่อาจจะเป็ไอน้ำเปียกหรือไอร้อนจัดที่ระดับความดันสูงกว่าบรรยากาศ จะถูกส่งไปตามท่อใต้ตะแกรง ให้ไอน้ำขึ้นไปถูกกับพืชบนตะแกรง ไอน้ำต้องมีปริมาณเพียงพอ ที่จะช่วยให้ น้ำมันระเหยออกมาจากพืช การกลั่นอีกแบบหนึ่งคือการกลั่นด้วยน้ำและไอน้ำ การกลั่นวิธีนี้ใช้ตะแกรงรองพืชที่จะกลั่น ให้อยู่เหนือระดับน้ำในหม้อกลั่น ต้มน้ำให้เดือด ไอน้ำจะลอยตัวขึ้นไปผ่านพืชหรือตัวอย่างที่จะกลั่น ส่วนน้ำจะไม่ถูกกับตัวอย่างเลย ไอน้ำจากน้ำเดือดเป็นไอน้ำที่อิ่มตัวหรือที่เรียกว่า ไอน้ำเปียก ไม่ร้อนจัด เป็นการกลั่นที่สะดวกที่สุด คุณภาพของน้ำมันออกมามีดีกว่าวิธีแรก การกลั่นแบบนี้ใช้กันอย่างกว้างขวางในการผลิตน้ำมันหอมระเหยทางการค้า การกลั่นด้วยน้ำร้อน เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการกลั่นน้ำมันหอมระเหยการกลั่นโดยวิธีนี้พืชที่กลั่นต้องจุ่มอยู่ในน้ำเดือดทั้งหมด พืชบางชนิดเบาอาจจะลอยก็ได้ แล้วแต่ความถ่วงจำเพาะของพืชนั้น

การให้ความร้อนกับน้ำอาจให้ไปโดยรอบ หรือให้ท่อไอน้ำผ่านการกลั่นน้ำมันหอมระเหยนี้

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ศึกษาวิจัยการกลั่นน้ำมันหอมระเหยจากพืชและการใช้ประโยชน์ พบว่าการสกัดน้ำมันหอมระเหยจากตะไคร้หอม ใช้เวลา 4-6 ชั่วโมง (ไทยรัฐ, 2545) ใบและต้นสดของตะไคร้หอม เมื่อนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยโดยการต้มกลั่น (hydro-distillation) ได้น้ำมันหอมระเหยร้อยละ 0.50 (ฝ่ายเภสัชและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ, มปป) จากรายงานการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจสมุนไพรไทย ของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2550) พบว่าผลผลิตสดตะไคร้หอม 1 ตัน เมื่อนำไปสกัดโดยการกลั่นจะได้น้ำมันหอมระเหย 1.2 กิโลกรัม

น้ำมันตะไคร้หอม ใช้ชุดเครื่องกลั่นด้วยไอน้ำสำหรับเกษตรกร ได้น้ำมัน 70 ซีซี จากใบตะไคร้หอมสด 10 กิโลกรัม (จตุจักร, มปป)

การกลั่นน้ำมันตะไคร้หอม เริ่มจากตัดใบตะไคร้หอม คอรัดในตอนเช้า แล้วผึ่งแดดไว้ประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง หั่นใบให้มีขนาดสั้นประมาณ 4-5 นิ้ว ช่วงแรกน้ำมันจะถูกสกัดออกมาเร็ว แล้วค่อยๆลดปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้เฉลี่ยประมาณ 0.7 % โดยถ้าสกัดในช่วงฤดูฝนจะได้น้ำมันประมาณ 0.5 % ถ้าสกัดในช่วงฤดูร้อนจะได้น้ำมันประมาณ 1.2 %

(<http://oilganic.com/forum/viewtopic.php?f=15&t=212>)

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ศึกษาวิจัยการกลั่นน้ำมันหอมระเหยจากพืชและการใช้ประโยชน์ และได้รายงานวิธีการกลั่นไว้ดังนี้ เริ่มแรกจะต้องเตรียมวัตถุดิบและชุดเครื่องกลั่น จากนั้นนำวัตถุดิบไปทำความสะอาด โดยล้างด้วยน้ำ แล้วผึ่งลมให้แห้ง ซึ่งตัวอย่างพืชให้ได้น้ำมันที่แน่นอน หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ภาชนะสำหรับปั่น แล้วเติมน้ำ 3-5 เท่าของพืชที่หั่นไว้ ปั่นด้วยเครื่องปั่น แล้วเทใส่หม้อต้มกลั่น นำหม้อต้มกลั่นไปตั้งบนเครื่องกลั่น เปิดไฟให้ความร้อนแก่หม้อต้มกลั่น สังเกตดูจนกระทั่งหยดน้ำที่ได้จากการกลั่นหยดลงอย่างสม่ำเสมอจึงเริ่มจับเวลา โดยหากเป็นใบโหระพา และกะเพราจะใช้เวลา 3 ชั่วโมง ตะไคร้หอม 4-6 ชั่วโมง เปลือกส้ม 6-12 ชั่วโมง ส่วนกานพลูและลูกจันทน์ ใช้เวลา 12-24 ชั่วโมง (http://www.itdoa.com/news_itda/march45/march_7.htm)

จากการให้บริการวิชาการแก่สังคม ตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการสกัดน้ำมันตะไคร้หอม พบว่าตะไคร้หอม 10 กิโลกรัม เมื่อนำไปกลั่นด้วยน้ำร้อน เป็นเวลา 3 ชั่วโมง จะได้น้ำมันตะไคร้หอม ประมาณ 30 ซีซี การสกัดภายใต้ความดันที่เหมาะสมอาจจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสกัดเพื่อให้ได้ปริมาณน้ำมันมากขึ้น และใช้ระยะเวลาสั้นลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

อิทธิพลของความดันและการจัดการใบต่อปริมาณน้ำมันตะไคร้หอม

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ชุดกลั่นประยุกต์ใช้หม้อหนึ่งความดัน โดยใช้วาล์วเครื่องพ่นยา ใส่แทนวาล์วควบคุมไอน้ำของหม้อหนึ่งความดัน ให้อไอน้ำผ่านขดลวดในหม้อน้ำเย็นที่มีการถ่ายเทน้ำให้เย็นตลอดเวลากลั่น

วิธีการทดลอง

วางแผนการทดลองแบบ factorial in completely randomized design มี 2 ปัจจัย (factor) ปัจจัยละ 2 ระดับ (level) ปัจจัยที่ 1 ระดับที่ 1 คือสกัดภายใต้ความดันปกติ ระดับที่ 2 คือสกัดภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ปัจจัยที่ 2 ระดับที่ 1 คือการหั่นใบยาว 6 นิ้ว และระดับที่ 2 คือการมัดใบเป็นมัดๆ รวมเป็น 4 วิธีการ (treatment) ทำวิธีการละ 4 ซ้ำ (replication) แต่ละซ้ำใช้ใบตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม

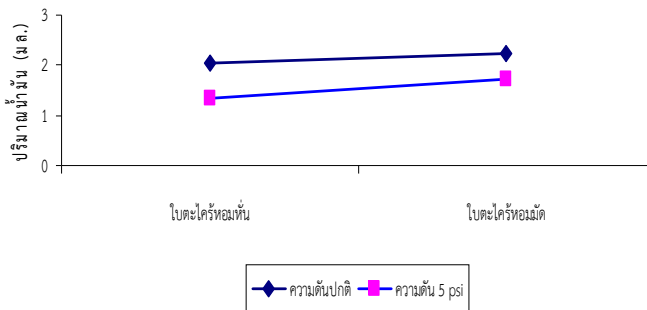
ระยะเวลาในการกลั่น การกลั่นภายใต้ความดันปกติ จะใช้เวลากลั่นหลังจากน้ำเดือดเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที ส่วนการกลั่นภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว หลังจากความดันในหม้อต้มเพิ่มขึ้นจนถึง 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว เป็นเวลา 10 นาที จึงเปิดวาล์วแล้วกลั่น เป็นเวลา 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลาตั้งแต่น้ำเดือดจนกลั่นเสร็จ 1 ชั่วโมง 30 นาที

ผลการทดลอง

1. ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้

น้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดโดยวิธีการกลั่นด้วยน้ำและไอน้ำร้อนที่ระดับความดันปกติ และระดับความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว พบว่าการกลั่นที่ระดับความดันปกติ มีปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมมากกว่าการกลั่นที่ระดับความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ทั้งจากสกัดโดยการหั่นใบและการมัดใบ การสกัดที่ระดับความดันปกติ โดยการหั่นใบจะได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมเฉลี่ย 2.05 มิลลิลิตร และการสกัดโดยการมัดใบจะได้น้ำมันตะไคร้หอม เฉลี่ย 2.23 มิลลิลิตร ส่วนการสกัดภายใต้ความดัน

5 ปอนด์ต่อตารางนิ้วพบว่า โดยการหันใบจะได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมเฉลี่ย 1.35 มิลลิลิตร และการมัดใบจะได้น้ำมันตะไคร้หอมเฉลี่ย 1.73 มิลลิลิตร (ภาพที่ 1) จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้ปรากฏว่าการจัดการใบและระดับความดันมีผลทำให้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่การสกัดภายใต้ความดันปกติจะได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมมากกว่าการสกัดภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ส่วนอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างระดับความดันกับการจัดการใบก็มีผลทำให้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ภาพที่ 1 ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้จากการจัดการใบ

2. ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้

ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้ ที่ระดับความดันปกติ และระดับความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว พบว่าการกลิ่นที่ระดับความดันปกติ ได้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นมากกว่าการกลิ่นที่ระดับความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว การสกัดที่ระดับความดันปกติ โดยการหันใบจะได้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นเฉลี่ย 1245.50 มิลลิลิตรต่อตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม และการสกัดโดยการมัดใบจะได้น้ำตะไคร้หอมกลิ่นเฉลี่ย 1222.25 มิลลิลิตรต่อตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม ส่วนการสกัดภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้วพบว่า โดยการหันใบจะได้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นเฉลี่ย 1005.25 มิลลิลิตรต่อตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม และการมัดใบจะได้น้ำตะไคร้หอมกลิ่นเฉลี่ย 1070 มิลลิลิตรต่อตะไคร้หอมสด 1 กิโลกรัม (ตารางที่ 1) จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้ปรากฏว่า การจัดการใบ มีผลทำให้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และระดับความดันมีผลทำให้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างระดับความดันกับการจัดการใบก็มีผลทำให้ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 3 ปริมาณน้ำตะไคร้หอมกลิ่นที่ได้ (มิลลิลิตร) จากการจัดการใบ

ความดัน	การจัดการใบ		เฉลี่ย
	ใบตะไคร้หอมหัน	ใบตะไคร้หอมมัด	
ความดันปกติ	1245.50	1222.25	1233.88
ความดัน 5 psi	1005.25	1070	1037.63
เฉลี่ย	1125.38	1146.13	

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการทดลองเพื่อศึกษาอิทธิพลของความดันและการจัดการใบต่อปริมาณน้ำมันตะไคร้หอม สรุปได้ว่าการสกัดแบบการใช้น้ำและไอน้ำร้อน ภายใต้ความดันปกติและความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว จากการจัดการใบแบบหันใบและแบบมัดใบเพื่อใส่ลงในหม้อต้มกลิ่น การสกัดภายใต้ความดันปกติได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมมากกว่าการสกัดภายใต้ความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมอันเนื่องมาจากอิทธิพลของการจัดการใบโดยหันใบและมัดใบ ได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่ได้เฉลี่ย 1.70 และ 1.98 มิลลิลิตร ตามลำดับ ส่วนอิทธิพลของความดันปกติ และความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว

จะได้น้ำมันตะไคร้หอมเฉลี่ย 2.14 และ 1.54 มิลลิลิตร ตามลำดับ โดยปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมที่สกัดได้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ การจัดการใบโดยการหั่นใบและการมัดใบใส่ลงในหม้อต้มกลั่นสิ่งที่สังเกตได้คือจะปรากฏน้ำมันที่ใบของตะไคร้หอมส่วนที่ทับซ้อนกัน น้ำมันยังไม่ระเหยไปกับไอน้ำ ทำให้ได้ปริมาณน้ำมันตะไคร้หอมน้อย แต่การกลั่นภายใต้ความดันปกติปริมาณน้ำมันที่ได้สูงกว่าการกลั่นที่ระดับความดัน 5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว

ข้อเสนอแนะ

การสกัดน้ำมันตะไคร้หอมในการทดลองครั้งนี้เป็นการสกัดโดยใช้ไอน้ำและไอน้ำร้อน น้ำมันที่สกัดได้ส่วนหนึ่งยังติดอยู่ที่ใบ ถ้าลองใช้วิธีต้มกลั่นปริมาณน้ำมันอาจจะถูกสกัดออกมาบนผิวน้ำ และสะดวกต่อการระเหยเป็นไอไปกับไอน้ำได้มากขึ้น ส่วนการจัดการใบเพื่อการสกัดน้ำมันนั้นเพื่อประหยัดเวลาควรการมัดใบแทนการหั่นใบจะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร 2545. **การสกัดน้ำมันตะไคร้หอม**. นสพ.ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 4 มีนาคม 2545
จตุจักร, มปป **สมุนไพรกำจัดเห็บ สูตรทำเองได้** แหล่งข้อมูล : <http://topicstock.pantip.com/jatujak/topicstock/2009/09/J8302604/J8302604.html> ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553.
- จุไรรัตน์ แสงสวัสดิ์. มปป.**การสกัดน้ำมันหอมระเหย**. แหล่งข้อมูล: http://www.agriman.doae.go.th/home/news3/news3_1/vagetable/0007sakad.doc ค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2553.
- ประเทืองศรี สินศรีชัย. 2547. **พรรณพืชหอมและน้ำมันหอมระเหย**. สำนักพิมพ์นีนอนบุ๊คมีเดีย. นนทบุรี.
ฝ่ายเภสัชและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (มปป) **น้ำมันหอมระเหยและพืชหอมไทย**. แหล่งข้อมูล : http://www.tistr.or.th/essentialoils/plant_.htm ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2550. **เศรษฐกิจสมุนไพรไทย ปี 2548/49** กรณีศึกษา : **ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร ตะไคร้หอม และไพล** เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 106
- Lawless, J. 1995. *The Illustrated Encyclopedia of Essential Oils*, ISBN 1-85230-661-0
- L.P.A. Oyen and Nguyen Xuan Dung (editor). **Plant Resources of South-East Asia No.19 Essential oil Plants**. Bogor, Indonesia 1999.
- U.S. EPA Citronella Factsheet. http://www.epa.gov/pesticides/biopesticides/ingredients/factsheets/factsheet_021901.htm. Retrieved July 20, 2007.
- Pattnaik S., Subramanyam V. R., Kole C., 2006, "Antibacterial and antifungal activity of ten essential oils in vitro", *Microbios*, Vol. 86, No. 349, pp237-246
- Kazuhiko Nakahara, Najeeb S. Alzoreky, Tadashi Yoshihashi, Huong T. T. Nguyen and Gassineey Trakoontivakorn, "Chemical Composition and Antifungal Activity of Essential Oil from *Cymbopogon nardus* (Citronella Grass)", Japan International Research Center for Agricultural Sciences (JIRCAS),(Tsukuba, Ibaraki 305-8686, Japan), JARQ - October 2003 - (Vol. 37 No. 4

การพัฒนาทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลาของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม ตำบลบุงคล้า อำเภอห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

Fish Meal Protein Supplement on Brown Rice Crispy Egg Roll
 Development of Processing Community Enterprise, Baan Gud-Gum
 Tumbon Bung Khla Lomsak District, Phetchabun Province

ศันสนีย์ อุดมอ่าง

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลา โดยนำสูตรทองม้วนดั้งเดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม นำมาประเมินคุณภาพด้านประสาทสัมผัส ได้แก่ สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ทำการปรับปรุงเป็นสูตรพื้นฐาน แล้วเสริมคุณค่าด้วยแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ 3 ระดับ ได้แก่ ร้อยละ 10, 15 และ 20 ของน้ำหนักแป้งในส่วนผสม เมื่อได้ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประเมินยอมรับมากที่สุด จึงนำมาเสริมด้วยปลาป่น ร้อยละ 5, 10 และ 15 ของน้ำหนักแป้งในส่วนผสม นำผลิตภัณฑ์ที่ ผู้ประเมินยอมรับมากที่สุดมาวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารโดยการคำนวณทำการศึกษอายุการเก็บในบรรจุภัณฑ์ 3 ชนิด โดยวัดค่าความหืน (TBA) ในผลิตภัณฑ์

ผลการศึกษาพบว่า

- 1) สูตรพื้นฐานที่เหมาะสมในการทำทองม้วน ประกอบด้วย แป้งมัน 250 กรัม ไข่ไก่ 55 กรัม, น้ำตาลปี๊บ 20 กรัม, น้ำตาลทราย 60 กรัม เกลือ 3 กรัม, กะทิ 472.5 กรัม และงาดำ 15 กรัม
- 2) ปริมาณการใช้แป้งข้าวเหนียวดำ และปลาป่นต่อน้ำหนักแป้งในส่วนผสมเท่ากับร้อยละ 15 และ 10 ตามลำดับ เป็นระดับที่ผู้ประเมินยอมรับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยความชอบโดยรวมในระดับชอบมากและชอบปานกลาง (8.07) และ (7.67) ตามลำดับ
- 3) ทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลามีคุณค่าทางอาหาร ประกอบด้วย พลังงาน, โปรตีน, ไขมัน, คาร์โบไฮเดรต, โยอาหาร, แคลเซียม, ฟอสฟอรัส และเหล็ก ร้อยละ 277.18 กิโลแคลอรี, 0.80, 0.77, 3.72, 0.32, 20.23 มก. 21.91 มก. และ 0.34 มก.
- 4) บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการเก็บรักษาทองม้วนมากที่สุด ได้แก่ กล่องสุญญากาศ ค่า TBA ในผลิตภัณฑ์เท่ากับ 1.02 มก. malonaldehyde/กก. ตัวอย่าง

คำสำคัญ : ทองม้วนข้าวกล้อง

Abstract

The objectives of this study were to investigate to develop the fish meal protein supplement on brown rice crispy egg roll. Black sticky rice crispy egg roll's traditional recipe of Baan Gud-Gum processing community Enterprise were evaluated and adjusted to the basic recipe by sensory qualities as color, smell, tastes, texture and generally liking. The basic recipe was value supplemented with 3 levels of black sticky brown rice flour 10, 15, 20 percent of total flour's weight. Bring to the basic recipe plus the level of black sticky brown rice flour that the assessors were most agreement supplemented with 3 levels of fish meal 5, 10, and 15 percent of total flour's weight and take the most agreement product to calculate nutritive value. The product that the assessors were most agreement analyze nutritive value by calculation. Rancidity (in term of TBA) was indicated a time to keeping in 3 kinds of packaging.

The results revealed as follows:

- 1) The suitable brown rice crispy egg roll's basic recipe composed Tapioca flour, hens egg, palm sugar, cane sugar, salt, coconut milk and black sesame in 250, 55, 20, 60, 3, 472.5 and 15 gram, respectively.

2) The quantity of black sticky brown rice flour and fish meal per total flour's weight were 15 and 10 percent of total flour's weight, respectively. This level is the assessors were most agreement and average sensory qualities generally liking, in a little liking and moderately liking level are 8.07 and 7.67, respectively.

3) A value composition of the fish meal protein supplement on brown rice crispy egg roll as energy, Protein, fat, carbohydrate, fiber, calcium, phosphorus and iron is 277.18 kcal, 0.80, 0.77, 3.72, 0.32, 20.23 mg., 21.91 mg and 0.34 mg, respectively.

4) A suitable of packaging for keeping the fish meal protein supplement on brown rice crispy egg roll is vacuum box and TBA of products is 1.02 mg. malonaldehyde/kg sample

Keywords : Black Sticky Rice Crispy

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม ได้จัดตั้งในปี 2544 โดยกลุ่มแม่บ้านบ้านกุดกุ่ม ตำบลบุงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาอาชีพเสริมภายหลังฤดูการผลิตภาคเกษตร สำนักงานสหกรณ์อำเภอเป็นผู้ให้การสนับสนุน ปัจจุบันมีสมาชิก 46 คน ประธานกลุ่มชื่อ นางชวล คำเสาร์ มีรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้ระบบสหกรณ์ กลุ่มมีกำลังการผลิตทองม้วนวันละ 800 ถุง ราคาจำหน่ายถุงละ 5 บาท ใช้ทุนหมุนเวียนเดือนละ 30,000 บาท ขายได้ 72,800-100,000 บาท/เดือน จำหน่ายให้ร้านค้าส่งทั้งในและต่างจังหวัด การผลิตทองม้วนยังใช้วิธีการโบราณใช้เตาถ่านและพิมพ์เหล็ก กลุ่มเป้าหมายได้แก่ลูกค้าระดับล่างเป็นหลัก รูปแบบทองม้วนเป็นหลอดกลมเหมือนที่ขายทั่วไปมีรสหวานเพียงรสชาติเดียว ภายหลังจากการประชุมโครงการมหกรรมคัดเลือกเครือข่ายองค์ความรู้จังหวัดดีเด่น โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน ได้ให้แนวทางในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ OTOP ครรมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้กลุ่มเห็นควรที่จะพัฒนาทองม้วนในรูปแบบใหม่ ทั้งรูปร่าง รสชาติ คุณค่าทางอาหาร บรรจุภัณฑ์ เพื่อขยายกลุ่มให้ลูกค้าระดับบนและผู้ใส่ใจต่อสุขภาพ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยในการวิจัยเพื่อพัฒนาทองม้วนให้มีคุณลักษณะตามที่ชุมชนต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

1. วัตถุดิบ

1.1 วัตถุดิบที่ใช้ในการทำทองม้วน ได้แก่ แป้งมัน แป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ ไข่ไก่ กะทิ น้ำตาลปี๊บ น้ำตาลทรายขาว เกลือป่นตราปรุngthิพ รากผักชี กระเทียม พริกไทยเม็ดป่น

1.2 สารเคมี ได้แก่ กรดไฮโดรคลอริก TBA reagent กรดไฮโอบาร์บิทูริก

2. อุปกรณ์

2.1 เครื่องตีไข่ ขนาด 5 ลิตร

2.2 เครื่องชั่งดิจิตอล ขนาด 1 กิโลกรัม ยี่ห้อ TANITA

2.3 เครื่องทำทองม้วนไฟฟ้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสูตรดั้งเดิมและการสร้างสูตรพื้นฐาน

โดยการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม เพื่อหาสูตรดั้งเดิมทำการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส โดยวิธีการให้คะแนนความชอบ (9-point hedonic scale) ให้คะแนนความชอบจาก 1 (ไม่ชอบมากที่สุด) ถึง 9 (ชอบมากที่สุด) คุณภาพทางประสาทสัมผัสที่ทดสอบ ได้แก่ สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและความชอบโดยรวม ทำการประเมินโดยผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกฝน จำนวน 30 คน แล้วนำผลไปใช้ปรับปรุงการทำสูตรพื้นฐาน

2. การพัฒนาสูตรทองม้วนข้าวกล้องจากแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ

โดยทำการศึกษาปริมาณอัตราส่วนของแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำที่เหมาะสมในการผลิตทองม้วนข้าวกล้อง โดยวางแผนการทดลองแบบ CRD ศึกษาอัตราส่วนของแป้งข้าวเหนียวดำ 3 ระดับ คือ ร้อยละ 10 ร้อยละ 15 และร้อยละ 20 ของปริมาณแป้งในสูตรพื้นฐาน โดยใช้ขั้นตอนการทำดังนี้

2.1 การเตรียมส่วนผสม โดยชั่งตวงส่วนผสมตามสูตร ผสมแป้งด้วยเครื่องผสมอาหาร ใช้หัวตีรูปตะกร้อ ความเร็วต่ำสุด ผสมนาน 15 นาที เติมน้ำตาลคั่ว คนพอเข้ากัน

2.2 การทำทองม้วน โดยตั้งอุณหภูมิเครื่องทำทองม้วนไฟฟ้าที่ 135 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที หยอดส่วนผสมครั้งละ ½ ช้อนโต๊ะ ปิดพิมพ์นาน 10 วินาที เปิดพิมพ์พับขอบแป้งซ้าย-ขวา ให้แป้งกว้าง 2 นิ้ว ปิดพิมพ์นาน 5 วินาที เปิดพิมพ์ม้วน ด้วยแท่งอลูมิเนียม เส้นผ่าศูนย์กลาง ¼ ซม. เก็บใส่ถุงพลาสติกถุงร้อน

2.3 ทำการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยวิธีการให้คะแนนความชอบ (9-point hedonic scale) ให้คะแนนความชอบจาก 1 (ไม่ชอบมากที่สุด) ถึง 9 (ชอบมากที่สุด) ปัจจัยคุณภาพทางประสาทสัมผัสที่ทดสอบ ได้แก่ สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและความชอบโดยรวมโดยผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 30 คน นำสูตรที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดมาใช้ในการพัฒนาขั้นที่ 3

3. การพัฒนาสูตรขนมทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนด้วยปลาป่น

จากสูตรทองม้วนข้าวกล้อง ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด จากข้อที่ 2 ทำการเสริมโปรตีนด้วยปลาป่น วางแผนการทดลองแบบ CRD ศึกษาอัตราส่วนของปลาป่น 3 ระดับ คือ ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 และร้อยละ 15 ตามลำดับ ตรวจสอบคุณภาพโดยการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยวิธีการให้คะแนนความชอบ (9-point hedonic scale) ให้คะแนนความชอบจาก 1 (ไม่ชอบมากที่สุด) ถึง 9 (ชอบมากที่สุด) ปัจจัยคุณภาพทางประสาทสัมผัสที่ทดสอบ ได้แก่ สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและความชอบโดยรวมโดยผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 30 คน

4. วิเคราะห์คุณค่าทางอาหารของทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนด้วยปลาป่นสูตรที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ด้วยการคำนวณจากตารางคุณค่าอาหารในส่วนที่กินได้ 100 กรัม (กองโภชนาการ, 2530) และคุณค่าทางโภชนาการอาหารไทย (กองโภชนาการ, 2535)

5. ศึกษาผลของบรรจุภัณฑ์และอายุการเก็บรักษา

5.1 นำผลิตภัณฑ์ทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากปลาป่นบรรจุในบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ กล่องพลาสติกใสทรงกลม กล่องพลาสติกใสทรงกระบอก และกล่องพลาสติกสุญญากาศ ใส่สารดูดความชื้น (Silica gel) ในบรรจุภัณฑ์จำนวน 1 ซอง (5 กรัม) เก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง ระยะเวลาเก็บรักษา 0 2 4 และ 6 สัปดาห์

5.2 นำตัวอย่างมาวิเคราะห์ค่าการเหม็นหืน (TBA number) เป็นการวัดการเสื่อมเสียของไขมันหรือน้ำมันจากปฏิกิริยาออกซิเดชัน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสูตรดั้งเดิมและการสร้างสูตรพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านกุดกุ่มได้สูตรทองม้วนดั้งเดิม ดังแสดงในตารางที่ 1 ทำการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ได้คะแนนทดสอบด้านสี 6.24 ± 0.87 กลิ่น 6.97 ± 0.63 รสชาติ 5.66 ± 0.86 เนื้อสัมผัส 5.83 ± 0.97 และความชอบโดยรวม 6.38 ± 0.56

ตารางที่ 1 ส่วนผสมทองม้วนสูตรดั้งเดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม

ส่วนผสม	ปริมาณ (กรัม)
แป้งมัน	250.0
กะทิขึ้นปานกลาง	125.0
น้ำตาลทราย	167.0
เกลือ	3.0
งาดำ	15.0
ไข่ไก่	35.0

จากผลการประเมินคุณภาพด้านประสาทสัมผัสของทองม้วนสูตรดั้งเดิม พบว่า ทองม้วนมีรสหวานเกินไป ไม่มัน และเนื้อสัมผัสกรอบแข็ง จึงทำการพัฒนาสูตรทองม้วนพื้นฐาน ดังแสดงในตารางที่ 2 แล้วทำการประเมินคุณภาพด้าน

ประสาทสัมผัส โดยกลุ่มผู้ทดสอบชุดเดิม ได้คะแนนทดสอบด้านสี 7.43 ± 0.97 , กลิ่น 8.40 ± 0.77 , รสชาติ 8.30 ± 0.88 , เนื้อสัมผัส 8.33 ± 0.71 และความชอบโดยรวม 8.20 ± 0.92

ตารางที่ 2 สูตรทองม้วนพื้นฐาน

ส่วนผสม	ปริมาณ (กรัม)
แป้งมัน	250.0
กะทิชั้นปานกลาง	472.5
น้ำตาลทราย	60.0
น้ำตาลปีบ	20.0
เกลือ	3.0
งาดำ	15.0
ไข่ไก่	55.0

2. ศึกษาปริมาณอัตราส่วนของแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำที่เหมาะสมในการผลิตทองม้วนข้าวกล้อง 3 ระดับ ได้แก่ ร้อยละ 10 ร้อยละ 15 และร้อยละ 20 พบว่าการยอมรับทางประสาทสัมผัสด้านสี กลิ่น เนื้อสัมผัส รสชาติ และความชอบโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยคุณลักษณะด้านความชอบโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในช่วงชอบปานกลาง-ชอบมาก (7.33-8.07) สูตรที่เพิ่มแป้งข้าวเหนียวดำร้อยละ 15 ได้รับความชอบโดยรวมสูงสุด (8.07) โดยเฉพาะคุณลักษณะในด้านสี ค่าความชอบเฉลี่ยระดับชอบมาก (8.03) เพราะการใช้แป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ ถ้าใช้ต่ำกว่าร้อยละ 15 ทำให้ทองม้วนมีสีอ่อน และการใช้มากกว่าร้อยละ 15 ทองม้วนจะมีสีม่วงเข้มเกินไป ส่วนคุณลักษณะด้านกลิ่น การใช้มากกว่าร้อยละ 15 จะทำให้มีกลิ่นแป้งข้าวเหนียวเพิ่มขึ้น ส่วนผสมขึ้นเหนียวและทำให้เนื้อสัมผัสหยาบและแข็งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (สุนันทา วงศ์ชัยชน, 2547) พบว่า ข้าวกล้องที่บดหยาบเมื่ออัตราส่วนมากขึ้นทำให้ผลิตภัณฑ์มีความขึ้นเหนียว และผู้ชิมไม่ยอมรับ

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยความชอบคุณภาพด้านประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ทองม้วนที่เสริมแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำแต่ละระดับ

ปริมาณแป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ	สี	กลิ่น	เนื้อสัมผัส	รสชาติ	ความชอบโดยรวม
ร้อยละ 10	6.43 ± 0.63^a	7.53 ± 0.94^b	7.27 ± 0.69^{ab}	7.80 ± 0.85^b	7.57 ± 0.81^a
ร้อยละ 15	8.03 ± 0.76^b	7.47 ± 0.86^b	7.37 ± 0.67^{ab}	7.84 ± 0.95^b	8.07 ± 0.83^b
ร้อยละ 20	7.24 ± 0.68^c	6.83 ± 0.85^a	7.17 ± 0.75^a	7.20 ± 0.85^a	7.33 ± 0.76^a

หมายเหตุ

- ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ต่างกันในแต่ละคอลัมน์แสดงค่าความแตกต่างของข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p \leq 0.05$)
- ns หมายถึง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)
- ข้อมูลแสดงในรูปค่าเฉลี่ย \pm ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การพัฒนาสูตรขนมทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนด้วยปลาป่น

การเสริมปลาป่นลงในสูตรทองม้วนข้าวกล้องเสริมแป้งข้าวเหนียวดำ ที่ได้รับการยอมรับคุณภาพด้านประสาทสัมผัสสูงสุด ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 และร้อยละ 15 ของน้ำหนักแป้งในส่วนผสม ทำการประเมินคุณภาพด้านประสาทสัมผัส โดยผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกฝนจำนวน 30 คน ผลดังแสดงในตารางที่ 4 พบว่า การยอมรับคุณภาพด้านกลิ่น เนื้อสัมผัส รสชาติ และความชอบโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) แต่การยอมรับด้านสีไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ทั้งนี้ เพราะสูตรที่ใช้เป็นสูตรที่ใช้แป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำร้อยละ 15 เท่ากัน สูตรที่เพิ่มปลาป่นร้อยละ 10 ของน้ำหนักแป้งได้รับความชอบโดยรวมสูงสุด ค่าเฉลี่ยความชอบโดยรวมอยู่ในช่วงชอบปานกลาง (7.67) ปริมาณปลาป่นที่สูงเกินกว่าร้อยละ 10 มีผลต่อกลิ่น เนื้อสัมผัส และรสชาติ เพราะทำให้เกิดกลิ่นปลาตกเกินไป เนื้อสัมผัสของขนมทองม้วนจะหยาบหนา มีรสเค็มเพิ่มขึ้น เพราะปลาป่นมีการปรุงรสด้วยเกลือ

ตารางที่ 4 ค่าคะแนนเฉลี่ยความชอบคุณภาพด้านประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ทองม้วนข้าวกล้องเสริมปลาป่นแต่ละระดับ

ปริมาณปลาป่น	สี	กลิ่น	เนื้อสัมผัส	รสชาติ	ความชอบโดยรวม
ร้อยละ 5	7.33 ± 0.92 ^{ns}	7.43 ± 0.82 ^{ab}	7.00 ± 0.74 ^{ab}	7.20 ± 0.85 ^{ab}	7.07 ± 0.83 ^a
ร้อยละ 10	7.37 ± 0.96 ^{ns}	7.50 ± 0.78 ^b	7.23 ± 0.86 ^{ab}	7.37 ± 0.99 ^b	7.67 ± 0.78 ^b
ร้อยละ 15	7.37 ± 0.99 ^{ns}	7.17 ± 0.75 ^a	6.71 ± 0.62 ^a	6.8 ± 0.96 ^a	6.73 ± 0.98 ^a

หมายเหตุ

- ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ต่างกันในแต่ละคอลัมน์แสดงค่าความแตกต่างของข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p \leq 0.05$)
- ns หมายถึง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)
- ข้อมูลแสดงในรูปค่าเฉลี่ย ± ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารของทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนด้วยปลาป่น ผลดังตารางที่ 5, 6 พบว่าคุณค่าทางอาหารเกือบทั้งหมดเพิ่มขึ้น ยกเว้นพลังงานที่ลดลง ทั้งนี้ เพราะการวิเคราะห์โดยการคำนวณจากน้ำหนักของส่วนผสมทั้งหมด มีส่วนผสมที่ให้พลังงานต่ำ ได้แก่ รากผักชี กระเทียม พริกไทย และปลาป่น จึงทำให้เกิดผลดังกล่าว ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารของทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนด้วยปลาป่น

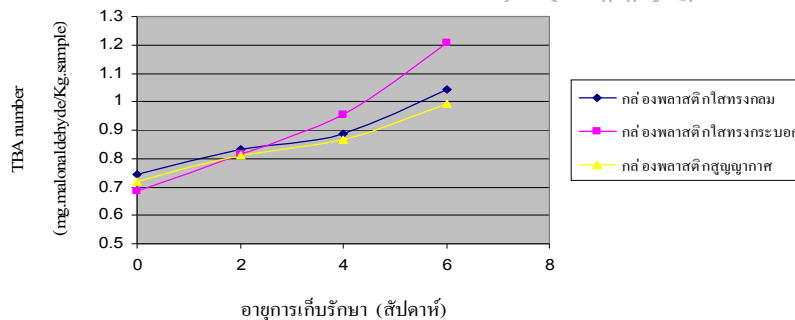
ส่วนผสม	สารอาหาร							
	Energy (กิโลแคลอรี)	Protein (ก.)	Fat (ก.)	Carbohydrate (ก.)	Dietary Fiber (ก.)	Calcium (มก.)	Phosphorus(มก.)	Iron(มก.)
แป้งมัน	745.88	0.02	0.01	6.10	0	5.88	2.45	0.06
แป้งข้าวเหนียวดำ	136.50	0.57	0.21	5.33	0.34	1.82	4.55	0.16
กะทิชั้นปานกลาง	1138.73	0.22	1.74	0.36	0	1.12	7.00	0.11
น้ำตาลปีป	70.40	0.02	0.01	6.12	-	5.6	42.63	1.01
น้ำตาลทราย	231.00	0	0	6.97	-	-	-	-
เกลือ	0.06	0	0	0	-	17.71	-	0.01
ปลาป่น	46.25	2.93	0.14	0	0	35.56	60.06	0.30
รากผักชี	5.13	0.12	0.01	0.85	0.42	1.82	0.21	0.08
กระเทียม	12.87	0.39	0.01	2.10	0.06	0.35	9.80	0.38
งาดำ	43.75	1.44	3.63	1.32	1.10	102.83	48.16	0.69
ไข่ไก่	88.00	0.86	0.82	0.10	-	8.82	14.28	0.11
พริกไทย	19.0	0.79	0.46	4.82	0.27	3.71	11.48	0.22
รวม	2537.57	7.361	7.042	34.07	0.694	185.22	200.6	3.13
สารอาหาร/100 กรัม	277.18	0.80	0.77	3.72	0.32	20.23	21.91	0.34

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบคุณค่าทางอาหารของทองม้วนข้าวกล้องสูตรพื้นฐานและสูตรเสริมข้าวกล้องและปลาป่น

สูตรทองม้วน	สารอาหาร							
	Energy (กิโลแคลอรี)	Protein (น.)	Fat (น.)	Carbohydrate (น.)	Dietary Fiber (น.)	Calcium (มก.)	Phosphorus(มก.)	Iron(มก.)
พื้นฐาน	282.36	0.30	0.72	2.42	0.13	16.36	13.20	0.23
เสริมข้าวกล้องและปลาป่น	277.18	0.80	0.77	3.72	0.32	20.23	21.91	0.34

5. ศึกษาผลของบรรจุภัณฑ์และอายุการเก็บรักษา

การเก็บรักษาทองม้วนข้าวกล้องเสริมปลาป่นในบรรจุภัณฑ์ 3 ชนิด ได้แก่ กล่องพลาสติกใสทรงกลม กล่องพลาสติกใสทรงกระบอกและกล่องพลาสติกสุญญากาศ พบว่า ค่าการเหม็นหืนของทองม้วนข้าวกล้องที่บรรจุในกล่องพลาสติกสุญญากาศ กล่องพลาสติกใสทรงกลม และกล่องพลาสติกใสทรงกระบอก มีค่าเริ่มเท่ากับ 0.72 0.75 และ 0.68 มก. ของ malonaldehyde ต่อ กก. ตัวอย่าง ตามลำดับ และเมื่อเวลาในการเก็บรักษาเพิ่มขึ้น ค่า TBA มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่อยู่ในระดับที่ผู้บริโภคมองรับได้ คือ ไม่เกิน 20 มก. malonaldehyde / กก. ตัวอย่าง โดยบรรจุภัณฑ์กล่องสุญญากาศมีค่า TBA ต่ำสุด 1.02 มก. ของ malonaldehyde / กก. ตัวอย่าง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่า TBA number ของทองม้วนข้าวกล้องในบรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

1. การพัฒนาทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลา จากสูตรทองม้วนดั้งเดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านกุดกุ่ม ทำการประเมินคุณภาพด้านประสาทสัมผัส ด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นสูตรพื้นฐาน มีส่วนประกอบ ได้แก่ แป้งมัน 250 กรัม ไข่ไก่ 55 กรัม น้ำตาลปี๊บ 20 กรัม น้ำตาลทราย 60 กรัม เกลือ 3 กรัม กะทิชั้นปานกลาง 472.5 กรัม งาดำ 7 กรัม
2. การใช้แป้งข้าวกล้องข้าวเหนียวดำ โดยใช้ร้อยละ 15 ของน้ำหนักแป้งมัน เป็นระดับที่ผู้ทดสอบยอมรับมากที่สุด
- 3.การใช้ปลาป่น โดยใช้ร้อยละ 10 ของน้ำหนักแป้งในส่วนผสม เป็นระดับที่ผู้ทดสอบยอมรับมากที่สุด
- 4.ปริมาณสารอาหารของทองม้วนข้าวกล้องเสริมโปรตีนจากเนื้อปลา มีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าทองม้วนสูตรพื้นฐาน ได้แก่ โปรตีน, ไขมัน, คาร์โบไฮเดรต, โยอาหาร, แคลเซียม ฟอสฟอรัส และเหล็ก
5. บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการบรรจุทองม้วนสามารถใช้กล่องพลาสติกใสทรงกลม และกล่องสุญญากาศ เพราะค่า TBA ที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับที่ผู้บริโภคมองรับได้ คือไม่เกิน 20 mg. malonaldehyde/kg. แต่กล่องพลาสติกสุญญากาศมีค่า TBA ต่ำที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กองโภชนาการ. 2535. ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย. กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี.
 กองโภชนาการ. 2530. ตารางแสดงคุณค่าอาหารไทยในส่วนที่กินได้ 100 กรัม. กรมอนามัย, นนทบุรี.
 สุนันทา วงศ์ชัยชน . 2547 . การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมกรอบจากข้าวกล้อง .

ผลิตภัณฑ์คุกกี้ธัญพืชจากแป้งข้าวโพดไร่ Product of Field corn flour cereal cookie

กรรมกร อ่อนสำลี

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การเตรียมแป้งโดยทำการบดละเอียดข้าวโพดไร่พันธุ์ NK48 แล้วนำไปผ่านตะแกรงร่อนที่มีรูขนาดตะแกรง 100 mesh พบว่าแป้งข้าวโพดไร่ มีค่า a_w เท่ากับ 0.39 มีปริมาณความชื้น ร้อยละ 8.86 โปรตีน ร้อยละ 9.59 ไขมัน ร้อยละ 5.09 เถ้า ร้อยละ 1.40 คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 75.06 และใยอาหาร ร้อยละ 1.01 พลังงานจากไขมัน 45.81 กิโลแคลอรี ต่อ 100 กรัม พลังงานทั้งหมด 384.41 กิโลแคลอรี ต่อ 100 กรัม จากการศึกษาพบว่าปริมาณอัตราส่วนแป้งข้าวโพดไร่มาทดแทนแป้งสาลีในสูตรคุกกี้ต้นแบบในปริมาณ ร้อยละ 40 (โดยน้ำหนักของแป้งทั้งหมด) ผลิตภัณฑ์คุกกี้ธัญพืชจากแป้งข้าวโพดไร่ ประกอบด้วย แป้งสาลี ร้อยละ 18.46 แป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 12.30 เนยสด ร้อยละ 15.0 มาการีน ร้อยละ 13.00 น้ำตาลไอซิ่ง ร้อยละ 13.00 น้ำตาลทรายแดง ร้อยละ 11.0 ไข่ไก่ ร้อยละ 5.50 นมสด 5.40 งาดำ ร้อยละ 3.62 เมล็ดทานตะวัน ร้อยละ 1.08 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 0.72 วนิลลา ร้อยละ 0.35 เกลือป่น ร้อยละ 0.2 ผงฟู ร้อยละ 0.22 เบคกิ้งโซดา ร้อยละ 0.18 สำหรับคุณสมบัติทางกายภาพและการประเมินทางประสาทสัมผัสไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุกกี้ต้นแบบ ($p>0.05$) อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์มีปริมาตรจำเพาะ เท่ากับ 2.17 ลูกบาศก์เซนติเมตร/กรัม ค่า a_w เท่ากับ 0.66 ค่าแรงตัดขาด เท่ากับ 18.08 นิวตัน ค่าความแข็ง 6.09 นิวตัน การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบทางด้านลักษณะปรากฏ ด้านสี ความกรอบ ด้านรสชาติ และด้านความชอบโดยรวมอยู่ในระดับความชอบปานกลาง (7.43-7.90 คะแนน)

คำสำคัญ : คุกกี้ธัญพืช, แป้งข้าวโพดไร่

Abstract

The preparation of NK48 field corn flour by drying and then sieving at 100 mesh found that field corn flour had 0.39 a_w and moisture 8.86 %. For, constituent, the flour had protein 9.59 %, fat 5.09%, ash 1.40 %, carbohydrate 75.06 % and fiber 1.01 %. The energy from fat was 45.81 kcal with 384.41 kcal for total energy per 100 g. The study revealed that field corn flour could be substitute with wheat flour by 40% of total flour weight in cookie recipe. The physical properties and sensory evaluation were not significantly different from the control ($p>0.05$). Field corn flour cereal cookie contained; wheat flour 18.46 % , field corn flour 12.30 % , butter 15.0% , margarine 13.0%, icing sugar 13.00 % ,brown sugar 11.0 % , egg 5.50 % , fresh milk 5.40% ,sesame 3.62% ,sunflower seed 1.08 % , oat rice 0.72 % , vanilla flavor 0.35 % , salt 0.2 % , baking powder 0.22 % and baking soda 0.18 %. Additionally, the product quality analysis found that there was 2.17cm³/g in specific volume with 0.66 a_w . The work of cutting was 18.08 N and 6.09 N in hardness. The result of customer acceptance in sensory with liking score by appearance, flavor, texture, taste and overall was in moderately like level (7.43-7.90 scores).

Keywords: Cereal cookie, Field corn flour

บทนำ

ข้าวโพดไร่หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและปลูกมากในจังหวัดลพบุรี เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมเก็บข้าวโพดไร่ฝักแก่ ส่งขายเพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ แป้งข้าวโพด ขนมอบกรอบประเภทขึ้นรูป และอาหารสัตว์ ส่วนการนำไปใช้เป็นตัวเติมในการแปรรูปในผลิตภัณฑ์อาหารยังไม่แพร่หลายมากนัก ในปี พ.ศ. 2553 กรรมกร วิศิษฐ์ โชติอังกูรและสุรณี ปานเจริญ ได้นำข้าวโพดไร่ฝักแก่มาดเป็นแป้งและนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบและข้าวตังจากข้าวโพดไร่ พบว่าผลิตภัณฑ์มีใยอาหารสูงผู้บริโภคให้การยอมรับระดับปานกลาง และยังพบว่าแป้งข้าวโพดไร่สามารถ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ได้หลากหลายรูปแบบ เพราะในปัจจุบันผลิตภัณฑ์เบเกอรี่เป็นที่นิยมรับประทานคู่กับเครื่องดื่มร้อน เย็น รับประทานเป็นของว่าง หรือเป็นของฝาก โดยมากในจังหวัดลพบุรีพบว่าผลิตภัณฑ์เบเกอรี่จะใช้แป้ง จากทางการค้าและนำเข้าจากต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพทางเคมีของแป้งข้าวโพดไร่
2. เพื่อศึกษาปริมาณแป้งข้าวโพดไร่ที่เหมาะสมในการผลิตคุกกี้แป้งข้าวโพดไร่
3. เพื่อศึกษาปริมาณธัญพืชที่เหมาะสมในการผลิตคุกกี้ธัญพืชจากแป้งข้าวโพดไร่

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. การเตรียมแป้งข้าวโพดไร่ (field corn flour)

โดยการนำข้าวโพดไร่พันธุ์ NK48 ฝักแก่มาแกะเมล็ดออกล้างน้ำ อบแห้งที่อุณหภูมิ 50 – 55 °C โดยเครื่องอบแห้งแบบ ถาด (Tray Dryer) เป็นเวลา 6 ชั่วโมง นำมาผลิตเป็นแป้งด้วยเครื่องบดชนิดแท่ง (pin mill) แล้วนำไปผ่านตะแกรงร่อนที่มีรู ขนาดตะแกรง 100 mesh แยกบรรจุในถุงโพลีเอทิลีนปิดผนึก ทำการวัดค่าคุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ค่า a_w (เครื่อง Aqualab model series 4 ยี่ห้อ Decagon Device Inc.) คุณภาพทางเคมี โดยวิธี The Association of Official Analytical Chemists (2000) ได้แก่ ปริมาณความชื้น โปรตีน ไขมัน เถ้า คาร์โบไฮเดรต และใยอาหาร พลังงานจาก ไขมัน พลังงานทั้งหมด

2. ศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์คุกกี้สูตรต้นแบบ และศึกษาอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่

ผลิตภัณฑ์คุกกี้สูตรต้นแบบ (ดัดแปลงสูตรเค้กคอกอม, 2554) ทำการศึกษ้อัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ที่ใส่ ลงไปแทนที่ส่วนผสมของแป้งสาลีในผลิตภัณฑ์คุกกี้สูตรต้นแบบ โดยวางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) ศึกษาอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 10, 20, 30, 40 และ 50 ของส่วนผสมแป้งทั้งหมด เพื่อคัดเลือก ปริมาณแป้งข้าวโพดไร่ที่เหมาะสมที่สุด ทำการวัดค่าคุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ค่า a_w (เครื่อง Aqualab model series 4 ยี่ห้อ Decagon Device Inc.) ค่าความแข็ง (Hardness) และแรงตัดขาด (work of cutting) (เครื่อง Texture analyzer ยี่ห้อ TA.TX.plus) คุณภาพทางเคมี โดยวิธี The Association of Official Analytical Chemists (2000) ได้แก่ ปริมาณ ความชื้น โปรตีน ไขมัน เถ้า คาร์โบไฮเดรต และใยอาหาร พลังงานจากไขมัน พลังงานทั้งหมด ทำการประเมินความชอบ ทางประสาทสัมผัสด้วยวิธี 9-Point hedonic scaling โดย 1 คือ ไม่ชอบมากที่สุด และ 9 คือชอบมากที่สุด (เพ็ญขวัญ, 2550) ลักษณะทางประสาทสัมผัสที่ทดสอบ ได้แก่ ลักษณะปรากฏ รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ทำการ ทดสอบกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี จำนวน 50 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าคุณภาพ ของผลิตภัณฑ์คุกกี้สูตรต้นแบบเพื่อคัดเลือกสูตรผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมของคุกกี้จากแป้งข้าวโพดไร่

3. การศึกษ้อัตราส่วนของธัญพืชในผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่

ทำการศึกษ้อัตราส่วนของธัญพืชในผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ โดยวางแผนการทดลองแบบ 2^3 Factorial in CRD โดยใช้ค่าที่ร้อยละ 5, 10 เมล็ดทานตะวันที่ร้อยละ 3, 5 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 1, 2 ของน้ำหนักแป้งทั้งหมด ทำการวัดค่า คุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ค่า a_w (เครื่อง Aqualab model series 4 ยี่ห้อ Decagon Device Inc.) ค่าความแข็ง (Hardness) และแรงตัดขาด (work of cutting) (เครื่อง Texture analyzer ยี่ห้อ TA.TX.plus) ประเมินความชอบทาง ประสาทสัมผัสด้วยวิธี 9-Point hedonic scaling โดย 1 คือ ไม่ชอบมากที่สุด และ 9 คือชอบมากที่สุด (เพ็ญขวัญ, 2550) ลักษณะทางประสาทสัมผัสที่ทดสอบ ได้แก่ ลักษณะปรากฏ สี ความกรอบ รสชาติ และความชอบโดยรวม ทำการทดสอบกับ ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี จำนวน 50 คน

ตารางที่ 1 อัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างงาดำ เมล็ดทานตะวัน และข้าวโอ๊ต

สิ่งทดลอง	ปัจจัย (ร้อยละน้ำหนักแป้งทั้งหมด)		
	งาดำ	เมล็ดทานตะวัน	ข้าวโอ๊ต
1	5	3	1
2	5	3	2
3	5	5	1
4	5	5	2
5	10	3	1
6	10	3	2
7	10	5	1
8	10	5	2

ผลการวิจัย

1. จากการตรวจสอบคุณภาพของแป้งข้าวโพดไร่ ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่จะนำมาใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ พบว่ามีค่า a_w เท่ากับ 0.39 มีปริมาณความชื้น ร้อยละ 8.86 โปรตีน ร้อยละ 9.59 ไขมัน ร้อยละ 5.09 เถ้า ร้อยละ 1.40 คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 75.06 และใยอาหาร ร้อยละ 1.01 พลังงานจากไขมัน 45.81 กิโลแคลลอรี่ ต่อ 100 กรัม พลังงานทั้งหมด 384.41 กิโลแคลลอรี่ ต่อ 100 กรัม ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณภาพทางกายภาพและเคมี ของแป้งข้าวโพดไร่

คุณภาพ	แป้งข้าวโพดไร่
ค่าคุณภาพทางกายภาพ	
- ค่า a_w	0.39
ค่าคุณภาพทางเคมี*	
- ความชื้น (ร้อยละ)	8.86
- โปรตีน (ร้อยละ)	9.59
- ไขมัน (ร้อยละ)	5.09
- เถ้า (ร้อยละ)	1.40
- คาร์โบไฮเดรต (ร้อยละ)	75.06
- ใยอาหาร (ร้อยละ)	1.01
- พลังงานจากไขมัน (Kcal/100g)	45.81
- พลังงานทั้งหมด (Kcal/100g)	384.41

ที่มา ; รายงานผลการทดสอบ จากห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด

2. การศึกษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่สูตรต้นแบบ (ดัดแปลงจากสูตรของทอดทองแดง, 2554) ศึกษาอัตราส่วนของของแป้งข้าวโพดไร่เพื่อทดแทนบางส่วนของแป้งสาลีในผลิตภัณฑ์คุกกี้ วางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) โดยศึกษาอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 10, 20, 30, 40 และ 50 ของส่วนผสมแป้งทั้งหมด เพื่อคัดเลือกปริมาณแป้งข้าวโพดไร่ที่เหมาะสมที่สุด พบว่า ปริมาตรจำเพาะอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ต่อแป้งสาลี ร้อยละ 40:60 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) กับผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่สูตรต้นแบบ แต่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) กับสิ่งทดลองอื่น ค่า a_w มีค่าเท่ากับ 0.59 - 0.67 ทุกสิ่งทดลองไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) สำหรับแรงตัดขาด พบว่าอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ต่อแป้งสาลี ร้อยละ 10:90, 20:80, 30:70 กับสูตรต้นแบบ ตามลำดับ มีค่าเท่ากับ 18.81-18.75 นิวตัน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ต่อแป้งสาลี ร้อยละ 40:60 และ 50:50 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 50 มีปริมาณแรงตัดขาดสูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 21.81 ± 0.43 นิวตัน สำหรับค่าความแข็ง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 10, 20, 30 และ 40 พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) กับสูตรต้นแบบ อัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ที่เพิ่มขึ้นส่งผลทำให้ค่าความแข็งมีแนวโน้มสูงขึ้น ค่าความแข็งของอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 50 มีค่าสูงสุดและมีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) กับสิ่งทดลองอื่น จากการทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบด้านลักษณะปรากฏ ด้านสี ด้านความกรอบ ด้านรสชาติ และความชอบโดยรวมอยู่ในระดับความชอบปานกลาง เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ต่อแป้งสาลี ร้อยละ 40:60 เป็นสูตรเหมาะสมที่จะพัฒนาคุกกี้ธัญพืชไร่ ซึ่งมีคะแนนความชอบด้านลักษณะปรากฏ เท่ากับ 6.37 ± 0.33 คะแนน ด้านสี เท่ากับ 7.51 ± 0.12 ด้านความกรอบ เท่ากับ 7.19 ± 0.46 คะแนน และด้านความชอบโดยรวม เท่ากับ 7.51 ± 0.29 คะแนน ซึ่งมีคะแนนด้านรสชาติมีคะแนนความชอบรวมสูงสุดเท่ากับ 7.66 ± 0.96 คะแนน และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) กับสิ่งทดลองอื่น แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าคุณภาพทางกายภาพ และค่าคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ (n = 50 คน)

ค่าคุณภาพ	สูตรต้นแบบ	อัตราส่วนแป้งข้าวโพดไร่ : แป้งสาลี				
		10:90	20:80	30:70	40:60	50:50
คุณภาพทางกายภาพ						
ปริมาตรจำเพาะ	2.23 ^b ± 0.18	2.43 ^c ± 0.18	2.36 ^c ± 0.18	2.28 ^b ± 0.18	2.19 ^b ± 0.18	2.03 ^a ± 0.18
ค่า a _w ^{ns}	0.66 ± 0.17	0.64 ± 0.19	0.62 ± 0.47	0.67 ± 0.64	0.61 ± 0.12	0.59 ± 0.34
แรงตัดขาด (N)	18.81 ^a ± 0.43	18.77 ^a ± 0.43	18.71 ^a ± 0.43	18.85 ^a ± 0.43	19.08 ^b ± 0.43	21.81 ^c ± 0.43
ค่าความแข็ง(N)	7.30 ^a ± 0.18	7.29 ^a ± 0.22	7.35 ^a ± 0.11	7.39 ^a ± 0.18	7.40 ^a ± 0.68	8.10 ^b ± 0.17
คุณภาพทางประสาทสัมผัส						
ลักษณะปรากฏ	6.21 ^b ± 0.33	6.82 ^d ± 0.33	6.78 ^d ± 0.33	6.45 ^c ± 0.33	6.37 ^b ± 0.33	6.11 ^a ± 0.33
สี	6.58 ^a ± 0.12	6.55 ^a ± 0.12	6.87 ^b ± 0.12	7.08 ^c ± 0.12	7.51 ^d ± 0.12	7.28 ^c ± 0.12
ความกรอบ	7.17 ^a ± 0.56	7.07 ^a ± 0.88	7.25 ^b ± 0.53	7.22 ^b ± 0.86	7.19 ^a ± 0.46	7.07 ^a ± 0.68
รสชาติโดยรวม	7.51 ^a ± 0.16	7.59 ^b ± 0.47	7.58 ^b ± 0.66	7.54 ^a ± 0.06	7.66 ^c ± 0.96	7.41 ^a ± 0.31
ความชอบโดยรวม	7.58 ^c ± 0.23	7.44 ^b ± 0.73	7.48 ^b ± 0.16	7.37 ^a ± 0.24	7.51 ^{bc} ± 0.29	7.31 ^a ± 0.27

หมายเหตุ: ^{a-d} หมายถึง ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่อยู่ในแถวแนวนอนที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p≤0.05)
^{ns} หมายถึง ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่อยู่ในแถวแนวนอนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>0.05)

3. การศึกษาอัตราส่วนธัญพืชที่เหมาะสมในผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่

จากการศึกษาอัตราส่วนของธัญพืชในผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ โดยวางแผนการทดลองแบบ 2³ Factorial in CRD โดยใช้ค่าที่ร้อยละ 5, 10 เมล็ดทานตะวันที่ร้อยละ 3, 5 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 1, 2 ของน้ำหนักแป้งทั้งหมด พบว่าคุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ค่า a_w ของทุกสิ่งทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>0.05) สำหรับค่าแรงตัดขาดมีผลต่อลักษณะเนื้อสัมผัสของผลิตภัณฑ์เมื่อมีการเติมขนาดลงไป พบว่า สิ่งทดลองที่ 8 มีค่าแรงตัดขาดสูงสุดซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>0.05) กับสิ่งทดลอง 5, 6 และ 7 แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กับสิ่งทดลองที่ 1, 2, 3 และ 4 สำหรับค่าความแข็งพบว่ามีความแปรผันตามเช่นเดียวกันกับค่าแรงตัดขาด เมื่อทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสกับผู้บริโภค พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบในคุณลักษณะโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบต่อสิ่งทดลองที่ 5 มากกว่าสิ่งทดลองอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.05) ซึ่งมีปริมาณธัญพืช งาดำ เท่ากับ ร้อยละ 10 เมล็ดทานตะวัน ร้อยละ 3 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 1 ของน้ำหนักแป้งทั้งหมด ตามลำดับ แสดงผลดังตารางที่ 4 ดังนั้นจึงเลือกสิ่งทดลองที่ 5 ซึ่งมีส่วนผสมประกอบด้วย แป้งสาลี ร้อยละ 18.46 แป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 12.30 เนยสด ร้อยละ 15.0 มาการีน ร้อยละ 13.00 น้ำตาลไอซิ่ง ร้อยละ 13.00 น้ำตาลทรายแดง ร้อยละ 11.0 ไข่ไก่ ร้อยละ 5.50 นมสด 5.40 งาดำ ร้อยละ 3.62 เมล็ดทานตะวัน ร้อยละ 1.08 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 0.72 วนิลลา ร้อยละ 0.35 เกลือป่น ร้อยละ 0.2 ผงฟู ร้อยละ 0.22 เบคกิ้งโซดา ร้อยละ 0.18 ผลิตภัณฑ์มีปริมาตรจำเพาะ เท่ากับ 2.17 ลูกบาศก์เซนติเมตร/กรัม ค่า a_w เท่ากับ 0.65 ค่าความตัดขาด 18.08 นิวตัน ความแข็ง 6.58 นิวตัน และจากการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบทางด้านลักษณะปรากฏ สี ความกรอบ รสชาติโดยรวม และด้านความชอบโดยรวมอยู่ในระดับความชอบปานกลาง 7.90 คะแนน

ตารางที่ 4 ค่าคุณภาพทางกายภาพ และคุณภาพทางประสาทสัมผัส ของผลิตภัณฑ์คุกกี้ธัญพืชจากแป้งข้าวโพดไร่

สิ่งทดลอง	ปัจจัย (ร้อยละของน้ำหนักแป้ง)			คุณภาพทางกายภาพ					คุณภาพทางประสาทสัมผัส			
	งาดำ	เมล็ดทานตะวัน	ข้าวโอ๊ต	ค่า a _w ^{ns}	ปริมาตร ^a จำเพาะ	แรงตัดขาด (นิวตัน)	ค่าความแข็ง (นิวตัน)	ลักษณะปรากฏ	สี	ความกรอบ	รสชาติโดยรวม	ความชอบโดยรวม
1	5	3	1	0.61 ± 0.53	2.01 ± 0.11	12.81 ^a ± 0.15	5.48 ^a ± 0.17	7.86 ^a ± 0.25	7.17 ^a ± 0.33	7.77 ^a ± 0.33	6.88 ^a ± 0.29	7.37 ^a ± 0.29
2	5	3	2	0.58 ± 0.07	2.08 ± 0.27	12.82 ^a ± 0.25	5.55 ^a ± 0.24	7.40 ^a ± 0.20	7.37 ^a ± 0.29	7.33 ^a ± 0.23	6.57 ^a ± 0.26	7.77 ^a ± 0.26
3	5	5	1	0.65 ± 0.62	2.15 ± 0.54	14.83 ^b ± 0.23	5.61 ^a ± 0.26	7.03 ^a ± 0.12	7.25 ^a ± 0.27	7.57 ^a ± 0.35	7.70 ^a ± 0.32	7.50 ^{bc} ± 0.32
4	5	5	2	0.60 ± 0.71	2.10 ± 0.51	13.88 ^{bc} ± 0.14	5.62 ^a ± 0.17	7.17 ^a ± 0.33	7.35 ^a ± 0.37	7.41 ^a ± 0.31	7.23 ^a ± 0.32	7.41 ^a ± 0.32
5	10	3	1	0.66 ± 0.21	2.17 ± 0.84	18.08 ^c ± 0.21	6.09 ^a ± 0.18	7.43 ^a ± 0.28	7.53 ^a ± 0.26	7.67 ^a ± 0.27	7.90 ^a ± 0.33	7.75 ^a ± 0.33
6	10	3	2	0.57 ± 0.48	2.11 ± 0.43	18.84 ^c ± 0.18	8.98 ^{bc} ± 0.24	7.44 ^a ± 0.38	7.13 ^a ± 0.35	7.53 ^a ± 0.39	7.83 ± 0.28	7.03 ^a ± 0.28
7	10	5	1	0.58 ± 0.03	2.12 ± 0.53	18.18 ^c ± 0.14	8.82 ^{bc} ± 0.19	7.00 ^a ± 0.20	7.27 ± 0.27	7.26 ^a ± 0.32	6.87 ^a ± 0.33	7.11 ^a ± 0.33
8	10	5	2	0.62 ± 0.08	2.12 ± 0.72	19.56 ^{cd} ± 0.23	8.81 ^{bc} ± 0.23	7.07 ^a ± 0.21	7.03 ^a ± 0.29	7.07 ^a ± 0.21	6.37 ^a ± 0.35	7.13 ^a ± 0.35

หมายเหตุ: ^{a-d} หมายถึง ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่อยู่ในแถวแนวนอนที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p≤0.05)
^{ns} หมายถึง ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่อยู่ในแถวแนวนอนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>0.05)

สรุปผลและอภิปรายผล

1. คุณภาพของแป้งข้าวโพดไร่ ซึ่งเป็นวัตถุดิบส่วนผสมหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ พบว่ามีค่า a_w เท่ากับ 0.39 มีปริมาณความชื้น ร้อยละ 8.86 โปรตีน ร้อยละ 9.59 ไขมัน ร้อยละ 5.09 เถ้า ร้อยละ 1.40 คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 75.06 และใยอาหาร ร้อยละ 1.01 พลังงานจากไขมัน 45.81 กิโลแคลลอรี่ ต่อ 100 กรัม พลังงานทั้งหมด 384.41 กิโลแคลลอรี่ ต่อ 100 กรัม จากการวิเคราะห์ปริมาณองค์ประกอบทางเคมีแล้วพบว่า ปริมาณแป้งข้าวโพดไร่มีโปรตีนระดับปานกลาง ร้อยละ 7 – 9 ซึ่งเหมาะสำหรับการทำคุกกี้ (จิตธนา, 2549) อย่างไรก็ตามแป้งข้าวโพดไร่ (flour) ที่ได้เมื่อเปรียบเทียบกับแป้งในท้องตลาดนั้นความเนียน นุ่มอาจจะน้อยกว่าเนื่องจากยังคงมีองค์ประกอบที่เป็นไขมันและโปรตีน ใยอาหารและแร่ธาตุต่างๆ คงอยู่ซึ่งก็มีประโยชน์สำหรับผู้บริโภค

2. อัตราส่วนของของแป้งข้าวโพดไร่เพื่อทดแทนแป้งสาลีบางส่วนในผลิตภัณฑ์คุกกี้ โดยวางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) ศึกษาอัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 10, 20, 30, 40 และ 50 ของส่วนผสมแป้งทั้งหมด ทำการคัดเลือกปริมาณแป้งข้าวโพดไร่ที่เหมาะสมที่สุด พบว่า อัตราส่วนของแป้งข้าวโพดไร่ต่อแป้งสาลี ร้อยละ 40:60 เป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมที่สุด มีค่าคุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ปริมาตรจำเพาะ เท่ากับ 2.19 ± 0.18 ลูกบาศก์เซนติเมตร/กรัม ค่า a_w เท่ากับ 0.61 ± 0.12 แรงตักขาด เท่ากับ 19.08 ± 0.43 นิวตัน ค่าความแข็ง เท่ากับ 7.40 ± 0.68 นิวตัน มีคะแนนความชอบด้านลักษณะปรากฏ เท่ากับ 6.37 ± 0.33 คะแนน ด้านสี เท่ากับ 7.51 ± 0.12 ด้านความกรอบ เท่ากับ 7.19 ± 0.46 คะแนน และด้านความชอบโดยรวม เท่ากับ 7.51 ± 0.29 คะแนน ซึ่งมีคะแนนด้านรสชาติมีคะแนนความชอบรวมสูงสุด เท่ากับ 7.66 ± 0.96 คะแนน

3. การศึกษาอัตราส่วนของธัญพืชในผลิตภัณฑ์คุกกี้ข้าวโพดไร่ โดยวางแผนการทดลองแบบ 2^3 Factorial in CRD โดยใช้ค่าที่ร้อยละ 5, 10 เมล็ดทานตะวันที่ร้อยละ 3, 5 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 1, 2 ของน้ำหนักแป้งทั้งหมด พบว่า ปริมาณที่เหมาะสมของธัญพืช ได้แก่ งาดำ เท่ากับ ร้อยละ 10 เมล็ดทานตะวัน ร้อยละ 3 และ ข้าวโอ๊ต ร้อยละ 1 ของน้ำหนักแป้งทั้งหมด สำหรับค่าแรงตักขาดและความแข็งมีผลต่อลักษณะเนื้อสัมผัสของผลิตภัณฑ์เมื่อมีการเติมงาดำลงไปจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากในเมล็ดงาดำมีองค์ประกอบอาหารที่มีใยอาหาร แคลเซียม และโปรตีนอยู่ร้อยละ 47.70 (Khalid และคณะ, 2003) และโปรตีนจากงาดำจะมีกรดอะมิโนชนิดเมไทโอนีนสูงซึ่งเป็นกรดอะมิโนแบบไม่มีซัลเฟอร์ (นิธิยา, 2545 ; Damodaran, 1996) และเมื่อมีการเสริมเมล็ดทานตะวันทำให้ผลิตภัณฑ์มีแนวโน้มค่าแรงตักขาดและค่าความแข็งเพิ่มขึ้น ซึ่งจิธนา (2552) พบว่า คุกกี้เนยที่มีส่วนผสมเมล็ดทานตะวัน ค่าความแข็งเพิ่มขึ้นตามระดับการเสริมเมล็ดทานตะวันที่มากขึ้น และในเมล็ดทานตะวันมีวิตามิน B แคลเซียม และฟอสฟอรัส (ศูนย์สุขภาพและโภชนาการไทย, 2554) ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีการเสริมธัญพืชมีคุณค่าทางโภชนาการสำหรับผู้บริโภค

4. ผลิตภัณฑ์คุกกี้ธัญพืชข้าวโพดไร่ มีคุณภาพทางกายภาพ ค่า a_w เท่ากับ 0.66 ± 0.21 ปริมาตรจำเพาะ เท่ากับ 2.17 ± 0.84 ลูกบาศก์เซนติเมตร/กรัม แรงตักขาด เท่ากับ 18.08 ± 0.21 นิวตัน ค่าความแข็ง เท่ากับ 6.09 ± 0.18 นิวตัน มีคะแนนความชอบด้านลักษณะปรากฏ เท่ากับ 7.43 ± 0.28 คะแนน ด้านสี เท่ากับ 7.53 ± 0.28 ด้านความกรอบ เท่ากับ 7.67 ± 0.27 คะแนน และด้านความชอบโดยรวม เท่ากับ 7.75 ± 0.33 คะแนน ซึ่งด้านรสชาติมีคะแนนความชอบรวมสูงสุด เท่ากับ 7.90 ± 0.33 คะแนน ดังนั้นผลิตภัณฑ์มีส่วนผสมประกอบด้วย แป้งสาลี ร้อยละ 18.46 แป้งข้าวโพดไร่ ร้อยละ 12.30 เนยสด ร้อยละ 15.0 ม้าก้ารีน ร้อยละ 13.00 น้ำตาลไอซิ่ง ร้อยละ 13.00 น้ำตาลทรายแดง ร้อยละ 11.0 ไข่ไก่ ร้อยละ 5.50 นมสด 5.40 งาดำ ร้อยละ 3.62 เมล็ดทานตะวัน ร้อยละ 1.08 และข้าวโอ๊ต ร้อยละ 0.72 วนิลลา ร้อยละ 0.35 เกลือป่น ร้อยละ 0.2 ผงฟู ร้อยละ 0.22 เบคกิ้งโซดา ร้อยละ 0.18

เอกสารอ้างอิง

- จิตธนา แจ่มเมฆ และอรอนงค์ นัยวิกุล. 2549. **เบเกอรี่เทคโนโลยีเบื้องต้น**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิธนาท ทิพย์รักษา และ นาดยา สีนทวิ. 2552. **คุกกี้เนยเสริมเส้นใยจากกากเมล็ดทานตะวัน**. ประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 35.
- นิธิยา รัตนาปนนท์. 2545. **เคมีอาหาร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เพ็ญขวัญ ชมปรีดา. 2550. **การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสและการยอมรับของผู้บริโภค**. ภาควิชาพัฒนาผลิตภัณฑ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ฟู้ดเทรเวลทอทคอม.(5 ตุลาคม 2554). **คุกกี้ธัญพืช**. [online]. เข้าถึงได้จาก. http://www.foodtravel.tv/recfoodShow_Detail.aspx?viewId=594

- ห้องปฏิบัติการกลาง.รายงานผลทดสอบคุณค่าทางโภชนาการของแป้งมันสำปะหลังและแป้งข้าวโพดไร่. บริษัท
ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด, กรุงเทพฯ
- ศูนย์สุขภาพและโภชนาการไทย. (5 ตุลาคม 2554).เมล็ดทานตะวัน.[online]. เข้าถึงได้จาก. <http://www.nutritionthailand.com/nutrition>
- AOAC. 2000. **Official Method of Analysis**. 17th ed. Association of Official Analytical Chemists. Arlington, Virginia.
- Damodaran, S. 1996. **Amino acid, peptides, and proteins**. In O.R.Fenema (ed.). *Food Chemistry*. Marcel Dekker, Inc., New York, USA. pp. 321-424
- Khalid, E.K., Babiker, E.E. and El Tinay, A.H. 2003. **Solubility and functional properties of sesame seed proteins as influenced by pH and/or salt concentration**. *Food Chemistry*. 82: pp.361-366.

ผลของอุณหภูมิที่มีต่อสมบัติทางโครงสร้างและสมบัติทางไฟฟ้า ของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์

Effect of Temperature on Structural, Optical and Electrical properties of Titanium dioxide

อภิชาติ สังข์ทอง¹, กฤษณะ ช่องศรี¹, สรศักดิ์ งามละมัย¹ และ ศุภนิจ พรธีรภัทร์²

¹สาขาวิชาฟิสิกส์ประยุกต์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา

²ศูนย์เทคโนโลยีไมโครอิเล็กทรอนิกส์, ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ปทุมธานี

บทคัดย่อ

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการทดลองปลูกฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์โดยระบบระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน ความหนาของฟิล์มเท่ากับ 300 นาโนเมตรโดยไม่มีการให้อุณหภูมิแก่ฐานรองรับขณะทำการปลูก ฟิล์มที่ได้นำไปเผาที่อุณหภูมิ 300 °C, 400 °C และ 500 °C ในบรรยากาศของอาร์กอน ศึกษาสมบัติทางพื้นผิวของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบเลือนกราดและกล้องจุลทรรศน์แรงอะตอม ศึกษาสมบัติทางโครงสร้างด้วยเครื่องวัดการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์ ศึกษาสมบัติทางแสงด้วยเครื่องสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ ศึกษาสมบัติทางไฟฟ้าด้วยระบบวัดค่ากระแสที่ขึ้นอยู่กับแรงดัน จากการศึกษา พบว่าฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ก่อนทำก่อนเผามีลักษณะของพื้นผิวเรียบ และไม่เป็นผลึก สำหรับฟิล์มไททาเนียมไดออกไซด์เมื่อเผาที่อุณหภูมิ 300°C-500°C ลักษณะพื้นผิวของฟิล์มจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดของเม็ดผลึก ผลจากการวัดการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์ พบว่าฟิล์มที่ได้มีความเป็นผลึกโดยมีระนาบการเลี้ยวเบนอยู่ที่ระนาบ (101), (004), (200), (105) และ (211) สอดคล้องกับโครงสร้างผลึกแบบเตตระโกนอลของไททาเนียมไดออกไซด์ ในรูปของเฟสแบบอนาเทส จากการตรวจสอบสมบัติทางแสง พบว่าฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ยอมให้แสงผ่านในช่วงตั้งแต่ย่านอัลตราไวโอเล็ตจนถึงย่านใกล้อินฟราเรด และแถบพลังงานต้องห้ามทางแสงอยู่ในช่วง 3.2eV-3.4eV การวิเคราะห์สมบัติทางไฟฟ้าโดยการสร้างขั้วไฟฟ้าให้กับฟิล์มบาง พบว่าโครงสร้างดังกล่าวมีสมบัติเป็นไดโอดโดยกระแสจะเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิของการเผา โครงสร้างดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์ตรวจวัดแสงในย่านอัลตราไวโอเล็ตได้

คำสำคัญ ฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์, ระบบระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน, อุปกรณ์วัดแสงย่านยูวี

Abstract

Titanium Dioxide fabricated by electron beam evaporation system with the thickness of 300 nm at room temperature. These films were annealed in Argon gas at different temperature from 300 °C to 500 °C. Structure and morphology of the films were analysed by x-ray deflection (XRD), scanning electron microscope (SEM) and Atomic force microscope (AFM) . Optical and electrical property were analysed by spectrophotometer and current-voltage measurement. Films deposited at room temperature became amorphous and surface rather smooth. Grain sign of films changed with anneal temperature. the film changed from amorphous phase to crystalline phase and x-ray diffraction pattern shown that the preferred orientation of films with tetragonal structure in anatase phase at (101), (004), (200), (105 and (211) plan. Transmittance result shown that all film allowed the wavelength in the range from ultraviolet to near infrared. n-type TiO₂ on p-si can be applied to UV-Photodiode which the current rising with creasing temperature annealing.

Keyword : TiO₂ thin film, electron beam evaporator, uv-detector

บทนำ

ไททาเนียมไดออกไซด์ (TiO₂) เป็นสารประกอบออกไซด์ของโลหะไททาเนียมซึ่งอยู่ในกลุ่มโลหะทรานซิชัน ไททาเนียมไดออกไซด์ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในการนำมาประยุกต์สำหรับการใช้งานด้านต่างๆ เนื่องจากมีความเสถียรต่อสารเคมี โดยทั่วไปจะไม่มีความเป็นพิษ และคุณสมบัติพิเศษที่เป็นประโยชน์ที่อีกหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไททาเนียมได

ออกไซด์ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในด้านการเปลี่ยนพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานรูปอื่น เช่น เปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้าในเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อม (Dye-Sensitizer Solar Cell) และเปลี่ยนเป็นพลังงานเคมีในกระบวนการเร่งปฏิกิริยาแบบใช้แสงร่วม (Photocatalysis) เป็นต้น เนื่องจากไททาเนียมไดออกไซด์มีค่าการหักเหของสูง จึงถูกนำมาใช้เป็นสารเคลือบป้องกันการสะท้อนของแสงในเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดซิลิคอน (Silicon solar cell) และในอุปกรณ์ทางการมองเห็นชนิดแผ่นบาง (Thin film optical device) หลายชนิด ไททาเนียมไดออกไซด์ยังถูกนำมาใช้เป็นตัวตรวจสอบก๊าซ (Gas sensor) เนื่องจากมีค่าการนำไฟฟ้าเปลี่ยนแปลงไปได้ตามองค์ประกอบของก๊าซที่สภาวะบรรยากาศ เช่น สามารถใช้ตรวจสอบก๊าซออกซิเจน, คาร์บอนมอนอกไซด์, และมีเทน เป็นต้น นอกจากนี้ เนื่องจากไททาเนียมไดออกไซด์สามารถเข้ากับร่างกายมนุษย์ได้ จึงถูกนำมาใช้เป็นวัสดุทางชีวภาพ เช่น กระดูกเทียม เป็นต้น ไททาเนียมไดออกไซด์ที่พบตามธรรมชาติ โดยทั่วไปจะมีโครงสร้างผลึกอยู่ในรูปของเฟสอานาเทส (Anatase phase) ซึ่งมีโครงสร้างผลึกแบบเททระโกนอล (Tetragonal) และเฟสรูไทล์ (Rutile phase) ซึ่งมีโครงสร้างผลึกแบบเททระโกนอล (Tetragonal)

งานวิจัยนี้ ศึกษาสมบัติของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ที่เตรียมโดยระบบระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน ทำการเปลี่ยนอุณหภูมิของการเผาแล้วศึกษาสมบัติพื้นผิว สมบัติโครงสร้าง สมบัติทางแสงและสมบัติทางไฟฟ้า เพื่อหาเงื่อนไขที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้เป็นตัวตรวจวัดแสงย่านอัลตราไวโอเล็ต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมบัติของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ที่ปลูกโดยระบบการระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน
2. เพื่อศึกษาผลของอุณหภูมิที่มีต่อสมบัติของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์
3. เพื่อหาเงื่อนไขในการประยุกต์ใช้งานไททาเนียมไดออกไซด์

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ฐานรองรับที่ใช้ในการทดลองนี้ประกอบด้วย ฐานรองรับชนิดซิลิคอนชนิดพี (p-silicon substrate) และฐานรองรับชนิดกระจก (glass substrate) การทำความสะอาดฐานรองรับใช้กระบวนการ Piranha ที่อุณหภูมิ 120 องศา เป็นเวลา 20 นาที จากนั้นล้างด้วยน้ำไร้ไอออน (De-ionized water) ปล่อยให้แห้งด้วยก๊าซไนโตรเจน จากนั้นนำไปอบที่อุณหภูมิ 120 องศา เป็นเวลา 30 นาที ก่อนทำการปลูกฟิล์ม ทำการปลูกชั้นอนุลิมนันต์ด้านหลังซิลิคอนเพื่อใช้เป็นขั้วไฟฟ้าแบบโพรโทมิก ไททาเนียมไดออกไซด์ชนิดเม็ดถูกใช้เป็นสารตั้งต้น สำหรับระบบที่ใช้ในการเตรียมฟิล์มเป็นระบบระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอนของบริษัท Edward รุ่น Auto 306 ดังแสดงในรูปที่ 1 ความหนาของฟิล์มอยู่ที่ 300 นาโนเมตร

รูปที่ 1 ระบบระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน

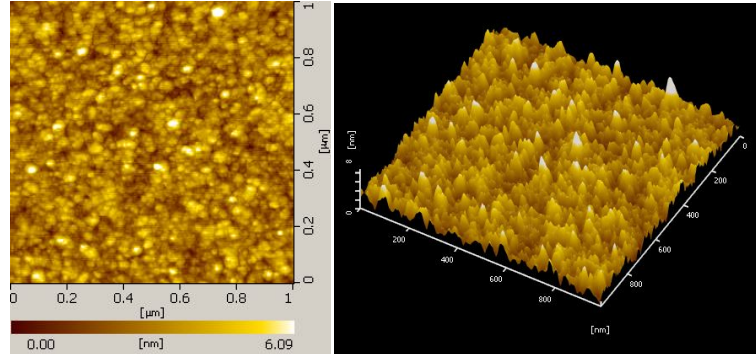
ฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ที่ปลูกบนฐานรองรับซิลิคอน นำไปตรวจสอบความหนาและลักษณะพื้นผิวทางกายภาพด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบเลือนกราดและกล้องจุลทรรศน์แบบแรงอะตอม สำหรับการศึกษาสมบัติทางไฟฟ้า ทำการปลูกชั้นทองบนฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ ซึ่งจะได้โครงสร้างที่เป็นไดโอด นำไปต่อขั้วไฟฟ้าภายนอกเพื่อใช้ในการต่อวงจร ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 โครงสร้างสำหรับวัดสมบัติทางไฟฟ้า

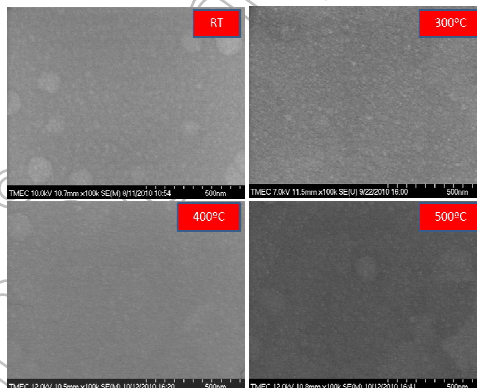
ผลการวิจัย

ฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ที่ปลูกโดยวิธีระเหยสารด้วยลำอิเล็กตรอน ลักษณะของฟิล์มที่ได้มีลักษณะเรียบใส ในรูปที่ 3 แสดงลักษณะพื้นผิวของฟิล์มที่ได้จากการตรวจสอบด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน พบว่าขนาดของเม็ดผลึกมีความแตกต่างกันเล็กน้อย และพื้นผิวก่อนข้างเรียบ โดยขนาดของเม็ดผลึกอยู่ในระดับนาโนเมตร จากการตรวจสอบโครงสร้างด้วยการวัดการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์พบว่า ฟิล์มบางที่ปลูกได้ไม่เป็นผลึก (Amorphous phase) เนื่องจากการปลูกในอุณหภูมิห้อง อุณหภูมิไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดผลึก [1]

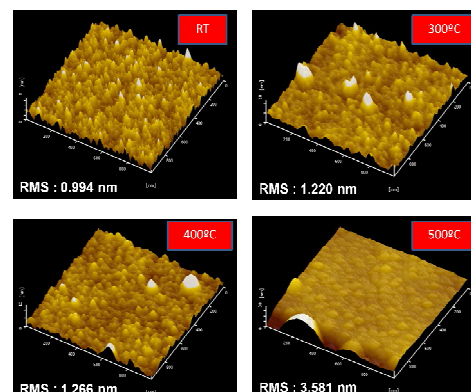

รูปที่ 3 ลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์

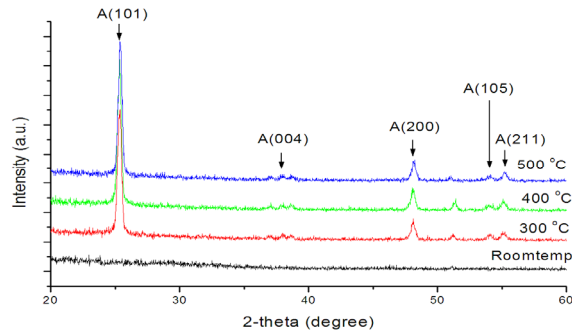
สำหรับฟิล์มที่ทำการเผาที่อุณหภูมิต่างๆ เมื่อทำการตรวจสอบลักษณะพื้นผิวพบว่า มีการเปลี่ยนขนาดของเม็ดผลึก ดังแสดงในรูปที่ 4 โดยลักษณะพื้นผิวก่อนข้างเรียบ เมื่อตรวจสอบด้วยกล้องจุลทรรศน์ชนิดแรงอะตอมดังแสดงในรูปที่ 5 พบว่ามีความขรุขระ (roughness) แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า เมื่อทำการเผา ขนาดของเม็ดผลึกเริ่มโตขึ้น รวมทั้งขนาดของเม็ดผลึกยังเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มของอุณหภูมิ จากการตรวจสอบโครงสร้างผลึก พบว่า เมื่อทำการเผา ทำให้ฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์เปลี่ยนจากเฟสอสัณฐานเป็นโครงสร้างที่เป็นผลึก โดยมีระนาบการเลี้ยวเบนอยู่ที่ระนาบ (101), (004), (200), (105) และ (211) สอดคล้องกับโครงสร้างผลึกแบบเตตระโกนอลของไททาเนียมไดออกไซด์ ในรูปของเฟสแบบอนาเทส [1,2]

รูปที่ 4 ลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางเมื่อทำการเผาที่อุณหภูมิต่างๆ

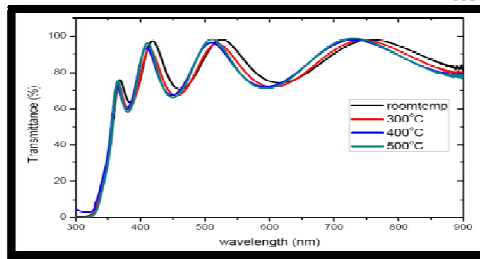

รูปที่ 5 ขนาดของเม็ดผลึกของฟิล์มบางเมื่อทำการเผาที่อุณหภูมิต่างๆ

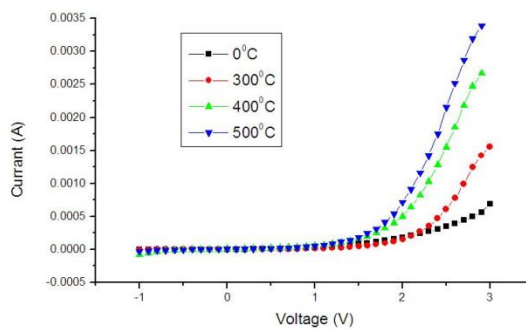
รูปที่ 6 สเปกตรัม XRD ของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์ที่อุณหภูมิต่างๆ

จากการวิเคราะห์สเปกตรัมการทะลุผ่านของแสง พบว่า ฟิล์มทั้งหมดยอมให้แสงทะลุผ่านได้ตั้งแต่ย่านอัลตราไวโอเล็ตจนถึงย่านอินฟราเรด และยอมให้แสงผ่านได้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ผลการทดลองดังกล่าวสอดคล้องกับสมบัติของไททาเนียมไดออกไซด์ที่ตอบสนองต่อแสงในย่านอัลตราไวโอเล็ตได้ดี จากสเปกตรัมการทะลุผ่านของแสงที่ได้ เมื่อนำไปหาค่าแถบพลังงานต้องห้ามทางแสง (Optical bandgap) พบว่าอยู่ในช่วง 3.2 eV - 3.4 eV การแกว่งของสเปกตรัมบอกถึงการเปลี่ยนแปลงขนาดของเม็ดผลึกในฟิล์มบาง

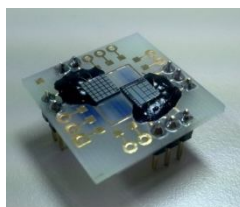
รูปที่ 7 สเปกตรัมการทะลุผ่านของแสงของฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์อุณหภูมิต่างๆ

จากการวัดสมบัติทางกระแสที่ขึ้นอยู่กับแรงดันของไททาเนียมไดออกไซด์บนซิลิกอนชนิดพี โดยใช้แสงที่มีความยาวคลื่น 350 nm ดังแสดงในรูปที่ 8 พบว่าลักษณะของกราฟที่ได้มีสมบัติเป็นไดโอด โดยกระแสจะเพิ่มขึ้นตามแรงดันไบแอสและอุณหภูมิในการเผา ขนาดของกระแสที่ได้อยู่ในระดับไมโครแอมป์

รูปที่ 8 สมบัติกระแส-แรงดันโครงสร้างไททาเนียมไดออกไซด์บนซิลิกอนชนิดพี

จากผลการทดลองที่ได้ เรานำมาพิจารณาในการประยุกต์ใช้ในการสร้างอุปกรณ์ตรวจวัดแสงในย่านอัลตราไวโอเล็ต โดยเลือกเงื่อนไขที่มีการนำกระแสมากที่สุด นั่นคือเมื่อเผาที่อุณหภูมิสูงขึ้น อุปกรณ์ที่ได้สามารถตอบสนองต่อแสงทั้งในย่าน ยูวีเอ ยูวีบี และยูวีซี

รูปที่ 9 สิ่งประดิษฐ์ตัวตรวจวัดแสงในย่านอัลตราไวโอเล็ต

สรุปและอภิปรายผล

จากการปลูกฟิล์มบางไททาเนียมไดออกไซด์โดยระบบระเหยด้วยลำอิเล็กตรอน ได้ฟิล์มบางมีสมบัติทางพื้นผิวที่ค่อนข้างเรียบและไม่เป็นผลึก เมื่อนำไปเผาที่อุณหภูมิต่างๆ ทำให้ขนาดของเม็ดผลึกเปลี่ยนแปลง ซึ่งอุณหภูมิมีผลต่อความเป็นผลึกของฟิล์ม และจากการทดลองพบว่าฟิล์มเริ่มก่อตัวเป็นผลึกที่อุณหภูมิประมาณ 300 องศาเซลเซียส โดยฟิล์มเปลี่ยนจากโครงสร้างที่ไม่เป็นผลึกกลายเป็นโครงสร้างที่มีผลึกในรูปของเฟสอานาเทส และมีโครงสร้างแบบเตตระโกนอล ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวมีความเสถียรภาพทางเคมีและทางฟิสิกส์สูง เหมาะใช้ในงานด้านการเคลือบผิวป้องกันรอยขีดข่วน ทนต่อการกัดกร่อนของสารเคมีได้ดี เมื่อนำใช้เป็นชั้นเมมเบรนในหัววัดความเป็นกรด-เบสชนิด ISFET สามารถเพิ่มความไวในการตอบสนองต่อไอออนได้ดี จากสมบัติที่เป็นสารกึ่งตัวนำชนิดเอ็นและยอมให้แสงผ่านได้ตั้งแต่ย่านอัลตราไวโอเล็ตจนถึงย่านอินฟราเรด สามารถนำไปประยุกต์ทำเป็นโครงสร้างแบบพีเอ็นเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ตรวจวัดแสงในย่านอัลตราไวโอเล็ต

เอกสารอ้างอิง

- Guanglei Tian, Lei Dong, Chaoyang Wei and Jainbing Huang, *Optical Materials* 28 (2006) 1058–1063
M. Zribi, M. Kanzari, B. Rezig, *Thin Solid Films* 516 (2008) 1476–1479
Thammanoon Sreethawong, Yoshikazu Suzuki, SusumuYoshikawa, *International Journal of Hydrogen Energy* 30 (2005) 1053 – 1062
E. Comini, G. Sberveglieri, M. Ferroni, V. Guidi, G. Martinelli, *Sensors and Actuators B* 68(2000) 175–183
B.S. Richards, J.E. Cotter, C.B. Honsberg, S.R. Wenham, *Proceedings of 28th IEEE Photovoltaic Specialists Conference, Alaska, U.S.A, September 2000, p. 375*

การออกแบบและพัฒนาเครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมแบบไฮบริดจ์

A Design and Development dryer machine Rebound Hybrid System

รังสรรค์ พงษ์พัฒนาไพ¹, ปพน สะอาดวง²

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีเครื่องกล คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาออกแบบและพัฒนาเครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมแบบไฮบริดจ์ คือ มีการทำงานโดยใช้พลังงาน 2 ระบบ คือ ระบบไฟฟ้า และระบบพลังงานแสงอาทิตย์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาประสิทธิภาพของเครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมที่สถานะของอุณหภูมิที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ โดยเครื่องอบแห้งสามารถอบแห้งกระท้อนเชื่อมมีความจุได้ครั้งละประมาณ 20 กิโลกรัม อุณหภูมิภายในตู้อบแห้งสามารถปรับตั้งได้ และมีการติดตั้งอุปกรณ์บอกระยะเวลาในการอบแห้ง

ผลการศึกษาค้นคว้าหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการใช้เครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมแบบไฮบริดจ์ ผู้วิจัยได้นำกระท้อนที่ได้จากการดองมาทำการแปรรูปหั่นเป็นชิ้นตามแนวยาวขนาดประมาณ 2x6x1 เซนติเมตร และปรับตั้งอุณหภูมิที่แตกต่างกันไว้ 3 ระดับ คือ อบแห้งที่อุณหภูมิ 40 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมง, อบแห้งที่อุณหภูมิ 45 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 6.5 ชั่วโมง และอบแห้งที่อุณหภูมิ 50 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

ผลการศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ พบว่าต้นทุนในการผลิตกระท้อนเชื่อมอบแห้งของเครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมแบบไฮบริดจ์เท่ากับ 81.89 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมของเกษตรกร 93.33 บาทต่อกิโลกรัม

จากข้อมูลที่ได้ดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ที่จะนำเครื่องอบแห้งกระท้อนเชื่อมแบบไฮบริดจ์ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในระดับอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เพื่อเพิ่มรายได้ต่อชุมชนในจังหวัดลพบุรี ช่วยยกมาตรฐานกระท้อนเชื่อมอบแห้งอันจะส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดลพบุรีและของประเทศชาติโดยรวม อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในด้านการพัฒนาเครื่องอบแห้งให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ศึกษาการแปรรูปผลไม้และพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อบแห้งเชื่อมชนิดอื่นๆให้ครบทุกชนิดตามฤดูกาลต่อไป

คำสำคัญ : เครื่องอบแห้ง, กระท้อนเชื่อม, ระบบไฮบริดจ์

ABSTRACT

We studied to design and develop the dried oven hybrid machine for the sweet prickled fruit named “KraTon” (chilled Santol in scented syrup). This machine worked with two energy systems : namely, electric energy system and sunlight energy system. This study aimed to find the efficiency of this dried oven hybrid machine in different temperature of usage states. It also aimed to find the machine’s usages in possible economics. This machine was able to dried oven 20 kilograms of KraTon per one time. Besides being able to adjust the temperature on this machine , it also was able to adjust the time indicator on this machine as well.

The results of this experimental study to find the appropriate usages of this machine at the various temperatures. We brought the dried oven prickled KraTon from this hybrid machine to cut into a long and thin piece of 2 x 6 x 1 centimeters size. Then, we adjusted the machine’s temperature to 3 - different temperature levels as followings : 40 C°, 45 C°, and 50 C° perspective. The results showed that the time duration used for dried ovening these Kratoms at different temperature levels were : 7 hours, 6.5 hours, and 6 hours in perspective.

The result of this study to find the proper usages of this machine in probably economics. It showed the cost benefit of KraTon production process by this machine was equaled to 81.89 bahts per kilogram. Comparatively, the benefit cost of traditional KraTon production process of gardeners was equaled to 93.33 bahts per kilogram.

According to the above data, It indicated that this KraTon dried oven hybrid machine was proper and possible to use in the small industry. It should increase the revenue and improve the standard of KraTon production of gardeners in Lopburi Province and Thailand in general.

Nevertheless, we should further study to develop this dried oven hybrid machine to make it more efficiency. In the same way, this hybrid machine should be applied to dried oven the other kinds of available fruits more today.

keywords : dryer machine, chilled Santol in scented syrup, Hybrid System

บทนำ

เทคโนโลยีของการอบแห้งผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารจะต้องคำนึงถึงการประหยัดพลังงาน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้พลังงานที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ได้มีการออกแบบสร้างและพัฒนาเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบธรรมชาติ แบบบังคับโดยพัดลมจนมาถึงการทำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ แต่เทคโนโลยีต่างๆ นั้นยังไม่สามารถใช้ในเชิงอุตสาหกรรมได้ เพราะไม่สามารถอบแห้งผลิตภัณฑ์ได้ในปริมาณที่มากนักในงานอุตสาหกรรม

กระบวนการอบแห้งผลิตภัณฑ์ทุกชนิดจะเหมือนกัน แต่มีข้อแตกต่างของเทคโนโลยีก็คือการใช้แหล่งของพลังงาน ความร้อนที่ต่างกัน ยิ่งสถานะปัจจุบันเชื้อเพลิงมีราคาสูงหากใช้แหล่งพลังงานที่มีราคาสูงมาใช้ในการอบแห้งจะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นด้วย และยังเป็นการไม่อนุรักษ์พลังงานอีกด้วย พลังงานแสงอาทิตย์ซึ่งมีอยู่มากมายเป็นพลังงานหมุนเวียน และสะอาดเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแหล่งพลังงานความร้อนในกระบวนการอบแห้งได้ การอบแห้งเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการถนอมรักษาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้สามารถเก็บให้ได้นานขึ้น เช่น ลำไย พริก ผลไม้แช่อิ่ม เป็นต้น ใช้หลักการลดความชื้นของผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในระดับที่สามารถยับยั้งการทำงานของแบคทีเรีย เอนไซม์และเชื้อราไม่ให้เจริญเติบโตได้ โดยอาศัยความร้อนจากอากาศร้อนในการระเหยน้ำออกจากผลิตภัณฑ์ เพื่อยืดอายุในการเก็บรักษาไว้ได้ระยะเวลาที่นาน (เข็มทอง นิรมจินดา, 2538)

กระท้อนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี ทุกปีได้มีการจัดกิจกรรมงานกระท้อนขึ้นในช่วงฤดูร้อนจะเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิตคือ ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม เป็นช่วงที่มีการเก็บเกี่ยวผลกระท้อนเพื่อมาจำหน่ายส่งผลให้ในฤดูกาลมีปริมาณผลผลิตในตลาดมากเกินไป เป็นเหตุให้ราคาต่ำ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2535)

การแปรรูปกระท้อนจึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ช่วยลดการสูญเสีย และช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งส่วนมากจะนิยมนำกระท้อนไปแปรรูปโดยการแช่อิ่ม ซึ่งในกระบวนการผลิตกระท้อนแช่อิ่มจะต้องนำมาแช่ในน้ำเชื่อม โดยการเพิ่มความเข้มข้นของความหวานขึ้นไปเรื่อยๆ เวลา 2 วัน โดยเริ่มจาก 30, 40 และ 45 องศาบริกซ์ ตามลำดับ แล้วจึงนำมาอบแห้งนาน 5 ชั่วโมง อุณหภูมิในการอบแห้งแช่อิ่มของกระท้อน ประมาณ 50 องศาเซลเซียส ผลไม้ที่ได้จะมีเนื้อสัมผัสที่นุ่มไม่แข็งกระด้าง การผลิตกระท้อนแช่อิ่มอบแห้ง เป็นวิธีการแปรรูปที่เพิ่มมูลค่า และยืดอายุการเก็บรักษาของเนื้อกระท้อนให้มากขึ้น ซึ่งเกษตรกรนิยมอบแห้งโดยนำไปตากแดด ซึ่งไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ และตากแดดร่วมกับเตาอบด้วยไฟฟ้า ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิตมีต้นทุนที่สูงขึ้น

(สมชาติ โสภณธรณฤทธิ, 2537) เครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใช้ตัวเก็บรังสีอาทิตย์ทำอากาศร้อน โดยตัวเก็บรังสีอาทิตย์ทำหน้าที่เป็นเครื่องแลกเปลี่ยนความร้อนชนิดหนึ่ง โดยเปลี่ยนแปลงพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานความร้อน ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรในจังหวัดลพบุรีจะนิยมใช้เครื่องอบแห้งที่ใช้เชื้อเพลิงจากแก๊สหุงต้ม ไฟฟ้า และน้ำมัน แต่เชื้อเพลิงที่นิยมใช้นั้นเป็นพลังงานสิ้นเปลือง และมีราคาแพง

จากปัญหาดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่ศึกษาการออกแบบพัฒนาสร้างเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบไฮบริดจ์ ให้สามารถใช้ได้ทั้งพลังงานแสงอาทิตย์ร่วมกับพลังงานไฟฟ้าในเวลาเดียวกัน เพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าวที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เพื่อเพิ่มความสะดวกในการอบแห้งกระท้อนแช่อิ่มได้ในทุกพื้นที่ เพื่อความสามารถอบแห้งกระท้อนแช่อิ่มได้ประมาณ 20 กิโลกรัมต่อครั้ง ตามที่ต้องการของชุมชนเกษตรกรของจังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์ของวิจัย

- 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อิ่มแบบไฮบริดจ์

- 2) เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อิ่มแบบไฮบริดจ์ ที่สภาวะของอุณหภูมิอบแห้งที่แตกต่างกัน
- 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ของระบบไฮบริดจ์

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

- 1) วัสดุที่ใช้ในการทดลองในการดำเนินการวิจัย จะเลือกใช้กระท้อนที่ผ่านกรรมวิธีการแช่อิ่มมาแล้ว
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย สามารถแยกออกได้ดังนี้

- 1) เครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อิ่มแบบไฮบริดจ์ที่ได้ออกแบบและพัฒนาสร้างขึ้น
 - 2) เครื่องชั่งน้ำหนักสามารถชั่งน้ำหนักได้ 20 กิโลกรัม
 - 3) เครื่องวัดความเร็วลมแบบลวดร้อน มีหน่วยเป็น m/s
 - 4) เครื่องมือวัดมัลติมิเตอร์
 - 5) เทอร์โมคัปเปิล ชนิด T
 - 6) เครื่องวัดอุณหภูมิแบบดิจิตอล (Digital Thermometer)
 - 7) เครื่องควบคุมอุณหภูมิ (Temperature Controller)

3) วิธีการทดลอง

1) นำกระท้อนที่ผ่านการดองมาปอกเปลือก ใช้มีดผ่าแบ่งครึ่ง ใช้ช้อนคว้านเอาเมล็ดออก และทำการหั่นเป็นชิ้นๆตามแนวยาว โดยให้ได้ขนาดประมาณ 2x6x1 เซนติเมตร ขนาดความหนาไม่เกิน 1 เซนติเมตร แล้วทำการแปรรูปกระท้อนโดยการนำไปแช่อิ่ม (ดังภาพที่1)

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะกระบวนการผลิตแปรรูปกระท้อนแช่อิ่ม

2) นำกระท้อนที่ผ่านการแช่อิ่มแล้วมาจัดวางเรียงที่ตะแกรงในแต่ละชั้น และนำมาชั่งกิโลกรัมด้วยเครื่องชั่งน้ำหนัก โดยให้ได้ชิ้นละ 2 กิโลกรัมเป็ยก จำนวนกระท้อนแช่อิ่มที่ทำการอบแห้ง 10 ชั้น รวมทั้งสิ้น 20 กิโลกรัมเป็ยก/การอบแห้งแช่อิ่ม1ครั้ง (ดังภาพที่2)

ภาพที่ 2 แสดงการชั่งน้ำหนักกระท้อนแช่อิ่มถาดละ 2 กิโลกรัมเป็ยก

3) นำกระท้อนที่ผ่านการชั่งน้ำหนักแล้ว นำมาเข้าตู้อบแห้งที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น (ดังภาพที่3)

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะเครื่องอบแห้งที่พัฒนาขึ้น และกระท้อนแช่อิ่มที่อยู่ในตู้อบ

4) เปิดสวิตซ์เครื่องอบแห้งให้ทำงาน พัดลมดูดอากาศก็ทำงานโดยดูดอากาศจากภายนอก ผ่านมายังตัวรับแสงอาทิตย์ ลมร้อนก็จะไหลตามท่อ จะไหลเข้าสู่ด้านล่างของตู้อบแห้ง ไหลผ่านขดลวด Heater ที่มีความร้อน จะได้ลมที่มีความร้อนไหลเข้าไปภายในตู้อบแห้ง การควบคุมอุณหภูมิภายในตู้อบแห้ง จะมีเทอร์โมคัปเปิลเป็นตัวตรวจจับอุณหภูมิ

5) นำกระท้อนที่อบแห้งแช่ส้มแต่ละชั้นนำมาชั่งทุกๆ 30 นาที และทำการบันทึกค่าน้ำหนักที่ได้จากการทดลอง (ดังภาพที่4)

ภาพที่ 4 การชั่งน้ำหนักกระท้อนแช่ส้มหลังการอบแห้งทุกๆ30 นาที

6) วัดปริมาณแสงอาทิตย์ อุณหภูมิ และอัตราการไหลของอากาศขณะทำการทดลอง

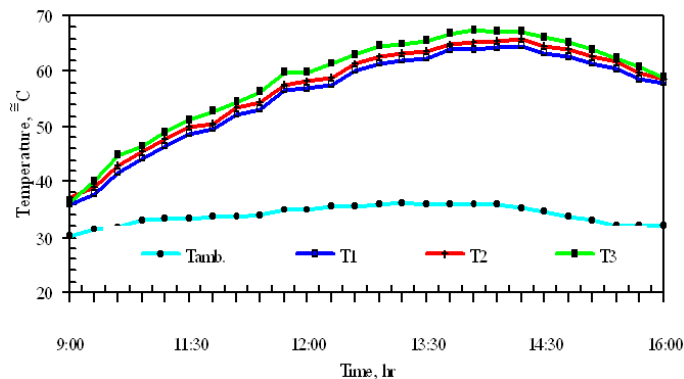
4) วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) บันทึกค่าน้ำหนักก่อนทำการอบแห้งแช่ส้ม และหลังทำการอบแห้งแช่ส้ม ทุกๆ 30 นาที
- 2) ปรับตั้งอุณหภูมิที่ใช้ในการทดลองอบแห้งแช่ส้มได้แก่ ที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส, ที่อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส และที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส
- 3) บันทึกค่าอุณหภูมิ ตามตำแหน่งต่างๆของเครื่องอบแห้งที่ต้องการทราบค่า โดยตำแหน่งต่างๆที่ได้ทำการฝังเทอร์โมคัปเปิล และทำการบันทึกค่าต่างๆ ทุกๆ 30 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00 ถึง 16.00 นาฬิกา

ผลการวิจัย

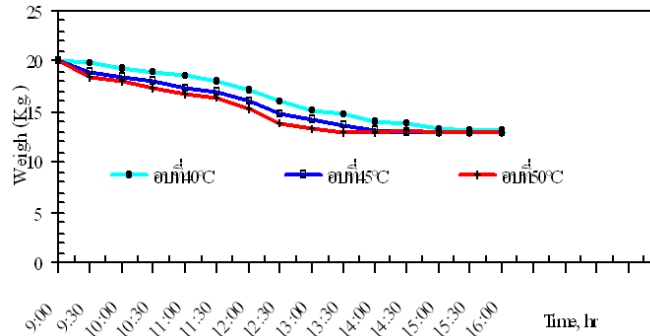
1) การเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆภายในระบบการอบแห้ง วิเคราะห์หาปัจจัยต่างๆจากการทดลองได้ดังนี้

1) จากการทำการทดลอง อัตราการไหลของลมร้อนภายในตู้อบแห้งคือ 3 เมตรต่อวินาที โดยมี การวัดค่าอุณหภูมิของอากาศทั้งหมด 4 จุด ประกอบไปด้วยจุดที่ 1 คือ อุณหภูมิของอากาศแวดล้อม (Ambient Temperature, T_{amb}) จุดที่ 2 คืออุณหภูมิอากาศก่อนเข้าตัวรับแสงอาทิตย์ (T_1) จุดที่ 3 คืออุณหภูมิอากาศหลังออกจากตัวรับแสงอาทิตย์ (T_2) และจุดที่ 4 คืออุณหภูมิอากาศภายในตู้อบแห้ง (T_3) ซึ่งอุณหภูมิทั้ง 4 จุดนี้ (ดังภาพที่5) พบว่าลักษณะการถ่ายเทความร้อนมีพฤติกรรมไปในแนวทางเดียวกัน

ภาพที่ 5 อุณหภูมิตำแหน่งต่างๆ ของเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่ส้มเทียบกับเวลา

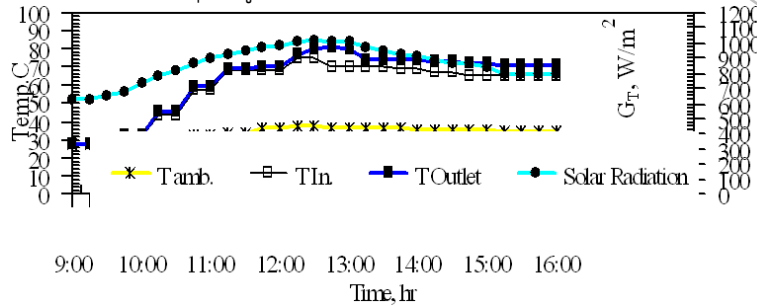
2) การเปลี่ยนแปลงน้ำหนัก และความชื้นของกระท้อนอบแห้งแช่ส้ม (ดังภาพที่6) ผลการทดสอบ พบว่าการถ่ายเทความร้อนมีพฤติกรรมไปในแนวทางเดียวกัน คือ อบที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส จะใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมง, อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส จะใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6.5 ชั่วโมง และอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส จะใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง โดยอัตราการระเหยตัวเริ่มคงที่สม่ำเสมอ เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 5 ชั่วโมง

ภาพที่ 6 การเปรียบเทียบน้ำหนักของกระท้อนแช่อบเทียบกับเวลาที่ใช้ในการอบแห้ง

2) ผลการทดลองอบแห้งกระท้อนแช่อบ

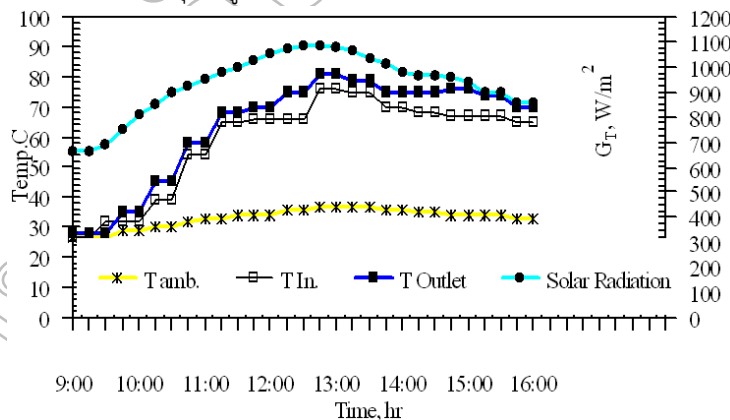
1) อบแห้งแช่อบที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส (ดังภาพที่7)

ภาพที่ 7 อัตราการไหลของอากาศที่มีผลต่ออุณหภูมิ 40 °C ในการอบแห้งกระท้อนแช่อบ

จากภาพที่7 พบว่าจากกราฟในช่วงเวลา 09.00 – 10.00 นาฬิกา อัตราการไหลของอากาศจะมีอุณหภูมิต่ำกว่า เนื่องจากค่าความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์มีค่าน้อย จนกระทั่งเวลา 12.00 – 13.00 นาฬิกา ค่าความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์มีค่าสูงขึ้น โดยมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 1025 วัตต์/ตารางเมตร ความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์ต่ำสุดอยู่ที่ 663 วัตต์/ตารางเมตร และมีอุณหภูมิแวดล้อม (T amb.) เฉลี่ยที่ 34 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยเข้าตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 59 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิออกจากตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 63 องศาเซลเซียส ผลจากการลดความชื้นเมื่อนำมาชั่งน้ำหนัก 20 กิโลกรัมเปียก จะเหลือน้ำหนัก 13 กิโลกรัมแห้งที่ระยะเวลาในการอบเฉลี่ยประมาณ 7 ชั่วโมง

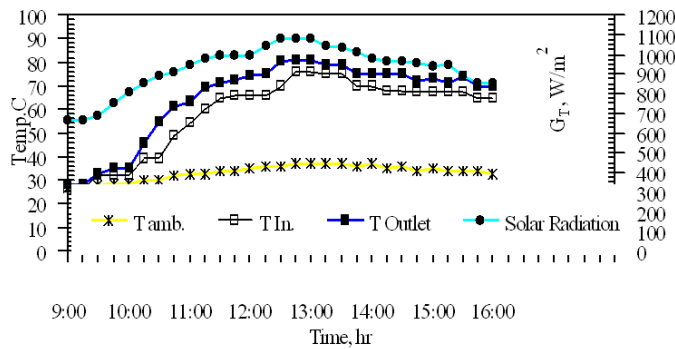
2) อบแห้งแช่อบที่อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส (ดังภาพที่8)

ภาพที่ 8 อัตราการไหลของอากาศที่มีผลต่ออุณหภูมิ 45 °C ในการอบแห้งกระท้อนแช่อบ

จากภาพที่8 พบว่าจากกราฟในช่วงเวลา 09.00 – 11.00 นาฬิกา จนกระทั่งเวลา 11.30 – 13.30 นาฬิกา ค่าความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์มีค่าสูงขึ้น สูงสุดอยู่ที่ 1086 วัตต์/ตารางเมตร ความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์ต่ำสุดอยู่ที่ 665 วัตต์/ตารางเมตร โดยมีอุณหภูมิแวดล้อม (T amb.) เฉลี่ยที่ 33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยเข้าตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 58 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิออกจากตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 63 องศาเซลเซียส ผลจากการลดความชื้นเมื่อนำมาชั่งน้ำหนัก 20 กิโลกรัมเปียก จะเหลือน้ำหนัก 13.10 กิโลกรัมแห้งที่ระยะเวลาในการอบเฉลี่ยประมาณ 6.5 ชั่วโมง

3) ออบแห้งแช่อบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส (ดังภาพที่9)

ภาพที่ 9 อัตราการไหลของอากาศที่มีผลต่ออุณหภูมิ 50 °C ในการอบแห้งกระท้อนแช่อบ

จากภาพที่9 พบว่าจากกราฟในช่วงเวลา 09.00 - 10.15 นาฬิกา อัตราการไหลของอากาศจะมีอุณหภูมิต่ำจนกระทั่งเวลา 12.30 - 13.00 นาฬิกา ค่าความเข้มข้นของรังสีแสงอาทิตย์มีค่าสูงขึ้น โดยมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 1086 วัตต์/ตารางเมตร ความเข้มข้นของรังสีแสงอาทิตย์ต่ำสุดอยู่ที่ 665วัตต์/ตารางเมตร โดยมีอุณหภูมิแวดล้อม (T amb.) เฉลี่ยที่ 33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยเข้าตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 58 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิออกจากตัวเก็บรังสีอาทิตย์อยู่ที่ 64 องศาเซลเซียส ผลจากการลดความชื้นเมื่อนำมาชั่งน้ำหนัก 20 กิโลกรัมเปียก จะเหลือน้ำหนัก 29.90 กิโลกรัมแห้ง ที่ระยะเวลาในการอบเฉลี่ยประมาณ 6 ชั่วโมง

3) ผลการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ของเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อบ

สำหรับการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ของเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อบแบบไฮบริดจ์ จะไม่พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. เงินลงทุนในการสร้างเครื่องอบแห้งแบบไฮบริดจ์ 60,000 บาท
2. กำหนดการใช้งานของเครื่องอบแห้ง 5 ปี
3. ค่าบำรุงรักษารายปี 5% ต่อปีของมูลค่าเครื่องอบแห้ง
4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 10%
5. อัตราการผลิตเฉลี่ย 20 กิโลกรัมเปียกต่อครั้ง
6. ต้นทุนกระท้อนที่เปียก กิโลกรัมละ 20 บาท
7. ราคาจำหน่ายกระท้อนอบแห้ง กิโลกรัม 100 บาท
8. เวลาอบแห้งเฉลี่ย 6.5 ชั่วโมงต่อครั้ง
9. ราคาไฟฟ้าต่อหน่วย 3.62 บาท
10. ในการตากแดดใช้แรงงานคน 2 คน/การผลิตกระท้อนอบแห้ง 60 กิโลกรัม
11. ค่าแรงงานขั้นต่ำ 170 บาท/วัน/คน (กระทรวงแรงงานปี53)

จากเงื่อนไขที่กำหนดสามารถวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยกำหนดให้อัตราการทำงานที่ 2งวด/ครั้ง (วันชัย ริจิวนิช และช่อม พลอยมีค่า, 2531)

1. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายปี (Levelized annual cost, LAC)

เงินลงทุนสร้างเครื่องอบแห้งรายปี (Capital)

$$\begin{aligned}
 C_C &= 60,000 (CRF, 10\%5) - 60,000 (0.2) (SFF, 10\%5) \\
 &= 60,000 (0.26380) - 60,000 (0.2) (0.16380) \\
 &= 13,862 \text{ บาท/ปี}
 \end{aligned}$$

ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานไฟฟ้ารายปี (Energy cost)

$$\begin{aligned}
 C_E &= 3.62 \times 2,862 \\
 &= 10,360.4 \text{ บาท/ปี}
 \end{aligned}$$

1.3 ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา (Maintenance cost)

$$\begin{aligned}
 C_M &= 60,000 \times 0.05 \\
 &= 3,000 \text{ บาท/ปี}
 \end{aligned}$$

1.4 ค่าใช้จ่ายรายปีรวมทั้งหมด (Total cost)

$$\begin{aligned}C_T &= C_c + C_E + C_M \\ &= 13,862 + 10,360.4 + 3,000 \\ &= 27,222.4 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

2. ผลตอบแทนรายปี

$$\begin{aligned}\text{ต้นทุนการผลิต} &= (\text{ปริมาณวัสดุเปียก} \times \text{ราคาต้นทุน}) + \text{ค่าใช้จ่ายรายปี} \\ &= (20 \times 540 \times 20) + 27,222.4 \\ &= 243,222.4 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{รายรับรายปี} &= \text{ปริมาณวัสดุ} \times \text{ราคาจำหน่าย} \\ &= 5.5 \times 540 \times 100 \\ &= 297,000 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}3. \text{ รายได้สุทธิรายปี} &= \text{รายรับ} - \text{ต้นทุนการผลิต} \\ &= 297,000 - 243,222.4 \\ &= 53,777.6 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}4. \text{ ระยะเวลาคืนทุนของเครื่องอบแห้งกระท้อนแช่อิ่ม} \\ &= \text{ค่าใช้จ่ายในการสร้างเครื่อง} / \text{รายได้สุทธิรายปี} \\ &= 60,000 / 53,777.6 \\ &= 1.12 \text{ ปี หรือ } 605 \text{ งวด}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}5. \text{ ต้นทุนในการผลิตกระท้อนอบแห้งแช่อิ่ม} \\ &= \text{ผลรวมค่าใช้จ่ายรายปี} / \text{ปริมาณกระท้อนอบแห้งแช่อิ่มที่ผลิตได้} \\ &= 243,222.4 / 2,970 \\ &= 81.89 \text{ บาท/กิโลกรัมแห้ง}\end{aligned}$$

4) ผลการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการทำกระท้อนแช่อิ่มอบแห้งแบบดั้งเดิม

ในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์นี้ คิดที่การทำแห้ง โดยการนำไปตากแดด ซึ่งเป็นวิธีที่เกษตรกรนิยมใช้ในปัจจุบัน โดยใช้แรงงานคน 2 คนต่อวัน คิดค่าแรง 170 บาท/วัน/คน (สามารถที่จะผลิตกระท้อนอบแห้งแช่อิ่มได้ 60 กิโลกรัม โดยใช้พื้นที่ในการตากแดด 1 ตารางเมตร ต่อปริมาณกระท้อนแช่อิ่มอบแห้ง 1 กิโลกรัม จึงสามารถวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ได้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายปี (Levelized annual cost, LAC)

$$\begin{aligned}\text{ค่าใช้จ่ายรายปี} &= \text{ค่าจ้างแรงงาน} \times \text{เวลาทำงาน} \\ &= 170 \times 2 \times 30 \times 9 \\ &= 91,800 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

2. ผลตอบแทนรายปี

$$\begin{aligned}2.1 \text{ ต้นทุนการผลิต} &= (\text{ปริมาณวัสดุเปียก} \times \text{ราคาต้นทุน}) + \text{ค่าใช้จ่ายรายปี} \\ &= (20 \times 810 \times 20) + 91,800 \\ &= 415,800 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}2.2 \text{ รายรับรายปี} &= \text{ปริมาณวัสดุ} \times \text{ราคาจำหน่าย} \\ &= 5.5 \times 810 \times 100 \\ &= 445,500 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

3. รายได้สุทธิรายปี

$$\begin{aligned}&= \text{รายรับ} - \text{ต้นทุนการผลิต} \\ &= 445,500 - 415,800 \\ &= 29,700 \text{ บาท/ปี}\end{aligned}$$

4. ต้นทุนในการผลิตกระท้อนอบแห้งแช่อิ่ม

$$\begin{aligned}
 &= \text{ผลรวมค่าใช้จ่ายรายปี} / \text{ปริมาณกระทอนอบแห้งแช่อบที่ผลิตได้} \\
 &= 415,800 / 4,455 \\
 &= 93.33 \text{ บาท/กิโลกรัมแห้ง}
 \end{aligned}$$

สรุปและอภิปรายผล

เครื่องอบแห้งผลิตผลกระทอนแช่อบแห้งแบบไฮบริดจ์ ที่ออกแบบพัฒนาสร้างขึ้นนี้ เพื่อช่วยเพิ่มอุณหภูมิในการอบแห้งที่ได้รับจากพลังงานแสงอาทิตย์และไฟฟ้าให้สูงขึ้น โดยพลังงานในระบบจะไปขับให้มอเตอร์พัดลมดูดอากาศทำงาน และดูดอากาศจากภายนอก ผ่านตัวเก็บรังสีแสงอาทิตย์ส่งผ่านไอลไปตามท่อ และมีการถ่ายเทความร้อนจากการไหลของอากาศผ่านขดลวด (Heater) เข้าด้านล่างของตู้อบเพื่อทำหน้าที่อบผลิตถัณฑ์กระทอนแช่อบ โดยจะทำการทดลองในวันที่ท้องฟ้าโปร่งมีแสงอาทิตย์ที่ดี ทดลองที่อัตราความเร็วลม 3 เมตรต่อวินาที

จากการออกแบบสร้างและพัฒนาเครื่องอบแห้งกระทอนแช่อบ พบว่าอุณหภูมิอากาศการอบแห้งอยู่ที่ 40 -50 องศาเซลเซียส ซึ่งถือว่าเป็นอุณหภูมิที่ไม่สูงมากนัก ทำให้ไม่สิ้นเปลืองพลังงานในการอบแห้งมากนัก อีกทั้งเป็นระบบปิดจะยังสามารถช่วยลดการปนเปื้อนของสิ่งไม่พึงประสงค์ต่างๆ ทำให้คุณภาพของกระทอนแช่อบดีขึ้น และราคาในการสร้างเครื่องต่ำเกษตรกรรายย่อยสามารถลงทุนสร้างได้ และนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับงานอื่นๆ ได้อีกด้วย

จากผลการทดลองโดยการวิเคราะห์จากกราฟพบว่า การลดลงของอุณหภูมิของผลิตถัณฑ์แต่ละชนิด มีพฤติกรรมสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะแตกต่างกันที่ระยะเวลาในการอบแห้ง โดยน้ำหนักและอุณหภูมิจะลดลงอย่างรวดเร็วเมื่ออุณหภูมิภายในตู้อบแห้งสูงขึ้น อุณหภูมิภายในตู้อบแห้งโดยเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 40 - 50 องศาเซลเซียส ระยะเวลาที่ใช้ในการอบแห้งที่มีความชื้น 60-70 เปอร์เซ็นต์ฐานเปียก ลดลงเหลือ 20 เปอร์เซ็นต์ฐานแห้ง ใช้เวลาในการอบแห้งนานอยู่ระหว่าง 6-7 ชั่วโมง โดยผลการศึกษาทดลองหาความเหมาะสม และปรับตั้งอุณหภูมิที่แตกต่างกันไว้ 3 ระดับ คือ อบแห้งที่อุณหภูมิ 40 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมง, อบแห้งที่อุณหภูมิ 45 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 6.5 ชั่วโมง และอบแห้งที่อุณหภูมิ 50 C° ผลการอบแห้งระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง มีพฤติกรรมสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ พบว่าต้นทุนในการผลิตกระทอนแช่อบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งกระทอนแช่อบแบบไฮบริดจ์จะมีค่าเท่ากับ 81.89 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมของเกษตรกรจะมีค่าเท่ากับ 93.33 บาทต่อกิโลกรัม

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้เป็นการออกแบบและพัฒนาสร้างเครื่องอบแห้งผลิตผลกระทอนแช่อบแบบไฮบริดจ์นี้ ตู้อบแห้งถูกออกแบบให้มี 10 ชั้น อบได้ครั้งละ 20 กิโลกรัมต่อครั้ง ซึ่งจากการทดลองอบแห้งผลิตผลกระทอนแช่อบมาแล้วนั้น ควรมีการศึกษาการแปรรูปผลไม้และพัฒนาคุณภาพของผลิตถัณฑ์อบแห้งแช่อบชนิดอื่นๆ ให้ครบทุกชนิดตามฤดูกาล โดยการนำผลิตผลทางการเกษตรอื่นๆ มาทำการอบแห้งได้อีก เช่น ผลไม้ชนิดอื่นๆ สมุนไพรต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าปัญหาในบางเวลาที่ทำให้การทดลองได้มีอุปสรรคบางอย่าง เช่น เมฆหมอกที่มากบดบังแสงอาทิตย์ในบางช่วงเวลา ทำให้ค่าความชื้นของแสงอาทิตย์ลดลงได้ ส่งผลให้พลังงานความร้อนที่แผ่รังสีแสงอาทิตย์ได้รับมีค่าลดลง ดังแสดงในกราฟของอุณหภูมิในบางช่วงเวลา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในด้านการพัฒนาเครื่องอบแห้งให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จากการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่าควรมีการพัฒนาเครื่องอบแห้งกระทอนแช่อบแบบไฮบริดจ์ ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มขึ้นในส่วนของการอบแห้งผลิตถัณฑ์ทางเกษตรชนิดต่างๆ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของตัวเก็บรังสีอาทิตย์ และผลของอัตราการอบแห้งที่สภาวะของอุณหภูมิต่างๆ
- 2) ควรมีการศึกษาเพิ่มในกรณีการอบไล่ความชื้นด้วยพลังงานแสงอาทิตย์โดยการใช้อัตราการไหลเชิงมวลแบบบังคับ เพื่อศึกษาอัตราการไหลเชิงมวลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกระบวนการอบไล่ความชื้นของสารดูดซับความชื้นชนิดแห้งต่างๆ
- 3) ควรมีการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มจำนวนเซลล์แสงอาทิตย์จาก 1แผง เพิ่มเป็น 2แผง มาใช้เพื่อนำไปใช้ในการบังคับพัดลมดูดอากาศเข้าสู่ตัวเก็บรังสีอาทิตย์ให้มากขึ้น
- 4) ควรมีการติดตั้งพัดลมดูดระบายความร้อน ความชื้นของอากาศ ที่ด้านบนของตู้อบแห้งด้วย

5) ควรมีการศึกษาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อใช้ในการพยากรณ์การทำงานของระบบในสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของเครื่องอบแห้ง โดยไม่ต้องทำการทดลองจริง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2535. **สถิติการปลูกไม้ผลปี2533/2534**. ฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูล: กรมส่งเสริมการเกษตร.
เข้มทอง นิ่มจินดา. 2538. **ทฤษฎีอาหาร**. กรุงเทพฯ: เอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
วันชัย ริจิวนิช และช่อม พลอยมีค่า, 2531. **เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม**. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สมชาติ โสภณธนฤทธิ. 2537. **การอบแห้งเมล็ดพืช**. กรุงเทพฯ : คณะพลังงานและวัสดุ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
ธนบุรี.

ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมของพืชสมุนไพรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา Genetic relationship of medicinal herb in Sub Lungka Wildlife Sanctuary

นันทนา แจ่มสุวรรณ, พีระพงษ์ เคหัง

สาขาชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

พืชสมุนไพรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่นำมาศึกษา ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรม มีทั้งหมด 48 ตัวอย่าง สามารถแยกเป็นกลุ่มรักษาอาการลดไข้ โรคเกี่ยวกับท้อง มะเร็ง และ เป็นยาบำรุง มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา และไม้ล้มลุก ในการศึกษาความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมของพืชสมุนไพรทั้งหมด 48 ตัวอย่างที่ต่างชนิดกัน โดยใช้เทคนิคเอเอฟแอลพี และวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่าสามารถสร้างแผนภาพและจำแนกพืชสมุนไพร ตัวอย่างออกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นพืชสมุนไพรที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มี สรรพคุณ ขับลม ลดไข้ แก้อ่อนใน กระหายน้ำ และเป็นยาบำรุงกำลัง ในขณะที่พืชสมุนไพรกลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่รักษาอาการลดไข้ และ เป็นยาบำรุง เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 แต่จะมีสมุนไพรที่รักษาโรคเกี่ยวกับท้องและรักษามะเร็ง อยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

คำสำคัญ: พืชสมุนไพร ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรม เทคนิคเอเอฟแอลพี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

Abstract

The research aims to study the genetic relationship of medical plant in Sub Lungka Wildlife Sanctuary. The 48 medical plants are discovered in the travel route which could be classified into 4 groups; antipyretic drug, antidyspeptic drug, cancer and nourishment. The amplified fragment length polymorphism (AFLP) and the software programs NTSYS version 2.0 are used to construct the genetic relationship. From DNA fingerprint, the medical plants are classified into 2 groups by their property. The first group is abdominal distention resolves, antipyretic, aphthousulcer - thirst resolve and nourishment. The second group is antipyretic and nourishment with antidyspeptic and cancer.

Keywords: medicinal herb, genetic relationship, Sub Lungka Wildlife Sanctuary

บทนำ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นป่าแหล่งสุดท้ายของจังหวัดลพบุรี เดิมเป็นเนื้อที่ป่าตอนบนของป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลังกาเนื้อที่ประมาณ 96,875 ไร่ ประกอบด้วยเทือกเขายาวจากเหนือมาใต้ขนานไว้สองข้าง ตรงกลางเป็นที่ราบแคบ โดยมีต้นน้ำลำธารไหลผากกลางจากเหนือไปใต้ขนานกับเทือกเขาทั้งสอง เทือกเขาทางทิศตะวันออก คือ เขาพังเหย ซึ่งเป็นแนวเขตติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และเทือกเขาฝั่งทางด้านชัยภูมินั้นเปลี่ยนสภาพเป็นที่ราบสูงอีสาน ส่วนเทือกเขาทางตะวันตกนั้นประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อนเป็นแนวเขตอยู่ติดกับอำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เขาที่สำคัญคือ เขาหลวง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและที่หลบภัยของสัตว์ป่าเป็นอย่างดี เทือกเขาทั้งสองห่างกันเพียง 5-6 กม. ในฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ฝนตกชุกพอประมาณ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 1,100-1,200 มม. อากาศหนาวในฤดูหนาว ลมพัดแรงจัดเกือบตลอดเวลา เพราะอยู่ในที่ราบที่ขนานด้วยเทือกเขาสองข้างทาง ตอนบนจะหนาวกว่าเพราะเป็นที่ราบสูง ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด พื้นที่ตอนล่างเกิดไฟป่าบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นป่าเบญจพรรณมีทุ่งหญ้าสลับกับป่าไผ่รวก บนเทือกเขาพังเหยเป็นป่าเต็งรังกับป่าเบญจพรรณ นอกจากนี้มีเต็งรังแล้วมีประดู่ มะค่า แดง และไม้ไผ่รวกขึ้นอยู่ทั่วไป ระดับความสูงปานกลางประมาณ 800 เมตร และต้นเขาเป็นป่าเบญจพรรณกับป่าดงดิบ โดยเฉพาะที่ราบริมห้วยจะเป็นป่าดงดิบ ไม้ที่มีค่ามีพวก ประดู่ มะค่า แดง ตะแบก สมพง และไม้ยาง ไม้พื้นล่างมีไม้ไผ่ป่า หวาย บอน และพวกวานต่างๆ เทือกเขาทางตะวันตกติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณพบอยู่ตอนบนที่สูงกว่า ไม้ที่สำคัญ นอกจากที่กล่าวแล้วมีพวกไม้ยาง และตะแบก และมะค่าโมง ขึ้นอยู่มาก นอกจากนี้ตอนที่อยู่ระหว่างสองเทือกเขาตอนบนยังมีป่ายางเหลืออยู่ พบต้นยางขนาดใหญ่เหลืออยู่มากพอสมควร ทางตอนล่างของเขตฯ เป็นทุ่งหญ้าที่เกิดจากการบุกรุกแผ้วถางป่าของชาวบ้านแต่เดิม

จากการสำรวจเบื้องต้นพบความหลากหลายของพันธุ์พืชสมุนไพรจำนวนมากในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ซึ่งมีกระจายทั่วไปในป่า จึงน่าที่จะนำเทคนิคทางพันธุศาสตร์โมเลกุลซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางสามารถจำแนกความแตกต่างของสิ่งมีชีวิตทั้งในชนิดเดียวกันและต่างชนิดกันได้ มาใช้ในการศึกษา รูปแบบลายพิมพ์ดีเอ็นเอ โดยอาศัยความแตกต่างรูปแบบดีเอ็นเอที่ถึงแม้ว่าลักษณะภายนอกจะคล้ายคลึงกันก็ตาม การศึกษาดังนี้เป็นการศึกษาหาข้อมูลทางพันธุกรรมเพื่อนำไปใช้ประกอบการศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรม (genetic diversity) และสรุปความสัมพันธ์ทางสายวิวัฒนาการของสมุนไพรที่พบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานประกอบการหาสาระสำคัญของพืชสมุนไพรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างรูปแบบลายพิมพ์ดีเอ็นเอของพืชสมุนไพรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยใช้เทคนิค เอเอฟแอลพี
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมของพืชสมุนไพรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. อุปกรณ์ ได้แก่ ตัวอย่างใบสมุนไพรจำนวน 48 ตัวอย่าง สารเคมีและเครื่องมือที่ใช้ในการเตรียมดีเอ็นเอ โปรแกรม NTSYS pc version 2.0e ในการสร้าง phylogenetic tree จากลายพิมพ์ดีเอ็นเอ
2. วิธีการ เก็บตัวอย่างพืชสมุนไพรตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณน้ำตกผาผึ้ง และนำตัวอย่างใบพืชมาสกัดดีเอ็นเอด้วยเทคนิคของ Agarwal *et al.*(1999) สร้างลายพิมพ์ดีเอ็นเอด้วยเทคนิคของ Vos *et al.*(1995) และนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากเทคนิคเอเอฟแอลพี มาวิเคราะห์หาความหลากหลาย โดยเปรียบเทียบแถบดีเอ็นเอที่ตำแหน่งเดียวกันของแต่ละตัวอย่างถ้ามีแถบดีเอ็นเอให้สัญลักษณ์ “1” ถ้าไม่มีแถบดีเอ็นเอให้สัญลักษณ์ “0” แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือน โดยใช้สูตรในการคำนวณหาดัชนีความเหมือนของ Nei and Lei (1979)

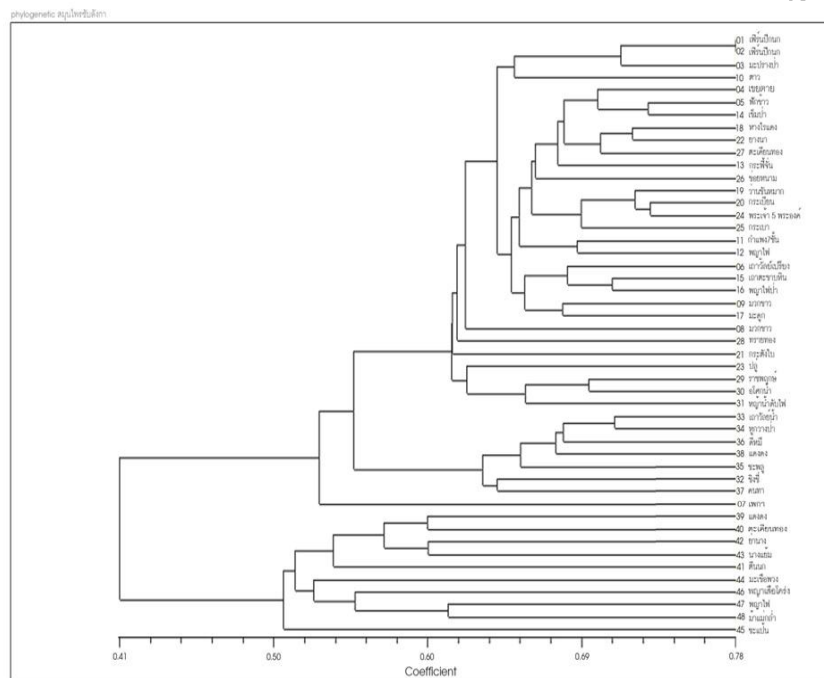
ผลและอภิปรายผล

1) สมุนไพรใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาบริเวณน้ำตกผาผึ้ง ที่นำมาศึกษามีทั้งหมด 48 ตัวอย่าง แบ่งเป็นกลุ่มรักษาอาการลดไข้ โรคเกี่ยวกับท้อง และเป็นยาบำรุง มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา และไม้ล้มลุก พืชสมุนไพรจัดอยู่ในวงศ์ต่างๆกัน รวมทั้งหมด 23 วงศ์ คือ วงศ์ ALANGIACEAE: ปรง, วงศ์ ANACEARDIACEAE: มะปริง, พระเจ้า 5 พระองค์, วงศ์ APOCYNACEAE: มวกขาว, วงศ์ ARACEAE: ว่านชันหมา, วงศ์ ASTERACEAE : หญ้าไฟป่า, วงศ์ Capparaceae: ชิงชี่, วงศ์ CELASTRACEAE: กำแพงเจ็ดชั้น, มะดูก, วงศ์ COMBRETACEAE: หูกวางป่า, วงศ์ CUCURBITACEAE : ชีเกาเครือ, พักข้าว, วงศ์ DIPTEROCARPACEAE: ยางนา, ตะเคียนทอง, วงศ์ EUPHORBIACEAE, : มะฝ่อ, ดีหมี, วงศ์ FABACEAE: หางไหลแดง, คุณ, วงศ์ FLACOURTIACEAE: กระเปียน, กระเบา, วงศ์ LEEACEAE: กระดังใบ, วงศ์ LEGUMINOSAE: อโศกน้ำ, LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE: กระพี้จั่น, วงศ์ MORACEAE : ข่อยหยอง, วงศ์ PALMAE: ตาว, วงศ์ PIPERACEAE : พญาไฟ, ชะพลู, วงศ์ POLYGONACEAE : เถาตะขาบหิน, ม้าแม่กล้า, วงศ์ RUBIACEAE: เข็มป่า, วงศ์ SIMA-ROBACEAE : คนทา, วงศ์ SCORPHULARIACEAE: หญ้าน้ำดับไฟ

2) จากการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอของสมุนไพร 48 ตัวอย่างจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาบริเวณน้ำตกผาผึ้ง ด้วยเทคนิคเอเอฟแอลพี โดยใช้ไพรเมอร์ จำนวน 11 คู่ คือ M-CAC / E-AAC, M-CTT / E-AGC, M-CAA / E-AAC, M-CTC / E-ACC M-CAC / E-AGG, M-CTT / E-ACA, M-CAT / E-AAC. M-CTC / E-AAC, M-CAC / E-ACG, M-CTT / E-AGG และ M-CTC / E-AGG ให้ แถบดีเอ็นเอทั้งหมด 458 แถบเฉลี่ย 50.88 แถบต่อคู่ไพรเมอร์ เปอร์เซ็นต์พอลิเมอร์ฟิซิมเฉลี่ย 98.53 เปอร์เซ็นต์ แถบดีเอ็นเอแต่ละคู่ไพรเมอร์ส่วนใหญ่ไม่เหมือนกันยกเว้นคู่ไพรเมอร์ M-CTC / E-ACC และ M-CTT / E-AGG ที่ให้แถบดีเอ็นเอที่เหมือนกัน

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวอย่างสมุนไพรในพืชสมุนไพรในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าซับลังกาทั้งหมด 48 ตัวอย่าง โดยใช้ข้อมูลจำนวนแถบของซันดีเอ็นเอที่เพิ่มปริมาณได้จากเทคนิคเอเอฟแอลพี ซึ่งมีจำนวนแถบดีเอ็นเอทั้งหมด 458 แถบ จากไพรเมอร์ 11 คู่ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สัญลักษณ์ “1” แสดงการพบแถบดีเอ็นเอ และ “0” แสดงการไม่พบแถบดีเอ็นเอที่ตำแหน่งนั้นๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม NTSYS pc version 2.0e คำนวณความเหมือนทีละคู่ สลับกัน (pairwise homoplasy matrix) สร้างเป็นตารางดัชนีความเหมือน จากนั้นนำค่าที่ได้จากการเปรียบเทียบไปจัดกลุ่มความสัมพันธ์ด้วยวิธี unweighted pair group method of average (UPGMA) (Nei and Lei, 1979) แสดงผลในรูปแบบของ phylogenetic tree จากลายพิมพ์ดีเอ็นเอด้วยเทคนิคเอเอฟแอลพี พบว่าสามารถสร้างแผนภาพ และจำแนกสมุนไพร

ออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 คือเป็นกลุ่มยาลดไข้ ยาบำรุงได้แก่ แดงตง คนทา ตีนนก ย่านาง นางแย้ม มะเขือพวง ชะแป้ง กำแพงเจ็ดชั้น พญาไฟ ม้าแม่กล้า เป็นมีค่าความแตกต่างทางพันธุกรรมระหว่างกลุ่ม 0.404-0.680 กลุ่มที่ 2 คือพืชสมุนไพร แก้วร้อนในลดไข้และรักษามะเร็งได้แก่เฟิร์นปีกนก ฟักข้าว มะฝ่อ ดาว กำแพงเจ็ดชั้น พญาไฟ กระพี้จั่น เข็มป่า เถากระเดื่อง หล้าไฟป่า มะตุ๊ก หางไรแดง กระตังใบ ยางนา ปลู๋ ข่อยหยอง ราชพฤกษ์ อโศกน้ำ หญ้าน้ำดับไฟ ชิงชี เถาวัลย์น้ำ กระเบียน ว่านขันหมาก พระเจ้า 5 พระองค์ กระเบา มีค่าความแตกต่างทางพันธุกรรมระหว่างกลุ่ม 0.216-0.548 และจาก phylogenetic tree ที่ได้จากการศึกษาที่มีการจัดเป็นกลุ่มย่อยถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มกันมาก แต่ก็ยังสามารถจัดเป็นกลุ่มย่อยได้จึงน่าจะได้มีการสูมตัวอย่างสมุนไพรที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันไปศึกษาหาสารสำคัญของสมุนไพรในกลุ่มอาการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาสมุนไพรเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วขึ้น

ภาพที่ 1 Phylogenetic tree ของสมุนไพรในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าซับลังกาที่วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม NTSYS pc version 2.0e โดยอาศัยข้อมูลความเหมือน (similarity) ที่คำนวณจากเทคนิคเอเอฟแอลพีด้วยวิธี UPGMA

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการตรวจสอบลายพิมพ์ดีเอ็นเอของสมุนไพร 48 ตัวอย่างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดำด้วยเทคนิคเอเอฟแอลพี โดยใช้ไพรเมอร์ จำนวน 11 คู่ คือ M-CAC / E-AAC, M-CTT / E-AGC, M-CAA / E-AAC, M-CTC / E-ACC, M-CAC / E-AGG, M-CTT / E-ACA, M-CAT / E-AAC, M-CTC / E-AAC, M-CAC / E-ACG, M-CTT / E-AGG และ M-CTC / E-AGG ให้แถบดีเอ็นเอ 41 แถบต่อคู่ไพรเมอร์ เบอร์เซ็นต์พอลิเมอร์ฟิซิมเฉลี่ย 98.53 เปอร์เซ็นต์

phylogenetic tree ของพืชสมุนไพรจากลายพิมพ์ดีเอ็นเอโดยเทคนิคเอเอฟแอลพี ที่สร้างด้วยโปรแกรม NTSYS pc version 2.0e สามารถจำแนกสมุนไพรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือแดงตง คนทา ย่านาง นางแย้ม ตีนนก มะเขือพวง พญาเสือโคร่ง พญาไฟ ม้าแม่กล้า ชะแป้งซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีสรรพคุณ ขับลม แก้ไข้ แก้วร้อนใน กระหายน้ำ และเป็นยาบำรุงกำลัง ในขณะที่พืชสมุนไพรในกลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่รักษาอาการลดไข้ โรคเกี่ยวกับท้อง รักษา มะเร็ง และ เป็นยาบำรุงได้แก่ เฟิร์นปีกนก มะปรางป่า ฟักข้าว มะฝ่อ มวกขาว ดาว กำแพงเจ็ดชั้น กระพี้จั่น เข็มป่า ว่านตะขาบ หล้าไฟป่า มะตุ๊ก หางไรแดง ว่านขันหมาก กระเบียน กระตังใบ ยางนา ปู๋ พระเจ้า 5 พระองค์ กระเบา ข่อย หยอนนาม ตะเคียนทอง ราชพฤกษ์ อโศกน้ำ หญ้าน้ำดับไฟ ชิงชี เถาวัลย์น้ำ หูกวางป่า ชะพลู ดีหมี และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มย่อยได้โดยเฉพาะกลุ่มรักษาโรคเกี่ยวกับมะเร็งได้แก่ ว่านขันหมาก กระเบียน พระเจ้า 5 พระองค์ และกระเบา

จากข้อมูลดังกล่าว จึงน่าจะได้มีการสุมตัวอย่างสมุนไพรมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันไปศึกษาหาสารสำคัญทางเภสัช
โภชนาของสมุนไพรมในกลุ่มอาการต่าง ๆ ซึ่งจะทำการศึกษสมุนไพรมเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Agarwal, R.K., D.S. Brar, S. Nandi, N. Huang and G.S. Khush. 1999. Phylogenetic relationship among *Oryza* species revealed by AFLP markers. **Theor. Appl. Genet.** 98: 1320-1328
- Nei, M. and W.H. Lei. 1979. Mathematical model for studying genetic variation in terms of restriction endonuclease. **Proc. Nat. Acad. Sci. USA.** 76: 5269-5273
- Vos, P., R. Hogers, M. Bleeker, M. Reijans, T.V. Lee, M. Hornes, A. Frijters, T.Pot, J. Peleman, M. Kuiper and M. Zabeau. 1995. AFLP : A new technique for DNA fingerprinting. **Nucl. Acids Res.** 23: 4407-4414.

การวิเคราะห์ปริมาณไอออนโลหะบางชนิดโดยใช้แนพธาซารินเป็น รีเอเจนต์ด้วยวิธีการประยุกต์เทคนิคโพลีอินเจกชันและการสกัดด้วยตัวทำละลาย Determination of Metal ions using Naphthazarin reagent by Flow-injection Extraction Spectrophotometric.

ดวงพร ภู่มะกา

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้แนพธาซาริน (naphthazarin, 5,8- dihydroxy-1,4-naphthoquinone) เป็นรีเอเจนต์ในการหาปริมาณไอออนโลหะต่างๆ โดยอาศัยการสกัดและวัดด้วยเทคนิคสเปกโตรโฟโตเมตรี ซึ่งจะทำการศึกษาทั้งวิธีพื้นฐานและวิธีโพลีอินเจกชัน วิธีที่ได้พัฒนาขึ้นนี้สามารถประยุกต์ใช้กับตัวอย่าง เช่น โลหะผสมชนิดต่างๆ อาหารสัตว์ หรือ สารละลายโลหะซูปได้ผลดี

การหาปริมาณทองแดงได้ทำการพัฒนาไว้ 2 วิธี วิธีแรกจะหาปริมาณทองแดงโดยการสกัดสารประกอบเชิงซ้อนในคลอโรฟอร์ม แล้ววัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 275, 350, 485, 525 และ 555 nm ได้กราฟมาตรฐานเป็นเส้นตรง ในช่วงความเข้มข้นทองแดง 0-20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ 275 nm, 0-60 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ 350 nm, 0-80 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ 485 nm, 0-250 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ 525 และ 0-270 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ 555 nm ที่ความเข้มข้นของทองแดง 60 $\mu\text{g ml}^{-1}$ (ที่ 545 nm) จะมี %RSD เท่ากับ 1.50 (n=10) วิธีที่ 2 สามารถหาปริมาณทองแดงโดยการสกัดสารประกอบเชิงซ้อนในคลอโรฟอร์ม โดยทำการสกัดในระบบโพลีอินเจกชัน และติดตามการดูดกลืนแสงของสารประกอบเชิงซ้อนที่ 370 nm ระบบจะมีกระแสของพาหะเป็นน้ำกลั่น และกระแสของรีเอเจนต์คือ สารละลายอะซิเตตบัฟเฟอร์ (pH=5) สามารถวิเคราะห์ตัวอย่างได้ 25 ตัวอย่าง/ชั่วโมง กราฟมาตรฐานมีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นทองแดง 0-120 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้นทองแดง 30 $\mu\text{g ml}^{-1}$ มี %RSD เท่ากับ 1.45 (n=10) งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่ารีเอเจนต์ที่ใช้มีความเหมาะสมกับวิธีโพลีอินเจกชัน ส่วน การหาปริมาณนิกเกิลได้ทำการพัฒนาไว้ 3 วิธี วิธีแรกจะหาปริมาณนิกเกิลโดยการสกัดสารประกอบเชิงซ้อนเข้าไปอยู่ในไดคลอโรมีเทน วัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 370 nm ได้กราฟมาตรฐานเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นนิกเกิล 0-10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้น 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ จะมี %RSD เท่ากับ 1.65 (n = 9) วิธีที่ 2 สามารถหาปริมาณนิกเกิลโดยเทคนิคโพลีอินเจกชัน ที่ 370 nm วิธีนี้จะวัดการดูดกลืนแสงของสารประกอบเชิงซ้อนระหว่างนิกเกิล และแนพธาซาริน ในน้ำกลั่น ระบบจะมีกระแสของพาหะเป็นน้ำกลั่น และกระแสของรีเอเจนต์คือ สารละลายฟอสเฟตบัฟเฟอร์ (pH = 7) สามารถวิเคราะห์ตัวอย่างได้ 30 ตัวอย่าง/ชั่วโมง กราฟมาตรฐานมีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นนิกเกิล 0-50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้นนิกเกิล 50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ จะมี %RSD เท่ากับ 0.226 (n=10) วิธีที่ 3 สามารถหาปริมาณนิกเกิลโดยเทคนิคโพลีอินเจกชัน โดยสกัดสารประกอบเชิงซ้อน nickel (II) naphthazarin เข้าไปในไดคลอโรมีเทน ระบบจะมีกระแสของพาหะเป็นน้ำกลั่น และกระแสของรีเอเจนต์คือ สารละลายฟอสเฟตบัฟเฟอร์ (pH = 7) สามารถวิเคราะห์ตัวอย่างได้ 20 ตัวอย่าง/ชั่วโมง กราฟมาตรฐานมีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นนิกเกิล 0-30 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้นนิกเกิล 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ จะมี %RSD เท่ากับ 0.946 (n = 10)

การหาปริมาณแมงกานีสได้ทำการพัฒนาไว้ 2 วิธี วิธีแรกจะหาปริมาณแมงกานีสโดยการสกัดสารประกอบเชิงซ้อนเข้าไปอยู่ในคลอโรมีเทน วัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 370 nm ได้กราฟมาตรฐานเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นแมงกานีส 0-20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้น 25 $\mu\text{g ml}^{-1}$ จะมี %RSD เท่ากับ 1.50 (n = 9) วิธีที่ 2 สามารถหาปริมาณแมงกานีสโดยเทคนิคโพลีอินเจกชัน ที่ 370 nm วิธีนี้จะวัดการดูดกลืนแสงของสารประกอบเชิงซ้อนระหว่างแมงกานีส และแนพธาซาริน ในน้ำกลั่น ระบบจะมีกระแสของพาหะเป็นน้ำกลั่น และกระแสของรีเอเจนต์คือ สารละลายฟอสเฟตบัฟเฟอร์ (pH = 7) สามารถวิเคราะห์ตัวอย่างได้ 20 ตัวอย่าง/ชั่วโมง กราฟมาตรฐานมีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นแมงกานีส 0-20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ที่ความเข้มข้นนิกเกิล 25 $\mu\text{g ml}^{-1}$ จะมี %RSD เท่ากับ 0.35 (n=10)

จากการศึกษาการรบกวนของไอออนอื่นๆ พบว่าลำดับการรบกวนของไอออนบวกจะเป็น Cr (III) > Al (III) > Zn (II) > Fe (III) และไอออนลบ PO_3^{2-} > Br^- > Cl^- > F^- > I^- วิธีวิเคราะห์ที่เสนอให้ผลเป็นที่น่าพอใจกับตัวอย่างโลหะผสมมาตรฐาน Nickel Copper Alloy No.882 และ Leaded Bronze No.364

คำสำคัญ : แนพธาซาริน การวิเคราะห์หาปริมาณไอออนโลหะ เทคนิคโพลินเจกชันและการสกัดด้วยตัวทำละลาย, 5,8- ไดไฮดรอกซี-1,4-แนพโทควิโนน

Abstract

The use of naphthazarin (naphthazarin, 5,8- dihydroxy-1,4-naphthoquinone) ,for the extraction and spectrophotometric determination of copper nickel and Manganese has been studied in both manual and flow injection system. The procedures have been successfully applied to copper-based alloys, pig feeds or electroplating solutions.

Two procedures have been developed for the determination of copper. Firstly, copper can be determined spectrophotometrically at 275 ,350 ,485 , 525 และ 555 nm after extraction of the chelate into chloroform. The calibration graph was linear up to 20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper at 275 nm, 0-60 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper at 350 nm, 0-80 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper at 485 nm, 0-250 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper at 525 และ 0-270 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper at 555 nm . The relative standard deviation for the determination of 60 $\mu\text{g ml}^{-1}$ of copper (at 545 nm) was 1.50 % (n=10). Secondly, copper can be determined by flow injection spectrophotometry at 370 nm after extraction of the chelate into chloroform. The carrier stream was deionised water and the reagent streams were acetate buffer (pH=5). The sampling rate was 20 h^{-1} . The calibration graph was linear up to 120 $\mu\text{g ml}^{-1}$ copper. The percent relative standard deviation was 1.65% (n=9) for 20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ Copper. The reagents used in this work have been shown to be most suitable for the flow injection systems.

Three methods have been developed for nickel. Firstly, nickel can be determined at 370 nm after extraction of the nickel chelate into dichloromethane. The calibration graph was linear up to 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel. The relative standard deviation was 1.65% (n=9) for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel. Secondly, nickel can be determined spectrophotometrically at 370 nm based on the reaction of nickel (II) in aqueous phase using flow-injection analysis. The carrier stream was deionised water and the reagent streams were phosphate buffer (pH = 7) . The sampling rate was 30 h^{-1} . The calibration graph was linear up to 50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel. The relative standard deviation was 0.226 (n=6) for 50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel. Third nickel can be determine by flow injection extraction spectrophotometry after extraction of the chelate, nickel(II) naphthazarin into dichloromethane. The carrier stream was deionised water and the reagent streams were phosphate buffer (pH=7). The sampling rate was 20 h^{-1} nickel. The relative standard deviation was 0.946 % (n=10) for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel.

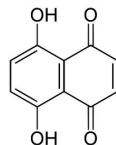
Two methods have been developed for manganese. Firstly, nickel can be determined at 370 nm after extraction of the manganese chelate into dichloromethane. The calibration graph was linear up to 20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ manganese. The relative standard deviation was 1.50% (n=9) for 25 $\mu\text{g ml}^{-1}$ manganese. Secondly, manganese can be determined spectrophotometrically at 370 nm based on the reaction of nickel (II) in aqueous phase using flow-injection analysis. The carrier stream was deionised water and the reagent streams were phosphate buffer (pH = 7) . The sampling rate was 20 h^{-1} . The calibration graph was linear up to 20 $\mu\text{g ml}^{-1}$ manganese . The relative standard deviation was 0.226 (n=6) for 50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ manganese. Third manganese can be determine by flow injection extraction spectrophotometry after extraction of the chelate, manganese (II) naphthazarin into dichloromethane. The carrier stream was deionised water and the reagent streams were phosphate buffer (pH=7). The sampling rate was 20 h^{-1} manganese. The relative standard deviation was 0.35 % (n=10) for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ for 10 $\mu\text{g ml}^{-1}$ nickel.

From the ion interference studies, the cation effect were $\text{Cr (III)} > \text{Al (III)} > \text{Zn (II)} > \text{Fe (III)}$ while the anion effects were $\text{PO}_3^{2-} > \text{Br}^- > \text{Cl}^- > \text{F}^- > \text{I}^-$. Satisfactory results were obtained from the determination of metal ions in certified Nickel Copper Alloy No.882 and Leaded Bronze No.364.

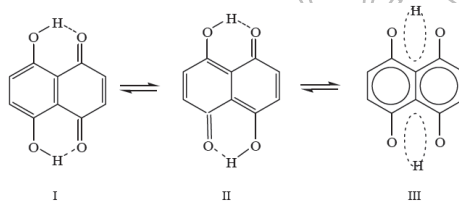
Keyword : naphthazarin, Determination of Metal ions, Flow-injection Extraction Spectrophotometric, 5,8- dihydroxy-1,4-naphthoquinone

บทนำ

แนพธาซาริน (naphthazarin, 5,8- dihydroxy-1,4-naphthoquinone) มีลักษณะภายนอกเป็นผงสีแดงเข้ม สามารถละลายน้ำได้น้อยแต่จะละลายในตัวทำละลายอินทรีย์ เช่น เอทานอล (ethanol) ไดเมทิลฟอร์มมาไมด์ (dimethylformamide) และคลอโรฟอร์ม (chloroform) มีจุดหลอมเหลว $220-230^\circ\text{C}$ (95% pure) มวลโมเลกุลเท่ากับ 190.16 สูตรโมเลกุล $\text{C}_{10}\text{H}_6\text{O}_4$ มีสูตรโครงสร้างดังนี้

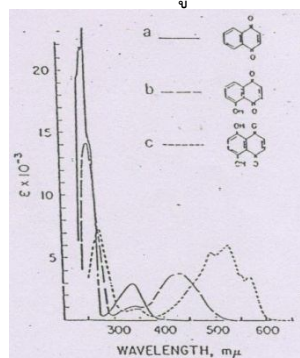

รูปที่ 1.1 : รูปโครงสร้างของแนพธาซาริน (naphthazarin, 5,8- dihydroxy-1,4-naphthoquinone) และมีผู้เสนอโครงสร้างที่เป็นไปได้ 3 แบบ จากการเกิด resonance ดังนี้

แนพธาซารินเป็นสารสังเคราะห์แต่ในธรรมชาติสารที่เป็นอนุพันธ์ของแนพธาซาริน หลายชนิดเช่น alkannin (5,8-dihydroxy-2-(1-hydroxy- α -methylpent-3-enyl)-1,4-naphthoquinone), acetylalkannin (5,8-dihydroxy-2-(1-methylpent-3-enyl)-1,4-naphthoquinone) และ isobutylshikonin (5,8-dihydroxy-2-(1-isobutyl-4-methylpent-3-enyl)-1,4-naphthoquinone) สารอนุพันธ์เหล่านี้พบในพืชมากกว่า 150 ชนิดใน family *Boraginaceae* อนุพันธ์เหล่านี้เป็นที่น่าสนใจในทางเภสัชวิทยาโดยพบว่าแสดงสมบัติต้านแบคทีเรีย (antibacterial), ต้านเนื้องอก (antitumor), ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ HIV-1 proteinase และรักษาบาดแผล (wound-healing activity) ดังนั้นแนพธาซาริน ซึ่งเป็นแกนโครงสร้างหลักของอนุพันธ์ของธรรมชาติ จึงได้รับความสนใจในการศึกษา biological redox processes และสมบัติ cytotoxicity อีกด้วย

สมบัติการดูดกลืนแสง UV-VIS ของแนพธาซาริน แสดงได้ดังรูปที่ 1.2

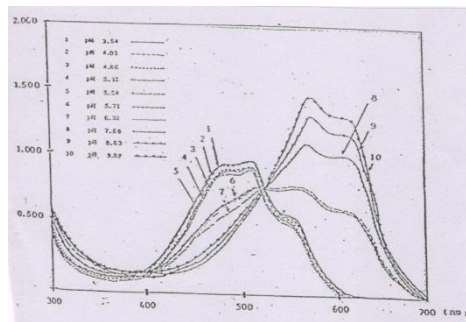

รูปที่ 1.2 : สเปกตรัมการดูดกลืนแสงของแนพธาซารินและอนุพันธ์ในคลอโรฟอร์มของ

- 1,4 – naphthoquinone
- 5-hydroxy-1,4-naphthoquinone
- 5,8-dihydroxy-1,4-naphthoquinone

แนพธาซารินในคลอโรฟอร์ม จะปรากฏพีคที่ λ_{max} 275, 370, 485, 525 และ 555 nm จากโครงสร้าง a,b,c จะเห็นว่าเมื่อมีการเพิ่มหมู่ไฮดรอกซิลในสารประกอบแนพโทควิโนน แลกการดูดกลืนแสงจะเคลื่อนไปยังความยาวคลื่นที่มากขึ้น สเปกตรัมที่ความยาวคลื่น 270-485 nm เป็น combination แบบ $\pi \pi^*$ transition ของ benzenoid และ quinoid, visible band ในช่วงความยาวคลื่น 450-700 nm เป็น electronic transition แบบ $n \rightarrow \pi^*$ excitation ซึ่งเป็นของ non-bonding electron ของหมู่ไฮดรอกซิลทั้งสอง ไปยัง quinine carbonyl antibonding orbital

แนพธาซารินในสารละลายที่เป็น 50% (v/v) เอทานอล/บัฟเฟอร์ Britton-Robinson ที่ pH ต่างๆ พบว่าเป็นสีแดงในช่วงที่เป็นกรด, เป็นสีม่วงแดงในช่วงเป็นกลาง, เป็นสีม่วงน้ำเงินในเบสอ่อนและเป็นสีน้ำเงินเข้มในเบสแก่ โดยให้สเปกตรัมการดูดกลืนแสง แสดงในรูปที่ 1.3

รูปที่ 1.3 : สเปกตรัมการดูดกลืนแสงของแนพธาซารินในสารละลายที่เป็น 50% (v/v) เอทานอล/บัฟเฟอร์ Britton-Robinson pH 3.54-9.07

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อนำแนพธาซารินมาใช้เป็นรีเอเจนต์ ในการวิเคราะห์หาปริมาณของทองแดง, นิกเกิล และ แมงกานีสในตัวอย่างทางอุตสาหกรรมและตัวอย่างทางธรรมชาติ ด้วยเทคนิคโพลีอินเจกชันและการสกัดด้วยตัวทำละลาย เพื่อหาความเป็นไปได้และสถานะที่เหมาะสมของแต่ละเทคนิคในการนำแนพธาซารินมาใช้เป็นรีเอเจนต์เพื่อการวิเคราะห์ไอออนโลหะเหล่านี้กับตัวอย่างจริง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์สำหรับเทคนิค manual solvent extraction spectroscopy
 - 1.1 ปีกเกอร์
 - 1.2 ปีเปต
 - 1.3 ขวดวัดปริมาตร
 - 1.4 pH meter
 - 1.5 กรวยแยก
 - 1.6 Magnetic Stirrer
 - 1.7 Hot plate
 - 1.8 Micro-Kjeldahl digester
 - 1.9 Analytical balance
 - 1.10 Quartz cells (1 cm)
 - 1.11 UV-VIS Spectrophotometer (Shimadzu UV-240)
2. อุปกรณ์สำหรับเทคนิค Flow injection analysis – solvent extraction spectrophotometry
 - 2.1 Micro-Kjeldahl digester
 - 2.2 Analytical balance
 - 2.3 กระจาดาชกรอง
 - 2.4 pH meter
 - 2.5 Peristaltic pump (Ismatec)
 - 2.6 Flow way injection values
 - 2.7 Three way connector
 - 2.8 Flow cell (Hellma)
 - 2.9 Membrane phase separator
 - 2.10 Thermo bath
 - 2.11 Degaser
 - 2.12 UV-VIS Spectrophotometer
 - 2.13 Pharmacia recorder
3. เครื่อง Atomic absorption spectrophotometer (AAS)
4. เครื่อง Inductively coupled plasma emission spectrophotometer (ICP)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาหาปริมาณโลหะไอออนโดยเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy

ปิเปตสารละลายมาตรฐานทองแดง นิเกิล และแมงกานีส หรือสารละลายตัวอย่าง ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml ปิเปตสารละลายบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปตสารละลายแวนทาสารินเข้มข้น 0.20 % (w/v) ปริมาตร 5.00 ml ลงไป เขย่าสารละลายให้ผสมกันตั้งทิ้งไว้ 15 นาที จากนั้นเติม CHCl_3 ประมาณ 8 ml ลงไปเขย่าอย่างแรงประมาณ 1 นาที แล้วตั้งทิ้งไว้เพื่อให้เกิดการแยกชั้นระหว่างน้ำกับ CHCl_3 ไซชั้น CHCl_3 ใส่บีกเกอร์ขนาด 50 ml เติม Na_2SO_4 anh. 1 g เพื่อกำจัดน้ำที่ปนออกมา แล้วกรองสารละลายผ่านกระดาษกรองใส่ขวด ปริมาตรขนาด 10.00 ml ปรับปริมาตรด้วย CHCl_3 นำไปวัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 250-700 nm เทียบกับ reagent blank สเปกตรัมของ Cu (Naph) Ni (Naph) และ Mn(NapH) แสดงดังรูปที่ 1.3 ซึ่ง λ_{max} ที่ 343, 370 และ 545 nm

2. การตรวจสอบตัวแปรสำคัญในการทดลอง

2.1 การศึกษาผลของตัวทำละลายที่ใช้ในการสกัดสารประกอบเชิงซ้อน

ปิเปตสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปตสารละลายแวนทาสารินเข้มข้น 0.20 % (w/v) ปริมาตร 5.00 ml ลงไป เขย่าสารละลายให้ผสมกันตั้งทิ้งไว้ 15 นาที จากนั้นทำการสกัด Cu (Naph) Ni (Naph) และ Mn(NapH) ด้วยตัวทำละลายอินทรีย์ ได้แก่ hexane, carbontetrachloride, dichloromethane, chloroform, dimethylether, ethylacetate, benzene และ methylisotutylketone ตามขั้นตอนการทดลองข้อ 1 วัดค่าการดูดกลืนแสงเทียบกับตัวทำละลายบริสุทธิ์

2.2 การศึกษาผลของ pH ต่อการเกิดสารประกอบเชิงซ้อน

ปิเปตสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่บีกเกอร์ขนาด 50 ml เบอร์ 1-9 ตามลำดับ ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.2 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ ปริมาตร 10.00 ml ลงไป นำสารละลายไปปรับให้ได้ pH 3-11 ด้วย 5 M CH_3COOH หรือ 6 M NaOH เทสารละลายใส่กรวยแยกขนาด 100 ml เบอร์ 1-9 ตามลำดับ แล้วจึงปิเปต 0.20 % (w/v) NapH ปริมาตร 5.00 ml ลงไปตั้งทิ้งไว้ 15 นาที จากนั้นทำการสกัด NapH ด้วย CHCl_3 ตามขั้นตอนข้อ 1

2.3 การศึกษาผลของเวลาที่ใช้ในการเกิดสารประกอบเชิงซ้อน

ปิเปตสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml เบอร์ 1-7 ตามลำดับ ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปตสารละลายแวนทาสารินเข้มข้น 0.20 % (w/v) ปริมาตร 5.00 ml ลงไป เขย่าให้ผสมกัน ตั้งทิ้งไว้ 0, 5, 10, 15, 20, 25 และ 30 นาที ตามลำดับ จากนั้นทำการสกัด NapH ด้วย CHCl_3 ตามขั้นตอนการทดลองข้อ 1

2.4 การศึกษาความเสถียร (Stability) ของสารประกอบเชิงซ้อน ใน CHCl_3

ปิเปตสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml เบอร์ 1-10 ตามลำดับ ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปตสารละลายแวนทาสารินเข้มข้น 0.20 % (w/v) ปริมาตร 5.00 ml ลงไป ตามลำดับ ตั้งทิ้งไว้ 0, 1, 2, 3, 24, 48 และ 72 ชั่วโมง ก่อนนำไปวัดค่าการดูดกลืนแสง

2.5 การศึกษาจำนวนครั้งที่ใช้ในการสกัดสารประกอบเชิงซ้อน

ปิเปตสารละลาย Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml เบอร์ 1-4 ตามลำดับ ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปตสารละลายแวนทาสารินเข้มข้น 0.20 % (w/v) ปริมาตร 5.00 ml ลงไป จากนั้นทำการทดลองโดยแบ่งเป็น 2 ชุด ชุดแรก (เบอร์ 1 และ 2) ทำการสกัดด้วย NapH ด้วย CHCl_3 ปริมาตร 8 ml ชุดที่สอง (เบอร์ 3 และ 4) ทำการสกัดด้วย NapH ด้วย CHCl_3 2 ครั้งๆ ละ 4 ml

2.6 การศึกษาปริมาณ Naph ที่ใช้ในการทำปฏิกิริยากับ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II)

ปิเปตสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 100 ppm ปริมาตร 5.00 ml ใส่กรวยแยกขนาด 100 ml เบอร์ 1-18 ตามลำดับ ปิเปตบัฟเฟอร์ 0.5 M $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ (pH 6.5) ปริมาตร 10.00 ml ปิเปต

สารละลายแวนทาทาซารินเข้มข้นระหว่าง 4.0×10^{-3} – 8.0×10^{-1} % (w/v) ในกรวยแยก เบอร์ 1-18 ตามลำดับ ตั้งทิ้งไว้ 15 นาที จากนั้นทำการสกัด Naph ด้วย CHCl_3

2.7 การศึกษา Calibration graph ของสารประกอบเชิงซ้อน ที่ความยาวคลื่น 343, 370 และ 545 nm

2.8 การศึกษา Repeatability ของเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy ในการหาปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II)

2.9 การหาปริมาณทองแดงในตัวอย่างอาหารสัตว์ โดยเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy

3. การศึกษาหาปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) โดยเทคนิค Flow injection analysis – solvent extraction spectrophotometry

3.1 ผลของความเข้มข้นของสารละลายต่างๆ

3.1.1 การศึกษาผลของ pH

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 40 ppm โดยปรับ peristaltic pump ให้มี flow rate 1.4 ml/min ในการลำเลียง deionized water, บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ เข้าสู่ระบบโดยการทดลองนี้จะเปลี่ยน pH ของบัฟเฟอร์ เป็น 2,3,4,4.5,5,5.5,6,7,8,9,10 และ 11 ตามลำดับ

3.1.2 การศึกษาผลของความเข้มข้นของ Naph

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 20,40,60,80 และ 100 ppm โดยปรับ peristaltic pump ให้มี flow rate 1.4 ml/min ในการลำเลียง deionized water, บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ ในการทดลองนี้จะเปลี่ยนความเข้มข้นของ Naph เป็น 0.05,0.10,0.15,0.20,0.25 และ 0.30 % (w/v) ตามลำดับ

3.2 ผลของ Operating variables

3.2.1 การศึกษาผลของ Flow rate

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 20,40,60,80 และ 100 ppm โดย peristaltic pump จะลำเลียง deionized water, บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ โดยการทดลองนี้จะเปลี่ยน flow rate ของ peristaltic pump เป็น 0.8,1.4,2.6 และ 3.4 ml/min ตามลำดับ

3.2.2 การศึกษาผลของความยาวของ Extraction coil

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 20,40,60,80 และ 100 ppm โดย peristaltic pump ให้มี flow rate 1.4 ml/min ในการลำเลียง deionized water , บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ โดยการทดลองนี้จะเปลี่ยน extraction coil เป็น 1,2,3,4 และ 5

3.2.3 การศึกษา Repeatability ของเทคนิค Flow injection analysis-solvent extraction spectrophotometry

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 20 ppm โดยปรับ peristaltic pump ให้มี flow rate 1.4 ml/min ในการลำเลียง deionized water, บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ โดยทำการทดลองฉีดซ้ำ 12 ครั้ง

3.2.4 การศึกษา Calibration graph ของสารประกอบเชิงซ้อน

จากการฉีดสารละลายมาตรฐาน Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) เข้มข้น 20,40,60,80 และ 100 ppm โดยปรับ peristaltic pump ให้มี flow rate 1.4 ml/min ในการลำเลียง deionized water , บัฟเฟอร์ 0.5 $\text{CH}_3\text{COOH}/\text{CH}_3\text{COONa}$ เข้าสู่ระบบ

3.2.5 การศึกษาผลของ Diverse cation และ anion

ผลการวิจัย

1. การศึกษาหาปริมาณโลหะไอออนโดยเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy สเปกตรัมของ Cu (Naph) Ni (Naph) และ Mn(Naph) แสดงดังรูปที่ 1.3 ซึ่ง λ_{max} ที่ 343, 370 และ 545 nm

2. การตรวจสอบตัวแปรสำคัญในการทดลอง

2.1 การศึกษาผลของตัวทำละลายที่ใช้ในการสกัดสารประกอบเชิงซ้อน

ผลการทดลองพบว่าตัวทำละลายที่สกัด Cu (Naph) Ni (Naph) และ Mn(Naph) ได้ดีที่สุดคือ carbontetrachloride, เนื่องจากให้ค่าการดูดกลืนแสงสูงสุด รองลงมาคือ benzene, dichloromethane และ chloroform ซึ่งกรณีที่ใช้ carbontetrachloride จะเกิดการแยกชั้นนาน ส่วน benzene จะเป็นตัวทำละลายที่เป็นพิษ และ dichloromethane จะเป็นตัวทำละลายที่ระเหยเร็ว ในการทดลองนี้จึงเลือกใช้ chloroform

2.2 การศึกษาผลของ pH ต่อการเกิดสารประกอบเชิงซ้อน

ผลการทดลองพบว่าเมื่อ pH ของสารละลายเพิ่มขึ้น ค่าการดูดกลืนแสงจะเพิ่มขึ้นจนมีค่าสูงสุดและค่อนข้างคงที่ในช่วง pH 6-7 และค่าการดูดกลืนแสงจะลดลง เมื่อ pH สูงขึ้น ดังนั้นจึงเลือกใช้ pH 6.5 ตลอดการทดลอง เนื่องจากอยู่ในช่วงที่ให้ค่าการดูดกลืนแสงสูงสุด และอยู่ในช่วงที่ค่าการดูดกลืนแสงไม่เปลี่ยนแปลงตามค่า pH มากนัก

2.3 การศึกษาผลของเวลาที่ใช้ในการเกิดสารประกอบเชิงซ้อน

ผลการทดลองพบว่า ค่าการดูดกลืนแสงไม่ขึ้นกับเวลาในการผสมกันมากนักจนถึง 30 นาที ดังนั้นจึงสามารถสกัด Naph ได้ทันทีหลังการเติมสารละลายทุกอย่างแล้ว แต่ในการทดลองนี้จะตั้งสารละลายทิ้งไว้ก่อนทำการสกัด ประมาณ 15 นาที เนื่องจากในการทดลองแสดงค่าการดูดกลืนแสงสูงสุด

2.4 การศึกษาความเสถียร (Stability) ของสารประกอบเชิงซ้อน ใน CHCl_3

ผลการทดลองพบว่า ค่าการดูดกลืนแสงมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า Naph ใน CHCl_3 มีความเสถียรมากเป็นเวลายาวนาน 3 วัน

2.5 การศึกษาจำนวนครั้งที่ใช้ในการสกัดสารประกอบเชิงซ้อน

ผลการทดลองพบว่าค่าการดูดกลืนแสงของการสกัด Naph ด้วย CHCl_3 1 ครั้ง และ 2 ครั้ง มีค่าใกล้เคียงมาก ดังนั้นในการทดลองจะเลือกการสกัด Naph ด้วย CHCl_3 1 ครั้ง เพื่อประหยัดเวลา

2.6 การศึกษาปริมาณ Naph ที่ใช้ในการทำปฏิกิริยากับ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II)

ผลการทดลองพบว่าเมื่อความเข้มข้น Naph เพิ่มขึ้น ค่าการดูดกลืนแสงจะเพิ่มขึ้นจนถึงค่าหนึ่งแล้วเริ่มคงที่ที่ความเข้มข้น $5.0 \times 10^{-2} \text{ \% (w/v)}$ จนถึง $8.0 \times 10^{-2} \text{ \% (w/v)}$ ดังนั้นในการทดลองจะเลือกใช้ความเข้มข้น Naph $2.0 \times 10^{-2} \text{ \% (w/v)}$

2.7 การศึกษา Calibration graph ของสารประกอบเชิงซ้อน ที่ความยาวคลื่น 343, 370 และ 545 nm

ผลการทดลองได้กราฟมาตรฐานเส้นตรงในช่วงความเข้มข้น 0-22 ppm ใน CHCl_3

2.8 การศึกษา Repeatability ของเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy ในการหา

ปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II)

ผลการทดลองพบว่า mean เท่ากับ 0.132, standard deviation (SD) เท่ากับ 0.003 และ percent relative standard deviation (%RSD) เท่ากับ 1.45 (ทำการทดลอง 10 ครั้ง)

2.9 การหาปริมาณทองแดงในตัวอย่างอาหารสัตว์ โดยเทคนิค Manual solvent extraction spectroscopy

ผลการทดลองพบว่าปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) ที่วิเคราะห์ได้ในโลหะผสม มีค่าใกล้เคียงกับ certified values ที่ความยาวคลื่น 370 nm จะวิเคราะห์หาปริมาณ Cu (II) ได้มากกว่า Ni (II) และ Mn(II) ที่ความยาวคลื่น 545 nm อาจจะเป็นผลมาจาก Ni (II) และ Mn(II) จะแข่งขันกับ Cu(II) ในการฟอร์มสารประกอบเชิงซ้อนกับ Naph สารประกอบเชิงซ้อนจะดูดกลืนแสงได้ดีที่ความยาวคลื่น 370 nm และมี sensitivity สูงกว่า Cu(II)

3. การศึกษาหาปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) โดยเทคนิค Flow injection analysis – solvent extraction spectrophotometry

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาหาปริมาณ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) ในตัวอย่างสารละลายซุบโลหะ โดยเทคนิค FIA-solvent extraction spectrophotometry ซึ่งอาศัยปฏิกิริยาระหว่าง Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) กับ Naph เกิดสารประกอบเชิงซ้อนซึ่ง calibration graph ของ Cu (II) Ni (II) และ Mn(II) จะเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้น 0-20 ppm ค่า % RSD ที่ $50 \mu\text{g Cu(II)}$ เท่ากับ 0.956 (ทำการทดลอง 10 ครั้ง) ที่ความเข้มข้น Cu(II) 20 ppm , 0-40 ppm ค่า % RSD ที่ $20 \mu\text{g Cu(II)}$ เท่ากับ 0.984 (ทำการทดลอง 10 ครั้ง) ที่ความเข้มข้น Ni (II) 20 ppm และ 0-25 ppm ค่า %

RSD ที่ 30 μg Cu(II) เท่ากับ 0.967 (ทำการทดลอง 10 ครั้ง) ที่ความเข้มข้น Mn (II) 20 ppm เทคนิค FIA-solvent extraction spectrophotometry จะให้ sensitivity สูงกว่าเทคนิค FIA ประมาณ 3 เท่า detection limit (3 เท่าของ baseline noise) เท่ากับ 0.35 $\mu\text{g ml}^{-1}$, 0.40 $\mu\text{g ml}^{-1}$ และ 0.50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ตามลำดับจะเห็นได้ว่า detection limit ของเทคนิค FIA-solvent extraction spectrophotometry จะใกล้เคียงกับเทคนิค FIA (0.31 $\mu\text{g ml}^{-1}$, 0.50 $\mu\text{g ml}^{-1}$ และ 0.62 $\mu\text{g ml}^{-1}$ ตามลำดับ) เนื่องจากเทคนิค FIA-solvent extraction spectrophotometry มี baseline noise สูงกว่า เทคนิค FIA ประมาณ 3.5 เท่า

จากการศึกษาการรบกวนของไอออนอื่นๆ พบว่าลำดับการรบกวนของไอออนบวกจะเป็น Cr (III) > Al (III) > Zn (II) > Fe (III) และไอออนลบ PO_3^{2-} > Br^- > Cl^- > F^- > I^- วิเคราะห์ที่เสนอให้ผลเป็นที่น่าพอใจกับตัวอย่างโลหะผสมมาตรฐาน Nickel Copper Alloy No.882 และ Leaded Bronze No.364

เอกสารอ้างอิง

- Pollock, J.R.A. and Stevens, R., 2002. "Dictionary of Organic Compounds" Vol.4, E&F.N. Spon Ltd, London, pp.1097-1104
- Jeftica, L. and Manning, 1990, "Electrochemical reactions in nonaqueous system", G., J. *Electroanal. Chem.*, 26(1990) 195.
- Fujinaya, T., Izutsu, K., and Nomura, T., 2000, "Electrochemistry of quinones", *Electroanal. Chem.*, 6(2002) 46.
- Gismera, M.J. 2001, "FIA-solvent extraction spectrophotometry in Nickel Copper Alloy" *Electroanal. Chem.*, 75 (2001) 102.
- Rudolph, M.; Reddy, D.P.; Feldberg, S.W., "A Simulator for Cyclic Voltammetric Responses", *Anal. Chem.* 66 (1994) 589A
- Seetharaman, R.; White S.P.; Rivera, M., 1996. "Electrochemical Measurement of Second-Order Electron Transfer Rate Constants for the Reaction between Cytochrome b_5 and Cytochrome c ", *Biochemistry* 35 (1996) 12455.
- Sword, DH Pashley, S Foulger, FR Tay, Robert Rodgers, 2008. "Use of Electrochemical Impedance Spectroscopy to Evaluate Resin-Dentin Bonds", *J. Biomed Mat. Res. Part B, Appl. Biomat.*, 84B, 468-477(2008).
- Sollas, B.; Speiser, B.; Stahl, H.; Sieglen, J.; Strähle, J., *Z. Naturforsch.*, 1996. "Electrochemistry of Oxygenation Catalysts, Part 6. Electrosynthesis, Structure, Analytical, and Electrochemical Properties of Monomeric $[\text{Co}^{\text{III}}(\text{salen})(\text{DMF})_2]^+ \text{X}^-$ Salts (X = PF_6 , ClO_4)", 51

ผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ต่อค่าน้ำตาลสะสม

Effects of Competency Promoting Program for Self-Management of Diabetes Mellitus Patients on Glycosylated Hemoglobin A₁C

ยุพิน เมืองศิริ¹, วัลภา คุณทรงเกียรติ², ภาวนา กิรติยุดวงศ์²

¹โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์ ²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ต่อค่าน้ำตาลสะสมหลังการทดลองเดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์ จำนวน 80 ราย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 40 ราย กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานตามปกติ และกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามแนวคิดการจัดการตนเองของแคนเฟอร์และเกอร์ลิคส์ (Kanfer & Gaelick, 1991) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน คู่มือการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน แบบบันทึกกราฟแสดงแนวโน้มระดับน้ำตาลในเลือด และแบบบันทึกการติดตามตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ความแปรปรวนซ้ำแบบหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 11.73, p = .001$)
2. ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง เดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 29.62, p < .001$)
3. กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและช่วงเวลาที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ($F = 96.05, p < .001$)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน มีผลต่อค่าน้ำตาลสะสม จึงควรนำไปใช้ในคลินิกเบาหวานต่อไป

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเอง/ การจัดการตนเอง/ ระดับน้ำตาลสะสม/ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

Abstract

This quasi-experimental research aimed to study the effects of a self-management promotion program of diabetes mellitus patients on glycosylated hemoglobin A₁C after 3 and 6 month at the Wangchan promoting health hospital. Eighty subjects with diabetes mellitus patients were equally divided into control and experimental groups which were 40 samples. The control group received regular training while the experimental group received the self-management promotion program of diabetes mellitus patients, which was developed based on the concept of Kanfer and Gaelick. The instruments were the self-management promotion program, the self-management hand book of diabetes's patient, the individual graph of blood sugar level record, and the self-management record. Data were analyzed by using descriptive and repeated-measure analysis of variance : one between-subject variable and one within-subject variable method.

The results revealed that

1. Glycosylated hemoglobin A₁C of the experimental group were significantly different from the control group ($F = 11.73, p = .001$).

2. Glycosylated hemoglobin A_{1c} of the experimental group before entry to program, three months and six months had at least one pair were significantly different ($F = 29.62, p < .001$).

3. The experimental group and increasing time were significantly effect to glycosylated hemoglobin A_{1c} ($F = 96.05, p < .001$).

The results of study indicate that the self-management promotion program of diabetes mellitus patients effected to glycosylated hemoglobin A_{1c}. Therefore, it should be applied to diabetic patients in by nurses for improving quality of care in diabetic clinic.

Key Words : Self – Management Promotion Program/ Self-Management/ Glycosylated Hemoglobin A_{1c}/ Diabetes Mellitus Patients.

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญและพบบ่อยในปัจจุบัน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งประเทศไทยในปี พ.ศ.2550 และ 2551 พบผู้ป่วยโรคเบาหวานมีอัตรา 654.44 และ 844.90 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2550-2551) โรคเบาหวานเป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติทางเมตาบอลิซึมของร่างกาย มีการดำเนินโรคอย่างช้า ๆ อาจใช้เวลาเป็นเดือน เป็นปี ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ตลอดเวลา ผู้ป่วยเบาหวานไม่มีโอกาสทราบว่าภาวะแทรกซ้อนจะเกิดขึ้นเมื่อใด จะทราบเมื่อมีอาการแสดงจากการเสื่อมหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ความเสื่อมนี้ไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ สิ่งสำคัญในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนดังกล่าว คือ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับปกติหรือใกล้เคียงปกติให้มากที่สุด (มยุรา อินทรบุตร และเบญจา มุกดาพันธ์, 2550) ต้องอาศัยการควบคุมอาหาร การออกกำลังกายและการใช้ยารักษาที่เหมาะสม (วิฑูรย์ ไส้สุนทร และวิโรจน์ เจริญจรัสรังสี, 2551) แต่การควบคุมให้ระดับน้ำตาลในเลือดเป็นปกติหรือใกล้เคียงปกติตลอดเวลาทำได้ยาก และไม่สามารถทำได้ในผู้ป่วยทุกราย (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, สมาคมโรคต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย, และหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2551) ซึ่งการที่ผู้ป่วยจะสามารถควบคุมตนเองในเรื่องดังกล่าวให้ได้ผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้ป่วยเอง ที่จะต้องเห็นความสำคัญและยอมรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ๆ (Kanfer & Gaelick, 1991) ดังนั้นการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด จึงเป็นบทบาทของผู้ป่วยที่จะจัดการตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

การจัดการตนเอง (Self-Management) มีความเชื่อพื้นฐานมาจากการมีส่วนร่วมของบุคคล โดยเน้นที่ความรับผิดชอบของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากบุคลากรทางสุขภาพ โดยการสร้างให้ผู้ป่วยยอมรับ ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ๆ (Kanfer & Gaelick, 1991) ซึ่งแคนเฟอร์และเกอร์ลิกส์ (Kanfer & Gaelick, 1991) ได้นำเสนอการจัดการตนเอง โดยอาศัยกระบวนการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถกระตุ้น จูงใจให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมตามเป้าหมายได้แก่ การติดตามตนเอง การประเมินตนเองและการเสริมแรงตนเอง การที่ผู้ป่วยจะกำกับกับตนเองได้นั้น ผู้ป่วยจะต้องมีทักษะในการเผชิญปัญหา รับผิดชอบต่อตนเอง ได้รับความรู้ของตนเอง ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และควบคุมปัจจัยด้านสรีรวิทยาเกี่ยวกับโรคของตนเองได้ (Tobin et al., 1986) จากการศึกษาของริชาร์ดสัน ตูแกว (2550) ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน พบว่า การปฏิบัติการจัดการตนเองในกลุ่มทดลองระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และระยะหลังทดลองกลุ่มทดลองมีระดับฮีโมโกลบินเอวันซีต่ำกว่าก่อนทดลองและต่ำกว่ากลุ่มควบคุม ($p < .05$) จะเห็นได้ว่าวิธีการจัดการตนเองสามารถช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของตนเองให้ดีขึ้นได้

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์ เป็นสถานบริการสาธารณสุขของรัฐแห่งหนึ่งในตำบลวังจันทร์ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง เปิดให้บริการในคลินิกผู้ป่วยโรคเบาหวาน มีการจัดรูปแบบการให้บริการผู้ป่วยในคลินิกเบาหวานโดยการตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือด การพบแพทย์และรับยากลับบ้าน จากรูปแบบการให้บริการในคลินิกเบาหวานดังกล่าวพบว่าผู้ป่วยบางส่วนปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง และคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ไม่ดีเท่าที่ควร จึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการโดยให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน การปฏิบัติตนที่ถูกต้องของผู้ป่วยเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน หลังจากนั้นจึงให้ผู้ป่วยพบแพทย์ รับยาและคำแนะนำการใช้ยา หลังจากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ พบว่าการดำเนินงานในช่วง 3-4 เดือนแรกสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานได้ดีขึ้น แต่หลังจาก 3-4 เดือนไปแล้วพบว่าผู้ป่วยเบาหวานร้อยละ 30.45 เริ่มคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ เนื่องจากขาดการกระตุ้นการจัดการตนเองที่ต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาที่

สำคัญคือการคงอยู่ (Maintenance) ของพฤติกรรมที่ถูกต้องของผู้ป่วยโรคเบาหวาน และการให้ความรู้แบบเดิมที่เป็นการให้ความรู้แบบทางเดียวโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเรื่องที่จะสอนเอง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการรู้ ทำให้การจัดการตนเองของผู้ป่วยไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย จึงได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีความสามารถในการจัดการตนเองอย่างต่อเนื่องโดยครอบคลุมเรื่องการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การใช้ยาเบาหวานที่ถูกต้อง ด้วยการใช้แนวคิดการจัดการตนเองของแคนเฟอร์และเกอร์ลิกส์ (Kanfer & Gaelick, 1991) โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ร่วมกับกระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้กราฟเส้นมาช่วยในการประเมินผลการจัดการตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาการจัดการตนเองที่ถูกต้อง ในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ต่อค่าน้ำตาลสะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดซ้ำ (Repeated Measures Design: Two Group) วัดผลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ต่อค่าน้ำตาลสะสม ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์ ต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง

ก่อนทดลองได้ทำการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไป ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เกี่ยวกับอายุ เพศ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน และค่าน้ำตาลสะสมก่อนทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.5$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1 โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เป็นขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการตนเองโดยกระบวนการกลุ่ม (Maram, 1987) ที่มุ่งสนับสนุนให้ผู้ที่ เป็นโรคเบาหวานมีความสามารถในการจัดการตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดของ Kanfer & Gaelick (1991) ประกอบด้วยเทคนิคการกำกับตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน 3 ขั้นตอน คือการติดตามตนเอง ประเมินตนเองและการเสริมแรงตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานร่วมกับกระบวนการกลุ่ม (Maram, 1978) และกราฟ ในเรื่องการควบคุมอาหาร การออกกำลังกายและการรับประทานยาเบาหวานที่ถูกต้อง

1.2 คู่มือการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เป็นเอกสารที่ให้ความรู้ผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคเบาหวาน โดยผู้วิจัยดัดแปลงมาจากคู่มือการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ของ รัชวรรณ ตู่แก้ว (2550) เพื่อเป็นสื่อในการให้ความรู้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปัจจัยเสี่ยง กลไกการเกิดโรค อาการ ภาวะแทรกซ้อน การปฏิบัติตนเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดเรื่องการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการรับประทานยาเบาหวานที่ถูกต้องสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน

1.3 แบบบันทึกกราฟแสดงแนวโน้มระดับน้ำตาลในเลือด เป็นแบบติดตามระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งดัดแปลงมาจากสมุดกราฟบันทึกระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานของ คุ่ง กิตติวัฒน์ (2539) เป็นแบบบันทึกกราฟแสดงแนวโน้มระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งเป็นกราฟเชิงเส้นที่มีความต่อเนื่องแสดงถึงระดับน้ำตาลในเลือดแต่ละเดือน โดยมีสี่แสดงระดับน้ำตาล 3 ระดับ คือ ระดับสีเขียว หมายถึง ระดับน้ำตาลในเลือดปกติ ระดับสีเหลือง หมายถึงระดับน้ำตาลในเลือดเริ่มผิดปกติเสี่ยงเกิดอันตรายต่อผู้ป่วยได้ และระดับสีแดง หมายถึง ระดับน้ำตาลในเลือดไม่ตีเสี่ยงเกิดอันตรายต่อผู้ป่วยได้สูงควรพบแพทย์

1.4 แบบบันทึกการติดตามตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน เป็นแบบบันทึกการติดตามตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับโรคเบาหวาน เพื่อติดตามพฤติกรรมตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยบันทึกพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวานในแต่ละวัน เรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการรับประทานยาเบาหวาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของ

ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ประกอบด้วยอายุ เพศ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน และระดับน้ำตาลในเลือด

3. เครื่องมือที่ใช้ตรวจระดับน้ำตาลในเลือด เป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดแบบอัตโนมัติ

3.1 เครื่องพอร์เทเบิลกลูโคสมิเตอร์ วัดระดับน้ำตาลในเลือด (World Health Organization)

3.2 เครื่องเทคนิคคอน เป็นเครื่องที่ตรวจค่าน้ำตาลสะสม มีวิธีการตรวจคือนำเลือดจากหลอดเลือดดำประมาณ 3 มิลลิตรใส่ในสาร EDTA ใส่ในเครื่องหลังจากนั้นเครื่องจะดำเนินการตรวจกลูโคสโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 จะวัดประมาณฮีโมโกลบินทั้งหมด และส่วนที่ 2 จะวัดประมาณฮีโมโกลบินเอวันซี แล้วนำค่าที่ได้ทั้ง 2 ส่วนมาคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์ของฮีโมโกลบินเอวันซี (เอกสารประกอบการใช้เครื่องเทคนิคคอน, 1998)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวาน วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ และไคสแควร์ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองมีอายุอยู่ระหว่าง 50-59 ปีมากที่สุด ร้อยละ 37.5 อายุเฉลี่ย 58.75 ปี ($SD = 13.51$) เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70 สถานภาพคู่ ร้อยละ 67.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 92.5 ประกอบอาชีพทำสวนมากที่สุด ร้อยละ 35 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 32.5 และระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน 1-5 ปีมากที่สุด ร้อยละ 40 ระยะเวลาเฉลี่ยที่เป็นโรคเบาหวาน 7.35 ปี ($SD = 4.81$)

กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุมมีอายุอยู่ระหว่างกลุ่มอายุ 60-69 ปีมากที่สุด ร้อยละ 35 อายุเฉลี่ย 57.90ปี ($SD = 11.76$) เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.5 สถานภาพคู่ ร้อยละ 77.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 95 ประกอบอาชีพทำสวนมากที่สุด ร้อยละ 47.5 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 30 และระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน 1-5 ปีมากที่สุด ร้อยละ 42.5 ระยะเวลาเฉลี่ยที่เป็นโรคเบาหวาน 8.20 ปี ($SD = 5.30$)

ผลการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไป ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เกี่ยวกับอายุ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน และค่าน้ำตาลสะสมก่อนทดลอง ทดสอบด้วยสถิติ Independent t-test พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกัน และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพศ สถานภาพ การศึกษา และอาชีพ ทดสอบด้วยสถิติ Chi-Square Test พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของผู้ป่วยโรคเบาหวานระหว่างวิธีการทดลอง ระยะเวลาของการทดลอง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาของการทดลอง ดังรายชื่อแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางวัดซ้ำ (Two-Way Analysis of Variance: Repeated Measures)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างสมาชิก	139.205	79			
วิธีการ	18.205	1	18.205	11.736*	.001*
ความคลาดเคลื่อนภายในวิธีการ	121.000	78	1.551		
ความแปรปรวนภายในวิธีการ	22.094	160			
ระยะเวลา	3.214	2	1.607	29.626*	.000*
วิธีการ X ระยะเวลา	10.419	2	5.210	96.055*	.000*
ระยะเวลา X ความคลาดเคลื่อนภายในวิธีการ	8.461	156	0.054		
รวม	161.299	239			

$F_{.05}(1, 78) = 11.376$, $F_{.05}(2, 156) = 29.626$, $F_{.05}(2, 156) = 96.055$

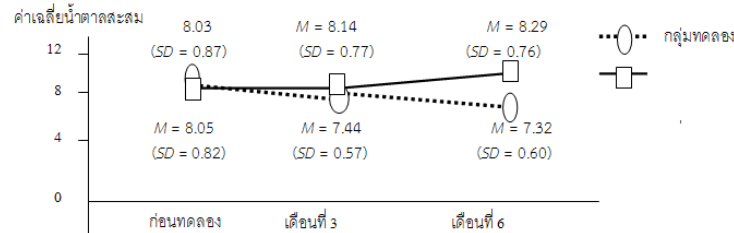
จากตารางที่ 1 พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

2. ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง เดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

3. กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและช่วงเวลาเพิ่มขึ้นมีผล ต่อค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ($p < .05$)

ผู้วิจัยได้นำเสนอปฏิสัมพันธ์ของค่าเฉลี่ยของระดับน้ำตาลสะสมของทั้งสองกลุ่มในรูปแบบกราฟ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาต่อค่าน้ำตาลสะสมของกลุ่มตัวอย่าง

จากภาพที่ 1 พบว่า ก่อนทดลองค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าใกล้เคียงกัน หลังได้รับ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมเดือนที่ 3 ลดลงต่ำกว่าก่อน ทดลอง และเดือนที่ 6 ลดลงต่ำกว่าเดือนที่ 3 และต่ำกว่ากลุ่มควบคุม ในขณะที่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มควบคุมเพิ่มสูงขึ้น ในเดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 เมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง เดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 ดังแสดง ไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง เดือนที่ 3 และเดือน ที่ 6 ด้วยวิธี Pairwise Comparisons

ระยะเวลา	Mean Difference	Standard Error	p
ก่อนทดลอง - ระยะเวลาทดลองเดือนที่ 3	.254	.041	.000*
ก่อนทดลอง - ระยะเวลาทดลองเดือนที่ 6	.236	.041	.000*
ระยะเวลาทดลองเดือนที่ 3 - ระยะเวลาทดลองเดือนที่ 6	-.017	.027	1.000

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง กับเดือนที่ 3 และก่อน ทดลองกับเดือนที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมเดือนที่ 3 กับเดือนที่ 6 ไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อค่าน้ำตาลสะสม ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์ จังหวัดระยอง สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการ ตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 11.73, p < .01$)

อธิบายได้ว่าในการศึกษานี้ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วย โรคเบาหวาน ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดการจัดการตนเอง (Self-Management) มีความเชื่อพื้นฐานมาจากการมีส่วนร่วมของ บุคคล โดยเน้นที่ความรับผิดชอบของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก บุคลากรทางสุขภาพ โดยการสร้างให้ผู้ป่วยยอมรับ ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นๆ (Kanfer & Gaelick, 1991) โดยอาศัย กระบวนการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถกระตุ้น จูงใจให้เกิดการ ปฏิบัติกิจกรรมตามเป้าหมาย ได้แก่ การติดตามตนเอง ประเมินตนเองและการเสริมแรงตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในเรื่อง การควบคุมอาหาร การออกกำลังกายและการรับประทานยาเบาหวานที่ถูกต้อง ต่อเนื่อง ต่อเนื่อง กระบวนการกลุ่มทำให้เกิด การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ทำให้เกิดการพัฒนาคำแนะนำ ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ แนวคิดในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่ เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ และกราฟแสดงระดับน้ำตาลในเลือดจะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถติดตามผลการจัดการตนเองและ

แนวโน้มของการจัดการตนเอง และพยายามหาแนวทางในการจัดการตนเอง เพื่อควบคุมน้ำตาลในเลือดให้ดีขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการจัดการตนเองที่ถูกต้อง ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ โดยผู้ช่วยจะได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตนจากเจ้าหน้าที่ หลังจากนั้นจึงให้ผู้ช่วยดูแลตนเองที่บ้านและมีการกระตุ้นติดตามเป็นระยะๆ ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

2. ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง เดือนที่ 3 และเดือนที่ 6 มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 29.62, p < .001$) และผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง กับเดือนที่ 3 และก่อนทดลองกับเดือนที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมเดือนที่ 3 กับเดือนที่ 6 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อธิบายได้ว่าในการศึกษานี้ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ส่งเสริมให้ผู้ช่วยยอมรับและเห็นคุณค่าของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสมด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยตั้งใจอย่างเต็มที่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการคงพฤติกรรมที่ถูกต้องนั้นไว้ สามารถจัดการตนเองให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้อย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรกของโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างมีความกระตือรือร้น และให้ความสนใจกับการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม มีการเสนอความคิดเห็นแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรคและการวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดการตนเอง ตลอดจนการซักถามข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการตนเองที่ผ่านมาอย่างหลากหลายจากการติดตามส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองเป็นรายบุคคลที่บ้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างแสดงความตั้งใจที่ได้รับความใส่ใจจากผู้วิจัยในการติดตามที่บ้าน ส่งผลให้การเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในกลุ่มทดลอง ก่อนทดลอง กับเดือนที่ 3 และก่อนทดลองกับเดือนที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ในเดือน 4-6 ของโปรแกรมกลุ่มตัวอย่างอาจมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการตนเอง ซึ่งจากการศึกษาอาจเนื่องจากการจัดการตนเองในเรื่องการควบคุมอาหาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บอกว่าคุมเรื่องอาหารไม่ค่อยได้ หรืออาจเนื่องจากการจัดการตนเองเกี่ยวกับการออกกำลังกาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างบางรายมีปัญหาหลังออกกำลังกายแล้วรู้สึกปวดเข่ามากขึ้น ปวดเมื่อยร่างกาย และบางรายอ่อนล้าจากการประกอบอาชีพ จึงทำให้ออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ

3. ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและช่วงเวลาเพิ่มขึ้นมีผลต่อค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ($F = 96.05, p < .001$)

อธิบายได้ว่าในการศึกษานี้ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานมีความสามารถในการจัดการตนเองได้อย่างถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมอาหาร การออกกำลังกายและการรับประทานยาเบาหวานที่ถูกต้อง และในช่วงเวลาที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้ช่วยเบาหวานมีการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ ความคิดความสามารถและประสบการณ์ในการจัดการกับตนเองเกี่ยวกับโรคเบาหวานได้ดีขึ้น สามารถตัดสินใจเลือกแนวทาง วิถีจัดการตนเองที่ถูกต้องได้ดีขึ้น ส่งผลให้กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและช่วงเวลาเพิ่มขึ้นมีผลต่อค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ($p < .05$)

การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภาวนา กิริติยวงศ์ และสมจิต หนูเจริญกุล (2553) ศึกษาการติดตามประสิทธิภาพในระยะยาวของโปรแกรมการจัดการดูแลตนเองในผู้ที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่าก่อนทดลองค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมเท่ากับ 8.77 และหลังทดลองเดือนที่ 3 ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมเท่ากับ 7.86 จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมหลังทดลองเดือนที่ 3 ลดลงต่ำกว่าก่อนทดลอง และ Keeratiyutawong, et al.(2005) ซึ่งศึกษา Effectiveness of a Supportive-Education Program on Diabetic Control, Perceived Self-Care Efficacy, and Body Mass Index in Persons with Type 2 Diabetes Mellitus พบค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือด (Fasting Blood Glucose) หลังทดลองเดือนที่ 1 - 4 ลดลงต่ำกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) สมจิต หนูเจริญกุล และคณะ (2544) ศึกษาประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเองและภาวะการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ พบว่าค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหารเช้า (FBS) เดือนที่ 1-4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และการศึกษาของ รัชวรรณ ตู่แก้ว (2550) ซึ่งศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานระหว่างระยะก่อนทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1.1 สามารถนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานมาเป็นรูปแบบในการให้บริการแก่ผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังจันทร์อย่างต่อเนื่อง

1.2 พยาบาลที่ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สามารถนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ไปประยุกต์ใช้ในคลินิกผู้ป่วยโรคเบาหวานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถจัดการตนเองในการควบคุมโรคเบาหวานได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการศึกษา : การจัดหลักสูตรการอบรมความรู้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สามารถเสนอแนวทางการส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ศึกษา

3. ด้านการวิจัย : การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในคลินิกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับบริการในสถานบริการสาธารณสุขระดับอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คัง กิตติวัฒน์. 2539. ผลการใช้สมุดกราฟบันทึกระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ภาวนา กิรติยดวงศ์ และสมจิต หนูเจริญกุล. 2553. การติดตามประสิทธิภาพในระยะยาวของโปรแกรมการจัดการดูแลตนเองในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 16(2), 293-307.
- มยุรา อินทรบุตร และเบญจา มุกดาพันธ์. 2550. การรับรู้และการปฏิบัติด้านการควบคุมอาหารของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ประเภทที่ 2. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 22(3), 283-290.
- รัชวรรณ ตู่แก้ว. 2550. ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิฑูรย์ ไส่สุนทร และวิโรจน์ เจียมจรัสรังสี. 2551. วิทยาการระบาดของโรคเบาหวานในประเทศไทย. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 2(4), 623-641.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, สมาคมโรคต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. 2551. *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน พ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2550. *ข้อมูลโรคไม่ติดต่อ*. วันที่ค้นข้อมูล 28 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก <http://moph.go.th/opp/bdg35html>
- _____. 2551. *ข้อมูลโรคไม่ติดต่อ*. วันที่ค้นข้อมูล 28 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก <http://moph.go.th/opp/bdg35html>
- American Diabetes Association. 2008. Report of the Committee on the Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus. *Diabetes Care*, 31(1), 55-60.
- Kanfer, F. & Gaelick, L., 1991. Self- Management Methods. In F. Kanfer & A. Goldstein (Eds.), *Helping People Change: A Textbook of Methods*. 4th ed. (pp. 305-360). New York: Pergamon Press.
- Marram, G. D. 1978. *The Group Approach in Nursing Practice*. 2nd ed. St. Louis: Mosby.
- Keeratiyutawong, P., et al. 2005. Effectiveness of a Supportive-Educative Program on Diabetic Control, Perceived Self-Care Efficacy, and Body Mass Index in Persons with Type 2 Diabetes Mellitus. *Thai Journal of Nursing Research*, 9(1), 1-11.
- Tobin, D.L., Reynolds, R. V. C., Holroyd, K.A., & Creer, T.L. 1986. Self-management and social learning theory. In K. A. Holroyd & T. L. Creer. (Eds.), *Self-Management of Chronic Disease: Handbook of Clinical Intervention and Research*, (pp. 5-55). New York: A

ความหลากหลายของสาหร่ายขนาดใหญ่ในจังหวัดลพบุรี Diversity of Macro Algae in Lopburi Province

พงศ์ศรัณย์ จันทร์ชุม

สาขาวิชาชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การสำรวจความหลากหลายของสาหร่ายขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่ 11 อำเภอ ในจังหวัดลพบุรี พบสาหร่ายขนาดใหญ่ทั้งหมด 12 genus ใน 4 Division ประกอบด้วย Division Cyanophyta ได้แก่ *Aphanothece*, *Calothrix*, *Oscillatoria* และ *Nostoc commune* Division Chlorophyta ได้แก่ *Cladophora*, *Chaetophora*, *Spirogyra*, *Microspora* และ *Oedogonium* Division Carophyta ได้แก่ *Chara* และ *Nitella* และ Division Rhodophyta ได้แก่ *Compsopogon* สาหร่ายที่พบกระจายมากที่สุดใน 10 อำเภอได้แก่ *Spirogyra* หรือเทาน้ำ ซึ่งพบได้ในช่วง pH 6.95–9.23 ค่าการนำไฟฟ้าของน้ำ 130–1,130 $\mu\text{s}/\text{cm}$ และค่าออกซิเจนละลาย 2.00–11.00 mg/l สาหร่ายที่พบกระจายรองลงไปได้แก่ *Aphanothece* พบกระจายใน 5 อำเภอ พบได้ในช่วง pH 6.70–7.46 ค่าการนำไฟฟ้าของน้ำ 175–369 $\mu\text{s}/\text{cm}$ และค่าออกซิเจนละลาย 3.50–6.50 mg/l ขณะที่ *Chara* และ *Chaetophora* พบกระจายใน 4 อำเภอ พบในช่วง pH 7.26–8.29 ค่าการนำไฟฟ้า 175–476 $\mu\text{s}/\text{cm}$ และค่าออกซิเจนละลาย 4.80–6.00 mg/l และในช่วง pH 6.85–8.40 ค่าการนำไฟฟ้า 100–1,130 $\mu\text{s}/\text{cm}$ และค่าออกซิเจนละลาย 2.00–6.20 mg/l ตามลำดับสาหร่ายเกือบทั้งหมดจะพบในแหล่งน้ำใสและตื้นที่รับแสงได้เต็มที่ มีทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล บางชนิดลอยอยู่บนผิวน้ำและบางชนิดเกาะอยู่กับพื้นดินหรือวัสดุใต้น้ำ ยกเว้น *Nostoc commune* ซึ่งพบบนพื้นดินและบนก้อนหินขนาดใหญ่

คำสำคัญ: ความหลากหลาย, สาหร่ายขนาดใหญ่, จังหวัดลพบุรี

Abstract

A survey of macro algae diversity in 11 Amphurs of Lopburi province. 12 genus of macro algae were found in 4 Divisions, consisted of Division Cyanophyta (*Aphanothece*, *Calothrix*, *Oscillatoria* and *Nostoc commune*), Division Chlorophyta (*Cladophora*, *Chaetophora*, *Spirogyra*, *Microspora* and *Oedogonium*), Division Carophyta (*Chara* and *Nitella*), Division Rhodophyta (*Compsopogon*). The most spread of macro algae in 10 Amphurs was *Spirogyra* (pH 6.95–9.23, conductivity 130 – 1,130 $\mu\text{s}/\text{cm}$ and DO 2.00–11.00 mg/l). Follow by *Aphanothece*, which found in 5 Amphurs (pH 6.70–7.46, conductivity 175–369 $\mu\text{s}/\text{cm}$ and DO 3.50–6.50 mg/l), while *Chara* and *Chaetophora* were found in 4 Amphurs (pH 7.26–8.29, conductivity 175–476 $\mu\text{s}/\text{cm}$, DO 4.80–6.00 mg/l and pH 6.85–8.40, conductivity 100–1,130 $\mu\text{s}/\text{cm}$, DO 2.00–6.20 mg/l, respectively). Most of them were found in open space of clear water and shallow in both lentic and lotic water. Whereas *Nostoc commune* was found on ground and big stones.

Keywords: diversity, macro algae, Lopburi province

บทนำ

จากอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่มีกระจายอยู่ในระบบนิเวศที่หลากหลายในประเทศไทย เป็นความรู้พื้นฐานด้านชีววิทยาของสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ซึ่งจะเป็ประโยชน์สำหรับการจัดการสิ่งมีชีวิตบางชนิดที่หายากหรือบางชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติตลอดจนการนำทรัพยากรพันธุกรรมที่มีอยู่ในธรรมชาติมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

สาหร่ายจัดเป็นสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำมีความแตกต่างกันมากในด้านขนาด โครงสร้าง และที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย สาหร่ายเป็นผู้ผลิตในระบบนิเวศ สามารถนำมาใช้เป็นอาหารมนุษย์ นอกจากนั้นสาหร่ายยังมีบทบาทด้านกลีกรรรม ด้านอุตสาหกรรม ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันมีความพยายามที่จะนำศักยภาพของสาหร่ายขนาดใหญ่มาใช้ให้

เกิดประโยชน์ ในด้านต่างๆ เช่น เทาหน้า (*Spirogyra*), โกล (*Cladophora*), สาหร่ายเห็ดถลาบ (*Nostoc commune*) นำมาใช้เป็นอาหาร เป็นต้น จังหวัดลพบุรีซึ่งถึงแม้จะอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มภาคกลาง แต่ก็มีระบบนิเวศอันหลากหลาย มีทั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและมีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป จึงน่าจะมีการสำรวจรวบรวมความหลากหลายของสาหร่ายขนาดใหญ่ในจังหวัดลพบุรีเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและเพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นภารกิจรับผิดชอบหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่เน้นมหาวิทยาลัยที่สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติในเรื่องการเสริมสร้างและพัฒนาทุนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหลากหลายของสาหร่ายขนาดใหญ่ในจังหวัดลพบุรี ในแง่สัณฐานวิทยา อนุกรมวิธาน และนิเวศวิทยา บางประการ
2. เพื่อศึกษาคุณภาพน้ำทางกายภาพและเคมีบางประการในบริเวณที่พบสาหร่าย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. วางแผนการสำรวจ โดยศึกษาแผนที่จังหวัดลพบุรี และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สำหรับเก็บตัวอย่างสาหร่าย และตรวจคุณภาพน้ำบางประการเพื่อสำรวจเส้นทางและกำหนดบริเวณที่จะทำการสำรวจสาหร่ายขนาดใหญ่
2. สำรวจและเก็บตัวอย่างสาหร่าย โดยบันทึกข้อมูลดังต่อไปนี้
 - สภาพนิเวศวิทยาบริเวณที่เก็บตัวอย่างสาหร่าย และบันทึกภาพสาหร่ายในสภาพธรรมชาติ
 - เก็บตัวอย่างสาหร่ายใส่ถุงพลาสติก เพื่อนำมาศึกษาภายใต้กล้องจุลทรรศน์ยังห้องปฏิบัติการ
3. วัดคุณภาพน้ำ บางปัจจัย ได้แก่
 - ความเป็นกรด-ด่าง โดยใช้ pH meter
 - อุณหภูมิ น้ำ โดยใช้เทอร์โมมิเตอร์
 - ออกซิเจนละลายน้ำ โดยใช้ DO meter
 - การนำไฟฟ้าของน้ำ โดยใช้ conductivity meter
4. บันทึกภาพสาหร่ายภายใต้กล้องจุลทรรศน์ โดยมีการวัดขนาดของสาหร่ายภายใต้กล้องจุลทรรศน์ ด้วย micrometer
5. วินิจฉัยจัดจำแนกสาหร่าย ถึงระดับ Genus โดยการเทียบกับคู่มือวินิจฉัยสาหร่ายของ ยูวดี (2548), ลัดดา (2538), Desikachary (1959) และ Prescott (1978)
6. สรุปวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการสำรวจสาหร่ายขนาดใหญ่ตามเส้นทางรถยนต์ใน 11 อำเภอของจังหวัดลพบุรี พบสาหร่ายขนาดใหญ่ทั้งสิ้น 12 สกุล และคุณภาพน้ำแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

1. *Spirogyra*

Division Chlorophyta, Family Zygnemataceae

พบในแหล่งน้ำนิ่งและไหลเอื่อย ชื่อสามัญ เต้า หรือเทา หรือเทาหน้าสีที่พบในธรรมชาติ เชี่ยว ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ เส้นสายค่อนข้างยาวไม่แตกแขนง เซลล์รูปทรงกระบอก กว้างประมาณ 40-75 μ ยาวประมาณ 80-340 μ ผนังเซลล์มีเมือกหุ้ม มีคลอโรพลาสต์เป็นเกลียวคล้ายริบบิ้นอยู่ทั่วทั้งเซลล์เป็นสาหร่ายที่นำมาเป็นอาหารพื้นบ้านในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพที่ 1 (1, 2)

2. *Cladophora*

Division Chlorophyta, Family Cladophoraceae

พบในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหลเอื่อย ชื่อสามัญ สาหร่ายโกล สีที่พบในธรรมชาติ เชี่ยว ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ เป็นเส้นสายแตกแขนงแบบไม่เป็นพุ่มหรือแตกแขนงแบบสองง่าม เส้นสายประกอบด้วยเซลล์รูปร่างทรงกระบอก ยาวประมาณ 750-1,500 μ กว้างประมาณ 85-100 μ ผนังเซลล์หนา เซลล์อาจมีนิวเคลียสมากกว่าหนึ่งอัน คลอโรพลาสต์มีรูปร่างเป็นร่างแห และมีไทรินอยด์หลายอัน ภาพที่ 1 (3, 4)

3. *Microspora*

Division Chrolophyta, Family Microsporaceae

พบในแหล่งน้ำไหล ชื่อสามัญ สาหร่ายไก่อ พบเกาะกับโขดหิน และวัตถุใต้น้ำ สีที่พบในธรรมชาติ เขียว ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ เส้นสายไม่แตกแขนง เซลล์มีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก ยาวประมาณ 62.8- 82.5 μ กว้างประมาณ 20-25 μ ผนังเซลล์หนา ผนังตามยาวมีลักษณะเป็นตัว H ซ้อนกัน คลอโรพลาสต์อยู่ข้างเซลล์รูปร่างคล้ายตาข่าย เป็นสาหร่ายที่นำมาเป็นอาหารพื้นบ้านในภาคเหนือแถบแม่น้ำโขงและแม่น้ำน่าน ภาพที่ 1 (5, 6)

4. *Chaetophora*

Division Chlorophyta, Family Chaetophoraceae

พบในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหลเอื่อย สีที่พบในธรรมชาติ เขียว เขียวอ่อน ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ กลุ่มเซลล์ขนาดใหญ่ ลักษณะคล้ายก้อนวุ้นหรือก้อนเจลลี่ ซึ่งเป็นสารเมือก ก้อนอาจยาวหรือมีรูปร่างไม่แน่นอน กลุ่มเซลล์ภายในมีการแตกแขนงของเส้นสายเป็นแบบสองง่าม เป็นรัศมีคล้ายพุ่มไม้ เซลล์ยาวประมาณ 20-37.5 μ กว้างประมาณ 3.75-5 μ ภาพที่ 1 (7, 8)

5. *Oedogonium*

Division Chlorophyta, Family Oedogoniaceae

พบในแหล่งน้ำนิ่ง ยึดเกาะไม้ใต้น้ำ เส้นสายไม่แตกแขนง เซลล์ยาวประมาณ 17.5-25 μ กว้างประมาณ 10 μ บริเวณปลายของเซลล์บางเซลล์ผนังจะซ้อนทับกันเรียกว่าอะพิคอลแคพ มีคลอโรพลาสต์อยู่ข้างเซลล์และมีรูปร่างสานกันคล้ายตาข่าย มีไทรินอยด์หลายอัน มักพบเซลล์ที่เกิดการผสมพันธุ์แล้วเรียกว่าไซโกต มีรูปร่างกลม รี ผนังหนาขนาดใหญ่กว่าเซลล์ปกติในเส้นสายที่แก่ ภาพที่ 2 (1, 2)

6. *Chara*

Division Charophyta, Family Characeae

พบในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหลเอื่อย ชื่อสามัญ สาหร่ายไฟ สีที่พบในธรรมชาติ เขียว ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ ทัลลัสมีขนาดใหญ่ แตกแขนงไม่เป็นระเบียบ เมื่อจับดูจะรู้สึกหยาบและสาก มีคลีนโคเน ลักษณะเฉพาะของสาหร่ายชนิดนี้คือ มีโกลบูล (เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้) ค่อนข้างกลม ขนาดกว้างประมาณ 100 - 120 μ และนูกูล (เซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย) รูปร่างกลมรีขนาดกว้างประมาณ 100 μ ยาวประมาณ 180 μ ซึ่งติดอยู่ที่แกนหลักของทัลลัส แกนหลักและกิ่งสาขามีเซลล์คอดิเคติงหุ้มโดยรอบสาหร่ายชนิดนี้พบบ่อยในน้ำที่มีความเป็นด่างสูง ภาพที่ 2 (3, 4)

7. *Nitella*

Division Charophyta, Family Nitellaceae

พบในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหลเอื่อย ชื่อสามัญ สาหร่ายไฟ สีที่พบในธรรมชาติสีเขียว ทัลลัสมีลักษณะอ่อนนุ่มไม่หยาบ มีการเจริญแบบไม่ตั้งตรง โกลบูล ค่อนข้างกลมขนาดกว้างประมาณ 200 μ นูกูล รูปร่างรีขนาดกว้างประมาณ 300 μ จะมีเพดิเซลล์รองรับ ทั้งทัลลัสหลักและสาขาจะไม่มีเซลล์คอร์ดิเคติงมาหุ้ม แขนงที่แตกออกมารอบๆ ปล่อยให้มีการแตกแขนงที่บริเวณปลายอีก 2-3 แขนง ภาพที่ 2 (5, 6)

8. *Compsopogon*

Division Rhodophyta, Family Compsopogonaceae

พบในแหล่งน้ำไหล สีที่พบในธรรมชาติ เขียวเข้ม น้ำตาล ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ ทัลลัสเป็นเส้นสายยาวอ่อนนุ่ม มีการแตกแขนงเล็กน้อย เจริญเป็นกระจุก หรือคล้ายพุ่มไม้ ลักษณะของเส้นสายจะมีแกนกลาง ส่วนเซลล์ที่อยู่รอบๆ มีขนาดเล็กรูปร่างเป็นเหลี่ยม ภาพที่ 2 (7, 8)

9. *Aphanothece*

Division Cyanophyta, Family Chroococcaceae

พบในแหล่งน้ำนิ่ง สีของเซลล์เขียวแกมน้ำเงิน กลุ่มเซลล์ฝังอยู่ในวุ้น มีขอบเขตชัดเจน เซลล์มีรูปร่างเป็นท่อนสั้นๆ เกือบกลม เซลล์ยาวประมาณ 8.50- 10 μ กว้างประมาณ 5- 6.25 μ ภาพที่ 3 (1, 2)

10. *Calothrix*

Division Cyanophyta, Family Rivulariaceae

ดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ สีที่พบในธรรมชาติสีเขียวคล้ำ น้ำตาล เซลล์มีลักษณะเป็นเส้นสายไม่แตกแขนง น้อยครั้งที่เกิดการแตกแขนงไม่แท้จริง ส่วนใหญ่เฮเทอโรซิสต์อยู่บริเวณฐานของเส้นสายมีเพียง 1 เซลล์ รูปร่างกลมหรือค่อนข้างกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 μ เส้นสายมีลักษณะเรียวยาวจากฐานถึงปลาย มีซีทหุ้มตลอดเส้นสาย ภาพที่ 3 (3, 4)

11. *Oscillatoria*

Division Cyanophyta, Family Oscillatoriaceae

พบในแหล่งน้ำนิ่ง หรือน้ำไหลเอื่อย สีที่พบในธรรมชาติ เขียว เขียวแกมน้ำเงิน เทาเขียว ล่องลอยเป็นอิสระและดำรงชีวิตแบบยึดเกาะ เส้นสายเป็นแบบไม่แตกแขนงประกอบด้วยเซลล์มาเรียงต่อกันเรียกดริยโคม รูปร่างทรงกระบอกเหยียดตรง ความกว้างของเซลล์ประมาณ 8.5 μ ยาวประมาณ 5 μ โดยปกติแล้วดริยโคมไม่มีเมือกหุ้ม ไม่มีเฮเทอโรซิสต์และอะคีนิท ภาพที่ 3 (5, 6)

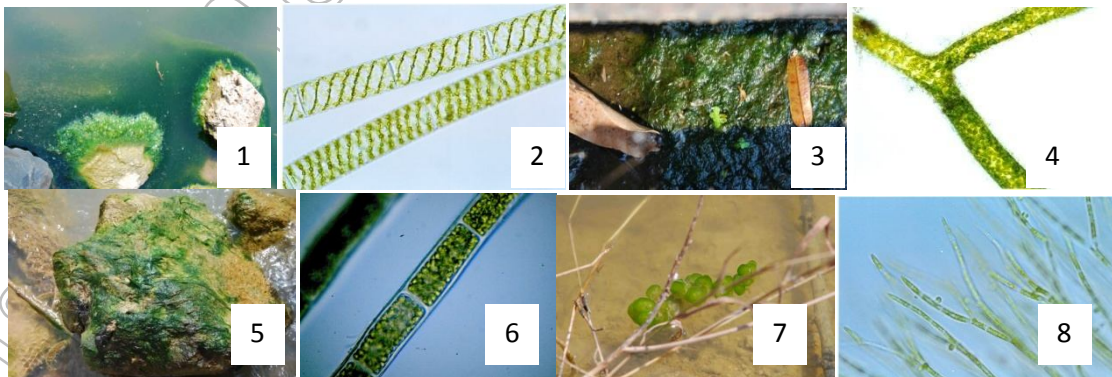
12. *Nostoc commune*

Division Cyanophyta, Family Nostocaceae

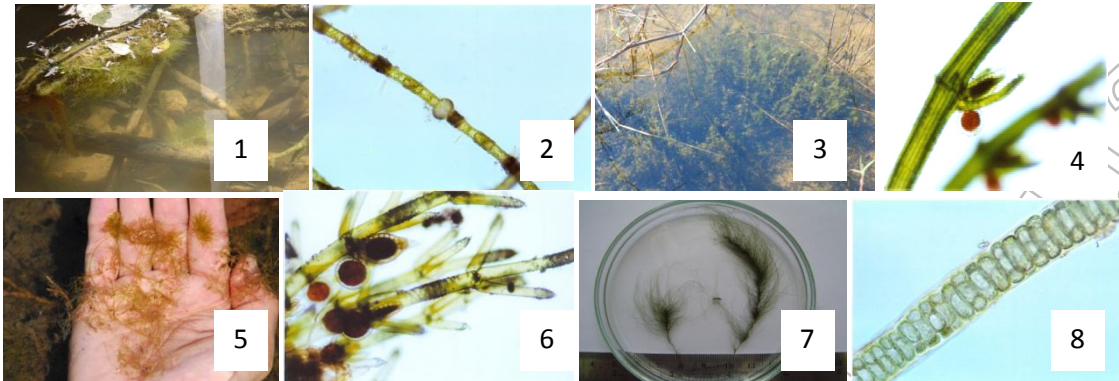
ในธรรมชาติมีลักษณะเป็นแผ่นบางหนาประมาณ 1.0 มิลลิเมตร มีสีตั้งแต่สีเขียวแกมน้ำเงินจนถึงสีเหลืองอมเขียว ชื่อภาษาไทยคือ สาหร่ายไซ่หิน ดอกหิน เห็ดหิน เห็ดยาควร สาหร่ายเห็ดปลา ขนาดของแผ่นจะแตกต่างกันไปขึ้นกับสถานที่ที่พบ หากเป็นพื้นที่ที่มีน้ำขังและอยู่นานสาหร่ายที่พบจะมีลักษณะเป็นแผ่นขนาดใหญ่ ส่วนสาหร่ายเห็ดปลาแห้งจะมีลักษณะหดรตัวเป็นแผ่นแข็งสีน้ำตาลถึงดำ มีลักษณะขรุขระ สันฐานวิทยาภายใต้กล้องจุลทรรศน์มีลักษณะของทัลลัส (thallus) ประกอบด้วยเซลล์ที่มีแคปซูลเจลใส ห่อหุ้มรวมตัวกันอย่างหนาแน่น และพันกันยุ่งเหยิง ทรัยโคมมีความกว้าง 5-7 μ เซลล์รูปถึงถึงค่อนข้างกลม ขนาดกว้าง 6.69 μ ยาว 8.05 μ ภาพที่ 3 (7, 8)

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างสาหร่ายที่พบและคุณภาพน้ำทางกายภาพและเคมีบริเวณที่พบสาหร่ายขนาดใหญ่

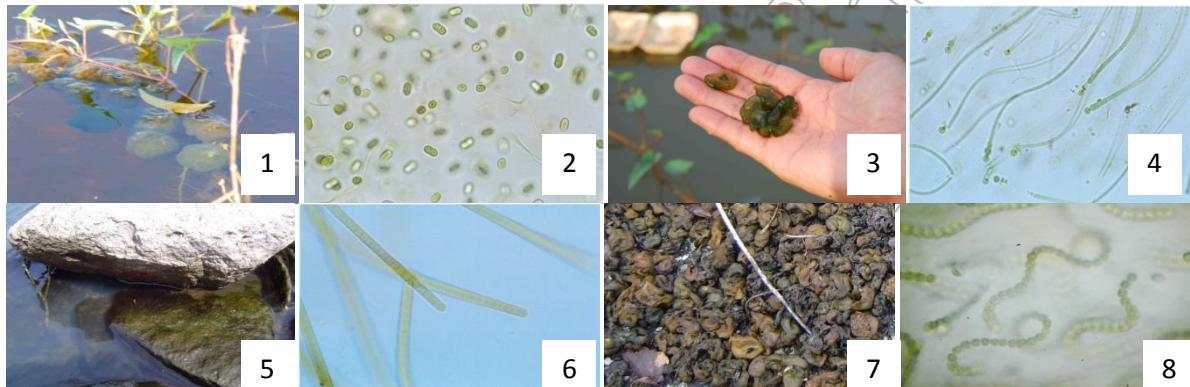
ชนิดสาหร่าย	จำนวนตัวอย่างที่พบ	คุณภาพน้ำ			
		อุณหภูมิ (°C)	pH	ออกซิเจนละลาย (mg/l)	การนำไฟฟ้า (μ s/cm)
<i>Spirogyra</i>	19	23.10 - 35.90	6.95 - 9.23	2.00 - 11.00	130 - 1,130
<i>Cladophora</i>	3	24.00 - 31.00	7.55 - 8.16	5.60 - 8.00	236 - 707
<i>Microspora</i>	1	27.70	8.60	5.80	163
<i>Chaetophora</i>	7	24.60 - 34.00	6.85 - 8.40	2.00 - 6.20	100 - 1,130
<i>Oedogonium</i>	1	24.10	7.55	5.60	707
<i>Chara</i>	4	23.70 - 30.30	7.26 - 8.29	4.80 - 6.00	175 - 476
<i>Nitella</i>	2	28.00 - 29.00	7.26 - 7.76	5.80 - 7.40	175 - 401
<i>Compsopogon</i>	2	24.00 - 30.00	7.65 - 7.83	6.20 - 7.20	508 - 1,130
<i>Aphanothece</i>	6	25.90 - 33.00	6.70 - 7.46	3.50 - 6.50	175 - 369
<i>Calothrix</i>	2	26.90 - 29.00	6.80 - 7.28	4.20 - 4.60	177 - 272
<i>Oscillatoria</i>	1	27.60	7.09	4.50	125
<i>Nostoc commune</i>	1	-	-	-	-

ภาพที่ 1 สาหร่ายขนาดใหญ่ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและโครงสร้างภายใต้กล้องจุลทรรศน์ของสาหร่าย *Spirogyra* (1, 2), *Cladophora* (3, 4), *Microspora* (5, 6), *Chaetophora* (7, 8)

ภาพที่ 2 สาหร่ายขนาดใหญ่ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและโครงสร้างภายใต้กล้องจุลทรรศน์ของสาหร่าย *Oedogonium* (1, 2), *Chara* (3, 4), *Nitella* (5, 6), *Compsopogon* (7, 8)

ภาพที่ 3 สาหร่ายขนาดใหญ่ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและโครงสร้างภายใต้กล้องจุลทรรศน์ของสาหร่าย *Aphanothece* (1, 2), *Calothrix* (3, 4), *Oscillatoria* (5, 6), *Nostoc commune* (7, 8)

สาหร่ายขนาดใหญ่ที่สำรวจพบทั้งหมดสามารถจำแนกตามอำเภอที่พบได้ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชนิดของสาหร่ายขนาดใหญ่ที่พบในแต่ละอำเภอของจังหวัดลพบุรี

ชนิดสาหร่าย	อำเภอที่พบสาหร่าย										
	เมือง	ท่า วัง	บ้าน หมี่	โคก สำโรง	พัฒนา นิคม	หนอง ม่วง	โคก เจริญ	สระ โบสถ์	ชัย บาดาล	ท่า หลวง	ลำ สนธิ
<i>Spirogyra</i>	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/
<i>Cladophora</i>					/				/		/
<i>Microspora</i>	/										
<i>Chaetophora</i>				/	/		/		/		
<i>Oedogonium</i>											/
<i>Chara</i>	/			/		/			/		
<i>Nitella</i>				/	/						
<i>Compsopogon</i>					/						/
<i>Aphanothece</i>	/	/	/	/					/		
<i>Calothrix</i>	/								/		
<i>Oscillatoria</i>									/		
<i>Nostoc commune</i>									/		

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจตามเส้นทางถนนเป็นหลักพบสาหร่ายขนาดใหญ่ในจังหวัดลพบุรีทั้งหมด 12 genus ได้แก่ *Spirogyra*, *Cladophora*, *Microspora*, *Chaetophora*, *Oedogonium*, *Chara*, *Nitella*, *Compsopogon*, *Aphanothece*, *Calothrix*, *Oscillatoria* และ *Nostoc commune* โดยอำเภอที่พบสาหร่ายมากที่สุดได้แก่อำเภอชัยบาดาล และอำเภอที่ไม่พบสาหร่ายขนาดใหญ่เลยในช่วงที่ออกสำรวจได้แก่อำเภอสระโบสถ์ เหตุที่พบชนิดของสาหร่ายขนาดใหญ่มากที่สุดในเขตอำเภอชัยบาดาลอาจเนื่องมาจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอนี้ยังมีสภาพเป็นธรรมชาติมากมีทั้งป่า เขา และสภาพน้ำไหล ขณะที่ไม่พบสาหร่ายขนาดใหญ่เลยในเขตอำเภอสระโบสถ์อาจเนื่องจากแหล่งน้ำที่พบส่วนใหญ่มีน้ำค่อนข้างขุ่นสาหร่ายจึงไม่สามารถเจริญเติบโตได้

คุณภาพน้ำที่พบสาหร่ายขนาดใหญ่มีอุณหภูมิ 23.10-35.90 °C, pH 6.70-9.23, ออกซิเจนละลาย 2.00-11.00 mg/L, และค่าการนำไฟฟ้า 100-1,130 $\mu\text{S}/\text{cm}$ โดยพบสาหร่าย *Spirogyra* และ *Chaetophora* กระจายในคุณภาพน้ำที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมากดังแสดงในตารางที่ 1

ชนิดของสาหร่ายขนาดใหญ่ที่สำรวจพบในครั้งนี้ส่วนใหญ่อีกจะสามารถพบได้ทั่วไปกระจายในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จากรายงานของยุวดี (2548) ในภาคเหนือ และในภาคใต้ของ มณฑลนา (2547) พบสาหร่ายขนาดใหญ่ที่เหมือนกับงานวิจัยนี้ได้แก่ *Oscillatoria*, *Nostoc commune*, *Cladophora*, *Spirogyra*, *Chaetophora*, *Microspora*, *Oedogonium*, *Chara*, *Nitella* และ *Compsopogon* ส่วนการสำรวจสาหร่ายขนาดใหญ่บริเวณแม่น้ำโขงช่วงจังหวัดอุบลราชธานี พบสาหร่ายขนาดใหญ่ชนิดที่มีมาก 4 อันดับแรกได้แก่ *Spirogyra*, *Chaetophora*, *Microspora* และ *Oscillatoria* ตามลำดับ (ปริญญา, 2552)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแยกศึกษาการนำสาหร่ายขนาดใหญ่บางชนิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มณฑลนา นวลเจริญ. 2547. สาหร่ายสีน้ำตาลจรรยในแหล่งน้ำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ปริญญา มูลสิน. 2552. ความหลากหลายทางชีวภาพของสาหร่ายขนาดใหญ่ในแม่น้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. หน้า 65-72.
- ยุวดี พีรพรพิศาล. 2548. สาหร่ายน้ำจืดในภาพเหนือของประเทศไทย. โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (โครงการ BRT).
- ลัดดา วงศ์รัตน์. 2538. แพลงก์ตอนพืช. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ, ภาควิชาชีววิทยาประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Desikachary T.V. 1959. *Cyanophyta*. 1st ed. New Delhi, Indian Council of Agricultural Research.
- Prescott G.W. 1978. *How to know the freshwater algae*. USA. Wm. C. Brown Company Publishers.

กระบวนการทำซ้ำอิซิกาวาสำหรับคู่ของการส่งค่าเดียวที่ไม่ขยายทั่วไปของซุซูกิ และการส่งหลายค่าที่ไม่ขยายในปริภูมิบานาค

Ishikawa Iterative Process for a Pair of Suzuki Generalized Nonexpansive Single Valued Mapping and Multivalued Nonexpansive Mapping in Banach Spaces

นาคนิมิตร อรรถศรีวิธร¹, ฤกษ์ณะ โสขุมมา²

¹ ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

กำหนดให้ E ไม่ใช่เซตว่างกระชับนูนที่เป็นเซตย่อยของปริภูมิบานาคหนึ่งหน่วยนูน X ให้ $t: E \rightarrow E$ และ $T: E \rightarrow KC(E)$ เป็นการส่งค่าเดียวที่ไม่ขยายทั่วไปของซุซูกิ และการส่งหลายค่าที่ไม่ขยายตามลำดับ สมมติเพิ่มเติมว่า $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ และ $Tw = \{w\}$ สำหรับทุก $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$ เราจะศึกษาว่าลำดับของวิธีการกระทำซ้ำปรับปรุงอิซิกาวา ซึ่งก่อกำเนิดจาก $x_0 \in E$ โดย $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n, x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n t y_n$ เมื่อ $z_n \in T x_n$ และ $\{\alpha_n\}, \{\beta_n\}$ คือจำนวนบวกสอดคล้องกับ $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$ โดยที่ลำดับคู่เข้าอย่างเข้มที่สุดตรึงร่วมของ t และ T นั่นคือ มี $x \in E$ ซึ่ง $x = tx \in Tx$

Abstract

Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and $t: E \rightarrow E$ and $T: E \rightarrow KC(E)$ be a Suzuki generalized nonexpansive single valued mapping and a multivalued nonexpansive mapping, respectively. Assume in addition that $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ and $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. We study that the sequence of the modified Ishikawa iteration method generated from an arbitrary $x_0 \in E$ by $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n, x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n t y_n$, where $z_n \in T x_n$ and $\{\alpha_n\}, \{\beta_n\}$ are sequences of positive numbers satisfying $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$, converges strongly to a common fixed point of t and T ; that is, there exists $x \in E$ such that $x = tx \in Tx$.

Keywords : Ishikawa iterative process, Suzuki generalized nonexpansive single valued mapping, multivalued nonexpansive mapping, Banach spaces.

Introduction

Let X be a Banach space, and let E be a nonempty subset of X . We shall denote by providing $FB(E)$ the family of nonempty bounded closed subset of E and $KC(E)$ the family of nonempty compact convex subsets of E . Let $H(\cdot, \cdot)$ be the Hausdorff distance on $FB(E)$, that is, $H(A, B) = \max \{ \sup_{a \in A} \text{dist}(a, B), \sup_{b \in B} \text{dist}(b, A) \}$, $A, B \in FB(X)$, where $\text{dist}(a, B) = \inf \{ \|a - b\| : b \in B \}$ is the distance from the point a to the subset B .

A point x is called a fixed point of t if $tx = x$. Suzuki (2008) introduced a condition on mappings, called condition (C). Let t be a mapping on a subset E of a Banach space X . Then is said to satisfy condition (C) if $\frac{1}{2} \|x - tx\| \leq \|x - y\| \Rightarrow \|tx - ty\| \leq \|x - y\|$ for all $x, y \in E$. A point x is called a fixed

point for a multivalued mapping T if $x \in Tx$. A multivalued mapping $T : E \rightarrow FB(X)$ is said to be nonexpansive if $H(Tx, Ty) \leq \|x - y\|$, $\forall x, y \in E$.

In 1991, Schu introduced lemma as follow. Let X be a uniformly convex Banach space, let $\{u_n\}$ be a sequence of real numbers such that $0 < b \leq u_n \leq c < 1$ for all $n \geq 1$, and let $\{x_n\}$ and $\{y_n\}$ be sequence of X such that $\limsup_{n \rightarrow \infty} \|x_n\| \leq a$, $\limsup_{n \rightarrow \infty} \|y_n\| \leq a$, and $\lim_{n \rightarrow \infty} \|u_n x_n + (1 - u_n) y_n\| = a$ for some $a \geq 0$. Then $\lim_{n \rightarrow \infty} \|x_n - y_n\| = 0$.

Sokhuma and Kaewkhao (2010) introduced this result. Let X be a Banach space, and let E be a nonempty closed convex subset of X . Then $\text{dist}(y, Ty) \leq \|y - x\| + \text{dist}(x, Tx) + H(Tx, Ty)$, where $x, y \in E$ and T is a multivalued nonexpansive mapping from E into $FB(E)$. In 1968, Browder introduced this theorem. Let E be a nonempty closed convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t : E \rightarrow E$ be a nonexpansive mapping. If a sequence $\{x_n\}$ in E converges weakly to p and $\{x_n - tx_n\}$ converges to 0 as $n \rightarrow \infty$, then $p \in \text{Fix}(t)$.

In 1974, Ishikawa introduced the following iteration. Let X be a Banach space, let E be a closed convex subset of X , and let t be a selfmap on E . For $x_0 \in E$, the sequence $\{x_n\}$ of Ishikawa iterates of t is defined by $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n tx_n$, $x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n ty_n$, $n \geq 0$, where $\{\alpha_n\}$ and $\{\beta_n\}$ are real sequence. A nonempty subset K of E is said to be proximal if, for any $x \in E$, there exists an element $y \in K$ such that $\|x - y\| = \text{dist}(x, K)$. We will denote $P(K)$ by the family of nonempty proximal bounded subset of K . In 2005, Sastry and Babu defined the Ishikawa iterative scheme for multivalued mappings. Let E be a compact convex subset of Hilbert space X , and let $T : E \rightarrow P(E)$ be a multivalued mapping, and fix $p \in \text{Fix}(T)$, $x_0 \in E$, $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n$, $x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n z'_n$, $\forall n \geq 0$, where $\{\alpha_n\}$ and $\{\beta_n\}$ are sequence in $[0, 1]$ with $z_n \in Tx_n$ such that $\|z_n - p\| = \text{dist}(p, Tx_n)$ and $\|z'_n - p\| = \text{dist}(p, Ty_n)$.

In 2007, Panyanak extended the results of Sastry and Babu (2005) to a uniformly convex Banach space. Let E be a nonempty convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $T : E \rightarrow P(E)$ be a multivalued mapping $x_0 \in E$, $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n$, $x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n z'_n$, $\forall n \geq 0$, where $\{\alpha_n\}$ and $\{\beta_n\}$ are sequence in $[0, 1]$ with $z_n \in Tx_n$ and $u_n \in \text{Fix}(T)$ such that $\|z_n - u_n\| = \text{dist}(u_n, Tx_n)$ and $\|x_n - u_n\| = \text{dist}(x_n, \text{Fix}(T))$, respectively. Moreover, $z'_n \in Tx_n$ and $v_n \in \text{Fix}(T)$ such that $\|z'_n - v_n\| = \text{dist}(v_n, Tx_n)$ and $\|y_n - v_n\| = \text{dist}(y_n, \text{Fix}(T))$, respectively.

In 2007 and 2008, Song and Wang improved the obtains of Sastry and Babu (2005) and Panyanak (2007) by means of the Ishikawa iterative scheme. Let $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued mapping, where $\{\alpha_n\}, \{\beta_n\} \in [0, 1]$. The Ishikawa iterative scheme $\{x_n\}$ is defined by $x_0 \in E$, $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n$, $x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n z'_n$, $\forall n \geq 0$, where $z_n \in Tx_n$ and $z'_n \in Ty_n$ such that $\|z_n - z'_n\| \leq H(Tx_n, Ty_n) + \gamma_n$ and $\|z_{n+1} - z'_n\| \leq H(Tx_{n+1}, Ty_n) + \gamma_n$, respectively. Moreover, $\gamma_n \in (0, +\infty)$ such that $\lim_{n \rightarrow \infty} \gamma_n = 0$.

In 2009, Shahzad and Zegeye modified the Ishikawa iterative scheme. Let K be a nonempty convex subset of a Banach space X , and let $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued mapping, where $\{\alpha_n\}, \{\beta_n\} \in [0, 1]$. The Ishikawa iterative scheme $\{x_n\}$ is defined by $x_0 \in E$, $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n$, $x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n z'_n$, $\forall n \geq 0$, where $z_n \in Tx_n$ and $z'_n \in Ty_n$. In 2010, Sokhuma and Kaewkhao

introduced a new modified Ishikawa iteration method. Let E be a nonempty closed bounded convex subset of a Banach space X , let $t: E \rightarrow E$ be a single valued nonexpansive mapping, and let $T: E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mapping. The sequence $\{x_n\}$ of the modified Ishikawa iteration is defined by $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n, x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n t y_n$ (1), where $x_0 \in E, z_n \in T x_n$, and $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$.

Objective of research

The purposes of this study was to prove the sequence of the modified Ishikawa iteration method generated from an arbitrary $x_0 \in E$ by $y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n, x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n t y_n$, where $z_n \in T x_n$ and $\{\alpha_n\}, \{\beta_n\}$ are sequences of positive numbers satisfying $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$, converges strongly to a common fixed point of t and T .

Research methodology

In this research, the researchers have the procedure as follows;

1. To observe the activities research that relate to the topic of research.
2. To consider the modify Ishikawa iteration method for single valued mapping satisfying the conditions (C) and multivalued nonexpansive mappings.
3. To prove the convergence theorems for a common fixed point.

Results of research

1. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t: E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T: E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). Then, $\lim_{n \rightarrow \infty} \|x_n - w\|$ exists for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$.

2. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t: E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T: E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n \leq b < 1$ for some $a, b \in \mathbb{R}$, then $\lim_{n \rightarrow \infty} \|t y_n - x_n\| = 0$.

3. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t: E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T: E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$ for some $a, b \in \mathbb{R}$, then $\lim_{n \rightarrow \infty} \|x_n - z_n\| = 0$.

4. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t: E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T: E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$, then $\lim_{n \rightarrow \infty} \|t x_n - x_n\| = 0$.

5. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t : E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$, then $x_{n_i} \rightarrow y$ for some subsequence $\{x_{n_i}\}$ of $\{x_n\}$ implies $y \in Fix(t) \cap Fix(T)$.

6. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t : E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$ Then $\{x_n\}$ converges strongly to a common fixed point of t and T .

Conclusion

In this research, the researchers have results as follows;

1. We considered the modify Ishikawa iteration as the follows. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t : E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings. The sequence of the modified Ishikawa iterated is defined by $x_0 \in E, y_n = (1 - \beta_n)x_n + \beta_n z_n, x_{n+1} = (1 - \alpha_n)x_n + \alpha_n t y_n$, where $z_n \in T x_n$ and $\alpha_n, \beta_n \in [a, b]$ for some $a, b \in \mathbb{R}$ with $0 < a < b < 1$.

2. Let E be a nonempty compact convex subset of a uniformly convex Banach space X , and let $t : E \rightarrow E$ be a single valued satisfying the conditions (C) and $T : E \rightarrow FB(E)$ be a multivalued nonexpansive mappings, and $Fix(t) \cap Fix(T) \neq \emptyset$ satisfying $Tw = \{w\}$ for all $w \in Fix(t) \cap Fix(T)$. Let $\{x_n\}$ be the sequence of the modified Ishikawa iteration defined by (1). If $0 < a \leq \alpha_n, \beta_n \leq b < 1$ Then $\{x_n\}$ converges strongly to a common fixed point of t and T .

Suggestions for further research

1. Define a new iteration method and used this method to find a common fixed point in a CAT(0) space or other space.

2. Prove the convergence theorems for a common fixed point, i.e. let $\{x_n\}$ be the sequence of the new iterates as defined converges strongly to a common fixed point of t and T .

References

- B. Panyanak, “Mann and Ishikawa iterative processes for multivalued mappings in Banach spaces,” *Computers & Mathematics with Applications*, vol. 54, no. 6, pp. 872–877, 2007.
- F. E. Browder, “Semicontractive and semiaccretive nonlinear mappings in Banach spaces,” *Bulletin of the American Mathematical Society*, vol. 74, pp. 660–665, 1968.
- J. Schu, “Weak and strong convergence to fixed points of asymptotically nonexpansive mappings,” *Bulletin of the Australian Mathematical Society*, vol. 43, no. 1, pp. 153–159, 1991.
- K. P. R. Sastry and G. V. R. Babu, “Convergence of Ishikawa iterates for a multi-valued mapping with a fixed point,” *Czechoslovak Mathematical Journal*, vol. 55_130_, no. 4, pp. 817–826, 2005.

- K. Sokhuma and A. Kaewkhao, “Ishikawa iterative process for a pair of single valued and multivalued nonexpansive mappings in Banach spaces,” *Fixed Point Theorem and Applications*, vol. 2010, Article ID 618767, 9 pages, doi: 10.1155, 2010.
- N. Shahzad and H. Zegeye, “On Mann and Ishikawa iteration schemes for multi-valued maps in Banach spaces,” *Nonlinear Analysis: Theory, Methods & Applications*, vol. 71, no. 3-4, pp. 838–844, 2009.
- S. Ishikawa, “Fixed points by a new iteration method,” *Proceedings of the American Mathematical Society*, vol. 44, pp. 147–150, 1974.
- T. Suzuki, “Fixed point theorems and convergence theorems for some generalized nonexpansive mapping”. *J. Math. Anal. Appl.*, vol. 340, pp. 1088-1095, 2008.
- Y. Song and H. Wang, “Erratum to: “Mann and Ishikawa iterative processes for multivalued mappings in Banach spaces,” *Computers & Mathematics with Applications*, vol. 55, no. 12, pp. 2999–3002, 2008.
- Y. Song and H. Wang, “Convergence of iterative algorithms for multivalued mappings in Banach spaces,” *Nonlinear Analysis: Theory, Methods & Applications*, vol. 70, no. 4, pp. 1547–1556, 2009.

**ความหลากหลายทางชีวภาพของเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษ
 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จังหวัดลพบุรี
 Biodiversity of Edible Mushrooms and Poisonous Mushrooms
 at Sab-Langka Wildlife Sanctuary in Lopburi Province**

จิราวรรณ ฉายาวัดณ์

สาขาวิชาชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การสำรวจความหลากหลายของเห็ดที่พบในบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยเก็บรวบรวมตัวอย่างเห็ดระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2552 พบว่าสามารถรวบรวมได้ 190 ตัวอย่าง เมื่อนำมาจัดจำแนกหมวดหมู่พบว่าจัดอยู่ใน Division Ascomycota จำนวน 2 อันดับ 3 วงศ์ 8 สกุล 16 ชนิด และ Division Basidiomycota จำนวน 9 อันดับ 26 วงศ์ 51 สกุล 113 ชนิด โดยวงศ์ที่พบมากที่สุดได้แก่ Polyporaceae, Tricholomataceae และ Marasmiaceae ตามลำดับ ซึ่งเห็ดที่พบนี้ที่สามารถรับประทานได้ มีจำนวน 16 ชนิด คือ *Sarcoscypha coccinea* (Scop. & Fr.) Lamb., *Clavaria zollingeri* Lev., *Marasmius pellucidus* Berk. & Br., *Termitomyces* sp., *Auricularia delicata* (Fr.) Henn., *Auricularia polytricha* (Mont.) Sacc., *Auricularia* sp., *Scleroderma verrucosum* Pers, *Cantharellus minor*, *Cantharellus odoratus* (Schw.) Fr., *Clavulina cristata* (Fr.) Schroet., *Dictyophora indusiata* (Vent. : Pers.) Fisch., *Lactarius hygrophoroides* Berk. and Curt., *Russula alboareolata* Hongo, *Russula cyanoxantha* (Schaeff. ex Secr.) Fr. และ *Russula emetica* (Schaeff. & Fr.) S.F.Gray. และจำแนกเป็นเห็ดมีพิษจำนวน 1 ชนิด คือ *Coprinus disseminatus* (Pers. & Fr.) S.F. Gray

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางชีวภาพ, เห็ดกินได้, เห็ดมีพิษ, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

Abstract

A diversity of mushroom at Sab-Langka Wildlife Sanctuary in Lopburi Province was conducted during October 2008 to September 2009. The 190 mushroom samples were found in all seasons. These samples could classified in Division Ascomycota (2 Order, 3 Family, 8 Genus and 16 Species) and Division Basidiomycota (9 Order, 26 Family, 51 Genus and 113 Species). Most common family were Polyporaceae, Tricholomataceae and Marasmiaceae respectively. Sixteen species of edible mushrooms were *Sarcoscypha coccinea* (Scop. & Fr.) Lamb., *Clavaria zollingeri* Lev., *Marasmius pellucidus* Berk. & Br., *Termitomyces* sp., *Auricularia delicata* (Fr.) Henn., *Auricularia polytricha* (Mont.) Sacc., *Auricularia* sp., *Scleroderma verrucosum* Pers, *Cantharellus minor*, *Cantharellus odoratus* (Schw.) Fr., *Clavulina cristata* (Fr.) Schroet., *Dictyophora indusiata* (Vent. : Pers.) Fisch., *Lactarius hygrophoroides* Berk. and Curt., *Russula alboareolata* Hongo, *Russula cyanoxantha* (Schaeff. ex Secr.) Fr. และ *Russula emetica* (Schaeff. & Fr.) S.F.Gray. One species of poisonous mushroom was *Coprinus disseminatus* (Pers. & Fr.) S.F. Gray.

Keywords: Biodiversity, Edible mushroom, Poisonous mushroom, Sab-Langka Wildlife Sanctuary

บทนำ

ป่าซับลังกา ป่าที่มีสภาพสมบูรณ์ผืนสุดท้ายของจังหวัดลพบุรี เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำลำสนธิที่ไหลลงสู่แม่น้ำ ป่าสัก และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าโดยเฉพาะยังมีเสียงผาซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนอาศัยอยู่ ได้รับการประกาศเป็น ป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณ 248,987 ไร่ และบริเวณบ้านลังกาเชื่อม ตำบลกุดตาเพชร อำเภอลำสนธิ กำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมีเนื้อที่ 96,875 ไร่ จากคุณค่าความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาตินี้จึงสมควรต่อการอนุรักษ์และการศึกษาถึงความหลากหลายทางชีวภาพในเขตพื้นที่ป่า โดยเฉพาะเห็ดซึ่งเป็นทรัพยากรของป่าที่มีบทบาทสำคัญต่อความสมดุลและสมบูรณ์ของระบบนิเวศ รวมทั้งต่อการเป็นอาหารมนุษย์ที่สามารถพบได้ในทุกฤดูกาล แต่ด้วยเหตุที่เห็ดนั้นมีทั้งชนิดที่กินได้และเห็ดมีพิษ การเก็บเห็ดจากป่าเพื่อมาบริโภคก็อาศัยความรู้จากการบอกกล่าวจากรุ่นต่อรุ่น อันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งบางทีนั้นก็เกิดความผิดพลาด

ในการเก็บและการนำไปบริโภคจนทำให้ผู้ที่บริโภคเป็นอันตรายจนอาจเสียชีวิตได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาโดยอาศัยความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อจัดจำแนกว่าเป็นเห็ดชนิดที่กินได้ หรือเห็ดมีพิษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนผู้เก็บเห็ดบริโภคที่จะสามารถเลือกเก็บเห็ดชนิดที่กินได้ และหลีกเลี่ยงเก็บเห็ดมีพิษไปบริโภค รวมทั้งเพื่อการจัดการและพัฒนากาใช้ประโยชน์ทรัพยากรของป่าให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดลพบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดเห็ดที่กระจายพันธุ์อยู่ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในช่วงฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน
2. เพื่อจัดจำแนกชนิดของเห็ดที่พบกระจายพันธุ์อยู่ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ว่าเป็นเห็ดกินได้ เห็ดมีพิษ หรือเห็ดที่ใช้ประโยชน์ในทางยา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจและเก็บตัวอย่างเห็ดบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 3 ฤดู ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงกันยายน 2552 โดยเก็บตัวอย่างทุกระยะการเจริญเติบโต เพื่อให้ทราบถึงการเจริญแต่ละระยะ รวมทั้งการสังเกตและบันทึกรายละเอียดต่างๆ ของลักษณะภายนอก ได้แก่ หมวกดอก ก้าน และครีบ พร้อมทั้งบันทึกภาพถ่ายเพื่อแสดงสภาพธรรมชาติที่เห็ดเจริญอยู่ รวมถึงลักษณะต่างๆ ของเห็ด การทำพิมพ์สปอร์ (spore print) และกรณีที่มีตัวอย่างมากจะเก็บรักษาในน้ำยาฟอร์มาลิน (formalin) 10% เพื่อใช้ศึกษาลักษณะภายใต้กล้องจุลทรรศน์ในห้องปฏิบัติการ (ธีรวัฒน์ บุญทวีคุณและคณะ, 2547; อนงค์ จันทร์ศรีกุล, 2539)

การวิเคราะห์จำแนกชนิดของเห็ด ใช้ข้อมูลที่บันทึกได้จากภาคสนาม สปอร์และเนื้อเยื่อภายใต้กล้องจุลทรรศน์ นำไปจำแนกเปรียบเทียบกับลักษณะใน Key จากเอกสารอ้างอิง รายงานวิจัยต่างๆ และหนังสือประกอบ ได้แก่ เกษม สร้อยทอง (2537) ปรเมศ รักษาวงษ์ (2544) พูนพิไล สุวรรณฤทธิ์ และอุทัยวรรณ แสงวงนิช (2552) และ อนงค์ จันทร์ศรีกุลและคณะ (2551) เป็นต้น

ผลการวิจัย

การศึกษาความหลากหลายของเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษ บริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2552 เก็บรวบรวมเห็ดได้ 190 ตัวอย่าง โดยพบตัวอย่างมากที่สุดในฤดูฝน ซึ่งพบจำนวน 103 ตัวอย่าง จำแนกเป็นเห็ดกินได้จำนวน 14 ชนิด เห็ดมีพิษ จำนวน 1 ชนิด ในฤดูหนาว พบ 71 ตัวอย่าง เป็นเห็ดกินได้จำนวน 4 ชนิด เห็ดมีพิษ จำนวน 1 ชนิด และฤดูร้อน พบ 16 ตัวอย่าง เป็นเห็ดกินได้จำนวน 2 ชนิด (ตารางที่ 1) สำหรับภาพเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษที่พบในบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา นี้ แสดงในภาพที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 รายการชนิดเห็ดตามลำดับอนุกรมวิธานของตัวอย่างเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษที่สำรวจพบตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552

ลำดับอนุกรมวิธาน	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	สถานที่พบ	ฤดูที่พบ
เห็ดกินได้				
Division Ascomycota				
Order Pezizales				
Sarcoscyphaceae	<i>Sarcoscypha coccinea</i> (Scop. & Fr.) Lamb.	เห็ดถั่วแดงหรือ เห็ดถั่ว แบน	กิ่งไม้แห้ง	หนาว ฝน
Division Basidiomycota				
Order Agaricales				
Clavariaceae	<i>Clavaria zollingeri</i> Lev.	เห็ดปะการังสีม่วง	บนพื้นดิน	หนาว
Marasmiaceae	<i>Marasmius pellucidus</i> Berk. & Br.	เห็ดรมกระดาดไซ	ขอนไม้	ฝน
Tricholomataceae	<i>Termitomyces</i> sp.	เห็ดโคน	บนพื้นดิน	ฝน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับอนุกรมวิธาน	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	สถานที่พบ	ฤดูที่พบ
เห็ดกินได้				
Order Auriculariales				
Auriculariaceae	<i>Auricularia delicata</i> (Fr.) Henn.	เห็ดหูหนู	ต้นไม้	ฝน
	<i>Auricularia polytricha</i> (Mont.) Sacc.	เห็ดหูหนูชนิดขน	ต้นไม้	หนาว
	<i>Auricularia</i> sp.	เห็ดหูหนูป่า	กิ่งไม้แห้ง	ร้อน ฝน
Order Boletales				
Sclerodermataceae	<i>Scleroderma verrucosum</i> Pers		บนพื้นดิน	ฝน
Order Cantharellales				
Cantharellaceae	<i>Cantharellus minor</i>		บนพื้นดิน	ฝน
	<i>Cantharellus odoratus</i> (Schw.) Fr.		บนพื้นดิน	ฝน
Clavariaceae	<i>Clavulina cristata</i> (Fr.) Schroet.	เห็ดปะการังหงอนไก่	บนพื้นดิน	หนาว ฝน
Order Phallales				
Phallaceae	<i>Dictyophora indusiata</i> (Vent. : Pers.) Fisch.	ร่างแหกระโปรงยาว	บนพื้นดิน	ฝน
Order Russulales				
Russulaceae	<i>Lactarius hygrophoroides</i> Berk. and Curt.	เห็ดฟานเหลืองทอง	บนพื้นดิน	ฝน
	<i>Russula alboareolata</i> Hongo	เห็ดน้ำแป้ง	บนพื้นดิน	ฝน
	<i>Russula cyanoxantha</i> (Schaeff. ex Secr.) Fr.	ห่มหลายสี	บนพื้นดิน	ฝน
	<i>Russula emetica</i> (Schaeff. & Fr.) S.F.Gray.	แดงน้ำหมาก	บนพื้นดิน	ฝน
เห็ดมีพิษ				
Division Basidiomycota				
Order Agaricales				
Coprinaceae	<i>Coprinus disseminatus</i> (Pers. & Fr.) S.F. Gray	เห็ดหมวกคุ้ม	ขอนไม้	หนาว ฝน

Sarcoscypha coccinea
(Scop. & Fr.) Lamb.

Clavaria zollingeri Lev.

Marasmius pellucidus
Berk. & Br.

Termitomyces sp.

Auricularia delicata (Fr.) Henn.

Auricularia polytricha (Mont.) Sacc.

Auricularia sp.

Scleroderma verrucosum Pers

Cantharellus minor

Cantharellus odoratus (Schw.) Fr.

Clavulina cristata
(Fr.) Schroet.

Dictyophora indusiata
(Vent. : Pers.) Fisch.

ภาพที่ 1 เห็ดกินได้ที่สำรวจพบตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี
ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552

Russula alboareolata Hongo

Russula cyanoxantha
(Schaeff. ex Secr.) Fr.

Russula emetica
(Schaeff. & Fr.) S.F.Gray.

Lactarius hygrophoroides
Berk. and Curt.

Coprinus disseminatus
(Pers. & Fr.) S.F. Gray

ภาพที่ 2 เห็ดกินได้และเห็ดมีพิษที่สำรวจพบตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาคความหลากหลายของเห็ดกินได้และเห็ดมีพิษตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2552 สามารถรวบรวมตัวอย่างเห็ดที่สำรวจพบได้ 190 ตัวอย่าง โดยพบตัวอย่างเห็ดมากที่สุดในฤดูฝน สามารถจัดจำแนกหมวดหมู่ เป็น Division Ascomycota ได้จำนวน 2 อันดับ 3 วงศ์ 8 สกุล 16 ชนิด โดยวงศ์ที่พบมากที่สุดคือ Xylariaceae และ Division Basidiomycota จำนวน 9 อันดับ 26 วงศ์ 51 สกุล 113 ชนิด โดยวงศ์ที่พบมากที่สุดได้แก่ Polyporaceae, Tricholomataceae และ Marasmiaceae ตามลำดับ ชนิดของเห็ดที่พบนี้ที่สามารถกินได้มีจำนวน 16 ชนิด ดังนี้ *Sarcoscypha coccinea* (Scop. & Fr.) Lamb., *Clavaria zollingeri* Lev., *Marasmius pellucidus* Berk. & Br., *Termitomyces* sp., *Auricularia delicata* (Fr.) Henn., *Auricularia polytricha* (Mont.) Sacc., *Auricularia* sp., *Scleroderma verrucosum* Pers., *Cantharellus minor*, *Cantharellus odoratus* (Schw.) Fr., *Clavulina cristata* (Fr.) Schroet., *Dictyophora indusiata* (Vent. : Pers.) Fisch., *Lactarius hygrophoroides* Berk. and Curt., *Russula alboareolata* Hongo, *Russula cyanoxantha* (Schaeff. ex Secr.) Fr. และ *Russula emetica* (Schaeff. & Fr.) S.F.Gray. ส่วนเห็ดมีพิษจำแนกได้จำนวน 1 ชนิด คือ *Coprinus disseminatus* (Pers. & Fr.) S.F. Gray และตัวอย่างที่ยังไม่สามารถจัดจำแนกชนิดได้จำนวน 39 ตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- เกษม สร้อยทอง. 2537. เห็ดและราขนาดใหญ่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต (ประเทศไทย) จำกัด.
 อีรวัดน์ บุญทวีคุณ, ยศนันท์ พรหมโชติกุล และ อรุณี วิณิน. 2547. ความหลากหลายของเห็ดในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, น.134-145. ใน รายงานการประชุมความหลากหลายทางชีวภาพ งานวิจัยจากอดีตสู่อนาคต. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.
 ปรมศ รักชาวงษ์. 2544. เห็ดและราในประเทศไทย. ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
 พูนพิไล สุวรรณฤทธิ์ และอุทัยวรรณ แสงวงษ์. 2552. ทะเบียนรายการชนิดเห็ดในชั้น Basidiomycetes ในประเทศไทย. การประชุมการดำเนินการสนับสนุนการอนุรักษ์ต้นสนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2552.

อนงค์ จันทร์ศรีกุล. 2539. **เห็ดกินได้และเห็ดมีพิษในประเทศไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์
พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

อนงค์ จันทร์ศรีกุล, พูนพิไล สุวรรณฤทธิ์, อุทัยวรรณ แสงวณิช, Tsutomu Morinaga, Yoshinori Nishizawa และ Yasuaki
Murakami. 2551. **ความหลากหลายของเห็ดและราขนาดใหญ่ในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ

การพัฒนาต้นแบบเครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพองสำหรับใช้ในครัวเรือนโดยประยุกต์ใช้ เตาเหนี่ยวนำแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่สูง

Development original machine for sterilizing and sifting Marl used at home by High - Frequency of Induction Heating.

ปพน สะอาดวง¹, รังสรรค์ พงษ์พัฒนาไพ²

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²สาขาวิชาเทคโนโลยีเครื่องกล คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

หมู่บ้านหินสองก้อน ประกอบด้วยหมู่ที่ 4 และ 5 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีพื้นที่ดังกล่าว ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการผลิตดินสอพอง โดยผลิตเป็นสินค้าเป็นดินดอก ขายถุงละ 35 - 40 บาท ในปัจจุบัน ดินสอพองแผ่นที่ตากแห้งแล้วจะขายในราคากิโลกรัมละ 2.50-3.50 บาท เป็นดินที่ยังไม่ผ่านการฆ่าเชื้อใดๆ ดินดังกล่าวไม่สามารถนำไปเป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางค์ไม่ได้ เพราะเป็นดินที่มีเชื้อแบคทีเรียปะปนมาด้วย และเมื่อผ่านการฆ่าเชื้อ อุณหภูมิระหว่าง 180-220 องศาเซลเซียส ในเวลาที่เหมาะสม โดยการทดสอบจากห้องแล็บแล้ว จึงจะมีความปลอดภัย และราคาก็จะสูงขึ้น โดยราคาซื้อขายต่อกิโลกรัมที่ราคา 45 บาท

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาออกแบบ โดยการสร้างเครื่องตีดินให้ละเอียด-เครื่องล่อนละเอียด โดยผ่านตะแกรงกรองขนาด 75 ไมครอน และเครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพองโดยใช้อุณหภูมิระหว่าง 180-220 องศาเซลเซียส โดยชาวบ้านสามารถนำไปติดตั้งใช้งานภายในชุมชนหรือครัวเรือนได้ โดยฟังก์ชันการใช้งานง่าย ผลผลิตที่ได้จะต้องมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ทดสอบค่ามาตรฐาน โดยจะส่งผลให้รายได้ของชุมชนสูงขึ้น

คำสำคัญ : เครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์, ดินสอพอง, 180-220 องศาเซลเซียส, 75 ไมครอน

Abstract

The two stone village are compose moo 4 and moo 5 tambol talasubsol amphur Mueng Lopburi province. the area aforementioned majority villagers occupation sifting Marl production. by produces are clay flowers in presents sale at twenty to forty baths Marl sheet is dried and sold at a price per kilogram 2.50 to 3.50 Baht. The soil is not sterile any. Soil can not be used as ingredients in cosmetics are not. And sterile. Temperatures between 180-200 degrees Celsius. In a timely manner. The test lab then. Therefore, it is safe. And prices will rise. The price per kilogram, the price of 45 Baht

From above me. The research aims to develop the design. By hitting the ground to create a profile - a fine flake. Filtered through a sieve size of 75 microns. Marl and kill microorganisms for used a temperature between 180-220 degrees Celsius. The villagers can be deployed within the community or household. The function is easy to use. Products must meet the quality standard. This will result in higher income communities, of course.

Keywords: kill microorganisms, Marl, 180-220 degrees Celsius

บทนำ

บริเวณหมู่บ้านหินสองก้อน (ริมคลองชลประทาน) ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง (บริเวณสะพาน 6) จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งผลิตดินสอพองที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการทำดินสอพองกันแทบทุกครัวเรือน และบริเวณนั้นจะมีดินสีขาว หรือเรียกกันว่าดินมาร์ล มีเนื้อเนียนสีขาวละเอียด แน่น ไม่เหมาะกับการทำเกษตรกรรม ราคาขายจากการผลิตดินสอพองดินเม็ด (ดินดอก) ราคากิโลกรัมละ 0.12-0.15 บาท บรรจุขาย 1 ถุง น้ำหนัก 25 กิโลกรัม ขายถุงละ 30-35 บาท (ขาย 3 ถุงละ 100 บาท) ดินสอพองแผ่นที่ตากแห้งแล้วจะขายในราคากิโลกรัมละ 0.50-1.00 บาท ส่วนดินสอพองที่เป็นแผ่นเมื่อนำไปไม่ให้เป็นผง (หยาบ) ขายกิโลกรัมละ 1.00-2.00 บาท

ภาพที่ 1 บริเวณหมู่ผลิตดินสอพอง (ริมคลองชลประทาน) ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี

ดินสอพอง หรือดินมาร์ล (marl) คือดินที่ประกอบด้วยสารแคลเซียมคาร์บอเนตประมาณ 80 – 97 เปอร์เซ็นต์ และส่วนประกอบอื่น ๆ ได้แก่ SiO_2 , Al_2O_3 , Fe_2O_3 , MgO , CaO และ MgCO_3 (ชนิษฐา, 2542) มีแหล่งกำเนิดตามแหล่งน้ำจืดที่อยู่ใกล้เคียงกับแหล่งหินปูน ลักษณะทั่วไปคล้ายดินขาวหรือหินผุ ดินสอพองสดจะมีสีขาวเทา เทาอมฟ้า น้ำตาล หรือน้ำตาลแกมเหลือง แหล่งดินสอพองในประเทศไทยพบที่จังหวัดลพบุรี สระบุรี กาญจนบุรี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ลำปาง ชลบุรี เป็นที่ทราบกันว่าจังหวัดลพบุรีเป็นแหล่งผลิตดินสอพองแห่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จัดว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีชื่อเสียงอย่างหนึ่งของจังหวัด ที่จังหวัดลพบุรีดินสอพองมีมูลค่าซื้อขายกิโลกรัมละ 0.15 บาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่ต่ำมาก

ดินสอพองถูกนำไปใช้ในด้านอุตสาหกรรมหลายอย่างได้แก่ แป้งฝุ่น โคลนพอกหน้า โคลนพอกตัว ยาสีฟัน สบู่ งานศิลปะ ปูนขาว ผงขัดเฟอร์นิเจอร์ ผงขัดกระจก หรือนำไปใช้ในด้านเกษตรกรรมเพื่อใช้เป็นวัตถุช่วยแก้ความเป็นกรดของดิน อย่างไรก็ตามการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพองก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้ผู้นำผลิตภัณฑ์ดินสอพองไปใช้ปลอดภัยจากการติดเชื้อก่อโรคที่อยู่ในดิน สำหรับการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพองของชาวบ้านยังคงใช้วิธีการแบบโบราณคือใช้ดินสอพองใส่ภาชนะตั้งไฟถ่านคั่วซึ่งทำให้เสียเวลามาก ปัจจุบันมีผู้สร้างเครื่องสดดินสอพองขนาดใหญ่ (ดวง, 2549) (0.80 X 1.50 X 1.40 เมตร) ต้องใช้คนดูแลกำกับ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ไม่สะดวกในการใช้เครื่อง และเมื่อที่ผ่านการฆ่าเชื้อแล้วจำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 25 บาท ซึ่งนับว่าราคาสูงเมื่อเทียบกับก่อนจะสดหรือก่อนฆ่าเชื้อ

ปัจจุบันชาวบ้านหมู่บ้านหินสองก้อน (ริมคลองชลประทาน) ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง (บริเวณสะพาน 6) กระบวนการผลิตดินสอพองยังคงเหมือนเดิม เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดที่เข้าไปผลักดัน หรือส่งเสริมเทคโนโลยีให้กระบวนการผลิตเข้าสู่ในเชิงพาณิชย์ได้ คือค่าความละเอียด 30 ไมครอน และในกระบวนการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพอง และแบคทีเรียต่างๆ ที่ปะปนมากับผงดินได้

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

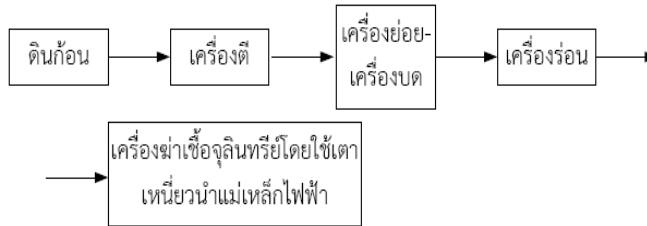
1. เพื่อสร้างเครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพอง สำหรับใช้ในครัวเรือนโดยใช้เตาเหนียวนำแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่สูง
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องต้นแบบเครื่องฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพอง

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. การออกแบบวงจรควบคุมเพาเวอร์อิเล็กทรอนิกส์กำลัง โดยใช้ *IGBT* (Insulated-Gate Bipolar Transistor) เป็นสวิตชิง ในการควบคุมการไหลของกระแสไฟฟ้าเข้าขดลวดความร้อน (Heating Coil)
2. อนุกรมความร้อนในการให้ความร้อนโดยการเหนียวนำของสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ส่งผ่านภาชนะที่ทำด้วยโลหะ โดยใช้กับแรงดันไฟภายในบ้านคือ 220 โวลต์ และมีตัวปรับอุณหภูมิ เพื่อต้องการควบคุมความร้อนตามการใช้งาน
3. เครื่องต้นแบบในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ สามารถฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรคได้แก่ เชื้อแบคทีเรีย ยีสต์ และเชื้อราทั้งหมด เชื้อปรีซิมพ์ทิล โคลิฟอร์ม เชื้อฟิซิลโคไล เชื้อสตาฟีโลคอคคัส ออเรอัส สามารถกรองดินสอพองได้ขนาดอนุภาค อย่างน้อย 75 ไมครอน
4. สามารถฆ่าเชื้อโรคได้ที่อุณหภูมิ ระหว่าง 180-220 องศาเซลเซียส
5. หน้าสัมผัสเตาไม่มีความร้อน ไม่มีควันทิ้ง ไม่มีประกายไฟ อนุกรมคิงค์ที่

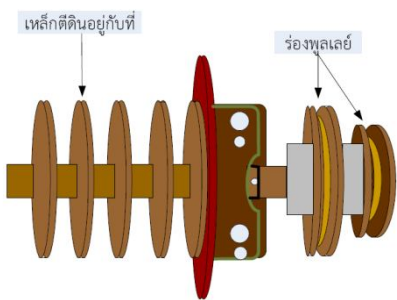
ขั้นตอนการออกแบบและวิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดตีดินก้อน, เครื่องย่อย-เครื่องบด และเครื่องร่อน ให้อยู่ในเครื่องเดียวกัน สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 2

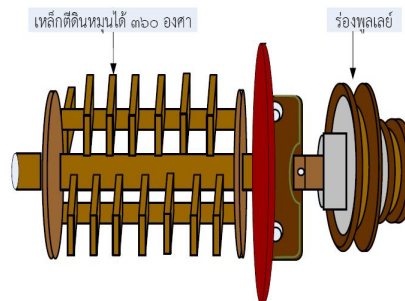

ภาพที่ 2 ขั้นตอนและกระบวนการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในดินสอพอง ค่าความละเอียด 75 ไมครอน

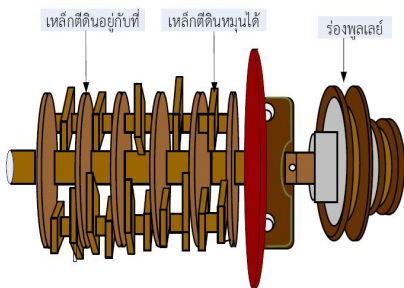
การออกแบบชุดเหล็กตีดินให้ละเอียด จากลักษณะโครงสร้างการยึดติดกันของดินสอพองหรือชาวบ้านเรียกว่าดินตอกนั้น โดยการยึดเกาะตัวติดกันเป็นเนื้อดินหลวมๆ ที่มีองค์ประกอบหลักของเนื้อผสมระหว่างดินเคลย์และแคลเซียมคาร์บอเนตทำให้บดย่อยละเอียดได้ง่ายกว่าดินเหนียว จากภาพซ้ายมือ (ภาพที่ 3) การออกแบบ ชุดเหล็กตีดินให้หมุนไปตามแกนที่เชื่อมติดกับพูลเลย์ และจากภาพขวามือ (ภาพที่ 4) ออกแบบให้หมุนได้รอบ 360 องศา ทำให้เกิดแรงเหวี่ยงในขณะที่มีมอเตอร์ทำงาน เมื่อนำทั้ง 2 ภาพมาประกอบรวมกัน จะได้ดังภาพที่ 5 และภาพที่ 6 เป็นเหล็กที่นำมาประกอบติดกัน และมีช่องสำหรับเปิด-ปิด ในการปรับให้ผงมาเข้าตะแกรงร่อน 75 ไมครอน สามารถปรับให้ดินออกมาน้อยได้ตามต้องการ และภาพที่ 7 แสดงเครื่องต้นแบบชุดตีดินก้อน, เครื่องย่อย-เครื่องบด และเครื่องร่อน ให้อยู่ในเครื่องเดียวกัน

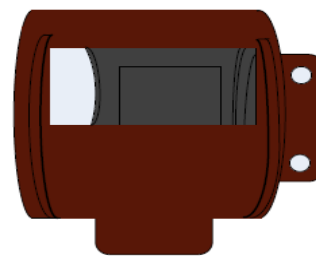
ภาพที่ 3 เหล็กตีดินอยู่กับที่

ภาพที่ 4 เหล็กตีดินหมุนได้ 360 องศา

ภาพที่ 5 ประกอบเหล็กตีดินอยู่กับที่กับเหล็กตีดินหมุนได้รอบ

ภาพที่ 6 ฝาเหล็กพับในการตีดินสอพอง

1.มอเตอร์ 1.5 Kw. 4 Pole ต้นกำลัง	5. แผ่นเหล็กเปิด-ปิด ในการตีละเอียด
2.ลูกเบี้ยวหมุนล่อนดินสอพอง	6. แผ่นเหล็กเปิด-ปิด หลังจากตีละเอียด
3. สปริงสำหรับตะแกรงร่อน	7. ภาชนะตะแกรงร่อนดิน 75 ไมครอน
4. ใส่ดินสอพอง	8. ภาชนะดินสอพองผ่านตะแกรงร่อน 75 ไมครอน

ภาพที่ 7 ชุดตีดินก้อน, เครื่องย่อย-เครื่องบด และเครื่องร่อน ให้อยู่ในเครื่องเดียวกัน ความละเอียดดิน 75 ไมครอน

วิธีดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการเปิดเครื่องโดยการต่อกับเต้าเสียบไฟฟ้าในบ้านได้โดยตรง โดยใช้มอเตอร์ต้นกำลัง ขนาด 1.5 Kw. หรือ 2 แรงม้า 4 โพล 1500 รอบ/นาที กระแสมอเตอร์ขณะสตาร์ท 3.2 แอมแปร์ และกระแสขณะทำงาน 3.6 แอมแปร์ จากผลการทดลองในการทดสอบการตีดินละเอียดและผ่านตะแกรงลอนละเอียด 75 ไมครอน โดยการชั่งน้ำหนักดินสอพองก่อนเข้าเครื่องเปรียบเทียบกับปริมาณผงดินสอพองที่ได้ออกมาและผ่านตะแกรงลอนดิน 75 ไมครอน โดยเริ่มจากน้ำหนักที่ 2, 4, 6 จนถึง น้ำหนัก 20 กิโลกรัม แล้วทำการจับเวลาตั้งแต่เริ่มใส่ดินสอพอง ใช้เวลาตีดินจนกระทั่งหมดใช้เวลากี่นาที ใช้เวลาในการล่อนกี่นาที แล้วทำการชั่งน้ำหนักดินสอพอง พร้อมกับวัดกระแสมอเตอร์ เพื่อนำไปคิดอัตราค่ากระแสไฟฟ้า โดยสรุปผลกราฟได้ดังนี้

ผลการทดลอง

กราฟที่ 1 สามารถนำมาพล็อตกราฟความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักดินสอพอง (ดินดอก/ กิโลกรัม) ผงดินสอพอง 75 ไมครอน

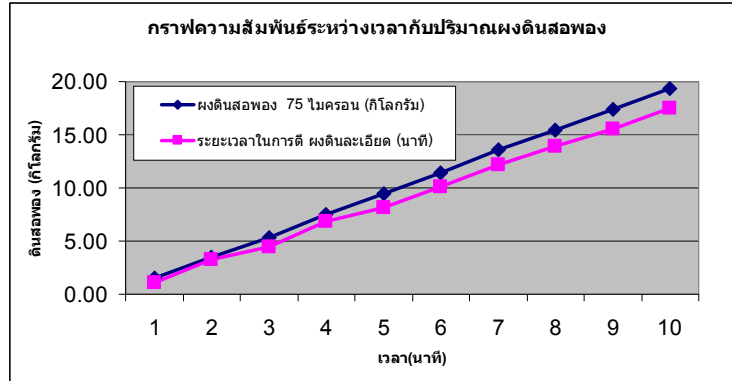
กราฟที่ 2 ระยะเวลาในการตีดินละเอียด (1) ระยะเวลาที่ผ่านตะแกรงลอน (2) รวมเวลาทั้ง (1) + (2)

กราฟที่ 3 การใช้พลังงานไฟฟ้าในแต่ละเงื่อนไขในการทดสอบ

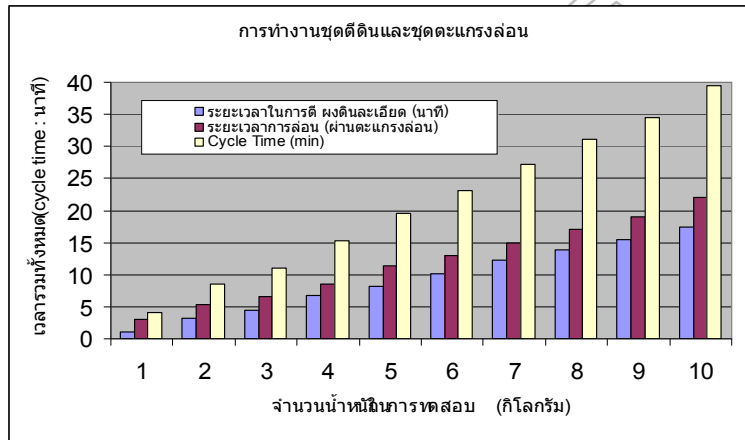
ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบเครื่องตีดิน-การล่อนละเอียด 75 ไมครอนและการใช้พลังงานไฟฟ้า

น้ำหนักดินสอพอง (ดินดอก/กิโลกรัม)	ผงดิน สอพอง 75 ไมครอน	เวลาการตีดิน (1)ละเอียด (นาที)	เวลาที่ผ่าน (2)ตะแกรง ลอน	รวมเวลา (1) + (2)	แรงดัน 220V.50 Hz.	กระแส ขณะทำงาน i(running)	จำนวน หน่วย ไฟฟ้า (unit)	จำนวน เงิน (บาท)
2	1.55	1.05	3.02	4.07	220	3.61	0.047	0.14
4	3.52	3.23	5.35	8.58	220	3.63	0.054	0.16
6	5.30	4.51	6.54	11.05	220	3.65	0.146	0.44
8	7.52	6.8	8.56	15.36	220	3.64	0.412	0.61
10	9.41	8.1	11.45	19.55	220	3.65	0.524	0.78
12	11.40	10.1	13.04	23.14	220	3.64	0.619	0.91
14	13.56	12.2	14.48	27.23	220	3.65	0.742	1.08
16	15.45	13.9	17.02	31.04	220	3.66	0.960	1.23
18	17.44	15.53	18.89	34.53	220	3.65	1.064	1.37
20	19.34	17.46	21.22	39.46	220	3.66	1.253	1.45

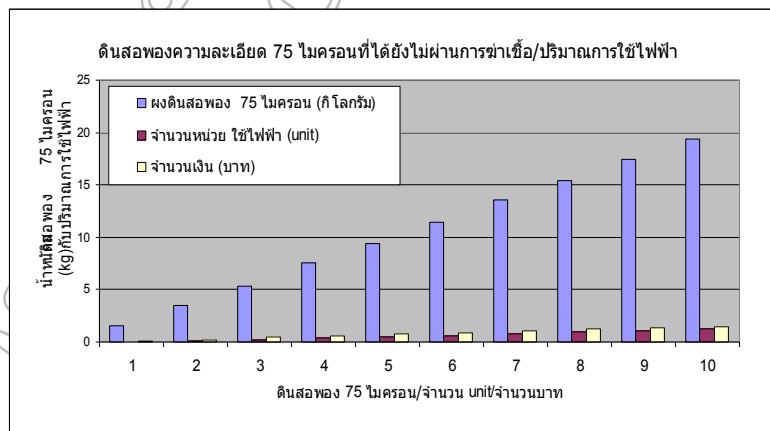
กราฟที่ 1 สามารถนำมาพล็อตกราฟความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักดินสอพอง (ดินตอก/ โลกรัม) ผงดินสอพอง 75 ไมครอน

กราฟที่ 2 ระยะเวลาในการตีดินละเอียด (1) ระยะเวลาที่ผ่านตะแกรงล่อน (2) รวมเวลาทั้ง (1) + (2)

กราฟที่ 3 การใช้พลังงานไฟฟ้าในแต่ละเงื่อนไขในการทดสอบ

สูตรการคำนวณหาค่าพลังงานไฟฟ้า

$$kw = ei * t(hrs).....watt$$

สูตรการคิดค่าไฟ/หน่วย ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

$$1 \text{ unit} = \frac{k w * h r s}{1000}$$

$$1 \text{ unit} = 3 \text{ bath}$$

ตัวอย่าง การคำนวณน้ำหนักรีดดินดอก 2 kg. ได้ปริมาณดินสอพอง 1.55 kg. ใช้พลังงานไฟฟ้าในกระบวนการดังกล่าว 0.047 unit คิดเป็นเงิน โดยแทนค่าสูตร คิดเป็นเงิน 0.14 บาท
พลังงานไฟฟ้าที่ใช้ ในการ

$$k w = \left[\frac{220V * 3.61A * \left(\frac{4.07 \text{ min}}{60} \right)}{1000} \right] * 3 \text{ bath}$$
$$= 0.14 \text{ bath}$$

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการทดลองสมรรถนะ การทำงานของเครื่องตีดินละเอียด และเมื่อผ่านตะแกรงลอน 75 ไมครอน จากการเปรียบเทียบปริมาณดินที่ใส่เข้าไป (กิโลกรัม) และได้ปริมาณดินความละเอียด 75 ไมครอน โดยคิดจากค่าเฉลี่ย สามารถสรุปผลได้คือ น้ำหนักปริมาณดินสอพอง(ดินดอก/กิโลกรัม) 11 กิโลกรัม จะได้ดินสอพองผ่านตะแกรงลอน 75 ไมครอน 10.45 กิโลกรัม คิดเป็น 95 เปอร์เซ็นต์ เวลาเฉลี่ยในการตีดิน 9.29 นาที เวลาเฉลี่ยที่ผ่านตะแกรงลอน 12 นาที รวมเวลา (1) + (2) เท่ากับ 21.40 นาที จำนวนหน่วยกำลังงานไฟฟ้า 0.5821 หน่วย (กิโลวัตต์/ชั่วโมง) คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 0.817 บาท

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา สุขเจือ และ คณະ. (2542). การศึกษาองค์ประกอบและการนำไปใช้ประโยชน์ของดินสอพอง
วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ดวง ทองคำช้อยและคณະ. (2549: 64). การวิจัยและพัฒนาเครื่องสตุและร่อนดินสอพอง. วิทยานิพนธ์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

การพัฒนาเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ

An Efficiency Development of a Semi-Automatically Fertilizer Mixing Machine

วยากร อุดมโภชน

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องผสมปุ๋ย ทั้งในด้านการลดเวลาในการทำงานของเครื่อง การเพิ่มปริมาณการผสมปุ๋ย และลดปริมาณส่วนผสมของน้ำ วิธีการศึกษาเป็นการศึกษากาคนามโดยการศึกษาวิเคราะห์การทำงานของเครื่องผสมปุ๋ยของชาวบ้านบางกระเจาะ จังหวัดตราด เพื่อค้นหาข้อบกพร่องในการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพ แล้วแยกแยะข้อบกพร่องเหล่านั้นเพื่อหาทางขจัด และทดแทนใหม่ แล้วจึงสร้างเครื่องผสมปุ๋ยต้นแบบใหม่ และนำไปทดลองใช้ ผลการทดลองเครื่องผสมปุ๋ยต้นแบบพบว่า

1. เวลาที่ใช้ในการที่หัวฉีดพ่นน้ำเต็มถัง 6 ลิตร ใช้เวลาเฉลี่ย 1.38 วินาที หรือหัวฉีดพ่นน้ำออก 1 ลิตรใช้เวลาเฉลี่ย 0.23 วินาที

2. ประสิทธิภาพของเครื่องผสมปุ๋ยด้านเวลา ปริมาณน้ำด้านจุลินทรีย์ที่ใช้ผสม และปริมาณปุ๋ยพบว่าในเวลาเฉลี่ย 1.01 นาที ใช้น้ำจุลินทรีย์เฉลี่ย 3.81 ลิตร กับปุ๋ย 10 กก.

3. สมรรถนะด้านการทำงานของเครื่องผสมปุ๋ยและอัดเม็ดปุ๋ยสูงขึ้น คือ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 25 และเครื่องจักรสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องโดยมีคนควบคุม

คำสำคัญ ; เครื่องผสมปุ๋ย ปุ๋ยชีวภาพ

Abstract

The objective of the research area to develop an efficient semi-automatically fertilizer mixer for farmers to produce bio-fertilizer. The method employed in this study was to analyze and test the existing fertilizer mixing machine to find out inefficient parts and working process which could be replace or eliminated in particular to reduce time and substance water consuming in producing fertilizer. The testing results of rebuilt fertilized mixing machine were followed;

1. The average time spent of water injector for 6 liters was 1.38 seconds or 1 liter per 0.23 second.

2. The efficiency of the mixing machine in producing 10 Kilograms of fertilizer was in 1.01 minutes consumed 3.81 liters of substance water

3. In overall, The capacity of fertilizer mixing machine had been improved 25 % and the machine could be worked continuously by human – controlled.

Key words ; mixing machine , fertilizer mixing machine , fertilized

บทนำ

จากอดีตกาลมาถึงปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีการเพาะปลูกต่างๆมากมายทั้งพืชสวน พืชไร่ และข้าว ดังสุภาษิตที่ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” แม้แต่ต่างประเทศยังยกย่องให้ประเทศไทยเป็น คราวโลก ซึ่งในอดีตได้มีการเพาะปลูกแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือทำไว้เพื่อการอุปโภค เหลือจึงนำมาขายเพื่อใช้แลกเปลี่ยนค่าประเภทอื่นๆ ต่อมาได้มีการพัฒนามาใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนสินค้า มีการแข่งขันกันมากขึ้น รูปแบบสังคมเปลี่ยนไป ความต้องการความสะดวกสบาย สิ่งอำนวยความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น ทำให้มนุษย์มีความต้องการในความสบายมากขึ้น รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เข้ามา รุมเร้าไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของค่าครองชีพที่สูงขึ้น ค่าสาธารณูปโภคที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มนุษย์ต้องดิ้นรนในการทำมาหากิน โดยเฉพาะประชากรที่อยู่ในระดับรากหญ้าได้รับความเดือดร้อนมาก ไมว่าจะเป็นในเรื่องของราคาผลผลิตตกต่ำ วัสดุทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน อุปกรณ์การเกษตรต่างๆ ส่งผลให้รูปแบบการทำเกษตรเปลี่ยนไป มี

การเน้นปริมาณและหรือการผลิตมากขึ้น จนในบางช่วงเวลามีผลิตภัณฑ์ล้นตลาด บางครั้งก็ขาดแคลน ซึ่งยังไม่มีหน่วยงาน
ทั้งของภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง

จากผลของราคาที่สูงขึ้นของอุปกรณ์การเกษตรประกอบกับโครงการพระราชดำริ ทำให้มีเกษตรกร หลายกลุ่ม
หลายพื้นที่ได้หันมาใช้เกษตรธรรมชาติเพื่อลดต้นทุนกันมากขึ้นและยังเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคด้วย ทัศนคติใหม่
ในขั้นที่สอง คือ รวมพลังเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสร้างความพอเพียงใน
ขั้นที่หนึ่ง ทำให้เกิดความเข้มแข็งในแต่ละคนแต่ละครอบครัว จนเกิดกลุ่มกิจกรรมที่เข้มแข็งและเกิดพลัง ในขั้นที่สอง การ
รวมกลุ่ม จึงร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีใจมาขอความช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว การรวมกลุ่มให้เกิดพลังใน
การดำรงชีพ และดำเนินกิจกรรมการเกษตร โดยการร่วมแรงร่วมมือในการผลิต จัดระบบการผลิต การตลาด ร่วมคิดร่วม
วางแผน และระดมทรัพยากรในการผลิตร่วมกัน สร้างสวัสดิการความเป็นอยู่ ด้านการศึกษาและอนามัย ร่วมกันในชุมชนและ
กลุ่มเป็นอันดับแรก ทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มมีความเข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้ เกิดความสามัคคีปรองดองกัน
สามารถร่วมดำเนินธุรกิจด้วยกันโดยการร่วมกันซื้อขาย ซึ่งจะช่วยให้การลดค่าขนส่ง ทำให้เกิดการเรียนรู้แหล่งผลิต ซื้อขาย
ปัจจัยการผลิตและผลผลิต นอกจากนี้แล้ว การรวมกลุ่มและแปรรูปแบบสหกรณ์ ทำให้มีผลผลิตในปริมาณที่มากพอสามารถ
เพิ่มอำนาจในการรวมกลุ่ม และรูปแบบสหกรณ์ทำให้มีผลผลิตในปริมาณที่มากพอ สามารถเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาใน
การจำหน่ายพืชผลทางการเกษตร ทัศนคติใหม่ : ขั้นที่สามร่วมค้าขายสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนในขั้นตอนที่สอง เมื่อองค์กร
หรือกลุ่มหรือสหกรณ์ เกิดความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองได้แล้ว จึงร่วมกับคนภายนอกค้าขาย ร่วมประสานประโยชน์
ร่วมกัน โดยร่วมมือกับแหล่งเงินทุน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน ในขั้นตอนที่สาม โดยยึดหลักการการผลิตเดิม ระบบและ
รูปแบบการรวมกลุ่มการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การจัดตั้งและบริหารโรงสี ร้านค้า
สหกรณ์ ในลักษณะบริษัทร่วมทุน ช่วยกันลงทุนในรูปแบบทรัพยากรการผลิต ทรัพยากรมนุษย์ (ตัวบุคคลช่วยกันทำงาน)
เงินทุน และ อุปกรณ์การผลิตก่อสร้าง เป็นต้น ในการร่วมมือร่วมใจกับบุคคลภายนอก ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้เกิด
หน่วยเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจท้องถิ่น จะตั้งอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความ
ถนัด เช่น หน่วยการผลิต หน่วยขนส่ง หน่วยการจัดการ หน่วยติดต่อการตลาด หน่วยจำหน่าย หน่วยการลงทุน เป็นต้น แต่
ทุกหน่วยจะต้องทำงานเหมือนบริษัทเดียวกัน ทำงานเป็นทีมประสานงานร่วมกัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการ
บริหารการจัดการ การดำเนินธุรกิจ เกิดขบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ทราบความต้องการทั้งชนิด ปริมาณ คุณภาพ
และราคาสินค้า นิสัยการบริโภคและอุปโภคของลูกค้า สิ่งสำคัญจะต้องมีกลไก กฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน การจัดสรรปันส่วน
ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต้องยุติธรรมและมีคุณธรรมซึ่งควรหันมาใช้เกษตรธรรมชาติแทนเกษตรเคมีเกษตรกรจำเป็นต้องใช้การ
หมักเองไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของฮอร์โมน ยาขับไล่แมลง ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งการทำปุ๋ยชีวภาพนั้นเป็นกระบวนการในการ
หมักที่ค่อนข้างซับซ้อน และใช้แรงงานค่อนข้างมาก และเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพที่มีวางขายในตลาดยังไม่สามารถนำมาใช้งาน
ได้ในปริมาณที่มากเพียงพอกับความต้องการใช้ (พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาต
เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2542)

ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับสภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจการพัฒนาทางภาคเกษตรจึงเป็น
วิธีการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีรายได้ทดแทนจากภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาการเกษตรมีปัจจัยสำคัญที่ต้องพัฒนา
คือ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดังนั้นการใช้ปุ๋ยจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในการเพิ่มการเจริญเติบโต และเพิ่ม
ผลผลิตของพืช นอกจากจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีกับพืชแล้วการนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับปุ๋ยชนิดอื่นเช่น ปุ๋ยชีวภาพ หรือ ปุ๋ยอินทรีย์ก็
จะเป็นทิศทางหนึ่งที่ทำให้การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นไปอย่างยั่งยืน

ปุ๋ยชีวภาพ หมายถึง การที่นำเอาจุลินทรีย์มาใช้ปรับปรุงดินทางชีวภาพ ภายภาพ ทางเคมีชีวะ และย่อยสลาย
อินทรีย์วัตถุตลอดจนการปลดปล่อยธาตุอาหารจากพืช จากอินทรีย์ หรืออนินทรีย์วัตถุ (ยุทธศาสตร์ปุ๋ยชีวภาพ กรมวิชาการ
เกษตร. 2548-2553)

ปุ๋ยชีวภาพนอกจากจะมีส่วนช่วยเพิ่มธาตุอาหารพืชและดินแล้วปุ๋ยชีวภาพยังสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้
ปุ๋ยเคมี ทำให้เกษตรกรลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้และยังช่วยลดภาวะ ปรับสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสมดุล เพิ่มศักยภาพใน
การผลิตพืช (รุ่งเรืองการช่าง. เครื่องผสมปุ๋ยและเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ. [on line].)

ภาคตะวันออก ซึ่งมีจังหวัด จันทบุรี ระยอง ตราด ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และชลบุรี ซึ่งในหลายพื้นที่เป็น
เกษตรกรรม ปลูกพืชสวน เช่น เงาะ มังคุด ลองกอง ทุเรียน ส้มโชกุน สลະ ลำไย มันสำปะหลัง ยางพารา ฯลฯ ซึ่งในแต่ละ
สวนต้องใช้ปุ๋ยในจำนวนมาก และในปีหนึ่งๆ จะต้องใส่ปุ๋ยประมาณ 4 ตัน ในแต่ละเที่ยวประมาณ 1-4 กระสอบปุ๋ย/ตัน

ถ้าใน 1 ไร่มีต้นพืชประมาณ 25 ต้น ชาวสวนส่วนใหญ่มีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ แสดงว่าชาวสวนส่วนใหญ่ต้องใช้ปุ๋ยโดยเฉลี่ยหนึ่งเที่ยวประมาณ 2,000 กระสอบปุ๋ย ถ้าต้องใส่ปุ๋ย 4 เที่ยวในรอบปี ต้องใส่ปุ๋ยสวนละ 8,000 กระสอบปุ๋ย ซึ่งเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันชาวสวนก็ต้องใช้แรงงานและเวลาเพื่อการผลิตปุ๋ยจำนวนมาก จึงจะสามารถผลิตปุ๋ยได้เพียงพอทันต่อความต้องการใช้ แม้กระนั้นก็อาจไม่สามารถผลิตปุ๋ยชีวภาพได้ทันต่อการใช้ ทั้งนี้เป็นเพราะการผลิตปุ๋ยชีวภาพจำเป็นต้องมีการพักเพื่อระบายความร้อนที่เกิดจากการหมักปุ๋ยอีกด้วย ซึ่งส่วนมากมีส่วนผสมโดยประมาณปุ๋ยมูลสัตว์ : แกลบ : รำละเอียด ดังนี้ 1 : 1 : 1 น้ำจุลินทรีย์ และใส่วัสดุอื่นเพื่อเพิ่มคุณภาพ คลุกเคล้าให้มีความชื้นที่พอเหมาะ ฟังให้แห้งและเย็นตัวก็สามารถนำไปใช้งานได้ (ศูนย์ฝึกอบรมและเผยแพร่เกษตรธรรมชาติคว.ช.)

งานวิจัยนี้เพื่อพัฒนาต้นแบบเครื่องผสมปุ๋ยหมักแบบถังหมุน วิธีการทดสอบประกอบด้วย การออกแบบ สร้างต้นแบบ และทดสอบความสามารถของเครื่องในการผสมปุ๋ย ผลการทดสอบพบว่า ก) ต้นแบบเครื่องผสมปุ๋ย หมักแบบถังหมุนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) มอเตอร์ขนาด 1 แรงม้า 2) เกียร์ทดและชุดส่งกำลัง 3) ชุดควบคุมการทำงาน 4) ตะแกรงยึดถัง 5) ถาดรับปุ๋ย 6) โครงเครื่อง และ 7) ถังพลาสติกสำหรับผสมปุ๋ยขนาด 100 ลิตร ที่สามารถถอดออกจากเครื่องได้ และ ข) ทดสอบทำงานเบื้องต้นด้วยการผสมปุ๋ยโดยการหมุนถังวนและตามเข็มนาฬิกาสลับกันครั้งละ 1, 2, 5 รอบ และหมุนทางเดียวจนครบ 10, 20 และ 30 นาทีเมื่อประเมินผลการทำงานของเครื่องต้นแบบด้วยการให้คะแนน โดยพิจารณาจากลักษณะของปุ๋ยที่ผสมแล้ว พบว่า การหมุนทางเดียว และหมุนถังวนและตามเข็มนาฬิกาสลับกัน 5 รอบ โดยใช้เวลาผสมปุ๋ย 20 นาทีเป็นสภาวะการทำงานที่เหมาะสมที่สุดโดยปุ๋ยที่ผสมได้มีลักษณะผสมคลุกเคล้าเข้ากันได้ดีมาก มีลักษณะร่วนซุยมาก สามารถนำออกมาจากถังได้ง่าย (ศุภกิตต์ สายสุนทร และคณะ. การพัฒนาต้นแบบเครื่องผสมปุ๋ยหมักแบบถังหมุน. 2553). ในส่วนงานวิจัยมีการประดิษฐ์เครื่องผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดพลังก๊าซชีวภาพซึ่งทำการประดิษฐ์เครื่องอัดเม็ดปุ๋ยระบบแบบเกลียวโดยใช้หัวอัดที่ทำขึ้นมาจากเหล็กหล่อทนทานต่อการใช้งานหนักในสภาพมีฝุ่นละอองขนาดเครื่องผลิต กxยxส 17x30x43 นิ้ว ซึ่งมีขนาดกระทัดรัดโดยใช้ต้นกำลังจากเครื่องรถไถนาเดินตามขนาด 7 – 9 แรงม้าโดยใช้เชื้อเพลิงผสมระหว่างก๊าซชีวภาพกับน้ำมันดีเซล มีประสิทธิภาพในการอัดเม็ดปุ๋ยระบบหัวอัดเม็ดได้ประมาณ 1,800 – 2,000 กิโลกรัมต่อวัน(36 – 40 กระสอบ/วัน) เคลื่อนย้ายสะดวกเหมาะกับการผลิตของกลุ่มเกษตรกร (ผศ.ดร.ภูมิศักดิ์ อินทนนท์และคณะ. การประดิษฐ์เครื่องผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดพลังก๊าซชีวภาพ สำหรับ อบต. โดยกระบวนกรมีส่วนร่วม.)

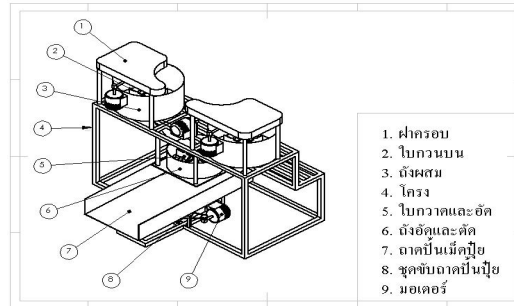
ทางคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงได้มีการส่งเสริมให้คณาจารย์ทำการศึกษาวิจัย ประดิษฐ์ เครื่องมือเครื่องจักร ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริการชุมชนหรือแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจถึงปัญหาของกลุ่มเกษตรกร จึงเป็นที่มาในการพัฒนาสร้างเครื่องผสมปุ๋ยกึ่งอัตโนมัติขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติต้นแบบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

สร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ(ต้นแบบ) จำนวน 1 เครื่อง มีถังผสม 2 ถัง โดยใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นต้นกำลัง ระยะเวลา 12 เดือน โดยการศึกษาปัญหาจากชุมชนถึงความต้องการของรัฐวิสาหกิจชุมชน ตำบลวังกระแจะ จังหวัดตราด ทำการวิเคราะห์กระบวนการผสม ออกแบบเครื่องผสมปุ๋ย ดำเนินการสร้าง ทดลองใช้งานในคณะฯ และยังได้ส่งลงพื้นที่ให้กลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนได้ทดลองใช้ โดยมีกระบวนการในการเก็บผล ซึ่งขั้นตอนการทำงานของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพมีขั้นตอนดังนี้คือ นำส่วนผสมที่ปั่นแล้วมาใส่ถังแรกตามอัตราส่วน เดินเครื่องผสมปุ๋ย จากนั้นดูว่าส่วนผสมเข้ากันดีหรือยัง เมื่อเข้ากันแล้วเติมน้ำจุลินทรีย์ลงในส่วนผสมโดยเปิดวาล์วน้ำที่บนถัง ดูความชื้นของส่วนผสมว่าได้ที่หรือยัง เมื่อส่วนผสมมีความชื้นที่พอเหมาะ หมุนเปิดที่กั้นถังเพื่อส่งส่วนผสมที่เสร็จไปยังถังอัดเม็ดปุ๋ยและปั่นเม็ดปุ๋ย ในขณะที่ส่วนผสมในถังแรกเสร็จและเดินเครื่อง สามารถที่จะใส่ส่วนผสมลงในถังที่สอง และเดินเครื่อง โดยทำตามขั้นตอนเหมือนดังแรก เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล โดยใช้กระบวนการจับเวลาในการทำงานของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ จะเริ่มจากการนำวัสดุที่จะใช้ผสมในแต่ละอย่างทำการบดแล้ว มาใส่ในถังผสมและเริ่มนับเวลาจากขั้นตอนนี้ ทำการจับเวลาน้ำเพื่อหาเวลาที่ใช้น้ำ 1 ลิตร จำนวน 5 ครั้ง จับเวลาการทำงานของการผสม เวลาทั้งกระบวนการ เวลาที่ใช้ในการฉีดน้ำและ เวลารวมที่เสร็จสิ้นกระบวนการ โดยเริ่มนับจับเวลาตั้งแต่ที่ใส่วัตถุดิบลงในถังผสมเรียบร้อยแล้ว จนปั่นเม็ดปุ๋ยเสร็จ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อคำนวณหาปริมาณต่อวัน

ภาพที่ 1 แบบร่างเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ

ภาพที่ 2 ภาพเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ(ต้นแบบ)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าพัฒนาเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ(ต้นแบบ) ในการผสมและอัดเม็ดปุ๋ยที่ได้จากการทำงานของเครื่องต้นแบบและเครื่องที่ใช้อยู่ของกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

ตารางที่ 1 เวลาต่อปริมาตรน้ำที่ออกที่หัวฉีด

ครั้งที่	เวลา(นาที)/น้ำ 6ลิตร
1	1.40
2	1.36
3	1.36
4	1.38
5	1.40
เฉลี่ย	1.38
	0.23 นาที/ลิตร

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพในการผสมปุ๋ยและอัดเม็ดปุ๋ย

ครั้งที่	เวลาในการผสมปุ๋ยกับน้ำ จุลินทรีย์(นาที)/ปุ๋ย 10 กก.	ปริมาณน้ำจุลินทรีย์ที่ใช้ใน การผสม (ลิตร)	เวลาในการอัดเม็ดปุ๋ยที่ ผสมเสร็จ 10 กก.(นาที)
1	1.08	4.7	5.20
2	0.54	2.35	4.29
3	1.01	4.39	5.15
เฉลี่ย	1.01	3.81	5.02

ตารางที่ 3 แสดงภาพรวมการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพที่มีใช้ในท้องตลาดกับเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ

ลำดับ	รายการ	เครื่องที่มีใช้อยู่	เครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ
1	การใส่น้ำจุลินทรีย์ลงถังผสม	ใช้คนตักใส่	ใช้คนเปิด-ปิดวาล์วน้ำ
2	การผสมปุ๋ย	ไม่ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง
3	การส่งส่วนผสมมาอัดเม็ดปุ๋ย	ใช้คนตัก	ต่อเนื่อง
4	ปริมาณการผสม (กก./ครั้ง)	100 – 150	10 – 20
5	เวลาที่ใช้ในการผสม (นาที)	25	1.01
6	เวลารวมที่ใช้ถึงอัดเม็ดปุ๋ยเสร็จ	60 นาที/100 กก.	5.02 นาที/10 กก.
7	จำนวนถังผสม (ถัง)	1	2

อภิปรายผล

1. ปุ๋ยที่ปั่นออกมามีหลายส่วนแต่ไม่เป็นเม็ด น่าจะเกิดจากถาดปั่นมีลักษณะราบต้องปรับเปลี่ยนให้โค้งน่าจะลดการแตกของเม็ดปุ๋ยลง และการสายของถาดปั่นมีความแรง ซึ่งอาจส่งผลให้เม็ดปุ๋ยแตกตัวได้
2. ความสามารถในการปั่นปุ๋ยในภาพรวมของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติ ต้นแบบ สามารถปั่นเม็ดปุ๋ยได้มากกว่า เนื่องจากเครื่องที่มีใช้อยู่ เวลาที่อัดเม็ดปุ๋ยในปริมาณมากและทำงานนาน ๆ แล้วมอเตอร์ที่ใช้ขับปั๊ม
3. ความต่อเนื่องในการผสมของเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพกึ่งอัตโนมัติดีกว่าเครื่องที่กลุ่มเกษตรกรใช้อยู่ (ซึ่งเป็นเครื่องแบบแยกชิ้น และมีถังผสมเพียงถังเดียว) โดยเฉพาะทำให้ประหยัดเวลา แรงงาน ในการผสมปุ๋ย
4. การคลุกเคล้าส่วนผสมของเครื่องต้นแบบ สามารถผสมให้เข้ากันได้ทั่วถึงและเร็วกว่าเครื่องที่มีใช้อยู่ในท้องตลาด อันเนื่องจากถังผสมมีขนาดเล็กกว่าและยังส่งผลให้ใช้ต้นกำลังขับที่มีขนาดเล็กลงได้
5. การผสมปุ๋ยของเครื่องต้นแบบสามารถผสมได้ปริมาณมากกว่าเครื่องที่มีใช้อยู่ในท้องตลาด เนื่องจาก สามารถคลุกเคล้าเข้ากันในเวลาที่น้อยกว่า และยังผสมได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องรอการผสมของถังแรก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนาเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพที่เป็นอัตโนมัติ
2. คว้าศึกษาและสร้างเครื่องผสมปุ๋ยชีวภาพทั้งระบบและหรือทั้งกระบวนการ
3. ควรมีการศึกษาถึงวิธีการฝังปุ๋ยให้แห้งเร็วว่ามีผลอย่างไรต่อจุลินทรีย์
4. คว้าศึกษาถึงใบปาดและใบอัดว่ามมุดเป็นมุมที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จักร จักกะพอกและยาชูมะสะ โคงะ. เครื่องจักรกลเกษตร กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ม.ป.ป.
 ชุมพล ศฤงคารศิริ. การวางแผนและควบคุมการผลิต พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2545
- นริศ ศรีเมฆ. วัสดุช่าง พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร., ม.ป.ป.
 บรรเลง ศรีนิล(รศ.) และประเสริฐ ก้วยสมบุญ(ผศ.). ตารางงานโลหะ. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ., 2524.
- มานพ ต้นตระกูลบัณฑิตย์และคณะ. ชิ้นส่วนเครื่องจักรกล พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น):2540
- ศูนย์ฝึกอบรมและเผยแพร่เกษตรกรรมชาติคิวเซ. การประยุกต์ใช้จุลินทรีย์อีเอ็มเพื่อการเกษตรและสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : อีรสารการพิมพ์., 2543.
- สมชัย เกษสมบัติ. ระบบขับเคลื่อนเครื่องจักรกลการเกษตร พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง., 2538.
- สมโพธิ วิวิทย์กูรวงศ์. กลศาสตร์ของวัสดุ. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์., 2540.

สิริศักดิ์ ปโยธรศิริ. **กำลังวัสดุ**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนเตอร์เฮ้าส์., 2536.

Single Ferdinand.L and Others. **Strength of materiala Fourth Edition**. New York : South East Printing Pte Ltd., 1987.

Riley William.F. **Engineering Mechanics Statistics**. New York : Printed in the United States of American., 1996.

Hibbeler.C.R. **Engineering Mechanics Statistics**. New York : Simon & Schuster (Asis) Pte. Ltd., 1997.

Beer. Ferdinand.P. **Mechanics of Materials**. London : Mc Grow Hill Book Co., 1992.

ภูมิศักดิ์ อินทนนท์(ผศ.ดร.) วัฒนพงษ์ รัชชวีเชียร(รศ.) นายบงกช ประสิทธิ์ นางสาวรัชนิพร สุทธิภาศิลป์. การประดิษฐ์เครื่องผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดพลังก๊าซชีวภาพ สำหรับ อบต. โดยกระบวนการมีส่วนร่วม. [on line] คลินิกเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศุภกิตต์ สายสุนทร ปันฉัตร ภัทรสถาพรกุล วิณา ชาลียุทธ ยาวลักษณ์ พัสตุ และ นรินทร์ จันทวงศ์. **การพัฒนาต้นแบบเครื่องผสมปุ๋ยหมักแบบถ่มหมุน**. 2553.

www.clinictech.most.go.th/techlist/0214/agriculture/00000-393.html

<http://plantpro.doae.go.th/engineer/webpage/machinery/fertilizer.htm>

www.sri.cmu.ac.th/~lamphun_envi/modules.php?name=news&pagen

รุ่งเรืองการช่าง. เครื่องผสมปุ๋ยและเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ. [on line]. Available : <http://www.pui-thai.com/content.html> 2005 - 2007.

Changsanha.com : คลังความรู้ วิทยาศาสตร์ โลกของเรา ชีวิต เทคโนโลยี สาระความรู้-ช่วงทดลองใช้

ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ฉบับสมบูรณ์
(Poster Presentation)

สาขาการศึกษา

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

The Study for the Skills of Administrators According to Their Opinions of Administrators and Teachers Under the Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area.

อารียา ศิริบุญประสิทธิ์ สุรีย์มาศ สุขกสิ ,สายตา ประเสริฐภักดิ์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำนวน 459 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 132 คน และครูผู้สอน จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการตรวจสอบ ความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the skill of administrators to their opinions of administrators and teacher under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office. The independent variables were classified by status, educational level and school size. The research sample consisted of 459 administrators and teachers under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office. The research instrument was a five rating scale questionnaire with reliability at .96. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test and One-way ANOVA and pair difference was tested by Scheffe' Method.

The findings were : 1) The skill of administrators to their opinions of administrators and teacher under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office for the overall aspects and sides almost all aspects were at high level. 2) The skill of administrators to their opinions of administrators and teacher under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office were classified by status and education level for the overall aspects and sides almost all aspects showed a difference without statistical significance and school size for the overall aspects and sides found the skill of administrators had statistically significant difference at the .01 level

Keyword : skill of administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข ได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่เปลี่ยนไปจากเดิม ได้มีการยุบรวมกรม ต่าง ๆ ในส่วนกลางเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเอื้อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษา ที่สังกัดแต่ละกรม โดยมุ่งหวังให้มีการ

กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ มาตรา 39 ระบุว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งหมายความว่าเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะมีอำนาจมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษามากขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดโดยหวังว่าเมื่อมีการกระจายอำนาจออกจากกระทรวงไปแล้วขั้นตอนการบริหารจะน้อยลง เวลาที่ใช้ในการตัดสินใจในแต่ละเรื่องจะสั้นลงด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะพึ่งตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติงานที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 20)

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากแต่คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐได้ก็ต้องอาศัยการบริหารการศึกษาที่ดีและเหมาะสมแก่ชุมชนนั้น ๆ คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งใน การบริหารสถานศึกษา แต่การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพตามนโยบายและตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายนอกได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามความรับผิดชอบหลัก ได้แก่ งานบริหารบุคลากร งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณและการเงิน งานบริหารทั่วไป(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2549 : 30)

การบริหารจัดการสถานศึกษามุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้วิธีการบริหารจัดการที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามศักยภาพและสถานศึกษานั้น การให้อิสระในการดำเนินการด้วยตนเอง จะทำให้เกิดความคล่องตัว สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อเหตุการณ์ผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข การบริหารการศึกษาในปัจจุบันเป็นการดำเนินการที่ประกอบด้วยวางแผนการจ้ดรูปร่างและระบบกำลังคน การจูงใจและการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงานก็เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถจะครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ทั้งหมด จะต้องมึทักษะการบริหาร 3 ด้าน ที่สำคัญที่ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Katz. 1971: 55-58) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ทักษะตนเอง ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพ คุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำ ทางด้านวิชาการ และ ด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอโดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ มีความคิดและการกระทำที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์และยืดหยุ่นรู้จักระดมทรัพยากรการบริหารทั้งหมดมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานสูงสุดอันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในสถานศึกษามีทักษะการบริหารสถานศึกษาไปด้วย

ด้วยความตระหนักของกระทรวงศึกษาธิการ ถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของรัฐบาล และการระดมความร่วมมือขององค์กรทางการศึกษาและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อจัดทำโครงการการประเมินสมรรถนะ ความรู้และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อสร้างเสริมศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีคุณภาพในการบริหารจัดการ ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการบริหารในด้านกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการบริหารสถานศึกษา การบริหารจัดการการศึกษา พัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา พัฒนาแผนยุทธศาสตร์สถานศึกษาและสามารถปรับปรุง นำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพทั้งระบบและให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพจากผลสรุปผลการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งจากที่ได้รับการประเมินตอบกลับของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับผลสรุปว่าผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับความรู้และประโยชน์อย่างมากในการอบรมครั้งนี้ ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.2553:2)

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะการบริหารผู้วิจัยจึงสนใจและได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะในด้านที่สำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิควิธีที่ทักษะด้าน

มนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี สำหรับนำไปใช้เป็นข้อมูลในการบริหารทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2554 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 196 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,196 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,392 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2554 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan.) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 459 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 132 คน และครูผู้สอน จำนวน 327 คน **เครื่องมือการวิจัย**

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี แบ่งเป็นทักษะ 3 ด้าน คือ 1) ทักษะด้านเทคนิควิธี 2) ทักษะด้านมนุษย 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิควิธี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านทักษะด้านเทคนิควิธี พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านทักษะด้านเทคนิควิธี โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกคือ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ มีความสามารถรายงานและประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษา และมีความสามารถจัดทำสถิติและแผนภูมิข้อมูลทางการศึกษา

1.2 ด้านทักษะด้านมนุษย พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านทักษะด้านมนุษย โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกคือ แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสม ตามรูปแบบวัฒนธรรมและค่านิยมอยู่ในระดับมากที่สุด มีมารยาทในสังคม วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ และการพูดชัดเจน ให้ความใส่ใจคู่สนทนา

1.3 ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกคือ มีความรู้ ความเข้าใจ ในการกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา และเห็น ความสำคัญส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา

2.1 ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาด กลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมี ทักษะการบริหารสูงกว่าผู้บริหารขนาดใหญ่ นอกนั้นทักษะการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีดังต่อไปนี้

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาด กลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมี ทักษะการบริหารสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ข). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมณตรี. (2549). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (2553). การฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง. จันทบุรี : สำนักงานฯ.

Katz, R.L.(1971). Skills of an Effective Administrator. Harvard Business Review , Executive Success Making it in Management. Massachusettss: University Press Cambridge.

การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านโดย
กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติ
A comparison between using reading workshop instruction process and
conventional instruction on Thai literature reading comprehension ability of
Mathayom suksa 4 student

ชนัษฐา สุโข

โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนศรียานุสรณ์ โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ และโรงเรียนบางกะจะ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียน 2 ห้องและจับสลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยดำเนินการทดลองให้กลุ่มทดลองได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนด้วยวิธีสอนอ่านแบบปกติ เป็นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการและแบบปกติ ซึ่งมีแผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อทดสอบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยและค่าที(t-test) แบบ dependent

ผลของการศึกษาพบว่าความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน อย่างไรก็ตามความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทย / การสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ/
การสอนอ่านแบบปกติ

Abstract

The purposes of this research is to compare Thai language reading comprehension ability of Mathayom suksa four students between groups taught by workshop instruction process and conventional instruction. The two sample classes of the two classes were randomly selected to be the experimental group and the control group. Each group consisted of 30 students. The first group was the experimental group taught by reading workshop instruction process. The second group was the control group taught by conventional instruction. The instruments used in this research was Thai language reading comprehension test that constructed by the researcher. The data were analyzed by means of arithmetic mean (\bar{x}), standard derivation (S.D.) and t-test.

The results demonstrated that there was a significant difference between the pre-test and the post-test means scores of reading comprehension ability of the experimental group ($p < 0.05$). That was similar to the control group. However, Mathayom suksa four students taught by reading workshop instruction process had Thai reading comprehension ability higher than students taught by conventional instruction at the 0.05 level of significance.

Keywords: Thai language reading comprehension ability / reading workshop instruction process / reading conventional instruction

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 24) หมวดที่ 4 มาตราที่ 24 ข้อที่ 3 บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 44) ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของการอ่านไว้คือ ใช้การอ่านเป็นกระบวนการสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน ดังนั้นในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายจึงกำหนดให้มีวิชาการอ่านและพิจารณาวรรณกรรมไทยเป็นรายวิชาการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมการอ่านอย่างเป็นรูปธรรมตามมติของคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ มีการส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี เป็นวันรักการอ่านตั้งแต่ปีพ.ศ.2552-2561(สำนักงานรัฐมนตรี.ออนไลน์.2552) แม้หลักสูตรจะให้ความสำคัญกับการอ่าน แต่การสอนทักษะการอ่านในระดับมัธยมศึกษายังไม่บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า การอ่านหนังสือของเด็กไทยเดิมอยู่ที่ 52 นาทีต่อวัน ขณะนี้อยู่ที่ 39 นาทีต่อวันเท่านั้น โดยมีสาเหตุมาจากเด็กและเยาวชนหันไปให้ความสนใจกับการดูโทรทัศน์และเล่นเกมอินเทอร์เน็ตมากขึ้น (สำนักข่าวแห่งขงติกรมประชาสัมพันธ์. ออนไลน์. 2553) จากข้อมูลสรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติของสำนักทดสอบทางการศึกษา (2553 : 1) สรุปได้ว่า ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 ระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.80 และจากการที่ผู้วิจัยสอนวิชาภาษาไทยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ อ่านแล้วสรุปความ ตีความ แปลความ ขยายความ วิเคราะห์ และประเมินค่าจากเรื่องที่อ่านไม่ได้ แสดงถึงความไม่ประสบผลสำเร็จในการอ่าน และพบว่านักเรียนโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ยังไม่มึนนิสัยรักการอ่านจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยการอ่านและพิจารณาวรรณกรรม มีคะแนนสอบเฉลี่ยร้อยละ 48.13 ซึ่งยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด แต่เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำคัญในการแสวงหาความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดและวิสัยทัศน์ที่หลากหลายกว้างไกล สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันแก้ปัญหา ความล้มเหลวในการสอนทักษะการอ่านนั้นนอกจากจะเกิดจากระดับสติปัญญาของนักเรียนแล้วปัญหาอาจมาจากตัวครูผู้สอนด้วย กลวิธีในการสอนอ่านที่ครูเลือกใช้อาจเป็นตัวแปรสำคัญหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนต่ำ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มทักษะการอ่านให้ดีขึ้น ให้สามารถอ่านเรื่องและทำความเข้าใจโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ วิจัย ประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงศึกษาค้นคว้าเทคนิควิธีการสอนที่จะนำมาพัฒนากระบวนการอ่านของนักเรียนให้รู้จักวิธีการอ่าน สร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ (Combs, 1996) มาปรับใช้ในการสอนอ่านวรรณกรรมไทยกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการสอนอ่านวรรณกรรมไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่ากลวิธีการสอนอ่านแบบปฏิบัติการมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความสามารถในการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น เฮวิต และคณะ (Hewitt et al. 1996 : unpagged) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเด็กที่มีทักษะการอ่านระดับต่ำด้วยกระบวนการอ่านแบบปฏิบัติการ โดยศึกษากับนักเรียนเกรด 1 เกรด 2 และเกรด 3 ที่มีทักษะการอ่านระดับต่ำ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะความเข้าใจในการอ่านดีขึ้นและเจตคติในการอ่านดีขึ้น และงานวิจัยของจอร์จ รัดนา (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งจากการศึกษางานต่างๆที่เกี่ยวข้องนอกเหนือไปจากนี้ก็จะเห็นได้ว่ากระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเหมาะสมจะพัฒนาการอ่านของนักเรียนได้ดีขึ้น เพราะกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนสามารถเลือกอ่านได้อย่างอิสระ และทำกิจกรรมหลังจากได้อ่านหนังสือด้วยการเล่าเรื่อง และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านวรรณกรรมไทยได้อย่างเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ตีความนำไปใช้ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะเปรียบเทียบกลวิธีการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านด้วยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างการศึกษา

- กลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนศรียานุสรณ์ โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ และโรงเรียนบางกะจะ

- กลุ่มตัวอย่างการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนเบญจมาราชูทิศ จังหวัดจันทบุรีจำนวน 2 ห้องเรียนทั้งสิ้น 60 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากนั้นแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการจับสลากระหว่างสองห้อง ได้ดังนี้

1) กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/6 จำนวน 30 คน ที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ

2) กลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 จำนวน 30 คน ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนอ่านแบบปกติ

2. เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนอ่านด้วยวิธีการสอนอ่านแบบกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ จำนวน 8 แผน 4 หน่วยการเรียนรู้

1.2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนด้วยวิธีสอนอ่านแบบปกติ จำนวน 8 แผน 4 หน่วยการเรียนรู้

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทย ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

หลังจากทำความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษากระบวนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดจนวิธีการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์เรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการตามกระบวนการดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง ซึ่งมีขั้นตอนในการสอนอ่าน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการอ่าน

ขั้นที่ 3 ขั้นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้

2. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนอ่านแบบปกติจำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง ซึ่งมีขั้นตอนในการสอนอ่าน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นที่ 2 ชี้นสอน

ขั้นที่ 3 ชี้นสรุป

เมื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรียานุสรณ์ จำนวน 30 คน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ หลังจากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพของแผน ปรับปรุงแก้ไขจนเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทย และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความเข้าใจทางการการอ่านวรรณกรรมไทยไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรียานุสรณ์ จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความเข้าใจทางการการอ่านวรรณกรรมไทย ปรับปรุงแก้ไขจนเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยที่ถูกต้องเหมาะสมแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มตามที่กำหนดไว้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ทาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการและการสอนแบบปกติ
- 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ โดยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ dependent
- 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติโดยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ dependent
- 4) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยหลังเรียน ระหว่างกลุ่ม ทดลองที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนอ่านแบบ ปกติ โดยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ independent

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) สถิติพื้นฐาน
 - ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
 - สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยก่อนและหลังการทดลอง คือ สถิติทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ dependent
 - สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยก่อนและหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คือ สถิติทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ independent

ผลการวิจัย

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	25.20	2.041	
หลังเรียน	30	30.23	1.547	-25.857*

*P<.05

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนอ่านด้วยวิธีการสอนอ่านแบบกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนอ่านแบบปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยที่นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยสูงกว่่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนอ่านแบบปกติ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับการสอนอ่านแบบปกติซึ่งพบว่ากระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณกรรมไทยของนักเรียน เป็นกระบวนการสอนอ่านที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกหนังสือที่ตนสนใจมาอ่าน ได้เล่าเรื่อง รวมทั้งได้อภิปรายเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน โดยสามารถพัฒนาในระดับความเข้าใจทั้งในระดับตามตัวอักษร ระดับการตีความ และระดับการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนที่จะนำกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่ากระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการมีผลต่อตัวแปรอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร เช่น ความพึงพอใจต่อรายวิชา ความคงทนในการจำ เป็นต้น เพื่อจะได้นำผลของการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วรวัฒน์ รัตน์. 2547. การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักข่าวแห่งชาติกรมประชาสัมพันธ์. 2553. เด็กไทยฉลาดเลือกใช้สื่อ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://thainews.prd.go.th>. 16 มกราคม 2554.
- สำนักงานรัฐมนตรี. 2552. กรมเห็นชอบให้การส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.Moe-news.net> 28 มีนาคม 2554.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2553. ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

Transformational leadership behavior of school administrators under the Office of Mukdahan Primary Education Service Area

เผย สุพรรณโมก , คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล , ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสัน
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบและข้อเสนอแนะพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู จำนวน 108 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 108 คน รวมทั้งหมด 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 45 ข้อ ค่า IOC ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.74 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t – test (Independents) ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากที่สุด ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา สุดท้ายคือด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
2. ความคิดเห็นของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่ง ที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือผู้บริหารควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารต้องมีการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานได้รับผิดชอบอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความ เหมาะสมของแต่ละบุคคล

คำสำคัญ : พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The purpose of this study is to compare and recommend for changes in leadership behavior of school administrators, according to teachers and chairmen of the Office of The Basic Education Commission (OBEC)'s opinions, in the development of transformational leadership behavior of school administrators under the Mukdahan's OBEC. The study was conducted with 108 teachers and 108 chairmen of OBEC, in total of 216 samples. A 5 level scale questionnaire was distributed to collect the data from them. It contains 45 questions. The IOC is between 0.60-1.00. Discrimination values are between 0.23-0.76 with the reliability of the 0.74. The data was analyzed by computer to determine the percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis test is using the t – test. (Independents)

The results showed that

1. The overall level of “high” was rated in the transformational leadership of school administrators at Mukdahan's OBEC. The inspiration was rated as the highest level, the ideally influential, the intellectual stimulation, and finally the regard of the individual was rated respectively.

2. The opinions comparison of teachers and chairmen of OBEC in transformational leadership behaviors of school administrators to Mukdahan's OBEC is not significantly different.

3. The recommendations of teachers and chairmen of OBEC in transformational leadership behaviors of school administrators to Mukdahan's OBEC are as follows: the ideally influential is when administrators can control their emotion in any situation, and also have moral for the sake of public morality. The inspiration is when administrators persuade and convince colleagues to be a model for good behaviors for students and community. The intellectual stimulation is when administrators should analyze the causes of problems by information and evidence. Finally, the regard of the individual is when administrators assign tasks thoroughly, regarding to knowledge, abilities and individuals' appropriateness.

Keywords : transformational leadership behavior

บทนำ

การศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของชาติ ทั้งนี้เพราะความเจริญรุ่งเรือง-ความก้าวหน้าและเสถียรภาพของชาติ ทั้งทางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและการทหารล้วนขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในชาติ การจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไปไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงให้สามารถระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินมาใช้จัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาของรัฐเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาและจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559 ที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษารอบสองมีเป้าหมายประการเดียว คือ ทำให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ปัจจุบันการบริหารการศึกษามีส่วนประกอบที่สำคัญหลายอย่าง ที่จะทำให้องค์การหรือหน่วยงานประสบความสำเร็จ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การบริหารงานจะมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากคณะในองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐหรือภาคเอกชน ล้วนจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้การดูแลของผู้ที่ทำหน้าที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเลือกโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 246 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง แล้วเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอแกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) แล้วทำการเลือกแบบเจาะจงจากครูที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 216 คน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้ประธานคณะกรรมการจำนวน 108 คน และครูจำนวน 108 คน โดยเลือกจากครูผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) ผู้มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าคนอื่น
 - 2) เป็นผู้มีความรู้เรื่องพฤติกรรมภาวะผู้นำการบริหารงาน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นดังนี้
- 2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ ในการศึกษาครั้งนี้มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้
 - 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด

- 2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดของการวิจัย นำค่านิยมเชิงปฏิบัติการ ตัวบ่งชี้ ที่จะใช้ในการศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
4. การตรวจสอบความตรง (Validity) ด้านโครงสร้างด้านเนื้อหา (Content Validity) และด้านการใช้ภาษา (Wording) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) ที่คำนวณได้มากกว่า .60 (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 63-93) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน
5. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาหาค่า IOC โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป ปรากฏว่าได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ทุกข้อและได้ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาบางส่วนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. การตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ
- 6.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลอง (Try out) กับครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนเป็นครู 15 คนประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 คน
- 6.2 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทดลองใช้และวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็น (Discrimination Power) โดยใช้วิธี Item-total Correlation โดยคัดเลือกแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 20 ขึ้นไป ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.23 – 0.76 โดยทุกข้ออยู่ในเกณฑ์
- 6.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.74
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
1. วิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหารโดยหาคะแนนค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นระหว่างครูกับประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร ต่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร โดยทดสอบค่าที่ (t - test)(Independents)
3. สรุปข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันและจัดกลุ่มหาค่าความถี่ (Frequency) ของผู้ตอบแบบสอบถาม /ร้อยละ

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 216 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 178 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.41 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 178 คน แบ่งออกเป็นครู จำนวน 92 คนคิดเป็นร้อยละ 51.69 และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 48.31
2. ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร
- 2.1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 3.87$) สุดท้ายคือด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 3.65$)
- 2.2 ผลการวิเคราะห์ พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมุกดาหาร ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี

อุดมการณ์ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ในทุกสถานการณ์ กับผู้บริหารอุทิศเวลาทุ่มเทเสียสละเพื่อความสำเร็จ ของกลุ่มมีค่าเท่ากับคือ ($\bar{X} = 4.46$) ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมเสียสละ เพื่อประโยชน์ของ กลุ่ม ($\bar{X} = 4.41$) และรายข้อที่อยู่ในระดับปานกลางคือผู้บริหารมีวิสัยทัศน์มีเป้าหมายและสามารถ ถ่ายทอด วิสัยทัศน์ไปยัง ผู้ร่วมงานทำให้เกิด ความเข้าใจร่วมกัน($\bar{X} = 3.11$)

2.3 ผลการวิเคราะห์ พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือผู้บริหารตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานทุกคน กับผู้บริหารตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง เพื่อกระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้ร่วมงาน มีค่าเท่ากับคือ ($\bar{X} = 4.47$) ผู้บริหารสามารถชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามได้ ($\bar{X} = 4.44$) และรายข้อที่อยู่ในระดับปานกลางคือผู้บริหารทำให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่าง เพลิดเพลินด้วยใจรัก ($\bar{X} = 3.20$)

2.4 ผลการวิเคราะห์ พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้ คือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.43$) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงาน มีบทบาทเป็นผู้วิเคราะห์ สังเคราะห์ความเห็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.16$) และผู้บริหารวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน ($\bar{X} = 3.99$)

2.5 ผลการวิเคราะห์ พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมีมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้คือผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความ แตกต่าง ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.52$) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีการพัฒนาตนเอง ตาม ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ($\bar{X} = 4.17$) และผู้บริหารมีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถ ของแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 3.77$)

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่าค่า t คำนวนของทั้ง 4 ด้านและค่า T คำนวนรวม มีค่าน้อยกว่าค่า t วิฤติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ (70) ผู้บริหารให้การส่งเสริมคณะครูและบุคลากรปฏิบัติงาน โดยความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน (45) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานจนเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน (26)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม (64) ผู้บริหารให้การส่งเสริมการทำงานโดยให้ผู้ร่วมงานคำนึงถึง ผลประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน (43) ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายในให้บุคลากร ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (22)

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน (62) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (35) ผู้บริหารให้การสนับสนุนผู้ร่วมงาน ได้คิดแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นด้วยวิธีการใหม่ ๆ (21)

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานได้รับผิดชอบอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความ เหมาะสมของแต่ละบุคคล (58) ผู้บริหารอำนวยความสะดวก คอยแนะนำให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน วิธีการทำงานของบุคลากร (35) ผู้บริหารมีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล (21)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อยคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา สุดท้ายคือด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและมีรายละเอียดความคิดเห็นในแต่ละด้านดังนี้

1.1 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือผู้บริหารตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานทุกคน กับผู้บริหารตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง เพื่อกระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้ร่วมงาน มีค่าเท่ากันคือ ผู้บริหารสามารถชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงาน ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามได้และรายชื่อที่อยู่ในระดับปานกลางคือผู้บริหารทำให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่างเพลิดเพลินด้วยใจรัก

1.2 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเกือบทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ในทุกสถานการณ์ กับผู้บริหารอุทิศเวลาทุ่มเทเสียสละเพื่อความสำเร็จ ของกลุ่มมีค่าเท่ากันคือ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมเสียสละ เพื่อประโยชน์ของ กลุ่ม และรายข้อที่อยู่ในระดับปานกลางคือผู้บริหารมีวิสัยทัศน์มีเป้าหมายและสามารถ ถ่ายทอด วิสัยทัศน์ไปยัง ผู้ร่วมงานทำให้เกิด ความเข้าใจร่วมกัน

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร ด้านการกระตุ้นทางปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้คือผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงาน มีบทบาทเป็นผู้วิเคราะห์ สังเคราะห์ความเห็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญใน การปฏิบัติงาน และผู้บริหารวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการ ทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามากที่สุด 1 ด้านคือผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึง ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้คือผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึง ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีการพัฒนาตนเอง ตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจและผู้บริหารมีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถ ของแต่ละบุคคล

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร โดยรวม และรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะของ ของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหารด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์เป็นผู้คุณธรรม จริยธรรมเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ผู้บริหารให้การส่งเสริมคณะครูและบุคลากรปฏิบัติงาน โดยความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี ในการปฏิบัติงานจนเป็นที่ ยอมรับของผู้ร่วมงาน

3.2 ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหารด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่ง ที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม ผู้บริหารให้การส่งเสริมการทำงานโดยให้ผู้ร่วมงานคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายในให้บุคลากร ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหารด้านการกระตุ้นทางปัญญา เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย คือผู้บริหารควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการหาวิธีป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้บริหารให้การสนับสนุนผู้ร่วมงาน ได้คิดแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นด้วยวิธีการใหม่ ๆ

3.4 ความคิดเห็น ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหารด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย คือบริหารมีการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานได้รับผิดชอบอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความ เหมาะสมของแต่ละบุคคล ผู้บริหารอำนวยความสะดวก คอยแนะนำให้ความ ช่วยเหลือ สนับสนุน วิธีการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารมีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงตาหาร ตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาความมุ่งหวังตามความคิดเห็นของครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำ การทำงานในฐานะผู้นำกลุ่มให้คนในกลุ่มให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือและเต็มใจร่วมมืออย่างประสานสัมพันธ์เพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จลงได้ คุณลักษณะเฉพาะตัวและความสามารถพิเศษของผู้บริหารงานเชื่อกันว่าความเป็นผู้นำและแบบของผู้นำ จะมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในองค์การทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้นำและประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย เป็นตัวจักรสำคัญที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จเกิดประสิทธิผลมากที่สุด คือ การมีพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเอง

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจจะเป็นเพราะว่าทุกวันนี้เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากทำให้การสื่อสารการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีมากขึ้น มีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติที่สอดคล้องกัน

3. ข้อเสนอแนะของ ของครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3.1 ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ นักบริหารจะต้องมีหลาย ๆ สิ่งหลายอย่างซึ่งบุคคลในทีมงานอาจจะไม่มีหรือมีน้อยนั่นคือ การเป็นผู้มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร โดยเฉพาะภาวะผู้นำในอันที่จะชักจูงหรือโน้มน้าวเพื่อนร่วมงานให้คล้อยตามต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆขององค์กรเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

3.2 การสร้างแรงบันดาลใจ คือผู้บริหารชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในทางบวกค่อนข้างสูง

3.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือผู้บริหารควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ ข้อมูลและหลักฐาน โดยด้านการกระตุ้นทางปัญญามีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือผู้บริหารมีการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานได้รับผิดชอบอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นที่เล็งสอนและให้คำแนะนำ และส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม

เอกสารอ้างอิง

คำนึ่ง ผุดผ่อง. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

ถวิล อรัญเวศ. “นักบริหารมืออาชีพในยุคเขตพื้นที่การศึกษา,” วารสารวิชาการ. 2, (2544) : 17-19.

ดรุณี ชันชวา. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองรีอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.

บุญชม ศรีสะอาด. หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2545.

การศึกษาสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา
ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
A Study State of the Basic Education Standard Administration and
Education Management to the Practice in the School under
Chanthaburi Educational Primary Service Area Office

สุวรรณ เพ็ชรสมบัติ, วรญา ภูเสตวงษ์, อีร์ศักดิ์ อินทรมาตย์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน และสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2554 จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ และความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายและด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ 2) สภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การบริหารและการจัดการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study and compare a study state of the basic education standard administration and education management to the practice in the school under Chanthaburi Educational Primary Service Area Office. The independent variables were classified by status in work practice, size of the school and Educational Primary Service Area Office. The samples consisted of 331 school executive and the teacher in Chanthaburi Educational Primary Service Area Office. This research instrument was the 5 - rating scale questionnaire and the reliability was 0.97. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way ANOVA.

The findings were : 1) A study state of the basic education standard administration and education management to the practice in the school under Chanthaburi Educational Primary Service Area Office for the overall variables were at the high level ranging from maximum to minimum, were leadership side and the ability in the administration manages to study, arrangement activity side encourages student variously quality and and arrangement environment side and the serve that encourage to give the student develop as its nature may full be the (latency. 2) a study state of the basic education standard administration and education management to the practice in the school under Chanthaburi Educational Primary Service Area Office. The independent variables were classified by status in work practice and size of the school showed a difference without statistical significance and Educational Primary Service Area had statistically significant difference at the .05 level.

Keywords : Basic Education Standard, Administration and Education Management

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดลัทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเกี่ยวกับการศึกษา ให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม คือ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่ง หมวด 6 ว่าด้วย มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรของมหาชน เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียน โดยโรงเรียนทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกๆ 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย (รอบสอง) และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ยังคงหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 3 ว่าด้วยการประกันคุณภาพต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2554 : 1) การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นที่โรงเรียนต้องมีมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาที่ชัดเจน พัฒนาการดำเนินการให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และเปิดเผยผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนได้ทราบโดยให้ความคิดในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้น เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผล โดยได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาว่า หมายถึง “ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา 2 ประการ คือ โรงเรียนทุกแห่งมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันและมาตรฐานทำให้โรงเรียนเข้าใจชัดเจนว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางใด การกำหนดมาตรฐานเป็นการกำหนดความคาดหวังให้ชัดเจนสำหรับทั้งครู ผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีมาตรฐานทำให้สาธารณชนทราบสาระสำคัญที่แท้จริงของการจัดการศึกษา คุณภาพคนที่ชาติต้องการและ การจัดการเรียนการสอน คุณภาพการจัดการศึกษาแต่ละแห่งมีจุดเด่น จุดควรพัฒนาแตกต่างกัน เนื่องจากไม่มีเครื่องมือชี้วัดเทียบเคียง ทำให้ขาดการรับผิดชอบต่อสาธารณชน(Accountability) การกำหนดให้มีมาตรฐานทำให้โรงเรียนต้องถือเป็นการรับผิดชอบต่อจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน คุณภาพครูที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน คุณภาพการบริหารจัดการ ตลอดจนคุณภาพด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้มาตรฐานยังนำมาใช้เป็นแนวทางให้กับสาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้การสนับสนุน ส่งเสริมโรงเรียนในด้านต่างๆได้ เพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นๆสูงขึ้นตามความคาดหวังของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 3)

จากผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบสอง พ.ศ.2549 - 2553) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20,534 แห่ง พบว่า มีมาตรฐานที่ไม่ได้มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2553 : 21) คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน 1) มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ 2) ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร 3) ทักษะ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ส่วนมาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่า 1) การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งมาตรฐานด้านครู พบว่า 1) ความเพียงพอของครู 2) ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ผลประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนของระดับขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อ้างอิงว่า 1) ได้มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับดีมาก จำนวน 3,628 โรงเรียน ร้อยละ 19.03 ระดับดี จำนวน 14,918 โรงเรียน ร้อยละ 71.14 2) ไม่ได้มาตรฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับพอใช้ จำนวน 1,975 โรงเรียน ร้อยละ 9.62 ระดับปรับปรุง จำนวน 13 โรงเรียน ร้อยละ 0.08 พอใช้และปรับปรุง จำนวน 1,988 โรงเรียน ร้อยละ 9.70 ผลการประเมินภายนอกโรงเรียนระดับขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ย 14 มาตรฐาน เพียงร้อยละ 2.63 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2553 : 2)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อนำผลที่ได้จากการทำวิจัยไปเป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาตลอดจนเป็นข้อมูล และแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณากำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและพัฒนาคนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน และสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2554 จำนวน 331 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยจัดแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน และสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-Lists)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) จำแนกเป็น 5 ด้าน รวม 33 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยถึงผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
3. กำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 242 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาจำนวน 242 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกสถานภาพในการปฏิบัติงาน และ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยหาค่าที (t-test)
4. เปรียบเทียบสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้ One-way ANOVA กรณีพบความแตกต่างใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Sheffe')

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี สรุปสาระสำคัญของการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่สถานภาพในการปฏิบัติงานตำแหน่งครู คิดเป็นร้อยละ 90.94 โรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 76.74 และสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 58.91

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04 - 4.25$)

1. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10 - 4.44$)

2. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92 - 4.26$)

3. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89 - 4.22$)

4. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89 - 4.21$)

5. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01 - 4.31$)

6. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04 - 4.31$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบสภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

1. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียนกล่าวคือ ขนาดเล็กขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ใน

ในระดับมาก เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ และความสามารถในการบริหารจัดการ การศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย และด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ ส่วนสภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่ การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญดังนี้

1.1 ด้านภาวะผู้นำ และความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษา สภาพการนำมาตราฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับ มากทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของ วิชาชีพ รองลงมา มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ

1.2 ด้านการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจรสภาพการนำ มาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้รับบริการและผู้ เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีระบบประกัน คุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สภาพการนำมาตราฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานด้านการ บริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีคณะกรรมการโรงเรียนร่วมพัฒนา รองลงมา มีการกระจาย อำนาจการบริหาร และมีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

1.4 ด้านการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนอง ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน รองลงมา มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ และ มีการจัดระบบการบันทึกการรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน

1.5 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย สภาพการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการ บริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงามและมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย รองลงมา มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึงอย่าง และมีการจัด กิจกรรมส่งเสริมทางด้านศิลปะ ดนตรี/ นาฏศิลป์ หรือกีฬา/นันทนาการ

1.6 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพสภาพการนำ มาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีการส่งเสริมสุขภาพ อนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน รองลงมา มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีอาคารสถานที่เหมาะสม และมีการจัดและใช้ แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

ทั้งนี้เพราะมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนนั้นมีความสำคัญคือ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย กำหนดทิศทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีความสามารถในการจัดโครงสร้าง และจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับศักยภาพ สอดรับกับภาระและปริมาณงาน บริหารโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ มีการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐานในการบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานทุกด้าน ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรโรงเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เหล่านี้เป็นภารกิจหลักของโรงเรียนที่ต้องบริหารและจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การ ปฏิบัติในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนในทุกๆ ด้าน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2551 : 9 - 14) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ บุตรสารานู (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติ ตามมาตรฐานการศึกษาระดับศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม

เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐาน ทั้งโดยภาพรวมทุกด้าน และโดยภาพรวมแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก

2. สภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และขนาดของโรงเรียน พบว่า

2.1 สภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน โดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การดำเนินงานภายในโรงเรียนนั้นผู้บริหารโรงเรียน ไม่สามารถปฏิบัติงานทั้งด้านการบริหารงาน บริหารทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายที่กำหนดได้อย่างครบถ้วน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจากบุคลากร ทุกฝ่าย ทุกหมวดวิชา และทุกงาน ร่วมกันวางแผนหาเทคนิค วิธีการและกระบวนการ ที่จะร่วมดำเนินการให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 3-1) สอดคล้องกับ สมพร ต้นเงิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับประภาส ปิยะทัศน์ศรี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการ พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 สภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ที่มีสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ทั้งสองเขตนั้นแม้ว่าจะต้อง มีการบริหารจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการเพื่อช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมี คุณภาพที่เหมือนกัน แต่ว่าโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างก็ก็มีบริบท เอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 6 - 7) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จำแนกตามสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การเปรียบเทียบสภาพการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่การ ปฏิบัติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนต้องดำเนินการตามภารกิจในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่มีสามรูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัด กระบวนการเรียนรู้ การประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการกระบวนการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพและส่งเสริมการ จัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐาน จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อ สาธารณชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 3-10) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ วิจัย เรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมพร ต้นเงิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกัญญา สดาวร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องผลการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของ

ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). แนวทางการวัดผลประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- _____. (2546 ก). คู่มือการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กัญญา สถาวร. (2545). ศึกษาผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เกียรติศักดิ์ ทนจันทร์. (2544). การศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ประภาส ปิยะทัศน์ศรี. (2545). การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพร ต้นเงิน. (2544). ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกลงจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- _____. (2553). สรุปลผลการประเมิน คุณภาพภายนอกโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2553, แหล่งที่มา <http://www.onesqa.or.th>.
- สุเทพ บุตรสำราญ. (2547). การปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

A Comparative Study on State of Internal Supervision Activities Between Private Schools and Public Schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2

ภัทราวรรณ การ์มย์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 2) เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ตามตัวแปรคือโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยใช้ครูจำนวน 1,948 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างของเคอลินเจอร์ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 235 คน แบ่งออกเป็นครูโรงเรียนของรัฐจำนวน 167 คน และครูในโรงเรียนของเอกชนจำนวน 68 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า t แบบ Independent Sample t-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประชุมระดมความคิด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาเอกสารทางวิชาการ สื่อการสอนและ เทคโนโลยีที่ทันสมัย การสังเกตการสอน การสาธิตการสอน การอบรมสัมมนา และการศึกษาดูงาน มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนช่วยสร้างความตระหนัก และกระตุ้น ให้ครูเกิดความตื่นตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ แต่มีข้อเสียคือขาดการกำกับติดตามผลการนิเทศ เป็นการเพิ่ม ภาระงานให้แก่ครูทั้งที่ครูมีจำนวนไม่พอ ควรมีการวางแผนและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ ให้การสนับสนุนด้านบุคลากรและ งบประมาณ ดำเนินกิจกรรมการนิเทศตามบริบทของแต่ละโรงเรียนที่สามารถทำได้
4. ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนคือบุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมาก ไม่ มีเวลา งบประมาณไม่เพียงพอ แต่ละโรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามบริบทของตนเอง เพื่อให้การ ดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วง

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study state of internal supervision activities between private schools and public schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2 and 2) compare the state of internal supervision activities between private schools and public schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2 according to school types and research respondents. The population for this study consisted of teachers (N=1,948) from public schools and private schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2. Kerlinger sizing was used to determine the sample size. The sample comprised 167 public school teachers and 68 private school teachers. Data were collected from questionnaire and interview and analyzed by means of percentage, mean, standard deviation and Independent Sample t-test. The research findings were:

1. The state of internal supervision activities between private schools and public schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2 for both overall and each aspect are high.

2. The overall aspect of the state of internal supervision activities of schools under Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 2 between private schools and public schools were significantly different at the level of .01 . The aspects of brainstorming meeting were significantly different at the level of .05 . The aspects of study about the technical documentation, instructional media and technology, observation of teaching, demonstration of teaching, seminar, and make a study trip were significantly different at the level of .01 .

3. The results of the research commented and suggested were that..

3.1 the internal supervision make awareness and encourage teacher to develop themselves constantly and consistently but the schools do not monitor the result.

3.2 the internal supervision increases task for teachers and staffs but the teachers and staffs are not enough.

3.3 the internal supervision should be planned and implemented in a systematic manner, supporting personnel and budget and operating in the context of each school.

4. The finding of interview the internal supervision troubles, schools do not have staff enough but they have a lot of task, less of time and lack of budget. Schools should be modified the internal supervision activities in other context.

บทนำ

กระบวนการจัดการศึกษาประกอบด้วย 3 กระบวนการหลักคือ กระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี กระบวนการนิเทศการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยการนิเทศภายนอกหรือการนิเทศจากบุคลากรภายนอกและการนิเทศภายในเป็นการนิเทศช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการรวมพลังครูการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับครูผู้สอน ส่งผลให้การดำเนินงาน ทางการศึกษาบรรลุผลและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว ซึ่งการนิเทศติดตามผลการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด พบว่า การนิเทศของโรงเรียนโดยทั่วไปยังไม่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 53)

การนิเทศภายในจึงถือได้ว่าเป็นการพัฒนาจากสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษานั้นๆ เนื่องจากปัญหาและความต้องการของแต่ละสถานศึกษาไม่เหมือนกันจึงต้องมีการบริหารจัดการเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างถูกต้องและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นการนิเทศจึงเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องกัน กระทำอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซบถงและโน้มน้าวให้ครูได้รู้แจ้งเห็นจริง และที่สำคัญที่สุดครูต้องลงมือกระทำ ทดลองและปฏิบัติเพื่อหาทางแก้ไข ผู้บริหารจึงเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง ที่จะนำพาสถานศึกษาให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ประกอบด้วยโรงเรียนของรัฐ 177 โรงเรียน โรงเรียนเอกชน 10 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. 2553 : ไม่มีเลขหน้า) ผู้ปกครองที่มีทางเลือกมักสนใจที่จะส่ง บุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่กล่าวไว้ว่าปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้มีกระบวนการใน

การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การประกันคุณภาพ และการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้ผู้ปกครองนักเรียนได้หันมาสนใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541 : 4) การนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกิจกรรมสำคัญที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้มีการดำเนินงาน ทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมี การดำเนินกิจกรรมการนิเทศ

ภายในอย่างต่อเนื่อง และมีการกำกับดูแลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 อีกครั้งเพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จและสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้ลุล่วงตามความมุ่งหมายของการศึกษาชาติ เป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง อาจแตกต่างกันไปตามเทคนิคและวิธีการที่นำมาใช้ ดังจะเห็นได้จากเมื่อปี 2543 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาได้สนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยการจัดทำโครงการ การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีระบบ และมีการติดตาม โดยสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ และให้มีการรายงานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย แต่ผล การประเมินผลโครงการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลการดำเนินงานนิเทศภายในดังกล่าว (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. 2544 : 17) และจากรายงานการวิจัยและประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2541 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. 2542 : 156-157) พบว่า องค์ประกอบด้านปัจจัยและด้านกระบวนการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อประกอบการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คุณภาพของสื่อและอุปกรณ์การสอน ด้านกระบวนการที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและการแสวงหาความรู้ การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาไว้ว่า ควรได้ดำเนินการนิเทศ ติดตามและกำกับดูแลให้โรงเรียนสามารถบริหารและจัดการในโรงเรียนทั้งการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากปัจจัยที่เหมาะสมอีกด้วย

จากสภาพและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในโรงเรียนของรัฐจึงเห็นถึงความสำคัญของการนิเทศภายในอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพสถานศึกษา และอาจส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแตกต่างกัน จึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 เพื่อจะได้ทราบสภาพในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในรวมถึงเปรียบเทียบ ข้อแตกต่างในการดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชน ในความคิดเห็นของครูผู้สอน ผลการศึกษาและการเปรียบเทียบที่ได้ นั้น จะเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน กำหนดนโยบาย ปรับปรุงพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับความต้องการ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐ และเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามหลักการของการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย และยึดเนื้อหาตามสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประเภทของโรงเรียน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดของโรงเรียน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน แบ่งเป็น 8 กิจกรรม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยจำแนกข้อคำถามตามตัวแปรย่อย
 - ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน 8 กิจกรรม เป็นแบบปลายเปิด (Open Form)

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้รับคำปรึกษาจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนของรัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นครูโรงเรียนของรัฐจำนวน 20 คน ครูโรงเรียนเอกชนจำนวน 10 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยทดสอบด้วย t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือ มีค่า 1.75 ขึ้นไป ผลปรากฏว่า แบบสอบถามจำนวน 48 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.752-11.006 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .977

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน 8 กิจกรรม

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้รับคำปรึกษาจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.99

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ทำวิจัยประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอให้ออกหนังสือส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดวันรับแบบสอบถามคืน โดยผู้วิจัย เป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับคืนทุกฉบับ

ใช้สถิติทางคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติดังนี้ ด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ ความคิดเห็นของครูโรงเรียนของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยค่า t-test Independent กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูล เป็นตารางประกอบคำอธิบาย

3. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านเป็นผู้กำหนดวันเวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนของรัฐจำนวน 10 คน และครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 10 คน ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอเปรียบเทียบในรูปตารางประกอบความเรียง และวิเคราะห์ผลเป็นความเรียงเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประชุมระดมความคิดเห็น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาเอกสารทางวิชาการ สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การสังเกตการสอน การสาธิตการสอน การอบรมสัมมนา และการศึกษาดูงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนช่วยสร้างความตระหนัก และกระตุ้นให้ครูเกิดความตื่นตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ แต่มีข้อเสียคือขาดการกำกับติดตามผลการนิเทศ เป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครูทั้งที่ครูมีจำนวนไม่พอ ควรมีการวางแผนและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ ให้การสนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณ ดำเนินกิจกรรมการนิเทศตามบริบทของแต่ละโรงเรียนที่สามารถทำได้

4. ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนคือบุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลางบประมาณไม่เพียงพอ แต่ละโรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามบริบทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบมาสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้เนื่องจากการนิเทศภายในโรงเรียน มีการกำกับจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 และต้องรายงานผลเป็นเอกสารหลักฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต ชูราสี (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมาก คือ กำหนดจุดมุ่งหมายของการประชุมแต่ละครั้งไว้อย่างชัดเจน เตรียมวาระการประชุมแต่ละครั้งและเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหา การปฏิบัติงานและปัญหาส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์แต่ผลจากการสัมภาษณ์กลับพบว่าหลายโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการกิจกรรมการนิเทศภายในได้อย่างครอบคลุมทุกกิจกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลัก คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ภารกิจของโรงเรียนมีจำนวนมาก ขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา บุญกลาง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านบึง (สุประชาจูงกลางนุสรณ์) สำนักงานประถมศึกษาอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ยังไม่ครอบคลุมทุกสภาพปัญหา เนื่องจาก ครู ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุม และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ครูมีชั่วโมงสอนมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า ทุกข้อมีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนเอกชนมองว่าการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ อาจเนื่องด้วยโรงเรียนของรัฐมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนของบุคลากร และงบประมาณ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรม การนิเทศภายในโรงเรียนไม่ครอบคลุมทุกกิจกรรม ครูโรงเรียนของรัฐขาดความตระหนักในเรื่องของ การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงการติดตามผล จึงทำให้การดำเนินกิจกรรม บางกิจกรรมไม่สามารถนำผลที่ได้มาดำเนินการต่อได้ และแม้จะมีการสรุปและรายงานผล ส่วนมากจะเป็นไปเพื่อให้มีหลักฐานในการตรวจสอบจากหน่วยงานอื่น ผลที่ได้จึงไม่มีการนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเหตุผลส่วนใหญ่ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ คือ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาที่จะดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้ครบทุกขั้นตอน และบางกิจกรรมก็ไม่มีปฏิบัติ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 53) กล่าวไว้ว่าการนิเทศติดตาม ผลการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดพบว่า การนิเทศของโรงเรียนโดยทั่วไปยังไม่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้นได้ ในขณะที่โรงเรียนเอกชน ครูจะต้องมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพราะมีการแข่งขันสูง ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนเป็นจำนวนมาก และยังมีโรงเรียนของรัฐอยู่แล้วในแต่ละพื้นที่ ทำให้แต่ละโรงเรียนต้องแข่งขันกันเพื่อดึงนักเรียนให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนของตนเอง ดังเช่นที่ ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี. 2541 : 26) กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว การตัดสินใจของผู้ปกครองสำหรับการเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานของตนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบการพิจารณาหลายด้าน เพื่อให้บุตรหลานของตนกลายเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจส่งผลให้โรงเรียนเอกชนที่ต้องการจะอยู่รอดต่อไป จะต้องเร่งสร้างผลงานออกมาให้มีคุณภาพ และโดดเด่นในสายตาของผู้ปกครอง เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้ปกครองเลือกตน ดังนั้นบุคลากรในโรงเรียนเอกชนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างขยันขันแข็ง และร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผล สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2545 : 2) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเอกชนที่มีศักยภาพสูง จำเป็นจะต้องมีบทบาท และเริ่มพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงโดยการนำสิ่งใหม่มาใช้ การจะทำให้โรงเรียนมีความเป็นเลิศ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนั้นจึงอาจส่งผลทำให้ครูโรงเรียนเอกชนมีความกระตือรือร้น และมองว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ ในด้านการนิเทศในชั้นเรียน และการให้คำปรึกษาแนะนำ พบว่า โรงเรียนของรัฐและเอกชนมีสภาพการจัดกิจกรรมไม่แตกต่างกัน อาจ

เป็นเพราะว่ากิจกรรมการนิเทศชั้นเรียนนั้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 จะต้องดำเนินการและรายงานต่อต้านสังกัด โดยแต่ละภาคเรียนจะมีคณะกรรมการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 และบุคลากรจากโรงเรียนอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งในนามศูนย์เครือข่ายเข้านิเทศโรงเรียนทุกโรงเรียน เรียกว่าการนิเทศแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้การปฏิบัติของโรงเรียนทั้ง 2 ประเภทไม่ต่างกัน และในด้านของการให้คำปรึกษา แนะนำนั้น ทุกโรงเรียนถือปฏิบัติตลอดเวลาเนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนมีความสนิทสนมกัน ซึ่งโรงเรียนของรัฐจะมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าโรงเรียนเอกชน จึงทำให้เกิดการปรึกษาหารือแบบไม่เป็นทางการ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ครูโรงเรียนของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ได้เสนอแนะไว้ 3 ประเด็นหลักๆ ดังนี้

3.1 ข้อดีหรือจุดเด่นในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่วยสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ครูเกิดความตื่นตัว และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบุคลากร ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูทุกคน และดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ หลากหลาย ชัดเจนและต่อเนื่อง พร้อมนำผลที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ ไชโย (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านเหล่าขาว อำเภอพนทราญ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการสังเกตการสอน ช่วยกระตุ้นให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าปรับปรุงวิธีการสอน โดยเกิดเครือข่ายความร่วมมือของแต่ละสายงาน เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ทิลาฮัน (Tilahun, 1983 : 2168-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนที่พึงประสงค์ของการพัฒนาประเทศเอธิโอเปีย ใช้กลุ่มตัวอย่างครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ พบว่า การนิเทศในลักษณะร่วมมือกันปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาก่อให้เกิดผลดีว่าการนิเทศที่ใช้อำนาจและการบังคับ และงานวิจัยของ ฮอลสเตอร์ (Holster, 1999 : 2306-A) ได้ศึกษาครูผู้สอนที่ได้รับผลกระทบจากการนิเทศ พบว่าผู้บริหารและครูให้ความสนใจต่อการนิเทศแบบเพื่อนร่วมงานและมีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ดังนั้น การประสานความร่วมมือกันในการดำเนินการนิเทศจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องและดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ

1.2 ข้อเสียหรือจุดด้อยในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน 3 อันดับแรก ได้แก่ ขาดการกำกับติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง เป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครู และบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนด้านเครื่องมือและงบประมาณ ทำให้บางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะโรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรมีน้อยย่อมส่งผลต่องบประมาณและการสนับสนุนด้านอื่นๆ จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินการกิจกรรมการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ ญาณกาย (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการทำงานตามกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัญหาในการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กขาดบุคลากรและปฏิบัติการนิเทศไม่ได้ตามที่กำหนดไว้ในปฏิทิน ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหานี้ โรงเรียนควรจัดให้มีการสนทนาร่วมกันไม่เป็นทางการตามความเหมาะสม เช่นเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 84-85) ได้สรุปผลการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ด้านปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน มีงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 21 เรื่อง และด้านความต้องการรับการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 19 เรื่อง สรุปได้ว่า ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนได้แก่ บุคลากรไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน การวางแผนไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ขาดสื่อและเครื่องมือในการนิเทศภายในโรงเรียน ขาดงบประมาณเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียน บุคลากรมีภารกิจมาก ไม่มีเวลา การปฏิบัติกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนน้อย

1.3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ และกิจกรรมที่ต้องการให้เพิ่ม 3 อันดับแรก ได้แก่ ควรมีการนิเทศอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและจริงจัง ให้การสนับสนุนด้านบุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงาน เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดหาและผลิตสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และการสนับสนุนด้านสื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอน และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆของครู สาเหตุที่ครูเสนอแนะมาเช่นนี้อาจเนื่องจากหลายๆโรงเรียน มีการกำหนดให้ปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศบางอย่าง เช่น การรายงานผลการอบรม สัมมนา หรือการศึกษาดูงานต่อผู้บริหารเป็นรูปเล่ม แต่ไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงถูกละเลยไปเป็นต้น ส่วนในด้านของการจัดหาและผลิตสื่อต่างๆ รวมถึงสื่อ ICT ล้วนเป็นปัญหาในหลายๆโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับงบประมาณ ส่วนที่จะแก้ไขได้คือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือจากหน่วยงานภายนอกและชุมชน

2. การประมวลผลจากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนของรัฐและเอกชน พบว่ากิจกรรมการนิเทศภายในมีการปฏิบัติในทุกโรงเรียน แต่ละโรงเรียนอาจไม่ได้ดำเนินการทุกกิจกรรม เพราะมีอุปสรรคที่คล้ายกัน เช่น บุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลา งบประมาณ ไม่เพียงพอ เป็นต้น โดยเฉพาะโรงเรียนของรัฐ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าข้อดีอย่างหนึ่งของโรงเรียนของ

รัฐ แม้จะมีบุคลากรน้อย แต่มีความใกล้ชิด ความสามัคคีในหมู่คณะ มีกิจกรรมการพูดคุย ปรีกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการ บ่อยครั้ง จึงถือเป็นข้อได้เปรียบของโรงเรียนของรัฐในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนต่อไป ดังนั้นแต่ละโรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานกิจกรรมให้เป็นไปตามบริบทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆสำเร็จลุล่วงไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประดิษฐ์ ญาณกาย. 2545. **การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. 2541. **การปฏิรูปการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- รุ่งนภา บุญกลาง. 2540. **การศึกษากระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านบึง (สุประชาจุกกลางนุสสรณ์) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจิต ชูราชี่. 2540. **การปฏิบัติงานการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมยศ ไชโย. 2547. **การพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านเหล่าข้าว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. 2542. **รายงานการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้(ภาษาไทยและคณิตศาสตร์).** นครราชสีมา : สป.จ.นครราชสีมา.
- _____. 2544. **รายงานการนิเทศภายในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2533.** นครราชสีมา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2. 2553. **ข้อมูลอัตรากำลัง (10 มิถุนายน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2.** นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2. (ถ่ายสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541. **คู่มือนิเทศการศึกษาการนิเทศเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อครู...สู่เด็ก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541. **แนวดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน.** กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2545. **รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า.** กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
- Holster, R.H. 1999, June. “Teacher at Work : The Effect of Supervision, and Effort on Teachers’ perception of Flow and Student Learning,” *Dissertation Abstracts International*. 60 (7) : 2306-A.
- Tilahun, B. 1983, July. “The Kind of School Supervision Needed in Developing Countries : A Case Study of Ethiopia,” *Dissertation Abstracts International*. 42 (3) : 21680-A.

การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17

A Study in the Condition of Personnel Administration in Basic Education Institution According to their Opinion of Administrators and Teachers under the Secondary Educational Service Area Office 17.

พิชิต สุดโต สุรีย์มาศ สุขกสิ ธีรศักดิ์ อินทรมาตย์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดย เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การดำเนินงานธุรการของสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน และจังหวัดโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นโดยรวมและรายด้านพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล

Abstract

This study purpose to study and compared the school's personal management as viewed by administrator and teacher of the Secondary Educational Service Area Office 17. The samples consisted of 302 secondary school administrators and teachers of the Secondary Educational Service Area Office 17. The equipment to included the data is the standard of 5 rating scale questionnaire with reliability at 0.98. The researcher used mean (\bar{X}) standard divination (S.D.) t - test and One - way ANOVA and Scheffe' method to analyses the data.

The study result : 1) The school's personal management as viewed by administrator and teacher of the Secondary Educational Service Area Office 17, was rated at high level. The moderate level ranking from high to low scores were recruitment, staff development, school administrative tasks, manpower planning, discipline control, staff termination. 2) The school's personal management as viewed by administrator and teacher of the Secondary Educational Service Area Office 17 compared by status and province were not significantly. 3) The school's personal management as viewed by administrator and teacher of the Secondary Educational Service Area Office 17 compared by school size were found significantly different at .05 level.

Keyword : personnel administration

บทนำ

องค์ประกอบที่สำคัญสูงสุดที่ทำให้เกิดการพัฒนาระดับชาติที่ยั่งยืน คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคน สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ตลอดชีวิตเป็นการ เริ่มวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถต่าง ๆ ทั้งการดำรงชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสร้างสรรคพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและท้าทายดังกล่าวได้แก่ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพทำให้ศักยภาพของแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 1) องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา คือ คนและงาน งานเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จ แต่ในการที่จะดำเนินการให้ภารกิจสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอในการปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานปฏิบัติที่สำคัญยิ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นคนดี สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตามการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ให้สามารถจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อบริการประชาชนทั้งสองจังหวัดให้เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมาย จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศและตรงตามความต้องการของประชาชนทั้งสองจังหวัด เหตุผลที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ โดยที่การจัดระเบียบบริหารราชการในเขตพื้นที่ศึกษากำหนดให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งมีการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบริหารราชการ สมควรแยกเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการพัฒนาการศึกษาแก่นักเรียนในช่วงชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลและมีคุณค่ายิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ส่งผลทำให้เกิดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ซึ่งประกอบไปด้วยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษา เฉพาะช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในสังกัดจำนวน 39 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ กระจายอยู่ในพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จากการสำรวจสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2554 ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พบว่าการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องการบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากรยังไม่ตรงกับความต้องการของบุคลากร มีการจัดแบบเหมารวม การให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ การเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียน โรงเรียนบางแห่งมีครูไม่ครบตามเกณฑ์ โรงเรียนขาดแคลนครูในสาระวิชาหลักและครูมีภาระงานอื่นมากนอกเหนือจากงานสอน แม้จะมีโครงการคืนครูให้นักเรียนแต่อัตราที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอกับโรงเรียน ครูการโรงเรียนคนหนึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่มากกว่าหนึ่งโรงเรียน การได้มาซึ่งบุคลากรมีความล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของสถานศึกษา ครูอาจารย์มีวุฒิไม่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา ครูไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้บริหาร บุคลากรไม่ได้รับการบริการด้านสวัสดิการที่ดี สถานศึกษาขาดการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ขาดการส่งเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ บุคลากรในสถานศึกษาขาดระเบียบวินัยในการปฏิบัติราชการและเมื่อออกจากราชการแล้วไม่มีการส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ที่ออกจากราชการ ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 มีความแตกต่างทั้งสภาพภูมิศาสตร์สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องให้การส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน (สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2554 : 8-9)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17 จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ

ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาและเป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามสถานภาพ จังหวัด และขนาดสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ใน 6 ด้าน คือ การดำเนินงานธุรการของสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1,358 คน แบ่งเป็น ผู้บริหาร จำนวน 58 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,300 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 302 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากร (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการแบ่ง ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 13 คน ครูผู้สอน จำนวน 289 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ จังหวัด และขนาดสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ซึ่งครอบคลุมขอบข่ายการบริหารงานบุคคล 6 ด้าน มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 - 0.90 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานบุคคลเปรียบเทียบตามสถานภาพและจังหวัดโดยการทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานบุคคลเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษาโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 เป็นครูผู้สอน จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 95.70 อยู่ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 อยู่ในจังหวัดตราด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 48.70 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน

64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10

2. สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดย เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การดำเนินงานธุรการของสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามจังหวัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การเปรียบเทียบสภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นโดยรวมและรายด้านพบว่า สภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลาง ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดย เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การดำเนินงานธุรการของสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า การที่จะดำเนินการให้ภารกิจสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอในการปฏิบัติงานหน้าที่ต่างๆ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานปฏิบัติที่สำคัญยิ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณงามมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกเช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ มีจิตใจประชาธิปไตย มีความเสียสละรักษาสัจจะอดทน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 1) สอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดีติลล (2543 : 82-83) ที่กล่าวว่า องค์การหรือหน่วยงานใดๆ จะเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานควบคู่ไปกับการรู้ความสามารถของผู้บริหารด้วย หากผู้บริหารสามารถจัดกาเกี่ยวกับเรื่องคนได้แล้ว ปัญหาอื่นๆแทบจะหมดไป ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในองค์การหรือหน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบันล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพของผู้บริหาร การบริหารงานบุคคลที่ดีจะ ช่วยแก้และลดปัญหาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรินทร์ ทองเกลี้ยง (2543 : 96) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชายแดน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพียวร์ แชน บูราณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1- 5 ผลการศึกษาพบว่าสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1- 5 โดยภาพรวม พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านได้แก่ ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาและการธำรงรักษาบุคลากร ด้านการรักษาระเบียบวินัยและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามี กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การสรรหา ครูมีระบบการสอบคัดเลือก ผู้บริหารก็มีระบบการสอบคัดเลือกเช่นกัน ระเบียบด้านธุรการ การลาต่างๆ การไปราชการ การต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ การรักษาหน้าที่ ตลอดจนการออกจากราชการ ซึ่งทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต่างก็ต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลเช่นกัน พิชัย เสียมจิตร (2542 : 110-112) ดังนั้นจึงส่งผลให้สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 6) ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ไว้ว่าการบริหารงานในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญ กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการในภารกิจหลักคือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ แต่การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่ยุ่ยากที่ซับซ้อน เพราะต้องทำงานเกี่ยวกับคน ซึ่งมีความรู้ความสามารถตลอดจนมีความสำนึก แตกต่างกัน และที่สำคัญคนเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์ ผู้บริหารจึงต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารบุคคล ซึ่งปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการวางแผนการบริหารงานบุคคล ปัญหาการสรรหาและการแต่งตั้งบุคคล ปัญหาการพัฒนาบุคคลปัญหาการประเมินผลการปฏิบัติงาน ปัญหาการให้บุคคลพ้นจากงาน และปัญหาการควบคุมกำกับ ติดตามและนิเทศบุคคล สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของสุพิช สมคะเนย (2549 : 97) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนวัตน์ แนวสุข (2548 : 108-109) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน และเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างกลุ่มผู้แทนฝ่ายบริหารและกลุ่มผู้แทนฝ่ายชุมชนต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน ภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามจังหวัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ต่างก็สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 เช่นเดียวกัน ซึ่งมีนโยบาย มีแผนการปฏิบัติงานบุคคล มีกฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติด้านการบริหารงานบุคคล เช่นเดียวกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (2554 : 8-9) ดังนั้น จึงส่งผลให้การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามจังหวัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 171) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานบุคคลแผนใหม่โดย หลักการสำคัญของการบริหารงานบุคคลเป็นการจัดให้บุคคลที่เลือกสรรมาเป็นอย่างดีแล้วได้ทำงานในตำแหน่งที่เหมาะสม ให้เขามีจิตใจทุ่มเทและรับผิดชอบงานโดยการให้ความเป็นธรรมในการกำหนดเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งการเลื่อนตำแหน่งฐานะและเงินเดือน ผูกอบรมให้ เขามีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นตลอดจนจัดสวัสดิการหรือประโยชน์เกื้อกูลให้เขามีขวัญกำลังใจดี การบริหารงานบุคคลในปัจจุบัน ได้วิวัฒนาการมาจากแนวความคิดแบบเก่าจากผู้บังคับบัญชาสูงสุดเป็นผู้ออกคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียวมาเป็นให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาขององค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สงเคราะห์ ปสนานนท์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด ผล การศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการกำหนดความต้องการบุคลากรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน การพัฒนาและดำรงรักษาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และการควบคุมกำกับ ติดตาม และนิเทศบุคลากร มีปัญหาในระดับปานกลาง และผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์มาก มีปัญหาในการบริหารงานบุคลากรน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์น้อย

4. การเปรียบเทียบสภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นโดยรวมและรายด้านพบว่า สภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลาง ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของโรงเรียนล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน งบประมาณ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่ ซึ่งถ้าโรงเรียนมีขนาดใหญ่สิ่งต่าง ๆ ข้างต้นก็จะมากตามไปด้วย ดังนั้น เมื่อโรงเรียนที่มีขนาดเล็กที่มีจำนวนบุคลากร น้อยกว่า งานที่เกี่ยวข้อง คือ ด้านการดำเนินงานธุรการของสถานศึกษา ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ.2552 : 26) ดังนั้นจึงส่งผลให้การเปรียบเทียบสภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นโดยรวมและรายด้านพบว่าสภาพการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรพันธ์ เพชรางกุล (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามประเภทของการบริหาร และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการออกจากราชการ ควรปรับปรุงเรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเมื่อครูผู้สอน มีกรณีถูกกล่าวหาหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมและยับยั้งการลาออกชั่วคราวของข้าราชการครูเพื่อประโยชน์แก่สถานศึกษาในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

1.2 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้าราชการครูไม่ได้รับความเป็นธรรมในการตัดสินการกระทำ ความผิดวินัยในเรื่องต่าง ๆ สามารถทำการอุทธรณ์ได้ ควรปรับปรุงเรื่องการทำข้าราชการครูรักษาวินัยเคร่งครัดอยู่เสมอและการรับข้อร้องเรียนข้าราชการครู กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนา ปรับปรุง การศึกษาต่อไป

2.2 ควรทำการศึกษาคู่ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาและพัฒนาครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :กระทรวงฯ
- _____. (2546). คู่มือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- _____. (2548). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2552). คู่มือปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กิติมา ปรีดีติลล. (2543). การบริหารและนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.
- นวัตศน์ แนวสุข. (2548). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ฉะเชิงเทรา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- พเยาว์ แสนบุราณ. (2547). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). เลย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- พิชัย เสี่ยมจิตร. (2542). การบริหารสถาบันเพื่อความเป็นเลิศ. อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรพันธ์ เพชรางกูร. (2553). ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงเคราะห์ ปีสานานนท์. (2543). ศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17. (2554). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2554. จันทบุรี : กลุ่มงานนโยบาย
และแผน. สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). กระทรวงศึกษาธิการกับการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
- สุพิช สมคะเนย. (2549). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ศรีสะเกษ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- สุรินทร์ ทองเกลี้ยง. (2543). การศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในชายแดน สังกัด
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Educational and Psychological Measurement. New York : Minnesota
University.

การศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ

The study of Problem in Mathematics Contents of Mattayomsuksa 4 students in Areas of Fang, Mae-ei and Chaiprakran

อำนาจ อนุวงศ์เจริญ

โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

บทคัดย่อ

การศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ ประชากร ประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ จำนวน 654 คน และครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ จำนวน 26 คน สุ่มตัวอย่างนักเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ขนาดตัวอย่าง 389 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบ t-test เปรียบเทียบระดับปัญหาระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า

1. ระดับปัญหตามความเห็นของครู ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และเนื้อหาในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่องการประยุกต์ใช้งานเป็นปัญหาระดับมาก
2. ระดับปัญหตามความเห็นของนักเรียน ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และเนื้อหาที่เป็นปัญหาในระดับมาก ได้แก่ เนื้อหาในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่อง คอมพลิเมนต์และผลต่างของเซต แผนภาพของเวนน-ออยเลอร์ และการประยุกต์ใช้งาน บทที่ 2 การให้เหตุผล บทที่ 3 จำนวนจริง เรื่องการนำสมบัติของจำนวนจริงไปใช้ในการแก้สมการกำลังสอง การแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียว การไม่เท่ากัน อสมการและการแก้สมการ การแก้สมการและอสมการค่าสัมบูรณ์ และเนื้อหาในเล่ม 2 บทที่ 1 การนำกราฟไปใช้ในการแก้สมการและอสมการ การแก้ปัญหโดยใช้ความรู้เรื่องฟังก์ชันกำลังสองและกราฟ ฟังก์ชันเอกซโพเนนเชียล และบทที่ 2 เรื่องการประยุกต์ของอัตราส่วนตรีโกณมิติ
3. การเปรียบเทียบระดับปัญหาระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีระดับปัญหาในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกันทั้งในเนื้อหาคณิตศาสตร์เล่ม 1 และเล่ม 2 เมื่อทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ : ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์

Abstract

The purpose of this study was study the problems in Mathematics contents of Mattayomsuksa 4 students in Fang, Mae-ai and Chaiprakarn area. The population consisted of 654 Mattayomsuksa 5 students and 26 Mathematics teachers from upper-secondary schools in Fang, Mae-ai and Chaiprakarn area. The sample group was 389 students selected by simple random sampling. The research instrument was questionnaire. The data obtained was analyzed by descriptive statistics; mean and standard deviation. T-test was used to compare the problem levels between male and female students. The results of the study were as follows:

1. The problem level from teachers' opinion on the core Mathematics textbooks 1 and 2 were in the middle level. The content in lesson 1: Set of textbook 1 on Application was in the high level.
2. The problem level from students' opinion on the core Mathematics textbook 1 and 2 were in the middle level and the contents that were problems on the core Mathematics textbooks 1 and 2 in the high level were the contents in lesson 1: Set of textbook 1 on Complement and Difference of Sets, Venn-Euler Diagram and Application, lesson 2: Reasoning, lesson 3: Real Number on Solving Quadratic Equation by Equality of Real Number, Solving One Variable Quadratic Equation, Inequality and Solving the Inequality, Solving Absolute Equation and Absolute Inequality, and lesson 1: Function of textbook 2 on Solving Equation and Inequality by

Graph, Solving Problem by Quadratic Function and Graph, Exponential Function, and the contents in lesson 2: Application of Trigonometry Ratio.

3. The comparison of the problem level between male and female students were found that male and female students had the same problem level in the contents of Mathematics textbooks 1 and 2 when tested at the significance level of .05.

Keyword : problem in mathematics contents

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำหรับการค้นคว้าวิจัยทุกประเภท เป็นที่ยอมรับว่าคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ วิชาคณิตศาสตร์ได้ถูกบรรจุเป็นวิชาบังคับเรียนไว้ในหลักสูตร ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คณิตศาสตร์เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งที่กำหนดไว้ให้นักเรียนทุกคนเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่พอเพียง สามารถนำความรู้ ทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่ต้องจัดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่นักเรียนแต่ละคน (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 2)

จากประสบการณ์การสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีมุมมองหรือแง่คิดหลายประการ แง่คิดประการหนึ่งคือ ปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอปัญหาเป็น 3 ประเด็น คือ ปัญหาจากตัวนักเรียน กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีลักษณะเป็นคนสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนคณิตศาสตร์จะช่วยให้เรียนวิชานี้ได้ผล ปัญหาจากครูผู้สอน กล่าวคือ ต้องเอาใจใส่ต่อการสอน เตรียมการสอนจัดกิจกรรมการสอนอย่างมีระบบ และประการสำคัญ คือ ครูผู้สอนต้องมีความคิดรวบยอดในเนื้อหาสาระของวิชานี้อย่างดี ไม่ใช่สอนตามหนังสือคู่มือครูหรือตามหนังสือแบบฝึกหัดของนักเรียน นอกจากนี้ หากครูผู้สอนไม่มีความถนัดในวิชานี้ หรือไม่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาเอกหรือ วิชาโท ยิ่งเป็นการเพิ่มปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์มากขึ้นหรือจะทำให้ นักเรียนขาดหลักแห่งตรรกะของความสมเหตุสมผล และปัญหาจากเอกสารประกอบการเรียนการสอน กล่าวคือ หนังสือคู่มือครู หนังสือแบบฝึกหัด และหนังสือหลักสูตรย่อมมีความบกพร่องบ้างเป็นธรรมดา และยังมีปัญหาความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเอกสารเหล่านี้ แม้ว่า สสวท. และกรมวิชาการจะพยายามปรับปรุงพัฒนาอย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังได้พบข้อมูลสถิติจากผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับท้องถิ่น (LAS) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียน ผางขุนพล ๓ พบว่า จากนักเรียนที่เข้าสอบ 315 คน มีคะแนนเฉลี่ย 12.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.37 และมีนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้เพียงร้อยละ 2.24 จากการศึกษาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยการพูดคุย ปรึกษา กับเพื่อนครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาทั้งในโรงเรียนผางขุนพล ๓ และโรงเรียนใกล้เคียง ทำให้ทราบว่า การที่นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ยังไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ทำให้เนื้อหาวิชายากต่อการอธิบายหรือสอนให้นักเรียนเข้าใจได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดประสงค์ตามหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝางแม่เอย ไชยปราการ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2

2. ขอบเขตประชากร ประชากรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย และไชยปราการ จำนวน 654 คน

2.2 ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝางอำเภอแม่เอยและอำเภอไชยปราการ จำนวน 26 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ระดับปัญหาของเนื้อหาในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนและครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน จึงต้องเก็บจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งได้เรียนเนื้อหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านมาแล้ว

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ในพื้นที่ อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการดำเนินงานศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ จำนวน 654 คน

1.2 ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ จำนวน

26 คน

ในการเก็บรวบรวมจากประชากรในกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรได้ครบสมบูรณ์ จำนวน 26 ชุด

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในกลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ จำนวน 654 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย คำนวณขนาด ตัวอย่างจากตาราง Darwin Hendel ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (นิโบล นิมกิงรัตน์, 2543, หน้า 249) ได้จำนวนตัวอย่าง 389 คน แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ

โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ฝางชนูปถัมภ์	382	191
แม่เอยวิทยาคม	114	85
ไชยปราการ	158	113
รวม	654	389

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2 ชุด สำหรับครูและนักเรียน ลักษณะของแบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นปัญหาของวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามคือ

เนื้อหาเป็นปัญหาระดับมาก	ให้ระดับคะแนน	3
เนื้อหาเป็นปัญหาระดับปานกลาง	ให้ระดับคะแนน	2
เนื้อหาเป็นปัญหาระดับน้อย	ให้ระดับคะแนน	1

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของวิชาคณิตศาสตร์

2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามประเภทต่าง ๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาสร้างแบบสอบถามให้

ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3. นำแบบสอบถามร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ควบคุมงานวิจัยเพื่อพิจารณาแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตั้งรายชื่อต่อไปพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

- 1) นางทิพากร ทิพจร รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
- 2) นางบุษยาภรณ์ ชันพล ครู ค.ศ. 3 หัวหน้างานทะเบียนวัดผล

5. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำไปทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรังษิวิทยา จำนวน 15 ฉบับ ทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีของคอนบาร์ค ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น $\alpha = 0.975$ หมายถึง แบบสอบถามมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามได้

4. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอยและอำเภอไชยปราการ และนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากครูและนักเรียนที่เป็นประชากร ระหว่างวันที่ 13 - 17 มิถุนายน 2554

2. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 415 ฉบับ ได้รับคืนทุกฉบับ

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด เพื่อคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์แล้วพบว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดเป็นฉบับที่สมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window Version 11.5 ได้วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับปัญหาของเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนและครูในอำเภอฝาง แม่เอยและไชยปราการ โดยรวมรายด้านและรายข้อโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) (บุญชม ศรีสะอาด , 2535)

เกณฑ์ในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1.00 - 1.59 หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อย
1.60 - 2.49 หมายถึง	มีปัญหาระดับปานกลาง
2.50 - 3.00 หมายถึง	มีปัญหาระดับมาก

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปัญหาระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ใช้สถิติทดสอบ t-test

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอฝาง แม่เอย ไชยปราการ ผลการศึกษาแสดงเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับปัญหาตามความเห็นของครู

ส่วนที่ 2 ระดับปัญหาตามความเห็นของนักเรียน

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบระดับปัญหาของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

1. ระดับปัญหาตามความเห็นของครู

ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 1 ตามความเห็นของครู พบว่า ในภาพรวมเนื้อหาในเล่ม 1 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (Mean = 1.70) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในบทที่ 1 เซต เนื้อหาเรื่องการประยุกต์ใช้งานเป็นปัญหาระดับมาก (Mean = 2.53) และเนื้อหาเรื่องแผนภาพของเวนน์-ออยเลอร์ เป็นปัญหาระดับปานกลาง (Mean = 1.74) นอกนั้นเป็นปัญหาระดับน้อย เนื้อหาในบทที่ 2 การให้เหตุผลแบบอุปนัยและการให้เหตุผลแบบนิรนัย เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ในบทที่ 3 จำนวนจริง เนื้อหาเรื่องสมบัติของจำนวนจริงเกี่ยวกับการบวกและการคูณ การเท่ากันในระบบจำนวน การบวกและการคูณในระบบจำนวนจริง เป็นปัญหาในระดับน้อย นอกเหนือจากนี้ เนื้อหาในบทที่ 4 เลขยกกำลังเป็นปัญหาในระดับปานกลางทั้งหมด

ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 2 ตามความเห็นของครู พบว่า ในภาพรวมเนื้อหาในเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (Mean = 1.88) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เนื้อหาเรื่องความสัมพันธ์ และเรื่องฟังก์ชันเชิงเส้นในบทที่ 1 เป็นปัญหาในระดับน้อย (Mean = 1.47 และ Mean = 1.58 ตามลำดับ) นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

2. ระดับปัญหาตามความเห็นของนักเรียน

ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 1 ตามความเห็นของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมเนื้อหาเล่ม 1 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (Mean = 2.12) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในบทที่ 1 เซต เนื้อหาเรื่อง คอมพลิเมนต์และผลต่างของเซต แผนภาพของเวนน์-ออยเลอร์ และการประยุกต์ใช้งานเป็นปัญหาในระดับมาก เนื้อหาเรื่องเซตจำกัดและเซตอนันต์ สับเซต เพาเวอร์เซต เอกภพสัมพัทธ์ ยูเนียน อินเตอร์เซกชัน เป็นปัญหาในระดับปานกลาง นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับน้อย เนื้อหาในบทที่ 2 การให้เหตุผลเป็นปัญหาในระดับมากที่สุดทั้งการให้เหตุผลแบบอุปนัยและการให้เหตุผลแบบนิรนัย ในบทที่ 3 จำนวนจริง เนื้อหาเรื่องการนำสมบัติของจำนวนจริงไปใช้ในการแก้สมการกำลังสอง การแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียว การไม่เท่ากัน อสมการและการแก้สมการ และการแก้สมการและอสมการค่าสัมบูรณ์ เป็นปัญหาในระดับมาก ส่วนเรื่องการเท่ากันในระบบจำนวนเป็นปัญหาระดับน้อย นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับปานกลาง และในบทที่ 4 เลขยกกำลัง เนื้อหาเรื่องการหาผลบวก ผลต่าง และผลคูณของจำนวนที่อยู่ในรูปกรณฑ์ เป็นปัญหาในระดับมาก นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 2 ตามความเห็นของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมเนื้อหาในเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (Mean = 2.19) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เนื้อหา บทที่ 1 การนำกราฟไปใช้ในการแก้สมการและอสมการ การแก้ปัญหโดยใช้ความรู้เรื่องฟังก์ชันกำลังสองและกราฟ รวมทั้งเนื้อหาเรื่องฟังก์ชันเอกซ์โพเนนเชียล และเนื้อหาในบทที่ 2 เรื่องการประยุกต์ของอัตราส่วน ตรีโกณมิติเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด ส่วนเนื้อหาในบทที่ 1 เรื่องความสัมพันธ์และเรื่องโดเมนและเรนจ์ เป็นปัญหาในระดับน้อย นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบระดับปัญหาของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

การเปรียบเทียบระดับปัญหาของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง มีระดับปัญหาในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ทั้งในเนื้อหาคณิตศาสตร์ เล่ม 1 และเล่ม 2 เมื่อทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงผลในตาราง 6

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

เนื้อหา	เพศ	Mean	S.D	t-test	Sig
คณิตศาสตร์ เล่ม 1	ชาย (117 คน)	2.08	0.41	1.245	0.215
	หญิง (272 คน)	2.15	0.38		
คณิตศาสตร์ เล่ม 2	ชาย (117 คน)	2.12	0.42	1.640	0.103
	หญิง (272 คน)	2.22	0.43		

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ระดับปัญหาตามความเห็นของครู พบว่า ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 1.70 และ 1.88 ตามลำดับ และเนื้อหาในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่องการประยุกต์ใช้งานเป็นปัญหาระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.53 เนื้อหาในเล่ม 2 บทที่ 1 เรื่องความสัมพันธ์ และเรื่องฟังก์ชันเชิงเส้น เป็นปัญหาในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 1.47 และ 1.58 ตามลำดับ นอกนั้นเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

2. ระดับปัญหาตามความเห็นของนักเรียน พบว่า ระดับปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 2.12 และ 2.19 ตามลำดับ และเนื้อหาในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่อง คอมพลิเมนต์และผลต่างของเซต แผนภาพของเวนน์-ออยเลอร์ และการประยุกต์ใช้งาน เนื้อหาในบทที่ 2 การให้เหตุผลเป็นปัญหาในระดับมากที่สุดทั้งการให้เหตุผลแบบอุปนัยและการให้เหตุผลแบบนิรนัย ในบทที่ 3 จำนวนจริง เนื้อหาเรื่องการนำสมบัติของจำนวนจริงไปใช้ในการแก้สมการกำลังสอง การแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียว การไม่เท่ากัน อสมการและการแก้สมการ และการแก้สมการและอสมการค่าสัมบูรณ์ เป็นปัญหาในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนเนื้อหาในเล่ม 2 พบว่า เนื้อหาบทที่ 1 การนำกราฟไปใช้ในการแก้สมการและอสมการ การแก้ปัญหโดยใช้ความรู้เรื่องฟังก์ชันกำลังสองและกราฟ รวมทั้งเนื้อหาเรื่องฟังก์ชันเอกซ์โพเนนเชียล และเนื้อหาในบทที่ 2 เรื่องการประยุกต์ของอัตราส่วน ตรีโกณมิติเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด

3. การเปรียบเทียบระดับปัญหาระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีระดับปัญหาในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ทั้งในเนื้อหาคณิตศาสตร์เล่ม 1 และเล่ม 2 เมื่อทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่อำเภอดงขี้เหล็ก ภายใต้อาณาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองราชบุรี และนักเรียนในภาพรวม เนื้อหาที่เป็นปัญหาในสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นว่าระดับปัญหาตามความเห็นของครู มีเพียงเนื้อหาในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่องการประยุกต์ใช้งานที่เป็นปัญหาระดับมาก ในขณะที่นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากหลายเนื้อหา ได้แก่ ในเล่ม 1 บทที่ 1 เซต เรื่อง คอมพิวเตอร์และผลต่างของเซต แผนภาพของเวนน์-ออยเลอร์ และการประยุกต์ใช้งานเนื้อหาในบทที่ 2 การให้เหตุผลเป็นปัญหาในระดับมากที่สุดทั้งการให้เหตุผลแบบอุปนัยและการให้เหตุผลแบบนิรนัย ในบทที่ 3 จำนวนจริง เนื้อหาเรื่องการนำสมบัติของจำนวนจริงไปใช้ในการแก้สมการกำลังสอง การแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียว การไม่เท่ากัน อสมการและการแก้อสมการ และการแก้สมการและอสมการค่าสัมบูรณ์ และเนื้อหาในเล่ม 2 บทที่ 1 การนำกราฟไปใช้ในการแก้สมการและอสมการ การแก้ปัญหาคู่โดยใช้ความรู้เรื่องฟังก์ชันกำลังสองและกราฟ ฟังก์ชันเอกซโพเนนเชียล และเนื้อหาในบทที่ 2 เรื่องการประยุกต์ของอัตราส่วนตรีโกณมิติ ซึ่งความไม่สอดคล้องของระดับปัญหาตามความเห็นของครูและนักเรียนนี้อาจทำให้ครูไม่สามารถวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสม

อนึ่ง เนื้อหาที่เป็นปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ อาจเกิดจากตัวนักเรียนเอง เช่น ข้อบกพร่องด้านทักษะการคิดคำนวณ โดยนักเรียนขาดทักษะการคิดคำนวณเบื้องต้น ไม่ตรวจสอบคำตอบ ตลอดจนขั้นตอนของการแก้ปัญหาโจทย์ และมีความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการเรียนเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ ไม่เพียงพอ และข้อบกพร่องด้านการนำกฎ นิยาม สูตรหรือทฤษฎีไปใช้ โดยนักเรียนมีความเข้าใจและใช้กฎ นิยาม สูตรหรือทฤษฎีอย่างไม่ถูกต้อง หรืออาจเกิดจากข้อบกพร่องด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พบ คือ นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน (มาลา ปาजूวัง, 2542) ส่วนสาเหตุอีกประการหนึ่งอาจเกิดจากตัวครู เช่น ครูผู้สอนขาดหลักวิชาหรือไม่มีความคิดรวบยอดในเชิงคณิตศาสตร์ (สมนึก ภัททิยธนี, 2539) ประสบการณ์ในการสอนของครู และคุณภาพการสอนของครู (ปกรณ ประจัญบาน, 2542)

ข้อเสนอแนะ

ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ควรมีการสำรวจเนื้อหาที่เป็นปัญหาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นปัญหาระหว่างครูกับนักเรียน

ข้อเสนอในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะได้ทำการวิจัยต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาถึงรูปแบบวิธีสอนแต่ละเนื้อหาที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นิโลบล นิมกักรัตน์. 2543. การวิจัยการศึกษา. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยเบื้องต้น . กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- ปกรณ ประจัญบาน. 2542. รูปแบบของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ (Multilevel Path Analysis). วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มาลา ปาजूวัง. 2542. ข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชาการ, กรม . กรอบโครงสร้างหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 . เอกสารอัดสำเนา .
- สมนึก ภัททิยธนี. ปัญหาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2538 ของจังหวัดมหาสารคาม. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.

การพัฒนาแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Development of 4 MAT Lesson Plans on the Addition, Subtraction, Multiplication and Division Combined for Prathomsuksa 3 Students

นภาพร คุ่มวงศ์¹ จารุวรรณ สิงห์ม่วง²

¹ โรงเรียนวัดหนองเสือ (รัฐราษฎร์พัฒนา) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

² คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองเสือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.19/83.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเท่ากับ 0.77 และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT, ประสิทธิภาพ, ดัชนีประสิทธิผล, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this study were to develop 4 MAT lesson plans on the addition, subtraction, multiplication and division combined for Prathomsuksa 3 students with an efficiency criterion of 80/80, to study the effectiveness index of 4 MAT lesson plans, and to study the students' satisfaction after learning using 4 MAT. The subjects were 22 students of Prathomsuksa 3 of Wat Nongsue school in semester 2, academic year 2010. The instruments used in this study were 4 MAT lesson plans, mathematics achievement test, and the questionnaire on students' satisfaction towards 4 MAT. The data were statistically analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The results of this study revealed that the efficiency of 4 MAT lesson plans was 87.19/83.63 that higher than the criterion 80/80, the effectiveness index of 4 MAT learning activity management was at the 0.77, and the students' satisfactions towards the 4 MAT learning activities were at the highest level.

Keywords : 4 MAT lesson plan, Efficiency, Effectiveness index, Satisfaction

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการคิด มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบ สามารถวิเคราะห์ปัญหา หรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ สภาพปัจจุบันพบว่าการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยพบว่านักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา (NT) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองเสือ (รัฐราษฎร์พัฒนา) ในปีการศึกษา 2552 พบว่า มีผลคะแนนเฉลี่ย 57.22% ไม่ถึงร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 กำหนดไว้ โดยเนื้อหาที่เป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนรู้คือ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการคิดคำนวณ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหาร ให้ความสนใจในการเรียนน้อย ไม่อยากทำแบบฝึกหัดเนื่องจากมีหลายจำนวน

และหลายหลัก คิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนไม่ได้ต้องแก้โจทย์หลายขั้นตอน เนื้อหายุ่งยากซับซ้อนไม่เกิดความคิดรวบยอด ส่งผลให้นักเรียนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาและสร้างโจทย์ปัญหาด้วยตนเองได้ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดการพัฒนาการทางสมองเพื่อการคิด นักเรียนเกิดความสนใจกิจกรรมมีการเคลื่อนไหว สนุกสนาน เช่น เกม เพลง มาเป็นสื่อ ในการจัดการเรียนรู้ (ศิริสุข รัตนประสบ, 2550, หน้า 2) ในด้านโจทย์ปัญหา ครูจะต้องฝึกให้นักเรียนทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง อาจทำเป็นรายบุคคลหรือใช้กระบวนการกลุ่มในการช่วยกันคิดแก้โจทย์ปัญหาและหาคำตอบ (จรรยา อาจหาญ, 2548, หน้า 42)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าการเรียนรู้แบบ 4 MAT ของเบอร์นิส แมคคาร์ธี (Bernice McCarthy) ให้ความสำคัญกับศักยภาพของผู้เรียนในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละประเภทจะประสบความสำเร็จในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นรูปแบบหรือเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนานำความรู้ วิธีการเรียนรู้ ความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองและการเรียนรู้ด้วยความสุข การจัดการเรียนรู้จะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการใช้สมองทั้ง 2 ซีกอย่างเท่าเทียมกัน (วัชรนา เล่าเรียนดี, 2553, หน้า 86-87) ซึ่งสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันสามารถใช้สมองทุกส่วนของตนในการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ (ทิตสนา แชนมณี, 2552, หน้า 262) โดยนำวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์มาจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวา ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้ว่าถูกทำ ทาย ทำให้ไม่รู้สึกว่าเป็นภาระที่น่าเบื่อที่จะต้องเรียน แต่เรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อเนื่องเป็นเวลานาน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง เป็นการเรียนรู้โดยธรรมชาติที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพของตนเองอย่างมีความสุขโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เพราะมีการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างหลากหลายและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัด และความสนใจผู้เรียนทุกคนมีความสุขในการเรียนรู้ (เอียร พานิช, 2544, หน้า 22)

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบ 4 MAT ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในด้านทักษะกระบวนการคิดและการแก้โจทย์ ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกโดยยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองเสือ (รัฐราษฎร์พัฒนา) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เป็นนักเรียนชาย จำนวน 10 คน นักเรียนหญิงจำนวน 12 คน ที่มีปัญหาด้านทักษะคิดคำนวณ และการแก้โจทย์ปัญหา ใช้เวลาสอน 18 ชั่วโมง การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ดำเนินการดังนี้ ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.43-0.78 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-0.85 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จำนวน 9 แผน ตามลำดับระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 ถึง วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2554 จำนวน 18 ชั่วโมง บันทึกคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT และประเมินความพึงพอใจของ

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ด้วยแบบวัดความพึงพอใจจำนวน 15 ข้อ ที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.21- 5.66 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

ผลการวิจัย

1) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

ผลคะแนนในการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จากการทำกิจกรรมในแบบประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ ใบงาน ชิ้นงาน และแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียน จำนวน 9 แผน และให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน นำคะแนนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ โดยใช้สูตร E_1/E_2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองเสือ (รัฐราษฎร์พัฒนา) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนนักเรียน 22 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

จำนวนนักเรียน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (E_1) คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน					ค่าคะแนนเฉลี่ย (E_2) คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				
	คะแนนเต็ม	คะแนนระหว่างเรียน	คะแนนเฉลี่ย	S	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	S	ร้อยละ
22	540	10,358	470.82	36.30	87.19	30	552	25.09	4.32	83.63

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 470.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 36.30 คิดเป็นร้อยละ 87.19 และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.32 คิดเป็น ร้อยละ 83.63 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.19/83.63 (E_1/E_2) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 80/80

2) การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นทำการทดสอบก่อนเรียนแล้วจึงทำการจัดการเรียนรู้ และทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน นำมาตรวจให้คะแนนและนำมาหาค่าดัชนีประสิทธิผล โดยมีผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน 193 คะแนน ผลรวมของคะแนนหลังเรียนของทุกคนเท่ากับ 552 คะแนน จำนวนนักเรียน 22 คน คะแนนเต็ม 30 คะแนน

ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.77 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการเรียนรู้อีกเพิ่มขึ้นร้อยละ 77.00 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ .50 ที่ตั้งไว้

3) การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความพึงพอใจจำนวน 15 ข้อ ผลแสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองเสือ (รัฐราษฎร์พัฒนา) ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง (22 คน)				
	คะแนนรวม	\bar{X}	S	ระดับ	ลำดับ
1. ข้าพเจ้ารู้ว่าเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ มีความต่อเนื่องกัน ต้องทำความเข้าใจทุกเรื่อง	107	4.86	0.34	มากที่สุด	2
2. ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติมนอกเหนือกว่าที่เรียนในชั้นเรียน	102	4.64	0.57	มากที่สุด	6
3. การเรียนรู้คณิตศาสตร์เข้าใจง่าย เพราะมีขั้นตอน	108	4.91	0.29	มากที่สุด	1
4. ข้าพเจ้าเรียนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น เพราะรู้วิธีคิดอย่างมีขั้นตอน	108	4.91	0.29	มากที่สุด	1
5. ข้าพเจ้าชอบตอบปัญหาทางคณิตศาสตร์	104	4.73	0.54	มากที่สุด	4
6. เมื่อถึงชั่วโมงคณิตศาสตร์ ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุข	103	4.68	0.47	มากที่สุด	5
7. ในการตัดสินใจทำโจทย์คณิตศาสตร์ ข้าพเจ้ามักจะทำด้วยความมั่นใจ	107	4.86	0.46	มากที่สุด	2
8. ข้าพเจ้ารู้สึกมีกำลังใจและเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ	108	4.91	0.29	มากที่สุด	1
9. ในการทำข้อสอบคณิตศาสตร์ ข้าพเจ้าจะเลือกทำเรื่องที่เข้าใจก่อนเสมอ	107	4.86	0.34	มากที่สุด	2
10. ข้าพเจ้าชอบคณิตศาสตร์ เพราะคำตอบของปัญหาคณิตศาสตร์แน่นอน	107	4.86	0.34	มากที่สุด	2
11. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้อธิบายคณิตศาสตร์ ให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง	105	4.77	0.85	มากที่สุด	3
12. ข้าพเจ้าชอบคิดสิ่งที่อยู่รอบตัว ที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์อยู่เสมอ	107	4.86	0.62	มากที่สุด	2
13. ข้าพเจ้าชอบนำความรู้ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวัน เสมอ	107	4.86	0.62	มากที่สุด	2
14. ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์อยู่เสมอ	105	4.77	0.67	มากที่สุด	3
15. ข้าพเจ้านำทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ เสมอ	104	4.73	0.69	มากที่สุด	4

จากตาราง 2 ผลจากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ปรากฏว่าความคิดเห็นของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เท่ากับ 0.52 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความพึงพอใจมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ 3,4,8 มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.91 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เท่ากับ 0.29

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.19/83.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเท่ากับ 0.77 และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.19/83.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 จึงอาจกล่าวได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการวิจัยที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ขึ้นโดยผ่านกระบวนการ ขั้นตอนการสร้างที่มีระบบ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรียา เสนีย์ (2551, หน้า 80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านปากแพรก อำเภอบาง

ชั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 27 คน ซึ่งพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.89/84.44 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน จากการประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม การตรวจผลงาน และการทำแบบทดสอบย่อยประจำแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 86.81 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็น ร้อยละ 84.44

2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเท่ากับ 0.77 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.00 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT พบว่า นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขณะเรียน มุ่งมั่นในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างตั้งใจ และพยายามให้ผลงานถูกต้อง และใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง สร้างชิ้นงาน อย่างเต็มความสามารถ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้และเข้าใจในเนื้อหาการเรียนในเรื่องนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ ทักษะชีวิต เกิดความสนุกสนานมีความเข้าใจในบทเรียน มีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายซ้ำซาก ได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงด้วยตนเองจนเกิดความสำเร็จนำเสนอชิ้นงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิวาพร เศรษฐโสภณ (2550, หน้า 68) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนแบบ 4 MAT และการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 ห้อง ห้องละ 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนแบบ 4 MAT มีค่าเท่ากับ 0.8092 คิดเป็นร้อยละ 80.92 และการสอนแบบปกติ มีค่าเท่ากับ 0.49 คิดเป็นร้อยละ 49.00

3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 15 ข้อ ข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ข้อที่ 3,4,8 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เข้าใจง่ายเพราะมีขั้นตอนเรียนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น เพราะรู้วิธีคิดอย่างมีขั้นตอน และรู้สึกมีกำลังใจเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเชื่อมั่นในการคิดอย่างเป็นขั้นตอน และมั่นใจในการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ เกี่ยวกับแนวความคิดในการทำกิจกรรมของตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ นอกจากนี้ยังมีความพึงพอใจในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่มีความต่อเนื่องกัน ต้องทำความเข้าใจทุกเรื่อง ในการตัดสินใจหาโจทย์คณิตศาสตร์มักจะทำด้วยความมั่นใจ การทำข้อสอบคณิตศาสตร์จะเลือกทำเรื่องที่เข้าใจก่อนเสมอ มีความชอบในวิชาคณิตศาสตร์ เพราะคำตอบของปัญหาคณิตศาสตร์แน่นอน หากคำตอบได้อย่างมั่นใจ รวมทั้งนำไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเสมอ นอกจากนี้ยังเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ ขอบตอบปัญหาทางคณิตศาสตร์ และเมื่อถึงชั่วโมงคณิตศาสตร์ มีความสุข และค้นคว้าหาความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติมนอกเหนือกว่าเรื่องที่เรียนในชั้นเรียน แสดงถึงทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ เกิดความพึงพอใจในการเรียนจึงทำให้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับฉวีวรรณ บุตรศรีภูมิ (2551, หน้า 108) พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโคกสำโรงตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 30 คน ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้แบบวัดความพึงพอใจจำนวน 20 ข้อ มีความพึงพอใจโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีลักษณะสำคัญคือ มีการจัดกิจกรรม โดยให้ความสนใจวิธีการคิด และวิธีการเรียนของนักเรียน โดยสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัสศรี ทอมี (2552, หน้า 111) ได้ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนหนองไผ่พิทยาคม ปีการศึกษา 2551 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 30 คน จาก 1 ห้องเรียนได้มาโดยการสุ่มแบบสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 73.83 ได้ระดับคุณภาพดี นักเรียนมีความพึงพอใจจากการเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT จัดให้กับผู้เรียน 4 แบบ ผู้เรียนแบบที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดใช้จินตนาการเรียนรู้จากประสบการณ์และผัสสะโดยตรง ชอบการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ผู้เรียนแบบที่ 2 ผู้เรียนที่เป็นนักวิเคราะห์ ชอบแสวงหาข้อเท็จจริง สนุกกับการเรียนรู้ในห้องเรียนและในบรรยากาศต่างๆ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง สร้างความคิดรวบยอดรูปแบบใหม่จนเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้เรียนแบบที่ 3 ผู้เรียนที่เป็นผู้ที่ใช้สามัญสำนึก ผู้เรียนใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริงมาสร้างความคิดรวบยอด ผู้เรียนแบบที่ 4 ผู้เรียนที่ชอบการเคลื่อนไหวชอบปฏิบัติ มีการวางแผนและปฏิบัติตามแผน เพื่อสร้างความคิดรวบยอด โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด ขั้นที่ 5 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบความคิดที่กำหนด ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างชิ้นงานเพื่อสะท้อนความเป็นตนเอง ขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น ฉะนั้นการจัดประสบการณ์จึงเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่าและใหม่ ให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน กิจกรรมต้องจัดให้น่าสนใจ ตื่นเต้น ติดตาม และจะเป็นส่วนกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ ติดตามการเรียนรู้ว่าจะมีกิจกรรมได้อีกที จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องตามมา ครูควรดูแลการทำงานของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนของแต่ละขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ชิ้นงาน และความคงทนในการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT

เอกสารอ้างอิง

- จรยา อาจหาญ. 2548. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา. มหาสารคาม: ตักสิลาการ พิมพ์.
- จรัสศรี ทองมี. 2552. การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT) เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. ปริญญาโท กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ฉวีวรรณ บุตรศรีภูมิ. 2551. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง การบวกลบคูณหารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT. ปริญญาโท กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิวาพร เศรษฐโสภณ. 2550. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนแบบ 4 MAT และการสอนแบบปกติ. ปริญญาโท กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทีศนา แคมมณี. 2552. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เอียร พานิช. 2544. 4 MAT การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ สดศรี-สฤณีวงศ์.
- พัชรียา เสนีย์. 2551. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT). วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วีชรา เล่าเรียนดี. 2553. รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ศิรินุช รัตนประสพ. 2550. การสร้างชุดการสอน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ตามขั้นตอนของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท กศ.ม. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

**ความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์
 ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด**
**Students' Needs to Conservative Mathematics Camp Activities
 in Chanthaburi, Rayong and Trat Provinces**

สงกรานต์ ปลื้มปรีดาพร, ชนิดาพร ปลื้มปรีดาพร
 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ 2) ศึกษาพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของนักเรียนในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ 4) ศึกษาระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักเรียน กับระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียนที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ครั้งที่ 56 และ 58 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่โรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำนวน 2,069 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำแนกตามโรงเรียน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ ซึ่งมี 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักเรียนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ตอนที่ 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ตอนที่ 4 ความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนให้ระดับความสำคัญของความต้องการในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้ 1) ด้านความรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 2) ด้านการบริหารงานของบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 3) ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 4) ด้านการอำนวยความสะดวกสบาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 5) ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยตัวสถิติไคสแควร์พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับด้านความรู้ที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือเกรดเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุดของนักเรียน ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับด้านการบริหารงานบุคลากรที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ จังหวัดที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับด้านความสนุกสนานเพลิดเพลินที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้แก่ การเคยเข้าร่วมกิจกรรม เพศ และชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับด้านการอำนวยความสะดวกสบายที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับด้านความเหมาะสมของกิจกรรมที่ระดับนัยสำคัญ .01 ได้แก่ การเคยเข้าร่วมกิจกรรม และเพศของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ: ความต้องการ, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this study are 1) study the status of the students who join the conservative mathematics camp activities 2) study the behaviors of students in Chanthaburi, Rayong and Trat provinces when they join the conservative mathematics camp activities 3) study the students' contentment level with the administrative managements of the conservative mathematics camp activities 4) study the students' needs level of the conservative mathematics camp activities 5) study the relations between the status of the students and the students' needs level of the conservative mathematics camp activities. The populations of this study are the 2069 students who studying in Chanthaburi, Rayong and Trat provinces and join the 56th and 58th conservative mathematics camp activities. The 336 samples were collected by stratified random sampling, the questionnaire has 4 parts: 1) the status of the students who answer the questionnaire 2) the behaviors when they join the conservative mathematics camp activities 3) the contentment level with the administrative managements of the conservative mathematics camp activities 4) needs level of the conservative mathematics camp activities 5) needs level of the conservative mathematics camp activities

Chanthaburi, Rayong and Trat provinces, the statistical methods that used in data analysis is percentage value, arithmetic mean, standard deviation Chi square test

The research results is the sequences from the highest level are 1) knowledgements with the arithmetic mean = 4.45 2) the administrative managements of the conservative mathematics camp activities with the arithmetic mean = 4.40 3) the amused entertainment with the arithmetic mean = 4.38 4) the facility with the arithmetic mean = 4.35 5) the suitability of the activities with the arithmetic mean = 4.34, and the Chi-square test are 1) the grade point average is the independent variable related with knowledgements with .05 significance level 2) the provinces that they are studying is the independent variable related with the administrative managements of the conservative mathematics camp activities with .05 significance level 3) the activities joining, gender and their studying levels are the independent variables related with the amused entertainment with .05 significance level 4) the studying levels is the independent variable related with the facility with .05 significance level 5) the activities joining and gender are the independent variables related with the suitability of the activities with .05 significance level.

Keywords: Needs, Contentment

บทนำ

การศึกษาเป็นเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังมุ่งพัฒนาตนและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข การศึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานของบุคคลที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง การศึกษาไม่ควรจะพัฒนาเฉพาะทรัพยากรมนุษย์เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรจะพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ช่วยให้คนเราสามารถทำอะไรได้นอกเหนือจากธรรมชาติหรือที่เป็นสัจธรรมของชีวิต สิ่งที่ได้จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาของคนให้ไปได้ตลอดชีวิต การศึกษาของไทยมีหลายระดับและเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมทั้งสิ้น โดยเฉพาะการศึกษาชั้นอุดมศึกษาน่าจะเป็นไปตามศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพและทำประโยชน์แก่สังคมหรือว่าอยู่ได้อย่างมีความสุข(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2538) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระในหมวด 4 มาตรา 22 ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” ดังนั้นการศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้คนนำความรู้ความสามารถที่มีไปพัฒนาประเทศชาติในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์นอกชั้นเรียนโดยภาควิชา คณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยเน้นจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการสอดแทรกความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยให้เป็นที่รู้จักแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป

ในการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักเรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นแนวทางในการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจะต้องคำนึงถึงการจัดการกิจกรรมทั้งทางด้านการดำเนินการ ด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมแต่ละฐาน ด้านการให้สาระความรู้ และด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ซึ่งความต้องการตามแนวความคิดของมาสโลว์ (Dr. Abraham H. Maslow) นักจิตวิทยากลุ่มมนุษย์นิยมได้อธิบายเรื่อง ความต้องการของมนุษย์ว่าเป็นลำดับทั้งหมด 5 ชั้น (Five general system of needs) โดยเขียนเป็นรูปพีระมิดแห่งความต้องการไว้ แสดงความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ (Basic needs) เป็นทฤษฎีการจูงใจ ซึ่งเป็นคนแรกที่ได้เขียนขึ้น เรียกว่า "Maslow's General theory of human motivation" (เสถียร เหลืองอร่าม, 2519: 325) Maslow กำหนดหลักการว่าบุคคลพยายามสนองความต้องการของตนเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จของชีวิต

Needs หมายถึงความต้องการอันจำเป็น ซึ่งชีวิตจะขาดเสียมิได้ ผลจากการศึกษาทราบว่าทุกกริยาทำทาง หรืออาการที่มนุษย์แสดงออกมาเป็นรูปของพฤติกรรมนี้ก็เพราะแรงผลักดันจากความต้องการเป็นกำลังสำคัญให้แสดงออกมา ความต้องการอาจ

เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ที่ได้มาภายหลัง และจากสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องเรียนรู้เป็นความต้องการทางชีววิทยา ทั้งที่เป็นสิ่งที่แสดงออกมาให้เห็นได้และเป็นสิ่งที่ซ่อนตัวอยู่

ทฤษฎีแห่งการจูงใจของ Maslow กล่าวถึง ความต้องการของมนุษย์ โดยมีสมมุติฐาน กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้ (กาญจนาท เรื่องจิตปกรณ, 2530: 227)

1) ความต้องการจำเป็นทางร่างกาย สามารถแยกออกเป็นประเภทหนึ่งต่างหาก เป็นเอกเทศ จากการจูงใจประเภทอื่นๆ ได้ เพราะเป็นความต้องการพื้นฐานที่ทุกคนต้องการเหมือนกัน

2) ความต้องการทางกายเป็นความต้องการหลักของทุกคน

3) ความต้องการอย่างอื่นๆ จะอันตรายเกินไป トラบใดที่ความต้องการมนุษย์ทางกายยังไม่ได้รับการตอบสนองตามความพอใจ เพราะยังถูกรอบำด้วยความจำเป็นทางสรีระอยู่

4) ความต้องการอย่างอื่นที่สูงขึ้นไปจะเริ่มปรากฏเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการสนองตอบเพียงพอแล้ว ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเข้ามาแทนที่

5) ความต้องการที่ได้รับการสนองตอบเพียงพอแล้ว จะไม่เป็นอุปสรรคต่อความต้องการระดับสูงกว่าความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป และอินทรีย์นั้นจะถูกครอบงำด้วยความต้องการอื่นที่ไม่เพียงพอ ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นเป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมมนุษย์

6) บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมมนุษย์ต้องการโลกที่มีแต่ความปลอดภัยมีระเบียบแบบแผน และสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้

7) คนที่ทำลายความต้องการทางด้านความรัก และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หมายถึงคนที่ไม่ต้องการความรักและไม่ชอบการเข้าสังคมเป็นการกระทำของบุคคลที่ปรับตัวเองไม่ได้ และเป็นโรคประสาท

8) ทุกๆ คนในสังคมย่อมต้องการและปรารถนาที่จะมีความเป็นอยู่อย่างมั่นคง ได้รับการเคารพนับถือ ยกย่อง สรรเสริญ ประเมินค่าตน และมีความต้องการความแข็งแรง ความสำเร็จ ผลดปราดเปรื่อง ต้องการมีเกียรติยศ ชื่อเสียง มีฐานะ มีเกียรติภูมิ มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

9) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาเป็นกระบวนการที่ไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเกิดขึ้นมาแทนที่

10) ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับชั้นตามลำดับความสำคัญ(A hierarchy of needs) จากต่ำไปสูงกล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

เมื่อนักเรียนมีความต้องการและมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ จะมีผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสูงสุด

จากสภาวะการดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุและแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการจัดกิจกรรม และการปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของนักเรียนในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
- 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์
- 4) เพื่อศึกษาระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์
- 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของนักเรียนกับระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ครั้งที่ 56 และ 58 จำนวน 2,069 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 336 คน สำหรับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามซึ่งมี 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักเรียนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์

ตอนที่ 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์

ตอนที่ 4 ความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ในจังหวัดจันทบุรี ระยะเวลา และตราด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและรับแบบสอบถามกลับคืน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในแต่ละข้อ และนับจำนวนแบบสอบถามให้ครบตามจำนวน ขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้ เมื่อได้แบบสอบถามครบ 336 ชุดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล แยกผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วนดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของนักเรียน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของนักเรียนในจังหวัดจันทบุรี ระยะเวลา และตราด วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
3. ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักเรียน กับระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยตัวสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ในจังหวัดจันทบุรี ระยะเวลา และตราด สรุปสาระสำคัญของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 นักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 24.7 เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 29.5 เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.9 ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 13 - 15 ปีคิดเป็นร้อยละ 60.7 เกรดเฉลี่ยในภาคเรียนล่าสุด 3.01 - 4.00 คิดเป็นร้อยละ 71.1 เรียนอยู่ในระดับชั้น ม.1 - ม.3 คิดเป็นร้อยละ 48.8 นักเรียนกำลังศึกษาในจังหวัดจันทบุรีคิดเป็นร้อยละ 89.3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของนักเรียนในจังหวัดจันทบุรี ระยะเวลา และตราด พบว่าจำแนกตามเหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่สมัครใจเองคิดเป็นร้อยละ 61.0 ส่วนใหญ่ได้ความรู้คิดเป็นร้อยละ 84.2 และได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 74.4

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ พบว่านักเรียนให้ระดับความสำคัญของความพึงพอใจในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุดและมากเรียงตามลำดับดังนี้

1. ด้านการให้สาระความรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43
2. ด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42
3. ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38
4. ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมแต่ละฐาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21
5. ด้านการดำเนินการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

ตอนที่ 4 นักเรียนให้ระดับความสำคัญของความต้องการในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้

1. ด้านความรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45
2. ด้านการบริหารงานของบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40
3. ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38
4. ด้านการอำนวยความสะดวกสบาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35
5. ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักเรียน กับระดับความต้องการของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์โดยพิจารณาจากตัวสถิติไคสแควร์พบว่า

การเคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุรักษ์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากร ด้านความรู้ และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเคยเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

คณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความเหมาะสมของกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพศของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากร ด้านความรู้ และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพศของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพศมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความเหมาะสมของกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อายุของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากร ด้านความรู้ ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกรดเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุดของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากร ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเกรดเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุดของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากร ด้านความรู้ และด้านความเหมาะสมของกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จังหวัดที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความรู้ ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกสบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจังหวัดที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจะเห็นว่าสภาพภาพของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความรู้ที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ เกรดเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุดของนักเรียน สภาพภาพของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการบริหารงานบุคลากรที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ จังหวัดที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน สภาพภาพของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลินที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้แก่ การเคยเข้าร่วมกิจกรรม เพศ และชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม สภาพภาพของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านการอำนวยความสะดวกสบายที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ ชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม และสภาพภาพของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความเหมาะสมของกิจกรรมที่ระดับนัยสำคัญ .01 ได้แก่ การเคยเข้าร่วมกิจกรรม และเพศของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

- 1) ในการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์ควรศึกษาสภาพภาพของนักเรียนก่อน ซึ่งจะช่วยตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ถูกต้อง และตรงกับสภาพภาพของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด
- 2) สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่แปลก และน่าสนใจ จะช่วยดึงดูดความสนใจ และความตั้งใจของนักเรียนมากขึ้น
- 3) นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน และด้านความรู้รองลงมา ดังนั้นบุคลากรที่ดำเนินการในฐานะต่างๆ ควรมิกลวิธีที่จะสอดแทรกความรู้ควบคู่ไปกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ สนุก และเพลิดเพลินไปกับการเข้าร่วมกิจกรรม
- 4) จากการวิจัยพบว่า เพศ และชั้นปีที่กำลังศึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เชิงอนุพันธ์มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นน่าสนใจว่าปัจจัยที่มีผลให้นักเรียนมีความต้องการในด้านนี้มีปัจจัยอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาท เรืองจิตปกรณ. 2530. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ**. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- เสถียร เหลืองอร่าม. 2519. **หลักมนุษยสัมพันธ์ต่อการบริหารงานในองค์กร**. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2538. **การศึกษากับการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

**การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส
 และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ**

**A Comparison of Analytical Thinking Skills and Learning Achievements in Information
 Technology Subject of Mathayomsuksa 4 Students Between Using KWL Plus and
 Traditional Teaching Method**

ปวีณ สุวรรณรัตน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัสและวิธีการเรียนรู้แบบปกติ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 ห้อง โดยใช้วิธีการจับฉลากเลือกแผนการเรียนแล้ว จับฉลากเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อย่างละ 1 ห้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส จำนวน 8 แผน การจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 8 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test Independent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ความคิดเห็นของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70

คำสำคัญ : เค ดับเบิลยู แอล พลัส, ทักษะการคิด, ทักษะการคิดวิเคราะห์, เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this research were to : (a) compare the learners' analytical thinking skills after being taught by the KWL- Plus with the learners' analytical thinking skills after being taught by traditional teaching method ; (b) compare the learners' achievements after being taught by the KWL- Plus method with the learners' achievements after being taught by traditional teaching method ; and (c) study the learners' opinions towards the KWL- Plus and towards the traditional teaching method. The subjects were Mathayomsuksa IV students of Benjamasorn School in Chanthaburi who were studying in the second semester of academic year 2010. Two classes of mathayomsuksa IV students were randomly selected as controlled group and experimental group through the learning programme. The research instruments used in this research consisted of 8 lesson plans based on KWL- Plus , 8 lesson plans based on traditional teaching method, analytical thinking skills test, achievement test, and the opinion questionnaire. The statistical analysis included t-test independent, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows. (1) The students who were taught by the KWL-Plus showed their analytical thinking skills after the experiment significantly higher than those taught by the traditional teaching method at the .01 level ; (2) The students who were taught by the KWL-Plus showed their learning achievement after the experiment significantly higher than those taught by the traditional teaching method at

the .01 level; and (3) The mean and standard deviation of the opinion score in the KWL-Plus group were 4.52 and 0.52, meanwhile, The mean and standard deviation of the opinion score in the group were 4.05 and 0.70.

Keywords : KWL-Plus, thinking skills, analytical thinking skills.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 24 (2) ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ ในมาตรา 24 (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 2542 : 8) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงสมรรถนะของผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยความสามารถในการคิดเป็น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและสถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษามาระยะหนึ่งพบว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนคือปัญหาในเรื่องการคิด โดยจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทั่วประเทศ รอบ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พบว่า การประเมินคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนทั้งหมด 7 มาตรฐาน ในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์คิดไตร่ตรองร้อยละ 10.4 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาไทย. 2552 : 2 - 3)

การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีข้อมูลเพียงพอ ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นส่วนหนึ่งได้มาจากการอ่าน สุกัญญา ศรีสืบสาย (2551 : 14) กล่าวว่า การอ่านและการคิดเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป ทั้งนี้เพราะการอ่านที่มีประสิทธิภาพมิใช่การอ่านตรงตามตัวอักษร แต่เป็นการอ่านโดยใช้ความคิด สามารถประเมินค่าเรื่องที่อ่านและใช้ประโยชน์จากการอ่านได้ ซึ่งการอ่านจะเกิดไม่ได้ถ้าปราศจากการคิด ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนรู้เรื่องการคิดและการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดจึงเป็นเรื่องที่ผู้สอนควรจัดควบคู่กันไปกับการพัฒนาการอ่าน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านหนังสือเป็นปัจจัยและมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ การรับรู้ข่าวสารต่างๆที่ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ข้อมูลความรู้จากการอ่านคือ วิธีจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส (Carr and Ogle. Online. 1987.) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกิจกรรมด้านการอ่านและการคิดให้กับผู้เรียนเป็นอย่างดี วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับการฝึกทักษะการคิดอย่างรู้ตัว กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้รับฝึกให้ตระหนักในกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านของตน และมีการจัดระบบข้อมูลเพื่อตีความมาใช้ภายหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส จึงมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในการฝึกทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ เขียนสรุปและนำเสนอ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็น ทำให้ผู้เรียนเกิดความคงทนทางการเรียนที่ยาวนานมากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส (สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. 2545 : 89 - 90) มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ชั้น K (What you know) เป็นขั้นตรวจสอบประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้สอนได้ทราบว่าผู้เรียนมีพื้นฐานในสิ่งที่จะเรียนเพียงใด ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ 2) ชั้น W (What you want to know) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนตั้งคำถามที่ต้องการรู้เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังจะอ่านการจัดการเรียนรู้ขั้นนี้เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าต้องการเรียนรู้อะไรในเรื่องที่จะอ่าน จะช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการอ่าน 3) ชั้น L (What you have learned) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสำรวจตัวเองว่าได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่จะอ่านบ้าง โดยผู้เรียนหาคำตอบจากคำถามที่ตนเองตั้งขึ้นแล้วจดบันทึกสิ่งที่รู้ 4) ชั้น Plus เป็นการเพิ่มกิจกรรมการเขียนผังสัมพันธ์ทางความหมาย (Semantic Mapping) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อใช้สรุปความหลังการอ่าน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านและสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนสหศึกษาขนาดใหญ่ มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการประเมินภายนอกของของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) รอบ 2 พบว่า ด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในเกณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. ออนไลน์. 2551) จากข้อมูลข้างต้นเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการคิด มีนิสัยรักการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยมีจึงความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัสและวิธีการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัสและวิธีการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัสและวิธีการเรียนรู้แบบปกติ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 จำนวน 3 โรงเรียน รวม 1,206 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 ห้อง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากเลือกโรงเรียนแล้วจับฉลากเลือกแผนการเรียน จากนั้นจับฉลากเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 1 ห้อง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 ตัวแปรต้น 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส
2) วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
- 2.2 ตัวแปรตาม 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์
2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส เรื่อง วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 8 แผน
- 3.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 8 แผน
- 3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
- 3.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
- 3.5 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

4. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

ค่าทดสอบทีแบบเป็นอิสระ (t - test Independent)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า หลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 26.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.14 ส่วนหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 23.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.21 สรุปได้ว่าหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสและวิธีการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า หลังจากทีนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 19.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.72 ส่วนหลังจากทีนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 15.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.49 สรุปได้ว่าหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทีมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า หลังจากทีนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และการจัดการเรียนรู้แบบปกติแล้ว ความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสจะมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าความเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติทุกด้านโดยในภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติจะอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 รองลงมาคือด้านบรรยากาศ ความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดโดย มีค่าเฉลี่ย 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 และด้านประโยชน์ทีได้รับ ความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนทีมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่าง วีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

1. การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าหลังจากทีนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส มีค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงกว่านักเรียนทีได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัสเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทีส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน โดยมีกรอบในการคิดเชื่อมโยงต่อเนื่องกันตามลำดับ เริ่มจากขั้นตรวจสอบความรู้ (K) ซึ่งเป็นการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวทีเป็นความรู้ คิดทบทวนประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องทีจะเรียน นักเรียนต้องคิดแยกแยะประเด็นเพื่อนำมาสนทนาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นสิ่งสำคัญทีจะส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิด ขั้นตั้งคำถาม (W) เป็นการตั้งคำถามในสิ่งทีนักเรียนอยากเรียนรู้ ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายในการเรียนทำให้นักเรียนมีสมาธิ ใจจดจ่อในเรื่องทีเรียน ชั้นเรียนรู้ (L) เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาทีอ่าน ทำให้นักเรียนได้คิดเกี่ยวกับเรื่องทีอ่านตลอดเวลาเพื่อทีได้ข้อมูล ต้องมีการเลือกข้อมูล จำแนกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทีได้จากการอ่านเพื่อนำไปใช้ในการตอบคำถามทีตั้งไว้ และขั้นสรุป (Plus) นักเรียนยังได้ใช้ทักษะการคิดร่วมกับความเข้าใจในการทีจะสรุปเพื่อเขียนผังสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องทีได้เรียนรู้ ซึ่งการทำแผนผังสัมพันธ์เป็นกิจกรรมทีส่งเสริมให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และช่วยให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ดุสิตา แดงประเสริฐ (2549 : 160 - 161) ทีพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ วงศ์จันทน์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้จัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส เพื่อศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมีความสามารถในการประยุกต์และนำไปใช้ สอดคล้องกับมณรัตน์ ใจรอบรู้ (2551 : 92) ทีได้ทำการศึกษาผลการเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวีซี เค ดับเบิลยู แอล พลัส พบว่า

หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิล ยู แอล พลัส นักเรียนมีผลการเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผลการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ด้านบอกความสำคัญของเรื่องและด้านการอ่านนิทาน อยู่ในระดับสูงมากและยังสอดคล้องกับ ชลธิชา จันทรแก้ว (2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิล ยู แอล พลัส ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิล ยู แอล พลัส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัสและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส มีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส สามารถช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ชั้นตรวจสอบความรู้ (K) ซึ่งเป็นการทบทวนความรู้ ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน ซึ่งความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาจากความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ ขึ้นตั้งคำถาม (W) เป็นการตั้งคำถามในสิ่งที่คุณเรียนรู้อยาก ซึ่งการตั้งเป้าหมายในการเรียนทำให้นักเรียนมีเจตจำนงในเรื่องที่เรียน ในชั้นเรียน (L) เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่อ่าน ทำให้นักเรียนได้คิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านตลอดเวลาเพื่อที่ได้ข้อมูลและนำไปใช้ในการตอบคำถามที่ตั้งไว้ และขั้นสรุป(Plus) นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดร่วมกับความรู้ที่ได้จากการอ่านเพื่อที่จะเขียนผังสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่ได้อ่านซึ่งเป็นขั้นตอนในการสรุปเป็นองค์ความรู้ จากขั้นตอนของเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ที่กล่าวมาทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ มีขั้นตอนวิธีการคิดเป็นระบบทำให้เกิดความคงทนในการเรียน สอดคล้องกับ คาร์และโอเกิ้ล (Carr and Ogle. Online. 1987.) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส เพื่อพัฒนาความสามารถในการเข้าใจและการสรุปความโดยทดลองกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและสามารถถ่ายโอนการใช้วิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส ไปสู่สถานการณ์การอ่านเรื่องใหม่ได้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น สอดคล้องกับเกย์ล (Gayle. 1992 : Abstract) ได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้เค ดับเบิลยู แอล พลัส ไปทดลองกับผู้เรียนเกรด 6 พบว่าหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส แล้วมีทักษะความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนได้พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับ อนุชคันญา เวชกิจ (2547 : 33) ที่นำวิธีการจัดการเรียนรู้เค ดับเบิลยู แอล พลัส ไปศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ จินตนา มงคลไชยสิทธิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับบทอ่านที่ได้รับการเพิ่มเติมรายละเอียดและเพื่อศึกษาความเข้าใจในการอ่านความรู้อำนาจและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับบทอ่านที่ได้รับการเพิ่มเติมรายละเอียดมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ จิตรลดา คนยืน (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส พบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส อยู่ในระดับดีมาก และผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับ พรณี เสวตมาลย์ (2543 : 55) ที่ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส กับการสอนตามคู่มือครู พบว่าหลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส มีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส และการจัดการเรียนรู้แบบปกติพบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส ความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติจะอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 สอดคล้องกับ ดุสิตา แดงประเสริฐ (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยนักเรียนเห็นด้วยมากด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การระดมสมองช่วยส่งเสริมทักษะการคิด ด้านบรรยากาศ ทำให้นักเรียนสนุกสนาน กระตือรือร้นที่จะเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการเขียนสรุปความได้ดี สอดคล้องกับ ชลธิชา จันทรแก้ว (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิลยู แอล พลัส โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยนักเรียนเห็นด้วยมาก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

คือ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ศุภร จินดาเวช(2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความเห็นว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบในสิ่งที่เรียนรู้และสิ่งที่ยากู้ ด้านบรรยากาศนักเรียนมีความเห็นว่าเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมและด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีความเห็นว่ามีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และสอดคล้อง มนภรณ์ ไจรอบรู้ (2551 : 92) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส อยู่ในระดับเห็นด้วยมากและเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 ซึ่งอาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบ ไม่ซับซ้อน นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนง่ายและยังส่งเสริมให้นักเรียนได้ระดมสมองในการคิด มีเป้าหมายในการเรียน นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ รองลงมาคือด้านบรรยากาศ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดโดย มีค่าเฉลี่ย 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูได้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ นำเข้าสู่บทเรียน ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด มีการเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ช่วยเหลือกัน รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น รวมทั้งมีการนำเสนอผลงานนักเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเกิดความรู้สึกที่ดีในการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส อยู่ระดับเห็นด้วยมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค เค ดับเบิ้ลยู แอล พลัสเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนมีการลำดับขั้นตอนการคิดตั้งแต่การทบทวนความรู้ ประสบการณ์เดิม การตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ การอ่านเพื่อที่จะได้นำข้อมูลและนำข้อมูลมาแยกแยะวิเคราะห์เพื่อที่จะใช้ในการตอบคำถามที่ตั้งไว้ การสรุปความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม การเขียนผังสัมพันธ์ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยฝึกให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ กล้าที่จะแสดงออกและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส และวิธีการเรียนรู้แบบปกติ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้สอนควรให้ความรู้ แนะนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดและขั้นตอนการเรียนรู้

1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการเรียน ควรเป็นเนื้อหาที่เป็นความรู้ ทฤษฎี อยู่ในความสนใจของนักเรียน ทันสมัย น่าสนใจ ไม่ยาวเกินไป เพื่อให้ให้นักเรียนได้อ่านเพื่อที่จะได้ข้อมูลจากการอ่าน

1.3 ผู้สอนควรเปิดกว้างสำหรับวิธีนำเสนอแผนผังความคิดของนักเรียน เพราะนักเรียนแต่ละคนมีวิธีการนำเสนอแผนผังความคิดที่แตกต่างกัน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

1.4 ควรมีการอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส เพื่อเป็นการขยายวิธีจัดการเรียนรู้แบบนี้ให้แก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.5 ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้อื่นให้กับผู้เรียน เช่น จากอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนได้รับโอกาสในการที่จะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตรลดา คนยืน. (2550). การใช้กลวิธีสอนแบบ KWL-Plus เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(หลักสูตรและการสอน). อุตรธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- จินตนา มงคลไชยสิทธิ์. (2548). การพัฒนาบทเรียนแบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับบทอ่านที่ได้รับการเพิ่มเติมรายละเอียด เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในการอ่าน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การสอนภาษาอังกฤษ). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชลธิชา จันทร์แก้ว. (2549). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWLH Plus. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภิตา แดงประเสริฐ. (2549). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรณี เสวตมาลย์. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” (19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 8.
- มนภรณ์ ไจรอบรู้. (2551). การพัฒนาผลเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus . วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลลักษณ์ วงศ์วิจันสุนทร. (2551). การใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันทรายวิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. (การสอนสังคมศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภกร จินดาเวช. (2549). การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL-Plus. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา ศรีสืบสาย. (2551). การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านและการคิด. กรุงเทพฯ : นานามีบุคส์พับลิเคชั่นส์.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2551). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.onesqa.or.th/>. 10 กรกฎาคม 2553.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาไทย. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2552 – 2551). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : หจก. วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- อนงค์นาฏ เวชกิจ. (2547). ผลการสอนแบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส ที่มีต่อการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประถมศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Carr, E.and Ogle,D. (1987). K-W-L-Plus .(Online). Available : <http://www.jstor.org/ stable/40031872>. 10 Oct 2010.
- Gayle, Piper,Stephanie Gayle. (1992). A Metacognitive Skills/Reading Comprehension Intervention Program for Sixth Grade Social Studies Students. Florida : Nova University.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดจันทบุรี

Studying to Relation between Learning Organization Disciplines and Work Efficiency of Teacher officer in the Municipal School in Chanthaburi.

กณิศนันท์ ตีดวง วิมล เอ็มโอช ปาหนัน กนกวงค์นุวัฒน์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2552 จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ .94 และ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียสัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรีมีวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก 2) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรีมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3) วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี

Abstract

The objective of this research was to study the level of learning organization disciplines and work efficiency of teacher officer in the Municipal School in Chanthaburi, as well as to studied the relationship between learning organization disciplines and work efficiency of teacher officer in the Municipal school in Chanthaburi. The sample used for the study was 169 personnel in the municipal schools. The instruments used for the study were 5 rating scale questionnaire. Cronbach's coefficient alpha measurements of reliability were .94 and .96 respectively. Statistics for analyzing the data were percentage, mean , standard deviation and Pearson's product moment correlation.

The results of the study were : 1) Learning Organization Disciplines of Teacher Officer in the Municipal School was rated at a high level. 2) Work Efficiency of Teacher Officer in the Municipal School was rated at a high level. 3) The relationship between leaning organization disciplines and work efficiency of teacher officer in the municipal school were in total at a high level. It was significantly statistic at a level of .01

Keywords : learning organization disciplines work efficiency Municipal School in chanthaburi

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อทุกองค์การต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด องค์การทุกองค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องมุ่งหาแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ที่สามารถพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่ยอมรับตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน

ในการพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ จำเป็นต้องอาศัยการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ ที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ (สมใจลักษณ์. 2549 : 15) ด้วยเหตุนี้ทำให้องค์การทุกองค์การต้องหันกลับมาให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ในบุคลากรทุกคนมาสร้างสรรคงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์การ ซึ่งรูปแบบการบริหารที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนในองค์การ คือ การพัฒนาองค์การให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ตามแนวคิดของเซงเจ้ (Senge) ถือเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการพัฒนาคน พัฒนางค์การกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

องค์การแห่งการเรียนรู้มีต้นกำเนิดมาจากทฤษฎีระบบและการบริหารการเปลี่ยนแปลง เดวิด เทียมมิตน์ และ กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์ (2545 : 11) ได้กล่าวถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของเซงเจ้ (Senge) ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้คือ องค์การที่สมาชิกได้รับการพัฒนา ขยายขีดความสามารถของตน เพื่อสร้างสรรค์งาน และการบรรลุเป้าหมายแห่งงานอย่างต่อเนื่อง ใช้แนวคิดใหม่ๆ กระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงออก และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยเสนอแนวทางสำคัญ 5 ประการที่องค์การควรกระทำหรือพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากร ที่เรียกว่า “วินัยพื้นฐานสำหรับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้” ได้แก่ การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ(Personal Mastery) รูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง(Mental Models Thinking) การสร้างและสานวิสัยทัศน์(Share Vision Thinking) การเรียนรู้กันเป็นทีม(Team Learning) และความคิดความเข้าใจเชิงระบบ(Systems Thinking) และสิ่งสำคัญของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้คือการที่สามารถนำศักยภาพของบุคคลในองค์การมาใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์การ บุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นของข้อมูล และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้จึงให้คุณค่าของความเป็นปัจเจกชนของบุคคลและตระหนักว่าบุคคลเป็นแหล่งกำเนิดความได้เปรียบขององค์การ ส่วนประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การจะเป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากการเป็นองค์การการเรียนรู้

ประเทศไทยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้เข้ามาใช้ในการพัฒนาองค์การให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นได้จากการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวดที่ 3 ข้อ 3 ที่ระบุว่า ส่วนราชการต้องมีการพัฒนาความรู้ เพื่อให้มีลักษณะการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และด้วยพระราชกฤษฎีกานี้ จึงเป็นผลให้หน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงาน รวมถึงหน่วยงานทางกรศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาคน ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาองค์การ แต่ปัจจุบันยังไม่ได้นำมาใช้พัฒนากันอย่างจริงจังเท่าที่ควร และหน่วยงานทางการศึกษาที่ควรเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากที่สุดก็คือโรงเรียน เพราะโรงเรียนถือเป็นองค์การที่ให้บริการผูกพันกับเรื่องการสอน การเรียนรู้เป็นหลัก และเป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2544 : 14) ดังนั้นโรงเรียนจึงควรพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และผลสืบเนื่องจากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาตั้งแต่พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบันพบว่า เรื่องที่เป็นปัญหาที่ต้องรีบเร่งพัฒนา ปรับปรุงคือ ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 2) จากปัญหาที่ต้องรีบเร่งพัฒนาดังกล่าวเป็นผลมาจากโรงเรียนโดยตรง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องตระหนักและหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ครู และระบบการบริหารจัดการในองค์การให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของบริบททางสังคมปัจจุบัน เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน และการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างจริงจังจะเป็นแนวทางการบริหารหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ส่วนปัจจัยที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการพัฒนามากที่สุดคือครู เพราะครูจะเป็นผู้ขับเคลื่อนความมีคุณภาพของผู้เรียน ทีมงาน และระบบงานต่างๆของโรงเรียน โดยการนำความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญา ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวครูมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานภายใต้การดูแลของโรงเรียนเทศบาลสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งให้บริการด้านการจัดการศึกษา และมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามความต้องการของประเทศ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เซงเจ้ (Senge) ด้วยการศึกษาวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรีว่ามีวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เซงเจ้ (Senge) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลอยู่ในระดับใด และศึกษาว่าวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์ 5 ประการ สำหรับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของเซงเจ้ (Senge) ให้เกิดขึ้นกับพนักงานครู ส่งผลให้โรงเรียนเทศบาลให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามอุดมการณ์ และหลักการจัดการศึกษาของชาติ ที่ได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545 และนโยบายด้านการจัดการศึกษาของรัฐบาล ที่ต้องการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมมุติฐานในการวิจัย

วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรได้แก่ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ปี 2552 จำนวน 296 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 8 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ปี 2552 จำนวน 8 โรงเรียน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนของครูในโรงเรียน จำนวน 169 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้มี 2 ตัวแปร

1. ตัวแปรที่ 1 วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวความคิดของ เซงเจ้(Senge) จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ(Personal Mastery) ด้านรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง(Mental Models Thinking) ด้านการสร้างและการสานวิสัยทัศน์(Share Vision Thinking) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม(Team Learning) และด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ(Systems Thinking)
2. ตัวแปรที่ 2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน 2 ข้อ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานครู จำนวน 34 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยวัดวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ ด้านรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ด้านการสร้างและการสานวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู จำนวน 34 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทดลองแบบสอบถามกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ .94 และ .96 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้พนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลตำบลทับช้าง โรงเรียนเทศบาลวัดไผ่ล้อม โรงเรียนเทศบาลบ้านป่าแดง โรงเรียนเทศบาลวัดหนองบัว โรงเรียนเทศบาลวัดบุญญาวาสวิหาร โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี 1 โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี 2 และโรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง(บูรวิทยาการ) จำนวน 169 ฉบับ ได้รับกลับคืน 169 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างหาค่าเฉลี่ยของวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานของพนักงานครู ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. ระดับของวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การหาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r)ของเพียร์สัน (Pearson)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานครู โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรีมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. วินัยการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานครูโดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ(Personal Mastery) ด้านรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง(Mental Models Thinking) ด้านการสร้างและการสานวิสัยทัศน์(Share Vision Thinking) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม(Team Learning) และด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ(Systems Thinking) ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ผลักดันให้โรงเรียนในสังกัด บริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อเป็นไปตามหลักการจัดการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ต้องการ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ซึ่งเป้าหมายในอุดมคติของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานก็คือการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการทำให้สถานศึกษาสามารถสร้างผลผลิต คือ นักเรียนให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พัฒนาครู ทำให้ครูเก่ง มีปัญญา รอบรู้ และสร้างศาสตร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ที่พึงประสงค์ (เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. 2550 : 63) ซึ่งจะทำให้โรงเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในปัจจุบันให้ได้ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำองค์กร ที่ให้บริการทางด้านการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริหาร เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และให้ความสำคัญในการพัฒนาพนักงานครู ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน(สมใจ ลักษณะ. 2549 : 15) สอดคล้องกับแนวความคิดของเซงเจ้(Senge) ที่กล่าวว่า สิ่งสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือการที่สามารถนำศักยภาพของบุคคลในองค์กรมาใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กร บุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นของข้อมูลและทักษะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร โดยเสนอวินัยพื้นฐานสำหรับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ เพื่อพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กร(เดชน เทียมรัตน์ และกานต์สุดา มาฆะศิรินันท์. 2545 : 11) และสอดคล้องกับการวิจัยของวิโรจน์ สารรัตนะและอัญชลี สารรัตนะ (2545 : 15) ที่พบว่า ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง และพบว่ากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับการวิจัยของสมคิด สร้อยน้ำ(2547 : บทคัดย่อ)ที่พบว่า ปัจจัยทางการบริหารทางตรง และทางอ้อมมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง คือ ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครูและทีมงาน เทคโนโลยีและระบบงานเป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับจากการปฏิบัติงาน การจูงใจ การปฏิบัติด้านการจัดการ และการปฏิบัติด้านการบริหาร สอดคล้องกับการวิจัยของดาร์วรรณ ศรีแก้ว (2549 : 67-68) ที่พบว่า ปัจจัยระดับครูที่ส่งผลต่อวินัยในการสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน พบว่า ปัจจัยระดับครู ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมการสื่อสาร และการรับรู้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางบวกต่อวินัยในการสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน และสอดคล้องการวิจัยของอิติธาร์ักษ์ วงษาจันทร์ (2551 : 61) ที่พบว่า ระดับการบริหารพฤติกรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนในเครือข่ายเขตปออล เดอ ซาร์ตเตอร์ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามหลักการของเซงเจ้ (Senge) วินัย 5 ประการ ประกอบด้วย บุคคลใฝ่เรียนรู้ รูปแบบความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดเชิงระบบ พบว่า การบริหารพฤติกรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครู โดยรวม และรายด้าน ทั้ง 2 ด้าน คือด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานครูมีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสมกับงาน และพนักงานครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป ทำให้เข้าใจระบบงาน มีส่วนร่วมในการกำหนดและเป็นผู้ปฏิบัติตาม นโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางในการปฏิบัติงานต่างๆของโรงเรียน โดยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูขึ้นอยู่กับ ขอบข่าย นโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มีการแบ่งงานไว้อย่างชัดเจน นโยบายสามารถปฏิบัติได้จริง และให้ความอิสระในการปฏิบัติงาน ให้อำนาจในการตัดสินใจ สามารถปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบได้เต็มที่ งานที่ได้รับมอบหมายมีลักษณะงานที่ตรงกับความรูความสามารถ เป็นงานที่น่าสนใจ ทำทหายให้ลงมือทำ มีสถานที่ งบประมาณ และทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ เหมาะสมกับงาน ทีมงานเป็นที่ปรึกษาเรื่องงานได้ มีการช่วยเหลือยกย่องชมเชยกันภายในทีม ได้รับความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้เหตุผล และยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน พนักงานครูต้องปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ถูกต้องตามคำสั่ง ส่งก่อนหรือตามกำหนด ปริมาณมีความเหมาะสมกับตำแหน่ง ต้องพยายามพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในงาน เตรียมรับการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ทั้งด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงาน เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง หรือวิทยฐานะที่สูงขึ้น รวมถึง มีความรู้สึกไว้วางใจ ในความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม ความโปร่งใสตรวจสอบได้ของผู้บริหารและหัวหน้างานที่เป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ส่งผลทำให้ พนักงานครูเต็มใจและมุ่งมั่นที่จะร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้พนักงานครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้งด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับการวิจัยของอนงเยา พูลเพิ่ม (2552 : 86) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแอดวานซ์ แพคเกจจิ้งจำกัด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ปัจจัยด้านลักษณะงาน ด้านนโยบายบริหารจัดการ ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านความอิสระในการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงก้าวหน้า ด้านเพื่อนร่วมงาน และด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ สอดคล้องกับการวิจัยของพรพรรณ จันทร์สุข (2547 : 63-65) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคลังจังหวัด กรมบัญชีกลาง อยู่ในระดับสูง คือ ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านฝึกอบรม ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านการจัดสวัสดิการ และการมีโอกาสดำเนินตำแหน่งตามความรู้ความสามารถ และได้รับโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ จะทำให้พนักงานเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และร่วมมือกันทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับการวิจัยของพัชรสดา ไรจน์ทองคำ(2546 : 55) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลศรีสวรรค์ สุขทัย ที่เกี่ยวกับทรัพยากรในการดำเนินงาน กิจกรรมพัฒนาคุณภาพ และนโยบายองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในระดับปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการทดสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r = 0.803$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า วินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านผลการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง($r=0.647$)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง($r=0.588$)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการวิจัยของสมคิด สร้อยน้ำ (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา และทีมงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยลำดับแรกจากปัจจัยที่ศึกษาทั้งหมด 11 ปัจจัย สอดคล้องกับการวิจัยของ ปิติพงษ์ วรรณรี (2551 : 159) ที่พบว่า ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต1 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการวิจัยของศิริพร จินดาพงษ์ (2549 : 77) ที่พบว่าพฤติกรรมการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต1 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนเทศบาลบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นไปตามเป้าหมายในอุดมคติคือการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาชาติ โรงเรียนเทศบาลจึงเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยลักษณะอยู่แล้ว สอดคล้องกับการวิจัยของซิลินส์ ซารินส์ และมัลฟอร์ด (Silins, Zarins and Mulford. 2002 : 28) ที่พบว่าโรงเรียนมีคุณลักษณะด้าน บรรยากาศ ความไว้วางใจและความร่วมมือ (Trusting and Collaborative Climate) ความคิดริเริ่มและการยอมรับความเสี่ยง (Taking Initiatives and Risks) พันธกิจร่วม (Shared and Monitored Mission) การพัฒนาทางวิชาชีพ (Professional Development) ที่แสดงถึงความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการวิจัยของอำนวย คงสาคร (2550 : 69-71) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตบวรวิทย์บางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต1 มีพฤติกรรมการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ตามวินัย

พื้นฐานสำหรับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ประการของเซงเจ้(Senge) อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิโรจน์ สารัตนะ(2544 : 14)ที่กล่าวว่า หน่วยงานทางการศึกษาที่ควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากที่สุดคือโรงเรียน เพราะโรงเรียน ถือเป็นองค์กรที่ให้บริการผูกพันกับเรื่องการสอน การเรียนรู้เป็นหลัก และเป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนคือ การเรียนรู้ของผู้เรียน ผวนกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้พนักงานครูต้องมีความมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน เป็นแบบอย่างด้านการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีรูปแบบวิธีการคิด และมุมมองที่เปิดกว้าง ให้ความไว้วางใจ เพื่อร่วมงาน ผู้เรียน วางแผนสร้างฝังความคิดในการปฏิบัติงาน ทำงานอยู่บนพื้นฐานแห่งเหตุผล รู้และมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นภาพในอนาคตของผู้เรียน และโรงเรียน ทำให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมีความเป็นไปได้ ใช้การปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม แก้ปัญหาพร้อมกัน เป็น การสร้างทีมแห่งการเรียนรู้ มีความคิดความเข้าใจเชิงระบบ รู้จักมองปัญหา และแก้ปัญหา แบบองค์รวม ส่งผลให้พนักงานครูสามารถ ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายของงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุด และทันกับเวลา จึงทำให้วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาล สอดคล้องกับแนวคิดของ เซงเจ้ (Senge. 1990 : 3) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพ และ ประสิทธิผลขององค์กรจะเป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยพื้นฐานสำหรับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะ วินัยด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ เพื่อนำไปใช้พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้งานต่างๆของโรงเรียนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
2. ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารท้องถิ่น ควรจัดประชุมเชิงวิชาการ สัมมนา บรรยาย อภิปราย ให้กับบุคลากรภายใน โรงเรียน และส่งบุคลากรไปอบรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับความรู้ใหม่ ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน กล้าแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนพัฒนางานของโรงเรียนให้อย่างเป็นระบบต่อไป
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความรู้และส่งเสริมสนับสนุน การใช้งบประมาณ และทรัพยากร สำหรับสร้างสื่อนวัตกรรมที่สามารถใช้ได้จริง คุ้มค่า มีประโยชน์ และมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพิเศษของโรงเรียน เพื่อสร้างความมีคุณค่า และความมีคุณภาพให้กับบุคลากรในโรงเรียน
5. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารท้องถิ่น ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานใน หน้าที่ พร้อมทั้งติดตาม ประเมินผล การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้วิจัยพัฒนางานจริง
6. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุม มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ และความถนัด ของบุคลากร โดยให้ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น
2. ควรศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น
3. ควรทำการวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับ ความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. ตุลาคม 2549-มีนาคม 2550. “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคตะวันออก,” การบริหารการศึกษา. 1(1) : 63.
- दारूररण ศรีแก้ว. 2549. ปัจจัยระดับครูและปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับวินัยในการสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดชนั เทียมรัตน์ และ กานต์สุดา มาฆะศิริานนท์. 2545. วินัยสำหรับองค์การแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธิดารักษ์ วงษาจันทร์. 2551. การบริหารพฤติกรรมองค์การแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในเครือข่ายปอเนาะ เดอ ชาร์ตเตอร์ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ปดิพงษ์ วรณรี. 2551. ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรวรรณ จันทรสข. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานคลังจังหวัด. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารทั่วไป). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัลลสุดา โจนทองคำ. 2546. ประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลศรีสังวสุโขทัย. ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. (เศรษฐศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ สารรัตน์ และ อัญชลี สารรัตน์. 2545. ปัจจัยทางการบริหารกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ข้อเสนอผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการวิพากษ์. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. 2544. โรงเรียน : องค์การแห่งการเรียนรู้ กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริพร จินดาพงษ์. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมคิด สร้อยน้ำ. 2547. การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมใจ ลักษณะ. 2549. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อนงเยาว์ พูลเพิ่ม. 2552. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแอดวานซ์ แพคเกจจิ้ง จำกัด. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). อยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา.
- อำนาจ คงสาคร. 2550. บทบาทในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตบวรวิทย์บางปะกง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cronbach, Lee J. 1990. *Essentials of Psychological testing*. 5 th ed. New York: Harper Collins.
- Likert, Rensis. 1933. *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago: Rand Mc Nally.
- Senge, Peter M. 1990. *The Fifth Discipline : The Art and practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.
- Silins, H., Zarins, B., and Mulford, B. 2002. What Characteristic and Processes Define a School as Learning Organization? : Is This a Useful Concept to Apply to School?. (Education Journal). International.

**ผลการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องตารางธาตุ
 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ จังหวัดจันทบุรี**
**The Results of the Application Used Online Social Network for Innovation for
 Periodic Table Subject for upper secondary student, grade 11
 at Benjamasorn School, Chanthaburi**

ณัฐธิดา สมัยมงคล¹, ฉลองชัย ชิวสุทรสกุล²

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) จำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกทุกธาตุของตารางธาตุ ได้ถูกต้อง 3) สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน เบญจมานุสรณ์ จังหวัดจันทบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 21 คน ที่ได้จากการประชาสัมพันธ์และรับสมัครเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) เครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook 2) class.in.th ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System, LMS) 3) แบบฝึกหัดระหว่างเรียน 2 ชุด 4) แบบทดสอบหลังเรียน เรื่องตารางธาตุ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบประเมินแบบ Likert Scale 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่าการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องตารางธาตุผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถทำให้นักเรียนร้อยละ 85.71 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ จังหวัดจันทบุรี จดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก ของตารางธาตุทุกธาตุได้ถูกต้อง และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.518)

คำสำคัญ : เครือข่ายสังคมออนไลน์, กิจกรรมการเรียนรู้, ตารางธาตุ, ความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of the research were 1) Develop online social network for innovation for periodic table subject 2) Not less than 80 percent of students can be remember among group, atomic number, symbol and the full name of 36 atom of the periodic table was correct 3) Inquire the students' satisfaction with to online social network for innovation for periodic table subject. The sample was 21 students of upper secondary student, grade 11 at Benjamasorn school, Chanthaburi in the first semester in 2011 from advertise and recruit. The instrument were 1) Facebook 2) class.in.th 3) The exercises 4) Post Test 5) Questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and 5 rating scale questionnaire. The results were 1) For used online social network for innovation for periodic table subject can improvement 85.71 percent of students can be remember among group, atomic number, symbol and the full name of 36 atom of the periodic table was correct 2) the students' satisfaction at high level ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.518).

Keywords : Facebook, innovation, periodic table, satisfaction

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ คือ การศึกษา การจัดการศึกษาของชาตินั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัจจุบันประเทศไทยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดจุดมุ่งหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งจะมุ่ง

พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการคือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

วิชาวิทยาศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในโลกสังคมปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี การพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนั้นจะต้องมีการศึกษาหลายวิชา ซึ่งวิชาเคมีถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การเรียนวิชาเคมีผู้เรียนจะต้องทราบรายละเอียดของธาตุต่างๆ เพื่อให้เข้าใจถึงโครงสร้างของสารประกอบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตสารเคมีต่างๆ หรือเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการเรียนในระดับสูงต่อไป โดยในวิชาเคมีจะมีการจัดหมวดหมู่ของธาตุต่างชนิดที่มีคุณสมบัติทางเคมีที่คล้ายกันตามลำดับ จะจัดให้อยู่ในรูปแบบของตาราง เรียกว่า ตารางธาตุ ซึ่งทำให้สามารถศึกษาสมบัติของธาตุต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นว่าตารางธาตุ เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ถ้าผู้เรียนขาดทักษะด้านการจำตารางธาตุ จะทำให้มีปัญหาในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิชาเคมีในระดับมัธยมศึกษา

การท่องจำเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากต่อการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน เพราะถ้าเรียนรู้แล้วไม่จดจำ สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นก็จะไม่มีประโยชน์เลย การเรียนรู้ถ้าปราศจากการทำซ้ำๆ หรือปฏิบัติซ้ำๆ กันแล้ว เมื่อถึงจุดๆ หนึ่งสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก็จะเสื่อมสลายลงไปตามกาลเวลาด้วย (Benjamin S. Bloom อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์ 2542, 26-28) การเรียนรู้มิได้มีเพียงในห้องเรียนเท่านั้นผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หลากหลาย จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ปัจจุบันระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook กำลังเป็นที่สนใจกับบุคคลทุกวัย จุดเด่นของ Facebook ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ได้คือ 1) Facebook สามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่มีเงื่อนไขด้านสถานที่ และเวลา 2) สร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการเรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามข่าวสารได้ตลอดเวลา 3) ผู้เรียนได้เรียนรู้พร้อมกับเพื่อนๆ และแลกเปลี่ยนความรู้ได้รวดเร็ว จากข้อดีของ Facebook ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการนำระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เรื่องตารางธาตุ และเพื่อสร้างสมรรถนะสำคัญทั้ง 5 ประการ โดยจะนำระบบ Facebook มาใช้ร่วมกับระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System, LMS) ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย Internet ผู้สอนสามารถสร้างชั้นเรียน แบบฝึกหัด และสามารถให้คะแนนได้ทันที (รักศักดิ์ เลิศคงคาทิพย์, 2549) และใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Collaborative Learning) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายรวมของกลุ่ม โดยจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาวะ และทักษะด้านสังคม อารมณ์ ในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (สุภณิดา ปุสุรินทร์คำ, 2552)

ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องตารางธาตุได้นั้นจะต้องใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้นักเรียนเกิดการทบทวนด้วยตนเองและทบทวนระหว่างเพื่อนต่างสถานศึกษาและต่างวัย เพื่อให้เกิดการจดจำตารางธาตุที่มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. จำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก ของตารางธาตุทุกธาตุได้ถูกต้อง
3. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เรียนตารางธาตุ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี ภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2554 จำนวน 21 คน ที่ได้จากการประชาสัมพันธ์และรับสมัครเข้าร่วมกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook
2. class.in.th ของ ดร.จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System, LMS)
3. แบบฝึกหัดระหว่างเรียน 2 ชุด ชุดที่ 1 จำนวน 15 ข้อ ชุดที่ 2 จำนวน 36 ข้อ

4. แบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง “ตารางธาตุ”
 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบตามข้อ 3-4 มีขั้นตอนดังนี้
 1. ศึกษาวิเคราะห์ เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเรื่องตารางธาตุ
 2. ร่างแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ โดยเป็นชนิดเติมคำ
 3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ปรับปรุงตามคำแนะนำ
 4. ทดลองใช้
5. แบบสอบถามความพึงพอใจ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 1. ศึกษาเอกสาร กำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อย ของความพึงพอใจ
 2. ร่างแบบสอบถามจำนวน 3 ด้านในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์, ด้านเนื้อหาความรู้ และด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งหมดจำนวน 9 ข้อ เป็นแบบ Likert Scale 5 ระดับ
 3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน ตรวจสอบความตรง ปรับปรุงตามคำแนะนำ

วิธีการทดลอง

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยร่วมกันของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณ์ จำนวน 3 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 3 โรงเรียน คือ นางสาวอรุณี เริกชัย ซึ่งควบคุมนักเรียนโรงเรียนบุญสมวิทยา นางสาวศิริพร ปาเชน ซึ่งควบคุมนักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) และข้าพเจ้า นางสาวณัฐริกา สมัยมงคล ซึ่งควบคุมนักเรียนโรงเรียนเบญจมาศธรรม มีขั้นตอนในการทดลองดังนี้

1. ขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ
 - 1.1 ศึกษาบริบทด้านเนื้อหา บริบทด้านผู้เรียน และบริบทด้านเทคโนโลยี (Facebook และ Class.in.th)
 - 1.2 ออกแบบกิจกรรมทบทวนเรื่อง ตารางธาตุ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบ เพื่อให้คำแนะนำและปรับปรุงประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน และ ด้าน Social media
 - 1.3 ติดตั้ง (Setup) กิจกรรมทบทวนเรื่อง ตารางธาตุ จำนวน 2 กิจกรรมบน Class.in.th และ Facebook และทดสอบ/ตรวจสอบ/แก้ไข/ปรับปรุง ระบบให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนการทดลอง ต่อไป
2. ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล
 - 2.1 ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบุญสมวิทยา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเบญจมาศธรรม และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) เพื่อหากลุ่มนักเรียน 3 โรงเรียนที่ความพร้อมทางด้าน คอมพิวเตอร์ และ Internet ประมาณโรงเรียนละ 20 คนที่มีความสนใจที่จะทบทวนความรู้เรื่องตารางธาตุ
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างเข้าใช้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ
 - 2.2.1 นักเรียนทำความรู้จักกับเพื่อนต่างโรงเรียนผ่าน Facebook และแนะนำตัวในกระดานสนทนาใน class.in.th
 - 2.2.2 ทบทวนความรู้เรื่องตารางธาตุ โดยใช้เกมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ ของภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (<http://www.rmutphysics.com/CHARUD/oldnews/145/Game/game7.htm>)
 - 2.2.3 ทำแบบฝึกหัดที่ 1 ผ่าน class.in.th โดยแบบฝึกหัดสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้และรู้พัฒนาการของตนเองเพราะระบบ class.in.th จะมีการแจ้งเตือนได้ทันที เพื่อนำไปสู่ความกระตือรือร้นในการเรียนต่อไป
 - 2.2.4 ให้นักเรียนจับกลุ่มเพื่อนต่างโรงเรียนกลุ่มละ 6 คน โดยจะต้องมีเพื่อนต่างโรงเรียน 3 โรงเรียนใน 1 กลุ่มและแจ้งรายชื่อกลุ่มผ่าน class.in.th กิจกรรมนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการใช้ทักษะในการสื่อสาร
 - 2.2.5 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาวิธีที่ดีที่สุดในการช่วยจำตารางธาตุ จากสื่อออนไลน์ เช่น youtube.com หรือ webpage และนำ URL มานำเสนอผ่าน Facebook.com โดยมีเพื่อนต่างกลุ่มและครูผู้สอนช่วยแสดงความคิดเห็นกับวิธีการช่วยจำที่นักเรียนร่วมกันหามาเสนอ
 - 2.2.6 ทำแบบฝึกหัดที่ 2 ผ่าน class.in.th โดยแบบฝึกหัดสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้และรู้พัฒนาการของตนเองเพราะระบบ class.in.th จะมีการแจ้งเตือนได้ทันที เพื่อนำไปสู่ความกระตือรือร้นในการเรียนต่อไป
 - 2.3 ทดสอบหลังเรียน
 - 2.4 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์และประเมินผล

- 3.1 จำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกของตารางธาตุ ได้ถูกต้องหรือไม่ จะนับจำนวนนักเรียนที่จดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกของตารางธาตุได้ถูกต้องทุกธาตุ แล้วมาหาร้อยละเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด
- 3.2 หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องตารางธาตุ เพื่อใช้ดูพัฒนาการของนักเรียนเมื่อเข้าสู่การเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
- 3.3 นำตัวเลขซึ่งแทนระดับความพึงพอใจ มาหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาแปลเป็นผลระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ ต่อไปนี้

1.00-1.49	ระดับพึงพอใจ	น้อยมาก
1.50-2.49		น้อย
2.50-3.49		ปานกลาง
3.50-4.49		มาก
4.50-5.00		มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ได้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นกิจกรรมที่ไม่มีการเฝ้าดูด้านเวลาผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ และได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ

1) ขั้นสื่อสาร ขั้นนี้นักเรียนจะต้องใช้ทักษะในการสื่อสารเพื่อทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และเป็นขั้นที่ให้นักเรียนศึกษาปฏิทินการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนใหม่และแสดงความคิดเห็นกับกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสม

2) ขั้นทบทวนความรู้เดิม นักเรียนจะได้ทบทวนความรู้เดิมด้วยเกมจากสื่อใน Internet โดยนักเรียนจะเป็นผู้ทบทวนความรู้ด้วยตนเองและฝึกทำแบบฝึกหัดที่ 1 เพื่อพัฒนาการและเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ต่อไป

3) ขั้นสร้างความจำ นักเรียนจะเป็นผู้สร้างความจำด้วยตนเองโดยมีเพื่อนร่วมกลุ่มต่างวัยและต่างสถานศึกษามาช่วยกันสืบค้นสื่อที่ช่วยในการจดจำในเรื่องตารางธาตุ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้เป็นผู้ท่องจำจากสื่อที่แต่ละกลุ่มสืบค้นมาและช่วยกันสร้างความจำด้วยตนเอง โดยมีเพื่อนร่วมกลุ่มและครูเป็นผู้ช่วยให้คำปรึกษาผ่านระบบ Facebook และทำแบบฝึกหัดที่ 2 เพื่อพัฒนาการของตนเอง

2. ผลการทดสอบหลังร่วมกิจกรรมโดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกของตารางธาตุได้ถูกต้องทั้งหมดไม่ผิดพลาดแม้เพียงธาตุเดียว พบว่านักเรียนจากจำนวนนักเรียน 21 คนของโรงเรียนเบญจมานูสรณ์ มีนักเรียน 18 คน สามารถจดจำธาตุได้ครบทั้ง 36 ธาตุ นักเรียน 2 คนจดจำธาตุได้เพียง 33 ธาตุ และนักเรียน 1 คนจดจำธาตุได้เพียง 30 ธาตุ สรุปได้ว่าจำนวนนักเรียนที่สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกของตารางธาตุได้ถูกต้องทั้งหมดไม่ผิดพลาดแม้เพียงธาตุเดียว คิดเป็นร้อยละ 85.71 มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 35.43 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่า 1.535 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 11.62 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่า 5.045 พบว่านักเรียนได้มีพัฒนาการการจดจำตารางธาตุมากขึ้นเมื่อใช้การเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จากผลการทดสอบหลังเรียนนักเรียนที่สอบไม่ผ่านมีทั้งหมด 3 คนซึ่งคะแนนในการสอบของทั้ง 3 คนนี้ได้มีคะแนนเพิ่มขึ้นจากเดิมทำให้เห็นว่านักเรียนได้มีการพัฒนาความรู้ขึ้นถึงแม้ว่าจะสอบไม่ผ่าน

3. ผลการสอบถามความพึงพอใจได้ดังตารางที่ 1

การเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์			
1.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	4.62	0.498	มากที่สุด
1.2 สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามศักยภาพของบุคคล	4.57	0.507	มากที่สุด
1.3 กิจกรรมมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ	4.29	0.717	มาก
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์	4.49	0.534	มาก
2. ด้านเนื้อหาความรู้			
2.1 เนื้อหาเหมาะสม	4.52	0.512	มากที่สุด
2.2 มีความรู้ความจำ เรื่องตารางธาตุ	4.52	0.750	มากที่สุด
2.3 เทคนิคการจดจำตารางธาตุ	4.57	0.507	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหาความรู้	4.54	0.542	มากที่สุด
3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (class.in.th และ Facebook)			
3.1 มีทักษะในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.57	0.507	มากที่สุด
3.2 เข้าสู่ระบบและใช้งานได้ง่าย	4.67	0.577	มากที่สุด
3.3 ระบบมีการตอบสนองผู้ใช้งาน	4.67	0.577	มากที่สุด
รวมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.63	0.515	มากที่สุด
รวม	4.56	0.518	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

จากตารางที่ 1 นักเรียนมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.518) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.534) ด้านเนื้อหาความรู้มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.542) และด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.515)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องตารางธาตุผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Facebook และ class.in.th) สามารถทำให้นักเรียนร้อยละ 85.71 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ จังหวัดจันทบุรี จดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก ของตารางธาตุทุกธาตุได้ถูกต้อง และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.518)

จากการวิจัยพบว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นักเรียนให้ความสนใจอยู่แล้วคือ Facebook มาประยุกต์ใช้ในการช่วยทบทวนและจดจำตารางธาตุ ทำให้นักเรียนให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างชั้นทดสอบพบว่านักเรียนมีการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอนและโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและผู้เรียนด้วยตนเอง ทำให้เห็นว่าการที่ผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้ผ่าน Facebook มาใช้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยทำให้นักเรียนมีการจดจำในเรื่องตารางธาตุดีขึ้น ซึ่งการที่จะจดจำสิ่งใดได้นั้นผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่สร้างการจดจำนั้นด้วยตนเองและจะต้องมีการทบทวนอยู่เสมอ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์ 2542, 26-28)

กิจกรรมนี้นอกจากนักเรียนจะได้รับความรู้แล้วยังได้สมรรถนะสำคัญ 5 ประการตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 คือ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร นักเรียนจะมีความกล้าในการแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง สื่อสารเพื่อหาเพื่อนใหม่ และหาความรู้ใหม่ได้โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) ความสามารถในการคิด นักเรียนจะได้รู้จักใช้ความคิดมากขึ้นเพราะการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นนักเรียนจะได้รับความรู้จากหลากหลายแหล่งเรียนรู้ และนักเรียนจะเป็นผู้สืบค้นและใช้ความคิดในการคิดวิเคราะห์แยกแยะว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ถูกต้อง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา นักเรียนจะได้รู้จักการแก้ปัญหาในระหว่างเรียนอาจเป็นปัญหาในด้านความรู้หรือปัญหาทางด้านเทคโนโลยี จากการสังเกตขณะทำกิจกรรม พบว่าการเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ถ้าเกิดปัญหาขึ้นนักเรียนจะต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูและเพื่อนเป็นที่ปรึกษาในการช่วยแก้ไขปัญหานั้น จึงทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง
- 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เมื่อนักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองก็จะช่วยพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตได้ นักเรียนสามารถเลือกที่จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างถูกต้องได้เมื่อนักเรียนได้ผ่านการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้กับการเรียนการสอนเพื่อสร้างความรู้
- 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นักเรียนจะสามารถใช้เทคโนโลยีได้ดีและถูกต้องมากขึ้น จากการสังเกตพบว่าจากเดิมมีนักเรียนบางคนไม่สามารถใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้หรือใช้ได้น้อยได้มีการพัฒนามากขึ้นโดยได้เรียนรู้จากนักเรียนที่มีประสบการณ์ในด้านนี้มากกว่าช่วยในการใช้ให้ถูกต้องและมีครูช่วยให้คำปรึกษา

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ต้นนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มี “ความฉลาดรู้” คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ ตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2524 ซึ่งทำให้เห็นว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยทำให้นักเรียนเป็นผู้ฉลาดรู้มากขึ้น

เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้นั้นไม่ได้จัดเพื่อให้นักเรียนได้รับเพียงความรู้เท่านั้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพอีกด้วย จากกิจกรรมทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (สุภณิดา ปุสุรินทร์คำ, 2552) มีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าเกิดการแบ่งปันความรู้ให้กับผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า แต่พบว่าในการทำแบบฝึกหัดที่ 1 และ 2 นักเรียนมีคะแนนค่อนข้างดี ซึ่งจากการตรวจพบว่าอาจจะมีนักเรียนบางคนที่มีงานของเพื่อนมาส่งทำให้ทราบว่าคุณติกรรมตามธรรมชาติของเด็กนักเรียนยังคงรักความสะอาดสบายและง่ายมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีที่มากเกินไปอาจทำให้ไม่สามารถวัดความสามารถของผู้เรียนได้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบฝึกหัดมาเพื่อใช้เป็นตัวเสริมแรงจูงใจให้กับนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความรู้ความจำของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการทดสอบเรียบร้อยแล้วก็จะทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดผลการเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์พบว่านักเรียน ร้อยละ 85.71 ที่สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก ของตารางธาตุทุกธาตุได้ถูกต้อง ทำให้เห็นว่าการเรียนโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้นักเรียนมีการใฝ่รู้และสร้างการจดจำด้วยตนเองได้ และยังสร้างความแปลกใหม่และสนุกสนานในการเรียนได้อีกด้วย และยังพบว่านักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันจะช่วยให้เพื่อนมีความสามารถเพิ่มขึ้นได้ โดยผู้ที่มีความรู้มากแล้วก็จะยิ่งมีความรู้มากขึ้นส่วนที่มีน้อยก็จะมีความรู้เพิ่มขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ ร.ศ.พ.

รักศักดิ์ เลิศคงทาทิพย์. 2549. ระบบการจัดการเรียนการสอน LMS. **บรรณสาร มศก.ท.**. ปีที่ 21-22(1-2) : 22-33 :

เมษายน - มีนาคม 2551.

สุภณิดา ปุสุรินทร์คำ. 2552. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือบน e-Learning. **เอกสารคำสอนรายวิชา02-051-522**

เทคโนโลยีการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ประยุกต์. คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

อักษร สวัสดิ์ศิลป์. 2542. **ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้น**

มัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหาร

ศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Facebook. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://krunpt2.socialgo.com/forum/topic/128>. (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2554).

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

The Relationship Between Styles and Need for Internal Supervision of Teachers under Secondary Educational Service Area Office 18

ธนนันท์ คณะธรรมย์¹ ถาวร ฉิมเลี้ยง² สุริสา บุญโชติศิริ³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณ์ ²คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณ์
³ร.ร. ปลวกแดงพิทยาคม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในความต้องการการนิเทศภายในและความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 343 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารูปแบบการนิเทศแต่ละรูปแบบ พบว่า รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ รูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการนิเทศผู้บริหารและรูปแบบการนิเทศแบบคลินิก อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความต้องการการนิเทศภายใน แต่ละด้านพบว่า ข้าราชการครูมีความต้องการการนิเทศภายในอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายใน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน ข้าราชการครู

Abstract

The purposes of this research were to study the practice of internal supervision styles, the needs for internal supervision and relationship between the styles and the needs for internal supervision of teachers under Secondary Educational Service Area Office 18. The samples of this research were 343 teachers. The instruments used were 5 – rating scale questionnaires The statistics used for data analysis included mean, standard deviation and Pearson’s correlation coefficient.

The results of this research were as follow : 1) the practice of teachers under the Secondary Educational Service Area Office 18 followed school internal supervision styles was at high level for the overall aspects. When each school internal supervision styles was considered, it was found that peer coaching supervision style, corporative professional development supervision style and collaboration supervision style were at high level, however, the administrative monitoring supervision style, and clinical supervision Style at moderate level. 2) The need for school internal supervision was at high level for the overall aspects and individual aspects. 3) The relationship between the school internal supervision styles and the needs for school internal supervision was positive and statistical significant at 0.01 but the relationship was at low to moderate level.

Keywords : Internal supervision Teachers

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศชาติเพื่อที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงและสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต จำเป็นที่ต้องมุ่งเน้นปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับและประเภทของการศึกษา โดยมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดี เข้มแข็งพอที่จะ

ออกไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมในอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และมุ่งพัฒนาครูให้มีศักยภาพเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ (พวงรัตน์ เกสรแพทย์. 2544 : 206, 217-218)

การนิเทศเป็นระบบหนึ่งของระบบการจัดและการบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการ ปรับปรุงการเรียนการสอน การชี้แนะการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายคือคุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการของผู้นิเทศที่มุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน เนื่องจากการสอนเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ การเรียนรู้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพราะครูซึ่งอยู่ในโรงเรียนและประกอบอาชีพการสอนต้องมีความรู้ใหม่ ๆ ทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาและด้านวิธีการสอน ซึ่งการนิเทศการสอนจะเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูได้อีกทางหนึ่ง ถึงแม้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะมีรูปแบบวิธีการหลากหลายวิธีก็ตาม แต่ก็มีวิธีที่โรงเรียนนิยมใช้กันมากที่สุดในปัจจุบัน ที่ถือว่าเป็นวิธีที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว อีกทั้งประหยัดงบประมาณในการดำเนินการ นั่นคือ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน เพราะการนิเทศภายในเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2542 : 6) ผลการศึกษาที่ผ่านมาถ้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาเป็นตัวชี้วัดถึงความรู้ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนแล้ว จะเห็นว่าจัดการเรียนการสอน ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจได้ดังที่ อมรวิรัช นาคทรธรพ (2545 : 38-61) ได้กล่าวถึงคุณภาพการศึกษาของคนไทยว่า ในรอบปีที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขเรื่องคุณภาพการศึกษายังไม่กระตือรือร้นนัก แม้มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายต่าง ๆ มาโดยตลอด ตั้งแต่กลุ่ม พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่กังวลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรู้ความสามารถของบุตรหลาน จะเห็นได้ว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาสู่การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ได้แก่ การนิเทศภายใน การนิเทศภายในจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครู ย่อมรู้สภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี และการนิเทศภายใน คือ การพัฒนาคนและงานประสานสัมพันธ์ รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียน สำหรับรูปแบบการนิเทศมีหลายรูปแบบ และที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peering Coaching Supervision) การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ (Cooperative Professional Development Supervision) การนิเทศแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Supervision) การนิเทศโดยผู้บริหาร (Administrative Monitoring Supervision) และการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) หากผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้รูปแบบการนิเทศภายในให้เหมาะสมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็จะช่วยให้การศึกษามีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

จากรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2553 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและประเมินผล และการวิจัยในชั้นเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. 2553 ข : 41-42)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารโรงเรียน และพัฒนาการนิเทศภายในให้ตรงตามความต้องการของครูและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดเน้นและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

2. เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 343 คน สุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งชั้นจากรายชื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607-610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามครูผู้สอน โดยจัดแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายใน และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอน โดยสอบถามระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ของ ลิเคิร์ต (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 107-108) มีจำนวนทั้งหมด 60 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างและกำหนดวันที่รับคืน โดยเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตรง หรือส่งคืนที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำไปวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS PC Windows จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารูปแบบการนิเทศแต่ละรูปแบบพบว่า รูปแบบการนิเทศที่ปฏิบัติกันอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ และรูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ส่วนรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รูปแบบการนิเทศโดยผู้บริหารและรูปแบบการนิเทศแบบคลินิก

2. ระดับความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความต้องการการนิเทศภายในแต่ละด้านพบว่า ข้าราชการครูมีความต้องการการนิเทศภายในอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 18 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการนิเทศภายในเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีวิธีการที่หลากหลาย ระบบการนิเทศที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ก็จะต้องมีหลากหลายรูปแบบเช่นกัน การเลือกรูปแบบการนิเทศไปใช้ให้ได้ผลนั้น จึงควรเลือกรูปแบบของการนิเทศที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลลักษณ์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 24 - 25) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบการนิเทศเอาไว้ ดังนี้ การนิเทศแบบต่าง ๆ นั้น ๆ มีแบบความเชื่อแต่ละสมัยแตกต่างกันออกไป สังเกตให้ดูจะเห็นว่า แนวทางการนิเทศนั้น มักจะคล้อยไปตามพัฒนาการ หรือวิธีการทางการบริหารการศึกษาเหมือนกัน เช่น เมื่อมีการบริหารแบบดั้งเดิม แนวโน้มการนิเทศก็จะเป็นลักษณะบีบบังคับ ตรวจสอบตรา ดูแล และสั่งให้ทำมากกว่าเป็นการนิเทศแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 456) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนตามฐานะผู้นำ และเป็นผู้บริหารหน่วยงาน ควรสนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในอย่างจริงจัง ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ตีทุกโอกาสให้คำแนะนำชี้แหล่งวิทยากรให้แก่ครู บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทุกด้าน ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ และสรุปผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียนเสนอประธาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ กรองทอง จิระเดชากุล (2550 : 5 - 6) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องมีบทบาทและภารกิจสำคัญคือ การส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง สามารถดำเนินงานตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในได้อย่างสมบูรณ์ บทบาทในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพครู โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน บทบาทในการจัดประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา อภิปรายกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาวิชาชีพ นำทักษะความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพได้ดีขึ้น การประเมินเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ บทบาทในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพหรือเครือข่ายเป็นแนวทาง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน ฯลฯ บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการพัฒนาและเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไปได้สอดคล้องกับงานวิจัยของประนอม ทรงสะอาด (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ครูปฐมวัยทุกระดับชั้นที่ได้รับการนิเทศภายใน โดยการใช้นิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก ตลอดระยะเวลาของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม และเปลี่ยนแปลงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา ลำไย (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และการนิเทศโดยผู้บริหารเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา พบว่า หลังจากครูได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนและการนิเทศด้วยผู้บริหาร ครูมีความรู้ มีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น ครูได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และโดยผู้บริหาร มีความเห็นว่า การนิเทศการสอน ช่วยให้ครูมีความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ประสบผลสำเร็จ ส่วนการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศนั้น นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของครู โดยเห็นว่า ครูสอนตามลำดับขั้นตอนและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย บ่อคำ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้แฟ้มสะสมงานของครูประถมศึกษา พบว่า มีความสามารถในการประเมินผลอยู่ในระดับดีมาก และมีความคิดเห็นว่าการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและทีมงาน ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน มีความรับผิดชอบและมีศักยภาพมากขึ้นและช่วยให้โรงเรียนมีศักยภาพในการทำงานสูง

2. ความต้องการการนิเทศภายในของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ในภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ครูมีความต้องการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองตลอดเวลา ทั้งในด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งมีความต้องการ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับมาพัฒนาตนเอง และการนิเทศภายใน ทำให้ครูรู้สึกว่าได้รับการช่วยเหลือดูแลจากผู้ที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ และเป็นการแลกเปลี่ยนรู้ความสามารถระหว่างผู้บริหารกับครู สอดคล้องกับแนวคิดของ กรองทอง จิระเดชากุล (2550 : 5) กล่าวถึงหลักการนิเทศภายใน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน สอดคล้องกับภารกิจของผู้นิเทศการศึกษา คือ

การพัฒนาการเรียนการสอน งานพัฒนาหลักสูตร งานพัฒนารูปแบบเทคนิควิธีการและสื่อ งานพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอน งานสนับสนุนการนิเทศ งานระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ การจัดทำแผนการพัฒนางานวิชาการและการนิเทศทางการศึกษา งานวิเคราะห์ วิจัย งานทดสอบวัดและประเมินผล งานพัฒนามาตรฐานการศึกษา งานผลิตการจัดหาสื่อเครื่องมือการเรียนการสอน การบริการและการนิเทศ การบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 18 - 22) และสอดคล้องกับแนวคิดของ กู๊ด (Good. 1975 : 574) อ้างถึงใน สมศักดิ์ ป้อมบุปผา. 2544 : 30 - 31) ได้กำหนดขอบข่ายการนิเทศไว้ 6 งาน เพื่อช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงในด้านจุดประสงค์การสอน คือ ความต้องการหรือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้รับหรือทำได้ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมการสอนแต่ละครั้ง ครูต้องจุดประสงค์ว่า ต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างไร หรือทำอะไรได้ นักเรียนเองก็ต้องรู้จุดประสงค์ว่า เมื่อเรียนจบแล้วแต่ละบทแล้วตนเองจะเป็นอย่างไร หรือทำอะไรได้บ้าง เนื้อหาการสอน คือ สิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยเรียงลำดับความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัย และให้สัมพันธ์กับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน การใช้วิธีการสอน กิจกรรมที่ครูเป็นผู้กำหนดในการสอนแต่ละเรื่อง ที่เป็นแนวทางทำให้นักเรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์และความคิดรวบยอดที่กำหนดไว้ การใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นการใช้เครื่องมือช่วยในการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น วิธีการประเมินผลการเรียนการสอนใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินผลการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ประเมินจะต้องเป็นผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้านต่าง ๆ และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทณี วิสุทธิมรรค (2543 : 72) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการศึกษาของครูอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดรวมกันเป็น ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ครูต้องการการจัดทำแผนการสอน ที่เน้นทักษะกระบวนการ การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการสอน และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนของครู ต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ครูต้องการผลิตสื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา และวิธีสอนเทคนิคการผลิตสื่อแบบง่าย ๆ และสาธิตการใช้สื่อการสอนประเภทนวัตกรรม ด้านพัฒนาการวัดและประเมินผล ครูต้องการการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุมพร ลายผ่องแผ้ว (2543 : 119 -129) ได้ศึกษาค้นคว้าความต้องการการนิเทศการสอนของอาจารย์เกษตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง พบว่า ความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริการและอาจารย์เกษตร โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายด้าน พบว่า ที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านวิธีการสอนและเทคนิคการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อูทิศ ผิวซ่า (2543 : 150 - 156) ได้ศึกษาความต้องการรับการนิเทศภายใน งานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ความต้องการการนิเทศภายใน งานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และด้านสื่อการเรียนการสอนมีความต้องการรับการนิเทศภายในในระดับมาก ซึ่งจากผลงานวิจัยของ ไข่มุก ชนะสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดจันทบุรี ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา จริตธรรม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศภายใน ด้านงานวิชาการของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีความต้องการนิเทศภายในด้านงานวิชาการในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านหลักสูตรและด้านสื่อการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายใจ ประยูรสุข (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมมีความต้องการการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดประเมินผลและอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและความต้องการการนิเทศภายในมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ทุกด้านพบว่า มีความสัมพันธ์ระดับต่ำถึงระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะโรงเรียนได้พยายามที่จะใช้รูปแบบการนิเทศส่งเสริม พัฒนาปรับปรุง แก้ไข พฤติกรรมการสอนของครู และสร้างแรงจูงใจให้ครู เพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และครูต้องการพัฒนาศักยภาพการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ กลินกุลลาบ (2542 : 202 – 203) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญในการจัดการนิเทศภายใน ผู้บริหารต้องถือการนิเทศการศึกษาเป็นงานในความรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ในการที่จะช่วยกันแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และนิกร เทัญเวียง (อ้างถึงใน บุญเลิศ ชัยเดช. 2548 : 43) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศภายในไว้ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อและเครื่องมือ โดยการจัดหาจัดสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับยุทธวิธีที่กำหนดไว้ การปฏิบัติการนิเทศภายในตามยุทธวิธีที่กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ การประชุม การพาครูไปศึกษานอกสถานที่ การให้ศึกษาจากตำรา และการประเมินผล และรายงานผล หมายถึง การตรวจสอบหรือประเมินว่าการดำเนินการที่ผ่านมาสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การประเมินผลมักดำเนินการในสามระยะ คือ ก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด ขุนทอง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง การนิเทศภายในของผู้บริหารกับความต้องการการนิเทศภายในของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานการนิเทศภายในของผู้บริหารตามทัศนะของครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับความต้องการการนิเทศนิเทศภายในของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ตามทัศนะของครูอาจารย์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน โดยที่ระดับความสัมพันธ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ สรรักษ์ (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิภาพการสอนของครู ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า วิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนโดยการเยี่ยมห้องเรียน การสังเกตการสอนของครู และการสาธิตการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (2546 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้าน ในลักษณะของความสัมพัทธ์ทางเดียวกัน ที่ระดับ .50 - .80 มีค่าปานกลางถึงสูง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ที่ระดับ .90

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

รูปแบบการนิเทศภายใน มีความสัมพันธ์กับความต้องการการนิเทศของข้าราชการครู ดังนั้น โรงเรียนต้องให้ความสำคัญและดำเนินการนิเทศภายในมากทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะ

ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ให้การนิเทศ ควรศึกษาเรื่องความต้องการของคน โดยศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนจัดการนิเทศอย่างมีระบบ ให้ตรงกับความต้องการของครู จะทำให้โรงเรียนมีการดำเนินงานนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการนิเทศภายในกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.2 ควรมีการวิจัย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู

เอกสารอ้างอิง

กรองทอง จิระเดชากุล. (2540). การศึกษาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2554 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจราชการที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

(การนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติมา ปรีดีดีลิก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- จรรยาพร ลำไย. (2547). การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนและการนิเทศโดยผู้บริหารเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
 ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุมพร ลายผ่องแผ้ว. (2543). การศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของอาจารย์เกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
 ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (การบริหารอาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
 คุณทหารลาดกระบัง.
- บุญเลิศ ชัยเดช. (2548). การศึกษาความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมที่มีต่อการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนของ
 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประนอม ทรงสะอาด. (2545). ผลการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู
 ปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์. (2544). การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีวิจัยทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
 จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พชนี วิสุทธิมรรค. (2543). ความต้องการการนิเทศการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
 วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิไลลักษณ์ บุญสวัสดิ์. (2538). หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย บ่อคำ. (2547). กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการประเมินผลตามสภาพ
 จริงโดยใช้แฟ้มสะสมงานของครูประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 หลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2548). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประเมินคุณภาพภายใน
 สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมคิด ขุนทอง. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในของผู้บริหารกับความต้องการการนิเทศภายในของครู
 โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมพงษ์ สรรักษ์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ บ่อมบุปผา. (2544). สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี :
 บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเทพสตรีลพบุรี.
- สายใจ ประยูรสุข. (2551). ความต้องการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาวาเขตวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. (2553 ข). รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา
 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา. ชลบุรี-ระยองฯ : สำนักงานฯ.
- อมรวิทย์ นาครทรรพ. (2545). รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชน ปี 2545. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อุทิศ ผิวซ่า (2543). ความต้องการนิเทศภายใน งานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา
 จังหวัดมุกดาหาร. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่
สถานการณ์ในโลกจริง ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา
Affects of Using Mathematics Learning Activities on Conic Sections Connecting
The Mathematical Contents to Real – Word Situations on Mathematical
Problem Solving Abilities

กฤษฎา นรินทร์¹, ธเนศร์ โรจน์ศิริพิศาล², จารุวรรณ สิงห์ม่วง³

¹ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ² คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริงจะช่วยให้นักเรียนมองเห็นประโยชน์ในการเรียนคณิตศาสตร์ได้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ต้องการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t – test dependent sample โดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวยของนักเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ: การเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง/ ความสามารถในการแก้ปัญหา

Abstract

Learning activities that could connect mathematics to real-world situation would lead students to realize the use of mathematics to real – world situation. In this research, a set of mathematical learning activities on conic sections that connect the mathematical contents to some of the real – world situations was constructed. The purpose of this research was compare mathematics problem solving abilities of students in the experimental group before and after learned via the experimental activities.

The sample group was a group of grade 11 students from Science and Technology program at Kasetsart University Laboratory School, Multi – lingual program, Center for Educational Research and Development studying during the second semester of 2010 academic year. The research instruments included a set of lesson plans using mathematics learning activities on conic sections connecting the mathematical contents to real – world situations, a set of mathematics problem solving on conic sections connecting the mathematical contents to real – world situations test. The data was analyzed by using t – test dependent sample via the SPSS.

The results indicated that

1. The mathematics problem solving abilities of the experimental group after learned by using the experimental activities was better than before taking class with statistical significant at .01.

2. The mathematics problem solving abilities of the experimental group after learned by using the experimental activities were higher than minimum criteria Of 50 percent.

Keywords: Connecting the mathematical contents to real – world situations / Mathematical problem solving abilities

บทนำ

ทักษะและกระบวนการเชื่อมโยงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย เนื่องจากการเชื่อมโยงจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจคณิตศาสตร์ที่เรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น และมองเห็นความสำคัญของคณิตศาสตร์ในแง่ของการเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้กับศาสตร์สาขาอื่นได้ (อัมพร ม้าคะนอง, 2547, หน้า 101) ดังที่ ยูซิสกิน (Usiskin, 2001, p.8) ได้กล่าวไว้ว่า การนำเสนอคณิตศาสตร์ในบริบทที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยจัดบริบทให้เชื่อมโยงกับวิชาอื่นจะทำให้นักเรียนเรียนได้ดีและสนุกกับการเรียน ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจคณิตศาสตร์และเห็นถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ในแง่การเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้กับศาสตร์อื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน และในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้นั้น ครูจึงจำเป็นต้องต้องรู้จักเชื่อมโยงสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ ไม่ใช่เป็นเพียงวิชาที่เรียนทฤษฎีบท กฎ สูตรนิยาม เพื่อใช้แก้ปัญหาเฉพาะในห้องเรียน โดยตัดขาดจากความรู้ของสิ่งอื่น ๆ รอบตัวผู้เรียน

นอกจากนั้น การสอนคณิตศาสตร์ให้มีความสัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงยังมีความสำคัญ ในแง่ของการนำไปใช้ในการประเมินการพัฒนาทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยองค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้ออกศึกษาถึงประสิทธิภาพของระบบการศึกษาของประเทศสมาชิกเพื่อป้อนข้อมูลกลับให้ประเทศสมาชิกให้ทราบว่าจะระบบการศึกษาได้เตรียมเยาวชนเพียงพอหรือไม่ โดยถือเอาคุณภาพของการศึกษาเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจในอนาคต มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การมองไปในอนาคต เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนที่จะใช้ความรู้และทักษะเพื่อเผชิญกับโลกในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ซึ่ง OECD/PISA เรียกสมรรถนะนั้นว่า การรู้เรื่อง (Literacy) และเลือกประเมินสมรรถนะการรู้เรื่องในสามด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

ในส่วนของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ตามนัยของ OECD/PISA นั้นมองไปที่ความสามารถของนักเรียนในการวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและการสื่อสารแนวคิด ในขณะที่นักเรียนตั้งปัญหา แก้ปัญหาและตีความโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย การประเมินผลของ PISA ได้ออกไปไกลจากโจทย์ปัญหาตามแบบฉบับดั้งเดิมที่พบในชั้นเรียน แต่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในชีวิตจริง ในสถานการณ์จริงในโลก (สุรีย์ คล้ายนิล, 2547, หน้า 14)

จากแนวคิดของ OECD/PISA ที่ว่าคณิตศาสตร์ในชีวิตโลกของความเป็นจริงนั้น ไม่ใช่เพียงนำความรู้คณิตศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างง่าย ๆ เท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับปัญหาในชีวิตจริงในสถานการณ์จริงในโลก ซึ่งปกติเราต้องพบสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การจับจ่ายใช้สอย การเดินทางการทำอาหาร การจัดระเบียบทางการเงิน การประเมินสถานการณ์ การตัดสินใจประเด็นปัญหาทางสังคมการเมือง ซึ่งความรู้ทางคณิตศาสตร์สามารถเข้ามาช่วยทำให้การมองประเด็น การตั้งปัญหา หรือการแก้ปัญหาที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้คณิตศาสตร์ดังกล่าวนี้ แม้ว่าจะมีรากฐานมาจากทักษะคณิตศาสตร์ในชั้นเรียน แต่จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะนั้น ๆ ในสถานการณ์อื่น ๆ นอกเหนือจากสถานการณ์ของคณิตศาสตร์ล้วน ๆ หรือแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนสามารถคิดอยู่ในวงจำกัดของเนื้อหาวิชา โดยไม่คำนึงถึงความจริงมากนัก แต่การใช้คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง นักเรียนต้องรู้จักสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมของปัญหา ต้องเลือกตัดสินใจว่าจะใช้ความรู้คณิตศาสตร์อย่างไร

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ครูจำเป็นต้องรู้จักจัดกิจกรรมโดยบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ ในวิชาคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน มีการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ โดยใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และใช้ในการแก้ปัญหา มีการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ในวิชาชีพ รวมทั้งมีการนำคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของคณิตศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ของสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นี้คณิตศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดการนำคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกจริงและมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้และทักษะสำหรับชีวิตจริงให้สอดคล้องกับแนวคิดของโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) โดยเลือกเนื้อหาเรื่อง ภาคตัดกรวย ซึ่งมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาคณิตศาสตร์ขั้นสูง อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้และอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้อย่างหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนสืบเสาะหาความรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และตระหนักเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริง ผู้วิจัยคาดหวังว่า การมุ่งเน้นให้นักเรียนมีโอกาสสืบเสาะหาความรู้และเน้นการเชื่อมโยงความรู้มาใช้จริงนั้น จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจโมติของเนื้อหา มากกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างปกติ และผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้นี้คณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในโลกจริงในหัวข้ออื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนที่ขาดหายไปจากคะแนนเต็ม

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริงสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริงผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนที่ขาดหายไปจากคะแนนเต็ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง ในหัวข้ออื่น ๆ ต่อไป
2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง รวมถึงทักษะและกระบวนการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์
3. เป็นแนวทางสำหรับพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และปัญหาในชีวิตจริง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแผนการเรียนมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (คณิตศาสตร์) โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 รวมจำนวน 65 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 20 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง ภาคตัดกรวย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ใช้เวลาในการดำเนินการทั้งหมด 25 คาบ คาบละ 50 นาที แบ่งเป็นทดสอบ 2 คาบ และกิจกรรมการเรียนรู้ 23 คาบโดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ ในโลกจริง

คาบเรียนที่	เนื้อหา	กิจกรรม
1	ความเป็นมาของ ภาคตัดกรวย	- ความเป็นมาของภาคตัดกรวย - ลักษณะการเกิดภาคตัดกรวยแบบต่าง ๆ - ประโยชน์ของภาคตัดกรวยในชีวิตจริง
2	วงกลมที่มีจุดศูนย์กลางที่ จุด (0, 0)	- กิจกรรมที่ 1 สร้างวงกลม (กำหนดอุปกรณ์ ได้แก่ ดินสอ เชือก และกระดาษ เท่านั้น) เพื่อสรุปนิยามของวงกลม
3	- วงกลมที่มีจุดศูนย์กลางที่ จุด (h, k) - การหาจุดศูนย์กลางและรัศมี ของวงกลม	- กิจกรรมที่ 2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายใน หัวข้อ “วงกลม เป็นโค้งที่สมบูรณ์ที่สุด”
4	สมการของเส้นสัมผัส	- กิจกรรมที่ 3 ให้นักเรียนส่งรูปถ่ายเกี่ยวกับวงกลมที่พบใน ชีวิตจริงเข้าร่วมประกวดในหัวข้อ “ความสวยงามของ วงกลม” พร้อมคำบรรยาย
5 - 6	โจทย์ปัญหาและการประยุกต์ใช้ วงกลมในชีวิตจริง	- กิจกรรมที่ 4 ปริศนาอัจฉริยะครอบครัวเซอร์เคิล - ใบความรู้ การหาตำแหน่งศูนย์กลางแผ่นดินไหว
7	วงรีที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ จุด (0, 0)	- กิจกรรมที่ 5 “จากกรวยสู่วงรี” เพื่อนำไปสู่บทนิยามของ วงรี
8	- วงรีที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ จุด (h, k) - เลตัสเรกตัมของวงรี	- กิจกรรมที่ 6 “มาเล่นบิลเลียดกัน” เพื่ออธิบายจุดโฟกัส ของวงรี
9	ความเยื้องศูนย์กลาง (Eccentricity) ของวงรี	- ใบความรู้ ความเยื้องศูนย์กลางของวงรีและการโคจรของ ดาวเคราะห์
10 - 11	โจทย์ปัญหาและการประยุกต์ใช้ วงรี ในชีวิตจริง	- ใบความรู้ วงรีกับสุขภาพ ▪ เครื่องสลายนิวไท ▪ เครื่องสแกนสมอง
12	พาราโบลาที่มีจุดยอดที่ จุด (0, 0)	- กิจกรรมที่ 7 กำหนดพาราโบลา เพื่อนำไปสู่บทนิยามของ พาราโบลา
13	พาราโบลาที่มีจุดยอดที่ จุด(h, k)	- กิจกรรมที่ 8 พาราโบลากับการเคลื่อนที่ของวัตถุ
14	การหาสมการของพาราโบลา	- ใบความรู้ พาราโบลากับประโยชน์นันทนาการ - กิจกรรมที่ 9 ลูกเหล็ยอดนักประดิษฐ์
15 - 16	โจทย์ปัญหาและการประยุกต์ของ พาราโบลาในชีวิตจริง	- ใบความรู้ พลังงานแสงอาทิตย์ : พลังงานทางเลือกสำหรับ โลกอนาคต
17	ไฮเพอร์โบลาที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ ที่จุด (0,0)	- กิจกรรมที่ 10 การสร้างไฮเพอร์โบลา เพื่อนำไปสู่บทนิยาม ของไฮเพอร์โบลา
18	- ไฮเพอร์โบลาที่มีจุดศูนย์กลาง อยู่ที่จุด (h, k) - เลตัสเรกตัมของไฮเพอร์โบลา	- ใบความรู้ ทำไมเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ต้องเป็นรูป ไฮเพอร์โบลา

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง (ต่อ)

คาบเรียนที่	เนื้อหา	กิจกรรม
19	การหาสมการของไฮเพอร์โบลา	- ใบบความรู้ ไฮเพอร์โบลากับการหาตำแหน่งของพายุ
20 - 21	โจทย์ปัญหาและการประยุกต์ของไฮเพอร์โบลาในชีวิตจริง	- ใบบความรู้ วิถีโคจรของดาวหาง
22 - 23	กิจกรรมนำคณิตศาสตร์สู่โลกจริง	- ให้นักเรียนดูวิดีโอที่เกี่ยวกับการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในโลกรจริง - มอบหมายงาน ให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดการนำความรู้เรื่อง ภาคตัดกรวยไปใช้ในชีวิตรจริง ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำสารคดี การทำโครงการน สิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อศึกษาการทำงานและการแก้ปัญหาของนักเรียน และแบบบันทึกผลการทำแบบฝึกหัดและผลงานนักเรียน
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 4 ข้อ มีค่าความยาก (P_E) ระหว่าง .35 - .72 ค่าอำนาจจำแนก (D) ระหว่าง 0.43 - 0.70 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.726

การดำเนินการวิจัย

ในการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้
2. ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 23 คาบ คาบละ 50 นาที และทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา 2 คาบ โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมเพื่อศึกษากระบวนการทำงานและการแก้ปัญหาของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. เมื่อดำเนินการสอนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อศึกษาและทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงด้วยสถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t - test dependent sample และการตั้งเกณฑ์ผ่านสำหรับคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงตามแนวคิดของ รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล ธรรมเจริญ (อ้างถึงใน สุวรรณภา จุ้ยทอง, 2552, หน้า 395 - 399) คิดจากสูตรดังนี้

$$z = a + (n - a) \left(\frac{r}{100} \right)$$

เมื่อ	a	แทน	คะแนนสอบก่อนเรียน
	z	แทน	คะแนนที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบ
	n	แทน	คะแนนเต็ม
	r	แทน	เปอร์เซ็นต์ของคะแนนที่เป็นเกณฑ์เป้าหมาย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยสถิติสำหรับภาวะวิเคราะห์แบบ t – test dependent sample โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ผ่านของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงไว้ที่ 10.90 คะแนน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 ของคะแนนที่ขาดไปจากคะแนนเต็ม ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t – test dependent sample

คะแนน	n	\bar{X}	SD	t	sig.
ก่อนทดลอง	20	1.80	2.04	21.416*	0.000
หลังทดลอง	20	14.75	3.52		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ก่อนและหลังเรียนซึ่งมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน พบว่าค่า t เท่ากับ 21.416

ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง เรื่อง ภาคตัดกรวย ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนกับเกณฑ์ผ่านของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนที่หายไปจากคะแนนเต็ม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ที่ 10.90 คะแนน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงหลังเรียนเท่ากับ 14.75 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงสรุปว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริงมีความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงของนักเรียนหลังการทดลองโดยวิเคราะห์ถึงขั้นตอนการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง ตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเสนอ ได้แก่

- ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหาจากสถานการณ์จริง
- ขั้นตอนที่ 2 การเชื่อมโยงปัญหาจากสถานการณ์จริงสู่ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์
- ขั้นตอนที่ 3 การเชื่อมโยงข้อสรุปเชิงคณิตศาสตร์ไปสู่สถานการณ์จริง
- ขั้นตอนที่ 4 สรุปแนวคิดและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงทั้งหมด 4 ข้อ แยกเป็นรายข้อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ร้อยละของนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง ตามขั้นตอนการแก้ปัญหาจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 1 - 4

ขั้นตอนการแก้ปัญหา	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4
		วงกลม (ร้อยละ)	พาราโบลา (ร้อยละ)	วงรี (ร้อยละ)	ไฮเพอร์โบลา (ร้อยละ)
ขั้นตอนที่ 1	- วิเคราะห์สิ่งที่ต้องการศึกษา สิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นใน สถานการณ์	100	100	100	100
ขั้นตอนที่ 2	- สร้างสมมติฐานจากข้อมูลที่ได้ แล้วเปลี่ยนสมมติฐานให้อยู่ใน รูปของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ในรูปของฟังก์ชัน สมการ หรือ กราฟ	80	85	95	100

ขั้นตอนที่ 3	- หาคำตอบและสรุปคำตอบ จากตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์	55	20	70	65
ขั้นตอนที่ 4	- นำคำตอบเชิงคณิตศาสตร์ที่ได้ ไปอธิบายความสัมพันธ์กับ ปัญหาจริง	50	15	60	55

จากแนวคิดของนักเรียนในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง เรื่อง ภาคตัดกรวยจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทั้ง 4 ข้อ พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา มีการพิจารณาสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ว่ามีอะไรบ้าง และใช้แบบจำลองซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นกราฟและสมการของภาคตัดกรวย เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นไปได้ของปัญหา หลังจากนั้นจึงทำเลือกตัวแบบ ซึ่งก็คือสมการภาคตัดกรวยและความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในกราฟของภาคตัดกรวยมาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเลือกได้อย่างถูกต้อง และก็มีนักเรียนบางส่วนที่มีข้อผิดพลาดในการเลือกใช้รูปแบบความสัมพันธ์เช่นกัน จากนั้นเป็นขั้นตอนของการคำนวณเพื่อแก้สมการจากรูปแบบที่เลือกมา ซึ่งนักเรียนประมาณร้อยละ 50 สามารถทำได้ แต่ก็มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีข้อผิดพลาดจากการคำนวณ จึงทำให้คำตอบผิดพลาด และสุดท้ายนักเรียนส่วนใหญ่สามารถนำคำตอบที่ได้ไปอธิบายสถานการณ์ปัญหาที่โจทย์ต้องการทราบได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียนและผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมโดยเริ่มตั้งแต่การจัดการเรียนรู้พื้นฐานของภาคตัดกรวย ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงกลม พาราโบลา วงรี และไฮเพอร์โบลา เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ปัญหาโดยมีการสอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในโลกจริงในกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการทำความเข้าใจปัญหาจากสถานการณ์จริง ขั้นการเชื่อมโยงปัญหาจากสถานการณ์จริงสู่ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ขั้นการเชื่อมโยงข้อสรุปเชิงคณิตศาสตร์ไปสู่สถานการณ์จริง และขั้นสรุปแนวคิดและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง จึงทำให้นักเรียนมีลำดับการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้ง่ายต่อการแก้ปัญหา อีกทั้งมีการปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งแนวคิดในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ยุพิน พิพิธกุล, 2543, หน้า 1-10 และวิชัย วงศ์ใหญ่ 2542, หน้า 22-32) จึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคืบ และอาจเนื่องมาจากก่อนเรียนนักเรียนยังไม่มีความรู้พื้นฐานเรื่อง ภาคตัดกรวย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยจัดขึ้นทำให้นักเรียนเข้าถึงกระบวนการเรียนรู้ได้ง่ายทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย และช่วยให้นักเรียนเข้าใจสถานการณ์และปัญหาใหม่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสถานการณ์ในโลกจริงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์และเข้าใจคณิตศาสตร์อย่างลึกซึ้ง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงดีขึ้น

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสาธิต ผาสุก (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสามารถและการคิดเกี่ยวกับการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์และผลในด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทวีธาภิเศก กรุงเทพฯ จำนวน 32 คน ซึ่งผู้วิจัยก็ใช้แนวคิดของการนำตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงในครั้งนี้เช่นกัน ผลการวิจัยของสุรสาธิต ผาสุก พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ โดยสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและสังเคราะห์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมาสร้างตัวแบบที่เป็นฟังก์ชันเชิงเส้นและฟังก์ชันเอ็กซ์โพเนนเชียลได้ดี คิดหาข้อสรุปจากตัวแบบในรูปฟังก์ชันและทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบได้ แต่การคิดเชื่อมโยงข้อสรุปเชิงคณิตศาสตร์ไปสู่สถานการณ์จริงยังทำไม่ได้มากนัก

และงานวิจัยของอนันตนิจ โพธิ์ถาวร (2547, หน้า 95 - 97) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริงที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 88 คน แบ่งเป็นนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริงจำนวน 46 คน และกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติจำนวน 42 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือสูงกว่าร้อยละ 50 นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ทุกด้านในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสัมพันธ์มิตรด้านการสนับสนุนจากครูด้านเป้าหมายการทำงาน ด้านความเป็นระเบียบในชั้นเรียน ด้านการชี้แจงกฎระเบียบและด้านความพึงพอใจในการทำงาน

และงานวิจัยของ สุภัคตรา เฝียงสูงเนิน (2549, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องพาราโบลา โดยใช้ปัญหาจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่เลือกเรียนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2549 จำนวน 51 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องพาราโบลา โดยใช้ปัญหาจริงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ตามที่กำหนดไว้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์สู่สถานการณ์ในโลกจริง ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติด้านการตระหนักเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริงดีขึ้นหลังจากเรียนด้วยกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้การนำสถานการณ์ในโลกจริงมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ รวมถึงการสอดแทรกแนวคิดของการประยุกต์เนื้อหาคณิตศาสตร์ไปใช้จริง ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และทำให้นักเรียนตระหนักถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริงทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการแก้ปัญหาได้มีการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหาระหว่างกัน ช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาจากสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น จึงทำให้การแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนเกิดเจตคติด้านการตระหนักเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริงดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในโลกจริง ครูจะต้องสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อมากระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย อีกทั้งการสอดแทรกแนวคิดการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริงจะใช้เวลามากกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ดังนั้นครูต้องมีการวางแผนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเวลาที่มี
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในโลกจริง โดยมีการนำแนวคิดของการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยจัดขึ้น ช่วยให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สืบค้น แลกเปลี่ยนอภิปรายแนวคิดในการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาได้เป็นอย่างดี และยังสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหา และสามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริง ในหัวข้ออื่น ๆ เช่น ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ฟังก์ชันเอ็กซ์โพเนนเชียลและฟังก์ชันลอการิทึม และเนื้อหาทางคณิตศาสตร์อื่น
2. ควรมีการเชื่อมโยงเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ กับวิชาอื่น หรือชีวิตจริงที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ยุพิน พิพิธกุล. 2543. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. วารสารคณิตศาสตร์ ฉบับพิเศษ, 1 – 10.

วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542. พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่. กรุงเทพฯ: เอสอาร์.

สุรสาด ผาสุข. 2546. การศึกษาความสามารถและการคิดเกี่ยวกับการใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์และผลในด้านเจตคติต่อวิชา

คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต, สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุภัคตรา เฝียงสูงเนิน. 2549. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องพาราโบลาโดยใช้ปัญหาจริง สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่3 .ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์,มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าธนบุรี

- สุนีย์ คล้ายนิล. 2547. “คณิตศาสตร์สำหรับโลกวันนี้”, วารสารการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี.
ปีที่ 32 ฉบับที่ 131:12 – 22
- สุวรรณ จ้อยทอง. 2552, การออกแบบการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาการศึกษาคุษภักดิ์บัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยบูรพา
- อนันตนิจ โพธิ์ถาวร. 2545. ผลของการใช้กิจกรรมกรรมกรการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้และความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคอง. 2547. การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ใน ประมวลบทความหลักกรและแนวทางการจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. หน้า 101 – 102. กรุงเทพฯ: บพิธิการพิมพ์.
- Usiskin, Z. 2001. Trends in Mathematics Education. Document for Conference Titled “Trends in
Mathematics Education” pp. 14-20. Bangkok, Dec 13.

ผลการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องตารางธาตุ
 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาล(จันทบุรีมารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี
 The Results of the Application Used Online Social Network for Innovation
 for Periodic Table Subject for upper secondary student, grade 13
 at Lasalle Chanthaburi School, Chanthaburi

ศิริพร ปาเซน ฉลองชัย ชิวสุนทรสกุล
 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) นักเรียน สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกโดยเรียงตามเลขอะตอม ของตารางธาตุ ได้ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 3) สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 9 คน ที่ได้จากการรับสมัครเข้าร่วมกิจกรรมโดยวิธีประชาสัมพันธ์ เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต facebook.com และ class.in.th ของ ดร.จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) แบบฝึกหัดระหว่างเรียน 3) แบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง 4) แบบสอบถามความพึงพอใจมาตรฐานราคาส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ (Facebook.com และ class.in.th) สามารถทำให้นักเรียนร้อยละ 88.88 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรีจดจำหมู่เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกโดยเรียงตามเลขอะตอมของตารางธาตุ ได้ถูกต้อง และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก

คำสำคัญ : เครือข่ายสังคมออนไลน์ , กิจกรรมการเรียนรู้ , ตารางธาตุ , ความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of the research were 1) Develop online social network for innovation for periodic table subject 2) Not less than 80 percent of students can be remember among group, atomic number, symbol and the full name of 36 atom of the periodic table was correct 3) Inquire the students' satisfaction with to online social network for innovation for periodic table subject. Population was upper secondary student, grade 13 at la Salle Chanthaburi school, Chanthaburi. The sample was 21 students of upper secondary student, grade 13 at la Salle Chanthaburi school, Chanthaburi in the first semester in 2011 from advertise and recruit. The instrument were 1) class.in.th with facebook.com 2) The exercises 3) Post Test 4) Questionnaire. The statistics used were percentage, mean and 5 rating scale questionnaire. The results were : 1) For used online social network for innovation for periodic table subject can improvement 88.88 percent of students can be remember among group, atomic number, symbol and the full name of 36 atom of the periodic table was correct. 2) The students' satisfaction at high level.

Keywords : Facebook, innovation, periodic table, satisfaction

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานอาชีพต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนผลผลิตต่าง ๆ ที่คนได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและในการทำงาน ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมาก ในทางกลับกันเทคโนโลยีก็มีส่วนสำคัญมากที่จะให้มีการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง

วิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge based society) ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy for all) เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจโลกธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น และนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม ความรู้วิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ยังช่วยให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ การดูแลรักษา ตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข ซึ่งวิชาเคมีก็ถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนวิชาเคมีผู้เรียนจะต้องทราบรายละเอียดของธาตุ ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงโครงสร้างของสารประกอบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตสารเคมีต่าง ๆ หรือเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการเรียนในระดับสูงต่อไป โดยในวิชาเคมีจะมีการจัดหมวดหมู่ของธาตุต่างชนิดที่มีคุณสมบัติทางเคมีที่คล้ายกันตามลำดับ โดยจะจัดให้อยู่ในรูปแบบของตาราง เรียกว่า ตารางธาตุ ซึ่งทำให้สามารถศึกษาสมบัติของธาตุต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นว่าตารางธาตุ เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ถ้าผู้เรียนขาดทักษะด้านการจำตารางธาตุ จะทำให้มีปัญหาในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิชาเคมีในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จะไม่สามารถจดจำตารางธาตุได้ถูกต้อง และไม่เข้าใจความหมายของสิ่งที่จดจำ เนื่องด้วยตามธรรมชาติของเด็กนักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จังหวัด จันทบุรี จะเป็นเด็กที่มีความใฝ่รู้น้อย ไม่มีความพยายามและมีความอดทนน้อย ทำให้นักเรียนจดจำตารางธาตุได้ไม่ดี ผู้ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญในการหาแนวทางการศึกษาในรูปแบบใหม่โดยใช้ระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ (e-learning) คือ การศึกษา เรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรืออินทราเน็ต เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนจะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคน สามารถติดต่อ ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อ สื่อสารที่ทันสมัย จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ (ดร.สุรสิทธิ์ วรรณโณโรจน์, 2549) ผู้ศึกษาได้นำระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ 2 รูปแบบ คือ ระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System, LMS) เป็นระบบการจัดการเกี่ยวกับการบริหารการเรียนการสอนในรูปแบบ e-learning เพื่อจัดการกับการใช้คอร์สแวร์ในรายวิชาต่าง ๆ ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และผู้ดูแลระบบ โดยออกแบบระบบเพื่อเป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการเรียนการสอนผ่านเว็บ จะประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวก เช่น โปรแกรมจะทำหน้าที่ตรวจสอบการเข้ามาใช้บทเรียน เนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ตารางเรียน ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ห้องสนทนา กระดานถามตอบ การทำแบบทดสอบ เป็นต้น และองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเก็บบันทึกข้อมูลกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนไว้บนระบบเพื่อผู้สอนสามารถนำไปวิเคราะห์ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รักศักดิ์ เลิศคงคาพิทย์, 2549) และ facebook.com ที่เป็นระบบบริการบนอินเทอร์เน็ตบริการหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรม หนึ่งหรือหลายๆ กิจกรรมกับผู้ใช้ Facebook คนอื่นๆ ได้ จากจุดเด่นของระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ทั้ง 2 รูปแบบทำให้ผู้ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญในการนำระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนรู้ในเรื่อง ตารางธาตุ และเพื่อให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นผู้ศึกษาได้นำการเรียนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning) เป็นวิธีการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้นอก จากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทีม ตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถปรับตัวให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาใช้ร่วมกับการเรียนผ่านระบบออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ ทำให้ผู้เรียนได้คิดค้นการจดจำได้ด้วยตนเองและเกิดการจดจำแบบระยะยาวได้ และยังได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถที่แตกต่างกันเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปี จำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกโดยเรียงตามเลขอะตอม ของตารางธาตุ ได้ถูกต้อง

2. นักเรียน สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรกโดยเรียงตามเลขอะตอม ของตารางธาตุ ได้ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

3. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนตารางธาตุ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรีภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 9 คน ที่ได้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมโดยวิธีการประชาสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต facebook.com และ class.in.th ของ ดร.จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. แบบฝึกหัดระหว่างเรียน 2 แบบฝึกหัด

3. แบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง “ตารางธาตุ”

ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบตามข้อ 2-3 มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเรื่อง ตารางธาตุ

2. ร่างแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ โดยเป็นชนิดเติมคำ

3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ปรับปรุงตามคำแนะนำ

4. ทดลองใช้

4. แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร กำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อย ของความพึงพอใจ

2. ร่างแบบสอบถามจำนวน 3 ด้านคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์, ด้านเนื้อหาความรู้ และด้าน

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งหมด 9 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน ตรวจสอบความตรง ปรับปรุงตามคำแนะนำ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยร่วมกันของนักศึกษาศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 3 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 3 โรงเรียน คือ นางสาวอรุรา เริกชัย เป็นผู้ควบคุมนักเรียนโรงเรียนบุญสมวิทยา นางสาวณัฐธิดา สมัยมงคล เป็นผู้ควบคุมนักเรียนโรงเรียนเบญจมานุสรณ์ และข้าพเจ้านางสาวศิริพร ปาเซน เป็นผู้ควบคุมนักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) มีขั้นตอนในการทดลองดังนี้

1. ขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ

1.1 ศึกษาบริบทด้านเนื้อหา บริบทด้านผู้เรียน และบริบทด้านเทคโนโลยี (Facebook และ Class.in.th)

1.2 ออกแบบกิจกรรมทบทวนเรื่อง ตารางธาตุ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบ เพื่อให้คำแนะนำ

และปรับปรุง ประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน และ ด้าน Social media

1.3 ติดตั้ง(Setup) กิจกรรมทบทวนเรื่อง ตารางธาตุ จำนวน 2 กิจกรรมบน Class.in.th และ Facebook

และ ทดสอบ/ตรวจสอบ/แก้ไข/ปรับปรุง ระบบให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนการทดลอง ต่อไป

2. ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล

2.1 ประสานสัมพันธ์นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบุญสมวิทยา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4

ของโรงเรียนเบญจมานุสรณ์ และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) เพื่อหากลุ่มนักเรียน 3 โรงเรียนที่ความพร้อมทางด้าน คอมพิวเตอร์ และ Internet ที่มีความสนใจที่จะทบทวนความรู้เรื่องตารางธาตุ

2.2 กลุ่มตัวอย่างเข้าใช้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ นักเรียนทำความเข้าใจ

กับเพื่อนต่างโรงเรียนผ่าน Facebook และแนะนำตัวในกระดานสนทนาใน class.in.th

2.2.1 นักเรียนแต่ละโรงเรียนทำความเข้าใจกับเพื่อนต่างโรงเรียนผ่าน facebook.com และแนะนำ ตัวในกระดานสนทนา class.in.th

2.2.2 ทบทวนความรู้เรื่องตารางธาตุ โดยใช้เกมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

<http://www.rmutphysics.com/CHARUD/oldnews/145/Game/game7.htm>

2.2.3 ทำแบบฝึกหัดที่ 1 ผ่าน class.in.th เป็นรายบุคคล ซึ่งจะมีการแจ้งคะแนนให้นักเรียนทราบ ได้ทันที เมื่อนักเรียนทราบคะแนนแล้วจะรู้สึกดีใจว่าสิ่งที่ทำเป็นผลสำเร็จ แต่ถ้านักเรียนคนใดได้คะแนนน้อยก็จะได้หาวิธีการที่จะพัฒนาตนเองเพิ่มเติมเพราะ แบบฝึกหัดสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียน ได้ทบทวนความรู้และรู้พัฒนาการของตนเอง

2.2.4 ให้นักเรียนจับกลุ่มกับเพื่อน กลุ่มละ 6 คน โดยจะต้องมีเพื่อนต่างโรงเรียนครบทั้ง 3 โรงเรียนใน 1 กลุ่ม

2.2.5 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาวิธีที่ดีที่สุดในการช่วยจำตารางธาตุจากสื่อออนไลน์ เช่น youtube หรือ webpage และนำ URL มานำเสนอผ่าน facebook

2.2.6 ทำแบบฝึกหัดที่ 2 ผ่าน class.in.th โดยแบบฝึกหัดสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ และรู้พัฒนาการของตนเองเพราะระบบ class.in.th จะมีการแจ้งคะแนนได้ทันที เพื่อนำไปสู่ความกระตือรือร้นในการเรียนต่อไป

2.3 ทดสอบหลังเรียน

2.4 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ

3. ขั้นตอนวิเคราะห์และประเมินผล

3.1 นักเรียน สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก โดยเรียงตามเลขอะตอมของตารางธาตุ ได้ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะนับ 1 คะแนนเมื่อนักเรียน จำเลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุได้ถูกต้อง/1ธาตุ จากนั้นนำมาหาร้อยละเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรม

3.2 จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่อง ตารางธาตุ จะนำคะแนนที่ได้ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าที่ได้แปลเป็นระดับความพึงพอใจ โดยอาศัยเกณฑ์ต่อไปนี้

1.00-1.49	ระดับพึงพอใจ	น้อยมาก
1.50-2.49		น้อย
2.50-3.49		ปานกลาง
3.50-4.49		มาก
4.50-5.00		มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ได้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ สำหรับนักเรียนที่เรียนตารางธาตุ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้ 1. ประชาสัมพันธ์และเปิดรับสมัครนักเรียนที่มีความสนใจเรื่องตารางธาตุ มีความพร้อมเรื่องอินเทอร์เน็ตและมีทักษะการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ 2. กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่คณะผู้วิจัยจัดขึ้น คือจับกลุ่มกับเพื่อนต่างโรงเรียน ,เกมออนไลน์ เรื่องตารางธาตุ , ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน , ช่วยกันหาวิธีที่ดีที่สุดในการช่วยจำตารางธาตุจากสื่อออนไลน์ เช่น youtube หรือ webpage 3. ทำแบบทดสอบหลังเรียนเรื่องตารางธาตุ 4. ทำแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม

2. ผลการทดสอบจากการร่วมกิจกรรม โดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก โดยเรียงตามเลขอะตอมของตารางธาตุ ได้ถูกต้องและครบทั้งหมด 36 ธาตุ และจะต้องไม่ผิดพลาดแม้แต่ธาตุเดียว ซึ่งพบว่าจากกิจกรรมจากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 9 คน ของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) มีนักเรียนจำนวน 8 คนสามารถจำตารางธาตุได้ครบทั้ง 36 ธาตุ ส่วนอีก 1 คนจำได้เพียง 35 ธาตุ คิดเป็นร้อยละ 88.88 สรุปได้ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนจำนวน 9 คน ทั้ง 3 ด้านพบว่ามีความเฉลี่ย 4.56 ซึ่งมีระดับ

ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ในด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 4.63 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเนื้อหาความรู้มีค่าเฉลี่ย 4.54 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด และน้อยที่สุดคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มีค่าเฉลี่ย 4.49 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับมาก ดังแสดงในตาราง

ผลการสอบถามความพึงพอใจได้ดังตาราง

การเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
4. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์			
4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	4.33	0.527	มาก
4.2 สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามศักยภาพของบุคคล	4.14	0.882	มาก
4.3 กิจกรรมมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ	4.41	0.707	มาก
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์	4.29	0.705	มาก
5. ด้านเนื้อหาความรู้			
5.1 เนื้อหามีความเหมาะสม	4.44	0.527	มาก
5.2 มีความรู้ความจำ เรื่องตารางธาตุ	4.66	0.707	มากที่สุด
5.3 เทคนิคการจดจำตารางธาตุ	4.44	0.726	มาก
รวมด้านเนื้อหาความรู้	4.51	0.653	มากที่สุด
6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (class.in.th และ Facebook)			
6.1 มีทักษะในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.44	0.726	มาก
6.2 เข้าสู่ระบบและใช้งานได้ง่าย	4.44	0.726	มาก
6.3 ระบบมีการตอบสนองผู้ใช้งาน	4.33	0.527	มาก
รวมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.41	0.707	มาก
รวม	4.44	0.726	มาก

จากตาราง นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.726) เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละด้าน การเรียนรู้ ให้ผลดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.705) ด้านเนื้อหาความรู้มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.653) และด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.726)

สรุปและอภิปรายผล

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Facebook.com และ class.in.th) สามารถทำให้นักเรียนร้อยละ 88.88 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี จดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก โดยเรียงตามเลขอะตอมของตารางธาตุ ได้ถูกต้อง และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.726) ซึ่งคงเป็นเพราะ จากการวิจัยผลการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ตารางธาตุ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) จังหวัดจันทบุรี พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก โดยจากการสังเกตกิจกรรมการเรียนในชั้นทดลองพบว่านักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีการโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียน และได้ตอบระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันทำให้เห็นว่า ถ้ามีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นักเรียนให้ความสนใจอยู่แล้วมาใช้ร่วมกับการเรียน เรื่อง ตารางธาตุ จะทำให้นักเรียนรู้จักแบ่งปันความรู้ผ่านเครือข่ายและมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มากขึ้น และพบว่าการใช้การเรียนรู้อย่างร่วมมือทำให้ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าเกิดการแบ่งปันความรู้ให้กับผู้ที่มี

ประสบการณ์น้อยกว่าทำให้ในการทำแบบฝึกหัดที่ 1 และ 2 นักเรียนมีคะแนนค่อนข้างดีซึ่งจากการตรวจพบว่าอาจจะมีนักเรียนบางคนที่น่างานของเพื่อนมาส่งทำให้ทราบว่าพฤติกรรมตามธรรมชาติของเด็กนักเรียนยังคงรักความสะดวกสบายและง่ายมากขึ้นยิ่งการใช้เทคโนโลยีที่มากไปอาจทำให้ไม่สามารถวัดความสามารถของผู้เรียนได้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบฝึกหัดมาเพื่อใช้เป็นตัวเสริมแรงจูงใจให้กับนักเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ด้วยตนเองไม่ได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความรู้ความจำของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการทดสอบเรียบร้อยแล้วก็จะทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดผลการเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์พบว่านักเรียน ร้อยละ 88.88 ที่สามารถจดจำหมู่ เลขอะตอม สัญลักษณ์ และชื่อเต็มของธาตุ 36 ธาตุแรก ของตารางธาตุ ได้ถูกต้องทำให้เห็นว่าการเรียนโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้นักเรียนมีการใฝ่รู้และสร้างการจดจำด้วยตนเองได้และยังสร้างความแปลกใหม่และสนุกสนานในการเรียนได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ศ.พ..
- รักศักดิ์ เลิศคงทาพิทย์. 2549. ระบบการจัดการเรียนการสอน LMS. **บรรณสาร มศก.ท.**. ปีที่ 21-22(1-2) : 22-33 : เมษายน - มีนาคม 2551.
- การเรียนรู้แบบร่วมมือ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :<http://supanida-opal.blogspot.com>. (วันที่ค้นข้อมูล : 30 กันยายน 2554).
- สวทช.NECTEC's. 2550. **ความหมายของบทเรียนออนไลน์ e-learning**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.uplus-solution.com/content.php?ct_id=33. (วันที่ค้นข้อมูล : 25 กันยายน 2554).
- บทบาทการสอนของครูตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://krusmart.wordpress.com/category>. (วันที่ค้นข้อมูล : 30 กันยายน 2554).
- Facebook**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://krunpt2.socialgo.com/forum/topic/128>. (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2554).
- Facebook**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://it.nmcaeth/th/index>. (วันที่ค้นข้อมูล : 9 พฤศจิกายน 2554)

การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์)

อัจฉรา เจริญรูป

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ และ 2) เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จำนวน 38 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Facebook และแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน สถิติที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ dependent-sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ได้กิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านความรู้-ความจำ และด้านการวิเคราะห์

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

Abstract

The objective of this research were 1) to developed Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook. And 2) to up level of achievement of students who were developed Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook.

The Samples was 38 matthayom 6's La Salle Chanthaburi (Mandapitak) School. The instrument were used Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook, Pre-test and post-test. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test.

This result were

- 1) Researcher was received Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook.
- 2) The achievement of test after learning was higher than before learning at 0.05 significant level in overall.

Keywords : Facebook, achievement, interspecific relationship

บทนำ

การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Testing : O-NET) เป็นการทดสอบความรู้รวบยอดปลายช่วงชั้นของนักเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการทดสอบความรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ รวมถึงเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศด้วย ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องดังกล่าว พบว่า นักเรียนบางกลุ่มไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งมีชีวิตที่มีความสัมพันธ์แบบซัพซันหรือคสมูเครีอ นั้นมีความสัมพันธ์กันแบบใด และรูปแบบความสัมพันธ์เปลี่ยนได้เมื่อเปลี่ยนไปมีปฏิสัมพันธ์กับอีกสิ่งมีชีวิตหนึ่ง จากเหตุผลดังกล่าวผู้จัดทำโครงการจึงได้มุ่งความสนใจไปสู่การทบทวนเนื้อหา และเพิ่มทักษะการวิเคราะห์ในเรื่องดังกล่าว สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เพื่อเตรียมสอบ O-NET

Facebook เป็นเครื่องมือในการเข้าสังคม (Social network) ซึ่งเชื่อมต่อผู้คนกับเพื่อนและคนอื่นๆรอบข้าง เป็นระบบที่มีรูปแบบการเชื่อมต่อกับผู้อื่นที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม การสร้างบันทึก การจัดกลุ่ม การนำเสนอรูปภาพ วีดีโอ การแสดงความคิดเห็น ทำให้การจัดกิจกรรมต่างๆผ่านทาง Facebook มีความหลากหลาย และประยุกต์ใช้ได้มาก จึงได้รับความนิยมสูงในหมู่นักเรียน

ดังนั้น ผู้จัดทำโครงการจึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหา และเพิ่มทักษะการวิเคราะห์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
2. เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

กลุ่มตัวอย่าง : นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จำนวน 38 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Facebook
2. แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทำการพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาบริบทด้านเนื้อหา บริบทด้านผู้เรียน และบริบทด้านเทคโนโลยี (Face book)
2. ออกแบบกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ทำการตรวจสอบและขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการปรับปรุง โดยกิจกรรมทบทวน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- **ขั้นการประชาสัมพันธ์** เป็นขั้นการดำเนินการประกาศให้กับกลุ่มเป้าหมายทราบ ว่ามีการตั้งกลุ่ม เพื่อทบทวนความรู้ด้าน

วิทยาศาสตร์ให้นักเรียนผ่านทาง Facebook โดยเน้นเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ”

ทดลองใช้วิธี “TAG” ผ่านฟังก์ชัน “บันทึก” ซึ่งทำโดยการเขียนข้อความทิ้งไว้ในบันทึก และส่งให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่ม หลังจากนั้น นักเรียนจะใส่คำตอบ และส่งกลับมายังกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมนี้มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักวิธี TAG และวิเคราะห์ ร้อยละของผู้ร่วมกิจกรรม เป็นการเตรียมความพร้อม และทำความเข้าใจกับการทำ TAG ซึ่งจะนำไปสู่ขั้นตอนการวัดผลก่อนเรียน ที่ จะใช้กิจกรรม TAG เป็นตัวเก็บข้อมูล

- **ขั้นเก็บข้อมูล และทบทวนความรู้** ดำเนินการทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยผ่านกิจกรรม “TAG” ทำการเก็บข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ หลังจากนั้น ลงข้อมูลเนื้อหาทบทวนลงใน “บันทึก” ทำการเผยแพร่เนื้อหาทบทวน และเสริมการทบทวนความรู้ด้วย กิจกรรม “ปุจฉา-วิสัจชนา” ซึ่งเป็นการตั้งคำถาม เพื่อฝึกการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยจะเพิ่มระดับความยากของคำถามขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละคำถามจะใช้เวลาประมาณหนึ่ง แล้วทำการเฉลย ก่อนจะตั้งคำถามใหม่ ระหว่างนั้นมีการแทรกหลักการคิด วิธีการจำต่างๆ ไป ด้วย เมื่อผ่านกระบวนการทบทวนแล้ว ดำเนินการทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยผ่านกิจกรรม “TAG” แล้ววิเคราะห์ผล โดยใช้ สถิติ t-test

2. ดำเนินกิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook สังเกตและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

ผลดำเนินการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 38 คน ที่สมัครเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อทำการทบทวนบทเรียนโดยผ่าน Facebook ให้ผลการดำเนินการ ดังนี้

การวิเคราะห์ผลการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และหลังเรียน (post-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า

การทดสอบด้านความรู้-ความจำ นักเรียนมีผลการทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 5.921 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.049 และมีผลการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.105 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.007 เมื่อทดสอบความต่างระหว่างผลการ ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลการทดสอบหลังเรียน ด้านความรู้ความจำ สูงกว่าก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังตาราง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ด้านความรู้-ความจำ

การทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
Pre-test	38	5.921	1.049	12.114*	.000*
Post-test	38	8.105	1.007		

การทดสอบด้านการวิเคราะห์ นักเรียนมีผลการทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 5.447 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.724 และมีผลการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 7.315 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.016 เมื่อทดสอบความต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลการทดสอบหลังเรียน ด้านการวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังตาราง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ด้านการวิเคราะห์

การทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
Pre-test	38	5.447	0.724	12.719*	.000*
Post-test	38	7.315	1.016		

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาขาล้านจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ (t-test) พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านความรู้-ความจำ และด้านการวิเคราะห์

จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook พบว่า เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ว่ามีการจัดกิจกรรมนี้ขึ้น นักเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมจำนวนหนึ่ง ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ มีความพร้อมในการดำเนินการใช้งาน Facebook และใส่ใจในการจัดกิจกรรม ซึ่งตรงกับทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง ของพาฟลอฟ (Pavlov) วัตสัน (Watson) ธอร์นไดค์ (Thorndike) กัทธรี (Guthrie) ฮัล (Hull) และสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งกล่าวไว้ว่า พื้นฐานการกระทำซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหน้าที่ของผู้สอน คือ คอยเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน” (ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 2549)

เมื่อมีการให้ทดลองใช้วิธี “TAG” พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด สามารถเข้าใจและใช้วิธีนี้ได้ หลังจากนั้น เมื่อมีการทดสอบก่อนเรียน จึงทำให้นักเรียนสามารถส่งข้อสอบได้ทั้งหมด หลังจากผ่านการวัดผลก่อนร่วมกิจกรรมแล้ว มีการจัดแสดงข้อมูลและทำกิจกรรมเพื่อทบทวน “ปุจฉา-วิสัจฉนา” พบว่านักเรียนเกิน 50% เข้ามาตอบรับ และร่วมทำกิจกรรม และเมื่อผู้เข้าใช้มีเกิน 80% จึงดำเนินการสอบเก็บคะแนนหลังร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่า ในรอบหลังเมื่อทำการสอบ ผู้เข้าร่วมทั้งหมดเข้ามาทำข้อสอบ ทำให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ และวิเคราะห์ผลได้

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินการคือ ในช่วงแรกของการดำเนินการกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ทำอยู่ในช่วงเปิดเทอม นักเรียนจึงรู้และเข้าร่วมพอสมควร และยังคงติดตามร่วมกิจกรรมต่อแม้อยู่ระหว่างปิดภาคเรียน แต่ในช่วงหลังของกิจกรรม โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมกีฬา พบว่า จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมลดลงอย่างมาก จึงทำให้ต้องชะลอการเก็บคะแนนหลังร่วมกิจกรรมออกไป และระยะเวลาในการร่วมกิจกรรม “ปุจฉา-วิสัจฉนา” จึงต้องเพิ่มขึ้น และในกำหนดการส่งข้อสอบกลับ นักเรียนสามารถนำข้อสอบไปเทียบเนื้อหา เพื่อตอบคำถามได้ จึงอาจทำให้คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความเป็นจริง แต่โดยภาพรวมนักเรียนได้มีการทบทวนเนื้อหา และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมผ่าน Facebook เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

จากศึกษาเรื่องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าการจัดกิจกรรมทางการเรียนในรูปแบบที่ต่างจากห้องเรียนปกติ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม และเมื่อนักเรียนมีความสนใจเข้าร่วม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนโดยใช้เกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การให้เหตุผล (พิริยพงศ์, 2552) รวมถึงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เรื่อง Tenses ด้วยวิธีการสอนแบบเดิม และการสอนแบบใช้สไลด์ทัศนูปกรณ์(สายภิญโญ, 2546) และสอดคล้องกับเรื่องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม โดยใช้กิจกรรมจับคู่เพื่อนดูแลกัน (สุภารัตน์, 2552)

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples).
กุมภาพันธุ์ 2545.
- พิริยพงศ์ เตชะศิริยืนยง. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวน
สอบสวนโดยใช้เกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การให้เหตุผล. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.
- ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. ทฤษฎีการเรียนรู้. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2549.
- สายภิญญา เอี่ยมสำอางค์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เรื่อง Tenses ด้วยวิธีการสอนแบบเดิม และการสอนแบบใช้
สตัทส์นูปกรณ์. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือปีที่ 13 ฉบับที่ 1. 2546.
- สุภารัตน์ คุ่มบำรุง. การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม โดยใช้กิจกรรมจับคู่เพื่อน
ดูแลกัน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2552.

การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์)

เพ็ญภา ปรีดา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ และ 2) เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จำนวน 38 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Facebook และแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน สถิติที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ dependent-sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ได้กิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านความรู้-ความจำ และด้านการวิเคราะห์

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ,

Abstract

The objective of this research were 1) to developed Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook. And 2) to up level of achievement of students who were developed Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook.

The Samples was 27 matthayom 3's La Salle Chanthaburi (Mandapitak) School. The instrument were used Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook, Pre-test and post-test. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test.

This result were

- 1) Researcher was received Interspecific Interaction's Retrospective Activities Model on Facebook.
- 2) The achievement of test after learning was higher than before learning at 0.05 significant level in overall.

Keywords : Facebook, achievement, interspecific relationship

บทนำ

การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Testing : O-NET) เป็นการทดสอบความรู้รวบยอดปลายช่วงชั้นของนักเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการทดสอบความรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ รวมถึงเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศด้วย ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องดังกล่าว พบว่า นักเรียนบางกลุ่มไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งมีชีวิตที่มีความสัมพันธ์แบบซัพซันหรือคูลมเครือ นั้นมีความสัมพันธ์กันแบบใด และรูปแบบความสัมพันธ์เปลี่ยนได้เมื่อเปลี่ยนไปมีปฏิสัมพันธ์กับอีกสิ่งมีชีวิตหนึ่ง จากเหตุผลดังกล่าวผู้จัดทำโครงการจึงได้มุ่งความสนใจไปสู่การทบทวนเนื้อหาและเพิ่มทักษะการวิเคราะห์ในเรื่องดังกล่าว สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เพื่อเตรียมสอบ O-NET Facebook เป็นเครื่องมือในการเข้าสังคม (Social network) ซึ่งเชื่อมต่อผู้คนกับเพื่อนและคนอื่นๆรอบข้าง เป็นระบบที่มีรูปแบบการเชื่อมต่อกับผู้อื่นที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม การสร้างบันทึก การจัดกลุ่ม การนำเสนอรูปภาพ วีดีโอ การแสดงความคิดเห็น ทำให้การจัดกิจกรรมต่างๆผ่านทาง Facebook มีความหลากหลาย และประยุกต์ใช้ได้มาก จึงได้รับความนิยมสูงในหมู่นักเรียน

ดังนั้น ผู้จัดทำโครงการจึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหา และเพิ่มทักษะการวิเคราะห์เรื่อง ความสัมพันธ์
ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
2. เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ต้องการทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
- กลุ่มตัวอย่าง : นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) จำนวน 27 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม
ทบทวนเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผ่าน Facebook

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Facebook
2. แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทำการพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook โดยดำเนินการดังนี้
 1. ศึกษาบริบทด้านเนื้อหา บริบทด้านผู้เรียน และบริบทด้านเทคโนโลยี (Face book)
 2. ออกแบบกิจกรรมทบทวน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ทำการตรวจสอบและขอคำแนะนำจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการปรับปรุง โดยกิจกรรมทบทวน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้
 - ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนดำเนินการประกาศให้กับกลุ่มเป้าหมายทราบ ว่ามีการตั้งกลุ่ม เพื่อทบทวนความรู้ด้าน
วิทยาศาสตร์ให้นักเรียนผ่านทาง Facebook โดยเน้นเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ”
ทดลองใช้วิธี “TAG” ผ่านฟังก์ชัน “บันทึก” ซึ่งทำโดยการเขียนข้อความทิ้งไว้ในบันทึก และส่งให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่ม
หลังจากนั้น นักเรียนจะใส่คำตอบ และส่งกลับมายังกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักวิธี TAG และวิเคราะห์ร้อย
ละเอียดของผู้ร่วมกิจกรรม เป็นการเตรียมความพร้อม และทำความเข้าใจกับการทำ TAG ซึ่งจะนำไปสู่ขั้นตอนการวัดผลก่อนเรียน ที่
จะใช้กิจกรรม TAG เป็นตัวเก็บข้อมูล
 - ขั้นตอนเก็บข้อมูล และทบทวนความรู้ ดำเนินการทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยผ่านกิจกรรม “TAG” ทำการเก็บข้อมูล
ผลสัมฤทธิ์ หลังจากนั้น ลงข้อมูลเนื้อหาทบทวนลงใน “บันทึก” ทำการเผยแพร่เนื้อหาทบทวน และเสริมการทบทวนความรู้ด้วย
กิจกรรม “ปุจฉา-วิสัจฉนา” ซึ่งเป็นการตั้งคำถาม เพื่อฝึกการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยจะเพิ่มระดับความยากของคำถามขึ้น
เรื่อยๆ ในแต่ละคำถามจะใช้เวลาประมาณหนึ่ง แล้วทำการเฉลย ก่อนจะตั้งคำถามใหม่ ระหว่างนั้นมีการแทรกหลักการคิด วิธีการ
จำต่างๆลงไปด้วย เมื่อผ่านกระบวนการทบทวนแล้ว
2. ดำเนินการทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยผ่านกิจกรรม “TAG” แล้ววิเคราะห์ผล โดยใช้ สถิติ t-test

ผลดำเนินการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง
สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม
ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ที่สมัครเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อทำการทบทวนบทเรียนโดยผ่าน Facebook ได้ผลการดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบด้านความรู้ - ความจำ นักเรียนมีผลการทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 6.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ
1.527 และมีผลการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.037 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างผล
การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลการทดสอบหลังเรียนด้านความรู้- ความจำสูงกว่าก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
0.05 ดังตาราง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ด้านความรู้-ความจำ

การทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
Pre-test	27	6.444	1.527	10.512*	.000*
Post-test	27	8.333	1.037		

การทดสอบด้านความรู้ – ความจำ นักเรียนมีผลการทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 5.392 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.916 และมีผลการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 5.285 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.809 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลการทดสอบหลังเรียนด้านการวิเคราะห์ สูงกว่าก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตาราง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ด้านการวิเคราะห์

การทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
Pre-test	27	5.392	0.916	14.617*	.000*
Post-test	27	5.285	0.809		

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาซาลจันทบุรี(มารดาพิทักษ์) ผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านความรู้-ความจำ และด้านการวิเคราะห์

จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนผ่าน Facebook พบว่า เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการจัดกิจกรรมนี้ขึ้น นักเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมจำนวนหนึ่ง ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ มีความพร้อมในการดำเนินการใช้งาน Facebook และใส่ใจในการจัดกิจกรรม ซึ่งตรงกับทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง

ของพาฟลอฟ (Pavlov) วัตสัน (Watson) ธอร์นไดค์ (Thorndike) กัทธรี (Guthrie) ฮัล (Hull) และสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งกล่าวไว้ว่า พื้นฐานการกระทำซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หน้าที่ของผู้สอน คือ คอยเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน” (ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 2549) เมื่อมีการให้ทดลองใช้วิธีการใช้ “TAG” พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดสามารถใช้วิธีการนี้ได้ เมื่อมีการทดสอบก่อนเรียนนักเรียนสามารถส่งข้อสอบกลับมาได้ทั้งหมด เมื่อผ่านการวัดผลการทำกิจกรรมแล้ว ได้มีการจัดแสดงข้อมูลและทำกิจกรรมเพื่อทบทวน “ปุจฉา-วิสัจชนา” พบว่านักเรียนส่วนมากเข้ามาตอบรับการทำกิจกรรม เมื่อมีผู้ใช้เกิน 80% จึงมีการสอบเก็บคะแนนหลังร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่าในการทำข้อสอบรอบนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดเข้ามาทำข้อสอบ ทำให้กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จ สามารถวิเคราะห์ผลได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินการคือ ในช่วงแรกของการประชาสัมพันธ์เป็นช่วงของการเปิดการเรียนการสอน นักเรียนจึงรู้ในสิ่งที่ประชาสัมพันธ์ได้ง่าย และยังมีการติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่อแม้กระทั่งช่วงปิดภาคเรียน พอช่วงของการเปิดภาคเรียน โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมกีฬาขึ้น ทำให้ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมลดน้อยลงเห็นได้ชัด จึงทำให้ต้องขยายเวลาการเก็บคะแนน และในการส่งข้อสอบกลับนั้น นักเรียนสามารถนำข้อสอบไปเทียบเนื้อหาที่เรียนมา เพื่อตอบคำถามได้ จึงอาจเป็นผลทำให้คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความเป็นจริง แต่โดยภาพรวม นักเรียนได้มีการทบทวนเนื้อหา และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมผ่าน Facebook เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

จากศึกษาเรื่องควรเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าการจัดกิจกรรมทางการเรียนในรูปแบบที่ต่างจากห้องเรียนปกติ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม และเมื่อนักเรียนมีความสนใจเข้าร่วม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนโดยใช้เกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การให้เหตุผล (พิริยพงศ์, 2552)

รวมถึงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เรื่อง Tenses ด้วยวิธีการสอนแบบเดิม และการสอนแบบใช้สื่อดิจิทัล (สายภิญญา, 2546) และสอดคล้องกับเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม โดยใช้กิจกรรมจับคู่เพื่อนดูแลกัน (สุภารัตน์, 2552)

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples).
กุมภาพันธ์ 2545.
- พริยพงศ์ เตชะศิริยืนยง. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน
โดยใช้เกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การให้เหตุผล. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.
- ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. ทฤษฎีการเรียนรู้. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2549.
- สายภิญญา เอี่ยมสำอางค์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เรื่อง Tenses ด้วยวิธีการสอนแบบเดิม และการสอนแบบใช้
สไลด์ทศนุปกรณ์. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือปีที่ 13 ฉบับที่ 1. 2546.
- สุภารัตน์ คุ่มบำรุง. การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม โดยใช้กิจกรรมจับคู่
เพื่อนดูแลกัน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2552.

รายงานวิจัยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225

เรื่องเคมีอินทรีย์ โดยใช้ E – BOOK ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Upgraded Studying Efficiency Achievement Research Report In Chemistry Subject (Subject Code :ว33225) with the Title Biological Chemistry by using E-BOOK for Mattayomsuksa6 Students.

มัจฉา กุณาคำ

โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

บทคัดย่อ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน การวัดผลประเมินผล ของผู้เรียน วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 เรื่องเคมีอินทรีย์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่6 ครูผู้สอนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ครูผู้สอนจึงได้จัดทำนวัตกรรม ที่ประสิทธิภาพ ตรงกับความสนใจของผู้เรียน และทันสมัย ขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

ดังนั้นการศึกษาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนครั้งนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 45 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ทั้ง 3 เล่ม
2. แบบประเมินความรู้ในแต่ละเรื่อง ใน E – BOOK
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1)นักเรียนมีนวัตกรรมใหม่คือ E - BOOK ที่มีประสิทธิภาพ80/80 ใช้ในการเรียนรู้วิชาเคมีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่6 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 สูงขึ้น 3)ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาเคมีจากนวัตกรรมที่ทันสมัยและใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ได้โดยใช้ E – BOOK

คำสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เคมีอินทรีย์

Abstract

This studying efficiency achievement is the heart importance to be assigned and designed by the teacher for students learning and evaluating in chemistry subject(subject code : ว 33225) for Mattayomsuksa6 students in Rayongwittayakompaknam school Muang district Rayong province for 45 students whom are the examples by using Cluster Random Sampling means.

The instruments are used to collect the data are :

1. All of three E-BOOK programenes with the titles of Biological Chemistry which are in the Chemistry subject(subject code : ว33225) have the efficiency standard criteria as 80/80
2. The Achievement Evaluation papers are comprised with each tittle in E-BOOK
3. The Whole Achievement Evaluation of Biological Chemistry subject(subject code : ว 33225)

The effects of this studying are as following:

- 1) Mattayomsuksa6 students had a new innovative E-BOOK with the efficiency standard criteria as 80/80
- 2) The Student Efficiency Achievement were to be higher when they studied this Biological Chemistry subject
- 3) The students studied from this updated innovation and could use their advantange time while using this E-BOOK

Keywords : E-BOOK Efficiency Achierement Biological Chemistry

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานอาชีพต่าง ๆ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนผลผลิตต่าง ๆ ที่คนได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและในการทำงาน ล้วนเป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ของศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์ เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge based society) ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy for all) (กรมวิชาการ.2550 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้มอบหมาย ให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผังมโนทัศน์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีรายภาค คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงการจัดทำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้มีกระบวนการคิด ได้ลงมือปฏิบัติเพื่อสืบเสาะหาความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแก้ปัญหา การสื่อสารและความสามารถในการตัดสินใจ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตและในสถานการณ์ใหม่ มีทักษะการใช้เทคโนโลยี มีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่เหมาะสมสามารถอยู่ในสังคมไทย ได้อย่างมีความสุข (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546 : คำนำ)

จากรายงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ได้สรุปสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยไว้ดังนี้

1. ผู้สอนจำนวนมากยังใช้วิธีการสอนแบบยึดผู้สอนเป็นจุดศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย มุ่งเน้นสอนเนื้อหา ส่งเสริมการท่องจำ มากกว่าให้ผู้เรียน สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น ขาดความเข้าใจ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน
2. ผู้เรียนมีความสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลางและต่ำไม่สามารถนำความรู้ที่ตนเองเรียนไปสังเคราะห์และบูรณาการเพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติและสังครอบตัวได้
3. กระบวนการเรียนการสอนมีรูปแบบและเนื้อหาไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ขาดความต่อเนื่องระหว่างเนื้อหา และไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง
4. เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ขาดมาตรฐานส่วนใหญ่วัดด้วยแบบทดสอบที่เน้นความจำการวัดผลด้านทักษะกระบวนการยังมีน้อย ส่วนการวัดผลด้านการพัฒนาเจตคติทางวิทยาศาสตร์เกือบไม่มีหรือไม่มีเลย นอกจากนี้การประเมินผลพิจารณาจากผลการสอบเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาจากหลักฐานผลการเรียนรู้ทั้งหมดของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ (ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2553 : บทคัดย่อ)

จากงานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ยังมีปัญหา ทั้งด้านครู นักเรียนและวิธีการสอน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ประกอบกับยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่ส่งผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ คือ วิธีการสอน เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่ส่งผลต่อนักเรียนด้วย การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน จึงต้องให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ ปรับปรุงความรู้ตลอดจนแก้ไขเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่แล้ว พร้อมกับให้นักเรียนได้ใช้ความคิด ปรับเปลี่ยนความคิดตลอดจนสร้างแนวคิดใหม่เพิ่มขึ้น (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม . 2553 : 5) ดังนั้นการที่นักเรียนจะสร้างองค์ความรู้ได้ ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน จากเดิมที่เน้นบทบาทครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือเน้นความสำคัญของการเรียนการสอนเนื้อหาตามตำรา มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการไปสู่การสร้างองค์ความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน ทุกขั้นตอนผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล และเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสากลและท้องถิ่น ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการสืบค้น สืบเสาะหา สำนวจตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจและเกิดการรับรู้ที่มีความหมาย สามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของนักเรียนเองทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียน พร้อมกับการใช้ ปัญญาระดมสมองร่วมคิด

ร่วมกันทำงาน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะเป็นคนดี เก่ง และมีสุข (กรมวิชาการ.2550 : 1) การพัฒนาผู้เรียนจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่การสอนให้ผู้เรียน มีความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องจุดประกายไฟรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่หมั่นแสวงหา หมั่นเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา. 2548 : 10) นอกจากนั้นแล้วสื่อยังเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพล ต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองซึ่งมีมากมายหลายรูปแบบ (กรมวิชาการ. 2550 : 6)

โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นโรงเรียนหนึ่งที่นักเรียนมีปัญหาด้านการเรียนวิทยาศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียน ระยองวิทยาคมปากน้ำซึ่งประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าระดับคุณภาพมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็น ตามหลักสูตรอยู่ในระดับปรับปรุง 5 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ ปีการศึกษา 2552 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียน 0 ร มส ร้อยละ 11.69 (แบบรายงานผลการเรียน โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ . 2552 : 5 – 6) และปี การศึกษา 2552 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียน 0 ร มส ร้อยละ 6.90 (สมุด ปพ.5 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ. 2552 : 7 – 8) ผลสัมฤทธิ์ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และมีผลสัมฤทธิ์ต่ำมากเมื่อเทียบกับผลสัมฤทธิ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ซึ่งไม่เป็น ที่น่าพอใจ จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาพบว่าเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์บางเรื่องเป็นเนื้อหาที่ยากและซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการ ปฏิบัติทดลอง ทำให้การสอนบางครั้งไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย นักเรียนให้ความสำคัญวิชาวิทยาศาสตร์ น้อยมาก นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า และนักเรียนขาดเรียนบ่อยซึ่งส่งผลให้เรียนไม่ทันและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ เต็มที่ (โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ . 2552 : 7 – 8) จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำ

วิชาเคมีผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า เป็นวิชาที่ยาก ต้องท่องจำ และเรียนรู้โดยการท่องจำ ซึ่งผู้วิจัยมีประสบการณ์สอน วิชาเคมีมา กว่า 20 ปี ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนมาตลอด มีความเชื่อว่า ถ้าผู้เรียนมีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มี คุณภาพ ได้ฝึกปฏิบัติจริง รักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า ฝึกทักษะการคิด สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และได้ทดสอบความรู้ทุกครั้งที เรียนจบหัวข้อ โดยใช้นวัตกรรม ที่เหมาะสม มีคุณภาพ จากการเรียนการสอนวิชาเคมีของผู้วิจัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงสร้าง E - BOOK ขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะช่วยปรับปรุงพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนให้ดีขึ้นและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเคมีแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อนวัตกรรมที่ตรงกับความสนใจด้วยตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาเคมี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้าง E - BOOK เรื่องอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ประสิทธิภาพ80/80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี

รหัสวิชา ว33225

4. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์

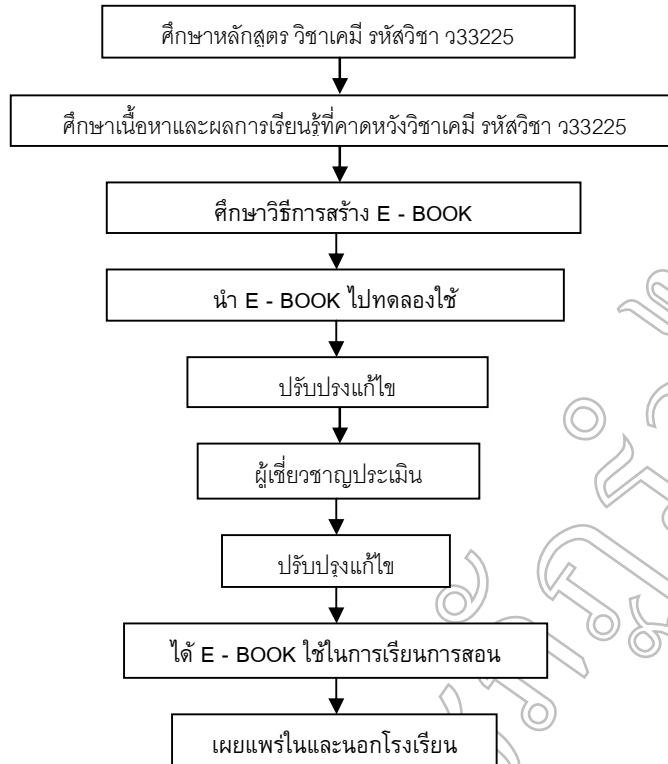
1. E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

มาตรฐาน 80/80

2. แบบประเมินความรู้ในแต่ละเรื่อง ใน E - BOOK
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนา E - BOOK สามารถเขียนเป็นแผนภาพแสดงขั้นตอน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสร้าง E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 จำนวน 3 เล่ม ได้แก่

1. E - BOOK เล่ม 1 เรื่องสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
2. E - BOOK เล่ม 2 เรื่องประเภทสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
3. E - BOOK เล่ม 3 เรื่องสารประกอบคาร์บอนที่หมู่อะตอมแสดงสมบัติเฉพาะ

E - BOOK ที่สร้างขึ้นเป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนคือ นางมัจฉา กุณา คำ ได้ใช้คู่กัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต18

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผู้วิจัยสามารถสร้าง E - BOOK เคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 จำนวน 3 เล่ม ได้แก่

1. E - BOOK เล่ม 1 เรื่องสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
2. E - BOOK เล่ม 2 เรื่องประเภทสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
3. E - BOOK เล่ม 3 เรื่องสารประกอบคาร์บอนที่หมู่อะตอมแสดงสมบัติเฉพาะ

2. E - BOOK เรื่อง เคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ประสิทธิภาพ80.46/80.49 จึงเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 พบว่าผู้เรียน มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ อยู่ในระดับผ่านและสูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

อภิปรายผล

1. ผู้เรียนได้ใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 จำนวน 3 เล่ม ได้แก่
 1. E - BOOK เล่ม 1 เรื่องสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
 2. E - BOOK เล่ม 2 เรื่องประเภทสารประกอบไฮโดรคาร์บอน
 3. E - BOOK เล่ม 3 เรื่องสารประกอบคาร์บอนที่หมู่อะตอมแสดงสมบัติเฉพาะ
 ซึ่ง E - BOOK เป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225
2. ผู้เรียนได้ใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ทั้ง 3 เล่ม ที่มีประสิทธิภาพ

คือ 80/80

3. เมื่อผู้เรียนได้ใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ทั้ง 3 เล่ม พบว่าผู้เรียน มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก
4. เมื่อผู้เรียนได้ใช้ E - BOOK เรื่องเคมีอินทรีย์ วิชาเคมี รหัสวิชา ว33225 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และได้ทำแบบประเมินความรู้ พร้อมทั้งแบบทดสอบ พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการสูงขึ้น เป็นร้อยละ 70

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2550. **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. 2550. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ ฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ไพฑูริย์ สุขศรีงาม. 2553. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
- ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. **เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิธีเรียนต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- ศึกษาธิการ **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) 2545.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2550. **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2547. “**ก้าวทันเรื่องประกันคุณภาพการศึกษาสมศ. สัญจรเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก**. การประกันคุณภาพการศึกษา. 3 (12)

**บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม
สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Computer Assisted Instruction (CAI) of Computer Programming and Algorithm
Course for Rajabhat Rajangarindra Students**

พิภพธา สิมะโรจนา¹, ธรรมรัตน์ สิมะโรจนา²

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์และหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ที่กำลังศึกษาวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 30 คน บทเรียนประกอบด้วยวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และแบบฝึกหัด ดำเนินการทดลองโดยให้นักศึกษาศึกษาบทเรียนทำแบบฝึกหัดหลังเรียนและทดสอบด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาและการนำเสนอเฉลี่ยที่ 4.50 อยู่ในระดับดี ด้านภาพ ภาษา และเสียงเฉลี่ยที่ 4.53 อยู่ในระดับดีมาก และด้านโครงสร้างบทเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 อยู่ในระดับดีมาก และพบว่าประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมและอัลกอริทึมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.01/81.47

ผลการวิจัยปรากฏว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับดีมาก และประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม

Abstract

The study aimed to develop Computer Assisted Instruction (CAI) of Computer Programming and Algorithm Course for Rajabhat Rajangarindra students and to determine the efficiency of CAI course development.

The sample was comprised of 30 students randomly singled out from those students taking Computer Programming and Algorithm Course. The lessons composed of learning objectives, content and exercises were developed in accordance with the tests. CAI expertise verified on content and presentation at a high level (4.50), pictures, language and sound at a very high level (4.53), and lesson structure at a very high level (4.67). The study found that the efficiency of CAI course development was at 82.01/81.47.

The result indicated that the efficiency of CAI course development was at a very high level and the efficiency was higher than stated criteria.

Key words: Computer Assisted Instruction (CAI), Computer Programming and Algorithm

บทนำ

เทคโนโลยีไมโครคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้วงการต่าง ๆ ให้ความสนใจและตื่นตัวในการนำเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในวงการศึกษาได้นำมาใช้ในลักษณะที่เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง ที่นิยมเรียกกันว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction) (พิมล กลิ่นขจร, 2538 : 3) และจากหลักฐานงานวิจัยทางด้านคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่ผ่านมามีการสรุปได้ว่าคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อการศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากและยังใช้ได้เปรียบเหนือสื่ออื่น ๆ หลายประการ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2541 : 3) โดยครูผู้สอนสามารถจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามที่ตัวเองต้องการ และสามารถโต้ตอบกับเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างอิสระ ไม่ต้องกังวลเรื่องคำตอบผิด บทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะกระตุ้นให้นักเรียนสนใจด้วย เสียง รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความตื่นตัวไม่เบื่อหน่าย ซึ่งจะทำให้เรียนได้ดีกว่า (วันเพ็ญ เขียนเอี่ยม, 2539 : 3-4)

วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม เป็นรายวิชาแรกที่สอนนักศึกษาให้เริ่มต้นเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จึงเป็นรายวิชาสำคัญที่นักศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อเป็นพื้นฐานในการเขียนโปรแกรมขั้นสูงขึ้นไป และจากประสบการณ์สอนของผู้วิจัยพบว่านักศึกษาแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันจึงทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ให้เท่ากัน ในชั้นเรียนได้ ดังนั้นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเอง ตามอัตราการเรียนรู้ และทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา

จากเหตุผลและปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่าคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นสื่อเพื่อเรียนเสริมในรายวิชา “การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม” เพื่อให้การเรียนการสอนนั้นสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น ประกอบกับให้บทเรียนมีความน่าสนใจ และลดข้อจำกัดในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
2. เพื่อหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม

สมมุติฐานการวิจัย

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยยึดหลักทฤษฎีของการ์เย่ (Gagne) ในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กล่าวคือ สื่อมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนและเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียน กระตุ้นความทรงจำของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์ในการโยงข้อมูลกับความรู้ที่มีอยู่ก่อน มีการสร้างเนื้อหาในลักษณะมัลติมีเดีย มีการให้คำแนะนำและให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้เรียน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 30 คน
2. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเนื้อหาวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ตามหลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาดังนี้

 - 2.1 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงาน
 - 2.2 โครงสร้างภาษาซี
 - 2.3 คำสั่งการรับและแสดงข้อมูล
 - 2.4 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของการเลือกทำงาน
 - 2.5 การเขียนโปรแกรมคำสั่ง If
 - 2.6 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของหลายทางเลือก
 - 2.7 การเขียนโปรแกรมคำสั่ง Switch
 - 2.8 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ While
 - 2.9 การเขียนโปรแกรมคำสั่ง While
 - 2.10 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ While
 - 2.11 การเขียนโปรแกรมคำสั่ง Do...While
 - 2.12 การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ For
 - 2.13 การเขียนโปรแกรมคำสั่ง For

ประโยชน์ที่ได้รับและหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มหาวิทยาลัยได้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมได้ตลอดเวลา
3. ผู้สอนได้แนวทางในการนำคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม เป็นการนำเสนอเนื้อหาพร้อมทั้งโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม
 - 1.2 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาวิชาวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม โดยศึกษาหลักสูตรวิชาและคำอธิบายรายวิชา กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อนำไปออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
 - 1.3 กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา แต่ละตอนจะกำหนดเป็นจุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งเป็นจุดประสงค์กว้าง ๆ จากจุดประสงค์ทั่วไปนี้จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นข้อ ๆ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบและวัดผล
 - 1.4 นำเนื้อหาออกมาออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยออกแบบผังงาน (Flow Chart) และเขียนบทดำเนินเรื่อง (Story Board) ของบทเรียน การนำเสนอจะแบ่งรายละเอียดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วนำบทดำเนินเรื่อง (Story Board) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาตรวจสอบเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้อง และสมบูรณ์
 - 1.5 สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยนำบทดำเนินเรื่อง (Story Board) ที่ได้รับการตรวจและปรับ แก้ไขแล้วมาสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
 - 1.6 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบอีกครั้งและปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง
 - 1.7 ทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียน โดยทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. แบบประเมินคุณภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ
การสร้างแบบประเมินคุณภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยผู้เชี่ยวชาญมีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 2.1 ศึกษาขั้นตอนในการสร้าง แบบประเมินด้านเนื้อหาจากเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 ศึกษาคุณสมบัติที่ควรใช้ในการประเมินทางด้านเนื้อหา เช่น ความถูกต้องของเนื้อหา ปริมาณของเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของเนื้อหา เป็นต้น
 - 2.3 ออกแบบประเมินบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - (1) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ
 - (2) ด้านภาพ ภาษา และเสียง
 - (3) ด้านโครงสร้างบทเรียน
 - 2.4 สร้างแบบประเมินโดยใช้ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น

ดีมาก	กำหนดให้ 5 คะแนน	น้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ดี	กำหนดให้ 4 คะแนน	น้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน		

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพพระดับดีมาก
- ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพพระดับดี
- ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพพระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพพระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพพระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การยอมรับคุณภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในแต่ละด้านและทั้งฉบับจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต้องอยู่ในระดับดีขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีคุณภาพดี พอที่จะนำไปใช้ในการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการทดลองในการวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ที่สร้างขึ้นทำการทดลองกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม จำนวน 30 คน ซึ่งมีการดำเนินงานดังนี้

1. ชี้แจงให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับการใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวัตถุประสงค์ของการทดลอง และขอความร่วมมือในการทดลองเพื่อให้ได้ผลตามจริง
2. ให้นักศึกษาศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
3. ให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดหลังจากเรียนเนื้อหาจบในแต่ละบท
4. ผู้วิจัยทำการตรวจแบบฝึกหัดของนักศึกษา พร้อมบันทึกคะแนนแบบฝึกหัด
5. ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน
6. ผู้วิจัยทำการตรวจแบบทดสอบ พร้อมบันทึกคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน
7. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. แบบประเมินบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

- 1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540:142-143)

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เรียน

- 1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จะแสดงให้เห็นถึงกลุ่มความคิดของผู้ประเมิน สูตรการคำนวณหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2541:17)

$$\text{สูตร } S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N} \right]^2}$$

2. เมื่อ $\sum fx$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum fx^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เรียน

3. หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำนวณจากสูตร (มนต์ชัย เทียนทอง, 2535:80)

$$\text{สูตร } E1 = \frac{\sum X}{A} \times 100$$

$$E2 = \frac{\sum F}{B} \times 100$$

- เมื่อ E1 แทน คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่ตอบถูกจากการทำแบบฝึกหัดหลังเรียน โดยคิดเป็นร้อยละ
 E2 แทน คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่ตอบถูกจากการทำแบบทดสอบ โดยคิดเป็นร้อยละ
 $\sum X$ แทน คะแนนรวมที่ตอบถูกของแบบฝึกหัดหลังเรียน
 $\sum F$ แทน คะแนนรวมที่ตอบถูกของแบบทดสอบ
 A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดหลังเรียน
 B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบ
 N แทน จำนวนผู้เรียน

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ในแต่ละชุดผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาทำแบบฝึกหัดหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม แต่ละชุดสูงกว่าร้อยละ 80 และคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม แต่ละชุดสูงกว่าร้อยละ 80 มาเปรียบเทียบกับโดยใช้วิธีทางสถิติ E_1/E_2 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม

เรื่อง	ประสิทธิภาพ
1. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงาน	81.17 / 81.50
2. โครงสร้างภาษาซี	81.33 / 81.67
3. คำสั่งการรับและแสดงข้อมูล	81.33 / 82.17
4. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของการเลือกทำงาน	81.50 / 82.33
5. การเขียนโปรแกรมคำสั่ง If	81.17 / 80.83
6. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของหลายทางเลือก	82.67 / 81.50
7. การเขียนโปรแกรมคำสั่ง Switch	82.83 / 82.50
8. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ While	83.67 / 82.33
9. การเขียนโปรแกรมคำสั่ง While	82.83 / 81.33
10. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ While	81.50 / 80.67
11. การเขียนโปรแกรมคำสั่ง Do...While	82.17 / 80.33
12. การเขียนอัลกอริทึมแบบคำบรรยายและผังงานของทำซ้ำแบบ For	81.50 / 81.17
13. การเขียนโปรแกรมคำสั่ง For	82.50 / 80.83
เฉลี่ย	82.01 / 81.47

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ในแต่ละชุดสูงกว่าเกณฑ์ 80 / 80 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

2. ผลการประเมินบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ประเมินโดยผลการประเมินแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ	4.50	0.51	ดี
2. ด้านภาพ ภาษา และเสียง	4.53	0.52	ดีมาก
3. โครงสร้างบทเรียน	4.67	0.50	ดีมาก
เฉลี่ย	4.57	0.50	ดีมาก

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ด้านเนื้อหาพร้อมประเมินรายการ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับ 4.57 มีความหมายว่าดีมาก โดยด้านเนื้อหาและการนำเสนออยู่ในระดับดี ด้านภาพ ภาษาและเสียงอยู่ในระดับดีมาก ด้านโครงสร้างบทเรียนอยู่ในระดับดีมาก

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทางการศึกษาให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึมในครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหา การกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างแบบฝึกหัด สร้างแบบทดสอบและเขียนโปรแกรม เพื่อสร้างเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

สร้างแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสมของบทเรียน ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมินความเหมาะสมของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนหลังจากทดลองใช้บทเรียน

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างขึ้น ใช้คะแนนแบบฝึกหัดหลังเรียนและแบบทดสอบตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ที่เกณฑ์ 80/80 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เรียนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 30 คน และใช้เวลาในการทดลองบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจำนวน 56 คาบ

ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำนวณจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในการทำแบบฝึกหัดหลังเรียนและแบบทดสอบได้ 82.01/81.47 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ตามสมมุติฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่าประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเมื่อคิดจากคะแนนเฉลี่ยร้อยละของแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและแบบทดสอบที่ผู้เรียนทำได้ มีค่า 82.01/81.47 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้ควรจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา ตรวจสอบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์การใช้งาน
2. ควรชี้แจงให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับการใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ถ้าผู้เรียนเป็นผู้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอัลกอริทึม ควรศึกษาบทเรียนตามลำดับที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้
3. การสร้างเนื้อหาของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนควรเพิ่มการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น
4. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับผู้ที่มีความสนใจที่ศึกษาและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย หรือ องค์กรต่าง ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา แสงวรรณ. 2540. การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการเขียนโปรแกรมภาษาโคบอล เรื่องสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดประเภทของข้อมูลสำหรับนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศึกษาศาสตร์เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เจริญ แก้วประดิษฐ์ และอรศรา ตั้งวารี. 2549. การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาแคลคูลัสและเรขาคณิตวิเคราะห์ 1. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- จิรดา บุญอารยะกุล. 2542. การนำเสนอลักษณะของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบทเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ครุศาสตร์ (สโตนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. 2541. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หลักการออกแบบและสร้างคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วยโปรแกรม Multimedia Toolkit. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :ภาควิชาสโตนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. 2541. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทดวงกมลโปรดักชั่น จำกัด.
- ทัศนากันทะเรือง. 2544. การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การออกแบบฐานข้อมูลระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง สายวิชาบริหารธุรกิจ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศึกษาศาสตร์ (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัยนา เอกบุญวัฒน์. 2539. “CAI สื่อการสอนใหม่ในยุคไอเทค” วารสาร WATTACHAK COMPUTER. ปีที่ 4. ฉบับที่ 174. หน้า 28-29.
- นิภาพรณ คงแก้ว. 2540. การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศึกษาศาสตร์ (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรุช อำนวยศิลป์. 2546. คู่มือเขียนโปรแกรมด้วยภาษาซี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :โปรวิชั่น.
- พรรณณี ลีกิจวัฒน์. 2541. เอกสารประกอบการสอนวิชาสถิติสำหรับกรวิจัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมล กลิ่นขจร. 2538. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนจากการเรียน เสริมและทบทวนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเคมี ระหว่างการเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นคู่แบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และไพบูลย์ เกียรติโกมล. 2546. การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์การเรียนการสอน สำหรับ e-learning. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- มนต์ชัย เทียนทอง. 2535. การออกแบบและพัฒนาออร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : งานเอกสารการพิมพ์ กองบริการการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- รุ่งทิศา เสาร์สิงห์. 2549. คู่มือเรียนรู้ภาษาซี ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วันเพ็ญ เขียนเอี่ยม. 2539. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระบบไฮเปอร์มีเดีย ในการสอนวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วุฒิชัย ประสารสอน. 2543. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน:นวัตกรรมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พรินต์ติ้ง.
- ศิริชัย สวงแก้ว. 2534. แนวทางการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. คอมพิวเตอร์รีวิว. 78 (กุมภาพันธ์): หน้า 173-179.
- สมศักดิ์ จีวัฒนา. 2541. สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการสื่อสารข้อมูล หลักสูตรคอมพิวเตอร์ศึกษาของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- सानนท์ เจริญฉาย. 2550. การเขียนโปรแกรมและอัลกอริทึม (กรณีตัวอย่างภาษาซี). พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- อรพิน ประวัติบริสุทธิ์. 2547. คู่มือเรียนภาษาซี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โปรวิชั่น.
- Hannafin, M.J. and Peck, K.L. 1988. The Design Development and Evaluation of Instructional Software, New York. Macmillan. pp. 5-13.

การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี A Study of the Problem and Problem-Solving on Service in The Rambhai Barni Golfclub.

ดารณี นวพันธุ์ จักรวรรดิ กิ่งส้มกลาง
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับปัญหาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี จำแนกตามสถานภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักกอล์ฟชายจำนวน 69 คน นักกอล์ฟหญิงจำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 35 ข้อ และคำถามปลายเปิดจำนวน 8 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่และทดสอบสมมุติฐานด้วยค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการให้บริการ ตามความคิดเห็นของนักกอล์ฟสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบริการห้องอาหาร ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม และด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ
2. นักกอล์ฟชายและนักกอล์ฟหญิง มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้าน คือ บริการลานจอดรถ บริการห้องอาหาร บริการพนักงานแบกถุงกอล์ฟ บริการห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และ ล็อกเกอร์ บริการห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟ และบริการสนามเล่นกอล์ฟ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนบริการพนักงานเก็บค่าบำรุงสนามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักกอล์ฟที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นักกอล์ฟที่มีจำนวนวันเล่นกอล์ฟ / สัปดาห์ต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. นักกอล์ฟที่เล่นกอล์ฟในวันต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟ รำไพพรรณีโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
6. นักกอล์ฟที่เล่นกอล์ฟในเวลาต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้าน คือ บริการลานจอดรถ บริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม บริการห้องอาหาร บริการพนักงานแบกถุงกอล์ฟ บริการห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และล็อกเกอร์ และบริการสนามเล่นกอล์ฟ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนบริการห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริการ, สนามกอล์ฟ

Abstract

The purpose of this study were to investigate the problem and compare the condition on service of the Rambhai Barni Golfclub classified by gender and behaviors of users. The sample of this study included 69 male golfers and 23 female golfers. Data were collected a 35-item rating scale questionnaire and a 8-item open ended questionnaire, and were analyzed by calculating of percentage, mean, standard deviation, frequency, t-test and F-test.

The results of the study were :

1. The golfers opinion toward at level of problem on golf course service overall aspects was medium.
2. The male and female golfers problem on golf courses service the results showed that the overall and a 6-item were not significantly differed. But green fees officer service was significantly differed at level of .05

3. Golfers were different in ages the results showed that the overall and individual aspect of problems were not significantly differed.
4. Golfers playing golf at the golf course once or other day a week were different. The results showed that the overall and individual aspect of problems were not significantly differed.
5. Golfers were different in weekday the results showed that the overall and individual aspect of problems were not significantly differed.
6. Golfers were different in time the results showed that the overall and a 6-item were not significantly differed. But pro shop service was significantly differed at level of .05

Keywords : Service, Golfclub

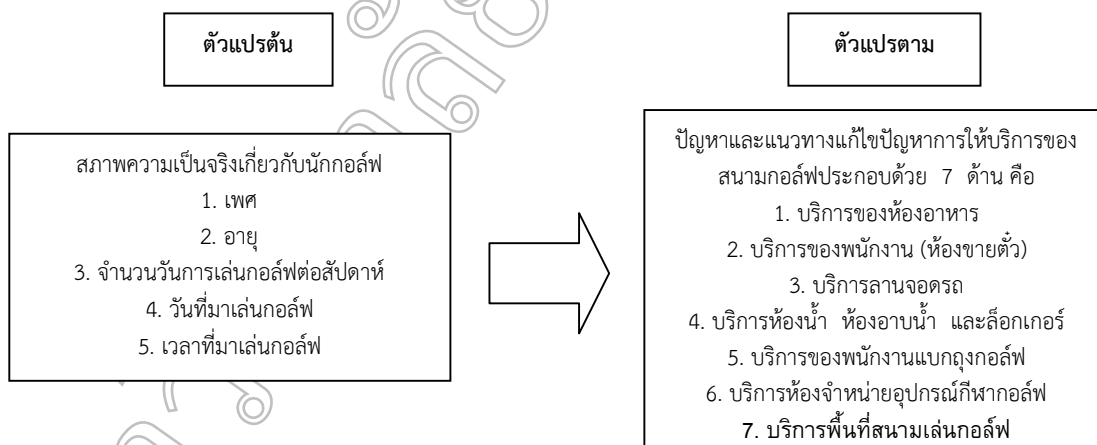
บทนำ

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟ รำไพพรรณี ทั้ง 7 ด้าน เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้บริหารของสนามกอล์ฟจะได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะ เป็นผลต่ออย่างยิ่งกับงานบริการของสนามในการพัฒนารายได้ เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษาในการฝึกทักษะกีฬา กอล์ฟและเป็น แหล่งสร้างรายได้สำหรับพนักงานของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีเป็นรายด้านและโดยรวม
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี จำแนกตามเพศของนักกอล์ฟเป็นรายด้านและ โดยรวม
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี จำแนกตามช่วงอายุของนักกอล์ฟเป็นรายด้าน และโดยรวม
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี จำแนกตามพฤติกรรมเกี่ยวกับการเล่นกอล์ฟ เป็นรายด้านและโดยรวม
6. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี

กรอบความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักกอล์ฟที่มาใช้บริการของสนามกอล์ฟรำไพ พรรณีเป็นนักกอล์ฟชาย 69 คน นักกอล์ฟหญิง 23 คน โดยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบ สอบถาม เกี่ยวกับสภาพภาพทั่วไปของนักกอล์ฟที่มาใช้บริการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักกอล์ฟต่อการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี แบ่งออกเป็น 7 ด้าน จำนวน 35 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวน 8 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และอายุ โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละนำเสนอผลการวิเคราะห์
2. ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนวันการเล่นกอล์ฟต่อสัปดาห์ วันที่มาเล่นกอล์ฟ และเวลาที่มาเล่นกอล์ฟ โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ
3. ศึกษาระดับปัญหาของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยรวมและรายด้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบระดับปัญหาการให้บริการของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยรวมและรายด้าน โดยหาค่าที (t - test) และหาค่าเอฟ (F - test)
5. ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจับประเด็นสรุปเป็นความถี่และร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี สรุปสาระสำคัญของผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเพศและอายุของผู้ใช้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี สรุปผลได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักกอล์ฟชายคิดเป็นร้อยละ 75 หญิงคิดเป็นร้อยละ 25 เป็นนักกอล์ฟที่มีอายุ 41 - 50 ปีคิดเป็นร้อยละ 40.20 มีอายุ 51 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 21.70 และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.20
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีปรากฏผลดังนี้
 - 2.1 จำนวนวันการเล่นกอล์ฟต่อสัปดาห์แบบไม่แน่นอนคิดเป็นร้อยละ 53.30 แบบ 2-3 วันคิดเป็นร้อยละ 25 แบบ 4-5 วันคิดเป็นร้อยละ 14.10
 - 2.2 ลักษณะของวันที่มาเล่นกอล์ฟแบบไม่แน่นอนคิดเป็นร้อยละ 45.70 และพบว่าแบบวันธรรมดาเท่ากับแบบวันหยุดคิดเป็นร้อยละ 27.20
 - 2.3 เวลาที่มาเล่นกอล์ฟ ก่อนเวลา 14.00 น. คิดเป็นร้อยละ 67.40 ส่วนหลังเวลา 14.00 น. คิดเป็นร้อยละ 32.60
3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังนี้
 - 3.1 การให้บริการของสนามกอล์ฟโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ คือ ด้านบริการของห้องอาหาร ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม และด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ ส่วนอีก 4 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
 - 3.2 ด้านบริการลานจอดรถ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ คือ การจัดให้รถจอดอย่างเป็นระเบียบ การจัดทางเข้า ออกเหมาะสม มีความสะดวกสบาย และการรักษาความปลอดภัย ส่วนอีก 1 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
 - 3.3 ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ คือ ความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่มารยาทของการให้บริการ ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน และความเหมาะสมของการแต่งกาย ส่วนอีก 1 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
 - 3.4 ด้านบริการของห้องอาหาร โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกข้อ
 - 3.5 ด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ คือ ความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกายกับการปฏิบัติหน้าที่ในสนาม และมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนอีก 2 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
 - 3.6 ด้านบริการของห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และล็อกเกอร์ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ คือ กระจกชำระและระบบน้ำใช้ การบำรุงรักษาเครื่องสุขภัณฑ์สะอาด แห้ง ไม่มีกลิ่น และระบบอากาศถ่ายเทได้สะดวก ส่วนอีก 2 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
 - 3.7 ด้านบริการของห้องขายอุปกรณ์กีฬา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ มารยาทของพนักงานขายอุปกรณ์กีฬา ส่วนอีก 4 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

3.8 ด้านบริการของพื้นที่ของสนามกอล์ฟ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ ความสมบูรณ์ของพื้นที่ผิวกรีน ส่วนอีก 4 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

4. เปรียบเทียบปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของนักกอล์ฟ ที่จำแนกตามสถานภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการมีดังนี้

4.1 ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของนักกอล์ฟชาย หญิง โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 1 ด้าน คือ ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม ส่วนอีก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบริการลานจอดรถ ด้านบริการของห้องอาหาร ด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ ด้านบริการห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และล็อกเกอร์ ด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟ และด้านบริการของพื้นที่ของสนามกอล์ฟ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีช่วงอายุต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเป็นรายด้านการให้บริการของสนามกอล์ฟทั้ง 7 ด้าน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการตามจำนวนวันการเล่นต่อสัปดาห์ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเป็นรายด้านการให้บริการของสนามกอล์ฟทั้ง 7 ด้านมีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการตามวันที่มาเล่นกอล์ฟต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเป็นรายด้านการให้บริการของสนามกอล์ฟทั้ง 7 ด้าน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 ปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการในเวลาต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ พบว่าเป็นรายด้านการให้บริการของสนามกอล์ฟอีก 6 ด้าน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การรวบรวมข้อเสนอแนะการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลดังนี้

5.1 ด้านบริการลานจอดรถ พบว่าให้รักษาความสะอาดเป็นประจำ ขยายพื้นที่สำหรับจอดรถให้มากขึ้น และจัดที่จอดรถสำหรับแคดดี้ให้มีระเบียบ

5.2 ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม พบว่าให้ปรับปรุงเครื่องแต่งกายให้เหมาะสม การทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานของสนามกอล์ฟ และการให้บริการข้อมูลข่าวสารการแข่งขันกอล์ฟ

5.3 ด้านบริการของห้องอาหาร พบว่าให้มีประเภทของอาหารบริการให้มากขึ้น การรักษาความสะอาดของบริเวณร้านอาหาร และเวลาเปิดร้านควรถึงเวลา 18.00 น.

5.4 ด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ พบว่าควรจัดอบรมพัฒนาความรู้และมารยาท ควรพัฒนาความสะอาดของเครื่องแต่งกาย และควรพัฒนาให้มีความตั้งใจในการออกรอบ

5.5 ด้านบริการห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และล็อกเกอร์ พบว่าให้เพิ่มการรักษาความสะอาดของห้องน้ำ หลุม 6 การซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุดด้วยความรวดเร็ว และให้พัฒนาระบบของแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศ

5.6 ด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟ พบว่าควรมีชนิดของอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟให้เลือกมากขึ้น ควรขยายห้องชายอุปกรณ์ให้กว้างขึ้น และควรจัดร้านให้เหมาะสม

5.7 ด้านบริการของพื้นที่ของสนามกอล์ฟ พบว่าควรแก้ไขปรับปรุงบ่อทราย ควรแก้ไขปรับปรุงกรีน และควรแก้ไขเขตแท่นตั้งตี

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ผู้ใช้บริการ มีผลการศึกษาที่น่าสนใจและมีประเด็นที่น่ามาอภิปรายผลแบ่งเป็น 5 ข้อ คือ สถานภาพของผู้ใช้บริการและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ปัญหาการให้บริการ การเปรียบเทียบปัญหาการให้บริการที่จำแนกตามสถานภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ และข้อเสนอแนะการให้บริการของสนามกอล์ฟ

1. สถานภาพของผู้ใช้บริการ

จากการศึกษาพบว่าผู้ใช้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี ส่วนมากเป็นเพศชายร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จตุรศักดิ์ โชติบาง (2547 : 40) ได้ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของผู้ใช้ บริการของสนามกอล์ฟส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 80 และในบรรดากลุ่มผู้ใช้บริการนั้นพบว่าส่วนมากมีช่วงอายุ 41 – 50 ปีร้อยละ 40.20 และสอดคล้องกับ พณิชา จิระสัจจานสกุล (2551 : 70) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้บริการสนามกอล์ฟส่วนมากมีช่วงอายุระหว่าง 40 – 49 ปี ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงอายุที่มีสภาวะของการทำงานที่มีความมั่นคงมากที่สุดและมีสภาพครอบครัวสมบูรณ์

2. พฤติกรรมการให้บริการ

จำนวนวันการเล่นกอล์ฟต่อสัปดาห์ส่วนใหญ่ที่นักกอล์ฟมาใช้บริการแบบไม่แน่นอนร้อยละ 53.30 สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เกี่ยวกับลักษณะของวันที่นักกอล์ฟมาเล่นกอล์ฟ ส่วนมากกำหนดไม่ได้ บางครั้งอาจจะมาเล่นในวันธรรมดาหรือวันหยุดก็ได้แล้วแต่ความสะดวก ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตดังนี้

2.1 สนามกอล์ฟรำไพพรรณีเป็นสนามขนาดเล็กที่มีเพียง 9 หลุม นักกอล์ฟที่มาออกรอบ 9 หลุม จะใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง 30 นาที ดังนั้นนักกอล์ฟที่มาเล่นกอล์ฟในวันธรรมดาถ้านักกอล์ฟมาถึงสนามก่อนเวลา 15.30 น. ก็จะสามารถเล่นกอล์ฟได้ครบ 9 หลุม

2.2 สนามกอล์ฟรำไพพรรณีอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเพียง 7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 10 นาที

2.3 การเก็บค่าบริการสนามในอัตราที่สูงมาก

จากข้อพิจารณา 3 ประการ ที่กล่าวมาแล้วย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจที่จะเล่นกอล์ฟในแต่ละวัน ส่วนเวลาที่มาเล่นกอล์ฟส่วนมากมาก่อนเวลา 14.00 น. ร้อยละ 67.40 ซึ่งสอดคล้องกับ พณิชา จิระสัจจานสกุล (2551 : 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการออกรอบของนักกอล์ฟ พบว่าช่วงเวลาที่จะสะดวกในการออกรอบน้อยที่สุด คือ ช่วงเวลา 9.00 – 12.00 น. ร้อยละ 33.30

3. ปัญหาการให้บริการ

ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวม พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) และผลการวิจัยในครั้งนี้ได้พบปัญหาการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 การให้บริการที่มีปัญหาระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริการของห้องอาหาร ($\bar{X} = 3.68$) ด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบริการสนาม ($\bar{X} = 3.67$) และด้านบริการของพนักงานแบกถุงกอล์ฟ ($\bar{X} = 3.53$)

3.2 การให้บริการที่มีปัญหาระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริการห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ และล็อกเกอร์ ($\bar{X} = 3.46$) ด้านบริการห้องขายอุปกรณ์กีฬา ($\bar{X} = 3.43$) ด้านบริการพื้นที่ของสนามกอล์ฟ ($\bar{X} = 3.37$) และด้านบริการลานจอดรถ ($\bar{X} = 3.06$)

จากปัญหาโดยรวมและรายด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางและระดับมาก มีผลสะท้อนถึงรายได้ของสนามกอล์ฟ รำไพพรรณีจากปี พ.ศ.2552 ที่ลดต่ำลงเป็นต้นมา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พอดี วิถีสวัสดิ์ (2547 : 116) พบว่าปัจจัยด้านการตลาดมีผลต่อการเลือกใช้สนามกอล์ฟที่สำคัญก็คือ ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ทุกส่วนของสนามในด้านการให้บริการอย่างมีคุณภาพ ดังที่ สมิต สัจฉกร (2545 : 15) ได้กล่าวผลของการให้บริการที่ดีคือ มีความชื่นชมในตัวผู้ให้บริการ มีความนิยมในหน่วยงานที่ให้บริการ มีความยินดีมาขอรับบริการอีก แนะนำลูกค้าให้มาใช้บริการมากขึ้น มีความภาคต่อหน่วยงานที่ให้บริการ และมีการกล่าวถึงผู้ให้บริการและหน่วยงานในทางที่ดี จากการศึกษาผลของการวิจัยเป็นแนวที่ผู้บริหารของสนามกอล์ฟต้องให้ความสนใจและรีบดำเนินการแก้ไขพัฒนา งานบริการที่ดี ย่อมส่งผลถึงผู้ใช้บริการให้มีทัศนคติอันดีแก่ ความคิดและความรู้สึกทั้งต่อตัวผู้ให้บริการ และสนามกอล์ฟให้เป็นไปในทางบวก คือมีความชอบ มีความพึงพอใจนั่นเอง

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานของสนามกอล์ฟ รำไพพรรณี ได้พิจารณาและดำเนินการแก้ไขปัญหาการให้บริการของสนามแต่ละด้านให้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Philip Kotler (ปรวิทย์ ทองคำ, 2547 : 110 อ้างอิงถึง ; Philip Kotler, 1996.) เรื่องกระบวนการให้บริการ เพื่อส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าโดยรวดเร็ว จะทำให้ลูกค้าประทับใจ และไม่มีปัญหาในการให้บริการของสนามกอล์ฟต่อไป

4. การเปรียบเทียบปัญหาการให้บริการที่จำแนกตามสถานภาพ และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการสรุปได้ดังนี้

4.1 นักกอล์ฟชาย หญิง มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณีโดยรวมและรายด้าน 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านบริการของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม มีปัญหาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 นักกอล์ฟที่มีอายุต่างกันมีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 นักกอล์ฟที่มาเล่นกอล์ฟที่มีจำนวนวันเล่นกอล์ฟ/สัปดาห์ ต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 นักกอล์ฟที่มาเล่นกอล์ฟในวันต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 นักกอล์ฟที่มาเล่นกอล์ฟในเวลาที่แตกต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้าน 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟมีปัญหาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของสนามกอล์ฟโดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยแยกแยะวันนักกอล์ฟที่มีเพศต่างกัน มีปัญหาในด้านพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม และนักกอล์ฟที่มาเล่นกอล์ฟในเวลาที่แตกต่างกันมีปัญหาในด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟแตกต่างกัน ซึ่งผลจากการศึกษาปัญหาด้านพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม และด้านบริการของห้องชายอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟ จากการสังเกตของผู้วิจัยน่าจะมาจากสาเหตุที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในขณะนั้น การแก้ไขโดยเพิ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้มากขึ้นกว่าเดิม

5. ข้อเสนอแนะการให้บริการของสนามกอล์ฟที่สนามกอล์ฟต้องปฏิบัติในลำดับแรกของแต่ละด้านคือ

- 5.1 การรักษาความสะอาดของลานจอดรถ
- 5.2 การปรับปรุงเครื่องแต่งกายของพนักงานเก็บค่าบำรุงสนาม
- 5.3 มีประเภทของอาหารบริการให้มากขึ้น
- 5.4 อบรมพัฒนาความรู้และมารยาทให้แก่พนักงานแบกถุงกอล์ฟ
- 5.5 รักษาความสะอาดของห้องน้ำหลุม 6 ให้ดีขึ้น
- 5.6 มีชนิดของอุปกรณ์กีฬา กอล์ฟสำหรับจำหน่ายมากขึ้น
- 5.7 การปรับปรุงบ่อทรายให้ดีขึ้น
- 5.8 การเปลี่ยนเวลาออกรอบจาก 14.00 น. เป็นเวลา 13.00 น.

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดการฝึกอบรมให้แก่พนักงานแบกถุงกอล์ฟของสนามอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกฎ กติกาของกีฬา กอล์ฟ และการมีมารยาทของผู้ให้บริการที่ดี

2. การบำรุงรักษาสภาพของสนามเป็นประจำทุกวันให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการให้บริการด้านกีฬา กอล์ฟ

3. ให้มีการดูแลรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ และบริเวณสนามเป็นประจำตลอดเวลา

4. ให้การส่งเสริมบุคลากรของสนามไปศึกษาดูงานของสนามกอล์ฟที่มีมาตรฐาน เพื่อพัฒนาระบบการทำงาน และมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานของตน

5. การมีสวัสดิการให้แก่บุคลากรของสนาม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การประกันรายได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการดำเนินธุรกิจของสนามกอล์ฟรำไพพรรณี มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. การศึกษาการดำเนินธุรกิจของสนามกอล์ฟกับผลกระทบต่อแหล่งน้ำของมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี

3. การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจให้บริการของสนามกอล์ฟ

เอกสารอ้างอิง

- จรุงศักดิ์ โชติบาง. (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการสนามกอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรวิทย์ ทองคำ. (2547). **สภาพและปัญหาการใช้บริการสนามกอล์ฟแนวเซอร์วิส พาร์ค รามอินทรากอล์ฟคลับ**.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พณิชา จิระสัญญาณสกุล. (2551). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการสนามกอล์ฟในเขต
ภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว.
พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พอดิ ฐิติสวัสดิ์. (2549). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตลาดของการบริการสนามกอล์ฟในจังหวัด
สุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต. นครศรีธรรมราช : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- สมิต สัชฌุกร. (2545). **การต้อนรับและบริการที่เป็นเลิศ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สายธาร

ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ฉบับสมบูรณ์
(Poster Presentation)

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์
มหาชาติ : กรณีศึกษาประชาชนชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี
Human Behavior After Hearing a Dhamma Sermon :
A case Study in Taponyai community, Khlung, Chanthaburi

พระกิตติเอก ญฐฐิโก (ปาณินญา)¹, คมพล สุวรรณภูม² นักรบ เถียรอำ¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน 2) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ 3) เพื่อศึกษาทัศนคติ 4) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจทัศนคติต่อการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของประชาชนในชุมชนตะปอนใหญ่ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ที่ 1-2 ตำบลตะปอนและหมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลเกวียนหัก มีจำนวน 1.810 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 317 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 2 ระดับและ 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9464 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง มีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา 2) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่เกือบทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก 3) ทัศนคติของคนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทัศนคติของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา 4) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่มี เพศ อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในพื้นที่และความรู้ความเข้าใจ มีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนคนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะสำคัญ ต้องให้มีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนและทัศนคติโดยการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีศรัทธา ความเชื่อในหลักธรรมคำสอนโดยโดยเฉพาะในเรื่องทศบารมี 10 ประการ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ ในช่วงทุกวัยทั้งในช่วงวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ เพื่อจะได้มองเห็นภาพรวมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ : หลักธรรม, ทศบารมี, การปฏิบัติตน

Abstract

The objectives of the research were 1) for study human behavior after hearing a Dhamma sermon of the people who lived in Tapomyai community, Khlung, Chanthaburi, 2) to study their understanding the sermon, 3) to study their attitude towards the sermon and 4) to compare their understanding and attitude among those who were deferent gender, age, occupation, education, status and staying in the community. The sample was 317 people in the community. The instruments were a 2 rating scale and a 5 rating scale questionnaires. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research of study were as follows : 1) After hearing the sermon, the people in Tapomyai community behaved as the sermon said at a high level. 2) The people understood the sermon at a high level. 3) The people had

their high attitude towards the sermon. 4) They had no different understanding the sermon while they had significantly different attitude towards the sermon at .05 level.

Keywords : God, mother acts, practices.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพการณ์ของประเทศแตกต่างกัน คือ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุข เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมเมือง ส่วนในสังคมชนบทของประเทศยังคงสภาพเหมือนเดิม คือ มีฐานะยากจนการศึกษาต่ำ ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ด้อยกว่า สังคมเมือง สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมชนบท ซึ่งมีวิถีชีวิตในแบบชาวพุทธดั้งเดิม คือ มีความเชื่อ และศรัทธาในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างอันมีพื้นฐานมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเริ่มเปลี่ยนไป ได้แก่ คนในสังคมขาดหลักในการปฏิบัติทางศาสนา

ในขณะที่ การเทศน์มหาชาติถือเป็นประเพณีที่จัดได้ว่าเป็นการทำบุญที่สำคัญ และมีความหมายมากที่สุด ในสังคมไทย เนื่องจากเป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่ทำสืบเนื่องมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เพราะความเชื่อว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติ แล้วจะได้กุศลแรงและหากใครตั้งใจฟังให้จบในวันเดียวจะได้เกิดพบพระศรีอริยมตตริยโพธิสัตว์ ซึ่งจะมาตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต โดยในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงโปรดฯให้ประชุมสงฆ์ นักปราชญ์ราชบัณฑิต แปลและแต่งมหาชาติคำหลวงขึ้นเป็นภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2025 สำหรับสวดในพระราชพิธีเข้าพรรษา และสวดให้อุบาสกอุบาสิกาฟังระหว่างพรรษา เรื่องราวของมหาชาติชาดกมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อพุทธศาสนิกชน เพราะถือว่าเป็นตอนที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติ เป็นพระเวสสันดรอันเป็นพระชาติสุดท้าย ที่ทรงบำเพ็ญพระบารมี ครบ 10 ประการ ก่อนจะตรัสรู้ พระสัมมาสัมโพธิญาณด้วยทานบารมีขั้นสุดยอดที่ยากยิ่งจึงเรียกว่า **มหาชาติ** (กรมการศาสนา. 2542 : 132) เรื่องมหาชาติหรือพระเวสสันดร มีความดีงามหลายอย่าง มีเนื้อหาสาระมุ่งเน้นไปในทางเสียสละไม่เห็นแก่ตัว เป็นเรื่องที่เข้าใจ ให้ผู้ที่ได้ฟังปลุกฝังนิสัยความมีเมตตากรุณา และแสวงหาโอกาสสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ที่ตกยากแม้ตนจะลำบากก็ยินดี ดังพระเวสสันดรเป็นตัวอย่างคนส่วนใหญ่ได้ฟังเทศน์มหาชาติก็เกิดอุปนิสัยในมโหฬาร ตามเอียงจรรยาของพระเวสสันดร นั่นคือความเห็นแก่ตัวจะค่อยเบาบางลง (พระครูวิจิตรธรรมโกศล. 2536 : 5-6)

การเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีที่คนไทยนิยมปฏิบัติกันมาประจำทุกปี วัดต่างๆ ต้องมีการเทศน์มหาชาติ ส่วนมากจะต้องจัดในฤดูเข้าพรรษาประเพณี การเทศน์มหาชาติ เป็นความเชื่อเรื่อง **บารมี** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทศบารมีในประเทศไทยจะเห็นได้จากหนังสือต่างๆ ที่เล่าเรื่องทศชาติ พระธรรมเทศนาอ้างชาดก ตามฝ่าฝืนโบสถ์ มีภาพฝ่าฝืนเกี่ยวกับทศชาติและภาพมหาชาติ **ทศบารมี** แปลว่า ธรรมที่กระทำให้บุคคลเป็นพระพุทธเจ้า การเทศน์มหาชาติชาวพุทธจะต้องได้ฟังชาดก เรื่องพระเวสสันดร ตั้งแต่ต้นจนจบปีละครั้ง มีคุณค่าในเรื่องการเสียสละ การบำเพ็ญเพียรความอดทน อดกลั้น และความผูกพันในครอบครัวตระหนักถึงการนำคุณธรรมจากเรื่อง พระเวสสันดรชาดกมาอบรมสั่งสอนคนในชุมชนและเยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะดังกล่าว ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหา ความสับสนยุ่งยาก ของสังคมไทยในยุคปัจจุบันโดยไม่ล้าสมัย (ชินิต อยู่โพธิ์. 2524 : 36)

จะเห็นได้ว่าคติธรรมต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา โดยเฉพาะคติของการทำบุญให้ทานการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์ คือ พระเวสสันดร ความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม อยู่ในสำนึกของชาวไทยทั้งสังคมด้วยอิทธิพลของมหาชาติชาดก ที่มีบทบาทอย่างสูงในการสร้างบูรณาการทางศาสนา ให้เกิดขึ้นต่อชาวไทยทุกภูมิภาคมาเป็นเวลานานแล้ว พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่ง ต่อกระบวนการเชื่อมต่อประเพณีหลวง สู่ประเพณีราษฎร์ ทำให้เกิดความกลมกลืนในทางวัฒนธรรม ที่มีพระพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์แห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน ท่ามกลางคติความเชื่อในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน (พรพรรณ วัชรานัย. 2508 : 75)

ในด้านวิถีชีวิต คนในชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นพุทธศาสนิกชน ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาที่ชาวบ้านโดยทั่วไปให้ความเคารพศรัทธาและยึดมั่น ชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ ชาวบ้านจะร่วมประกอบพิธีกรรม เมื่อถึงเทศกาลประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น ก่อนหรือหลังวันออกพรรษา จะมีการประกอบพิธีการเทศน์มหาชาติ ด้วยจิตใจอันศรัทธาแก่การฟังธรรมและประโยชน์ที่ได้รับ ประชาชนชุมชนตะปอนใหญ่ จึงร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนถือเป็นงานบุญที่สำคัญยิ่ง เป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้าน เห็นความสำคัญของการมีจิตศรัทธาร่วมกันแสดงถึงความตั้งใจและความอดทน ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี การรู้จักให้และเสียสละ การศึกษาจะช่วยส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีการเทศน์มหาชาติ และสามารถนำไปสู่การเผยแพร่ประเพณีนี้ให้เป็น ที่รู้จักได้โดยทั่วไป จะเป็นแนวทางหนึ่งที่นำ จะนำไปสู่การชักจูงให้ประชาชนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มั่นใจ พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้ (กอบกุล คชเดช และคนอื่น ๆ. 2547 : 3-4) ความเชื่อในการจัดพิธีกรรมเพื่อการบูชาและนำปฏิบัติของเนื้อหาประโยชน์ที่ได้นำไปประพฤติปฏิบัติ และการฟังเทศน์มหาชาติของคนในชุมชนตะปอนใหญ่นั้นมีความแตกต่าง จากที่อื่น อันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นทำให้ประเพณีนี้น่าสนใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพราะ

เป็นประเพณี ที่เกิดจากอิทธิพลของความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มชน สะท้อนให้เห็นความร่วมมือร่วมใจ ความสมัครสมานสามัคคี การอนุรักษ์สืบสานการเทศน์มหาชาติ ที่ว่าคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ เนื่องจาก คนรุ่นเก่าจะยึดหลักการ และพิธีการที่เคยปฏิบัติมา ส่วนคนรุ่นใหม่และอนุชนรุ่นปัจจุบันจะคิดเร็ว ปฏิบัติเร็ว พูดเร็ว ตัดสินใจเร็ว ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคในการประสานงานภายในองค์กรซึ่งทุกคนในองค์กรต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ควรค้นหาข้อบกพร่องของตนเอง ยอมรับการแก้ไข ปรับปรุงและพร้อมที่จะปฏิบัติ อุทิศตนเพื่องาน เพื่อองค์กรอย่างแท้จริง (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2532 : 72)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ทั้งด้านศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม จิตรกรรม การเมืองการปกครอง และการศึกษา นั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ มีบทบาท มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวบ้านตะปอนใหญ่อย่างไร และมีการปฏิบัติตน ตามคำสอนในลักษณะใดบ้าง และได้ประโยชน์อย่างไรจากการ ฟังเทศน์มหาชาติ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติสำหรับการดำรงชีวิต หรือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมกันอย่างไร รวมทั้งจะได้นำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการสืบสานประเพณี การเทศน์มหาชาติ ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน ที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชน ที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติของประชาชนกับ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน

ที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งกำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตะปอนใหญ่ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ใน 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1-2 ตำบลตะปอน และหมู่ที่ 1 เทศบาลตำบล เกวียนหัก มีประชากรทั้งหมด 1,810 คน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ถูกสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน ตอนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ ตอนที่ 4 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่ได้รับจากการ ฟังเทศน์มหาชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับหัวหน้าครัวเรือนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach.1990 : 19) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.9464

ผลการวิจัย

1) การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง มีกิจปฏิบัติตนตามหลักธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา 2) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่เกือบทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก 3) ทัศนคติของคนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทัศนคติของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา 4) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่มี เพศ อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในพื้นที่และ ความรู้ความเข้าใจ มีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนคนในชุมชนตะปอนใหญ่ ที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน ที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของคนในชุมชนตะปอนใหญ่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.94 และอีกเกือบครึ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 46.06 ด้านอายุ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าสามในสี่ คิดเป็นร้อยละ 76.34 มีอายุอยู่ในวัยทำงาน ในขณะที่อยู่ในวัยสูงอายุ เพียงร้อยละ 23.66 โดยมีอายุเฉลี่ย 47 ปี มากสุด 89 ปี น้อยสุด 21 ปี ด้านรายได้ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 50.79 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 34.70 มีรายได้ 10,000 - 19,999 บาท ส่วน ที่มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไปมีร้อยละ 14.51 โดยมีรายได้เฉลี่ย 11,564 บาท มากสุด 80,000 บาท น้อยสุด 2,000 บาท ด้านอาชีพ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าหนึ่งในสาม คิดเป็นร้อยละ 36.59 มีอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 25.55 ส่วนอาชีพประมงมีน้อยสุดเพียงร้อยละ 1.26 เท่านั้น ด้านระดับการศึกษา พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าหนึ่งในสี่ คิดเป็นร้อยละ 33.44 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาจบประถมศึกษาในจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 32.18 และจบอาชีวศึกษาน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 3.47 ด้านสถานภาพ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 69.40 มีสถานภาพสมรส รองลงมาสถานภาพโสด ร้อยละ 23.66 และมีสถานภาพหย่าร้างน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.63 ด้านระยะเวลาของการอยู่อาศัยในพื้นที่ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 61.51 มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ 40 ปีขึ้นไป และอีกร้อยละ 38.49 อยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 40 ปี โดยมีระยะเวลาเฉลี่ย 45 ปีมากที่สุด 89 ปี น้อยสุด 10 ปี

2. ระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่โดยรวม พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่มากกว่าครึ่ง มีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาที่มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติตนในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา

3. ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฟังเทศน์มหาชาติ ของคนในชุมชนตะปอนใหญ่ พบว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่เกือบทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 85.49 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก และมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย เพียงร้อยละ 14.51 แสดงว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจ ว่าการเทศน์มหาชาติเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้า การเทศน์มหาชาติจึงเป็นการเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดกและเมื่อได้ฟังเทศน์มหาชาติย่อมทำให้จิตใจมีความเบิกบานและมีความสุข ยังได้เรียนรู้ว่ามหาชาตินั้นไม่ได้เป็นตำนานแต่เป็นเรื่องพระชาติของพระพุทธเจ้าที่ควรศึกษา สามารถนำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ในการสร้างทานบารมี ทำให้ไม่เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวเมื่อฟังเทศน์มหาชาติและการเทศน์มหาชาติไม่ได้จัดเฉพาะในเทศกาลเข้าพรรษาแต่เทศน์ได้ตลอดทั้งปีที่เห็นว่าเหมาะสม ลักษณะการเทศน์ ได้แบ่งเนื้อหาไว้ 13 ส่วนหรือ 13 กัณฑ์ ไม่ได้แบ่งไว้ 12 ส่วน เรื่องพระเวสสันดรนั้นปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกเล่มที่ 28 และทำให้ทราบว่าการเทศน์มหาชาตินั้นไม่เป็นนิทานปรัมปรา

4. ทศนคติของประชาชน ที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ พบว่า ทศนคติของประชาชนที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ แสดงว่า ระดับทศนคติของประชาชนได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ประชาชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มี 2 ประเด็นที่มีระดับทศนคติของประชาชนได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ ด้านความเชื่อตามหลักธรรม ด้านการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และมีอีก 2 ประเด็นที่มีระดับทศนคติของประชาชนได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการฟังธรรม และอันดับสุดท้าย ด้านการเทศน์มหาชาติ

5. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ กับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ กับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ แสดงว่า คนในชุมชนตะปอนใหญ่ที่มี เพศ อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาของการอยู่อาศัย และความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน ที่ได้รับการฟังเทศน์มหาชาติ ต่างกันมีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ไม่แตกต่างกัน ส่วนคนในชุมชนตะปอนใหญ่ ที่มี ทศนคติ ต่างกันมีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลตำบล ควรกำหนดนโยบายในเรื่องการสร้างองค์ความรู้ เรื่องประเพณีการเทศน์มหาชาติ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนตะปอนใหญ่สามารถผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์ อย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการยึดปฏิบัติ

ตนตามหลักธรรม 10 ประการ การบริหารจัดการให้เข้าอยู่ในแผนของ การพัฒนาชุมชนในระยะ 3 ปี 5 ปี หรือส่งเสริมสนับสนุน ในเรื่องของการเทศน์มหาชาติให้เป็นประเพณีอันสำคัญของชุมชน ตะปอนใหญ่

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลตำบล หน่วยงานต่าง ๆ ประสานงานความร่วมมือ ระหว่างวัด โรงเรียนและผู้นำชุมชนเพื่อเร่งสร้างโครงการ ให้มีการจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึก แก่ประชาชนเยาวชน/เยาวชน เพื่อให้เกิดการสืบสาน ประเพณีการเทศน์มหาชาติ และดำรงไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนตะปอนใหญ่ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้มาฟังเทศน์ เช่น จัดเทศน์แบบทรงเครื่อง หรือมีการเทศน์ประกอบการแสดงตามบทของเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์คนที่ฟังเทศน์นั้นก็จะได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.3 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยตัวแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 พระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส) พระภิกษุ-สามเณร สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูควรมีบทบาท ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบเสียงตามสายของวัด หรือการประชุมพระสังฆาธิการ และการประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสื่อสารโดยตรงกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ด้วยความเข้าใจเรื่องการเทศน์มหาชาติ ที่ถูกต้อง เพื่อปรับทัศนคติที่ไม่ดี ต่อการได้ฟังเทศน์มหาชาติ

2.2 ครูอาจารย์ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยเน้นในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจ ความหมายและหลักการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในเรื่องทศบารมี 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่มีการเรียนรู้ จากวิถีชีวิตการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนและสังคม

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 การศึกษาความเป็นไปได้คือการศึกษาที่ต้องการหาคำตอบว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ใน การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหากการศึกษาพบว่านโยบายมาปฏิบัติกับประชาชนในชุมชนแล้ว ความเป็นไปได้ว่าควรต้องมีการปรับปรุงฯ แต่ถ้าหากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าไม่มีความเป็นไปได้ หรือมีความเป็นไปได้น้อยในการก็ควรทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบต่อไปว่าจะต้องทำอย่างไรจึงจะเป็นไปได้หรืออาจแสดงให้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินการดังกล่าว เพราะอาจทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นล้มเหลว เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแนวทางของการกำหนดนโยบายในการพัฒนามาตรฐานการจัดของทุกส่วน

3.2 การสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในชุมชนเพราะหลักธรรมเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและถูกประเมินโดยความรู้สึกของบุคคล ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงมาตรฐานที่ดีขึ้นดังกล่าวก็ต่ออธิบายให้ชัดเจนว่า “ประเพณีปฏิบัติที่ดีขึ้น” หมายความว่าอย่างไร

3.3 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและมีขอบเขตที่กว้างใหญ่ในกระบวนการ นโยบายเพราะเกี่ยวข้องกับประชาชน เยาวชน กลุ่มชนต่างๆ มากมาย จึงควรต้องทำการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การนำนโยบายไปปฏิบัติดังที่ใดกล่าวไว้ในข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้สามารถเสนอเป็นทางเลือกในการจัดการกับปัญหาที่สืบเนื่องมาจากผลกระทบดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เรื่องของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ ของประชาชนชุมชน ตะปอนใหญ่ อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี เป็นเรื่องที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จึงมีแง่มุมอันพึงศึกษามากมาย พอยกเป็นตัวอย่างได้ เช่น

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทศบารมีในประเทศต่างๆ ที่นับถือพุทธศาสนาว่ามีข้อเหมือนแตกต่างกับของไทยเราอย่างไร

2. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน ที่ได้รับจากฟังเทศน์มหาชาติแก่พระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส) พระภิกษุ-สามเณร ผู้นำในชุมชน ผู้บริหารสมาชิก เจ้าหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักเรียนในโรงเรียน นิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยต่างๆ

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฟังเทศน์มหาชาติ เช่น การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนนำองค์ความรู้ที่ได้จาก เนื้อเรื่องของพระเวสสันดรมา ประยุกต์ใช้กับองค์กรต่างๆ ของจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดอื่นๆ

4. ควรศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทศบารมีทั้งหลายนั้นเป็นธรรมปฏิบัติเพื่อความสุขสงบทางใจ น่าจะค้นคว้าว่า จิตแพทย์ปัจจุบัน จะนำเอาหมวด ธรรมทั้ง 10 นี้ ไปประยุกต์ใช้รักษาความผิดปกติทางจิตใจของผู้ป่วยได้หรือไม่อย่างไร

5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนหลักธรรมทศบารมี 10 ประการในแต่ละด้านคือด้านทาน ด้านศีล,ด้านเนกขัมมะ,ด้านปัญญา,ด้านวิริยะ,ด้านสัจจะ,ด้านขันติ,ด้านอธิษฐาน,ด้านเมตตา, ด้านอุเบกขาในทัศนคติของประชาชนในชุมชนกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2542). **เทศน์มหาชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : กรมฯ.

กอบกุล คชเดช และคนอื่นๆ. (2547). **รอยพระบาท : กรณีศึกษาประเพณีชักพระบาทตำบลตะปอน**

อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. ศิลปนิพนธ์ ศศ.บ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2524). **ตำนานเทศน์มหาชาติ**. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

พรพรรณ วัชรภักย์. (2508). **วรรณคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : ประชาชน.

พระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ฐมมวฑฒโน). (2536). **กะเทาะเปลือกเวสสันดร**. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2532). **คติความเชื่อเรื่องมหาชาติ**. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (พระพุทธศาสนา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรมศิลปากร.

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5th ed. New York :

Harper Collins.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย : กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Factors Relates to the Values of Thai Youth : In Case Students in Rambhai Barni Rajabhat University

ภูรัตน์ ชิตวงศ์, นิตยา ทองหนู้ย

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย:กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีจุดประสงค์เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาค่านิยมของนักศึกษา และพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งขอบเขตด้านประชากร นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 6,607 คน โดยขอบเขตด้านตัวอย่าง ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 364 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้าใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติพรรณนา และสถิติอ้างอิง ตลอดจนการวิเคราะห์ขั้นสูงด้วยสถิติอ้างอิง ทำการทดสอบสมมติฐานด้วย ไค - สแควร์ t - test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One- Way ANOVA) สรุปผลดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามค่านิยมของเยาวชนไทยทั้ง 5 ด้าน โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งในรายละเอียดพบว่าปัจจัยย่อยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมากโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านการมีความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุดด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก ด้านการพึ่งตนเอง ขยัน หมั่นเพียรมีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย มีค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก และด้านการประหยัดอดออม มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก เพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อค่านิยมไม่แตกต่างกัน ค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามชั้นปี พบว่า ชั้นปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่แตกต่างกันมีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจำแนกตามคณะของนักศึกษา พบว่า คณะของนักศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดู มีค่าเฉลี่ย 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด และการปฏิบัติของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการคบเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก การรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก

Abstract

Research on factors related to the values of Thai youths: in case students of Rambhai Barni Rajabhat University. The extent of the population Rambhai Barni Rajabhat University in 6,607 by the sample.in 364 The purpose of the study in this research. The study had the aim what to know about the fundamental values of the students in Rambhai Barni Rajabhat University. What factors are related to the fundamental values of the students in Rambhai Barni Rajabhat University. What factors are guiding the development of students' fundamental values learning and development to promote the basic values of Rambhai Barni Rajabhat University. The sample size of 364 people, 95% confidence level. Tool for the study is to answer queries on their own. Study using a computer program basic descriptive statistics , data analysis references and statistics. As well as advanced analysis based on statistics. Test the hypothesis with the Chi - square, T- test and One-way analysis of variance. Summarized as follows summary of the values of the Thai respondents and the overall top five. In more detail with an average of 4.12, which showed that the factors that respondents give priority to a large

extent by the order from highest to lowest is for the patriots. Subject with an average of 4.49 in most moral and religious aspects of compliance with an average of 4.09 on a massive scale. The self-reliance, diligence and responsibility with an average of 4.04 on a massive scale. The discipline and respect for law, with an average of 4.02 on a massive scale. And savings, saving an average of 3.98 on a massive scale Rambhai Barni Rajabhat University, the gender differences that affect their students with the fundamental values are different. Values based on Rambhai Barni Rajabhat University students by class year was the year of Rambhai Barni Rajabhat University. Different influences of different values. The statistical significance level 0.05. Fundamental values of Rambhai Barni Rajabhat University by the student that the student different influences of different values. The statistical significance level of 0.05 and the family environment combined with an average of 4.17 in all aspects of it. Based on each side by a sequence from highest to lowest as follows: parenting with an average of 4.25 in most relationships within the family, with an average of 4.21 in most and the practice of parents or guardians to take an average of 4.02 on a massive scale. The social environment includes all aspects of an average of 4.05 on a massive scale. Based on each side by a sequence from highest to lowest as follows: get an average of 4.06 on a massive scale. To receive information from newspapers, with an average of 4.04 on a massive scale.

บทนำ

ปัจจุบันโลกเรามีความเจริญก้าวหน้าไปมากทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้ผู้คนทั่วโลกต่างแข่งขันกันในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพทางเทคโนโลยีซึ่งมีอุปกรณ์ใหม่ๆ และที่มีความทันสมัยกว่าเดิมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ยิ่งมีการแข่งขันกันมากขึ้นเท่าใด การพัฒนาด้านจิตใจของคนกลับเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม สังคมของเราทุกวันนี้จึงมีแต่ปัญหาเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาเด็กเร่ร่อน โสเภณีเด็ก เป็นต้น สังคมทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตามต่างก็ประสบปัญหาสังคมด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศนั้นจะเจริญหรือร่ำรวย ปัญหาสังคมอยู่คู่กับทุกประเทศและนับวันก็ยิ่งทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาเด็กเร่ร่อน โสเภณีเด็ก ปัญหาช่องว่างทางสังคม ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนการประทุติ ปฏิบัติของคนภายในสังคม ดังเช่นปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดจากการที่คนในสังคมมีค่านิยมที่ไม่เหมาะสมเป็นต้น

เนื่องจากค่านิยมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความคิดและการกระทำของบุคคลนั้นๆ ดังที่ บัญชา อึ้งสกุล (2545 : 73) ได้กล่าวถึงจริยธรรมและค่านิยมว่าเป็นแนวทางของบุคคลในการตัดสินใจการกระทำสิ่งใดเป็นสิ่งที่พึงตามถูกต้องควรปฏิบัติ การกระทำสิ่งใดเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อสังคมไทยมีการสั่งสมค่านิยมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องแล้ว ย่อมส่งผลต่อระบบความคิด การกระทำของคนในสังคม โดยเฉพาะกับคนที่อยู่ในวัยกำลังแสวงหาเอกลักษณ์ของตนและยังไม่มี ความมั่นคงในจิตใจ นั่นก็คือ วัยรุ่น วัยที่ถูกมองว่าเต็มไปด้วยปัญหา และปัญหาเหล่านั้นส่วนหนึ่งเกิดจากแนวคิดที่เน้นการพัฒนาด้านวัตถุ ความสะดวกสบาย ความร่ำรวย เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ว่าเป็นความสุขมากกว่าความพอเพียงเยาวชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้รับแนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นความสำคัญกับวัตถุด้วยเช่นกัน จึงมีค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งตอบแทนทางวัตถุ ความสะดวก หูหระ ขณะที่ค่านิยมเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียร และความประหยัด อดทน ได้รับความสำคัญน้อยลง เมื่อการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่สังคมตามมาอย่างต่อเนื่องและยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมของเยาวชนรุ่นใหม่ นอกจากค่านิยมทางด้านวัตถุแล้วค่านิยมด้านบุคลิกภาพ ก็เป็นอีกค่านิยมหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดในหมู่วัยรุ่น วัยรุ่นจำนวนมากพยายามทุกวิถีทางเพื่อจะได้มาซึ่งรูปร่างหน้าตาดีจนลืมนึกถึงคุณค่าที่แท้จริงในตัวบุคคล

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผลของงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย:กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี นี้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตและใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา นโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) เพื่อศึกษาเรื่อง: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย:กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในการศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลตัวอย่างจากโดยใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 364 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัย ,2547 :143) ผู้ศึกษาค้นคว้าทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายการศึกษาค้นคว้าโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไค- สแควร์ t – test และ ANOVA

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปค่านิยมของเยาวชนไทยทั้ง 5 ด้าน

ค่านิยม	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
ด้านการพึ่งตนเอง ขยัน หมั่นเพียรมีความรับผิดชอบ	4.04(มาก)	3
ด้านการประหยัดอดออม	3.98(มาก)	5
ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย	4.02(มาก)	4
ด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา	4.09(มาก)	2
ด้านการมีความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์	4.49(มากที่สุด)	1
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.12	มาก

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 น้อย 2.61 – 3.40 ปานกลาง 3.41 – 4.20 มาก 4.21 – 5.00 มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามค่านิยมของเยาวชนไทยทั้ง 5 ด้าน โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งในรายละเอียดพบว่าปัจจัยย่อยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมากโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ด้านการมีความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก ด้านการพึ่งตนเอง ขยัน หมั่นเพียรมีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย มีค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก และด้านการประหยัดอดออม มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก

สมมติฐานข้อ 1 เพศ ชั้นปี คณะมีผลต่อค่านิยม

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านค่านิยมจำแนกตามเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D	t	P-value
ชาย	176	4.16	0.5202	1.274	0.203
หญิง	188	4.09	0.4442		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านค่านิยมจำแนกตามเพศ ด้วยสถิติ t- test พบว่า เพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อค่านิยมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นเพศจึงไม่มีผลต่อค่านิยม ผลการศึกษาดังกล่าวจึงไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก(sig = 0.203) หมายความว่าไม่ยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านค่านิยมจำแนกตามชั้นปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชั้นปี	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D	F	P-value
1	135	4.18	.5152	4.001	.008
2	165	4.08	.4113		
3	36	3.96	.4746		
4	28	4.30	.4990		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านค่านิยมจำแนกตามชั้นปี ด้วยสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One- Way ANOVA)พบว่า ชั้นปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่แตกต่างกัน มีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ดังนั้นนักศึกษาที่อยู่ชั้นปีแตกต่างกันมีผลต่อค่านิยม(sig = 0.008) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การตรวจสอบรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยค่านิยมจำแนกตามชั้นปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี

ชั้นปี	ค่าเฉลี่ย	1	2	3	4
1	4.18	1.000	.051	.011	.252
2	4.08		1.000	.172	.023
3	3.96			1.000	.005
4	4.30				1.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 การตรวจสอบรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณีจำแนกตามชั้นปี โดยใช้สถิติ LSD หาค่าความแตกต่างพบว่า ค่านิยมเฉลี่ยชั้นปีที่ 1 และปีที่ 3 ปีที่ 2 และ ปีที่ 4 ปีที่ 3 และปีที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 การทดสอบสมมติฐานว่าคณะของนักศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อค่านิยมต่างกัน ผลจากการทดสอบปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 5 การตรวจสอบรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยค่านิยมของนักศึกษาจำแนกตามคณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คณะ	ค่าเฉลี่ย	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
A	3.99	1.000	.000	.707	.669	.000	.001	.000	.000	.000	.518
B	4.22		1.000	.000	.052	.000	.000	.000	.031	.002	.086
C	3.93			1.000	.851	.000	.065	.006	.003	.000	.741
D	3.96				1.000	.000*	.000	.000	.000	.000	.605
E	4.79					1.000	.000	.008	.025	.145	.000
F	3.62						1.000	.000	.000	.000	.317
G	4.40							1.000	.697	.236	.017
H	4.45								1.000	.430	.010
I	4.57									1.000	.002
J	3.99										1.000

หมายเหตุ กำหนดให้

- A - คณะครุศาสตร์ F - คณะนิติศาสตร์
- B - คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ G - คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์
- C - คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี H - คณะนิเทศศาสตร์
- D - คณะวิทยาการจัดการ I - คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ
- E - คณะเทคโนโลยีการเกษตร J - คณะอัญมณีและประยุกต์ศิลป์

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One- Way ANOVA) พบว่า คณะของนักศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ดังนั้นนักศึกษาที่อยู่คณะแตกต่างกันมีผลต่อค่านิยม (sig = 0.008) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากตารางที่ 5 ทำการตรวจสอบรายคู่ความแตกต่างค่านิยมของนักศึกษาจำแนกตามคณะของนักศึกษา โดยใช้สถิติ LSD หาค่าความแตกต่างพบว่า ค่านิยมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์และคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะครุศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ คณะครุศาสตร์และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ คณะครุศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ คณะครุศาสตร์และคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและคณะนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาการจัดการและคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาการจัดการและคณะ

นิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการและคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการและคณะนิเทศศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการและคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีการเกษตรและคณะนิติศาสตร์
คณะเทคโนโลยีการเกษตรและคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตรและคณะนิเทศศาสตร์
คณะเทคโนโลยีการเกษตรและคณะอัญมณีและประยุกต์ศิลป์ คณะนิติศาสตร์และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์
คณะนิติศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์และคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยี
อุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์และคณะอัญมณีและประยุกต์ศิลป์ คณะนิเทศศาสตร์และคณะอัญมณีและประยุกต์ศิลป์
คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและคณะอัญมณีและประยุกต์ศิลป์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานข้อ 2 สภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีผลต่อค่านิยม

ตารางที่ 6 สภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีผลต่อค่านิยม

สภาพแวดล้อมทางครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
การอบรมเลี้ยงดู	4.25 (มากที่สุด)	1
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	4.21 (มากที่สุด)	2
การปฏิบัติของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	4.02 (มาก)	3
ค่าเฉลี่ยสภาพแวดล้อมทางครอบครัวรวมทุกด้าน	4.17	มาก

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 น้อย 2.61 – 3.40 ปานกลาง 3.41 – 4.20 มาก 4.21 – 5.00 มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่มีผลต่อค่านิยมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อค่านิยม มีค่าเฉลี่ย 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีผลต่อค่านิยม มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด และการปฏิบัติของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีผลต่อค่านิยม มีค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก

สมมติฐานข้อ 3 สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อค่านิยม

ตารางที่ 7 สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อค่านิยม

สภาพแวดล้อมทางสังคม	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
การคบเพื่อน	4.06 (มาก)	1
การรับข้อมูล ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์	4.04 (มาก)	2
ค่าเฉลี่ยสภาพแวดล้อมทางสังคมรวมทุกด้าน	4.05	มาก

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 น้อย 2.61 – 3.40 ปานกลาง 3.41 – 4.20 มาก 4.21 – 5.00 มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อค่านิยมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการคบเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก การรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยค้นคว้าเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมของเยาวชนไทย:กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อค่านิยมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาศรี กรโกวิท(2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประเภทบุคลากรประจำการสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์และเปรียบเทียบค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานที่ทำงาน วุฒิทางการศึกษา ก่อนเข้าเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา บุคลากรประจำการมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการอยู่ในระดับมากทุกด้าน นักศึกษาชายและหญิงมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของอริยา รินสอน (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร : ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวน 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินค่านิยม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ท- เทส และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่านิยมทางการศึกษา อาชีพ

ครอบครัว ศาสนา และสังคม นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรมีค่านิยมในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 2) นิสิตชายและนิสิตหญิงมีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเมื่อจำแนกตามชั้นปี ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One - Way ANOVA พบว่า ชั้นปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่แตกต่างกันมีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศรี กรโกวิท (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประเภทบุคลากรประจำการสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์และเปรียบเทียบค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานที่ทำงาน วุฒิทางการศึกษา ก่อนเข้าเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีค่านิยมพื้นฐานด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ การประหยัด และ ออม ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจำแนกตามคณะของนักศึกษา ด้วยสถิติ One - Way ANOVA พบว่า คณะของนักศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อค่านิยมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอริยา รินสอน (2535: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวน 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินค่านิยม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ที-เทส และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า นิสิตคณะศึกษาศาสตร์กับคณะวิทยาศาสตร์ มีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดู มีค่าเฉลี่ย 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด และการปฏิบัติของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเคลือม บุญย์แก้ว (2525 : 142-146) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนเกษตรกรรมกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญเกี่ยวกับค่านิยมด้านการเงิน ระบบอาวุโส อาชีพรับราชการ ความซื่อสัตย์ มนุษยสัมพันธ์ ความยุติธรรม การใช้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักในชีวิตครอบครัว ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ ความกตัญญู และการแต่งงาน ผลการวิจัยปรากฏว่ากลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มให้อันดับค่านิยมใกล้เคียงกัน คือ จัดค่านิยมด้านความรักในชีวิตครอบครัวเป็นอันดับแรก

5. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการคบเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก การรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์ บัวพึ้ง (2530: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 5 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 720 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทางชีวิตในระดับสูงสุดที่สุด คือ ความสำเร็จในชีวิต และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทางชีวิตในระดับสูงสุดที่สุดคือ ความสำเร็จในชีวิต รองลงมา คือ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตนเอง การมีมิตรที่ดี และความรักอิสระเสรี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้พบสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ จึงมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญต่อการปลูกฝัง และพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตลอดจนค่านิยมอื่นที่จำเป็นสำหรับนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการรับรู้ค่านิยมที่ดี
2. ควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมและเพื่อเป็นการปลูกฝังโดยเน้นการปฏิบัติจริงสำหรับนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการในการพัฒนาค่านิยมที่พึงงามให้แก่นักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาค่านิยมของเยาวชนในจังหวัดจันทบุรี และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมระหว่างจังหวัดต่าง ๆ เช่น จันทบุรี ระยอง ตราด หรือ สระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

- เคลือม บุษย์แก้ว . 2515 . การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของนักเรียนฝึกหัดครู นักเรียนเกษตรกรรมและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- บัญชา อึ้งสกุล.(2545, สิงหาคม) . วิฤติศีลธรรมการส่งเสริมจริยธรรม ค่านิยมที่สร้างสรรค์ของเด็ก และเยาวชน. วารสารวิชาการ, 5(8), 72 – 79.
- ประกาศรี กรโกวิท . 2539 . ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประเภทบุคลากรประจำการ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 . สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ บัวพึง . 2530 . การศึกษาเปรียบเทียบระบบค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 5 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อริยา รินสอน . 2535 . ค่านิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

**การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา
ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี**

**The sticking practice to traditionally the dharma in the sense of the Buddhism
That affects the stability in the life of a person in shabby
Community, Chanthaburi province**

ธงชัย โชติธรรมโม (สุทธิธรรม)¹, พรทิพา นิโรจน์¹, คมพล สุวรรณภู²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน 2) เพื่อศึกษาระดับการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคมของคนในชุมชน 4) เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจต่อการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน หัวดจันทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 6 หมู่บ้าน 1,006 ครัวเรือน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 285 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9671 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe Method)

ผลการวิจัย

1. คนในชุมชนที่มีเพศต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตในทุกด้านไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีอายุต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตในทุกด้านไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คนในชุมชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และความมั่นคงทางด้านบุคคล คนในชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่า คนในชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีรายได้ต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่าง คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คนในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจศีล พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรม พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจธรรมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ : เบญจศีล, เบญจธรรม, ความมั่นคงในชีวิต

Abstract

The objectives of the research were 1) to study life stability of people in Taporn community, Chanthaburi, 2) to study their behavior towards the principles of Buddhism, 3) to study their lives in different environments and 4) to compare their life stability. The sample consisted of 285 family leaders in Taporn. The instrument was a 5 rating scale questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results of the study were as follows : 1) The life stability of the people in Taporn was at a moderate level. 2) The people followed the principles of Buddhism at a moderate level. 3) The people who lived in different environments had significantly different life stability at .05 level. 4) The people who were

different gender, age, marital status, occupation and income had no different stability whereas those who were different education had significantly different stability at .05 level.

Keywords : Ebyhsil, Ebyhtrrm, the stability in their lives.

บทนำ

ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ในกระแสบริโภคนิยม มีการแข่งขันกันทางด้านวัตถุมากกว่าการมองคุณค่าทางจิตใจ นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และการศึกษา มีผลทำให้วัฒนธรรมด้านศาสนาของคนในชาติได้รับผลกระทบตามไปด้วยทั้งในส่วนตัวด้านจิตใจและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมนับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ชีวิตจิตใจของคนส่วนใหญ่ จะมีแนวทางการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือโดยเฉพาะพระธรรมคำสอนที่นำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตเป็นแบบแผนแห่งการแก้ไขปัญหาชีวิตทางด้านความคิด ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง หลักศาสนาจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ บ่งบอกถึงกฎแห่งชีวิตในการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมบนพื้นฐานที่วามมนุษย์ใช้สติปัญญาเป็นแนวทางในการต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ของชีวิต ช่วยขจัดความทุกข์ ควบคุมพฤติกรรม ช่วยอบรมจิตใจทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีงาม ถึงแม้ว่าศาสนาแต่ละศาสนามีคติความเชื่อ หลักปฏิบัติที่ต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือทุกศาสนาสอนให้ผู้นับถือเป็นคนดีศาสนาพุทธ เป็นศาสนาหนึ่งมีหลักพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มุ่งให้คนในสังคมมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป แม้ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ยังคงอยู่โดยมีความเชื่อว่าเมื่อได้ประพฤติปฏิบัติแล้วสามารถทำให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตได้ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหนึ่งที่แพร่หลายไปทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติสืบเนื่องมาจากพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ เป็นองค์อุปถัมภ์ ทรงทำนุบำรุงดูแลพระพุทธศาสนาตลอดมาโดยได้รับอิทธิพลสืบทอดพระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียเป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาหลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน สิ่งที่แทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือพระธรรมคำสั่งสอน ที่พุทธบริษัทสี่ได้ศึกษายึดถือเป็นแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตที่เรียกว่าพระไตรปิฎก แปลความว่าตะกร้าสามใบหรือคัมภีร์สาม ในอรรถกถาหมายความว่า หมวดหมู่พระพุทธพจน์ การจัดหมวดหมู่ หลักธรรมคำสอนนั้นได้รับจัดเป็นปิฎก 3 คือพระวินัยปิฎกพระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์พันธ์ 2537 : 56)

คำสอนหนึ่งในพระไตรปิฎก คือ พระวินัยปิฎกซึ่งกล่าวถึงการมีวินัยควบคุมกาย วาจา ใจของผู้ปฏิบัติให้เป็นปกติชนได้แก่ศีลอันเป็นที่ตั้งของความดีความยุติธรรมเพราะศีลเป็นการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นปกติไม่ให้เบียดเบียนซึ่งชีวิตและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น สิ่งที่อยู่กับศีลได้แก่คุณลักษณะที่เป็นความดีงามเรียกว่าธรรมช่วยให้จิตใจของผู้ปฏิบัติเกิดความเอิบอิ่มใจ ซึ่งหากเรียกชื่อรวมกันว่า “เบญจศีลเบญจธรรม” เบญจศีล หมายถึง ศีลห้าเป็นข้อเด่น เบญจธรรมคือ ธรรมปฏิบัติ สองอย่างนี้ช่วยขจัดความทุกข์ ควบคุมจิตใจอันก่อให้เกิดความดีงามในทางสังคมด้วยความรัก ความเมตตา กรุณา ความรู้รักสามัคคีของคนในสังคม เป็นแบบอย่างปฏิบัติให้ทุกคนเป็นคนดี คือ ทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุ แม้ว่าโลกจะมีการพัฒนาไปมาก โดยเฉพาะการเจริญเติบโตทางด้านของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทำให้มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนแสวงหาปัจจัยในการเลี้ยงชีพมากยิ่งขึ้น การแสวงหาดังกล่าวเป็นเหตุให้มีผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดการเกิดปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม การเห็นแก่ตัว การเบียดเบียนกันด้วยประการต่าง ๆ ของคนในสังคม ก็มีความเสี่ยง ต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องจิตสำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เมื่อสิ่งเหล่านี้เสื่อมถอยลงจึงต้องมองที่สถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะพระศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญคอยขัดเกลาจิตใจคนให้ประพฤติปฏิบัติชอบอย่างถูกต้องตามกรอบพื้นฐานของศีลธรรมแต่สิ่งที่ชาวพุทธปฏิบัติอยู่เสมอคือการสมาทานศีล 5 ประการ ที่ต้องนำไปประพฤติ ปฏิบัติ ระวังควบคุมตนเองให้เป็นไปตามองค์ศีล เช่นฟังตนเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ทั้งหลายแล้วให้ตั้งมั่นอยู่ในเบญจธรรมคือ ความเมตตา กรุณา เป็นต้น ถ้ามีการปฏิบัติตามที่สมาทานศีล ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก็ลดลงซึ่งในสังคมปัจจุบันที่ปรากฏความรุนแรงให้เห็นมากขึ้น มีการประทุษร้ายต่อชีวิต และทรัพย์สิน มีปัญหาเรื่องชู้สาว มีการหลอกลวงด้วยรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นภาพลักษณ์ในทางลบต่อประเทศปัญหาแต่ละปัญหานั้นได้เกิดจากการละเมิดศีลธรรมทั้งสิ้น ที่ได้มีปรากฏเป็นข่าวให้เห็นเป็นประจำเนื่องจากความขัดแย้งระหว่าง เบญจศีลเบญจธรรม กับปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงที่กล่าวว่าประเทศไทยนั้นมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีวิธีปฏิบัติศีลธรรม มีความเป็นเมืองพุทธในด้านความจริง หากคนในสังคมรักษาศีลห้ากันอย่างจริงจัง ปัญหาเหล่านี้อาจไม่เกิดขึ้น ไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนและความเป็นอยู่อย่างแน่นอน (พระเทพดิลก, 2543 : 53)

ในปัจจุบัน หลักศีลธรรมตลอดถึงแนวปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยมอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย ได้แก่การบริโภคปัจจัยสี่ ทางด้านจิตใจคือศีลธรรม การปลูกฝังจิตสำนึกอันดีงามของ

คนในชุมชนที่เป็นรากฐานของความเจริญของสังคมในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือการทำที่คนได้ปฏิบัติศีลธรรมได้อย่างถูกต้องทำให้รู้จักตนเองรู้จักผู้อื่น ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคมและทางปัญญา รวมเรียกว่าภาวนา คือ การทำให้เจริญขึ้น ศีลภาวนา หมายถึง สังคมหรือการอยู่ร่วมกัน เมื่อตั้งอยู่ในความดีแล้วย่อมทำให้มีสุขภาวะที่เป็น อันมีผลมาจากศีลธรรม ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานของการดำรงอยู่ร่วมกันกับสังคม ได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระของสังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาอย่างถูกต้อง ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นนโยบายหลักที่ทุกประเทศจะต้องให้ความสำคัญ ความสนใจ โดยเฉพาะการศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมมีหน้าที่อบรมขัดเกลาจิตใจคนในชุมชน ด้วยการนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้บนรากฐานของการปฏิบัติ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคมอันส่งผลให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีความมั่นคงขึ้น มีชีวิตที่สมบูรณ์มากขึ้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 57)

หลักเบญจศีลและเบญจธรรมของพระพุทธศาสนานั้นเป็นเหตุผลหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงให้แก่มนุษย์และบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นผลลัพธ์อันพึงปรารถนาของการพัฒนาประเทศชาติเป้าหมายของความมั่นคง คือ ประชาชน หมายถึง ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิในความเป็นอยู่อย่างปลอดภัย มีการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานสามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างสงบสุข ไม่ต้องประสบกับปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง การเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ของมนุษย์ ส่งผลกระทบในการสร้างความมั่นคงแห่งมนุษย์ ในส่วนของประเทศไทยหลังจากได้มีการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ.2545 ทำให้มีการก่อตั้งกระทรวงใหม่ ได้แก่กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยตามแผนพัฒนาและงานสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิความปลอดภัยการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่สิ้นหวังไม่ประสบปัญหาความยากจน มีความสุขกายสุขใจ การได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ได้วางยุทธศาสตร์ที่เป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยคาดหวังว่าประชาชนส่วนใหญ่ ได้รับการตอบสนองตามความต้องการอย่างเป็นธรรมด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสังคมโดยรวม โดยใช้ตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านความมั่นคงของมนุษย์ ตัวชี้วัดที่สำคัญคือการรู้จักเอื้ออาทร อยู่กับครอบครัว ปลูกจิตสำนึกให้ปฏิบัติตามตามกฎหมาย ถือหลักศาสนาในการดำรงชีวิต ปรับเปลี่ยนทัศนคติ เจตคติ โดยการพึ่งตนเอง สร้างจิตสำนึกในส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน การให้ความสำคัญต่อแนวทางปฏิบัติในด้านสิทธิมนุษยชน ที่มนุษย์ในสังคมพึงจะได้รับการตอบสนองต่อความทัดเทียมด้านปัจจัยพื้นฐานของชีวิตที่เอื้ออาทรต่อการดำรงชีวิตในสังคม ด้วยความมั่นคงปลอดภัย (มาฆะ ขิตตะสังคะ. 2531 : 2)

ความมั่นคงของมนุษย์มีองค์ประกอบหลายสาขาด้วยกัน เช่น ด้านอาหาร สุขภาพ สังคมวัฒนธรรม สังคม จิตวิญญาณ การเมือง เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ส่วนความมั่นคงของมนุษย์ที่จะประสบผลความมุ่งมาดปรารถนาในการดำรงชีวิตมากขึ้นขึ้นอยู่กับเหตุผลทางด้านจิตใจด้วยคือ ความมั่นคงทางจิตใจสามารถควบคุมจิตของตนไม่หวั่นไหวกับความโลภ โกรธ หลง อันเป็นผลเสียและเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ ความมั่นคงในด้านร่างกาย และสังคม เช่น มีเศรษฐกิจพอเพียง พอใช้ในการบริโภค การมีปัจจัยที่อยู่อาศัยสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ มีเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นที่ยอมรับทางสังคมก็เป็นพื้นฐานในความต้องการของมนุษย์ แต่ความมั่นคงทางจิตใจ(Spiritual Security) เป็นเรื่องของจิตใจที่ลึกซึ้ง ขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณ และความศรัทธาทางศาสนา อันประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต ให้เกิดความรู้และความเข้าใจตนเอง รู้เข้าใจหลักของพระไตรลักษณ์ ความจริงของชีวิตและกฎธรรมชาติ เพื่อความสุขสงบร่มเย็นมีอิสระที่จะทำให้เกิดความมั่นคงที่ยั่งยืนถาวรในหนทางที่ไม่ประมาทในชีวิตด้วย (พระธรรมปิฎก. 2543 : 38)

ด้วยเหตุที่ชาวบ้านในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างก็มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา มีหลักศรัทธาในคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าและยึดหลักประพฤติ ปฏิบัติ ในศาสนธรรมศาสนพิธีและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ในชุมชน ในศาสนคำสั่งสอนทั้งข้อที่ห้ามดเว้น และข้อที่ให้ปฏิบัติ ซึ่งประพฤติตามแล้ว สามารถยกระดับจิตใจของตนสู่หนทางอริยะให้สูงขึ้น นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ สามารถตอบสนองความต้องการในทางสุจริตของตนเอง ได้อย่างเหมาะสมตามอัตตภาพ ตามระเบียบวินัยแบบแผนแห่งวัฒนธรรมที่งาม สร้างมาตรฐานชีวิตเป็นที่ยอมรับของสังคมทุกสังคม สังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินชีวิตของคนก็ต้องดำเนินต่อไปเช่นกัน ชีวิตจะดำเนินต่อไปอย่างมีคุณภาพนอกจากศีลธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยสถาบันที่มีอยู่ทำหน้าที่สืบทอดความดีงามและคอยอบรมฝึกฝนส่งเสริมให้เกิดผลแห่งความดีงาม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันพระศาสนา เป็นต้น ต้องร่วมกันทำหน้าที่ดังกล่าวด้วยความเข้มแข็งและเต็มใจ (ผาสุก มุทเมธ. 2535 : 96)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาและอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา จึงทำการศึกษาว่าการ

ยึดหลักปฏิบัติตามเบญจศีล และเบญจธรรม ว่ามีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี หรือไม่อยู่ในระดับใดเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่การชักจูงให้มีความสนใจในพระพุทธศาสนา และได้นำไปประพฤติปฏิบัติ ในศาสนธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามสภาพสังคม ว่ามีหลักธรรมใดบ้างที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคนในชุมชนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดความสุขแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคมของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลตะปอน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 6 หมู่บ้าน 1,006 ครัวเรือน โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครสซี และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 285 คน และการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของคนในชุมชนตำบลตะปอน จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 3 สภาพแวดล้อมทางสังคมของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 4 ความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ปรับปรุงความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่อยู่ในเขตตำบลเกวียนหัก อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 30 ตัวอย่างและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านเบญจศีล .8650 ด้านเบญจธรรม .9146 ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม .9116 ด้านความมั่นคงในชีวิต .9369 และทั้งหมดได้ค่าความเชื่อมั่น .9671

ผลการวิจัย

1. คนในชุมชนที่มีเพศต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตในทุกด้านไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีอายุต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตในทุกด้านไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คนในชุมชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และความมั่นคงทางด้านบุคคล คนในชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่า คนในชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่างกัน คนในชุมชนที่มีรายได้ต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตไม่แตกต่าง คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คนในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจศีล พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรม พบว่าคนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจธรรมต่างกันมีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.44 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 44.56 อายุที่อยู่ในวัยทำงาน ร้อยละ 92.63 และอยู่ในวัยสูงอายุ ร้อยละ 7.37 โดยมีอายุเฉลี่ย 40 ปี อายุมากที่สุด 84 ปี น้อยที่สุด 19 ปี ระดับการศึกษา อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 39.65 รองลงมาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 38.60 และจบระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 21.75 สถานภาพ มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 61.05 รองลงมา มีสถานภาพโสด ร้อยละ 26.67 และมีสถานภาพ หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่ ร้อยละ 12.28 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 36.14 รองลงมา อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 31.58 รองลงมา มีอาชีพค้าขาย / ธุรกิจ ร้อยละ 22.46 โดยมีอาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 9.82 ด้านรายได้ครอบครัว คนในชุมชนมีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 90.81 และมีรายได้ 3,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 2.46 โดยมีรายได้เฉลี่ย 9,535.79 บาท มากที่สุด 50,000 บาท น้อยที่สุด 4,000 บาท

ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านหลักเบญจศีล และด้านหลักเบญจธรรม

1. ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พบว่าคนในชุมชน มากกว่าครึ่งมีการปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 73.33 และมีการปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับสูง เพียงร้อยละ 12.63 แยกเป็นรายด้าน

1.1 ด้านหลักเบญจศีล พบว่าคนในชุมชนมากกว่าครึ่ง มีการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจศีลในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.99$) คิดเป็นร้อยละ 71.58 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนเกือบทั้งหมด มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีล ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49 - 4.30$) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การละเว้นจากการนำเอาสิ่งของผู้อื่นไม่ได้อนุญาต ($\bar{X} = 4.30$) ใช้ชีวิตคู่ครองด้วยความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ($\bar{X} = 4.26$) ละเว้นจากการพูดและเขียนข้อความที่เป็นเท็จ ไม่เป็นจริง ($\bar{X} = 4.24$) มีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น ที่คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจศีลในระดับน้อย ได้แก่ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารในชีวิตประจำวันเท่าที่จำเป็น ($\bar{X} = 3.26$)

ด้านหลักเบญจธรรม พบว่า คนในชุมชนมากกว่าครึ่ง มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้าน เบญจธรรมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.17$) คิดเป็นร้อยละ 64.91 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนทั้งหมดมีการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.00 - 4.38$) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องเอาใจเอาเปรียบต่อผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.38$) มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อคู่ครองของท่านอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.34$) มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อผู้อื่นทุกคน ($\bar{X} = 4.32$) ส่วนข้อที่คนในชุมชนปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือให้เวลาในการดูแลเอาใจใส่สามี / ภรรยา อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.00$)

ตอนที่ 3 สภาพแวดล้อมทางสังคมของชุมชน ด้านการอบรมเลี้ยงดู และด้านความเข้มแข็งของครอบครัว

สภาพแวดล้อมทางสังคมของชุมชน ด้านการอบรมเลี้ยงดู และด้านความเข้มแข็งของครอบครัว ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า คนในชุมชนเกือบสามในสี่ มีสภาพแวดล้อมทางสังคมในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.51 และมีสภาพแวดล้อมทางสังคมในระดับสูง เพียงร้อยละ 11.93 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

ด้านอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว พบว่า คนในชุมชนมีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อวิเคราะห์จำแนกเป็นรายข้อ ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนทั้งหมดมีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.63 - 4.15$) เรียงลำดับ จากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การให้ความรักความอบอุ่นต่อสมาชิกครอบครัวอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.15$) ให้การปลูกฝังการรักษาความสะอาด และการมีระเบียบวินัยในตนเองแก่บุตร ธิดา ($\bar{X} = 4.09$) และสมาชิกในครอบครัวของท่านให้ความเคารพ ให้การดูแลกันเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.02$) ส่วนข้อที่คนในชุมชน มีการอบรมเลี้ยงดู น้อยที่สุด คือ ใช้เวลาอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปฏิบัติธรรม ทำบุญ ไปทัศนศึกษาร่วมกับสมาชิกครอบครัว ($\bar{X} = 3.63$)

ด้านความเข้มแข็งของครอบครัว พบว่า คนในชุมชนมีความเข้มแข็งของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อวิเคราะห์จำแนกเป็นรายข้อ ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนทั้งหมด มีความเข้มแข็งของครอบครัว ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.80 - 4.18$) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับได้แก่สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่นและระดับประเทศเสมอ อย่างสุจริต ($\bar{X} = 4.18$) สมาชิกในครอบครัวของฉันทมีความเคารพ กตিকা จาริต ประเพณีกฎหมายบ้านเมือง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นในทางสังคม ($\bar{X} = 4.12$) และสมาชิกในครอบครัวมีความเอื้ออาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกันทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ($\bar{X} = 3.98$) ส่วนข้อที่คนในชุมชนมีความเข้มแข็งของครอบครัว น้อยที่สุด คือ สมาชิกในครอบครัวสามารถใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างมีเหตุผล เพียงพอ มีประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย ($\bar{X} = 3.80$)

ตอนที่ 4 ความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม บุคคล และชุมชน

ผลการวิเคราะห์ ระดับความมั่นคงในชีวิต พบว่า คนในชุมชนมากกว่าครึ่งมีความมั่นคงในชีวิตระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.93 และมีความมั่นคงในระดับสูง ร้อยละ 16.84 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า คนในชุมชนเกือบครึ่งมีความมั่นคง ทางด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.77 และมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระดับต่ำเพียงร้อยละ 32.63

ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ พบว่า คนในชุมชนมากกว่าครึ่ง มีความมั่นคงทางด้านสุขภาพในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.32 และมีความมั่นคงทางด้านสุขภาพในระดับสูง เพียงร้อยละ 21.75

ความมั่นคงทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า คนในชุมชนมากกว่าครึ่ง มีความมั่นคงทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.81 และมีความมั่นคง ทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ร้อยละ 21.75

ความมั่นคงทางด้านบุคคล พบว่า คนในชุมชนเกือบครึ่งหนึ่งมีความมั่นคงทางด้านบุคคล ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.09 และมีความมั่นคงทางด้านบุคคล ในระดับต่ำเพียงร้อยละ 33.68

ความมั่นคงทางด้านชุมชน พบว่า คนในชุมชนมากกว่าครึ่ง มีความมั่นคงทางด้านชุมชนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.28 และมีความมั่นคงทางด้านชุมชนในระดับสูง ร้อยละ 34.74

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต ของคนในชุมชนตะปอน จังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญ ที่สมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ ไม่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับ สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ การได้รับข่าวสารข้อมูล แสดงให้เห็นว่าการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ไม่แบ่งแยก เพศ อายุ สถานภาพสมรสและรายได้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ การศึกษา มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชน ซึ่งขัดแย้งกับ สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และการได้รับข่าวสารข้อมูล แสดงให้เห็นว่า อาชีพ และการศึกษา มีความสำคัญต่อประชาชน ในการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต

ด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมโดยรวม รายด้านเบญจศีลและเบญจธรรมมีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ดลพัฒน์ ยศธร (2542) ได้ศึกษา เรื่องการเสนอรูปแบบการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวพุทธศาสตร์ ผลการวิจัย สรุปได้ว่าการศึกษาเพื่อการศึกษา ตามแนวพุทธศาสตร์จะนำไปสู่การพัฒนาคนและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอรอบ ๆ ด้าน ในลักษณะบูรณาการ คือ ทั้งมนุษย์ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อย่างมีความสัมพันธ์กัน การพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ คือการ ศึกษาตามหลักพุทธศาสตร์ ที่เป็นกระบวนการอันประกอบด้วย วิถีทางเป้าหมายในตัวเอง คือในส่วนของพัฒนาคนนั้น พระพุทธศาสนามุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้คุณธรรม ประกอบอาชีพในการที่ชอบ (สัมมาอาชีพะ) ด้วยความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่อดทน จนสำเร็จผล ทำให้คนนั้นมีความสุขอย่างมีดุลยภาพ

ในส่วนของสังคม พบว่าด้วยเหตุอันเนื่องมาจากผลสำเร็จที่เกิดมาจากบุคคลได้ศึกษาและปฏิบัติ ตามหลักธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท จึงส่งผลให้สังคมประกอบไปด้วยคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยการปฏิบัติธรรม ตามหลักการของพื้นฐานเพื่อควบคุมพฤติกรรม (ศีล) ย่อมทำให้ไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนกันและกัน อยู่ด้วยการประกอบหลักในการดำรงชีวิต เช่น มีหลักการครองเรือน (ฆราวาสธรรม 4) การช่วยเหลือกัน (สังคหวัตถุ 4) การรู้จักความพอดี (มัตตัญญูตา) เป็นต้น เรียกว่า เป็นการปฏิบัติอย่างถูกต้องตาม

ทำนองคลองธรรมอย่างต่อเนื่อง ย่อมไปสู่สังคมที่มีความสุขทุกสถานที่ ซึ่งน่าจะเรียกว่าเป็นความยั่งยืนได้

กระบวนการศึกษาตามแนวนี้นำระบบการศึกษาแบบไตรสิกขามีลักษณะการพัฒนาคนแบบองค์รวม ร่วมกับการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ) โดยบูรณาการทั้งทางวิชาทางโลกและวิชาทางธรรม (หลักพุทธศาสตร์) มาใช้ โดยเฉพาะพุทธศาสนานั้นเน้นการพัฒนาคน / พัฒนาชีวิตครอบครัว / พัฒนาชีวิตครอบครัว คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

ฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องสอดแทรกหลักธรรม ที่สอดคล้องกับวิชาการแต่ละศาสตร์ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย จังหวะ โอกาสที่เหมาะสม ฉะนั้น บทบาทของครูผู้สอน พ่อแม่ ครอบครัว สังคมมีความสำคัญมาก เพราะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีที่มีความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ มีความเข้าใจได้อย่างแท้จริง จึงกล่าวได้ว่า บุคคล ชุมชน สังคม และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ต้องมีส่วนร่วม ช่วยส่งเสริมให้เกิดการศึกษา หรือการพัฒนาที่ถูกทางอย่างสมดุลตลอดเวลาที่ดำเนินชีวิตอยู่ เนื่องจาก การพัฒนาสังคมใดก็ตาม ต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน และ สังคมนั้นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ ยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้มั่นคง

สภาพแวดล้อมทางสังคม มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับอุไรวรรณ พวงสายใจ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมที่มีผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนกับความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน พบว่า ทุนทางสังคมทั้งที่เป็นทุนจากภายในชุมชนเอง และ ที่มาจากภายนอกชุมชนอื่น ประกอบด้วยวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ บุคคล และเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้องค์กรหรือกลุ่ม ส่งผลให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง อันเนื่องมาจากทุนทางสังคมต่าง ๆ

เหล่านี้เป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ความสามารถนำทุนทางสังคมโดยเฉพาะทุนที่มีอยู่ในชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ บุคคล วัฒนธรรม มีศาสนาสถานในหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางพิธีทางศาสนาความเชื่อเป็นที่พึ่งพิงทางใจ ทุนเหล่านี้ล้วนมีค่ายิ่งต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานกลุ่ม หรือองค์กร เป็นการเสริมสร้างความมั่นคง ยั่งยืนให้กับองค์กร ส่งเสริมให้กลุ่ม หรือองค์กรเข้มแข็ง แต่มีบางองค์กรไม่สามารถนำทุนมาใช้อย่างฉลาด มีสาเหตุมาจากองค์กรไม่มีความสำคัญต่อชุมชน สมาชิกองค์กรไม่ตระหนักต่อการจัดตั้งองค์กร ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งน้อยหรือล่มสลายไป แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางสังคม มีส่วนในการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้มั่นคง

เอกสารอ้างอิง

ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวพุทธศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ค.ด.

(สารัตถศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. (2537). ภาษาและภาษาศาสตร์ในบาลี และสันสกฤต. กรุงเทพฯ : สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.

ผาสุก มุทสมธ. (2535). คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

พระธรรมปิฎก (2543) จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระเทพดิลก, (2543). ศาสนทายาทคุณภาพ. กรุงเทพฯ : กองทุนไตรรัตน์ภาพ.

มาฆะ ชิตตะสังคะ. (2531). การพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ศิริ ฮามสุโพธิ์, (2543). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม. (2547). ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน.

ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อุไรวรรณ พวงสายใจ.(2545). ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่น

The Application of Sufficiency Economy for Quality of Life and Local Development

ธีรวัลย์ ศิลรัตน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาท้องถิ่นของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นเกษตรกรจาก 10 อำเภอ ในจังหวัดจันทบุรีที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสอบถามมี 4 ขั้นตอน คือ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และข้อเสนอแนะทั่วไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test), การทดสอบค่า F (t-test) และการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนมากรับรู้และมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับปานกลาง โดยรับรู้จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และได้นำมาใช้บางครั้งในชีวิตประจำวัน ในด้านการออม ประหยัด และการทำบัญชีครัวเรือน การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักการที่เกษตรกรใช้มากที่สุด คือ ความรู้คู่คุณธรรม และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักการที่เกษตรกรใช้มากที่สุด คือ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในประเด็นเกษตรกรที่มีเพศ อายุ และการรับรู้จากสื่อ แตกต่างกัน และเกษตรกรที่ไม่มี, มีความสามารถในการชำระหนี้แล้วใช้วิธีดำเนินการแตกต่างกัน ส่วนการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในประเด็น ในหมู่บ้านมีแหล่งเรียนรู้แตกต่างกัน และประเด็นเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่งในชุมชน รายได้ ความเข้าใจแตกต่างกัน และการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในประเด็นเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนแตกต่างกัน และประเด็นการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน โดยที่เกษตรกรที่มีดินเป็นของตนเอง มีการประยุกต์ใช้มากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และเกษตรกรและบุคคลในครอบครัว นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บางครั้ง แตกต่างจากการนำมาใช้ทุกครั้ง ซึ่งการนำมาใช้ทุกครั้ง จะมีการประยุกต์ใช้มากกว่า การนำมาใช้บางครั้ง

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาท้องถิ่น, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The Objective of this research is to study the application of sufficiency economy for the quality of life and local development. The samples are consisted of 400 agriculturists in 10 district of Chantaburi Province. Questionnaire was used as instrument for data collection. Data analysis is measured by statistic program consist of means, standard deviation, evaluated by T-test, F-test and variable analysis in pair by Scheffe.

The conclusion of this study indicate that the agriculturists moderately acknowledge and understand the sufficiency economy from television. Sometimes used in daily life by saving and making family account. The agriculturist's principal apply Knowledge with moral for the quality of life.

For the local development, the commodity participate in the local development plan. From the hypothesis statistic is not significant but the agriculturist's characteristic (gender, age, and acknowledge from mass media) is different. The in debt agriculturists, some are unable to pay back, some can pay it in different ways.

The variable significance in statistic is .01 for the community that set up the learn centre according to the agriculturist's level of education, their position in the community, the incomes and understanding. The variable significance in statistic is .05 for the agriculturists status that is the member of the community council. For the agric trusts who own the land can apply the sufficiency economy more than the one who have no land as well as their family's application

Keywords : Sufficiency economy, Local development, Quality of life development

บทนำ

จากสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งถึงแม้ว่าไทยจะประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่การพัฒนาที่ไม่สมดุล ไม่มีเสถียรภาพ อันเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ไม่พอดี ได้ก่อให้เกิดวิกฤตในสังคมไทย เช่น การใช้จ่ายเกินพอดี ซึ่งมีผลต่อรายได้ประชาชาติลดลง ส่วนภาคธุรกิจก็มีการกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุน มากกว่าการลงทุนด้วยตนเอง และเป็นลักษณะการเป็นหนี้ระยะสั้น ไม่คำนึงถึงความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ทำให้อัตราส่วนหนี้สินระยะระยะสั้น มีมูลค่าสูงกว่าปริมาณเงินสำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี.2550:4-5) เมื่อเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ จึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ส่วนภายในประเทศไทย การขยายตัวของเศรษฐกิจธุรกิจ ในสังคมเมืองดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาวะแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของคนเมือง ส่วนประชาชนในสังคมชนบท ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรเสียสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย เนื่องจากฐานการทำมาหากินถูกจำกัด การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ทำให้เสื่อมโทรม มีปัญหาภัยธรรมชาติ ผลผลิตตกต่ำ ปัญหาระดับการศึกษา ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม พึ่งพาการตลาดภายนอกมากเกินไป พฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนไป รายได้ไม่พอกับรายจ่าย นำไปสู่ปัญหาหนี้สินมากขึ้น คนหนุ่มสาวละทิ้งชนบทไปหางานทำในเมืองใหญ่

แนวคิดและวิธีการวัดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับแนวทางเศรษฐกิจเสรีนิยม หรือ เศรษฐกิจทุนนิยมที่มุ่งพัฒนา เพื่อสร้างความมั่งคั่งและรายได้มาสู่ประเทศเป็นหลัก ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจได้รับการเอาใจใส่มากกว่าความสมดุล และความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว ดังนั้นเมื่อประเทศไทยได้เริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงจากชนบทสู่เมือง โดยมีการพัฒนาที่แยกห่างจากชนบท จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทมากขึ้น ทั้งในเรื่องการกระจายรายได้ การกระจายบริการทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเติบโตของเมืองไม่ได้มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาชนบทเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนา โดยเฉพาะภาคเกษตรซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูจึงเสื่อมโทรมลง ประกอบกับมีแรงจูงใจในเรื่องรายได้ จากการประกอบอาชีพในเมือง ทำให้คนชนบทย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพในเมือง ทำให้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรถูกละทิ้ง ขณะเดียวกัน การขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง ไม่มีระบบเมืองของพื้นที่ในเมือง ก็นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของทั้งคนในเมืองและชนบท ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสม สร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาชนบทและเมืองให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยให้ชนบทยังคงบทบาทเป็นฐานการผลิตทางการเกษตร ขณะที่เมืองช่วยสนับสนุนการตลาด การบริโภค การจ้างงานในชนบท โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของสังคม เพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549).2546:73)

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เศรษฐกิจในระดับชนบทประสบความชะงักงัน เพราะเสียเปรียบทั้งในเชิงเทคโนโลยีการผลิต และการตลาดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมสมัยใหม่ ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชนบทสูญเสียสมดุลทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการมีรายได้น้อยลง ขณะที่การดำเนินชีวิตมีรายจ่ายและหนี้สินเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้มีข้อเสนอทั้งด้านนโยบาย และมาตรการไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนหนี้สิน ราคาผลผลิตทางการเกษตร และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนได้ทุ่มเททั้งงบประมาณ เจ้าหน้าที่และโครงการเพื่อพัฒนาด้านไปในพื้นที่อย่างมหาศาล แต่การแก้ปัญหาในชนบทยังล้มเหลว พื้นที่ชนบทยังคงเสียสมดุลทางเศรษฐกิจต่อไป ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยียังคงดำเนินต่อไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้คนไทยทุกระดับต้องประสบปัญหาในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวจะได้รับการแก้ไข หากประชาชนและชุมชนจะปรับเปลี่ยนกระบวนการ และแนวทางการดำเนินชีวิตโดยการปฏิบัติตามหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและรัฐ โดยเน้นในเรื่องการพึ่งตนเอง โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และควรเป็นการพัฒนาที่เพิ่มทุนทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางกายภาพ ทั้งนี้การผลิตดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ บุคคลและสังคมจะต้องปราศจากความโลภ และความเห็นแก่ตัว ใช้ชีวิตโดยรู้จักพอตั้งอยู่ในความไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ส่วนการพัฒนาประเทศก็ต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ตามหลักวิชาและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้ัญเชิญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเริ่มต้น มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” แผนพัฒนาฉบับที่

9 (พ.ศ. 2545-2549) พัฒนาอย่างเป็นองค์รวมที่มีคนศูนย์กลางการพัฒนา และมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเมื่อถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (พ.. 2550-2554) ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมของคน และระบบเพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แสวงหาประโยชน์ รู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 2550:น.-บ.)

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำป่าไม้ ภูเขา สภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน มีฝนตกชุก เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร สภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน มีฝนตกชุกเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร ทั้งพืชสวน พืชไร่ และการประมง อย่างไรก็ตามจังหวัดจันทบุรีก็ยังมีปัญหาอีกหลายอย่าง เช่น ปัญหาภัยแล้ง การปล่อยที่ดินรกร้าง ผลผลิตล้มตลาต ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง และภาระหนี้สินของเกษตรกร ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจและแนวทาง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีความสุขประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจันทบุรีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการรับรู้และใช้ประโยชน์จากเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี
5. เพื่อศึกษาบุคคลต้นแบบที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสภาพลักษณะปัญหาของพื้นที่และประชากร ในจังหวัดจันทบุรี
2. สอบถาม และสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จากแต่ละอำเภอในจังหวัดจันทบุรี
3. เก็บรวบรวมข้อมูล จัดกระทำข้อมูล สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรรับรู้และมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง โดยรับรู้จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และได้นำมาใช้บางครั้งในชีวิตประจำวัน ในด้านการออม ประหยัดและการทำบัญชีครัวเรือน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักการที่เกษตรกรใช้มากที่สุด คือ ความรู้คู่คุณธรรม การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักการที่เกษตรกรใช้มากที่สุด คือ การที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มี เพศ อายุ การรับรู้จากสื่อแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน เกษตรกรที่มีสถานภาพในครอบครัว ภาระหนี้สินในหมู่บ้านมีแหล่งเรียนรู้แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกษตรกรที่ไม่มี, มีความสามารถในการชำระหนี้แล้วใช้ชีวิตดำเนินการแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่งในชุมชน รายได้ ความเข้าใจ แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เกษตรกรที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน แตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีการประยุกต์ใช้มากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และเกษตรกรและบุคคลในครอบครัว นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บางครั้งแตกต่างจากการนำมาใช้ทุกครั้ง ซึ่งการนำมาใช้ทุกครั้ง จะมีการประยุกต์ใช้มากกว่าการนำมาใช้บางครั้ง

สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านการรับรู้และใช้ประโยชน์ เกษตรกรส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความเข้าใจในระดับปานกลางและรู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การทำตามความสามารถของตนเองก่อน ฟังผู้อื่นโดยรู้จากแหล่งที่เป็นสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์ ในหมู่บ้านมีแหล่งเรียนรู้ และปฏิบัติที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลายแห่ง เกษตรกรและบุคคลในครอบครัวส่วนใหญ่ ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บางครั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การออม ประหยัด การทำบัญชีครัวเรือน การประกอบอาชีพ และการพัฒนาท้องถิ่น

ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันสื่อโทรทัศน์มีอยู่เกือบทุกบ้าน นับว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และปัจจุบันก็มี การเผยแพร่ เรื่องราวของเศรษฐกิจพอเพียงบ่อยๆ นอกจากนี้หลายหมู่บ้านได้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ทำให้ได้เห็นตัวอย่างของการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้บางครั้งในกิจกรรมที่สามารถทำได้ เช่น การดำเนินชีวิต โดยการออม การประหยัด การทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่ทำได้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน และสามารถเห็นผลความสำเร็จของความประหยัดและตัวเลขของเงินเก็บออมที่มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสำเร็จที่ชัดเจน เป็นจริง

2. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หลักการที่เกษตรกรส่วนใหญ่นำมาใช้ในระดั้มากที่สุด คือ การมีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้เพราะทั้งในเรื่องความรู้และคุณธรรม เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และมีคุณค่าต่อสังคม สอดคล้องกับทฤษฎี หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ในการดำรงชีวิต และสังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า หลักการที่เกษตรกรใช้มากที่สุด คือ การที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาท้องถิ่นใช้วิธีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งนักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมมือกัน ตั้งแต่การวางแผนและปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดปัญญา สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้ตามกระบวนการบริหารการพัฒนาบุคคลใหม่ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การพัฒนาและการแก้ปัญหา สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.(2548).**กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง**.กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จรี วิจิตรวาทการ และคนอื่นๆ (2551). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพฯ:ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี.(2007). “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความเป็นมาและความหมาย,” **NIDA Development Journal**. Vol 47 No 1.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. กรุงเทพฯ:สภายุทธศาสตร์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. (2550).กรุงเทพฯ:สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิชัย รูปขำดี.(2553). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับงานท้องถิ่น**.(ออนไลน์).แหล่งที่มา:www.localmoi.go.th. (5 กุมภาพันธ์ 2553).
- วิธีการพัฒนาชีวิตโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : nandoae.go.th. (16 ธันวาคม 2552).
- เศรษฐกิจพอเพียง:จากแผนพัฒนาฉบับที่ 10 สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข**.(ออนไลน์). แหล่งที่มา:uinthai.com.(16 ธันวาคม 2552).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์.(2543).**ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.พิมพ์ครั้งที่ 3**. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ คำดี (2552). **กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่น (ออนไลน์)**.แหล่งที่มา :www.oknation. net.(23 ธ.ค.252).

คุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

Economical virtue of students at watsingha school (woraphrasit vithaya)

พระเอก จิตตปาสาโท (บุญโยประการ)¹, คมพล สุวรรณภูมิ², นักรบ เถียรอ่ำ¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี ² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์(วรประสิทธิ์วิทยา) จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน ประชากรที่ใช้ครั้งนี้มีนักเรียน 75 คน ผู้ปกครอง 75 คนรวมจำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการศึกษา

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยด้านความประหยัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.93$) จำแนก รายด้านพบว่า ด้านการประหยัดเวลา ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการประหยัดน้ำ ($\bar{X} = 4.06$) และด้านการประหยัดไฟฟ้า ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล และความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน ที่มี เพศ และความรู้เรื่องการประหยัดพลังงานต่างกัน มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนที่มี อายุ และการศึกษา ต่างกัน มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำคัญควรส่งเสริมเกี่ยวกับการประหยัดเพิ่มมากขึ้นโดยทำเป็นประจำและอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้นักเรียนได้รับรู้และนำมาปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดในอนาคต

คำสำคัญ : คุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด

Abstract

This research. The purpose is to 1) study the Morality and economics, and 2) compare the economics of school Morality Wat Sing (Woraprasitwittaya) recognize the individuals and the knowledge of energy efficiency. The student population is 75 people 75 people a total of 150 people who use it as a tool for estimating the scale. The statistics used to analyze the frequency and percentage mean and standard deviation of the t-test and the F-test, the difference is a couple of chef Stephen (Scheffe).

Results of the study

1. The level of Morality. The economics of the students. Wat Sing School. (Woraprasitwittaya) Bangkaja Muang Chanthaburi province as a whole showed that the average value of the economy in the medium level ($\bar{X} = 3.93$) and to find the time ($\bar{X} = 4.17$) in water ($\bar{X} = 4.06$.) and the saving power ($\bar{X} = 3.85$), respectively.

2. Comparative Morality. The economics of the students. Wat Sing School. (Woraprasitwittaya) by personal factors. Energy and knowledge that students and parents of students who had sex and about the same energy. The Morality and economics. Overall and the differences are statistically significant at the .05 level. Students and parents of students with different age and education, morality, ethics and economics. And the overall. No different.

Suggestion

Promote increased by about saving routine and ongoing basis. The awareness and education influence attitudes and behavior modification of students saving. To stimulate awareness of the students get to know and to follow. This will result in students' Morality economy of the future.

Keyword : Ethics and economics.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ที่เน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นคนไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จากความมุ่งหมายและหลักการดังกล่าวจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์ กิจกรรมแนะแนวรักความประหยัดที่มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้เชิงปัญหา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤติ วางแผนการศึกษาต่อ และพัฒนานิสัยโลกอาชีพและมึงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นกิจกรรมแนะแนวรักความประหยัดจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนโดยองค์รวมทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมและเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม (กรมวิชาการ. 2544 : 73)

นักเรียนเรียนรู้ผ่านการเรียนแบบ โดยเฉพาะกับคนใกล้ชิดอย่างพ่อแม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของลูกมากที่สุดรองลงมา ก็เป็นสื่อ และผู้คนในสังคมแวดล้อม ซึ่งอย่างหลังนี้เป็นปัจจัยภายนอกที่ตามไปควบคุมยากดังนั้น คุณพ่อคุณแม่และผู้ใหญ่ในบ้านต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน ซึ่ง พ่อ แม่ จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหากทำได้ เด็กจะประสบความสำเร็จในชีวิตเบื้องต้นไปแล้ว ครั้งหนึ่ง โรงเรียนเป็นแหล่งที่สองรองจากบ้านที่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมืองก็เป็นอีกส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน นักเรียนวัยรุ่นจะก้าวตามแฟชั่น ชอบใช้สินค้าที่มียี่ห้อ และมาจากต่างประเทศชอบเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า เข้าร้านอินเทอร์เน็ต เที่ยวกลางคืนตามสถานบันเทิง ดื่มเหล้าและสารเสพติด ตั้งแต่วัยไม่พ้นวัยเรียน นักเรียนวัยรุ่นจำนวนมากมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปในด้านฟุ่มเฟือย ไม่ประหยัด และไม่อดออม นักเรียนที่มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อไม่ประหยัดอดออม จะเป็นในช่วงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะเป็นวัยที่พ่อแม่เริ่มให้อิสระอีกทั้งเป็นช่วงที่เพื่อน และสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากต่อวัยรุ่น และยังเป็นช่วงที่วัยรุ่นเริ่มตัดสินใจเลือก และยอมรับค่านิยมที่เหมาะสมแก่ตนเอง (วัชร ฐวธรรม. 2525 : 2 - 3) ในสังคมปัจจุบันนี้ การผลิตสินค้าจะผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคซึ่งส่วนมากก็คือ วัยรุ่นนั่นเองตัวอย่าง เช่น อาหารฟาสต์ฟู้ดจะสังเกตเห็นว่า ผู้บริโภคที่เข้ามารับประทานในร้าน มักจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนโสดระดับอายุระหว่าง 15 - 30 ปีมากที่สุด เนื่องจากเป็นสถานที่นัดพบ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำก็จริง แต่จะเป็นผู้ซื้อที่จับจ่ายง่าย ซื้อด้วยความพอใจ (กษวรรณ ขจรเสรี. 2539 : 9) กล่าวได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้ซึมซับเอาค่านิยมทั้งในด้านวัตถุนิยม และบริโภคนิยมมากเกินไป อาจส่งผลให้นักเรียนดำเนินชีวิตไม่ถูกต้อง เมื่อความต้องการอยากมีอยากได้เข้ามาครอบงำ จึงทำให้นักเรียนเกิดความพยายามค้นคว้าวิถีทางเพื่อให้ได้มาในสิ่งดังกล่าว เช่น ปัญหาคอร์ปชั่น อาชญากรรม การค้าประเวณี และการค้ายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น คนที่ครอบครัวยังมีฐานะดีก็กระทำไม่ได้โดยไม่มีเดือร้อน แต่ถ้าอยู่ในครอบครัวที่ฐานะไม่ดีก็จำเป็นต้องพึ่งตนเองและทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนหมายปองสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ วัยรุ่นกลุ่มนี้จะออกหางานพิเศษทำ เช่น ลักขโมย ตลอดจนจนนำไปสู่การขายบริการทางเพศ (ณัฐฉา ศรียกัญญ. 2540 :153) ที่เห็นว่าควรพัฒนาคุณลักษณะสำคัญได้แก่ พฤติกรรมประหยัดให้กับเยาวชนไทย เพื่อให้มีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ลดพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย รวมทั้งกระตุ้นให้ตระหนักถึงความจำเป็นและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการบริโภค เพื่อให้เกิดผลที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว รวมทั้งลดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นและจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ซึ่งใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กนักเรียนให้มีคุณธรรมและเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข

รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้จัดทำโครงการคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้แนวปฏิบัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำและโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายผลกระบวนการ ปลูกฝังสร้างจิตสำนึก สอดแทรกหลักคุณธรรม จริยธรรมและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปี 2550โดยมีความมุ่งหวังที่จะเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ให้กับนักเรียนและเยาวชนในอันที่จะสามารถดำรงตนอยู่ในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างปกติสุข และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2551 ที่เน้นด้านคุณธรรมนำความรู้เป็นสำคัญ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2549 : 2)

ในกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามแนวดำเนินการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำที่โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ดำเนินการอยู่เป็นปกตินั้น จากการประเมินผลการดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยผ่าน

กิจกรรม ต่างๆโดยยึดหลักไตรสิกขา (กิณ อยู่ ดู ฟัง เป็น) มาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนชื่อเรียกเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ จะเป็นชื่อใดก็ตาม โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) มีการบริหารจัดการปลูกฝังคุณธรรม-จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการจัดการเรียนรู้ เมื่อโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 1 ให้โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) เป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ให้โรงเรียนเปิดบ้านคุณธรรม เพื่อเผยแพร่เทคนิค การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต่อสาธารณชนและโรงเรียนเครือข่ายที่เข้าร่วม กิจกรรมเปิดบ้านคุณธรรม นำเศรษฐกิจ ชีวิตพอเพียงพบว่า มีผลการดำเนินงานที่น่าพึงพอใจในระดับมากในทุกรายการ ซึ่งเป็นหลักฐานที่บ่งบอกว่าผลการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ดำเนินการอยู่เป็นปกตินั้น ประสบผลสำเร็จแล้วในบางส่วน แต่กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนก็หาได้ดังคิดเพียงเท่านั้น เพราะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ได้แก่ ชุมชนบ้านบางกะจะ และสี่พญา องค์การศึกษาในชุมชน คือ วัดสิงห์ ได้มีการปรึกษาหารือกันรูปแบบของไตรภาคีอันประกอบด้วยบวรคือ บ้าน วัด และโรงเรียน ในอันที่จะกำหนดแผนการในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเชิงประจักษ์เพิ่มมากขึ้นโดยมีความมุ่งหวังที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ฝังลึกลงในเจตคติของนักเรียนอย่างคงทนถาวร จึงได้จัดทำกิจกรรมด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน “สานคุณธรรมชั้นนำด้านความประหยัด” ผู้วิจัย จึงมีความต้องการที่จะศึกษาคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) เพื่อที่จะนำผลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของกิจกรรมและเพื่อเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาอื่นๆ ทั้งในสังกัดและนอกสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียน จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 150 คน (ที่มา : สถิตินักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ ปีการศึกษา 2554) การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้วิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับ นักเรียนโรงเรียนวัดพลับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach. 1990 : 202 - 204) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9528 จำแนกรายด้านได้แก่ ประหยัดการใช้ไฟฟ้าได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7959 ประหยัดเวลาได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9175 ประหยัดค่าใช้จ่ายทรัพย์สินได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7821 ประหยัดการใช้น้ำได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9637

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยด้านความประหยัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.93$) จำแนกรายด้านพบว่า ด้านการประหยัดเวลา ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการประหยัดน้ำ ($\bar{X} = 4.06$) และด้านการประหยัดไฟฟ้า ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ
2. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล และความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน ที่มี เพศ และความรู้เรื่องการประหยัดพลังงานต่างกัน มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน ที่มี อายุ และการศึกษา ต่างกัน มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัด ของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

นักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.33 ด้านอายุ มากกว่าครึ่งมีอายุระหว่าง 9 - 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.33 รองลงมา อายุระหว่าง 12 - 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.67 และอายุระหว่าง 6 - 8 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 ด้านระดับการศึกษา มากกว่าครึ่งเป็นระดับการศึกษาช่วงชั้นที่ 2.(ป.4-6) คิดเป็นร้อยละ 66.22 และระดับการศึกษาช่วงชั้นที่ 1. (ป.1-3) คิดเป็นร้อยละ 33.78

ผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนวัดสิงห์ มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.67 ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.00 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปีคิดเป็นร้อยละ 22.67 และมีอายุระหว่าง 51 - 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.33 ด้านระดับการศึกษามากกว่าครึ่งมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.33 และมีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.67

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา) จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน โดยรวม มีระดับความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน ในระดับมาก (เท่ากับ .58)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนและผู้ปกครองของโรงเรียนวัดสิงห์ มีระดับความรู้เรื่องการประหยัดพลังงานในระดับมาก (เท่ากับ .27 - .97) เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับคือ ใช้ไฟฟ้่าอย่างประหยัด (เท่ากับ .97) บุคคลในข้อใดไม่ช่วยประหยัดน้ำ (เท่ากับ .83) ใช้โทรทัศน์อย่างช่วยประหยัดไฟฟ้า (เท่ากับ .77) ตามลำดับ

รองลงมานักเรียนและผู้ปกครองของโรงเรียนวัดสิงห์ มีระดับความรู้เรื่องการประหยัดพลังงานในระดับน้อย เมื่อเรียงลำดับจากน้อยไปมาก 3 ลำดับคือ เมื่อมีแขกมาที่บ้าน เราจะต้อนรับแขกอย่างประหยัดน้ำ (เท่ากับ .27) การใช้หลอดไฟประหยัดพลังงาน (เท่ากับ .28) ในขณะที่อาบน้ำ สามารถประหยัดน้ำได้ (เท่ากับ .29) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนวัดสิงห์ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้
คุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียนในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ เวลาประหยัด การใช้น้ำ ประหยัดการใช้ไฟฟ้า ประหยัดการใช้จ่ายทรัพย์สิน ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่า มีการปลูกฝังและฝึกฝนตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เล็กๆ ให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องจนเป็นนิสัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจะเกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ อันจะเป็นผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ต่อเนื่องไปตลอดจนถึงสังคมและประเทศชาติ

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดของนักเรียน จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา พบว่า คุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด ประหยัดการใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ประหยัดการใช้จ่ายทรัพย์สิน ประหยัดการใช้น้ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะ คือ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่แปรเปลี่ยนไปตามแฟชั่น ใช้จ่ายเงินจำนวนน้อยของตนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด คิดก่อนใช้จ่ายและจ่ายเท่าที่จำเป็นเสมอ ไม่ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย แต่ก็มิได้ตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินสมควรแก่เหตุ รู้จักใช้ ดูแลและบำรุงทรัพย์สินสิ่งของเครื่องใช้ทั้งของตน และของส่วนรวม มีการวางแผนใช้จ่ายให้รอบคอบโดยมีสัดส่วน และรู้จักมีความคิดเพิ่มพูนทรัพย์สิน รู้จักการออม ส่วน อายุ ความรู้เรื่องการประหยัดพลังงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ประหยัดการใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ประหยัดการใช้จ่ายทรัพย์สิน ประหยัดการใช้น้ำ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับการประหยัดเพิ่มมากขึ้นโดยทำเป็นประจำและอย่างต่อเนื่อง เพราะการรับรู้ถึงข้อมูลและการสอนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการประหยัดของนักเรียน เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้นักเรียนได้รับรู้และนำมาปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัดในอนาคต

1.2 ทางสถานศึกษาที่นักเรียนได้ศึกษาอยู่ควรมีรางวัลแก่นักเรียนผู้มีความคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด เช่น เมื่อนักเรียนเห็นไฟฟ้าเปิดทิ้งเอาไว้ก็ไปปิดทันที

1.3 ทางสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด อย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น เป็นการให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้นักเรียน

1.4 โรงเรียนควรเน้นความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความประหยัด โดยบ้าน วัด และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประหยัด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยในเรื่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ควบคู่กันไป

2.2 การศึกษาวิจัยกิจกรรมของนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมด้านอื่นๆ เช่น ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

2.3 ควรวิจัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยเน้นที่โรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องแก่นักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544 ก). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : กรมฯ กระทรวงศึกษาธิการ.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 ถึง ฉบับที่ 9.2457. ราชกิจจานุเบกษา 12 (24 มิถุนายน) : 20.

กษวรรณ ขจรเสรี. (2539). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบและพฤติกรรมกรรมการบริโภคในโลกยุคไร้พรมแดน.ร่มไทรทอง** ปีที่ 5, ฉบับที่ 6 (เม.ย. - พ.ค. 2539) หน้า 8 - 11.

ณัฐวุฒิ ศรีกตัญญู. (2540). **รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรม การเปิดรับสื่อและพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าของเจนเนอเรชั่น วายในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรีย์ ธวัชธรรม. (2525). **ยุทธวิธีในการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. (2549). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2549**. จันทบุรี.

Conbach, L. J.(1990). **Essentials of Psychological Testing (5th ed.)**. New York : Harper Collins.

ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ฉบับสมบูรณ์
(Poster Presentation)

สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 5 เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 107 ปี
การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 2
เรื่อง “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง”
วันที่ 19-20 ธันวาคม 2554

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี

การปรับปรุงคุณภาพข้าวเกรียบกล้วยหอม Quality Improvement of Banana Cracker

อรอนงค์ ศรีพาทกุล ปิยะพงษ์ เอกวัฒน์ สุรินทร์ นามไว
 คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การพัฒนาสูตรข้าวเกรียบกล้วยหอมโดยการศึกษาอัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีที่เหมาะสม โดยศึกษาที่อัตราส่วน 100:0 90:10 80:20 70:30 และปริมาณของเนื้อกล้วยหอมที่ปริมาณร้อยละ 20 30 และ 40 โดยน้ำหนักแป้ง ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสพบว่า ข้าวเกรียบกล้วยหอมที่อัตราส่วนแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลี ร้อยละ 80 :20 และปริมาณของเนื้อกล้วยหอมร้อยละ 20 ผู้บริโภคให้การยอมรับมากที่สุด โดยมีระดับความชอบมาก การอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอดที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียสเวลา 240 นาที ทำให้ข้าวเกรียบหลังทอดมีลักษณะปรากฏที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด การศึกษาอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอมหลังทอด 1 เดือน พบว่า ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลีนร่วมกับการใช้ซิลิกาเจลเป็นสารดูดความชื้นมีค่า TBA (thiobarbituric acid) เท่ากับ 2.57 มิลลิกรัมมาโลนัลดีไฮด์ต่อกิโลกรัม และปริมาณเชื้อจุลินทรีย์อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

คำสำคัญ ข้าวเกรียบ กล้วยหอม อายุการเก็บรักษา

Abstract

Development of banana cracker was done at different ratios of cassava to wheat flour. The studied ratios were at 100:0, 90:10, 80:20 and 70:30. The dough was added with banana at 20, 30, and 40 % by flour weight. According to sensory analysis, consumer preferred the banana cracker with the ratio of cassava flour to wheat flour at 80:20 containing banana at 20% by flour weight at the preference level of much like. The banana dough was dried in the oven at 55°C for 240 min. The consumer most accepted the appearance of the banana cracker after frying. The cracker was kept for 1 month in metalitefoil bag with silica gel to absorb excess moisture. After storage, the cracker had thiobarbituric acid (TBA) value at 2.57 mg-malonaldehyde/kg and total bacteria less than regulatory standard.

Keywords cracker, banana, shelf-life

บทนำ

จังหวัดเพชรบุรีมีผลิตผลทางการเกษตรหลายชนิด เช่น มะนาว ชมพู่ กล้วยน้ำหว่า กล้วยหอม โดยเฉพาะกล้วยหอมทอง จังหวัดเพชรบุรีมีเกษตรกรปลูกจำนวนมากและรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรทำยาง มีการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกที่สำคัญของประเทศ ในกระบวนการส่งออกจะมีกล้วยหอมที่ไม่ได้มาตรฐาน และปริมาณกล้วยหอมที่เกษตรกรปลูกมากเกินไปปริมาณที่ส่งออก ถ้าสามารถนำกล้วยหอมในส่วนนี้มาใช้ประโยชน์จะช่วยเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบ และส่งเสริมให้ชุมชนผลิตสินค้า OTOP เพิ่มรายได้

ข้าวเกรียบทำจากแป้งเป็นส่วนประกอบหลัก เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งสาลี แป้งมันสำปะหลัง ผสมด้วยเนื้อสัตว์ หรือผัก เครื่องปรุงรส บดผสมให้เข้ากันทำให้สุกแล้วทำเป็นรูปร่างต่างๆ ทำให้แห้ง นำไปทอดหรืออบก่อนรับประทานข้าวเกรียบที่จำหน่ายโดยทั่วไป มีการปรุงรส แต่งกลิ่นสี และรสชาติ ให้นำรับประทาน แต่ขาดคุณค่าทางโภชนาการที่ให้ประโยชน์แก่ร่างกาย ถ้ามีการเติมปลา กุ้ง ผักหอม หรือกล้วย จะช่วยเพิ่มปริมาณสารอาหาร สี เนื้อสัมผัสและรสชาติให้ดีขึ้น

นอกจากนั้นยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ที่ต้องการเพิ่มรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร การผลิตอาหารที่ปลอดภัย และเพิ่มมูลค่าสินค้า OTOP ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการปรับปรุงคุณภาพข้าวเกรียบกล้วยหอมโดยมีวัตถุประสงค์งานวิจัยเพื่อศึกษาสูตรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวเกรียบกล้วยหอมและศึกษาวิธีการยืดอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอม เป็นการใช่วัตถุดิบที่มีมากในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดและช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมนอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสูตรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวเกรียบกล้วยหอม
2. เพื่อศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบกล้วยหอม

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีการศึกษาทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

การเตรียมข้าวเกรียบ

นำแป้งมันสำปะหลัง 30 กรัม น้ำ 35 กรัม น้ำตาลทราย 4 กรัม เกลือ 1.5 กรัม พริกไทย 2.5 กรัม ผสมให้เข้ากัน นำไปตั้งไฟอ่อนเคี่ยวจนมีลักษณะข้นเหนียวเติมน้ำแป้งมันสำปะหลังอีก 30 กรัม นวดให้เนื้อมีความเหนียวเนียน ปั้นเป็นแท่งยาวเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร นำไปนึ่งให้สุก ประมาณ 60 นาที ทิ้งให้เย็นแล้วนำไปแช่ตู้เย็น หั่นเป็นชิ้นบางๆขนาด 2 มิลลิเมตร อบแห้งจนแห้งสนิท ทอดที่อุณหภูมิ 180 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรรมวิธีการผลิตข้าวเกรียบกล้วยหอมโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาอัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด นำข้าวเกรียบสูตรพื้นฐานมาศึกษาอัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีที่เหมาะสมโดยศึกษาที่อัตราส่วนร้อยละ 100:0 90:10 80:20 70:30 การคัดเลือกสูตรที่เหมาะสมโดยนำข้าวเกรียบที่ทอดแล้วไปทดสอบ ดังนี้

1.1.1 การประเมินคุณภาพประสาทสัมผัสด้าน ลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ ความกรอบและความชอบรวม โดยใช้การทดสอบแบบ 9 - point Hedonic scale ใช้ผู้ทดสอบชิมทั่วไป จำนวน 50 คน วางแผนการทดลองแบบ RCBD ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยวิธี Duncan new Multiple Rang Test (DMRT)

1.1.2 การทดสอบทางกายภาพ วัดค่าความหนาแน่น การขยายตัว ลักษณะเนื้อสัมผัสด้วยเครื่อง Texture analyzer

1.2 ศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างเนื้อกล้วยหอมกับแป้ง โดยใช้ปริมาณของเนื้อกล้วยหอมร้อยละ 20 30 และ 40 โดยน้ำหนักแป้ง คัดเลือกสูตรที่เหมาะสมโดยนำข้าวเกรียบที่ทอดแล้ว มาประเมินคุณภาพประสาทสัมผัสและทดสอบทางกายภาพ

1.3 ศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอดโดยใช้ ตู้อบลมร้อน อุณหภูมิ 3 ระดับ 55 65 75 องศาเซลเซียสและเวลา 120 180 240 นาที วางแผนการทดลองแบบแฟกทอเรียล 3x3

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการยืดอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอม

โดยบรรจุข้าวเกรียบกล้วยหอมที่ทอดแล้ว 3 สภาวะคือ กล้วยพอลิโพรพิลีนไม่ใสสารดูดความชื้น กล้วยพอลิโพรพิลีนใสสารดูดความชื้น (ซิลิกาเจล 2 กรัม/ถุง)และกล้วยพอลิเอทิลีนใสสารดูดความชื้น เก็บรักษา 4 สัปดาห์ นำข้าวเกรียบที่ทอดแล้วมา วัดค่าแรงกดของเนื้อสัมผัส ความหนาแน่น การขยายตัว ความชื้น ปริมาณน้ำอิสระ (a_w) ค่า TBA (Thiobarbituric acid) ปริมาณจุลินทรีย์รวมทั้งหมด ยีสต์และรา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1.1 ศึกษาอัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสดังตารางที่ 1 พบว่าการใช้แป้งสาลีช่วยทำให้คุณภาพของข้าวเกรียบดีขึ้น ข้าวเกรียบที่อัตราส่วนแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลี อัตราส่วน 80 : 20 ผู้บริโภคมีความชอบรวมมากที่สุด ข้าวเกรียบที่มีปริมาณแป้งสาลีที่เพิ่มขึ้นทำให้ข้าวเกรียบมีสีเข้มขึ้น กลิ่น ความกรอบรวมทั้งความชอบรวมมากขึ้น ผู้บริโภคให้การยอมรับสีของข้าวเกรียบที่ใส่แป้งสาลีมากกว่าเพราะข้าวเกรียบจากแป้งมันสำปะหลังล้วนที่มีสีขาวเกินไป แป้งสาลีที่เพิ่มขึ้นทำให้ข้าวเกรียบมีความกรอบมากขึ้นสอดคล้องผลการทดสอบทางกายภาพดังตารางที่ 2 ที่เมื่อใช้แป้งสาลีเพิ่มขึ้นข้าวเกรียบมีค่าแรงกดลดลง การขยายตัวของข้าวเกรียบลดลง เนื่องจากข้าวเกรียบที่มีส่วนผสมของแป้งสาลีมีรูพรุนขนาดเล็กและกระจายสม่ำเสมอมากกว่าข้าวเกรียบจากแป้งมันสำปะหลัง ส่งผลทำให้ความหนาแน่นของข้าวเกรียบลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากแป้งสาลีมีอะมีโลสสูงกว่าแป้งมันสำปะหลังทำให้การขยายตัวลดลง (กล้าณรงค์ ศรีรอดและเกื้อกุล ปิยะจอมขวัญ, 2543) ตารางที่ 1 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบที่อัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อ แป้งสาลีที่แตกต่างกัน

อัตราส่วน	ลักษณะปรากฏ	สี	กลิ่น	รสชาติ	ความกรอบ	ความชอบรวม
100:0	5.23±1.8 ^c	4.86±2.2 ^c	4.56±2.0 ^b	5.16±1.6 ^b	6.10±1.8 ^c	5.33±1.7 ^c
90:10	5.86±1.9 ^{bc}	5.53±2.2 ^{bc}	5.33±1.9 ^b	5.53±1.7 ^b	6.80±1.4 ^b	6.23±1.4 ^b
80:20	7.13±0.9 ^a	7.03±1.8 ^a	6.73±1.6 ^a	7.33±0.9 ^a	7.90±0.8 ^a	7.90±0.9 ^a
70:30	6.60±1.2 ^{ab}	6.20±1.7 ^{ab}	6.66±2.1 ^a	7.46±1.2 ^a	7.70±1.1 ^a	7.53±1.2 ^a

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพของข้าวเกรียบที่อัตราส่วนของแป้งมันสำปะหลังต่อ แป้งสาลีที่แตกต่างกัน

อัตราส่วน	ค่าแรงกด (นิวตัน)	ความหนาแน่น (กรัม/100 มิลลิลิตร)	การขยายตัว (ร้อยละ)
100:0	7.84±0.34 ^a	18.58±0.61 ^d	201.71±2.35 ^a
90:10	7.93±0.47 ^a	23.30±0.35 ^c	168.44±3.18 ^b
80:20	5.78±0.86 ^b	29.64±1.12 ^b	146.07±3.89 ^c
70:30	5.31±0.71 ^b	32.59±1.28 ^a	112.29±2.58 ^d

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

1.2. ศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างเนื้อกล้วยหอมกับแป้งผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสในตารางที่ 3 พบว่า ข้าวเกรียบที่ใส่กล้วยหอมที่อัตราส่วนต่าง ๆ ผู้ทดสอบชิมให้คะแนนการประเมินคุณภาพทางด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ ความกรอบและความชอบรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดย ข้าวเกรียบที่ใส่กล้วยหอมร้อยละ 20 ผู้ทดสอบชิมมีความชอบรวมมากที่สุด ข้าวเกรียบที่เติมกล้วยหอมร้อยละ 20 ช่วยปรับปรุงรสชาติ กลิ่น สี ลักษณะปรากฏ และความชอบรวมให้ดีขึ้น แต่เมื่อใส่กล้วยหอมในปริมาณที่มากขึ้น ข้าวเกรียบมีสีเข้มมากขึ้น มีกลิ่นรสของกล้วยหอมมากเกินไป ความกรอบลดลง เนื่องจากปริมาณกล้วยหอมที่ทดแทนปริมาณแป้งส่งผลให้การขยายตัวของข้าวเกรียบลดลง สอดคล้องกับค่าการขยายตัวและค่าแรงกดของข้าวเกรียบที่ลดลง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบที่อัตราส่วนเนื้อกล้วยหอมกับแป้งที่แตกต่างกัน

กล้วยหอม (ร้อยละ)	ลักษณะ ปรากฏ	สี	กลิ่น	รสชาติ	ความกรอบ	ความ ชอบรวม
0	6.00±1.4 ^b	5.30±1.6 ^b	4.03±1.6 ^d	5.40±1.5 ^{bc}	6.33±1.1 ^b	5.66±1.0 ^b
20	7.86±0.9 ^a	7.76±0.6 ^a	7.56±1.1 ^a	7.13±0.9 ^a	7.50±0.9 ^a	8.26±0.7 ^a
30	5.56±2.2 ^b	5.63±2.2 ^b	6.33±1.6 ^b	5.96±1.7 ^b	5.43±1.7 ^b	6.36±1.8 ^b
40	4.00±1.7 ^c	3.90±1.8 ^c	4.86±1.9 ^c	4.83±1.8 ^c	4.16±1.6 ^c	4.46±1.7 ^c

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพของข้าวเกรียบที่อัตราส่วนเนื้อกล้วยหอมกับแป้งที่แตกต่างกัน

กล้วย หอม (ร้อยละ)	ค่าแรงกด (นิวตัน)	ความหนาแน่น (กรัม/100 มิลลิลิตร)	การขยายตัว (ร้อยละ)
0	5.32±0.41 ^a	10.45±0.52 ^d	136.38±2.38 ^a
20	4.28±0.59 ^b	13.56±0.87 ^c	92.24±3.67 ^b
30	3.48±0.14 ^c	19.68±0.13 ^b	21.08±1.63 ^c
40	3.01±0.06 ^c	22.91±0.92 ^a	19.49±1.12 ^d

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

1.3 ศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอด ข้าวเกรียบสูตรที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดคือ แป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีที่อัตราส่วน 80:20 และปริมาณเนื้อกล้วยหอมร้อยละ 20 ของน้ำหนักแป้ง นำไปศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอด ผลการวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบกล้วยหอม ดังตารางที่ 5 พบว่า อุณหภูมิและเวลาในการอบแห้งมีผลต่อคุณภาพทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบกล้วยหอมโดยที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส เวลา 240 นาที มีคะแนนความชอบรวมสูงสุด การอบแห้งที่อุณหภูมิ 75 องศาเซลเซียส เวลา 240 นาที ได้คะแนนความชอบรวมต่ำสุด เนื่องจากความร้อนที่มากมีผลต่อคุณภาพด้านลักษณะปรากฏและสีของข้าวเกรียบ เพราะข้าวเกรียบได้รับความร้อนสูงจะมีสีเข้ม กลิ่น รสชาติลดลง และมีความชื้นต่ำส่งผลทำให้ข้าวเกรียบมีการพองตัวได้น้อย ลักษณะแผ่นข้าวเกรียบแข็งกระด้างและมีสีเข้มสอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิตา ประทุมเทืองและณัชชา เรืองศิลป์ (2551) รายงานว่า การอบแห้งข้าวเกรียบตาลโดนดที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส การขยายตัวมีแนวโน้มลดลงมากกว่าการอบแห้งข้าวเกรียบตาลโดนดที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส

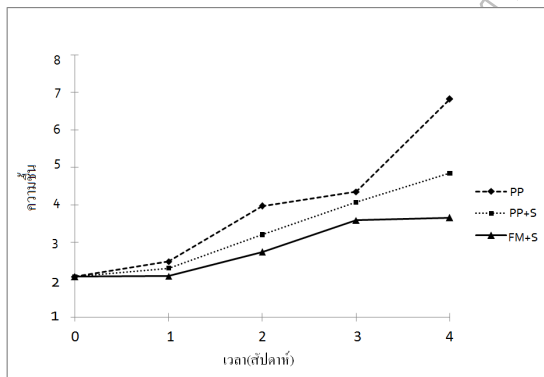
ตารางที่ 5 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบที่อุณหภูมิและเวลาในการอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอดที่แตกต่างกัน

การอบแห้ง (นาที)	ลักษณะ ปรากฏ	สี	กลิ่น	รสชาติ	ความชอบรวม
55 °C					
120	6.50 ^{abcc}	6.30 ^{ab}	6.46 ^{abc}	6.70 ^{abc}	6.60 ^{bcd}
180	6.46 ^{abc}	6.60 ^{ab}	6.66 ^{ab}	6.83 ^{abc}	7.06 ^b
240	7.13 ^a	6.93 ^a	7.10 ^a	7.23 ^a	7.90 ^a
65 °C					
120	6.13 ^{bc}	6.30 ^{ab}	5.66 ^c	6.70 ^{abc}	6.36 ^{cd}
180	6.16 ^{bc}	6.13 ^{ab}	6.46 ^{abc}	6.70 ^{abc}	6.93 ^{bc}
240	6.90 ^{ab}	6.76 ^a	6.80 ^a	7.26 ^a	7.13 ^b
75 °C					
120	6.70 ^{abc}	6.50 ^{ab}	6.73 ^{ab}	7.03 ^{ab}	7.00 ^{bc}
180	6.53 ^{abc}	6.30 ^{ab}	5.86 ^{bc}	6.23 ^c	6.46 ^{bcd}
240	6.03 ^c	5.83 ^b	5.73 ^c	6.36 ^{bc}	6.06 ^c

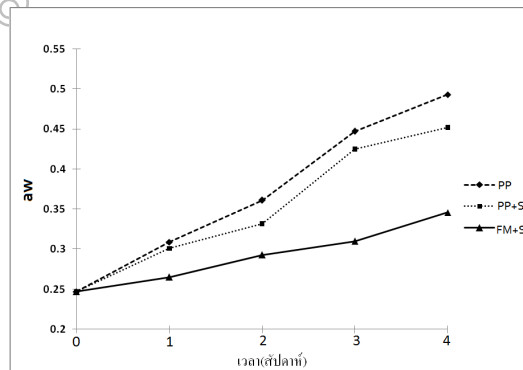
หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการยืดอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอม

การศึกษาอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอมที่ทอดแล้ว 3 สภาวะในระยะเวลา 4 สัปดาห์ พบว่าเมื่อระยะเวลาการเก็บรักษามากขึ้น ความชื้นของข้าวเกรียบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นส่งผลทำให้มีค่าปริมาณน้ำอิสระ (a_w) เพิ่มขึ้น ดังรูปที่ 1 และ 2 ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลีนที่ใส่สารดูดความชื้น ความชื้นจะเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด เนื่องจากถุงพอลิเอทิลีนสามารถป้องกันการแพร่ผ่านของออกซิเจนและไอน้ำได้ เมื่อเทียบกับถุงพอลิโพรพิลีนมีคุณสมบัติยอมให้ไอน้ำ และก๊าซผ่านเข้าออกได้และนอกจากนั้นซิลิกาเจลซึ่งเป็นสารดูดความชื้นจะช่วยลดปริมาณความชื้นและปริมาณน้ำอิสระในอาหาร

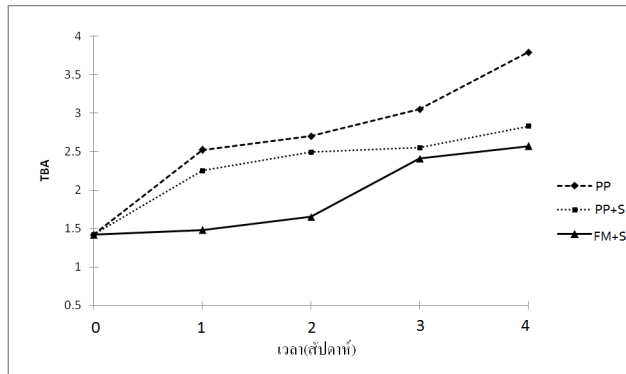

รูปที่ 1 ความชื้นของข้าวเกรียบกล้วยหอมที่ระยะเวลาการเก็บรักษา 4 สัปดาห์

รูปที่ 2 ปริมาณน้ำอิสระ (a_w) ของข้าวเกรียบกล้วยหอมที่ระยะเวลาการเก็บรักษา 4 สัปดาห์

ระยะเวลาการเก็บรักษามากขึ้น ปริมาณไขมันในข้าวเกรียบที่ทอดแล้วจะเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน ทำให้เกิดกลิ่นหืนที่ผู้บริโภคไม่ยอมรับ ซึ่งค่า TBA (thiobarbituric acid) เป็นดัชนีบ่งบอกถึงกลิ่นหืนของผลิตภัณฑ์ที่มีไขมันเป็นองค์ประกอบ จากรูปที่ 3 พบว่า การบรรจุข้าวเกรียบทั้ง 3 สภาวะและระยะเวลาที่มีผลต่อค่า TBA ของข้าวเกรียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) เมื่อระยะเวลาการเก็บรักษาเพิ่มขึ้น ค่า TBA จะเพิ่มขึ้น ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลีนที่ใส่สารดูดความชื้นมีการเพิ่มขึ้นของค่า TBA ต่ำสุด รองลงมาคือถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น และถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น ตามลำดับ เนื่องจากถุงพอลิเอทิลีนที่มีคุณสมบัติป้องกันการซึมผ่านของไอน้ำก๊าซออกซิเจน และป้องกันแสงผ่านได้ดี พร้อมทั้งใส่สารดูดความชื้นทำให้สามารถช่วยลดอัตราการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันของไขมันในข้าวเกรียบได้และการใส่ซิลิกาเจลช่วยลดความชื้นทำให้มีค่า TBA เปลี่ยนแปลงช้าขึ้น

รูปที่ 3 ค่า TBA (thiobarbituric acid) ของข้าวเกรียบกล้วยหอมที่ระยะเวลาการเก็บรักษา 4 สัปดาห์

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสดังตารางที่ 6 พบว่าข้าวเกรียบที่ทอดแล้วทั้ง 3 สภาวะเมื่อระยะเวลาการเก็บรักษามากขึ้น มีแนวโน้มที่ผู้บริโภคให้การยอมรับลดลงโดยข้าวเกรียบที่ทอดแล้วบรรจุในถุงพอลิเอทิลีนที่ใส่สารดูดความชื้นผู้บริโภคให้คะแนนความชอบรวมมากที่สุด รองลงมาคือบรรจุถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น และบรรจุถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้นผู้บริโภคให้คะแนนความชอบรวมน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละสัปดาห์ พบว่าข้าวเกรียบในถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น ในสัปดาห์ที่ 2 ผู้บริโภคไม่ยอมรับในกลิ่นหืนของข้าวเกรียบ เนื่องจากข้าวเกรียบมีความชื้นและค่า TBA เพิ่มขึ้นข้าวเกรียบในถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น ผู้บริโภคให้การยอมรับมากกว่าข้าวเกรียบในถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น เนื่องจากสารดูดความชื้นช่วยลดปริมาณความชื้นและปริมาณน้ำอิสระส่งผลทำให้ข้าวเกรียบมีความกรอบมากกว่าและน้ำยังมีผลต่อปฏิกิริยาออกซิเดชันของไขมันทำให้เกิดกลิ่นที่หืนดังรูปที่ 3 ค่า TBA ของข้าวเกรียบในถุงพอลิโพรพิลีนที่ไม่มีสารดูดความชื้น จะมีค่าสูงกว่า ข้าวเกรียบในสภาวะอื่น ตารางที่ 6 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของข้าวเกรียบที่ทอดแล้วที่ระยะเวลาการเก็บรักษา 4 สัปดาห์ ในบรรจุภัณฑ์ที่ต่างกัน

เวลา (สัปดาห์)	สี	กลิ่นหืน	เนื้อสัมผัส	ความชอบรวม
PP				
0	6.90±0.66 ^{bc}	6.46±0.50 ^{bc}	7.20±0.55 ^{abc}	6.90±0.60 ^{cd}
1	6.90±0.60 ^{bc}	6.30±0.46 ^c	7.06±0.52 ^{bc}	6.86±0.73 ^d
2	6.70±0.98 ^{cd}	3.06±1.14 ^f	6.40±1.13 ^{de}	5.73±1.48 ^e
3	6.30±1.74 ^d	2.83±1.01 ^f	6.23±1.75 ^e	5.13±1.38 ^f
4	6.23±0.81 ^d	2.60±1.03 ^f	5.36±1.35 ^f	4.66±1.24 ^g
PP+S				
0	6.96±0.89 ^{bc}	6.73±0.58 ^{abc}	7.30±0.70 ^{abc}	7.40±0.77 ^{bcd}
1	6.96±0.71 ^{bc}	6.63±0.55 ^{abc}	7.26±0.63 ^{abc}	7.33±0.84 ^{bcd}
2	6.96±0.66 ^{bc}	5.53±1.27 ^d	7.23±1.04 ^{abc}	7.26±0.90 ^{bcd}
3	6.90±1.09 ^{bc}	4.90±1.37 ^e	6.76±1.16 ^{cde}	7.06±0.78 ^{cd}
4	6.90±0.60 ^{bc}	4.63±1.35 ^e	6.50±1.33 ^{de}	7.03±0.71 ^{cd}
FM+S				
0	7.80±0.88 ^a	7.10±0.75 ^a	7.76±0.67 ^a	8.33±0.71 ^a
1	7.40±0.89 ^{ab}	6.86±0.62 ^{ab}	7.73±0.86 ^a	8.23±0.62 ^a
2	7.23±0.92 ^{bc}	6.80±0.55 ^{abc}	7.43±0.77 ^{ab}	8.13±0.86 ^a
3	7.20±0.92 ^{bc}	6.50±0.82 ^{bc}	7.36±0.66 ^{ab}	7.60±0.85 ^b
4	7.16±0.94 ^{bc}	6.26±1.01 ^c	6.90±0.92 ^{bcd}	7.43±0.67 ^{bc}

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

PP คือ ถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น

PP+S คือถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น

FM+S คือถุงพอลิเอทิลเลทใส่สารดูดความชื้น

ผลการตรวจเชื้อจุลินทรีย์ของข้าวเกรียบทั้ง 3 สภาวะพบว่า ระยะเวลาการเก็บรักษา 4 สัปดาห์ ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลเลทใส่สารดูดความชื้น มีปริมาณจุลินทรีย์รวม ยีสต์และราอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมปี 2530 ส่วนข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิโพรพิลีนทั้งในสภาวะที่มีและไม่มีสารดูดความชื้น มีปริมาณยีสต์และรามากกว่า 1×10^2 โคโลนีต่อกรัม ซึ่งเกินค่ามาตรฐานที่กำหนดในสัปดาห์ที่ 3 เนื่องจากถุงพอลิเอทิลเลทเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันการแพร่ผ่านของออกซิเจนและคาร์บอนไดออกไซด์ได้ดีที่สุด ทำให้ค่าปริมาณน้ำอิสระของข้าวเกรียบต่ำไม่เหมาะสมที่ยีสต์และราจะเจริญได้และการใช้ซิลิกาเจลเป็นสารดูดความชื้นเป็นการปรับสภาวะภายในบรรจุภัณฑ์ให้แตกต่างจากสภาพบรรยากาศปกติ สารดูดความชื้นมีความสามารถในการลดการละลายสูงรวมตัวกับน้ำได้ดี มีผลให้ปริมาณความชื้นและปริมาณน้ำอิสระของผลิตภัณฑ์อาหารลดลง

สรุปและอภิปรายผล

ศึกษารวมวิธีการผลิตข้าวเกรียบกล้วยหอม

1. อัตราส่วนแป้งมันสำปะหลังต่อแป้งสาลีใน ข้าวเกรียบสูตรพื้นฐานที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดคือที่อัตราร้อยละ 80:20 มีคะแนนความชอบรวม 7.9

2. อัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างเนื้อกล้วยหอมกับแป้ง พบว่า ปริมาณเนื้อกล้วยหอมร้อยละ 20 โดยน้ำหนักของแป้งผู้บริโภครับมากที่สุดมีคะแนนความชอบรวม 8.26

3. อุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งข้าวเกรียบกล้วยหอมก่อนทอดด้วยตู้อบลมร้อน พบว่า ที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส เวลา 240 นาที ข้าวเกรียบที่ทอดแล้ว มีคะแนนความชอบรวมมากที่สุด

4. ข้าวเกรียบกล้วยหอมมีสูตรดังนี้ แป้งมันสำปะหลังร้อยละ 43.38 แป้งสาลีร้อยละ 10.86 กล้วยหอมร้อยละ 13.55 น้ำร้อยละ 26.16 น้ำตาลร้อยละ 4.45 เกลือร้อยละ 1.05 พริกไทยร้อยละ 0.55

ศึกษาการยืดอายุการเก็บรักษาข้าวเกรียบกล้วยหอม

1. ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลเลทใส่สารดูดความชื้นมีคุณภาพที่ดีที่สุดและผู้บริโภคมีความชอบรวมมากที่สุด รองลงมาคือ ถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น และถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น

2. ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิเอทิลเลทใส่สารดูดความชื้น มีอายุการเก็บรักษามากกว่า 4 สัปดาห์ ข้าวเกรียบที่บรรจุในถุงพอลิโพรพิลีนใส่สารดูดความชื้น มีอายุการเก็บรักษาไม่เกิน 3 สัปดาห์และถุงพอลิโพรพิลีนไม่ใส่สารดูดความชื้น มีอายุการเก็บรักษาไม่เกิน 2 สัปดาห์

2. ซิลิกาเจลเป็นสารดูดความชื้น ช่วยยืดอายุการเก็บรักษาได้ โดยช่วยลดค่าความชื้น ค่าปริมาณน้ำอิสระ (a_w) ค่า TBA ของข้าวเกรียบ

เอกสารอ้างอิง

กล้าณรงค์ ศรีรอดและเกื้อกุล ปิยะจอมขวัญ. 2543. เทคโนโลยีของแป้ง พืชม์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สาธิตา ประทุมเทืองและณัชชา เรืองศิลป์. 2551. งานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบตาลโดนด.

เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2530. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมข้าวเกรียบ. มอก.701-2530 .

การพัฒนาชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล Development of Reduced Sugar Palmyry Fruit Pulp Chiffon Cake

อรอนงค์ ศรีพาทกุล, จันทรา แก้วประสม และอาภาพร จันทน์แนม
 คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การพัฒนาชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล โดยการศึกษาปริมาณเนื้อตาลโตนดที่เหมาะสมของชิฟฟอนเค้กลูกตาล ที่ร้อยละ 10 20 และ30 โดยน้ำหนักแป้ง ศึกษาการใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืชปริมาณร้อยละ 25 50 75 และการใช้ไซลิทอลเป็นสารให้ความหวาน ร้อยละ 10 20 และ30 ผลการวิจัยพบว่า ชิฟฟอนเค้กที่ใช้เนื้อตาลร้อยละ 30 ใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืชร้อยละ 75 และการใช้ไซลิทอลเป็นสารให้ความหวานร้อยละ 20 ผู้บริโภคให้การยอมรับมากที่สุด ระดับความชอบปานกลาง ได้คะแนน 6.22 เมื่อทดสอบทางประสาทสัมผัสโดยใช้ 7-Point Hedonic scale ชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลมีปริมาณไขมันลดลงร้อยละ 22.7 การเก็บรักษาชิฟฟอนในถุงพอลิโพรพิลีนที่อุณหภูมิห้องสามารถเก็บรักษาได้ 1 วัน ที่อุณหภูมิ 6-8 องศาเซลเซียสสามารถเก็บรักษาได้ 3 วัน
คำสำคัญ ชิฟฟอนเค้ก เนื้อลูกตาล ไซลิทอล

Abstract

The development of reduced sugar chiffon cake from use of palmyry fruit pulp was done by studying the amount of suitable palmyry fruit pulp used in chiffon cake. The studied ratios were at 10, 20 and 30 percent of palmyry fruit pulp by flour weight. Coconut milk was substituted for vegetable oil in 10, 20, and 30 percent. In addition, xylitol which gives sweet was replaced at 10, 20, and 30 percent of sucrose. Result of formulation development showed that the most acceptance formulation of reduced sugar palmyry fruit pulp chiffon cake consisted of 30 % palmyry fruit pulp, 75 % coconut milk and 20 % xylitol. The chiffon cake from palmyry fruit pulp gave the lower fat 22.7 percent. Consumer acceptance test was revealed that they liked product moderately (6.22) using 7-point hedonic scale. The storage test showed that Chiffon Cake from palmyry fruit pulp in polypropylene bag at the room temperature and 6-8 °C storage could be kept for 1 days and 3 days respectively.

Keywords chiffon cake, palmyry fruit pulp, xylitol

บทนำ

จังหวัดเพชรบุรี มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ทะเล ป่าเขา แม่น้ำ วัด วัง โบราณสถาน แหล่งศิลปวัฒนธรรม และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 123 กิโลเมตร มีการคมนาคมสะดวก จากปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดเพชรบุรีมาก แล้วยังมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านจังหวัดเพชรบุรี เพื่อไปท่องเที่ยวในจังหวัดทางภาคใต้ ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อของฝาก ของที่ระลึกฝากเพื่อนฝูงและญาติมิตร จึงทำให้จังหวัดมีรายได้จากสินค้าในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะขนมหวาน ซึ่งการบริโภคมีจำนวนลดลงเนื่องจากคนหันมาสนใจสุขภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เพชรบุรีที่มีต้นตาลจำนวนมากสามารถนำไปแปรรูปเป็นอาหารได้หลายชนิด เช่น ขนมตาล จาวตาลเชื่อม ลูกตาลเชื่อม น้ำตาลสด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากลูกตาล เป็นการใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบที่มีมากในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบ ส่งเสริมให้ชุมชนผลิตสินค้า OTOP เพิ่มรายได้ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาสูตรชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่ซื้อของฝากนอกเหนือจากขนมหวาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสูตรชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล
2. เพื่อศึกษาคุณค่าทางอาหารของชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีการศึกษาทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมเนื้อตาล

คัดเลือกลูกตาลสุกที่มีความสุกเต็มที่ โดยเลือกลูกตาลที่ขั้วหลุด เปลือกนิ่ม และเนื้อภายในมีสีเหลืองส้ม ล้างให้สะอาด นำลูกตาลทั้งลูกไปต้มน้ำในอัตราส่วน 1:3 นำเนื้อลูกตาลสุกที่ได้มารองแยกเอาเส้นใยออกโดยใช้ตะแกรง จากนั้นกรองด้วยผ้าขาวบางอีกครั้งเพื่อบีบน้ำออก

ชิฟฟอนเค้กสูตรพื้นฐาน(ร้อยละน้ำหนักแป้ง)

แป้งเค้กร้อยละ 100 แป้งข้าวโพดร้อยละ 11.11 น้ำตาลทรายร้อยละ 122.22 ไข่ขาวร้อยละ 108.33 ไข่แดง ร้อยละ 50 น้ำเย็นร้อยละ 83.33 นมข้นจืดร้อยละ 83.33 น้ำมันพืชร้อยละ 55.55 ผงฟูร้อยละ 5.5 เกลือร้อยละ 1.66 ครีมออฟทาร์ทาร์ร้อยละ 0.83 วานิลลาร้อยละ 0.76

วิธีทำ ผสม แป้ง ผงฟู เกลือ ไข่แดง น้ำตาลทรายครึ่งส่วน น้ำมันพืช น้ำเย็น นมข้นจืด ให้เป็นเนื้อเดียวกัน พักไว้ นำไข่ขาวครีมออฟทาร์ทาร์ ตีให้ขึ้นฟู ใส่ น้ำตาลทรายอีกครึ่งส่วน ตีจนไข่ขาวตั้งยอดแข็ง จากนั้นนำไข่ขาวที่ได้ผสมลงในส่วนผสมส่วนแรก คนให้เข้ากัน ใส่พิมพ์ อบที่อุณหภูมิ 170 องศาเซลเซียส นาน 20 นาที จนขนมเหลืองหรือสุก

ตอนที่ 1 ศึกษาปริมาณเนื้อตาลสุกที่เหมาะสมของชิฟฟอนเค้กลูกตาล

โดยศึกษาปริมาณเนื้อตาลโดนดที่เหมาะสม 3 อัตราส่วน ได้แก่ ร้อยละ 10 20 และ 30 โดยน้ำหนักแป้ง เปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐาน การคัดเลือกสูตรเหมาะสมโดยนำชิฟฟอนไปทดสอบ ดังนี้

1. การประเมินคุณทางประสาทสัมผัสด้าน สีเนื้อใน กลิ่นลูกตาล รสชาติ ความนุ่ม ความชุ่มฉ่ำและความชอบรวม ใช้การทดสอบแบบ 7- point Hedonic scale จากผู้ทดสอบชิมทั่วไป จำนวน 50 คน วางแผนการทดลองแบบ RCBD ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Duncan new Multiple Rang Test (DMRT)

2. การทดสอบทางกายภาพ วัดค่าสีเนื้อในชิฟฟอนเค้กด้วยเครื่อง Hunter Color Lab วัดค่า L*, a* และ b* ค่าปริมาตรจำเพาะ และค่าความแข็งด้วยเครื่อง Texture analyzer โดยใช้ Cylinder Probe ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 มิลลิเมตร หัวกดเคลื่อนที่ด้วยความเร็ว 20 มิลลิเมตรต่อนาที ระยะทาง 6 มิลลิเมตร (40% deformation) ขนาดตัวอย่าง 15x15x15 มิลลิเมตร

ตอนที่ 2 ศึกษาการใช้กะทิทดแทนน้ำมัน

นำสูตรชิฟฟอนเค้กจากตอนที่ 1 มาพัฒนาโดยการใช้กะทิตดแทนน้ำมันพืชร้อยละ 25 50 และ 75 คัดเลือกสูตรชิฟฟอนที่เหมาะสม โดยการทดสอบทางประสาทสัมผัสและการทดสอบทางด้านกายภาพ

ตอนที่ 3 ศึกษาการใช้ไซลิทอลทดแทนน้ำตาล

นำสูตรชิฟฟอนเค้กจากตอนที่ 2 มาพัฒนาโดยการใช้ไซลิทอลเป็นสารให้ความหวานทดแทนน้ำตาลที่ร้อยละ 10 20 และ 30 คัดเลือกสูตรชิฟฟอนที่เหมาะสม โดยการทดสอบทางประสาทสัมผัสและการทดสอบทางด้านกายภาพ

ตอนที่ 4 ศึกษาคุณค่าทางอาหารของชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล

นำชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด มาวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ ความชื้น โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต และเถ้า

ตอนที่ 5 ศึกษาอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์

บรรจุชิฟฟอนเค้กในถุงพอลิโพรพิลีน (Polypropylene, PP) ซิลปิดสนิท เก็บรักษาที่ 2 สภาวะ คือ ที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิ 6-8 องศาเซลเซียส สุ่มตัวอย่างทุกวัน ที่อุณหภูมิ 6-8 องศาเซลเซียสเริ่มเก็บตัวอย่างไปวิเคราะห์วันที่ 2 โดยทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสและการทดสอบคุณสมบัติทางด้านกายภาพ ค่าปริมาณน้ำอิสระ(a_w) จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดยีสต์และรา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ศึกษาปริมาณเนื้อตาลสุกที่เหมาะสมของชิฟฟอนเค้กลูกตาล

การใส่เนื้อตาลในสูตรชิฟฟอนเค้กมีผลต่อการทดสอบทางประสาทสัมผัสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) ดังตารางที่ 1 เนื้อตาลที่ใส่ในปริมาณมากขึ้นทำให้ชิฟฟอนเค้กมีคุณภาพดีขึ้น ชิฟฟอนเค้กที่ใส่เนื้อตาลร้อยละ 20 และ 30 ผู้บริโภคให้คะแนนทุกคุณลักษณะที่ไม่แตกต่างและมีค่าคะแนนมากกว่าชิฟฟอนสูตรพื้นฐานและที่ใส่เนื้อตาลร้อยละ 10 การเติมเนื้อตาลช่วยทำให้ชิฟฟอนมีสีเหลืองขึ้น มีกลิ่นหอม รสชาติดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐาน อีกทั้งในเนื้อตาลมีปริมาณน้ำ จึงช่วยเพิ่มความนุ่ม และความชุ่มฉ่ำ ส่งผลทำให้ผู้บริโภคมีความชอบมากขึ้น สอดคล้องกับผลการทดสอบทางกายภาพ ดังตารางที่ 2 ชิฟฟอนเค้กที่มีปริมาณเนื้อตาล

เพิ่มขึ้นทำให้ค่าสี b*(สีเหลือง) มีแนวโน้มมากขึ้น ค่าความแข็งลดลง แต่ปริมาตรจำเพาะของซีฟอนของแต่ละสูตรพบว่าปริมาณเนื้อตาลที่ใช้ไม่มีผลต่อการขึ้นฟูของซีฟอนเค้กลูกตาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกซีฟอนที่ใส่เนื้อตาลร้อยละ 30 นำไปพัฒนาในขั้นตอนต่อไป เนื่องจากต้องการใส่เนื้อตาลในจำนวนมากเพื่อเพิ่มคุณค่าทางอาหาร

ตารางที่ 1 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของซีฟอนเค้กลูกตาลที่อัตราส่วนของเนื้อตาลต่างๆ

เนื้อตาล	สีเนื้อใน	กลิ่นลูกตาล	รสชาติ	ความนุ่ม	ความชุ่มฉ่ำ	ความชอบรวม
ไม่ใส่	4.92±1.67 ^{bc}	4.10±1.78 ^c	4.76±1.68 ^b	5.06±1.68 ^b	4.24±1.69 ^c	4.46±1.72 ^c
ร้อยละ 10	4.44±1.78 ^c	4.78±1.65 ^b	4.84±1.71 ^b	5.24±1.27 ^b	4.56±1.56 ^{bc}	4.88±1.43 ^{bc}
ร้อยละ 20	5.50±1.46 ^{ab}	5.54±1.40 ^a	5.58±1.37 ^a	5.66±1.55 ^{ab}	5.12±1.72 ^b	5.28±1.30 ^{ab}
ร้อยละ 30	5.82±1.35 ^a	5.44±1.50 ^a	5.64±1.45 ^a	6.06±1.21 ^a	5.78±1.38 ^a	5.80±1.59 ^a

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < 0.05)

ตารางที่ 2 การทดสอบทางกายภาพของซีฟอนเค้กลูกตาลที่อัตราส่วนเนื้อตาลต่างๆ

เนื้อตาล	ค่าสี			ค่าความแข็ง (กรัม)	ปริมาตรจำเพาะ (ลบ.ซม./กรัม)
	L*	a*	b*		
ไม่ใส่	79.33±0.65 ^a	2.75±0.37 ^b	25.07±1.17 ^b	26.86±1.88 ^{ab}	2.76
ร้อยละ 10	77.34±0.86 ^b	4.79±0.10 ^a	31.34±0.42 ^a	29.74±2.10 ^a	2.91
ร้อยละ 20	74.31±0.21 ^c	5.27±0.37 ^a	33.14±1.00 ^a	25.06±2.13 ^b	2.47
ร้อยละ 30	76.89±0.70 ^b	5.27±0.67 ^a	32.90±2.03 ^a	25.28±1.68 ^b	2.97

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < 0.05)

ตอนที่ 2 ศึกษาการใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืชในสูตรซีฟอนเค้กลูกตาล

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสดังตารางที่ 3 พบว่า การใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืชในสูตรซีฟอนเค้กลูกตาลเมื่อเปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < 0.05) ซีฟอนเค้กลูกตาลที่ใช้กะทิมีรสชาติและความชุ่มฉ่ำกว่าสูตรพื้นฐาน ผู้บริโภคให้คะแนนด้านสีและความชอบรวมของซีฟอนที่ใช้กะทिर้อยละ 50 และ 75 ไม่แตกต่างกันและมากกว่าซีฟอนที่ใส่กะทिर้อยละ 25 และสูตรพื้นฐาน ซีฟอนที่ใช้กะทิทดแทนไขมันร้อยละ 75 มีความนุ่มมากที่สุด ซีฟอนที่ใส่กะทิสีเนื้อในเข้มขึ้น รสชาติดี มีความนุ่มและความชุ่มฉ่ำ เนื่องจากเมื่อได้รับความร้อนจากการอบกะทิมิโปรตีน คาร์โบไฮเดรตจะเกิดปฏิกิริยาเมลลาร์ดทำให้ซีฟอนเค้กมีสีเข้มขึ้น การใช้กะทิตร่วมกับเนื้อตาลทำให้ซีฟอนรสชาติที่ดีขึ้น การเติมกะทิเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำในส่วนผสม น้ำในปริมาณที่มากขึ้นจะช่วยเพิ่มความนุ่มและความชุ่มฉ่ำของซีฟอน ส่งผลทำให้ซีฟอนที่ใช้กะทिर้อยละ 75 ของน้ำมัน ผู้บริโภคให้คะแนนความชอบรวมมากที่สุดคะแนน 5.84

ตารางที่ 3 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของซีฟอนเค้กลูกตาลโดยศึกษาการใช้กะทิทดแทนน้ำมัน

กะทิ	สีเนื้อใน	กลิ่น	รสชาติ	ความนุ่ม	ความชุ่มฉ่ำ	ความชอบรวม
ไม่ใส่	4.80±2.61 ^b	4.64±1.62 ^a	4.60±1.32 ^b	4.88±1.37 ^b	4.44±1.43 ^b	4.80±1.24 ^c
ร้อยละ 25	4.78±1.44 ^b	4.84±1.21 ^a	5.26±1.35 ^{ab}	5.38±1.22 ^b	5.00±1.44 ^{ab}	5.14±1.42 ^{bc}
ร้อยละ 50	5.22±1.37 ^{ab}	5.04±1.49 ^a	5.68±4.33 ^a	5.22±1.58 ^b	5.22±1.44 ^a	5.40±1.34 ^{ab}
ร้อยละ 75	5.56±0.97 ^a	5.14±1.57 ^a	5.52±1.58 ^{ab}	5.94±1.40 ^a	5.56±1.41 ^a	5.84±1.40 ^a

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < 0.05)

ผลการทดสอบทางกายภาพของซีฟอนเค้กลูกตาลที่ใช้ปริมาณกะทิทดแทนไขมันเปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐาน ใน ตารางที่ 4 พบว่า ปริมาตรจำเพาะของซีฟอนเค้กทุกสูตรไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการลดปริมาณไขมันไม่มีผลต่อการขึ้นฟูของซีฟอนเค้ก เนื่องจากซีฟอนเป็นเค้กที่ขึ้นฟูด้วยการตีไข่ขาวให้เกิดฟองเพื่อเก็บอากาศ (จิตธนา แจ่มเมฆและอรอนงค์ นัยวิกุล, 2539) ซีฟอนที่ใส่กะทิมีค่าความสว่าง L* น้อยกว่าซีฟอนสูตรพื้นฐานและมีแนวโน้มลดลงเมื่อใส่กะทิเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4 การทดสอบทางกายภาพของซีฟฟอนเค้กโดยศึกษาอัตราส่วนกะทิต่อน้ำมัน

กะทิ	ค่าสี			ปริมาตรจำเพาะ (ลบ.ชม./กรัม)
	L*	a*	b*	
ไม่ใส่	72.65±0.12 ^a	6.56±0.24 ^a	37.25±0.70 ^a	2.61
ร้อยละ 25	71.12±0.48 ^b	6.17±0.52 ^a	38.56±2.28 ^a	2.60
ร้อยละ 50	70.85±0.61 ^b	6.29±0.96 ^a	37.37±3.20 ^a	2.64
ร้อยละ 75	70.89±0.73 ^b	6.27±1.01 ^a	37.95±2.04 ^a	2.76

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ(P<0.05)

ตอนที่ 3 ศึกษาการใช้ไซลิทอลทดแทนน้ำตาล

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาลโดยใช้ไซลิทอลทดแทนน้ำตาล ในตารางที่ 5 พบว่า ผู้บริโภคมีความชอบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05) ซีฟฟอนเค้กที่ใช้ไซลิทอลร้อยละ 20 มีสี กลิ่น ความหวาน ความนุ่ม ความชุ่มฉ่ำและความชอบรวมมากที่สุด ในระดับมากถึงมากที่สุด การใช้ไซลิทอลในปริมาณที่มากขึ้น ซีฟฟอนมีความหวานมากขึ้น ถึงแม้ว่าไซลิทอลจะมีความหวานเท่ากับน้ำตาลซูโครสเนื่องจากไซลิทอลมีความสามารถในการละลายที่อุณหภูมิสูงกว่าซูโครส (กล้าณรงค์ ศรีรอด,2542) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ronda, F., et al.(2005) ที่พบว่าการใช้ไซลิทอลในสปีนจ์เค้กมีคุณสมบัติด้าน กลิ่นรส ความชอบรวมใกล้เคียงกับสปีนจ์ที่ใช้น้ำตาลซูโครส แต่เมื่อใช้ไซลิทอลที่ ร้อยละ 30 ผู้บริโภคยอมรับซีฟฟอนเค้กลดลง เพราะซีฟฟอนเค้กมีผิวหน้าแฉะเนื่องจากไซลิทอลมีคุณสมบัติดูดความชื้นสูง ซีฟฟอนเค้กปริมาณลดลง มีรสเฝื่อนเพิ่มขึ้นรสเฝื่อนที่เกิดขึ้นจึงอาจเป็นสาเหตุที่ผู้บริโภคให้คะแนนความหวานที่ลดลง

ตารางที่ 5 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาลโดยใช้ ไซลิทอลทดแทนน้ำตาล

ไซลิทอล	สีเนื้อใน	กลิ่น	ความหวาน	ความนุ่ม	ความชุ่มฉ่ำ	ความชอบรวม
ไม่มี	4.74±1.39 ^b	4.66±1.40 ^b	4.24±1.31 ^c	4.66±1.31 ^c	4.44±1.32 ^c	4.36±1.32 ^c
ร้อยละ 10	4.80±1.29 ^{ab}	4.72±1.38 ^b	4.88±1.43 ^b	5.24±1.22 ^b	4.86±1.44 ^{bc}	5.06±1.36 ^b
ร้อยละ 20	5.30±1.28 ^a	5.48±0.99 ^a	5.98±0.95 ^a	6.10±0.95 ^a	6.02±1.03 ^a	6.22±1.01 ^a
ร้อยละ 30	5.06±1.07 ^{ab}	5.18±1.25 ^{ab}	5.06±1.26 ^b	5.22±1.38 ^b	5.32±1.20 ^b	5.40±1.10 ^b

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P ≤0.05)

ตอนที่ 4 ศึกษาคุณค่าทางอาหารของซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาล

นำซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาลที่ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดและซีฟฟอนสูตรพื้นฐาน มาวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี หาค่า ความชื้น โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต และเถ้า ผลดังตารางที่ 6 พบว่า ซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาลเมื่อเปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐานมี ปริมาณไขมันลดลงร้อยละ 22.7

ตารางที่ 6 องค์ประกอบทางเคมีของซีฟฟอนเค้กสูตรพื้นฐานและซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาล

องค์ประกอบทางเคมี	ซีฟฟอนเค้กสูตรพื้นฐาน (ร้อยละ)	ซีฟฟอนเค้กกลูตาตาลดน้ำตาล (ร้อยละ)
ความชื้น	32.37	34.75
โปรตีน	6.49	6.22
ไขมัน	19.46	15.05
คาร์โบไฮเดรต	40.31	42.66
เถ้า	1.37	1.32

ตอนที่ 5 ศึกษาอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์

การศึกษาอายุการเก็บรักษาชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาล ที่อุณหภูมิห้องและที่อุณหภูมิ 6-8 องศาเซลเซียส ดังตารางที่ 7 พบว่า ทั้ง 2 สภาวะชิฟฟอนเค้กมีค่าความแข็งและค่า a_w เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ชิฟฟอนมีความแข็งเพิ่มขึ้นเนื่องจากการใช้กะทิทดแทนไขมันทำให้ลดปริมาณไขมันในชิฟฟอน ซึ่งคุณสมบัติของไขมันจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในกรณีที่ปริมาณไขมันน้อยเกินไปจะทำให้ชิฟฟอนแห้งแข็งเร็วขึ้น(จิตธนา แจ่มเมฆและอรอนงค์ นัยวิกุล, 2539) ดังนั้นควรศึกษาการใช้สารทดแทนไขมันชนิดอื่นร่วมด้วย เช่น อินูลิน เพื่อปรับปรุงเนื้อสัมผัสให้ดีขึ้น

ตารางที่ 7 ค่าความแข็งและค่า a_w ของชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลที่การเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้องและ 6-8 °C

วันที่	ค่าความแข็ง(กรัม)		ค่า a_w	
	อุณหภูมิห้อง	อุณหภูมิ 6-8 °C	อุณหภูมิห้อง	อุณหภูมิ 6-8 °C
0	27.35±0.44 ^c	27.35±0.44 ^d	0.916±0.002 ^b	0.916±0.002 ^b
1	36.76±0.23 ^b	-	0.922±0.001 ^a	-
2	41.78±1.83 ^a	34.06±1.77 ^c	0.924±0.001 ^a	0.925±0.004 ^a
3	-	50.80±1.16 ^b	-	0.922±0.003 ^a
4	-	57.06±2.19 ^a	-	0.926±0.001 ^a

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

- ไม่มีการวิเคราะห์

ผลการทดสอบจุลินทรีย์ดังตารางที่ 8 พบว่า จุลินทรีย์มีปริมาณเพิ่มขึ้น เมื่อระยะเวลาการเก็บรักษานานขึ้น ที่อุณหภูมิห้องในวันที่ 3 ชิฟฟอนเค้กมีจำนวนยีสต์และราเกินมาตรฐาน ที่อุณหภูมิ 6-8 °C ในวันที่ 5 ชิฟฟอนเค้กมีจำนวนจุลินทรีย์เกินมาตรฐานค้กของ มผช.459/2547 ที่กำหนดให้ตัวอย่าง 1 กรัม จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดต้องไม่เกิน 1×10^6 โคโลนี ยีสต์และรา ต้องน้อยกว่า 10 โคโลนี ชิฟฟอนมีอายุการเก็บรักษาสั้นเนื่องจากชิฟฟอนเค้กมีค่า a_w สูงกว่า 0.9 ซึ่งเป็นค่าที่เชื้อจุลินทรีย์ทุกชนิดสามารถเจริญได้ ชิฟฟอนเค้กที่พัฒนาขึ้นมีอายุการเก็บรักษาใกล้เคียงกับเค้กเนยลดไขมันและโคเลสเตอรอลที่อุณหภูมิห้องและที่ 15 °C ที่มีอายุการเก็บรักษา 3 , 6 วันตามลำดับ (ศิริวงศ์ เสน่ห์ลักษณ์, 2548)

ตารางที่ 8 จำนวนจุลินทรีย์ของชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลที่การเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิ 6-8 °C (โคโลนี/ตัวอย่าง 1 กรัม)

วันที่	อุณหภูมิห้อง		อุณหภูมิ 6-8 °C	
	ยีสต์ทั้งหมด	ยีสต์และรา	ยีสต์ทั้งหมด	ยีสต์และรา
0	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
1	100	<10	-	-
2	250	10	100	ไม่พบ
3	350	>10	230	<10
4	-	-	300	10
5	-	-	TNTC	>10

หมายเหตุ: - คือไม่มีการวิเคราะห์ ; TNTC คือ มีจำนวนจุลินทรีย์ที่มากจนนับไม่ได้ (Too Numerous To Count)

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสในตารางที่ 9 และ 10 พบว่าชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลที่เก็บที่อุณหภูมิห้องและที่ 6-8 °C มีคุณภาพลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) เมื่อระยะเวลาการเก็บรักษานานขึ้น ชิฟฟอนมีสีเข้มขึ้น มีกลิ่นหืน เนื้อสัมผัสแข็งกระด้างขึ้น ส่งผลให้ความชอบรวมลดลง เนื่องจากส่วนผสมของชิฟฟอนเค้กลูกตาลลดน้ำตาลที่ใช้กะทิทดแทนไขมัน กะทิจะช่วยเพิ่มความชื้น รสชาติและความนุ่มแต่ก็ทำให้ชิฟฟอนเค้กเสียน้ำง่ายขึ้นและไขมันในกะทิจะเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันได้ง่ายทำให้เกิดกลิ่นหืนที่ผู้บริโภคไม่ยอมรับ และเมื่ออายุการเก็บรักษามากขึ้นการลดปริมาณไขมันและน้ำตาลส่งผลทำให้ ชิฟฟอนเค้กขาดความชุ่มชื้น และแห้งแข็งเร็วขึ้น แต่การใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืช ใช้โซลิตอลเป็นสารให้ความหวานแทนน้ำตาลซูโครส สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการลดพลังงานจากไขมันและน้ำตาล เนื่องจากกะทิให้พลังงาน 3.34 กิโลแคลอรีต่อกรัมซึ่งน้อยกว่าน้ำมันพืชที่มีให้พลังงาน 9 กิโลแคลอรีต่อกรัมและน้ำตาลซูโครสให้พลังงาน 4 กิโลแคลอรีต่อกรัม โซลิตอลมีค่าพลังงานเท่ากับ 2.4 กิโลแคลอรีต่อกรัม ผู้บริโภคให้การยอมรับชิฟฟอนเค้กที่เก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิห้อง 1 วัน และที่อุณหภูมิ 6-8 °C นาน 3 วัน ดังนั้นอาจต้องทำปรับปรุงคุณภาพเนื้อสัมผัสในดีขึ้นโดยใช้สารทดแทนไขมันชนิดอื่นร่วมด้วย เช่น อินูลิน

ตารางที่ 9 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลที่การเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง

วันที่	สีเนื้อใน	กลิ่น	รสชาติ	เนื้อสัมผัส	ความชอบรวม
0	6.23±0.72 ^a	6.33±0.75 ^a	6.03±0.80 ^a	6.13±0.97 ^a	6.33±0.71 ^a
1	5.23±0.89 ^b	5.10±1.21 ^b	5.26±0.73 ^b	5.56±0.77 ^b	5.53±0.81 ^b
2	3.93±1.20 ^c	3.03±1.35 ^c	3.06±1.17 ^c	2.96±0.96 ^c	3.16±1.14 ^c

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05)

ตารางที่ 10 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลที่การเก็บรักษาที่อุณหภูมิ 6-8 องศาเซลเซียส

วันที่	สีเนื้อใน	กลิ่น	รสชาติ	เนื้อสัมผัส	ความชอบรวม
0	6.23±0.72 ^a	6.33±0.75 ^a	6.03±0.80 ^a	6.13±0.97 ^a	6.33±0.71 ^a
2	5.30±1.36 ^b	5.26±1.31 ^b	5.20±1.04 ^b	5.30±1.02 ^b	5.56±1.19 ^b
3	4.90±0.99 ^b	4.80±0.96 ^b	4.43±1.40 ^c	4.70±1.02 ^c	4.60±1.27 ^c
4	4.06±1.22 ^c	3.86±1.67 ^c	3.23±1.38 ^d	3.43±1.04 ^d	3.76±1.40 ^d

หมายเหตุ: ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05)

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาล

- ปริมาณเนื้อตาลที่เหมาะสมของซัพฟอนเค้กกลูตาล คือเนื้อตาลร้อยละ 30 ของน้ำหนักแป้ง ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุด คะแนน 5.8
- การใช้กะทิทดแทนน้ำมันพืชที่เหมาะสมของซัพฟอนเค้กกลูตาล คือ กะทิลร้อยละ 75 น้ำมันพืชร้อยละ 25 ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดที่ระดับความชอบถึงชอบมากมีคะแนนความชอบรวม 5.84
- การใช้โซลิตอลทดแทนน้ำตาลซูโครสที่เหมาะสมของซัพฟอนเค้กกลูตาล คือ โซลิตอลร้อยละ 20 ผู้บริโภคยอมรับมากที่สุดที่ระดับความชอบถึงชอบมากที่สุดมีคะแนนความชอบรวม 6.22
- ซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลมีส่วนผสม ดังนี้ แป้งเค้กร้อยละ 100 แป้งข้าวโพดร้อยละ 11.11 เนื้อตาลร้อยละ 33.3 น้ำตาลทรายร้อยละ 97.8 โซลิตอลร้อยละ 24.4 ไข่ขาวร้อยละ 108.33 ไข่แดงร้อยละ 50 น้ำร้อยละ 35.0 นมข้นจืดร้อยละ 35.0 น้ำมันพืชร้อยละ 13.9 ผงฟูร้อยละ 5.5 เกลือร้อยละ 1.66 ครีมออฟฟัททาร์ร้อยละ 0.83 วานิลลาร้อยละ 0.76
- ซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลมี คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 42.66 ไขมันร้อยละ 15.05 โปรตีนร้อยละ 6.22 ความชื้นร้อยละ 34.75 และเถ้าร้อยละ 1.32 ซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลเมื่อเปรียบเทียบกับสูตรพื้นฐานมีปริมาณไขมันลดลงร้อยละ 22.7
- ซัพฟอนเค้กกลูตาลลดน้ำตาลที่เก็บที่อุณหภูมิห้องและที่ 6-8 °C มีคุณภาพลดลง เมื่อระยะเวลาการเก็บรักษานานขึ้น ที่อุณหภูมิห้องสามารถเก็บได้ 1 วัน ที่อุณหภูมิ 6-8 °C สามารถเก็บได้ 3 วัน

เอกสารอ้างอิง

- กล้าณรงค์ ศรีรอด . 2542. **สารให้ความหวาน** .กรุงเทพมหานคร: จาร์พา เทคโนโลยีเคมิคอล.
- กล้าณรงค์ ศรีรอด และ เกื้อกุล ปิยะจอมขวัญ. 2546. **เทคโนโลยีของแป้ง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตธนา แจ่มเมฆ และ อรอนงค์ นัยวิกุล. 2539. **เบเกอรี่เทคโนโลยีเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอน เจอร์นัล พับลิเคชัน.
- ศิริวงศ์ เสน่ห์ลักษณ์. 2548. **การพัฒนาเค้กเนยลดไขมันและโคเลสเตอรอล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนนา ฉัตรจรัสชัยศรี. 2547. **การพัฒนาผลิตภัณฑ์สpong cake เด็กเสริมจากดำ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Ronda, F., et al .2005. Effects of polyols and nondigestible oligosaccharides on the quality of sugar-free sponge cakes. **Food Chemistry**. 90 (2005) 549–555.

การผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสของ Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) ที่แยกได้จากโรงพยาบาลในจังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา

β -lactamase Production in Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) Collected from Hospitals in Chon Buri and Chacheongsao Provinces

พีรพัฒน์ สุพรรณพันธุ์¹, ดวงชีวัน พึ่งสุรินทร์¹, กาญจนา หริ่มเพ็ง¹, วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย², สุภัณฑิต นิมรัตน์³
¹ภาควิชาจุลชีววิทยา, ²ภาควิชาวาริชศาสตร์, ³ภาควิชาจุลชีววิทยาและโครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถของ *Staphylococcus aureus* จำนวน 400 ไอโซเลท ที่แยกได้จากโรงพยาบาล 3 แห่ง ในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทราในการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส จากการศึกษาพบว่า *S. aureus* จะถูกพบได้มากที่สุดในสิ่งส่งตรวจประเภทเสมหะ จำนวน 147 ไอโซเลท (36.75%) รองลงมาคือ หนอง 142 ไอโซเลท (35.50%) เลือด 91 ไอโซเลท (22.75%) ปัสสาวะ 14 ไอโซเลท (3.50%) และสิ่งส่งตรวจที่เป็นของเหลว 6 ไอโซเลท (1.50%) ตามลำดับ ซึ่งจัดเป็น MSSA และ MRSA จำนวน 250 (62.50%) และ 150 (37.50%) ไอโซเลท ตามลำดับ เมื่อนำ MRSA มาศึกษาการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส พบว่าแบคทีเรียดังกล่าวสามารถผลิตเอนไซม์ชนิดนี้จำนวน 138 (92.00%) ไอโซเลท และ MRSA ที่ไม่สามารถผลิตเอนไซม์ชนิดนี้มีจำนวน 12 (8.00%) ไอโซเลท การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า MRSA ที่แยกได้จากโรงพยาบาลในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทราส่วนใหญ่น่าจะมีการดื้อยาในกลุ่มเบต้าแลคแทมได้สูง เนื่องจากมีความสามารถในการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการดื้อยา

คำสำคัญ : Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA); Methicillin Sensitive *Staphylococcus aureus* (MSSA); เอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส; ชลบุรี; ฉะเชิงเทรา; การระบาดวิทยา

Abstract

This study aimed to examine the β -lactamase production of 400 isolates of *Staphylococcus aureus* isolated from three hospitals in Chon Buri and Chacheongsao Provinces. *S. aureus* was highly isolated from sputum, 147 isolates (36.75%), followed by pus, blood, urine and fluid which were 142 (35.50%), 91 (22.75%), 14 (3.50%) and 6 (1.50%) isolates, respectively. Methicillin sensitive *S. aureus* (MSSA) and methicillin resistant *S. aureus* (MRSA) were 250 (62.50%) and 150 (37.50%) isolates, respectively. Then, the β -lactamase production of MRSA was investigated. Results demonstrated that those MRSA able to produce β -lactamase were 138 (92.00%) isolates and MRSA unable to produce that were 12 isolates. This finding concluded that a majority of MRSA isolated from three hospitals in Chon Buri and Chacheongsao Provinces may be potentially resistant to β -lactam due to β -lactamase production.

Keywords : Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA); Methicillin Sensitive *Staphylococcus aureus* (MSSA); β -lactamase enzyme; Chon Buri; Chacheongsao; Epidemiology

บทนำ

Staphylococcus aureus เป็นแบคทีเรียชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญทางการแพทย์ทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก (Gnanamani et al., 2003; สุภัณฑิต และคณะ, 2553ก) โดยเป็นแบคทีเรียที่ทำให้เกิดการติดเชื้อเป็นอันดับสองรองจาก *Escherichia coli* (Ketchum, 1988) ในทางการแพทย์ได้มีการรักษาภาวะติดเชื้อ *S. aureus* ชนิดรุนแรงด้วยยาในกลุ่มเพนิซิลลิน (Turos, 2007) ผลปรากฏว่าในระยะหลังพบเชื้อ *S. aureus* สายพันธุ์ดื้อต่อเมทิลลินมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเรียกเชื้อที่ดื้อยานี้ว่า Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* หรือ MRSA (Abeylath et al., 2008)

ปัจจุบันการดื้อยาของ MRSA มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2532 พบอุบัติการณ์ของ MRSA ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 27.00% ภาคเหนือ 20.00% และมีค่าเฉลี่ยการพบ MRSA ทั่วประเทศถึง 23.00% และจากรายงานการตรวจหา Phage type ของ *S. aureus* จากโรงพยาบาล 5 แห่งในประเทศไทยพบว่า Phage type 85 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ของ MRSA

ได้มีการตรวจพบมากถึงร้อยละ 31.80 ในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2532 – มีนาคม พ.ศ. 2534 และ พบผู้ป่วยที่ติดเชื้อ MRSA จากโรงพยาบาลศิริราช ประมาณ 29.17% ในเดือนสิงหาคม – ตุลาคม พ.ศ. 2533 และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533 พบ 87.50% (สมหวัง, 2535) นอกจากนี้จากการศึกษาและเฝ้าระวังเชื้อดื้อยาของศูนย์เฝ้าระวังเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2541 MRSA มีการดื้อยา 24.00% และได้เพิ่มสูงถึง 32.00% ในปี พ.ศ. 2546 โดยอาจจะส่งผลให้ยาที่ใช้ในการรักษาไม่สามารถรักษาได้และจะต้องใช้ยาปฏิชีวนะราคาแพงในการรักษาโรคติดเชื้อจาก MRSA (พรรณทิพย์, 2540)

MRSA กลายเป็นปัญหาที่สำคัญของโรคติดเชื้อในโรงพยาบาล ทั้งในด้านการรักษา การดูแลผู้ป่วย และระบาดวิทยาทั่วโลก (สุบัณฑิต และคณะ, 2553ข, พีรพัฒน์ และคณะ, 2553) ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ MRSA เป็นแบคทีเรียที่ดื้อต่อยาปฏิชีวนะในกลุ่มเบต้าแลคตาม (O'Hara and Reynolds, 1987) และพบว่าแบคทีเรียกลุ่มนี้ดื้อต่อยา Vancomycin เพิ่มมากขึ้นด้วย (Ray et al., 2003) การดื้อต่อยาปฏิชีวนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาในกลุ่มเบต้าแลคตามเกิดจากกลไกการดื้อยาของเชื้อ ซึ่งกลไกหนึ่งที่ทำให้แบคทีเรียกลุ่มนี้ดื้อต่อยาปฏิชีวนะ คือ การผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส (Inglis, 1996) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดื้อยาของแบคทีเรียกลุ่มนี้ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาการระบาดวิทยาและการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสของ MRSA ในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงการระบาดวิทยาและความสามารถในการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสของ *Staphylococcus aureus* ที่แยกได้จากโรงพยาบาล 3 แห่ง ในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. การคัดแยกและการศึกษาการระบาดวิทยาของ *S. aureus*

คัดแยก *S. aureus* จากสิ่งส่งตรวจของผู้ป่วย ได้แก่ หนอง ปัสสาวะ เสมหะ สิ่งส่งตรวจจากลำคอ ช่องคลอด สาย Cut down และสิ่งส่งตรวจอื่น ๆ จากโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา โรงพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี และโรงพยาบาลฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2550 จำนวน 400 ไอโซเลท

นำ *S. aureus* ที่แยกได้จากสิ่งส่งตรวจมาจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ *S. aureus* สายพันธุ์ที่ไวต่อยา Methicillin (MSSA) และ *S. aureus* สายพันธุ์ที่ดื้อยา Methicillin (MRSA) โดยการทดสอบหาค่า Minimum Inhibitory Concentration (MICs) ด้วยวิธี Agar dilution ตามวิธีการของ Brown and Ngeno (2007) ซึ่งนำ *S. aureus* มาเพาะในอาหารเลี้ยงเชื้อ Tryptic Soy Broth นาน 4-6 ชั่วโมง เจือจางเชื้อให้มีปริมาณเท่ากับ 1×10^4 CFU/mL จากนั้นหยด Cell suspension ปริมาตร 10 ไมโครลิตร ลงบนอาหารเลี้ยงเชื้อ Mueller Hinton Agar ที่เติม 4% NaCl และยา Oxacillin ความเข้มข้น 512, 256, 128, 64, 32, 16, 8, 4, 2, 1, 0.5, 0.25 และ 0.125 $\mu\text{g}/\text{mL}$ รอให้ผิวหน้าอาหารแห้ง บ่มที่อุณหภูมิ 35 องศาเซลเซียส นาน 24 ชั่วโมง ซึ่ง *S. aureus* ที่บ่งบอกว่าเป็น MRSA ต้องมีค่า MICs ของ Oxacillin $\geq 4 \mu\text{g}/\text{mL}$ ขึ้นไป (NCCLS, 2004)

2. การทดสอบเอนไซม์เบต้าแลคตาเมส (McDougal and Thornsberry, 1986)

นำ MRSA ที่แยกได้จากข้อ 1 มาตรวจหาการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสด้วยเทคนิค Nitrocefin assay (Oxoid, UK) โดยทดสอบตามขั้นตอนที่ระบุในคู่มือการใช้งาน

ผลการวิจัย

1. การระบาดวิทยาของ *S. aureus*

จากการคัดแยก *S. aureus* จากสิ่งส่งตรวจของผู้ป่วยในโรงพยาบาลทั้ง 3 แห่ง จำนวน 400 ไอโซเลท พบว่า *S. aureus* พบได้ในสิ่งส่งตรวจประเภทเลือด หนอง เสมหะ ปัสสาวะและสิ่งส่งตรวจที่เป็นของเหลว โดยพบ *S. aureus* ในสิ่งส่งตรวจประเภทเสมหะมากที่สุด เป็นจำนวน 147 ไอโซเลท (36.75%) รองลงมาคือ หนอง 142 ไอโซเลท (35.50%) เลือด 91 ไอโซเลท (22.75%) ปัสสาวะ 14 ไอโซเลท (3.50%) และสิ่งส่งตรวจที่เป็นของเหลว 6 ไอโซเลท (1.50%) ตามลำดับ ซึ่งจัดเป็น MSSA และ MRSA จำนวน 250 และ 150 ไอโซเลท ตามลำดับ คิดเป็น 62.50% และ 37.50% ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนของ *S. aureus* ทั้งหมด 400 ไอโซเลท ที่พบในสิ่งส่งตรวจ

สิ่งส่งตรวจ	จำนวนตัวอย่าง n (%)	MSSA n (%)	MRSA n (%)
เลือด	91 (22.75)	58 (63.74)	33 (36.26)
หนอง	142 (35.50)	88 (61.97)	54 (38.03)
เสมหะ	147 (36.75)	89 (60.54)	58 (39.46)
ปัสสาวะ	14 (3.50)	12 (85.71)	2 (14.29)
สิ่งส่งตรวจที่เป็นของเหลว	6 (1.50)	3 (50.00)	3 (50.00)
รวม	400 (100.00)	250 (62.50)	150 (37.50)

หมายเหตุ n = จำนวนสิ่งส่งตรวจที่พบจากโรงพยาบาล

% = เป็นจำนวนที่คิดได้จากจำนวนที่พบได้จากสิ่งส่งตรวจ

2. การผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส

จากการคัดแยกและศึกษาการระบาดของวิทยาของ MRSA ในผู้ป่วยในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา สามารถคัดแยก MRSA ได้ 150 ไอโซเลท และเมื่อนำมาแบคทีเรียดังกล่าวมาศึกษาการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส พบว่าแบคทีเรียดังกล่าวสามารถผลิตเอนไซม์ชนิดนี้จำนวน 138 ไอโซเลท คิดเป็น 92.00% โดย MRSA ที่มีค่า MICs สูงกว่า 64 µg/mL สามารถผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสได้สูงที่สุด เท่ากับ 118 ไอโซเลท คิดเป็น 78.67% นอกจากนี้ยังพบว่า MRSA ที่ไม่ผลิตเอนไซม์ชนิดนี้มีจำนวน 12 ไอโซเลท คิดเป็น 8.00% ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน MRSA ที่ผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส

MICs (µg/mL)	การผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส	จำนวน (ไอโซเลท)	เปอร์เซ็นต์
1	+	9	6.00
2	+	1	0.67
4	+	1	0.67
8	+	1	0.67
32	+	4	2.66
64	+	4	2.66
> 64	+	118	78.67
> 64	-	12	8.00
รวม		150	100.00

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระบาดวิทยาของ *S. aureus* ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 400 ไอโซเลท พบการระบาดของวิทยาในสิ่งส่งตรวจประเภทหนองมากที่สุด สอดคล้องกับรายงานในประเทศไทยที่พบการติดเชื้อ MRSA ในวชิรพยาบาล ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2537 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2539 พบว่ามีการติดเชื้อ *S. aureus* ในสิ่งส่งตรวจประเภทหนองมากที่สุด (นิรมล, 2541) และมีรายงานการศึกษาอุบัติการณ์ของ MRSA ในโรงพยาบาลต่างประเทศในประเทศกรีซได้ศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2543 พบ *S. aureus* จำนวน 250 ไอโซเลท โดยพบในสิ่งส่งตรวจประเภทหนองมากที่สุด (Petinaki et al., 2001) การพบอุบัติการณ์ของ *S. aureus* ในสิ่งส่งตรวจประเภทหนองมากที่สุดนั้นอาจเนื่องมาจาก *S. aureus* เป็นเชื้อที่พบได้ตามผิวหนังและก่อให้เกิดโรคบริเวณผิวหนังเป็นสาเหตุของฝี หนอง ในบาดแผลต่าง ๆ และพบได้มากในโรงพยาบาล (Muller and Gubina, 2004)

การศึกษานี้สามารถแบ่ง *S. aureus* ออกได้เป็น 2 ประเภทคือ MSSA และ MRSA โดยพบ MSSA มากกว่า MRSA สอดคล้องกับการศึกษาการระบาดของ MRSA จากโรงพยาบาลในประเทศตรินิแดดและโตแบโก ที่พบอัตราส่วนของ MSSA มากกว่า MRSA จาก *S. aureus* ทั้งหมด 1,912 ไอโซเลท แบ่งเป็น MSSA จำนวน 1,668 ไอโซเลท (87.23%) และ MRSA จำนวน 244 ไอโซ

เลข (12.77%; Akpaka et al., 2007) และการศึกษา *S. aureus* จำนวน 250 ไอโซเลท จากโรงพยาบาลในประเทศไทย พบ MSSA จำนวน 215 ไอโซเลท (86.00%) และ MRSA จำนวน 35 ไอโซเลท (14.00%; Petinaki et al., 2001)

ในการศึกษานี้ได้ทำการศึกษาค่า MICs ของ *S. aureus* เพื่อบ่งชี้ว่าเป็น MRSA ซึ่งต้องมีค่า MICs ของ Oxacillin \geq 4 $\mu\text{g/mL}$ ขึ้นไป (NCCLS, 2004) โดย MRSA ที่แยกได้จากผู้ป่วยในโรงพยาบาลจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทราจำนวน 10 ไอโซเลท มีค่า MICs ต่ำกว่า 4 $\mu\text{g/mL}$ แต่สามารถผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสและดื้อต่อยากลุ่มเบต้าแลคแตม แสดงให้เห็นว่ากลไกการดื้อยาของแบคทีเรียกลุ่มนี้เกิดจากการสร้างเอนไซม์เบต้าแลคตาเมส หรือเรียกว่า Borderline - Oxacillin resistant *S. aureus* (BORSA) ซึ่งยังมี การดื้อยาในระดับต่ำ และมีค่า MICs ของ Oxacillin เท่ากับ 1-2 $\mu\text{g/mL}$ (Zaher et al., 1997) นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการแสดงออกของยีน *blaZ* ที่ควบคุมการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส และการเปลี่ยนแปลงของ Penicillin Binding Protein (PBPs) ของ MRSA ทำให้มีคุณสมบัติจับกับยาได้น้อยลง (Tomasz et al., 1989; Barg et al., 1991)

ในขณะที่ MRSA ที่แยกได้จากผู้ป่วยในโรงพยาบาลจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทราจำนวน 128 ไอโซเลท คิดเป็น 85.33% สามารถผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมสและดื้อต่อยากลุ่มเบต้าแลคแตม ซึ่งให้เห็นว่าการดื้อยาในกลุ่มนี้เกิดจากการผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส (Murakami et al., 1991; Araj et al., 1998) นอกจากนั้นการศึกษานี้พบ MRSA ที่ไม่ผลิตเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส แต่ดื้อต่อยากลุ่มเบต้าแลคแตม จำนวน 12 ไอโซเลท คิดเป็น 8.00% การดื้อยาของแบคทีเรียในกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดจากกิจกรรมของเอนไซม์เบต้า-แลคตาเมส สอดคล้องกับการศึกษาของ Stapleton and Taylor (2002) ที่รายงานว่า MRSA มีกลไกในการดื้อยากลุ่มเบต้าแลคแตมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง Penicillin Binding Protein (PBP) ชนิดที่ 2 ให้กลายเป็น PBP2' หรือ PBP2a ซึ่งจับกับยากลุ่มเบต้าแลคแตมทุกชนิดไม่ได้ ทำให้ยากลุ่มนี้ไม่สามารถออกฤทธิ์ได้ การสร้าง PBP2a ของ MRSA ถูกควบคุมโดยยีน *mecA* รวมทั้งอาจเกิดจากยีน Factor essential of the expression of methicillin resistant (*fem*) ที่ประกอบด้วยยีนโครงสร้าง 4 ชนิด ได้แก่ *femA*, *femB*, *femC* และ *femD* โดยที่ *femA* เป็นยีนที่สำคัญในการส่งเสริมการแสดงออกของการดื้อยากลุ่มเบต้า-แลคแตม (Ryffel et al., 1994)

เอกสารอ้างอิง

- นิรมล วิฑิตภัทรภาคย์. 2541. การศึกษา Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) ในวชิรพยาบาล. **วชิรเวชสาร** 42: 73-81.
- พรรณทิพย์ ฉายากุล. 2540. โรคติดเชื้อ Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA). ใน นลินี อัสวโกภ (บรรณาธิการ), **ประสบการณ์ด้านโรคติดเชื้อในประเทศไทย** (หน้า 26 - 30). กรุงเทพฯ: เฮลท์ ออทอริตี้.
- พีรพัฒน์ สุพรรณพันธุ์ วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย และสุบัณฑิต นิมรัตน์. 2553. ประสิทธิภาพของสารสกัดสมุนไพรที่ผลิตเป็นการค้าและสารสมุนไพรสกัดสดบางชนิดในการยับยั้งการเจริญของ *Staphylococcus aureus*. **วารสารพิษวิทยาไทย**. 25(1): 15-28
- สมหวัง ด้านชัยวิจิตร และคณะ. 2535. **การประชุมพื้นฟูวิชาการประจำปี ครั้งที่ 33**. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์
- สุบัณฑิต นิมรัตน์ ดวงชีวัน พingssรินทร์ กาญจนา ทริมเพ็ง และวีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย. 2553ก. การระบาดของวิทยาของ *Staphylococcus aureus* และ Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus* ในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา. **วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ** 42(2) (In press)
- สุบัณฑิต นิมรัตน์ พีรพัฒน์ สุพรรณพันธุ์ และวีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย. 2553ข. ประสิทธิภาพของกระชายดำและส้มแขกสำเร็จรูปในการต้านเชื้อ *Staphylococcus aureus*. **วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ** 42(1): 71-85.
- Abeylath, S. C., Turos, E., Dickeyb, S., and Limb, D. V. 2008. Glyconanobiotics: Novel carbohydrate nanoparticle antibiotics for MRSA and *Bacillus anthracis*. **Bioorganic and Medicinal Chemistry**, 16, 2412-2418.
- Akpaka, E., Patrick, K.S., Rutherford, C., Swanaton, H.W. and Jayaratne, P. 2007. Molecular epidemiology of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* isolated from regional hospitals in Trinidad and Tobago. **International Society for Infectious Diseases** 11: 544-548.
- Araj, G.F., Talhouk, R.S., Simaan, C.J. and Maasad, M.J. 1999. Discrepancies between *mecA* PCR and conventional tests used for detection of methicillin resistant *Staphylococcus aureus*. **International Journal of Antimicrobial Agent** 11: 47-52.

- Barg, N., Chamber, H. and Kernodle, D. 1991. Borderline susceptibility to antistaphylococcal penicillins is not conferred exclusively by the hyperproduction of beta-lactamase. **Antimicrobial Agents and Chemotherapy** 35: 1975-1979.
- Brown, D. P. and Ngeno, C. 2007. Antimicrobial resistance in clinical isolates of *Staphylococcus aureus* from hospital and community sources in southern Jamaica. **International Journal of Infectious Diseases** 11: 220-225.
- Gnanmani, A., Shanmuga Priya, K., Radhakrishnan, N., and Babu, M. 2003. Antimicrobial Activity of two plant extracts on eight burn pathogens. **Journal of Ethnopharmacology**, 86, 59-61.
- Guzman-Blanco, M., Mejia, C., Isturiz, R., Alvarez, C., Bavestrello, L., Gotuzzo, E., Labarca, J., Luna, C.M. Rodriguez-Noriega, E., Salles, M.J.C., Zurita, J. and Seas, C. 2009. Epidemiology of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in Latin America: Review. **International Journal of Antimicrobial Agents** 34: 304-308.
- Inglis, T. J. J. 1996. **Microbiology and infection: A clinically-orientated core text with self- assessment.** New York: Rosella.
- Ketchum, P. A. 1988. **Microbiology concepts and application.** New York: John Wiley & Sons.
- McDougal, L. and Thornsberry, C. 1986. The role of b-lactamase in staphylococcal resistance to penicillinase-resistant penicillins and cephalosporins. **Journal of Clinical Microbiology** 23: 832-839.
- Muller, M. and Gubina, M. 2004. Epidemiological typing of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* isolated from surgical wounds and other sites of patients in the Medical Centre Ljubljana. **Acta Dermatoven APA** 13(2): 35-40.
- Murakami, K., Minamide Q., Wada, K., Etuo, N., Hiroshi, T. and Sachihiko, W. 1991. Identification of methicillin-resistant strains with staphylococci polymerase chain reaction. **Journal of Clinical Microbiology** 29: 2240-2244.
- National Committee for Clinical Laboratory Standards [NCCLS].** 2004. NCCLs document M2-A8 Vol. 24 No.1
- Niederman, M.S. 2009. Treatment options for nosocomial pneumonia due to MRSA. **Journal of Infection** 59(S1): S25-S31.
- Petinaki, E., Miriagou, V., Tzouveleki, L.S., Pourmaras, S., Hatzi, F., Kontos, F., Maniati, M., and Maniatis, A.N. 2007. Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* in the hospitals of Centeal Greece. **International Journal of Antimicrobial Agent** 18: 61-65.
- Ray, A. J., Pultz, N. J., Bhalla, A., Aron, D. C., and Donskey, C. J. 2003. Coexistence of vancomycin-resistant enterococci and *Staphylococcus aureus* in the intestinal tracts of hospitalized patients. **Clinical Infectious Diseases**, 37, 875-881.
- Ryffel, C., Strassle, A., Kayser, F.H. and Berger-Bachi, B. 1994. Mechanisms of heteroresistance in methicillin-resistant *Staphylococcus aureus*. **Antimicrobial Agents and Chemotherapy** 38: 724-728.
- Stapleton, D.P. and Taylor, W.P. 2002. Methicillin resistance in *Staphylococcus aureus*: Mechanisms and modulation. **Science Progress** 85(1): 57-72.
- Tomasz, A., Drugeon, B.H., de Lencastre, M.H., Jabes, D., Mcdougall, L. and Bille, J. 1989. New mechanism for methicillin resistance in *Staphylococcus aureus*: Clinical isolates that lack the PBP2a gene and contain normal penicillin-binding capacity. **Journal of Antimicrobial Agent and Chemotherapy** 33: 1869-1874.

สภาวะโลกร้อนและอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่ม Vibrionaceae
บริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี

Global Warming and Occurrence of Vibrionaceae at Bang Sean
and Ang Sila Beaches, Chon Buri

ไตรมาศ บุญไทย¹, จำลอง แสงสง², วีรสิทธิ์ ชาวผ่อง², พีรพัฒน์ สุวรรณพันธ์³, สุดารัตน์ สอนจิตร³,
วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย⁴, สุบัณฑิต นิมรัตน์⁵

¹สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ²โครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ³ภาควิชาจุลชีววิทยา ⁴ภาควิชาวิทยาศาสตร์

⁵ภาควิชาจุลชีววิทยาและโครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของสภาวะโลกร้อนต่ออุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่ม Vibrionaceae ในน้ำทะเล บริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลา (ตลาดอ่างศิลา ท่าเรืออ่างศิลา หาดบางแสนและหาดวอนนภา) จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึง มิถุนายน พ.ศ. 2554 จากการศึกษาพบว่า ค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ และอุณหภูมิของน้ำทะเลมีค่าอยู่ ระหว่าง 7.38 ± 0.01 ถึง 8.48 ± 0.01 , 5.24 ± 0.01 ถึง 7.70 ± 0.03 มิลลิกรัมต่อลิตร และ 27.3 ± 0.58 ถึง 33.83 ± 0.29 องศาเซลเซียส ตามลำดับ นอกจากนั้นแบคทีเรียกลุ่ม Vibrionaceae ในน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลามีค่าเท่ากับ <1 ถึง $8.57 \pm 0.12 \times 10^2$ CFU/mL โดยแบคทีเรียกลุ่ม Vibrionaceae ที่พบในน้ำทะเลของทั้ง 4 บริเวณมีความสอดคล้องกัน ซึ่งประกอบด้วย แบคทีเรีย 8 ชนิด ได้แก่ *Vibrio furnissii*, *V. damsela*, *V. fluvialis*, *V. cincinnatiensis*, *V. alginolyticus*, *V. parahaemolyticus*, *Plesiomonas shigelloides* และ *Aeromonas sobria* ยกเว้น บริเวณตลาดอ่างศิลาที่ไม่พบ *V. parahaemolyticus*, *V. fluvialis* และ *A. sobria* แบคทีเรียที่พบอุบัติการณ์มากที่สุดในน้ำทะเล คือ *P. shigelloides* และการเปลี่ยนแปลงของค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำและอุณหภูมิจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าไม่มีผลต่อปริมาณและการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่ม Vibrionaceae

คำสำคัญ: สภาวะโลกร้อน; บางแสน; อ่างศิลา; ชลบุรี; Vibrionaceae

Abstract

The purpose of this study was to determine the effect of global warming on incidence of Vibrionaceae in seawater at Bang Sean and Ang Sila Beaches (Ang Sila market, Ang Sila pier, Bang Sean beach and Wonnapha beach), Chon Buri from March to June, 2011. Results showed that pH, dissolved oxygen and temperature of seawater were in range of 7.38 ± 0.01 to 8.48 ± 0.01 , 5.24 ± 0.01 to 7.70 ± 0.03 mg/L and 27.3 ± 0.58 to 33.83 ± 0.29 °C, respectively. In addition, Vibrionaceae numbers in seawater at Bang Sean and Ang Sila Beaches ranged <1 to $8.57 \pm 0.12 \times 10^2$ CFU/mL. Similar species of Vibrionaceae were observed in seawater collected from 4 sampling sites containing 8 species of *Vibrio furnissii*, *V. damsela*, *V. fluvialis*, *V. cincinnatiensis*, *V. alginolyticus*, *V. parahaemolyticus*, *Plesiomonas shigelloides* and *Aeromonas sobria*, except those of Ang Sila market which were not detectable *V. parahaemolyticus*, *V. fluvialis* and *A. sobria*. *P. shigelloides* was the most prevalent species in seawater. Moreover, change in pH, dissolved oxygen and temperature in this study did not affect the numbers and prevalence of Vibrionaceae.

Keywords: Global warming; Bang Sean; Ang Sila; Chon Buri; Vibrionaceae

บทนำ

ปัจจุบันปรากฏการณ์โลกร้อน (Global warming) พบได้มากขึ้นและชัดเจนขึ้นทั่วโลก โดยที่ปรากฏการณ์โลกร้อน ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศใกล้พื้นผิวโลกและน้ำในมหาสมุทรตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 และมีการคาดการณ์ว่าอุณหภูมิเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา นับถึง พ.ศ. 2548 อากาศใกล้ผิวดินทั่วโลกโดยเฉลี่ยมีค่าสูงขึ้น 0.74 ± 0.18 องศาเซลเซียส (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2007) ซึ่งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC; McMichael et al., 2006; Hays et al., 2005) ของสหประชาชาติได้สรุปไว้ว่า “จากการสังเกตการณ์การเพิ่มอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลาง

คริสต์ศตวรรษที่ 20 (ตั้งแต่ พ.ศ. 2490) ค่อนข้างแน่ชัดว่าเกิดจากการเพิ่มความเข้มข้นของแก๊สเรือนกระจกที่เกิดขึ้นโดยกิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลในรูปของปรากฏการณ์เรือนกระจก” (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2007)

การที่อุณหภูมิของโลกเพิ่มสูงขึ้นจะมีผลทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น และคาดว่าจะทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศที่มีความแปรปรวนอย่างมากและรุนแรงมากขึ้น (Extreme weather) ปริมาณและรูปแบบการเกิดหยาดน้ำฟ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบอื่นๆ ของปรากฏการณ์โลกร้อน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของผลิตผลทางเกษตร การเคลื่อนถอยของธารน้ำแข็ง การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งการกลายพันธุ์และแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น *Salmonella* จะมีปริมาณเพิ่มขึ้น 5-10% เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น 1 องศาเซลเซียส ภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ (Cullen, 2009; Kovats et al., 2004) นอกจากนี้แบคทีเรียกลุ่มวิบริโอ เช่น *Vibrio parahaemolyticus* และ *V. vulnificus* ซึ่งเป็นแบคทีเรียก่อโรคในมนุษย์ที่สำคัญที่มักเกิดจากการบริโภคอาหารทะเล (FAO, 2008) เป็นแบคทีเรียอีกกลุ่มหนึ่งที่พบการระบาดเพิ่มมากขึ้น เมื่ออุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น (Drake et al., 2007; McLaughlin et al., 2005; สุภัตติ นิมรัตน์ และคณะ, 2550)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลของสภาวะโลกร้อนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำและอุณหภูมิ รวมทั้งอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอในน้ำซีอีบริเวณบางแสนและอ่างศิลาเป็นครั้งแรก ซึ่งจะทำให้ถึงปริมาณและชนิดของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอประจำถิ่นและกลุ่มก่อโรค รวมทั้งข้อมูลที่จะได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านสาธารณสุขของนักท่องเที่ยวภายในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

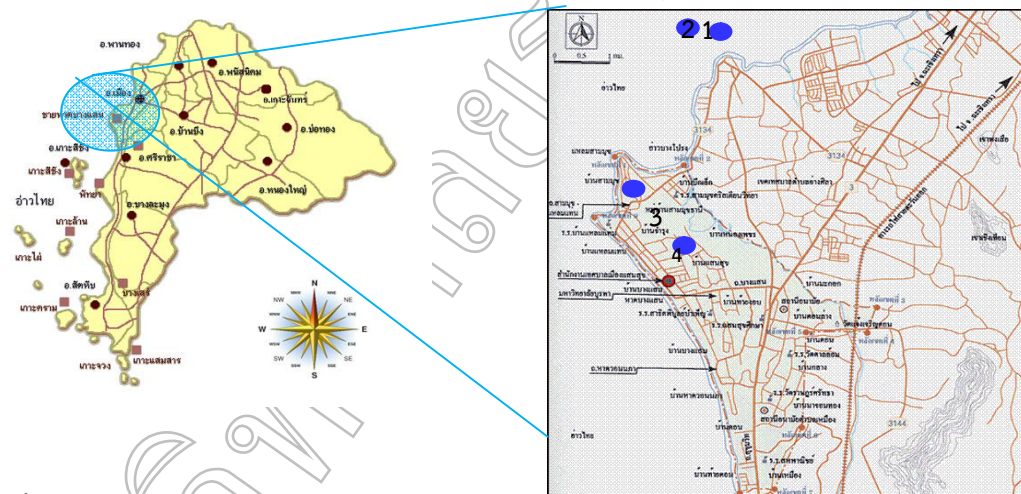
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอในน้ำซีอีบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี เพื่อทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของแบคทีเรียกลุ่มนี้ร่วมกับ การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ และลักษณะทางกายภาพของน้ำทะเลได้อย่างครอบคลุม เป็นระยะเวลา 4 เดือน (มีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2554)

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

1. สถานที่ศึกษา

เก็บตัวอย่างบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาทั้งสิ้น 4 จุด ได้แก่ ตลาดอ่างศิลา ท่าเรืออ่างศิลา หาดบางแสนและหาดวอนนภา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 บริเวณเก็บตัวอย่างของหาดบางแสนและอ่างศิลา

หมายเหตุ

บริเวณเก็บตัวอย่าง

1: ตลาดอ่างศิลา 2: ท่าเรืออ่างศิลา 3: หาดบางแสน 4: หาดวอนนภา

2. การศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพของน้ำทะเล

ตรวจวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (Dissolved oxygen; DO) และอุณหภูมิโดยใช้โดยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพน้ำ (Cavallo and Stabili, 2004)

3. การศึกษาปริมาณและชนิดของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอในน้ำทะเล (Cavallo and Stabili, 2002; 2004)

เก็บตัวอย่างน้ำทะเลจากบริเวณที่กำหนดไว้ ปริมาตร 500 มิลลิลิตร โดยเก็บตักจากบริเวณผิวน้ำประมาณ 50 เซนติเมตร โดยใช้ปั๊มใต้น้ำ (Submersible pump) ใส่ในขวดแก้วสีชาปริมาณ 1,000 มิลลิลิตร ที่ปราศจากเชื้อ เพื่อหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนจาก

บริเวณผิวน้ำ จากนั้นทำไปตรวจวิเคราะห์แบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาสีด้วยอาหารเลี้ยงเชื้อ Thiosulphate Citrate Bile salt Sucrose (TCBS) agar โดยนำตัวอย่างมาเจือจางแบบ 10 เท่า (Ten-fold dilution) ให้ได้ความเข้มข้นที่เหมาะสม ด้วยสารละลาย 0.85% Normal saline จากนั้นปิเปตสารละลายตัวอย่างปริมาตร 0.1 มิลลิลิตร ลงบนอาหารเลี้ยงเชื้อและเกลี่ยเชื้อด้วยเทคนิคสเปรดเพลท (Spread plate technique) (ระดับความเจือจางละ 3 ซ้ำ) นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 35 ± 1 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง จากนั้นนำตัวอย่างน้ำทะเลมาทำการนับจำนวนโคโลนีในแต่ละจานเพาะเชื้อ หาค่าเฉลี่ยของจำนวนโคโลนีที่เจริญบนอาหารเลี้ยงเชื้อทั้ง 3 ซ้ำ คำนวณหาค่าเป็น CFU/mL แล้วนำโคโลนีที่มีลักษณะต่างกันไปทดสอบคุณสมบัติทางชีวเคมีเพื่อจัดจำแนกแบคทีเรียตาม Bergey's Manual of Systematic Bacteriology (Krieg and Holt, 1984; สุกัญทิติ นิมรัตน์, 2551)

ผลการทดลอง

1. คุณภาพน้ำ

จากการศึกษาค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาในระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2554 พบว่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำทะเลมีค่าใกล้เคียงกันทั้ง 4 บริเวณ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 7.38 ± 0.01 ถึง 8.48 ± 0.01 ซึ่งผ่านมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ (2550) ที่กำหนดให้มีค่าไม่เกิน 7.0-8.5 ส่วนปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำมีค่าที่ผ่านมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ (2550) เช่นเดียวกันที่กำหนดให้แหล่งน้ำทะเลเพื่อนันทนาการมีความมากกว่า 4.0 มิลลิกรัมต่อลิตร โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำของทั้ง 4 บริเวณ มีค่าระหว่าง 5.24 ± 0.01 ถึง 7.70 ± 0.03 มิลลิกรัมต่อลิตร และอุณหภูมิมีค่าอยู่ระหว่าง 27.3 ± 0.58 ถึง 33.83 ± 0.29 องศาเซลเซียส ดังแสดงในตารางที่ 1

2. ปริมาณและความหลากหลายของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาสี

ปริมาณของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาสีในน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลามีค่าอยู่ระหว่าง <1 ถึง $8.57 \pm 0.12 \times 10^2$ CFU/mL ซึ่งในเดือนมิถุนายนบริเวณตลาดอ่างศิลาไม่มีแบคทีเรียกลุ่มนี้ (<1 CFU/mL) ดังแสดงในตารางที่ 2 สำหรับแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาสีที่พบในน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาทั้ง 4 บริเวณมีความสอดคล้องกัน ซึ่งประกอบด้วยแบคทีเรีย 8 ชนิด ได้แก่ *Vibrio furnissii*, *V. damsela*, *V. fluvialis*, *V. cincinnatiensis*, *V. alginolyticus*, *V. parahaemolyticus*, *Plesiomonas shigelloides* และ *Aeromonas sobria* ยกเว้น บริเวณตลาดอ่างศิลาที่ตรวจไม่พบ *V. fluvialis*, *V. parahaemolyticus* และ *Aeromonas sobria* แบคทีเรียที่พบอุบัติการณ์มากที่สุดทั้งในน้ำทะเล คือ *P. shigelloides* ซึ่งพบได้ตลอดระยะเวลาการศึกษาทั้ง 4 เดือน ในบริเวณหาดบางแสน ดังแสดงในตารางที่ 3 นอกจากนี้ยังพบว่าการเปลี่ยนแปลงของค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำและอุณหภูมิไม่มีผลการปริมาณและการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนาสี

ตารางที่ 1 คุณภาพน้ำบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2554

บริเวณศึกษา	ค่าความเป็นกรด-ด่าง				ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (mg/L)				อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)			
	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน
ตลาดอ่างศิลา	7.89 ± 0.01	7.47 ± 0.02	8.25 ± 0.01	8.19 ± 0.01	6.67 ± 0.08	6.71 ± 0.03	6.46 ± 0.05	5.96 ± 0.02	29.1 ± 0.40	26.8 ± 0.29	32.67 ± 0.58	32.0 ± 0.00
ท่าเรืออ่างศิลา	7.86 ± 0.02	7.38 ± 0.01	8.16 ± 0.01	8.15 ± 0.01	6.23 ± 0.06	6.02 ± 0.03	5.86 ± 0.06	5.24 ± 0.01	30.0 ± 0.30	27.3 ± 0.58	31.50 ± 0.00	32.0 ± 0.00
หาดบางแสน	7.96 ± 0.02	7.58 ± 0.01	8.39 ± 0.01	8.48 ± 0.01	7.00 ± 0.06	6.72 ± 0.04	7.55 ± 0.09	7.70 ± 0.03	29.8 ± 0.25	30.2 ± 0.29	33.83 ± 0.29	32.0 ± 0.00
หาดวอนนภา	8.14 ± 0.03	7.57 ± 0.01	8.35 ± 0.01	8.23 ± 0.01	6.97 ± 0.05	6.77 ± 0.05	7.44 ± 0.06	6.54 ± 0.03	29.9 ± 0.12	29.7 ± 0.29	32.17 ± 0.29	32.2 ± 0.29

ตารางที่ 2 ปริมาณของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนที่เรียกกลุ่มวิบริโอนซีไอในน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2554

บริเวณศึกษา	น้ำทะเล (CFU/ml)		เมษายน		พฤษภาคม		มิถุนายน	
	มีนาคม	มิถุนายน	มีนาคม	มิถุนายน	มีนาคม	มิถุนายน	มีนาคม	มิถุนายน
ตลาดอ่างศิลา	0.67 ± 1.15		1.87 ± 1.54 × 10 ²		6.33 ± 2.52 × 10 ¹		<1	
ท่าเรืออ่างศิลา	1.44 ± 0.05 × 10 ¹		3.33 ± 1.52 × 10 ²		1.67 ± 0.31 × 10 ²		3.67 ± 1.53 × 10 ¹	
หาดบางแสน	1.76 ± 1.08 × 10 ²		6.97 ± 2.68 × 10 ²		9.83 ± 1.44 × 10 ²		3.67 ± 0.71 × 10 ²	
หาดวอนนภา	3.60 ± 0.36 × 10 ²		5.67 ± 1.15 × 10 ¹		1.56 ± 0.19 × 10 ³		8.57 ± 0.12 × 10 ²	

ตารางที่ 3 ชนิดของแบคทีเรียกลุ่มวิบริโอนซีไอในน้ำทะเลบริเวณหาดบางแสนและอ่างศิลาระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2554

บริเวณศึกษา	ตลาดอ่างศิลา				ท่าเรืออ่างศิลา				หาดบางแสน				หาดวอนนภา			
	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
<i>Vibrio furnissii</i>	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-
<i>Vibrio damsela</i>	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	-
<i>Vibrio fluvialis</i>	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-
<i>Vibrio cincinnatiensis</i>	✓	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-
<i>Vibrio alginolyticus</i>	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-
<i>Vibrio parahaemolyticus</i>	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-
<i>Plesiomonas shigelloides</i>	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Aeromonas sobria</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

หมายเหตุ ✓ พบ, - ไม่พบ

อภิปรายผล

แบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีส่วนใหญ่ต้องการโซเดียมไอออน (Na^+) หรือน้ำทะเลในการเจริญ ยกเว้น *Vibrio cholerae* และ *V. mimicus* (ดังนั้นจึงเรียกแบคทีเรียนี้ว่า Non-halophilic vibrios) แบคทีเรียกลุ่มนี้เป็นแบคทีเรียที่พบได้ทั่วไปในแหล่งน้ำ ไม่ว่าจะ เป็นแหล่งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม (Chowdhury et al., 1992) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายของแบคทีเรีย วงศ์นี้ ได้แก่ คน สัตว์น้ำหรือพืชน้ำที่เป็นเซลล์ผู้ให้อาศัย สารอาหารในแหล่งน้ำ อุณหภูมิ ความเค็ม ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำและ ระดับความลึกจากผิวน้ำ ซึ่งแบคทีเรียหลายชนิดมีคุณสมบัติเป็นแบคทีเรียก่อโรคในคน ปลา ปลาไหลและสัตว์น้ำอื่นๆ ยกตัวอย่าง เช่น โรคอุจจาระร่วง บาดแผลอักเสบและเป็นแบคทีเรียฉวยโอกาสในการก่อโรคในระบบทางเดินอาหารของคน ส่วนในสัตว์น้ำจะ ก่อให้เกิดการติดเชื้อที่บาดแผลและโดยทั่วไปเป็นแบคทีเรียก่อโรคที่พบได้บ่อยในสัตว์น้ำ (Baumann and Schubert, 1984; Farmer and Janda, 2005)

การตรวจวิเคราะห์ปริมาณและชนิดของแบคทีเรียกลุ่มนี้ในสิ่งแวดล้อมทางทะเลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจา กเป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าทะเลในบริเวณดังกล่าวมีการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีเกิดขึ้น และมีโอกาสสูงที่จะทำให้ ผู้บริโภคอาหารทะเลในบริเวณดังกล่าวเกิดอาการเจ็บป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหอยทะเล เช่น หอยแมลงภู่และหอยนางรม เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพ สัตว์น้ำและสภาพแวดล้อมทางทะเลต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้พบว่าคุณภาพน้ำในด้านของความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ และอุณหภูมิของน้ำทะเล บริเวณชายหาดบางแสนและอ่างศิลามีความแตกต่างกันไม่มากนักและอยู่ในมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลของกรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2550 นอกจากนั้นยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวยังไม่ส่งผลต่อปริมาณและความหลากหลายของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนซึ่งมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส ซึ่งเหมาะสม ต่อการเจริญของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีที่สามารถเจริญในช่วงอุณหภูมิกว้าง (16 ถึง 42 องศาเซลเซียส) อีกทั้งรายงานการวิจัย หลายฉบับชี้ให้เห็นว่าอุณหภูมิที่ค่อนข้างสูงมักไม่มีผลต่อการเพิ่มจำนวนของแบคทีเรียกลุ่มนี้ เช่น De Paola et al. (2003) ได้ศึกษาผล ของอุณหภูมิต่อการเพิ่มจำนวนของ *V. parahaemolyticus* พบว่าแบคทีเรียชนิดนี้จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเมื่ออุณหภูมิสูงกว่า 20 องศาเซลเซียส และจะมีปริมาณค่อนข้างคงที่เมื่ออุณหภูมิสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส นอกจากนี้ Stabili et al. (2005) รายงาน ว่าอุณหภูมิของน้ำมีความสัมพันธ์กับการสะสมของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีในน้ำบริเวณทะเล Northern Ionian ประเทศอิตาลี กล่าวคือเมื่ออุณหภูมิของน้ำเพิ่มสูงขึ้นจะพบแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีในปริมาณเพิ่มขึ้น โดยพบแบคทีเรียกลุ่มนี้สูงสุดในช่วงฤดูร้อน ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ย 27.3 องศาเซลเซียส และเมื่ออุณหภูมิสูงกว่านั้นแบคทีเรียกลุ่มนี้ก็จะมีปริมาณค่อนข้างคงที่เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าอุณหภูมินอกจากจะมีผลต่อการเพิ่มจำนวนของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลียังมีผลต่อ ความหลากหลายของแบคทีเรียกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน ดังการศึกษาของ Lhafi and Kuhne (2007) ซึ่งให้เห็นว่าในช่วงฤดูร้อนของทะเล German Wadden ประเทศเยอรมนี ซึ่งมีอุณหภูมิสูง (13-20 องศาเซลเซียส) จะพบแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีได้ถึง 5 ชนิด ส่วน ในฤดูใบไม้ร่วงที่มีอากาศที่ต่ำลง (8-18 องศาเซลเซียส) จะพบแบคทีเรียกลุ่มนี้เพียง 4 ชนิด และลดลงเป็น 3 และ 1 ชนิดเมื่อ อุณหภูมิลดลงอยู่ในช่วง 1-10 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ ตามลำดับซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่าอุณหภูมิ ไม่มีผลต่อความหลากหลายของแบคทีเรียในน้ำทะเล ซึ่งอาจเป็นเพราะอุณหภูมิที่ค่อนข้างสูงดังแสดงในผลการทดลองทำให้ไม่มี อิทธิพลต่อการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่มนี้

สรุปผล

คุณภาพน้ำทะเลในด้านของความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ และอุณหภูมिवิเวณหาดบางแสนและอ่าง ศิลา มีค่าได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2550 ส่วนปริมาณของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีในน้ำทะเลเฉลี่ยอยู่ ระหว่าง <1 ถึง $8.57 \pm 0.12 \times 10^2$ CFU/mL และแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลีที่ตรวจพบประกอบด้วย *Vibrio furnissii*, *V. damsela*, *V. fluvialis*, *V. cincinnatiensis*, *V. alginolyticus*, *V. parahaemolyticus*, *Plesiomonas shigelloides* และ *Aeromonas sobria* แบคทีเรียที่พบอุบัติการณ์มากที่สุดในน้ำทะเล คือ *P. shigelloides* ซึ่งพบได้ตลอดระยะเวลาการศึกษาทั้ง 4 เดือน ในบริเวณ หาดบางแสน นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงของค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำและอุณหภูมิจากการศึกษาคั้ง นี้ไม่มีผลต่อปริมาณและการแพร่กระจายของแบคทีเรียกลุ่ม vibrio อนุสาลี

เอกสารอ้างอิง

- สุบัณฑิต นิมรรัตน์. 2551. การจัดจำแนกแบคทีเรียแกรมลบรูปท่อน: วงศ์วิบริโอนาสีอี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุบัณฑิต นิมรรัตน์ ไตรมาศ บุญไทย และวีรพงศ์ วุฒิปันธุ์ชัย. 2550. สภาวะโลกร้อนและแนวโน้มการปนเปื้อนของแบคทีเรียก่อโรคกลุ่มวิบริโอในอาหารทะเล. *จุลสารการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา* 10(3): 5.
- Baumann, P., and Schubert, R.H.W. (1984). Family II. Vibrionaceae. In: N.R. Krieg, and J.G. Holt (Eds.), **Bergey's Manual of Systematic Bacteriology** (pp. 516-517). Baltimore : Williams & Wilkins.
- Cavallo, R. S. and Stabili, L. 2002. Presence of vibrios in seawater and *Mytilus galloprovincialis* (Lam.) from the Mar Piccolo of Taranto (Ionian Sea). **Water Research**, 36, 3719-3726.
- Cavallo, R. A. and Stabili, L. (2004). Culturable vibrios biodiversity in the Northern Ionian Sea (Italian coasts). **Scientia Maria**, 68, 23-29.
- Chowdhury, M. A. R., Miyoshi, S., Yamanaka, H., and Shinoda, S. 1992. Ecology and distribution of toxigenic *Vibrio cholerae* in aquatic environments of a temperate region. **Microbios**, 72, 203-213.
- Cullen, E. 2009. **The impact of climate change on the future incidence of specified foodborne diseases in Ireland**. In Conference of the international society of environmental epidemiologists, Dublin, Ireland.
- De Paola, A., Nordstrom, J.L., Bowers, J.C., Wells, J.G., and Cook, D.W. 2003. Seasonal abundance of total and pathogenic *Vibrio parahaemolyticus* in Alabama oysters. **Applied and Environmental Microbiology**, 69(3), 1521-1526.
- Drake, S. L., DePaola, A., and Jaykus, L. 2007. An overview of *Vibrio vulnificus* and *Vibrio parahaemolyticus*. **Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety**, 6, 120-144.
- FAO. 2008. **Food safety and climate change**. FAO conference on food security and the challenges of climate change and bioenergy. <http://www.fao.org/ag/agn/agns/files/HLC1_Climate_Change_and_Food_Safety.pdf>.
- Farmer III, J.J., and Janda, J.M. 2005. Family I. Vibrionaceae. In: D.J. Brenner, N.R. Krieg, and J.M. Staley (Eds.), **Bergey's Manual of Systematic Bacteriology, Vol. 2, Part B**. (2nd ed.; pp. 491-494). New York : Springer.
- Hays, G. C., Richardson, A. J., and Robinson, C. 2005. Climate change and marine plankton. **Trends in Ecology & Evolution**, 20(6), 337-344.
- Intergovernmental Panel on Climate Change. 2007. Summary for policymakers. In: S. Solomon, D. Qin, M. Manning, Z. Chen, M. Marquis, K. B. Averyt, M. Tignor and H. L. Miller (Eds.), **Climate change 2007: the physical science basis** (pp. 1-18). Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kovats, S., Edwards, S., Hajat, S., Armstrong, B., Ebi, K., and Menne, B. 2004. The effect of temperature on food poisoning: Time series analysis in 10 European countries. **Epidemiology Infection**, 132(3), 443.
- Krieg N.R. and Holt J.G. 1984. **Bergey's manual of systematic bacteriology**, volume 1. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Lhafi, S.K., and Kuhne, M. 2007. Occurrence of *Vibrio* spp. in blue mussels (*Mytilus edulis*) from the German Wadden Sea. **International Journal of Food Microbiology**, 116, 297-300.
- McLaughlin, J. C., DePaola, A., Bopp, C. A., Martinek, K. A., Napolilli, N. P., Allison, C. G., Murray, S. L., Thompson, E. C., Bird, M. M., and Middaugh, J. P. 2005. Outbreak of *Vibrio parahaemolyticus* gastroenteritis associated with Alaskan oysters. **New England Journal of Medicine**, 353, 1463-1470.
- McMichael, A. J., Woodruff, R. E., and Hales, S. 2006. Climate change and human health: present and future risks. **The Lancet**, 367(9513), 859-869.

อุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *Escherichia coli* ในอาหารทะเลแห้ง Incidence of Coliform Bacteria and *Escherichia coli* in Dried Seafoods

ไตรมาศ บุญไทย¹, ดวงนภา หงษา², พีรพัฒน์ สุพรรณพันธ์², วีรพงศ์ วุฒิมพันธุ์ชัย³, สุบัณฑิต นิมิตรน^{4*}
¹สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ²ภาควิชาจุลชีววิทยา ³ภาควิชาวาริชศาสตร์
⁴โครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

ในการศึกษานี้ได้ทำการศึกษาอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* จากอาหารทะเลแห้งที่วางจำหน่ายในจังหวัดชลบุรี ประเทศไทย จากผลการศึกษาพบแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มจำนวน 2 ตัวอย่าง (6.67 เปอร์เซ็นต์) จากตัวอย่างปลาแดดเดียวและปลาลิ้นหมา โดยพบแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มปริมาณเท่ากับ 1,100 MPN/g ซึ่งเกินมาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ปี พ.ศ. 2536 รองลงมาคือ ปลาช่อนทะเล หอยหวาน กุ้งแห้ง ปลาเกร็ดขาว ปลาข้างเหลือง ปลาวางบาง ปลาเห็ดโคน หอยเสียบและหมึกกะตอย (240, 150, 43, 9, 7, 4, 4, 4 และ 4 MPN/g) ตามลำดับ และในอาหารทะเลแห้งที่พบปริมาณโคลิฟอร์มน้อยที่สุดคือ ปลาแผ่นอบเนย ปลาลิวแก้ว กุ้งแก้ว หมึกแก้ว และหมึกไข่ ซึ่งมีปริมาณโคลิฟอร์มน้อยกว่า 3 MPN/g ส่วนการวิเคราะห์ถึงการปนเปื้อนด้วย *E. coli* ผลปรากฏว่าไม่พบ *E. coli* ในตัวอย่างทั้งหมด ดังนั้นควรมีการติดตามตรวจสอบและตระหนักถึงความปลอดภัยของอาหารเป็นระยะโดยเฉพาะการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* ในอาหารที่บริโภคในแต่ละวันและผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งออกเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

คำสำคัญ: แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม, *E. coli*, อาหารทะเลแห้ง

Abstract

In this study, the experiment was assayed on the incidence of coliform bacteria and *E. coli* contaminated in dried seafoods distributed in Chon Buri Province, Thailand. Results demonstrated that coliform bacteria were monitored for 2 samples (6.67%) from dried giant catfish (*Arius thalassinus*) and dried tonguefish (*Cynoglossus macrolepidotus*) with 1,100 MPN/g which were not meet the standard registered by Department of Medical Sciences, Thailand. (1993) However, *E. coli* was not found in all tested samples. Therefore, dried seafood distributed should be sporadically monitored and be aware of food safety, especially the contamination of coliform bacteria and *E. coli* in dried seafood consumed daily and exported dried seafood to be safety for consumer.

Keywords: Coliform bacteria, *E. coli*, Dried seafood

บทนำ

อาหารทะเลจัดเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมในการบริโภคอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ และยังเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก โดยมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูปในปี พ.ศ. 2552 มีค่าเท่ากับ 126,711.69 ล้านบาท (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2553) ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแห้งและอาหารทะเลแปรรูปที่จำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด ได้แก่ กุ้งแห้ง ปลาแห้ง ปลาหมึกแห้ง ปลาหมึกอบชุบน้ำเชื่อม ปลาหมึกตัวฉาบ หอยแห้ง และปูกรอบ เป็นต้น โดยแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ในประเทศไทยเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออก แถบจังหวัดชลบุรี ระยองและตราด เป็นต้น (Samutsan et al., 2009) และในปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสนใจเกี่ยวกับความปลอดภัยทางอาหารทะเลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในอาหารทะเลแห้งมีการปนเปื้อนของสารไม่พึงประสงค์ชนิดต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น สารสังเคราะห์และยาฆ่าแมลง (สิริพร และคณะ, 2553; Chotmongkol et al., 2009; Samutsan et al., 2009) รวมทั้งการปนเปื้อนด้วยแบคทีเรียก่อโรคทางอาหารและแบคทีเรียที่ทำให้อาหารเน่าเสีย ได้แก่ *Vibrio parahaemolyticus*, *V. vulnificus*, *V. cholerae*, *Clostridium botulinum*, *Staphylococcus aureus*, *Salmonella* spp., *Shewanella putrefaciens*, *Pseudomonas* spp., *Photobacterium phosphoreum* และ *Aeromonas* spp. และอาจพบจุลินทรีย์กลุ่มอื่น ๆ เช่น Lactic acid bacteria (LAB), Enterobacteriaceae และ *Brochothrix thermosphacta* (สุบัณฑิต และคณะ, 2553ก, 2553ข; บัญญัติ และคณะ, 2551; Matamoros et al., 2009) ถ้ารับประทานอาหารที่มีการปนเปื้อนแบคทีเรียเหล่านี้จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเจ็บป่วยได้ ซึ่งความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นสร้างความกังวลให้กับผู้บริโภคเป็นอย่างมากทั้งทางด้านอุตสาหกรรมอาหารและความปลอดภัยทางอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* เป็น

แบคทีเรียที่อยู่ประจำถิ่นในลำไส้ของมนุษย์และสัตว์เลือดอุ่นและเป็นเชื้อที่ปนเปื้อนมากับอุจจาระได้ (Brock & Madigan, 1991) ด้วยเหตุนี้จึงสามารถใช้แบคทีเรียกลุ่มดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแห้งที่วางจำหน่ายนั้นมีความสะอาดมากน้อยเพียงใด และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือไม่

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงศึกษาสถานการณ์การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* จากอาหารทะเลแห้งที่วางจำหน่ายในจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตรวจติดตามและป้องกันการระบาดของแบคทีเรียกลุ่มดังกล่าวในผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแห้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำการศึกษาอุบัติการณ์ของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* จากอาหารทะเลแห้งที่วางจำหน่ายในจังหวัดชลบุรี

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* จากอาหารทะเลแห้ง (Bacteriological Analytical Manual of Food and Drugs Administration [BAM], 1998)

1.1 ใช้กรรไกรปลอดเชื้อตัดตัวอย่างอาหารให้ละเอียด ชั่งตัวอย่างมา 50 กรัม ลงในถุงพลาสติกปลอดเชื้อ เติมน้ำละลาย BF ปริมาตร 450 มิลลิลิตรลงในถุงผสมให้เข้ากันด้วยเครื่องตีผสม (Stomacher) เป็นเวลา 2 นาที จะได้ตัวอย่างที่มีระดับความเจือจาง 10^{-1}

1.2 ถ่ายตัวอย่างปริมาตร 1 มิลลิลิตร ลงในหลอดที่บรรจุสารละลาย BF ปริมาตร 9 มิลลิลิตร ผสมเข้ากันด้วยเครื่อง Vortex mixer จะได้ตัวอย่างที่มีระดับความเจือจาง 10^{-2} โดยทำการเจือจางตัวอย่างจนถึง 10^{-3}

1.3 ถ่ายตัวอย่างอาหารที่ระดับความเจือจาง 10^{-1} , 10^{-2} และ 10^{-3} ความเจือจางละ 1 มิลลิลิตร ลงในหลอดอาหารเลี้ยงเชื้อ Lauryl Tryptose (LST) broth ปริมาตร 9 มิลลิลิตร ความเจือจางละ 3 หลอด นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 35 ± 1 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง

1.4 ถ่ายตัวอย่างจากหลอดทดลองอาหารเลี้ยงเชื้อ LST broth ที่เกิดก๊าซ โดยใช้ลูปแตะเชื้อขึ้นมา 1 ลูปถ่ายลงในหลอดอาหาร Brilliant Green Lactose Bile (BGLB) broth นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 35 ± 1 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24-48 ชั่วโมง จากนั้นนับจำนวนหลอดทดลองที่เกิดก๊าซในหลอดดักก๊าซแล้วอ่านค่าปริมาณโคลิฟอร์มจากตาราง MPN

1.5 ถ่ายตัวอย่างจากหลอดเลี้ยงเชื้อ BGLB broth ที่เกิดก๊าซมาใส่ในหลอดอาหารเลี้ยงเชื้อ EC broth แล้วนำไปบ่มที่ 45.5 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24-48 ชั่วโมง จากนั้นนับจำนวนหลอดที่เกิดก๊าซในหลอดดักก๊าซแล้วอ่านค่าปริมาณฟีคัลโคลิฟอร์มจากตาราง MPN

1.6 ชีตแยกเชื้อจากหลอดที่เกิดก๊าซในอาหารเลี้ยงเชื้อ EC broth ลงบนอาหารเลี้ยงเชื้อ Levine Eosin Methylene Blue (L-EMB) agar นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 35 ± 1 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 18-24 ชั่วโมง เลือกโคโลนีลักษณะเฉพาะของ *E. coli* (Metallic sheen) จำนวน 5 โคโลนี เพาะลงบน Nutrient agar บ่มที่อุณหภูมิ 35 ± 1 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 18-24 ชั่วโมง นำมาย้อมสีแกรมทดสอบ IMViC โดย *E. coli* ให้ผลการทดสอบเป็น ++- (*E. coli* biotype 1) หรือ +-- (*E. coli* biotype 2) และเพาะในอาหารเลี้ยงเชื้อ LST broth เพื่อยืนยันการผลิตก๊าซ อ่านค่า *E. coli* จากตาราง MPN

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* ในอาหารทะเลแห้ง ได้ผลการทดลองดังนี้ จากการนำตัวอย่างอาหารทะเลแห้งชนิดต่าง ๆ จำนวน 30 ตัวอย่าง จำแนกเป็นผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปประเภทปลา กุ้ง หอย หมึกและปู จำนวน 16, 4, 4, 5 และ 1 ตัวอย่าง ตามลำดับ มาคัดแยก *E. coli* ผลปรากฏว่าไม่พบ *E. coli* ในอาหารทะเลแห้งทุกตัวอย่างที่ทำการทดสอบ แต่พบการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม โดยตัวอย่างอาหารทะเลแห้งที่พบว่ามีปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มมากที่สุดมี 2 ตัวอย่าง คือ ปลาแดดเดียวและปลาลิ้นหมา คิดเป็น 6.67 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีปริมาณโคลิฟอร์มเท่ากับคือ 1,100 MPN/g รองลงมาคือ ปลาช่อนทะเล หอยหวาน กุ้งแห้ง ปลาเก๋ร็ดขาว ปลาข้างเหลือง ปลาวางบาง ปลาเห็ดโคน หอยเสียบและหมึกกะตอย มีปริมาณโคลิฟอร์มเท่ากับ 240, 150, 43, 9, 7, 4, 4, 4 และ 4 MPN/g ตามลำดับ ส่วนอาหารทะเลแห้งที่พบปริมาณโคลิฟอร์มน้อยที่สุด คือ ปลาแผ่นอบเนย ปลาสิวแก้ว กุ้งแก้ว หมึกแก้วและหมึกไข่ มีปริมาณโคลิฟอร์มน้อยกว่า 3 MPN/g ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli*

ลำดับ	ประเภทผลิตภัณฑ์	Presumptive coliform (MPN/g)	โคลิฟอร์ม (MPN/g)	<i>E. coli</i> (MPN/g)
1	ปลาทุเค็ม	<3	<3	<3
2	ปลาแก้ว	<3	<3	<3
3	ปลาแผ่นอบเนย	15	<3	<3
4	ปลากะตัก	7	4	<3
5	ปลาข้าวสาร	<3	<3	<3
6	ปลาวงบาง	4	4	<3
7	ปลากรอบ	<3	<3	<3
8	ปลาเกร็ดขาว	150	9	<3
9	ปลาแดดเดียว	1,100	1,100	<3
10	ปลาช่อนทะเล	240	240	<3
11	ปลาลิ้นหมา	>1,100	1,100	<3
12	ปลาข้างเหลือง	150	7	<3
13	ปลาไส้ตันจืด	<3	<3	<3
14	ปลาเห็ดโคน	15	4	<3
15	ปลาสิ่วแก้ว	9	<3	<3
16	ปลาสิ่วกิว	<3	<3	<3
17	กุ้งแห้ง	43	43	<3
18	กุ้งแก้ว	43	<3	<3
19	กุ้งฝอยจืด	<3	<3	<3
20	กุ้งอบ	<3	<3	<3
21	หอยหวาน	460	150	<3
22	หอยหลอด	<3	<3	<3
23	หอยเสียบ	9	4	<3
24	หอยแห้ง	<3	<3	<3
25	หมึกแก้ว	240	<3	<3
26	หมึกไข่	>1,100	<3	<3
27	หมึกกะตอย	9	4	<3
28	หมึกกล้วย (ทูบปริงรอส)	4	<3	<3
29	หมึกเต่าทอง (หมึกหยอง)	<3	<3	<3
30	ปูกรอบ	<3	<3	<3

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการตรวจหาปริมาณการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* ในอาหารทะเลแห้งชนิดต่าง ๆ จำนวน 30 ตัวอย่าง ผลปรากฏว่าไม่พบ *E. coli* ในอาหารทะเลแห้งทุกตัวอย่าง แต่พบการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มจำนวน 12 ตัวอย่าง (40 เปอร์เซ็นต์) โดยมีปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มอยู่ในช่วง 4 ถึง 1,100 MPN/g เมื่อนำผลการทดลองที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานกำหนดของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ปี พ.ศ. 2536 ที่กำหนดให้มีปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มในอาหารปรุงสุกพร้อมบริโภคได้ไม่เกิน 500 MPN/g พบว่าอาหารทะเลแห้งจำนวน 2 ตัวอย่าง (6.67 เปอร์เซ็นต์) คือปลาแดดเดียวและปลาลิ้นหมา มีปริมาณของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มที่เกินมาตรฐาน สำหรับตัวอย่างอาหารทะเลอีก 28 ตัวอย่าง (93.33 เปอร์เซ็นต์) พบ

การปนเปื้อนของโคลิฟอร์มไม่เกินมาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ปี พ. ศ. 2536 ส่วนการวิเคราะห์หา *E. coli* ผลปรากฏว่าไม่พบ *E. coli* ในตัวอย่างทั้งหมด

จากการศึกษาคุณภาพทางจุลชีววิทยาของอาหารทะเลแห้งหลายฉบับก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่าอาหารทะเลแห้งมีการปนเปื้อนด้วยแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* ยกตัวอย่างเช่น ทิววรรณ ภาควิหค (2551) รายงานว่าผลิตภัณฑ์ปลาเกรดขาวสามรสและปลาข้าวสารทอดมีการปนเปื้อนด้วยแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม 44 เพอร์เซ็นต์ โดยมีค่าเกินมาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ปี พ. ศ. 2536 เท่ากับ 4 เพอร์เซ็นต์ และไม่พบ *E. coli* ในผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิด นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์หมึกแห้งและหมึกแก้วแห้งเป็นอาหารทะเลแปรรูปอีกชนิดหนึ่งที่มีการรายงานพบแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มจำนวน 2 ตัวอย่าง (8 เพอร์เซ็นต์) ซึ่งเกินค่ามาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ปี พ.ศ. 2536 จำนวน 1 ตัวอย่าง คิดเป็น 4 เพอร์เซ็นต์ (พินิตารวมธรรม, 2551)

จากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแห้งที่จำหน่ายในจังหวัดชลบุรีมีปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิ-ฟอร์มเกินมาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ปี พ. ศ. 2536 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปมีกระบวนการผลิตและการเก็บรักษาที่ขาดสุขอนามัยที่ดี (Tortora et al., 1992) ซึ่งการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มในผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปนี้อาจเกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น กรรมวิธีในการผลิต วัตถุดิบ เครื่องปรุงรสและผู้แปรรูปอาหารทะเล (Banwart, 1989) ซึ่งการปนเปื้อนนี้อาจเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การจับสัตว์น้ำ การผลิต การบรรจุลงหีบห่อ การขนส่งและการวางจำหน่าย (Freeman & Burrow, 1985) อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์พบว่าแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มไม่ใช่ *E. coli* ซึ่ง *E. coli* เป็นแบคทีเรียที่อยู่ประจำถิ่นในลำไส้ของมนุษย์และสัตว์เลือดอุ่นและเป็นเชื้อที่ปนเปื้อนมากับอุจจาระได้ (Brock & Madigan, 1991) ดังนั้นจึงสามารถบ่งชี้ได้ว่าตัวอย่างอาหารทะเลแห้งทุกตัวอย่างที่นำมาทดสอบไม่มีการปนเปื้อนของอุจจาระในตัวอย่างทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าควรมีการตระหนักและเฝ้าระวังการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มและ *E. coli* อย่างเข้มงวดเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค รวมทั้งคุณภาพและชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปของจังหวัดชลบุรี

เอกสารอ้างอิง

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 2536. มาตรฐานทางจุลชีววิทยาประเภทอาหารปรุงสุกทั่วไปของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.

วันที่ค้นข้อมูล 15 กุมภาพันธ์ 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.Dmsc.Moph.go.th/webroot/BQSF/fild/variety/cheme/conflict 22. htm>.

ทิววรรณ ภาควิหค. 2551. คุณภาพทางจุลชีววิทยาของปลาเกรดขาวสามรสและปลาข้าวสารทอดที่จำหน่ายในตลาดบ้านเพ จังหวัดระยองและตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษทางจุลชีววิทยา ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาจุลชีววิทยา, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

บัญญัติ สุขศรีงาม กาญจนา หริมเพ็ง นิสาส ไกรรัศมิ์ ปรียานุพาสันต์ พรรณนิภา ศิริเพิ่มพูน ศิริโฉม พุงแก้ว ศิริพร เอื้ออังกูร สุดสายชล หอมทอง สุภัณฑิต นิรมรัตน์ สุดารัตน์ สอนจิตร อภิรดี ปิรันธนาภักย์ และวรรณภว จงโยธา. 2551.

สถานการณ์การปนเปื้อนของจุลินทรีย์ก่อโรคในอาหารทะเลแห้ง. การประชุมทางวิชาการ “วิจัยบูรพา ครบรอบวันสถาปนา 58 ปี” มหาวิทยาลัยบูรพา จ. ชลบุรี วันที่ 7 กรกฎาคม 2551.

พินิตารวมธรรม. 2551. คุณภาพจุลชีววิทยาของหมึกแก้วแห้งและหมึกไข่แห้ง ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษทางจุลชีววิทยา ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาจุลชีววิทยา, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภัณฑิต นิรมรัตน์ ปรียพร ทองเนียม และวีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย. 2553ก. การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มเฮลิโคแบคทีเรียโรโรบทั้งหมดในผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแห้งที่จำหน่ายในจังหวัดชลบุรี. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 2(1): 70-84.

สุภัณฑิต นิรมรัตน์ ปรียพร ทองเนียม และวีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย. 2553ข. แบคทีเรียกลุ่มทนเค็มและแบคทีเรียกลุ่มแอนเทอโรแบคทีเรียซีอีในผลิตภัณฑ์หมึกแห้งที่จำหน่ายในจังหวัดชลบุรี ประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์ มข., 38(4): 509-519.

สิริพร สมุทรเสน วีรพงศ์ วุฒิพันธุ์ชัย สวามินี ธีระวุฒิ และสุภัณฑิต นิรมรัตน์. 2553. สถานการณ์การตกค้างของบอแรกซ์ สารฟอกขาวและยาฆ่าแมลงในอาหารที่จำหน่ายในภาคตะวันออก. การประชุมวิชาการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 9 โรงแรมสุนีย์แกรนด์ แอนด์ คอนเวนชัน เซ็นเตอร์ อุบลราชธานี วันที่ 24-27 มีนาคม 2553.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. 2553. สินค้าส่งออกสำคัญ 15 รายการแรกของไทย ปี 2548 – 2552 (ม.ค. - ธ.ค.)

วันที่ค้นข้อมูล 7 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก http://www2.ops3.moc.go.th/export/export_topn_5y/report.asp

- Bacteriological Analytical Manual [BAM]. 1998. **US Food and Drugs Administration (8th ed.)**. Gaithersburg: AOAC International.
- Banwart, G. J. 1989. **Basic Food Microbiology**. New York: Chapman & Hall.
- Brock, T. D., and Madigan, M. T. 1991. **Biology of microorganisms (6th ed.)**. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Chotmongcol, K., Vuthiphandchai, V., and Nimrat, S. 2009. **Detection of synthetic dyes in dry seafood products by synthetic dye's test kit**. Conference on Trends in Environmental Health and Toxicology Research. 27-28 June, Chulabhorn Research Institute, Bangkok, Thailand.
- Freeman, B. A., and Burrow, W. 1985. **Textbook of microbiology (2nd ed.)**. Philadelphia: W. B. Saunders Company.
- Matamoros, S., Pilet, M. F., Gigout, F., Prevost, H., and Leroi, F. 2009. **Selection and evaluation of seafood-borne psychrotrophic lactic acid bacteria as inhibitors of pathogenic and spoilage bacteria**. Food Microbiology, 26, 638-644.
- Samutsan S, Vuthiphandchai V and Nimrat S. 2009. **Incidence of pesticide contamination in dry seafood products collected from Chon Buri Province, Thailand**. Conference on Trends in Environmental Health and Toxicology Research. 27-28 June, Chulabhorn Research Institute, Bangkok, Thailand.
- Tortora, G. J., Funke, R. R., and Case, C. L. 1992. **Microbiology an introduction (3th ed.)**. Redwood: The Benjamin/Cummings.

การศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริก โดยใช้ความร้อนจากเครื่องควบแน่นของเครื่องปรับอากาศ

Feasibility Study of Electrical Generation for a Condenser Fan with Thermoelectric Device from Waste Heat of Air-Conditioner

ภูมิพัฒน์ กำคำ

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการแปลงผันพลังงานความร้อนทิ้งจากชุดควบแน่น(เครื่องปรับอากาศ) เป็นพลังงานไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริก สำหรับป้อนกำลังไฟฟ้าให้แก่พัดลมชุดควบแน่น ผลการวิจัยพบว่าเครื่องปรับอากาศแบบแยก ส่วนขนาด 9,000, 13,000 และ 18,000 Btu/h ต้องการกำลังไฟฟ้าสำหรับพัดลมระบายความร้อนชุดควบแน่นประมาณ 105.6, 152.4 และ 210.8 W ตามลำดับ ความร้อนระบายทิ้งที่ชุดควบแน่นประเมินได้ 11,498 (3.37), 16,821 (4.93) และ 23,236 Btu/h (6.81 kW) ตามลำดับ ประสิทธิภาพของการแปลงผันพลังงานแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) ประสิทธิภาพของอุปกรณ์ถ่ายเทความร้อน, (2) ประสิทธิภาพของเทอร์โมอิเล็กทริก โมดูล และ (3) ประสิทธิภาพของตัวแปลงผันไฟฟ้ากระแสตรง เมื่อคำนวณประสิทธิภาพรวมของระบบได้ร้อยละ 0.63 ดังนั้นระบบการผลิตไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริกโดยใช้ความร้อนทิ้งจากชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศจะสามารถผลิตกำลังไฟฟ้าเอาต์พุตได้ 21.23, 31.06 และ 33.20 W ตามลำดับ ซึ่งไม่เพียงพอที่จะจ่ายกำลังไฟฟ้าให้แก่พัดลมระบายความร้อนชุดควบแน่น ถ้าต้องการผลิตกำลังไฟฟ้าให้ได้อย่างเพียงพอต้องมีความร้อนทิ้ง 16,762 (4.91), 24,191 (7.09) และ 33,460 Btu/h (9.81 kW) ตามลำดับ หรือพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.5

คำสำคัญ : เทอร์โมอิเล็กทริก การอนุรักษ์พลังงาน พลังงานความร้อน เครื่องปรับอากาศ ความร้อนทิ้ง

Abstract

This paper aims to study the feasibility of condenser thermoelectric power generation for a condensing unit fan. The research result indicated that the 9,000, 13,000 and 18,000 Btu/h of air-conditioner need an electrical power for a condensing unit fan of 105.6, 152.4 and 210.8 W, respectively. The heat rejection (waste heat) from the condensing unit approximate 11,498 (3.37), 16,821 (4.93) and 23,236 Btu/h (6.81 kW), respectively. Over-all efficiency of the system, including 3-part, there are :- (1) heat transfer device, (2) thermoelectric module and (3) dc to dc converter. It approximate 0.63%. Thus, the study system will generate the electrical power of 21.23, 31.06 and 33.20 W, respectively, which is not enough for a condensing unit fan. Hence, this research will be possible if the heat rejection of condensing unit of 16,762 (4.91), 24,191 (7.09) and 33,460 Btu/h (9.81 kW), respectively, or the new system can be develop for the efficiency of 3.5% in the future.

Keywords : Thermoelectric Energy Conversion Thermal Energy Air-Conditioner Waste Heat Recovery

บทนำ

พลังงานเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างปฏิเสธไม่ได้ กิจกรรมต่าง ๆ ล้วนแต่ใช้พลังงานทั้งสิ้น มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ต้องใช้พลังงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม แต่ในช่วงศตวรรษที่ 18 ได้มีการค้นพบน้ำมันปิโตรเลียม ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ต้องใช้เวลาในการเกิดและสะสมอันยาวนานหลายหมื่นล้านปี ถือได้ว่าเป็นพลังงานหลักของโลก (สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย, 2547) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรม ทำให้อัตราการบริโภคพลังงานของมวลมนุษยชาติเพิ่มขึ้นอย่างมาก ยังผลให้เกิดวิกฤตพลังงานและภาวะโลกร้อนขึ้น ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความต้องการใช้พลังงานของโลกที่เพิ่มขึ้น การแก่งแย่ง สถานการณ์ด้านความมั่นคง และปริมาณสำรองพลังงานของโลกลดลง แนวโน้มราคาพลังงาน โดยเฉพาะราคาน้ำมันจะสูงขึ้นอย่างไม่ขีดจำกัด ดังนั้นมนุษย์ต้องตระหนักในการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า ประหยัด และอนุรักษ์พลังงาน ควบคู่กับการพัฒนาใช้แหล่งพลังงานทดแทนให้มากขึ้น เช่น ชีวมวล พลังงานลม พลังน้ำ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานนิวเคลียร์ เป็นต้น

กิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ล้วนต้องใช้พลังงาน จำแนกเป็น 3 ส่วน คือ (1) เพื่อการส่องสว่าง (2) เพื่อการปรับอากาศ และ (3) เพื่อการอื่น ๆ โดยเฉพาะการใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อการปรับอากาศในสัดส่วนที่สูงประมาณร้อยละ 52 ถึงร้อยละ

66 ขึ้นอยู่กับประเภทของอาคาร ข้อมูลทางสถิติของกรมสรรพสามิตพบว่า มีเครื่องปรับอากาศที่เสียสภาพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2550 ประมาณ 11.8 ล้านเครื่อง (กรมสรรพากร, 2551) ซึ่งมีแนวโน้มของการติดตั้งสูงขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยแล้วเครื่องปรับอากาศมีอายุการใช้งานประมาณ 10 ปี ถ้าประมาณการว่ามีเครื่องปรับอากาศติดตั้งอยู่ 10 ล้านเครื่อง ขนาดเฉลี่ยเครื่องละ 18,000 Btu/h จะมีปริมาณความร้อนทิ้ง (Waste Heat) ออกจากเครื่องควบแน่นรวมทั้งประเทศ 2.32×10^{11} Btu/h หรือ 6.81×10^{10} W หากเปิดเครื่องปรับอากาศวันละ 8 ชั่วโมง จะมีปริมาณความร้อนทิ้งที่เครื่องควบแน่นรวมทั้งประเทศ 1.99×10^{14} Wh ต่อปี ถ้าสามารถแปลงผันความร้อนทิ้งดังกล่าวกลับมาใช้ได้อ้อยละ 1 จะช่วยอนุรักษ์พลังงานและค่าใช้จ่ายในการผลิตไฟฟ้าของประเทศได้มากถึง 1.99×10^{12} Wh ต่อปี คิดเป็นเงินประมาณ 5.9 พันล้านบาทต่อปี

เนื่องจากกระบวนการทำงานของเครื่องปรับอากาศจะอาศัยสารทำความเย็นพาความร้อนออกห้องปรับอากาศด้วยการพาความร้อนแบบบังคับ (Force Convection) ผ่านทางชุดควบแน่น (Condensing Unit) โดยใช้พัดลม (มอเตอร์ไฟฟ้า) ความร้อนทิ้งดังกล่าวจะมีอุณหภูมิไม่เกิน 70°C ซึ่งค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอที่จะนำความร้อนกลับมาใช้โดยตรง หรือผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความร้อน (Heat Exchanger) ดังนั้นกระบวนการแปลงผันพลังงานโดยตรง (Direct-Conversion) ด้วยเซลล์ความร้อนหรือเทอร์โมอิเล็กทริกเจเนอเรเตอร์ (Thermoelectric generator) จึงเหมาะสมที่สุด ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ (1) ผลิตไฟฟ้าจากความร้อนที่ต้องการระบายทิ้ง และ (2) อุณหภูมิของความร้อนทิ้งค่อนข้างต่ำ แม้ว่าปัจจุบันเซลล์ความร้อนจะมีราคาสูงและยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายก็ตาม

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ภายใต้กรอบแนวคิดของการจ่ายพลังงานไฟฟ้าบางส่วนให้ตนเอง (Partial Self-Powered) จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไฟฟ้าสำหรับ พัดลมชุดควบแน่นด้วยอุปกรณ์เทอร์โมอิเล็กทริกจากพลังงานความร้อนทิ้งของเครื่องปรับอากาศ เพื่อเป็นแนวทางในการแปลงผันความร้อนทิ้งกลับมาใช้ ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการทำความเย็น (EER : Energy Efficiency Ratio) และอนุรักษ์พลังงานได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไฟฟ้าสำหรับพัดลมชุดควบแน่นด้วยอุปกรณ์เทอร์โมอิเล็กทริกจากพลังงานความร้อนทิ้งของเครื่องปรับอากาศ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริก โดยใช้ความร้อนจากชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศ สำหรับป้อนกำลังไฟฟ้าให้แก่พัดลมชุดควบแน่น ดำเนินงานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นใช้วิธีประเมินความเป็นไปได้จากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

- 1) การประเมินความต้องการกำลังไฟฟ้าในการระบายความร้อนชุดควบแน่น
- 2) การประเมินความสามารถในการผลิตไฟฟ้าจากความร้อนทิ้งที่ชุดควบแน่น
- 3) การประเมินกำลังไฟฟ้าผลิตจากความร้อนทิ้งที่ชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศ

ผลการวิจัย

การประเมินความต้องการกำลังไฟฟ้าในการระบายความร้อนชุดควบแน่น

เครื่องปรับอากาศที่ใช้ในการประเมินมี 3 ขนาดได้แก่ 9,000, 13,000 และ 18,000 Btu/h เป็นต้น ซึ่งเป็นความสามารถในการทำความเย็น หรือดึงความร้อนภายในห้องปรับอากาศออกไปสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก การคำนวณเทียบเท่าความสามารถในการทำความเย็นกับพลังงานไฟฟ้าจะใช้แฟกเตอร์การแปลงหน่วย คือ $1 \text{ Btu} = 1055.04 \text{ J}$, $1 \text{ Wh} = 3.412 \text{ Btu}$, $1 \text{ h} = 3,6000 \text{ s}$ และ $1 \text{ W} = 1 \text{ J/s}$ ทำให้การทำความเย็นเทียบเท่ากำลังไฟฟ้าของเครื่องปรับอากาศจะคำนวณได้จากความสัมพันธ์ $1 \text{ Btu/h} = 2.9307 \times 10^{-4} \text{ kW}$ ดังนั้นความสามารถในการทำความเย็น Q_L เทียบเท่ากำลังไฟฟ้าของเครื่องปรับอากาศ คือ 2.64, 3.81 และ 5.27 kW ตามลำดับของขนาดเครื่องปรับอากาศข้างต้น

การประมาณความต้องการพลังงานไฟฟ้าสำหรับจ่ายให้แก่พัดลมระบายความร้อนของชุดควบแน่นจากข้อมูล ASHRAE นำเสนอไว้ว่า พัดลมระบายความร้อน โดยทั่วไปจะมีขนาดกำลังไฟฟ้าอยู่ในช่วง 21 ถึง 42 W/kW ของการทำความเย็น (ASHRAE, 1981) ในงานวิจัยนี้จะใช้ 40 W/kW ของการทำความเย็นจะได้มอเตอร์พัดลม (Condensing fan) ขนาด 105.6, 152.4 และ 210.8 W ตามลำดับ

เครื่องปรับอากาศส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีฉลากเบอร์ 5 ซึ่งจะมีค่า EER ตั้งแต่ 10.6 ขึ้นไป (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2551) แต่ในปัจจุบันผู้ผลิตเครื่องปรับอากาศได้พัฒนาให้มีค่า EER สูงมากกว่ามาตรฐานขั้นต่ำข้างต้น ถ้าคำนวณที่ค่า EER = 11.65 จะ

ได้สัมประสิทธิ์ของสมรรถนะการทำความเย็น (COP_R) จะมีค่า 3.413 (Wang, 2001) หรือ ทุก ๆ 3.413 kW ของการทำความเย็น จะต้องใช้กำลังไฟฟ้า 1 kW ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน คือ

$$COP_R = \frac{\text{Desired Output}}{\text{Required Input}} = \frac{Q_L}{W_{net,in}} \quad (1)$$

จากสมการที่ (1) เมื่อคำนวณกำลังไฟฟ้าอินพุตสุทธิ $W_{net,in}$ ที่ต้องป้อนให้เครื่องปรับอากาศทั้ง 3 ขนาด คือ 0.77, 1.12 และ 1.54 kW ตามลำดับ

การประเมินความร้อนที่ดูดซับของเครื่องปรับอากาศ

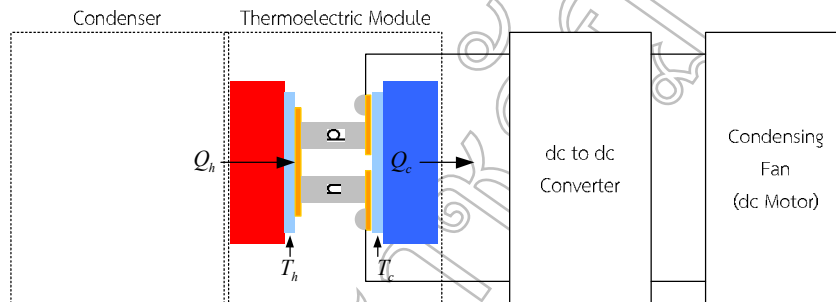
การอนุรักษ์พลังงานของอุปกรณ์ที่เป็นวัฏจักร คือ $W_{net,in} = Q_H - Q_L$ เมื่อ Q_L คือ ความสามารถในการทำความเย็น จะได้

$$Q_H = Q_L + W_{net,in} \quad (2)$$

จากสมการที่ (2) จะประเมินความร้อนระบายทิ้งที่ดูดซับ Q_H ได้ 3.37, 4.93 และ 6.81 kW หรือ 11,498, 16,821 และ 23,236 But/h ตามลำดับ

การประเมินกำลังไฟฟ้าผลิตจากความร้อนที่ดูดซับของเครื่องปรับอากาศ

การประเมินประสิทธิภาพของระบบดังรูปที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ประสิทธิภาพของอุปกรณ์ถ่ายเทความร้อน, (2) ประสิทธิภาพของเทอร์โมอิเล็กทริกมอดูล (TEG มอดูล) และ (3) ประสิทธิภาพของตัวแปลงผันไฟฟ้ากระแสตรง

ก. โครงสร้างของระบบแปลงผันพลังงาน

ข. แผนภาพกรอบระบบแปลงผันพลังงาน

รูปที่ 1 องค์ประกอบระบบแปลงผันพลังงาน

การศึกษาชุดควบคุมของเครื่องปรับอากาศ พบว่ามีอุณหภูมิค่อนข้างต่ำ อุณหภูมิและความดันของสารทำความเย็นด้านเข้าและออกของเครื่องควบคุมมีค่า 60°C และ 30°C ตามลำดับ โดยข้อมูลประสิทธิภาพของส่วนต่าง ๆ จากผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ผลดังนี้

1) ประสิทธิภาพของอุปกรณ์ถ่ายเทความร้อนมีค่าร้อยละ 80 (ไฟบูลย์ โกวิทเจริญกุล, 2550)

2) ประสิทธิภาพของ TEG มอดูล จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพของ TEG มอดูล 2 ฉบับ

ได้มีการนำเสนอผลการทดสอบสมบัติของอุปกรณ์เทอร์โมอิเล็กทริกไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมบัติของเทอร์โมอิเล็กทริกมอดูล

พารามิเตอร์	TEC ของ HB Corp.	TEC ยี่ห้อ Melcor
	รุ่น TEC1-12710	รุ่น CP1.4-127-06L
ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ซีเบ็ค S_M (V/K)	0.04167	0.0526
ค่าความนำความร้อน K_M (W/K)	0.67568	0.4586
ค่าความต้านทานภายใน R_M (Ω)	2	2.4969

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การประยุกต์อุปกรณ์เทอร์โมอิเล็กทริกกับการแปลงผันพลังงานความร้อนอุณหภูมิไม่เกิน $100\text{ }^{\circ}\text{C}$ ผู้วิจัยมักจะเลือกใช้เทอร์โมอิเล็กทริกคูลเลอร์ (TEC) แทนเทอร์โมอิเล็กทริกเจเนอเรเตอร์ (TEG) เนื่องจาก TEC หนุณหภูมิในย่านที่สนใจศึกษา และที่สำคัญมีราคาถูกกว่า TEG มาก

เมื่อพิจารณาจากสมบัติที่ดีของเทอร์โมอิเล็กทริก คือ มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ซีเบ็คของมอดูลสูง และมีค่าความนำความร้อนของ TEG มอดูลต่ำ (Rowe, 1995) จึงเลือก TEC ยี่ห้อ Melcor รุ่น CP1.4-127-06L โดยต่อไปผู้วิจัยจะเรียก TEG แทน TEC เพราะพิจารณาตามฟังก์ชันการทำงานของ TEC ที่เลือกใช้ เพื่อป้องกันความสับสน

ในการออกแบบระบบผลิตไฟฟ้าด้วย TEG จำเป็นต้องทราบจำนวนมอดูลในการกำหนดขนาดพื้นที่ของอุปกรณ์ด้านอุณหภูมิศาสตร์รองรับการถ่ายเทความร้อนและระบายความร้อน เพื่อให้ได้แรงดันไฟฟ้าและกระแสไฟฟ้าที่สามารถจ่ายกำลังไฟฟ้าแก่โหลดได้ตามต้องการ และที่สำคัญในงานวิจัยนี้ต้องคำนวณหาประสิทธิภาพของชุด TEG มอดูล จึงต้องมีกราฟวิเคราะห์ห้วงจรไฟฟ้าของ TEG มอดูลด้วยสมการดังต่อไปนี้ (ไพบูลย์ โกวิทเจริญกุล, 2550)

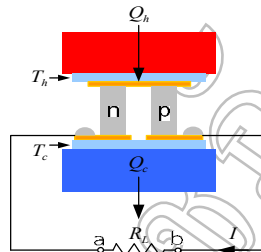
จากวงจรในรูปที่ 2 ขณะไม่มีโหลด R_L ปริมาณแรงดันไฟฟ้าที่วัดได้ระหว่าง a และ b จะเท่ากับ

$$V = S_M \cdot \Delta T \quad (3)$$

โดยที่ V แทน ค่าแรงดันไฟฟ้าที่ TEG มอดูลผลิตได้ขณะไม่มีโหลด (V)

S_M แทน ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ซีเบ็คของ TEG มอดูล (V/K)

ΔT แทน ค่าผลต่างอุณหภูมิของ TEG มอดูล (K) ซึ่ง $\Delta T = T_h - T_c$

รูปที่ 2 วงจรจ่ายไฟฟ้าของ TEG 1 มอดูล ซึ่ง $T_h > T_c$

โดยทั่วไปอุณหภูมิของที่เครื่องควบคุมจะมีค่าประมาณ $60\text{ }^{\circ}\text{C}$ (333.2 K) ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นอุณหภูมิด้านร้อน และประมาณการอุณหภูมิด้านเย็น $40\text{ }^{\circ}\text{C}$ (313.2 K) ดังนั้นจะมีอุณหภูมิแตกต่าง $\Delta T = 20\text{ K}$ คำนวณกำลังไฟฟ้าสูงสุดต่อ TEG มอดูล [W/module] จะได้

$$P_{\max} = \frac{(S_M \cdot \Delta T)^2}{4R_M} \quad (4)$$

ดังนั้นจำนวน TEG มอดูลที่ต้องนำมาประกอบเป็นชุด คำนวณได้จาก

$$N_T = \frac{P_o}{P_{\max}} \quad (5)$$

เมื่อ P_o คือ ขนาดกำลังไฟฟ้าของพัดลมชุดควบคุม [W]

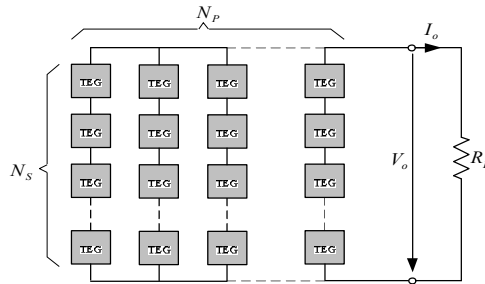
การออกแบบจะใช้เงื่อนไขในการผลิตและจ่ายกำลังไฟฟ้าสูงสุด โดยระบบต้องมีความต้านทานรวมของชุด TEG มอดูล (R_{TEG}) ต้องมีค่าเท่ากับหรือใกล้เคียงกับความต้านทานของโหลด (R_L) ยังผลให้แรงดันของระบบจะลดลงครึ่งหนึ่ง เขียนเป็นสมการได้ คือ $R_{TEG} = R_L$ และ $V_o = V/2$ การจัดเรียงชุด TEG มอดูลอนุกรมและขนานกัน โดยจัดให้ได้ R_{TEG} ใกล้เคียงกับ R_L มากที่สุด ถ้าเลือกใช้มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 220 V จะได้ $V_o = 220V/2 = 110V$ โดยค่าความต้านทานของโหลด R_L ที่กำลังไฟฟ้าสูงสุดหาได้จาก

$$R_L = \frac{V_o^2}{P_o} \quad (6)$$

การคำนวณหาจำนวน TEG มอดูล เริ่มจากการพิจารณากำลังไฟฟ้าที่ต้องการ และการจัดเรียง TEG มอดูลทั้งอันดับและขนานกัน โดยจำนวน TEG มอดูลหาได้จาก

$$N_T = N_S \cdot N_P \quad (7)$$

โดยที่ N_T แทน จำนวน TEG โมดูลที่ประกอบเป็นชุด
 N_S แทน จำนวน TEG โมดูลต่ออันดับกัน
 N_P แทน จำนวน TEG โมดูลต่อขนานกัน

รูปที่ 3 การจัดวงจรชุด TEG โมดูล
 คำนวณแรงดันไฟฟ้าเอาต์พุตจาก

$$V_o = \left[\frac{N_S \cdot S_M \cdot \Delta T}{\left(\frac{N_S \cdot R_M}{N_P} \right) + R_L} \right] \cdot R_L \tag{8}$$

แล้วนำกลับมาคำนวณค่ากำลังไฟฟ้าและกระแสไฟฟ้าเอาต์พุตจาก

$$P_o = \frac{V_o^2}{R_L} \tag{9}$$

และ $I_o = \frac{P_o}{V_o} \tag{10}$

ปริมาณความร้อนที่ต้องป้อนให้ชุด TEG โมดูลที่ต้องการใช้ในการผลิตกำลังไฟฟ้า คือ

$$Q_h = N_T \cdot \left[\frac{S_M \cdot T_h \cdot I_o}{N_P} - 0.5 \cdot R_M \cdot \left(\frac{I_o}{N_P} \right)^2 + K_M \cdot \Delta T \right] \tag{11}$$

ประสิทธิภาพของชุด TEG โมดูลคำนวณได้จาก

$$\eta = \frac{P_o}{Q_h} \cdot 100\% \tag{12}$$

เครื่องปรับอากาศทั้ง 3 ขนาดจะได้ผลการคำนวณจำนวน TEG โมดูลทั้งหมด จำนวนที่ต้องต่ออนุกรม N_S /ขนาน N_P และ ประสิทธิภาพของชุด TEG โมดูลด้วยสมการที่ (3) ถึง (12) ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณประสิทธิภาพของเทอร์โมอิเล็กทริก

Q_L Btu/h (kW)	No. of TEG (modules)	Configuration of TEG		TEG's efficiency (%)
		N_S (modules)	N_P	
9,000 (2.64)	940	235	4	0.827
13,000 (3.81)	1379	197	7	0.876
18,000 (5.27)	1908	212	9	0.859

3) ประสิทธิภาพของตัวแปลงผันไฟฟ้ากระแสตรง การศึกษานี้จะเลือกใช้ตัวแปลงผันไฟฟ้ากระแสตรงเนื่องจากการเปลี่ยนรูปไฟฟ้ากระแสตรงเป็นไฟฟ้ากระแสสลับจะทำให้เกิดการสูญเสียมากกว่า และมีความยุ่งยากในการออกแบบมากกว่า ประสิทธิภาพของตัวแปลงผันพลังงานไฟฟ้ากระแสตรงแบบเซบิก (SEPIC) มีค่าร้อยละ 95.11 (Eakburanawat and Boonyaroonate, 2005) เมื่อเลือกใช้ ประสิทธิภาพของ TEG โมดูลที่ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 0.827 ดังนั้นประสิทธิภาพรวมของระบบในรูปแบบที่ 1 คือ

$$\left(\frac{80}{100}\right)\left(\frac{0.827}{100}\right)\left(\frac{95.11}{100}\right)(100\%) = 0.63\%$$

จากสมการที่ (8) จะประเมินกำลังไฟฟ้าผลิตจากความร้อนที่ที่ชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศได้ดังตารางที่ 3
ตารางที่ 3 ผลการประเมินกำลังไฟฟ้าผลิตจากความร้อนที่ที่ชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศ

Q_L Btu/h (kW)	Condensing fan (W)	$W_{net,in}$ (kW)	Waste heat Btu/h (kW)	Power Gen. with 0.63 % of efficiency (W)
9,000 (2.64)	105.6	0.77	11,498 (3.37)	21.23
13,000 (3.81)	152.4	1.12	16,821 (2.93)	31.06
18,000 (5.27)	210.8	1.54	23,236 (6.81)	33.20

ผลการประเมินกำลังไฟฟ้าดังตารางที่ 3 พบว่าปริมาณความร้อนที่ที่ชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศไม่เพียงพที่จะจ่าย
 กำลังไฟฟ้าให้แก่พัดลมระบายความร้อนชุดควบแน่น ดังนั้นโครงการนี้จะเป็นไปได้เมื่อพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพของระบบเพิ่มขึ้น
 เป็นร้อยละ 3.5 หรือความร้อนที่ที่ป้อนให้แก่ชุด TEG มอดูลมีค่าเพิ่มขึ้น ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปริมาณความร้อนที่ที่เพียงพอสำหรับระบบที่มีประสิทธิภาพร้อยละ 0.63

ขนาดพัดลมระบายความร้อนชุดควบแน่น (W)	ปริมาณความร้อนที่ที่ต้องการ	
	Btu/h	kW
105.6	16,762	4.91
152.4	24,191	7.09
210.8	33,460	9.81

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการผลิตไฟฟ้าด้วยเทอร์โมอิเล็กทริกโดยใช้ความร้อนจากชุดควบแน่นของเครื่องปรับอากาศขนาด 9,000, 13,000
 และ 18,000 Btu/h ภายใต้กรอบแนวคิดของการจ่ายพลังงานไฟฟ้าบางส่วนให้ตนเอง (Partial Self-Powered) พบว่าระบบจะมี
 ประสิทธิภาพในการแปลงผันความร้อนเป็นกำลังไฟฟ้าร้อยละ 0.63 ซึ่งมีค่าไม่เพียงพอที่จะแปลงผันความร้อนที่จากชุดควบแน่นของ
 เครื่องปรับอากาศให้เป็นกำลังไฟฟ้าสำหรับป้อนให้แก่พัดลมระบายความร้อนชุดควบแน่นภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าวได้ กอปรกับ
 ความร้อนที่ที่ชุดควบแน่นค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ประสิทธิภาพจะแปรผันโดยตรงกับความแตกต่างของอุณหภูมิ ถ้าสามารถพัฒนาระบบ
 แปลงผันพลังงานให้มีประสิทธิภาพรวมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.5 จึงจะทำให้แนวคิดของงานวิจัยนี้เป็นไปได้ในอนาคต รวมถึงมีการค้นพบ
 วัสดุเทอร์โมอิเล็กทริกหรือเทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2551. **โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพอุปกรณ์ไฟฟ้า** [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<http://www2.egat.co.th> [20 พฤศจิกายน 2551].
- ไพบูลย์ โภทิทเจริญกุล. 2550. **การพัฒนาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจากพลังงานความร้อนเหลือทิ้งด้วยอุปกรณ์เทอร์โมอิเล็กทริก**.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. 2547. **โครงการปรับปรุงข้อกำหนดการใช้พลังงานในอาคารควบคุม : รายงานฉบับสุดท้าย**.
 ม.ป.ท., หน้า 8.
- สรรพสามิต. กรม. 2551. **ข้อมูลสถิติ : รายได้ประจำปี** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.excise.go.th>
 [18 พฤศจิกายน 2551].
- ASHRAE. 1981. **ASHRAE Handbook & Product Directory 1979 Equipment**. NY: ASHRAE. pp.16.1-16.10.
- Eakburanawat, J. and Boonyaroonate, I. 2005. **Development of a Thermoelectric Battery-Charger with
 Microcontroller-Based Maximum Power Point Tracking Technique**. *Applied Energy* [Electronic],
 pp.687-704, Available : Elsevier / Science Direct [2008, October 8].
- Rowe, D. M. (Ed.). 1995. **CRC Handbook of Thermoelectrics**. FL: CRC. n.p. Chapter 35.
- Wang, K. S. 2001. **Handbook of Air Conditioning and Refrigeration**. 2nd ed.. NY: McGraw-Hill. p.9.56.

ศึกษาเหลี่ยมเจียรระไนพลอยและแบบเครื่องประดับชนิดแหวนในจังหวัดจันทบุรี Faceted Gemstone and in Chanthaburi the Design of Rings Jewelry

วิโรจน์ อิ่มเอิบ, ภัทรา ศรีสุข, จรรยาพร วิทยารัฐ, วรฉัตร อังคะหิรัญ

คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของรูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวน โดยการถ่ายภาพแบบแหวนชนิดต่างๆจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการด้านอัญมณีและเครื่องประดับ จำนวน 10 ราย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับจันทบุรี ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ผลิตอัญมณีและเครื่องประดับจันทบุรี และผู้ประกอบการอิสระที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสมาคมใดๆ โดยเราแบ่งแบบแหวนชนิดต่างๆเป็นทั้งหมด 5 แบบคือ แหวนแถว แหวนมอญ แหวนปลอกมิต แหวนหนามเตย และแหวนวิจิตร หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์หาค่าเปอร์เซ็นต์จำนวนแบบแหวนในแต่ละชนิดเทียบกับจำนวนแหวนทั้งหมด

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการจำนวน 10 ราย ได้แบบแหวนทั้งหมด 325 วง และใช้สถิติ ในการวิเคราะห์ ผล ได้ข้อสรุปดังนี้ รูปแบบแหวนที่พบมากที่สุดคือ แหวนวิจิตรจำนวน 122 วง คิดเป็น 37.54% และแหวนหนามเตยจำนวน 112 วง คิดเป็น 34.46% ซึ่งมีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนรูปแบบแหวนชนิดอื่นๆพบค่อนข้างน้อยโดยเรียงตามลำดับดังนี้ แหวนมอญจำนวน 40 วง คิดเป็น 12.31% แหวนปลอกมิตจำนวน 36 วง คิดเป็น 11.08% และแหวนแถวจำนวน 15 วง คิดเป็น 4.61%

คำสำคัญ : เหลี่ยมเจียรระไนพลอย รูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวน

Abstract

Jewelry ring samples were collected from 10 retail stores that are the members of The Gem and Jewelry Traders Association Chanthaburi, The Gem and Jewelry Manufacturers Association and also from independent retail stores. 5 different types of ring settings were identified including half-eternity ring, class ring, sleeve ring, solitaire ring and cluster ring. The basic statistical analysis was used to evaluate the relationship of type and number of each different ring setting.

From collecting and analyzing data from the 10 retailers in Chanthaburi with the total of 325 samples. The results showed that the cluster ring is the most common form found in the market. There are 122 of them which comprises of 37.54% of the total. 112 of solitaire rings is the second highest rank which contribute to 34.46% of the total. Other types are less common. The last three are decreasing in popularity respectively which are class ring 12.31%, sleeve ring 11.08% and half-eternity ring 4.61%.

Keywords: Faceted gemstone, jewelry ring

บทนำ

อัญมณีและเครื่องประดับเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงเป็นอันดับต้นๆของประเทศไทยติดต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ซึ่งมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2552 มีมูลค่า 348,000 ล้านบาท โดยจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตและซื้อขายอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากจังหวัดจันทบุรี มีปัจจัยพื้นฐานในการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็นพลอยดิบจากทั่วทุกมุมโลกได้ถูกรวบรวมมาไว้ที่ จังหวัดจันทบุรี ภูมิปัญญาด้านการเผาพลอย การเจียรระไนพลอยที่สวยงามและประณีต ช่างทำเครื่องประดับที่มีฝีมือ และผู้ประกอบการด้านอัญมณีและเครื่องประดับที่มีความชำนาญ ธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรีสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในจังหวัดจันทบุรีอย่างมาก ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน ส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของ จังหวัดจันทบุรีดีตามไปด้วย

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องการเจียรระไนพลอยและการทำเครื่องประดับ ที่มีรูปแบบเหลี่ยมเจียรระไนและเครื่องประดับที่หลากหลาย และมีวิวัฒนาการของเหลี่ยมเจียรระไนและรูปแบบเครื่องประดับเรื่อยๆ แต่ยังไม่เคยถูกเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ ทางคณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเหลี่ยมเจียรระไนและเครื่องประดับชนิดแหวนรูปแบบต่างๆในจังหวัดจันทบุรี เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของเหลี่ยมเจียรระไน และลักษณะเครื่องประดับชนิดแหวนของจังหวัดจันทบุรี อีกทั้งยังเป็นฐานข้อมูลให้ผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารวบรวมรูปแบบเหลี่ยมเจียรระโนพลอยและแบบเครื่องประดับชนิดแหวนในจังหวัดจันทบุรี แล้วจัดทำฐานข้อมูลต่อไป

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มี 3 รูปแบบคือ

1. ใช้การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอัญมณีและเครื่องประดับที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงในจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ได้คำตอบเรื่อง ชนิดของเหลี่ยมเจียรระโนพลอยและรูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวนในจังหวัดจันทบุรี
2. เก็บภาพตัวอย่างเหลี่ยมเจียรระโนพลอยและเครื่องประดับชนิดแหวนแบบต่างๆในจังหวัดจันทบุรี โดยการถ่ายภาพตามร้านอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรี
3. จัดทำฐานข้อมูลเหลี่ยมเจียรระโนพลอยและเครื่องประดับชนิดแหวนแบบต่างๆ

ผลการวิจัย

สรุปข้อมูลจากการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลรูปแบบแหวน เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบแหวนชนิดต่างๆที่พบในจังหวัดจันทบุรี แล้วจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งผู้จัดทำได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการถ่ายภาพเครื่องประดับชนิดแหวนจากผู้ประกอบการด้านอัญมณีและเครื่องประดับ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 ราย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย สมาชิกสมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับจันทบุรี สมาชิกสมาคมผู้ผลิตอัญมณีและเครื่องประดับจันทบุรี และผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสมาคม ทำให้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของผู้ประกอบการด้านอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลรูปแบบแหวนของผู้ประกอบการจำนวน 10 ราย โดยมีเครื่องประดับชนิดแหวนทั้งหมด 325 วง โดยผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบของแหวนที่พบเป็น 5 รูปแบบด้วยกัน คือ แหวนแถว แหวนมอญ แหวนปลอกมิต แหวนหนามเตย และแหวนวิจิตร โดยผู้วิจัยพบว่ารูปแบบแหวนที่พบสูงสุด คือ แหวนวิจิตรจำนวน 122 วง คิดเป็น 37.54% และแหวนหนามเตยจำนวน 112 วง คิดเป็น 34.46% ซึ่งมีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนรูปแบบแหวนชนิดอื่นๆ พบค่อนข้างน้อยโดยเรียงตามลำดับดังนี้ แหวนมอญจำนวน 40 วง คิดเป็น 12.31% แหวนปลอกมิตจำนวน 36 วง คิดเป็น 11.08% และแหวนแถวจำนวน 15 วง คิดเป็น 4.61%

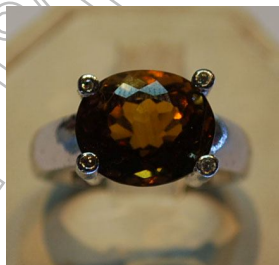
ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างแหวนแถว

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างแหวนมอญ

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างแหวนปลอกมิต

ภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างแหวนหนามเตย

ภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างแหวนวิจิตร

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวนในจังหวัดจันทบุรี พบว่ารูปแบบที่ส่วนใหญ่จะเป็นแหวนวิจิตร และแหวนหนามเตย โดยทั้ง 2 รูปแบบมีจำนวนร้อยลารวมกันถึง ร้อยละ 62 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูง ผู้วิจัยคิดว่าปัจจัย ที่ทำให้รูปแบบแหวนทั้ง 2 ชนิดมีค่อนข้างสูง เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวช่วยทำให้อัญมณีที่ประกอบแหวนมีความสวยงามขึ้น เพราะแสงสามารถทะลุผ่านอัญมณีได้ค่อนข้างมาก อีกทั้งรูปแบบดังกล่าวสามารถออกแบบเครื่องประดับได้หลากหลายรูปแบบ และสามารถอัญมณีชนิดต่างๆเข้าไปประกอบในชิ้นงานได้จำนวนมาก ส่งผลให้แหวนที่ผลิตในรูปแบบดังกล่าว มีความสวยงาม โดดเด่น เป็นที่สนใจและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยได้พบอุปสรรคในการเก็บข้อมูลได้พอสมควร อุปสรรคดังกล่าว คือ ในผู้ประกอบการ บางรายไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพแหวนของทางร้าน เนื่องจากกลัวการเลียนแบบรูปแบบจากร้านค้ารายอื่นๆ ทางคณะผู้วิจัย จึงขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยในลักษณะนี้ หรือต้องมีการเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ ว่าควรเข้าไปทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ประกอบการก่อนเข้าไปเก็บข้อมูล เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและได้ข้อมูลที่ดีในการทำวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ฉจปรากรณ์ ต้นสกุล และคณะ, 2544, โครงการศึกษาและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับพลอยเนื้ออ่อน (Jewelry in the Sense of Art). โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), บุญศิริ การพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ, 191 หน้า.

ประมวล ศิริพันธ์แก้ว, 2523, การทำพลอยในจังหวัดจันทบุรีและตราด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

สมชาย เอี่ยมผ่อง, 2548, การศึกษาและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับรูปพรรณอัญมณีไทย. รายงานการศึกษาอิสระ

ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

Edelstein C., Stankus F., Brilliance! : Masterpieces from the American Jewelry Design Council, 2008, a division of Streling Publishing Co., Inc., 227 p.

Lewis B., 2000, Bezel & Flush Setting with Diamonds and Fragile Colored Stones. New Approach School.

Wooding R., 2000, Basic Gemstone Setting Procedures & Techniques. New Approach School.

การออกแบบและพัฒนารายการสินค้าจำลองเสมือนจริง 3 มิติ เพื่อส่งเสริมการขายเครื่องประดับในจันทบุรี

Design and development of 3-D virtual Catalog for jewelry Promotional in Chanthaburi

นาวิ เปลี่ยวจิตร, ณัฐชานันท์ สมบัติประธาน, ปกวิติ สุริโย
คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

เมื่อทำการการศึกษาวิจัย จากปัญหาในธุรกิจเครื่องประดับประการหนึ่งคือ การค้าขายเครื่องประดับในลักษณะเปิดหน้าร้าน มีสินค้าเครื่องประดับจริงให้เลือกจำนวนมาก เมื่อสินค้าของทางร้านไม่เป็นที่ถูกใจของผู้บริโภคหรือผู้บริโภคต้องการรูปแบบเฉพาะตัว จะส่งผลให้สินค้าจำหน่ายไม่ได้ และสินค้าเหล่านั้นจะถูกนำกลับมาผลิตใหม่ เป็นการสิ้นเปลืองต้นทุน ทางผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและพัฒนารายการสินค้าจำลองเสมือนจริง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 3 มิติ โดยนำรูปแบบแหวนจำนวน 10 รูปแบบ ที่ได้จากการคัดเลือกรูปแบบ จากกลุ่มตัวอย่างร้านจำหน่ายเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรี นำมาขึ้นโมเดล 3 มิติ จำลองภาพเสมือนจริง ตั้งแต่ชนิดของอัญมณีจนถึงประเภทของวัสดุ โดยคาดหวังว่าจะสามารถนำไปใช้เพื่อตัดสินใจก่อนผลิตตัวเรือนเครื่องประดับจริง จำหน่ายให้กับผู้บริโภค หรือจำหน่ายในท้องตลาดจริง

จากผลการออกแบบและพัฒนา สามารถสรุปได้ว่า รายการสินค้าจำลองเสมือนจริง 3 มิติ สามารถใช้ในลักษณะงานนำเสนอ สินค้าเครื่องประดับ สำหรับธุรกิจร้านค้าที่มีหน้าร้าน หรือออกงานแฟร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอรูปแบบเครื่องประดับที่แปลกใหม่หรือมีจำนวนมากได้สะดวก รวดเร็ว และคาดว่าจะช่วยลดต้นทุนการผลิตเครื่องประดับจริงได้พอสมควร หากนำไปพัฒนาต่อยอด จนสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบเครื่องประดับได้ตามความต้องการของผู้บริโภค และจำลองภาพให้เห็นได้ทันที ซึ่งจะนำไปสู่ช่องทางการนำเสนอสินค้าที่แปลกใหม่โดยมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยนำเสนอ

คำสำคัญ : สินค้าจำลองเสมือนจริง 3 มิติ, ออกแบบเครื่องประดับ, จันทบุรี

Abstract

The most common problem found in the jewelry retail stores in Chanthaburi is that after the products were made and shown in the store, some of the products do not satisfy the customers need. The products will then have to be remade again which will cost both time and money. This project is aiming to help reduce the production cost of the retail stores by building the 3D simulation model of 10 ring examples that being sold in the market. The 3D program will create the realistic look of the product including the type of gemstone and the material that being used for making the body. So the customers could expect what to see before the real products will be produced.

From designing and production development. 3D simulation modeling can then be used to present the models of jewelry products for retail stores. The 3D modeling could provide many advantages to the jewelry industry in Chanthaburi. Especially, for a larger scale jewelry designing that produce the products in mass quantity. The 3D simulation modeling will greatly decrease the production cost if it could be applied and modified to satisfy the customers need. The customers will be able to visual the products be for they made.

Keywords: 3D modeling, Jewelry design, Chanthaburi

บทนำ

ในปัจจุบัน ธุรกิจค้าอัญมณีและเครื่องประดับภายในประเทศไทย เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูงเพราะว่าเมื่ออัญมณีต่างๆ เมื่อนำมาเพิ่มมูลค่าแล้วสามารถทำกำไรได้อย่างดี คนไทยในปัจจุบันนิยมนำพลอยจากต่างประเทศเข้ามา ตั้งแต่ในปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ประเทศอิตาลี อิตาลี เมือง มาดากัสการ์ กำลังเป็นแหล่งอัญมณีล้ำค่าของนักลงทุนชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักธุรกิจไทยหลังไหลเข้าไปดำเนินธุรกิจจุดค้น อัญมณีกันอย่างคึกคัก กลายเป็นแหล่งชุมทรัพย์สำคัญที่สามารถนำมาป้อนอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในขณะนี้ ยิ่งกว่านั้น ประเทศไทยกำลังเป็นที่รู้จักของชาวมาดากัสการ์ ด้วยการก้าวขึ้นแท่นนักลงทุนต่างชาติรายใหญ่อันดับหนึ่งในประเภทธุรกิจเหมืองพลอยในประเทศมาดากัสการ์ ทั้งนี้ไทยมีส่วน

การลงทุนราว 90% เมื่อเทียบกับมูลค่าการลงทุนของต่างชาติในธุรกิจเหมืองพลอย ทั้งหมดในประเทศมาดากัสการ์ปัจจุบัน ส่วนที่เหลือเป็นการลงทุนของนักลงทุนแคนาดา สิงคโปร์ ศรีลังกา อินเดีย ไต้หวัน เกาหลี และอิสราเอล เป็นต้น พ่อค้าอัญมณีเหล่านี้เองที่นำเข้ามาจำหน่ายให้กับ บริษัทต่างๆ เพื่อนำไปเจียรไนและทำเป็นเครื่องประดับต่อไป (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด เศรษฐวิเคราะห์ KRC EconAnalysis) ดังนั้นในธุรกิจอัญมณีในประเทศไทยจึงเป็นอีกธุรกิจที่มีกำไรสูงและสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เป็นอย่างดี

เมืองจันทบุรีนับว่าเป็นเมืองที่ขึ้นชื่อเรื่องการค้าขายอัญมณีและมีตลาดค้าขายอัญมณีและเครื่องประดับที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ โดยในวันหนึ่งๆ มีเงินหมุนเวียนกว่า 100 ล้าน และเมื่อปี 2548 เป็นต้นมาทางรัฐบาลได้มีแผนทำให้พัฒนาภาคตะวันออก โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรี ให้เป็นศูนย์กลางอัญมณีของเอเชียและของโลกต่อไป จึงได้มีการจัดสรรงบประมาณกว่า 300 ล้านบาทเพื่อสร้างเสริมองค์ประกอบต่างๆ เช่น ส่งเสริมบุคลากรในการผลิตและออกแบบเครื่องประดับ บุคลากรทางด้านการวัสดุศาสตร์ด้านอัญมณี พัฒนาหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี รวมไปถึงส่งเสริมการขายในจังหวัดจันทบุรี

แต่ในปัจจุบันนี้การค้าขายอัญมณีและเครื่องประดับกลับเข้าสู่วิกฤตต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา นั่นคือการขบเซาะของตลาดพลอยและธุรกิจเครื่องประดับ ปัญหาการนำพลอยดิบจากต่างประเทศ ปัญหาการด้านขายเครื่องประดับ จนส่งผลให้ผู้ประกอบการรายย่อยหลายรายต้องปิดกิจการของตนเองไปอย่างน่าเสียดาย รวมไปถึงบุคลากรแรงงานด้านต่างๆ เช่น ช่างเจียรไนช่างเครื่องประดับ ฯลฯ ต้องเลิกกลับไปหาลำเนาเดิมไปเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับวิถีชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี

ปัญหาที่ผู้วิจัยได้มองในส่วนของการธุรกิจเครื่องประดับคือ การค้าขายในลักษณะมีสินค้าให้เลือกมากมาย เช่นนี้ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ได้แก่ สินค้าของทางร้านไม่เป็นที่ถูกใจของผู้ซื้อ ทางผู้ซื้อต้องการแบบที่เฉพาะตัว ตลอดจนการผลิตสินค้าเพื่อโชว์จำนวนมาก เป็นการสิ้นเปลืองต้นทุนในการผลิต และเมื่อสินค้าขายไม่ได้ก็จะถูกนำกลับมามีผลผลิตใหม่ เป็นการสิ้นเปลืองต้นทุนอีกทางหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มีความเป็นไปได้ว่าหากมีการพัฒนารายการสินค้าเป็นลักษณะสินค้าจำลองรูปแบบเสมือนจริง ด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 3 มิติ ซึ่งในปัจจุบันมีโปรแกรมที่ทำให้หลายโปรแกรมคือ Sketch UP, 3Dmax, Rhino จะทำภาพจำลองเสมือนจริง 3 มิติให้ผู้ซื้อได้เลือกแบบที่ถูกใจที่สุด ก่อนทำการสั่งซื้อสินค้าก่อนผลิตจริง ผู้ผลิตเองก็จะผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้การขายสะดวกรวดเร็วสามารถตอบสนองพฤติกรรมทั้งผู้ซื้อและผู้ขายได้ดีขึ้น จะส่งผลยอดขายของธุรกิจเครื่องประดับมีมากขึ้น และยังเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นการซื้อขายที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้มีการวิจัยตรงประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรีไปในแนวทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมฐานข้อมูลเหลี่ยมอัญมณีและรูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวน ในจันทบุรี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนารายการสินค้าจำลองเสมือนจริง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 3 มิติ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

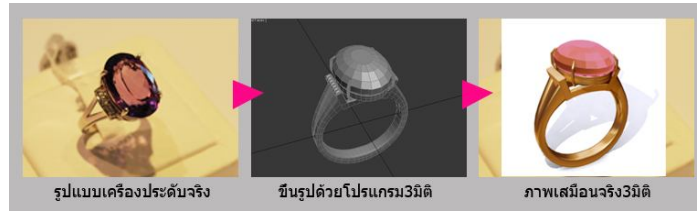
นำผลศึกษาและวิเคราะห์เหลี่ยมอัญมณีและรูปแบบเครื่องประดับชนิดแหวน มาเพื่อออกแบบและพัฒนารายการสินค้าเครื่องประดับจำลองเสมือนจริง 3 มิติ ทดสอบโดยใช้โปรแกรม Sketch UP, 3Dmax, Rhino เพื่อใช้ในการสนับสนุนการขายเครื่องประดับในจันทบุรี พัฒนาให้มีรูปแบบ และการใช้งานที่โดดเด่นใช้งานง่าย เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ให้ผู้ซื้อได้เลือกรูปแบบจำลองเสมือนจริงของแหวนก่อนผลิตจริง

ผลการวิจัย

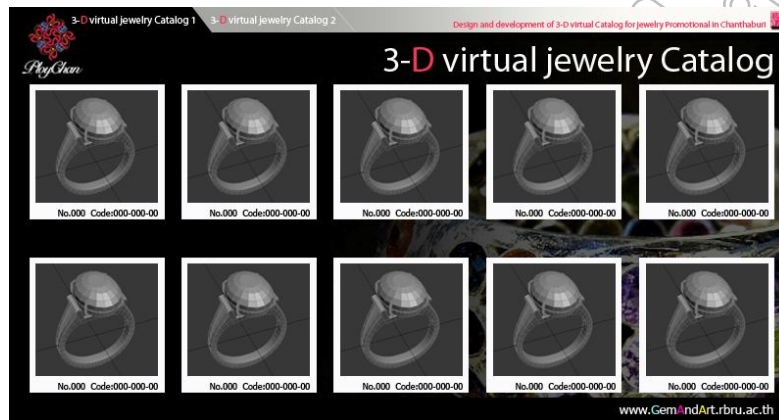
สรุปข้อมูลที่ได้จากการออกแบบและพัฒนา

โครงการวิจัยนี้ได้นำผลการศึกษารวบรวมข้อมูลของประเภทอัญมณีและเครื่องประดับ มาออกแบบและพัฒนาเป็นรายการสินค้าเครื่องประดับจำลองเสมือนจริง 3 มิติ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 แห่ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนั้น คือ ร้านจำหน่ายเครื่องประดับในจังหวัดจันทบุรี ที่ดำเนินธุรกิจอยู่จริงและต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 10 รูปแบบ โดยครอบคลุมตั้งแต่รูปแบบเครื่องประดับที่เป็นรูปแบบพื้นฐานและรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น

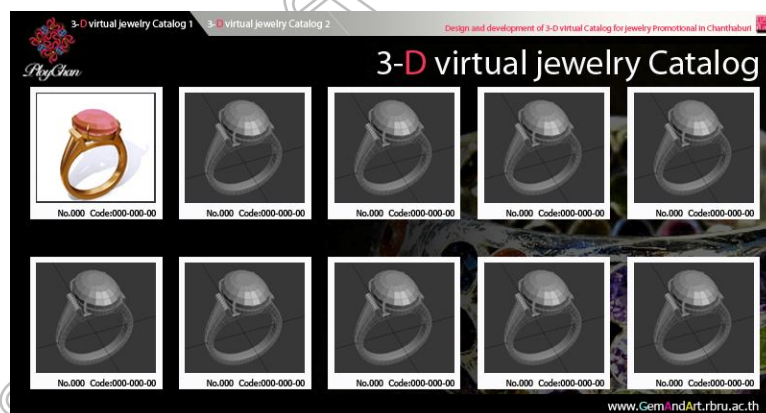

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานสร้างภาพเสมือนจริงจากตัวเครื่องประดับจริง ทั้ง 10 รูปแบบ นำรูปแบบเครื่องประดับที่คัดเลือกทั้ง 10 แบบ ขึ้นรูปโมเดล 3 มิติ (ภาพที่1) โดยใช้โปรแกรม 3Dsmax เป็นโปรแกรมทดลอง และใช้คำสั่ง Rendering ในสภาพแสงแบบ Sky-Light โดยเลือกวัสดุและแสงเงา ให้ตรงความต้องการ จนครบทุกแบบ

ภาพที่ 2 แสดงแบบร่างรายการสินค้าจำลองเสมือนจริง 3 มิติ

ดำเนินการร่างรูปแบบรายการสินค้าจำลองเสมือนจริง (ภาพที่2) โดยใช้โปรแกรม Adobe Photoshop เป็นโปรแกรมทดลอง เพื่อที่จะนำไฟล์ที่ได้ไปดำเนินการใส่รูปแบบที่ได้จากการขึ้นรูปภาพเสมือนจริงได้

ภาพที่ 3 แสดงรายการสินค้าเครื่องประดับ 3 มิติเสมือนจริง

ดำเนินการจัดทำรายการสินค้าต่างๆทั้ง10รูปแบบ (ภาพที่3) โดยใช้โปรแกรม Adobe Golive! เป็นโปรแกรมทดลอง จุดเด่นจะอยู่ที่สามารถนำไฟล์ที่ร่างจากโปรแกรม Adobe Photoshop มาใช้ได้ทันที และไฟล์สำเร็จจะมีขนาดเล็กและนำไปเปิดใช้งานได้ทุกระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ใช้หน้าจอเพียง 800x426 pixels ทั้งยังสามารถเปิดใช้งานโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 แสดงรายการสินค้าจำลองเสมือนจริง 3 มิติ เมื่อผู้ใช้คลิกเลือกรูปแบบที่ต้องการ

ทดสอบการใช้งาน เมื่อผู้ใช้เลือกแบบจำลองที่ต้องการตัวโปรแกรมจะแสดงผลภาพขนาดใหญ่ขึ้นและแสดงรายละเอียดของชิ้นงานเครื่องประดับนั้นๆ เช่น ชนิดของอัญมณี ชนิดชนิดโลหะ น้ำหนัก ราคา ฯลฯ แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อกำหนดผู้ออกแบบเครื่องประดับ

สรุปและอภิปรายผล

จากการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยใช้โปรแกรมที่ดำเนินงานจนครบทั้งกระบวนการ อยู่ 3 โปรแกรม คือ โปรแกรม 3Dmax เพื่อใช้การสร้างภาพ 3 มิติ, โปรแกรม Adobe Photoshop เพื่อใช้การร่างแบบรายการสินค้าและตกแต่งรูปภาพ, โปรแกรม Adobe Golive! เพื่อจัดทำรายการสินค้าเสมือนจริง พบว่าโปรแกรมดังกล่าวเป็นโปรแกรมพื้นฐานที่หาได้ง่ายในประเทศไทย และใช้งานไม่ยาก มีผู้ที่ใช้งานเป็นจำนวนมากอยู่ในระดับหนึ่ง จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้งานเพื่อพัฒนารายการสินค้า ต่อไปในอนาคตได้

ในส่วนของการรายการสินค้าเสมือนจริงที่สำเร็จแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเด่นชัดได้ในกรณี ผู้ประกอบการเครื่องประดับเสนอรูปแบบการออกแบบใหม่ๆ ให้กับผู้บริโภค โดยเสนอผ่านการแสดงผลทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจะเป็นคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับโดยตรง ซึ่งจะสามารถเลือกและพัฒนาแบบให้ตรงตามกับความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด ก่อนการสั่งผลิตจริง พร้อมทั้งยังใช้ในกรณีที่มีรูปแบบเครื่องประดับที่เป็นมาตรฐานและผลิตจำหน่ายอยู่เป็นประจำ สามารถนำไปเสนอให้ผู้บริโภคเลือกรูปแบบที่หลากหลายได้ตามต้องการ โดยไม่จำเป็นต้องมีต้นแบบเครื่องประดับจริงไปนำเสนอขาย ซึ่งจะเป็นการนำเสนอสินค้าสะดวกรวดเร็วและสื่อสารกับผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้กระตุ้นยอดขายเครื่องประดับในจังหวัดและเป็นการลดต้นทุนการผลิตสินค้าตัวอย่างได้ และเมื่อสินค้าของธุรกิจเครื่องประดับจำหน่ายในแนวทางใหม่ๆ ก็คาดว่าจะเป็แนวโน้มที่สามารถจะเสริมความเข้มแข็งของธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดจันทบุรีได้อีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

دننول گنگسکنر. (2551). 3d Max 2009 10 ชั่วโมง. กรุงเทพฯ: ไอดีซี อินโฟดิสทริบิวเตอร์ เซ็นเตอร์.

พัฒนพงษ์ เพิ่มพิพัฒน์, เกียรติศักดิ์ อ่อนโยน. (2551). การออกแบบเครื่องประดับแหวนบนเว็บไซต์. พิษณุโลก:

มหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักหอสมุด.

สมชาย เอี่ยมผ่อง. (2548). การศึกษาและพัฒนารูปแบบเครื่องประดับรูปพรรณอัญมณีไทย. กรุงเทพฯ:

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สาคร คันธโชติ, วิศิษฐ์ศิริสัมพันธ์. (2529). การออกแบบผลิตภัณฑ์โลหะ (Metal Disige). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.